8171

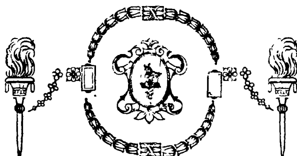
శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

మూఁడవ సంపుటము

త మొదలు మ

వఱకు

ఇది

కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిచే

వ్రాయఁబడి

ప్రకటింపఁబడినది.

శ్రీ లక్ష్మీముద్రాక్షరశాల,

[illegible], కాకినాడ.

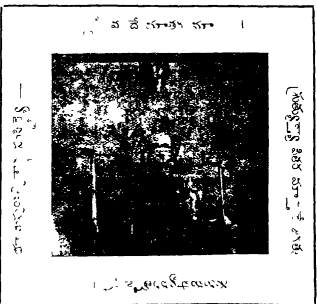
1938

మూఁడవ సంపుటము } వెల రు. 5-0-0

{ మొత్తము వెల రు. 25-0-0

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

పండితభూషణ, శతావధాని బ్ర|| వేమూరి శ్రీరామశాస్త్రిగారు, గురుకులాశ్రమము, బెజవాడ.

శ్రీ

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము

శ్రీ పితృభ్యో నమః

లక్ష్మీనారాయణీయమును వ్రాసినవారును
ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తకు తండ్రి
గారును అగు
కీ. శే. కొట్ర లక్ష్మీనారాయణ
శాస్త్రిగారు

లక్ష్మీనారాయణీయమును శోధించియును,
ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తయును నగు
కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి
గారు

లక్ష్మీనారాయణీయము అచ్చగుచున్నప్పుడు 1906 సంవత్సరములో తీయబడిన ఛాయాపటము

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

మకారాంతము వఱకు పదముల పట్టిక.

[illegible]	శబ్దరత్నాకరము 25344		ఆంధ్ర వాచస్పత్యము 52, 828,								లక్ష్మీనారాయణీయం
	సం	తె	సం	తె	ఆం	ఫా	జా	ఆంగ్ల పర భాష	వాడుక	లోకోక్తులు	అచ్చ, తెనుఁగు పదములు
‘అ’ మొదలు ‘ఔ’ వఱకు	5670	6740	18445	11838	1194	1908	143	295	608	67	11817
త	452	1324	779	2143	191	71	45	—	174	9	2083
థ	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
ద, ధ	708	622	1046	938	849	26	4	—	128	4	900
న	767	986	885	1305	206	35	18	—	159	3	1894
ప, ఫ	1751	2356	2292	8281	872	75	48	—	808	11	8282
బ, భ	651	869	1038	1384	175	15	8	—	424	5	1382
మ	706	1742	1243	2512	242	40	34	—	186	8	2500
మొత్తము	10705	14639	20727	28491	2729	2170	300	295	2512	102	22798

త

త. ఒకయక్షరము. సం.వి అ. పుం. 1. అంటు. చూ, సంయోగము; 2. నిశ్చయము. చూ, సత్యము; 3. కోపము: చూ, రోషము, 4. తోఁక, చందితోఁక (అనికొందఱు) చూ, వాలము. 1; 5 పరస్వరవిరోధమును గలుగఁజేయు మాట. చూ, శబ్దము 2, 6 దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; పుం న. 7. ఆడుట, విశే. 8 ఆడించువాఁడు; 9 ప్రస్తుతప్రయోజనపుమాట. చూ, శబ్దము 2; 10. కారణము. చూ, హేతువు.1, 11 లక్ష్మీముఖము, అం. 12. దంత్యములలో నొకటి. చూ, దంత్యములు, 13 పరుషములలో నొకటి చూ, పరుషములు

తంకర. దే. వి. తుచ్ఛధాన్యము చూ, ధాన్యము

తంగు. దే వి. చూ, రూ_టంగు.

తంగువాలు దే. వి చూ, రూ-టంగువాలు

తంగేడు దే. వి రూ-తంగేడు* చూ, హేమపుష్పకము.

తంగేటిజున్ను జా సులభముగా లభించునది. "అపసగ్గ కాంతుచేనాకొన్న వానికిఁదంగేటి జున్ను శ్రీరంగశాయి." కవికర్ణరసాయనము

తంగేడు దే వి చూ, రూ-తంగడు *.

తంట. దే. వి. రూ-తంటా. 1 అప్పు చూ, బాకీ. 2, 2 మోసము చూ, వంచన, 3 అతలసతలము చూ, కల్మషము. 1, 4. కలహము చూ, యుద్ధము, 5 కొండెము- రూ-కొండెము చాడీ-రూ-చాడీ.

తంటలమారి దే. విశే. రూ-తంటాలమారి కలహకారి. చూ, సూచకుఁడు 1.

తంటసము. వా. వి. 1 చూ, తండసము. (1); 2 చూ, తండసము. (2).

తంటా. దే. వి: చూ, రూ-తంట.

తంటియము దే వి. రూ-తంటెము *: చూ, పరిప్రావ్నటము. (దీని ఆకులలోను విత్తులలోను 'క్రైసోఫానిక్ ఆసిడ్' గలదు. ఇది తామరకు సిద్ధౌషధము)

తంటెము దే. వి. —పై—

తండకము. సం వి. అ పుం 1. = దంతియ. ఇంటిమూలము. చూ, మదనచేతులు; 2 కొటుకపిట్ట. చూ, పిచ్చుక; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము, 4 కాలికివేసికొనెడునగ. చూ, భూషణము 2

తండము సం వి అ పుం. _ తండా. లంబాడీల గుంపు చూ, సమూహము.

తండసము. సం వి అ పుం 1 కమ్మరకొలిమి చూ, రంధ్రము. 1, దే. వి (1) మంగలి వెంట్రుకల నూడఁబెఱికెడి పనిముట్టు చటిలిక, తంటసము, వా. (2) జేరమానా, తంటసము

తండా నై వి 1 = తండ. లంబాడీల గుంపు: చూ, సమూహము, 2 సరకునింపిన గోనెల సమూహము.

తండిరి. దే వి రూ- తండిరి చూ, పెనుఁడు.1.

తండు దే స క్రి. ఇయ్యానలసినధనమును పోయుచుండు (కొందఱనుఅరియు)

తండుకోల దే వి (తండు + కోల) వేఁపలఁగొడి దెడు చిల్లకోల, ఖండము పంచ. వేం 1, ఆ 614 చూ, సప్పాల

తండులీయము సం. వి. అ. పుం 1 కఱుగుకీరు చూ, శుక్ర్షము 1, 2 కీటకము. చూ, పురుగు, 3 బొబ్బరిలు చూ, ధాన్యము

తండులకాలింగనము అం ఆలింగనములు పదునాలుగింటిలో నొకటి చూ, ఆలింగనములు.

తండులఫల సం. వి. అ స్త్రీ. పిప్పలి *: చూ, కాంచి

తండులము. సం. వి. అ. పుం 1. చూ, బియ్యము; 2. చూ, వాయువిడంగము*. (ఇట్లు తండు లీయిక - తండులువు.)

తండులాంబువు సం. వి. ఉ. న. పులికడుగు చూ, శుక్తము 1. [ధండీరము.

తండులి సం. వి. ఈ స్త్రీ చిట్టి * చూ,

తండులీకము సం. వి. అ. పుం. — పై —

తండులీయకము సం. వి అ. పుం — పై. —

తండులీయము సం. వి. అ పుం 1. — పై. —; 2 ఒకానొక ధాన్యము. చూ, ధాన్యము; 3 చూ, వాయువిడంగము*

తండులేరము సం వి. అ పుం చూ, తండులీ-

తండులోత్థము సం. వి. అ. న చూ, తండు లాంబువు

తండులోదకము సం వి అ న — పై —

తండువు సం వి ఉ. పుం, ఊ స్త్రీ 1 = తొండ్లు-తెడ్డు రూ-తందువు-తర్దువు హస్తా కారమైన దాపువు చూ, దర్వి 1. (చూ, పాత్రము 6), 2 = తొండ్లు-తెడ్డు. రూ-తందువు-తిద్దు-తడ్డు-తడ్డువు-తర్దువు నాప సడపు తెడ్డు చూ, పీలి. 2, ఉ పుం 3 నందీశ్వరుడు(శ ర.) (తుంబురుఅనిఅమరము) చూ, వృషభము. 1.

తండెలు. దే. వి. రూ-తండేలు చూ, సరంగు

తండేలు దే వి — పై —

తండోపతండము. వి వి 1 అహమహమిక, అహంపూర్వక, వా. వి. ఒ. 2. గుంపులు గుంపులు. “తప్పులెన్నువారు తండోపతండంబులు” వేమన శతకము

తండ్రి. దే. వి. 1 చూ, పితరుడు. 1; అం. 2 స్త్రీరక్షకు లాబుగురిలో నొకడు. చూ, స్త్రీరక్షకులు; 3. గయాపిండ దాతార్థులలో నొకడు: చూ, గయాపిండదాతార్థులు.

తండ్రికి పూర్ణాయుర్దాయమునిచ్చు జాతకుడు.- పా. (ఎ) నవమాధిపతి స్వక్షేత్రమందున్నను, ఉచ్చయందున్నను, పాపగ్రహసంబంధము లేక శుభగ్రహ సంబంధమున్నపుడును, (బి) పితృస్థానమందు శుభులుండి పాపగ్రహ సంబంధము లేకుండినను, (సి) పితృస్థానము కర్కాటకమయి యచ్చోట గురునకు పాపగ్రహసంబంధము లేకుండినను, (డి) పితృస్థానాధిపతి పాపసంబంధములేక శుభసంబంధియైనను, (ఇ) పితృస్థానము శుభగ్రహమధ్యస్థమయి యుండునపుడును, (ఎఫ్) పాపసంబంధములేక పితృస్థానమందు శుభులుచ్చస్థులై యుండునపుడును, (జి) నవమాధిపతి పరమోచ్చ స్థానమందుండి గురునితోఁ గలసినను, లగ్నమునకుఁ గేంద్రములయందు శుక్రుఁడున్నను తండ్రికి దీర్ఘాయుర్దాయము గలుగును. [హుండు. 1.

తండ్రితండ్రి. దే. వి. తాత. చూ, పితామ

తండ్రినిగర్భములోనుండునపుడుచంపెడి(శిశువు) జాతకుఁడు. పా (ఎ) సూర్యుఁడు 6—8—12 స్థానములలోనుండి, అష్టమాధిపతి నవమమునకుండి, వ్యయాధిపతిలగ్నమునందుండి షష్ఠమాధిపతి పంచమమున నుండునపుడును, (బి) దివమందు జననమై, రవి పాపులతో సంబంధించి, రవికిఁ బంచమ నవమముల యందుఁ బాపగ్రహములుండి, జననకాలము నకు వీరిలో నెవరిదయిన దశవచ్చినపుడును, (సి) రాత్రి జననమై, శనిపాపులతో సంబంధించి యట్టిశనికి బంచమనవమములయందుఁ బాపగ్రహములుండి, వీరలలో నెవరిదయిన దశజననకాలమునకు వచ్చినపుడును శిశువు గర్భములోనుండఁగ తండ్రి చనిపోవును.

తండ్రిని బాల్యమందుఁజంపెడి జాతకుఁడు. పా (ఎ) రవిశనులుగూడి 12 వ స్థానమందుండి, చంద్రుఁడు సప్తమస్థానమునందుండి,

శుభగ్రహసంబంధములేక జననకాలమునకు పేరిలో నెవరిదశయైన వచ్చినయెడలను, (బి) ద్వాదశమున శనిరాహువులుండి, క్షీణ చంద్రుఁడు సప్తమముననుండి, శుభగ్రహ సంబంధము లేనియెడలను, (సి) రవిపాపుల తోఁగలసి, 9వ స్థానమందుండి, జననకాలము నకు వీని మహాదశవచ్చినయెడలను, (డి) రవి కుజశనులు, లగ్న పంచమ నవమ ద్వాదశ ములలో నెచ్చటనైననుండి, శుభగ్రహసంబం ధములేక వీరిలో నెవరిదైన మహాదశ జనన కాలమునకు వచ్చినయెడలను,(ఇ)నవమమందు రాహువుగాని, కేతువుగాని యుండి జనన కాలమునకు వీరి దశవచ్చిన యెడలను, (ఎఫ్) పితృస్థానాధిపతియున్న రాశ్యధిపతి పితృస్థాన మందుండి రవి రాహువులతోఁ గలిసి శుభసంబంధములేక జననకాలమునకు వీరి దశవచ్చినయెడలను, (జి) నవమాధిపతి రాహువుతో గలిసి, నవమముందుండి, జనన కాలమునకు నీరాహుదశ వచ్చినయెడలను (హెచ్) పితృస్థానాధిపతి రవితోగాని రాహువుతోగాని కలిసి అష్టమాధిపతి సం బంధముండి, శుభసంబంధములేక జననకాల మునకు వీరిదశవచ్చిన యెడలను (ఐ) పితృ స్థానాధిపతికి రవిరాహువులు అష్టమ మం దుండి శుభసంబంధము లేనపుడును, (జే) పితృస్థానాధిపతికిని రాహువునకును షష్టా ష్టమముగలిగి, వీరిలో నెవరిదైన దశవచ్చినపు డును, (కే) పిగ్రహములయిన పితృస్థాన మందుచ్చ యందుండి, రాహువుతో గలిసి వీరిదశవచ్చియుండిన యెడలను,(ఎల్)నవమ మందు పాపులు శుభసంబంధములేకయుండి, వీరిదశ వచ్చియుండునపుడును, (ఎమ్) సిం హమందు రాహువుగాని, కేతువుగాని యుండి, పాపగ్రహములతోఁగూడి, వీరిదశ వచ్చినపుడును, (ఎన్) జననకాలమునకు రాహుమహాదశవచ్చి యీరాహువు పితృ స్థానాధిపతితోఁగూడి, శుభగ్రహ సంబం ధము లేనపుడును బాల్యమున తండ్రి చేసి పోవును.

తంతి. వై. వి. 1=తంత్రి. తీఁగయు: చూ, సూ త్రము. 1, 2. వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు కమ్మి. చూ, సారణి 3; వా. వి. 3. వార్తలనందించెడి ఉక్కుతీఁగె, తంతువు.

తంతియ దే. వి. రూ-తంతె. మెట్టు చూ, సోపా నము. (బ. తంతియలు = మెట్లు.)

తంతీపు దే. వి: చూ, సంగ్రామము ఆం, భా. పర్వ 140 (తరితీపు అని కొందఱు)

తంతు వై. వి 1 = తంత్రి క్షుద్రదేవత కొలువు. (దేశ్యమని శ. ర.) చూ, పండు గ. 2; 2 =తంత్రమ్ ఉభయార్థసాధకమైన ఉపాయము చిట్కె (సం ప).—తంత్రము, 3. వివాహాదులలోఁజేయు కార్యవిశేషము.

తంతుకాష్ఠము సం వి. అ న. 1 సాలెవాని నాడె చూ, నాడె, 2 నూలు వడికెడు కదురు చూ, తర్కువు. [చూ, పురుగు.

తంతుకీటము. సం వి. అ పుం. పట్టు పురుగు.

తంతునాగము సం. వి అ. పుం. నెగడు చూ, మత్స్యము 1 [పురుగు.

తంతునాభము. సం వి. అ. పుం చూ, సాలె

తంతుభము. సం. వి. అ. పుం. ఆవాలు చూ, సర్షపము. [పురుగు.

తంతువాయము సం. వి. అ. పుం. చూ, సాలె

తంతువాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సాలెవాఁడు; ఆం. 2. చూ, జాతులు.

తంతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నూలిపోఁగు: చూ, సూత్రము. 1; 2 చూ,తంతునాగము; 3: చూ, తంతి. 2; 4: చూ, తంతి. 3.

తంతుస్నేహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తంతు భము.

తంతె. దే. వి: చూ, రూ- తంతియ.

తంత్రికము. సం. విణ. క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

తంత్రిభేదము. అం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి చూ, తంత్రములు.

తంత్రము. సం. వి. అ. న. 1 చూ, తంతు 2, 2 స్వరాష్ట్రచింత (చూ, ఆవాపము 4), 3 వ్యాకరణ శాస్త్రము చూ, శాస్త్రములు, 4. కుటుంబవ్యాపారము, 5 ఉత్తమమైన ఔషధము: చూ, మందు. 1, 6 నవవిధజ్యోతిష గ్రంథములు చూ, సిద్ధాంతము 2 (చూ, జ్యోతిషము), 7 ప్రధానము చూ, ప్రాధాన్యము; 8. నూలుపడుగు: చూ, మగ్గము, 9 పరిజనము చూ, పరివారము 1, 10 ఒకానొక వేదశాఖ చూ, వేదము, 11 కారణము చూ, హేతువు 1, 12 ఇట్లు చేయదగిన పనుట, 13 ఒకపదమునకు రెండర్థములు కలుగుచుండుట, 14 శంసు క్షుద్రదేవతా రాధనము చూ, పండుగ 2, 15 ఆగమములు ఇరువదెనిమిదింటిలో నొకటి చూ, ఆగమములు (చూ, ఉపవిద్యలు)

తంత్రములు. ఆం 1. మిత్రలాభము, మిత్రభేదము, సంధివిగ్రహము, లబ్ధనాశము, అసంప్రేక్ష్యకారిత్వము (5); 2 అవ్యాజవాత్సల్యాది — అవ్యాజపాలనీ, రాజ్యలక్ష్మీ ప్రసాదక, సర్వసామ్రాజ్య, అంగారగమన, రాజ్యపాలన, శ్రీబాలరాజ, చామరద్వంద్వ, ప్రహర్ష రాజ, ధీర, గ్రామపాలన, మిత్రలక్ష్మీ ప్రయోగ, దుర్గపాలన, ప్రాణలక్ష్మీ ప్రయోగ, ప్రభాలక్ష్మీ ప్రయోగ, తోయలక్ష్మీ ప్రయోగ, గంధలక్ష్మీ ప్రయోగ, పుష్పలక్ష్మీ ప్రయోగ, కామరూప, కళాజీవనిక, కుంజకంబళ, కనకప్రయోగ, బోధనీ, సత్యలక్ష్మీ ప్రయోగ, పాదుక, ప్రజ్ఞాలక్ష్మీ ప్రయోగ, ఖేటక, చాపలేప, కల్యాణీమలక్ష్మీ ప్రయోగ, మణిస్థాపనప్రయోగ, పాతాళగమన, మర్దిని, స్ఫులింగలక్ష్మీ, శంఖమర్దళ, చక్రాయుధ ప్రయోగ, భైరవాది ప్రయోగ, సూపతంత్ర, రేఖతంత్ర, పృథివి, అశ్వ, గజ, గోరక్ష, ఐశ్వర్యలక్ష్మీ, శుల్క, మిత్రలక్ష్మీ ప్రయోగ, జీవని, గిరి, వన, స్థానాపత్యప్రయోగ, శ్రీసర్వదంసిని, విఘ్నచ్ఛేద, భరత, శృంగకాద్యప్రయోగ, నరవాహన, స్తంభిని, వాహిని, మారిణి, ద్వేషిణి, మృతసంజీవని, ఉచ్చాటన, శోషిణి, ఆకర్షణ, వాగ్, మేఖలికా తంత్రములు (60), 3. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములు — మహామాయాశంబరము, యోగిని జాలశంబరము, తత్త్వశంబరము, సిద్ధభైరవ తంత్రము, కాలాగ్ని భైరవ తంత్రము, అగ్నిభైరవ తంత్రము, శక్తిభైరవ తంత్రము, యోగినీ భైరవ తంత్రము, మహాభైరవ తంత్రము, ప్రధాన భైరవ తంత్రము, బ్రాహ్మీతంత్రము, మాహేశ్వరీ తంత్రము, కౌమారీ తంత్రము, వైష్ణవీ తంత్రము, వారాహీ తంత్రము, ఇంద్రాణీ తంత్రము, చాముండా తంత్రము, శివదూతీ తంత్రము, యామళాష్టక తంత్రము, చంద్రజ్ఞాన తంత్రము, మాలినీవిద్య, మహాసమ్మోహనము, వామజుష్ట తంత్రము, మహాదేవ తంత్రము, వాతూలము, వాతూలోత్తరము, కామికము, హృద్భేద తంత్రము, తంత్రభేదము, గుహ్యతంత్రము, కలావాదము, వాచ్యాయ నాదకము, కళాసారము, కుండికామతము, మతోత్తమము, వీణాఖ్యము, త్రోతలము, త్రోతలోత్తరము, పంచామృతము, రూపభేదము, భూతోడ్డామరము, కులసారము, కులోడ్డీశము, కులచూడామణి, సర్వజ్ఞానోత్తమము, మహాకాళీ మతము, అరుణేశము, మోదినీశము, వికుంఠేశ్వరము,

పూర్వము, పశ్చిమము, దక్షిణము,ఉత్తరము, నిరుత్తరము, విమలము, విమలోద్ధము, దేవీమతము, శుభాగమపంచకము, వశిష్ఠసంహిత, సనకసంహిత, శుకసంహిత, సనందనసంహిత, సనత్కుమారసంహిత (మహావిద్యలు 18 యును ఉపవిద్యలు 46 ను గూడిచతుష్షష్టివిద్యలయ్యె.స సార.సం75పా

తంత్రి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1.=తంతి లోహపు తీఁగె చూ, సారణి. 3; 2 తిప్పతీఁగె* చూ, సోమవల్లి, 3. నాడి చూ, నరము (1)

తంత్రిక సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, తంత్రి. 2.

తంత్వాతర్చనము సం వి అ న ఆసుగోవి చూ, మగ్గము.

తందనము వై వి =తానః మాటిమాటికి తాన శబ్దపూర్వకముగా చేసెడు రాగాలాపము కళా. 3, ఆ 187 చూ, స్వరము 2

తందర. వై వి.=తంద్రి. 1 తూఁగు, కునికిపాటు చూ, ప్రమీల, 2 నిద్దుర చూ, స్వప్నము. 2. [లోదికము

తందరీణము సం. వి. అ పుం చూ, తండు

తందువు. సం వి ఉ. పుం చూ, రూ-తండువు. [తండుకీణము

తందూరీణము సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

తంద్రి. సం. వి. ఆ స్త్రీ=తందర. చూ, తందరు.

తంద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

తంద్రిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ.—పై —

...ి. కుండలో తేగలులోనగు వాని రెట్టిగడ్డిలోనగువానిచేతనుడి

క్రిమవిరుద్ధముగా [పద్మము. 1.

...గు పు, షండము: చూ,

తంపి. దే. వి. రూ-తెంపి. 1. జాలిగుంట:చూ, రంధ్రము. 1; 2. కయ్యము చూ, యుద్ధము.

తంబ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు. చూ, ధేనువు; దే వి. (1) తంబతీఁగె*: చూ, శింబి.

తంబళ. దే. వి. రూ-తంబలి-తంబన-తమ్మలి-తంబిగ. 1. శివార్చనచేసె బ్రదికెడు జాతి. (తంబళవాఁడు, తంబళది); 2 అర్చకుఁడు: చూ, పూజారి; 3. శివార్చకుఁడు: చూ, పూజారి; 4. విష్ణ్వర్చకుఁడు చూ, పూజారి.

తంబలి. దే. వి.—పై.—

తంబిగ దే వి —పై.—

తంబి దే వి రూ-తమ్ముఁడు చూ,సహోదరుఁడు. (ఇది వాత్సల్య సంబోధనమునందు వాడఁబడును)

తంబుగ దే. వి. మెడ నిడుపుగా నుండెడు చెంబు చూ, పాత్రము 6.

తంబురు వై వి =తుంబురు రూ-తంబురా-తంబుఱ-తంబుఱా. ఉ, రా. 6, ఆ. 116: చూ, వీణె

తంబురా. వై. వి =—పై —

తంబుఱ. వై. వి =—పై — (తంతి + బుఱ్ఱ) (ద్వయమని శబ్దరత్నాకరము) ఉ, రా. 6, ఆ. 116. (వైకృతిమనికొండలు)

తంబుఱా వై. వి.=—పై.—

తక. పా చూ, కిట.

తకతక. దే. వి తాళమునందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ, హుహూహుహూ.

తకపికలాడు. దే అ. క్రి. (తకపికలు + ఆడు) ఇట్టట్టుచలించే శశాం. 4, ఆ. 61 చూ, సళించే

తకపికలుసేయుట జా ఎచ్చొతగ్గులు సేయుట. "మకరాంకుని యనుఁగు మేనమామకు నీకుం దకపికలు సేయవలదనుము." విజ. 2,ఆ.196.

తకరరు. వా. వి: చూ, రూ-తకరారు.
తకరారు. వా. వి. 1. భేదము; 2 వివాదము
తకాలి హిం. వి. సేద్యముచేయుటకై సహాయముగా నియ్యఁబడెడు సొమ్ము.
తక్క దే. అవ్య. కాక. చూ, వినా
తక్కటి దే వి మూఁడు ముఖములుగల దిపారాత్రికపు తట్టె
తక్కడ వై వి 1 =తక్కారి. రూ-తక్కడ-తక్కడ కూరగాల్లి*. చూ, శ్రీపర్ణము 1, వై. వా వి 2 = త్ర్యంకటమ్ (పేముతిట్టలు వ్రేలవేసిన) తక్కడ- రూ-తక్కడ-తక్కడి-తక్కడ చూ, త్రాసు
తక్కరి వై వి 1 =తక్కారి చూ, వైజయంతి 4, వై విశే రూ-టక్కరి (తక్కు+అరి) 2 మోసకాఁడు వై 8, ఆ 111 చూ, వంచకుఁడు, 3 వంచకురాలు చూ, స్త్రీ
తక్కరి వై. వి - చూ, రూ-తక్కరి 1 *
తక్కారి వై వి - —పై —
తక్కారి వై. వి - —పై —
తక్కిడ వై వి చూ, రూ-తక్కడ 1—2.
తక్కిడి వై వి. 1 =తక్కరి. మోసము చూ, వంచన, 2.=తర్కారి జయంతి* చూ, వైజయంతి 4; 3 చూ, రూ-తక్కడ. 2
తక్కిడికాఁడు. వై. విశే. మోసకాఁడు అచ్చసం, కాం 47. చూ, వంచకుఁడు. 1.
తక్కిల. వై. వి.=తర్కారి* చూ, వైజయంతి.4.
తక్కిలి వై. వి =—పై —
తక్కు. వై. వి =తక్క. రూ-టక్కు. 1. మోసము: చూ, వంచన, 2. అసత్యము చూ, వితథము; 3. న్యూనము:చూ, నలితి. 2; దే. వి 4. మిగులు. భాగ. స్క. 2, అ. 80: చూ, శేషము. 1; దే. విశే. 5. ఇతరము: చూ, ఒరాయి; దే. అ క్రి. 6. తప్పు. భార. సౌ. 2, అ. 100: చూ, మిడివోవు; దే. స. క్రి. 7. విడుచు. భార. భీష్మ. 3, అ. 306. చూ, విసర్జించు; వై. అ. క్రి. 8. టక్కుచేయు: చూ, వంచించు.
తక్కుడు. దే. వి. తక్కుట. నిర్వ. 4, అ. 66.
తక్కులాఁడి ద్వ. విశే (తక్కులు + ఆఁడి): చూ, రూ-టక్కులాఁడి.
తక్కులాఁడు ద్వ. విశే (తక్కులు + ఆఁడు): చూ, రూ-టక్కులాఁడు.
తక్కువ దే. వి కొఱత: చూ, నలితి. 2.
తక్కువవు ద్వ. అ క్రి, చూ, లోపించు.2.
తక్కువచేత. దే. వి. అధ కరణము, అధఃకారము.
తక్కువపాటు ద్వ వి. 1. కొఱఁతపాటు భాగ. ఆర 6, అ. 17 చూ, లోపము. 2, 2 న్యూనము చూ, నలితి 2.
తక్కె దే వి 1. -ండుపిసెలరుత్తు రూ-తక్కెడు, ఎద్దు, ఎత్తెడు, రెండువీసిలు, వై వి 2= తర్కారిక చూ, వైజయంతి 4.
తక్కెడ వై వి. 1 =తర్కారీ. తక్కెలి, తక్కోలకము.*: చూ, వైజయంతి 4; 2 =తర్కారీ. కూరగాల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1, 3 =త్ర్యంకటము చూ, తక్కడ. 2.
తక్కెడు దే. వి = చూ, రూ-తక్కె. 1.
తక్కెఱ. దే. విశే. అల్పము. చూ, స్వల్పము.
తక్కెల వై. వి =: చూ, రూ-తక్కెడ. 1.
తక్కెడ. వై. వి. =—పై.—
తక్కెల. వై. వి.=—పై.— నాఖ్యము,
తక్కోను. దే. అ. క్రి.ము, వంచాము భార. ఆది. 4, అ. 7 ధామరము, కుల
తక్కోలకము. సం. వి, కులచూడామణి, చూ, తక్కెడ. మహాకాళీ మతము, అరుదము.) ము, విరుంతీశ్వరము,

తక్కోలము. సం. వి. అ.న: చూ, తక్కోలకము

తక్కోలబుట్లు. మి. వి: చూ, కటిఘము.

తక్తు. వా. వి. సింహాసనము: చూ, తఖ్తు.

తక్రము సం. వి. అ. న. పాలికపాలు నీళ్లుచే ర్చిన మజ్జిగ· చూ, మజ్జిగ.

తక్రాటము. సం వి. అ పుం. పెరుఁగుచిలి కెడు కవ్వము· చూ, మంథానము

తక్షకుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1 తక్షకుఁడను సర్పరాజు: చూ, సర్పము, 2. వడ్లవాఁడు రూ-తక్షుఁడు-తక్షానుఁడు (కృశము గాఁజే యువాఁడు) చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తక్షణము సం వి అ న 1. (మాని) చెక్కు ట; వా వి 2 జరుగుదు, వెంటనే చూ, అకస్మాత్తు, డబ్బాటు

తక్షిణి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. బాడిస· చూ, వాశి

తక్షశిల. సం. వి ఆ. స్త్రీ. తక్షశిలయను దేశము చూ, దేశము. [కుఁడు 2

తక్షుఁడు. సం. వి న్ పుం చూ, రూ-తక్ష

తగటి దే. విణ (తగటు + ఇ) రూ-తగటీ సరిగది: చూ, వస్త్రము.

తగటీ. దే. విణ —పై.— [193· చూ, సరిగ

తగటు. దే. వి జలతారు అచ్చ. బాల, కాం

తగడు. దే. వి. బంగారు లోనగుకాని రేకు పాండు. 3, అ. 202· చూ, సరిగ.

తగణము పా. రెండుగురువులు ఒకలఘువు గలది ఉ దా.— శ్రీరామ (చూ, అష్టగణ లక్షణము) [(చూ, ఉపగణములు.)

తగము. పా. త + గ ఉదా — విశ్వేశ్వరా.

తగరపాదికము. సం. వి. అ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తగరము. సం. వి. అ పుం. 1.=తగరు. పొట్టే లు: చూ, మేషము. 1; 2. జిహ్మము*. చూ, నందివర్ధనము; వై. వి. (1).=తమల- తిరుల. రూ-తవరము: చూ, లోహస్థా

తగరు. వై. వి. 1.=తగర. పొట్టేలు. చూ, మేషము. 1; అం. 2. దిక్పాల వాహనములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్పాల వాహనములు.

తగరురవుతు. వై. వి.=తగర రాహుత్త. అగ్ని: చూ, వహ్ని 1. (ఇట్లు తగర బాబాసామి)

తగవరి. దే వి (తగవు + అరి) రూ-తగువరి. న్యాయాధిపతి చూ, స్వామి. 3.

తగవు జే వి రూ-తగువు. 1 న్యాయము. భార ఉద్యో 2. అ. 64. చూ, సత్యము.1; 2 తగుట, 3 ధనాది నిమిత్తమైన జగ డము చూ, యుద్ధము, 4. పెండ్లప్పుడు పెండ్లికూఁతునకు తల్లిదండ్రులిచ్చెడు బహు మానము, విణ 5. తగినది, యుక్తము. భార. స్త్రీ 2, అ 62· చూ, సమీచీనము. 1; వా. వి. 6 తగాదా. "తగవు తెచ్చివాఁడు"

తగవుగోరి దే విణ. (తగవు + కోరి) సంధిచే యువాఁడు చూ, మధ్యస్థుఁడు.

తగాదా. వా. వి. 1 తగవు, 2. వ్యాజ్యము 2;

తగాయిదా. వా వి —పై —

తగిరిస. దే. వి తంటెము* చూ, ప్రపున టెత్తు-

తగు దే. అ. క్రి 1. ఒప్పు. ఆ 83. చూ, సమ్మతించే —పై.— పరి. చూ, సరిపడు 2. క్రిం. 1 మబ్బు

తగుకత్తి ద్వి వి. పా [illegible] కు.8. కత్తి చూ, రిష్టి. [illegible] , రూ-

తగులఁగట్టు దే [illegible] నుండునది. తగిలించే. [illegible] గటిగి పాడి

తగులఁబడు. [illegible] . జా. చోఁద తగులు, . [illegible] కుండఁగ ఆయా లోఁబ , అ. [illegible] నది హిమఘృణిచే

తగులఁ[illegible] న. దే [illegible] గొంతుఁగోయు తగవి 1. టు [illegible] లివరిణయము)

[illegible] , భా. [illegible] నబట్ట: చూ, వస్త్రము.

[illegible] ఇవముకొను: చూ, నాసు·

తగులము, దే. వి. రూ-తగులు-తపులు-తొలు 1. చొక్కు చూ, నలపు 2, 2 ఆసక్తి భాగ. శిశా 2, ఆ. 231 చూ, వాంఛ; 3 ఎక్కపాటు చూ, వాగనము 1

తగులాటకత్తె వ్యా. వి (తగులాటము + కత్తె) తగులాటముగల ఆడుది చూ, స్త్రీ

తగులాటము. దే వి (తగులు + ఆట) తగులు చూ, బంధము 1. (ఇది పోరాటము వంటి [illegible] టము వంటిది)

తగులు దే వి. 1 రూ-తపులు-తొలు ఆసక్తి భాగ ఆ. 2, ఆ 62 చూ, [illegible], 2 చొక్కు, ఆస్కారము చూ, నలపు 2, 3 పనుపు మొదలగు [illegible] [illegible] 231 చూ, [illegible] 1, 4 తగులాటము కళా 4, ఆ 43. చూ, బంధము 1, అ క్రి 5 [illegible] చూ, [illegible]; 6 [illegible] చూ, స్పృశించు. 7 సక్తమగు చూ, [illegible] [illegible] 1, 8 [illegible] చూ, లంకించు 1, [illegible] చూ, [illegible], 10 [illegible] [illegible] 11 తగులుకొనుట [illegible] 1 17 తగులుచు-రూ- [illegible] [illegible] (సం [illegible]) — [illegible] 12 చూ, [illegible]

తక్కెట. [illegible]

తక్కిడి. [illegible]

తక్కుడిపంచన; [illegible]

తక్కిడిజయంతి [illegible]

తక్కిడికాడు. వై [illegible] 1 [illegible] సుం, కాం. 47 చు [illegible] చూ, [illegible],

తక్కిల. వై. వి.=తర్కాక్షి*. [illegible]

తక్కిలి. వై. వి.=—వై.— [illegible]

తక్కు. వై. వి.=తక్కు. రూ-టక్కు [illegible] చూ, [illegible] ము: చూ, వంచన; 2. అసత్యపు విరక్షము; 3. మూర్ఖనము: చూ, [illegible] దే. వి. 4. మిగులు. భాగ. పా. 2, [illegible] చూ, శేషము. 1; దే. విశే. 5. ఇతర చూ, బరాయి; దే. అ క్రి. 6. తప్ప[11]

తగులుడు దే వి 1 చూ, తగులుకోలు: 2. పెట్టుబడి చూ, వ్యయము.

తగులుదల. దే. వి. —వై.—

తగులుబడి. దే వి. —వై.— [బడు.

తగులుపడు. ద్వ. అ క్రి చిక్కు చూ, లోం

తగులువాటు. ద్వ వి. తగులుపడుట.

తగువు దే. వి చూ, రూ- తగవు.

తగ్గించు దే స క్రి అతికరించు, తీసివేయు. —క్రి.— క్రించుకొను అ. క్రి —అణగు పడు, ఓసరలు- రూ- ఓసరిల్లు- ఓసరు. తగ్గు, తలంగు- రూ- తలగు (మి. వ.) — అ క్రి — అల్పరించు (సం భ)స.క్రి — అధికరించు

తగ్గింపు దే. వి [illegible]. చూ, [illegible] 1.

తగ్గు దే వి 1 తక్కువ రూ- తగ్గువ చూ [illegible] 2, ఆం. 2 తగ్గినస్థానమునందొకటికనుగు [illegible] (తగ్గినస్థానములు — [illegible] స్థాన [illegible] = తగ్గు [illegible] పెరుగుట) చూ, [illegible], దే అ క్రి 3 తక్కువగు చూ, [illegible] 4, 4 ఓసరిలు [illegible], భా [illegible]. 98 చూ, తగ్గించు, 5 [illegible] చూ, [illegible], 6 [illegible] భాగ. విరా 4, ఆ 87

తగ్గుదల. దే వి చూ, రూ- తగ్గు. 1

తచ్చన దే వి 1 [illegible] చూ, [illegible]; 2 కపటము చూ, [illegible] 1.

తచ్చనలాడు దే అ క్రి [illegible] చూ [illegible]

తచ్చనసేయు. ద్వ. స క్రి (తచ్చన + చేయు —వై— పాండు 1, ఆ 193.

తటకా దే. వి [illegible]: చూ, వెలవెలపాటు

తటకాపడు. ద్వ అ క్రి. చేష్టలుదక్కు. [illegible] 2, ఆ. 37.

తటకాపాటు. ద్వ. వి రూ- తటుకుపాటు ఆశ్చర్యము: చూ, వింత. 1.

-తటతట దే. వి గుండెలదరుటలోనగువాని యందగుననుకరణము. ప్రభా. 3, ఆ. 126 చూ, హూహూ.

తటపటాయించే వా. అ. క్రి. 1. వెనుకముందులు ఆలోచించే, 2. సందేహించే.

తటమట. దే వి 1. మోసము. చూ, వంచన, విణ. 2 మోసముగలది రూ- తటపట చూ, పంచకము, 3. కలఁతనొందినది లక్ష్మి. 4, ఆ. 172 చూ, వ్యాకులము.

తటమటించే. దే. స క్రి. 1- మోసపుచ్చే చూ, వంచించే, 2. కలఁచే భాగ 4, స్కం 748 చూ, కలగుండుపెట్టు

తటము సం. వి. అ న 1 పరిమడి . చూ, భూమి. 1. (చూ, పొలము), పుం, స 2 = తట్టు. రూ-తటి ఏటిఒడ్డు చూ, గోధస్సు, 3 గోటు చూ, స్థానము 1, పుం 4 కొండచేరియ చూ, పర్వతము.

తటవట దే వి చూ, రూ- తటమట. 1-2-3, 4. కల్ల చూ, వితథము.

తటపటచేయు దే స. క్రి. చూ, పంచించే.

తటవిటలు వా. వి బ. చిక్కులు

తటవిట్లు వా వి బ —పై.—

తటస్థము. సం. విణ 1. సమీపమందున్నది చూ, సమీపము. 1; 2 ఒనఁగూడినది చూ, సిద్ధము. 3; వా. వి. 3. కలుగఁజేసికొనకపోవుట. "తటస్థవృత్తి."

తటస్థించు సం. అ. క్రి. 1: చూ, స ంబు, 2: చూ, సిద్ధించే.

తటస్థుఁడు. సం. విణ 1. న్యాయ డు చూ సత్యవంతుఁడు; వా. 2. కల ఁజేసికొనవాఁడు.

-తటాకపరివాహన్యాయము. పా. చెఱువ రు తూముగుండా కొంచెముగానైన విడువని యెడల గట్టు బ్రద్దలయి నీరంతయుఁ బోవు నను విధము.

తటాకము. సం వి. అ. పుం. రూ-తటాగము- తడాకము- తడాగము. చెఱువు చూ, సరస్సు 1. అం. 2. సంతానములు ఏడింటిలోనొకటి చూ, సంతానములు.

తటాగము.—పై —

తటాన. దే ద్రి. క్రి. విణ రూ-తటాలున-తటుకున-తటుక్కున - తడుకున దబ్బున. చూ, వేగము. 3 [వారించే.

తటాయించే. దే స క్రి అడ్డగించే చూ,

తటారించే. దే అ క్రి చొచ్చే. అం, భా. ర్య. 122 చూ, సోఁకు 4 [మహిసము.

తటార్ధము సం వి అ పుం దున్న చూ,

తటాలు దే వి చూ, తటతట హై 6, ఆ 13.

తటాలున. దే ద్రి క్రి. విణ చూ, రూ-తటాన. వసు 2, ఆ. 83

తటి సం వి ఈ. స్త్రీ 1 చూ, తటము 2; 2 చూ, తటము 4

తటిత. సం వి. త్ స్త్రీ రూ-తటిత్తు-తటిత్తు మెఱపు చూ, విద్యుత్తు

తటిత్తు సం [illegible] స్త్రీ —పై.— పరి

తటిత్వతి [illegible] 1. మబ్బు

[illegible] .విద్యుత్తులు ఏడిభ 8.

[illegible] ద్యుత్తులు. రూ-

[illegible] వి. త్. పుం. రుండునది

[illegible] చూ, మేఘము.గలిగి పాడి

[illegible] వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు [illegible] చోఁప

[illegible] న. దే. ద్రి. క్రి. విణ:కుండఁగ ఆయా

[illegible] హై. 4, ఆ. 107. [illegible] హిమఘృణిచే

తటుక్కున. దే ద్రి. క్రి [illegible] ంతుఁగోయు తగని

[illegible] లీపరిణామము)

తటుకుపాటు. ద్వ. వి [illegible] నబట్టు: చూ, వస్త్రము.

అం, భా. ప్రి. [illegible]). ఇవముకొను:చూ, నాను

తట్ట. దే. వి. 1. తబుకు: చూ, పాత్రము. 8; 2. వెదురుబద్దలులోనగు వానితో నల్లిన పల్లెక, చిన్నగంప (అనికొందఱు) "ఎందు పుతట్ట-తక్కెడతట్ట" మొ' చూ, సజ్జ. 1

తట్టగిల్లు. దే. అ క్రి తట్టతుగు. [ఆ. 62.

తట్టము దే వి: చూ, టంగువాలు. కళా 3,

తట్టః వై వి. స్థైర్యము ఉ, హరి. 3, ఆ 123 చూ, స్థైర్యము 1

తట్టాడు. దే స క్రి (తట్టు + ఆడు) (అడుగులు) ఇట్టట్టుఇడు లక్ష్మీ 3, ఆ. 147.

తట్టి దే వి 1 కంచెము చూ, పాత్రము 6, 2 తెర విద్య 5, ఆ 100 చూ, వేటతెర

తట్టు వై వి 1 తటమ్ ఒడ్డు చూ, రోధస్సు, 2 వైపు చూ, పార్శ్వము. 2, 3 పంప రూ-తట్టువ-తట్టువము గుజ్జము చూ, కాయము, 4. దండ రూ-తట్టువ-తట్టువము కుత్సితాశ్వము, పొట్టిగుజ్జము (అనికొందఱు)' చూ, హయము, దే. వి 5 శబ్దములలో నొకటి, అ. క్రి 6 కబుగు చూ, పుట్టు 2, 7 తోచు చూ, స్ఫురించు 2, స క్రి 8 వేయు చూ, పటతించు

ట్టుగాలి వా వి 1 పక్కగాలి, 2 కోపము, 3. చిరాకు, 4 పోవు కాలము (పోయే కాలము) "నీకు ఏమిట్టుగాలి వచ్చి ..."

తక్క నము ద్వ ... కోటకొమ్మమీఁది అవ ను. చూ, సదనము 1

తక్కెలు ద్వ ... తట్టిసుత్తివ మేసైన

తక్కెలి. వై చూ, బూతిపునుఁగు.

తక్కు. వై. ద్వ స. క్రి (తట్టుపుట్టి + ము' చూ, గము) చేట్టుకొను. చూ, విరళము; 3.

దే. వి. 4. మిగ... రూ-తట్టు. 3-4. చూ, శేషము. 1; ఆ. 118).

చూ, పరాయి; దే.

తట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. (తట్టు + పడు). చూ బాధపడు. హ్వా. 4, ఆ. 37.

తట్టువము. వై. వి.=: చూ, రూ-తట్టు. 3-4 (కుత్సితాశ్వము.-అచ్చ. బాల, కాం. 87)

తట్టువా. వై వి.= —పై.—

తట్టువిఱుగఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. తొప్పరిలఁబడు. ఆం, భా. తృ. 101' చూ, వ్రాలు.3

తటరి వై వి =త్వష్ట బంగారు పనిచేసి బ్రదికెడి జాతి (తటరివాఁడు-తటరిది) చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తటురి వై. వి.= —పై.—

తడ దే. వి 1. ధన్వము * (దీనిభేదము గూబతడ) (గాత్రిస్పృత్కము) చూ, మహాబల; 2. అడ్డి చూ, వారణము. 1, 3 కడ.చూ, సమీపము. 1.

తడఁబడు ద్వ. అ. క్రి. (తడ + పడు) 1 తొట్రుపడు. చూ, సంభ్రమించు; 2. వ్యత్యాసపడు కళా 3, ఆ 10 చూ, వ్యత్యస్తమగు; 3. చలించు: చూ, సలించు. (ప్రే. తడఁబఱచు)

తడఁబాటు. ద్వ. వి 1' చూ, వ్యత్యయము. హ్వా 4, ఆ 52; 2 చలనము: చూ, లోలము

తడక. దే వి రూ-తడికె-తడికె-తడుక. 1 దడి, ఈఁతబద్దలు లోనగువానితో నల్లి గుడిసెలకు అమర్చెడు తలుపు చూ, వాకిలి; 2. పక్షుల వేఁటాడువాఁడు మఱుఁగుగా నుంచుకొనెడుసాధనము. భాగ.7,స్కం.59, వా. 3 ఒకానొకధ్వని "తత్తడక తడక."

తడకట్టు. దే వి. 1. అడ్డగింత. రా, వి. 3, ఆ 8' చూ, వారణము 1; స. క్రి. 2. అడ్డగించు చూ, వారించు

తడకదోపరి. దే. వి. తడికతోద్రిసివేసి లోపల దూఱెడు దొంగ రూ-తడికదోపరి-తడికదోపరి: చూ, ముచ్చు. 1.

తడకాలు. దే. వి. మల్లబంధవిశేషము. ఆం,భా. ద్వి ఉ. 209 (చూ, విన్నాణములు.)

తడగము దే వి. రూ-తణగము- తణగాము- తటాకము పక్కాలి, పద్మాకరము, ఎగ్గు మీఁద నీళ్లుతెచ్చెడు తోలుసంచి. చూ సంచి. [నడి 3

తడప. దే వి. కట్టుగానుండు నార చూ,

తడపెట్టు. దే. స. క్రి తడఁబఱచు

తడయు దే అ. క్రి అలస్యముచేయు. చూ, వివరించు. 3 [డియు

తడవ దే వి· సరవాయి, అవృత్తి చూ, నం

తడవాడు దే. అ క్రి (తడవి + ఆడు)1 చూ, డొంగాడు; 2. తడఁబడు చూ, లుకలుక లాడు

తడవియాడు. దే. అ క్రి· చూ, డొంగాడు

తడసిల్లు దే వి తడబిడ్డల కిల్లు చూ, బాణము 1

తడవు. దే వి. 1 రూ-తడువు. అలస్యము. భార ఉద్యో 4,అ 195. చూ, విలంబము 1, 2. రూ-తడువు. చిరకాలము (అంతకును దలగు శబ్దములు ముందువచ్చునపుడు ఇది కేవలము కాలవాచకమగును ఉదా —అంతతడవు-ఇంతతడవు-ఎంతతడవు-కొంతతడవు ము.), అ క్రి 3. చేతులలో అట్టిట్టు పాఱు. భార ఆది 6, అ. 160 చూ, పాఱు. 4, 4· చూ, డొంగాడు, స. క్రి 5: చూ, నిమురు. భార. ద్రో 3, అ. 151, 6· చూ, వెదకు; 7 ప్రస్తావించు. కళా 3, అ. 38. చూ, వచించు, 8 చూ, విచారించు. కళా. 8, అ. 256; 9: చూ, రక్షించు. [శివుఁడు. వేం. ఆం 2.

తడవుఁగనవట్టిఁగన్నయ్య. ద్వ. వి: చూ,

తడవుట. దే. వి: చూ, వెదకుట. ఆం, భా ద్వి. 178.

తడవుడు. దే.వి.1:చూ,తడవుట; 2. పరామర్శ: చూ, విమర్శనము.

తడవుదాల్పు దే వి. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు

తడ(డు)వులనిడుపడు దే వి. శేషుఁడు అశ్వ. యు, కాం 449. చూ, సర్పము.

తడాకము సం. వి. అ. పుం· చూ, రూ-తటాకము

తడాకా వా వి శక్తి. "నాతడాకా చూడుము", (గోదావరి జిల్లాప్రాంతమున వాడుక)

తడాగము సం వి అ. పుం. 1 చూ రూ-తటాకము, 2 బంగారు కడియము చూ, భూషణము 2

తడి దే వి 1 తేమ· చూ,పదను 2; 2. నీరు చూ, సలిలము; విశే. 3 తేమగలది చూ, క్లిన్నము

తడిక దే వి చూ, రూ-తడక

తడికగోప్రపరి దే వి (తడిక + గోప్రపరి) చూ, రూ-తడక గోపరి.

తడికె దే వి చూ, రూ-తడక

తడికగోపరి దే వి చూ, రూ-తడకగోపరి.

తడిత్తు సం. వి త్ స్త్రీ చూ, తటిత్తు.

తడితీయు దే అ క్రి. అఱు చూ, మిడుకు.8.

తడిత్వంతము సం వి. త్. పుం చూ, రూ-తటిత్వంతము [గానుండునది

తడిపొడి దే విశే. కొంచెము తడిగలిగి పొడి

తడిపొంతను గొంతుఁగోయుట. జా. చేయు క్రిందినీటివల తెలియనీయకుండఁగ ఆయాసపెట్టు చేంపుట. "ఉదుటతి హిమఘృణిచే బరేఁ, ఎడిపొంతం గొంతుఁగోయు తగవె తెఁగితికో." (పాంచాలీపరిణయము)

తడిబట్ట. దే. వి. తడిసినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

తడియు. దే. అ. క్రి. ఇవముకొను:చూ, నాను·

తడిరొయిత్తు దే వి (తడి + ఒత్తు) తడితుడుచే
కొనుగుడ్డ చూ వస్త్రము
తడుక దే వి చ రు తడక
తడుకు దే 1 కోట లోనగువా చేట్ట
తే ష వెనుగు సా 4 అ 37
చూ సాగిపినము 1 2 తెట్టులొంకు
తడుక అం గా తీ 34
మూ గొంతాము [కు
మును ద క్రి చూ సూ కట
తడు ఎం 1 బట్ట సూ తడు
తడు సా త్రిం సా త్రై మా
స్త్రము 2 బట్ట చూ తి బట్ట
అడు — —
పా గా — —
మొల 1 చి చూ గొట్టము
2 చి ట్టి 8 అ 26 చూ కడు
వే 1 3 బట్ట కా 2 అ 75
చూ తడు ంచే 2 4 డ
స్త్రము) పెరి 5 3 య తేయు
డు గాలుల ద (తేలు + గాలులు)
త టువు
తడుసు క యుక సా 4
అ 30 అ వ రొూ చే
అడువు ద చూ గా 1
డువులతర్పు ము [డ్డి
తడ్డు ం ఉ ల వా లు తడు చూ
తడ్డువు — —
తి చూ గవ
తి గా — —
త గా ద గ
మూ యి 1
1 ముకి అ
2 కా మూ తు 1
తగగర అ పుం గాలి చూ వాయువు

తతము సం వి అ పుం 1 చూ తతగము విణ
2 ఎరిపిరియొనది 3 వ్యాపించినది చూ విపు
లము అం 4 వా కుస్తయముసంకొలటి
వాదితంచు (చూ ఆకొద్యము) (చూ
వీణె) (చూ తతవాద్యములు)
తతవాద్యములు అం ఎరివాదిని చతుర్దశి ఏకా
దశి త్రియొదశి మహతి బృహతి కలా
3 కచ్ఛప విగతము ఎగాకి పొగ్గమి
ర వణ గాత్రము ఉగుంబగము టగ్గను
వాత్రము సార గి అలా ని రుద్రవీణ
గ్రంథము ఒల (20) తాదులు తతి
ము లు) చూ వాద్యములు
తి గ ఇ స్త్రీ 1 గుంపు చ మూ
వాము దే గ (1) కాలము య 1 అ 95
గా పియము
3 తి వా మిగతా తక్కి
త్తము గా సం అవ్య అప్పుడు చూ
వము
ద గుజ్జము చూ వాయము
తత టు ంట దే గ చేర డు చూ
శ్రీదు డు [న 1
తత్తబం ద డు వారి 3 అ 116 చూ
త్త పాటు క త్రాని సూ తత్త ము
లి పాటు తి ము చూ
ం ము 1
క ము — పై —
— పై — (శ్యామని క ర)
క డు అ మూ ం రిమించే
కఅపా చూ సూ తత్తరపాటు
(వ్యము అని క ర)
ట్టు కి త్త చు
ము చు రూ తత్తము
(అం భ క 140)

తత్తటించే. దే. అ. క్రి. రూ-తత్తటిలు-తత్తటిల్లు. 1: చూ, సంభ్రమించే; 2. చూ, సలించే. [7, ఆ. 76.)

తత్తటిలు. దే. అ. క్రి.—పై-(చలించే.-కళా.

తత్తటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తత్తెర. దే. వి. సారాయిపోసెడుతిత్తి చూ, సారాయితిత్తి. [చూ, లుబ్ధుడు. 2

తత్పరుడు. సం. విశే. (ఒకట) అసగలవాడు

తత్పురుషము. పా. తత్పురుషమునే వ్యధికరణము, అసమానాధికరణము అనివాడెదరు. ప్రథమాతత్పురుష, నఞ్ తత్పురుష సంస్కృతమందు మాత్రమే కలవు నిర్జనములోనగు వానిని కొందఱునఞ్ తత్పురుషలను కొందురు. అదికాదు అవి అవ్యయీభావసమాసములు అయోగ్యము, అశక్తి, అనేకము మొదలైననఞ్ తత్పురుషములు ద్వితీయాతత్పురుషము-నెలదాల్పు; తృతీయా-నెలతక్కువ, చతుర్థి-బ్రాహ్మణ సంతర్పణము, పంచమి-చోరభయము, షష్టి-మల్లెపూవు, సప్తమి-దైవభక్తి. అతీంద్రుడు, కుంభకారుడు, తత్వజ్ఞుడు ప్రకృతులు సంకరతత్పురుషములని తెలియునది) తత్పురుషము అయిదు విధంబులు — సమానాధికరణము, వ్యధికరణము, నఞ్, ప్రాది, ఉపపదము చూ, సమాసము 1; అం 2. శివాసనములుఅయిదింటిలో నొకటి చూ, శివాసనములు

తత్ర సం. అవ్య 1 తత్రార్థకము (కె ప).- అందు, అట, అక్కడ, అగ్గెడ, అచేట- రూ-అచ్చేట-అచ్చోట, అయ్యెడ- రూ- ఆయెడ-ఆడ; 2 కూడుకొనియుండుట, 3 పాటిపోవుట.

తత్రత్యము. సం విశే అక్కడకలిగినది.

తత్రభవానుడు సం. వి. త్. పుం: చూ, శ్లాఘ్యుడు. |చూ, హంసుడు.2

తత్వజ్ఞుడు సం. విశే. తత్వముతెలిసినవాడు.

తత్వము. సం వి. అ. న. 1 పరమాత్మ : చూ, హంసుడు. 2; 2. స్వభావము : చూ, రూపు 3, 3: చూ, ఘనము. 1; (పంచవింశతితత్వములు.— అష్టప్రకృతులు షోడశవికారములు పురుషుడు.);4. పదార్థము· చూ, వస్తువు; అం. 5 ఆకాశములుఅయిదింటిలో నొకటి· చూ, ఆకాశములు.

తత్వశంబరము అం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు

తత్సతి సం వి ఈ. స్త్రీ ఆమె చూ, స్త్రీ.

తత్సమక్రియలు. పా. సంస్కృతధాత్వాదులకు 'ఇంచే' చేర్పగానైనవి తత్సమక్రియలు. చూ, క్రియలు.

తత్సమము పా. సంస్కృతశబ్దముతోను ప్రాకృతశబ్దముతోను సమానమైనరూపముగలది.

తత్సము సం వి అ పుం ఎరవేసినమాంసము: చూ, మాంసము.

తథా సం. అవ్య 1. వలెను పోలికయందు వర్తించును (వత్, వా, యథా, తథా,ఇవ, ఏవం ఈఅను పోలికయందు వర్తించును), 2 అలాగు- రూ- ఆలాగు, 3. పరస్పరనిరపేక్షములగు నవయవవస్తువులకు నొక క్రియతో సంబంధముగలుగుట, 4. పరమార్థము; 5 ఉత్తరువుచేయుట, 6. నిశ్చయము·చూ, సత్యము, 7. నిర్ణంచుట, 8. సెన్స: చూ, శుభము 1; 9 సాంగము, 10. యోగ్యమగుపని.

తథాగతుడు సం. వి.అ.పుం చూ,బుద్ధుడు 1.

తథ్యము సం వి. అ న 1 చూ, సత్యము; విశే. 2. సత్యమైనది చూ, సత్యము

తథ్యానుజుడు. సం వి అ. పుం. బృహస్పతిగ్రహము చూ, రాహువు. 2.

తదా. సం అవ్య. అప్పుడు: చూ, సద్యము.

తదాత్వము. సం. వి. అ. న. తత్కాలము.

తదాముఖము. సం. వి. అ. న. ఆరంభము చూ, యత్నము.

తదితర సై. వి. = తృతీయా రూ. తర్ద. 1 పక్షమునందు మూఁడవతిథి చూ, హరివాసము, అం. 2 శుక్లపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి చూ, శుక్లపక్షతిథులు; 3 కృష్ణపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి చూ, కృష్ణపక్షతిథులు.

తదీయము సం. విణ. తత్సంబంధమైనది.

తద్గుణము అం. 1 అలంకారములునూఱింటిలో నొకటి (తనగుణము విడిచి యన్యగుణము గ్రహించుట) "... కాంతిచేఁ ..." చూ, అలంకారము 3, 2 అగుణము.

తద్ద దే. అవ్య. ధ్వన్యనుకరణము. "తద్దతగము, ..." చూ, ...

తద్దయు దే. క్రి. —పై—

తద్ధితము సం. వి. అ. న. 1 ఆరిసను, ప్రత్యేకము (నామకమందు ...), ... చూ, సాంవత్సరికము

తద్రు సం. వి. ఉ. పుం. —తిద్రు, ..., తెండువు చూ, పీర 2

తద్దె దే. వి. 1 ఉత్సవము "..., ఉం..." చూ, పండుగ 2, ... 2 = చూ, రూ.

తద్ధర్మాద్యర్థకము (ఇట్టు) వా. ... క్రియ కాలమున ... ప్రథమపురుష ... చేయుదును - చేయుదుము = మ. చేయుదువు = చేయుదురు. ప్ర. చేయును = చేయుదురు (...బులు ... వ్యముతైనవి)

తద్భవము. వా. వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయముల చేఁదద్భవంబులగు. (వర్ణలోపము.- భోజనమ్-బోనము. ఇటజకారమునకు లోపము; వర్ణాగమము.— రథః- అరదము. ఇచేట "అ" యాగమము; వర్ణవ్యత్యయము.- శుచిః-చిచ్చు, కతుః- చేంక, చంద్రః-చేందురుఁడు, సముద్రుఁడు-సంద్రము ఇవిసంస్కృతభవములు ప్రవాళమ్-పవడము, కాంస్యమ్-కంచు ఇవి ప్రాకృతభవములు)

తద్విపర్యము సం. విణ. దైవపరము, విధ్యరాశి.

తనంతగలయతఁడు. వా. వి. వలువ చూ, బ్రహ్మ 1.

తనకన్నమిడినవాఁడు. అం. గయాపిండదానార్హులలో నొకఁడు (ఇట్లు గయాపిండ దానార్హులంగా చేయువారు తనతోఁబుట్టువు, తన ..., తన పెదతండ్రి, తన ..., తన భార్య, తనయన్నదమ్ములు లోనగువారు): చూ, గయాపిండదానార్హులు

తనకరి దే. వి. 1 చిక్కు, ... చూ, శోకము, విణ. 2. చిక్కుఁగలది, 3 చిక్కుఁబెట్టువాఁడు ఉ. హరి 3 అ 133 చూ, సూచకుఁడు 1 [కము.

తనకా, తనఖా వా. వి. తాకట్టు చూ, వార

తనకీ, తనిఖీ. వా. వి. శోధన.

తనజన్మనక్షత్రము అం. తానుపుట్టిననక్షత్రము, పరీక్షింపఁజేయఁగూడనివగు పదునొకండింటిలో నొకటి చూ, పరీక్షింపఁజేయఁగూడనివి [మాతలు.

తనతల్లి అం. మాతలయిదుగురిలో నొకతె చూ,

తనదీపమని ముద్దుపెట్టుకొనిన నోరుకాలును. లో. ఉదా.— "ఇంటిదీపమనుచే నిగిలించేకొని ముద్దు,పెట్టుకొన్న నోరుకెట్టుగాలు, నృపుల సమ్ముఖంబు కెనరు వెంచుచే జేమ, వాఁడు మిగులఁ బరిభవంబునొందు." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

తనము. సం. వి. అ. పుం. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; 2. చిత్రము చూ,హృదయము,2;

వై. అవ. (1)=త్వమ్: భావార్థమునందు వచ్చెడు ఒకప్రత్యయము " గొప్పతనము. చిన్నతనము." వెయి. [ప్రతిక 1.

తనయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు. చూ,

తనయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు చూ, పుత్రుఁడు. 1

తనరారు. ద్వ. అ. క్రి. (తనరు + ఆరు) రూ-తనరు. 1. అతిశయించు చూ, ముమ్మరించు, 2. ఉన్నతమగు, నిక్కు. భార విరా 1, ఆ. 162 చూ, పొడుగు. 6.

తనరు. వై. వి. 1 మంజులము చూ, హృద్యము, అ క్రి. రూ-తనరారు. 2. అతిశయించు. భాగ. ఆది 7, ఆ. 180: చూ, ముమ్మరించు, 3 చూ, తనరారు 2; 4. ఒప్పు చూ, సమ్మతించు, 5.=తనర్ చూ, విజృంభించు భార. విరా. 2 అ 133.

తనరుచు. వై అ. క్రి. రూ- తనర్చు చూ, రూ- తనరు. 2-3-4-5, అం. శ్రీ 6. తనరఁజేయు. లక్ష్మి 4, ఆ. 8.

తనర్చు వై. అ. క్రి. —వై —

తనరుపు. వై వి రూ-తనర్పు. 1 అతిశయము చూ, హెచ్చు 2; 2. ఉన్నతము: చూ, పొడవు 2, 3. విశాలము: చూ, విస్తారము.1; 4 చూ, సంతోషము.

తనర్పు. వై వి. —వై.— (పొడవునకు.— భార సభా. 1, అ 62; అతిశయమునకు - భార. స్త్రీ. 1, ఆ. 88)

తనవయస్సు. అం. తన యేండ్లు పరికాశింపఁజేయఁగూడనివగు వదునొకండింటిలో నొకటి: చూ, పరికాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

తవాటి. దే. వి. స్తంభములమీఁదిగోడకు క్రింద వేసెడు పెద్దపలక. చూ, మదనచేకులు.

తని. వై. విశ. 1. అల్పము. కై. 6, ఆ. 85: చూ, స్వల్పము; 2.=తనుః. అలఁతి: చూ, సూక్ష్మము. 4.

తనిమము సం. వి. న్ పుం. 1. కార్శ్యము చూ, అవస్థలు; 2: చూ, విస్తారము. 1; 3 శరీరత.

తనియు. దే. అ. క్రి: చూ, తృప్తిపడు.

తనియూవాఁడు. దే. వి ఆపోవువాఁడు. (సం. ప).—ఆప్యాయిత [సాహిత్యము.

తనివి. దే. వి. రూ-తనువు. తృప్తి. చూ,

తనివిలేనివాఁడు. దే. వి చూ, అతృప్తుఁడు.

తనివు దే వి చూ, రూ-తనివి.

తనివెచ్చ. దే. వి ఇనుమంతకాఁక చూ, మందోష్ణము (చూ, వేఁడిమి.)

తనివోవు. దే అ. క్రి (తనివి + పోవు) చూ, తనియు.

తనిసను దే. అ క్రి (తనివి + వేను) -వై.-

తనిసినవాఁడు దే. వి. చూ, ఆప్యాయితుఁడు.

తను దే. విశ వృత్తియందు తనువుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. నిర్వ. 4, అ 78.

తనుకాంతి పా దీ-కి ఉపమానములు —బంగరువు, మెఱుపుతీఁగె, కుందనము, పచ్చేవసుపుకొమ్ము.

తనుకు దే. వి 1 రూ-తనుక్కు. తాపము చూ, సంతాపము; అ.క్రి. 2 కలుగు భార.సభా.1, అ 42 చూ, పుట్టు 2; 3 జ్వలించు భార. ఆది. 2, ఆ. 199: చూ, మండు.1; 4: చూ, పరికాశించు ఉ. హరి. 4, ఆ. 89; 5 తపించు చూ, సంతాపించు.

తనుగంధము. పా. దీనికి ఉపమానములు.— కర్పూరము, ఉత్పలము, పాటలపుష్పము, పద్మము, పువ్వు, మంచిగందము, మొగలిపువ్వు.

తనుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ, పుత్రిక. 1.

తనుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1. [వారవారణము.

తనుత్రము. సం. వి. అ. న. కవచము. చూ,

తనుత్రాణము. సం. వి. అ. న. —పై.— (శిరస్త్రాణము శిరస్కము, ముఖత్రాణము దలపము, ఉదరత్రాణము నాగోదము, జంఘాత్రాణము మంఖణము, బాహుత్రాణము బాహులము, అంగుళీత్రాణము గోధ)

తనుత్వచ. సం. వి. చ. స్త్రీ. —పై.— (ఇట్లు తనుత్వచము, తనుపత్రము)

తనుపారు. దే. అ. క్రి. (తనుపు + ఆరు) 1. చూ, తృప్తిపడు, 2. చల్లబడు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 31. చూ, శైత్యించు.

తనుపు. దే. వి. రూ-తన్పు. 1. ఇగురు. చూ, శైత్యము. 2. చూ, సంతోషము, 3. పిప్పళ్ల, ముష్టము, 4. చంద్రకాంతి. ఆం. భా. శ్రీ. 42. చూ, వెలుతురు 1, 5. రూ-తన్పు-తనివి-తన్వి. భా. శా. 1, ఆ. 310 చూ, సౌహిత్యము; 6. శైత్యోపచారము, 7. తడి చూ, పదను 2, క్రి. 8. రూ-తన్పు-తనియఁజేయు.

తనుపంచాత. అం. దూతీచతుష్టయము సందర్శ మొదటిదానిలోని అష్టాంటిలో నొకటి. చూ, దూతీచతుష్టయము.

తనుభస్త్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముక్కు.

తనుమధ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అఁడుది: చూ, స్త్రీ, 2. సన్నని నడుముగల ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ, పా. 3. ఒకానొక వృత్తము ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒకతగణము ఒక యగణముఁగలదై యాఱక్షరముఁలు పుట్టిన వృత్తము. ఉదా.— "కామేశులి వానుస్, హేమెంతుమనంగస్, శ్యామా తనుమధ్యస్, భూమిన్ దయలొప్పన్." చూ, వృత్తము. 1. [స్వేదము.

తనురసము. సం. వి. అ. పుం. చెమట. చూ,

తనురుహము. సం. వి. అ. న. రూ-తనూరుహము 1. రోమము: చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షి ఱెక్క: చూ, ఱెక్క.

తనువడు. ద్వ. అ. క్రి. (తనుపు + పడు) చల్లనగు: చూ, శైత్యించు.

తనువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. రూ-తనుస్సు: చూ, శరీరము, 2. తోలు. చూ, బొందు; వెం. 3. తరి. చిన్న. చూ, స్వల్పము; 4. ఒక్క. చూ, పేలవము, 5. సన్నము. (కస్తూరింపఁబడు సన్నని నూలుపోఁగు). చూ, సూత్రము 1, అం. 6. భావములు పండ్రెండింటిలో నొకటి చూ, భావములు.

తనువచ్చు. దే. వి. చూ, రూ- తనితెచ్చు.

తనుహ్రిదము. సం. వి. అ. న. చూ, ముడ్డి.

తనూక్షయము. సం. వి. చూ, తప్పము.

తనూజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-తనుజుఁడు.

తనూనపాత్తు. సం. వి. త్. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని 1, అం. 2. గహీనతానము లుపదింటిలో నొకటి చూ, గహీనతానములు (చూ, తానములు. 2) [చూ, తనుజుఁడు.

తనూభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు:

తనూరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తనురుహము.

తనూహ్రిదము. సం. వి. అ. న. చూ, రూ-తనుహ్రిదము.

తన్కు. చూ, రూ- తనుకు. 1.

తన్ను. దే. వి. 1. పాదతాడనము; స. క్రి. 2. అడుగుతాటించు, గుదితోఁయు, తన్ను, తాఁచు (సం. ద)— అంఘ్రితాడించు; 3. ఒరయు: చూ, రుద్దు. 1.

తన్నుఁగోల దే వి. (తన్ను+కోల) ఏటవాలుగా పోటిపెట్టిన కోల చూ, బోటు. 4

తన్నుగట్టఁదాళ్ళుతానే తెచ్చుకొన్నట్లు లో స్వయంకృతాపరాధము. ఉదా — "తన్ను గట్టఁదాళ్లుతానై, కొనివచ్చిన జోడయను చుఁ గుదియించి కరం,బునఁ బాశముఁగొని దాన నవనథీశునిఁగట్టె ననురపయ్యండా జీన్ " (కవికర్ణరసాయనము)

తన్నుగన్నవాఁడు అం పితలు ఆయిదుగురిలో నొకఁడు. చూ, పితలు

తన్నుగోడ దే వి అంపగోడ చూ, ముట్టుగోడ (చూ, మఱుఁగుగోడ)

తన్నుబల్ల దే వి ద్వారముయొక్క అడుఁగాళ్ల మీఁదవేసెడు పలక చూ, మదనచేసులు.

తన్నుబిల్ల దే వి చూ, బాలక్రీడ

తన్నుమానినధర్మము-మొదట చెడ్డబేరము గలదా? లో. ఉదా — "తన్నుమాని పరుల రక్షింపవలెననుట నీతికాదు. తన్నుమానిన ధర్మము- మొదట చెడ్డబేరము గలదా? యనులోకోక్తి విన్నాఁడవుగావా? (నీతి చంద్రిక - మిత్రలాభము)

తన్నులాడు దే అ క్రి (తన్నులు+ఆడు) ఒకరనొకరు తన్నుకొను.

తన్ను చూ, రూ-తనువు.

తన్మనము సం. వి అ పుం. ఏనుఁగు వెన్నెముకయొక్క మాంసాదిభాగము చూ,హస్తి

తన్మయము సం విణ తత్స్వరూపమైనది

తన్మాత్రము. సం వి అ న శబ్దాది-పంచతన్మాత్రములు —శబ్దము,స్పర్శము,రూపము, రసము, గంధము

తన్వి. సం వి. ఈ. (స్త్రీ) 1. అఁడుది చూ, (స్త్రీ); 2 కృశించిన దేహముగల అఁడుది చూ, (స్త్రీ); దే వి (1)రూ-తనివి తృప్తి. విజ. 2, ఆ. 109 చూ, సాహిత్యము; (2) ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు భ, త, న, స, భ, భ, న, యగణములు గలిగి పదునాలుగింట యతిగల ఇరువదినాలుగన ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. చూ, వృత్తము. 1

తపతప దే. వి. రెక్కలు గుండెలులోనగు పవి కొట్టుకొనుట యుండగు నను కరణము. కళా. 8, ఆ 24 చూ, హాహాహా,

తపతి. సం. వి ఈ (స్త్రీ) శరితల్లి చూ, వరి.

తపనతనయ. సం వి ఆ (స్త్రీ) 1 జమ్మి*; చూ, శమి, 2. యమునానది చూ, నది

తపనమణి సం వి. ఇ. పుం సూర్యకాంతమణి: చూ, రత్నము 1

తపనము సం. వి. అ న 1 తాపము చూ, సంతాపము, 2 నాయికకు ప్రియవియోగకాలమందుమన్మథావేశముచేతఁ గలిగెడు చేష్ట, చూ, సంయోగము, పుం 3 వేసవికాలము, (జ్యేష్ఠ ఆషాఢ మాసములు) చూ, మాసద్వయము,4 నరకములాఱింటిలోనొకటి (పాపులనుదిపింపఁజేయునది) చూ, నరకములు; 5 జీడి* చూ, భల్లాతకి, 6 చిన్నవెల్లి *: చూ, శ్రీపర్ణము 1,7 జెచ్చెన చూ, వేఁడిమి.

తపనీయకము సం. వి. అ. న బంగారు,చూ, లోహము. 1

తపనీయము సం వి అ న —పై—

తపనుఁడు సం వి అ పుం రూ-తపానుఁడు_తాపనుఁడు చూ, సూర్యుఁడు

తపము. సం వి అ పుం రూ-తపస్సు 1 చూ, తపనము. 3, స్ న 2 రూ-తపస్సు, అతరము, జపము-రూ-జాపము, మంత్రావృత్తి, (తె.వ.).— కాక-రూ-కార్క, తలము; 3. రూ-తపస్సు తపోలోకము: చూ, లోక

ము. 1; 4. రూ-తపస్సు. చాంద్రాయ ణాది పుణ్యకర్మము (కృచ్ఛ్రాదికర్మ); స. పుం. 5 రూ-తపస్సు శిశిరఋతువు (మాఘ-ఫాల్గుణమాసములు); చూ, మాసద్వయము, 6. రూ-తపస్సు. మాఘమాసము చూ, మాసము. 1, 7 పక్షి చూ, పక్షి

తపసి వై. వి 1.=తపస్వి. జీవహారి చూ, ముని 1, 2 గార* స్వా 3, అ 77 చూ, హింగుది [హిమాంశువు

తపసికన్యాప ద్వి. వి. చంద్రుఁడు చూ,

తపసుఁడు సం వి అ. పుం —పై—

తపస్తంకుఁడు సం వి. అ పుం ఇంద్రుఁడు చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తపస్తక్షుఁడు సం వి అ పుం —పై—

తపస్థలి సం వి. ఈ స్త్రీ కాశీపట్టణము చూ, దేశము

తపస్య సం వి అ స్త్రీ వ్రతానుష్ఠానము, వ్రతచర్య (పనినిమిత్తము తిరుగులాడుట)

తపస్యము సం వి అ పుం 1 ఫాల్గునమాసము చూ, మాసము 1, అ. వ 2, కుందపుష్పము

తపస్వి సం వి ఇ పుం 1.=తపసి-తబిసి తాపసుఁడు, వ్రతి చూ, ముని 1, 2 కనికరింపఁదగినవాఁడు

తపస్విని. సం వి ఈ స్త్రీ 1 తాపసురాలు చూ, స్త్రీ, 2 కటుకరోహిణి* చూ, కటుకరోహిణి, 3 జటామాంసి* చూ, మాంసి. 1

తపస్సు సం వి స న —తపము-తపము చూ, రూ-తపము

తపాత్యయము సం. వి. అ పుం వర్షకాలము (శ్రావణ-భాద్రపద మాసములు) చూ, మాసద్వయము [సుఁడు

తపానుఁడు సం. వి అ పుం చూ, గూ-తప

తపారము. దే. వి. రూ-తపారు. ఒకరకమగు కుళ్ళాయి: చూ, వస్త్రము.

తపారు. దే. వి.—పై.—

తపించే. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపించే; 2: చూ, జపించే.

తపిసీలు వా. వి. అరా, వివరము, రూ-తబిసీలు.

తపువు సం. వి. స. పుం 1. నిప్పు చూ, వహ్ని. 1; 2 చూ, తపనుఁడు.

తపేల. దే వి రూ-తపేలా-తప్పేల-తప్పేలా. పచనపాత్రము చూ, పాత్రము. 8.

తపేలా దే. వి —పై — [ధండీగము. 2.

తపోధని సం. వి. ఈ. స్త్రీ చిల్లీకూర* చూ,

తపోధనుఁడు సం. వి అ. పుం తపస్సే ధనముగా గలవాఁడు చూ, ముని 1

తపోధనులను బ్రాహ్మణులు పా. పూరతు దేశమున తపతీనదికి సమీపమువనుండు బ్రాహ్మణులు శివాలయములందు పూజారులుగానుండి శివార్పిత ద్రవ్యముల భుజించెదరు. భూమిని సాగుబడిచేసి జీవించెదరు. ఋగ్వేదులు చూ, బ్రాహ్మణులు. [ర్యుఁడు.

తపోపహుఁడు. సం. వి. హ. పుం చూ, సూ

తపోలోకము. అం ఊర్ధ్వలోకములు ఏడింటిలో నొకటి చూ, ఊర్ధ్వలోకములు (చూ, అధోలోకములు. |దేశము. చూ, దేశము.

తపోవటము. సం వి అ పుం బ్రహ్మవర్త

తపోవృద్ధు అం వృద్ధులు మువ్వురిలో నొకఁడు: చూ, వృద్ధులు.

తప్తకాంచనము. సం వి అ. పుం. మేలిమి బంగారము: చూ, లోహము. 1.

తప్తకుంభము సం. వి అ. పుం. తప్తకుంభమను నరకము చూ, నరకములు.

తప్తకృచ్ఛ్రము. సం వి. అ. పుం. ఒకానొక వ్రతము. మూఁడురోజులు వేఁడినీరును,

మూఁడురోజులు వేఁడిపాలును, మూఁడురోజులు వేఁడినేయియును, త్రాగి, మూఁడురోజులు ఏమియును త్రాగక ఉపవసించుట. (6 పలముల నీరును- 3 పలములపాలును- 1 పలము నేయియును త్రాగవలెను). చూ, కృఛ్రము.

తప్తతైలాంబున్యాయము. పా. కాగినసూనెపై నీటిబొట్టువేసిన భగ్గునమండునరీతి.

తప్తపాషాణకుండము సం. వి. అ. న చూ, తప్తకుంభము.

తప్తము సం. విణ తపింపఁజేయఁబడినది. కాఁచబడినది: చూ, కాఁగు 2. [లోహము. 1

తప్తరూపకము. సం. వి అ న. వెండి చూ,

తప్తరూపము సం. వి. అ. పుం —పై—

తప్తవాలుకము సం. వి. అ పుం. తప్తవాలుకమను నరకము చూ, తప్తకుంభము.

తప్తశిలారోహణము. అం. బౌద్ధధర్మములలో నొకటి చూ, బౌద్ధధర్మములు.

తప్తశూర్మికుండము సం. వి అ. పుం చూ, తప్తకుంభము.

తప్తసురాకుండము సం వి. అ పుం.—పై-

తప్తాయఃపిండన్యాయము. పా కాలిన యినుపగుండుపకు పొగయుండదుగాని తక్కిన యగ్నిలక్షణములన్నియుఁ గలిగియుండునను రీతి.

తప్తాయసపతితబిందున్యాయము పా. కాలిన యినుపరేకుపై నీటిబొట్టుపడిన యెడల నామరూపములు లేక నశించునను రీతి.

తప్తు. వా. వి. సింహాసనము: చూ, తక్తు.

తప్తుఁడు. సం. విణ. తాపయుక్తుఁడు.

తప్ప. దే. వి. 1. గింజపట్టని ధాన్యము చూ, ధాన్యము; అవ్య. 2. కాక. చూ, వినా.

తప్పకనుజోచే. దే. స. క్రి: చూ, పొఁజోచే. అం, భా తృ. 133.

తప్పకాయ. దే వి: చూ, తప్ప. 1.

తప్పట. వై. వి.=తమ్మట: చూ, వీణె.

తప్పితము వై. వి.=దంభ. రూ-తప్పిదము-తప్పు: చూ, నేరము (ద్వ్యయమని శ. ర.)

తప్పిదము వై. వి.=దంభ (తప్పు + ఇదము) —పై—

తప్పిదారి జా. పొరపాటున. "ఈవరమగోప్యమో పుత్రియో పుగంధ్రి తప్పిదారియు యొటెంగింపఁ దరముగాదు." (పాండురంగమహాత్మ్యము) (వాడుక తప్పిజాతిఅనియు)

తప్పిపోవు ద్వ. వి చూ, అసిపోవు.

తప్పు. వై. వి 1=దమ్భః చూ, తప్పితము (దేశ్యమని శ ర.); దే స. క్రి. 2. అతిక్రమించే, భార. ఆది. 3, అ. 14: చూ, దాఁటు. 6, అ. క్రి 3. తక్కు వై. 7, అ. 88 చూ, మిడివోవు, వై. అ. క్రి 4. తప్పు చేయు.

తప్పుడు వై. వి. తప్పుట తప్పుదల. [పక్షి.

తప్పుడుగాయ. ద్వ వి ఒకానొకపక్షి: చూ,

తప్పుడువడు. వై అ క్రి (తప్పుడు + పడు) 1.తప్పుపడు; 2. పరితప్పు. [ము 1.

తప్పుతోవ. ద్వ. వి. తప్పుదారి చూ, మార్గ

తప్పుదల. ద్వ. వి చూ, తప్పుడు.

తప్పుదారి ద్వ వి చూ, తప్పుతోవ.

తప్పుదెబ్బలు ద్వ. వి. బ 1. బడులయందు పొర్లుపోయి వచ్చినందులకై వచ్చిన క్రమమునుబట్టి బాలురను ఉపాధ్యాయులుకొట్టెడు ఒకటిరెండు (పిఁచుక్క) మొదలగు దెబ్బలు; వా.2. నేరనిష్ఠకి విధించే దెబ్బలు.

తప్పెట వై వి 1.=తమ్మట చూ, వీణె;2.చూ, వాయసోటి*; 3. అడవిఈలన*:చూ,సరటి_

తప్పెల వా. వి. చూ, రూ-తపేల.

తప్పేలా వా వి —పై—

తథానలు వా వి మాటతేడా, భేదము, లోపము, తప్పు (తథావతులనియు)

త[illegible] [illegible] చూ, తప్పు 1.

త[illegible] సై వి =తపస్సు చూ, తపము 2

త[illegible] సై వి =తపస్వి ఋషి చూ, ముని. 1

[illegible] సై వి =—పై —

త[illegible] దే వి 1 తాంబూలపాత్రము చూ, పాత్రము 6, 2 పాత్ర చూ, పాత్రము 6

త[illegible] సై వి [illegible] చూ, తేనము 2

త[illegible] నా వి [illegible]

[illegible] 3, అ 2 చూ, [illegible]

[illegible]

[illegible] 1 [illegible] చూ, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] చూ, [illegible] 2, [illegible] 22 చూ, [illegible] 2 [illegible] చూ [illegible]

[illegible] 1, 2 [illegible] చూ, [illegible] 4, 2 [illegible] 4, [illegible] 253 చూ, [illegible] 1

తమకి దే. వి. (తమకము. [illegible]) 1 చూ, వేగిరకాండు, 2 చూ, [illegible]

తమకించు దే అ క్రి 1 చూ, [illegible] 2 చూ, [illegible] 2, [illegible] 11

తమకు. దే. వి. 1. రీతి. పాండు. 3, ఆ. 79:- చూ, విధము. 1, అ క్రి 2 చూ, సరించు.

తమగము సై వి =తమంగః చూ, తమంగము.

తమట దే వి అగ్నిజ్వాల, చూ, వహ్ని. 1.

తమటము సం వి అ పుం =[illegible] రూ-తమ్మటము 1 తప్పెట చూ, వీణె, సై వి. (1)=తమట తప్పెట చూ, వీణె

తమము సం వి [illegible] న 1 చీకటి చూ, మేచకము 1, 2 గుణములు మూడింటిలో నొకటి చూ, గుణములు, 3 ఏమువు చూ, [illegible]ము, పుం, న 4 రాహుగ్రహము చూ, రాహువు 2, అం 5 మేఘములు [illegible] నొకటి చూ, మేఘములు

[illegible]ము సం వి అ న [illegible]ము చూ, [illegible] 1

[illegible]ము సం వి అ న —పై —

[illegible]

[illegible] (ఉర్లు [illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible] చూ, [illegible]

[illegible] 1 *

[illegible] చూ, [illegible]

[illegible] సం వి అ న 1 చీకటి చూ, మేచకము 1, 2 [illegible] చూ, నరకములు, 3 చూ, [illegible]

[illegible] చూ, తమస్సు. 4

తమస్వి సం వి. ఈ స్త్రీ. 1. రాత్రి చూ, [illegible], 2 పసుపు చూ, పసుపు. 6.

తమస్సర్గము. అం. సృష్టిసర్గములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి చూ, సృష్టిసర్గములు

తమస్సు. సం వి. స్. న 1 రూ-తప-తమి చూ, రాత్రి, పుం 2 ధూళి చూ, రేణువు. 1, 3 నుట్టు చూ, రేన్సు 1, 4 రాహుగ్రహము చూ, రాహువు 2

తమాము వా. అప. పూర్తిగా, అంతయు

తమాయించే దే అ. క్రి 1 ఆగు చూ, నుర్చుకు 4, అ క్రి 2 త్రిపుసేమగు

తమాలపత్రము. సం వి అ న 1 నొసటిబొట్టు చూ, బొట్టు 1, 2 మకరికాపత్రము 3 చీకటిమాని* చూ, తమాలము 1.

తమాలము సం వి అ న 1 చూ, చేమాలపత్రము 1, పుం 2 కత్తి చూ, కృష్టి 2, 3 ఉలిదిరి చూ, శ్వేతపుష్పము 4 కాలస్కంధము, క్షీరస్కంధము, తమాలపత్రము, తాపింఛము (తెం) - చీకటిచెట్టు, చీకటిమ్రాను, 5 నేలయుసిరిక చూ, భూమ్యాలకి, 6: చూ, తమ్మి

తమాసా వా వి 1 గమ్మత్తు. 2 నేరుక, 3 పర్యా, 4 శిక్ష,5 మాయు (హా-తమాసా)

తమి సం వి ఈ స్త్రీ 1 చూ, తమిస్ర 1, 2 చీకటి చూ, పేచకము 1, ... (1) త్యా కరా 5, ... 44 చూ, ... క్రియము 1, (2) పుత్రికాలము అచ్చ ... కాం 117 చూ, ... (3) ... చూ, వాంఛ, (4) ... చూ, ...

తమిడ దే వి రూ-తమిడ-తిరిది-తిప్పడి రాగిపైరు చూ, ...మ్యము 1, బ 2 రాగులు చూ, ధాన్యము

తమిండి. దే. వి. — పై.—

తమికొను దే అ క్రి. 1 త్వరపడు చూ, సంభ్రమించే, 2. పుతూహలపడు చూ, సంతోషించే, 3. కోరు చూ, వాంఛించే, 4. మోహపడు. చూ, వలచే. 3, ప్రే. 5. తమికొల్పు, మోహపఱచే. అచ్చ అర. కాం 58.

తమిదా దే వి కాండినడిమిచీల చూ, తమ్మ్య.

తమిస్ర సం వి ఆ స్త్రీ. 1. చీకటిరేయి. చూ, రాత్రి, 2. నిమ్మచీకటి చూ, మేచకము 1

తమిస్రము సం వి అ న 1 చీకటి చూ, మేచకము 1, 2 కోపము చూ, కోపము.

తముకు పై వి తపమాటము తుడుము చూ, వీణె (శ్రేష్ఠము ...)

తముల పాకు ద్వి. వి (తములము + ఆకు) రూ-తములపుపాకు- తమలపాకు, ఆకు

తములము పై వి తాంబూలమ్ చూ, రూ-తమాలము

తమోంన్యాయము ... దీపము న్నయెడల చీకటి యుండదను ... (దీపమును బట్టుకొని చీకటిని ...)

తమోఘ్నుడు సం వి అ పుం 1 విష్ణు చూ, వహ్ని 1, 2 చూ, సూర్యుడు, 3 చూ, హిమాంశువు, 4 బుద్ధుడు చూ, బుద్ధుడు 1, 5 జ్ఞానుడు చూ, విష్ణువు. 1, 6 చూ, శివుడు

తమోనుత్తు సం వి ... పుం 1 విష్ణు చూ, వహ్ని 1, 2 చూ, హిమాంశువు, 3 చూ, సూర్యుడు, 4 చూ, చకటి [సూర్యుడు.

తమోపహుడు సం వి అ పుం చూ,

తమోహరుడు సం వి అ పుం చూ, తమోఘ్నుడు 1—2—3—4

తమోమణి సం వి న. పుం చంద్రుడు చూ హిమాంశువు

తమ్మ. పై వి 1._తాంబూలమ్. నమలిన తాం

బూలము, చెమ్మ, ఆకేలము: చూ, వీడి యము (దేశ్యమని శ. ర.); దే వి 2.తంబ*: చూ, శింబ.

తమ్మంటు. దే వి (తమ్మె + అంటు) చెవినగ పొందు. 1, అ. 165 చూ, భూషణము. 2. (తమ్మెట్టు అనియు వాడుక)

తమ్మటము సం వి అ. పుం 1 =తప్పెట రూ-తమటము. కళా 7, అ 69, పను 6, అ. 9 చూ, పీనె, వై. వి. (1)=తమట. —పై.— (పురుషోత్తమకవీయము)

తమ్మతమకు దే వి తమ్మపడిగము చూ, పాతరియు 6 [పడిగ —పై—

తమ్మపడిగ ద్వి. వి రూ-తమ్మపడిగ-తమ్మ

తమ్మపడిగము. ద్వి వి —పై—

తమ్మపడిగె. ద్వ వి —పై.—

తమ్మలము వై వి =తాంబూలమ్ రూ-తమలము చూ, పీడియము.

తమ్మళి దే వి చూ, రూ-తంబళి

తమ్మళి జే వి —పై—

తమ్మి వై వి 1 =తామరసమ్ రూ-తామర చూ, పద్మము 1, 2 పద్మవ్యూహము; జే వి. 3 ఒకానొకచెట్టు చూ, వృక్షము.

తమ్మికంటి ద్వ వి (తమ్మ + కన్ను) 1 ఆఁడుది చూ, స్త్రీ, 2 కమలములవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది చూ, స్త్రీ; 3 విష్ణుఁడు చూ, విష్ణువు 1 (ఇట్లు తామరకంటి)

తమ్మికెంపు ద్వ వి చూ, తమ్మితాయి

తమ్మిగద్దియవడకవాయి ద్వ వి నలువ చూ, బ్రహ్మ. 1. [పాం 1, అ. 9

తమ్మిచేక్కలిగింత ద్వ వి చూ, తమ్మిదొర.

తమ్మిమేట్టము ద్వ వి -పై- అం, భా ప్ర.81

తమ్మిచూలి. ద్వ. వి పద్మయోని భాగ. 1, స్కం 19 చూ, బ్రహ్మ 1

తమ్మిదీవి. వై. వి. 1. పుష్కరద్వీపము: చూ, లంక. 1; అం. 2. ద్వీపములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, ద్వీపములు

తమ్మిదొర. ద్వ. వి. పద్మినీవల్లభుఁడు చూ, సూర్యుఁడు. [హిమాంశువు.

తమ్మిపగతుఁడు. ద్వ. వి. అబ్జారి: చూ,

తమ్మిపుట్టు. ద్వ. వి. చూ, తమ్మిచూలి.

తమ్మిబిడాకెంపు గరితమిన్న. ద్వ. వి చూ, తమ్మియింటిగరిత.

తమ్మియ దే వి. రూ-తమ్మె 1. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము 2, పలుపుతమ్మె చూ, రూ-తమ్మె: 3. చెవియొక్క అడుగు భాగము. [లక్ష్మి. 1.

తమ్మియింటి గరిత. ద్వ వి పద్మాలయ చూ,

తమ్మితాయి ద్వ వి. పద్మరాగమణి చూ, రత్నము. 1. [దొర.

తమ్మివాల్గంటి మగఁడు. ద్వ. వి చూ, తమ్మి

తమ్ముఁడు దే. వి రూ-తమ్మువాఁడు-తంబి: చూ, సహోదరుఁడు. (వృత్తియందు తమ్ముగమి-తమ్ముగుజ్జి-తమ్ముదోయి- తమ్ముపోయి వృమె) [తుఁడు.

తమ్ముల పగవాఁడు ద్వ వి చూ, తమ్మిపగ

తమ్ములము. వై. వి = చూ, రూ-తమలము. వై. 8, అ 141

తమ్ములవిందు. ద్వ వి: చూ, తమ్మిదొర.

తమ్మువాఁడు దే. వి. చూ, రూ-తమ్ముఁడు.

తమ్మె దే వి చూ, రూ-తమ్మియ.

తయవాయతి వా వి కాఁచికొని యుండుట: రూ-తయివాయితి.

తయారు వా. వి: చూ, సిద్ధము. [యతి.

తయివాయితి. వా. వి. చూ, రూ- తయవా

తయిరు వా. వి. రూ- తైరు చూ, పెరుఁగు.1.

తరంగన్యాయము. పా. ఒకదానివెంబడి నొక టి విడువకవచ్చునను రీతి.

తరంగప్రతిబింబన్యాయము. పా. తరంగము నందుఁ బ్రతిబింబించే సూర్యుఁడొక్కఁడై నను, ప్రతిబింబములు తరంగములయందుఁ జాల గాన్పించుననురీతి [చూ, వీచి 1

తరంగము సం. వి అ పుం.= తరగ అల

తరంగిణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1. ఏఱు చూ, నది; అం 2 భాషాంగములు పదునొకటిం టిలో నొకటి· చూ, భాషాంగములు (చూ, భాష 1)

తరండము సం. వి అ పుం, న 1 ఓడ,ఏఱుదాఁటుపుట్టి (అని కొందఱు) చూ, హోడము, 2. గాలపుదారము కట్టిన కొయ్యలోనగునది

తరఁగ వై. వి = తరంగః చూ, వీచి 1

తరళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కొరింద చూ, ముర్కురి [వాదించే

తరకటించే వై అ క్రి = తర్కించే చూ, తరకటింపు వై. వి = తర్కః చూ,వాదము 1

తరకసము. దే. వి రూ- తరకసా. అమ్ముల పొది. స్వా 4, ఆ. 28 చూ, బాణము 1

తరకసా.దే వి 1 —పై—;2 చూ,తఁకటింపు

తరక్షువు సం వి ఉ. పుం· చూ, సివఁగి 1

తరగంపియ. దే. వి రూ-తిరగంపె ఒకానొక ఱంపము· చూ, ఱంపము

తరగంపె దే. వి —పై —

తరగతి వా. వి. (తరము + గతి) 1 తరమును జరిపెడు భాగము; 2, క్లాసు. “మాబడి యందు నాలుగు తరగతులు గలవు”

తరగతిగుండ్లు మి వా. వి. బ. అఁడుదాని మెడనగ· చూ, భూషణము. 2.

తరటు. దే. వి 1 రూ-తిఱటు. చేటుకు.చూ, మునికోల. 2; 3. అశ్వాదుల శీఘ్రలంఘనము: చూ, హయము; 3. తోలుసారి:చూ, మార్త్వి. 1.

తరణము. సం. వి. అ. న 1. (ఏఱు మొదలైనవి) దాఁటుట. చూ, లంఘు; పుం.2.ఓడ: చూ, హోడము.

తరణి. సం. వి ఈ స్త్రీ 1. రూ- తరము- తరి తర్తి, ఓడ. చూ, హోడము; 2. ఏఱు: చూ, నది, 3 దాఁటుట · చూ, లంఘు; 4. పిన్నగోరఁట * చూ, మహాసహ, 5 కుమారియను మందు, 6. చూ, సేమంతి *; పుం 7 చూ, సూర్యుఁడు, 8 చూ, సముద్రము [చూ, వాపి. 4.

తరతమభావము సం వి అ. న. తారతమ్యము·

తరతరము. దే. అవ్య క్రి విశ 1. క్రమక్రమముగా భార. ఆది. 2, ఆ. 4, 2 పరంపరగా.

తరపణ్యము సం వి. అ. న. ఆతరము, అవాపము. (తె ప) — ఓడకేవు, కేవు.

తరపణ్యుఁడు సం. వి. అ పుం చూ, మాలిమి 3.

తరపు దే న. క్రి 1. పోఁగొట్టు. భాగ 6, స్కం 89 చూ, ధంగించే, వా. వి 2 రూ- తరఫు. పక్షము, ఒకవైపు.

తరబడి దే. వి (తరము + బడి) రూ-తరము. 1 చూ, పురుషాంతరము 2. మానము చూ, తరము, 3. సామ్యము· చూ, సమానము 2; 4 వరుస· చూ, పంక్తి 1, 5 వస్తువు చూ, సరకు. 2 [అనియు)

తరబియతు. వా. వి. నేర్పు (రూ- తరిఫియ్యత్తు

తరము. సం. వి అ. పుం. 1. దాఁటుట చూ, లంఘు, 2. పడవ, పుట్టి (అని కొందఱు): చూ, హోడము, 3 నిప్పు· చూ, వహ్ని 1: 4. చెట్టు: చూ, వృక్షము, న. 5. వడి: చూ, వేగము 3; 6· చూ, మాంసము;

7 బలము చూ, శక్తి 1; వా 8. భూమి
తరము; దే వి రూ- తరబడి(1) చూ, తర
బడి 1 భా॰ ఆది 4, ఆ 220· (2) చూ,
తరబడి 2. భా॰. ఉద్యో. 4, ఆ 218,
(3) చూ, తరబడి 3 సభా. 1, ఆ 41,
(4) చూ, తరబడి 4 స్వా 4, ఆ 40,
(5) చూ, తరబడి. 5 రా 1, ఆ. 214,
విరా (6) చూ, ఐక్యము, (7) చూ,
శక్తిము ఉ హరి 4, ఆ 131. (8) చూ,
నిదానము 2 హై 3, ఆ 156, (9) చూ,
సంక్రమము, (10) చూ, హైన్యము ఆం,
భా తృ 15, (11) ఇష్టము పొందుటకు

తరబడి వా వి 1 క్రమము చూ, వేగము 3, క్రి విశే 2 చూ, మిక్కిలి

తరలము సం వి అ పుం 1 చూ, రూ-తర ళము 1, 2 హారమధ్యమణి చూ, దేశము, [illegible] మెఱయునట్టి

తరలి [illegible] వా ఒకానొక వృత్తము ఒక్కొ క్క పాదమునందు [illegible] ముగా [illegible] యతులు పదునొక ండవ [illegible] వృత్తము (నుల [illegible] 52 [illegible] చూ, వృత్తము 1

తరలిక వా వి చూ, ప్రయాణము

తరలు దే అ క్రి ప్రయాణము చూ, [illegible] 3

తరలుడు [illegible] పుం చూ, [illegible]

తరలుడు వా వి చూ, [illegible]

తరవడి [illegible] వి [illegible] 1 [illegible] ([illegible]) ఉ హరి 6, ఆ 50 చూ, దృష్టి 2, 2 కత్తి చూ, దృష్టి 2 (చూ, బాణము 1)

తరవరి హై. వి —హై — ఉ హరి 4, ఆ 223

తరవలి హై వి —హై—

తరవాణి దే. వి. కూటినీళ్ళు చూ, శుక్తము 1.

తరవాయి. దే. వి. 1. కాలము: చూ, సమ యము 1, 2 ఉపక్రమము చూ, యత్న ము, 3 అనుక్రమము. భా॰ర. కర్ణ. 1, ఆ. 249 చూ, సరిపాటి; 4. ఆవృత్తి: చూ, తడవ, విశే. 5 మిగిలినది

తరవారి సం. వి. ఇ పుం.—తరవరి–తరవలి– తరవలి చూ, తరవరి.

తరసం. హై. వి — [illegible] చూ, వేగము 3.

తరసము సం వి అ న [illegible] చూ, మాంసము,

తరస్వి సం వి న్ పుం. 1 పురీ చూ, [illegible] 1, విశే 2 బలిమిగలవాఁడు చూ, [illegible], 3 వడిగలవాఁడు చూ, వేగి [illegible]

తరస్సు సం వి స్ పుం. 1. బలిమి చూ, శక్తి 1, 2 వడి చూ, వేగము. 3.

తరహా వా వి [illegible] చూ, విధము 1.

తరళ సం వి ఆ స్త్రీ 1 కాఁపుడుగంజి: చూ, సారము (1), 2 కల్లు చూ, సుర. 1, పా 3 రూ-తరళము ఒకానొక వృత్తము ఒక్కొక్క పాదమునందు న, భ, ర, స, జ, జ, గురువులుగలిగి పండ్రెండవ యింట యతిగల ఏకోన [illegible] నందుఁబుట్టిన వృత్తము (దీనినే ధృవకోకిల యనియు అందురు) చూ, వృత్తము 1

తరళము సం వి. అ పుం 1 రూ-తరలము. హారమధ్య రత్నము చూ, రత్నము. 1 (చూ, భూషణము 2), 2 నెమ్మి* చూ, చంచ లము 2, 3 చూ, రూ-తరళ. 3, విశే 4.— తల్లడము [illegible] చూ, చలితము. 3, 5 అనురాగముగలది చూ, పల్లవము; 6 ప్రకాశించునది చూ, శుభ్రము 4

తరళితము సం విశే చలించినది, ప్రేంఖోలి తము చూ, చలితము. 3

తరళేక్షణ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. అఁడుది:

చూ, స్త్రీ; 2. చలించే కన్నులుగల అందుది, కాలుగంటి: చూ, స్త్రీ.

తరాజే. వై. వి.=అరాచి. రూ-తరాను: చూ, తాసు (దేశ్యమని శ.ర) [చూ,హోడము

తవాస్థువు. సం. వి ఉ. పుం. ఒకానొకఓడ·

తరాలువు సం. వి. ఉ పుం.—వై—

తరాను. వై. వి=· చూ, రూ-తరాజే. (దేశ్యమని శ ర)

తరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1 ఓడ·చూ,హోడము; 2 చూ, పొగ, 3 మబ్బు చూ, మేఘము 1; 4. మాగాని చూ, భూమి. 1; 5. బట్టలులోనగు వానిపెట్టె, 6. ఓడతెడ్డు· చూ, కోలి. 2 (అగప), వై. వి. (1)=త్రొ త్చ్రేట చూ, మథనము; వై వి. బ (2)=తరంగః రూ-తటి చూ, వలి 1

తరించే సం స. క్రి =తరియు 1 సముద్రములోనగు వానిని ఓడలోనగు సాధనములచే దాటు చూ, లంఘించే 2,వా 2 మోక్షమునొందు "మీరాకచేమాపెద్దలుతరించిరి"

తరిక. సం వి ఆ స్త్రీ. పడవ చూ,హోడము

తరికము సం. వి అ పుం.—వై—

తరికాడు వై విu త్రిచ్చేవాడు.

తరిగంబము వై వి. (తరి+కంబము) చేల్లరాడు చూ, దంపవిష్కంభము.

తరిగట్టు వై. వి కవ్వంపుమల చూ, పర్వతము

తరిగట్టుత్రాడు. ద్వ వి శేషఫణి సాం. తిర్య 10: చూ, సర్పము.

తరిగడవ వై. వి (తరి+కడవ) మంథని, పెరుగు త్రిచ్చెడుకుండ చూ, భాండము.3

తరిగొండ. వై. వి. (తరి+కొండ) చూ, తరిగట్టు కాశి. 6, ఆ. 131. [హాలిని

తరిగొబ్బి. ద్వ. వి.రూ-తతిగొబ్బి. లాంగలి*:చూ,

తరిగోల. ద్వ. వి. (తరి+కోల) కవ్వము: చూ, మంథానము. [నివేదనముచేయు.)

తరిచేట్టు. ద్వ. స. క్రి. (పెరుగు దేవతాదులకు

తరిటి. దే. వి. రెండుపెండెలు బిగించెడు గోనెబట్ట. రూ-తరిటీ.

తరిటీ. దే. వి.—వై.—

తరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఓడ:చూ,హోడము.

తరితీపు. ద్వ వి 1. అశ్రద్ధ. ఉ. రా. 8, ఆ. 51 చూ, మందమేలము. 1; 2 ఉద్ధృతి. ప్వా. 5, ఆ 7· చూ, విలంబము. 1; 3 గర్వము శశాం. 2, ఆ 91 చూ, హంకారము; 4. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1, 5 కోరిక. చూ, వాంఛ.

తరితీపుసేయు ద్వ అ క్రి (తరితీపు+చేయు) 1 గర్వించే చూ, హంకరించే; స క్రి. 2 ఒప్పరికంచే, కన్నడించే (సం. ప)-ఉపేక్షించే [నూత్రము. 1.

తరిత్రాడు ద్వ. వి త్రిప్పుత్రాడు చూ,

తరిదాలువు ద్వ. వి (తరి+తాలువు) మంథరపర్వతమునుధరించినవాడు,రూ-తరిదాల్పు. లక్ష్మి 1, ఆ 54 చూ, విష్ణువు. 1.

తరిదాల్పు ద్వ వి —వై—

తరిపిమూడ దే వి.(రూ-తరుపు-తఱిపి-తఱుపు.) బస్కయము (ఆఱునెలల మూడ యనికొందఱును, ఏండాదివయస్సు చెల్లిన అందుదూడయని కొందఱును) చూ, ధేనువు.

తరిపట్టు. దే స క్రి. (తరి+పట్టు) దేవతలనుద్దేశించి పెరుగును త్రిచ్చేకనిలుపు. ఉ. హరి 4, ఆ. 308.

తరివె దే వి మ్రానుచిలుకుట రూ-తరువడి-తతిమెన.

తరీష. సం. వి. అ. స్త్రీ ఓడ చూ,హోడము.

తరుచే వై. స. క్రి.= తఱు. రూ- తర్చు. చిలుకు భార. భీష్మ. 3, ఆ. 194: చూ, మథించే.

తరుచేట. దే వి రూ. తర్చుట-తర్చేట.

తరుణజ్వరము పా సప్తాహావధియగు జ్వరము

తరుణావధి సం ఇవి వ విదుదినముల పెరుగు చూ, పెరుగు 1.

తరుణము సం వి అ వ. 1 కుబ్జపుష్పము (గా విరజాజిపువ్వు) చూ, విరజాజి, పుం 2. ఆముదపుచెట్టు చూ, వ్యడంబకము, విణ. 3. యౌవనముగలది, కొ డె చూ, పడుచేది. 4 క్రొత్తది చూ, నూతనము, దే వి (1) కాలము చూ, సమయము 1

తరుణి సం వి ఈ స్త్రీ రూ. తలుని 1 ఆడుది చూ, స్త్రీ, 2 యౌవనముగల ఆడుది చూ, స్త్రీ [వయస్సు 1

తరుణిమ. సం వి న్ పుం. జేవ్వనము చూ,

తరుణుడు సం విణ యూ-తలునుడు చూ, యౌవనుడు [చూ, వాయువు

తరుశూలిక సం వి అ స్త్రీ నుడిగాలి

తరుకటము సం వి అ. పుం ముల్లు చూ, [illegible]

తరుఫ దే. వి 1 చూ, తరపిరూప, 2 ముదు మగ్గి, 3 పృథము చూ, సైన్యము 1

తరురాగము సం వి అ పుం చిగురు చూ, [illegible] [చూ, శ్రీ [illegible]

తరురాజము సం వి అ పుం తాటి చెట్టు

తరుశి [illegible] 2, ... 15

[illegible] చూ, [illegible]

తరువాయి [illegible] — (వె తరువాయి) [illegible] 4, అ 18 [తా

తరువారి సం వి అ పు చూ, [illegible]

తరువు సం వి ఉ పుం 1 చెట్టు చూ, వృక్షము, సం 2 సాహిత్యములు [illegible] [illegible] చూ, సామ్యములు, దే వి (1) ఇయ్యవలసినధనాధికమును ఇమ్మని చేయు నిర్బంధము చూ, బలవంతము; (2) పెక్కు మందికలసి ఆయుధాదుల పోయుట (పోయించుట, శేక ఎత్తుట) [చూ, స్త్రీ.

తరువుకత్తె ద్వ విణ తరువువచ్చినది(ఆడుది).

తిరువుకాడు దే విణ తరువువచ్చినవాడు.

తరువోజ. పా. ఒకానొక వృత్తము. మూడింద్రగణములు, ఒక సూర్యగణము, మరల మూడింద్రగణము లొక సూర్యగణము 4-7 గణముల యాదియక్షరములు యతులు రెండు గలిగియుండును ఉదా — శతముఖ, దుర్హినాది- సకలద్యు, ఛవులు, సతతవిా,స్సిత సిద్ధి- చేసంగొల్తు, రెదల" చూ, వృత్తము.1.

తరుశాయి సం వి న్. పుం. పక్కి చూ, పక్షి

తరెగ. దే వి. తలనొప్పి చూ, శిరోభారము.

తర్కము సం వి అ పుం 1 హూ- వితర్కము ఊహ చూ, వ్యాఖ్యము 3, 2 అధ్యాహారము చూ, హంసపాదము, 3.కారణము చూ, హేతువు 1, 4 కోరిక చూ, వాంఛ, 5 = తరగటింపు (తర్కశాస్త్రము రెండు విధములు — న్యాయశాస్త్రము, కణాదశాస్త్రము) చూ, కాణాదము (చూ, శాస్త్రము), 6 చూ, [illegible]

తర్కారి సం వి ఈ స్త్రీ = తక్కాలి* చూ, [illegible]యంతి

తర్కించు సం అ క్రి తర్కముచేయు

తర్కుటము సం వి అ వ (నూలు)వడుకుట చూ, వడుకుడు

తర్కుపీఠి సం వి ఈ స్త్రీ రాటపుచెవి, రాటముయొక్క అడుగుచెట్టము (అనిగొందలు) చూ, పట్టసి [లము

తర్కుశాలకము సం వి. అ పుం చూ, ఝల్లో

తర్కువు. సం. వి. ఉ పుం. (మాలువడికెదు) కదురు : కపాలపాలిక, కార్పాసపాలిక, తంతుకాష్ఠము. (తె. వ).—కదురు, తిక్కడి

తర్కుశావము. సం వి. అ. న. కదురుసూలు సా, సామకము చూ, రాయి.

తర్చు వై. స క్రి చూ, రూ- తరుచే

తర్జనము. సం. వి. అ. న 1· (తె వ).— అదలుపు- రూ-అదల్పు, దట్టన; అం 2.హ_స్త క్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి చూ, హ_స్త క్రియలు. [వేలు. 2

తర్జని. సం వి ఈ. స్త్రీ జొట్టనవ్రేలు చూ,

తర్జించే సం స క్రి చూ, బెదరించే.

తర్జుమా వా. వి 1. భాషాంతరము, 2. విమ ర్శించి నిజమును తెలిసికొనుట

తర్ణువు. సం. వి ఊ స్త్రీ = త్రెళ్ళు, మాసిని గరిఁటె చూ, తండువు 1-2

తర్ణకము సం. వి. అ పుం 1 అప్పుడు పుట్టిన దూడ చూ, ధేనువు, 2 దిరిసెన * చూ, శిరీషము

తర్ణి. సం వి. ఇ పుం 1 రూ- తాణి చూ, ప్లోడము, 2 చూ, సూర్యుఁడు

తర్తనికము. సం వి అ పుం కాకిగూఁడు చూ, పడనము 1

తర్తరీకము. సం వి అ న· చూ, తర్ణి 1

తర్దువు సం. వి ఉ పుం చూ, సూర్యుఁడు

తర్పణము. సం వి. అ న 1 తనివి చూ, సౌహిత్యము; 2 పితృయజ్ఞము, 3 ప్రీణ నము, తృప్తిపొందుట, 4. యజ్ఞకాష్ఠము, 5 తర్పణములు — ప్రాతస్సంధ్యా తర్ప ణము.— సంధ్యాంతర్పయామి, గాయత్రీం తర్పయామి, బ్రాహ్మీంతర్పయామి, నిమృ జింతర్పయామి; మాధ్యాహ్నికతర్పణము.- సంధ్యాంతర్పయామి, సావిత్రీంతర్పయామి, రాద్రీంతర్పయామి, నిమృజిం తర్పయామి; సాయంకాల తర్పణము.— సంధ్యాం తర్ప యామి, సరస్వతీంతర్పయామి, వైష్ణవీంతర్ప యామి, నిమృజింతర్పయామి అని త్రివి ధము

తర్మము సం. వి న్. న యూపస్తంభపుకొన.

తర్లు. దే అ. క్రి. చూ, రూ- తరలు.

తర్షణము సం వి. అ న దప్పిగొనుట.

తర్షము సం. వి అ పుం 1 దప్పి చూ పిపాస, 2 కోరిక చూ, వాంఛ, 3 కడలి: చూ, సముద్రము; 4 తెప్ప చూ, ప్లోడము.

తర్షితుఁడు సం విశ రూ-తృషితుఁడు దప్పి గొన్నవాఁడు చూ, సత్పట్టు.

తర్షుఁడు సం వి అ. పుం చూ, సూర్యుఁడు

తర్వాత దే వి చూ, రూ-తరువాత అం, భా శ్ర 73 [చూ, ధాన్యము.

తలక దే వి రూ-తలకపాల్లు-తబక, తప్పనల్లు

తలచే దే వి రూ-తలుచే 1 బాహుళ్యము భార భీష్మ 2, అ 188 చూ, విస్తారము. 1, విశ 2 బహుళము చూ, మొత్తము, 3 అధికము స్కా 8, అ 84 చూ, హెచ్చు 1 [బొత్తు చూ, మునుము.

తలచేదనము దే వి రూ-తలుచేడనము.

తలచోగముగల జాతకుఁడు సా అష్టమాధి పతిగాని, షష్ఠాధిపతిగాని లగ్నమున నున్న పుడును, చతుర్థాధిపతి గవిసులతో గలిసి నను, పాపాంశల యందున్నను, శుభసంబం ధము లేనపుడును, లగ్నాధిపతి షష్ఠాష్టమ ద్వాదశములలోనుండి పాపులచేఁ జూడఁ బడినను తలచే రోగవంతుఁడగును

తఱటు. దే వి. 1: చూ, రూ-తరటు. 1; 2 పోటుతనము భార. ఆర 1, అ. 300: చూ, మూర్ఖము; విశ. 3 మూర్ఖుఁడు: చూ,

మార్గ్యము; స క్రి. 4. కళతో కొట్టు రూ-తఱటుగొను, తఱటుసేయు.

తఱటుగొను దే స. క్రి. (తఱటు + కొను) చూ, తఱటు. 4.

తఱటుసేయు ద్వ స. క్రి. (తఱటు + సేయు) —పై— పాండు. 1, ఆ. 163.

తఱతఱ దే. వి తత్తఱ చూ, సంభ్రమము.1

తఱతఱలాడు దే. అ క్రి (తఱతఱలు + ఆడు) తత్తఱపడు చూ, సంభ్రమించు.

తఱపి దే వి. 1 చూ, తరిపిమూడ, 2. యౌవనము పాండు. 4, ఆ 288 చూ, పయస్సు 1, వి౹ 3 లేఁతది. కాశీ. 1, ఆ 123 చూ, లేఁత 1.

తఱపియావు దే వి. (తఱపి + ఆవు) బహుకాలమునకు ముందీనినయావు, బష్కయణి చూ, ధేనువు.

తఱలు దే అ క్రి 1 చూ, సరించు, 2 చూ, సంక్షోభించు, స క్రి 3 ఐదుచు చూ, విసర్జించు

తఱలుచు దే స క్రి తలలఁజేయు. రూ-తఱల్చు

తఱల్చు దే స క్రి —పై—

తఱి. దే వి. 1, రూ-తరి కాలము చూ, సమయము 1, 2 దగ్గఱ అవ్వ్యాల, కాం 146 చూ, సమీపము 1, 3 [illegible] కాశీ 5, ఆ 284, 4 [illegible] 5 [illegible] చూ, [illegible] 1 ([illegible]), 6 [illegible] చూ, [illegible] 1

తఱిగట్టు [illegible] ఆం, [illegible] దే 7. చూ, [illegible] 1 [యత్నించు

తఱిగొను దే. స క్రి (తఱి + కొను) చూ, తఱిగొట్టు. ద్వ. వి: చూ, రూ- తరిగొట్టు*.

తఱిపడు. దే. అ. క్రి. ఒత్తుడుపడు: రూ- తఱఁ పడు. [పెన్నెల.

తఱిపిపెన్నెల. ద్వ వి. పండువెన్నెల చూ,

తఱిమెన దే. వి చూ, తరిబె. (దీనికి వ్యుత్పత్తి యుందంత్య్ర వర్ణములో పించును చూ, తఱి 4)

తఱిమెనఁబెట్టు. దే. స. క్రి (రూ-తఱిమెనఁ బట్టు) మ్రానుచిలుకు చూ, మలుచు 2.

తఱియఁబడు వై అ. క్రి (తఱియన్ + పడు) తఱియు (స్వార్థమునపడు) భాగ. విరా. 4, ఆ 213 చూ, సమీపించు

తఱియు దే అ క్రి 1 —పై— భార. విరా. 5, ఆ 16; వై . స. క్రి. 2.= త్యా. అతిక్రమించు: చూ, దాఁటు. 6, 3.= త్యా-దాఁటు భార. అర. 6, ఆ 111 చూ, తరించు. 1, 4.= చూ, తరించు 2.

తఱివడు దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తఱిపడు.

తఱుఁగు దే అ క్రి 1 తగ్గు భార అర. 7, ఆ 158, నిర్వ 5, ఆ 105 చూ, మ్రిక్కు 9, 2 చూ, తగ్గించు. [కాఁడు.

తఱుగరి దే. వి (తఱుగు+అరి) తఱుగు చేర

తఱుగాకు దే వి (తఱుగు+ఆకు) కోయగూర* చూ, మారిషము

తఱుగు దే వి 1 అమ్మెడువానికిని కొనెడువానికిని [illegible] వెలకుడిచ్చి తీసియిచ్చి వారిచ్చు నూటికింతయని దీసికొను ద్రవ్యము. (కమీషన్, మునుము, [illegible], లంచేము ఇత్యాదులు), స క్రి 2 ఖండించు చూ, [illegible], 3 [illegible] భా. అ. 2, ఆ. 157 చూ, ఛేదిల్లు 1, అ క్రి. 4 చూ, తగ్గించు ఆం, భా త్ర 98, 5. కుఱచేయు. ఆం, భా త్ర 132. [కము

తఱుగు బేరము ద్వ. వి. అడిపాటా చూ, వర్త

తఱుచే. దే. వి: చూ, రూ-తఱచే.

తఱుచేఁదనము. దే. వి: చూ, రూ-తఱచేఁదనము.

తఱుపు. దే. వి. 1. చూ, తరిపిదూడ; 2. వజ్రపరిటింధి. చూ, రత్నము. 1.

తఱుము. దే. అ. క్రి. 1. కవియు. భార ఉద్యో 4, ఆ. 150 చూ, వ్యాపించే 2 త్వరపడు. భార విరా. 1, ఆ. 147 చూ, సంభ్రమించే, స. క్రి 3 చూ, వెంబడించి పరుగెత్తించే భార ద్రో 1, ఆ 331, 4 చూ, బలాత్కరించే; 5 చూ, తటిమెనఁబెట్టు; 6 చూ, వెళ్ళగొట్టు

తఱులమెకము ద్వ. వి. వలీముఖము. అచ్చ యు, కాం. 197 చూ, వానరము.

తఱులవారమెకము. ద్వ వి —పై— అచ్చ యు, కాం. 81

తఱువు. దే అ క్రి. 1 తగ్గ చూ, నుక్కు 8, స. క్రి 2 ఖండించే చూ, కలగు.

తఱుసలి దే. విణ. 1. ఉద్ధతుఁడు: చూ, పొగరుఁబోతు; 2. ఉద్ధతురాలు చూ, స్త్రీ.

తఱ్ఱు. దే. విణ రూ-తఱ్ఱు. నీచుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తఱ్ఱు. దే. విణ.—పై.—

తల. దే. వి 1 జుత్తు భార ఉద్యో. 1 ఆ 75. చూ, యుక్తి, 2 చివర చూ, సుచి 3, 3. గుంపు చూ, సమూహము, 4 నెత్తి చూ, శిరము 1, 5 తలమీఁది వెంట్రుకలు; 6. పూనిక చూ, యత్నము, 7 ముందుభాగము. భార భీష్మ 3, ఆ 70 చూ, ముందఱ 1, 8 మొత్తము భార శల్య 1, ఆ. 100 చూ, వెరసి 1, 9 ఎడ. వ్యవహారము చూ, సత్యము. 1, 10 కాలము విర్వ. 7, ఆ 31 చూ, సమయము. 1; విణ 11. మొదటిది. భార. ఉద్యో. 4, ఆ 268 చూ, మొదలు. 4; పై. వి. 12.—స్థలము. తావు: చూ, స్థానము. 1; 13. ఎఱుక. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 258: చూ, సోద; 14 పక్షము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 135: చూ, పక్క 2, అం. 15 కళాస్థానములు పదునాఱింటిలో నొకటి. చూ, కళాస్థానములు

తలంటు చూ, రూ-తలయంటు.

తలఁకించే. దే అ. క్రి. 1: చూ, సలించే; ప్రే 2 తలఁకఁజేయు.

తలఁకు దే. వి 1. రూ-తలరు చూ, వెఱపు; 2 చలనము చూ, లోలము; అ క్రి. 3. చలించే ఉ. హరి. 8, ఆ 205. చూ, సలించే, 4 చూ, భయపడు. భార. ఆది. 8, ఆ. 8

తలఁగు. దే అ. క్రి.రూ-తల్గు-తఁవు.తొలఁగు. భార ఆర 2, ఆ. 64 చూ, విరియు. 5.

తలఁగుడు దే వి చూ, విమోచనము

తలఁచే దే స క్రి రూ-తల్చు-తలఁపుచేయు. 1 ఎంచే, ఊహించే: చూ, యోచించే; 2 చూ, ధ్యానించే, 3 చూ, స్మరించే

తలఁమేటు అం దశావస్థలలో నొకటి చూ, దశావస్థలు

తలఁడు దే వి (రూ-తలఁకు-తలరు-తల్లడింపు-తల్లడము) భయము చూ, వెఱపు.

తలఁపిన్నట జా అతిశయించేట "లోకము నెంచిన్న పిలపిన్నవాఁడు లేకుండనే." "జా పిలపిన్నం జేసినట్లు ఋంగెనవిసం పెఱ్ఱమి రొమ్మెఱ్ఱుగున్." (కళాపూర్ణోదయము)

తలఁపు దే. వి 1. గుండె ఉ హరి. 2, ఆ. 142 చూ, హృదయము 2, 2 చింత. భార ఆర 7, ఆ 128, అభిప్రాయము (ఆనికొండలు) భార సౌ 1, ఆ 45 చూ,

పశ్చాత్తాపము; 3. కోరిక. భార. విరా 1, ఆ. 187 చూ, వాంఛ, 4. జ్ఞప్తి. కళా. 7, ఆ 38 చూ, స్మృతి. 1, 5. భావన, తలఁచుట భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 7: చూ, యోచన [సగన్ను 1

తలఁపుకోలాహలి. వ్య.వి మానస పరమ్ము చూ,

తలఁపుచేయు దే అ క్రి భావించు చూ, యోచించు. [గుఁడు

తలఁపుమోపి దే వి భావజుఁడు చూ, మన్మ

తలఁపుమాలికముగలాఁడు వ్య వి ఇంద్రుఁడు పాం. దే 11 చూ, వేలుపుఱేఁడు. (ఇట్లు తలఁపుకాయి సంతరించినవాఁ)

తలఁపుమిన్న వ్య వి చింతామణి చూ, రత్నము. 1 (ఇట్లు తలఁపు గనము-తలఁపు కాయ)

తలఁపుసాక్షి వ్య విణ అంతర్యామి నివసింప యోగకుమతి పలుమాఱు వానిచే తెలిపించు ఒకసాక్షి, స్మరసుఁడు చూ, సాక్షి

తలఁకట్టుల జా సమగ్రముగాఁ చెరియుట "చేసిన పుణ్యములన్నియు నాపు చలఁ ఒట్టిపోయినవి (నృజ రాజనాయము)

తలఁబాలు. వ్య విణ (తలన్ + పాలు) చూ, సీఁపాలు

తలకట్టు దే వి 1 కిరీటము చూ, మకుటము 1, 2 తలచుట్టు చూ, పాగ 2 (చూ, వస్త్రము), 3 ముఖ్యము చూ, శ్రేష్ఠము, 4 నాయకుటుట చూ, తలచుట్టు 1, 5 అకారము యొక్క రూపాంతరము చూ, వర్ణము 1, 6 చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; విణ 7 ముఖ్య మైనది చూ, శ్రేష్ఠము

తలకడచు దే స క్రి. తలమీఱు. భార భీష్మ 3, అ 345 చూ, దాఁటు. 6.

తలకపొల్లు వ్య వి. గింజపట్టనివడ్లు చూ, ధాన్యము. [మత్స్యము. 1.

తలకప్ప. దే. వి. ఎరచిల్లపులుఁగు: చూ,

తలకాఁడి. దే. వి. కాఁడికిముందటికాఁడి, పాత్ర సంగము చూ, యోగము. 5.

తలకాయ. దే. వి. తల. హరిశ్చ. 3, అ. 91: చూ, శిరము. 1.

తలకూడు. దే అ. క్రి. 1. చూ, సిద్ధించు.భార. అర. 7, అ. 316; క్రి. 2. తలకూర్చు. పంచ నా. 1, అ. 242.

తలకెడవు దే విణ. 1 రూ-తల్లకెడవు, తల క్రిందు- రూ-తల్లక్రిందు. (సం. వ)— అధోముఖము, 2 అవరోహణ క్రమము గలది రూ-తల్లకెడవు, తలక్రిందు-రూ- తల్లక్రిందు: చూ, విలోమము.

తలకొట్టుట జా. పరాభవముచేయుట, నిర్జిత ముచేయుట "కట్టా ! నాకుఁ దలకొట్టిన యట్టుల పట్టిపలుకులు నీయెడఁబుట్టఁజేసె" (ధర్మజ రాజసూయము)

తలకొట్లమారి దే వి (తలకొట్టు + మారి) 1 శిరచ్ఛేదనము పొందినవాఁడు, రుసుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2, 2 అపనీతుఁడు చూ, సముద్ధతుఁడు

తలకొను దే అ క్రి 1 కలుగు చూ, పుట్టు. 2, 2 చూ, యత్నించు, స క్రి 3 తాలు) చూ, వహించు, క్రి 4 తలకొల్పు కళా. 8, అ 244

తలకొనదెంచు దే అ క్రి (తలకొను + తెంచు) చూ, తలకొను 1 (స్వార్థమున తెంచు) భార అను, 3, అ 191

తలకొఱు దే వి అపరకర్మము చేయువాఁడు (తలగోరు పట్టినవాఁడు) శవము బొమ్మన మంచెడు నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1.

తలకోల దే. వి. సాధువుకాని యావును పిదుకు

నపుడు కొనను త్రాడుకట్టి దానికొమ్ములకు తగిలించి పట్టుకొనెడు కోల.

తలకోలు. దే. వి. తలకొనుట.

తలక్రిందగుట. జా. వ్యత్యస్తమగుట. [కడపు

తలక్రిందు. దే. విణ రూ-తల్లక్రిందు చూ, తల

తలగడ ద్వ. వి (తల + కడ) 1. ఉపధానము రూ-తలయంపి- తలాట - తలాటి - తలాఁడు-తలాడ-తలాఁపి- తలాఁపు-తల్లడ-తల్లఁపి. చూ, లోడు, 2 (పండుకొనునపుడు) తలయుంచుకొనెడు దిక్కు రూ- తలయంపి- తలాట-తలాటి- తలాఁడు-తలాడ- తలాఁపి- తలాఁపు-తల్లడ-తల్లఁపి: చూ, హరిత్తు.

తలగడుగు దే వి. (తల+కడుగు)' చూ, తలయంటు. 1. పాండు 3, ఆ. 9

తలగాము. ద్వ. వి. రాహువు.చూ,రాహువు. 2

తలగిల్లి మొలవేయుట. జా తల త్రుంచి పాఁతిపెట్టుట. అనఁగా నాశనము చేయుట. "స్నేహమా మీరు తలగిల్లి మొలవేయుదురని భీతిల్లఁబోను" (ధర్మజరాజమూయము)

తలగుంజె. ద్వ వి నిట్టరాడు చూ,స్తంభము 1

తలగొరుపట్టుట వా వి. అపరకర్మ చేయువాఁడు శవముతో నిప్పుతీసికొనిపోయి శవము బొమ్మున నిప్పుముట్టించి కర్మచేయుట (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)

తలచేమురు. దే. వి కమ్మనూనియ చూ, స్నేహము 2.

తలకోవడి దే వి అజారము, ఇంటిముందటి గోవడి· చూ, హజారము (చూ, ..సము 1)

తలచీల దే వి మీటను మునసను జేర్చి బిగించెడు చీల చూ, శూలము.

తలచుట్టు దే వి 1 పాగకట్టుట భా: విరా 5, ఆ. 210 చూ, తలకట్టు 4, 2 పాగ చూ, తలకట్టు 2 (చూ, వస్త్రము)

తలచూపు. దే. అ క్రి 1 ఎదురగు చూ, మోహరించు, 2 తోఁచు చూ, పొడచూపు.

తలడించు. దే. అ. క్రి. (రూ-తలడిల్లు-తల్లడకుకుచు- తల్లడపడు- తల్లడిలు- తల్లడిల్లు-తల్లసించు-తలరు-తలఁకు-తలఁకించు)చలించు: చూ, సలించు

తలడిల్లు దే. అ క్రి.—పై —

తలతల దే అవ్య మనుష్యునికి మనుష్యునికి.

తలతలము. వా అవ్య తొలఁగుము తొలఁగుము.

తల తాకట్టు పెట్టుట. జా తాసమ్ముడువోవుట. "ఎచ్చేటనో తల తాకట్టుపెట్టి తెచ్చి" (ధర్మజరాజ సూయము)

తలతిక్క వా వి పట్టినపట్టు వదలకుండుట

తలత్రాడు. దే వి ఎద్దుకొమ్ములకుఁ గట్టెడు కుచ్చెలతోలు త్రాడు చూ, మూత్రము. 1.

తలదువారము. ద్వ వి. తలవాకిలి అచ్చ అ, కాం 10. చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.) [రెండు·దొంవు.

తలవట్టు దే వి. పేరుపురుగు కొటిక మోవు

తలనొచ్చు దే అ క్రి చూ, ఏర్చు. 1.

తలనొప్పి వా వి చూ, తెరర

తలపట్టులు పట్టుకొనుట జా. వివాదపడుట, జొట్టు పట్టుకొని కయ్యమాడుట "తమలోఁదామ తలపట్టులు పట్టుకొనుచు కష్టసష్టములు పాలగుదురు" (ధర్మజ రాజసూయము), "లోఁ...పట్లు పట్టుకొని కుయ్యోయంచు మొత్తోయటంచును శోభిల్లుచు" (చాటుధా)

తలపట్లు జా సిగపట్లు "వాక్యోపవాక్యంబులం, గాకై ముండలపట్లకుం గొడఁగిరా కళ్యాణ వేదీస్థలిన్" (పాంచాలీ పరిణయము)

తలపడు దే. స క్రి 1 ఎదిరించు భార. — ద్రో. 5, ఆ 118 చూ, ప్రతిఘటించు;

3. శాంకు. భార. విరా. 3, అ. 184; భార. శల్య. 2, అ. 287 చూ, స్పృశించు; అ. క్రి. 3. ప్రారంభించు కై. 7, అ. 178 చూ, యత్నించు; 4. ఏర్పడు: చూ, సిద్ధించు.

తలపాగ. వా. వి. చూ, పాగ 1.

తలపాటు. దే. వి. 1 ప్రారంభము. నిర్వ. 10, అ. 11 చూ, యత్నము; 2. ఎదిరించుట చూ, ఆటో 4

తలపాలు వా వి. 1 తలపైపు, 2 ప్రశస్తి. అం, సం. మా 28 చూ, శల్యము. 1.

తల పుండ్లు గడుగుట జా సహాయ సంగతులాదులు చేయుట "తలపుండ్లు గడిగించి తన బ్రదికించె, గాయడవి జోరాహతుండయిన దెచ్చి" (పాండురంగ మహాత్మ్యము)

తలపుష్పపుటము అం కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి చూ, కరణములు.

తలపూ వాడకయుండుట జా ఆయాసపడకుండుట "తలపూ వాడకయుండును" (పారిజాతాపహరణము.)

తలపెట్టు దే అ క్రి 1 ప్రారంభించు భార. కర్ణ 3, అ 115, చూ, యత్నించు, స క్రి 2 ప్రస్తావించు కళా 5, అ 57 చూ, వచించు, ప్రే క్రి 3 తలపడజేయు, ఎదిరింపజేయు

తలపొలము దే వి పొలిమేర వెంబడినున్న పొలము భార ఉద్యో 2, అ 13 చూ, భూమి 1

తలపోత దే వి 1 చింత చూ, తలపు 2; 2 ఆలోచన, విచారము. భార. ఉద్యో. 1, అ. 176. చూ, యోచన.

తలపోటకము. సం వి. అ. పుం. తంగేడు* చూ, హేమపుష్పకము.

తలపోయు. దే. అ. క్రి. (తలంపు+పోయు.) 1: చూ, యోచించు; 2: చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 3. పురాతనవిషయములు ఆడిపోసికొనుచు ఏడ్చు

తలప్రాణము తోకకు వచ్చుట జా. ప్రాణాంతమునకు వచ్చుట. "పాముతల నటుక ప్రాణము తోకబట్టును"

తలబంటి. దే వి. శిరఃపరిమాణము తలమునుకలు-తలమున్క. [7, అ 108.

తలబీకినకాయ. దే. విణ కలతనొందినది కై.

తలబీకరకాయ వా. విణ.—పై.—

తలమాటు దే వి. చేటు నిర్వ. 9, అ 68: చూ, రుక్త

తలమానికము దే వి. 1 అలంకారార్థముగా మునందుంచుకొనెడు రత్నము చూ, రత్నము 1, విణ 2 చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

తలమించు దే అ క్రి ముందుమించు

తలమిగులు దే అ క్రి. ముందుమిగులు భార. ద్రో 1, అ 376.

తలమీదివారు జా తనపై యధికారులు, తనకంటె పెక్కుడవారు. [4, అ 281.

తలమీఱు దే అ క్రి ముందుమీఱు పొందు.

తలము సం వి అ న 1 వింటిదెబ్బ తగులకుండ చేతికి తొడుగుకొనెడి అస్త్రము: చూ, వారవారణము, 2 అడవి: చూ, విపినము, 3. కారణము చూ, హేతువు. 1; 4 పాతాళలోకము చూ, లోకము. 1; పుం. న 5 స్వరూపము చూ, రూపు. 3, 6. క్రిందిభాగము చూ, దిగువాటు; 7. రూ-తాలము, కాళ్లు చేతుల క్రిందిభాగము, 8. తాటి* చూ, క్రితాళము; 9, చాచిన వ్రేళ్లుగల అఱచేయి: చూ, హస్తము; 10. క త్తిపిడి: చూ, పిడి; 11. ఎడమచేతి తంతిమీటు: చూ, స్వరము. 3;

12 అఱచేతి దెబ్బ, చెంపదెబ్బ (అని కొందఱు), వ. 18, ఆలవాలము. చూ, పాదు. 1; పా. 14. త + ల. ఉదా — దామోదర. (చూ, ఉపగణములు), దే వి. (1) చోటు చూ, స్థానము 1; (2) పీతము-రూ-పీఠాము (సం ప).—ఆగఘట్టము, ఉద్ఘటనము-రూ-ఉద్ఘాటనము, ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరణి, ఘటియంత్రము-రూ-ఘటీయంత్రము, తద్వి -(ఎ) మళ్ళకునీళ్ళెత్తెడు తాటిదోనె (తె ప) -కాలెము;(బి) గిలక (తె ర) - కప్పి, గిలక, (సం ప) - ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరణి, విణ (3) సాధ్యము సా. 2, ఆ 12 చూ, శక్యము.

తలముఖము అం నృత్తహస్తములు ఇరువదితొమ్మిదింటిలో నొకటి చూ, నృత్తహస్తములు

తలముడప్పు దే అ క్రి (తలము + తప్పు) అతిక్రమగు దెప్పరించే

తలమునక దే వి రూ-తలమునక 1 శిరస్స్నానము చూ, స్నానము 1, 2 శిరఃప్రమాణము విజ 3, ఆ 15 చూ, తలబంటి

తలమునక దే వి — పై —

తలముష్కి దే వి బ 1 వేటకాని సాధనము చూ, వాగుర, 2 దొంగయొక్క సాధనము, చూ, ములుబంతి, వా 3 జోట్టుముళ్ళు

తలయంటు దే వి. (తల + అంటు) 1 తలమీఁద (నూనెపెట్టి) రాచేట రూ-తలంటు చూ, స్నానము 1, అ క్రి 2. తలమీఁద (నూనెపెట్టి) రాచే. రూ-తలంటు; చూ, రుద్దు. 1, వా. 3 నెత్తిగొట్టు "దొంగతమె ఐగలను తలయంటి దొంగిలించెను" (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)

తలయంపి. దే వి రూ-తలాఁపి చూ, తలగడ 1. భాగ, ఉద్యో. 1, అ 88. [ద్రము

తలయేఱు. దే. వి. తలనొప్పి: చూ, శిరోభా

తలయేఱు. దే. వి. గగనగంగ: చూ, నది.

తలయెత్తు దే అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2. చూ, మొలకెత్తు. పాండు 2, ఆ. 52.

తలరు దే. వి. 1 భయము అం, భా. వ్రి. 133 చూ, వెఱపు; అ. క్రి. 2. చలించే. భార. సభా 1, అ 244, చూ, సలించే, 3 ఒప్పు చూ, సమ్మతించే, 4. చింతించే. భార ఉద్యో 1, అ 118: చూ, పశ్చాత్తాపపడు, 5 కలఁగు భార. అర. 7, అ. 340 చూ, సంక్షోభించే; 6 చూ, సంభ్రమించే అచ్చె యు, కాం 473.

తలలో నాలుక జా. అత్యంతమైత్రి (అవినాభావ సంబంధము) "తలలోపల నాలుకవూ, నలంగొనాం ఁగా" పాండు. 3, ఆ. 53.

తలసంపు దే వి 1 తలసంచేట, 2 మానభంగము.

తలసాకారము అం ఉపహస్తము పదెంటిలో నొకటి చూ, ఉపహస్తము

తలపటి సై వి విశేషపు రూ-తలాటి కొంగ లల ఒట్టుబంటు చూ, గద్దుడు

తలవాకిటను మెలంగు చెలుఁ వ్వ వి చూ, సరస్వతి

తలవాకిలి దే వి. ఇల్లుసోనగువాని మొదటి ద్వారము చూ, వాకోము (చూ, సదనము 1)

తలవాడి. దే వి రూ-తలవాడు-తలవాడె, దవ, ఇక్ష్వగ్రము చూ, వాడేడవ

తలవాడు దే వి — పై.—

తలవాడె దే వి — పై —

తలవిడి దే వి తలగలకిన తాటిచెట్టులోనగు తృణద్రుమముయొక్క తలతుండు

తల విలాసితము అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తలవీము. దే వి. 1. పురఃప్రదేశము; 2. సమీప ప్రదేశము.

తలవు. దే. అ. క్రి. రూ-తలఁచు. 1. తొ లఁగు చూ, నిరియు 5: అం శ్వే 2 రూ- తలఁచు తొలఁగించే

తలపెట్టి జా బుద్ధిమాంద్యము "మ తలపెట్టెవచే కం నేటికి సమిద్ధానంబు పాడంగ" పాండు. 4 అ 98

తల [illegible] నాటుచు [illegible] చూ, [illegible]ములు

తల [illegible] —ై—

తల [illegible] చూ, [illegible]

తల [illegible] 5, [illegible] చూ, [illegible]

తల [illegible] చూ [illegible] 1—2

తల [illegible] —ై— [illegible] 5, అ 204

తలా [illegible] —ై—

తలాటము [illegible] తెక్కు [illegible] చూ, [illegible]

తలాటు దే వి చూ, రూ-తలగడ 1—2

తలాటుకమ్మము వా వి సింహాద్వారము

తలాటము దే వి (తల + ఆట) 1 పికిలిపిట్ట [illegible] చూ, [illegible] 4, [illegible] 28 చూ, [illegible] 2, [illegible] 2 తల చూ, [illegible] 1, 3. [illegible] "కతలాటము సుఖముగా [illegible]"

తలాటి దే వి చూ, [illegible]

తలాడ ద్వ వి —ై—

తలాతలము సం వి అ న పదునాల్గింటిలో [illegible] కము అధోలోకములు పదింటిలో నొకటి చూ, అధోలోకము

తలారి దే వి. ఊరికావలి చూ, రూ-తలవరి

తలారించే దే. అ క్రి. మరలు: చూ, మళ్లించు

తలారికొర. ద్వ. వి: చూ, కొత్వాలు.

తలి. దే. వి చూ, రూ-తల్లి (1)

తలిక. దే అవ్య. ముందు చూ, ముందుగ 1.

తలిమము సం. వి అ న 1 =తలిపము- తడి [illegible]ము మోపుపెంపు చూ, [illegible] 1, 2 [illegible] చూ, [illegible]ము, 3 [illegible] [illegible] చూ, [illegible] 1, 4 [illegible] చూ, [illegible] 2, 5 [illegible] చూ, [illegible] 7 [illegible] చూ, [illegible] 1

[illegible] రూ-తలిగ- [illegible] భోజనపాత్రి [illegible] చూ, పాత్రము 6

తలిరు దే వి చిగురు భాగ. శీవ్య 3, అ 223 చూ, చిగురుటము

తలిరుచే దే అ క్రి. రూ-తలిర్చు 1· చూ, పల్లవించే, 2 చూ, సంతోషించే; 3 చూ, ముమ్మరించే. [కూడుర్చుడు

తలిరుదాసరి ద్వ వి. ఒకానొకదాసరి చూ, [illegible]

తలిరుబోండి దే వి (తలిరు + బోండి) కోయిల. విజ 3, అ 39 చూ, పికము.

తలిరుంబోఁడి దే వి (తలిరు + బోఁడి) 1. ఆఁ డుది చూ, స్త్రీ, 2 చిగురువలె మనోజ్ఞ రాలగు ఆఁడుది చూ, స్త్రీ

తలిరులు. దే వి. తలిరుచేసి రూ-తలిర్చు

తలిరుబోఁడి ద్వ వి చూ, తలిరుబోండి పాంచ [illegible] 7

తలిరువిలుకాఁడు దే వి. రూ-తలిరువిల్కాఁడు. చూ, మన్మథుఁడు (ఇట్లుతలిరువిలుతుఁడు-తలిరువిల్తుఁడు)

తలిర్చు దే అ క్రి చూ, రూ-తలిరుచే. (సం తోషించుటకు.—భాగ. దశ. 1, అ, 211;

అరితయుంచుటకు.—భార. అర. 7, అ 180.)

తలిద్ప. దే. వి: చూ, రూ-తలిదపు.

తలివము వై. వి =తల్ప చూ, రూ-తలిమము. 1 తలుకు దే వి రూ-తళుకు అక్షకపరికాశము అచ్చ సం, కాం 83 చూ, మెలుకుదు 1

తలుగు దే వి రూ-తల్గు పశులంగట్టెడు పలుపు, సంధానము భా విరా 1, అ 275 చూ, మూత్రిగు 1

తలుని సం వి ఈ స్త్రీ చూ, రూ-తరుణి

తలునుండు సం విణ చూ, రూ-తరుణుండు.

తలుపు దే వి రూ-తల్పు చూ, వాకిలి.

తరేలు వా వి చూ, తలనొప్పి [స్త్రీ.

తలోదరి సం వి ఈ స్త్రీ అందువి చూ,

తల్గడ ద్వ వి చూ, రూ-తలగడ

తల్గు దే వి 1 చూ, రూ-తలుగు; అ క్రి 2 అపవల్లు భా ఆ 6, అ 336 చూ, రూ-తలంగు

తల్చు దే స క్రి చూ, రూ-తలంచు

తల్పము సం వి అ న 1 =శయనము చూ, పఱుపు చూ, శయ్య 1, 2 అట్టడి, కొత్తెర్లము మిద్దెయిల్లు చూ, మేడము 1, 3 దేవళ్లము చూ, భార్య, 4 అన్నము చూ, సాపము (1)

తల్పు. దే వి చూ, రూ-తలుపు [3 అ 28

తల్లంపి దే వి చూ, రూ- తలంపి రా,వి

తల్లకెడపు దే. వి చూ, రూ-తలకెడపు

తల్లకిందు దే వి —వై.—కై. 2, అ 78

తల్లజము అం. శ్రేష్ఠవాచకము వైతంటేలో నొకటి. చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. (వృత్తి యందు ఉత్తరపదమై శ్రేష్ఠతను దెలుపును "కుమారీ తల్లజము.")

తల్లడకుడుచు ద్వ. అ. క్రి. (తల్లడము + కుడుచు) రూ-తల్లడించు-తల్లడపడు-తల్లడిల్లు-తల్లడిల్లు చలించు చూ, సలించు.

తల్లడపడు. వై. అ. క్రి. (తల్లడము + పడు) —వై.— భాగ. అర 1, అ. 165.

తల్లడపాటు దే. వి 1 చలనము చూ, లోలము; విణ 2 కలంత నొందినది చూ, వ్యాకులము.

తల్లడపెట్టు ద్వ స క్రి (తల్లడము + పెట్టు) 1 బాధపెట్టు చూ, బాధించు, 2 చలింపం జేయు

తల్లడము వై వి 1 కంపన చలనము చూ, లోలము, 2 బెదరు చూ, వెఱపు.

తల్లడించు దే అ క్రి చలించు చూ, సలించు

తల్లడింపు వై వి 1 =శోకము చూ, తల్లడము 1; 2 చూ, తల్లడము 2, విణ 3 చూ, తల్లడపాటు 2.

తల్లడిలు వై అ క్రి చలించు పార్వ 5, అ. 81, భా సభా. 1, అ 267 చూ, సలించు

తల్లడిల్లు వై అ. క్రి —వై —

తల్లి సం వి ఈ స్త్రీ 1, యౌవనముగల అందుపె, నీరరాలు చూ, స్త్రీ, దేవి (1). సాంతతి చూ, మాత 1, విణ (2) మొదటిది: చూ, ప్రథమము 1, (3) ముఖ్యము చూ, శ్రేష్ఠము ఉదా —"తల్లి కొండ్రి-తల్లి గోడ" మొ, అం 4 గయాపింప దానా ర్హులలో నొకతె చూ, గయాపింప దానా ర్హులు

తల్లికొండ్రి. దే. వి మొదటికొండ్రి చూ, లాంగలము.

తల్లిగోడ ద్వ వి. పునాది, ఇంటికి ముఖ్యమైన ప్రక్క-గోడ (అని శ. ర). చూ, మఱుంగు గోడ.

తల్లితండ్రి. వా.వి.తాత: చూ,మాతాపితృడు.

తల్లితల్లి దే. వి. 1 చూ, లక్ష్మి; 2 అమ్మమ్మ చూ, మాతామహి; అం 8 గయాపిండ దానార్హులగు నాకతై చూ, గయాపిండ దానార్హులు

తల్లికి [illegible] జాతకుడు పా 1. మాతృస్థానాధిపతి కేంద్ర కోణము లలో నుండునప్పుడును, 2 మాతృ స్థానమందు శుభులుండి, మాతృ కారకుఁడు శుభులతోఁగూడి, మాతృస్థా నాధిపతి బలవంతుఁడైనను, 3 చంద్ర [illegible] బలవంతుడై, శుభసంబంధము న్నను శుభగ్రహాంతరలయందున్నను, 4 మాతృస్థానమునకు నాలుగింట శుభులుండు నప్పుడును, 5 మాతృస్థానాధిపతి స్వక్షేత్ర, ఉచ్చ, మూల, త్రికోణముల యందున్నప్పు డును, 6 మాతృస్థానాధిపతికి, పాపసంబం ధము లేక, శుభసంబంధముండు నప్పుడును తల్లికి దీర్ఘాయువు కలుగును

తల్లియిల్లు [illegible] ఒప్పిపేకించుటకు [illegible] సమస్తమగు కోరికలనుదీర్చు [illegible] "[illegible]" ([illegible])

తవకం [illegible] శ్రీ [illegible] * చూ, [illegible]

తవన [illegible] [illegible] [illegible] 1

తవ [illegible] చూ,

తవ [illegible] చూ, [illegible]

తవ [illegible] 1 [illegible] చూ, [illegible] 2 [illegible] చూ, [illegible] 1

తవా [illegible] శ్రీ చూ, [illegible]

తవా [illegible] 1 చూ, [illegible] 1, 2 చూ, [illegible]

తవ [illegible] చూ, [illegible]

తవు చూ, రూ-తిగు.

తవుకోల. వా. వి రూ-తవ్వుకోల. ఆం, భా. ద్వి 230 చూ, ముద్గరము. [పడుము.

తవుటికి పొడుచుకొనుము జా [illegible] సిద్ధ

తవుటిపాము దే వి (తవుడు + పాము) రూ-తౌటిపాము మలుగుచేప చూ, మత్స్య ము 1

తవుడు దే వి రూ-తౌడు (౦. ప).— కంబాకము-రూ-కంబూకము, కండనము.

తవులంటడు ద్వి అ క్రి తగులు భా. [illegible] 2, ఆ 195 చూ, లంకించు. 1.

తవులు చూ, రూ-తగులు (చిక్కు-టసు — భా [illegible] 1, ఆ 211)

తవులుగొను చూ, రూ-తగులుగొను, పే్రి 3. తవులుకొలుపు [illegible]. 8, ఆ 114

తవులుచే దే. పే్రి తగులఁజేయు చూ, తగులు 11 [పడు.

తవులుపడు ద్వి అ క్రి చూ, రూ-తగులు

తవుల్చు దే పే్రి చూ, రూ-తవులుచే

తవెల దే వి పెద్దగొట్టెకుండ రా, వి. 3, ఆ. 103 చూ, పాత్రము 6

తవ్వ దే వి మానికలోసగము, అర్ధసేరు రూ-త్రవ్వ, పడి

తవ్వాఁడ దే. వి చూ, రూ-తమెఁడ [illegible]. 4, ఆ 95 [గోటులు

తవ్వొడండములు వా [illegible] చూ, కోటానఁ

తవ్వ్వగోల. వా వి. చూ, రూ-తవుకోల

తష్టము సం. వి. రూ-త్వష్టము [illegible] నగు వానిచే చెక్కఁబడినది చెక్కఁబడిన కాష్ఠాగులు చూ, తనూకృతము

తష్టి వా వి. కోరిక "తష్టి తీరినదా?"

త [illegible] వా [illegible] ము

త [illegible] ము సం [illegible] అ పుం చూ, రూ-త్రి [illegible] ము [గుం-సడయి.

తసి దే వి పట్టుముగునాలు పదును సడ-

తసిలీబు. వా. వి బహుమానము.

తసుకు. దే వి 1. అసత్యము చూ, విలక్షము, 2 చూ, వంచన, 3 పేర్మి గలిగినట్లు చేయుచేష్ట, అ క్రి 4 పేర్మిగలిగినట్లు చేష్టించు

తసుకులాఁడి దే విణ (తసుకులు + ఆఁడి) తసుకులుగలది (ఆఁడుది) చూ, స్త్రీ

తస్కరము సం వి అ పుం 1 మర్గం* చూ, శ్వసనము 1, 2 కాకిదొండ* చూ, దొండ, 3 తోఁడేలు చూ, వృకము, 4 = తక్కాలి, మోసము చూ, వంచన, 5 = తెక్కాలి. దొంగతనము (తస్కరణము అనియువాడుక) చూ, ముచ్చిలి

తస్కరి. సం వి ఈ స్త్రీ ఒజ్జికసింద చూ, ఎడ్డగ్రంథ [లించే

తస్కరించే సం స క్రి చూ, ముచ్చి

తస్కరుఁడు. సం వి అ పుం దొంగ చూ, ముచ్చు 1

తస్స దే వి దుర్మాంసము. "నీతస్స చెక్కాదను"

తహతహ దే వి 1 చూ, సంభ్రమము ఆం, భా. వర 140, 2 చూ, భ్రమము 1, 3 తమ చూ, వ్యసనము 8 [పించే

తహతిహపడు ద్వ అ క్రి చూ, సంభ్ర

తహతహపెట్టు. దే స క్రి తిమకపఱచే చూ, సంభ్రమించే

తహశీలు. వా. వి రివన్యూ, పనులు.

తహశీలుదారు వా వి రివెన్యూ వ్యవహారములఁజూచే ఉద్యోగస్థుఁడు, తాలూకాకై యధికారి, జిల్లాకలెక్టరు క్రింది యుద్యోగి

తళతళ దే. వి 1. (మిఱుమిట్లుగొలుపు) భార ఉద్యో 2, ఆ 114 చూ, వెలుగు 1, 2. మెఱయుట యందుగుపను కిరణము. భార భీష్మ.2, ఆ 174 చూ, హూహూ

తళిగ. వై వి. రూ-తళియ. 1. స్థాలికా-స్థాల. కంచేము: చూ, పాత్రము. 6; 2. భగవన్నివేదనార్హమైన యన్నము చూ, సాదము. (1)

తళియ వై. వి =—పై.—

తళుకు దే వి 1 రూ-తళుక్కు-తళ్కు కిరణము ఆం, భా వర్వ. 82 చూ, హాయము 2. 2 రూ-తళుక్కు-తళ్కు అధిక ప్రకాశము చూ, వెలుతురు. 1, 3 ఒకానొక దేగ చూ, శ్యేనము, 4. ఆఁడుదేగ. చూ, శ్యేనము

తళుకొత్తు దే అ క్రి. (తళుకు + ఒత్తు) మిక్కిలి ప్రకాశించే భార. ఆర 7, ఆ. 210 చూ, ప్రకాశించే 1.

తళుక్కు దే వి 1 చూ, రూ-తళుకు. 1, 2 చూ, రూ-తళుకు. 2, 3. మెఱయుట యందగు నను కరణము శశాం 3, ఆ 9: చూ, హూహూ

తళ్కు దే వి —పై— .

తెల్లు దే. వి. బ 1 చెఱువులోనగువానియందు గాలిచేత ఉబికి ఒరిని పొంగెడు చిన్నచిన్న అలలు, తవాయి చూ, వీచి. 1, వా. బ 2 పంటభూమియందు అప్పుడప్పుడు నీరుపాఱించుట "వరిచేను ఎండకుండఁగ పెక్కుతెల్లు కట్టుటచే ఫలించినది" (గోదావరి మండలమున వాడుక)

తా

తా సం వి అ స్త్రీ 1 కరుణ చూ, దయ; దే వి (1) తాను అనుదానికి ప్రాతిపదికము

తాండవతాళికుఁడు సం. వి. అ. పుం నందకేశ్వరుఁడు చూ, తాలంకాయనుఁడు.

తాండవము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఉద్ధతమైన నృత్యము. (మృదుమధురమైన నాట్యములాస్యమనఁబడును) చూ, ఉద్ధతము. 2. (చూ, నాట్యము;) 2. తృణవిశేషము: చూ, తృణము 1; అం. 3. గతులు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, గతులు.

తాండవించు. సం. అ. క్రి ఉద్ధతముగా నృత్యము చేయు.

తాఁడ్రి దే. వి. రూ-తాఁడి-తాఁడికాయ-తాఁడె*: చూ, విభీతకము.

తాండ్రిపురుగు ద్వ వి చూ, సాలెపురుగు.

తాంతము. సం. విణ ఒడలినది (క్లాంతము.)

తాంతి. సం వి ఇ. స్త్రీ బడలిక: చూ, శ్రమము. 1

తాంత్రికుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1. సూర్య సోమసిద్ధాంతముల నెఱిఁగినవాఁడు చూ, జ్యోతిస్సిద్ధాంతుఁడు; 2 విషవైద్యుఁడు, గారడీఁడు చూ, వ్యాళగ్రాహి; 3. తాంత్రిక వతస్థుఁడు; వా 4.శింపి పెంచువాఁడు.

తాంబాళము దే. వి తాంబూలము మొదలగునవి యుంచుకొనుటకు ఉపయోగమగు ఇత్తడిలోనగు వానితోఁజేయు పెద్దతట్ట (చూ, హడపము. 1) చూ, పాత్రము 6

తాంబూలదాని. సం వి. ఈ, స్త్రీ. వక్కలాకుల తిత్తి చూ, హడపము. 1.

తాంబూలదానిని సం వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకులతిత్తిగల ఆఁడుది చూ, స్త్రీ.

తాంబూలదుఁడు సం. వి. అ. పుం. తాంబూలమిచ్చువాఁడు చూ, వాగ్గులికుఁడు.

తాంబూలము. సం. వి. అ. న. 1.తమ్ములము. తమ్మ, వక్కాకు: చూ, విడెము; 2: చూ, పోఁక*; అం. 3. ఉపచారములు పదునారింటిలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 4. అర్చన లెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్చన; 5. భోగములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అష్టభోగములు. (భోగములు)

తాంబూలవల్లి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-తాంబూలవల్లిక. తమలపాకు తీఁగె*: చూ, నాగవల్లి.

తాంబూలవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తాంబూలసమయము అం.గ్రహసమయములలో నొకటి (స్త్రీలవలన విశేషసౌఖ్యము కలుగును) చూ, గ్రహసమయములు

తాంబూలి సం. వి. ఈ. స్త్రీ చూ, తాంబూలవల్లి*.

తాఁకించు దే స. క్రి 1 శ్రమపఱచు చూ, శ్రమపెట్టు; ప్రే. 2. తాఁకఁజేయు.

తాఁకు. దే. వి 1 రూ-తాఁకుడు. ముట్టు: చూ, స్పర్శము. 1; అ క్రి 2. మార్కొను: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి 3 అంటు: చూ, స్పృశించు, 4. (యుద్ధమున) ముట్టు. భార. ద్రో. 1, అ. 200. [అ. 197.

తాఁకుడు. దే. వి చూ, తాఁకు. 1. పా. 2,

తాఁకుడువేఁకి. దే. వి. వరుస పేరకువచ్చెడు జ్వరము. చూ, రోగము 1.

తాఁకుదల. దే. వి (తాఁకు + తల) యుద్ధప్రారంభము: చూ, యుద్ధము.

తాఁగలి. దే. వి. పల్లపుమడి చూ, భూమి. 1.

తాఁచు. వా. వి. 1. చూ, రూ-త్రాఁచు; దే. స. క్రి: చూ, తన్ను. 2. భార. విరా. 2, అ.128.

తాఁజెడ్డకోఁతి వనమెల్లఁజెఱచె. లో. ఉదా-తాఁజెడ్డకోఁతివనమెల్లఁజెఱచినదన్నట్టు దుర్గుండు తాను జెడుట చాలక తనవారికిఁగూడ కీడనికేదుఁ దెచ్చిపెట్టును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

తాఁట. దే. వి. 1: చూ, వంచన; 2 రూ-తడప. చెట్టుపైబట్ట: చూ, చెరడు.

తాఁటకత్తె ద్వ. వి. పోసకత్తె: చూ, స్త్రీ

తాఁటదమ్మఁడు. ద్వ. వి. శివవార్థము సన్న్యాసి వేషము ధరించినవాఁడు, లింగి: చూ, ముని. 1.

తాఁడి. దే. వి. 1· చూ, రూ-తాండ్రి *; అం. 2. కరక-తాఁడి-ఉసిరిక-ఈఫలములుమూడింటిలో నొకటి చూ, ఫలములు (చూ, త్రియము)

తాఁడికాయ. దే వి తాడిచెట్టుకాయి (కఫము, దగ్గు, దాహము, వాంతి తగ్గించును.)

తాఁడె దే. వి. చూ, రూ-తాఁడి.*.

తాఁపు. దే. వి. తన్ను· చూ, హతి.

తాఁబెట్టినదే భిక్షము. జా తనవలననే యారంభమైనది. "సకల కృత్యములయందుఁ దాఁబెట్టినదేభిక్షమనుచే కోని నధిక్షేపించుచే" (ధర్మజరాజనూయము.)

తాఁబేటిపెంకు భస్మము. పా. తాఁబేటి (డిప్ప-బొరుసు) పెంకును ఒకదినము నిమ్మపండ్ల రసములో నానఁబెట్టి వేఁడినీళ్ళతో చక్కఁగా కడిగి రెండు మూఁకుళ్ళనడుమ నుంచి చీలమునిచ్చి 100 పిడకలతో పుటము వేయ భస్మమగును.

తాఁబేలు. దే. వి: రూ-తాఁమేలు, దాసరయ్య-రూ-దాసరిగాఁడు, నల్లదాసరిగాఁడు, మొగపితికి. (సం. వ).—అ, ఉద్ఘటము, కచ్ఛపము, కఠినపృష్ఠకము, కమఠము, కూపాలయము, కూర్మము, క్రోడపాదము, క్రోడాంఘ్రి, గూఢాంగము, చతుర్గతి, వృత్తము; తద్విశేషములు.-ఆఁడుతాఁబేలు.-(తె.వ)-ఆఁడుతాఁబేలు; (సం. వ). — కచ్ఛపి, కమఠి, గరణము, డులి-రూ-ధులి-తులి. (చూ, వృత్తము. 4.)

తాకట్టు. దే. వి. (తాఁకు + కట్టు) అప్పుతీసికొనినవానియొద్ద నుంచెడు ఈడు: అగావు, అడ్డము, ఆయకము. ఈడు, ఉద్ధనవు, ఉద్ధర- రూ- ఉద్ధనవు, ఎగుడల, ఏళ్ళ, కుదువ, కోరు, గిరవు, గీవు, తనకా-రూ-తనఖా, తాకట్టు, తేగడ, పాయిదా, పెనుపు, బందకము, బోది, రో-రూ-రోయి, వారకము; (సం. వ).—ఆధి, ఆహకము, బంధకము- (చూ, వారకము)

తాకట్టుంచే వా స. క్రి. చూ, కుదువపెట్టు.

తాగడించే దే. స క్రి. (తాఁకు + గడించే) నిర్బంధించే చూ, వారించు

తాగాఁడ. దే వి. నూతిమీఁది కొయ్య. రూ-తాగాఁడి- తాగాఁడు-తాగాఁడె-తాగాణి: చూ, పీనాహము

తాగాఁడి. దే. వి.—పై.—

తాగాఁడు. దే. వి.—పై.—

తాగాఁడె. దే. వి.—పై.—

తాగాణి. దే. వి.—పై—

తాగు. దే. స. క్రి.(నీళ్ళులోనగునవి) త్రాగు. రూ త్రాగు-త్రావు.

తాగుఁబోతు దే. విశే. నియతి లేక మద్యపానము చేయు స్వభావముగలవాఁడు: చూ, లొట్టిముచ్చు.

తాచే. వై. స క్రి. 1 =స్థాలోలుచే. చూ, వారు.1; 2. రంధ్రిము చేయు: చూ, మల్చు, 3. అవలంబించే, చూ, పాప్రగొను; 4. నిలుపు. ఆం. భా. తృ. 122· చూ, స్థాపించే.

తాజా. వా వి. క్రొత్తది. పైనవ్రాయుటమాని క్రిందవ్రాయఁబడిన విషయము.

తాజా. దే. వి. చూ, కుళాయ.

తాట. వా. వి. వలచన, బలములేమి. "తాట చెక్కలు."

తాటంకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తాడంకము. దంతములోనగు వానిచేఁ జేయఁబడిన చెవి కమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

తాటపక్క వేయుట. జా. చిదుకఁగొట్టుట. "తప్పుచేసినవానిని తాటపక్క వేయుట ధర్మము."

తాటాకు వా. వి. చూ, ఆకు. 4.

తాటాకుచేక్కర. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తాటాకుచేప్పుళ్ళకు కుందేళ్ళు బెదరవు. జా బెదిరింపుమాటలకు లక్ష్యము చేయకుండుట.

తాటామాటము. దే. విణ. చేక్కన తప్పినది. అప్ప 4, అ 381.

తాటాబూటము. వా. విణ —పై.—

తాటి వై. వి.=తాళ* చూ, శ్రీతాళము

తాటిచే వై. స. క్రి.=తాడన కొట్టు చూ, మొత్తు 2

తాటికట్టన. వా వి. హద్దుగా నేర్పడిన తాటి [చెట్లవరుస

తాటికట్టెడ ద్వి. వి. తాటిచెట్టుమీఁది పాము చూ, సర్పము.

తాటికల్లు వై. వి. తాలతి చూ, సుర. 2.

తాటిగిజిపాము ద్వి. వి. రూ-తాడిగిజిపాము చూ, సర్పము

తాటిడాల్దొర ద్వి. వి. 1 చూ, బలరాముఁడు, 2 చూ, భీష్ముఁడు.

తాటిపడగవాఁడు ద్వి. వి.—పై —

తాటిబెల్లము. వా వి. ఒకరకము బెల్లము చూ, బెల్లము. (వేఁడినిచ్చును.

తాటిరిక్క. వై. వి. జ్యేష్ఠానక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1.

తాటిరిక్కనెల. ద్వి. వి. జ్యేష్ఠమాసము, పెద్దనెల: [చూ, మాసము. 1.

తాటిసవతురిక్క. వై. వి: చూ, తాటిరిక్క.

తాటోటు. దే. వి. 1. టక్కు, అసత్యము చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3: చూ, బొంకులాఁడు; 4: చూ, వంచకుఁడు.

తాండకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—తాటంకము.

తాడఘు. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సుత్తి.

తాడనము. సం. వి. అ. న. 1.=తాటింపు: చూ, హతి; అం. 2. హస్తక్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి చూ, హస్తక్రియలు.

తాడనములు. అం. సమతల తాడనము, ముష్టి తాడనము (2)

తాడించే సం. స. క్రి.= చూ, తాటించే.

తాడి. వై. వి.= తాళ. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము.

తాడిఁదన్నువానికిఁ దలఁదన్ను వాఁడుండును లో. ఒకనిమించి యొకఁడుండును. ఉదా.— "కడుఁబ్రావీణ్య ధురీణుఁడీతఁడయినన్... సంక్షోభింపమన్ దాడిఁద,న్నెడు వానిందలఁదన్ను వాఁడుగలఁడన్వేషింప నంచెన్నితిన్" కళా. 2, అ 88.

తాడిగిజిపాము. ద్వి. వి: చూ, రూ-తాటిగిజిపాము.

తాడిత. అం. భూచారులు పదునాలుగురిలో నొకఁడు చూ, భూచారులు.

తాడితము సం. విణ కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము.

తాడితాంగములు. అం శిరము, బొమ్మ, పార్శ్వము, వీఁపు, యోని (5)

తాడు. దే. వి. 1. రూ-త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; వై. వి. 2.=తాళ. తాటిచెట్టు. చూ, శ్రీతాళము.

తాత. సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రి: చూ, పితరుడు; అం. 2. గయాపిండ దాతార్హులలో నొకఁడు: చూ, గయాపిండదాతార్హు;లు విణ. 3. కనికరింపఁ దగినవాఁడు: చూ, సురతుఁడు; వై. వి. (1).=ధాతా: అన్న-

యు, శాం. 428: చూ, బ్రహ్మ. 1; (2)=త్రాత. తండ్రికి తండ్రి: చూ, పితామహుఁడు; (దేశ్యమని కొందఱు) (3) తల్లికి తండ్రి. చూ, మాతామహుఁడు. 5 [దే 10

తాతతల్లి. ద్వ. వి: చూ, లక్ష్మి. 1 (అం సం

తాత పనఁటిపెల్లి. ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది

తాతాచార్యులుగారి ముద్ర. జా. 1. తిరుగులేని తీర్మానము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక) వా. 2. చక్రాంకితము, పంచసంస్కారము, సమాశ్రయణము

తాత్పర్యము. సం. వి. అ న. 1. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; వా. వి. 2. సారాంశము.

తాదృక్పుండుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి. [వంటిది.

తాదృక్షము. సం. విణ రూ-తాదృశము. అటు

తాదృశము. సం. విణ.—పై—

తానకము. వై. వి. 1.=స్థానకమ్. కెట్టునిలుచుటయందలి భేదము; 2.= స్థానమ్. చోటు: చూ, స్థానము. 1.

తానజభాష. అం. తానోద్భవ: చూ, భాష. 1.

తానదసీల. అం టక్కజభాషలుఇరువదియొకటింటిలో నొకటి: చూ, టక్కజభాషలు (చూ, భాష. 1.)

తానము సం. వి. అ. పుం. 1.=తందనము. తన్నకారముతో పాడెడుపాట: చూ, స్వరము. 2; వై. వి. (1)=స్నానమ్; చూ, స్నానము. 1; (2)=స్థానమ్. రా. వి. 2, అ. 1: చూ, స్థానము. 1; అం. (3) అష్టాదశ పదార్థములలో నొకటి: చూ, అష్టాదశపదార్థములు. అష్టాదశ పదార్థములయందుఁ గలుగు భేదములు.— నాదము ౨.—ఆహతము, అనాహతము, శ్రుతులు ౨౨:— తీవ్ర, కుముద్వతి, మంద, ఛందోవతి, దయావతి, రంజని, రక్తిక, రౌద్రి, క్రోధ, వజ్రిక, ప్రసారిణి, ప్రీతి, మార్జని, క్షితి, రక్తా, సందీప, ఆలాపి, మదంతి, రోహిణి, రమ్యా, ఉగ్ర, క్షోభిణి; స్వరము ౭:— షడ్జము, ఋషభము, గాంధారము, మధ్యమము, పంచమము, ధైవత నిషాదము, స్థాయి ౩:— మంద్రము, మధ్యము, తారము, గ్రామము ౩ — షడ్జగ్రామము, మధ్యమగ్రామము, గాంధారగ్రామము, షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు ౭:- ఉత్తరమాద్రి, రజని, ఉత్తరాయత, శుద్ధషడ్జ; మత్సరకృత్తు, అశ్వక్రాంత, అభిరుద్గత, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు ౭:- సౌవీరి, హరిణాశ్వ, కలోపనత, శుద్ధమధ్య, మారి, పౌరవి, హృష్యక; గాంధారగ్రామగతమూర్ఛనలు, ౭:— నంద, విశాల, సుముఖి, చిత్ర, చిత్రవతి, సుఖ, ఆలాప. (చూ, తానములు.)

తానములు. అం. తానముల వివరము షడ్జమధ్యమగ్రామములలోఁ జెప్పఁబడిన మూర్ఛనాసప్తకద్వయములో ప్రత్యేకమవాంతర భేదములు నాలుగు కలవు. వాటిచేత నొక్కొక్క సప్తకము ఇరువదెనిమిది భేదములుగా నైనది. అవాంతర భేదములు 4.-శుద్ధమూర్ఛన, కాకలీమూర్ఛన, అంతరమూర్ఛన, కాకల్యంతర మూర్ఛన; తానములు మూఁడు.—శుద్ధతానములు 28, కూటతానములు 28, సర్వతానములు 28: (చూ, స్వరము. 2.)

తానములు. 3 (చూ, ఉపవిద్యలు).

శుద్ధ 28				కూట. 28.				సర్వ. 28.			
సహీన. 7.	రిహీన 7	గహీన 7	నిహీన 7	రహీన 7.	రిహీన 7	గహీన 7	మహీన 7.	స-మహీన7	స-రిహీన 7	రి-ధహీన7.	ని-గహీన 7
అగ్నిష్టోమము	స్విష్టకృత్తు	అశ్వక్రాంతము	చాతుర్మాస్యము	సావిత్రి	అగ్నిచిత్తు	సర్వస్వదక్షిణము	ఇడ	జ్యోతిష్టోమము	సౌభాగ్యకృత్తు	త్రైలోక్యమోహనము	వైరనము
అత్యగ్నిష్టోమము	బహుసువర్ణము	యవక్రాంతము	సంస్థ	అర్ధసావిత్రి	ద్వాదశాహము	దీక్ష	పురుషమేధము	దర్శము	కారీరి	వీరము	కామదము
వాజపేయము	గోసవము	విష్ణుక్రాంతము	శ్రుతశ్లోకము	సర్వతోభద్రము	సప్తాహము	సోమము	శ్యేనము	నాంది	కాంతి	కందర్పబలశాసనము	గర్భదము
షోడశి	మహావ్రతము	సూర్యక్రాంతము	చతుర్దశి	ఆదిత్య	సోమము	సమిత్తు	వజ్రము	పౌర్ణమాసి	పుష్టికృత్తు	శంఖచూడము	అష్టాకపాలకము
పౌండరీకము	విశ్వజిత్తు	జగత్క్రాంత	సౌత్రామణి	గవామయనము	అశ్వప్రతిగ్రహేష్టి	స్వాహాకారము	ఇషువు	రాత్రిసత్రము	వైనతేయము	గజచ్ఛోటీయము	స్విష్టకృత్తు
అశ్వమేధము	బ్రహ్మయజ్ఞము	పలభితు	చిత్ర	సర్పాణామయనము	బర్హి	తనూనపాత్తు	అంగిరస్సు	సౌరభము	ఉచ్చాటనము	శాదరము	వషట్కారము
రాజసూయము	ప్రాజాపత్యము	నాగయత్నకము	ఉద్భిత్తు	కాండపాయనము	అభ్యుదయము	గోదోహము	కంకము	చింత్యము	వశీకరణము	విష్ణుక్రమము	మోక్షదము

☞ (చూ, వర్ణచతుష్కము; అలంకారము. 3; గమకములు; అంశములు; జాతులు; రాగములు; రాగాంగములు మొదలగునవి; మఱియు మతంగమునిమతప్రకారమున స్త్రీ పురుషరాగములును గలవు.)

తానవము. సం. వి. అ. న. తనుత్వము.

తానాంబ. అం. టక్కజభాషలు ఇరువదియొక టింటిలో నొకటి: చూ, టక్కజభాషలు. (చూ, భాష. 1.) [నము.

తాను. దే. స. తాశబ్దమునకు ప్రథమైక వచ

తానుచేసిన ధర్మము. అం. పరిశోధింపఁజేయఁ గూడనివి పదునొకటింటిలో నొకటి. చూ, పరిశోధింపఁ జేయఁగూడనివి.

తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్ళు. లో. ఉదా.—"నాకుందోఁచినంత యొత్తిచెప్పితి నెంతి చెప్పిన నతండు తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్ళనుచున్నవాఁడు" (నీతిచంద్రిక —మిత్రభేదము) [చూ, సుడి

తానూఁరము సం వి అ న సుడిగుండము.

తానొకటిదలఁచిన దైవమొకటితలఁచును లో. ఉదా.— "పూనుకొని తనప్రయత్నము, లే నిజములు దైవఘటన లిల లేకున్నన్, మానవుఁడొకటి తలంచినం, దానొక్కటి తలంచుఁగాక దైవంబబలా." (కుచేలోపాఖ్యానము)

తానోద్భవ. అం. 1. పంచమిజభాషలు (చూ, భాష. 1); 2. రాజనభాష. (చూ, భాష.1.)

తాప. దే. వి. 1: చూ, నిచ్చెన. పా. 2, అ. 93; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.

తాపత్రయములు. అం. ఆ(అ) ధ్యాత్మికము, అధి భౌతికము, అధి దైవికము. (చూ, త్రయము)

తాపనము. అం. (తాపసము) నరకములు ఇరువది యొకటింటిలో నొకటి: చూ, నరకములు.

తాపనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ— తపనుఁడు.

తాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంతాపము; 2. బాధ: చూ, శోకము; 3.—దూప. దప్పి: చూ, పిపాస.

తాపములు. అం: చూ, తాపత్రయములు.

తాపరము. వా. వి: చూ, తాప. 2.

తాపసతరువు. సం వి. ఉ. పుం. గార*: చూ, హింగుది.

తాపసము. అం చూ, తాపనము.

తాపసుఁడు సం. వి. అ పుం. 1. తపస్సు చేయువాఁడు చూ, ముని 1; 2. కృచ్ఛ్ర చాంద్రాయణాదివ్రతముల నాచరించు వాఁడు.

తాపి సం వి అ. పుం. 1. బుద్ధుఁడు చూ, బుద్ధుఁడు 1, దే వి. రూ— తాపీ. (1) కీలకము చూ, [illegible] 1; (2) సోఁప: చూ, సూచన 1; హై వి. (3) బేలుదారి; (4) సన్నముపూఁతయు ఇనుపపనిముట్టు చూ, చెక్కతాపి.

తాపించు హై స. క్రి. 1.=స్థాపన. నిలుపు, నెలకొలుపు: చూ, స్థాపించు; 2. చెక్కు: చూ, వారు. 1; 3. మోదు. కాశీ. 7, అ. 91: చూ, మొత్తు 2.

తాపింఛము. సం. వి. అ. పుం. (సముద్రసమీప మందలి నల్లనియాకులుగల) చీఁకటిమ్రాను*: చూ, తమాలము.

తాపికత్తియ. ద్వ. వి. రూ—తాపికత్తె—తారుపు కత్తియ— తారుపుకత్తె— తారుపుడి—తార్పు కత్తియ—తార్పుకత్తె. కుట్టని (సంధానము చేయునది): చూ, కంభళి.

తాపికత్తె. ద్వ. వ.—పై—

తాపికాఁడు. దే. వి. సంధానముచేయువాఁడు. భార. ఆది. 4, అ. 261.

తాపిత. దే. వి. రూ—తాపితా. మేలైన పట్టు బట్ట: చూ, వస్త్రము. [చూ, సంతాపితము.

తాపితము. సం. విశే. తపింపఁజేయఁబడినది:

తాపితా. దే. వి: చూ, రూ-తాపిత.

తాపివాఁడు. వా. వి: చూ, రూ-తాపీవాఁడు.

తాపీ. దే వి. వై. వి: చూ, రూ-తాపి.

తాపీవాఁడు. వా. వి. రూ-తాపివాఁడు నున్నముపూయువాఁడు: చూ, మూనరి

తాపు దే వి. 1.=స్థాపనమ్ అవలంబము చూ, ప్రాపు. 2; వై స క్రి 2. చెక్కు చూ, వారు. 1, 3 =స్థాపన. పీగ్బఁజచే చూ, తాపించే 1 [వస్త్రము

తాబందు. దే వి. పావడ, గాగర చూ,

తాబేదారు. వా. వి తనక్రింది సేవకుఁడు

తామర వై వి 1.=తామగసమ్. తామరపువ్వు, కమలము. చూ, పద్మము 1; 2. మండలాకారకుష్ఠము రూ-దామర, పడదామర, పాడదామర చూ, మండలము. 3.

తామరకెంపు ద్వ వి. పద్మరాగమణి చూ, రత్నము 1. [సూర్యుఁడు

తామరచెలి ద్వ. వి. పద్మమిత్రుఁడు చూ,

తామరతంపము. ద్వ వి. రూ- తామరతంపర-తామరదంపము. 1 కమలషండము. చూ, పద్మము. 1, 2 అభివృద్ధి చూ, సమృద్ధి

తామరతంపర. ద్వ వి —పై.—

తామరదంపము. ద్వ. వి —పై—

తామరతంపరలు. జా. సమృద్ధి తామరవలె వృద్ధిగా నుండునవి. తామరలయొక్క సముదాయము. "అఖిలైకధర్మములు తామరతంపరలై చెలంగె" (విజయ); "ప్రబలతామరతంపరలై పరిఢవిల్లి" (సారంగధర), "ఉత్తమతనయాదిసంపదలు తామరతంపరలై ప్రవర్ధిలన్" (కళాపూర్ణోదయము); "సంపదతామరతంపరలై పొదలెన్" (రామాభ్యుదయము). [పద్మము. 1

తామరతీఁగె. వై. వి. కందారము: చూ,

తామరతూపరి. ద్వ. వి. (తామరతూపు + అరి)= చూ, మన్మథుఁడు. [తంపము-

తామరదంపము. ద్వ. వి. చూ, రూ-తామర

తామరదుంప ద్వ వి: చూ, పద్మకందము.

తామరదుద్దు. ద్వ. వి. కర్ణిక చూ, మిద్దె 2 (చూ, పద్మము 1)

తామరపాకు ద్వ. వి. (తామర + ఆకు)1. పద్మపత్రము; 2. పత్రపాత్రము చూ, విస్తరి.

తామరపువ్వు. వై. వి. కమలము చూ, పద్మము. 1.

తామరపూస. ద్వ వి చూ, తామరదుద్దు.

తామరపొక్కిలివాఁడు. ద్వ వి. వెన్నుఁడు. పాంబ. దే. 4 చూ, విష్ణువు

తామరబావి వై. వి: చూ, సరస్సు 1

తామరతాయి. ద్వ వి చూ, తామరకెంపు.

తామరరేకు. ద్వ. వి. తామరపువ్వుయొక్క దళము చూ, పద్మము. 1

తామరసము. సం. వి. అ న. 1.=తమ్మి. తామర: చూ, పద్మము. 1, 2. బంగారు. చూ, లోహము 1, 3. రాగి. చూ, లోహము. 1.

తామలకి. సం వి. ఈ స్త్రీ. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి.

తామలిప్తము. సం. వి. అ. పుం కెలాకూలమను దేశము: చూ, దేశము

తామలిప్తి. సం. వి ఇ. పుం —పై—

తామసమనువు. అం. మనువులు పదునలుగురిలో నొకఁడు: చూ, మనువులు.

తామసము సం. వి. అ. పుం 1. పాము చూ, సర్పము, విణ. 2. తమోగుణముగలది; దే. వి. (1) అలస్యము. పా. 4, అ. 11: చూ, విలంబము 1; సం.అం. 3. అస్త్రములుఏఁబదిమూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తామసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁకటి: చూ,

మేచకము. 1; 2. కటికచీఁకటిగలరాత్రి (అధికమైన తమస్సుగలది): చూ, రాత్రి, 3: చూ, శార్వరి. 1; వై. వి. (1)=తామసుఁడు. కోపి: చూ, కోపనుఁడు; (2) దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2

తామసించే దే అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు. జై. 3, అ. 10 చూ, వివరించే 3.

తామసుఁడు. సం. విణ. 1. తమోగుణము గలవాఁడు; 2: చూ, రూ- తామసి (2)

తామిస్రము. సం. వి. అ న. 1. చీఁకటి చూ, మేచకము 1; అం. 2 చీఁకటిమయమైన నరకము, నరకములు ఇరువదియొకటింటిలోనొకటి: చూ, నరకములు.

తామేలు దే. వి. చూ, రూ-తాఁబేలు.

తామ్రికము. సం. వి. అ. న. రాగి. చూ, లోహము. 1.

తామ్రకర్ణి. సం వి. ఈ స్త్రీ చూ, తామ్రపర్ణి 2

తామ్రకుట్టకుఁడు. సం వి. అ పుం. రాగిపనివాఁడు చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తామ్రకుట్టకుడు = [illegible]

తామ్రకృమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఆరుద్రపురుగు చూ, పురుగు

తామ్రచూడము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోడి చూ, పుంజు; 2 తామ్రచూడమను అభినయహస్త విశేషము చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3. అసంయుతహస్తములు నలుబదిరెండింటిలోనొకటి చూ, అసంయుత హస్తములు. [యోని *

తామ్రపత్రిక సం వి. అ స్త్రీ చూ, అశ్మ

తామ్రపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. తామ్రపర్ణి యను నది. (తిరునల్వేలి జిల్లాలో నున్నది) చూ, నది; 2 పడమటిదిక్కునందుండెడు అంజనుఁగు, వరుణదిగ్గజముభార్య, రూ- తామ్రకర్ణి; చూ, హస్తి; అం. 3. దిగ్గజభార్యలు ఎనమండ్రిలోనొకతె: చూ, దిగ్గజభార్యలు. [చూ, హేమపుష్పము.

తామ్రపల్లవము. సం. వి. అ పుం. అశోకము*:

తామ్రపుష్పిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కాకిదొండ*. చూ, దొండ.

తామ్రము. సం. వి. అ. న. 1. రాగి: చూ, లోహము. 1; పుం 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3. ఎఱ్ఱనిది: చూ, వర్ణము. 6, అం. 4. ఒకానొకభస్మము: చూ, భస్మములు; 5. ఖండములు తొమ్మిదింటిలోనొకటి: చూ, ఖండములు

తామ్రవృత్తము సం వి. అ. పుం. ఉలవ*. చూ, సరటి. (చూ, ధాన్యము)

తామ్రాక్షము. సం. వి అ పుం 1 కోయిల: చూ, పికము; విణ. 2. ఎఱ్ఱని కన్నులు గలది. [లోహము. 1.

తామ్రార్ధము. సం. వి. అ న కంచు. చూ,

తామ్రిక. సం. వి. అ స్త్రీ. గురివెంద*. చూ, శ్వేతపాకి. [తాయిల్లము.

తాయము. దే వి. తినఁదగిన మెఱుఁగువస్తువు:

తాయి. వై. వి =దాయీ-తాయిస్త్రీ. తల్లి: చూ, మాత. 1

తాయిత ద్వ. వి. (రూ-తాయిత్తు-తాయెత-తాయెతు- తాయెత్తు- తాయెదు- తావీజు) 1 జొబ్బ, కేయూరము చూ, భూషణము. 2; 2 తల్లి బిడ్డలకుఁగట్టు రక్షాబంధనము: చూ, రక్ష 2

తాయెత్తు ద్వ. వి.—వై —

తాయిల్లము. వా వి చూ, రూ-తాయము. (గోదావరీమండలమున వాడుక) (ఏమన్నా అనుపానమువంటిది)

తాయెత. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాయిత.

తాయెతు. ద్వ. వి.—వై.—

తాయెత్తు. ద్వ. వి. (తాయి + ఎత్తు)—పై.—

తాయెడు. ద్వ. వి.—పై —

తార. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. బృహస్పతిభార్య. చూ, భార్య; 2. వాలిభార్య, సుగ్రీవుని భార్య (అని కొందఱు): చూ, భార్య; 3. బౌద్ధదేవి చూ, భార్య; 4. ఓంకారము చూ, ప్రణవము (చూ, ఓమ్); అం. 5 కన్యకలు అయిదుగురిలో నొకతె: చూ, కన్యకలు, దే. వి. (1) సుషిరవాద్యము చూ, స్వరము 2

తారకమంత్రము. పా. శ్రీరామ మంత్రము చూ, మంత్రము. 1. [చూ, ...

తారకజిత్తు. సం. వి. న్. పుం. కుమారస్వామి,

తారకము. సం. వి. అ. స్త్రీ. అ. న. 1. కంటి నల్లగుడ్డు చూ, లోచనము; 2. చుక్క చూ, నక్షత్రము. 1, అ. న. 3 కన్ను చూ, లోచనము, అం. 4 అకారములు అయిదింటిలో నొకటి చూ, అకారములు.

తారకాణ. దే. వి. (రూ-తారకాణము-తారుకాణము- తార్కాణ- తార్కాణము) మొదలు-రూ-మొదలిక. దృష్టాంతము. చూ, రుజువు.

తారకాణము. దే. వి —పై.—

తారకాణించే. దే. స. క్రి. రూ- తార్కాణించే, దృష్టాంతపఱచే. పా. 2. అ 273 చూ, రుజువుపఱచే.

తారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సరంగు, 2 తారకుఁడను రక్కసుఁడు: (తారకాసురుఁడు) చూ, రాక్షసుఁడు. 1, విణ. 3. దాఁటించే వాఁడు.

తారణ. అం. 1. సంవత్సరములు అఱువదింటిలో నొకటి: చూ, సంవత్సరములు; సం. విణ. 2. తరింపఁజేయునది. [భగోడము.

తారటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉడవ: చూ,

తారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తారటి.

తారతమ్యము. సం. వి. అ. న. తరతమ భావము, న్యూనాధిక్యము: చూ, వాసి. 4.

తారపీఁట. ద్వ. వి. ఎద్దు వెన్నుపై వేయుపీఁట: రూ-తారాపీఁట చూ, పీఁట.

తారమంద్ర ప్రసన్నము. అం. అలంకారములు ఏడింటిలో నొకటి చూ, అలంకారము. 8.

తారమంద్రము. అం షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు ఏడింటిలో నొకటి చూ, షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు.

తారమాక్షికము సం. వి. అ పుం. తెల్లవన్నెగల తేనె చూ, మను వు 5

తారమాక్షికనుశుద్ధి పా నిమ్మపంట్లరసమున 3 దినములు భావనచేసి తీసినమైనయెండలో నెండించిన శుద్ధియగును.

తారము. సం వి. అ న. 1. వెండి చూ, లోహము. 1; 2. కనుగ్రుడ్డు చూ, లోచనము; 3 చుక్క చూ, నక్షత్రము. 1; పుం. 4. పులుగడిగినముత్యము చూ, రత్నము. 1; 5. ముత్తెము పులుగడుగుట; విణ. 6. తలలోనుంచి పలుకఁబడిన గొప్ప మ్రోఁత చూ, స్వరము. 2; దే. వి. (1) నాలుగుకాసులనాణెము: చూ,దమ్మము; (2) మాక్తిక విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

తారలు. అం. 1. జన్మాది.—జన్మము, సంపత్తు, విపత్తు, క్షేమము, ప్రత్యక్కు, సాధనము, నైధనము, మిత్రము, పరమమైత్రి (9); 2. పురుషలక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు= నల్లగుడ్లు.- తేనెవలెను తేనెటీఁగవలెను పచ్చనైయున్న శుభకరము): చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు=నల్లగుడ్లు.— నల్లనైన భాగ్యవతి యగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు;

4. నాట్యోపయోగాంగములు 19లో నొకటి (చూ, అంగము. 9): చూ, నాట్యోపయోగాంగములు.

తారసము. దే. వి. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; 2. తలపాటు. శై 5, ఆ 415: చూ, యత్నము; విశే. 3. సమీపించినది. స్వా. 5, ఆ. 81: చూ, సమీపము. 1.

తారసించే దే. అ. క్రి. 1. రూ-తారసిలు-తారసిల్లు-తారు చూ, సమీపించే, 2 · చూ, వ్యాపించే.

తారసిలు. దే అ. క్రి.—పై.—(సమీపించేటకు.—కళా. 8, ఆ. 91; వ్యాపించేటకు.-ఉ. రా. 1, ఆ. 127)

తారసిల్లు. దే. అ. క్రి —పై —

తారస్థాయి. అం. చూ, ఉచ్చతమము.

తారాక్రియలు. అం. రేపనము, చలనము, పాతము, భ్రమణము, ప్రవేశనము, నివర్తనము, నిష్క్రమము, సముద్వృత్తము, ప్రాకృతము. (9).

తారాజెవ్వ వా వి: చూ, బాణసంచే.

తారాడు. దే అ క్రి. 1. (తారి + ఆడు) చూ, తిరుగులాడు; 2. చూ, జీరాడు.

*తారాపథము. సం. వి. అ. పుం. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

తారాపీఁట. ద్వ. వి. చూ, రూ- తారపీఁట.

తారాప్రేషణము పా. (టెలెగ్రాఫీ)తద్వి.— ద్విముఖి తారాప్రేషణము, బహుముఖి తారాప్రేషణము, తారాహీన తారాప్రేషణము ఇత్యాది. (ఇట్లు రేడియో, టెలెఫోన్).

తారాబల నిర్ణయము. పా. జన్మనక్షత్రము మొదలు చంద్రుఁడుండు నక్షత్రమువఱకు పలుమాఱు తొమ్మిదినక్షత్రములు గణన చేయవలయును. అట్లు గణన చేయఁగా నవతారలగు. అట్టి తారలలో పరమమైత్రి మనఁగాఁ దొమ్మిదవతారతోఁగూడ సమతారలు శుభ ఫలదములనియు మిగత జన్మ-విపత్-ప్రత్యక్-నైధనములనెడి నవమాది విషమ రిక్తతారలు నిషేధములనియు, ఇట్లు నిషేధింపఁబడిన జన్మాది నైధనాంత విషమతారలలో జన్మతారయందుఁ దృతీయ పాదము విపత్తారయందాద్య పాదము ప్రత్యక్తారయందు నాల్గవపాదము నైధనతారయందు రెండవపాదము నశుభకరములు గాన నీపాదములను నిషేధింపఁగా శేషించిన పాదములు దానపూర్వకముగ యాత్రోపాదేయములనియు నది యెట్లనిన.-జన్మతారకు శాకమును,విపత్తారకుగుడమును,ప్రత్యక్తారకు లవణమును, నైధనతారకు నువ్వులతోఁ గూడిన సువర్ణమును దానముచేసిరేని నిషిద్ధ వ్యతిరిక్తపాదములు శుభకరములు. (చూ, తారలు)

తారాలగ్నము పా. జన్మ ఋక్షాద్యంతమును పండ్రెండు ఖండములుగా భాగించినయెడల నందు జన్మకాల నక్షత్రభుక్తి యెన్నవ ఖండమునందుఁ బడునో యాఖండసంఖ్యను జన్మలగ్నము మొదలు లెక్కింపఁగా వచ్చు లగ్నము తారాలగ్నమనఁబడును. (లేక) జననకాల మహాదశాపరిమాణమును 12 భాగములుగ భాగించినయెడల నందు జననకాల మహాదశగర్భభుక్తి యెన్నవ ఖండములోఁ బడునో జన్మ లగ్నమునకు నన్నవలగ్నము తారాలగ్నమగును.

తారి. వై. వి. ఆటాడించెడు సూత్రధారి: చూ, సూత్రధారుఁడు.

తారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య.

తారీఖు. వా. వి చూ, తేదీ· చూ, దినము.

తారు. దే. అ క్రి 1. తిరుగు. రాఘ. 1, అ 19: చూ, సంచరించే; 2 పోవు· చూ, పల్లె. 3, 3 కదియు స్వా. 3, అ. 16. చూ, సమీపించే.

తారుకాణము. దే వి: చూ, రూ-తారకాణ

తారుకొను దే. స. క్రి. రూ-తార్కొను 1 కదియు· చూ, ప్రాపించే; ప్రే. 2 తాలుకొలుపు. [తారఁజేయు

తారుచే దే ప్రే రూ-తార్చు. కదియించే,

తారుచేవాఁడు దే వి రూ-తార్చువాఁడు: చూ, దూతుఁడు. [ఖండములు.

తారుణి. అం ఖండములు 9 లో నొకటి: చూ,

తారుణ్యము. సం. వి. అ. న. యౌవనము చూ, వయస్సు 1.

తారుపు. దే. వి. రూ-తార్పు. 1. తార్పుట; 2 బరిణె చూ, పాత్రము. 6.

తారుపుకత్తియ ద్వ. వి చూ, రూ- తాపి కత్తియ.

తారుపుకత్తె. ద్వ. వి.—పై.— [నర. 66)

తారుపుడి. దే వి.—పై.—(అం. పదా

తారుమారగు దే అ. క్రి. రూ-తాఱు మాఱగు అం. సం. మా. 66: చూ, వ్యత్యస్తమగు [వ్యత్యయము.

తారుమారు. దే. వి. రూ-తాఱుమాఱు· చూ,

తారేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 అంగ దుఁడు చూ, వానరము; 2 బుధుఁడు చూ, రాహువు. 2. (ప్రభా. 3, అ. 85.

తార్కాణ. దే వి: చూ, రూ-తారకాణ.

తార్కాణము. దే. వి —పై.—

తార్కాణించే దే. స. క్రి. చూ, రూ-తార కాణించే. ప్రభా. 4, అ. 115.

తార్కిక ప్రమాణములు. అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము,. ఉపమానము, శాబ్దము. (4).

తార్కికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తర్క శాస్త్రము తెలిసినవాఁడు: అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాసి.

తార్కొను. చూ, రూ-తారుకొను (కదియు.- పంచ. నా. 1, అ. 338; తార్కొలుపు.- భాగ 3, స్కం. 927)

తార్క్ష్యశైలము. సం. వి. అ న గరుడ పచ్చె రాళ్ళవలనఁ బుట్టినది· చూ, రసాంజనము.

తార్క్ష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గరుత్మం తుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూ రుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.

తార్చు. దే. ప్రే చూ, రూ-తారుచే

తార్చువాఁడు. దే. వి. చూ, రూ-తారుచే వాఁడు.

తార్పు. దే. వి: చూ, రూ- తారుపు.

తార్పులాడు. దే. అ. క్రి. (తార్పులు + ఆడు) (పెంపుడు పొట్టేలు కోడి మొదలగు నవి) జగడమాడు: చూ, పాటులాడు.

తార్పుకత్తియ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాపి కత్తియ.

తార్పుకత్తె. ద్వ. వి.—పై.—

తార్యము. సం. విశ. తరింపఁదగినది.

తాఱు. దే. అ. క్రి. 1. అడఁగు.ఉ,హరి. 3, అ. 58: చూ, మ్రొక్కు. 4; 2: చూ, మఱుఁగు పడు.

తాఱుమాఱు. దే. వి. క్రమముతప్పుట: చూ, వ్యత్యాసము; విశ. 2. క్రమము తప్పినది: చూ, వ్యత్యస్తము.

తాఱుమాఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తాఱు మాఱు + పడు). చూ, వ్యత్యస్తమగు.

తాలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తాటికల్లు. చూ, సుర. 2.

తాలతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాలకి.

తాలధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2. భీష్ముఁడు: చూ, శాంతనవుఁడు.

తాలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మురయనెడు గంధద్రవ్యము*: చూ, రాజార్హము.

తాలభృత్తు. సం. వి. ద. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

తాలమర్దలము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తాలము: చూ, రూ-తాళము.

తాలవ్యములు. పా. 1. "ఇ ఈ చ ఛ జ ఝ ఞ య శ"; 2. ఇ ఈ ఎ ఏ లం గూడిన చేజెలు తాలవ్యంబులు.

తాలాంక. సం. వి. అ. స్త్రీ. యమునా నది చూ, నది.

తాలాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం; చూ, బలరాముఁడు.

తాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యామలకి; దే. వి. (1) పుస్తె. పాండు. 4, అ. 144: చూ, మంగళసూత్రము (చూ, భూషణము. 2.)

తాలించే. దే. స. క్రి. కూరలు మొదలగునవి తిరుగఁబోయు: తిరుగఁబోయు.

తాలింపు. దే. వి. 1. తిరుగఁబోఁత: చూ, పోతాలింపు; 2. తాలించినకూర. పాండు. 2, అ. 24: చూ, శాకము. 5.

తాలిక. దే. వి. మెలిక. చూ, లంకె.

తాలిబొట్టు. వ్య. వి. 1: చూ, తాలి (1), 2. మంగళసూత్రపుబొట్టు, బొట్టు, మినుకు: చూ, భూషణము. 2.

తాలిమి. దే. వి. రూ-తాల్మి-తాలిక. 1. ఓరిమి: చూ, శాంతము. 1; 2. ధైర్యము. కళా. 7, అ. 206: చూ, స్థైర్యము. 1.

తాలిమికత్తియ. వ్య. విశ. రూ-తాలిమికత్తె. క్షమావంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తాలిమికత్తె. వ్య. విశ.—పై.—

తాలిమికాఁడు. దే. విశ: చూ, సహనుఁడు.

తాలీశవ. సం. వి. అ స్త్రీ: చూ, తాలి.1. *

తాలీసపత్రము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తాలిసపత్రి; 2: చూ, తాలి. 1.*.

తాలు. దే. వి. ఎన్నుతీసి యెండిపోయినపైరు, తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తాలుచే దే. స క్రి. రూ-తాల్చు. 1. ధరించే: చూ, వహించే; 2. నూలు పిరిపెట్టు; 3. తిరికలు చేయు; 4. దారములోనగు వాని పేను; 5. పిండిలోనగువానిని, మెటికలులోనగు వానిని చేటలో తట్టియెత్తు.

తాలుపు. దే వి. ధరించుట, రూ-తాల్పు: చూ, పెట్టుకొనుట.

తాలుమూలము. సం. వి. అ న: చూ, అంజలి. 1.

తాలువు. సం.వి. ఉ. న.=దాళువ-దవడ-దవుడ-దొడ. చూ, సెలవి.

తాలువులు. అం. 1. పురుష లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి. (తాలువులు=సెలవులు.—ఎద్దు దళసమమైన రాజేగును. రక్తవర్ణము లైన ధనభోక్తయగును. నీలవర్ణములైన దరిద్రుఁడగును): చూ, లక్షణాంగములు; 2 స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి. (తాలువులు=సెలవులు.—ఎఱ్ఱగనున్న శుభవతియు అదృష్టవతియు నగును. తెల్లనైన దాసియగును. నల్లనైన దరిద్రురాలును, దుఃఖవంతురాలును అగును): చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

తాలూకా. వా. వి. పరగణా. జిల్లాలో నొక భాగము. "కాకినాడ తాలూకా."

తాలూకు. వా వి. యొక్క;విణ చెందినది;సంబంధించినది "నాతాలూకు ఆస్తి."

తాల్చు దే స. క్రి: చూ, రూ-తాలుమే (దారములోనగు వాని పేనుటకు.— ఉ, హరి. 5, అ 131.)

తాల్పు. దే వి. చూ, రూ-తాలుపు.

తాళ్మి. దే. వి చూ, రూ-తాలిమి.

తావకాళ్లు. దే వి. బ. (తావలము+కాళ్ళు) ఏతమెత్తువాఁడు కాళ్లుచోఁచేకొనుటకు అమర్చిన పట్టెలు. రూ-తావకోళ్ళు

తావకీనము. సం. విణ నీది, త్వదీయము.

తావకోళ్ళు. దే. వి. బ చూ, రూ-తావకాళ్లు.

తావడము. దే. వి 1 రూ-తావళము. రుద్రాక్షులులోనగునవి గుచ్చిన హారము హై 8, ఆ. 170. చూ, భూషణము. 2, 2. కందుకము: చూ, బంతి 3.

తావత్. సం. అవ్య. 1 అంతయు: చూ, యావత్తు; 2. అందాఁక. అందనుఁక; 3. అంతమాత్రము;4.ప్రశంసనార్థకము చూ, సెబాసు; 5 పున్నమ అమవసలు

తావత్తు. వా. వి. తకారములోనగు అక్షరముల క్రిందివ్రాయఁబడు ద్విత్వము "—" "అత్త, "కత్తి, తుత్తుమురు, బత్తెము, ముక్త" మొ

తావరము. హై. విణ.= స్థావర. స్థిరమైనది, స్థిరమైయుండునది.

తావలము. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము 1; 2. ఆధారము. భార. అర. 5, అ. 47: చూ, ప్రాపు; 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1

తావళము. దే. వి: చూ, రూ-తావడము.

తావారము దే. వి: చూ, రూ-తాళ్వారము

తావి. దే. వి. 1. పరిమళము: చూ, వాసన. 1; 2. కమలధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తావిగట్టు. ద్వ. వి. మలయపర్వతము: చూ, పర్వతము.

తావిగుబ్బలి. ద్వ. వి.—పై—

తావితోఁ బెనఁచినది. ద్వ. విణ. వంటచేయఁబడినది పోపటినది, పోగటినది: చూ, సంస్కృతము. 6

తావినూనె. దే. వి. తావిగలనూనె, అత్తరు: చూ, పరిబోధనము. [చూ, వాయువు.

తావిమోపరి. దే వి. గంధవహుఁడను గాలి.

తావివిలుకాఁడు. దే వి. చూ, మన్మథుఁడు.

తావీజో వా. వి: చూ, రూ-తాయిత. 1—2

తావు. హై వి =స్థానమ్. రూ-టావు 1 ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2 చోటు. చూ, స్థానము. 1; వా. వి. 3. ఒకబందు కాగితము. రూ-టావు-రావు;4.చూ,పటపత్రము,

తావుకొను దే. అ. క్రి నెలకొను. చూ, స్థిరపడు.

తావేజో. వా. వి: చూ, రూ-తావీజో.

తావేలు. వా వి. తహావ్వేలు: రుజువు; ఆరా.

తాసికీలు. వా. వి. బ. కొండెములు

తాసీలు వా వి. బ.—పై.— [దారు.

తాసీలుదారు. వా. వి. చూ, రూ-తహశ్శీలు

తాహతు. వా. వి. గొప్ప, మరియాద

తాళ. సం. వి. అ. స్త్రీ. తాటిచెట్టు: చూ, తాడి. 1.

తాళకము. సం. వి. అ. న. 1. పర్వత ధాతు విశేషము; 2. చూ, హరిదళము; 3. తొగరిమన్ను: చూ, సురాష్ట్రజము. 2; 4. చిన్న బీగము: చూ, బీగము; పా. 5. ఇదినున్నపునీటితో డోలాయంత్రమున రెండు జాములు వండిన శుద్ధియగును; అం.6. తాళకభస్మము: చూ, భస్మములు.

తాళకళలు. అం. చంచత్పుటము-రూ-చాచత్పుటము, షట్పితాపుత్రిక, సంపద్వేష్టము, ఉద్ఘట్టము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళక్రియలు. అం. మార్గక్రియలు, దేశ్య క్రియలు. (2).

తాళగించే. వై. అ. క్రి. తాళమువేయు. లక్ష్మీ. 2. ఆ. 82. చూ, తాళించే. 1. 2.

తాళగిరి. వై. వి. తాళమువేయువాఁడు: చూ, సీకారి.

తాళజాతులు. అం. చతురశ్రము, త్రిశ్రము, మిశ్రము, ఖండము, సంకీర్ణము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళపత్రము. సం. వి. అ. న. 1: ఆకు, కమ్మ, తాటాకు; 2. చెవ్వాకు చూ, భూషణము. 2.

తాళప్రాణములు. అం. గాంధర్వ వేదమునందలి తాళాధ్యాయమునందున్నవి. 10 — కాల ప్రాణములు 12, మార్గప్రాణములు(తాళమార్గములు)6 నిశ్శబ్దక్రియలు4+ దేశీయక్రియలు 4=8, అంగప్రాణములు6, క్రియాప్రాణములు 4, జాతిక్రియలు 5, ముఖ్యకళాప్రాణములు 5 + జన్యతాళములు 96=101, లయప్రాణములు 3, యతిప్రాణములు 6, ప్రస్తార ప్రత్యయ ప్రాణములు19 మొత్తము (170) మఱియు సూచకములు (సూళాదిసప్త తాళములు) 7— వాద్యములు 4, తతవాద్యములు 20, అనద్ధవాద్యములు 18, సుషిర వాద్యములు 10, ఘనవాద్యములు 6, పంచ మహావాద్యములు 5. మొత్తము (63.) (చూ, స్వరము 2.) చూ, ఉపవిద్యలు.

తాళమార్గములు అం. (మార్గప్రాణములు) దక్షిణము, వార్త్తికము, చిత్రము, చిత్రతరము, చిత్రతమము6 అతిచ్ఛిద్రము,7 (అతిచిత్రతమము)

తాళము సం. వి. అ. న. రూ-తాలము 1 చూ, బీగము. (పుం. అనికొందఱు); పుం. 2. పాడునపుడు చేతులతో చేయుచెడు చేఱుపు. తద్విశేషములు.-తాళప్రాణ కళాభేదములు - (సం.— ప.) అద్వితీయకము, అపత్రితాళము, అవిక్షేయము, ఉత్తరక్రీడ, ఉద్ఘట్టము, ఉద్దీక్షణము , ఉద్దీర్ణము, ఏకతాళము, కరుణాఖ్యము, కల-రూ-కళ, కాష్ఠ, కుడుక్క-కము, కృష్ణ, క్రియ, క్రీడము, ఖండము, గరుడతాలము, తాళ తృతీయకము. మొ. (చూ, స్వరము. 2,) తాళమానాష్ట లవకాలము. (సం. ప.)— కాష్ట; తాళప్రాణక్రియాభేదము.(సం.ప)- ఆవాపము; తాళాప్రాణ జాతివిశేషము.— (సం. ప)-ఖండము; ఎనిమిది యక్షరముల కాలము.- (సం. ప).—ఆదితాళము; నృత్త గీతాదులకాలము.—: చూ, ఘనము. 1; లఘ్వక్షరముయొక్క చతుర్థభాగోచ్చారణము చేయునంతటికాలము.-తృటి. (మిగత విశేషాంశములకు 'స్వరము. 2.' చూడుము.) 3=తాడి. రూ-తాడము తాటిచెట్టు చూ, శ్రీతాళము, 4 కత్తిపడిశో చూ, పిడి. 2; 5 తాళమువేసెడు కంచువాద్యము చూ, వీణె; 6. లోడితెడుకంబె హెచ్చే; 7 యక్షధూపము, చూ, సజ్జరసము; 8. చూ, హరిదళము, 9. విల్లు చూ, బాణము 1; 10 అఱచెయ్యి చూ, హస్తము; అం. 11 సశబ్దక్రియలునాలుగింటిలోనొకటి చూ, సశబ్దక్రియలు, 12 ఘనవాద్యములు ఆఱింటిలో నొకటి చూ, ఘనవాద్యములు; 13 ప్రణవనాదములుపదింటిలోనొకటి:చూ, ప్రణవనాదములు, దే వి. (1) మల్లబంధ విశేషము. భార. విరా. 2, ఆ. 19 చూ, మల్లశాస్త్రము, వై. వి. (2)=తాల. తలుపు లోనగు వానికి వేసెడు తాళము: (చూ, తాళము. 1.) చూ, బీగము.

తాళముచెవి వా వి. తాళమువేయుటకును తీయుటకును తగిన పాడవగు పనిముట్టు(కీ): చూ, బీగము.

తాళములు. అం. ధ్రువము, మఠ్యము (మత్స్యము), రూపకము, త్రిపుట. జంపె, అట, ఏకము (7) (చూ, తాళము. 2.)

తాళమూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నేలతాడు* చూ, శలీంధ్రికము

తాళవర్జితము అం. గాయకదోషములు 14 లో నొకటి. చూ, గాయకదోషములు.

తాళవృంతము సం వి. అ. న. చూ, విసనకఱ్ఱ.

తాళశ్రుతీయకము. సం వి అ. పుం. తాళప్రాణకళాభేదము చూ, తాళము. 2

తాళసపత్రము. సం వి. అ న.=: చూ, తాళిసపత్త్రి

తాళాంగములు (అంగప్రాణములు) అం. అనుద్రుతము (విరామము), ద్రుతము, లఘువు, గురువు, ప్లుతము, కాకపాదము (6)

తాళాధిరోహణన్యాయము. పా. తాటిచెట్టెక్కువాని నెంతదనుక నెగఁద్రోయుదురనురీతి.

తాళాధ్యాయము. పా. 1. శివశక్తుల సామరస్యాత్మక రూపమే తాళము మఱియు ఘాతజధ్వనులతో తన్మధ్యస్థము లయిన విరామకాలములతోనయిన నృత్యగీతవాద్య కాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. దీనిని గుఱించి తెలుపునది తాళాధ్యాయము; వా. 2. కొట్టుట, తన్నుట "నీకు పాత్రము రాకున్నచో తాళాధ్యాయముతప్పదు."

తాళాలు. వా. వి.బ. చూ, కన్నాత. అం. భా. ద్వి. 207. (తాళములు)

తాళి. సం వి. ఈ స్త్రీ. 1.=తాడి* చూ, శ్రీతాళము; దే. వి. రూ-తాళీ. (1) పతకము, హారము నడుమనుండెడు రత్నపుబిల్ల: చూ, భూషణము. 2; (2) రూ-తాపడము-తాపళము, ఒకానొకహారము. ఉ, రా. 5, ఆ. 305: చూ, భూషణము. 2.

తాళించు. దే. స. క్రి. 1. పాదమాడునప్పుడు క్రింద వేయుటకై పాదికలను చేతనుంచుకొని యిటు నటు త్రిప్పు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 64; వై అ. క్రి. 2. తాళమువేయు. లక్ష్మీ. 2. ఆ. 82. తాళగించు, దరువువేయు.

తాళిక. దే. వి. 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1; విణ 2. ఓలినది చూ, శాంతము 3

తాళికయగు. దే. అ. క్రి. తాళు. అఁటు.

తాళితాఁకు దే అ క్రి. మూర్ఛిల్లు. సాంబ. మా. 42. చూ, సొమ్మసిల్లు

తాళిసపత్త్రి. వై. వి=తాళిసపత్రి (సం. ప)-తాలీసపత్రము- రూ-తాళసపత్రము. (జ్వరహరము. అగ్ని దీప్తినిచ్చును. శ్లేష్మహరము. తాళిసాది చూర్ణములలో నిది కలియును. బంగాళాదేశములోని స్త్రీలకు ప్రసవించిన తరువాత నిది టానిక్ గా(బలముకలుగుటకు) నిచ్చెదరు. [భస్మములు.

తాళిసము. అం. ఒకానొకభస్మము: చూ,

తాళిసాదిచూర్ణము. పా. తాళిసపత్రము, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క, వాయువిళంగాలు, తవాక్షీరి, జాపత్రి, జాజికాయలు, శొంఠి, పిప్పలి, మిరియాలు, కరక్కాయలు, తాడికాయలు, ఉసిరికపప్పు, ఏలక్కాయలలోని గింజలు, రససిందూరము వీనిని సమభాగములుగ చూర్ణించేది

తాళీ. దే. వి: చూ, రూ-తాళి (1) (2). (హారవిశేషమునకు.—అచ్చ. సుం, కాం. 34.)

తాళీకుఁడు. దే. విణ. కార్యకర్త: చూ, వ్యవహర్త. 2.

తాళు. దే. అ. క్రి. 1: తాళికయగు: చూ, శాంతించు; 2: చూ, సహించు; 3. అత్రిపడక విచారించు:రూ-తాళుకొను,నిదానించు, నిబ్బరించు.

తాళుకొను. దే. అ. క్రి.—వై.—

తాళ్వపాము. వా. వి. 1 ఒకానొకబాలక్రీడ: చూ, బాలక్రీడ; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. (ఇట్లుతాడిల్లిపాము)

తాళ్వారము. దే. వి రూ-తావారము. స్తంభముల మీఁదికి దించిన సోపా: చూ, సదనము. 1.

తి

తి. పా. వ్యాకరణంబున.-1. అజ్ఞు మొదలగుశబ్దంబుల తివర్ణంబంతా గమంబును రేఫంబున కొక్కటికి లోపంబునగు; 2 విభక్తిపరంబగునపుడు గోయిపప్రికృతులతుది యక్షరంబు తివర్ణంబగు; 3. టి-తివర్ణంబులు పరంబులగునపు డుత్వంబున కిత్వంబగు; 4. టి వర్ణంబు పరంబగునపుడు క్రిందు- మీఁదు- ముందు పువర్ణంబుల యుత్వంబున కత్వంబగు; 5. ఔపవిభక్తికములతృతీయాసప్తములకత్వంబాదేశంబు బహుళంబుగానగు. (4—5 అర్థంబుల యంశంబులు'తి.'కి సంబంధించినవిగాన నిటవివరింపఁబడియె.)

తింట. దే. వి. తినుట: చూ, సాపాటు.

తిండి. దే. వి. 1. భోజనము: చూ, సాపాటు; 2. ఆహారము. జై. 3, ఆ. 34: చూ, పాదము. (1).

తిండికత్తియ. ద్వ. విం. రూ-తిండికత్తె. తిండిపోతు: చూ, స్త్రీ. [భక్షకుఁడు.

తిండికాఁడు. దే. విం. రూ-తిండీఁడు: చూ,

తిండిపోతు. దే. విం. 1: చూ, తిండికత్తియ; 2: చూ, తిండికాఁడు.

తిండీఁడు. దే. విం: చూ, రూ-తిండికాఁడు.

తిందుకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్నిమేడి*.

తింతిక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చింత*: చూ, బహుపత్రి.

తింతిడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై:—

తింతిడము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, తింతిక*; న. 2. చింతపండు: చూ, తింత్రిణీకము.

తింతిడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తింతిక*: 2 జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4.

తింతిడిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, తింతిక*.

తింతిడీకము. సం వి. అ. న. చూ, తింతిడము.

తింతిలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. చూ, తింతిక*.

తింతిలిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ —పై.—

తింత్రిడీకము. సం. వి. అ. న. చూ, రూ-తింతిడీకము-తింత్రిణీకము.

తింత్రిణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ చూ, తింతిక*:

తింత్రిణీకము. సం వి. అ. న: చూ, రూ-తింత్రిడీకము. [చూ, ఆసవములు.

తింత్రిణ్యాసవము. అం. ఆసవములలోనొకటి.

తిందుకము. సం. వి అ. పుం. =చూ, తుమ్మిక- తుమికి. (ఆషాఢమాసమందు చెట్టు మొదటను గొప్పతవ్విన పరిమళయుక్తములు, మధురయుక్తములు అగు గొప్ప పండ్లు పండును: చూ, దోహదశాస్త్రము)

తికమక. దే. వి. 1. కలఁత సా. 1. ఆ. 94: చూ, సంతాపము; 2 చూ, సంభ్రమము; 3 అంగములయొక్క అస్వాధీనత. భాగ. 6, స్కం. 308

తికమకగొను. దే. అ. క్రి. (తికమక + గొను) 1: చూ, సంభ్రమించే. భాగ.6, స్కం. 275; 2. అంగములయొక్క అస్వాధీనతను పొందు. తికమకలాడు.

తికమకలాడు. దే. అ. క్రి —పై.—

తికము. వై. వి. 1.=త్రిక. ముడ్డిపూస: చూ, రూ-టి; వై. స. 2.=త్రిక. మూఁడు: చూ, మూఁడు.

తికోషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తిమి. 2

తిక్క. దే. వి. రూ- త్రిక. 1. పిచ్చి: చూ,

వెఱ్ఱి. 1; 2. పిచ్చివాఁడు: చూ, వెఱ్ఱివాఁడు; 3: చూ, పైత్యము (చూ, ధాతువు.)

తిక్కగొను. దే. అ. క్రి. (తిక్క + కొను) పిచ్చెత్తు: చూ, వెఱ్ఱెత్తు.

తిక్కటమక్కట. దే వి. కలఁత: చూ, సంతాపను. [తిక్కణిక

తిక్కటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ_

తిక్కడి దే. వి. నూలువడికెడు చిప్పకదురు· చూ, తర్కువు. [చగడము.

తిక్కణిక. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, మట్టి

తిక్కన. ఆం కవులు ముగ్గురిలోనొకఁడు చూ, కవులు.

తిక్కశంకరయ్య జా. పట్టు వీడని వాఁడు

తిక్త సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కటుకరోహిణి*: చూ, శకులాదని. 1.

తిక్తకర్కోటకి. సం వి. ఈ స్త్రీ. కందవల్లి* చూ, వంధ్యాకర్కోటకి.

తిక్తగుంజ సం వి ఆ స్త్రీ కానుగ * చూ, కాదఘ్నము.

తిక్తబీజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్ద చేఁదు ఆనుగు *. చూ, సొఱ.

తిక్తము సం. వి. అ. న. 1 చేఁదిపొట్ల* చూ, పొట్ల; పుం. 2: కనరు, చేఁదు. (సం వ) —కటువు; విశే. 3. సుగంధము గలది, కషాయము, సురభి చూ, వాసన; 4 చేఁదైనది.

తిక్తవాకము. సం. వి. అ పుం. 1. తుమ్మెదల మైథునము. చూ, సంయోగము; 2. పిశాచము పట్టినమనస్సు చూ, హృదయము. 2

తిక్తశాకము సం వి అ పుం 1. ఉలిమిరి*. చూ, శ్వేతపుష్పము; 2. చేండ్రి*· చూ, చలిచేండ్రి [చూ, సొఱ.

తిక్తాలాబువు. సం. వి ఉ. పుం. చేఁదిసొఱ*:

తిగ. నై. స.=తిగ్రికమ్. రూ-తివతి. "తే. ఉన్నవాఁడితఁడే తిగ-కన్నుతేని, కంథుఁడవుచేను." (చంద్రాలోకము. 15): చూ, మూఁడు.

తిగకంటి. ద్వ. వి (తిగ + కన్ను) ముక్కంటి. అచ్చ. అ, కాం. 13. చూ, శివుఁడు.

తిగకాళ్ళదేవర. ద్వ. వి. నిర్వ· సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1.

తిగపోరిలుదాయ. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. (ఇట్లు తిగపోరిలు వేఁటకాఁడు.)

తిగవంచ. ద్వ. స. రూ-తీవంచ: చూ, నాలుగు.

తిగియు. దే. స. క్రి. రూ-తివియు. ఆకర్షించే: చూ, రెమ్ము

తిగుచే. దే. స క్రి. రూ-తివుచే.

తిగుచేవాఁడు. ద్వ. వి. ఈడ్చువాఁడు (సం.వ) —కర్షకుఁడు-రూ-కార్షకుఁడు.

తిగ్మము. సం. వి అ న. 1. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; విశే. 2. వేఁడిమికలది· చూ, వేఁడిమి. [భార విరా.5.ఆ.154:చూ,నా.1.

తిట్ట దే. వి. గుట్ట. భార. ద్రోణ. 5, ఆ. 193;

తిట్టాట. దే వి చూ, శాపము. 1.

తిట్టాడు. దే స క్రి. (తిట్టు + ఆడు) తిట్టు చూ, శపించే

తిట్టు. దే. వి. 1 చూ, తిట్టాట. పాండు. 5 ఆ 270; 2. అపదూఱు. భార. ఉద్యో. 1 ఆ 331: చూ, నింద. 1; స. క్రి. 3· చూ తిట్టాడు. కళా 4,ఆ.19; 4. దూఱు: చూ నిందించే [వీటిపో;

తిట్టుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిట్టు + పడు): చ

తిట్టువాటు. ద్వ వి. చూ, తిట్టు. 2.

తిడిమ్మి. దే. వి. 1. రథము పాఱునప్పు మ్రోఁత యందగుధ్వన్యను కరణము: చ హూహూ; 2. రథము పాఱునప మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

తిణింగిణి. అం. విన్నాణములు 32 లో నొకటి: చూ, విన్నాణములు.

తిణిఁగి. అం.—పై —(ఇట్లుపింగిణి.)

తితఉవు. సం. వి. ఉ. పు. న రూ-తీతఉవు. చాలని. (తె. వ).—జల్లి-జల్లెడ

తితిక్ష. సం. వి అ. స్త్రీ 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము 2; అం 2. శమాదులు ఆఱింటిలో నొకటి. చూ, శమాదులు.

తితిక్షువు. సం విశ ఉ చూ, సహనుఁడు.

తిత్తి. వై. వి =తిత్తి 1 కొలిమితిత్తి చూ, భస్త్రి; 2. మృగములతోలు. స్కా. 4, ఆ. 60 చూ, బెరడు. 1, 3 ఒలిచి నుతిపో యుటకేర్పఱచినతోలు చూ, బెరడు 1; 4 చూ, తత్తెర, 5. కత్తులతిత్తి చూ, హడపము. 2, 6 వక్కాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 2, 7 అసిమి చూ, సంచి

తిత్తికాఁడు. వై. విశ చూ, నుతికాఁడు.

తిత్తిరి. సం. వి ఇ పుం= చూ, తీతువు.

తిథి. సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1.=తేది. పాడ్యమిలోనగునది (శుక్లపక్షము మొదటనుండి క్రమముగా ఐదేసి తిథులు నంద, భద్ర, జయ, రిక్త, పూర్ణ యను నామములుకలవి యగును.):చూ,తిథులు;2.ఆబ్దికము,శ్రాద్ధదినము:చూ,సాంవత్సరికము;అం. 3 పంచాంగములలోనొకటి చూ, పంచాంగములు :(చూ, అంగము. 9); 4 దినాంగములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, దినాంగములు; 5.తద్వి.— మూఁడువారములుకూడినతిథికి.-అవమము, త్రిద్యుస్పృక్కు: (చూ, దినము)

తిథిప్రణి. సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తిథులకు అధిపతులు. పా. పాడ్యమికి-అగ్ని, వి-బ్రహ్మ, త-పార్వతి, చ-విఘ్నేశ్వరుఁడు, పం- ఆదిశేషుఁడు, ష- కుమారస్వామి, స-సూర్యుఁడు,అ-శివుఁడు, న-అష్టవసువులు, ద-దిగ్గజములు, ఏ-యముఁడు, ద్వా-విష్ణువు, త్రి-మన్మథుఁడు, చతు-కలిపురుషుఁడు, పౌ-చంద్రుఁడు, అమా-పితృదేవతలు.

తిథులు. అం. తిథులు చంద్రునివలన నేర్పఱుపఁబడినవి తిథియనఁగా అఱువదిగడియలచే విస్తరింఁబడునది. (పాడ్యమి మొదలగువాని సంజ్ఞలును, పర్యాయపదములును "హరివాసరము" అను పదము కడఁజూచికొనవలెను.) .(చూ, తిథి)

తినాసము. వై. వి.=తినిశము. నెమ్మి*.చూ, స్యందనము

తినిపించే. దే. స. క్రి. తినునట్లుచేయు.

తినిపించేవాఁడు. దే. వి. చూ, ఆశయిత.

తినిశము. సం. వి. అ. పుం = చూ, తినాసము.

తిను. దే. స. క్రి: చూ, సాపడు.

తినుకు. దే. వి. 1 ముక్కిముక్కి విష్టించుట: చూ, యాతన; అ క్రి. 2. ముక్కిముక్కి విష్ఠించే చూ, విష్ఠించే

తినుట. దే. వి తినఁబడుట: చూ, భుక్తము 1.

తినువాఁడు. దే వి.కుడుపరి చూ,మ్రింగువాఁడు.

తిన్న. దే. విశ. 1 మనోజ్ఞము చూ, హృద్యము; 2 యుక్తము. పాండు. 2, ఆ. 121: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మ, నిమ్మళము: చూ, స్వస్థము; 4. సూటి, ఋజువు (అనియు): చూ, లక్ష్యము. 1, 5. సౌమ్యము. భార. సౌ. 1, ఆ. 80: చూ, సవరణ-రూ-సవరణము: (చూ, సౌమ్యము.)

తిన్నఁగా. దే. ద్రి: చూ, ఒయ్య. 1.

తిన్నఁదనముగలవాఁడు. దే. వి:చూ, సరళుఁడు.

తిన్నన. దే. వి. 1. మనోజ్ఞత. అం, భా. తృ. 14: చూ, హృద్యము; 2. యుక్తత: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మన, స్వస్థత: చూ,

స్వస్థము; 4 మయిపడి-రూ-మెయిపడి-మైపడి: చూ, సౌమ్యత; 5. ఋజుభావము పాండు.3,అ. 94 చూ,హృద్యము

తిన్నియ. దే. వి. రూ-తిన్నె-తినియ-తిన. అచ్చ. అ, కాం. 10: చూ, వేదిక.

తిన్నె. దే. వి. 1.—పై.—; 2 గవనివాకిట వాటముగ చేర్పఱచిన మట్టిదిబ్బ, హస్తినఖము: దిబ్బ.

తిపరతాండము వా. వి. మనస్సునకు కుదురుపాటులేకుండఁ జేయుట. (తిపగతాండ్రము అనియు)

తిపిరి. వా వి చూ, సొఱకాయ

తిపిరికిన్నెర. వా. వి. సొఱకాయచే రచించిన వాద్యము చూ, వీణె.

తిపురుకట్టు. దే. అ. క్రి చూ, వ్యాపించే

తిప్ప. వై. వి =ద్వీప. 1. కొండ చూ, పర్వతము; 2. చిన్నకొండ చూ, పర్వతము; 3. ఉద్ఘ. వసు 1, అ 137 చూ, రాశి. 1.

తిప్పకాయ. దే. విశ. ఆకతాయి చూ, వ్యాధుఁడు. 2 (ఇట్లు డిప్పకాయ)

తిప్పతీఁగ. దే వి. రూ-తిప్పతీఁగె * చూ, సోమవల్లి (దీనినుండి తిప్పసత్తు తీయుదురు. ఇది జ్వరములమీఁద పనిచేయును.)

తిప్పతిమ్మరి ద్వ వి. 1. కోఁతి. అచ్చ. కిష్కిం కాం. 28 చూ, వానరము; 2. కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిప్పతెల్లు ద్వ వి ఇక్షుకము* చూ, బాణ.

తిబిరి. దే. వి. 1 మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము; విశ. 2. అల్పము చూ, స్వల్పము; వా. వి. 3 లెక్కలోనిపొరపాటు (తేడా)

తిబ్బి. దే. వి. ముందటికి కుట్టు పోనిచ్చేదే వెనుకకు మరలించి మరలించి కుట్టెడు గట్టికుట్టు: చూ, మ్యూతి. 1.

తిమి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నూఱుయోజనముల పొడవుగలచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మున్నీరు: చూ, సముద్రము.

తిమింగిలము. సం. వి అ. పుం. తిమిని మ్రింగెడుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిమిటము. సం. వి. అ. పుం. నాటామ్రమకును ఫలవిశేషము. నాటామ్రము, నేటువు.

తిమితము. సం. విశ. 1.తడిపినది: చూ,వోదము. వా. వై. వి. (1)=స్తిమితము. నెమ్మది.

తిమిరము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-తీమిరము. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కంటి తెవులు చూ, బిడాలము. 2; 3 =తిమిరి. రూ-తిమ్మిరము చూ, తిమ్మిరి.

తిమిరి. వై. వి.=తిమ్మిర చూ, రూ- తిమ్మిరి. (దేశ్యమని శ. ర.) [మత్స్యము 1.

తిమిరిమీను. ద్వ. వి. ఒకరకముచేఁప. చూ,

తిమితిమింగిలము జా. తిమినిమ్రింగినచేఁపను మ్రింగెడుపెద్దచేఁప (గుడిని గుడిలోని లింగమును మ్రింగెడి యూహగల వానియందు వాడెదరు)

తిమురు. వై. వి.=తిమ్మిర.1 చూ, రూ-తిమ్మిరి (ద్యేశమని శ. ర); దే. వి. 2. గర్వము: చూ, హంకారము; అ. క్రి. 3. చూ, సంభ్రమించే; 4 చూ, విజృంభించే; 5. ఒళ్లువిఱుచే; 6. గర్వించే చూ, హంకరించే.

తిమురుకొను దే అ క్రి ఆగ్రహముతో పెనఁగులాడి వదలించుకొను.

తిమురుపట్టు దే. అ. క్రి. కొఱుడుపాఱు.

తిమ్మ దే. విశ.చూ,తిన్న.3. [చూ,వానగము.

తిమ్మఁడు దే వి. (తిరుమల+ఁడు) కోఁతి:

తిమ్మదియ్యము. దే. వి. (తిమ్మ+తియ్యము) రత్యుత్పత్తి చూ, సంయోగము.

తిమ్మన దే. వి. 1. స్వస్థత. చూ, స్వస్థము; 2.మంజులము. ఆం. సం. మాన. 52: చూ, హృద్యము; 3. ఒకానొకకవి. "ముక్కుతిమ్మనార్యు ముద్దుపలుకు." పాం. 3.98.

తిమ్మనము. నై. వి.=తేమనమ్. చెల్ల పులుసు చూ, మజ్జిగ.

తిమ్మిని బ్రిమ్మిని బ్రహ్మిని తిమ్మినిఁజేయువాఁడు. జా. తలలు తీసి తలలు పెట్టు (మార్పు)వాఁడు.

తిమ్మప్ప. ద్వ. వి వేంకటేశ్వరస్వామి. రూ-తిమ్మప్పఁడు: చూ, వేలుపు

తిమ్మప్పఁడు. ద్వ. వి (తిరుమల + అప్పఁడు) —పై.—రా, వి. 1, అ 26.

తిమ్మపడు ద్వ. అ క్రి (తిమ్మ + పడు) సేద దేఱు' చూ, రెక్కొను. [తిమ్మిరి.

తిమ్మిరము సం. వి. అ. న.=తిమురు' చూ,

తిమ్మిరి. నై. వి.=తిమ్మిర. స్పర్శము తెలియని రోగము) (రూ-తిమిరి-తిమురు) (దేశ్యమని శ.ర) చూ, బోమ.

తిమ్మ. వా. స క్రి చూ, దీవించే

తియ్య. దే. విణ కమ్మనిది. లక్ష్మీ. 1, అ 47 చూ, మధురము

తియ్యఁబోఁడి. దే వి. (తియ్య + పోఁడి) 1. చెఱకువలె మనోజ్ఞరాలగు ఆఁడుది' చూ, స్త్రీ, 2 ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తియ్యకంద మి. వి. కనరులేనికంద, చిరుగడము*. చూ, సూరణము.

తియ్యగూర. ద్వ. వి. (తియ్య + కూర) పులుసు చేరని కమ్మకూర. కాశీ, 7, అ 186 చూ, వ్యంజకము 1' (చూ, శాకము. 1.)

తియ్యఁదనము. దే. వి. కమ్మన' చూ, మధురము. [మ్మ*. చూ, గక్త బీజకము

తియ్యదానిమ్మ. ద్వ. వి తియ్యనివిత్తులుగలదాని

తియ్యన దే. వి: చూ, తియ్యఁదనము (విశేషణముగుచో "తియ్యనిపలుకులు")

తియ్యనినోరఁ జేఁదుమేయుట. జా. మంచి వాఁడై యుండియుఁ జెడ్డగినముచూపించుట. "నీయట్టి గట్టి దొరకు నుచితంచే తియ్యని నోరంజేఁదు మేయుట న్యాయంబుగాదని" (ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.) [రాంకము.

తియ్యనిమ్మ. దే. వి. కమ్మనిమ్మ*' చూ, శర్క—

తియ్యమాను. దే వి చెఱకు, రూ-తీయమ్రాను. మధుతృణము*. చూ, రసాలము. 3.

తియ్యమామిడి. దే. వి. ఎలమావి, సహకారము* చూ, మామిడి.

తియ్యము దే. వి. (రూ-తియ్య-తియ్యన-తీయ-తీయము) 1 ప్రియవచనము. ఉ హరి 5, అ. 31' చూ, శబ్దము. 2; 2 ప్రేమము భార. అర. 6, అ. 184 చూ, స్నేహము 1; 3 మంజులము అం, భా. తృ 14 చూ, హృద్యము. [శిగ్రువు. 1.

తియ్యమునగ ద్వ వి. ఎఱ్ఱమునగ* చూ,

తియ్యమ్రాను. దే. వి. చూ, రూ-తియ్యమాను.

తియ్యవిలుకాఁడు. దే. వి' చూ, మన్మథుఁడు.

తిరగలి దే. వి' చూ, రూ-తిరుగలి.

తిరపడు. నై. అ క్రి. (తిరము + పడు) చూ, స్థిరపడు. ఉ, హరి. 3, అ 91. [4,అ 162.

తిరము నై విణ = చూ, స్థిరము ఉ, హరి.

తిరశ్చీనము. సం. విణ. 1. అడ్డముగాఁబోవునది; అం. 2. గ్రీవాభేదములు నాలుగింటిలో నొకటి చూ, గ్రీవాభేదములు.

తిరస్కరించే సం స. క్రి' చూ, భంగించే.

తిరస్కరి (రి) ణి సం. వి. ఈ. స్త్రీ=తెర: చూ, వస్త్రము. [చూ, వహేలనము.

తిరస్కారము. సం. వి అ. పుం. తెగడిక:

తిరస్కృతము. సం. విణ. తెగడఁబడినది. చూ, వహేలనము. [స్కారము.

తిరస్క్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ . చూ, తిర

తిరస్తు అం. (రాష్ట్రము)రాజ్యాంగములు ఏడింటిలోనొకటి: చూ, రాజ్యాంగములు.

తిరి. దే. వి. జేడ. ఉ. రా. 3,అ. 106 . చూ, వేసలి. 1; 2. సుడి. చూ, సుడి. 1.

తిరిక. దే. వి క్షేమెలిక' చూ, లంక

తిరిగివచ్చే. దే అ క్రి. 1. ప్రదక్షిణమగు చూ, పలగొను; స. క్రి. 2. పరివేష్టించే. ఉ. హరి. 2, ఆ. 169 చూ, వేష్టించే

తిరితీపులాడు దే. అ క్రి (తిరితీపులు+ఆడు) పెనఁగులాడు' చూ, పెంటిగొను.

తిరిపగాఁడు దే వి (తిరిపము + కాఁడు)(రూ-తిరిపరి-తిరిపె-తిరిపెగాఁడు)భిక్షుకుఁడు.చూ, యాచకుఁడు

తిరిపగొట్టు. దే విశ విడువని ఓచ్చేగాఁడు, అవిరక్త భిక్షుకుఁడు చూ, యాచకుఁడు.

తిరిపము. దే వి. ఓచ్చేము చూ, యాచన

తిరిపమెత్తికొను. దే. స క్రి, చూ, యాచించే

తిరిపరి. దే విశ (తిరిపము + అరి).చూ, తిరిప గాఁడు కాశీ 7, ఆ. 52.

తిరిపె. దే విశ.—పై.—

తిరిపెగాఁడు. దే. విశ — పై —

తిరిపెము. దే. వి. చూ, రూ-తిరిపము

తిరియు. దే స. క్రి రూ-తిరుచే భిక్షమెత్తు భార సౌ 1, ఆ 217 చూ, యాచించే

తిరిఁ. దే. వి తిఱికి యనుచేఁప' చూ, మత్స్యము. 1.

తిరిపడు ద్వ. అ. క్రి (తిరి + పడు) కలఁత పడు: చూ, సంక్షోభించే

తిరిపెట్టు దే. స. క్రి. (తిరి + పెట్టు) కలఁత పఱచే చూ, సంక్షోభించే.

తిరీటకము సం. వి అ. పుం. రూ-తిరీటము చూ, లొద్దుగు*

తిరీటము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; స. 2 కిరీటము. చూ, సీసకము 1.

తిరు పై. విశ.=శ్రీ. శ్రీప్రదము, శుభకర మైనది: చూ, శుభము 4. "తిరునామము, తిరుమేను" మొ (దేశ్యమని శ.ర.)

తిరుఁడు. పై. విశ.=స్థిరః: చూ, స్థిరుఁడు.

తిరుశాపు. ద్వ. వి. భగవంతునియొక్క అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.

తిరుకొలను. పై. వి. రూ-తిరుకొళంబు. పుష్కరిణి' చూ, సరస్సు. 1 (దేశ్యమని శ. ర.)

తిరుకొళంబు. పై సి.—పై.—

తిరుక్షౌరము. జా ఏమియులేకుండఁజేయుట.

తిరుగఁబడు. ద్వ అ. క్రి (తిరుగన్ + పడు) 1. ఎదిరించే. చూ, ప్రతిఘటించే; 2 తిరుగు: చూ, అల్లాడు. 2, 3. మరలు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 61 చూ, పల్లటిల్లు; 4. ఎదురెక్కు. లక్ష్మి. 4, ఆ. 69 చూ, పల్లటిల్లు, వా. 5. వీఁపుక్రిందగు, వెలకిలఁ బడు చూ, వెలికిలు. (స్వార్థమునపడు)

తిరుగఁబోఁత. దే వి రూ-తిఱుఁగబోఁత.తిరుగఁ బోయుట, తాలింపు రా, వి. 2, ఆ. 101: చూ, సాతాంలిపు.

తిరుగఁబోయు. దే. స. క్రి. (తిరుగన్ + పోయు) తాలించే. చూ, సాతాళించే.

తిరుగడ ద్వ. వి. (తిరుగు + గడ) మరపెట్టిన గొట్టము: చూ, మరచేట్టు

తిరుగలి. దే. వి. 1 (తిరుగు + కలు) పిండిలోనగు నవి విసరెడు శిలాయంత్రము రూ-తిరగలి-తిఱుగల్లు, జెక్కి. (సం ప).—ఘరట్టము, చక్రికాయంత్రము; వా 2. బియ్యముపైనఁ గల ఎఱ్ఱనిచౌరపోకుండునట్లు విసరెడు గఱుకులగఱ్ఱ గల పడ్డ తిరగలి. (ఈబియ్యము మరబియ్యముకంటె ఆరోగ్యప్రదము); దే. వి. 3. (తిరుగు+కలి) భ్రమము: చూ, విహారము. 1.

తిరుగాడు. దే. అ. క్రి (తిరుగు+ఆడు) తిరుగు శై. 8, ఆ. 125 చూ, సంచరించే

తిరుగు. దే వి 1. రూ-తిరుగుడు. తిరుగుట. పాండు. 4, ఆ. 275' చూ, విహారము.1 2 రూ-తిరువు. అపజయము. ఆం, భా. ద్వి 224. చూ, పరాజయము; అ. క్రి. రూ-

-తిరవు. 3: చూ, సంచరించే. ఉ. హరి. 6, ఆ. 140; 4: చూ, పరిభ్రమించే; 5. వెను కకు మరలు: చూ, వెనుదీయు. 1; 6: చూ, వటిల్లు. భాగ. 1, స్కం 82, స. క్రి. రూ-తిరవు. 7. పరివేష్టించే పాండు 4, ఆ. 275; నై. 2, ఆ 4· చూ, వేష్టించే

-తిరుగుబోతు. దే. విణ (తిరుగు+పోతు) 1. తిరుగునట్టి స్వభావముగలవాఁడు, 2 తిరు గునట్టి స్వభావముగలది. చూ, స్త్రీ, 3 కుంట చూ, లంపులాఁడి, 4 లంజెకాఁడు చూ, విటుఁడు.

-తిరుగుడు. దే. వి. రూ-తిఱుగుడు. 1. తిరుగుట చూ, విహారము 1; 2· చూ, సంభ్రమము, 3: చూ, వ్యత్యయము, 4 తిరుగుడునొక్కు చూ, మ(అ)గ, 5 చక్రము చూ, శక టము. 1 (చూ, చక్రము 10)

-తిరుగుడుచీల. దే. వి రూ-తిఱుగుడుచీల. తిరు గుడు నొక్కులుగల చీల చూ, మ(అ)ర

తిరుగుడుతాడు. దే. వి. పశువులను బట్టెడు సాధనము, త్రిప్పుడుతాడు చూ, సూత్ర ము 1

తిరుగుడునొక్కు. దే. వి (రూ-తిరుగుడు-తిఱుగుడు-తిఱుగుడునొక్కు) చూ, మ(అ)గ

తిరుగుడుపడు ద్వ. అ క్రి చూ, పరిభ్రమించే

తిరుగుడుపాటు ద్వ వి తిరుగుడుపడుట నిర్వ. 3, ఆ 2. [చూ, భూషణము. 2

తిరుగుడుబిల్ల దే వి స్త్రీల శిరోభూషణము

తిరుగుడుబిల్లలు. దే వి· చూ, బాలక్రీడ

తిరుగుదల. దే వి. మరలుట చూ, మరలు బాటు.

-తిరుగుమొగము. ద్వ విణ 1 అభిముఖము "వ్యాధ కొంచెము తిరుగు మొగము పట్టె నది.". చూ, ముందఱ 1; 2. విముఖము చూ, సొలయిక.

తిరుగులాడు.· దే. అ. క్రి: తారాడు.

తిరుగువాఱు. దే. స. క్రి. (తిఱుగు + పాఱు) పరివేష్టించే. పంచ. నా. 1, ఆ. 247: చూ, వేష్టించే [వాద్యము: చూ, వీణె.

తిరుచిన్నము. ద్వ. వి. సన్నగాళె. ఒకానొక

తిరుచే దే స క్రి. చూ, తిరియు.

తిరుచూర్ణము మి. వి పసుపుబియ్యముచేర్చి చేసి వైష్ణవులు నొసటనుంచుకొనెడు పొడి: చూ, బొట్టు. 1. [బొట్టు 1.

తిరునామము. ద్వ వి. తిరుమణిబొట్టు. చూ,

తిరునాళ్ళ దే వి రూ-తిరునాళ్లు దేవోత్స వము చూ, పండుగ 2

తిరునాళ్ళు దే. వి —పై—

తిరుసీఱు. దే వి. శైవులు నొసటనుంచుకొ నెడు గోమయపిండ భస్మము చూ, భస్మము.

తిరుపుగూడ దే వి (తిరు + గూడ) గూడ, వైష్ణవులు తిరుమణిపెట్టె మొదలైనవియుంచి చేంకను దగిలించుకొనెడు తాటాకుల బుట్ట: చూ, సజ్జె 1

తిరుపతి దే వి తిరుమల (చిత్తూరుమండలము లోనిది)విష్ణుక్షేత్రము,వేంకటాచలము చూ, పర్వతము.

తిరుపు దే వి తిరుగుట చూ, విహారము. 1.

తిరుపులుగట్టు సౌ అ క్రి (తిరుపులు+కట్టు): చూ, వ్యాపించే పంచ వేం. 4, ఆ 147.

తిరుప్పాణియాళ్వారు. అం చూ, ఆళ్వారులు.

తిరుమంగయాళ్వారు అం —పై—

తిరుమజ్జనము మి వి భగవంతుని యభి షేకము. చూ, స్నానము 1.

తిరుమణి వై వి =శ్రీమృణ్ (తిరు+మన్ను) రూ-తిరుమన్ను. వైష్ణవులు నొసటనుంచు కొనెడు ధవళమృత్తిక· చూ, బొట్టు 1. (ద్వయమని శ. ర).

తిరుమణిపడము. మి. వి. తామరపూసల దండ: చూ, భూషణము. 2

తిరుమన్ను. వై వి.= చూ, రూ-తిరుమణి

తిరుమల ద్వ. వి· చూ, తిరుపతి

తిరుమాళిగ. ద్వ వి ఇల్లు చూ, సదనము. 1

తిరుముడి దే. వి వైష్ణవుఁడు చూ, బ్రాహ్మణుఁడు

తిరుముక్కియాళ్వారు. అం· చూ, ఆళ్వారులు.

తిరుపడికోల దే. వి దాసరివాని దీప స్తంభము చూ, స్తంభము 1

తిరువరంగములు దే వి బ శాలిధాన్యము చూ, ధాన్యము

తిరువరాధనము మి వి (తిరు + ఆరాధనము) (వైష్ణవుల భాషయందు) దేవతార్చన చూ, సపర్య (తిరుశబ్దమువిశిష్టాద్వైత మతస్థుల భాషలోనిది)

తిరువు. దే అ క్రి, స. క్రి చూ, రూ-తిరుగు

తిర్గు దే అ క్రి, స క్రి —పై—

తిరోధానము సం వి. అ. న. మఱుఁగుపాటు చూ, వ్యవధానము 3

తిరోభావము సం వి అ. పుం మఱుఁగుపడుట చూ, వ్యవధానము. 3.

తిరోహితమగు మి. అ. క్రి చూ, మఱుఁగుపడు.

తిరోహితుఁడు. సం. విశ మఱుఁగుపడినవాఁడు

తిర్యక్కరణబంధములు. అం సముద్గతము, పరివర్తితము, సమాంగకము, అభితిర్యకము, సంపుటము, వేణుకాఖ్యము, కుక్కుటము, మానితము. (8)

తిర్యక్కరణము అం. బంధము లైదింటిలో నొకటి (శుకవాణి పక్కవాటుగఁబవ్వళింప పురుషుఁడెదురుగ బవ్వళించికూడుట) చూ, బంధములు.

తిర్యక్కు. అం. 1. రతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, రతులు; 2. బాహ్యపరిచారములు పదింటిలోనొకటి : చూ, బాహ్యపరిచారములు.

తిర్యక్కోశము. సం వి అ. పుం. ఉపస్థలోపల నడ్డమగు మొగ్గగలది, భగభేదము చూ, భగము 12. [నొకటి చూ, కంపక్రియలు.

తిర్యక్కీప అం కంపక్రియలు నాలుగింటిలో

తిర్యక్స్వర్గము అం స్వస్తిసర్గములు తొమ్మిదింటిలోనొకటి చూ, స్వస్తిసర్గములు

తిర్యగము అం 1. చుంబనములుపదింటిలోనొకటి: చూ, చుంబనములు; 2 చుంబనములు పదునైదింటిలోనొకటి చూ, చుంబనములు.

తిర్లిక దే వి రూ-తిర్వళిక దీపము చూ, స్నేహాశము (తిరువరాధనసమయమున వెలిగించెడు దీపము) చూ, తిరువరాధనము.

తిర్వళిక దే వి —పై—

తిలి దే వి. 1 మెలి చూ, లంకె, 2 కర్ణరంధ్రాదులలోఁ దిరిప్పెడువర్తి చూ, వర్తి.

తిలికి దే వి తిరిఁ అనుచేఁప చూ, మత్స్యము. 1.

తిలిగొట్టు. దే. వి (రూ- తిలిపగొట్టు-తిరిపగొట్టు-తిత్తిగొట్టు-తిత్తి-తిత్తె) చూ, యాచకుఁడు.

తిలిపగొట్టు దే వి.—పై—

తిఱుగఁబోఁత. దే. వి తాలింపు· చూ, పోతాలింపు.

తిఱుగల్లు. దే. వి చూ, రూ-తిరుగలి 1-2.

తిఱుగుడు. దే వి 1 చూ, రూ-తిరుగుడు. 4; 2. భ్రమణము· చూ, విహారము. 1

తిఱుగుడునొక్కు. దే. వి: చూ, రూ-తిరుగుడు. 4.

తిత్తి. దే. వి. 1: చూ, రూ-తిలిగొట్టు. అం, భా. ద్వి. 176; 2. చూ, కొడమ (చూ, పల. 1.)

తిత్తిగొట్టు. దే. విశ: చూ, రూ-తిలిగొట్టు.

తిత్తె. దే. వి.—పై.—

తిలకధారణ సమయము. అం.గ్రహసమయములు 27లో నొకటి. (క్షేమమును బొందును) చూ, గ్రహ సమయములు.

తిలకము. సం వి. అ న 1. సౌవర్చలమనెడి యుప్పు చూ, లవణము.1;2. కడుపులో కుడి ప్రక్కనుండెడు ఎఱ్ఱనిమాంసము. నీరుత్తి (అనికొందఱు) చూ, మాంసము, పుం. న 3. నుదుటిమేక్క చూ, బొట్టు 1, పుం 4 నల్లగుఱ్ఱము చూ, హయము; 5 చూ, పుట్టుమచ్చ; 6 బొట్టుగు చూ, (దీనికిగో హదక్రియ వీక్షణము) చూ, నువ్వులు; 7 చూ, పొట్ల*, విణ 8 చూ, శ్రైష్ఠ్యము, అం 9 సంయుతహస్తములు 32లో నొకటి చూ, సంయుతహస్తములు

తిలకాలకము. సం వి. అ. పుం చూ, పుట్టుమచ్చ.

తిలకించు. దే స. క్రి. 1 చూచు చూ, వీక్షించు, అ. క్రి 2.ప్రకాశించు. లక్ష్మీ 3, ఆ 97 చూ, హావణిల్లు; 3 ప్రసన్నతనొందు, తెలియు, తేఱు చూ, నెలయు.

తిలఘాతకుఁడు. సం. వి అ పుం 1 = చూ, తెలుకులవాఁడు; అం. 2 జాతులు 18 లో నొకఁడు చూ, జాతులు

తిలతండులన్యాయము పా. నువ్వులును బియ్యమును గలిపినఁగలియును, విడఁదీసిన విడును అనురీతి.

తిలతండులము. పా 1. బాహ్యసంభోగాలింగన విశేషము: చూ, రతిబంధము; అం. 2 జాత స్మరాలింగనములు ఎనిమిదింటిలోనొకటి. చూ, జాత స్మరాలింగనములు. (చూ, ఆలింగనములు)

తిలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ, న్. పుం. రక్త చందనము: చూ, వాసన.

తిలపింజము.సం.వి.అ. పుం:చూ,రూ-తిలపేజము.

తిలపిష్టము. సం. వి. అ. న.= చూ, తెలికపిండి.

తిలపుష్పవాసిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. సుఖానుభవముగలిగెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ

తిలపేజము. సం వి అ. పుం పొల్లునువ్వులు. తిలపింజము (చూ, నువ్వులు). [శ్వేతపాకి.

తిలబీజ సం. వి ఆ స్త్రీ. గురిసింద* చూ,

తిలభావి సం వి. న్. పుం నారింజే* చూ, శర్కరాంకము [చూ, సుమనస్సు.

తిలభావిని సం. వి. ఈ స్త్రీ జాజి, మాలతి*:

తిలమయూరము సం వి. అ. న గురుంటకము: చూ, మయూరము. [సాంజము 1.

తిలయంత్రము. సం వి అ. న గానుఁగ చూ,

తిలలు సం. వి. అ పుం బ = తెలకలు 1 చూ, నువ్వులు (ఇది సంస్కృతమున నిత్య బహువచనాంతము కాదు), అం 2. దానములు పదింటిలోనొకటి చూ, దానములు; 3 దానములు పదునాఱింటిలో నొకటి చూ, దానములు, 4 మహాదానములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, మహాదానములు.

తిలిత్సము సం వి అ పుం తిలిప్సము-రూ-తిలీప్సము, కొండచిలువ చూ, సర్పము

తిలోదనము సం వి అ. న నువ్వులపులగము, కృసరవిశేషము: చూ, సాదము (1)

తిల్వకము. సం. వి. అ. పుం. పట్టికాలోధ్రము* చూ, లొద్దుగు. [చూ, లొద్దుగు.

తిల్వము సం. వి. అ పుం ఎఱ్ఱలొద్దుగు*

తిల్యము సం. విణ రూ-తైలీనము. 1. తిలలు పండునది (పొలము) చూ, భూమి. 1; అ.న. 2. నూనె చూ, స్నేహము 2.

తిల్లిక. వా వి చూ, రూ-తిర్లిక.

తిల్వకము. సం వి. అ. పుం. తిల్వకమను గ్రంథ్యము: చూ, రాజార్హము.

తిల్వము. సం. వి. అ. పుం చూ, లొద్దుగు*.

తివ. వై. స.=తిరికమ్: చూ, రూ-తిగ.అచ్చం. సుం, శాం. 58.

తివారిబ్రాహ్మణులు. పా సీమ కన్యాకుబ్జులు. వీరుసామవేదులు. కాతుమశాఖ. గోబిలసూత్రమువారు నైయున్నారు. చూ, కన్యాకుబ్జులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

తివాసి. వై. వి =త్రిభాసి. రూ-త్రివాసీ. మేలైన చిత్రాసనము ఉ, రా 6, అ. 128 చూ. గల్లికము.

తివాసీ. వై. వి.=—పై.—

తివియు దే. స క్రి (రూ-తివుచు-తిగియు-తిగుచు) ఆకర్షించు చూ, రెమ్మ.

తివుచు దే స. క్రి.—పై.—

తివుట దే. వి 1 రూ-తివురు. శీఘ్రము. ఆం, భా. పరి 65 చూ, వేగము 3; 2 కోరిక చూ, వాంఛ.

తివురు దే వి 1. రూ-తివుట శీఘ్రము. ఆం, భా. పరి. 65 చూ, వేగము. 3, స క్రి 2 కోరు భార. ఆది 8, అ 242 చూ, వాంఛించు, నై అ క్రి 3 =తీవ్రి. త్వరపడు భార ఆది. 7, అ. 115 చూ. సంభ్రమించు, 4 కుతూహలపడు. భార ఆది 4, అ 251 చూ, సంతోషించు, 5 చూ, యత్నించు భాగ. అర 3, అ. 3, 6 మోఁగు చూ, శబ్దించు, 7. కోపించు. హరి(వ). 3, అ. 96 చూ, గోపించు

తివ్వ వై. వి =దీర్ఘ.(రూ-తీఁగ-తీఁగియ-తీఁగ-తీవ-తీవియ-తీవె) చూ, లత 1.

తిష్యఫల సం వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తిష్యఫలి ఉసిరిక+. చూ, శ్రీఫలి. 1.

తిష్యము. సం వి అ పుం 1 రూ-త్విష్యము పుష్యమి చూ, నక్షత్రము 1, 2. పుష్య మాసము, పుష్యము: చూ, మాసము. 1; 3 కలియుగము చూ, యుగములు.

తీ

తీ. నై. స. వృత్తియందు తీగ శబ్దమునకగు ఆదేశము. "తీవంచే"; 2 =తీవ్రి చూ, రూ-తిగ

తీంట్రము. దే వి. తీఁట, దురద. చూ, విదర్చిక.

తీండ్రి. దే. వి. 1 ప్రకాశము చూ, వెలుతురు. 1; 2. తీక్ష్ణము: చూ, మిడి. 4; 3. తేజము,ఉష్ణము(అనియు). పాండు. 3,అ. 110. చూ, వేఁడిమి; 4 ప్రతాపము చూ, వాఁడిమి; 5 చేఱువు స్వా. 5, అ. 17; పాండు 2,అ 208 చూ, వేగము 3.

తీండ్రము. వై. విణ =తీక్ష్ణ రూ-తీవ్రము. పెట్టు, భీకరము భాగ 7, స్కం. 345 చూ, మిడి. 4 (దేశ్యమని శ గ.)

తీండ్రించు. దే. అ క్రి. ప్రకాశించు. స్వా. 6, అ. 39 చూ, హవణిల్లు, 2. జ్వలించు. స్వా 4, అ 17 చూ, మండు 1

తీఁగ వై వి =దీర్ఘ. 1 వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు-తీఁగె చూ, సారణి. 3; 2 చూ,రూ-తివ్వ వై 3,అ 88; 3. మొలనూలు చూ, భూషణము. 2, 4 స్త్రీల మెడను ధరించెడు బంగారుపునగ కళా. 8, అ 137 చూ, భూషణము 2.

తీఁగఁబోఁడి. ద్వ వి. (తీఁగ + బోఁడి) రూ-తీవఁబోఁడి 1 తీఁగవలె మనోజ్ఞురాలగు అఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 అఁడుది చూ, స్త్రీ.

తీఁగకానుగు ద్వ. వి చూ, శాదఘ్నము*.

తీఁగగతిక. ద్వ. వి. చూ, తృణము.1 *

తీఁగజాజి వై. వి చూ, సుమనస్సు*.

తీఁగతుమడి ద్వ. వి. చూ, దీర్ఘమూలి*.

తీఁగపాఁచి. ద్వ. వి. చూ, శైవలము*.

తీఁగపాల. ద్వ వి. చూ, మనుపాల*.

తీఁగపేరికల్కిమగఁడు. ద్వ. వి. కుమారస్వామి. చూ, స్కందుఁడు. [ఋచ్చేలి.

తీఁగబచ్చేలి ద్వ. వి. అల్లుబచ్చేలి*. చూ,

తీఁగమల్లియ వై. వి. 1. ఒకానొకమల్లె* చూ, మల్లె, బ 2 ఒకరకముపడ్లు: చూ, ధాన్యము

తీఁగమెఱుఁగు ద్వ. వి 1 ఉఱుములేనిమెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు 1, 2. పొద్దుతిరుగుడు*. చూ, సూర్యానువర్తిని.

తీఁగమోడి ద్వ. వి గొలుసుమోడివాఁత చూ, వాఁత. [చూ, సదనము. 1.

తీఁగయిల్లు ద్వ వి (తీఁగ+ఇల్లు) పొదరిల్లు

తీఁగయెలుఁగు ద్వ. వి. (తీఁగ+ఎలుఁగు) హీనస్వరము చూ, స్వరము 2.

తీఁగలువాఱు ద్వ అ క్రి (తీఁగలు+పాఱు) చూ, వ్యాపించే.

తీఁగవిలుకాఁడు ద్వ వి చూ, మన్మథుఁడు

తీఁగసరులు వై. వి బ ఒకరకముపడ్లు: చూ, ధాన్యము. [పరిల్లు

తీఁగసాఁగు ద్వ వి (తీఁగ+చేఁగు). చూ,

తీఁగియ. వై వి =దీర్ఘ చూ, రూ-తీఁగ.

తీఁగె వై. వి =—పై —

తీఁగెమెడనూలు ద్వ వి. మెడనగ: చూ, భూషణము.2

తీఁట దే వి.(రూ-తీంట్రము-తీవిరము)దురద చూ, విదర్చిక. (ఒకరకముగజ్జి)

తీఁటకసింద దే వి. చూ, సముద్రాంత*. (దీని కషాయము గర్భాశయ ఉన్మాదములలో మంచి పనిచేయును.) [ద్వి. 54.)

తీఁటకపివింద. దే వి.—పై.—(అం, భా

తీఁటకసివెంద. దే. వి —పై.—

తీఁటకోనెల. దే. వి 1.—పై.—; 2. దూలగొండి*. చూ, శూకశింబి.

తీఁడిరించే. దే. అ. క్రి. పరికాశించే. కాశీ 3, ఆ. 235: చూ, పావణిల్లు.

తీఁపురము దే. వి తప్పు: చూ, నేరము.

తీక్ష్ణ సం వి. ఆ స్త్రీ ఊరగోఁగు*: చూ, మృదుద్రుమము [వేళ*.

తీక్ష్ణకంటక. సం వి ఆ స్త్రీ: చూ, దుస్పా

తీక్ష్ణకర్మ సం. వి న్ పుం తీక్ష్ణమగు కర్మ గలవాఁడు చూ, అయశ్శూలికుఁడు.

తీక్ష్ణగంధ సం వి ఆ స్త్రీ 1 ఓమము: చూ, యవాని, 2 సల్లావలు. చూ, సర్షపము.

తీక్ష్ణగంధము సం వి. అ పుం 1. మునగ*: చూ, శిగ్రువు 1, 2. పెద్దతుమ్మి* చూ, తుమికి; 3. సెరివెంది* చూ, సరిసెంద.

తీక్ష్ణతుండము సం వి అ పుం దోమ: చూ, మశకము 1 [లవణి.

తీక్ష్ణపత్రి సం. వి. ఆ. స్త్రీ ఉప్పి* చూ,

తీక్ష్ణము సం వి అ న 1 =తీండ్రము వెట్ట: చూ, వేఁడిమి, 2 విషము. చూ, విసము 1; 3 పోరు చూ, యుద్ధము, 4. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1, 5 ఇనుము చూ, లోహము. 1; పుం 6 గాజుప్పు. చూ, లవణము 1, విణ 7 చేఱుకైనది చూ, రాడ్రము 3, 8 వాఁడియైనది చూ, మిడి 4.

తీక్ష్ణసారము. సం వి అ పుం ఇప్ప* : చూ, మధూకము [2, ఆ 197.

తీతు దే స. క్రి వాఁడిచేయు పంచ వేం.

తీతువు వై వి =తిత్తిరి (సం ప).—అర్ధపారావతము, ఖరకోణము, ఖరక్వాణము, —తిత్తిర, తద్వి-తిత్తిరి పక్షుల సమూహము.—(సం ప) —తైత్తిరము

తీన్‌తేఱ వా. అవ్య. నీరసము

తీనియ దే వి రూ-తిన్నియ అచ్చే. యయ, కాం. 439: చూ, వేదిక.

తీనె. దే. వి.—పై.— [మనోజ్ఞమగు.

తీపారు. దే. అ. క్రి. (తీపు+అరు): చూ,

తీపి. దే. వి. 1. తీపు. కమ్మనిరసము: చూ, మాధుర్యము, 2. కోరిక· చూ,వాంఛ; విణ. 3 కమ్మనిది· చూ, మధురము.

తీపు దే. వి 1. కమ్మన చూ, మాధుర్యము, 2. చూ, యాతన; 3. అరఁటికెగలలోనిఅత్త ము. ఆం, భా ద్వి. 58 చూ, పూగుత్తి, విణ. 4 కమ్మనిది చూ, మధురము; అం 5. రసములుఆఱింటిలో నొకటి. చూ, రసములు.

తీపుదాఁడు. దే. వి. (తీపు+తాఁడు) వేఁటా డుటకుఁదిగిన సాధనము· చూ, వాగుఁ

తీమునగ ద్వ. వి చూ, రూ-తియ్యమునగ* ఆం, భా ద్వి. 44

తీయ దే విణ చూ, తీపి. 3

తీయదోస దే వి. తియ్యనిదోస* (చూ, దోస) చూ, వారివాలుకము

తీయన. దే వి చూ, తీపు 1.5 [3, ఆ. 182

తీయము దే వి చూ, రూ-తియ్యము. పీఠ,

తీయమునగ. ద్వ వి. చూ, రూ-తియ్యమునగ

తీయు దే అ క్రి 1. తొలఁగు చూ, విరియు 5, 2. కృశించు. చూ, సొటసొట వోవు; 3 తగ్గు చూ, సురుక్కు. 9, స. క్రి. 4 ఈడ్చు; చూ, రెమ్ము; 5. కొను చూ, విలుచు, 6. వెలయిచ్చికొను, 7 వేయు హరిశ్చ 4, ఆ. 119 చూ, విసరు. 8.

తీయువాఁడు. దే. వి చూ, గ్రహీత.

తీరబకన్యాయము పా ఒడ్డున కొంగ జపము చేయుచున్నట్లుండి చేఁప చేరువకురాఁగా లటుక్కునఁబట్టిమ్రింగుననురీతి.

తీరము. సం వి. అ న. 1. ఏరి ఒడ్డు· చూ, రోధస్సు; 2 తగగము. చూ, లోహము. 1.

తీరు దే. వి. రూ-తీఱు 1 న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. శరము· చూ, బాణము 1; 3. రీతి· చూ, విధము. 1; 4. మంజులము. వేం. ఆం. 56· చూ, హృద్యము; 5. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 6 సంధి. చూ, సాప్త పదీనము; అ క్రి 7. చెచ్చు: చూ, మర ణించు, 8 చేకూఁబడు, యుక్తమగు· చూ, సరిపడు. 2, 9 శక్యమగు. నిర్వ. 7, ఆ. 76: చూ, సిద్ధించు; 10 చెడు చూ, నశించు; 11 పాయు· చూ, విరియు. 1, 12. అవ కాశపడు.

తీరుకు. దే. వి. ఒకానొక నాట్యగతి. చూ, నాటకము. 1. (తీరుకులు=కోపులు)

తీరుచు వై పేరి=తీర. (రూ-తీర్చు-తీఱుచు తీఱుపు)(దేశ్యమని శ ర) 1 నెఱవేర్చు, తీర్పుచేయు (అనికొందఱు). చూ, సవరిం చు, 2 చేకూఁబఱచు, దిద్దు విజ. 1 ఆ. 132· చూ, సవరించు; 3 నృత్తగీతవాద్యము లు సమముకావించు, 4 నాశముచేయు. 5 పాయఁజేయు చూ, పాపు.

తీరుపరి. దే వి. రూ-తీర్పరి. (తీరుపు+అరి) 1 న్యాయాధిపతి చూ,స్వామి 3, 2 చా రుఁడు చూ, వేగువాఁడు, విణ 3 అధి పతి· చూ, ప్రభువు 2; 4 కార్యనిర్వా హకుఁడు. జై. 8, ఆ 57 చూ, సమర్థుఁడు.

తీరుపు. దే. వి రూ-తీర్పు 1 న్యాయము, తెగతెంపు (జడ్జిమెంటు). ఉ రా. 6, ఆ. 133 చూ, సత్యము 1; 2. చేకూఁబాటు; 3. తాళమానలయ: చూ, నాటకము 1; 4. బాకీనితీర్చుట, వా 5. ధాన్యాదులుగొనిన వారు అమ్మినవారికిచ్చెడు పద్దు

తీరువ. దే వి. (రూ-తీరువాయి-తీర్వ.) పంట పెట్టువాఁడురాజునకిచ్చెడు నీటిపన్ను చూ, సిస్తు. 1.

తీర్చు వై పేరి. చూ, రూ-తీరుచు (దేశ్య మని శర.) (చేకూఁబఱచుటకు.—భార.

విరా. 1, ఆ. 101; నాశము చేయుటకు — భార. ఉద్యో 2, ఆ 278, సహించుటకు. — భార. విరా 1, ఆ 54, నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించుటకు. — ఉ, రా. 6, ఆ. 133)

తీర్ణము. సం. విశే. దాటఁబడినది చూ, లంఘు.

తీర్థంకరుఁడు. సం. విశే. తీర్థకరుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు చూ, బుద్ధుఁడు 1

తీర్థకరుఁడు సం. విశే —పై.—

తీర్థకాకన్యాయము పా. కాకి గంగాదితీర్థములయందు మునుఁగునుగాని దానివలనఁగలుగు ఫలము నెఱుఁగదను రీతి.

తీర్థమాట. మి వి తీర్థమాడుట. కాశీ. 5, ఆ 48 చూ, స్నానము. 1

తీర్థమాడు. మి. అ. క్రి (తీర్థము + ఆడు) స్నానముచేయు చూ, నీళ్ళాడు, పే్రి 2 తీర్థమార్చు. కాశీ 6, ఆ 270.

తీర్థము. సం. వి. అ న 1. మహర్షులు స్నానముచేసిన పుణ్యోదకము' చూ, సలిలము, 2 పుణ్యనది' చూ, నది; 3' చూ, రేవు 1_2; 4 నూతి పెగ్గఱనుండెడు తొట్టి చూ, నిపానము 1; 5. పుణ్యక్షేత్రము చూ, భూమి 1; 6. జన్నము' చూ, యజ్ఞము; 7 నియమనగ్రంథము చూ, శాస్త్రము; 8 ఉపాయము చూ, తెరవు, 9. భాజనము చూ, పాత్రము 6; 10 స్త్రీ రజస్సు, ముట్టునెత్తురు చూ, రేతస్సు. 1, 11. ఉపాధ్యాయుఁడు (శ గ): చూ, తీర్థుఁడు, 12. మంత్రి (శ ర) చూ, తీర్థుఁడు

తీర్థయాత్ర. అం. శకునరహితములు పదింటిలో నొకటి (గంగాది తీర్థములుసేవించుట)' చూ, శకునరహితములు.

తీర్థరాజి సం. వి ఇ. పుం కాశి చూ, దేశము

తీర్థవాసి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్) తీర్థసేవ చేయువాఁడు తైర్థికుఁడు. [11_12

తీర్థుఁడు సం. వి అ. పుం చూ, తీర్థము.

తీర్పరి: చూ, రూ- తీరుపరి

తీర్పు దే వి చూ, రూ-తీరుపు (చేకొ్రఁబాటునకు —భార ఉద్యో 4, ఆ 193)

తీఱమి. దే వి అక్క_ఱ, పోరామి, భార. విరా 1, ఆ 128 చూ, వ్యాపారము 1

తీఱిక దే వి తీఱుబడి, అవకాశము చూ, సందు 6.

తీఱు దే వి, అ క్రి చూ, రూ-తీరు (సహించుటకు - భార. ఉద్యో. 4, ఆ, 273, పాయుటకు -భార ఆది 4, ఆ 13, అవకాశమగుటకు —భార, ఉద్యో 3, ఆ 102.)

తీఱుగడ దే వి 1. రూ-తీఱుపల తేఱుగడ ముగియుట చూ, సమాప్తి 1, 2 చూ, తీఱిక.

తీఱుచే వై పే్రి =తీర చూ, రూ-తీరుచే.

తీఱుపల దే. వి: చూ, రూ-తీఱుగడ ఉ, రా, 6, ఆ. 303 [వేం 1, ఆ 638.

తీఱుపడు ద్వి అ క్రి చూ, నశించే పంచ.

తీఱుపాటు ద్వి వి చూ, తీఱిక.

తీఱుపు వై పే్రి చూ, రూ-తీఱుచే రాఘ 1, ఆ. 42 (దేశ్యమని శ గ)

తీఱుబడి దే వి చూ, తీఱిక

తీలగు దే అ క్రి. (తీలు + అగు) రూ-తీలుపడు అడఁగు' చూ, సు్రుక్కు 4.

తీలు. దే. వి. లోపలనాఁగియుండునది చూ, స్తబ్ధము [18. చూ, సు్రుక్కు. 4.

తీలుపడు. ద్వి. అ. క్రి తీలగు. పాండు.4, ఆ.

తీలుపాటు. ద్వి. వి. చూ, పీలుపాటు వై 7, ఆ. 52.

తీవ. వై వి =దీర్ఘ' చూ, చూ, రూ-తీఁగ

తీవంచే ద్వి. స. (తీగ + వఁచే) మూఁడునొకటి.

"సీ. వామాక్షియొకతె తీ- వంచే చేయు

మటన్న, నదిశిల్పిరాకరెు-ట్లగునటంమే" చ మ 1, ఆ 48; "ద్వి నాకునాతీవంచే-నరెు గెలుపంచే, నాకాంక్షదీవంచే యనిదాయ వాడు" పండి పురా, 125, గా

తీసంచేమానులపట్టు ద్వి. వి నల్కొను గేర సాం దే.5 చూ, బ్రిహ్మ. 1

తీసరపడు. నై అ క్రి. (తీపరము + పడు) చూ, సంభ్రమించే

తీవరపాటు. నై. వి తీవరపడుట' చూ, సంభ్రమము. 1 [వేగము 3

తీవరము నై. వి =శీఘ్రము. త్వరితము చూ,

తీవరించే. నై స. క్రి త్వరితపడుచే శశాం 4, ఆ. 24

తీవరుండు సం. వి అ పుం 1. చేపలబట్టువాడు చూ, వలకాడు (శ. ర), 2 స ముద్రుడు చూ, సముద్రము, నై వి. (1) =తీవరు. చేపలుబట్టువాడు చూ, వలకాడు (పురుషోత్తమ కవీయము)

తీవియ నై వి._దీర్ఘ చూ, రూ-తీగ అచ్చు దాల, కాం 183.

తీవెటు దే. వి: చూ, రూ-తీట

తీవె నై వి =దీర్ఘ చూ, రూ-తీగ [ము

తీవెసరులు. నై వి ఒకరకమువడ్లు చూ, ధాన్య

తీవ్ర సం వి. ఆ స్త్రీ. 1 నల్లావలు చూ, నస్యపము,2 కటుకరోహిణి చూ, శకులాడు 1, 3 తీగెగటిక*. చూ, తృణము 1

తీవ్రగంధ సం వి ఆ స్త్రీ ఓమము చూ యవాని. [చూ, బుడమ

తీవ్రగంధము. సం వి అ పుం కారుబుడమగ

తీవ్రము సం. వి. అ న. 1 వెల్లు. చూ, హెచ్చు 3, విశే. 2 అధికము చూ, హేరాళము, 3 వెక్కిలి వేడిమిగలది చూ, వేడిమి; 4 కారముగలది. చూ కారము. 1; 5 =తీవరము. శీఘ్రము' చూ, వేగము. 3; అం. శుక్రులు 22 లో నొకటి చూ, శుక్రులు

తీసికొను. దే. స క్రి చూ, కొను 6 [నము.

తీసివేత వా వి. ఎత్తివేత చూ, వ్యవక

తీసివేయు దే స క్రి 1 ఖండించే చూ, నలగు; 2. తగ్గించివేయు చూ, ఎత్తివేయు. 1; 3: చూ, లగ్గించే, అ క్రి 4 చూ, నశ్యుంచే.

తు

తు. సం. అవ్య 1 పాదపూరణమందు వర్తించును "తతస్తురాజంతం," త్వర్చాహేతుర్యోః పాగ పూర్తా విశేషణ' చూ, చ 1,2 అయ్యావే,3 విశేషమందువర్తించేను "పూజ్యాగౌః కపి లాతు పూజ్యతిరా" చూ, హెచ్చు. 2; 4. నిర్చగార్థకము "వేదాస్తుప్రమాణం": చూ, సత్యము, 5 మర్యాదయందు వర్తించేను (పూజయందు వర్తించేను) "వేదాస్త్వస్తుస్వజాతీనాం" చూ, సన్మానము; 6. హేత్వర్థకము. "ద్విజస్తుజలదైశ్చనాథ వినీప్రవృష్టిసంహతిః" చూ, హేతువు. 1; 7 అభిప్రాయము' చూ, స్మృతి 1; 8. నిద్దుర. చూ, స్వప్నము 2, 9 దూరముననుండి పిలుచుట చూ, సంబోధనము, 10 గుంపింపు చూ, వికారము. 1, 11 మేలు' చూ, శుభము. 12 చూ, ఉరసము. 1.

తుంగ. సం వి ఆ స్త్రీ 1. జేమ్మ*. చూ, శమి, దే వి (1) తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, (అనికొండలు)*. చూ, తృణము 1.

తుంగభద్రి. సం వి. ఆ. స్త్రీ 1 తుంగభద్రానది: చూ, నది, అం 2. గంగలు 5 లో నొకటి చూ, గంగలు. (చూ, నది.)

తుంగభద్రము సం వి అ. పుం. మదిపుటేనుగు. చూ, హస్తి.

తుంగము. సం. వి. అ. పుం. 1 కొండ: చూ,

పర్వతము; 2. కొబ్బరి* చూ, నారికేళము; 3: చూ, పొన్న*; విణ. 4 పొడవైనది చూ, పొడవు 2.

తుంగముస్తె. వై. వి: చూ, తుంగ. (1)

తుంగి. సం. వి. ఈ స్త్రీ 1 చూ, వాయింట*, 2. చూ, రాత్రి [హిమాంశువు.

తుంగీపతి సం. వి. ఇ పుం. చంద్రుఁడు చూ,

తుంట. దే వి 1 తునుక చూ, శకలము 4; 2 చెఱకు*: చూ, సాలము. 3; వై.విణ 3 =శుంఠ-దుష్ట (రూ-తుంటరి-తూఁట-తూఁటరి-తూఁడరి) దుష్టుఁడు. వసు 3, ఆ 176 చూ, వ్యాధుఁడు 2

తుంటరి మి విణ (ద్వ్యయమని శ ర, వై అసమతీకొండఱు) (తుంట+అరి) (తుంట. వై, అరి. సం అని శ ర.) (తుంటరి=శుంఠ-దుష్ట అని పురుషోత్తమకవీయము) దుష్టుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు 2.

తుంటరితనము. ద్వ వి చూ, ఒగుపరితనము

తుంటవిలుతుఁడు దే. వి ఇక్షుధన్వుఁడు చూ, మన్మథుఁడు.

తుంటి దే. వి. కంటిపార్శ్వభాగము, మలుగు స్వా. 4, ఆ. 17: చూ, రొండి.

తుంటికూర. ద్వ వి చూ, శైవలము

తుండకేరి. సం వి ఆ స్త్రీ =దొండ* చూ, రక్తఫల.

తుండము. సం. వి అ. న.=తొండము 1. పక్షిముక్కు. చూ, ముక్కు; 2 నోరు చూ, వదనము. 2, 3 మొగము చూ, వదనము 1; 4. ఏనుఁగుముక్కు (ఇదివైకృతమనికొందఱు) చూ, హస్తి, వై. వి. (1)=శ్వేష్ట. ఖండము చూ, శకలము. 4.

తుండి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. రూ-తుంది ఉబుకుడుబొడ్డు, ఊడబొడ్డు. చూ, బొడ్డు 1, పుం 2 పక్షిముక్కు: చూ, తుండము 1; 3. మొగము చూ, వదనము. 1; న. 4. పక్కి: చూ, పక్షి; 5 పందొమ్మిదియేండ్ల యేనుఁగు చూ, హస్తి

తుండిఁచే వై స క్రి ఖండించే, భేదించే. ఉ, హరి. 6, ఆ 123 చూ, సెలగు

తుండికేరి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1 దొండ*: చూ, రక్తఫల; 2 చూ, పత్తి*.

తుండిభుఁడు. సం. విణ రూ-తుందిభుఁడు-తుండిలుఁడు. పొడవైన బొడ్డువాఁడు చూ, బొడ్డువాఁడు

తుండిలుఁడు సం విణ.—పై.—

తుండు వై వి =ఖండ. తుండెము చూ, శకలము. 4

తుండె వై వి =శోడన —పై —

తుండెము వై వి =తోడన—పై —

తుద్యుపాంగములు అ. ఉపాయాంగుంశి, తుష్టి-తుంకి. (చూ, అంగము 9)

తుంతుర్వము సం. వి అ. పుం తుంపురు: చూ, శీకరము

తుందకూపి సం వి ఈ స్త్రీ పొక్కిలి చూ, బొడ్డు 1 [సోమరి.

తుందపరిమృజుఁడు సం వి. అ పుం చూ,

తుందము సం. వి. అ. న కడుపు చూ, భూరిణము 1

తుంది. సం వి ఇ న 1 —పై —, పుం. 2 చూ, రూ-తుంగి 1, విణ (న ఈ న) 3 =తొంద (రూ-తుందిలుఁడు-తుందిభుఁడు-తుందిలుఁడు.) బొజ్జకడుపువాఁడు చూ, బొజ్జవాఁడు కూపి.

తుందికరము. సం వి అ. పుం చూ, తుంద

తుందికుఁడు సం విణ చూ, రూ-తుంది 3.

తుందిభుఁడు సం విణ. 1 =బొద్దు చూ, రూ-తుంది 3, 2 చూ, రూ-తుంది భుఁడు

తుందిలుఁడు సం విణ —పై —

తుందుడుకు దే వి. (తుడుకు + తుడుకు) 1 ఆరాటము చూ, సంతాపము; 2 మనోవ్యథ చూ, శోకము, 3 విచారము ఉ, రా 6, ఆ 212 చూ, సంతాపము, 4 కలత చూ, సంతాపము, వి 5 యోచింపక త్వరపడి చేయువాడు

తుంతుకలు దే వి. బ (తునుకలు + తును కలు) తుత్తునియలు చూ, శకలము 4.

తుందుభము సం. వి. అ. పుం ఆవాలు చూ, సర్షపము

తుంపర వై. వి = తుషార రూ- తుంపుర గాలిచే చెదరిపడు వానలోనగు వాని నీటి బొట్టు చూ, శీకరము (చూ, వాన. 1), 2 తళ్ళిన్న చూ, పన్నీన్న

తుంపిళ్ళు దే వి బ తూరవాన చూ, వాన 1

తుంపురు. వై వి = చూ, రూ-తుంపర.

తుంపెసలాడు దే. అ క్రి (తుంపెసలు + ఆడు). 1 చూ, సలించే, 2 చూ, వేగిలాడు; 3 నర్తించే పా 2, ఆ. 9 చూ, మలపు గొను

తుంపెసలు దే వి చలనము చూ, లోలము

తుంపెసలు గురియు దే అ క్రి చూ, సలించే

తుంబ సం వి ఆ స్త్రీ 1 పాలుపితుకు చెంబు చూ, పాత్రము 6, వా.వి 2 చూ, తుండు 2 [శబ్దము 2.

తుంబకము సం వి నంగిమాట చూ,

తుంబి సం వి ఈ స్త్రీ 1 =తుమ్మి* చూ, తుమికి; 2 అనబ* చూ, సొర

తుంబిక సం వి ఆ. స్త్రీ. 1.=తూము ఒంటి చక్రము నడిమిరంధ్రము చూ, రంధ్రము. 1, 2 చూ, తుంబ 2*.

తుంబీవికల వీణాన్యాయము పా తుంబకాయ బుఱ్ఱ లేనిదే వీణ పాడదనుటి

తుంబురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆడుకుక్క— సరమ, శుని చూ, శునకము; అం. 2. ఆనద్ధ వాద్యములు పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు

తుంబురు. అం. 1. భిన్నషడ్జకజభాషలు 17 లో నొకటి: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు. (చూ, భాషా. 1); 2 =తుంబురా ఒకానొక తంత్రి వాద్యము చూ, వీణె.

తుంబురుగ్యాదిచూర్ణము. అం. ఒకానొక చూర్ణము చూ, చూర్ణములు.

తుకతుక. దే. వి 1. కలత చూ, సంతాపము; 2 కోపము చూ, రోషము. 3 ఉడుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ, 4. కాగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము చూ, హూహూ.

తుకము. దే. వి విత్తనాల చేల్లకపు అంచేన.

తుకాక్షీరి సం వి. ఈ స్త్రీ తవాక్షీరి *. చూ, వంశరోచన. [పురాతనము.

తుకాటము దే వి మిక్కిలి ప్రాతది. చూ,

తుక్కు. దే వి 1 అల్పము చూ, స్వల్పము; 2 గాదముపట్టు, చెత్త చూ, పెంట. 1. వా. 3. పనికిమాలినది, తుక్కుడు

తుక్కుడు దే వి 1 చూ, తుక్కు 2; వా. 2 చూ, తుక్కు. 3

తుక్కారము. సం. వి. అ పుం. గుఱ్ఱము. చూ, హయము. [తుకాక్షీరి *

తుగాక్షీరి సం. వి ఈ స్త్రీ చూ, రూ-

తుచ్ఛ సం వి. ఆ స్త్రీ చిట్టెలక*. చూ, పతంగిల. [వ్యాధుఁడు.2.

తుచ్ఛుఁడు సం వి=తోచ్చెఁడు-తోచే: చూ,

తుజాలకము. సం వి. అ. పుం. అరుకొండ*: చూ, రక్తఫల.

తుకోగు దే వి చూ, వేగిరకాఁడు

తుటాయించే. దే. స. క్రి. అలక్ష్యముచేయు.

తుటారము. దే. వి. 1 పరుషవచనము, కట్టె విరుపుమాట. చూ, శబ్దము. 2; 2 దిట్టతనము. అచ్చ. అ. కాం. 38 చూ, పరాంత; 3 అతిక్రమణము చూ, పర్యయము, 4. తుచ్ఛవచనము, తొంచ్చెము. చూ, శబ్దము 2.

తుటారి. దే. విశే. (తుటారము + ఇ) రూ-తుటారికత్తియ-తుటారికత్తె 1. దిట్టతనము గలది చూ, స్త్రీ; 2 పారుష్యముకలది చూ, స్త్రీ

తుటారించు దే స. క్రి 1 తిరస్కరించు చూ, భంగించు, 2 అతిక్రమించు చూ, దాటు. 6

తుటారికత్తియ ద్వ విశే: చూ, రూ-తుటారి

తుటారికత్తె ద్వ విశే.—పై —

తుటారికాడు. దే విశే 1 దిట్టతనము గలవాడు చూ, దిట్టడు, 2 పారుష్యము గలవాడు. (స్వార్థమునకాడు)

తుటుక్కు. దే. వి. గుండెలు అదరుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ, హాహాహా.

తుటుమము సం ఓ అ. పుం. ఎలుక. చూ, మూషికము.

తుటుము. దే వి. 1 (రూ-తుట్టియ-తుట్టె-తుత్తియ-తుత్తె-తుడుము) గుంపు చూ, సమూహము; 2 దండు. అం, వరా నర 111 చూ, సేన 1: 3. పరి, పరిగము, చతురంగబలసేన. అచ్చ యు, కాం. 480 చూ, సేన. 1

తుట్ట. వా. వి. 1 లేనినింద ఆరోపించుట చూ, నింద 1; 2. మండుచు గాలిచే నెగిరి మఱియొకచోట పడెడు గడ్డిలోనగువాని మొట్ట చూ, వహ్ని. 1; 3. లేనిమాట పుట్టించుట; 4 అసత్యము. [చూ, నుడి. 3.

తుట్టకుడ. దే వి. (తుద + తుద) కట్టకడ:

తుట్టపురుగు. వా. వి. పెంటపోగులులోనగువాని యందుండెడు తుట్టవంటి పురుగు: చూ, పురుగు.

తుట్టమర. దే అవ్య క్రి విశే బొత్తిగా. (శ ర)

తుట్టియ దే వి. రూ-తుట్టె. 1 వర్గము. చూ, సమూహము; 2. తేనెతుట్టె చూ, మధుపటలము.

తుట్టు దే వి 1 దండుగ. చూ, సేగి; విశే. 2 నాశకుడు. రా, వి. 3, అ. 8. చూ, వేరువిత్తు.

తుట్టె దే. వి చూ, రూ-తుట్టియ.

తుట్టెగట్టు దే. అ. క్రి (తుట్టె + కట్టు) (పురుగులుపట్టి) ఉండలుగట్టు సస్య ఘ

తుట్టెపురుగు ద్వ. వి సామాన్యసర్పము: చూ,

తుట్టెపురుగుగొంగ ద్వ వి గరుడుడు వేం. అం 18 చూ, హరివాహనుడు.

తుటి దే వి 1 మంచువంటి తూరవాన, తుట్ట చూ, వాన 1, వా. 2. ఊడ్చిన పెంటకుప్ప

తుడచు దే స క్రి రూ-తుడ్చు 1. తడిపోవనొత్తు చూ, పాము 4; 2 ఊడచు భార. సభా. 2, అ. 200 చూ, సమ్మార్జించు.

తుడుపు దే వి రూ-తుడ్పు 1. తుడుచుట: చూ, రుద్దుడు; 2 తప్పు వ్రాతలను గిఱికిన గిఱుకు. చూ, గిఱుకు 1, 3. చీట్లాటలోని గెలుపుటంగు. రూ- తురుపు; 4 · చూ, ఊడుపు 3 వా. వి 5 తప్పిన అక్షరములపైన గీచిన గీత.

తుడుము దే వి. 1 రూ-తుముకు. మద్దెవు. అచ్చ. సుం. కాం 103 చూ, ఢక్క, 2 గుంపు. రూ-తుటుము చూ, సమూహము.

తుడ్చు దే స.క్రి చూ, రూ-తుడచు

తుడ్పు దే వి. చూ, రూ-తుడుపు.

తుతినాగము దే.వి. తుత్తునాగము:చూ,లోహము.1

తుతె. దే. వి. తంతియ. అం, పదా. నగ. 44: చూ, సోపానము.
తుత్తనాగము. దే. వి. మా, రూ-తుతినాగము
తుత్తము దే. వి.—పై—
తుత్తి దే వి. కంగుసీసపుకొయు*. తుత్తిరి
తుత్తిరి. దే. వి—పై.—
తుత్తుంభిక సం వి. ఆ (స్త్రీ. ఒకానొక వాద్యము చూ, వీణె
తుత్తునియలు దే.వి.బ. (తునియలు + తునియలు) చిన్నచిన్న తునుకలు చూ, శకలము 4
తుత్తుమురు దే. వి (తుమురు + తుమురు) మిక్కిలి తుమురు (తుమురు=పొడి)
తుత్థ సం. వి ఆ. (స్త్రీ. 1. రూ-తుచ్ఛ చిఱ్ఱెలకి* చూ, పత్రిల, 2 నీలి* చూ, రంజని
తుత్థము. సం. వి. అ. న 1. మాత్రినపసుపు, పండిన అంజనవిశేషము: చూ, రసాంజనము, పుం 2. అగ్ని చూ, వహ్ని 1, అం 3 ఒకానొకభస్మము చూ, భస్మములు
తుత్థాంజనము. సం వి అ న మయిలుతుత్తము, చూ, రసాంజనము
తుద. దే. వి. రూ-సుద 1 అగ్రము చివర చూ, సుద 3, 2. అంతము, కడ చూ, సుడి. 3
తుదకొలుముసేర్పరి ద్వి. వి కాలిపుట్టువు సాం. మాన 3 చూ, కూదుర్తుడు.
తుది దే వి. 1. కస, అంతము చూ, సుద 3, 2 చావు చూ, మరణము (శివుడు
తుదికన్నెకొంకి ద్వి వి ఈశానుడు: చూ,
తుదిముట్టు దే అ క్రి చేయు చూ, మరణించు
తుదరేయి. దే వి బ్రహ్మదిన ప్రళయము, కల్పాంతము చూ, సంవర్తము 1.
తుదివాడు దే. వి కనిష్ఠుడు. చూ, సకలో దమ్ముడు

తునక. దే. వి: చూ, రూ-తునుక.
తునికోల. దే. వి. (తూనిక + కోల) తూచు నట్టికోల: రూ. తూనికకోల- తూనికోల- తూనుకోల, దండి-రూ-దండె (సం వ).- తులాదండము
తునికోలదుడ్డు దే వి గవుండ్లవాడు బుడ్డితగిలించుకొనిపోయెడు తునికోలవంటి దుడ్డు కోల
తునియ. దే వి రూ.తునె చూ, తునక
తునియు దే అ క్రి రూ-తునుగు, ఖండితమగు చూ, వ్రక్కలాడు.
తునుగు దే అ. క్రి —పై—అచ్చ ఆర, కాం 10, 2 క్రియ చూ, మడియు
తునుక దే వి రూ-తెనుకు చూ, శకలము. 4.
తునుమాడు దే. స క్రి. (రూ-తునుము-తున్నాడు-తున్ము)(తునుము + ఆడు) 1 ఖండించు చూ, నఱకు, 2 చెంపు. జై 5, ఆ. 73: చూ, సంహరించు
తునుము దే స క్రి —పై.—(ఖండించు.-- భా, హరి. 3, ఆ 22)
తునుముట దే వి హింస చూ, వధము
తునె దే వి చూ, రూ-తునియ.
తున్నకము సం వి. అ పుం: చూ, నంది*
తున్నవాయము సం వి అ. పుం. బట్టలు కుట్టుట చూ, సౌచికము
తున్నవాయుడు. సం వి అ పుం. పటిపువాడు చూ, సౌచికుడు.
తున్మాడు. దే. స క్రి: చూ, రూ-తునుమాడు.
తున్ము దే. స క్రి —పై—
తుపర వై వి =తుపార, రూ-తుంపర చూ, శీకరము (చూ, వాన. 1.)
తుపాకి. దే వి సిపాయిలు మందుగుండువేసి ఒట్టించి కాల్చెడు ఇనుపకొవి చూ, బాణము. 1.

తుఫాను. దే. వి. గాలివాన: చూ, వాన. 1.
తుపానుగాలి. దే. వి. ఈదురు చూ, వాయువు. [సీసకము 1
తుపారము. దే. వి. వస్త్రముకుట భేదము చూ,
తుపాసి. నై. వి =ద్విభాషి. ఒకభాషను మఱియొకభాషలో చెప్పెడువాడు
తుపుక్కు. దే. వి ఉమియుట, కాండ్రించి ఉమియుటలోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము చూ, హుహూహూ
తుప్ప దే వి 1 చిన్నపొద, గుల్మము చూ, పొద. 2, వా 2. పాత్రిణము, దువ్వెనతో దువ్వనితల నెండుక లగుంపు(అని కొందఱు) "నీతుప్ప తీసెదను "
తుప్పటిల్లు నై అ క్రి =తృప్తి తనియు స్వా 2, అ 11: చూ, తృప్తిపడు.
తుప్పర. నై వి =తుషార చూ, రూ-తుంపర
తుప్పలుదూలు దే అ క్రి (తూలు+తూలు) మిక్కిలి చలించే చూ, సలించే
తుప్పు దే వి రూ-తుప్పు. 1 లోహమలము చూ, లోహము. 1, 2 చూ, తుపుక్కు హరిశ్చ. 4, అ 163, వా 3. ముక్కుటకం పు) " తడియుటచేధాన్యము తుప్పు (కంపు) కొట్టుచున్నది "
తుబరము సం వి అ. పుం చూ, రూ-తూబరము [మేషము 1
తుభము. సం. వి. అ పుం మేకపోతు చూ,
తుమిక. నై వి.=తిందుక.* చూ, స్ఫూర్జకము
తుమికి. నై వి =—పై.—
తుమురు దే. వి. 1 ధూళి. చూ, రేణువు, 1; 2. సూక్ష్మఖండము భార, శల్య, 2. ఆ. 258: చూ, శకలము. 4.
తుములము. సం. వి. అ. న. 1.=కొమ్మి. దొమ్మియుద్ధము: చూ, యుద్ధము; పుం 2 చూ, తాండ్ర*.

తుమ్మ. దే. వి. అరిమేదము... విట్ఖదిరము.....
తుమ్మకట్టె. వా. వి 1 తుమ్మచెట్టు కట్టె; 2 క్షుతము చేయవలదు (వ్యతిరేకమందు.— దగ్గకట్టె, ఇట్లుతినకట్టె మొ)
తుమ్మకుటుంబము. సా. లెగూమినాసే కుటుంబములోని చిక్కుడు, రేల, తుమ్మకుటుంబములలో నిది యొకటి తెల్లతుమ్మ, నల్లతుమ్మ, బండిగురిగింజ, దిరిసెన, సీమచింత మొదలగునవి తుమ్మకుటుంబములోనివి. ఈజాతిలక్షణములు — ఆకులు దట్టముగాను పక్షాకృతి కలవిగాను ఉండును చిక్కుడాకులవలెనే రాత్రులయందును, పగలు ఎండవేళలయందును ముడుచుకొనును ఆకుల మొదట నుండు ముండ్లు శత్రువులనుండి చెట్లనురక్షించేను. పువ్వులు బంతి యాకృతి గలవిగా నుండును ఈచెట్టుయొక్క తాట మీఁద జిగురుండును: చూ, చిక్కుడు కుటుంబము.
తుమ్మి నై. వి.=తుంబీ ద్రోణిక చూ, తుమిక
తుమ్మిక నై వి =—పై—
తుమ్మికి నై వి =—పై— [చూ, ధాన్యము.
తుమ్మపూరాజీనాలు. ద్వ ౯. ఒకరకముగడ్డు
తుమ్ము. దే వి. (సం ప.)— కాశము, క్షవథువు, క్షవము, క్షుత, క్షుతము; అ. క్రి. 2. క్షుతము చేయు.
తుమ్మెద దే. వి. పుం దేనెద్రావెడి యొకరకము నల్లనిఱెక్కలపురుగు చూ, భ్రమరము.
తుమ్మెదకంటు ద్వ 0: చూ, సంపెగ*.
తుమ్మెదమామిడి. దే. వి. కోశామ్రము*: చూ, మామిడి.
తుమ్మెదయల్లె. అం. మన్మథుని మొదటిదియగు వింటియొక్క నారి (వీనిబాణములు — కలువ, తామర, మావిపూలు) (చూ, బాణము. 1.) వేం. అం. 9 చూ, మౌర్వి. 1. (చూ, మన్మథబాణములు)

తుమ్మెదరేపుడు దే. వి: చూ, బాలక్రీడ

తురంగమము. సం. వి. అ. పుం = తురికి. గుఱ్ఱము చూ, హయము.

తురంగము సం వి అ. పుం.=—పై—

తురంగలీల. అం జన్యతాళములలో నొకటి చూ, జన్యతాళములు

తురక. వై వి = తురుష్కు చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు

తురకదొగ్గలి ద్వ. వి ఒకరకము దొగ్గలి* చూ, గక్తబొమ్మము

తురకపికిలి. ద్వ. వి ఒకరకము పికిలిపిట్ట చూ, [పికిలిపిట్ట

తురకటాయి ద్వ వి బొంతటాయి చూ, రాయి.

తురకవేము. ద్వ వి. తృణనింబము* (బుగు రక్తమును జారీచేయును) చూ, వేము.

తురగజాతి. అం. అంతరజాతి త్రియములో నొకటి చూ, అంతరజాతిత్రియము.

తురకబ్రహ్మచర్యకము సం వి అ న అభావముచే బ్రహ్మచర్యము వహించుట (లేక పోవుటవల్ల ఆఁడుదానిని వదలుట)

తురగము సం వి. అ పుం. 1 చూ, రూ-తురంగమము; 2. గుండె చూ, హృదయము 2, పా 3. ఒకానొకవృత్తము ఒక్కొక్క పాదము స-స-స-స-స-జ-జ గురువులతోఁగూడి పదునేనవయింటయతి గల ద్వావింశచ్ఛందస్సు నందుద్భవించిన వృత్తము అప్ప 4, ఆ 248 చూ, వృత్తము.

తురగములు. అం సేనాంగములు నాలుగింటిలో నొకటి. (గుఱ్ఱములు) చూ, సేనాంగములు (చూ, అంగము 9) (చూ, చతురంగములు)

తురగవల్గనము వా నవవిధరగడలలో నొకటి ఒక్కొక్క పాదమువాయపరిచారగతిగ రెండు పాదములు కలిసిఒకపాదముగాఅగును. యతి యయిదవగణాద్యక్షరము చూ, రగడ (చూ, వృత్తము)

తురగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పెన్నేరు*; 2. ఆఁడుగుఱ్ఱము చూ, హయము, అం. 3. అవాంతరజాతులు మూఁడింటిలోనొకటి: చూ, అవాంతరజాతులు.

తురా దే వి. రూ తురాయి. 1. నిడువుకాఁడ పెట్టి కట్టిన పూబంతి చూ, పూబంతి; 2. తలనుంచెడు ఒకానొక-భూష శశాం. 5, ఆ 7 చూ, భూషణము. 2

తురాయణము. సం వి. అ న. తడఁబడకుండ చేదువ్రట చూ, పతనము.

తురాయి. దే. వి: చూ, తురా.

తురాషాహుఁడు సం వి హ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తురి. సం. వి ఈ స్త్రీ. కండెలుంచి నేసెడు యంత్రము చూ, నాడె.

తురికి. వై వి 1. చూ, కచ్చి, 2 = తురంగము. గుఱ్ఱము. చూ, హయము [వేగము. 1.

తురితము వై. అవ్య. క్రి విశ.= త్వరితమ్ చూ,

తురితు వై అవ్య. క్రి విశ = —పై—

తురీన వై ద్రి క్రి. విశ = —పై—

తురీయము సం వి అ న 1 బ్రహ్మము, పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు, విశ 2. నాలవయవస్థ చూ, తుర్యము

తురుంభము సం. వి అ పుం = తుఱుము. పూలదండలు మొదలగునవి తుఱిమినకొప్పు: చూ, వేనలి.

తురుజె. దే వి చూ, గండీగము*.

తురుగు. వై అవ్య క్రి విశ చూ, తురితము.

తురుపు. వా వ్రి చూ, రూ-తుఱుపు.

తురుపు వా వి. 1 గుఱ్ఱపుదండు, 2. చీట్లాట యందలి నాలుగురంగులలోను గెలుపుకొఱకు చెప్పెడు యొకానొకరంగు (ఇస్పేటు తురుపు, కళావరు తురుపు, అరఠీను తురుపు, డైమాను తురుపు: తురుపు తుడుపుఅనియు)

తురము. వై వి. 1.=తురంభ: చూ, రూ-తుఱుము 1; దే. వి. 2: చూ, రూ-తుఱుము. 2; 3. కాయగెండలము: చూ, సముష్టిల.

తురుష్కతుండి. అం: చూ, తుండ్యుపాంగములు. (చూ, అంగము 9.)

తురుష్కము. సం వి. అ పుం 1. చిల్లమడ్డి తురుష్కమను గ్రంథ్యము (కపియను గంధద్రవ్యము): చూ, రాజార్హము (సువాసనకొఱకు దీనిని తైలములో కలిపెదరు. టించర్ బెంజాయిన్ అనే యింగ్లీషు మందులో కలియును. ఇది శ్వాస కోశములలో పని చేయును); 2. తురుష్కదేశము: చూ, దేశము; 3. టెక్కము చూ, ముడ్డిపూస; స. 4. తిగ: చూ, మూఁడు.

తురుష్కుఁడు. సం. వి. అ. పుం =తురక. (మాలవానికంటె నీచమగు పండ్రెండు కడపటి జాతులలోని నొకఁడు). చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

తుర్య. సం వి అ. స్త్రీ చూ, తురి.

తుర్యతుండి సం. వి ఈ స్త్రీ. పిండిదొండ* చూ, రక్తఫల. [అవస్థలు)

తుర్యము. సం విణ. చూ, తురీయము (చూ,

తుఱఁగలి. దే వి. ప్రకాశము. భార. విరా. 1, అ. 294: చూ, వెలుతురు. 1.

తుఱఁగలించే. దే. అ. క్రి. 1. ప్రకాశించే భార. భీష్మ. 2, అ. 155· చూ, హవణిల్లు; 2. అతిశయించే. విజ. 3, అ. 42. చూ, ముప్పిరించే, 3. ఒప్పు. అం, భా. కృ. 83: చూ, సమ్మతించే.

తుఱఁగలిగొను. దే. అ. క్రి. —పై—

తుఱుగు. దే. స. క్రి. (బలవంతమున లోపల వేసి) క్రుక్కు: చూ, దోపు. 5.

తుఱుతు. వై. వి.=త్వర. 1. వేగిరపాటు: చూ, వేగము. 3; క్రి. విణ. 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.

తుఱుము. వై. వి. 1.=తురంభ. రూ-తురుము. పూలుముడిచిన కొప్పు, కొప్పు (అనియు): చూ, వేనలి; దే. వి. 2. రూ-తురుము. పొడి: చూ, సురుము; స. క్రి. 3. తుఱుముపీఁటతో పొడిచేయు, వై స క్రి. 4. (కొప్పుగా) ముడుచు భార.విరా 1, అ. 291, 5. (కొప్పున) చెరువు స్వా 3, అ. 84.

తుఱుముపీఁట. ద్వ వి తుఱుముటకనువుగా చివరను పండ్లేర్పఱచిన యినుపకమ్మి చెక్కిన పీఁట. చూ, పీఁట

తుఱ్ఱు. దే వి· చూ, తుర్రట అం.పదా.సు.46

తుఱ్ఱు వై. వి 1 =త్వర చూ, రూ-తుఱుతు; 2. పిట్ట ఎగురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము "పిట్ట తుఱ్ఱున యెగిరిపోయినది". చూ, హూహూ.

తుల. సం. వి అ. స్త్రీ 1· చూ, త్రాసు, 2.=దూలము. తనాబి, కడయొత్తు, చూ, దూలము; 3. నూఱు పలముల కొలఁది; 4 పోలిక: చూ, సామ్యము; 5. ఒకరాసి: చూ, రాశి. 2; అం. 6. రాసులు పండ్రెండింటిలో నొకటి. (తులారాశి): చూ, రాసులు. (తులామాత్రము పరిగ్రహము)

తులకించే. దే అ క్రి. 1. ప్రకాశించే చూ, హవణిల్లు, 2 కుతూహలపడు చూ, సంతోషించే.

తులకింపు దే వి. ప్రకాశము విజ. 1, అ. 196. చూ, వెలుతురు. 1

తులము. దే. వి. పలమునందు మూఁడవభాగము. (రూపాయయెత్తు)

తులసి సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=కౌశసి· చూ, హరిప్రియ. (తులసి రసము విషములకు విఱుగుడు. దోమలు చేరవు.)

తులసిసేవనము. అం. సుజ్ఞానదాయకములు14లో నొకటి: చూ, సుజ్ఞానదాయకములు

తులాకోటి. సం. వి. ఇ. పుం. అందె, నూపుర ము: చూ, భూషణము. 2.

తులాదండన్యాయము పా. త్రాసుబరువుగా నున్నవైపు క్రిందికి, తేలికగా నున్నవైపు మీఁదికిని బోవునమరీతి.

తులాదండము సం వి అ. న. చూ, తునికోల

తులాదివ్యము అం దివ్యములు అయిదింటిలో నొకటి. చూ, దివ్యములు.

తులాపురుషకృచ్ఛ్రము. పా ఒకానొక కృచ్ఛ్ర ము: చూ, కృచ్ఛ్రము

తులాపురుషము. అం. 1. మహాదానములు 16లో నొకటి: చూ, మహాదానములు; 2 తెలికపిండి, పచ్చివస్తువులు, మజ్జిగ, జలము, పిండి ఈ ఐదుమునకలిసినది తులాపురుషము

తులాబీజము సం వి అ పుం గురిగింద* చూ, శ్వేతపాళి.

తులామానము సం వి. అ న త్రాసుతూఁచెడుతూనిక (త్రాసు, తక్కెడ, కాటాలో నగువానిచే తూఁచెడు తూనికలు) ఇందుకు సంబంధించినమానములు —
(1) టూయిలేక వెండిబంగారు తూనికలు, (2) వ్యాపారపుతూనికలు, (3) వైద్యులతూనికలు, (4) చెన్నపురిగొర్న మెంటుతూనికలు; (5) దొరలవ్యాపారతూనికలు, (6) సామ్రాజ్యపుతూనికలు (రైలుకాటా తూనికలు), (7) ఫ్రెంచితూనికలు మొదలగునవి గలవు.

తులితము. సం విణ 1. సరిపోల్పఁబడినది. చూ, సుషమ, 2 తూఁచేఁబడినది

తులుచే. దే. విణ. వేగముగలది: చూ, వేగము. 3.

తులుప. దే. విణ కుత్సితుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు. 2

తులువకత్తి. ద్వ వి. పంపుచేరకత్తి చూ, రిష్టి. 2. [యము.

తులువగుట్టము. దే. వి. నీచాశ్యము. చూ, న-

తుల్యమగు. వి. అ. క్రి. సరియగు, సమానముగు

తుల్యము. సం. విణ. సమము, సరి: చూ, సమానము. 2.

తుల్యయోగిత అం. అర్థాలంకారములలో నొకటి: (వర్ణ్యమునకితరవస్తువునకును ధర్మైక్యము చెప్పుట. ఉదా — కనులములు ముడిగెను. జారిణుల వదనములు ముడిగెను): చూ, అలంకారము 3

తువర. సై వి. 1 =తొగర. ఒగరు—వగరు. రుచి, రూ—తువ్వర—తూవర: చూ, రసము. 5; దే. వి. 2. రూ—తువ్వర-తూర. చినుకు: చూ, వాన 1

తువరము సం వి అ. పుం. 1.=తువర. చూ, తువర. 1; విణ. 2 ఒగరైనది చూ, తువర. 1 (చూ, రసము. 5)

తువరయావనాల(ళ)ము సం వి అ పుం కషాయ యావనాళ ధాన్యము చూ, ధాన్యము.

తువరి సం. వి. ఈ స్త్రీ =: చూ, తొగరి.

తువాలు. వా. వి. రూ—తువ్వాలు. రుమాలు, చేతిగుడ్డ చూ, వస్త్రము

తువ్వర. దే వి రూ—తుపర—తువర 1. సన్నవాన. శై. 4, ఆ. 138 చూ, వాన 1; 2 దూళి చూ, రేణువు 1.

తువ్వాయి వా. వి. అప్పుడే పుట్టినదూడ. "మాఆవునకు తువ్వాయిపుట్టినది"; 2. పాలు త్రాగెడుదూడ.

తువ్వాలు. వా. వి. చూ, రూ-తువాలు.

తుషము. సం వి. అ. పుం. 1. రూ—తుసము, ఉముక-రూ-ఉముక-ఊఁక, నూఁకపొట్టు, పొట్టు (సం. వ).—కంకపత్రము, కటంగరము; 2. చూ, తాండ్ర *.

తుషాగ్రిహుఁడు. సం వి అ. పుం. అగ్నిహోత్రుఁడు: చూ, వహ్ని. 1. [వహ్ని. 1.

తుషానలము. సం. వి. అ. పుం ఊఁకనిప్పు: చూ,

తుషారము. సం.వి. అ. పుం.1. మంచు: చూ, హి-

మము; 2.=తుంపర. జల్లు చూ, వాన. 1; విణ. 3. చల్లనిది. చూ, శీతలము. 5

తుషారాట్టు. సం. వి. జ్. పుం. ఇందుఁడు. చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తుషితుఁడు. సం వి. అ. పుం. గణదేవతావిశేషము (వీరు ముప్పదియాఱుగురు). చూ, గణదేవతలు. (క కారాది అనుబంధములో)

తుషోదకము. సం వి అ. న. పుల్లగడుగు చూ, శుక్తము. 1.

తుష్టి సం. వి ఇ. స్త్రీ: చూ, సంతోషము

తుష్టుఁడు సం. విణ. చూ, హృష్టుఁడు

తుసము. వై. వి: చూ, రూ-తుషము.

తుస్సి. దే. విణ. తువరభూమి, రూ-తుస్సె. తోవర: చూ, సురాష్ట్రజము 2

తుస్సు. వై. విణ. 1. అధమము. చూ, హీనము. 1; వా. వి 2 అపానవాయువు విడుచుట యందలి ధ్వన్యనుకరణము. "తుస్సుపిత్తు" చూ, హూహూ; 3 టపాకాయ, సిసింద్రీ చిచ్చుబుడ్డిలోనగునవి పేలకను, సరిగా కాలకను చీఁదుట లోనగువానియందలి ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

తుస్సుపెంజెర. ద్వ వి. పెంజెరభేదము ఒక రకము కొండచిలువ (చూ, పెంజెర). చూ, సర్పము. [ద్వి 4

తుస్సె. దే. విణ. చూ, రూ-తుస్సి. అం, భా

తుహినకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చలివెలుఁగు. చూ, హిమాంశువు [హిమము

తుహినము. సం. వి అ. న. మంచు చూ,

తుళువము. అం. దేశములుఏఁబదియాఱింటిలో నొకటి. చూ, దేశము.

తూ

తూ. దే. వి. 1 తూపాడుచేటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూ హూ; వా. 2. బాలబాలికలయొక్క ఆటలయందలిఒట్టు. "తూ నాబొడ్డుకుతూ" (తూతూఅనియు)

తూఁగాడు. దే. అ. క్రి. (తూఁగి + ఆడు) 1: చూ, సలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ.344; 2. చూ, వ్రేలాడు.

తూఁగియాడు. దే. అ క్రి —పై.—

తూఁగు. దే వి. 1 నిద్ర. చూ, స్వప్నము. 2; 2 కూరుకుపాటు: చూ, ప్రమీల; అ. క్రి 3. ఊఁగు చూ, వ్రేలాడు; 4 కూరుకు. చూ, నిద్రించు, 5 రూ-తూఁగాడు-తూఁగియాడు, తూలు—రూ-తూలియాడు. చూ, సలించు; 6 తూనికపడు, 7 నడచు చూ, నెగ్గు. 3

తూఁగుటుయ్యాల. ద్వ వి తూఁగుమంచము. కళా. 2, ఆ. 17 చూ, పాలకి

తూఁగపలక ద్వ వి తోఁపివాఁడు గోడల మట్టముచూచుటకై దాయివ్రేలఁగట్టిన నిడుపాటుపలక.

తూఁగుమంచము. ద్వ. వి చూ, తూఁగుటుయ్యాల.

తూఁచు దే క్రి తూఁగఁజేయు దడకట్టు

తూఁట. దే వి 1. రూ-తుంట. ఖండము: చూ, శకలము. 4; వై. విణ 2 =దుష్ట. దుష్టుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు 2.

తూఁటకట్ట వా వి గడ్డిని జడగానల్లి నిప్పు నుట్టించెడుకట్ట. [ప్రిక్రు-వాలు.

తూఁటాట్టు. దే. అ క్రి. కోఁతపడు: చూ,

తూఁటరి. వై. విణ (తూఁట + అరి)=తుంట. దుష్టుఁడు. రూ-తూఁడరి. భాగ. 6, స్కం 182: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తూఁటాడు. దే. స. క్రి. (తూఁటు + ఆడు): చూ, ఛేధించు. జై. 7, ఆ. 4.

తూఁటి. దే. వి నళి, తుంటికూర. చూ, శైవలము.

తూఁటికూర. ద్వ వి.—పై.—(దేశ్యమగు.)

తూఁటిగానపు తేజిగలబోటి. ద్వ వి: చూ, సరస్వతి. ఆం, భా. పరి. 42.

తూఁటు. దే. వి రూ-తూము. 1 కనుమ ఆం, భా పరి 145: చూ, రంధ్రము 1, 2 చిల్లి చూ, రంధ్రము. 1.

తూఁటుకట్టు. దే. అ. క్రి. తూఁటుపడు, తూఁటుపోవు. భార. ఉద్యో. 4, అ. 131 చూ, తొంటలువాఱు.

తూఁడరి వై. విణ=కుంఠ: చూ, రూ-తూఁటరి

తూఁడు దే వి. తామరపువ్వులోనగువానివేరు, బిసము. విజ 1, అ. 199. చూ, పద్మము.1

తూఁడుదిండి దే.వి (తూఁడు + తిండి) తెలిపిట్ట అచ్చ యు, కాం 30. చూ, హంస 1

తూఁడునూలునారి అం మన్మథుని మూఁడవది యగు వింటిరొమ్ముక్కు-వారి. (దీనిబాణములు - మంకెన, అసోక, మల్లెపూలు) వేం. ఆం. 9 చూ, మౌర్వి. 1 (చూ, బాణము. 1.) (చూ, మన్మథబాణములు) [వేం. ఆం 8.

తూఁడువిల్తుఁడు దే. వి చూ, మన్మథుఁడు.

తూఁతకొమ్ము దే. వి. మురళి, వంశనాళవాద్యము చూ, వీణె (తూఁతూబాకా అనియు)

తూఁతూబాకా. వా. వి.—పై—

తూకము. దే. వి. రూ-తూకు. 1. పూనిక. జై 7, అ. 40.చూ, యత్నము; ఆం.2. నాట్యములోని పదునాలుగు అంగములలో తుకయనునది ఒకానొకయంగము. (చూ, నాటకము 1.)

తూకు. దే వి —పై—

తూకొను. దే అ క్రి.(తూకు + కొను)1.పూను చూ, యత్నించే, 2 ప్రవేశించే ఆం, భా. తృ. 122· చూ, సోఁకు 4.

తూణము సం. వి అ.పుం.=కోన. రూ-తూణి-తూణీరము. అమ్ములపొది (ఇది అ. స్త్రీ. గాను, ఈ. స్త్రీ. గానుగలదు):చూ, బాణము. 1.

తూణీరము సం. వి. అ. పుం —పై.—

తూదము. సం. వి. అ. పుం. గంగరావి*: చూ. రావి. [మిడి*: చూ, మామిడి.

తూదసస్యకము. సం. వి. అ. పుం. పోఁకమా-

తూనరతుక్కము. దే. వి చూ, బాలక్రీడ

తూనిక. దే వి: చూ, తులామానము. (రూ-తూనిక)

తూనికకోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనికవేయు. దే. స. క్రి చూ, తూఁచే.

తూనిక. దే వి· చూ, రూ-తూనిక.

తూనికోల దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనిఁగ. దే. వి పతంగిక. రూ-తూనీఁగ· చూ, మక్షిక.

తూనీఁగ. దే వి.—పై.—

తూనీఁగతానిగ దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూనుకోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనెకొట్లాట దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూపరము. దే. వి. 1. చిల్లి· చూ, రంధ్రము. 1; 2. కనుమ. ఆం, భా పరి. 145. చూ, రంధ్రము. 1. = తూబరము భా

తూపరాణ. దే. వి. (రూ-తూపరాణి-తూపరాణము)తూము,నీళ్ళుబయటికివచ్చేతూము: చూ, తూము. 2.

తూపరాణము. దే. వి. 1. —పై.—;2. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1.

తూపరాణి. దే. వి: చూ, రూ—తూపరాణ.

తూపి. వై. వి.=స్తూప. గుడిలో మూలవిగ్రహము ఉండెడుచోటికి మీఁద విమానమువలె ఎత్తుగా కట్టిన కట్టడము.

తూపు. దే. వి. అమ్ము: చూ, బాణము. 1.

తూపురాసి. ద్వ. వి: చూ, తూము. 2.

తూపురిక్క. ద్వ. వి. శ్రవణనక్షత్రము, శరవేల్పురిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

తూపురూపురిక్కు. ద్వ: వి. చూ, తూపురిక్కు.

తూపురిక్కునెల. ద్వ. వి. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1.

తూపాడుచే దే స. క్రి ఉమియు, క్రాయు

తూబరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తుబరము. కాలమున కొమ్ములుమొలవని యెద్దు. చూ, వృషభము. 1. వేణామేక

తూబరుఁడు సం. వి. అ. పుం రూ-తుబరుఁడు 1. పేడిమూతివాఁడు, ప్రాయమున గడ్డము మీసమురాని మగవాఁడు: చూ, పావడ ల్లుఁడు; 2. అంతఃపుర కావలివాఁడు· చూ, పావడల్లుఁడు.

తూము. వై. వి. 1.=తుంబికా. బండిచక్రము నడిమిరంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. నీళ్లు బయటికి వచ్చునట్లు కట్టినకట్టడము. వసు 5, ఆ 17· చూ, మరిగొమ్మ; 3 నాలుగు కుంచేములకొలఁది· చూ, ప్రస్థము; 4. నూది చెవి: చూ, రంధ్రము. 1; 5 నగలమోపు నందలి రంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 6. క న్నము· చూ, రంధ్రము 1; వా 7 పంట కాలువకు ప్రక్కను చేర్చివేసెడికుండతూర "కుండతూము": చూ, తూర. 4. (చూ, మరిగొమ్మ)

తూర. దే. వి. 1. వానబొట్టు చూ, వాన. 1; 2 తుంపర: చూ, సీకరము; 3 రూ-తూల. పండుచేఁప.చూ, మత్స్యము. 1; వా వి. 4: చూ, తూము. 7. "కుండతూర, కాటితూర." మొ.

తూరజల్లు. ద్వ. వి. ధారావర్షము:చూ, వాన.1

తూరనగోలలు. దే. వి. బ. చూ, బాలక్రీడ.

తూగనడుకాళ్ళు. దే. వి. —పై.—

తూరనతుంకములు. దే. వి. బ.—పై.—

తూరి. దే. వి. తడవ, ఆవృత్తి (ఇదిఏకాద్యర్థక శబ్ద పూర్వకముగానే ప్రయోగింపఁబడును. ఉదా"ఒకతూరి-ఈతూరి"): చూ, సారి.2.

తూరు. దే. వి. 1. తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అ. క్రి. 2 సన్నగాతూరపడు.

తూరుపాఱ. దే. వి. 1 ఒకానొకగాలి. రూ-తూర్పాఱ, తూర్పిడి: చూ, వాయువు; 2 తుచ్ఛధాన్యోత్క్షేపణము: తూరుపాఱఁ బట్టుట.

తూరుపాఱఁబట్టుట. జా. 1. ధాన్యము తూరు (అనఁగాఁబొల్లు) గాలిలోనెగురునట్లు పట్టు ట; 2. ఎగురఁగొట్టుట, 3 తేలికచేయుట. "నాలుక తుదిపలుకులైననూరకతూరుపాఱఁ బట్టుచున్నాఁడవు"(ధర్మజరాజసూయము)

తూరుపాఱఁబట్టు. దే. స. క్రి. (తూరు + పాఱన్ + పట్టు) రూ-తూర్పాఱఁబట్టు గల్ల పట్టు లోనగునది యెగిరిపోవునట్లుగా చేట లోనగువానితో ధాన్యములోనగు వానిని పైకెత్తి క్రిందుగాఁబోయు.

తూరుపు. దే. వి: చూ, రూ-తూర్పు.

తూరుపుఁగొండ ద్వ వి. ఉదయాద్రి: చూ, పర్వతము.

తూరుపుదణి ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు ఆం, భా. ప్ర. 46. చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తూరుపుఱేఁడు. దే. వి.—పై—

తూరుపెత్తు. దే. వి. (తూరుపు + ఎత్తు) రూ-తూర్పెత్తు 1: చూ, ఎగరఁబోఁత; స. క్రి. రూ-తూర్పెత్తు. 2. ధాన్యాదికమును ఎత్తి తూర్పుగాలికివిడుచే, 3 ఏదేని గాలివాటము గాఎత్తివిడుచే; 4. పెండ్రికలు పాయఁదీసి అడ్డముగా మీఁదికెత్తిపట్టు. పాండు. 3, ఆ 30.

తూర్చు. దే. ప్రే. రూ-దూర్చు. గుచ్చే వై. 4, ఆ. 81: చూ, రూ-తూఱుచే.

తూర్ణము. సం. క్రి. విశే. అ. న. 1. త్వరితము: చూ, వేగము. 3; విశే. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3.

తూర్పాఱ. దే. వి: చూ, రూ-తూరుపాఱ. 1.

తూర్పాఱఁబట్టు. దే. స. క్రి: చూ,రూ-తూరుపాఱఁబట్టు

తూర్పిడి. దే. వి. చూ, తూరుపాఱ 1.

తూర్పు. దే వి. (రూ-తూరుపు-తూఱుపు) 1. ప్రాగ్దిశ· చూ, హరిత్తు; అం 2 దిశలు నాలుగింటిలో నొకటి· చూ, దిశలు, 3. దిశలు పదింటిలో నొకటి· చూ, దిశలు; 4 దిక్కులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు.

తూర్పెత్తు దే.స క్రి.చూ, రూ-తూరుపెత్తు

తూర్యగంజ సం వి. ఆ స్త్రీ. ద్రగడమను వాద్యము చూ, వీణె.

తూర్యత్రియకాళలము. అం. సుగుణములు ఇరువదెనిమిదింటిలో నొకటి· చూ, సుగుణములు.

తూర్యము సం వి. అ. న 1 వాద్యము· చూ, వీణె; పుం న. 2. వాద్యపుమ్రోఁత చూ, స్వరము 2.

తూఱఁబడు. ద్వ అ. క్రి. (తూఱన్ + పడు) తూఱు, ప్రవేశించు. నిర్వ. 4, ఆ. 76 చూ, సోఁకు 4. [2, ఆ. 398.

తూఱు. దే. అ. క్రి.—పై—. భార. భీష్మ.

తూఱుచు దే. ప్రే తూఱఁజేయు గ్రుచ్చు, తూర్చు-రూ-దూర్చు. (ఎక్కించుఅనియు)

తూఱుపు దే. వి చూ, రూ-తూరుపు-తూర్పు

తూల దే వి. తూరి. పండుచేఁప. చూ, మత్స్యము. 1.

తూలఁబాటు. దే. అ క్రి (తూలన్ + పాటు) 1. తూలు, చలించు చూ, సలించు, 2 తొలఁగు. చూ, విరియు 5

తూలకంటకము సం. వి. అ పుం గొబ్బిగ: చూ, మొగబీర.

తూలకార్ముకము. సం. వి. అ. న. దూదియేకువిల్లు, పింజనము: చూ, బాణము. 1.

తూలనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,దూదిచెట్టు.

తూలనాళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై—

తూలపోవు మి. అ. క్రి. (తూలము + పోవు) చిన్నవోవు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 259: చూ, చిన్నవోవు. (ప్రే తూలపుచ్చు.భార. ఉద్యో. 3. ఆ. 298)

తూలము సం. వి అ న. 1. గంగరావి*:చూ, రావి; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; పుం, న. 3.=దూది. విత్తులుతీసినప్రత్తి, పిచువు: చూ, ప్రత్తి

తూలాడు దే. అ. క్రి (తూలి + ఆడు) రూ-తూలియాడు-తూలు చలించు భార. విరా. 5, ఆ. 184. చూ, సలించు

తూలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. తూలిక: చూ, ఈక 1; దే. వి (1.) (తూల + ఇ) చేఁపలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతివాఁడు. చూ, పలవాఁడు; (2) తూలికాఁడు. మేఁకలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతి వాఁడు

తూలిక. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిన్నయీఁక: చూ, ఈక 1; 2. వ్రాసెడుకలము:చూ, లేఖిని; 3. (చిత్రమువ్రాసెడు) వాగగ, జాలిని. చూ, వాగఱ, వా. 4.=తూలిక: చూ, తూలిక. (1), వై. వి =తూలిక (1) మాల్యగ్రంథి. అం. పదా. 4-33: చూ, పూవులపొట్లము.

తూలికాఁడు. దే. వి: చూ, తూలి. (1), (2)

తూలించు. దే. స. క్రి. చెంపు. సాంబ. మా, 32: చూ, సంహరించు, [వై. 7, ఆ. 92.

తూలియాడు. దే.వి. క్రి: చూ, రూ-తూలాడు.

తూలు. దే. అ. క్రి. 1.—పై—; 2. అపసరిల్లు: చూ, విరియు. 5; 3. ఉపశమిల్లు. అం, భా. తృ. 87: చూ, సురిక్కు. 4.

తూలుచు. దే. పే౹. రూ-తూల్చు. 1. చలింపఁ జేయు; 2. తొలఁగించు. పా. 1, ఆ. 101.

తూలుమాటలు. వా. వి. తిట్లు, బండబూతులు, కుచ్చితపుతిట్లు.

తూల్చు దే. పే౹ చూ, రూ-తూలుచు.

తూవర: చూ, రూ-తువర.

తూవరము. వై. వి.—పై—(సం అనికొంవలు)

తూషణము. అం ముఖరతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ముఖరతులు.

తూష్ణీమ్. సం అవ్య. మౌనమందు వర్తించుట, తూష్ణీకామ్ చూ, మౌనము

తూష్ణీంశీలుఁడు సం విశ మాటలాడక ఊర కుండువాఁడు రూ-తూష్ణీకుఁడు

తూష్ణీకామ్ సం అవ్య చూ, తూష్ణీమ్

తూష్ణీకుఁడు సం. విశ చూ, తూష్ణీంశీలుఁడు

తూస్తము. సం. వి అ. న. దుష్కృతము చూ, పాపము.

తృ

తృటము. సం. వి. అ. పుం.=చిటిక. తృటి చూ, స్వరము 2.

తృటి సం వి ఇ పుం. 1=చిటిక.—పై —, ఈ స్త్రీ 2. చిట్టేలకి*. చూ, పత్రోల.

తృట్టు సం వి. ష్. స్త్రీ. 1. రూ-తృషము—తర్షము దప్పి. పాండు 5, ఆ 179 చూ, పిపాస; 2 ఇచ్ఛ చూ, వాంఛ

తృణకుటి సం. వి. ఈ. స్త్రీ పూరిగుడిసె చూ, సదనము. 1 [చూ, వేణువు

తృణకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం వెదురు*

తృణగండము. సం. వి. అ. పుం. ఉచ్చింగటుఁ డను చేప: చూ, మత్స్యము 1

తృణగ్రాహి. సం. వి. న్. పుం. పచ్చ, మరక తము: చూ, రత్నము. 1.(చూ,తృణమణి.2)

తృణజలూక. సం. వి. అ. స్త్రీ. జలగవలెనుండి గడ్డిలో తిరుగు పురుగు: చూ, పురుగు.

తృణజలూకన్యాయము. పా గడ్డిపైపురుగు మూ తికి సమీపమందు రెండుకాళ్లను వెనుకపై పుర చివర రెండుకాళ్లను గలది. అదివెనుక కాళ్లతో నిలఁబడి ముందునిలుచోటకాధారము చూచుకొనిముందుకాళ్లనక్కడబెట్టి తరువాత వెనుకకాళ్లు తీయునను రీతి

తృణత సం వి. అ. స్త్రీ. 1 తృణభావము; 2. (రూ-తృణిత-తి౹ణత) విల్లు చూ, బాణము. 1 [మేటి.

తృణతతి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గడ్డిమేటి చూ,

తృణదు౹మములు. సం వి.అ పుం.బ. తాటి, కొబ్బరి, ఈఁత, ఖర్జూరము మొ.

తృణధాన్యము. సం వి అ. న. 1. విత్తక పండెడు గునుకు నివ్వరిదూసరిలోనగునవి. చూ, ధాన్యము; వా 2. గడ్డిజాతి సస్యములు-వరి, జొన్న, గోధుమలోనగునవి.

తృణధ్వజ్మ—. సం. వి. హ్. పుం. బడబాగ్ని, కాకధ్వజము: చూ, వహ్ని. 1.

తృణధ్వజము సం. వి. అ. పుం. వెదురు*.చూ, వేణువు . [చూ, అశ్వత్థము.

తృణనింబము సం వి. అ పుం. నేపాళవేము*:

తృణపంచమూలము. అం. వరి, దర్భ, గనపదంటు, చెఱుకు, కామంచిగడ్డి (5) (పిత్తజ్వరము, దాహము, రక్తపిత్తము, మూత్రకృఛ౹ము వీనిని హరించును)

తృణపుష్పిక. సం. వి. అ.స్త్రీ కొండయల్లము*: చూ, శృంగబేరము

తృణపూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గడ్డిబొమ్మ, చంచ చూ, బింబము 8.

తృణమణి సం. వి ఇ. పుం, స్త్రీ. నీలము చూ, రత్నము. 1; పా. 2. తృణగ్రాహి(అంబర్), ఉన్ని గుడ్డతో రాచిన గడ్డిపోఁచలు మొదలగు వాని నాకర్షించు వస్తువు.

తృణమత్కుణుఁడు. సం విశ. జూదములో క్షేమానకు ఇచ్చువాఁడు: చూ, లగ్నకుఁడు.

తృణము. సం వి. అ. న. 1 (కిక్కిసలోనగు) గడ్డి అంబరీషము, అర్జునము, అరు, ఖుళము, కక్షము, కచపము, కచ్ఛరుహ, క్షేత్రియము, గవాదనము, ఘాసము, తృణము (తె. ప).—కవను, కసవు, గడ్డి, గవతము, గాదము, చెత్త, పిల్లు-పులు-రూ-పుల్లు, పూరి (చూ, హరిత 1.) తృణవిశేషములు-ఊర్ధ్వమూలము, ఋషిశస్త్రము, కుందరము, ఖుంజ, ఖుగ్గడము, ఖుచ్ఛదము, జయ, తాండవము, వారుణి (తె ప)-ఉలస, ఊదర, కాండ్రి, గాబ, గాబము, గునుకు, గాలిజె, గోళ్లగొండి, దూసరి, నాలికచేలు, సెండ్రి, బరపట, బూరగడ్డి, పంచేవిదియ, నెత్తిచెఱకు, అంటిరింతగడ్డికి.—(తె ప)—అంటెస-అంటిరింత, చిగిరింత; అడవికిక్కిసకు—దేవనాళము (తె ప)-అడవికిక్కిస, అడవిగెననునకు.-పిండాంశుకము, పిండాలువు (తె ప)—అడవిగెనసు, అవురుకసవునకు—కుమారము, వీరణము, వీరతరము, వీరతృణము (తె ప)—అగురు-అవురు-జొరు, అశ్వలాయనదర్భకు.—అశ్వలాయకము, అశ్వవాలకము, కాశ, స్థకాశగర్భము, కాశము, శరము; ఉప్పుగడ్డికి—(తె. ప)—కాను, కారె, ఆకి చెఱకునకు (కుందుఱెల్లు)—ఇందరిము, ఇక్ష్వారిక-రూ-ఇక్ష్వాలిక, కాండేక్షువు, కాశేక్షువు, కాశము, కాశేక్షువు, క్షురచ్ఛదము, గుందరి, గుందరిము, గుచ్ఛపుష్పిక, తేజనకము, ముంజము, ముంజేక్షువు, వాయసేక్షుకము, వాయసేక్షువు, శరము, శ్వేతచామరకము. (తె ప)-కాకిచెఱకు, కారెల్లు, కుందుఱెల్లు, సానిక, ఱెల్లు, ఱెల్లుకు.-కిటుకము, కాండకాండకము, చామరపుష్పము, శగము (తె.ప).-కనపపులు, కనుము, రెల్ల-రెల్లు-ఱెల్లు; పెద్దఱెల్లుకు—ఖడ్గటము, బృహత్కాళము; ఱెల్లుగడ్డికి.— ఇక్షుగంధ, కాశము, పోటగళము, బల్బజము; కామంచికి.—కత్తృణము-రూ-కాత్తృణము, కాకధాతువు, కాకమాలి, కాకమాచి, కామంచిక, గంధకతృణము, గుడఫల, చపలము, ఛత్రి, ఛత్రాతిఛత్రము, జలనాశము, జాత్యంభము, దేవగంధిక, దేవజగ్ధకము, దేవజగ్ధము, దేవజగ్ధిక, ధ్యామకము, ధ్యామయము, పౌరము, బిందుచిత్రము, రౌహిషము, వాయసి, సౌగన్ధికము (తె.ప).—కామంచి-కావంచి, గుడ్డికామంచికి—అతిఛత్ర-అతిఛత్రము, ఆతపత్రము, గుహ్యము, చుకనాశనము, ఛత్ర, ఛత్రాతిఛత్రము, తృణరాజము, పలఘ్నము-పాలఘ్నము, బీజకము, భూస్తృణము, మాలాతృణకము, రౌహిషము. (తె ప)—గుడ్డికామంచి-గుడ్డికామంచి, గొడుగుగడ్డి, కిక్కిసకసవునకు (కోవి వంటితృణము).—ధమనము, నడము-నలము-నళము-నళ-నళిక-నాళిక, నడ్య, పోటగళము, మృదుపుష్పము, మూన్యమధ్యము. (తె. ప).—కిక్కిసకసవు, కోవిలుకసవు, గనుపదంటు; కుశదర్భకు—కర్మమూలము, కుతపము, కుధము, కుశము, కూర్చ, క్షురపత్రము, దర్భ, పవిత్రము. (తె.ప)—కొస్స, దబ్బ; గండదూర్వకు—కలాయి, గండదూర్వ, గండాలి, గ్రంథిపర్ణి, శకులాక్షి; గడ్డిదుబ్బునకు.(తృణస్తంభము)—కాండము, గుచ్ఛము, గుత్సము, (తె. ప)—కరుగు, కరువు, గంట, గంటకట్టి, దుబ్బు, పైరు దుబ్బు, పొట్టకట్టి (మా, పొట్టకట్టి); గడ్డిపరకకు-(సం ప)-త్రిసకము; గఱికకు-అనంత, అమర, గుణ, దూర్వ, భార్గవి, రసాల, లత, శతపర్వక, సహస్రవీర్య, హరిత-హరిత్రు. (తె. ప).—గరిమిడి, గఱిక; నల్లగఱికకు.-శష్పము, శాంభవి.(తె.ప).—

తెల్లగరిక; తెల్లగరికకు. (శ్వేతదూర్వ):— అనంతసముద్భవ, గండాలి, గోలోమి, శకులాక్షకము, శతవీర్య, సహస్రవీర్య, సిత. (తె. వ.) :— తెల్లగరిక; తిఁగగరికకు:— గండాలి, తివ్రి, శకులాక్షకము. (తె. వ.)- తిఁగగరిక- తిఁగగరిక, నిడుపుగరిక; గిరి చెరేనివరపోచేకు —కిర్మి, రులాలము (తె.వ.) మోడు, గుండ్రిమాలాతృణమునకు:—వీరక, గుండ్రమాల; గుచ్ఛబంధా తృణమునకు.— అశయ, గుండాల, గుండాసిని, గుచ్ఛబంధ, గుచ్ఛభద్ర, గుచ్ఛమూలిక, గోమూత్రికాతృణమునకు:—కృష్ణభూమిజ, గోమూత్రిక; చణిక తృణమునకు:—గోదుగ్ధిక, చణిక; చించోటకమనుగడ్డికి.—శ్రించాదనము, చించోటకము; చిప్పగడ్డికి:— కేశి, గుహ్యబీజము, గోమయప్రియము, భూతకేశి, భూతికము, భూతృణము- భూస్తృణము, మాలాతృణము. (తె.వ.):—చిప్ప, చిప్పకసవు, చిప్పగడ్డి, చిప్పర; జరడీతృణమునకు:— గర్మోటిక, జరడి; జలతృణవిశేషమునకు: చూ, శైవలము; జెమ్మునకు:—(తె. వ.).— జెంబు- జెమ్ము; తుంగగడ్డికి:— అంత్యము, అబ్దము, కర్ణపూరము, కర్తనము, కలాపిని, కాండగుండము, తోయదము, వాగరము స్త (తె వ.) —తుంగ; గుండ్రతుంగకు:— గుండము, గుండాల, గుండాసిని, చలదళము, జలాశ్రియము, దీర్ఘరాజము, కూలచరిత్రము; (తె. వ.):—గుండతుంగ- గుండ్రితుంగ, గుండ్రాి; తుంగముస్తెకు:—అబ్దము, కశేరువు, కుతరము, కురువిందము (పచ్చతుంగముస్తె, భద్రముస్తకము, వటురిపముస్తె, కోలతుంగముస్తె, తుంగముస్తె లోనగువానియొక్క పర్యాయపదములు "ముస్తకము" అనుపదముకడఁ జూచుకొనవలెను); పర్పాటకమునకు:-కవచము, తృణాఘ్నము. (తె. వ.):—పర్పాటకము; పశ్వాదులకసవునకు. (పేఁతకసవు):— ఘాసము, బాలతృణము, యవసము; పొల్లుకసవునకు:— కడంగరము, బుసము- బుసము. (తె. వ.) :— పొల్లు గడ్డి; పూచికకు: —(తె. వ.):—పూచి- పూచిక, పూఁకామంచి; మొదపుగడ్డికి:— అనుమత, ఇక్ష్వాలిక- ఇక్ష్వాలిక, బల్వజము (తె.వ):—బోద, మొదవ-మొదుపు, మోదయము; పానుఁగునకు -(తె వ.)-పానుకు గడ్డి, పానుఁగు; మూఁడంచుల తుంగకు:— (తె. వ.)— ముయ్యంచుతుంగ; యవనాలశరమునకు —ఖరపత్రము, యావనాలశరము; రక్తతృణమునకు —(తె వ.):-చెంగలి; లఘుతృణమునకు — ఖడము; వాసనగడ్డికి:— కతేందుకము, కర్పూరతృణము, గంధతృణము, భూతికము, భూతృణము, భూస్తృణము. (తె. వ.) –వాసనగడ్డి, వృత్తతృణమునకు - గుచ్ఛము; శిల్పికాదితృణవిశేషమునకు:- క్షేత్రజ, గోమూత్రిక, చణిక, శిల్పిక, శూకతృణమునకు:-నిత్వకము. (ఇందలివిశేషములకును మిగతవిశేషములకునుగల పర్యాయపదాదులకు "హరిత.1." చూడుము); 2. చోమలోనగు పైరు: చూ, సస్యము. 1.

తృణరజ్జున్యాయము పా బలములేనిగడ్డి పోఁచలు పోఁగుఁజేసి త్రాడల్లి యేనుఁగునైనఁ గట్టవచ్చుననురీతి.

తృణరాజము. సం. వి. అ. పుం. 1 తాటిచెట్టు: చూ, తాళము; 2. గింకతాడి చెట్టు. చూ, హింతాళము; 3. కొబ్బరి* చూ, నారికేళము.

తృణవీరుదాధ్వము. అం. అశ్వసంచారమార్గముల లో కోటి:చూ, అశ్వసంచార మార్గములు.

తృణశూన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ రూ-తృణశూన్యము. తృణశూల్య-తృణశూల్యము మల్లె*. చూ, హసంత. 2.

తృణశూన్యము సం. వి అ న. 1.—వై.— (ఆకారాంత స్త్రీలింగమును అగును); అ. పుం, న, ఆ స్త్రీ 2 మొగలిపంట: చూ, మొగలి; విణ. 3 తృణములేనిది

తృణశూల్య సం వి ఆ స్త్రీ· చూ, రూ-తృణశూన్య.*

తృణశూల్యము· చూ, రూ-తృణశూన్యము. 1—2—3

తృణషట్పదము సం వి అ. పుం. కందిరీగ· చూ, మక్షిక. [గంధ 2

తృణసార సం వి. ఆ స్త్రీ. అరటిచె చూ,

తృణహర్మ్యము సం వి అ న గడ్డిమేడ, మఱుటకు చూ, సదనము. 1

తృణిత. సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, రూ-తృణత

తృణీకరించు సం. స క్రి అలక్ష్యముచేయు

తృణ్య సం వి ఆ స్త్రీ గడ్డిమోపు చూ, మోపు. 5

తృతీయ. సం వి ఆ స్త్రీ.—తదియ- రూ-తద్దె మూడవతిథి చూ, తిథులు, తిధి.

తృతీయకము అం. జన్యరాగములలో నొకటి చూ, జన్యరాగములు.

తృతీయప్రకృతి సం వి. ఇ స్త్రీ. రూ-తృతీయాప్రకృతి. నపుంసకుడు, పేడి చూ, నాడగల్లుడు.

తృతీయము సం వి 1 మూడవది; అం 2. లగ్నకాల కర్మములు పండ్రెండింటిలో నొకటి (లగ్నము, సోదరులు, యుద్ధము, పాత్రి, అధర్మము, కంఠము, గుటులు, కాంతము, మిత్రులు, ఉపాయము, ఆయువు, సహజము, భ్రాతృ, పరాక్రమము) చూ, లగ్న కాలకర్మములు, 3. పదివందుమూడవతిథి: చూ, తృతీయ

తృతీయాకృతము సం. విణ. మూడుచాళ్ళు దున్నినది (నేల) చూ, భూమి. 1.

తృతీయాతిరాత్రము. అం. క్రతుచతుష్టయము నం దొకటి: చూ, క్రతుచతుష్టయము.

తృతీయాప్రకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ· చూ, రూ-తృతీయప్రకృతి.

తృతీయావిభక్తి. అం కర్తృ, కరణ, హేతు, ప్రకృతి, గోత్ర, గర్హాద్యుపలక్షకమైనయగు. మూడవవిభక్తి-ప్రత్యయములు.— చేత-చే, తోడ-తో: చూ, విభక్తులు

తృప్తము. సం. వి అ పుం. 1: చూ, పురోడాశము. 1-2-3, విణ 4 తృప్తిపొందినది [త్యము

తృప్తి సం వి ఇ స్త్రీ =తనివి చూ, సౌహి

తృప్తిపడు. మి. అ. క్రి. (తె. ప.) — ఆడటపోవు, ఆపోవు, తనియు, తనివోవు, తనియను, తనుపారు, తుప్పటిల్లు

తృప్తుడు సం. విణ తనివినొందినవాడు.

తృఫల సం. వి ఆ స్త్రీ చూ, రూ-త్రిఫల.

తృష సం వి. ఆ ష్. స్త్రీ. 1. దప్పి. చూ, పిపాస, 2 కోరిక చూ, వాంఛ.

తృషితుడు సం విణ 1 దప్పిగొన్నవాడు. చూ,సతృట్టు, 2 ఇచ్ఛగొన్నవాడు:చూ, లుబ్ధుడు. 2.

తృష్ణ సం. వి ఆ స్త్రీ· చూ, తృష. 1—2; అం. 3 షడూర్ములలో నొకటి. (చూ, రసనా మలము)· చూ, ఊర్ములు

తృష్ణక్. సం. విణ క్. చూ, తృషితుడు.

తృష్ణాన్నము. సం. వి. అ. పుం. ఖర్పాటక మనుగడ్డి. చూ, తృణము. 1

తె

తెంకాయ. దే. వి:చూ, రూ-టెంకాయ. [ట్టు.

తెంకాయచెట్టు. దే. వి:చూ,రూ-టెంకాయచె

తెంకి. దే. వి. రూ-టెంకి. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఇల్లు చూ, సదనము 1. (దేవళము అనికొందఱు)

తెంచు. దే. ప్రే. తెగఁజేయు రూ-త్రెంచు తెంపు-త్రెంపు.

తెండు దే. అ. క్రి. 1. పరుండు: చూ, శయనించు, వా 2. తీసికొనిరండు. "అపండు తెండు"

తెండెప్పలు దే విశే. బ (తెప్పలు + తెప్పలు) రూ-తెందేపలు. దరిలేనిది. సా 1, ఆ. 67 చూ, అపారము.

తెందేపలు. దే విశే. బ.—పై—

తెంపరి. దే విశే. (తెంపు + అరి) 1. తెగుదారి చూ, సాహసికుఁడు; 2 శూరుఁడు. జై 2, ఆ 46 చూ, హంవీరుఁడు 2.

తెంపి. దే. వి. 1 అనాథ చూ, విధవ, 2 తెగువ చూ, సాహసము, 3 తెగుట: తెంపు. భార. విరా. 5, ఆ. 61

తెంపు. దే వి. 1. తెగువ: చూ, సాహసము, 2. తెగుట: చూ, తెంపి 3; ప్రే 3 చూ, రూ-తెంచు

తెకతెక. దే. వి. ఉడుకుట, క్రాఁగుట, ఎగయుటయుండగు ధ్వన్యనుకరణము. రామ. 5, ఆ. 22 చూ, హూహూ.

తెకతేర. దే. విశే (తేర + తేర) 1 బొత్తిగా సంబంధములేనిది. పా. 4, ఆ 58; క్రి విశే 2. మిక్కిలివ్యర్థము. కళా 3, ఆ. 191 చూ, వ్యాహతము. 2.

తెక్కరము. దే వి అగ్గలిక చూ, విలాసము.

తెక్కలి. వై. వి. 1. తస్కర. చౌర్యము చూ, ముచ్చిలి, 2. మోసము. భార. శల్య. 2, ఆ 401. చూ, వంచన, 3. విమరిక: చూ, పరిహాసము. విశే. 4. మోసముచేయునది. భాగ. 6, స్కం. 352: చూ, వంచన

తెక్కలికాఁడు. వ్యు వి. 1. దొంగ చూ, ముచ్చు. 1; విశే. 2 చూ, వంచకుఁడు. భార స్త్రీ. 2, ఆ. 137

తెక్కపాటు. వై వి ఆపద. భాగ. 6, స్కం. 349: చూ, విపత్తు

తెక్కు దే వి 1. పశుచేఁదనపు టెక్కు. రూ-టెక్కు- టెక్కు- టెక్కు- టెక్కువ- తెక్కరి, నిక్కు; 2 అగ్గలిక పా 5, ఆ. 10 చూ, విలాసము.

తెగ. దే. వి. 1 రూ-తెవ గుంపు అచ్చ. యు, కాం. 23, చూ, సమూహము; 2 జాతీయసమూహము చూ, సమూహము; 3 పక్షము ఉ, రా. 6, ఆ. 97 చూ, పరిక్క 2, 4 (ఎక్కుపెట్టిన) అల్లెత్రాడు. ఉ, హరి 3, ఆ 53 చూ, మౌర్వి 1,5 జ్యాకర్షణ, ఎక్కుపెట్టుట, 6. రీతి చూ, విధము 1; 7 దీర్ఘము చూ, గాడవు 2; క్రి 8 నిశ్చయముగా, 9. శంకితముగా "తెగనాడు పలుదు సభలను"

తెగఁగొట్టు దే. స క్రి. (తెగన్ + గొట్టు) 1. నఱుకు చూ, ఖండించు, వా 2 మన్యస్థ వృత్తివిగానుండి స్థిరపఱచు

తెగఁజూచు. దే స క్రి (తెగన్ + చూచు) చంపు. భార. విరా. 1, ఆ. 324 చూ, సంహరించు

తెగఁబడు. వ్యు. అ క్రి. (తెగన్ + పడు) తెగించు: చూ, సాహసించు.

తెగఁబాటు దే అ క్రి (తెగన్ + పాటు): చూ, తెగఁబడు.

తెగచు దే అ. క్రి. కలఁగు. చూ, సంక్షోభించు.

త్రెగటాఱు దే అ క్రి (తెగటు + ఆఱు): చూ, మరణించు భార. అర.4, ఆ 254

త్రెగటాఱుచు దే. ప్రే. తెగటాఱఁజేయు: రూ-తెగటార్చు

త్రెగటార్చు. దే ప్రే —పై—

తెగటార్చు దే. వి. హింస. అం, భా. ద్వి. 224: చూ, వధము.

తెగటు దే. వి. 1. తుర్లు, గర్వము చూ, హంకారము. అ. క్రి. 2. త్రుళ్లు, గర్వించే భార ఉద్యో. 1, అ. 377 చూ, హంకరించే.

తెగడ. వై. వి.—త్రిపుటా. త్రివృతా.* (దీని భేదములు.—తెల్ల తెగడ, నల్ల తెగడ. ఇదే తెల్ల తెగడ): చూ, సర్వానుభూతి. (అవు పాలలో ఉడికించిన శుద్ధి విరేచనకారి)

తెగడిక దే వి రూ—తెగడు చూ, నింద 1.

తెగడికమానిసి ద్వ. వి అవగణితుఁడు.

తెగడు. దే వి. 1. చూ, రూ—తెగడిక భార. కర్ణ. 1, అ. 318; అ. క్రి. 2. ఉపేక్షింపఁబడు; స. క్రి 3 తిరస్కరించే చూ, భంగించే; 4. ఉపేక్షించే అచ్చ. బాల, కాం. 112. చూ, కన్నడించే, 5. దూఱు. నిర్వ. 10, అ 12: చూ, నిందించే.

తెగనీలుగుట. వా. వి. 1. చెప్పినమాట వినక పోవుట; 2. నాకేమనెడిగర్వము: చూ, హంకారము (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)

తెగపేయు. దే. స. క్రి నఱకు: చూ, పెలగు.

తెగసాఁగుట. వా. వి: చూ, తెగనీలుగుట.

తెగించే దే. అ. క్రి: చూ, తెగఁబడు

తెగు దే. అ. క్రి. రూ—తెగు-తెగియ్యు. 1: చూ, మరణించే, 2. భిన్నమగు: చూ, భేదిల్లు. 2; 3. ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కవాఱు; 4. తీర్పగు. రూ—తెగు-త్రెయ్యు జై. 8, అ. 209; 5: చూ, తెగఁబడు. ఉ, హరి. 4, అ 205. [ద్వి. 225.

తెగుట. దే వి చూ, మరణము. అం, భా

తెగుడు. దే వి నఱకుడు: చూ, విచ్ఛేదనము.2.

తెగుదల. దే వి. 1. అంతము నిర్వ. 9, అ. 58: చూ, నుద. 2; 2. క్షయము. భార-అర. 5, అ. 340: చూ, రక్త.

తెగుదారి. దే. విశే (తెగువ+దారి) 1. తెంపరి: చూ, సాహసికుఁడు; 2. ఈఁగికాఁడు. వ్రిభా. 1, అ. 46: చూ, దాత; 3. సాహసికుఁడు, సాహసికురాలు ఉ, రా.6,అ. 240.

తెగుదెంపు. దే. వి. (తెగు+ తెంపు) తీర్పు. జై. 8, అ 210: చూ, సత్యము 1. (తెగదెంపు అనియు వాడుక)

తెగుబడి. దే. వి. 1: చూ, తెగుడు; 2. దుక్కి: చూ, వ్యవసాయము. 2; 3. అమ్మకము: చూ, విక్రియము.

తెగులు. దే. వి. రూ—తెవులు 1 వ్యాధి: చూ, రోగము. 1; 2. సస్యరోగము: చూ, నావి.

తెగులుగొంటు. దే. విశే. రూ—తెవులుగొంటు-తెవ్లుగొంటు. 1. వ్యాధిగ్రస్తుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు; 2. వ్యాధిగ్రస్తురాలు: చూ, స్త్రీ; 3. వ్యాధిగ్రస్తము: చూ, రోగము.1.

తెగులుగొను. దే. అ. క్రి. (తెగులు + కొను): రూ—తెవులుగొను, తెవులువడు.

తెగువ. దే. వి. 1 తెంపు: చూ, సాహసము; 2. దాతృత్వము: చూ, వితరణము.

తెగువడు ద్వ. అ. క్రి. (తెగుడు + పడు) భేదపడు: చూ, వేఱుపడు.

తెచ్చు. దే స. క్రి. తీసికొనివచ్చు· కొనివచ్చు. (సం. వ):—ఆనయించే

తెచ్చుట వా. వి. పొందుట: (సం వి.)—ఆనయము—రూ—ఆనేయము, ఆహరణము, ఆహరము, ఆహృతి; తద్వి:-పొందింపఁదగినది.-ఆనేతవ్యము.

తెచ్చువాఁడు. వా. వి. చూ, ఆనేత.

తెటిక. దే వి. తెప్ప: చూ, ప్లోదము.

తెటుకు. వా. వి. వంపు, ఎగుడు దిగుడు. "మంచెపుపట్టెలు తెటుకుగానున్నవి", 2. తేడా, భేదము. "నీమాట తెటుకుగనున్నది."

తెట్ట. వై. వి.=ధట్ట. ప్రోవు: చూ, రాశి. 1.
తెట్టగిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టగిలన్ + పడు) రూ- తెట్టగిలు—తెట్టగిల్లు, తెల్లవాఱు: చూ, పాల్పడు (స్వార్థమునపడు.)
తెట్టగిలు. దే. అ. క్రి —పై—
తెట్టగిల్లు దే. అ. క్రి.—పై.—
తెట్టతెన్ను. ద్వ. వి. ఘంటాపథము, సంసరణము, ఘంటలతోఁగూడిన యేనుఁగుల దారి: చూ, మార్గము. 1.
తెట్టతెరువు. ద్వ. వి. —పై.—
తెట్టి. దే. వి. (రూ- తెట్టియ- తెట్టువ- తెట్టె- తొట్టి- తొట్టువ.) 1. నీటిమీఁదిమడ్డి; 2 పెరుఁగుమీఁదితెట్టె: చూ, మీఁగడ
తెట్టియ. వై. వి రూ- తెట్టె. 1.—పై.—, 2. తేనెపెర, తెట్టె: చూ, మధుపటలము, 3. తృణకాష్ఠాదిభారము: రూ- తెట్టువ- తెట్టె. [నము. 1.
తెట్టు. దే. వి కంచెకోట: చూ, ప్రాచీ
తెట్టువ. వై. వి. 1. నీటియందుగాలిచేఁ బ్రక్కఁజేరిన తృణాదిసమూహము. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 110· చూ, రూ- తెట్టియ. 3, 2. వర్గము. ఉ, రా. 3, ఆ.78: చూ, సమూహము.
తెట్టువగట్టు. ద్వ. అ. క్రి. (తెటువ+కట్టు) నీటియందు తృణాదికము గాలిచేఁ బ్రక్కఁజేరు. నిర్వ. 1, ఆ. 51. రూ- తెట్టువలుగట్టు- తెట్టెగట్టు, తెట్టువలుగొను- తెట్టెలుగొను.
తెట్టువలుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి.—పై—
తెట్టువలుగొను. ద్వ. అ. క్రి.—పై—
తెట్టువు. దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.
తెట్టె. వై. వి. 1: చూ, రూ- తెట్టియ. 1-2-3; 4. రూ- తెట్టెము. గుంపు: చూ, సమూహము
తెట్టెము. వై. వి: చూ, రూ- తెట్టె.
తెట్టెలుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టెలు+కట్టు) ప్రోవుకొను: చూ, రాసిపడు.
తెట్టెలుగొను. ద్వ. అ క్రి. (తెట్టెలు + కొను) —పై— ఉ, హరి. 3, ఆ 27.
తెడ్డు. వై. వి = తండువు- తండూ. రూ- త్రెడ్డు. 1. కొయ్యగరిఁటె: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. 6.); 2. పడవత్రోసెడు పలక: చూ, కీలి. 2.
తెడ్డునకుఁ బాకగుణము తెలియునా. లో. ఉదా.— "ఉ. కర్తవుగావు హర్తవునుగావభిరక్షివిగావు నీవుస, త్కీర్తిధురీణ యింతకును గృష్ణుఁడె మూలము గాన పుణ్యవిస్ఫూర్తియుఁ బాపవైకృతముఁ బూరుషుఁ బొందునె యస్వతంత్రతన్, వర్తిలుచుండుఁ దెడ్డునకు వచ్చునె పాకగుణాగుణావళుల్" (పాండురంగ మాహాత్మ్యము. 5, ఆ. 45.)
తెడ్డుమూతికొంగ. ద్వ. వి. జలపక్షివిశేషము: చూ, బకము. [నించే.
తెనమను. దే. అ. క్రి. పరుండు: చూ, శయ
తెనుంగు. తెనుఁగు. వై వి.=త్రిలింగ. రూ- తెలుఁగు. ఆంధ్రభాష. య.1, ఆ. 1: చూ, భాష. 1.
తెనుఁగువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, రూ- తెలుఁగువాఁడు.
తెన్గువాఁడు. వా. వి.—పై —
తెన్నిడి. దే. వి. రీతి: చూ, విధము. 1.
తెన్ను. దే. వి. 1 దారి· చూ, మార్గము. 1; 2. కుష్ఠము: చూ, మండలము. 3.
తెన్నుండు. దే. అ. క్రి. రూ- తొన్నుండు. పరుండు: చూ, శయనించే.
తెప్ప. దే. వి. 1 రూ- తేప- తేపిక: చూ, ప్లోడము; 2. రూ- తేప. ప్రోవు. వసు. 1, ఆ. 189: చూ, రాశి. 1.
తెప్పదరలఁగ. దే. ద్వి. క్రి. విన అతిశీఘ్ర

ముగ' చూ, వేగము. 3.

తెప్పలఁదేలు. దే. అ క్రి.1.(తెప్పలన్ + దేలు) 1. ఓలలాడు చూ, తేలు 4; ప్రే. 2. తెప్పలఁదేల్చు కళా. 6, ఆ 262.

తెప్పలుఁదేలుట. జా ఓలలాడుట. "నిచ్చెనిచ్చెలుగొప్పత్తరై యొచ్చెరించే ఖేలనంబులఁదెప్పలుఁదేలుచుండె" (కవికర్ణరసాయనము)

తెప్పి. వా. వి. మగగుతి తుదనుచర్మములోపల నుండెడు ఎఱ్ఱనికండ రూ-తొప్పి.

తెప్పిర్లు. దే అ క్రి అపాయమునుండి తేలు (రూ-తెప్పిఱిలు-తెప్పిఱిల్లు-తెప్పిఱు-తేఱు) ఉ, రా 3, ఆ. 353 చూ, నేకరించే

తెప్పిఱిలు దే అ క్రి —పై—

తెప్పిఱిల్లు దే అ క్రి —పై—

తెప్పిఱు దే. అ క్రి.—పై.—

తెప్పున దే దన్. క్రి విణ చూ, తెప్పదెరలఁగ

తెబక. దే. వి 1 మొత్తము:చూ, సమూహము, వా. 2 తేరగావచ్చినసొమ్ము,లాటరీలోవచ్చినసొమ్ము (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

తెమడ. దే. వి చూ, శ్లేష్మము.

తెమలు దే అ క్రి 1 చలించే పంచ వా. 2, ఆ 203 చూ, సలించే, వా. 2 తెమలిపిచేసికొను [తెమల్చు

తెమలుచే దే క్రి తెమలిచేసికొను. రూ-

తెమల్చు దే క్రి —పై—

తెమ్మ వై వి. 1 తేమ: చెమ్మ చూ, పడిను 2; 2. లోష్టము, మంటిగడ్డ చూ, భూమి 1

తెమ్మ వా స క్రి చూ, రూ-తే

తెమ్మెర దే వి (తెమ్మ + ఎర) 1. చల్లగాలి, మలయమారుతము విజ 3, ఆ, 40 చూ, వాయువు; 2 చిఱుగాలి, మందమారుతము చూ, వాయువు (ఎక్కిబ్బముకవృత్తియందు గాలియర్థమని తెలియవలయును)

తెమ్మెరకొడుకు ద్వ. వి చూ, భీముఁడు. సాం. మా 12

తెమ్మెరచెలి. దే. వి. అగ్ని. సాం. దే 12: చూ, వహ్ని 1.

తెయితక్కలు వా. వి బ 1. ఒకరకము గంతులు "తెయితక్క తెయ్య అనిఆడెను"; 2 కపటనాటకము "నీతెయితక్కలును శీతమాషాలును నాదగ్గఱపనికిరావు."

తెర. వై. వి 1 తరంగ అల. ఉ, హరి. 4, ఆ. 216 చూ, వీచి 1; 2 మఱుఁగు చీర భాగ. సా 1, ఆ 147 చూ, వస్త్రము; 3 అడ్డుపల. చూ, వల. 1; 4. పరస్కరిణి గంపపడను చూ, వస్త్రము; 5 తట్టి చూ, వేఁటతెర; బ 6 చూ, పరంపర భాగ. సభా. 1, ఆ 226, 7 అడ్డపాటు చూ, వ్యవధానము 3, వా 8 నాటకాగులయందు క్రిందకును మీఁదకును లాగనుచిత్రిపర్ణములుగల(సీను) అడ్డువస్త్రము; 9 తోలుబొమ్మలులోనగు ఆటలయందు బొమ్మలనాడించేటు కనుపుగఁగట్టిన తెల్లని ఒట్ట.

తెరఁగు గే వి రూ-తెఱఁగు 1. రీతి చూ, విధము. 1; 2. దారి చూ, మార్గము 1.

తెరచాఁప. ద్వ. వి డమాను, ఓడకొయ్యకుఁగట్టు తెంతుపటము చూ, చాఁప 2 (చూ, వస్త్రము)

తెరతెర వై వి. (ఏడుపకపాగునది) కాలువ, (పరంపర) చూ, కాల్వ. 4; వా 2 పరంపర. "వాఁకిటగ్గుతెరతెరగాఁవచ్చుచున్నది"

తెరనాటకప్రజంగాలు. మి వి బ చూ, బొమ్మలాటవాండ్రు

తెరపి దే వి చూ, తెం 7.

తెరయీఁగ. దే. వి. తూనీఁగ ఆం, భా. ద్వి. 65: చూ, మక్షిక.

తెరలు. దే. వి. కళము: చూ, సాపాటు.

తెరలఁబాఱు. దే అ. క్రి (తెరలన్ + పాఱు) తొలఁగు: చూ, విరియు.(స్వార్థమునపాఱు.)

తెరలిక. దే. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తెరలు. దే. వి. 1. రూ-తెరతెర-తెర్లు. పరం పర. పాండు. 1, ఆ. 184· చూ, వెల్లి. 4; అ. క్రి. 2. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 3. బయలుదేఱు జై 3, ఆ. 57; చూ, వెస్పు. 3; 4. కలఁగు భాగ. కర్ణ 3,ఆ 52; లక్ష్మి. 3, ఆ. 36· చూ, సంక్షోభించే; 5 చేష్ట. ఆం, భా త్మ 87 చూ, మర ణించే· 6. నీళ్ళలోనగుపవి కాఁగి సలసల పొంగు రూ-తెర్లు

తెరలుచే. దే ప్రే తెరలఁజేయు రూ-తెరల్చు. భాగ ద్రో 4, ఆ. 147.

తెరల్చు దే ప్రే —పై—

తెరలుడు. దే వి చూ, పర్యాణము.

తెరవ దే.వి రూ-తెఱవ.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ

తెరవాఱు. ద్వ అ క్రి (తెర + పాఱు) జిడ్డు దేఱి తెరగట్టు (తెర-ఆౘ)

తెరవు. దే వి (రూ-తె ఁగు-తెరకువ-తెరువు-తెర్వు-తెఱవు) దారి చూ, మార్గము 1

తెరవేఁట. ద్వ వి. తెరయెత్తి ఆడెడు వేఁట చూ, వేఁట 3

తెరవేఁటకాఁడు: ద్వ. వి తెరయెత్తి వేఁటా డెడు వేఁటకాఁడు స్వా 4, ఆ 40 చూ, వేఁటకాఁడు

తెరుకువ దే వి దారి చూ, రూ-తెరవు

తెరుపుమఱపు. దే. వి. రూ-తెఱపుమఱపు అప స్మారము· చూ, విస్మృతి.

తెరువరి దే. విశే (తెరువు+అరి) దారినడచే వాఁడు చూ, పాంథుఁడు

తెరువాటీఁడు దే విశే. (తెరువాటు+ఈఁడు) రూ-తెరువాటుకాఁడు. దారిదొంగ చూ, ముష్టిచ్చే. 1.

తెరువాటు. దే. వి. (తెరువు+అటు) (దొం గలు) దారికొట్టుట, అభిగ్రహణము: చూ, ముష్టిచ్చిలి.

తెరువాటుకాఁడు. దే. విశే: చూ, రూ-తెరు వాటీఁడు

తెరువు. దే. వి. దారి. ఉ, హరి 6, ఆ. 28: చూ, రూ-తెరవు.

తెర్లు. చూ, రూ-తెరలు.

తెర్వు. దే. వి: చూ, రూ-తెరవు.

తెఱ. దే. వి. రూ-తెఱ్ఱ 1 అగ్ని:చూ, వహ్ని. 1; 2 అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము 3, విశే 3 తెఱపయినది.

తెఱఁగు. దే వి. 1 రూ-తెరఁగు. రీతి. అచ్చ. యు, కాం. 37 చూ, విధము 1; 2 చే ష్టన. భార. అర. 7, ఆ. 158 చూ, సౌందర్యము; 3. సంధి. భార ఉద్యో. 3, ఆ. 262: చూ, సాప్తపదీనము.

తెఱఁగువడు ద్వ అ. క్రి (తెఱఁగు+పడు) 1 సంధియగు, ముడివడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ 21 చూ, సంధించే; ప్రే. 2. తె ఱఁగుపఱచే

తెఱపవ. దే. వి. 1 తెలివి. భాగ. 1, స్కం. 99 చూ, బుద్ధి, 2 ఉపాయము. స్వా 2, ఆ. 20 చూ, వెరవు

తెఱకొను. దే అ. క్రి (తెఱలు+కొను) బయలువెడలు· తెఱలు.

తెఱగంటి. దే వి (బ. తెఱగంటులు) (తెఱ+ కన్ను) 1 అనిమిషుఁడు. ఉ, రా. 4. ఆ. 349. చూ, వేలుపు, 2. అనిమిష స్త్రీ: చూ, వేలుపులు 2; 3. చేఁప, అనిమిషము· చూ, మత్స్యము. 1

తెఱగంటిబోనము తెచ్చినలావరి ద్వ. వి. గరు త్మంతుఁడు. వేం. ఆం. 18· చూ, హరివా హనుఁడు.

తెఱగంటిమ్రాఁకు. దే. వి. కల్పవృక్షము. సాం. దే. 13. చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

తెఱగంటియున్నలు దే. వి. బ: చూ, అచ్చె రలు.

తెఱగంటిఱేఁడు. దే. వి. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తెఱచు దే. స. క్రి. తెఱపిఁజేయు.

తెఱచేటు. దే. వి: తెఱచు. (సం. వ.)— ఉద్ఘాటనము.

తెఱనోటిమెకము. ద్వ. వి (తెఱనోరు + మెకము)· చూ, సింహము

తెఱప. దే. వి 1· చూ, తెఱచేట; 2. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1; 3. అడ్డపాటు; చూ, వ్యవధానము. 3; విశే. 4 మఱుఁగులేనిది: చూ, తెఱపి. 3 వా. 5 సుఖము తెఱపి.

తెఱపి. దే. వి 1. అవకాశము. భాగ. అర. 6, అ. 350: చూ, సందు. 6; 2. తలపైబరువుదిగిపోవుట; విశే. 3. మఱుఁగులేనిది· తెఱప-రూ- తెరపి. (సం వ.)— అవకాశము; వా. 4. ఖాళీ, 5 చూ, తెఱప 5.

తెఱపుమఱపు. ద్వ వి. 1. (చిత్తస్వాస్థ్యము తప్పినప్పుడు కలుగు) మఱపు: చూ, రూ- తెరపుమఱపు; 2. అకటవికటము: చూ, వ్యత్యయము.

తెఱమొగము మెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెఱలు. దే. అ. క్రి. 1. (వాసన) బయలువెడలు. చూ, తెఱకొను; 2: చూ, మరణించే. పాం. మా. 38.

తెఱవ. దే. వి. (తెఱ + వా.) ఆఁడుది. భాగ. అర. 4, అ. 235. చూ, రూ- తెరవ.

తెఱవామెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెఱవు. దే. అ. క్రి. 1. దారి· చూ, రూ- తెరవు. 2. రూ- తెఱఁగు. రీతి. అచ్చ. అ, కాం. 22· చూ, విధము. 1.

తెఱవుగాపరి. ద్వ. వి. కొల్పులి. పాం. తిర్య 1: చూ, శార్దూలము.

తెఱిపి. దే.వి. రూ- తెఱప- తెఱపి- తెరపి. 1. అడ్డపాటు చూ, వ్యవధానము. 3, 2. అరతి: చూ, విశ్రామము; విశే. 3 చూ, తెఱపి. 3.

తెఱుకువ. దే. వి. తెలివి: చూ, బుద్ధి.

తెఱ్ఱ. దే. విశే. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తెఱ 2.

తెల వై. విశే.=ధవళ. రూ- తెల్ల. (ఆమ్రేడితమందు తెలతెల) శుక్లవర్ణము. పంచ. నా. 5, అ. 19 చూ, వర్ణము. 6

తెలకపిండి. వై. వి.=తిలపిష్టము· చూ, రూ- తెలికపిండి

తెలకలు. వై. వి బ.=తిల: చూ, నువ్వులు.

తెలకవాఁడు. వై. వి.=తిలఘాతుక: చూ, తెలికులవాఁడు.

తెలగ. వై. వి.=త్రిలింగ రూ- తెలగా. 1. త్రిలింగదేశ శూద్రుఁడు, నాలవకులమువాఁడు: చూ, శూద్రుఁడు; 2 త్రిలింగదేశమునందలి యొకానొక శూద్రజాతి: చూ, శూద్రుఁడు; బ. 3 ఆజాతివారు(వృత్తియందు దీర్ఘమునకు హ్రస్వము. ఉదా — తెలగ(గా) బలిజెలు. (బ. తెలగలు- తెలగాలు)

తెలగాణ్యబ్రాహ్మణులు. పా. కృష్ణయజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు. వీరు క్రమముగా ఆపస్తంబ ఆశ్వలాయన కాత్యాయన సూత్రముల ననుష్ఠించువారు. వీరిలో దుంప తెలగాణ్యమని, వేవిటి తెలగాణ్యమని ద్వివిధము. వీరిలో గ్రామపాచకారి (పురోహిత) వృత్తివలన జీవించువారు కొంతకాలమువఱకు నింద్యముగఁ జూడఁబడిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తెలచు దే. స. క్రి· చూ, రూ- తెలుచు (ఇది వెలచు క్రియ వంటిదిగా నుండవచ్చును)

తెలతెలఁబోవు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలతెల + పోవు) చూ, వెల్వెలఁబోవు

తెలతెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి 1.—వై.— అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్లతెల్లవాఱు: చూ, వేగు.

తెలతెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలతెల+పాఱు) 1 —పై —అచ్చ బాల, కాం. 78; 2. తెల్లగా తెల్లవాఱు· చూ, వేవు.

తెలవాకు ద్వ. వి తెల్లనిసన్న పుతములపాకు. రూ- తెల్లవాకు. కళా. 2, ఆ 17.

తెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. రూ — తెల్లవాఱు. 1. ఉదయమగు చూ, వేవు; 2. తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు

తెలి. వై విశ. 1. = ధవళ. తెల్లనిది. "తెలినవ్వు": చూ, వర్ణను. 6; 2. నిర్మలము, తేట, నిచ్చేలము: చూ, నిర్మాల్యము; 3. కంచేము. రూ- తెలె చూ, పాత్రిము 6, 4 పక్వఘృతము: చూ, హవిస్సు 1

తెలికపిండి వై వి: రూ- తెలకపిండి, గానుగపిండి. (సం. ప) — తిలపిష్టము, పిణ్యాకము.

తెలికలు వై. వి. బ = తిలః. నువు-రూ-నువ్వు, నూగు- రూ- నూవు. బొట్టుగు- రూ - బొట్టు వు (వృత్తియందు ఏకవచనాంతము తెలికపిండి మొ)· చూ, నువ్వులు.

తెలికవాఁడు. వై వి. = తిలఘాతుక . చూ, రూ - తెలుకులవాఁడు

తెలికాకి వై. వి ధూంక్ష్మము చూ, వాయసము 1.

తెలిగ. వై వి. = స్ఫాలికా కంచేము: చూ, పాత్రిము. 6.

తెలిగంటి ద్వ. వి. (తెలి + కన్ను) ధవళాక్షి, అఁడుది ఉ, రా. 2, ఆ. 187: చూ, స్త్రీ.

తెలిగాము వై వి. = ధవళగ్రహ. శుక్రుఁడు చూ, రాహువు. 2.

తెలిగిబ్బ. ద్వ. వి. ఈశవృషభము. ఆం, భా. వ్రి 54: చూ, వృషభము. 1.

తెలిగొను. ద్వ. అ. క్రి. (తెలి + కొను) పరిమాణముచేయించే.

తెలిదమ్మి. వై వి.(తెలి + తమ్మి) (రూ- తెల్లదమ్మి- వెలిదమ్మి- వెల్లదమ్మి) పుండరీకము: చూ, పద్మము. 1.

తెలిదమ్మికంటి. ద్వ. వి. (తెలిదమ్మి + కన్ను) పుండరీకాక్షుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

తెలిదీవిమన్నీఁడు ద్వ. వి. —పై—

తెలిదమ్మకరి. ద్వ. వి. ఎరచిల్లపులుఁగు (ఒకానొకచేఁప అని కొందఱు) చూ, మత్స్యము 1

తెలిపక్కము. వై. వి. = ధవళపక్షము. రూ- తొలుపక్కము. శుక్లపక్షము. చూ, పక్షము. 1.

తెలిపిట్ట వై వి. = ధవళపిత్సన్. శ్వేతగరుత్తు చూ, హంస (ఇట్లు తెలిపులుఁగు)

తెలిపెనువాఁడు వా. వి· చూ, ఆవేదకుఁడు.

తెలిమెకము వై. వి = ధవళమృగ చూ, సింహము

తెలిమొదవు. ద్వ వి. కామధేనువు చూ, ధేనువు.

తెలిమోముపక్కి వై వి. = ధవళముఖపక్షి. గరుత్మంతుఁడు· చూ, హరివాహనుఁడు

తెలియ. వై వి.=స్ఫాలికా· చూ, రూ- తెలె

తెలియమి. వా. వి అప్రసిద్ధి: చూ, రహస్యము.

తెలియు దే. అ. క్రి. 1 ఎఱుకపడు భార. ఉద్యో 2, ఆ 102. చూ, విదితమగు; 2. తేటపడు. కై. 8, ఆ 63. చూ, విశదమగు; 3 మేలుకొను చూ, లేచు 2, 4 ప్రసన్నతనొందు. భార భీష్మ. 1, ఆ 102. చూ, వెలయు; స. క్రి. 5. ఎఱ్గు - రూ- ఎఱుఁగు, కను, కనుగొను- రూ - కన్గొను.

తెలియేఱు. ద్వ. వి. ఆకాశగంగ చూ, నది

తెలివరి వా. వి· చూ, విద్వాంసుఁడు

తెలివాఁక ద్వ వి· చూ, తెలియేఱు సాంబ. దే 16.

తెలివి దే. వి. 1 ప్రసన్నత, తేట, తేఱు.

భాగ. ఉద్యో. 3, ఆ. 263· చూ, శుద్ధము. 3, 2 ప్రకాశము, కాంతి చూ, వెలుగు ఱ 1, 3 రూ- తెలివిడి, వివేకము భాగ. స్కం 2,ఆ 213· చూ, బుద్ధి, 4. తెలుపు స్కా 3, ఆ 23 చూ, వర్ణము 6, 5. దేహాత్మాది భేదజ్ఞానము చూ, బుద్ధి(ఇం దలి 3 వ అర్థము చూడుము); 6. నిగివి భాగ. ద్రో. 2, ఆ 375 చూ, వికాసము; 7 (నిస్పృ) తేఱుట. స్కా 3, ఆ. 23

తెలివికత్తె. ద్వ. విశ ప్రాజ్ఞ, వివేకముగలది (ఆఁడుది) చూ, స్త్రీ

తెలివికాఁడు దే విశ. రూ- తెలివ్కాఁడు. 1 ప్రాజ్ఞుఁడు చూ, విద్వాంసుఁడు, 2 నేర్పరి చూ, సమర్థుఁడు.

తెలివిడి. దే వి. 1. తెలివి. చూ, బుద్ధి, 2 దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము 1, 3 తెలియఁజేయుట

తెలివితేటలు. జా నిర్మలమైనబుద్ధి "నీతెలివితేటలుమంచివి" "వాఁడు తెలివితేటలు గలవాఁడు"

తెలివిలేనితనము వా. వి. చూ, మఱపు 2

తెలివిలేనివాఁడు. వా వి చూ, మూఢుఁడు.

తెలివిల్తుఁడు. గ్వ. వి· చూ, మన్మథుఁడు. వేం ఆం 8

తెలివేల్పు. వా. వి చూ, శివుఁడు ఆం పదా సుర. 10

తెలుకులవాఁడు వై. వి. = తిలఘాతక : రూ- తెలకవాఁడు - తెలుకులి- గాండ్లవాఁడు. (సం ప.)—తిలఘాతకుఁడు.

తెలుంగు తెలుఁగు వై. వి. = త్రిలింగః. చూ, రూ- తెనుఁగు.

తెలుఁగువాఁడు. ద్వ వి: రూ- తెల్గువాఁడు. తెనుఁగువాఁడు- తెన్గువాఁడు.(సం. ప)— ఆంధ్రుఁడు.

తెలుకులి. వా. వై. వి.=:చూ, తెలుకులవాఁడు.

తెలుచు దే. స. క్రి. రూ- తెలచు- తెల్చు. 1. మ్రొక్కు రాఘ 1, ఆ 5 చూ, నమస్కరించు, 2. తేర్చు చూ, తెలుపు 9. భాగ. విరా. 4, ఆ. 227; 3. ప్రార్థించు. కళా. 6, ఆ 268 చూ, వేఁడికొను.

తెలుపాలు. ద్వ. అ క్రి. (తెలుపు+ఆలు) (రూ- తెలుపువాలు - తెల్లవాలు- తెలవాలు- తెల్పాలు)1 తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు; 2 ఉదయమగు చూ, వేగు.

తెలుపు దే వి. 1. ఊఱుట చూ, విశ్రాంతి.2; వై. వి 2 =ధవళ (రూ- తెల్ల- తెల్లన- తెలి- తెల్ల) ధావళ్యము: చూ, వర్ణము. 6, 3. మిక్కిలిగరగర చూ, పరిశుద్ధి; 4. మేహరోగము. చూ, రోగము 1; విశ 5. తెల్లనిది· చూ, వర్ణము 6; అం 6. పంచరంగులలో నొకటి చూ, రంగులు; క్రి. 7. ఎఱిఁగించు చూ, బోధించు, 8 మేలుకొలుపు. భాగ. ఆర 7, ఆ. 252 చూ, శుభోదయము; 9. తేర్చు చూ, తెలుచు 2; 10. తెలియఁజేయు.

తెలుపుడు దే వి ఎఱుక. రూ- తెల్పుడు. చూ, సూచకము.

తెలుపుడుసేయు ద్వ. స. క్రి. (తెలుపుడు + చేయు) ఎఱిఁగించు. చూ, సూచించు.(రూ- తెల్పుడుసేయు)

తెలుపువాలు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలుపు+వాలు) తెలుపాలు లక్ష్మీ. 3, ఆ. 131 చూ, వెల్లబాఱు

తెలె. వై. వి.=స్థాలికా. స్థాలమ్. భోజనపాత్రము, కంచము. రూ- తెలియ: చూ, పాత్రము. 8.

తెల్గువాఁడు. వా. వి: చూ, రూ- తెలుఁగువాఁడు.

తెల్చు. దే. స. క్రి. చూ, రూ- తెలుచు

తెల్పుడు. దే. వి: చూ, రూ- తెలుపుడు.

తెల్పుడుసేయు. ద్వ. స. క్రి: చూ, రూ-తెలుపుడుసేయు.

తెల్ల. వై. విశే. 1.=ధవళః. రూ-తెల. తెల్లనైనది: చూ, వర్ణము 6, 2 రూ-తెల్లమి-తెల్లము, తేట-రూ-తేటతెల్ల చూ, స్పష్టము.

తెల్లఉల్లి వా వి: చూ, వెల్లుల్లి.*

తెల్లకణములు. వా వి. రక్తమునందు తేడకానులవలె నుండెడుకణములు (ఇవిప్రాణాధారమైనవి.) (వైట్ కార్పసెల్సు)

తెల్లకలిగొట్టు. ద్వ. వి. కాష్ఠపాటలి*: చూ, స్థాలి. 2.

తెల్లకలువ వై. వి.=ధవళకైరవ రూ-తెల్లకల్వ కైరవము*. ఆం, భా. వ్రి. 164 చూ, పద్మము. 1

తెల్లకల్వ వై వి.=—వై.—

తెల్లకాకి వై. వి చూ, రూ-తెలికాకి.

తెల్లకొక్కెర. వై. వి. బలాకః: చూ, బకము

తెల్లగగ్గెర. ద్వ. వి. అర్జకము*: చూ, పర్ణాసము.

తెల్లగడ్డ. వై. వి: చూ, వెల్లుల్లి*.

తెల్లగన్నేరు ద్వ. వి. చూ, హయమారకము*

తెల్లగతిక. ద్వ. వి. శతవీర్య*: చూ, తృణము 1

తెల్లగలిజేరు. ద్వ. వి: చూ, వర్షకేతువు* (ఆవుపాలతో ఉడికించినశుద్ధి. మూత్రముజారీచేయును.)

తెల్లగలువ. వై. వి=: చూ, రూ-తెల్లకలువ.*

తెల్లగినియ. వై. వి: చూ, శిరీషపత్రి*.

తెల్లగిసె. వై. వి. చూ, శుకనాసము. 1.

తెల్లగుబ్బలి. ద్వ. వి. కైలాసపర్వతము. వేం అం. 77: చూ, పర్వతము.

తెల్లగురిగింజే. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

తెల్లగురిజే. వై. వి.—వై—

తెల్లగోరంట. వై. వి. సైరేయకము*: చూ, మహాసహ.

తెల్లచెన్నంగులు. ద్వ. వి. బ. ఒకరకముపట్లు చూ, ధాన్యము. [చూ, తృణము. 1.

తెల్లచెఱకు ద్వ. వి తేజనకము*: చూ, హరిత.1.

తెల్లచెఱకుపంటి జా. అతిమధురిమకైకల్పనఁజేసినవస్తువు. ఉదా.—"కుందనము కప్పువలపుం, జెందినచేందమునఁ దెల్లచెఱకునఁ బండై, సుందరియగు నక్కన్నియ, యందెలఁ బ్రాయంబువిడువ నాయితమాయెన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

తెల్లజీనను వై వి. రూ-తెల్లజీనును. వృత్తపర్ణి*: చూ, శణము.

తెల్లజేము వై. వి.—వై—

తెల్లజిలకఱ్ఱ వై వి శ్వేతజీరకము*: చూ, సుషవి. 2 [ణము.

తెల్లజిల్లేడు ద్వ. వి. అలర్కము* చూ, ఏకీర

తెల్లడాలుమెకము ద్వ వి చూ, సింహము

తెల్లతగరము వై. వి. ఖురకము చూ, లోహము. 1.

తెల్లతుమ్మ. ద్వ వి సోమవల్కము*. చూ, ఖట్టదిరము

తెల్లతెగడ వై. వి. త్రివృత* చూ, సర్వానుభూతి. [హయము.

తెల్లతేజీ. ద్వ. వి. ఉచ్చైశ్శ్రవము: చూ,

తెల్లతొళసి. వై. వి. కటుపత్రము* చూ, హరిప్రియ.

తెల్లదనము. వై వి. తెల్లన: చూ, వర్ణము. 6.

తెల్లదమ్మి. వై. వి: చూ, రూ-తెలిదమ్మి.

తెల్లదామర వై వి.—వై—

తెల్లదింటెన. ద్వ. వి. అశ్వఖురము*: చూ, దింటెన [చూ, లంక. 1.

తెల్లదీవి. వై. వి.=ధవళద్వీప. శ్వేతద్వీపము.

తెల్లన. వై. వి.=ధవళ. 1. శుక్లవర్ణము చూ, వర్ణము. 6, విశే. 2. తెల్లనిది అచ్చ. బాల, కాం. 5: చూ, వర్ణము 6.

తెల్లనాకు ద్వ. వి.(తెల్లని + ఆకు)· చూ, రూ-తెలనాకు (తెల్లన=తెల్లనాకు)

తెల్లనారి. ద్వ. వి ఒకానొకచేఁప· చూ, మత్స్యము 1

తెల్లనికొర ద్వ వి. 1. చూ, శివుఁడు విజ 1, ఆ 116, 2 చూ, బలరాముఁడు.

తెల్లనిపెట్ట వై వి చూ, హంస సాంబ.తిర్య,7.

తెల్లనిబట్ట వా వి శ్వేతవస్త్రము. చూ, వస్త్రము

తెల్లనిమయిడంట ద్వ వి చూ, బలరాముఁడు.

తెల్లనీరుల్లి వా. వి తెల్లనినీరుల్లిగడ్డ. చూ, పలాండువు

తెల్లనేలగుమ్మడు. ద్వ. వి విదారి*· చూ, భూమికర్కారువు [వాతంగిని.

తెల్లపులుగుడు ద్వ వి శ్వేతవాతంగిని*. చూ,

తెల్లపుటము ద్వ వి కుష్ఠము, శ్విత్రము. చూ, మండలము. 3

తెల్లబల్లి వా. వి తెలుపురంగుగలబల్లి చూ, బల్లి [ధాన్యము.

తెల్లబుడమలు. ద్వ. వి ఒకరకముసద్దు· చూ,

తెల్లమి వై. విశ. రూ-తెల్లము చూ, స్పష్టము

తెల్లము వై. విశ.—పై—

తెల్లములక. ద్వ వి. శ్వేతబృహతి* (ములక అనునది కవరిములక, తెల్లములక, పెద్దముల క అని త్రివిధము.): చూ, హింగులి.

తెల్లమెదవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తెలిమెదవు.

తెల్లమ్రాను ద్వ. వి. కల్పవృక్షము· చూ, నే లపుఁగొట్టు

తెల్లయిఱుగుడు. ద్వ. వి శ్వేతపత్రము *: చూ, శింశుప.

తెల్లయుప్పు. ద్వ. వి. మాత్రికఫల *: చూ, లవణి.

తెల్లయురగ పిల్లవేర్పిరి. ద్వ. వి. కోడిజేగ:· చూ, పుంజో.

తెల్లయేనుఁగు. వై వి (తెల్ల + ఏనుఁగు) ఐరా వతము· చూ, హస్తి.

తెల్లలొద్దుగు. వై వి జీర్ణవృంతము *· చూ, లొద్దుగు.

తెల్లవట్టివేరు. ద్వ వి. లామజ్జకము * చూ, వట్టివేరు.

తెల్లవస వై, వి హైమవతి *: చూ, విష.

తెల్లవాఁకుడు వై. వి శ్వేతకంటకారిక *: చూ, వాఁకుడు.

తెల్లవాఱగ ద్వ. వి రూ-తెల్లవాఱి- తెల్లవా ఱుగడ· చూ, వేగుజాము.

తెల్లవాఱి ద్వ వి.—పై —

తెల్లవాఱు. ద్వ అ. క్రి (తెల్ల + పాఱు) 1 ఉదయమగు చూ, రూ-తెలవాఱు. 1; 2 తెల్లనగు భాగ. ఉద్యో 2, ఆ 112· చూ, రూ-తెలవాఱు. 2; 3 చూ, తెల్లగిలఁబడు. " వాని పని తెల్లవాఱెను "

తెల్లవాఱుగడ. ద్వ వి చూ, రూ-తెల్లవాఱగ.

తెల్లవాలు. ద్వ. వి. రూ-తెల్లావలు. వెల్తియావా లు, సిద్ధార్థము: చూ, సర్షపము.

తెల్లవావిలి. ద్వ. వి. శ్వేతసురస, పుల్లవావిలి, బందెడ *. చూ, వావిలి

తెల్లవెంపలి. ద్వ వి శ్వేతపుంఖము *: చూ, వెంపలి [చూ, కారిబ.

తెల్లసుగంధిపాల. మి. వి. ఉత్పల శారిబ*.

తెల్లావలు. ద్వ. వి చూ, రూ-తెల్లవాలు

తెల్లి వై. వి.=ధవళి. తెల్లఁదనము. చూ, వర్ణ ము 8.

తెల్వికాఁడు. దే. వి· చూ, రూ-తెలివికాఁడు.

తెవ. దే వి. రూ-తెగ. గుంపు. అచ్చ. బాల,. కాం. 189. చూ, సమూహము.

తెవడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తెగడు.

తెవులు. దే. వి: చూ, రూ-తెగులు.

తెవులుగొంటు. దే. విణ: చూ, రూ-తెగులు గొంటు-తెవ్లుగొంటు. భార. విరా. 1, ఆ. 101

తెవులుగొను. దే. అ. క్రి రూ-తెగులుగొను, తెగులుపడు-రూ-తెవులుపడు. చూ, రోగ పడు

తెవులుపడు దే అ క్రి. (తెవులు + పడు —పై—కాశీ. 4, ఆ. 60 (టు.

తెవ్లుగొంటు. దే. విణ చూ, రూ-తెవులుగొం

తెస్సబాఉ. వా. అ. క్రి. వెర్వెలబాఉ. "నీ తెలివి తెస్సబాఉచున్నది;(ఇట్లు తెస్స ఓడు-తెస్సోడుఅనియు ఉత్తరసర్కారుల లో వాడుక.)

తే

తే వా క్రి. తీసికొనిరమ్ము· తెమ్ము (చూ, తెచ్చే)

తేఁకు. దే. వి: చూ, రూ-ఠేఁకు *.

తేఁకువ దే. వి. 1 ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. తెలివి చూ, బుద్ధి; 3. భయము. భార ద్రో 2, ఆ. 19 చూ, వెఱపు; 4 నిలు కడ· చూ, పాదు.

తేఁకెట్టు దే. వి. 1 తెంకాయ* చూ, నారి కేళము; వా. వి. 2 తేయాకుచెట్టు

తేఁటగీతము. తేఁటగీతి. పా. ఉపజాతులలో నొకటి నాలుగుపాదములు సరియైనవే. ఒ క్కొక్క-పాదమున ఒక సూర్యగణము రెండిం ద్రగణములు మఱిరెండు సూర్యగణములు గలిగి నాలుగవ గణాద్యక్షరము యతిగాగల పద్యము. (గీతి-గీతము-ఎత్తుగీతి.) " ఉదా. రాఘు, సామిఁద, నీకింతప్రేమ, రాదె.": చూ, వృత్తము. 1.

తేఁటి. దే. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.

తేఁటితెగదణి ద్వ వి చూ, మన్మథుఁడు.

తేఁటియెక్లవాఁడు దే. వి.—పై—

తేఁటియెక్లవింటిదొర. దే వి —పై —.ఆం, భా. ప్రి 45.

తేఁడు దే. అ. క్రి. 1. తెండు చూ, శయనించే, వా. 2 తీసికొనిరాఁడు (వ్యతి)

తేగ. దే వి. తాటిమొలక కెంగట-రూ-గెం గట. (సం వ) —అరోష్కషేప్నై (దీనిని కా ల్చుకొని తిందురు విరోచనకారి.)

తేగడ దే విణ. 1 తేసినది (నాశెము)· చూ, లోహము 1; 2. వృద్ధి చూ, వారకము

తేగము. వై వి =త్యాగము చూ, వితరణము.

తేగాకత్తి. ద్వ వి. చేఁకత్తి చూ, రిష్టి. 2

తేజఃప్రదము. అం అస్త్రములు ఏఁబదిమూఁ డింటిలో నొకటి· చూ, అస్త్రములు.

తేజఃఫలము సం. వి. అ. పుం: చూ, కంట వృక్షము.·

తేజనకము సం వి అ పుం. కాకివెదురు(ఇది తెల్లచెఱకు అని శ ర) * చూ, హరిత.1. (చూ, తృణము 1)

తేజనము. సం. వి. అ. పుం వెదురు *· చూ, వేణువు. [స్రివ.

తేజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ చాఁగ*. చూ,

తేజము సం వి స. వ.=తేజో. రూ-తేజస్సు. 1. ప్రకాశము చూ, వెలుతురు. 1; 2. కోశబలమువలనఁ గలిగిన తేజస్సు· చూ, ప్రభావము, 3. పరాక్రమము, శౌ ర్యము· చూ, శక్తి. 1; 4. ఇంద్రియము: చూ, రేతస్సు 1, అం. 5. ద్రవములు తొ మ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, ద్రవములు; 6 మూర్తులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, మూర్తులు; 7. గుణములు ఆఱింటిలో నొక టి· చూ, గుణములు; 8. భూతములు ఆఱిం టిలో నొకటి: చూ, భూతములు.

తేజస్తి మిరన్యాయము పా. వెలుఁగున్నచోటఁ జీఁకటి యుండదను రీతి.

తేజస్వి. సం విశ. (న్. ఈ. న్) తేజస్సుగలవాఁడు.

తేజస్వితి (పరాక్రమ) అం. నాయకగుణముల లో నొకటి. చూ, నాయకగుణములు.

తేజస్సు చూ, రూ-తేజము

తేజి దే. వి రూ-తేజీ 1. గుఱ్ఱము చూ, హయము, 2. పూజ్యాశ్వము' చూ, హయము. (ఇది ఉన్నతవాజి.)

తేజితము. సం. విశ వాఁడి చేయఁబడినది, శాతము' చూ, శితము. 1

తేజీ. దే వి చూ, రూ-తేజి.

తేజోపకర్షణము. అం అస్త్రములు ఏఁబది మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తేజోవతి. అం దిక్పాలపట్టణములు ఎనిమిదింటి లో నొకటి చూ, దిక్పాలపట్టణములు.

తేజరిలు వైకృ. అ క్రి.=తేజః.రూ-తేజేరిల్లు' చూ, పరికాశించే 1

తేజరిల్లు వై. అ. క్రి —పై—

తేజో వై వి.=తేజః 1. పరికాశము, కాంతి అచ్చ బాల, కాం 26' చూ, వెలుతురు 1; 2 కోశబలము వలన కలిగిన తేజము, ప్రతాపము. అచ్చ బాల, కాం. 43' చూ, పరిభావము. 1, 3' చూ, తేజము. 2

తేట. దే వి. 1. పరిసన్నత చూ, శుద్ధము. 3; 2 నైర్మల్యము చూ, నిర్మాల్యము; 3. తేటినమజ్జిగ లోనగునది; విశ. 4. నిర్మలము. "నీళ్లుమిక్కిలి తేటగా నున్నవి." చూ, నిర్మాల్యము; 5 పరిసన్నము. "తెలివితేటలు" "ఇప్పుడు వీని మొగము తేటగా నున్నది. ": చూ, శుద్ధము. 3; 6. విశదము. "నీవు తేటగా మాటాడుము." చూ, స్పష్టము.

తేటతెల్ల. ద్వ. విశ. 1. మిక్కిలి స్పష్టము: చూ, స్పష్టము; 2. వెల్లడి, విశదము. హరి శ్చ. 4, ఆ. 83: చూ, స్పష్టము

తేటపడు. ద్వ. అ క్రి చూ, విశదమగు. వసు. 2, ఆ. 75

తేటిక. దే వి. తెప్ప చూ, పోడము

తేడా. వా. వి. 1 భేదము "ఏనఁగునకును దోమకును ఎంత తేడాకలదో నీకును నాకును అంత తేడాకలదు" వా. వి 2. పెచ్చు.

తేడామాట. వా. వి. చూ, మాటతేడా.

తేఱుపు. దే. వి. రూ-తేర్పు-తేన్పు: చూ, రూ-తేనుపు.

తేది. వై. వి.=తిథి. 1. (సౌరమాసమునందు) దిన, దినము చూ, రోజు; 2. ఇంగ్లీషు తారీఖు. (డేట్)

తేనియ. దే వి. రూ-తేనె: చూ, మధువు. 5.

తేనియతిండి. దే. వి. రూ-తేనెతిండి. తుమ్మెద, మధుపము చూ, భ్రమరము

తేనీఁగ. దే. వి చూ, రూ-తేనెటీఁగ. అం, భా. ద్వి. 95.

తేనీరు. వా. వి. తేయాకువేసికాఁచినకషాయము. (టి, టివాటర్)

తేనె. దే. వి. 1: చూ, రూ-తేనియ(పుట్టతేనె, పెరతేనె లోనగు రకములుకలవు); అం. 2. పంచామృతములలో నొకటి' చూ, అమృతములు; 3. అర్ఘ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి చూ, అర్ఘ్యములు

తేనెగద్ద ద్వ. వి. ఒకరకముగ్రద్ద చూ, హరివాహనుఁడు.

తేనెగాజు. దే. వి. కాచవలయవిశేషము: చూ, భూషణము. 2

తేనెటీఁగ. దే. వి (తేనె+ఈఁగ) సరఘు: చూ, మధుమక్షిక.

తేనెతిండి. దే. వి. చూ, రూ-తేనియతిండి.

తేనెతుట్ట. దే. వి: చూ, మధుపటలము.

తేనెతెర. దే. వి: చూ, తేనెతుట్ట

తేనెతోన. దే. వి. గూ-తేనెతోల 1.ఒకరకము తియ్యనిభక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము; వా. 2· చూ, తేనెతుట్ట.

తేనెతోల —పై —

తేనెదానిమ్మ. ద్వ. వి. తియ్యదానిమ్మ*. చూ, దానిమ్మ

తేనెపటికబెల్లము ద్వ. వి చిన్నిపూవుతేనె చూ, బెల్లము 1.

తేనెపట్టు· చూ, తేనెతోన

తేనెపూసినకత్తి జా. పైకినెమ్మదిగాఁ గాన్పించుచు లోనఁగ్రౌర్యముగలవాఁడు "తేనెపూసినకత్తి]ఘాతి]సురుండు" (పాండురంగమాహాత్మ్యము)

తేనెమామిడి. దే. వి. తియ్యమామిడి* చూ, మామిడి

తేనెమ్రాను. దే. వి చూ, శేళముష్టి 3*.

తేనెయరఁటి. దే. వి. (తేనె + అరఁటి) బూడిదవన్న పుపండ్లుగలనల్లనిఅరఁటి*. చూ, రంభ.2

తేనెలుట్టిపడుట. జా. మధురములుగనుండుట, ఆనందముచే తియ్యనిలాలాజలము ఊరుట "పలుకులఁదేనెలుట్టిపడఁబల్కవు నేఁడిదియేమి." (పారిజాతాపహరణము)

తేనెసారాయి. ద్వ. వి. తేనెతోఁజేసినమద్యము. చూ, సుర. 2.

తేప. దే. వి. 1. తడవ: చూ, వెండియు; 2. రూ-తెప్ప. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 160 చూ, హోడము

తేపిక. దే. వి: చూ, రూ-తేప. 2. ఆం, భా. వ్రి. 157.

తేమ. వై. వి.=తేమః. 1. రూ-తెమ్మ: చూ, స్తైమము; విణ. 2. తడిసినది: చూ, స్తైమము.

తేమగిల్లు. వై. అ. క్రి. చెమ్మగిల్లు: చూ, పదనుకొను.

తేమనము. సం. వి అ. న. 1.=తెమ్మ తడియుట: చూ, స్తైమము; 2.=తిమ్మనము, వజ్జిగపులుసు: చూ, మజ్జిగ.

తేమము. సం వి. అ పుం =తెమ్మ. చెమ్మ: చూ, స్తైమము

తేమానము. దే. వి చూ, వడ్డి.

తేమ్రాను. దే వి. 1. కొబ్బరి*. చూ, నారికేళము; వా. 2 తేయాకుచెట్టు

తేయాకు. వా వి. (తే + ఆకు) తే అను ఒకానొక చెట్టుఆకు (తే. అన్యదేశ్యము)

తేయు దే అ క్రి చూ, జీర్ణించే

తేర. దే. వి 1 తేటా చూ, శుద్ధము. 3; 2 సంబంధములేమి; విణ 3 సంబంధములేనిది; క్రి విణ 4 వ్యర్థముగా తేరకు, 5. అనాయాసముగా "వానికీసొమ్ము తేరగావచ్చెను (తేర=తేరగా) జై 6,ఆ 203: తేరకు; తద్వి.—సునాయాసముగా.- తేరకుఁదేర.

తేరకత్తియ ద్వ విణ రూ-తేరకత్తె. 1. సంబంధములేనిది (ఆఁడుది), రిత్తకత్తె· చూ, స్త్రీ, వా. 2 తేరగావచ్చినయాఁడుది.

తేరకత్తె. ద్వ. విణ —పై—

తేరకాఁడు. దే. విణ. సంబంధము లేనివాడు· చూ, పరాయివాఁడు (ఈపదమునకుఁతేర' కడనుండెడు అర్థములనుబట్టి ఇతర అర్థములను ఊహించునది)

తేరకు. దే ద్రి. క్రి. విణ· చూ, తేర. 4-5.

తేరకుఁదేర. దే. అవ్య. క్రి. విణ. చూ, తేర. 5. పాండు. 3, ఆ 67.

తేరకొను. దే. అ. క్రి. తేటపడు. స్వా. 3, ఆ. 91. చూ, విశదమగు.

తేరినది. దే. వి. ప్రసన్నము. ఆం భా. వ్రి. 158: చూ, శుద్ధము. 3.

తేరు. దే. వి. 1. రథము: చూ, శకటము. 1; 2. బండి: చూ, శకటము. 1; 3. జలా

దుఃసైగ్మల్యము: చూ, నిర్మాల్యము; అ. క్రి. 4. కలుగు. రాఘు 1, ఆ. 19: చూ, పుట్టు. 2

తేరుకాఁడు. దే. వి చూ, రథికుఁడు

తేరుపూన్పరి. దే. వి (తేరుపూన్పు + అరి) చూ, సారథి అచ్చ అ, కాం 118

తేర్చు. దే స. క్రి. 1: చూ, తెలుచు 2; ప్రే. 2: చూ, రూ-తేలుచు. 1—2

తేలి దే. వి. కాఁచఁగా తేలిన నెయ్యి చూ, హవిస్సు 1 [వీక్షణము

తేలిచూపు దే వి తేరకొనఁజూచుట చూ,

తేలిపాఱుచూపు. దే. వి.—పై—

తేలు. దే వి 1 ప్రసన్నత. ఆం, భా ప్ర 50 చూ, శుద్ధము 3, అ క్రి 2 వేమ. సాంబ మాన 36 చూ, మరణించు, 3 చూ, తేటపడు స్వా. 3, ఆ. 23, 4 ప్రసన్నతనొందు చూ, నెలయు, 5 ఉపశమిల్లు చూ, సుశ్రుక్క. 4: 6 స్వస్థమగు, తేలుకొను చూ, రక్కొను, 7 తెప్పటిలు చూ, సేకరించు; 8 కలుగు చూ, పుట్టు 2; 9 సమాప్తమగు. చూ, సరిపోవు 3, 10 చూ, తేరకొను అచ్చ అర, కాం. 107

తేలుకొను దే అ. క్రి చూ, తేలు 6

తేలుగడ. దే వి 1. ముగియుట: చూ, సమాప్తి 1, 2 తేలివిడి, దృష్టాంతము. చూ, నిదర్శనము 1.

తేలుచు దే. ప్రే. రూ-తేర్చు 1. ప్రసన్నతనొందు, 2 చేంపు చూ, మరణించు.

తేలఁగిలఁబడు ద్వి. అ. క్రి. (తేలఁగిలఁ + పడు) 1. పైకితేలు రూ-తేలగిలు-తేలగిల్లు-తేలు-తేలాడు-తేలిపోవు, తేలియాడు; 2. పరవశమగు. రూ-తేలగిలు-తేలగిల్లు-తేలు. చూ, విస్మృతినొందు. (స్వార్థముసపడు)

తేలగిలు. దే. అ. క్రి: చూ, తేలఁగిలఁబడు.

తేలగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తేలవేయు. దే స. క్రి తేలగిలవేయు.

తేలాడు దే అ క్రి. (తేలి + ఆడు): చూ, తేలఁగిలఁబడు 1.

తేలించు దే స. క్రి జయించు: చూ, విజయమునొందు.

తేలిక దే వి. 1 లఘుత్వము చూ, లాఘవము; విశే. 2 లఘువు చూ, లాఘవము.

తేలికగాలి. వా వి ఉలకనగాలి: చూ, వాయువు.

తేలికపఱచు. దే. అ. క్రి. లాఘవపఱచు చూ, తిరస్కరించు

తేలిపోవు. దే అ. క్రి 1. హానిచేయక తొలఁగిపోవు చూ, విరియు 5, 2 తొలఁగిపోవు చూ, విరియు 5, 3 చూ, తేలు. 2, 4 చూ, తేలఁగిలఁబడు. 1

తేలియాడు. దే అ. క్రి చూ, తేలఁగిలఁబడు 1.

తేలిబ్రాహ్మణులు పా ఓరుబుగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులును కూడకలరు. వీరు తిలఘాతకులకు పురోహిత్యము చేయువృత్తికలవారుగా నున్నారు చూ, బ్రాహ్మణులు.

తేలు దే వి 1. పొట్టేయు చూ, వృశ్చికము. 1, అ. క్రి. 2. నీళ్ళలోమునుఁగక మీఁద సంచరించు ఓలలాడు-రూ-ఓలాడు, జేలకమాడు, తెప్పలదేలు, తేలిపోవు; 3. మునకవేయు, నీళ్ళలోక్రీడించు (అనికొందఱు). విజ. 1, ఆ. 94 చూ, నీళ్ళాడు 2; 4. పైకితేలు. పాండు. 3, ఆ 65. చూ, తేలఁగిలఁబడు. 1, 5. తలచూపు: చూ, పొడచూపు; 6. పరవశమగు: చూ, తేలఁగిలఁబడు. 2, వా. 7. వెల్లడియగు "వాండ్ర గుసగుసలలోనిసంగతి తేలినది."; 8 తెంపియగు. "ఉభయవాదులును చెటెరొుక నూటునూటాటు దండుగతోను తేలిరి."

తేలుకుట్టు. దే. అ.క్రి. తేలుకొండెతో పొడుచు.
తేలుకొండి దే వి వృశ్చికాళి* చూ, వృశ్చి
కము. 2. [అళిము.
తేలుకొండిముల్లు దే. వి అలము-రూ-ఆలము-
తేలుచు దే ప్రే. తేలఁజేయు: రూ-తేల్చు
తేలుతోఁక. దే వి. కొండె. చూ, వాలము 1
తేలుబాణము. మి. వి. ఒకరకముబాణసంచు.
చూ, బాణసంచు
తేలుమణి. మి. వి: చూ, తేలుకొండి* [ము 1
తేలుమీను. ద్వ వి. చిలిచిమము చూ, మత్స్య
తేలుమేపరి. దే వి: చూ, బిరేశయ
తేలుమొన. దే. వి. చూ, తేలుకొండి*.
తేలురాసి. ద్వ. వి వృశ్చికరాశి చూ, రాశి.2.
తేలువాలు. దే అ. క్రి. (తేలు + పాలు)
జనించు చూ, పుట్టు. 2.
తేల్చు దే. ప్రే: చూ, రూ-తేలుచు [డుగ.2.
తేవ. దే వి. ఒకానొకపండుగ: చూ, పం
తేవనము సం. వి. అ. న. 1 ఆటతోఁట. చూ,
వనము 2, 2. ఆట. చూ, విలాసము. 1

తై

తైజసము. సం వి. అ. న. 1. బంగారు వెండి
లోనగు ధాతుద్రవ్యము. చూ, లోహము
1, పుం. 2. రాజసగుణము. సత్వాదిగుణ
ములు మూఁడింటిలో నొకటి. చూ, గుణ
ములు. 2 (చూ, త్రియము)
తైజసావర్తని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారు
లోనగునవి కరఁగుమూస. చూ, మూస.
తైతిల. వా. అం. చూ, రూ-తైతుల
తైతిలము. సం. వి. అ. న. 1. చూ, రూ-తై
తుల; పుం. 2. మండెఁగ: చూ, ఖడ్గము.
తైతుల. అం. రూ-తైతిల-తైతిలము. కరణములు
పదునొకటింటిలో నొకటి చూ, కరణము.
14; కరణములు. 2 [చూ, తీతువు.
తైత్తిరము. సం. వి. అ. న. తిత్తిరిపిట్టలగుంపు:
తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము పా. ఇందు

	అష్ట	ప్ర	అను
	1	8	78
	2	8	76
	3	12	164
		28	338
ఆరణ్యకమున		10	218
పరిశిష్టపిళమ ప్రపాఠకమున		..	80

సంహితలోని 44 ప్రశ్నలును, బ్రాహ్మణా
రణ్యకముల 38 ప్రశ్నలును గలసి మొత్తము
82 ప్రశ్నలు. ఈమొత్తము కృష్ణయజుర్వే
దమనఁబడును. ఆర్షక్రమమునుబట్టి కాం
డానుక్రమణిక యీ82 ప్రశ్నలను 52 కాం
డములనుగా విభజించినది అందుచేఁ జెప్పఁ
బోవు కాండము లాయాఋషులు దర్శించిన
వేదభాగముల గుంపులని యెఱుంగునది.
కాండములు.—ఋషులు.
ప్రాజాపత్యకాండములు8.—పౌరోడాశిక
మంత్రములు.— యాజమానమంత్రములు -
యాజమానవిధి- దార్శికహోత్రవిధి-దార్శి
కహోత్రమంత్రములు- పౌరోడాశికవిధి-
హోతృవిధి— హోతృమంత్రములు—-
పితృమేధము అనునవి వీనికిఁ బ్రజాపతి
ఋషి. వీనిలో మొదటి 4 ను సంహితలో
నివి. తరువాతిమూఁడును బ్రాహ్మణములో
నివి. కడపటి రెండునారణ్యకము లోనివి.
సౌమ్యకాండములు. 9.—అధ్వరము-గ్రహ
ములు—దక్షిణలు—అధ్వరవిధి గ్రహవిధ
దక్షిణావిధులు— వాజపేయమంత్రములు-
వాజపేయవిధి—సవములు— ప్రవర్గ్యము-
ప్రవర్గ్యవిధి అనునవి. వీనికి సోముఁడుఋషి.

ఇందు మొదటి 5 ను సంహితలోనివి తరువాతి 2 ను బ్రాహ్మణములోనివి కడపటి రెండునారణ్యకము లోనివి.

ఆగ్నేయకాండములు 7 — పునరాధేయమంత్రములు పునరాధేయవిధి — అగ్న్యుపస్థానమంత్రములు తద్వ్యాఖ్యలు — అగ్ని లేక చయనయాజమంత్రములు — చయనవిధులు — చయనోపానువాక్యములు — అగ్న్యాధేయమంత్రములు తద్విధులు — అగ్నిహోత్రవిధి అనునవి ఇందు మొదటి 5 ను సంహితలోనివి తక్కినవి 2 ను బ్రాహ్మణములోనివి

వైశ్వదేవకాండములు 16 — రాజసూయము — రాజసూయ బ్రాహ్మణము బ్రాహ్మణములు — కామ్యపశువులు — కామేష్టులు — ఉపానువాక్యములు — యాజ్యలు — అశ్వమేధమంత్రములు — సావిత్రియము — అశ్వమేధవిధి — సావిత్రియవిధి — ఉపహోమములు — కాఠకి (లేక) సౌత్రామణి — సూక్తములు — నక్షత్రేష్టి — అచ్ఛిద్రములు — హౌత్రకహౌత్రము — నృమేధము అనునవి దీనికి విశ్వేదేవులు ఋషులు. ఇందు మొదటి 7 ను సంహితములోనివి తక్కినవి 9 బ్రాహ్మణములోనివి

ఉపనిషత్కాండములు 3 - అరణ్యకములోని సప్తమప్రపాఠకము సాంహితీయము దీనికి సాంహిత్యుపనిషత్తు ఋషి.

అరణ్యకములోని 8—9 ప్రపాఠకములు వారుణీయము. దీనికి వారుణ్యుపనిషత్తు ఋషి.

10 వ ప్రపాఠకము యాజ్ఞికీయము దీనికి యాజ్ఞిక్యుపనిషత్తు ఋషి. ఇట్లు పై 44 కాండములును తిత్తిరిశాఖా కాండములనఁబడును ఇంక.—

కాఠకములు 8.—అందు సావిత్రము — నాచికేతము — చాతుర్హోత్రము — వైశ్వసృజము అను 4 ను హవ్యవాహీయములు. దీనికి హవ్యవాహనుఁడు ఋషి. ఇవి బ్రాహ్మణము లోనివి ఆరణ్యకములోని మొదటి ప్రపాఠకమారుణకేతు (?) దీని కరుణులు ఋషులు దివశ్శ్యేనేష్టులు — అపాఘేష్టులు — అనునవి వైశ్వదేవకాండమనఁబడును దీనికి విశ్వేదేవులు ఋషులు ఆరణ్యకము ద్వితీయప్రపాఠకము స్వాయంభువ కాండము దీనికి స్వాయంభువుఋషి ఇట్లు చూపిన 58 కాండములుగాక, ప్రిస్మృగ్మిశ్నోతి ప్రశ్నద్వయమును గొన్ని వైశ్వదేవ మంత్రములును, ఏకాగ్నికాండమనఁబడుచున్నవి. ఈకాండమునకు విశ్వేదేవులు ఋషులు ఇత్యాది —(చూ, యజుర్వేదము — ఉపవిద్యలు) చూ, బ్రాహ్మణము

తైత్తిరీయసంహిత పా ఈసంహితయందలి ప్రధానభాగములు కాండములులేక, అష్టకములు ఒక్కొక్కటష్టకము, ప్రపాఠకములు లేక ప్రశ్నములు గాను, ఒక్కొక్క ప్రశ్నమనువాకములుగాను; ఒక్కొక్క యనువాకము, కండికలులేక పంచాశత్తులు గాను విభజింపఁబడినవి

అష్ట	ప్ర	అను
1 —	8 —	146
2 —	6 —	75
3 —	5 —	55
4 —	7 —	82
5 —	7 —	120
6 —	6 —	66
7 —	5 —	107
	44	651

అను	కండికలు
651	2193 (ఏఁబదిపదముల సమూహము పంచాశత్తనఁ బడును) (ఇది తెనుఁగుదేశ

మున పనస యని చెప్పఁబడుచున్నది. పగపాఠముబట్టి వచ్చినపదములసంఖ్య 19290 అక్షరములసంఖ్య 253868 శాఖావాక్యములయొక్క సంఖ్య 19488. పైనఁజూపిన 44 ప్రశ్నలు=సంహిత)ఇత్యాది (చూ, యజుర్వేదము)

తైరు దే. వి. దధి చూ, పెరుఁగు 1.

తైర్థికుఁడు సం విణ చూ, తీర్థవాసి

తైలకంద సం. వి ఆ స్త్రీ కరవీరకందశ చూ, మూరణము.

తైలంగసామవేద బ్రాహ్మణులు పా వీరు రణాయనశాఖవారు. వీరిలో భరద్వాజ, వాధూలస, గౌతమ, అత్రి, నిత్తుందిల (నిత్యుందిన), వాసిష్ఠ, కౌండిన్యులను సప్తగోత్రముల వారునుగలరు వీరిది ద్రాహ్యాయణ సూత్రము చూ, బ్రాహ్మణులు.

తైలపర్ణి సం. వి ఈ స్త్రీ 1 చిల్లమడ్డి (దేవదారుబంక చేఁ జేయఁబడి సరళద్రవమను పేరుగలది). చూ, సల్లకి 3, 2 పీతచందనము చూ, వాసన

తైలపాయిక సం. వి. ఆ స్త్రీ 1. ఖలాధార (తె. వ) — గబ్బిడము- రూ- గబ్బిడాగబ్బిడాయి-గబ్బిరాయి- గబ్బిలము- గబ్బిలాయి, జబ్బిడే-రూ-జిబ్బిడాయి, గబ్బిలపుజాతి భేదములు — అజినపత్రి, చర్మచటక-రూ- చర్మచటి, జతుక-రూ- జతూక. (తె వ) —చివుక- చివుకపిట్ట, చీకురాయి-రూ- చీకురువాయి-చీకువాయి జివుక-రూ-కీవుక, 2. ఎఱ్ఱతోఁటకూర * చూ, మారిషము. [పిపీలిక

తైలపిపీలి. సం. వి ఈ స్త్రీ. ఎఱ్ఱచీమ చూ,

తైలపిపీలిక సం వి. ఆ. స్త్రీ —పై—

తైలము. సం. వి. అ. న. నూనె (ఇది వీరంగాదిశబ్ద పూర్వకమైనపుడు తత్తద్రవద్రవ్యమును తెలియఁజేయును. వేఁండ తైలము మొ.) (నూనె=చేమురు కలుగఁజేసెడు విత్తులుగలచెట్టునకు వెనుక వచ్చినప్పుడు ఆయాయి చేమురున కర్థమగును ఉదా —ఇప్పనూనె, వేపనూనెమొ) చూ, స్నేహము 2. (చూ, తైలములు) (చూ, హవిస్సు)

తైలములు. అం కర్పూరతైలము, కేతకీతైలము, ధన్వంతరీతైలము, పంచామ్లతైలము, పాశ్చాత్యసింబతైలము, పూతికాతైలము, భూనాగతైలము, భృంగామలకతైలము, మట్టితైలము, మైనపు తైలము, లక్ష్మీనారాయణతైలము, లాక్షాదితైలము, వాతాంతకతైలము, విషముష్టితైలము, శంఖపుంఖాది తైలము, స్నేహార్కతైలము ఇత్యాది (చూ, తైలము)

తైలికుఁడు సం వి అ పుం చూ, గానుఁగవాఁడు. [ము) చూ, భూమి 1

తైలీనము సం విణ తిలలు పండునట్టి (పొల

తైషము సం వి అ. పుం పుష్యమాసము, పౌషము చూ, మాసము 1

తో

తొంక. దే. వి రూ-తోఁక. అచ్చ సుం, కాం. 105. చూ, వాలము 1.

తొంగలి. దే. వి 1. ప్రకాశము చూ, వెలుతురు 1; విణ 2. వాలునది స్వా. 2, అ. 32 చూ, వాలుపు; 3 సిరించునది చూ, ప్రాచకము.

తొంగలించు దే అ క్రి. 1. అలయు చూ, వికసించు; 2. అతిశయించు భాగ 3, స్కం. 47 చూ, ముమ్మరించు, 3 చూ, ప్రకాశించు; 4 చూ, నర్తిల్లు; 5 చూ, స్ఫురించు, 6. నిక్కు: చూ, పీఁగు.

తొంగ్లిలిగొను దే. అ. క్రి చూ, తొంగలించు.

తొంగలిపాట్లు ద్వ. వి. బ చూ, సమస్కారము.

తొంగలిఱెప్ప దే. వి. ఘనపక్ష్మము: చూ, ఱెప్ప. [చూ, బొట్టు. 6

తొంగిల్లు దే వి. ఒ సీళ్లుబోసగువాని బొట్టు

తొంగు దే అ క్రి 1 చూ, శయనించే, 2 వాలు క జ 3, అ 29 చూ, వ్రాలు 3

తొంట దే వి 1 చెట్టుపట్ట చూ, తెరడు, 2. కసవునంటి, పిరి చూ, నెంటి

తొంటచేతివాఁడు ద్వ వి (తొంటచేయి + వాఁడు) ఈచేఁబోయిన చేయికలవాఁడు, కుకరుఁడు, కోణి చూ, వంకరచేసులవాఁడు

తొంటచేయి ద్వ వి ఈచేఁబోయినచేయి చూ, హస్తము [చూ, తొలి 5

తొంటి దే విశ తొల్లిటి "తొంటిపువ్వు"

తొంటె. దే వి పూర్వము—పై —

తొంశ. దే వి చూ, సరటము

తొండపుఁద్రాఁడు ద్వ వి (తొండము + త్రాడు) కపికాబొక్కనతోఁకకు కట్టెడు త్రాడు రూ-తొండాపుఁద్రాఁడు చూ, సూత్రము 1

తొండపుదోమ. ద్వ. వి (తొండము + దోమ) ఏనికదోమ: చూ, మశకము. 1

తొండము సై వి =శుండ 1 గజహస్తము: చూ, హస్తి, 2. పక్షిముక్కు చూ, ముక్కు, 3. ఈఁగముక్కు చూ, ముక్కు; వా 4 కపికాబొక్కన తోఁక. (సంపుగనుండుగొట్టములు లోనగువానిని తొండము అనియే వాడెదరు.)

తొండముచివర ద్వ వి: అంగురి.

తొండరప్పొడియాళ్వారు అం. ఆళ్వారులు పండ్రెండుగురిలో నొకరు: చూ, ఆళ్వారులు.

తొండరూపురిక్క ద్వ. వి. పుష్యమి, పొట్లరూపురిక్క. చూ, నక్షత్రము. 1.

తొండాడు. దే స. క్రి త్వరపఱచే.

తొండాపుఁద్రాఁడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొండపుఁద్రాఁడు.

తొండి. దే. వి: చూ, రూ-దొండి.

తొండు దే వి. రూ-తొండొరు. చేండిపోతు: చూ, సోమరి

తొండుతనము దే వి రూ-తొండొరుతనము, అలసత్వము: చూ, విలంబము

తొండొరు దే వి చూ, రూ-తొండు.

తొండొరుతనము. దే వి చూ, రూ-తొండుతనము. [ఆ 11 చూ, స్మృత్యము

తొండ్లి దే వి. తొండ్లియనుచెట్టు. హంస 4,

తొంద సై. వి =తుండీ రూ-తొందు బొజ్జవాఁడు చూ, లండ.

తొందర. సై వి. (తొర + తొర) రూ-తొందఱ=త్వర.1 తొట్రుపాటు చూ, స్ఖలనము 2; 2 వేగిరపాటు చూ, సంభ్రమము. 1, 3 బాధ చూ, శోకము, 4 =త్వరా. మిక్కిలిసంభ్రమము చూ, సంభ్రమము 1

తొందరచేయు సై స. క్రి 1. ఏఁచే చూ, బాధించే, వా 2 తొందరపెట్టు, చుఱుకుఁదనము కలుగఁజేయు

తొందరపడు సై అ క్రి చూ, సంభ్రమించే

తొందరపాటు. సై. వి చూ, తొందర. 2

తొందఱ సై వి.=త్వర చూ, రూ-తొందర.

తొందఱచేయు. సై. స. క్రి. చూ, రూ-తొందరచేయు [దరపడు.

తొందఱపడు సై. అ. క్రి: చూ, రూ-తొం

తొందఱపాటు. సై. వి. చూ, రూ-తొందరపాటు. [శబ్దము. 2.

తొందఱమాట ద్వ వి. కొంచెమాట: చూ,

తొందళము. దే. వి. 1. కొళంబు: చూ, పులుసు. 2; వా. 2. కలగలపు.

తొందు. సై. విశ.=తుండీ: చూ, రూ-తొంద.

తొంబ. వా. వి గుంపు: చూ, సమూహము.

తొంబండ్రు. ద్వ. స. బ. తొంబదిమంది (తొంబదికి మహన్మహత్వర్థకరూపము.)

తొంబందుము. ద్వ. వి బ అధికనవకము రూ-తొమ్మందుము.

తొంబది. ద్వ స బ తొమ్మిదిపదులు:(సం.ప)— నవతి.

తొంబదితొమ్మిది ద్వ స. బ (99) నిర్వ ఉ. రా. 8, ఆ 84; "నూటికితొంబదితొమ్మండ్రు ఉత్తీర్ణులైరి."

తొంబదినూఱు. ద్వ స. బ రూ-తొంబనూఱు-తొంబన్నూఱు-తొమ్మనూఱు-తొమ్మన్నూఱు (తొంబదినూఱులు.)

తొంబనూఱు. ద్వ. స బ —పై—

తొంబన్నూఱు ద్వ. స. బ —పై—(ఇట్లుతొంబదివేలకు — హరి పూ. 3, ఆ 7)

తొకతొక. దే విశ తొక్కుమాట చూ, శబ్దము 2

తొక్క వై. వి. 1 =త్వక్. చెట్టులోనగువాని తోలు, పట్ట చూ, బెరడు; వా 2. నిగ్లత్యమునందుపయోగించుమాట. "పో పో తొక్కకబుర్లు చెప్పినావు"

తొక్కట దే. వి. రూ-తొక్కటము-త్రొక్కట-త్రొక్కటము. 1. అనరు. శశాం 5,ఆ. 121: చూ, సంకటము; 2 వ్యధ:చూ, శోకము.

తొక్కటము. దే. వి.—పై—

తొక్కటపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-త్రొక్కటపడు. ఇంట్రిపడు: చూ, సంతాపించే.

తొక్కటపాటు. ద్వ వి. రూ-త్రొక్కటపాటు: చూ, సంకటపాటు (చూ, శోకము)

తొక్కిస. అం. మల్లబంధములలో నొకటి:చూ, మల్లశాస్త్రము.

తొక్కు. దే. వి. 1. ఉప్పును కారమునుచేర్చి మామిడి కాయలోనగు వానినితోటిలో వేసి త్రొక్కిన ముద్ద, పచ్చడి. చూ, భక్ష్యము; 2. ఊరుఁబిండి: చూ, భక్ష్యము; 3. అశక్యము చూ, లావు. 7; 4. అవ్యక్తము (బిడ్డలమాట) భార ఆది 8, ఆ. 260 చూ, శబ్దము. 2, వై వి 5=త్వక్.చర్మము'చూ, రూ-తొక్క. 1, దే. స క్రి 6. ఉప్పును కారమునుచేర్చి మామిడికాయ లోనగు వానిని తోటిలోవేసి చిదియఁగొట్టు

తొక్కుడు దే వి' చూ, తొక్కు 1-2

తొక్కుడుఁగమ్మి ద్వ. వి. గడపక్రిందికమ్మి రూ- త్రొక్కుడుఁగమ్మి-తొక్కుడుపట్టె-త్రొక్కుడుపట్టె

తొక్కుడుపచ్చడి. దే వి. ఉప్పును కారమును చేర్చి తోటిలోవేసి తొక్కిన మామిడికాయ లోనగువాని వ్యంజనము చూ, భక్ష్యము.

తొక్కుడుపట్టె. ద్వ. వి. 1 చూ, తొక్కుడుఁగమ్మి, వా 2 తొక్కుడుపీతముమీఁదిపట్టె. (చూ, పీఠము)

తొగ వై. వి 1 కష్టము' చూ, శోకము,విశ. 2 అగచాట్లపోతు, అగచాట్లమారి-రూ-అగసాట్లమారి, కడగండ్లమారి. (సం ప)— అభిపన్నుఁడు, కష్టశీలుఁడు, కష్టాత్ముఁడు, కృఛ్రుఁడు, దే. వి 3 కలువ: చూ, పద్మము. 1; 4 గుంపు. విజ. 3, ఆ. 64 చూ, సమూహము, 5. రీతి: చూ, విధము 1.

తొగకంటి. దే. వి. (తొగ+కన్ను) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. తొగలవంటి కన్నులు గల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తొగకొమ్మతొలఁగుశావ. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం. అం. 11.

తొగచెలికాఁడు. దే. వి. కుముదిబాంధవుఁడు, చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తొగట. దే. వి. 1. గుడ్డలునేసి బ్రదికెడుజాతి, "తొగటవాఁడు, తొగటది, తొగటసెట్టి."; 2. సాలె. చూ, సాలెవాఁడు.

తొగడు. దే. వి. లోపలికణఁగుట.

తొగర నై. వి.=సువరి. రూ-తొవర. ఒగరు: చూ, రసము. 5.

తొగరి. నై. వి.=తువరి రూ-తొవరి. 1 తొవరి, కంది*: చూ, సురాష్ట్రిజము. 1; 2 తొగరిమన్ను, సురాష్ట్రదేశపుమన్ను చూ, సురాష్ట్రి ము 2; 3 అడవితొగరితీగె, అడవి కందితీగె చూ, సురాష్ట్రిజము 3

తొగరు. దే వి. రూ-తొవరు. 1. ఎఱుపు, రక్తవర్ణము చూ, వర్ణము 6, 2 ఎఱ్ఱనూలు చూ, పోగు 1; విణ 3 ఎఱ్ఱనిది పాండు 4, అ 9 చూ, వర్ణము 6 [గరుకొలుపు)

తొగరుకొను దే. అ క్రి ఎఱ్ఱనగు (కేరి తొ

తొగరుముక్కుపులుగు. ద్వి. వి. చిలుక. ఆం, సం తిర్య 13 చూ, శుకము [93

తొగరుమోముపుల్గు. ద్వి వి —పై— వేం ఆం

తొగకోడు దే వి రూ.తొగలకోడు, వేం వమాను చూ, హిమాంశువు (ఇట్లు తొగదొర)

తొగలకోడు దే వి.—పై.—

తొగలవాడు దే వి చూ, తొగట 2

తొగవిందు దే వి చూ, తొగచెలికాడు

తొగసూడు దే వి చూ, సూర్యుడు

తొచ్చియము. నై వి —తుచ్ఛమ్. తుచ్ఛవచనము రూ-తొచ్చెము చూ, శబ్దము. 2.

తొచ్చెము. నై వి =—పై —

తొటతొట దే. వి తొటగట, పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము చూ, హూహూ (తుటతుటయు)

తొట్ట దే వి 1 కోటరము (రూ-తొటి-తొటు-తొఱ-తొజట-తొఱ్ఱ-దొఱట-దొఱ్ఱట) చూ, రంధ్రము 1, విణ. 2 పలుద. చూ, స్థూలము 2

తొట్టగిలబడు. ద్వి. అ. క్రి. (తొట్టగిలన్ + పడు) తొటుపడు పొందు. 4, అ 165 చూ, సంక్రమించే.

తొట్టగిలు. దే. అ. క్రి రూ-తొట్టగిల్లు 1. అతిశయించే చూ, ఘుమ్మరించే; 2 కలుగు చూ, పుట్టు 2; వా. 3 వంపగు "మంచేము తొట్టగిలినది"

తొట్టగిల్లు దే. అ. క్రి —పై —

తొట్టి. దే. వి. 1. చూ, తొట్టి ఆం, భా పరి. 157; 2 నోరువెడల్పును అడుగుసన్నమునైన గంపవంటి పాత్రము చూ, పాత్రము. 6; 3. పసులు నీళ్లుత్రాగుటలోనగువాని కువయుక్తముగ రాతితో కట్టినకట్టడము చూ, నిపానము; 4 కొప్పెర చూ, పాత్రము. 6; 5 చూ, గాడి 3; ఆం. 6 విన్నాణములు ముప్పదిరెండింటిలో నొకటి. చూ, విన్నాణములు

తొట్టికట్టు. దే వి. 1 లోగిలి చూ, సదనము. 1, 2 అంకణము చూ, ముంగిలి 2

తొట్టియ దే. వి. రూ-తొట్టె 1 నేయువాడు నూలుకండె నుంచుకొనెడు నాడె చూ, నాడె, నై వి 2 ఉయ్యాల (రూ-తొట్టె - తొట్ల - తొట్లియ - తొట్లె) చూ, పాలకి [అ 21 చూ, పాలకి.

తొట్టిల దే. వి తొట్ల-రూ-తొట్టెల పసు 3,

తొట్టు దే వి 1 చెఱువులోపలిపాలను చూ, భూమి 1, 2 స్పర్శ చూ, స్పర్శము. 1, 3. పాము చూ, సర్పము; 4 పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము చూ, హూహూ; 5 గుంపు, తెట్టువ చూ, సమూహము; అ క్రి 6 చూ, వ్యాపించే, 7 చూ, ప్రవహించే భా. ఆది 5, అ 421, 8 చూ, స్రవించే, 9 ఎగజల్లు, ఎత్తిపెట్టు (సం. వ)— ఉద్వహించే, 10. నిండుకొను.పా. 4, అ 66 చూ, మెండుకొను, 11 నాటు: చూ, మొలవేయు; 12. జేరగు. చూ, సాగు; స. క్రి. 13. అంటు: చూ, స్పృశించే; 14. అవలంబించే: చూ, పొర్రుగొను

15. మొదలుకొను. భార. ఆది. 3, ఆ 154 చూ, వహించే.

తొట్టుకొను. దే. అ క్రి చూ, రూ-తొట్టు 6 మొదలు 15 వఱకు (స్వార్థమునకొను)

తొట్టుప. దే వి చూ, రూ-తెట్టుప

తొట్టె చూ, రూ-తొట్టియ

తొట్టెల. దే వి. చూ, రూ-తొట్టిల

తొట్రి. దే. వి తొట్టు చూ, రూ-తొట్ట. 1.

తొట్రిగిల్లు దే. అ క్రి చూ, రూ-తొట్రిలు

తొట్రిగిల్లుట. దే వి. ఉరియాట ఆం, భా. వ్రి 143 చూ, స్ఖలనము 2.

తొట్రిలఁబడు ద్వ. అ క్రి. (తొట్రిలన్ + పడు) చూ, సంభ్రమించే. భార. విరా 2, ఆ 104

తొట్రిలు దే అ. క్రి రూ-తొట్రిల్లు-తొట్రిగిల్లు. 1 తడఁబడు చూ, లుకలుకలాడు; 2 ఢిల్లు చూ, వేఱుపడు [7, ఆ. 213.

తొట్రిల్లు దే అ క్రి.—పై —భార. అర

తొట్రు దే వి 1. తొందర చూ, సంభ్రమము 1, 2 చూ, తొట్రిగిల్లుట; 3 చూ, రూ-తొట్ట 1 [పే్రి తొట్రుకొలుపు)

తొట్రుకొను. దే. అ. క్రి. చూ, సంభ్రమించే

తొట్రుపడు. ద్వ అ క్రి. 1.—పై—భార విరా. 4, ఆ 51; 2: చూ, తొట్రిలు 1

తొట్రుపాటు. ద్వ. వి: చూ, తొట్రిగిల్లుట భార. విరా. 2, ఆ. 106.

తొట్ల. వై. వి.=డోల. ఉయ్యాల: చూ, రూ-తొట్టియ. 2. (దేశ్యమని శ. ర)

తొట్లియ. వై. వి =—పై —కళా. 5, ఆ. 2 (దేశ్యమని శ. ర)

తొట్లె. వై. వి =—పై — (దేశ్యమని శ.ర.)

తొడ. దే. వి. గజికును మోఁకాలికిని నడిమి భాగము: చూ, జఘనము, కుఱువు. (సం. ప.)- అంకపాలిక, ఉత్సంగము, ఊరువు. తద్వి.— తొడపైభాగము — ఒడి. (సం. ప.)— అంకము, ఉత్సంగము, ఉపస్థ, క్రోలము, క్రోడము, అవ్య. అరాళ్; తొడలోపలి భాగము —క్రిఁదొడ

తొడఁకు దే. అ క్రి రూ-తొణఁకు-తొనఁకు. తొలకాడు- తొలఁకు, చిందు

తొడఁగు దే అ క్రి 1 ప్రారంభించే చూ, యత్నించే, 2 మొదలుకొను భార ఆర. 6, ఆ 115 చూ, వహించే

తొడగు దే. వి చూ, రూ-తొడవు

తొడతొక్కుడి. వా వి 1 ఇఱుకు, జనసమ్మర్దము; 2 అధికము చూ, హెచ్చు 1

తొడప దే వి 1 త్వక్కు ఆం, భా ద్వి. 131 చూ, తెరడు 2 బండికల్లు లోనగు వాని మొనను వేసెడు లోహవలయము చూ, శంబకము

తొడపటము దే వి. 1 రూ-తొరపణము. వారువుల రంగ్రము చేయు పనిముట్టు (చూ, పిడసాన), వా 2 పెద్ద-మందిగలిగి విపరము తెలియనిదొమ్మి. చూ, లటపటము. "వారును వీరునుతగవుపడితొడపటమై కొట్టుకొనిరి; 3 మూ, తొ గ్రహము; 4 వేన్నీళ్ళుచల్లార్చుట. (గోదావరి మండలప్రాంతమున వాడుక) (తొడపడము - తొరపడము అనియు)

తొడపాశము వా మి వి తొడనుబొట్టనచూపుడువేళ్ళతో నొక్కుట చూ, సొంటిపిక్క (ఉ గ్రగసర్కారులయందు వాడుక) [క్యుఁడు తొడపుట్టువు దే వి. ఊరుజుఁడు. చూ, వై

తొడబిడ్డ దే. వి.—పై.— సాంబ. మాన. 2.

తొడబెల్లము దే వి. చూ, తొడపాశము.

తొడయు. దే. స. క్రి 1 ఊదుచు: చూ, సమ్మర్దించే; 2 కడుగు చూ, ప్రక్షాళించే.

తొడరిక. దే. వి. అనుసరణము: చూ, వెంబడి.

తొడరు దే. వి. 1. ఉత్సాహము:చూ, యత్నము; 2. ఆయతము చూ, యత్నము; 3. అభిముఖము: చూ, ముందఱ. 1; అ. క్రి. 4 కలుగు. లక్ష్మి. 4, ఆ. 114: చూ, పుట్టు. 2; 5: చూ, యత్నించే. భార. విరా. 1,

ఆ, 127; 6. సక్తముగు. చూ, మేళగించు. 1, 7. తొట్రుపడు. భార. అర 2, ఆ. 85 చూ, సంభ్రమించు; స క్రి 8. ఎదిరించు: భార. సభా. 1, ఆ 123, భార. విరా. 1, ఆ. 74 అభిగమనముగు (అనికొందఱు) చూ, పరిఘటించు; 9. అనుసరించు చూ, వెంబడించు, 10 పొందు. చూ, ప్రాపించు, 11. అనుకరణముచేయు పా. 4, ఆ. 28. చూ, అనుకరించు.

తొడరువు. దే. వి. 1. అయుతము భార కల్యా 1, ఆ. 349 చూ, యత్నము; విణ. 2. మొదటిది.

తొడలు. అం 1. నఖక్షతస్థానములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి. చూ, నఖక్షతస్థానములు, 2. చూ, కళలుండు స్థలములు; పా 3 దీనికి ఉపమానములు.— ఏనుఁగుతొండము, అరఁటికంబము.

తొడకేనివాని సైఁదోడు. ద్వి. వి. గరుడుఁడు సాం. జే. 15 చూ, హరివాహనుఁడు

తొడపసము. దే. వి. త్వక్కు అం, పదా వర 70: చూ, పెరడు

తొడవిల్లు దే వి బాణమును సంధించిన కార్ముకము చూ, బాణము 1 [భూషణము 2

తొడవు దే వి రూ-తొడగు. నగ: చూ,

తొడి. జే. వి త్వర చూ, సంభ్రమము

తొడిఁబడు జే అ క్రి. (తొడిన్ + పడు) 1 చలించు చూ, సలించు, 2 బెదరు. కళా. 6, ఆ 64 చూ, వెల్లివిరియు, 3 తొట్రుపడు. చూ, సంభ్రమించు, వా 4 (తొడఁబడ చేరను నత్తిపలుకను) ఉచ్చారణలోపము కలుగు

తొడికిలు దే స క్రి చూ, లంఘించు

తొడికొను. దే స. క్రి (రూ- తొడుకొను- తోడికొను-తోడుకొను-తోకొను-తోడ్కొను) పిలుచుకొను: చూ, వెంటఁదీసికొను.

తొడితెచ్చు. దే. స. క్రి. చూ, రూ-తోడితెచ్చు. [ము.

తొడిమ. దే. వి. రూ-తొడిమె: చూ, వృంతము.

తొడిమె. దే. వి.— పై —

తొడు దే స క్రి. 1. సొమ్ములు లోనగువాని తొడుగు. భార. ఆది 7, ఆ. 165. చూ, తొడుగు 8; 2 బాణముతొడుగు భార. భీష్మ. 3, ఆ. 40. చూ, తొడుగు. 9

తొడుకు. జే. వి 1. గోమహిష్యాదులు. చూ, పసులము: 2. ఆవు అచ్చ ఆ, కాం 92: చూ, ధేనువు; 3 దొంగమేఁత చూ, మేఁత; స. క్రి. 4 పట్టు. పాండు 5, ఆ 181: చూ, ప్రాపుగొను; 5 ఒడిసిపట్టు; 6. ఒడియు చూ, రెమ్ము. 2, (చూ, లంఘించు); 7. గ్రహించు చూ, పుచ్చుకొను. [అం. 2.

తొడుకుసామి. ద్వ. వి. చూ, శివుఁడు. వేం.

తొడుకుసాహిణిమామ. ద్వ. వి. హిమాద్రి వేం, అం 77. చూ, పర్వతము.

తొడుకొను. దే. స. క్రి 1: చూ, రూ-తొడికొను, 2. తొడుగుకొను.

తొడుగఱ దే వి (తొడుగు + కఱ్ఱ) (రూ తొడుగఱ్ఱ-తొడుగు-తొడువు-తొడ్గు) ముండ్లకంపమోపు, ముండ్లకంప (అనికొందఱు) స్వా 3, ఆ 130 చూ, ప్రాపీసము. 1.

తొడుగఱ్ఱ. దే వి.— పై —

తొడుగు. దే. వి. రూ-తొడ్గు-తొడువు. 1 — పై — స్వా. 4, ఆ 54, 2. ఆభరణము, నగ: చూ, భూషణము 2, 3 దుప్పటి: చూ, వస్త్రము, 4. గదాదండములు లోనగువానికి వేసెడు ఇనుము లోనగువాని కడియము: రూ. తొడుపు- తొడువు- తొడ్గు, అనును; 5. కవచము. జై. 2, ఆ. 78 చూ, వారవాణము, 6. శరము: చూ, బాణము. 1; 7. గవుసెన, వీణె మొదలగువానియొఱ: చూ,

నిచోళము; స. క్రి. 8. రూ-తొడు (భూష ణాదులను) ధరించు చూ, వహించు, 9. రూ-తొడు (వింటబాణము) సంధించు. రూ-తొడుపు-తొడ్గు చూ, సంధించు 4

తొడుపు దే వి. 1. అనుసు చూ, రూ-తొడుగు 4, 2. కవచము చూ, వారవాణము; 3 చెప్పినది మరలచెప్పుట చూ, పరిస్తానము 2

తొడువు చూ, రూ-తొడుగు.

తొడుసు. దే వి 1 చేట్పాటికము చూ, సంబంధము, 2 భోగవనిత చూ, స్త్రీ; 3 చిక్కు చూ, సుక్కు 3.

తొడ్గు చూ, రూ-తొడుగు(భూషణముధరించుటను - భార. ఆది 1, ఆ. 114)

తొణకు. వా అ. క్రి చూ, రూ-తొడకు "బిందెలోని నీరుతొణకుచున్నది": తొణికిలు.

తొణికిలు. దే అ. క్రి: చూ, రూ-తొడికిలు, వా అ క్రి. 2 చూ, తొణకు

తొత్తటము దే. వి. భేదముతెలియనికూడిక, తొడపటము చూ, సంకరము. 1

తొత్తటికము దే వి. (తొత్తు + అటికము) తొత్తుదనము. [ముది: చూ, వేశ్య

తొత్తు దే. వి 1. దాసి. చూ, బానిస;2 భోగ

తొత్తుకొడుకు. వా ద్వ వి. 1. భోగముదానికొడుకు, 2. దాసీదానికొడుకు, 3 తప్పుచేసినవానిని తిట్టెడుతిట్టు. "నీవుకొంగతొత్తుకొడుకువురా.?" "తొత్తుకొడకా?" అని యు) (ఉత్తరసర్కారులలో వాడెదరు)

తొత్తులమారి దే. విణ. తొత్తులయిండ్లకుఁబోవు స్వభావముకలవాఁడు.

తొన దే. వి. 1. పనసపండులోనితొల: రూ-తొల; విణ. 2. అద్దికము. కై. 1, ఆ. 105: చూ, రక్షకము; నా. 2. కడుపుమీఁది మడుపు చూ, మడత 3.

తొనఁకు. దే. వి. తొట్రుపాటు. భార కర్ణ. 1, ఆ. 110; చూ, సంభ్రమము. 1; అ. క్రి. 2. చిందు చూ, తొడఁకు; 3. చలించు. వసు 3, ఆ. 150, ఆం, భా త్ర 83 చూ, సలించు [చూ, శయనించు

తొన్నుండు దే అ క్రి రూ-తెన్నుండు

తొపారము దే వి డేగలముఖమునఁగట్టెడుతోలుగంత రూ-తోపారము.

తొప్పగఁదోఁగు. దే. అ క్రి (తోఁగు+తోఁగు) 1 మిక్కిలితోఁగు రూ-తొప్పఁదోఁగు. భార అర. 7, ఆ 76, పే 2 తొప్పఁదోఁచు

తొప్పఁదోఁగు —పై—

తొప్పటిలఁబడు. దే అ క్రి తట్టువిఱుగఁబడు చూ, వ్రాలు 3. [టిల్లు-తొప్పఱు)

తొప్పతిలు దే అ క్రి —పై—(రూ-తొప్ప

తొప్పటిల్లు దే అ. క్రి —పై—

తొప్పఱు. దే అ. క్రి —పై— [గోటులు.

తొప్పలుదోరలు. దే విణ బ చూ, కోటానఁ

తొప్పి. దే. వి 1 చూ, రూ-టోపి, వా 2 చూ, రూ-తెప్పి [లోనగునది)

తొబక. దే. విణ. విత్తులురాలినది (మిరపకాయ

తొమ్మండ్రు. దే స బ. తొమ్మిదిమంది. (తొమ్మిదికి మహన్మహత్త్యర్థకరూపము "సీ. తొమ్మండ్రుకొడుకులఁ" ఉ, హరి 2, ఆ 144.

తొమ్మంఁదము. ద్వ. వి బ (తొమ్మిది+తూము): చూ, రూ-తొంబందము

తొమ్మనూఱు దే స. బ. (తొమ్మిది+నూఱు) తొమ్మిదివందలు. రూ-తొమ్మన్నూఱు నిర్వ. ఉ, రా 8, ఆ. 84

తొమ్మన్నూఱు. దే. స. బ —పై—

తొమ్మాడు దే వి. నాశము. "దానినితొక్కి తొమ్మాడుచేసినారు." చూ, రుత్తి.

తొమ్మిది. దే. స. ఖండము, నవకము చూ, ముమ్మూర్తులు. భార ద్రోణ 4, ఆ 183, భా కిష్కి 2, ఆ 34; భార ద్రోణ. 3, ఆ 207; కాశి. 3, ఆ 181, (తొమ్మిదికి బహువచనరూపము 'తొమ్మిదులు' గాని 'తొమ్ముదులు' గాని తెలియునది) (చూ, ఓను)

తొమ్మిదియంకములుగలవి. అం. పాశములు, ఆత్మలు, సర్గములు, ఖండములు, గ్రహములు, బ్రహ్మలు, రసములు, రత్నములు, ధాన్యములు, నిధులు, రంధ్రములు, వ్యాకరణములు, స్థాయీభావములు, శాలలు, మేఘములు, శక్తులు, చక్రములు, ద్రవ్యములు, దిగ్భేదములు, చేతనరత్నములు, అప్రకాశములు, అజ్ఞానదాయకములు, గ్రాహలక్షణములు, గతిభేదములు, సంబంధములు, సృష్టిసర్గములు మొ

తొయ్యలి దే. వి. ఆడుది చూ, స్త్రీ

తొర వై వి. 1 త్వర. వేగిపాటు చూ, వేగము 3; 2 ఆపద పారిజా 4, ఆ 108 చూ, విపత్తు, వగ. 3 త్వర. త్వరితము చూ, వేగము 3

తొరగు దే. అ. క్రి 1. రూ-తొరుగు విజ. 1, ఆ 179. చూ, స్రవించు, 2 ప్రవహించే. భార. విరా 1, ఆ. 12 చూ, వెల్లగొను; 3. పడు భార. అర. 1, ఆ 183-184 చూ, దొరలు, 4 చూ, తొప్ప దలంబడు

తొరపడు వై అ. క్రి చూ, సంభ్రమించే

తొరపాటు. దే వి చూ, రూ-తొరపటము 1.

తొరపుట వా వి చూ, తొడపటము. 4.

తొరలించే. దే స క్రి శ్లేష్మచేల్లాపు: రూ-తొరుపు-తొర్లించే-తొల్లించే.

తొరలు. దే. అ. క్రి 1. కలుగు చూ, పుట్టు 2; 2 వేఱుమార్గముగు మారు.

తొరలుచే దే క్రి రూ-తొరల్చు.బదిలించే: చూ, మార్చు 3.

తొరల్చు. దే క్రి —పై— [రెస్స. 2.

తొరితొరి దే అవ్య. క్రి విణ త్వరగా చూ,

తొరుగు దే అ క్రి చూ, రూ-తొరగు.

తొరుపు. దే. స. క్రి. చూ, తొరలించే

తొర్లించే దే. క్రి —పై.—

తొఱ దే. వి. రూ-తొఱ్ఱి చూ, రంధ్రము 1.

తొఱగు దే వి. 1 విడిపడుట గా-తొఱవు; స క్రి 2. విడుచే కళా 7, ఆ. 225 చూ, విసర్జించే, వా 3 చెఱచే చూ, తెగ్గొను 1

తొఱగుచొచ్చు. దే. అ క్రి (పసులు) తప్పించేకొనిపోవు రూ-తొఱగువోవు

తొఱగువోవు. దే. అ. క్రి —పై.— భార. విరా 1, ఆ 279.

తొఱగుట దే వి చూ, విమోచనము

తొఱట దే వి చూ, తొఱ

తొఱటలువాఱు దే అ క్రి (తొఱటలు + పాఱు) చిల్లులుపడు. శై. 7, ఆ. 101 చిందరవోవు, చిల్లులువోవు, చీదఱగొను, చీదఱలువోవు, తూటుకట్టు.

తొఱతేనె దే. వి. పుట్టతేనె చూ, మధువు 5.

తొఱవు. చూ, రూ-తొఱగు

తొఱుకొర్రికుఁ. దే. వి. (తొర్రికు + తొర్రికు) గట్టితొర్రికుఁడు

తొఱ్ఱ దే. వి. (రూ-తొఱ-తొఱట-తొట్ట-తొట్రి-తొట్రి-దొఱట-దొఱ్ఱ) చూ, రంధ్రము. 1.

తొఱ్ఱి. దే. వి. 1 ముందటిపండ్లులేనినోరు: చూ, వదనము. 1; 2. చూ, తొడుకు. 1. అం, భా ద్వి. 261; 3. రిక్త, వీసర-రూ-వీసరము చూ, వెలితి.

తొట్టివాఁడు. దే విశే. తొట్టినోటివాఁడు, పతితదంతుఁడు. [చూ, ధేనువు

తొట్టు. దే వి. ఆవు. పాండు. 5, ఆ 240

తొట్టుపట్టు దే. వి. ఆవులమంద భార. ఆది 8, ఆ 210: చూ, ధేనువు.

తొల. దే. వి: చూ, రూ-తొన. 1.

తొలఁకాడు దే అ. క్రి. (తొలఁకి + ఆడు) 1. చిందు. చూ, తొడఁకు; 2 చలించే చూ, సలించే; 3 అతిశయించే చూ, మున్మురించే, 4 ప్రకాశించే చూ, హవణిల్లు

తొలఁకియాడు. దే. అ క్రి.—పై.—

తొలఁకు దే. వి 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు 2; 2. ప్రకాశము చూ, వెలుతురు. 1; 3 అల: చూ, వీచి 1; 4. చలనము చూ, లోలము; అ. క్రి 5. చలించే చూ, సలించే; 6 చూ, తొడఁకు. పా 5, ఆ 86; 7. అతిశయించే చూ, మున్మురించే, 8. చూ, తొలఁకాడు. 4. కళా. 4, ఆ 105.

తొలఁగఁబాఱు దే. అ. క్రి. (తొలగన్ + పాఱు) తొలఁగు చూ, విరియు. 5.

తొలఁగించే. దే. స. క్రి. ఈఁగు చూ, విసర్జించే

తొలఁగింపు. వా. వి. త్యక్తము

తొలఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, తొలఁగఁబాఱు.

తొలఁగుడు. దే. వి: చూ, రూ-తలఁగుడు

తొలఁగుబావ. ద్వ. వి చూ, శత్రువు.

తొలఁచే. దే. ప్రే. తొలఁగఁజేయు. పాండు 2, ఆ. 53. [చూ, తెరడు.

తొలక. దే. వి. రూ-తోలు. చెట్టుపైపట్ట

తొలకరి. ద్వ. వి. రూ-తొలుకరి-తొల్కరి-తొలుకారు-తొల్కారు.1.(చైత్రవైశాఖమాసములయందు కురియు) వాన "తొలకరివానలు" చూ, వాన. 1; 2. వర్షర్తువు. వసు. 3, ఆ 15 చూ, మాసద్వయము.

తొలకరించే దే అ క్రి రూ-తొల్కరించే. 1 (చైత్రవైశాఖమాసములయందు) వానకురియు: చూ, వర్షించే, 2. వానకురియు చూ, వర్షించే, 3 కలుగు చూ, పుట్టు. 2.

తొలకరిమెఱుపు. అం 1 మల్లయుద్ధగతిభేదము, కాయమానములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, కాయమానములు; దే వి. 2 వర్షకాలారంభమందలి తటిత్తు రూ-తొలుకరిమెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు 1 [అం. 97.

తొలకరిగల్గుగువ్వ. దే. వి చూ, హంస. వేం,

తొలకరినూడు. దే. వి —పై —

తొలకు దే. వి మృగముల వెనుకకాలి మూలమునకును ప్రక్కకును నడిమిచోటు. చూ, ఉపగంధ్రము.

తొలతేనె. దే వి. ఒరకము తేనె చూ, మనువు 5.

తొలసి వై వి =తులసీ, తొళసి*. చూ, హరిప్రియ.

తొలి. దే. వి. రూ-తొల్లి. 1 కందరము. ఆం, భా. ప్ర. 145. చూ, రంధ్రము. 1, 2 కన్నము. చూ, రంధ్రము. 1; 3. తొఱ్ఱ చూ, రంధ్రము. 1; 4. బండికంటినడిమితూము, పిండిక చూ, రంధ్రము 1, 5 ముందు, పూర్వకాలము.(రూ-తొల్లి-తొలుత-తొల్త-తొలితొలుత-తొంటి-తొంటె)చూ, మొదలు. 4; 6. ఎత్తనగోలు. లక్ష్మీ. 8, ఆ. 79.చూ, మొదలు. 4 (ఆమ్రేడితమందు తొలి తొలి); విశే. 7. ముందటిది. "తొలిశాము": రూ, తొల్లి. వెనుక-రూ-వెన్క: చూ, పూర్వము. 1; 8. మొదటిది. "తొలిముద్ద": చూ, మొదలు. 6, అవ్య 9. పురార్థకము. ఆం, భా. తృ. 78. రూ-తొల్లి-తొలుత-తొలుదొల్త: చూ, మొదలు. 4.

తొలిక. దే. వి. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1.

తొలికోడి వా వి. తెల్లవాఱఁజామున మొట్ట మొదట కూసెడుకోడి చూ, పుంజు

తొలిచేదువులు దే. వి. బ మొదటిమినుకులు మా-తొల్పనువులు చూ, వేపను (ఇట్లు తొలుపలుకులు, తొలుమినుకులు)

తొలిచేలాపు. వా వి. ఉపన్యాస చూ, దేనావు

తొలిదుక్కి దే వి ఆద్యకృషి, మున్నొక అం, భా. ద్వి 233 చూ, లాంగలము 1

తొలినాఁడు. దే వి. రూ-తొలునాఁడు. అన్య దిన పూర్వదినము చూ, గోజే

తొలివాకము వి వా అ పుం భాను (ఆది) వాకము చూ, వాకము. 2.

తొలివేలుపు దే వి రూ-తొలువేలుపు 1 స లుస చూ, బ్రహ్మ. 1, 2. అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు చూ, రాక్షసుఁడు 1

తొలివేల్పుపగతురు. ద్వ. వి బ దేవతలు సాం దే 18 చూ, వేలుపు.

తొలు త్రే విణ. వృత్తియందు తొలుతశబ్దము నకును తొలుకశబ్దమునకును మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "తొలు చూలు, తొలుమబ్బు." మొ.

తొలుక సై. వి-త్వక్ చూ, పెడు.

తొలుకరి ద్వ వి చూ, రూ-తొలకరి

తొలుకరిమెఱుపు దే వి చూ, రూ-తొలకరి మెఱుపు

తొలుకారు ద్వ వి 1 (తొలుప + కారు) చూ, రూ-తొలకరి 1, 2 (తొలుత + కారు) ముక్కారుపంటలలో మొదటి కారుపంట చూ, ముక్కారుపంట

తొలుప. దే స క్రి కురియు చూ, వర్షించు (వృత్తియందు అంత్యవర్ణలోపము "తొలు కారు, తొలు మొగులు" మొ)

తొలుకుదుపు దే. వి (తొలుత + కుదుపు) అ న్నప్రాశనము చూ, కర్మములు 1

తొలుగట్టు. ద్వ వి (తొలుత + గట్టు) ఉదయాద్రి, పూర్వపర్వతము. వసు. 6. ఆ. 6 చూ, పర్వతము.

తొలుచేదువులు దే. వి. బ (తొలుత + చేదువులు) చూ, రూ-తొలిచేదువులు

తొలుచు దే స క్రి రూ-తొల్చు. 1 నాఱు లోనగువాని గ్రుచ్చు అం, భా. తృ 112 చూ, నాఱునాటు, 2. రంధ్రము చేయు: చూ, మల్చు; 3 తోడు, కొల్లగించు. భార. స్త్రీ 2, ఆ 103 చూ, విదారించు

తొలుజాతివాఁడు ద్వ. వి విప్రుఁడు చూ, బ్రాహ్మణుఁడు

తొలుత చూ, రూ-తొలి 5—7—8—9 (క్రి. పురార్థకము.—వసు. 4, ఆ 38.)

తొలుతొలుత. ద్వ క్రి క్రి విణ. చూ, రూ-తొలుదొల్త.

తొలుదీవి. ద్వ. వి (తొలుత + దీవి) నేరేడుదీవి. వసు 1, ఆ 93 దీవులు ఏడింటిలో నొకటి చూ, ద్వీపములు [71 చూ, హరిత్తు.

తొలుదెస ద్వ వి తూరుపుదెస. అం, భా ప్ర

తొలుదొల్త ద్వ. క్రి క్రి. విణ చూ, తొలి 9.

తొలునాఁడు దే. వి చూ, రూ-తొలినాఁడు.

తొలునీటిరిక్క ద్వ వి (తొలుత + నీటిరిక్క) పూర్వాషాఢానక్షత్రము. నీటిరిక్క-రూ-నీరురిక్క చూ, నక్షత్రము 1.

తొలుపంది. దే వి (తొలుత + పంది) రూ-తొల్పంది ఆదివరాహము అచ్చ బాల, కాం 153 చూ, సూకరము.

తొలుపక్కము. ద్వ. వి. (తొలుత + పక్కము) చూ, తెలిపక్కము

తొలుఁబలుకులు. దే. వి బ చూ, తొలిచేదువులు.

తొలుమినుకులు దే. వి. బ —పై.—

తొలుమొగులు. దే. వి. వర్షించేడిమేఘము. అచ్చ యు, కాం. 65: చూ, మేఘము. 1.

తొలుకరిక్క. ద్వ. వి. అశ్వినీనక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1. [చూ, మాసము. 1.

తొలుకరిక్కనెల. ద్వ వి. ఆశ్వయుజమాసము

తొలువేలుపు ద్వ వి చూ, రూ-తొలివేలుపు.

తొలుసంజె. ద్వ. వి చూ, సూర్యోదయము.

తొల్కరి. ద్వ వి చూ, రూ-తొలకరి

తొల్కరించు. దే అ క్రి చూ, రూ-తొలకరించు [వేదువులు

తొల్పదువులు. దే వి. బ చూ, రూ-తొలి

తొల్చు. దే స. క్రి: చూ, రూ-తొలుచు

తొల్జంగమయ్య ద్వ వి చూ, శివుఁడు

తొల్కారు ద్వ వి చూ, రూ-తొలుకారు

తొత్తి దే వి: చూ, రూ-5-7-8 తొలి

తొల్పంది దే వి చూ, రూ-తొలుపంది

తొల్లి దే. వి 1 చూ, తొలి 5, 2: చూ, తొలి 6, 3 బిలము చూ, రంధ్రము 1, అవ్య. 4 చూ, తొలి 9. ఆం, భా. తృ 73, విశే. 5 ముందటిది. "తొల్లిఁటివారు- తొల్లింటివారు": చూ, పూర్వము. 1.

తొల్లించు దే ప్రే చూ, రూ-తొరలించు

తొల్లింటికత. వా వి. పురావృత్తము చూ, సమాచారము. 2.

తొల్లింటిది. దే విశే.పూర్వకాలసంబంధమైనది

తొల్లిక. దే. వి. 1 ఒకరకముచేప చూ, మత్స్యము. 1, 2. రూ- తొల్లిక: చూ, ముగ్గరము

తొవ. దే. వి కలువ: చూ, రూ-తొగ.

తొవర. వై వి =తువర చూ, రూ-తొగర.

తొవరి. వై వి.=తువరి చూ, రూ-తొగరి

తొవరు చూ, రూ-తొగరు. (ఎఱ్ఱనిది.—అచ్చ. యుద్ధ, కాం. 323)

తొస్స. దే వి. ఉచ్చారణలోపము. తొస్సి.

తొస్సి. వా. వి. — పై —

తొస్సె. దే. విశే. పండ్లులేనిది, బొక్క: చూ, బోసి. [పేలవము.

తొళక. దే. విశే. పలుచేనిది, తనువు; చూ, తొళసి. వై. వి.=తులసి. చూ, రూ-తొలసి *

తొళ్లిక. వా. వి చూ, రూ-తొల్లిక 2

తో

తో. దే. అవ. 1 తృతీయావిభక్తి యందువచ్చెడు ఒకానొక ప్రత్యయము చూ, చే. 1; ద్రి 2. కూడ భార. భీష్మ. 1, ఆ 112. చూ, సైతము, 3 వెంట శై. 5, ఆ. 192 చూ, వెంబడి [గతోమ్."

తోమ్ వా. అవ్య ఒకానొకరాగము. "తధకి

తోఁక దే వి చూ, రూ-తొంక

తోఁకగుంజె ద్వ వి. ఆఁదోఁకగా నేర్పఱచిన స్తంభము చూ, స్తంభము 1

తోఁకచిచ్చె ద్వ వి ఉపాహితము, నిప్పుదగిలించిన పిడుకలవరుస స్వా. 1, ఆ 37 చూ, పిడక [నక్షత్రము. 1.

తోఁకచుక్క ద్వ వి ధూమకేతువు చూ,

తోఁకతెంచేకపోవుట. జా. పారిపోవుట. "నీమాటవిన్నఁదానిలుగునే మరుతేజి తోఁక తెగించేక కానఁ దొలఁగి చేనక." (రసిక జన మనోరంజనము)

తోఁకతొక్కినత్రాఁచేనటె. లో. ఉదా.— "అనినఁ దోఁకఁద్రొక్కిన త్రాఁచుచందంబున సమూర్ఛితుండై పలత్న పక్షీంద్రుండు రోషావేశంబున." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము) [పురుగు.

తోఁకపురువు. ద్వ. వి రూ-తోఁకపురుగు చూ,

తోఁకపురుగు. ద్వ. వి.—పై—

తోఁకమిరియము. ద్వ. వి: చూ, చేలువ మిరియము (చూ, మిరియము) [జాబు.

తోఁకలేనిపిట్ట. తొంటై అమడ వళ్ళైను. లో.

తోఁగు దే. వి 1. నిదుర: చూ, స్వప్నము. 2; 2. తడి: చూ, పదను. 2; అ. క్రి. 3. మునుఁగు. పాండు. 1, ఆ. 150 చూ, నీ

శ్వాదు; 4. తడియు. కళా. 3, ఆ. 18 చూ, నాను.

తోఁచిగాఁడు. దే వి. ఒకానొక దేశ. స్వా. 4, ఆ. 58 చూ, శ్యేనము 1.

తోఁచే శై వి _ గుచ్ఛ (దేశ్యమని శ ర) మాదిగ. చూ, కడజాతివాఁడు.

తోఁచే దే. అ క్రి. 1. ఉదయించు రూ_తోఁతెంచే. భాగ. ద్వి 5, ఆ 128 చూ, స్ఫురించే 2; 2 భానముదయించే చూ, స్ఫురించే 2; 3 ప్రత్యక్షమగు, తలచూపు చూ, పొడచూపు, 4 ఫలపరిమితి నూహించే అంచించే, అంచేవకట్టు, అంచేనజూచే, అంచేనవేయు, అద్దించే, అద్దు, ఉండఁజూచే, ఉజ్జగొను, ఉజ్జాయించే (సం ప.) - ఊహించే, "పై 5 తోఁగఁజేయు. పాండు 2, ఆ 128.

తోఁచేట వా. వి చూ, ఉపస్థితి 2.

తోఁట దే వి 1 ఇంటితోఁట కళా 2, ఆ 43· చూ, వనము 2, 2 ఉపవనము, తోఁపు, పళానుతోఁట కళా. 2, ఆ 41 చూ, వనము. 2; 3. ఆశ్రమము చూ, సదనము. 1

తోఁటకాఁపు. దే. వి. రూ_తోఁటఁవాఁడు-తోఁటీఁడు, కష్టాపేక్షకుఁడు చూ, వనపాలుఁడు

తోఁటకూర దే వి: చూ, మారిషము*.

తోఁటపోఁక. ద్వ. వి భూపూగవను * చూ, పోఁక.

తోఁటమాలియ. ద్వ. వి. రూ_తోఁటమాలె-తోఁమాలియ-తోఁమాలె. 1. (ఆకులుపువ్వులు కూర్చికట్టిన ఒంప); చూ, వనమాల, వా. వి. 2 తోఁటను పెంచేవాఁడు

తోఁటమాలె. ద్వ వి __ పై.__

తోఁటమొల్ల. ద్వ. వి. కుందము, మల్లియ-రూ-మల్లె*. చూ, మొల్ల.

తోఁటవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, తోఁటకాఁపు.

తోఁటీఁడు. ద్వ వి. (తోఁట+ఈఁడు)-పై.-

తోఁడు. శే స క్రి 1 కెల్లగించే చూ విదారించే; 2. నూలిపోఁగుతీసి చుట్టు చూ, చుట్టు. 5

తోఁడుడు. దే. వి తంతునిస్సరణము (నిస్సరణము=వెడలఁబాటు)· చూ, వెలువుడు.

తోఁడుఁబోఁతు. దే. వి. 1 పంపుచేయుట: చూ, హింసాకర్మ; విణ 2. పంపుచేయువాఁడు. హింసాకర్మచేయువాఁడు.

తోఁడెలు దే వి. రూ_తోఁడేలు. స్వా 4. ఆ. 50. చూ, వృకము

తోఁడేటికడుపుమేటి ద్వ. వి. (తోఁడేలు+కడుపుమేటి) చూ, భీముఁడు.

తోఁడేలు. దే. వి చూ, రూ-తోఁడెలు. (తోఁడేలువు అనికొందఱు.) [రామము 8.

తోఁడేళ్ళకొంగ. ద్వ వి పెద్దదుప్పి చూ,

తోఁతెంచే దే అ క్రి (తోఁచే+తెంచే) 1 ఉదయించే చూ, స్ఫురించే. 2, 2. కనఁబడు. భార కర్ణ. 3, ఆ. 174 చూ, ప్రత్యక్షమగు; 3 కనిపించే భార అర. 4, ఆ. 226· చూ, ప్రత్యక్షమగు; 4. దూరమునుండి సమీపమునకు నడచే: చూ, వచ్చే.2.

తోఁప దే వి 1. పిండికూడు, సంకటి. చూ, సాదము. (1); వా 2. తొక్కు. "తోఁప లేఁగుపట్లు కొట్టైను" [వాంఛ.

తోఁపిక. దే. వి. రూ-తోఁపు. తలఁపు: చూ,

తోఁపు. దే వి. 1 __ పై __; 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. పెంపుడువనము: చూ, వనము 2, 4. చీమిడి. ఆం, భా. ద్వి. 126: చూ, శింఘాణము, 5. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 6. ఎఱ్ఱ(కపిల వర్ణము) బట్ట; అరుణవస్త్రము. ఆం, భా. ద్వి. 154· చూ, వస్త్రము; 7. సుకియలు లోనగువాని మూఁతపిండి

(బూరెలపై చోవిపిండి అనికొందఱు)· చూ, పాదము. (1) [భా ద్వి. 118

తోఁబుట్టినది. దే. వి: చూ, సహోదరి. అం,

తోఁబుట్టు. దే. వి. (తోన్+పుట్టువు)· చూ, రూ-తోడఁబుట్టు. అచ్చ. బాల, కాం 6

తోఁబుట్టుగు దే వి. (తోన్+పుట్టుగు)-పై- జై. 7, ఆ 134

తోఁబుట్టువు. దే వి.—పై.—

తోకము. సం. వి. అ. న. బిడ్డ. చూ, శిశువు.

తోకొను దే స క్రి చూ, రూ-తోడికొను. భార. ఆగ. 3, ఆ 220

తోక్మము. సం. వి. అ న 1 గులిమి· చూ, పింజూషము, పుం.2 పచ్చని చూ, వర్ణము. 6; 3 పచ్చియవలు చూ, ధాన్యము, విణ 4. పచ్చనిది చూ, వర్ణము 6.

తోటకము పా ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-స-స-స గణములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగల ద్వాదశఛందోద్భవ వృత్తము. "కరుణా వరుణాలయ-కాం, తి నిధీ.": చూ, వృత్తము 1.

తోటి. దే. వి. మాల. జై. 8, ఆ 65· చూ, కడజాతివాఁడు. [2, ఆ. 33)

తోడ. చూ, రూ-తో. (వెంబడికి —స్వా

తోడంటు దే. వి. (తోడు+అంటు) చేమిరి: చూ, తోడు 4

తోడఁబుట్టు. దే. వి. (తోడన్+పుట్టు) (రూ-తోడఁబుట్టుగు-తోడఁబుట్టువు-తోఁబుట్టు-తోఁబుట్టుగు) తోడు,తోడిచూలు, పైఁదోడు 1: చూ, సహోదరుఁడు; 2: చూ, సహోదరి.

తోడఁబుట్టుగు. దే. వి.—పై.—

తోడఁబుట్టువు దే. వి.—పై —

తోడవము. సం. వి. అ న.=తుండెము, తునుక: చూ, శకలము. 4.

తోడా దే. వి. 1. హస్తభూషావిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 2. కాలికివేసికొను బిరుదు: చూ, భూషణము. 2; 3. చూ, బాలక్రీడ; వా 4 శిష్టార్హుని ముంజేతులకుఁ దగిలించేసంకెల, 5. చేతికివేసికొనుబిరుదు. (బంగారుమురుగు) "తోడామురుగు"

తోడి. అం. 1. రాగాంగములు పదు మూఁడిం టిలో నొకటి: చూ, రాగాంగములు (చూ, స్వరము. 2); 2 స్త్రీ రాగములు ఇరువది నాలుగింటిలో నొకటి చూ, స్త్రీరాగము లు. (చూ, స్వరము. 2)

తోడికొను చూ, రూ-తోడుకొను

తోడికోడలు దే. వి. మగనితోడఁబుట్టినవాని భార్య, యాఁత చూ, భార్య

తోడిచూలు దే. వి· చూ, తోడఁబుట్టు

తోడితెచ్చు. దే స. క్రి. 1 పిలుచుకొని వచ్చు రూ-తొడితెచ్చు-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు; ప్రే. 2 తోడితెప్పించు రూ-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు.

తోడిపెండ్లాము దే. వి. ఏగలు-ఏరాలు, సవ తాలు, సపత్ని. చూ, సవతి (చూ,భార్య)

తోడియల్లుఁడు. దే వి చూ, షడ్డకుఁడు.

తోడివాఁడు. దే. వి: చూ, సహాయుఁడు 1.

తోడు. దే. వి. 1. త్వక్కు. అం, భా. ద్వి. 37 చూ, తెరడు: 2· చూ, తోడఁబుట్టు. 1; 3· చూ, తోడఁబుట్టు 2; 4: చేమిరి, తోడంటు. (సం. వ) —అతంకము, అతం చనము; 5 ఆన చూ, సెలవు, 6. (శపథ మునందుఁబలుకునది) మాట: చూ, శబ్దము. 3; విణ. 7. సహాయము· చూ, వెంబడి; వా. వి.8.దిక్కు,అండ "నాకునీవుతోడు"; వా. స. క్రి. 9. (పాలుపోఁగు) చేట్టు;

తోడుఁబాలు. ద్వ. వి. పాలుపిండఁబోవునపుడు పాలదుత్తలో నుంచుకొనెడు నీళ్లు: చూ, సలిలము. 1.

తోడుకొను. దే అ క్రి. రూ-తోడ్కొను. తోడికొను. 1. (పాలు) పేరుకొను; స. క్రి 2 పిలుచుకొను చూ, వెంటఁదీసికొను

తోడుచేల్ల దే. వి. చేమిరిపెట్టు మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

తోడుత. దే దరి. వెంబడిని (రూ-తోడుతో-తోడుతోడ-తోడ్తో-తోడ్తోడ) భార విరా 1, ఆ. 118 చూ, సైతము

తోడుతో దే దరి —పై.—

తోడుతోడ దే దరి —పై —

తోడునీడ దే. విశే.1 చూ, సహాయుఁడు హ్వా 2, ఆ 17, జా. విశే. 2 (చూ, తోడు 7) సహాయము. "అఖిలకళలంబుఁదోడునీడగుచే మెలఁగు" (కళాపూర్ణోదయము)

తోడుపట్టు. ద్వ వి: చూ, తోడు. 1

తోడుపడు ద్వ అ క్రి రూ-తోడ్పడు. సహాయపడు. [వెంబడి.

తోడుపాటు ద్వ వి. రూ-తోడ్పాటు చూ,

తోడుపాయసము వా వి. పి అనుపుగావండిన పరమాన్నము

తోడుపెట్టు దే స. క్రి చేమిరిపెట్టు

తోడులేనివాఁడు. వా విశే. అసహాయుఁడు చూ, విడి 12

తోడువోవు. దే అ. క్రి (తోడు + పోవు) సరియగు, సరించు: చూ, సమయు. 3.

తోడెము. దే. వి రూ-తోరెము చూ, స్వల్పము [విరా. 4, ఆ. 68

తోడ్తెచ్చు. చూ, రూ-తోడితెచ్చు. భాగ

తోడ్కొను దే. స క్రి చూ, రూ-తోడుకొను.

తోడ్తో. దే. దరి చూ, రూ-తోడుత.

తోడ్తోడ. దే. దరి —పై— [డు.

తోడ్పడు ద్వ అ. క్రి చూ, రూ-తోడుపడు

తోడ్పాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తోడుపాటు.

తోణము. దే. వి. చాపకర్షణ బలసాధనము. ఆం, భా. ద్వి. 212 చూ, బాణము. 1.

తోతెచ్చు: చూ, రూ-తోడితెచ్చు.

తోత్త్రము సం. వి. అ న. 1. ఏనుఁగును పొడిచెడు బరిగోల, ఈఁటె, వైణుకము చూ, బాణము. 1, 2 పసులను దోలెడుమునికోల: చూ, మునికోల 2; అం 3. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1)

తోదకము. పా. ఒకానొకవృత్తము ఒక్కొక్క పాదమున- జ-జ-య-గణములతోఁగూడి యెనిమిదింట యతిగల ద్వాదశ ఛందస్సునఁబుట్టిన వృత్తము. "కొలుతు, మురారి, నిగోక్కు, లుదీర్పన్" (అప్ప. 4, ఆ 232. పాట)

తోదనము సం వి అ న. 1. నొప్పించుట; 2 చూ, తోత్త్రము. 2, అం 3 హస్తక్రియలు ఇరువదెంటిలో నొకటి చూ, హస్తక్రియలు.

తోడు దే వి. వరుసకట్టు

తోనకము వై వి =తోరణ అనుచుండలదంప: చూ, తోరణము.

తోనమ్మ దే వి. అల్పబాణము చూ, బాణము. 1 [నము.

తోనికాఁడు దే. వి. పుంశ్చ్యనము. చూ, శ్యే

తోపరా. వా వి. ఉలవలసంచి.

తోపాటు. దే. అవ్య. 1. వలె చూ, సామ్యము, వా 2. కూడ.

తోపారము దే. వి. జేగలముఖమునకుఁగట్టెడు తోలుగంత. రూ-తొపారము: చూ, జెగడు.

తోపి. దే. వి. రూ-టోపి: చూ, సీసకము. 1.

తోపు. వా. విశే. పింగళ (అరుణ) వర్ణము, ఒకరకము ఎఱుపు "తోపుచీర": చూ, వర్ణము. 6.

తోమకము. దే. వి: చూ, తోముడు.

తోమరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చిల్లకోల, సర్వల: చూ, బాణము. 1; అం. 2 ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము 1.)

తోమాలియ ద్వ వి. (తోఁట + మాలియ) చూ, రూ-తోఁటమాలియ (పనసాల.— పాండు. 2, ఆ. 21)

తోమాళి ద్వ వి —వై— [రుద్దు 1

తోము. దే స. క్రి. మురికిపోవరుద్దు చూ,

తోముడు దే వి: చూ, రుద్దుడు.

తోయగాఁడు దే. విణ (తోయము + కాఁడు) విధముగలవాఁడు [ట్టుగు చూ, పద్యము 1

తోయజము. సం వి అ. న తామర, నీటిపు

తోయజాక్షి. సం. వి ఈ స్త్రీ 1 ఆఁడుది చూ, స్త్రీ; 2 తామరపువ్వువంటి కన్నులు గల ఆఁడుది చూ, స్త్రీ (దీనికి తెనుఁగు తమ్మికంటి) [గల్లు.

తోయడింభము. సం వి. అ. పుం చూ, వడ

తోయదము. సం. వి. అ. న. 1. నెయ్యి చూ, హవిస్సు 1; పుం. 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1, 3 తుంగ*. చూ, తృణము. 1

తోయధి. సం వి. ఇ పుం. మున్నీరు· చూ, సముద్రము [చూ, తకులాదని 2

తోయపిప్పలి. సం వి ఈ. స్త్రీ నీరుపిప్పలి*

తోయము సం. వి. అ. న 1. జలము· చూ, సలిలము; దే. వి. (1) వర్గము, తెగ కళా. 7, ఆ. 70· చూ, సమూహము; (2) దండు· చూ, సేన. 1, (3) రీతి. భాగ. 2, స్కం 78· చూ, విధము 1; (4) అదను. భాగ. 1, స్కం. 450 చూ, సమయము 1; (5)పరిజనము. చూ, సంగడము 5; (6) కడవ చూ, వెంటియా [జము.

తోయరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, తోయ

తోయలక్ష్మపత్రియోగము. అం. తంత్రములు అఱువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తోయలి దే వి. చూ, రూ-తొయ్యలి

తోరణ వై వి 1 =తోరణము చూ, తోరణము. 1; వా. 2. బారు చూ, పంక్తి 1.

తోరణము సం. వి అ పుం 1 తోరణ-తోనకము-తోరనము-గోరణము పుష్పమాలికాదులు గట్టుటకై గృహామునకు వెలుపల స్తంభద్వయము చేత నేర్పఱుపఁబడిన ద్వారమునకును, మంగళార్థముగా ఆతోరణమునకుఁ గట్టెడు మామిడాకులు లోనగువాని సరమునకును, రెండు స్తంభములనుగాని కుమ్మమునకుగాని కట్టినమామిడిచిగురు లోనగువాని మాలికకును పేరు, వా 2 బారు చూ, పంక్తి. 1, అం 3 పాదరేఖలలో నొకటి చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు

తోరణస్తంభము సం. వి అ పుం నాందీకము· చూ, స్తంభము. 1

తోరనము. వా వై. వి.— చూ, తోరణము 1.

తోరమల్లి. దే వి వజ్రమువలె తెల్లగనుండు అల్పమణివిశేషము చూ, రాయి, రత్నము.

తోరము వై. వి 1 వ్రతసూత్రము స్కా. 3, ఆ 88· చూ, సూత్రము 1, విణ =స్థూల. 2. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4, 3. అధికము: చూ, హెచ్చు 1, 4 మిక్కిలిబలము కలది భార భీష్మ. 1, ఆ 140· చూ, బలిష్ఠము; 5 మంజులము చూ, హృద్యము. ఆం, సం. మాన 52; 6 అందము చూ, సౌందర్యము.

తోరహస్తము. వై. వి = స్థూలహస్త ఒకానొకమల్లబంధము చూ, మల్లశాస్త్రము.

తోరహత్తు వై విణ చూ, పన్నిద్ధి

తోరెము. దే. వి. రూ- దోరెము, దేవునగట్టు తాళ్ళడు: చూ, సూత్రము 1.

తోలించే దే. స. క్రి: చూ, తోలుమే

తోలు దే వి 1 రూ- తోలుక. చర్మము చూ, తొగడు ; 2 జంతువు లోనగువాని చర్మము చూ, తోలు; వా స క్రి 3 పసు లోనగువాని నడపించు చూ, తోలుచే

తోలుక దే వి చూ, రూ-తోలు 1.

తోలుచే దే ప్రే క్రి తోలఁజేయు తోలించే

తోలుదాలుపు దే • రూ-తోలుదాల్పు అచ్చ తెలు, కాం 176 చూ, శివుఁడు

తోలుగోఁగు వా. అ క్రి చూ, తోలూడ్చు

తోలువాయిదము ద్వ వి అనష్టము, తోలుకప్పిన వాద్యము చూ, వీణ

తోలూడ్చు వా. అ క్రి తోలుగోఁగు, 2 సము. స క్రి —ఒలుచే

తోనము దే వి చూ, రూ-తోడెము

తో- దే వి 1 కలుప, అం పరా 6-43 చూ, పద్మము 1, 2. కొణిగ, నలక్ని అం, భా ద్వి పు. 21 చూ, ఎడనము 1

తోటకము పా ఒకానొకవృత్తము ఉదా — స, భ, స, గగ 7 యతి "తోయజలోచన-తోడగుమయ్యా"

తోడి అం తంత్రిములు 64 లో నొకటి చూ, తంత్రిములు [మాన 23.

తోషము దై వి — చూ, సంతోషము సాం

తోసిరాజు వి పి 1 తొలఁగఁదగిన రాజు వి. జ. 1, ఆ. 103 (చదరంగమునందలి పరిభాష దీనిని భాషాంతరమందు చెక్ అందురు) "తోసిరాజు ఆటకట్టు", జా. 2. లక్ష్యము చేయకుండుట. [కొట్టివేయు

తోసివేయు వా.స.క్రి.1.తీసివేయు; 2 (దావా)

తౌ

తౌ దే అ క్రి చూ, రూ-తవ్వు-తగు

తౌటిపాము. దే వి (తౌడు + పాము): చూ, రూ. తవుటిపాము

తౌడు దే. వి: చూ, రూ-తవుడు.

తౌర్యత్రికము సం. వి అ. న. నృత్త గీతవాద్యములు మూఁడును గూడుట, నాట్యము.. (చూ, ఉద్ధతము-చూ, లాస్యము)

తౌలఁబడు ద్వ. అ. క్రి చూ, రూ-తవులఁబడు భార. ఉద్యో 2, ఆ. 195

తౌలు దే అ క్రి చూ, రూ-తగులు. (తవులనకు —భార. ఆది 1, ఆ. 211)

తౌలుకొను. చూ, రూ-తవులుగొను 1-2; దే ప్రే 3 చూ, రూ-తవులుకొలుపు వై 8, ఆ 114

తౌలుచే దే. ప్రే. చూ, రూ-తగులుచే

తౌలువడు. ద్వ. అ క్రి చూ, రూ-తవులువడు.

తౌల్యము సం వి. అ. న సామ్యము చూ, సమానము. 2. [కటి చూ, దేశములు.

తౌళవము అం ఏఁబదియారు దేశములలోనొ

త్య

త్యక్తము. సం. విణ. విడువఁబడినది, నిరూఢము: చూ, సముజ్ఝితము.

త్యజనము. సం. వి. అ న. వర్జనము,విడుపు. చూ, విమోచనము. [విసర్జించే.

త్యజించే సం స. క్రి. వర్జించే, విడుచే చూ,

త్యజితవంతము సం విణ. రూ-త్యాజితవంతము. విడిచిపెట్టినది: చూ, హీనము. 3

త్యా

త్యాగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తేగ-చాగము, ఈవి: చూ, వితరణము.

త్యాగరత్నము. సం. వి. అ. న.=చాగర తనము, చింతామణి: చూ, రత్నము. 1.

త్యాగరాజకృతి. పా. (సంగీతవిద్యను లోకమునకు త్యాగముచేసిన విద్వాంసుఁడగు) త్యాగరాజు చెప్పినకృతి (త్యాగరాజకృతులు పెక్కుగలవు.)

త్యాగి. సం. విణ (న్. ఈ. క్) 1. = భోగి. దాత చూ, వదాన్యుఁడు. [సంతము.

త్యాజితవంతము సం. విణ. చూ, రూ-త్యజిత

త్యాజ్యము సం. విణ. 1. విడువఁదగినది చూ, హీనము. 2; వా వి 2 విడువఁదగినకాలము, 3 దోషయుక్తమైనకొద్దికాలము, (పంచాంగమునందు వ్రాతివిననును త్యాజ్యముచూడఁబడును)

త్ర

త్రంగ. సం. వి ఆ స్త్రీ. చూ, ఉద్రంగము.2.

త్రంగము. సం వి. అ. పుం —పై—

త్రంపి. దే. వి చూ, రూ-తంపి.1.

త్రచ్చెన వై. వి. 1 ఆట చూ, పరిహాసము, 2. చిలుకుట చూ, మథనము; 3. చెక్కుట చూ, చెరువు 1. [చిలుకు. చూ, మథించే

త్రచ్చు. వై. స. క్రి =త్రవ్వు, తచ్చు రూ-తరుచే.

త్రచ్చుట. వై. వి. చిలుకుట. ఆం, భా ద్వి 265: చూ, మథనము.

త్రప. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1 చూ, సిగ్గు; 2. చూ, అంకులాఁడి; అం. 3 సంచారిభావములు 33 లో నొకటి. (తనవరుని నామంబుఁబరాసునంభేరొక్కని తనపెచ్చెలి విసెఁగదాయని యచ్చోటి మోముదంచె). చూ, సంచారిభావములు

త్రపిష్ఠుఁడు. సం. విణ మిక్కిలిసిగ్గుగలవాఁడు. చూ, హీరిమంతుఁడు. [చూ, దోస

త్రపుకర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ములుదోస*:

త్రపులము. సం. వి. అ. న. 1=తగరము: చూ, లోహము. 1; 2. సీసము చూ, లోహము.1.

త్రపువు. సం. వి ఉ. న. 1 —పై—, ఉ. న. న. 2.—పై.— [చూ, దోస.

త్రపుస. సం. వి ఆ స్త్రీ చేఁదుగలదోస:

త్రపుసము. సం. వి అ న రూ-త్రాపుసము తగరపుబొమ్మ చూ, బింబము 3.

త్రమ్ము. దే. వి 1. రూ-తుముర-తుమ్ము-దుము-దుమ్ము' చూ, రేణువు. 1; స క్రి. ? దుమ్ముచేయు. రాను. 1, ఆ 42

త్రయము సం. స. అ. మూఁటిసమూహము. త్రయి, త్రికము. తద్విశేషములు — అంమూఁడంకములుగలవి — అంతరాతులు. (శకాది), అంబలు, అక్షులు, అగ్నులు, అనుప్రాసము (అలంకారము), ఆభిషేకములు, అలంకారములు, అవస్థలు, అవాంతరములు (హరిణ్యాది), ఆదిశక్తులు, ఆనందములు (మనుష్యానందాది), ఇచ్ఛాదులు, ఈషణములు, ఉదయములు (శుద్యాది), ఋణములు, కటుకములు (త్రికము), కరణములు, కర్తృత్రయము (వత్కృత్యాగ్), కర్మలు (కాయికాది), కర్మలు (పుణ్యాది), కర్మలు (ఆగామ్యాది), కవులు, కాండములు, కార్యములు, కాలములు (ఉదయాది), కాలములు (త్రిషవణము-గ్రీష్మాది), కావ్యదోషములు, కావ్యపాకములు (పాకములు), కావ్యరీతులు (రీతులు), కుంభకారత్రయము, కైస్త్రవత్రిపుటి, క్రియాకాలములు, క్రియలు, క్షోభములు, గజజాతులు (జాతులు), గాయత్రీమంత్రత్రిపాదములు, గుణములు (త్రైగుణ్యము), గురువులు, చిత్రమూలాది, జాతకములు (ఏలకులు మొ), జ్ఞానములు, తత్త్వములు, తాపములు, త్రికము (శొంఠి మొ), త్రిదండము (మనోదండాది 1-2), త్రిదోషములు, దండములు (మనోదండాది), దంషలు, దశలు, దీక్షలు, దేవత్రయము, దేవీత్రయము, దేహ

ములు, (లక్షణములకుఁగలిగెడు) దోషములు, ద్విజులు, ధనగతులు, నాడీక్రియలు, నాడులు, నాయకులు (దేవాది), నాయకులు (పతిమొ), నాయికలు, నేత్రములు (జ్ఞానాది), నేత్రములు (భూమిమధ్యాది), పత్రములు (లవంగపత్ర్యాది), పాపములు, ఫణన్వాలత్రయము, పురుషములు, పూర్వరాగము (కుసుంభ, నీలి, మంజిష్ఠములు), ప్రకృతులు (శ్లేష్మాది), ఫలములు(త్రికము), బంధనములు, భక్తులు, భేదములు, మండలములు, మతములు, మదములు, మనువులు, ముక్తులు, మూర్తులు, మానములు, యతులు, రాజముఖ్యగుణములు, రాములు, లక్షణలు (లక్షణములు), లక్ష్యములు, లయలు, లవణములు, లింగములు (స్త్రీలింగాది), లింగములు (శ్రీశైలాది), లోకములు (స్వర్గాది), లోకములు (పృథివ్యాది), వర్గములు, వాసనలు, విధులు, వృత్తులు, వ్యాధులు, వేదములు (త్రయి), వేదస్వరములు, వైద్యశాస్త్రాంగములు, వైరాగ్యములు, వ్యంజనములు, వ్యాహృతులు, శక్తులు (జీతనము మొ), శక్తులు (శక్తులు) (ఉత్సాహాది), శక్తులు (ఇచ్ఛాది), శక్తులు (శివపదార్థిత్వాది), శత్రుత్రయతోడి సంధులు, శాస్త్రములు, శుద్ధులు, సంగములు, సంహితలు, సింహాసనములు, సిద్ధిత్రయము, సుఖములు, సూత్రత్రయము (యజ్ఞోపవీతములోనగునవి), స్థానములు, స్వరములు, స్వాధ్యాయము (వాచికాది) (ఇందుగల పదములకు 'త్రి' చేర్చి యుచ్చరింపవలెను—త్రిమూర్తులు, త్రిలోకములు త్రిగుణములు మొ) చూ, మూఁడు అంకములుగలది.

త్రియరాశికము. పా॰ చూ, రూ-త్రైరాశికము.

త్రయి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1 ఋగ్యజుస్సామవేదములు (చూ, వేదము): చూ, త్రయము; 2. మూఁటిసమూహము॰ చూ, [త్రియముష 3 ఏనుఁగుకాలిసంకెల॰ చూ, శృంఖలము. 2; 4 కుటుంబముగల ఆఁడుది చూ, (స్త్రీ); 5 మంచివయస్సుగల ఆఁడుది చూ, (స్త్రీ); అం 6. ధర్మాధర్మములు తెలిపెడు శాస్త్రము. రాజవిద్యలు నాలుగింటిలో నొకటి. చూ, విద్యలు (చూ, ఆన్వీక్షకి)

త్రయీతనువు సం వి ఉ పుం చూ, సూర్యుఁడు. [ధర్మము.

త్రయీధర్మము సం. వి అ. పుం వేదవిహిత

త్రయోదశ. అం. ఏకవింశతి స్థానకములలో నొకటి చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు

త్రయోదశము సం స. పదుమూఁడవది.

త్రయోదశి. సం వి. ఈ (స్త్రీ) 1 పక్షమువందు పదుమూఁడవతిథి: చూ, తిథులు-తిథి; 2. పదుమూఁడు తంతులుగల పరవాదిని యను వీణె చూ, వీణె; విణ. 3 పదుమూఁడవది, అం. 4. తతవాద్యములు ఇరువదింటిలో నొకటి చూ, తతవాద్యములు; అం. 5 (శుక్లపక్ష-కృష్ణపక్ష) తిథులుపదునేనింటిలో నొకటి చూ, తిథులు.

త్రవ్వు. దే. స క్రి చూ, రూ-త్రివ్వు. (పుట్టు పూర్వోత్తరములనెత్తు భార. ఉద్యో 1. ఆ. 311)

త్రివ్వకోల దే వి చూ, రూ-త్రివ్వకోల.

త్రివ్వ. దే వి రెండుసోలలు. చూ, రూ-తవ్వ.

త్రివ్వటము. దే వి. త్రివ్వట శ శా.4, ఆ 78

త్రివ్వితలకెత్తుట. ఔ. నిశ్శేషముగా నిచ్చుట. హెచ్చుగా నిచ్చుట, అమితలాభము గలిగించుట "కొమరులుపుట్టి తమకేమోహమై త్రివ్వితలకెత్తెదగను చిత్తంబుతో" (ధర్మజరాజ నూతుము) ; "తమకునేమి త్రివ్వితలకెత్తి రవారలీ, యుర్విమనుజులేమి యొనఁగగలరి." (వైజయంతీ విలాసము)

త్రవ్వతలపోసికొనుట జా. పూర్వపుసంగతులను మరలజ్ఞప్తికిఁదెచ్చుకొని యదియే యాలోచించుట." "లేనిపోనివి త్రవ్వతలపోసికొననేల" (ధర్మజరాజసూరము)

త్రవ్వు. దే. స. క్రి రూ-త్రవు- త్రవ్వటించు 1. ఖననముచేయు, 2. ఖండించు చూ, పెలగు; 3 పుట్టు పూర్వోత్తరములనెత్తు; 4 పరిస్థానకుఁదెచ్చు; వా 5 (మొక్కలను గొప్పులు) త్రివ్వు, 6. (కొంపలు కట్టుటకును తీయుటకును గోతులు) త్రవ్వు

త్రవ్వుకోల. దే. వి రూ-త్రవుకోల-తవుకోల-తవ్వుగోల. చూ, ముద్గరము [వాఁడు

త్రవ్వువాఁడు వా విణ చూ, రూ-త్రవ్వెడు

త్రవ్వెడువాఁడు. వా విణ రూ-త్రవ్వువాఁడు (సం. వ) —ఖనకుఁడు, ఖాతకుఁడు.

త్రసకము. సం వి అ న గడ్డిపరక' చూ, తృణము 1. [ము. 1.

త్రసము. సం విణ తిరుగునది' చూ, చలమాన

త్రసరము సం. వి. అ పుం. రూ-తసరము పంచెకట్టు, నూలుచుట్టుట (అనికొందఱు) చూ, మగ్గము.

త్రసరేణువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. సంజ్ఞాదేవి; పుం. 2. ముప్పదిపరమాణువుల కొలఁది.

త్రస్త అం. సంచారీభావమునఁబుట్టిన దృష్టులు 20 లో నొకటి. చూ, సంచారీభావమునఁ బుట్టినదృష్టులు. [ము.

త్రస్తము సం. విణ. భయపడినది' చూ, భీత

త్రస్తరి దే వి ఆట' చూ, పరిహాసము

త్రస్తరించు దే. అ క్రి. పరిహాసమాడు చూ, పిసాళించు. [వెలిపరి.

త్రస్నువు. సం. విణ. భయపడువాఁడు. చూ,

త్రస్న. దే వి వేదాధ్యయనముచేయునప్పుడునోట నుండి రాలెడు తుంపర, బ్రహ్మబిందువు చూ, ప్రస్న.

త్రా

త్రాఁచు దే. వి రూ-తాఁచు. పడగదారి: చూ, సర్పము. (త్రాఁచులలో భేదములు-నల్లత్రాఁచు, తెల్లత్రాఁచు, గోదుమత్రాఁచు మొ.)

త్రాగు దే స. క్రి' రూ-త్రావు, ఆను, ఆరగించు, కుడుచు-రూ-కుడుచు, క్రోలు, తెక్కొను, నిముచు. (సం. వ)— అను తర్షించు

త్రాగుఁబోతు వా వి కల్లు సారాయి బ్రాంది లోనగువాని యెల్లప్పుడు పానముచేయువాఁడు [నము 1.

త్రాగుడు దే. వి రూ-త్రావుడు' చూ, పా.

త్రాడు దే. వి 1. కిరణము చూ, పాయనము. 2, 2. రూ-తాడు. పేనినదారము, పాశము: చూ, సూత్రము 1, 3 తాడి. *. సాంబ. ప్ర 3 చూ, శ్రీతాళము; 4 రూ-తాడు చేరు. చూ, సూత్రము 1; వా 5 మంగళసూత్రము. "నాత్రాడుగట్టినగాన నాభర్త 99 ఏండ్లు జీవించెను" (బ. త్రాడులు-త్రాళులు—త్రాళ్లు)

త్రాడుతాలుపు. దే వి పాశ. అచ్చ. సుం. కాం. 41' చూ, వరుణుఁడు 1.

త్రాడుబారుట జా. దృఢత్వమునొందుట; సమద్దేశ్యము లేకుండుట "కావకావపరాధముల కంతంబుగలదె త్రాడు బారెదు దౌష్ట్యంబుఁ దవులుకతన." (శ్రీనివాస విలాసము)

త్రాసువడు. దృ అ క్రి. 1. కృశించు' చూ, సొటసొటవోవు; 2 దాగముగు. [శక్తి. 1.

త్రాణ వై. వి =ప్రాణమ్. బలము' చూ,

త్రాణము సం. వి. అ. న. 1 కలుఁగానుగు*: చూ, వార్షికము. 1; 2. కాపు. చూ, రక్షణము; విణ. 3. రూ-త్రాతము. కావఁబడినది: చూ, రక్షితము.

త్రాత సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రక్షకుఁడు.

త్రాతము. సం. విణ చూ, రూ-త్రాణము. 3

త్రాపుసము. సం విణ. త్రపువుచేత చేయఁబడినది సము

త్రాపుసము. సం. వి అ న చూ, రూ-త్రపు

త్రాయంతి సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. చూ, త్రాణము 1 *; 2=తాయి తల్లి చూ, మాత 1; విణ 3 కాపఁబడుచుండునది చూ, రక్షితము. [ము. 1. *

త్రాయమాణ సం వి. ఆ. స్త్రీ చూ, త్రాణ

త్రావణ అం 1. పంచమజభాషలు పదిలోనొకటి: చూ, పంచమజభాషలు (చూ, భాష 1); 2 భిన్నషడ్జకజభాషలు 17 లోనొకటి చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు (చూ, భాష 1) [ఉద్యో 4, ఆ 195.

త్రావు. దే స క్రి చూ, రూ-త్రాగు. భాగ.

త్రావుడు దే. వి చూ, రూ-త్రాగుడు.

త్రాసము సం వి అ. పుం 1. భయము చూ, వెఱపు; 2 మణిదోష విశేషము చూ, రత్నము 1, అం 3 సంచారీభావములు 33 లో నొకటి. (చిత్తరువునందు వ్రాసిన మన్మథ నింగాంచి యయ్యింతి బెదరుమాపులతో ఉద్వేగం బోపసాఁగెను) చూ, సంచారీభావములు

త్రాసు దే వి రూ-తరాజే-తరాసు (సం ప) — ఆరాచి, ఏపణి, తుల, త్ర్యంకటము, నారాచి తద్వి.-తక్కెడకు -తక్కెడ— రూ-తక్కిడి-తక్కెడ, డప (సం ప)— ధటము. పెద్దతక్కెడకు.— కాటా

త్రాసురాశి. ద్వ వి తులారాశి. చూ, రాశి 1.

త్రాస్ఫురాశిగాఁడు ద్వ. వి ఎలిక: చూ, మూషికము.

త్రి

త్రి. సం. స.=సం: చూ, మూఁడు.

త్రింశత్తు సం. స త్ స్త్రీ.1: ముప్పది;అం. 2 చూ, ముడ్డిపూస

త్రింశము. సం. స. ముప్పదవది.

త్రింశాంశ అం. (త్రింశాంశము) 1 షోడశవర్గసందొకటి (లగ్నమును 30 సమభాగములు చేయుటకే త్రింశాంశయని పేరు త్రింశాంశకనుఁగొనవలసిన గ్రహ మేరాశియందున్నవభాగమునందున్నదో కనుఁగొనవలెను. బేసిరాసులయిన మేష, మి, సిం, తు, ధ, కుంభములయందు గ్రమముగా నీదిగువ వ్రాసిన భాగములకు కుజ, శని, గు, బు, శుక్రులు త్రింశాంశాధిపతులగుదురు (అనఁగా కు5, శ5, గు8, బు7, శు5=భాగములు 30 సరిరాసులయిన వృషభ, కర్క, కన్యా, వృశ్చి, మక, మీనములయందు వరుసగా నీక్రిందిభాగములకు శుక్ర, బు, గు, శ, కుజులు త్రింశాంశాధిపతు లగుదురు అనఁగా శు5, బు7, గు8, శ5, కు5=భాగములు30): చూ, షోడశవర్గ, అం 2. వర్గములు ఆఱింటిలోనొకటి చూ, వర్గములు [రాట్నము.

త్రిక. సం. వి ఆ స్త్రీ నూతిగిరక చూ,

త్రికంటకము సం వి అ పుం 1 చూ, ములుకొముడు*, 2 పెద్దపల్లేరు*. చూ, పల్లేరు, 3. లఘుగగ్గము, ఏనుఁగుపల్లేరువంటి చేప: చూ, మత్స్యము. 1.

త్రికకుత్తు సం వి ద్ పుం. 1 త్రికూటాద్రి: చూ, పర్వతము; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3 అభినయహస్తవిశేషము చూ, వ్యంజకము. 1.

త్రికటుకము. అం. సొంటిపిప్పిళ్లమిరియాలు: చూ,

త్రయము. (కళరోగగుల్మ పీనసములనుహరిం చి దీపనపాచనశక్తి నిచ్చును.)

త్రికటువు. సం. వి ఉ న.—పై —

త్రికము సం వి అ. న 1.=తిక మూఁటి సమూహము. చూ, త్రయము 1; 2 =తిక ము-రూ-టికను. చూ, ముడ్డిపూస; 3 చూ, త్రికటుకము; 4 కరక తాడి యుసిరికలు చూ, త్రయము. 2; 5 మూఁడుదారులు కలయుచోటు. చూ, మార్గము. 1; పా 6 షష్ఠాష్టమవ్యయములు, 7 కావ్యలక్షణ మున — సంఖ్యాబద్ధమగు ముక్తకాదికముల లోనొకటి చూ, మహాకావ్యము (చూ, దండకము. 7)

త్రికరణములు అం. మనస్సు, వాక్కు, కాయ ము (చూ, త్రయము)

త్రికావర్తి. అం. అశుభావర్తములలో నొకటి చూ, అశుభావర్తములు [బాణము 1

త్రికాష్ఠి సం వి ఇ. న =త్రికట్టి. చూ,

త్రికూటము సం వి అ. న. 1 ఇందుప్పు చూ, లవణము. 1; పుం. 2. చూ, త్రికకృత్తు. 1.

త్రికోణము సం వి అ. న మూఁడుమొనలు కలసినరూపము, త్రిభుజము, ముక్కోణ ము చూ, కోణము, కోణమానము.

త్రికోణములు. పా జన్మలగ్నమునకు 5—9 రాసులు త్రికోణములు అనఁబడును. వీటికి కోణములనియు పేరుగలదు.

త్రిక్క. దే. వి. చూ, రూ-తిక్క 1—2; దప. 3. వినార్థకము. చూ, వినా.

త్రిక్కటి. వై. వి.=. చూ, త్రికాష్ఠి.

త్రిక్కు వై. వి. 1=తిక్క. మోసము: చూ, వంచన; దే. వి. 2. చిక్కు, బాధ: చూ, శోకము; అ. క్రి. 3. తక్కు, తప్పు, గెంటు పడు: చూ, మిడివోవు.

త్రిగతము. పా. సూత్రధార నటీమారిషులు ముప్వురు సంభాషించుట (ఇదియుంబూర్వ రంగాంగమే)

త్రిగర్త. సం. వి. ఆ స్త్రీ. చూ, ఱంకులాఁడి.

త్రిగర్తము. సం వి. అ. పుం. త్రిగర్తదేశము: చూ, దేశము. [*. పా, పాలపర్ణి.

త్రిగుణ. సం. వి. ఆ స్త్రీ ముయ్యాకుపొన్న

త్రిగుణములు. అం చూ, త్రయము,గుణములు.

త్రిగుణాకృతము. సం. విణ. మూఁడుచోళ్లుదు న్నినది (పొలము). చూ, భూమి 1.

త్రిఘటము సం వి అ పుం =తెగడ* చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిజాతములు (త్రిసుగంధములు) అం. ఏల కులు, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క. (వాతవి కారము కఫరోగము విషవికారము వీనినిహ రించి దీపనపాచనశక్తి నిచ్చి శుక్లవృద్ధిని కలి గించును). చూ, త్రయము

త్రిణత సం వి ఆ స్త్రీ రూ-తృణత. 2.

త్రితయము సం న చూ, త్రి

త్రిదండము. అం పుం 1. మనోదండము, వా గ్దండము, కర్మదండము అను మూఁడుదండ ములుగల సన్యాసాశ్రమము చూ, త్రయము, అం న. 2. మనోదండము, వాగ్దండము, క ర్మదండము. చూ, త్రయము.

త్రిదండి. సం వి న్. పుం మనోదండ, వాగ్దం డ, కర్మదండములను మూఁడుదండములుగల సన్యాసి: చూ, ముని 1.

త్రిదశాయుధము. సం వి. అ. న. ఇంద్రుని వజ్రాయుధము. చూ, బాణము 1. [ర్గము.

త్రిదశాలయము. సం. వి. అ. పుం. చూ, స్వ

త్రిదశుఁడు. సం. వి. అ పుం. దేవత: చూ, వేలుపు. [చూ, నది.

త్రిదివ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. త్రిదివ అనునేఱు:

త్రిదివము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

త్రిదివేశుఁడు. సం.వి.అ. పుం చూ,త్రిదశుఁడు.

త్రిదోషజము అం. ఏనుఁగుయొక్క త్రిదోష జనితజ్వరము. (ఇవిమూఁడు.— పిత్తజ్వరము, పాలకము, కూటపూర్వము అనునవి)

త్రిదోషము అం 1 వాతపిత్తశ్లేష్మములు చూ, త్రియము; 2. లక్షణములకు గలిగెడివి – అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము చూ, త్రయము

త్రిద్యుస్పృక్కు. సం వి క్. పుం. మూఁడు వారములు కూడినతిథి, అవమము (చూ, తిథి 5) చూ, వారము

త్రిధాముఁడు సం వి. న్. పుం 1 అగ్ని చూ, వహ్ని 1; 2 విష్ణుఁడు చూ, విష్ణువు 1, 3 చూ, శివుఁడు, 4 చూ, యముఁడు, 5 గణపతి చూ, వినాయకుఁడు 1 [తెనుఁగు

త్రినగము సం వి అ. పుం = తెనుఁగు: చూ,

త్రినేత్రక్రియ అం క్రియాంగములు పం[డెం డింటిలో నొకటి (చూ, అంగము 9) చూ, క్రియాంగములు.

త్రినేత్రచూడామణి. సం వి ఇ. పుం. చంద్రుఁడు. చూ, హిమాంశువు.

త్రిపతాకము సం వి. అ. న 1. మూఁడు రేఖలుగలనొసలు, పుం 2. అభినయహస్త విశేషము. (బొటనవ్రేలినివంచి చూపుడు వ్రేలి మొదటఁగూర్చి యుంగరపువ్రేలిని వంచి కడమవ్రేళ్ళను జాఁచిపట్టినది); అం 3 అసంయుతహస్తములు 45 లో నొకటి చూ, అసంయుతహస్తములు.

త్రిపథగ. సం వి. అ. స్త్రీ. గంగానది, ముత్రోవదిమ్మరి చూ, నది.

త్రిపద పా 1. ఒకానొకవృత్తము ఒక్కొక్క పాదమునందు నాలుగు ఇంద్రగణములుగలిగి మూఁడవగణాద్యక్షరము యతిగాఁగలవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; 2. చిత్రకవిత్వ మునందొకటి. ఉదా.—"దేవమునివంద్య గోవింద-దితిజహరణ, పుండరీకాక్ష యవ్యక్త-పుణ్యపురుష, యమరసన్నుతగోపాల-హరిముకుంద, దేవయవ్యక్త హరియనాఁ-దిరిపదయయ్యె" చూ, వృత్తము 1

త్రిపది. సం వి ఈ స్త్రీ ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము 2

త్రిపర్ణిక సం వి ఆ స్త్రీ చూ, సాలపర్ణి *

త్రిపాత్తు సం వి. త్ పుం చూ, విష్ణువు 1.

త్రిపుండ్రకము. సం వి అ న. నొసటనుంచిన విభూతిలోనగు వాని మూఁడు రేఖలు, త్రిపుండ్రము

త్రిపుండ్రము సం వి. అ న.—పై—

త్రిపుట సం వి. ఆ స్త్రీ. 1 చిట్టేలకి *: చూ, పత్రి, 2. తెల్లతెగడ* చూ, సర్వానుభూతి, 3 చూ, మల్లె, 4 చూ, బొల్లిబూసరి, అం 5 సూళాదిసప్తతాళములలో నొకటి (చూ-త్రిపుటము) చూ, సూడకములు. (ఇది సప్తతాళములలో నొకటి చూ, తాళములు, తాళము 2.) చూ, స్వరము 2.

త్రిపుటము. సం వి అ. పుం 1. ఏడక్షరముల కాలము చూ, త్రిపుట. 5, 2 తీరము: చూ, క్రోధస్సు; 3 నాడి చూ, వరము.(1).

త్రిపుటీఫలము సం. వి. అ. న. ఆముదము *: చూ, వ్యాడంబకము [శివుఁడు.

త్రిపురవిహానుఁడు సం వి. అ. పుం. చూ,

త్రిపురము. సం. వి. అ. న 1. మయునిచే నిర్మింపఁబడిన మూఁడుపురములు చూ, దేశము; పుం. 2 చూ, బంగి.*.

త్రిపురాంతకుఁడు సం. వి. అ పుం చూ, శివుఁడు. (ఇతనికి త్రిపురసంహారమప్పుడు తేరు భూమి, చక్రములు సూర్యచంద్రులు, గుఱ్ఱములు వేదములు, చాపము మేరువు, నారి శేషుఁడు, బాణము విష్ణువు అయ్యెను.)

త్రిపుష్పి సం వి ఈ. స్త్రీ నల్లఉమ్మెత్త* చూ, హాలాపుష్పము. [విహారము 1.

త్రిప్పట. దే నా. రూ-త్రిప్పు-త్రిమ్మట చూ,

త్రిప్పరి దే విం (త్రిప్పు + అరి.) రూ-త్రిమ్మరి-త్రిమ్మరీడు-దిమ్మరి: చూ, దిమ్మరీడు.

త్రిప్పికొను దే అ క్రి 1. తిరిగికొను చూ, వటిల్లు, పేరి 2. త్రిప్పికొలుపు

త్రిప్పిత్రాడు దే పేరి (త్రిప్పి + ఆడు) తిరుగఁజేయు, త్రిప్పు, మలపు భాగ. కల్యా 1, ఆ 317 చూ, మునుంచే (స్వార్థమునతెడు)

త్రిప్పు దే వి 1. తిరుగుడు లక్ష్మి 5, ఆ 172 చూ, విహారము 1; పేరి 2 చూ, త్రిప్పియాడు హై 5, ఆ. 173 (తలత్రిప్పు, ఒడలుత్రిప్పు, గానుగత్రిప్పు, చక్రముత్రిప్పు ఇత్యాదులూహ్యంబులు)

త్రిప్పుడుత్రాడు దే. వి చూ, తిరుగుడుత్రాడు

త్రిప్పుత్రాడు దే. వి చూ, తరిత్రాడు.

త్రిప్పులు. వా. వి. బ 1 తిరుగుటలు, 2 చూ, బాలక్రీడ

త్రిప్రాస పా ప్రస్వాక్షరమున కవ్వలనొకటి రెండక్షరములు తక్కిన పాదములందుఁ గూడఁగూర్చి చెప్పినచో వానిని ద్విప్రాస, త్రిప్రాసములందురు. ఉదా — "భాసిలిసకలకలా శోభాగవి." "కుందమ్ములు వెలిగిపిముల కుందమ్ములు" తద్విశేషాంశములు — నాల్గక్షరములు వచ్చునది చతుఃప్రాస, సంయుక్తాక్షరములనేకములున్నది దుష్కరప్రాస ఉదా "అస్త్రంబులతో నతిని శి। రస్త్రాణముడుల్చ", విశేషణాంత్య నియమము గలది అంత్యప్రాస ఉదా.— "రామ, మహోద్దామ ధామ, రాజలలామా" ర, ఋ, ల, శ, డ; ద, థ; న, ణ; ఇవిసరియైన వరియోగంబులం జోపట్టు టంబట్టి విశేషప్రాసలయ్యె. ఉదా.— కం. "అబుసి పుత్రుఁడు గట్టిన। చీరలు మృదులములు కేళికలం దేలిన యా। బాలికలం జోచి . చిలుకలుగూసిన నెప భయ। ఒదుమేన్నది .. ఆదిగమున బాలునిసం। బోధనగాశింప పోనుకోక ముడిసిన। ప్రాణంబాయింక" (చూ, ప్రాసయతి)

త్రిఫల సం వి ఆ స్త్రీ రూ-త్రిఫల-త్రిఫలి. 1 కరకతాడి యుసిరికలు చూ, త్రియము; 2 ద్రాక్షాకాశ్మర్య ఖర్జూర ఫలములు చూ, త్రియము, 3 జాజికవంగపూగ ఫలములు: చూ, త్రియము

త్రిఫలములు అం కరకతాడి ఉసిరికలు చూ, త్రియము [కటి చూ, ప్రిచాకులు

త్రిబాహువు అం ప్రచారములు 32 లో నొ

త్రిభంగి పా 1 మాత్రావృత్తములలో నొకటి న, న, న, న, న, న, స, ., ., మ, ., గ 2—10—18 అక్షరములు ప్రాసయతి ము మ్మాలు "నెమలిపెదు దోగ, ఓసరుహానయనయా, నిసతిము వేష్క ఘటంతున్నిను తింతు నృక్తిదలంతున్" చూ, వృత్తము 1; అం 2 జన్యతాళములలో నొకటి చూ, జన్యతాళములు [చూ, సర్వానుసారి

త్రిభండి సం వి ఈ స్త్రీ తెల్లతెగడ

త్రిభద్రికము సం. వి అ న రతి చూ, సంయోగము

త్రిభద్రము సం వి అ న 1 — పై —, అం. 2 చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి చూ, చిత్రవర్ణములు. [బము

త్రిభిన్నపత్రిక. పా చూ, చిక్కుడుకుటుం

త్రిభిన్నము అం. 1 జన్యతాళములలోనొకటి: చూ, జన్యతాళములు; 2 గమకములు 15 లో నొకటి. చూ, గమకములు.

త్రిభుజము పా త్రికోణము చూ, కోణము.

త్రిముఖ. సం. వి ఆ. స్త్రీ బుద్ధునితల్లి చూ, బుద్ధుఁడు 1.

త్రిమూర్తి. సం వి. ఇ. పుం. 1. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరుడు అను పేర్లుగల మూడుమూర్తులు గలవాడు, 2 చూ, బుద్ధుడు. 1

త్రిమూర్తులు అం. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు.

త్రిమ్మట దే వి 1 చూ, మా-త్రిప్పట, 2 ఆపద చూ, విపత్తు

త్రిమ్మటకాడు. దే విణ చూ, త్రిప్పరి భా. ఉద్యో 4, ఆ 273

త్రిమ్మరి దే విణ.—పై—

త్రిమ్మరీడు. దే విణ (త్రిమ్మరి + ఈడు) —పై—వసు 3, ఆ. 137

త్రిమ్మరు దే అ క్రి 1. చూ, సంచరించే, స క్రి. 2 చేట్టిపచ్చే భా. ఆర 3, ఆ 23 చూ, వలగొను

త్రియంబకుడు సం వి అ పుం చూ, మూ-త్ర్యంబకుడు (వాడుక)

త్రియామ సం వి ఆ స్త్రీ. 1 రాతిరి చూ, రాత్రి, 2 పసుపు. చూ, వర్ణము 6, 3 యమునానది చూ, నది [రజస్వల

త్రిరాత్రి సం వి ఆ స్త్రీ ముట్టుది చూ,

త్రిరాత్రికృచ్ఛ్రము పా మూడుదినము లుపవసించుట మ, కృచ్ఛ్రము

త్రిరాత్రము సం వి అ. న 1. మూడురాత్రులు చూ, రాత్రి, పుం 2. ఒకానొక యాగము చూ, యజ్ఞము, 3 పట్టణమునందలి జనురుపొద.

త్రిఖపోర్ధి అం. చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి. చూ, చిత్రవర్ణములు.

త్రిఖాన్వితగ్రీప పా. రాజభార్యయయ్యెడు మగువకు గుఱుతు చూ, లక్షణము 1

త్రిలక్షణములు. అం జహల్లక్షణము, అజహల్లక్షణము, జహదజహల్లక్షణము.

త్రిలింగము సం వి. అ పుం. 1.=తెలుగు చూ, తెనుగు, అం. 2 ఏబదియారుదేశములలో నొకటి: చూ, దేశము.

త్రిలింగములు. అం స్త్రీలింగ పుంలింగ నపుంసక లింగములు. (3)

త్రిలోకములు అం స్వర్గ మర్త్య పాతాళములు

త్రిలోకి. సం వి. ఇ. పుం చూ, త్రైలోక్యము

త్రిలోచన సం వి. ఆ స్త్రీ బాస్థదేవి చూ, స్వాహా 2

త్రిలోచనుడు సం వి. అ పుం ముక్కంటి చూ, శివుడు (ఇట్లుత్రినేత్రుడు)

త్రివత్సము సం వి అ పుం మూడేండ్ల కోడెదూడ. చూ, వృషభము 1

త్రివర్గము సం వి. అ. పుం 1 ధర్మార్థ కామములు చూ, త్రయము, 2 సత్వరజస్తమములు చూ, త్రయము; 3 క్షయస్థానవృద్ధులు చూ, త్రయము, 4 త్రికటుకములు చూ, త్రయము; 5 త్రిఫల. చూ, త్రయము

త్రివర్ణము. అం ఆరోహితవర్ణగతాలంకారములు 12 లో నొకటి (చూ, అలంకారము3) చూ, ఆరోహితవర్ణగతాలంకారములు

త్రివిక్రమాయనమః. అం. (త్రివిక్రమః=త్రిలోకాన్ విశేషేణ క్రామతి=వ్యాప్నోతి) సకలజగత్తును వ్యాపించియుండు వస్తువునకు నమస్కారము. చూ, ఓమ్.

త్రివిక్రము అం ఉత్తానకరణబంధములు 41లో నొకటి చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

త్రివిక్రముడు. సం. వి అ పుం. మూడు లోకములను మూడుఅడుగులుగా కొలిచిన విష్ణువు చూ, విష్ణువు. 1.

త్రివిష్టపము. సం. వి. అ. న. చూ, స్వర్గము

త్రివృత సం వి. ఆ. స్త్రీ.=తెగడ రూ-త్రివృత్తు. తెల్లతెగడ*. చూ, సర్వానుభూతి.

త్రివృత్తు సం. వి. త్ స్త్రీ.=—పై.—

త్రివేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంగ. చూ, నది

త్రినేత్రుఁడు సం. వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు

త్రిశంకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఒకానొక రాజు: చూ, రాజు 1, 2. పల్లి చూ, మార్జాలము; 3. మిడుత. చూ, శలభము.

త్రిశంఖుజుఁడు. సం వి. హరిశ్చంద్రమహారాజు: చూ, రాజు 1. [డు 1

త్రిశరణుఁడు. సం వి. అ. పుం. చూ, బుద్ధుఁ

త్రిశిఖము సం. వి అ. న. 1. త్రిశూలము చూ, ముమ్మొనవాలు; 2 పిగడండ. చూ, భూషణము 2.

త్రిశిఖుఁడు సం వి. అ. పుం. త్రిశిఖుఁడను రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు 1

త్రిశిరఃపురి. సం వి. ఈ. స్త్రీ = తిరిచినాపల్లె ఒకపట్టణము. చూ, దేశము

త్రిశిరుఁడు. సం. వి అ పుం. కుబేరుఁడు చూ, శ్రీదుఁడు.

త్రిశూలము సం వి అ. న. 1: చూ, త్రిశిఖము 1; అం. 2 ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి. (ముమ్మొనవాలు). చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము. 1), 3 అసంయుతహస్తములు 45 లో నొకటి: చూ, అసంయుత హస్తములు; 4. దిక్పాలాయుధములు 8 లో నొకటి. చూ, దిక్పాలాయుధములు. [చూ, బంగి

త్రిశూలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంజాయి *

త్రిశృంగము. సం. వి. అ. పుం. పరికెగడ్డ చూ, శృంగాటకము. 2

త్రిశ్రము. అం. తాళజాతులైదింటిలో నొకటి. చూ, తాళజాతులు.

త్రిషవణము. అం. 1. మూఁడుసవనములు (ప్రాతస్సవనము, మధ్యందినసవనము, సాయంసవనము; (చూ, త్రియము) . చూ, సవనము, 2. మూఁడుకాలములు: చూ, త్రియము.

త్రిష్టుప్పు. సం వి భ్ స్త్రీ. యా-త్రిష్టుక్కు-త్రిష్టుభము. 11 వ ఛందస్సు చూ, ఛందస్సులు.

త్రిసంధ్యము. సం. వి అ న పూర్వాహ్ణమధ్యాహ్నపరాహ్ణసంధ్యలు చూ,సంధ్యలు

త్రిసర. సం. వి ఆ. స్త్రీ నువ్వులు బియ్యము ఉద్దులుపోసిచేసిన పులగము చూ, సాదము (1)

త్రిసీత్యము సం విణ మూఁడుచాళ్ళు దున్నినది (పొలము) చూ, భూమి. 1

త్రిసూత్రము సం వి. అ న 1 బ్రహ్మసూత్రము చూ, సూత్రము 1, పుం. 3 పట్టుమువలె ఆఱురేఖలుగల వైడూర్యము చూ, రత్నము 1.

త్రిస్థానగమకప్రాప్తి. అం. సుగుణములు 28లో నొకటి చూ, సుగుణములు

త్రిస్రోత. సం వి. స్. స్త్రీ 1 (మూఁడు ప్రవాహములుగలది) గంగానది చూ, నది; 2 ఒకానొకనది. చూ, నది

త్రిస్వరములు. అం ఉదాత్తము, అనుదాత్తము, స్వరితము (3) చూ, త్రియము.

త్రిస్వరయుక్తరాగములు. అం సామికములు: చూ, రాగములు.

త్రిహల్యము సం. విణ: చూ, త్రిసీత్యము.

త్రిహాయణి సం. వి ఈ స్త్రీ. మూఁడేండ్లపెయ్య చూ, ధేనువు.

త్రు

త్రుంగు. దే అ. క్రి 1. చేమ్చే. సాంబ. మా. 36: చూ, మరణించు; 2 కునుకలగు. భార. ద్రో. 5, అ 333: చూ, ప్రిక్కవాలు, 3. చూ, నశించు. [స్వ. 225.

త్రుంగుట. దే. వి: చూ, మరణము. అం, భా.

తుళ్ళింగుడు దే వి 1 పరిశయము: చూ, సం [illegible] 1; 2 నాగము చూ, ఫణి

తుళ్ళింగుడుపడు ద్వి. అ క్రి చూ, [illegible]ంచే

తుళ్ళించే దే . క్రి 1 చింపు ఆం, భా [illegible] 123 చూ, సంహారించే, క్రి 2 గును [illegible]; 3 చెంపు చూ, [illegible]ంచే, 4 [illegible]ంచే చూ, త్రెళ్లు

తుళ్ళించేట దే వి హింస ఆం, భా ద్వ 224 చూ, వధము

తుళ్ళింపు దై వి = [illegible] సంను [illegible] తుళ్ళింపుడు దై 5, అ 192 చూ, [illegible] ము 4 ([illegible]) [illegible]

తుళ్ళింపుడు దై వి — —దై— ([illegible]

తుళ్ళు దే వి 1 నెర్లి, గర్వము చూ, [illegible]ంకారము, 2 చెలువు చూ, [illegible]ము 1

తుళ్ళుపము సం [illegible]. అ న త్రెళ్లుట, చేచ్చేట చూ, [illegible]ము

తుళ్ళు [illegible] (స్త్రీ) 1 [illegible]ము [illegible] చేయు [illegible] కారము చూ, [illegible], 2 [illegible] చూ, [illegible]ము, 3 చూ, [illegible]ము, 4 [illegible] చూ, [illegible]

తుళ్ళుటారము [illegible] కోపము

తుళ్ళుడు [illegible] వి రూ-తుళ్ళిపై [illegible]ము చూ, [illegible]మూహము

తుళ్ళై దే వి —దై— (తుళ్ళెలుగట్టి-గుబుగూడి) పాండు 5, అ 246

తుళ్ళు. దే వి 1 రూ- [illegible] ఇనుము [illegible] పాండు 1, అ 182 చూ, లోహము. 1, 2 గుచిపేని స్వా 2, అ 11. అసవి, అలోచకము.

తుళ్ళుపను. దే. వి. ఒకుపక్ష్యాదులుమేని రోమము, ఉన్ని. భాగ. విరా 5, అ. 23, దై. 1, అ. 45 చూ, రోమము 1.

తుళ్ళుమ్ము. దే వి. రూ- తుమురు- తుళ్ళుమ్ము-దుమారము, ధూళి చూ, రేణువు. 1.

తుళ్ళు. దే వి నీళ్లుచిమ్ముటయందగు ధ్వన్యనుకరణము చూ, హాహాహా

తుళ్ళుమింత నా. వి [illegible] రూ-తుళ్ళుమింత- తుళ్ళుగింత [illegible]ంచే.

తుళ్ళుగించే దే అ క్రి ఎగురు చూ, ఒం

తుళ్ళింత దే వి చూ, రూ-తుళ్ళుమింత

తుళ్ళడంచే దే స. క్రి చెంపు వేం. ఆం. 52 చూ, సంహారించే

తుళ్ళాట నా వి. [illegible] చూ, విలాసము 1.

తుళ్ళింత దే వి 1 ఎగిరిపాటు చూ, విజృంభణము, 2 గర్వము చూ, హంకారము

తుళ్ళుమాడు దే అ క్రి 1 ఎగిరిపడు చూ, లంఘించే, 2 గర్వించే చూ, హంకరించే (స్వార్థమునఆడు)

తుళ్ళు. దే వి 1 గర్వము చూ, హంకారము, 2 ఎగిరిపాటు చూ, విజృంభణము, అ క్రి 3 గర్వించే చూ, హంకరించే, 4 ఎగిరిపడు చూ, లంఘించే, 5 చేచ్చే సాంబ మాన 33 చూ, మరణించే

తుళ్ళింబోతు దే విణ తుళ్ళునట్టి స్వభావముగలవాడు

తుళ్ళుపండి ద్వి వి స్ఫోటకము కనిపించినప్పుడు పోలేరమ్మకు కొట్టిపెట్టెడుపిండి: చూ, పాపము. (1)

తుళ్ళుమింత. దే వి చూ, రూ-తుళ్ళుమింత

తె

తెళ్ళించే దే. క్రి చూ, రూ—రెంచే.

తెళ్ళింపు. దే. క్రి.—దై.—

తెళ్ళకొట్టు. దే అ. క్రి. ఎగఁదట్టు.

త్రొక్కు-ను. దే. స. క్రి. 1: చెఱచు-రూ- చెఱచు. తొలఁగు భార. అర. 8, ఆ. 192, 2. చెంపు. భార భీష్మ 3, ఆ. 303 చూ, సంహరించు, 3 కలఁచు, కలఁచి యాడు, కలగుండు పెట్టు, చోపు, తటను టించు జై. 5, ఆ 163; 4. కబళించు చూ, మ్రింగు; 5. చూ, తాగ్రు భార విరా 5, ఆ 58

త్రొక్కులు దే వి త్రొక్కునట

త్రొక్కులుకొను. దే స. క్రి చెంపు చూ, సంహరించు

త్రెగు దే. అ క్రి చూ, రూ-తెగు

త్రెడ్డు నై వి. చూ, రూ-తెడ్డు

త్రెయ్యు దే అ క్రి చూ, రూ-తెగు

త్రెస్సన దే వి చేక్కున చూ, సొంపస్సము.

త్రెవ్వు దే. అ క్రి రూ-తెగు ఖండితమగు చూ, వ్రక్కలాటు

త్రెళ్లు దే. అ క్రి 1. చూ, మరణించు, 2 పడు భార సభా 2, ఆ 69 చూ, దొరలు

త్రెళ్లుట దే. వి చూ, మరణము

త్రే

త్రేంచు దే అ క్రి చూ, రూ-త్రేనుచు స్కా. 6, ఆ. 28.

త్రేఁచు దే అ. క్రి —పై—

త్రేఁపు దే. వి. చూ, రూ-త్రేనుపు.

త్రేగుడు దే. వి జిగటపాటిన యెంగిలి లోన గునది రూ-త్రేవుడు.

త్రేతాగ్నులు. అం 1. దక్షిణాగ్ని, గార్హప త్యము, ఆహవనీయము (చూ, అగ్నులు, త్రియము). చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, శుభా వర్తములు.

త్రేతాయుగము అం. 1. యుగములు నాలు గింటిలో నొకటి చూ, యుగములు; పా. 2. త్రేతాయుగంబున జలోదయలగ్నమే జన్మలగ్నము చూ, జన్మలగ్నసమయములు.

త్రేనుచు దే. అ. క్రి. రూ-త్రేంచు-త్రేఁచు-త్రేన్పు (సం ప).—ఉద్గారించు.

త్రేనుపు దే వి రూ-త్రేఁపు-త్రేన్పు-త్రేనుపు. (సం. ప).—ఆమ్లిక, ఉద్గారము-రూ-ఉద్గారము

త్రేన్చు దే అ క్రి. చూ, రూ-త్రేనుచు

త్రేన్పు. దే వి చూ, రూ-త్రేనుపు

త్రేవుడు దే. వి: చూ, రూ-త్రేగుడు

త్రై

త్రైగుణ్యము. సం వి. అ న 1 సత్త్వరజస్త మోగుణములు చూ, త్రయము; 2 శైత్య సౌగంధ్య మాంద్యములు చూ, త్రియము

త్రైగుణికుఁడు. సం. విణ మూఁడు రెట్టింపుల వడ్డీకి ఇచ్చెడువాఁడు.

త్రైరాశికము పా. రూ-త్రి య రా శి క ము. మూఁడింటిపోల్పు "క. ఇదురాసిమూఁటి లోపల, కడనడుమగుణించి రాశిగైకొనిమొ దట, న్వడిఁబాలుగొన్నలబ్ధము, ఫుడమింపిరి య(త్రై)రాశికంబుపొందుగవచ్చేన్."(వా)

త్రైలింగుఁడు సం విణ = తెలగ త్రిలింగదేశ శూద్రుఁడు. చూ, తెలగి.

త్రైలోక్యము. సం వి. అ. న. రూ-త్రిలోకి. త్రిలోకముల సమాహారము

త్రైలోక్యమోహనము. అం. రి-ధ-హీనతాన ములు 7 లో నొకటి చూ, రి-ధ-హీన తానములు: (చూ, సర్వతానములు.)

త్రైవర్గికుఁడు. సం. విణ ధర్మార్థకామముల యందిచ్ఛగలవాఁడు.

త్రైవిద్యుఁడు. సం. వి. అ పుం. వేదము తెలిసినవాఁడు: చూ, వేదాంతి 1.

త్రొ

త్రొక్కట. దే. వి రూ-త్రొక్కటము చూ, రూ-తొక్కట.

త్రొక్కటపడు. ద్వి. అ. క్రి. చూ, రూ-తొక్కటపడు. [టపాటు.

త్రొక్కటపాటు. ద్వి. వి. చూ, రూ-తొక్క

త్రొక్కటము. దే. వి చూ, రూ-త్రొక్కట.

త్రొక్కు. దే. వి. 1. త్రొక్కుడు లక్ష్మీ 3, ఆ 38 చూ, సంయోగము,స క్రి. 2. పాదములతోఁ నదుము; 3 (అంటు) త్రొక్కు: అంటకట్టు, అంటుత్రొక్కు, ఒత్తు, కదియ కట్టు, మట్టు, మెట్టు.

త్రొక్కుడు. దే వి 1: చూ, త్రొక్కు. 1 భాగ 6, స్కం 349; 2. పక్షిరతము చూ, సంయోగము, 3 ఆపద చూ, విపత్తు [త్రొక్కుఁడుగమ్మి.

త్రొక్కుడుఁగమ్మి. ద్వి. వి చూ, రూ-

త్రొక్కుడుపట్టె ద్వి. వి. 1.—పై.—, బ 2 సాలెవాఁడు నేయునప్పుడు త్రొక్కెడు చెక్కలు. [డిపలక

త్రొక్కుడుపలక. ద్వి వి ఊళ్లపనివాని క్రిం

త్రొక్కుడుబిళ్ల. దే వి: చూ, బాలక్రీడ

త్రొక్కుడుపడు. ద్వి అ. క్రి. నలఁగుడుపడు: రూ-త్రొక్కుపడు.

త్రొక్కుపడు ద్వి. అ. క్రి.—పై.

త్రో

త్రోంసే. దే. స. క్రి. 1. చెంపు: చూ, సంహరించే; 2. త్రోయు చూ, నిషేధించే, 3. అతిక్రమించేయు భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 302. ఒప్పరికించే, కన్నడించే, తరితీపు సేయు (సం. వ).— ఉపేక్షించే; అ. క్రి. 4.. వేగముగలుగు చూ,వడిగొను; 5. పూను. ఉత్సహించే చూ, యత్నించే; 6 నడచే చూ, గల్లు 3; 7 కవియు చూ, వ్యాపించే; 8 మీఱు. జై. 1, ఆ 83 చూ, నుమ్మరించే

త్రోటి సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 2. చేఁపముక్కు: చూ, ముక్కు; 3. టేఁకు* చూ, బాఁరంగి.

త్రోటిక. అం. నాటికలు 18 లోఁ నొకటి. (5-7-8-9 అంకములు దేవమనుష్యమిళితము): చూ, నాటికలు.

త్రోతలము అం శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలోఁ నొకటి: చూ, తంత్రములు.

త్రోతలోత్తరము. అం.—పై —

త్రోత్రోపు దే. వి (త్రోపు + త్రోపు) మిక్కిలిత్రోపు. చూ, వహేలనము

త్రోత్రోపులాడు. దే. స క్రి. (త్రోత్రోపులు + ఆడు) మిక్కిలిత్రోయు. చూ, నిషేధించే

త్రోపడు. ద్వి. అ. క్రి. (త్రోపు + పడు) త్రోయఁబడు చూ, రూ-త్రోపుపడు. స్వా 3, ఆ. 23

త్రోపసంగోలవి. దే వి 1. ఉభయభ్రష్టుఁడు: చూ, వెలివాఁడు 1, విశే. 2 ఉభయభ్రష్టురాలు మా, వెలికత్తె.

త్రోపరి. దే. విశే (త్రోపు+అరి). చూ, నిరాకరిష్ణువు. [చూ, విధ్వము.

త్రోపాటు. ద్వి. వి. త్రోపడుట, త్రోపు:

త్రోపాడు. దే. స. క్రి. (త్రోపు + ఆడు): చూ, త్రోయు భార. విరా. 2, ఆ. 348.

త్రోపు. దే. వి. 1. త్రోయుట. భార. సభా.

2, ఆ 41. చూ, త్రోపాటు; 2. తిరస్కారము: చూ, పరిహేలనము; 3. చూ, నిషేధము. [ధము; 2 చూ, చిత్రిక.

త్రోపుడు. దే. వి 1. త్రోపు చూ, నిషే

త్రోపుడుపెట్టు దే స. క్రి. చిత్రికతో మ్రాను నునుపుపఱచు. [వల 1

త్రోపుడువల దే. వి. ఒకరకమువల చూ,

త్రోపువడు ద్వి. అ క్రి చూ, రూ-త్రోపడు [రించు.

త్రోపుసేయు. ద్వి స క్రి చూ, తిరస్క

త్రోముడు దే వి. చూ, రుగ్దుడు.

త్రోయు దే. స క్రి చూ, నిషేధించు

త్రోయువాఁడు దే. విశే. చూ, త్రోవరి.

త్రోలు. దే స క్రి చూ, రూ-తోలు 2.

త్రోలుట వా వి 1. యుద్ధమువలనఁ బాఱుట, చోదనము. ఆం, భా ద్వి 220. చూ, విద్రావము; 2. పసులు లోనగు వానిని నడపించుట (తోలుట)

త్రోవ. దే. వి. దారి. చూ, మార్గము. 1

త్రోవనడచుట. ఆం. అష్టకష్టములలో నొకటి చూ, అష్టకష్టములు [ఘుఁడు

త్రోవరి దే. విశే (త్రోవ + అరి): చూ, పాం

త్ర్య

త్ర్యంకటము. సం. వి. అ. న.=: చూ, త్రాసు.

త్ర్యంగటము. సం వి. అ. న. ఒకరకము చిక్కము చూ, శిక్యము. 1.

త్ర్యంగటుఁడు. సం. వి. అ పుం. చూ, శివుఁడు.

త్ర్యంబకసఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ముక్కంటి చెలి, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

త్ర్యంబకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-త్రియంబకుఁడు (అనికొందఱు), ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.

త్ర్యక్షరి. పా. శబ్దాలంకారములలో నొకటి. చూ, శబ్దాలంకారములు (చూ, హేతువు 2)

త్ర్యక్షరుఁడు. సం. వి అ పుం. మనువుకుదుర్చువాఁడు చూ, నాగవీటుఁడు.

త్ర్యక్షుఁడు సం వి. అ పుం. చూ, శివుఁడు.

త్ర్యబ్ద సం వి ఆ స్త్రీ మూఁడేండ్లపెయ్య. చూ, ధేనువు

త్ర్యశ్రము ఆం జాతిక్రియలు అయిదింటిలో నొకటి చూ, జాతిక్రియలు.

త్ర్యు

త్ర్యుషణము సం. వి అ న చూ, రూ-త్ర్యూషణము.

త్ర్యూ

త్ర్యూషణము. సం. వి. అ. న. సొంటి, పిప్పలి, మిరియాలు: చూ, రూ-త్ర్యుషణము: చూ, త్రికము. 3 చూ, త్రయము.

త్వ

త్వమ్. సం. స. 1. (యుష్మత్) నీశబ్దమునకు ప్రథమైక వచనము. చూ, నీవు; అవ్య. 2. నీవు అనుట: చూ, అపి. 2.

త్వక్కండురము. సం. వి అ. న: చూ, వ్రణము.

త్వక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-త్వచము.= తొలుక-తొక్క. 1. తోలు చూ, బెరడు; 2. చెట్టుపట్ట: చూ, బెరడు; 3. రూ-త్వచము. లవంగపుపట్ట చూ, వరాంగకము; 4. నార: చూ, బెరడు; 5.=చెక్క. (కొం

తెలోపలిభాగము కొంత వెలుపలిభాగము గల మాత్రినిత్రుండులోని) పొరాటు చెక్క చూ, దెరడు, అం.8 జ్ఞానేంద్రియములలో నొకటి చూ, ఇంద్రియములు, 7 త్వగాది దశేంద్రియములలో నొకటి చూ, ఇంద్రియములు

త్వక్పత్రిరు సం వి అ న 1 లవంగపుపట్ట చూ, పరాంగికము, 2. ఇంగునాకు చూ, పత్త్రము 1 [చము.

త్వక్పుష్పము సం వి. అ పుం చూ, రోమాం

త్వక్పుష్పిక. సం. వి ఆ స్త్రీ శోభి చూ, సిధ్మము [చూ, దగ్ధ్రాంకము

త్వక్సుగంధికము సం వి అ పుం నారింజకా*

త్వక్షీర సం. వి ఆ స్త్రీ (రూ-త్వక్షీరము- త్వక్షీరి-తుకాక్షీరి-తుగాక్షీరి-తవాక్షీరి-తవక్షీరి)* చూ, వంశరోచన

త్వక్షీరీ. సం వి ఈ స.—పై— (ఇది ఈకారాంత స్త్రీలింగమును, ఊకారాంత స్త్రీలింగమును అగును)

త్వక్సారము సం వి అ పుం రూ-త్వచసారము వెదురు* చూ, వేణువు. [స్మము

త్వగంకురము. సం. వి అ పుం చూ, త్వక్పు

త్వచము సం వి అ న. 1 చూ, రూ-త్వక్కు పా. 2 త్వచములు —అపర్ణత్వచము, ఆగంతుకత్వచము, తాంతవత్వచము, శ్లేష్మత్వచము, రక్తజలత్వచము మొ

త్వచిసారము సం వి అ పుం చూ, రూ- త్వక్సారము [త్రిల

త్వచిసుగంధ సం వి ఆ స్త్రీ. ఏలకి* చూ,

త్వర సం. వి. ఆ స్త్రీ —రు పు-గుఱ్ఱు-లొ- దుకు 1 శీఘ్రము, వేగిరపాటు చూ, వేగము. 3, 2 చూ, సంభ్రమము (త్వరత్వర- దురదుర, అతివేగము)

త్వరపడు. మి. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

త్వరితము. సం క్రి విశే. అ. న —గురుతు. 1. శీఘ్రము: చూ, వేగము 3; విశే. 2. వడి గలది చూ, వేగము. 3.

త్వష్ట సం వి బు. పుం 1. —తాపి. వడ్లవాఁడు. త్వష్టృ (అనికొందఱు) చూ, స్వర్ణకారుఁడు, 2 —అండు-గుండు-తుదుక: చూ, శకలము. 1; విశే. 3. చెక్కఁబడినది: చూ, రుచితము, అం 4 ద్వాదశాదిత్యులలో నొకఁడు చూ, ఆదిత్యులు

త్వా

త్వాదృశము సం విశే నీవంటిది.

త్వాష్ట్రుడు వా. వి 1. చూ, తఱుటు 2; 2. మోటవాఁడు, మోటుది, మొద్దు (త్వాష్ట్రీము అనియు)

త్వాష్ట్రి సం వి ఈ స్త్రీ రథ, లఘ్వి, తేలి కగాఁ బోవు గని చూ, శకటము. 1.

త్వాష్ట్రికము అం అస్త్రములు 53 లో నొక టి, చూ, అస్త్రములు (చూ, బాణము 1.)

త్వాష్ట్రుఁడు సం వి అ పుం 1 వృత్రా సురుఁడు చూ, వృత్రుఁడు, వా 2 చూ, విశ్వమోహనుఁడు

త్వి

త్విట్టు సం. వి క. స్త్రీ రూ-త్విష-త్విషి. 1 కిరణము, జిగి (అనికొందఱు) చూ, శోయనము 2, 2 మంట చూ, వహ్ని 1; 3 వెలుఁగు (ఇది త్విష అను ఆ స్త్రీ. అగును) చూ, వెలుతురు. 1

త్విషాంపతి. సం. వి ఇ పుం. వెలుఁగుఱేఁడు. చూ, సూర్యుఁడు.

త్స

త్సరువు సం వి ఉ. పుం. కత్తిలోనగువాని పిడి. చూ, పిడి. 2.

థ

థ. ఒకయక్షరము. సం. వి అ పుం. 1. కొం డ: చూ, పర్వతము; 2. చేందమామ: చూ, హిమాంశువు: 3. అల. చూ, వీచి. 1; 4.భయమును పొఱదోలుట చూ,రక్షణము; 5 ఒకరోగము చూ, రోగము. 1; 6, థ యనునకు గుఱుతు చూ, లక్షణము. 1; 7 తినుట. చూ, భుక్తము 1; అ.స్త్రీ 8. ఏఱు: చూ, నది; 9. భయమును పొఱదో లుట. చూ, రక్షణము; విశ. 10. తెలుపు గలది చూ, వర్ణము. 6, 11 నలుపుగలది చూ, వర్ణము.6; 12. పెద్దది.చూ, విపులము; అం.13.తవర్గమునందలి రెండవ యక్కరము చూ,కవర్గము; (" థ "వత్తు.— " స " అను నక్షరముక్రింద " థ " అనునదిగాని " ధ " యొన్నడునుండదు. ఉదా —అస్థి,అస్థిరము, పర్యస్థము,వ్యవస్థ,స్థానము,స్థితము,స్థిరము మొ.)

థు

థుత్కారము. సం. వి. అ. పుం. ఉమియుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

థూథూ. సం. అవ్య.—పై.—

థైథై. సం. అవ్య.వాద్యానుకరణ శబ్దవిశేషము చూ, హూహూ.

ద

ద. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఈశ్వ రుడు: చూ, శివుడు; 2. గురుడు: చూ, రాహువు. 2; 3. శాస్త్రిగుడు: చూ, పాన ము. 1; 4. రాగములేమి: చూ, విర క్తి; 5. మోపు: చూ, పీక్షణము; 6. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 7. సరిగమ పదనిస యను సప్త స్వరములలోనొకయక్షరము చూ, స్వరము. 2; అం 8. సరళాక్షరములలో నొకటి చూ, సరళములు;9 తవర్గమునందలి మూడవయక్క రము:చూ,కవర్గము,వా.వి. 10 దా, పిలుపు.

దమ్. సం. అవ్య. పెండ్లాము చూ, భార్య.

దంగు. దే అ క్రి. రూ-డంగు.చూ, మెదుగు.

దంగుడు. దే విశ. దంచినది " దంగుడు బియ్యము."

దంగుడులు. దే వి బ. రూ-దంగుళ్లు: చూ, చేరుకుబియ్యము

దంచేన. దే. వి. రూ-దంచేనము-దంచెనము- డెంచేనము పెద్దపిరంగి చూ, బాణము 1. (చూ, బాణాసంచే)

దంచేనము దే. వి —పై.—

దంజోలరిబ్రాహ్మణాలు. పా నేపాళ దేశపుబ్రా హ్మణులలో నొక తెగవారు చూ, బ్రాహ్మ ణులు.

దంట దే. వి 1 —డెండ. రూ-జంట " దంట పెూములవేలుపు ": చూ, రెట్టి. 1; పై. విశ. 2 నేర్పరి. కళా 5, అ. 39 చూ, సమ ర్థుడు; 3.=ధృష్టః దిట్టతనముగలవాడు. అచ్చ. సుం, కాం. 147. చూ, దిట్టడు; 4.=దండః. ద్వంద్వము చూ, సంగడిక.

దంటపోరు ద్వ వి. ఎక్కటికయ్యము చూ, యుద్ధము.

దంటమోములదేవర. ద్వ వి. అగ్ని. అచ్చ, యు, కాం. 280: చూ, వహ్ని. 1.

దంటు. పై. వి.=దండః. 1. జొన్న లోనగు వానికఱ్ఱ: చూ, సస్యము; 2. సస్యదండము. అం, భా. ద్వి. 238 చూ,సస్యము; 3 యూన వాళాదిదండము. అం, భా ద్వి. 76 చూ, సస్యము; వా. 4. సారములేమి. " చొప్ప దంటుప్రశ్నలు."

దండ. అం. 1. ఆకాశచారులలో నొకడు:

చూ, ఆకాశచారులు; వై. వి. (1) హరిణము చూ, భూషణము. 2; దే. వి. (2) దగ్గఱ చూ, సమీపము 1; (3) అంప హరిశ్చ. 4, ఆ. 97. చూ, పాత్రి 2, (4) ఎద్దు మెడ్డిమీఁద ముల్లుకోలలో పొడువఁగా నేర్పి నడపుచే చూ, బారును 5, (5) తోలు బొద్దమూతికప్పు పట్టె-రూ-పట్టా, (6) ముష్టి యుద్ధముయొక్క మొదటిగతి చూ, యుద్ధము

దండకడిమము వై. వి. సంకిపించప చూ, భూషణము 2

దండకము సం. వి. అ. పుం. 1. దండకారణ్యమను అడవి చూ, విపినము (ఇది ఆ స్త్రీ ఆగును), 2. దండకమనుదేశము చూ, దేశము 3 పాత్రి. "శ్యామలాంబదండకము, ఆంజనేయదండకము", 4. చెట్టు బోదె చూ, మాను, విణ 5 పొడవు. మా, కంచన, పా 6. మాత్రావృత్తములు అనువంటిలో నొకటి ఉదా —స, స, హ, తగణములందే నైననొకటియాది నుంచిపిడ పదుపదాఁకఁ దగణములంగూర్చుకుచుతో సమాప్తి సేయునది "శ్రీరామ, నారాయణ, వాసు, దేవాజ, గన్నాయ, కాళక్త, పంతాము, లీకృష్ణ, విష్ణూప, యాటూన, మస్తేన, మః చూ, వృత్తము 1. (చూ, గద్య), 7 కావ్యలక్షణమున —చాటువు అనఁగానప్పటికప్పుడుకవిచెప్పిన పద్యములు. ఇవి ప్రబంధములుగావు. ఇవి సంఖ్యాబద్ధము అసంఖ్యాబద్ధము అని యిరుతెఱఁగులు (అసంఖ్యాబద్ధములలో దండకమొకటి) చూ, మహాకావ్యము. [కట్ట చూ, పుస్తకము

దండకపలియ. ద్వ. వి. పాతలెక్కపుస్తకపు

దండకారణ్యము. పా. ఇక్ష్వాకువంశియుఁడగు దండునిచేఁబాలింపఁబడి దేవేంద్రునిచే మృద్వర్షము కురిపింపఁబడుటచే నరణ్యముగామారినది ఇది దత్తమండలము, రాయలసీమ అనఁబడుచున్నది)

దండగోల. దే. వి. (దండ + కోల) పూఁత జై. 1, ఆ. 100. చూ, పాత్రి. 2.

దండచక్రము. అం. అస్త్రములు 53 లో నొకటి. చూ, అస్త్రములు (చూ, బాణము. 1)

దండచే వై. వి =ధృష్టిరియ-ప్రకారియ రూ-దండచేయి. ప్రగండము చూ, సందిలి

దండచేయి. వై. వి =—వై —

దండచేరు ద్వ. వి. సంకెటఁగట్టబడునట్టి తోరము చూ, సూత్రము 1.

దండక్రియము. అం. వధము, అగ్రహారణము, పరిక్లేశము (చూ, త్రియము)

దండధరుఁడు సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, యముఁడు; 2 చూ, రాజు 1.

దండనము సం. వి. అ. న దండించుట చూ, శిక్ష 2

దండనాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, సైనికుఁడు.

దండనిలుకడ అం. ఉపవీతములు 16 లో నొకటి. చూ, ఉపవీతములు.

దండనీతిశాస్త్రము. పా. (కామందకార్యగ్రంథశాస్త్రము) అర్థశాస్త్రము నీతిశాస్త్రమును రాజనీతియును దండనీతియును అని వాడఁబడుచున్నది. అందు దండనీతియొకటి (చతురంగబలము లనువయించుట) ఇదిరాజవిద్యలగు ఆన్వీక్షకి, త్రయీ, వార్త, దండనీతి యను నాలుగింటిలోను ఒకటి. చూ, రాజవిద్యలు (చూ, విద్యలు) (చూ, ప్రకరణములు) (చూ, దండము.)

దండపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, సమీపించే, 2. ఎద్దు ముడ్డిమీఁదముల్లు కోలలో పొడువఁగా బొరుసుగా నేర్పడు.

దండపక్షము. అం. 1. నృత్తహస్తములు 29 లో నొకటి. చూ, నృత్తహస్తములు; 2. కరణ-

ములు 108 లో నొకటి. చూ, కరణములు.

దండపరుషము. అం. 1: చూ, క్రోధజములు; 2 ధర్మశాస్త్రమునందలి వ్యవహారపదములు 18 లో నొకటి చూ, వ్యవహారపదములు.

దండపాటు. వ్య వి దండపడుట, సమీపించుట: చూ, సమీపము. 1.

దండపాదము అం 1 ఆకాశమండలములు 10 లోనొకటి. చూ, ఆకాశమండలములు, 2 కరణములు 108 లో నొకటి చూ,కరణములు

దండపాలసు సం వి. అ న తిమింగిలభేదము చూ, మత్స్యము 1.

దండపాశికుఁడు. సం వి అ. పుం రక్షకభటుఁడు. చూ, పోలీస.

దండపోరు. వా. వి ఎక్కటికయ్యము అం ఉదా నర 43. చూ, యుద్ధము

దండప్రధానహేతుకము అం శత్రువుతోడి సంధులు మూఁడింటిలో నొకటి. చూ, శత్రువుతోడి సంధులు.

దండము. సం వి అ పుం, న 1 దుడ్డు. కఱ్ఱ చూ, వేత్రము. 1, పుం. 2. దండుగ చూ, సేగి. 4; 3. చెట్టుబోదె చూ, మ్రాను; 4 దంటు. కాఁడ ఆకుల యీనెలు (అనికొందఱు) చూ, పర్వరీణము; 5 కవ్వము: చూ, మంథానము, 6 వాద్యమువాయించెడి కోడుపు, కొడుపు, కోణము. చూ, వీణె; 7 దండు: చూ, సేన 1; 8. గర్వము చూ, హంకారము, 9. అనుముడు: చూ, పీడనము, 10. కోల: చూ, వధము; 11. బారు. చూ, వ్యామము; 12. తట్టువా, సాధారణగుఱ్ఱము. చూ, హయము; 13. తోఁక తెగినయెద్దు: చూ, వృషభము. 1; 14. హారమునందలిపేట: చూ, భూషణము. 2; 15. శపథము: చూ, లంచము; 16. దంట-దొంతు. జత. చూ, దంట. 1; 17. గుంపు చూ, సమూహము; 18. రాజశిక్ష, దండన: చూ, శిక్ష. 2, 19 జ్యోత్స్నలోనగుకఱ్ఱ చూ, సస్యము, 20 సస్యదండము చూ, సస్యము; 21. యూపనాశాదిదండము చూ, సస్యము, అం 22. చూ, ఊర్ధ్వతము, 23 ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (చూ, బాణము 1), 24 ఆసనములు 30లో నొకటి చూ, ఆసనములు, 25 దిక్పాలాయుధములు 8 లో నొకటి. చూ, దిక్పాలాయుధములు; 26. ఉపాయములు 4 లో నొకటి చూ, ఉపాయములు; 27. ఉపాయములు 7 లో నొకటి చూ, ఉపాయములు; 28. వ్యూహభేదములు 4 లో నొకటి. "దండాదయుశ్చ భేదాః" యుద్ధమందుఁ జేయఁబడు దండము మొదలైనవి వ్యూహభేదములు బలము సర్వము గాఁదీర్చుట వ్యూహము అది గర్భముచేత భోగమండలా సంహతములు మూఁడు ను గ్రహింపఁబడును చతురంగబలము ఒకటి వెనుక నొకటి నిలుపుట భోగము మండలాకారముగా సర్వతోముఖముగాఁ దీర్చుటమండలము. బలమును వేఱువేఱుగాఁదీర్చుట అసంహతము. తథాచ కామందకః— "తిర్యగ్వృత్తిస్తు దండస్స్యాద్భోగోన్వావృత్తిరేవచ, మండలస్సర్వతోవృత్తిః పృథగ్వృత్తిరసంహతః." ఇతి. అందు ప్రదర ధృతకాదులు 17 దండభేదములు, గోమూత్రికా హింసిక సంచారి శకట పతంతికములను నైదును భోగభేదములు సర్వతోభద్ర దుర్జయములు మండలభేదములు. అర్ధచంద్రోర్ధ్వగానాదులు అసంహతభేదములు); పా. 29 దనుధాతువుమీఁద గాని దండధాతువుమీఁదగానిదండశబ్దము పుట్టినది. ధాతువునకు శిక్షించుటగాని అడ్డగించుటగాని యర్థము. (ఆధాతువుమీఁద

పుట్టినదండశబ్దము భావవ్యుత్పన్నము, కరణవ్యుత్పన్నము, కర్తృవ్యుత్పన్నము అనిమూఁడువిధములు (దండించుట, దండనము, దండము); మొ, దే వి (1) చూ, నమస్కారము, (2) పిండు చూ, సేన.

దండములు. అం వధించుట, ధనము హరించుట, పీడించుట

దండయాత్ర. సం. వి ఆ. స్త్రీ 1. దిగ్విజయము చూ, విజయము; 2. యుద్ధయాత్ర గా, యుద్ధము; 3. అశ్వరయాత్ర (నిదుర లేనగు సమయమునందు శత్రువులపైఁబడుట) చూ, యుద్ధము.

దండలాసకము. అం. నృత్యవిశేషము, కోలాటము చూ, ఉద్ధతము

దండలు. అం మల్లశాస్త్రములోనివి — సమము (సమదండ), గజము (గజదండ), భృంగి (భృంగిదండ), ఎడమవరభృంగి (ఎడమవర దండ), కుడివరభృంగి (కుడివరదండ), భృంగిపటలము, వయిసరము (వేసరపుదండ), సింగము (సింగపుదండ), పాదళిక (పాదళిక దండ), అడుగడుగు పాదళిక (అడుగడుగు పాదళికదండ) మద్దెలసంచే (మద్దెలసంచే దండ), కుక్కుటము (కుక్కుటపు దండ) (12)

దండవాక్పారుష్యము అం వివాదములు 18లో నొకటి చూ, వివాదములు.

దండవిష్కంభము సం. వి. అ. పుం. చేర్లరాడు చూ, స్తంభము. 1.

దండవ్యూహములు. అం 1 ప్రదరము, దృఢకశము, శ్వావత్తు, శ్వావత్కుక్షి, ప్రతిష్టము, సుప్రతిష్టము, ధ్యానము, విజయము, సంజయము, విశాలము, అవిజయము, సూచి, స్థూణాకర్ణము, చమూముఖము, రథాస్యము, వలయము, దుర్జయము(17);2. ప్రకృతివ్యూహములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ప్రకృతివ్యూహములు

దండసిలు. దే. అ. క్రి. రూ—దండసిల్లు. 1· చూ, మఱుఁగుపడు; 2 చూ, పీడితమగు

దండసిల్లు దే. అ. క్రి.—పై.—

దండాగొండెము. వా. వి. లంకె.

దండాట ద్వ వి. (దండ + ఆట)· చూ, డేగాట.

దండాపూపన్యాయము. పా. చిలుకకొయ్యను గారెలుతగిల్చిరి. ఆచిలుకకొయ్యను ఎలుక కొట్టివేసినది. అని చెప్పినతర్వాత గారెలు తిన్నదని వేఱేచెప్పనేల? దీనినే "కైముత్యన్యాయ" మందురు

దండాపూపికాన్యాయము పా.—పై -(అపూపికములు=అప్పచ్చులు)

దండాభావన్యాయము పా కఱ్ఱలేనివానిని గొఱ్ఱె కఱచినదనుకీతి

దండాయుధాంశము. అం. షష్ట్యంశములలో నొకటి చూ, షష్ట్యంశములు

దండాహతము. సం వి అ న: చూ, మజ్జిగ.

దండి. సం. వి. న్ పుం 1. దండియనుకవి; 2· చూ, యముఁడు; 3. ద్వారపాలుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు; 4 పూర్వజైనవిశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1: విశే 5 దండము గలవాఁడు; దే. వి. (1) పీరము: చూ, శౌర్యము. 1; (2) కోశబలమువలన గలిగిన తేజము: చూ, ప్రతాపము. 1; విశే. (3): చూ, ప్రతాపవంతుఁడు; (4): చూ, శౌర్యవంతుఁడు; భార. భీష్మ. 1, అ. 192, (5) సమృద్ధము· చూ, సమృద్ధి; (6) గొప్ప· చూ, మహితము.

దండించే. సం. స. క్రి: చూ, శిక్షించే.

దండిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.=దండె. కిన్నరి· చూ, వీణె; 2. హారమునందలిపేట: చూ, భూషణము. 2, 3.=దణ్ణెము. బట్టలువేయు దండెము: చూ, దండియ. 8.

దండితుఁడు. సం. విశే. దండింపఁబడినవాఁడు:. చూ, శిక్షితుఁడు.

దండియ. వై. వి. రూ-దండె. 1.=దండికా. వీణ: చూ, వీణె; 2.=దండికా. తుంబుర: చూ, వీణె. 3.=దండికా. కిన్నెర: చూ, వీణె; 4.=దండికా. పల్లకీ బొంగు, కొమ్ము చూ, బొంగు; 5 త్రిప్పకోల చూ, కుంచె కోల; 6 పడుగునేల రామకోనపండ మగ్గపు గుంతకెమట అడ్డముగా పాతినకొయ్య; 7. ఏతపుకడనకు మీఁద నడ్డముగానుంచి కట్టెడు కొయ్య; 8 =దండికా పట్టలువేయు దండెము (త్రిడు లేక వెదురులోనగునది), దండియము-రూ-దండెము-దణ్ణెము-దన్నెము చూ, సూత్రము 1

దండియము. వై. వి రూ-దండెము. 1 =దండికా.—వై.—పాంచు. 4, అ 237; 2. ఒకానొక గరిడిసాధనము. "దండియములు తీయుట."

దండు. వై. వి. 1· చూ, సమూహము. అచ్చ, బాల, కాం. 152, 2.=దండః.చూ, సేన. 1.

దండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 సూర్యునకుఁ బరిచర్యసేయు నిందాదులు 18 లో క్రమముగా ముఖ్యులగు మువ్వురిలో దండుఁడొకఁడు. (దండుఁడు, పింగళుఁడు, మాఠరుఁడు అని వీరు మువ్వురు. సూర్యుఁడు దైత్యులకు వరమియ్యక విఘ్నముచేయుటకు రుగ్రాగ్నియములు క్రమంబుగ పైమూఁడునామములతో వర్తింతురు.); 2: చూ, యముఁడు; 3. దండించువాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.

దండుకొను. వా. స క్రి. అడుగుకొను. "పల్లలు భోగిముందు కోఁగాన పిడుకలు దండుకొందురు"): చూ, యాచించే.

దండుగ. వై.వి.=దండ. (రూ-దండువ-దండుగు-దండువు.) 1. రాజుధనవంతుని బలాత్కారము చేసి పుచ్చుకొనెడు ధనము: చూ, వడుసుడి; 2. జేరిమానా: చూ, వడుసుడి; 3 నష్టము: చూ, సేగి.

దండుగు. వై. వి.=: చూ, రూ-దండుగ.

దండుదారి. దే వి. లెట్టతెన్ను· చూ, మార్గము. 1.

దండుదివియ వై. వి =దీపపుండ దీపపుసెమ్మె: చూ, సెమ్మె.

దండుబాట. ద్వ వి· చూ, దండుదారి

దండుముండ ద్వ. వి: చూ, దండులంజె.

దండులంజె వై. వి.=ధృష్టలంజా. బజారి, గట్టివా: చూ, స్త్రీ.

దండువ వై. వి.=దండ చూ, రూ-దండుగ.

దండువు వై. వి.=—వై —

దంమోరా. వా. వి టముటమూ. చూ, సాటింపు.

దండె. వై. వి. చూ, రూ-దండియ.

దండెత్తు. ద్వ. అ క్రి. (దండు + ఎత్తు) యుద్ధప్రయత్నముచేయు: ఎత్తు-రూ-ఎత్తిదంచే దాడిచేయు.

దండెపుఁబీఁటలు. వై. వి. బ (దండెము + పీఁటలు) గడచీల తగుల్చుటకు దండెకునడుమ గుచ్చినరంధ్రములుగల రెండు పీఁటలు.

దండెము. వై. వి.=' చూ, రూ-దండియము. శకాం. 1, అ. 17.

దండెములు. అ. కన్నాతలు. ఆం, భా. ద్వి. 207· చూ, విన్నాణములు.

దంఢోరా. వా. వి చూ, రూ-దంమోరా.

దండ్యుఁడు. సం. విశే. దండింపఁదగినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.

దంతక్షతములు. ఆం. 1. ఉచ్ఛూనకము-కోలచర్చితము-ఖండాభ్రకము-ప్రవాళమణి-బిందుకము-మణిబిందుమాలిక-మూషకము.(చూ, కామము. 8); 2: చూ, వాతెరకెంపు.

దంతధావనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పలుదోముట; పుం. 2. చేండ్రి*: చూ, వెలిచేండ్రి.

దంతభాగము. సం వి. అ. పుం. ఏనుఁగు ముందటిభాగము: చూ, హస్తి.

దంతిమాంస్యము సం వి. అ పుం: చూ, కటము 12 (చూ, శంఖము 2)

దంతమలము సం. వి. అ పుం, న: చూ, పండ్లపాచి.

దంతము సం వి అ. పుం. 1 రదనము. చూ, పల్లు 1—2, 2 కొండనడుము· చూ, పర్వతము, 3 పొడకిల్లు. చూ, నడనము 1, 4 పొడవుఱాయి చూ, రాయి

దంతములు. పా. దీనికి ఉపమానములు — మొల్లలు, ముత్యములు, దాడిమీబీజములు, వజ్రపుముక్కలు, కేసరములు, నక్షత్రములు, అం 2 పురుష లక్షణాంగములలో నొకటి (మల్లెమొగ్గలవలె నున్న రాజగు రత్నోపాసనదంతములైన నిత్య మాఁకలిపిప్పి యొఁ గలవాఁడగు. ముప్పదిరెండైన రాజాను భోగియగు) చూ, లక్షణాంగములు; 3 స్త్రీలక్షణాంగములలోనొకటి(దంతములు సమములై తెలుపుగలిగిన సుభప్రదము. దాని మ్మగిండ్లేలవలె నున్న రాజపత్నియగు నున్న గనున్న సుఖవతియగు విషమములైన దొంగపగు స్థూలములైన దుఃఖియగు కాకినరీతి నున్న మగని విడుచును. విరళములైన స్వల్ప సుఖము దుఃఖముగలుగును) చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు

దంతరోగముగల జాతకుఁడు. పా ద్వితీయమున శనిరాహువులుండి లగ్నాధపతితో సంబంధించి గురుఁడు నీచపడినప్పుడును, అష్టమాధిపతియగు గురువును గలిసి యష్టమమందుండి లగ్నాధిపతి నీచనుబొంది యున్నప్పుడును దంతరోగము గలుగును

దంతరోగములు. అం. చాలనము, క్రిమిదంతము, దంతహర్షము, కరాళము, దంతచాలనము, దంతశర్కర, అధికము, శావదంతము, దంతభేదము, కలిపాకము.

దంతశఠ. సం. వి. ఆ స్త్రీ· చూ, పులిచింత*.

దంతశఠము సం. వి. అ. పుం.1: చూ, నిమ్మ*; 2· చూ, వెలఁగ*; 3 చింత* చూ, బహుపత్రి; 4 నారింగ* చూ, శర్కరాంకము.

దంతావళము. సం వి. అ పుం. ఏనుఁగు (దంతములుగలది) చూ, హస్తి

దంతి. సం. వి ఈ స్త్రీ 1.=దంతి-దంతె. జాంబవతి*: చూ, విశల్య 5; న్ పుం. 2. ఏనుఁగు చూ, హస్తి, 3. కొండ చూ, పర్వతము, 4. చూ, ముకూలకము*, విణ. 5. కోఱపంటివాఁడు, వై. వి (1) =దంతి. జాంబవతి*: చూ, విశల్య. 5. (చూ, దంతి. 1), వా. వి. (2) పండ్లకఱ్ఱ. (వ్యవసాయపు పనిముట్టు. చెత్తచెదారములను వొల్లి చేయుటకును గుల్లగను చేయును)

దంతియ. వై వి చూ-దంతె.1 = తండక·. మిద్దెటెంటికి అడ్డముగా వేసెడుపట్టె (మూలము): చూ, మిడినచేరులు, 2. అచ్చేకట్టుదంతె; వా 3 కలుపు పోవునటుల దున్ను పనిముట్టు.

దంతురము. సం. విణ. పళ్ళుకల్లుఁగినడుము పొడవైనది చూ, పొడవు. 2.

దంతురుఁడు. సం. విణ చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.

దంతులు వా. వి. మూఁడుచిన్నచిన్న గుంటకల చేరిక (మూఁడుగుంటకలును ఒకకాఁడికి కట్టఁబడి ఒకజతఎడ్లచేతనే లాగఁబడును)

దంతె. వై వి. 1.= చూ, రూ-దంతి 1.(1); 2.=తండకః చూ, రూ- దంతియ. 1, 3. చూ, రూ-దంతియ. 1, 4 చూ, రూ-దంతియ 2, 5· చూ, రూ-దంతియ. 3.

దంత్యము. సం. విణ. దంతమునందుపుట్టినది.

దంత్యములు. పా. 1. ఌ ౡ త థ ద ధ న ల స; 2. అ-ఆ, ఉ-ఊ, ఒ, ఓ, ఔ లం గూడిన

వే జేలు దంత్యంబులు. (దంతోష్ఠములఁబుట్టి నది—వ)

దండడి దే వి 1. ఆరుపోసు చూ, యుద్ధము, 2. తఱచు చూ, మొత్తము, విశే 3 తఱచైనది. భాగ. ఆగ. 4, అ 163 చూ, మొత్తము

దండడించు దే అ క్రి తఱచేగు భార ఆర 7, అ 28 క్రిందుకొను, జోదుకొను, జేబుకొను

దండడిసెట్టు దే స క్రి ఘర్షించు భార. వి రా 4, అ 184 చూ, రాయిడిచేయు.

దండన. వై. వి 1.=దంభన. గారడము చూ, మాయము 1; విశే 2. ఆలస్యము చూ, విలంబము 1 (రూ-దాదనము.)

దండనకర్తియ వై. విశే రూ-దండనకర్తె జోలము చేయునది చూ, స్త్రీ.

దండనకాఁడు. ద్వ. విశే సోలముచేయువాఁడు

దండశూకము సం వి అ పుం: చూ, సర్పము

దండశూకుఁడు సం వి అ. పుం. దండశూకుఁడను రక్కసుఁడు చూ, రాక్షసుఁడు 1.

దండినము. సం. వి, విశే =: చూ, రూ-దండిన

దంప. వా వి. సాగుబడి సేల "దంపతడిసినది."

దంపకఱ్ఱ ద్వ వి. (దిమ్మ+కఱ్ఱ). చూ, దంపనాఁగలి.

దంపతులు సం. వి. ఇ. పుం. ద్వి.=జేంపతులు. ఆలుమగలు-రూ-ఆల్మగలు. (వధూవరులు)

దంపనాఁగలి వై. వి. (దిమ్మ+నాఁగలి) అడుసునదున్నెడునాఁగలి (ఇందలిభాగములు.-నాఁగటిదుంప, కఱుకోల, ఏడికోల, మేడి, పిడిసీల) చూ, లాంగలము. 1 (చూ, ఇనుపనాఁగలి, క్లైమాక్సునాఁగలి)(దక్షిణకన్నడపునాఁగలియు ఇట్లేయుండును.)

దంపు. దే వి. 1: చూ,దంపుడు; పే్రి. 2 చూ, దంచు. భాగ. 6, స్కం. 870.

దంపుటిల్లు. దే. వి (దంపు+ఇల్లు) దంచేనట్టియిల్లు చూ, సదనము. 1.

దంపుడు దే వి. దంచేట. రూ-దంపు, కొట్నము (౦ ప) — అవహననము.

దంపుడుబియ్యము. వా వి: చూ, దంగుడులు.

దంపుస్సు. వా వి బ —పై —

దంబుగము దే. వి. రూ-తంబుర (అ) చూ, వీణె.

దంభము సం వి. అ. పుం 1 =దంబు-డబ్బు కపటము చూ, వ్యాజము. 1, 2 =తప్పు చూ, నేరము; అం 3. హేయగుణములు 16 లో నొకటి చూ, హేయగుణములు

దంభోళి. సం. వి. ఇ పుం. వజ్రాయుధము, జాతివాలు. చూ, బాణము 1.

దంశనము సం వి. అ న. రూ-దంసనము. 1 రూ-దంశము-దంసనము (తె. ప).—కఱచుట, కాటు, 2. కవచము చూ, వారవారణము, పుం 3 రూ-దంసనము చూ, పల్లు. 1—2

దంశము. సం. వి అ. పుం 1 అడవియీఁగ చూ, మక్షిక; 2. కాటు. చూ, దంశనము. 1, 3 కవచము చూ, వారవారణము

దంశి సం వి. ఈ. స్త్రీ దోమ. చూ, మశకము. [సందంశము.

దంశిక సం. వి. అ స్త్రీ. పటుకాఱు: చూ,

దంశితుఁడు సం విశే 1 కాటుపడ్డవాఁడు; 2. కవచముతొడిగినవాఁడు. [పల్లు 1.

దంష్ట్రి సం వి. అ. స్త్రీ కోఱపల్లు. చూ,

దంష్ట్రాకరాళాంశము. అం షష్ట్యంశములలో నొకటి చూ, షష్ట్యంశములు.

దంష్ట్రాయుధము. సం వి. అ. పుం. పంది అడవిపంది (అనికొందఱు) చూ, సూకరము

దంష్ట్రి. సం. వి. న్. పుం —పై.—

దంసనము. సం. వి అ. న: చూ, రూ-దంశనము.

దక్కించే. వా. స. క్రి. చెల్లించే "నాకుమాట దక్కించేను"

దక్కనంపుఁగ్రోవ. దే. వి. దక్షిణాయనము: చూ, అయనము.

దక్కనంపురాయఁడు సై. వి. (దక్కనము + రాయఁడు)· చూ, యముఁడు (ఇట్లుదక్కన పుకోఁడు పెం)

దక్కనము. సై. వి =దక్షిణా దక్షిణపుదిక్కు· చూ, హరిత్తు

దక్కు దే. విశే. 1. అనుభవయోగ్యము పా. 4, ఆ 58, అ క్రి 2.=దక్కు. అనుభవయోగ్యమగు దక్కు; వా 3. మాటదక్కు. (చూ, దక్కించే)

దక్కొను దే. అ క్రి (దక్కు + కొను) స్వతంత్రించు. భాగ. ఆది 4, ఆ. 79. చూ, రూ-దక్కొను.

దక్కోలు. దే. వి 1. దక్కొనుట, విశే. 2. చూ, వళము 1.

దక్షకన్య సం. వి. ఆ స్త్రీ· చూ, పార్వతి 1.

దక్షస్మృతి అం. స్మృతులు 20లో నొకటి చూ, స్మృతులు (చూ, మూలస్మృతులు.)

దక్షాయ్యము సం. వి. అ. పుం· చూ, రూ-దాక్షాయ్యము.

దక్షిణ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. యజ్ఞములోనగు వానియందు ఋత్విజులులోనగు వారికి ఇచ్చెడుసొత్తు: గా, సంభావన; 2.=దక్కనము కుడిదిక్కు: చూ, హరిత్తు; అం. 3. ఘూర్జర్యపాంగములు 4 లో నొకటి: చూ, ఘూర్జర్యపాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

దక్షిణకన్నడపు నాఁగలి. వా. వి: చూ, దంపనాఁగలి.

దక్షిణధృవము. అం. 1. ధృవములు రెండింటిలో నొకటి (భూమియొక్క దక్షిణపుకొన): చూ, ధృవములు, (సౌత్ పోల్)(దక్షిణ మహాసముద్రమునకు క్రిందనున్నది.)

దక్షిణనేత్రము అం. నేత్రములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, నేత్రములు.

దక్షిణపాదము. అం పాదములు రెండింటిలో నొకటి చూ, పాదములు.

దక్షిణమహాసముద్రము అం. మహాసముద్రములు అయిదింటిలో నొకటి· చూ, సముద్రములు.

దక్షిణము. సం. విశే. 1. కుడి. చూ, వలపల; 2. కుడిదిక్కుది చూ, హరిత్తు; వి. 3. కుడిదిక్కు చూ, హరిత్తు, అం. 4 మార్గప్రాణములునాలుగింటిలో నొకటి. చూ, మార్గప్రాణములు. (చూ, తాళమార్గములు); 5. శివప్రోక్తములగుచతుష్షష్టితంత్రములలో నొకటి చూ, తంత్రములు; 6 దిశలునాలుగింటిలో నొకటి చూ, దిశలు; 7. దిక్కులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు; 8. దిశలు పదింటిలోనొకటి చూ, దిశలు.

దక్షిణసముద్రము అం సముద్రములు నాలుగింటిలో నొకటి చూ, సముద్రములు.

దక్షిణస్థుఁడు సం. వి. అ పుం. తేరుగడపువాఁడు చూ, సారథి.

దక్షిణహస్తము అం. హస్తములు రెండింటిలో నొకటి. చూ, హస్తములు.

దక్షిణాంతిక. పా వైతాళీయజాతివృత్తములలో నొకటి. బేసిపాదములందు స, న, జ, గురువులును, సరిపాదములందు స, భ, ర, వ గణములునుగలిగి బేసిచరణంబులయందు దాతింటను, సరిచరణంబు లం దేడింటను యతిగల వృత్తము: (చూ, వైతాళీయము.) చూ, వృత్తము. 1

దక్షిణాగ్ని. అం. అగ్నులు 5 లో నొకటి:(చూ, అగ్నులు). చూ, వహ్ని.1.

దక్షిణాగ్రశ్వేతి. అం. అశ్వశాస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి. చూ, చిత్రవర్ణములు.

దక్షిణాపథము. సం. వి. అ. పుం వింధ్యపర్వతను మొదలుకొని సేతువుపఱకుగల దేశము చూ, దేశము.

దక్షిణాయనము అం 1. కర్కాటక సంక్రాంతి మొదలు ఆఱునెలల కాలము చూ, అయనము; 2 ఆయనములు రెండింటిలో నొకటి చూ, అయనములు.

దక్షిణార్హుఁడు. సం. విణ చూ, దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణీయుఁడు సం. విణ.—పై —

దక్షిణుఁడు. సం విణ. రూ-దాక్షిణ్యుఁడు. 1 కుటిలముగాక చేక్కనైన మనస్సుకలవాఁడు. చూ, సరళుఁడు; 2. దయకలవాఁడు. చూ, సురతుఁడు; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు; అం. 4 శృంగారనాయకులు 4 లో నొకఁడు (అనేకనాయికల యందు సమస్నేహవర్తి) (చూ, పతులు) చూ, శృంగారనాయకులు.

దక్షిణేయుఁడు.సం విణ.చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణేర్మము. సం. వి న. పుం. వేఁటకానిచేత కుడిదిక్కున గాయము చేయఁబడిన మృగము

దక్షిణ్యుఁడు. సం. విణ. దక్షిణకుఁదగినవాఁడు రూ-దాక్షిణ్యుఁడు- దాక్షిణేయుఁడు-దక్షిణార్హుఁడు- దక్షిణీయుఁడు- దక్షిణేయుఁడు.

దక్షుఁడు సం వి. అ. పుం. 1 కల్యుఁడు నవబ్రహ్మలలో నొకబ్రహ్మ చూ,బ్రహ్మ.1; 2. ఒకానొకముని: చూ, ముని. 1; విణ. 3 నేర్పరి. చూ, సమర్థుఁడు.

దఖలు. వా.వి. వశము" నాకుదఖలుకాఁబడినది"

దగ. సై. వి. 1.=దాహః. దప్పి. స్వా. 4, ఆ. 58: చూ, పిపాస; 2. తాపము: చూ, సంతాపము.

దగదగ. సై. వి.=ధగద్ధగ. (దేశ్యమని శ. ర.) మెఱయుట లోనగువాని యందగునసుకరణము: చూ, హూహూ.

దగదగమను. ద్వ. అ. క్రి. దగదగయని ప్రకాశించే చూ, హావణిల్లు.

దగర. దే వి 1 పిశాచము చూ, రూ-డగర 1; విణ 2. గండు చూ, రూ-డగర. 2

దగరము దే. వి అసుఖము చూ, హాని. 2

దగరు. దే వి. యుద్ధసాధనములలో నొకటి: చూ, యుద్ధము.

దగులుబాజీ వా వి. (రూ-దగుడుబాజీ-దగుల్బాజీ) దురుద్దేశముగలవాఁడు. [ణము.

దగళా. వా. వి కసచము చూ, వారవార

దగా వా. వి. మోసము

దగాకోరు వా. వి మోసగాఁడు

దగ్గఱ దే వి. రూ-డగ్గఱ చూ ,సమీపము 1

దగ్గఱవాఁడు వా వి 1 అంతేవాసి చూ, సన్నిహితుఁడు; 2. దగ్గఱచుట్టము చూ, సన్నిహితుఁడు, 3 జ్ఞాతి చూ, సన్నిహితుఁడు

దగ్గఱించే దే. అ క్రి చూ, రూ-డగ్గఱించే.

దగ్గఱు దే అ క్రి —పై.—(రూ-డగ్గఱు)

దగ్గు దే వి. 1 రూ-డగ్గు. ఉక్కిస, ఉబ్బసము, కక్కువాయి, కుమురు, గ ఽ. (సం. ప) —కాశము-రూ-కాసము, క్షయధువు-క్షవధువు,క్షయము,క్షవకము-క్షవము, గదాగ్రిణి; తద్వి.—పాడిదగ్గునకు (చూ, రోగము. 1); అ. క్రి. 2 చూ, రూ-డగ్గు. 2.

దగ్ధ సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1.సూర్యుఁడున్నదిక్కు: చూ, హరిత్తు; 2: కర్కశదల*; విణ. 3. కాల్పఁబడినది చూ, ప్లుష్టము

దగ్ధజ్వలితధూమితనక్షత్రములు పా రవి-శని-కుజ-రాహువు క్రూరులుగావున నాగ్రహము లనుభవించి విడిచిన నక్షత్రములు దగ్ధములు. వాసము చేయునక్షత్రములు జ్వలితములు. ప్రవేశింపఁబోవు నక్షత్రములు ధూమితములు.

దగ్ధపటన్యాయము. పా. మడతపెట్టినబట్ట కాలిపోయిన మడతలుమడతలుగాను నూలిపోగులు స్పష్టముగాను గాన్పించును కానిచేతితోఁబట్టుకొనిన విడిపోవుననురీతి

దగ్ధపదమార్జాలన్యాయము పా పలుగురు మాదిప గ్రతులుపిల్లినిఁజెంచినకథ. అందు న్యాయాధికారితీర్పురీతి. (కాలుకాలిన పిల్లివలె)

దగ్ధమగు ని అ క్రి ఎగయు· చూ, మండు 1

దగ్ధము. సం. విశ. కాల్పఁబడినది· చూ, ప్లుష్టము

దగ్ధిక. సం వి. అ. స్త్రీ. మాఁడినవంటకము, మాఁడు చూ, సాగము (1)

దచ్చి. దే స. ఎనిమిది. "సీ. వడిదచ్చియేనుఁగుల్." సారం. 1, ఆ. 37: ఇరువాలుగు, ఎనిమిది-రూ-ఎన్మిది, దచ్చేవుక-రూ-దచ్చాక. (సం ప) — అష్టకము, ఆయువు, గజము

దచ్చికడలు. ద్వ. వి. ఎనిమిది దిక్కులు.

దచ్చికాళ్ళమెకము. ద్వ. వి. చూ, శరభము.1

దచ్చియడుగులమెకము. ద్వ వి.—పై -సాంబ నిఘ 4.

దచ్చేవుక. వై. స రూ-దచ్చాక (దంట+చేవుకము). చూ, దచ్చి కళా 3, ఆ. 131

దచ్చాక. వై. స —పై.— "మ... దచ్చాక చావంచి యి, త్రిగబారాదుగ." కళా. 3, ఆ. 31; "ద్వి....దచ్చాక,మనిదాయమాడు." పండితా. పురాతన 125. పుట.

దజిబ్రాహ్మణులు. పా నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు· చూ, బ్రాహ్మణులు.

దట్ట దే. వి. రూ-దట్టా. ఆండ. ఆం, భా. ద్వి. 243: చూ, దండ (6)

దట్టన. దే. వి: చూ, తర్జనము. [పించే.

దట్టమగు. వా. అ. క్రి ఘనమగు: చూ, వ్యాదట్టము. దే. వి. 1. పావడ. ప్ర్వా. 6, ఆ. 8: చూ, వస్త్రము; 2. తఱచే: చూ, మొత్తము; విశ. 3. తఱచైనది. "దట్టకెంపు": చూ, మొత్తము; 4. చిక్కఁదనము: చూ, సాంద్రము. 2; 5. విరళము. భార. విరా. 3, ఆ. 161· చూ, వెలితి.1.

దట్టా. దే వి· చూ, రూ-దట్టి.

దట్టి వై వి.=పటీ. రూ-దట్టీ 1. దిండు, కాసె: చూ, వస్త్రము; వా. 2. నడికట్టు, కాసెకోక: చూ, వస్త్రము, 3. చేలాంచలము:చూ, వస్త్రము.

దట్టించే వై. స. క్రి. 1 చూ,దట్టిఁగట్టు;దే. 2· చూ, గట్టించే. భాగ. 7. స్కం 144

దట్టింపు. వై. వి. దట్టించుట చూ, ఘ. 5.

దట్టిఁగట్టు వా. అ క్రి చూ, కచ్చించే. 2.

దట్టీ. వై. వి =చూ, రూ-దట్టి. కళా.3,ఆ.265.

దట్టుఁడు. వై. వి.=ధృష్టః. ధీరుఁడు. భార.అర. 5, ఆ 228: చూ, దిట్టఁడు

దడ. వై వి. 1.=ధటః. కంపము (దేశ్యమని శ ర.): చూ, లోలము; 2.=ధటః: చూ, దాళా; 3 =ధటః. కొయ్యతాసు: చూ, తాసు.

దడకట్టు. ద్వ స. క్రి. పాతాదులనుసరిరొత్తు దాలతో దడతట్టనుంచితూఁచే. చూ, పడికట్టు. 4.

దడదడ. దే.వి 1. దబదబ, శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్ర. 65: చూ, వేగము. 3; 2. నియమములేనివడి: చూ, వేగము. 3; 3. ఆటోపము: చూ, సంభ్రమము. 1; క్రి. విశ. 4. (నియమములేనిది) వడిగా.

దడదడమను. దే. అ. క్రి. దడదడకొట్టుకొను.

దడబడ. దే. వి: చూ, సంభ్రమము.1.

దడబిడ దే. వి.—పై — "దడబిడలగ్నము, తాతకుపెండ్లి."

దడము. దే. విశ.1.దట్టము: చూ, సాంద్రము.2;. వై. వి. 2.=దళ: చూ, సేన. 1; 3. గుంపు.

భార. ఉద్యో. 1, అ. 220: చూ, సమూహము; 4. లోహదళము: చూ, లోహము.1.

దడారి. వా. విణ. అనాయాసముగా సంపాదించువాఁడు. [లభించిన చేరము.

దడారీచేరము. వా. విణ. అనాయాసముగా

దడి. దే. వి. తడిక.రూ-తడుక-తడక-తడికె: చూ, మఱుఁగుగోడ (చూ, వాకిలి)

దడిగ. దే. వి. ఖేటకము: చూ, హరిగ.

దడిబము. వై. వి.=తలిమ (రూ-దడిమము-దడివము-దలిమము) తలిమము - తలిపము. చూ, శయ్య. 1.

దడిమము. వై వి. 1.=తలిమ —పై.—; దే విణ. 2. సన్నము. కళా. 7, అ. 65: చూ సూక్ష్మము. 4. [చూ, భూమి. 1,

దడియ. దే. వి. ఉపత్యక, కొండచేరువనేల:

దడియఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (దడియన్ + పడు) రూ-దడియఁగఁబడు. దడియు. లక్ష్మి. 1, ఆ 80: చూ, వణఁకు. 2.

దడియము. దే. వి. (రూ-దడెము-దడ్డియము-దడ్డెము.) 1. పది సేరులరొత్తు, అయిదు సేరుల రొత్తు (అనికొందఱు); 2. పీసెపట్టు.

దడియు. దే. అ. క్రి: చూ, దడియఁబడు.

దడిపము. వై. వి. 1.=తలిమ: చూ, రూ-దడిమము. 1; దే.విణ. 2: చూ, రూ-దడిమము.2

దడెము. దే. వి: చూ, రూ-దడియము.

దడ్డియము. దే. వి.—పై.—

దడ్డెము. దే. వి. 1.—పై.—; 2.మట్టికంచెము, సానిక: చూ,పాత్రము. 6.(రాయలసీమయందువాడుక)

దణా. వై. వి.=దళ: చూ, సేన. 1.

దణాయఁడు. వై. వి.=ధన్వీ: చూ, సైనికుఁడు.

దణాయించె. వా. వై. అ. క్రి. నిండు, క్రిక్కిరియు, కూర్చుండికదలకు.

దణి. వై. వి.=ధన్వి. (రూ-దణియ- దణె-దణాయఁడు) 1. శూరుఁడు: చూ, ప్రభువు. 2; 2: చూ, దణాయఁడు

దణియ. వై. వి.=—పై.—

దణె వై. వి.=—పై.—

దణ్ణము వా.వి. నమస్కారము "దణ్ణమండి"

దణ్ణెము. వై. వి.=దండికా: చూ, దండియ 8. (దణ్నెము అని కొందఱు.)

దత్తకముని. అం. కామశాస్త్రము వ్రాసిన మునులలో నొకఁడు: చూ, కామము. (8)

దత్తకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.దత్తపుత్రుఁడు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

దత్తత సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దత్తు. 1. అంగీకారము: చూ, సమ్మతము 1, 2. పెంపు: చూ, పెంపకము (వాడుకలోనిది.)

దత్తపుత్రశోకము. జా. దత్తుని చావునకేడ్చుట. (తెచ్చిపెట్టుకొనిన దుఃఖము.)

దత్తప్రదానికము అం. ధర్మశాస్త్రమునందలి వ్యవహారపదములు 18 లో నొకటి: చూ, వ్యవహారపదములు.

దత్తబ్రాహ్మణులు పా చూ, కపూరిదేబ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దత్తము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవి: చూ, వితరణము; విణ. 2. ఇయ్యఁబడినది: చూ, ఇష్టము. 6.

దత్తి. సం. వి. ఇ స్త్రీ: చూ, దత్తము 1.

దత్తిలుఁడు.అం. శాస్త్రప్రవర్తకులలో నొకఁడు: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

దత్తు. వై. వి.= చూ, దత్తత. 1—2.

దత్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక రాజు: చూ, రాజు. 1; 2. దత్తాత్రేయుఁడు; విణ. 3. తాకట్టుపెట్టఁబడినవాఁడు; 4. =దత్తు. దత్తపుత్రుఁడు; చూ, పుత్రుఁడు.1; 5. పురుషజాతి చతుష్టయమునందొకఁడు: చూ, పురుషజాతులు; 6. పుత్రులు 12 గురిలో నొకఁడు. చూ, పుత్రులు

దద్దడము దే వి రూ-దద్దళము 1. అల్పదేవాలయము. చూ, సదనము. 1, 2 బోడిపిట్ట చూ, సదనము.1. (రాయలసీమలోని యిండ్లు చాలవఱకు దద్దడములే.)

దద్దిల్లు. దే అ క్రి రూ-దద్దిల్లు తబ్బిబ్బుపడు కళా. 5, ఆ 24 చూ, భయపడు

దద్దిలు దే అ క్రి.—పై.—

దద్దళము దే. వి చూ, రూ-దద్దడము

దద్దిల్లు దే. అ క్రి చూ, రూ-దద్దరిల్లు

దద్దు నై వి రూ-దద్దుర ఎఱ్ఱమాఱి చీమ కుట్టుట లోనగువానిచే గలిగెడు బుడిపి చూ, పదుళ్ళు

దద్దురు. నై. వి —పై — [పరిపుష్టాటము

దద్రుఘ్నము సం వి అ. పుం తగిరిస* చూ,

దద్రురోగుడు సం విణ రూ-దద్రుణుఁడు, (దద్రు వనుకుష్ఠరోగముగలవాఁడు) దద్రురోగి

దద్రురోగి సం విణ.—పై —

దద్రువు. సం. వి ఉ పుం -దద్దురు గ్రంథి (తె ప)—ఆణియ-రూ-ఆణె- ఆణెము-ఆణియ-ఆనె, కంతి-రూ- కడంతి-కణంతి, దద్దు-రూ-దద్దురు, గోరును తద్వి —చీము లోనగునవి పుట్టిన దద్దురు.—(తె. ప)-కంతి (చూ, మండలము. 3) (దద్రువుకుష్ఠ రోగ జాతిలోనిది)

దధి. సం వి. ఇ. న. 1 చూ, పెరుఁగు. (దధి భేదములు.—అశ్లేష్మము, పారిగారిటము, అఘనము), 2 సరళమను ధూపద్రవ్యము చూ, రాజాగ్న్యము; 3 చూ, మద్ది*

దధిచారము సం వి. అ పుం కవ్వము చూ, మంథానము [వెన్న, 2 చూ, వెలగ*.

దధిత్థము సం వి అ. పుం 1 మిసిమి చూ,

దధిఫలము. సం. వి. అ పుం —పై —

దధిమండము సం వి. అ. న.మీఁగడతీసిన పెరుఁగు (మీఁగడపెరుఁగు అశ్లేష్మము): చూ, పెరుఁగు.

దధిమథము. సం. వి. అ న. చిలుకుట: చూ, మథనము.

దధిసారము. సం. వి అ. పుం చూ, దధిత్థము.

దధిసముద్రము అం సముద్రములు 7 లో నొకటి (పెరుఁగుసంద్రము). చూ, సముద్రములు.

దధిప్రహిన్యాయము పా పెరుఁగును నద్దును గలసినట్లుగా నేమియులోఁ చక యుండెనను రీతి. [ముని 1.

దధీచి సం వి ఇ పుం. దధీచియనుముని చూ,

దధీచిబ్రాహ్మణులు పా. యజుర్వేదులు. వీరు గురువులుగను పైరు పెట్టెడి వారుగను యాచకులుగను ఉన్నారు వీరికీ పేరు దధీచియను ఋషివలంబట్టి గలిగినది చూ, బ్రాహ్మణులు.

దధ్యాకరము సం. వి. అ. పుం చూ, దధిసముద్రము.

దధ్యాణ్ణము. సం. వి.అ. పుం.—పై —

దధ్యుదము. సం. వి అ పుం.—పై —

దనము నై. వి-ధనః ఆస్తి, సొత్తు. చగా, విత్తము. 1.

దనియము నై. వి-ధన్యా. కొతిమిరి*. (తాపమును వాంతిని శ్వాసమును త్రిదోషములనుపోఁగొట్టును పచ్చిదనియాలు మాత్రము నధికబలిచును.)' చూ, వితున్నకము 1.

దనియాలు. నై వి బ-ధనికా-ధాన్యాక. కొత్తిమిరివిత్తులు. (విత్తులు చెప్పుతో రాచిన గాని మొలకలెత్తవు "దనియాలజాతి"): చూ, వితున్నకము. 1.

దనియు దే స. క్రి. కూడు చూ, సంగమించే.

దనివు. దే. వి కూడిక, సంగమము చూ, సంయోగము. [చూ, వఱకు..

దనుక. దే. ద్రి. రూ-దాఁక. పర్యంతార్థకము:

దనుకు దే స.క్రి. రూ-దన్ను.1. తాఁకు: చూ, స్పృశించే; 2. పొందు, సక్తమగు: చూ, ప్రాపించే.

దనుజాఁడు. సం. వి. అ. పుం రక్కసుఁడు (కశ్యపునకు దనువను భార్యయందుఁగల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1

దనుక. దే. స క్రి· చూ, రూ-దనుసు

దప్పము దే విణ. దట్టము చూ, సాంద్రము 2

దప్పళము. దే వి చూ, పులుసు

దప్పి దే వి 1. రూ-డప్పి-దప్పిక. నీరువట్టు. భార. అర. 7, ఆ 143 చూ, పిపాస; 2 అలసట చూ, శ్రమము 1. [యము)

దప్పిక దే వి —పై— (స్వార్థమునకప్రత్య

దఫా వా వి తడవ, మరల

దబకాయించే వా స. క్రి అగుచు, గదమా యించు, దబాయించే, బుకాయించే

దబదబ. దే. వి తలుపులోనగునవి తట్టుట, పరు గెత్తుట, బాఁదుట, మొత్తుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ, హాహా.

దబము. దై. వి.=తపస్ చూ, తపస్సు

దబరా. వా వి. వెడల్పయినగిన్నె, బోగిణి చూ, పాత్రము. 6

దబాదిబ. దే. వి: చూ, రూ-దబదబ.

దబాయించే. వా. స. క్రి: చూ, దబకాయించే

దబాలున. వా. దశ్రి. ఒక్కుమాఱుగా, దబు క్కున, దిబుక్కున, దిబ్బున: చూ, వేగము.3.

దబుక్కున. వా. దశ్రి.—పై.—

దబ్బ. వై. వి. 1.=దర్భ*· చూ, తృణము. 1; 2. కావడిబద్ద: చూ, బద్ద. 3; 3 వెదురు బద్ద: చూ, బద్ద, 2; దే.వి. 4. నాగరంగము* (దీనిభేదములు:— కోలదబ్బ, తియ్యాదబ్బ, దూదిదబ్బ, పుల్లదబ్బ, నాగదబ్బ మొ): చూ, శర్కరాంకము.

దబ్బడము. దే. వి. 1. రూ-దబ్బు- దబ్బుడు, మూఁకుడు, సిబ్బి (మూఁతఆనియు): చూ, పాత్రము. 6; వా. వి. 2: చూ, రూ-దబ్బ నము.

దబ్బడించే. దే స క్రి 1 చూ, బోరలించే; 2. చేతులతో చేఁచే చూ, పటుతళించే.

దబ్బనము. దే. వి రూ-దబ్బడము. గోనె కుట్టెడుసూది, బృహత్సూచి చూ, సూది.

దబ్బయుంగరము ద్వ వి పవిత్రపుముడివలె బంగారుతో చేసిన యుంగరము: చూ, భూషణము 2.

దబ్బర. దే వి. అరివాణము చూ, పాత్రము 6.

దబ్బఱ. దే వి 1.(రూ-డబ్బఱ-దబ్బా-డబ్బ-డబ్బు) బొంకు: చూ, వితథము; నై. వి 2. =దభ్రి (దేశ్యమని శ. ర) మోసము అచ్చ. బాల, కాం. 172· చూ, వంచన; దే వి 3. ఆపద చూ, విపత్తు, 4. తప్పు: చూ, నేరము, విణ. 5. కల్లరి చూ, బొంకుకాఁడు, 6 మోసకాఁడు చూ, వంచకుఁడు. 1

దబ్బఱకత్తియ. ద్వ వి: దబ్బఱలాడునది. దబ్బ ఱి చూ, స్త్రీ. (రూ-డబ్బఱకత్తె)

దబ్బఱకాఁడు దే. విణ 1 కల్లరి. చూ, బొం కులాఁడు; 2 మోసకాఁడు. చూ, వంచ కుఁడు. 1

దబ్బఱి దే. విణ. (దబ్బఱ + ఇ) 1 చూ, ద బ్బఱకాఁడు. 1; 2· చూ, దబ్బఱకాఁడు.2; 3. చూ, దబ్బఱకత్తియ.

దబ్బవాఁడు. ద్వ వి. మేదరవాఁడు: చూ, వేణులావకుఁడు [వేలు. 2.

దబ్బవ్రేలు. ద్వ. వి. పవిత్రపువ్రేలు. చూ,

దబ్బాటు. దే. క్రి. విణ· చూ, రూ-డబ్బాటు.

దబ్బిచిప్ప. దే. వి కొబ్బరి, తాటి లోనగువాని కుండ్లను బ్రద్దలుచేసెడి పనిముట్టు.

దబ్బిలి. దే. వి: చూ, ధూర్త. 1—2.

దబ్బు. దే. వి. 1. వచనము. సా. 1, ఆ. 71: చూ, శబ్దము. 3; వై. వి. 2 =దంభ (దేశ్య మని శ. ర.) బొంకు: చూ, వితథము; దే. వి. 3. చూ, రూ-దబ్బడము; 4. వేయుచుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము,

దిబ్బు: చూ, హూహూ; స. క్రి. 5. అను: చూ, వచించే.

దబ్బుడు. దే వి. మోఁత. చూ, దబ్బడము.

దబ్బున. దే. దర్. క్రి. విశ. శీఘ్రముగా: చూ, వేగము. 3.

దబ్బుర. దే. వి: చూ, రూ-డబ్బుర.

దబ్బువెట్టు. దే. స. క్రి. కప్పు: చూ, మూయు.

దభ్రము. సం. విశ. 1.=దబ్బర. మోసము: చూ, వంచన; 2. సన్ననినూలుపోఁగు: చూ, పోఁగు. 1.

దమథము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్లేశము నోర్చుతనము, (బ్రహ్మచర్యాది క్లేశమును సహించేట): దమము, శాంతి; 2. దండనము: చూ, శిక్ష. 2.

దమనము. సం. వి. అ న. 1. అణఁచేట. దమము; పుం. 2 =దవనము రూ-దవనము (అని కొందఱు): చూ, రుచి. (వాసనమొక్క); అం. 3 అస్త్రములలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు. (చూ, బాణము. 1); వా. 4 వ్యవహారమున — యజ్ఞాదిక్రతువులకు చేయు ధర్మము "దానదమన విక్రయాద్యధికారములు"

దమనుఁడు. సం వి అ. పుం. 1. ఒకముని: చూ, ముని 1; 2. శూరుఁడు: చూ, పరాక్రముఁడు 2; విశ. 3. అణఁచేవాఁడు. దమి.

దమము. సం. వి. అ. పుం. 1. దండోపాయము చూ, దండము 36; 2. చూ, దమథము 1; 3 బ్రహ్మచర్యాదిక్లేశములనోర్చుట శాంతి. (ఇంద్రియనిగ్రహము); 4: చూ, దమనము 1; 5.=దమ్మ. అడుసు. (నీరుపెట్టి దున్నినచేలం అనియు): చూ, బురద; అం. 6. మానసిక పూజాకుసుమములు 16 లో నొకటి: చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.

దమయంతి. శా. నలునిభార్య (తనయందము చేతనితరులనుదమింపఁజేయునది. చూ, భార్య-

దమి. సం. విశ. (న్.ఈ.న్): చూ, దమనుఁడు.3.

దమించే. సం. స. క్రి. అణఁగఁద్రొక్కు: చూ, పిసుకు. 3. (రూ-దమియించే అనియు)

దమితుఁడు. సం. విశ. అణపఁబడినవాఁడు. (ఆచార్యాదులచేత శిక్షింపఁబడిన శిష్యుఁడు.): దాంతుఁడు. [ధుః చూ, వహ్ని. 1.

దమునసుఁడు. సం. వి. స్. పుం. అగ్నిహోత్రుఁ

దమ్మఁడు వై. విశ.=ధార్మిక. కపటములేనివాఁడు. హరిశ్చ. 4, అ 101. చూ, నిష్కపటి. 2.

దమ్మము. వై. వి 1.=ధర్మమ్: చూ, పుణ్యము 1; దే. వి. 2. నాలుగుకాసుల నాణెము: చూ, తారకు. (1)

దమ్మిడి. దే.వి. 1. పైస, అణాలో పండ్రెండవవంతు, అయిదుకాసుల నాణెము: చూ, రువ్వ. 1; 2 రెండుకాసుల నాణెము: చూ, రువ్వ. 2.

దమ్మ. వై. వి. 1.=దమః. అడుసు: చూ, బురద, 2. నీరుకట్టి దున్నినదుక్కి (చూ, బురద)

దమ్ముకొను. ద్వ. అ. క్రి అడుసగు, పంకిలమగు.

దమ్ముపలక. వా. వి. అడపట్టె - రూ- అడ్డపట్టె. [వృషభము. 1.

దమ్యము. సం. వి. అ. పుం. వత్సతరము. చూ;

దయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: అనుకంప-రూ-అనుకంపము, అనుక్రోశము, అర్తనము. అహోబత, ఊ, ఓ, కరుణ, కాపేయము, కారుణ్యము, కృప, ఘంబు, ఘస్, ఘృణ, జనని, జాగుప్స, ణ, తా, ప్రేమ-రూ-ప్రేమము. (తె. ప).—అక్కటిక-రూ- అక్కటికము, అక్కసము, ఉబలాటము, ఒగచేదము, కనికరము, జాలి, నిబ్బరము (చూ, ప్రేమము); పా. 2. దీనికి ఉపమానములు. విష్ణుమూర్తి, బుద్ధుఁడు; అం. 3. రోగయు

మాంగములలో నొకటి: చూ, రోగయమాంగములు, (చూ, అంగము.8.)

దయచేయు. వి. అ. క్రి. 1. కరుణించే . పాండు. 5, ఆ. 154: చూ, రూ-దయసేయు; స. క్రి. 2. అచ్చే, అచ్చేకొను, ఇచ్చే, ఇడు, ఒసఁగు, ఒసవు నిర్వ. 3, ఆ. 81· చూ, పెట్టు. 8; వా. 3. కూర్చుండు; 4. రండు, రా; 5 పొంకు,పో

దయసేయు. వి. అ. క్రి: చూ, రూ-దయచేయు (కరుణించుటకు.—కనికరించే, దయచేయు దయసేయు, నిబ్బరికించే (పం. వ)· కరుణించే) [నము.

దయాధర్మవిచ్చేనము. జా దయతోఁగూడిన దా

దయాపరము. సం. విణ: చూ, కరుణాపరము.

దయాపరుఁడు సం. విణ దయాళువు· చూ, నురతుఁడు [శుక్రులు.

దయావతి. అం. శుక్రులు 22లో నొకటి· చూ,

దయాళువు. సం. విణ ఉ·చూ, దయాపరుఁడు

దయిత. సం. వి. అ. స్త్రీ 1. ప్రియురాలు· చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ

దయితము. సం. విణ కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ.

దయితుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. ప్రాణనాథుఁడు: చూ, ప్రియుఁడు; విణ. 2. ఇష్టుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

దయివాఱు. దే. అ క్రి. రూ- దైవాఱు. 1.అతిశయించే చూ,ముమ్మరించే, 2: చూ, పారలిపాఱు.

దయ్యపుకంటికిఁ జేలపుగింజ పెద్దది. లో. ఉదా. "అక్కటకటా ! దయ్యంబునీకంటికిం జేలపుగింజయుం బెద్దదయ్యనే." (శృంగార నైషధము)

దయ్యము. వై. వి. 1=దైవమ్. పిశాచము. రాఘు. 3, ఆ. 28: చూ, భూతము; 2.=దైవమ్. దేవుఁడు. రాఘు. 3, ఆ. 28: చూ, వేలుపు; 3. విధి· చూ, బ్రహ్మ. 1. (అనికొందఱు.) (ఇదివిచార్యము)

దయ్యు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-డయ్యు. బలహీనమగు: చూ, వలియు; 2. కృశించే: చూ, శోషించే (దర తెలిసికొనుట)

దర. వై వి.=ధర: చూ, వెల 1 (కొనఁదలఁచి

దరఖాస్తు వా. వి. విన్నపము " వారంటుదరఖాస్తు, నీటిదగఖాస్తు, వరీక్షదరఖాస్తు" మొ.

దరణము. వై. వి.=ధరణము. ఎనిమిది డబ్బుల నాణెము. (దేశ్యమని శ. ర)

దరదము. సం. వి. అ. న. రూ-దారదము. ఇంగిలీకము: చూ, హింగుళము.

దరము. సం వి. అ. పుం, న. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2 శంఖము: చూ, సంకు; 3. గొయ్యి, గుంట: చూ,రంధ్రము 1; అవ్య. 4. ఇంచుక "దరహాసము" · చూ, స్వల్పము. [హాస్యము. 1.

దరహాసము. సం. వి అ. పుం చిఱునవ్వు.చూ,

దరి. సం. వి ఈ స్త్రీ. 1. గుహ. కృత్రిమమైన (మనుజులుత్రవ్విన) గృహాకారమైన పర్వతబిలము: చూ, రంధ్రము. 1. (చూ, పర్వతము); వై. వి. (1)= తీరమ్. గట్టు. పాండు. 4, ఆ. 40. చూ, రోధస్సు;(2)= తీరమ్. దగ్గఱ. సా. 3, ఆ. 232: చూ, సమీపము. 1; (3) పేర: చూ, సీమ. 1.

దరికొను. దే. అ. క్రి 1 ఎరియు, కాలు (అనికొందఱు): చూ, మండు 1; పేర్చి. 2. దరికొలుపు. [కుఁడు.

దరిజే. వా. వి. కుట్రపువాఁడు: చూ, సూచి

దరితుఁడు. సం. విణ. భయపడినవాఁడు: చూ, వెఱపరి. [నము.

దరిద్రము. సం. వి. అ. న. లేమి: చూ, బీదతన

దరిద్రుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

దరిచేసి. దే. వి. దైన్యముగలవాఁడు. దీనుఁడు. కై. 5, ఆ. 198: చూ, ప్రాయిడి.

దరిమిలా. వా. క్రి. విణ తరువాత "దరిమిలా యీనాము" "దరిమిలాసంగతులు"

దరితరాఫ్తు. వా. వి. రూ-దర్యాప్తు. విచారణ

దరిసించే. వై. స. క్రి 1.= దర్శ. చూచే: చూ, వీక్షించే, 2 కానుకగాఇచ్చే చూ, పెట్టు 8; వా. 3 (కోపాదులచేత) ఉచితముగాఇచ్చే. "నీకేమి ? నేనువానికిదరిసించే కొనెదను"

దరిసెనము. వై. వి =దర్శనమ్. రూ-దర్సెనము చేఁరిసెనము, చేకానుక' చూ, లంచేము.

దరుజో. దే వి. 1 గోడలకు పూయు సున్నపు గచ్చే చూ, లేపనము. 2; 2. సున్నము తాళ్ళతో కలుపుట [సత్యము 1

దరుమము వై వి =ధర్మమ్ న్యాయము చూ,

దరువు వై. వి 1. గీతివిశేషము; 2 =ధ్రువ. (సూళాది సప్తతాళములలో నొకటి) చూ, సూడకములు, వా. వి. 3. శరీరమందలి కండరాదుల బలము. "పీఁడుమునుపటివలె లేఁడు. ఒడలంతయు దరువుతీసినది", 4. కొట్టుట "పాఠమురానందున పంతులు పిల్లవానినొక్క దరువుతీసినాఁడు"

దరువుచేయు వై అ క్రి చూ, తాళగించే.

దరేఖానా. వా. అవ్య. 1 దిక్కులేని, 2 అంతులేని, 3 లెక్కలేని.

దరోబస్తు. వా వి. సర్వము.

దరేజ. వా. వి' చూ, రూ- గరిడీ.

దర్దుర. సం వి. ఆ. స్త్రీ. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1.

దర్దురము సం. వి. అ. పుం 1. కప్ప: చూ, మండూకము. 1; 2 మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

దర్పకుఁడు. సం. వి. అ పుం. దుర్గతినిబొందువాఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

దర్పణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; అం. 2. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.

దర్పము. సం. వి. అ. పుం. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. కస్తూరి: చూ, మృగమదము, అం. 3 చూ, అశ్వావ్యాదియుపరిజ్ఞానము; 4. అస్త్రములలో నొకటి:చూ, అస్త్రములు [రించే

దర్పించు సం అ క్రి. గర్వించే చూ, హంక

దర్బారు. వా వి 1. కచ్చేరి, కొలువుకూటము: చూ, సభ 2; 2. దర్బారు అను రాగము: చూ, స్వరము 2

దర్భ సం వి అ. పుం 1 =దబ్బ. కుశము, పవిత్రము, కుశము' చూ, తృణము. 1; అం 2 అర్ఘ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్ఘ్యములు.

దర్భముద్రిక సం. వి ఆ స్త్రీ. దబ్బయుంగరము పాండు 3, ఆ 50. చూ, భూషణము 2.

దర్భలు. అం కుశము, కాశము, యవము, దూర్వము,విశ్వామిత్రము, ఉసీరము, కుందురము, గోధూమము, వ్రీహి, ముంజము (10)

దర్యాప్తు. వా వి' చూ, రూ-దరియాప్తు.

దర్వి సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. మిక్కిలిచిన్నగరిఁటె, మిళ్ళి, ఖజపము చూ, పాత్రము.6; తద్వి.— గరిఁటెకు, చిల్లుల గరిఁటెకు, కట్టిగరిఁటెకు—: చూ, పాత్రము 6; 2. పాముపడగ చూ, సర్పము.

దర్వీకరము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము.

దర్వీపాకరసన్యాయము. పా. గరిఁటె నవాస్త వస్తువులలోను మెలఁగుచున్నను ఆవస్తువుల రుచి దానికిఁదెలియదనురీతి.

దర్శకుఁడు. సం. వి అ. పుం చూచేవాఁడు, ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రేక్షణికుఁడు; విణ. 2. చూపెడువాఁడు: దర్శయిత; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దర్శనము. సం. వి. అ న. 1. చూపు· చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను· చూ, లోచనము, 3 అద్దము: చూ, ముకురము; 4. తెలివి· చూ, బుద్ధి; 5. కల: చూ, స్వప్నము· 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు, 7 ధర్మము· చూ, పుణ్యము. 1; 8.=దరిసెనము, కానుక. చూ, లంచేము, అం. 9. దశావస్థలలో నొకటి చూ, దశావస్థలు; 10 ద్వాదశావస్థలలో నొకటి· చూ, ద్వాదశావస్థలు.

దర్శపూర్ణమాసేష్టి. అం చూ, హవిర్యజ్ఞములు

దర్శని సం. వి ఈ. స్త్రీ చూ, రూ-దర్శిని.

దర్శనీయము సం. విణ చూడఁదగినది చూ, వీక్ష్యము 2.

దర్శము సం. వి అ. పుం 1. అమావాస్య చూ, సూర్యేందుసంగమము (చూ, తిథులు), 2 అమావాస్యనాఁడు చేయఁదగినయిష్టి చూ, యజ్ఞము, 3. చూపు; చూ, వీక్షణము; అం. 4 స—మ—హీనతానములు 7 లో నొకటి చూ, స—మ—హీనతానములు (చూ, సర్వతానములు)

దర్శయిత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) చూపువాఁడు; దర్శకుఁడు. [చూ, హిమాంశువు

దర్శవిపత్తు సం వి. ద్ పుం చేందమాను

దర్శించే సం. స క్రి =దరిసించే చూచే చూ, వీక్షించే [క్షితము

దర్శితము. సం విణ చూపఁబడినది: చూ, వీ

దర్శిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 ఉపరథ్య చూ, మార్గము. 1; వా. 2. చూపెడు ఒకానొక యంత్రము "దూరదర్శిని"

దర్సెనము. వై. వి.= చూ, రూ-దరిసెనము

దలపము. సం. వి. అ పుం. ముఖత్రాణము చూ, వారవారణము.(చూ, తనుత్రాణము)

దలారి. దలాలి. వా. వి. తరకరి.

దళిమము. వై వి. 1 =తలిమ: చూ, రూ-దడిబము; దే. విణ 2. సన్నము· చూ, సూక్ష్మము. 4.

దల్లు వై వి =జల చూ, రూ-జేల్లు.

దవ. దే వి. 1. చెఱకుకొన చూ, తలవాడి; 2 ధూళి అం, భా ద్వి 220· చూ, రేణువు. 1.

దవంత్రి దే. వి. అగడిత· చూ, పరిఖ.

దవగము వా వి ఎండావు. చూ, సొరుగాను.

దవడ. వై. వి = చూ, రూ-దవుడ

దవనము వై. వి =దమనః వాసనగల మూలిక * చూ, గుచి.

దవము సం వి అ పుం రూ-దావము. 1 కార్చిచ్చు చూ, వహ్ని 1; 2 అడవి: చూ, విపినము

దవసము వై. వి =ధాన్యమ్ కొలచే, పసు పరకము (దేశ్యమని ఆ. ర) చూ, సేస 1.

దవాగ్ని. సం. వి. ఇ పుం ఎరగలి చూ, వహ్ని 1

దవారిబ్రాహ్మణులు పా నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు చూ, బ్రాహ్మణులు.

దవిష్ఠము సం. విణ మిక్కిలిదవ్వైనది· చూ, సుదూరము (చూ, విప్రకృష్టము)

దవీయము సం విణ =దవ్వు (స్. ఈ స్)
— వై —

దవు. వై. విణ=దవీయము చూ, రూ-దవ్వు.

దవుడ వై వి =ధాడా తాలువు (రూ-దవడ-దాసువ-దౌడ) బుగ్గలోపలిభాగము. (దేశ్యమని. శ. ర) చూ, పెలవి.

దవుడనకాలుపట్టుకొను దే అ. క్రి· చూ, పణతలపడు అం, భా ల్య 104.

దవుడు. వై వి.=రూ-దౌడు ధౌరితకమ్. అశ్వగతి చూ, పాయము, 2.=ధావనమ్· చూ, పరుగు. 2; 3. దండయాత్రి చూ, యుద్ధము.

దవురు. దే. వి. రూ-దౌరు. కాంతి చూ, వెలుతురు 1 [ము. 2

దవురుగల్లి వా. వి మెడనగ చూ, భూషణ

దవ్వ. దే. వి. తామరనడిమి మెత్తనిభాగము చూ, ఏకద్విబీజదళ వృక్షములు

దవ్వు నై. విణ.=దవీయము. (మా-దవ్వు దౌ-కౌవు) భార అను 2, ఆ 163 చూ, మా-దవ్వు

దశ సం వి ఆ స్త్రీ 1 =దేశ కాలకృత మైనస్థితి "శుక్రమహాదశ మహారాజయోగమును ఇచ్చును" చూ, పాటు (అవస్థ) 2 దీపపువత్తి చూ, వత్తి 2, ఐ 3 ఒద్దె చూ, వత్తె. [వాఁడు చూ, రావణుఁడు

దశకంఠుఁడు సం. వి. అ. పుం. పదికంఠములు

దశకము. . ౦ స ఈరేను చూ, పది

దశకుమారచరిత్రము అం ఈగ్రంథమునుదండి వ్రాసెను చూ, కావ్యనాటకములు

దశకోటి అం చూ, సంఖ్యాభేదములు

దశక్షారములు అం మునగ, ముల్లంగిదుంపలు, మోదుగ, చింత, చిత్రమూలము, అల్లము, వేప, గుమ్మడు, ఉత్తరేణి, వాఁకుడు. (ప్లీహ అనాహగుల్మఉదర రోగములు హరించును)

దశదానములు. అం చూ, దానములు

దశనము. సం. వి. అ న. 1 కవచము చూ, వారవాణము. పుం. 2 దంతము (దీనిచేతవనితలయధరమును గొఱుకుదురు:) చూ, పల్లు. 2, 3. శిఖరము: చూ, నుడి 3

దశనవాసస్సు సం. వి. స. న. పలువలువ చూ, పెదవి

దశబలములు. అం. బుద్ధి, క్షాంతి, వీర్యము, ధ్యానము, జ్ఞానము, కృప, శీలము, బలము, దానము, ఉపేక్ష.

దశబలుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, బుద్ధుడు 1.

దశభూమీశుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, దశార్హుఁడు

దశమము అం. లగ్నకాలకర్తవ్యములు 12 లో నొకటి (రాజ్యము, ఆజ్ఞ, కర్మ, కీర్తి, ఉద్యోగము, మానము, జీవనము, వాణిజ్యము, కృషి, నిధి, యజ్ఞము, ఊరువు, జానువు, దత్తపుత్రుఁడు, (ప్రభుసమ్మానము, రాజాజ్ఞ): చూ, లగ్నకాల కర్తవ్యములు

దశమాంశ అం. షోడశవర్గములో నొకటి (లగ్నమును పది సమభాగములు చేయుటకే దశమాంశయని పేరు. దశమాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహమేరాసి యందెన్నవభాగమునందున్నదో తెలుసుకొనవలెను గ్రహమోజరాశియందున్న యెడల నారాసి మొదలుగను, యుగ్మరాశియందున్నయెడల నారాసికి 9 వరాసి మొదలుగను బయినఁజెప్పిన రీతిని గ్రహమెన్నవభాగమందున్నదని కనుఁగొనఁబడెనో యన్నవరాసి దశమాంశయనఁబడును ఆరాశ్యధిపతియే దశమాంశాధిపతి యగును) చూ, షోడశవర్గ

దశమి సం వి ఈ స్త్రీ. 1 పక్షమునందు పదియవతిథి. "విజయదశమి" చూ, తిథి. (చూ, తిథులు), విణ. స 2. మిక్కిలివృద్ధుఁడు చూ,వృద్ధుఁడు 1; విణ 3 పదియవది.

దశమిస్థుఁడు. సం. విణ. 1. నష్టవీర్యుఁడు; 2. ముదుసలి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దశము. అం చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశరంధ్రములు. అం (2 ముక్కు, 2 కన్ను, 2 చెవి, 2 మూత్ర-మలద్వార, వాక్కు, బ్రహ్మరంధ్రములు; స్త్రీలకు స్తనరంధ్రములు 2, గర్భమార్గమునందొకటి అధికముగ గలవు)

దశరథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. సూర్యవంశపురాజు (పలుదిక్కులను రథములుగలవాఁడు): చూ, రాజు. 1.

దశరూపకములలక్షణములు. అం 1 నాటకము, 2 ప్రకరణము, 3 భాణము, 4 ప్రహసనము, 5 డిమము, 6 వ్యాయోగము, 7 సమవాకారము, 8 అంకము, 9 వీధి, 10 ఈహామృగము, (10) (వీనిలక్షణము లాయాపదముల కడ వివరింపఁబడియె). చూ, రూపకములు.

దశరూపస్మృత్తు సం వి. ప్. పుం విష్ణుఁడు. చూ, విష్ణువు 1

దశరూపము అం. ఈగ్రంథమును ధనంజయుఁడు వ్రాసెను. చూ, కావ్యనాటకములు.

దశలక్ష. అం. చూ, సంఖ్యాభేదములు

దశలు అం. 1 బాల్య, యౌవన, కౌమారములు మఱియు వార్ధక్యము చూ, అవస్థలు, 2 రవి, చంద్రి, అంగారక, బుధ, బృహస్పతి, శు, శని, రా, కేతు దశలు (9)

దశవిధకావ్యగుణములు అం. శ్లేషాది చూ, కావ్యగుణములు.

దశవిధగమకములు అం ఆరోహణము, అవరోహణము, ఢాలు, స్ఫురితము, కంపితము, ఆహతము, ప్రత్యాహతము, త్రిప్రుళ్చము, ఆందోళము, మూర్ఛన (10) (చూ, 15 గమకములు.)

దశవిధధాతువులు అం' చూ, ధాతువులు.

దశవిధనాడులు. అం' చూ, నాడులు.

దశవిధనాదములు. అం: చూ, నాదములు.

దశవిధనియమములు. అం. చూ, నియమములు.

దశవిధప్రళయములు. అం చూ, ప్రళయములు

దశవిధప్రాశపురి. అం. చూ, పురులు.

దశవిధబ్రాహ్మణులు. అం. "దేవో మునిర్ద్విజో రాజా వైశ్యశూద్రి బిడాలకః। పశుమ్లేచ్ఛశ్చఛండాలో దశవిప్రాః ప్రకీర్తితాః॥ (ద్రావిడ గౌడాది భేదములచే వలరుచుండు బ్రాహ్మణ శాఖలవారియందుగలగుణధర్మాదులననుసరించి దేవ, ముని, ద్విజ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర, బిడాలక, పశు, మ్లేచ్ఛ, ఛండాలురను భేదముగలవారగుచుండిరని స్మృతికర్తలు నిర్ణయించిరి చూ, బ్రాహ్మణులు.

దశవిధమన్మథావస్థలు. అం. చూ, దశావస్థలు

దశవిధశాస్త్రలక్షణములు అం చూ, శాస్త్రలక్షణములు

దశవిధసద్గుణములు అం చూ, సద్గుణములు.

దశశీర్షము అం' చూ, శస్త్రములు.

దశసహస్రము అం. చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశాంగధూపము అం తేనె, మంచిగంధపుగల ముస్తలు, మంచినెయ్యి, గంధకము, మహిషాక్షిగుగ్గిలము, అగరుచెక్క, జాతిపువ్వు, సరళదేవదారుబంక, శిలారసపుజిగురు, ఆవాలు (10) వీనిని చూర్ణించి ధూపమువేసిన పసిపిల్లల వ్యాధులును, భూతబాధలును హరించును)

దశాంశమానము. పా ఒకానొక మానము

దశాక్షి. సం. వి. న్. పుం. దిగ్నే చూ, స్నేహాశము [చూ, శస్త్రములు.

దశాక్షము అం. శస్త్రములు 47 లో నొకటి

దశానామేకాదశన్యాయము పా. ఏదియో కొంతమట్టుకు ఖర్చుచేయవలసి వచ్చినపుడు ఇంకొకకొంచెము సహింపవలెను. పదిలో పదునొకండు అనురీతి. [పరిమాణాదులు.

దశాప్రమాణములు. పా చూ, గ్రహముల దశా

దశార్హుఁడు. సం వి. అ. పుం చూ, బుద్ధుఁడు.1.

దశాలి సం. వి. ఈ స్త్రీ కంచెకోట చూ, ప్రాచీనము. 1.

దశావతారములు. అం చూ, అవతారములు

దశావతారుఁడు. సం. వి. అ. పుం విష్ణుఁడు. చూ, విష్ణువు 1.

దశావస్థలు. అం. చక్షుప్రీతి(చూచుట), మనస్సంగము (తలఁచుట), సంకల్పము (కోరిక), జాగరము, కార్శ్యము (అరుచి), అగతి (చిక్కుట), అలజ్జ (సిగ్గువిడుచుట), ఉన్మా

దము (అఱచేట), మూర్ఛ, మరణోద్యమము (చేష్టేట) (10)· చూ, అవస్థలు. (చూ, కామము 8)

దశాహము సం వి అ పుం మృతి పొందినవానికిఁ బదియవనాఁడుఁ జేయు శ్రాద్ధము చూ, శ్రాద్ధము [ఇంద్రియములు

దశేంద్రియములు అం దేహేంద్రి — చూ,

దశోపనిషత్తులు. అం చూ, ఉపనిషత్తులు (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము)

దష్టము సం విశే. కఱవఁబడినది [ములు

దసరా ప్రై వి —దశరాత్రి దేవీనవరాత్రి

దసిలీ దే వి 1 ఒకరకముపట్టు కళా 2, ఆ 15 చూ, మొగ్గపట్టు (చూ, పట్టు 17), 2 వదలు, పరిత్యాగము చూ, విమోచనము

దసుకంచె దే వి గుర్రపుదౌడులకు కెట్టలను గూర్చువాఁడు. [బాణము 1

దసెన దే వి ఒకానొక ఆయుధము చూ,

దస్కతు వా. వి. చూ, సంతకము

దస్తరము వా వి చూ, రూ-దస్త్రము

దస్తా. వా. వి 1 ఇరువదినాలుగు కాగితములు (తావులు) చూ, పుటపత్రము, 2 ఇరువది నాలుగు బాణములకట్ట చూ, బాణము. 1

దస్తావేజు వా వి వ్రాతపూర్వకమైన సాధనము: చూ, పత్రము.

దస్తు వా వి. 1 పోగుచేసినసొమ్ము: చూ, కర్తము 1, 2 వసూలయిన సొమ్ము· చూ, విత్తము. 1, 3 ధనము చూ, విత్తము 1.

దస్తూరీ వా. వి 1 చేవ్రాత· చూ, వ్రాలు; 2. ఇతరులవ్రాఁత. చూ, వ్రాలు; 3 చేవ్రాలు చూ, సంతకము.

దస్యుఁడు సం వి అ పుం 1 పగతుఁడు చూ, శత్రువు 1, 2 దొంగ చూ, ముచ్చు. 1

దస్రులు. అం. అశ్వినీదేవతలు (రోగములను తొలఁగింపఁజేయువారు) చూ, అశ్వులు.

దస్త్రము. వా. వి: చూ, రూ-దస్తరము.

దహనము. సం. వి అ న. 1. కాల్చుట· ఓషము; పుం. 2 చిత్రమూలము * చూ, వహ్ని సంజ్ఞికము, 3 లేడి* చూ, భల్లాతకి.

దహనసంస్కారము పా చూ, అగ్నిసంస్కారము

దహనుఁడు సం. వి. అ పుం. 1 అగ్ని చూ, వహ్ని 1, విశే 2 దుష్టుఁడు చూ, వ్యాఘ్రుఁడు 2 [లుఁగు 5

దహించే సం స. క్రి కాల్చు: చూ, కా

దళకొను దే అ క్రి రూ-దళముకొను, దళగించే, అధికమగు చూ, హెచ్చు 3

దళగించే దే. అ క్రి —ప్రై—

దళనము సం వి అ న 1. ఖండించుట చూ, హతి, 2. చీల్చుట, భేదించుట చూ, విదారణము 1

దళము. సం వి అ. న 1 ఆకు చూ, పర్ణము 1, 2 దండు-దళా దండు చూ, సేన. (తెనుఁగు అని కొందఱు); 3 చూ, పాటిదళము; 4 భాగ్యము, అదృష్టము: చూ, సంపత్తి; దే. వి (1) ఆధిక్యము చూ, హెచ్చు 2, విశే. (2) అధికము. స్వా 5, ఆ. 51: చూ, హెచ్చు. 1; (3) తఱచే, ఒత్తడము. చూ, మొత్తము; (4) దట్టము· చూ, సాంద్రము. 2

దళముకొను దే. అ. క్రి. 1. చూ, రూ-దళకొను; ప్రే. 2. దళముకొలుపు.

దళవరి దే. వి (దళము + వరి) 1. ఒకరకము వడ్లు: చూ, ధాన్యము, ప్రై. వి. 2 =దళవాహి. సేనాధిపతి· చూ, సైనికుఁడు.

దళవాయి ప్రై. వి 1.=దళవాహి. (రూ-దళ్వాయి-దళవరి)· చూ, సైనికుఁడు; 2. రూ-దళ్వాయి. సుంకరిసహాయుఁడైన యుద్యోగస్థుఁడు.

దళవాహి. సం. వి ఇ. పుం.=దళవాయి–దళపతి చూ, సైనికుఁడు. [జాతి.

దళసంచే దే. వి (దళము + సంచే) దళము

దళసరి స్వ. వి. (దళము + సరి) 1 ఘనత చూ, సాంద్రము. 2; విశే. 2 తలచే చూ, దళము (3), 4 మందము, జోగు చూ, విలంబనము 1; వా 5 మాటము, (పాడవు వెడల్పు ఎత్తు అను మూఁడింటిలో గొలతి) "ఆ కమ్మి ఆకుగున్న ఒక్క కలదు", 6. చిక్కన. "ఆకాగితము దళసరి"

దళసూచి సం వి ఈ. స్త్రీ ముల్లు చూ, సితాగ్రము, [విశేచని*

దళస్నుహి. సం వి ఈ స్త్రీ· చూ, సుఖ

దళించే సం. స క్రి 1 ఖండించే చూ, సెలగు; 2 నిర్భేదించే చూ, భేదించే

దళితము సం విశే 1 భేదింపఁబడినది. (ఖండింపఁబడినది (అనియు) చూ, విచ్ఛిన్నము. 3, 2 వికసించినది చూ, హసితము 1

దళుఁపు దే. వి. భయము· చూ, వెఱపు.

దళ్వాయి వై. వి =దళవాహి: చూ, రూ–దళవాయి

దా

దా. దే. విశే. 1. రూ–డా· చూ, సవ్యము. 1; వా. అవ్య. 2. రా, రమ్ము (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

దాంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ· చూ, రూ–దమము. 3.

దాంతుఁడు. సం. విశే. రూ–దమితుఁడు. 1. గురు శిక్షితుఁడు: చూ, శిష్యుఁడు; 2. అడపఁబడినవాఁడు; 3. తపఃక్లేశము నోర్చువాఁడు.

దాంపత్యము. సం. వి. అ. న. ఆలుమగలభావము.

దాంభికుఁడు. సం. విశే.=దాంబికుఁడు: చూ, ప్రాతిహారకుఁడు.

దాఁక దే దక్రి: చూ, రూ–దనుక.

దాఁకొను. దే. అ క్రి. (దాఁగు + కొను)· చూ, మఱుఁగుపడు.

దాఁగనముగ్గిచ్చేలు దే వి బ చూ, రూ–డాఁగనముగ్గిచ్చేలు చూ, సజ్జె).

దాఁగరి దే వి. పరిసేవకము· చూ, స్యోనము

దాఁగినవాఁడు. దే. విశే: చూ, డ 11

దాఁగిలిమూఁతలు. దే. వి. బ: చూ, రూ–డాఁగనముగ్గిచ్చేలు.

దాఁగిలిముగ్గిచ్చేలు దే. వి. బ —పై—

దాఁగు దే అ క్రి చూ, రూ–డాఁగు.

దాఁగుకొను దే అ క్రి —పై—

దాఁగురించే దే. స. క్రి 1 గాఁచే చూ, మఱుఁగు, 2. చూ, వంచించే

దాఁగురింత దే వి దాఁగురించుట

దాఁగురింతలు దే. వి బ· చూ, రూ–డాఁగనముగ్గిచ్చేలు.

దాఁగురుమూఁతలు దే వి బ —పై—

దాఁచియుంచే వా అ క్రి: ఇల్లడయిడు.

దాఁచే దే. క్రి చూ, రూ–దాఁగురించే హరిశ్చ. 3, ఆ 20.

దాఁచేట వా. వి దాఁపఱికము, దాఁపుడు, దాఁపురము, బందు. (సం. వ).—ఉపగూహనము, గుప్తి, గూహనము, గోపనము. (చూ, బందు)

దాఁటడుగుపరువడి అం. చూ, విసరులు.

దాఁటడుగుమొన. అం 1.—పై.—; 2. మొనలు 12 లో నొకటి· చూ, మొనలు.

దాఁటరి. దే. వి. కప్ప చూ, మండూకము. 1,

దాఁటించేవాఁడు. వా. విశే: చూ, ఉత్తారకుఁడు

దాఁటు వై. వి. 1. వర్గము· చూ, సమూహము; ద్వ. వి. 2. ప్లుతగతిభేదము: చూ, హయము; దే. వి. 3. లంఘనము: చూ, లంఘు; వై. వి. 4.=ధాటీ. దండయాత్ర:

చూ, యుద్ధము, 5.=ఘాటీ దండు: చూ, సేన 1, వా. 6 తప్పించుకొనిపోవుట; అ క్రి. 7 చూ, లంఘించు; స క్రి 8 చూ, తరించు, 9 అంగవించు, అడుగు పోఁటు, అతిక్రమించు, అవఘళించు, ఒత్తరించు, కడచు, గుపించు, జేవదాఁటు, తప్పు, తలఁగు, తలఁకడచు, తుటారించు, మీఱు, మేర మీఱు, వాలు (సం. ప) — అంతరించు, అతిక్రమించు, ఉల్లంఘించు, క్రమించు (చూ, వాలు 12)

దాఁటుకట్టు. గ్వ. అ క్రి. గుంపుగూడు చూ, సంతనకట్టు 1.

దాఁటుకొను దే అ. క్రి చూ, లంఘించు

దాఁటుట వా వి చూ, లంఘు

దాఁటుడువల దే వి ఒకానొకవల. చూ, వల.1.

దాఁటుపరువడి అం చూ, పరుపల్లు.

దాఁటులు. వా వి బ. పేరెములు చూ, లంఘు.

దాఁపన దే. వి దాఁచేట.

దాఁపరము దే వి రూ-దాపరము. దొంగిలించేట చూ, ముచ్చిలి

దాఁపరించు దే స. క్రి 1. దొంగిలించు చూ, ముచ్చిలించు, వా. 2 తగులుకొను, పంబడించు (వీఁడు నాకు దాఁపరించినాఁడు)

దాఁపరీఁడు దే. వి. (దాఁపరము+ఈఁడు) దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

దాఁపటీకము దే వి. (దాఁపన+టీకము) చూ, దాఁచేట.

దాఁపు దే క్రి చూ, రూ-దాఁచు.

దాఁపుడు దే వి చూ, దాఁచేట.

దాఁపురము. దే. వి 1.—పై— కళా. 6, ఆ 255; 2 దాఁచినసొమ్ము సా. 2, ఆ. 185. చూ, విత్తము. 1.

దాక. వై వి. 1.=ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల; దే. వి 2. భోగిణి: చూ, పాత్రము. 6; 3 వెడల్పునోరుగలఅటిక: చూ, పాత్రము.6.

దాకలి దే. వి. (దాయి+కలు): చూ, రూ-డాకలి.

దాకల్లు. దే వి (దాపు+కల్లు) 1.—పై—; 2 బండికంటి కడకమ్మి కమ్మి (సం. ప) నేమి [చూ, సమీపించు

దాకొను దే. అ. క్రి (దాఁపు+కొను):

దాక్షాయణి సం వి. ఈ స్త్రీ. 1 గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 2. రోహిణీనక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము 1; 3 అశ్విన్యాదినక్షత్రములు. చూ, నక్షత్రము 1; 4 నేల: చూ, భూమి. 1

దాక్షాయ్యము. సం. వి అ పుం. గ్రద్ద, బోరువ చూ, హరివాహనుఁడు (సంపాతి తమ్ముఁడు.—అరుణాత్మజుఁడు, జటాయువు, జరాయువు (చూ, హరివాహనుఁడు)

దాక్షిణాత్య. అం 1 చూ, పంచమజభాషలు. (చూ, భాష. 1); 2 చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు. (చూ, భాష. 1)

దాక్షిణేయుఁడు. సం. విశ. చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు. [టము.

దాక్షిణ్యము. సం. వి. అ వ: చూ, మొగమాటము.

దాక్షిణ్యుఁడు. సం. విశ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దాగలి దే వి: చూ, రూ-డాకలి.

దాచిని. వా. వి: చూ, రూ-దాల్చిని.

దాజపండాబ్రాహ్మణులు. పా సామవేదులు. చండప్రచండులను నామాంతరముసయితముకలదు వీరు గోభిల, ద్రాహ్యాయణ సూత్రములకుఁజెందినవారు. కొంతతీపుడు కృష్ణయజుర్వేదము నవలంబించుచున్నారు చూ, ఉత్కలులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దాటాయి. వై. వి: చూ, బాలక్రీడ

ధాడి. వై. వి. 1.=ధాటీ. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2.=ధాటీ. దండు: చూ, సేన. 1; 3 గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

దాడింబ. నై. వి.=దాడిమః (రూ-దాడిమ్మ-దాడిమ్మ-దానిమ్మ-దాళింబ - దాళిమ్మ)* చూ, రక్తబీజము. [లక్ష్మి 2,ఆ 60

దాడికాఁడు నై వి చూ, వేగులవాఁడు

దాడిచేయు. నై. అ క్రి చూ, దండెత్తు

దాడినిమ్మ నై. వి = చూ, రూ.దాడింబ

దాడిమపుష్పకము. సం. వి అ పుం. రోహి, రోహితకము* చూ, ములుమోదుగు

దాడిమము సం వి. అ పుం. 1 =దాడింబ* చూ, దాడింబ; 2 ఏలకి* చూ, పత్రిల

దాడిమి సం వి ఇ పుం= చూ,దాడింబ*.

దాడిమ్మ. నై వి.=దాడిమ.—పై —

దాడియాడు ద్వ. స క్రి మార్కొను. చూ, పరిఘటించు

దాఢ. సం. వి. ఆ స్త్రీ =1.దౌడ కోఱపల్లు చూ,పల్లు 1; 2. గుంపు చూ, సమూహము

దాణ నై. వి.=ఖాదన. ఎద్దుగుఱ్ఱములులోనగు వాని యొకరకముతిండి. కాణము, ఖాణము. (సం ప)—ఖాదనము

దాణము దే వి. శుల్కము చూ, సుంకము 1.

దాణుధోఁడ. అం. విసరులు 15 లో నొకటి చూ, విసరులు. [చూ, వదాన్యుఁడు

దాత. సం. విణ (ఋ ఈ ఋ.)ఇచ్చువాఁడు,

దాతము సం. విణ. దితము, నఱకఁబడినది చూ, వృక్ణము. [చూ, పట్టెడ. 6.

దాతికత్తి. దే. వి. (దాయి + కత్తి) దాదుంగ

దాత్యూహము. సం వి. అ పుం. 1: కర్కరాంకము, కాలకంఠకము-రూ-కాలకంఠము, కాకమద్గువు, జలరంకము, జలరంజి (తె. ప).—కూఁకటిగుడ్డంగి- రూ-కూకురుగుండఁగి-కూకురుగుండె; 2: చూ, వానకోయిల. [పవిత్రము.

దాత్రము సం. వి. అ. న. కొడవలి: చూ,

దాదాఁపు. దే. వి. (దాఁపు + దాఁపు) మిక్కిలి సమీపము: చూ, సమీపము. 1.

దాది నై. వి.=ధాత్రి రూ-దాదిలి (సం. వ.) అంకపాళి,ఉపమాత,ధాత్రి (చూ, మాత.1)

దాదిలి. నై. వి =—పై— [దాతికత్తి.

దాదుంగ. దే వి (దాయి + దుంగ): చూ,

దానపంచకము అం. సంప్రాప్తము,ఉత్సర్గము, సంప్రాప్తధనోత్సర్గము, స్వయంగ్రాహము, అతి మోక్షము (5) [చేయు 2.

దానమిచ్చు మి. స క్రి. ఇచ్చు చూ, దయ

దానము సం వి అ న 1. ఈవి చూ, వితరణము; 2 ఏనుఁగుకపోలమునీరు: చూ, మదములు (చూ, హస్తి); 3 పాలనము చూ, రక్షణము; 4 ఛేదనము: చూ, వర్ధనము 2; 5 శుద్ధి చూ, శోధనము 1, అం 6 చతురుపాయములలో నొకటి (ఇది ఐదువిధములు.— తనకుఁగల ధనమంతయు నిచ్చుట, ఎక్కడనేని ధనముతీసుకొన్నచో దానికిఁ దానను‌కూలుఁడై యుండుట, అపూర్వవస్తువులనిచ్చుట, ఒకని ధనముఁబుచ్చుకొనఁబ్రవర్తింపఁజేయుట, అప్పు తీర్చుట) చూ, ఉపాయములు; 7 ఉపాయములు 7 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు, 8 నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపమునుపోఁగొట్టునపుడు ఉపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి చూ, ఉపాయములు; 9 చూ, రాజ ముఖ్యగుణములు; 10. ధనగతి త్రయమునం దొకటి. చూ, ధనగతిత్రయము (చూ, త్రయము); పా. 11. దీనికి ఉపమానములు.—బలి, కర్ణుఁడు, దధీచి, శిబి, మేఘము, కల్పవృక్షము, కామధేనువు, చింతామణి. [నొకటి: చూ, నియమములు

దానముచేయుట. అం నియమములు 10 లో

దానములు. అం. 1. దశదానములు.— గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, ఆజ్యదానము, వస్త్రదానము,

ధాన్యదానము, గుడదానము, రౌప్యదానము, లవణదానము, 2 షోడశమహాదానములు.—గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, రత్నదానము, విద్యాదానము, కన్యాదానము, దాసీదానము, శయ్యాదానము, గృహదానము, అగ్రహారదానము, రథదానము, గజదానము, అశ్వదానము, ఛాగదానము, మహిషిదానము; మరియొకవిధము.—తులాపురుషము, హిరణ్యగర్భము, బ్రహ్మాండము, స్వర్ణము, పంచలాంగలము, స్వర్ణధేనువు, భూగోళము, కనకపర్వతము, కామధేనువు, కల్పవృక్షము, రజితపర్వతము, సహస్రధేనువు, సాలంకృత హేమవృషభము, సాలంకృత లక్ష్మీప్రతిమ, సాలంకృత సప్తాచలము, సప్తసముద్రము, గజము, సర్గచ్ఛాయ. (18)3. చూ, దానము 6, 8, 9, 10)

దానవారి సం. వి ఇ పుం దేవుఁడు చూ, వేలుపు. |చూ, రాక్షసుఁడు. 1

దానవుఁడు. సం. వి అ పుం. రక్కసుఁడు

దానవులు. అం కశ్యపునకు దనువునందుగల్గిన సంతతి. వీరునూఱుమంది ద్విమూర్ధుఁడు, శంకుకర్ణుఁడు, హయశిరుఁడు, అయోముఖుఁడు, శంబరుఁడు, కపిలుఁడు, వామనుఁడు, మారీచి, మఘవంతుఁడు, ఇల్వలుఁడు, సృమరుఁడు, వికోభనుఁడు, కేతువు, కేతువీర్యుఁడు, శతహ్రదుఁడు, మహాబలుఁడను తారకుఁడు, వైశ్వానరుఁడు, పులోముఁడు, విద్రావణమహాశిరుఁడు, స్వర్భానువు, వృషపర్వుఁడు, విప్రచిత్తి ఇత్యాది. స్వర్భానువునకుఁ బ్రభయు, పులోమునకు శచియు, హయశిరునకుపదానవియు, వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠయుఁ బుత్రికలు. పులోమ, కాలకలు వైశ్వానరునకుఁ బుత్రిక లై మారీచునకు భార్య లైరి. పులోమయందుఁ గల్గినవారు పౌలోములు (60000) కాలకయందలి సంతానము కాలకేయులు (1400) హిరణ్యపుర నివాసులు శతహ్రదునకు మూషకుఁడు, హుండుఁడు కల్గిరి సుందునివలనఁ దాటకి యందు మారీచుఁడు పుట్టెను. సంహ్రాదునకు గొప్ప దపః ఫలముగు నివాతకవచులనఁ బడు మూడుకోట్లమంది పుట్టిరి. వీరు మణిమతీపుర నివాసులు (విద్యార్థికల్పతరువు)

దానశౌండుఁడు సం విశే. మిక్కిలియీవికాఁడు చూ, వదాన్యుఁడు

దానహీనుఁడగురాజు అం అపరికాశములు 9 లో నొకటి చూ, అపరికాశములు.

దానింబ. వై వి =దాడిమః* చూ, రూ-దాడింబ (దీని వేరు చెక్క కషాయము సేవించిన పేగులలోనుండెడు పొడుగైనపాములు పడిపోవును లేఁతకాయ అతి సారాదులకు మంచిది)

దానిమ్మ వై వి =—పై—

దాపనము. సం. వి. అ. న దండుగగొనుట

దాపరము. దే. వి చూ, రూ-డాపురము

దాపరించు దే. అ క్రి చూ, సిద్ధించు

దాపల. దే. వి. రూ-డాపల చూ, సవ్యము 1.

దాపలించు దే అ క్రి రూ-డాపలించు. 1. చుట్టినచ్చె. భాగ. శల్య. 2, ఆ 267: చూ, వలగొను; 2. చుట్టుకొను· చూ, వేష్టించు

దాపించు దే. అ క్రి చూ, సమీపించు.

దాపితుఁడు. సం విశే. రూ-దాయితుఁడు: చూ, సాధితుఁడు.

దాపు. దే. వి. 1 భయము: చూ, వెఱపు; 2. దగ్గఱ. చూ, సమీపము. 1; స. క్రి. 3. చెక్కు: చూ, వాఱు. 1.

దాపురము దే. అ. క్రి. చూ, సిద్ధించు.

దాపురము. దే వి: చూ, రూ-డాపురము.

దావ్యము. సం. విణ. దంతుగఁగొనఁదగినది.

దాబ. వా. వి. ఒకానొకపిట్ట చూ, పక్షి.

దామని. సం వి. ఈ. (స్త్రీ) =దామెన చూ, సూత్రము. 1

దామము. సం. వి. న్. పుం, న. 1. తలుగు చూ, సూత్రము. 1; 2. హారము: చూ, భూషణము. 2

దామర. దే. వి. 1. ఉరితాడు. వసు. 4, ఆ 132 చూ, సూత్రము. 1; 2. చూ, రూ-దామెర.

దామెన వై వి.=దామనీ. పెక్కు తలుగులుగల నిడివితాడు చూ, సూత్రము 1

దామెర. దే. వి. రూ-పలుదామెర. మండలాకారకుష్ఠవ్యాధి చూ, మండలము 3.

దామోదరాయనమః. అం. శమదమాది షట్కసంపత్తివలనసంస్కరింపఁబడిన శుద్ధమనస్సుచేఁ బొందఁదగిన వస్తువుకొఱకు నమస్కారము చూ, ఓమ్.

దామోదరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు. (తులసిమాలిక యుదరమందు గలవాఁడు): చూ, విష్ణువు. 1

దాయ. వై వి.=దాయాదః. 1. సగోత్రుఁడు: చూ, సంగధుఁడు. 2. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు.

దాయఁగట్టు. దే. స. క్రి: చూ, ఉట్టుకట్టు.

దాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచుకొనఁదగిన తండ్రిసొత్తు. చూ, విత్తము. 1; 2. ఈవి: చూ, వితరణము; 3. అరణము: చూ, హరణము; 4. కట్నము: చూ, లంచేము; 5 ఉల్లకుట్టుమాట: చూ, శబ్దము. 2; దే వి. (1) ఆపద: చూ, విపత్తు, (2) పాచికలు గవ్వలు మొదలైనవాని యందలి పంతెము: చూ, వ్యవహారము. 4; (3) గవ్వలాట: చూ, వ్యవహారము. 4.

దాయాదుఁడు. సం. వి అ. పుం.=దాయ. 1. జ్ఞాతి చూ, సగంధుఁడు; 2. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1

దాయి. సం. విణ. (న్. ఈ న్) 1. ఇచ్చేవాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు; దే. వి. (1) చూ, దాకలి; వై వి (2) =ధాత్రి చూ, రూ-దాది;వా. క్రి. (3) దాఁచే.

దాయు. దే. అ. క్రి చూ, రూ-డాయు.

దార సం. వి అ. పుం. బ. 1. అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య; వై. వి.=ధారా. (1) త్యాగము చూ, వితరణము; (2) కత్తియంచు. చూ, వాదర; (3) చూ, నీటిచాలు. పా. 4, ఆ. 16, దే. వి. (4) క్రమము: చూ, విధము. 1

దారకర్మ. సం వి. న్. న చూ, వివాహము.

దారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు, 2. కృష్ణునిసారథి. చూ, సారథి; విణ. 3 చీల్చువాఁడు: చూ, విదారకుఁడు. [వెల. 1.

దారణ. వై. వి.=ధారణ క్రియము చూ,

దారణము. సం. వి. అ. న. చీల్చుట. చూ, రూ-విదారణము.

దారదము. సం. వి. అ. పుం. 1. స్థావర, విషభేదము: చూ, హాలాహలము; 2. పాదరసము చూ, సూతము; 3. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 4 కడలి. చూ, సముద్రము; 5. రూ-దరదము: చూ, హింగుళము.

దారపదము. పా: చూ, ఆరూఢము.

దారబంధము వై వి.=ద్వారబంధః. రూ-దోరము. దువారము: చూ, వాకిలి.

దారము. దే. వి. 1 చౌర్యము చూ, కుచ్చిళ్ళ; 2. నూలితాడు: చూ, సూత్రము.1.

దారముగట్టుట. జా. నాదివాదసిన వానింగూర్చి నీవేదారముఁగట్టితివాయనుట (నీవేపుపైకట్టి

తివాయచుట (పుస్తె=దారముతోఁగూడినది, మంగళసూత్రము; స్వాధీనము చేసికొనుట, మంగళసూత్రముగట్టుట. "ఏవారును మనము దారముగట్టితిమని మీఁదిచూపు చూపరాదు" (భర్మజరాజనీయము)
దారి దే. వి. 1. త్రోవ. చేయుప చూ, మార్గము 1, 2. ధార. రూ-దారిక త్రియంచే చూ, వాదా, 3 =వారి ధరించేవాఁడు; 4 రూ-దారి చూ, సూత్రధారుఁడు, వా 5 గతి, దిక్కు "నాకేమిదారి."
దారించే సం స క్రి. చీల్చు చూ, విదారించే
దారితము సం విశ విదారితము, చీల్పఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము 3
దారిదారి వా విశ చూ, దారి 4 [యుగ్మిచ్చే 1
దారిదొంగ. వా వి ఎడతోత్రవకాఁచరి చూ,
దారిద్ర్యము సం వి అ న చూ, బీదతనము
దారిపన్ను. వా వి చూ, సిస్తు 1.
దారితేమి వా. వి అధ్వానము, అమార్గము, నిర్జనత్వము. [పురుగు
దారుకీటము సం. వి అ పుం ఘుణము చూ,
దారుణము. సం. వి. అ. పుం 1 భయానకరసము. చూ, రసములు; విశ 2. భయంకరము చూ, రసములు, వా 3 చెప్పనలవికానిది, 4 ఊహింప తరముకానిది, 5 వ్రాయనలవికానిది.
దారున దే క్రి. క్రి విశ. తటాలున. కళా. 3, ఆ. 67: చూ, వేగము. 3
దారుపురుషన్యాయము. పా కట్టెమొద్దునుజూచి మనుష్యుఁడని భ్రమపడినరీతి.
దారువు సం వి. ఉ.న. 1. కొయ్య: చూ, వంటచెఱకు; 2 దేవదారువు*: చూ, సురాకృదారువు, 3. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1.
దారుహరిద్ర. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, మ్రానిపసుపు. [డువు 1
దారుహస్తకము. సం. వి అ. పుం: చూ, తెఁ

దారేషణము. అం ఇషణక్రియమందొకటి చూ, ఇషణము. (చూ, క్రియము)
దారోగా వా. వి పై యధికారి [ర్త్రి 1
దార్ఢ్యము. సం వి అ న దిటవు చూ,
దార్వాఘాతము సం వి అ పుం. వడ్లంగిపిట్ట. చూ, శతపత్రికము 4
దార్వి సం వి ఈ. (స్త్రీ) 1 చూ, మ్రానిపసుపు*; 2 చూ, బెండ *; 3. అడవికంద* చూ, సూరణము
దార్వీక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) 1 చూ, బెండ*; 2. మ్రానిపసుపున పండిన అంజన విశేషము చూ, రసాంజనము.
దాలి దే. వి పాలుకాఁచుటలోనగువానికి పేర్చిన పడకలపొగ్రు (గుంట) "పాలదాలి"
దాలిగుంట. దే వి పాలుమొదలగునవికాఁచు గుంట, తంపి చూ, రంధ్రము. 1 "కుక్క దాలిగుంటసామ్యము"
దాల్చిని. వా. వి రూ-దాచిని సుగంధద్రవ్యములలో నొకటి: చూ, రాజావ్రగము.
దావంతము దే. వి దుఃఖము చూ, శోకము
దావము సం. వి. అ. పుం 1. అడవి చూ, విపినము; 2. కాఱుచిచ్చు: చూ, వహ్ని.1.
దావరడంగి. దే. వి. చూ, రూ- డావరడంగి.
దావరము. దే. వి: చూ, రూ-దాఁపరము.
దావరి. దే. విశ. రూ-దావరీఁడు. వీరుఁడు. చూ, శూరుఁడు
దావరీఁడు. దే. విశ. (దావరి + ఈఁడు)-పై-
దావా. దే. వి. 1. చౌర్యము: చూ, ముచ్చిలి; వా. వి. 2. వ్యాజ్యము.
దావికము. సం. విశ. రూ-దేవిక. దేవికయను. నది: చూ, నది [చూ, తృణము. 1.
దాశపురము. సం వి. అ. న. కయివడిముస్తె*:
దాశార్హుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దాశేరకము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేశము. చూ, దేశము

దాసనము దే వి జప* చూ, హయజీవన మారకము. (దోహదశాస్త్రరీత్యా—అశోకము, కల్లు, రేఁగుపండ్లు, మాంసము మొదట చేసిన విశేషముగా ఫలించును). చూ, దోహద శాస్త్రము. [దాశపురము*.

దాసపూరము సం. వి. అ. న: చూ, రూ-

దాసరయ్య వై. వి తాఁబేలు· చూ, వృత్తము.4

దాసరి. వై. వి.=దాస, దాసేర. రూ-దాహారి విష్ణుసేవకుఁడైన శూద్రుఁడు చూ, సాతాని

దాసరికొయ్య. ద్వ. వి. ఒకానొక చేఁప చూ, మత్స్యము. 1.

దాసరిగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, దాసరయ్య.

దాసరిపాము. ద్వ. వి. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము.

దాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పనిచేయుట కేర్పాటైనదాసి, వెలకుఁగొన్న పనికత్తె, ఉంపుడుకత్తె (అనియు): చూ, పరిచారిక; 2. కాకిదొండ*: చూ, రక్తఫల; 3. నల్ల గోరంట*: చూ, మహాసహా; 4. పిన్నవర గోఁగు*: చూ, పీలువు; అం. 5. మహాదానములు 16 లో నొకటి: చూ, దానములు (చూ, మహాదానములు.2.); 6. మహాదానములు 16 లో నొకటి· చూ, దానములు (చూ, మహాదానములు2.); 7 ఐశ్వర్యములు 8 లో నొకటి: చూ, ఐశ్వర్యములు; 8. శృంగార నాయికలు 8 కి సహాయులుగనుండెడు ఎనమండ్రిలో నొకతె: చూ, నాయికలు.

దాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వెలకుఁగొన్న పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2 అడుగు పుట్టువు: చూ, శూద్రుఁడు; 3. జ్ఞాని· చూ, విద్వాంసుఁడు; 4. రూ-దాశుఁడు. చేఁపలఁ బట్టుజాలరి: చూ, వలకాఁడు. (ఈయర్థమున నిది శకారోపధముఅగు)

దాసేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శంతనుని పెండ్లాము; చూ, భార్య

దాసేయుఁడు సం వి అ పుం. 1 పనివాఁడు. రూ-దాసేరుఁడు, వ్యవహర్త· చూ, సమర్థుఁడు; విణ 2. రూ-దాసేరుఁడు. దాసికిఁబుట్టినకొడుకు చూ, పుత్రుఁడు 1.

దాసేరుఁడు సం వి అ పుం విణ —పై—.

దాస్యము. సం. వి. అ న 1 సేవనము కొలుచేః చూ, సేవ; అం 2 భక్తిలక్షణములలో నొకటి చూ, భక్తిలక్షణములు

దాహకుఁడు. సం విణ కాల్చువాఁడు

దాహము సం. వి అ పుం 1 కాలుట ఓషము; 2.=దగ దప్పి చూ, పిపాస

దాహారి. వై. వి =దాస చూ, దాసరి.

దాళవా వా. వి చూ, దాసువా.

దాళా దే. వి. 1. పడియొక్కు యుద్ధప తక్షనలు రూ-దాళవా-దాసువా-దాళ్వా; వై. వి. 2 నెయ్యి నూనె మొదలగునవి తీయు పాత్రములనుగాని అవియుంచియున్న పాత్రములనుగాని సరియొత్తుతూలను దడకట్టనుంచి తూఁచుట: డడ, దాళవా-రూ-దాసువా-దాళ్వా.

దాళాలు. అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.

దాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెసగలులోనగువాని పప్పు. [దాడింబ.

దాళింబ. వై. వి.=దాడిమః*: చూ, రూ-

దాళిమ్మ. వై. వి =—పై—

దాళీశుఁడు. దే. వి. కార్యకర్త. వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుఁడు.

దాసు దే. వి. వర్ణలేశము. "పసుపుగాసు"

దాసున. వై. వి.=తాలు: చూ, పెలవి.

దాసువా. దే. వి. రూ-దాళవా. దాళ్వా. శర ట్పృతువు మొదలుకొని నీరాసరించు పండెడు

పల్లపుపంట. చూ, పిక్కారు, వా. 2. చూ, రూ-దాళా. 1; 3. చూ, రూ-దాళా 2

గాళ్వా. దే వి —పై.—

ది

ది ^ అప సంబంధమును తెలుపునది " నాది, నీది, వానిది, వీనిది " మొ దీనికిబహువచనమున వి "నావి, నీవి, వానివి, వీనివి " మొ

దింకలు అం బ చూ, మల్లశాస్త్రము.

గించే దే క్రి చూ, రూ-డించే

దింకెన దే వి. రూ-గింకెన * చూ, విష్ణుకాంత [రూ-దిండీడ.

దింపప. దే వి అడ్డముగానమర్చిన దారువు

దండీప దే వి —పై — [కట్టినవాఁడు

దిండీఁడు. దే విణ (దిండు + ఈఁడు) కాసె

దిండు. దే వి రూ-దిండు. 1. నిడుపాటిగుండ్రపు తలగడ చూ, లోడు; 2 నిడుపాటి గుండ్రపుతలగడ వలె చెక్కఁబడిన మ్రాను చూ, పాపటము; 3. మెఱుఁగుబిళ్లలో నగునవి యంటించెడు తాళ్లపనివాని సానతిరుగుడు కొయ్య; 4. దట్టి చూ, వస్త్రము; 5. అడపట్టె-అడ్డపట్టె, అడ్డమాను.

దిండిం దే వి. మృదంగరవము రూ-దిమిదిమి-దిముకు చూ, స్వరము. 2.

దింపు దే. వి చూ, రూ-డింపు

దింపులుపోవు దే. అ. క్రి. చూ, వ్రేలాడు.

దికామొగము. వై. విణ. రూ-దిక్కుమొగము: చూ, భయద్రుతుఁడు.

దిక్కుమొగము. వై. విణ —పై —విజ. 3, ఆ. 153 [అ. 87.

దిక్కామొగము. వై. విణ.—పై —పా. 5,

దిక్కు. సం వి శ. స్త్రీ. 1 =దిస్స-దెస. రూ-దిశ-దిశ చూ, హరిత్తు; 2. చేరుగడ: చూ, శరణము. వై వి. (1)=దిక్కు (చూ, దిక్కు.1) చూ, హరిత్తు; (2) ఆశ్రయము చూ, ప్రాపు. 2; వా (3) గతి, దారి. " నీవేనాకుదిక్కు "

దిక్కుమాలినతనము వా వి ఏక్కటి, ఎగ్గతము, ఒంటరిపాటు, ఒంటి, ఒంటిపాటు, ఒంటికంటిపోయినను (సం ప) — అసహాయత, అసహాయము, ఏకాంతము, ఏకము, ఏకలము.

దిక్కులు అం 1. తూర్పు, దక్షిణము, పడమర, ఉత్తరము(4),2.తూర్పు, ఆగ్నేయము, దక్షిణము, నైరృతి, పశ్చిమము, వాయవ్యము, ఉత్తరము, ఈశాన్యము (8)

దిక్చక్రము పా భూమ్యాకాశములు కలిసినట్లు కనుపించుగీఁత (హారైజన్)

దిక్చారిణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ.=దిచ్చేరి చూ, అంకులాఁడి [పాలుఁడు.

దిక్పాలకుఁడు. సం వి అ. పుం చూ, ఆశా

దిక్పాలకులు. అం. చూ, దిగధిపతులు.

దిక్పాలపట్టణములు. అం. అమరావతి, తేజోవతి, సంయమన, కృష్ణాంగన, శ్రద్ధావతి, గంధవతి, అలక, యశోవతి (8)

దిక్పాలభార్యలు. అం. (దిక్పాలురభార్యలు) శచీదేవి, స్వాహాదేవి, శ్యామలాదేవి, దీర్ఘాదేవి, కాళికాదేవి, అంజనాదేవి, చిత్రరేఖ, పార్వతీదేవి. (8)

దిక్పాలవాహనములు. అం. ఐరావతము, తగరు, మహిషము, నరుఁడు, మొసలి, లేడి, గుఱ్ఱము, వృషభము. (8)

దిక్పాలాయుధములు. అం. వజ్రము, శక్తి, దండము, కుంతము, పాశము, ధ్వజము,ఖడ్గము, త్రిశూలము. (8)

దిక్స్వస్తికము. అం. కరణములు 108 లో నొకటి: చూ, కరణములు.

దిగ. దే. అవ. దిగువశబ్దమునకు వృత్తియందు ఆదేశముగా వచ్చినరూపము. (వృత్తియందు ఇది అర్థవిశేషముల నిచ్చుచున్నది. " దిగఁబోఁత. దిగఁగోఁజో ")

దిగంతము. సం వి అ న. దిక్కులకొన, కకిశోలుకము చూ, హరిత్తు.

దిగంతరము. సం. వి అ న. దిక్కులనడిమిచోటు, కీశము: చూ, హరిత్తు

దిగంబరాంశము అం: చూ, షష్ట్యంశములు

దిగంబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1 దిసమొలవాఁడు: చూ, శివుఁడు; 2 చూ, భైరవుఁడు, విణ 3· అవాససుఁడు, ఋషి, కాకరూపుఁడు-రూ-కాకలూకుఁడు, కీశుఁడు, గోరంకువు, నగ్నుఁడు. (తె. ప).—అంగమొలవాఁడు, దిసమొలవాఁడు-రూ-దిస్సమొలవాఁడు, బట్టఁగట్టనివాఁడు, ఓత్తరి-ఓత్తరి. (చూ, ఓత్తరి.)

దిగఁగోఁజో. దే. వి కుట్టూపిరి.

దిగఁదీయు. దే. స. క్రి. 1 దృష్టిదోషము మొదలైన వానికి ఉప్పుమిర్చిలోనగువాని చుట్టివేయు: చూ, సురాళించే, వా. 2. క్రిందకులాగు.

దిగఁదుడుచే. దే. స. క్రి.—పై.—

దిగఁదుడుపు. దే. వి: చూ, సురాళము.

దిగఁద్రావు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, దిగు. 4,స. క్రి. 2. విడుచే. భార. అర. 7, ఆ. 480: చూ, విసర్జించే. 4.

దిగఁజోఱు. వా. అ. క్రి: చూ, చిలుకు. 11.

దిగఁబోఁత. దే. వి. దిగువకు వ్యాపించేట.

దిగఁబడు. ద్వ. అ క్రి.రూ-డిగఁబడు.1: చూ, దిగు. 4. స్వా. 4, ఆ. 20; 2. అడఁగు-ల క్ష్మీ. 5, ఆ. 52: చూ, మ్రిక్కు. 4; 3.. జోఱు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 66: చూ, నర్లు. 2.

దిగదిగ. జే. వి. వచ్చుట, పోవుట, విసరుట, మెఱయుట లోనగువాని యందగు ననుకరణము (శ. ?.)· చూ, హూహూ

దిగధిపతులు అంఁఇంద్రుఁడు,అగ్ని, యముఁడు, నైరృతి, వరుణుఁడు, వాయువు, కుబేరుఁడు, ఈశానుఁడు. (8) [విసర్జించే.

దిగనాడు దే స. క్రి రూ-దిగ్గనాడు చూ,

దిగవిడుచే దే. స. క్రి —పై —

దిగసన. జే. ప్రి. క్రి విణ దిగువగా.

దిగు దే అ. క్రి. రూ·-దివు. 1. మీఁదనుండి క్రిందకువచ్చే, 2. ప్రయాణమైపోవునపుడు దారిలోవిడుచే, 3 దిగుమతియగు; 4. రూ-దివు, ఎగఁగు-రూ-ఎఱఁగు, డిగఁద్రావు-రూ-డిగ్గఁద్రావు-దిగఁద్రావు-దిగ్గఁద్రావు-డిగఁబడు-రూ-దిగఁబడు, డిగు-రూ-డిగ్గు-దిగ్గు (సం ప) —అవతరించే, అవతరిల్లు.

దిగుచే దే. షే్రి. చూ, రూ-డించే

దిగుట. వా. వి. (సం ప) — అవతారము, అవరోహణము, అవరోహము

దిగుడు. జే విణ. రూ-దిగ్గుడు-దిగువాయి. 1. ఆనతము: చూ, భుగ్నము 1; 2. న్యూనము. చూ, వెలితి. [వాటు.

దిగుదల. ద్వ. వి. (దిగుడు + తల)· చూ, దిగు

దిగుమతి దే. వి. (ఓడలోనున్న సరకును రేవునందు) దించేట [(అనియు)·చూ,వెఱపు.

దిగులు. దే. వి. బ. గుండెయదరు, భయము

దిగులుపడు. ద్వ. అ. క్రి: దిగులొందు.

దిగులుపాటు ద్వ. వి: దిగులుపడుట

దిగులొందు. ద్వ. అ. క్రి: దిగులుపడు.

దిగువ. దే. అవ్య. 1: చూ, క్రింద; దే. వి. 2: చూ, దిగువాటు; విణ. 3. క్రిందైనది.

దిగువాటు. ద్వ. వి. (పా. 1, ఆ. 124): అడుగు-రూ-అడ్గు, డిగువ-రూ-దిగువ, దిగుదల, పాదు. (సం. ప)— అధోభాగము, తలము.

దిగువాయి. దే విణ. చూ, రూ-దిగుడు

దిగువాలు దే. అ. క్రి (దిగుడు + పాలు) 1 మీఁదినుండి క్రిందికిపడు; 2 చూ, స్రవించే ప్రా. 3, ఆ. 9.

దిగ్గదాత్రిపు. దే. అ క్రి: చూ, దిగు 4

దిగ్గజభార్యలు. అం. అభ్రము, కపిల, పింగళ, అనుపమ, తామ్రకర్ణి, శుభ్రదంతి, అంగన, అంజనావతి. (8)

దిగ్గజములు అం. ఐరావతము, పుండరీకము, వామనము, కుముదము, అంజనము, పుష్పదంతము, సార్వభౌమము, సుప్రతీకము (8) చూ, హస్తి. [గము. 3

దిగ్గన దే ప్రి. క్రి. విణ తటాలున. చూ, వే

దిగ్గనాడు. దే. స క్రి. చూ, రూ-దిగనాడు.

దిగ్గియ వై. వి.=దీర్ఘికా: చూ, రూ-డిగియ

దిగ్గు చూ, రూ-డిగ్గు.

దిగ్గుడు. దే విణ: చూ, రూ-దిగుడు

దిగ్గున దే. ప్రి. క్రి. విణ. చూ, రూ-దిగ్గన.

దిగ్గురను. దే అ క్రి. (దిగ్గు + అను) భయముచే వ్రాఁదయును దిగ్గురను (సంధియందువర్ణాధిక్యము) [చూ, సస్యము.

దిగ్గోలు దే. వి. కోయుపైరువకు ముందుపైరు:

దిగ్ధము సం. వి. అ. పుం. 1. లిప్తకము, విసము పూసినబాణము: చూ, బాణము 1; విణ. 2 పూయఁబడినది: చూ, లిప్తము.

దిగ్బంధము. సం. వి. అ పుం. 1 మంత్రముచేత కట్టెడు దిక్కులకట్టు: చూ, మంత్రము. 1, 2. చూ, పాలెపురుగు.

దిగ్బలము. అం. షడ్బలములలో నొకటి (బుధగురులు తూర్పుదిక్కున లగ్నగతులై బలవంతులగుదురు. రవికుజులు దక్షిణదిక్కున లగ్నమునకు దశమస్థానగతులై బలవంతులగుదురు. శనిపశ్చిమదిక్కున లగ్నమునకు సప్తమమందుండి బలవంతుఁడగు. చంద్రశుక్రులు ఉత్తరదిక్కున లగ్నమునకుఁ జతుర్థమందున్నవారై బలవంతులగుదురు. ఏగ్రహము లెక్కడ దిగ్బలవంతులని చెప్పఁబడెనో తత్సప్తమస్థానమందు దిగ్బలశూన్యులగుదురు. పైనఁజెప్పఁబడిన స్థానములుగాక ఇతరచోట్లనున్న రౌడల త్రైరాశికమువలన దిగ్బలసాధనము చేయవలయును) చూ, షడ్బలములు.

దిగ్భ్రమము సం వి. అ. పుం 1 =దిఙ్మో. దిక్కులతబ్బిబ్బు చూ, మాఱిత్తు; వా. 2. భ్రమముఁగొందుట, త్రిప్పు. చూ, విహారము 1.

దిచ్చేరి వై. వి =దిక్చారిణీ: చూ, అంకులాఁడి.

దిచ్చెమొగము. ద్వ. విణ. అదృశ్యము: చూ, కంచెమించు.

దిట. వై. వి =దృఢ రూ-దిట్ట. దార్ఢ్యము. భాగ 8 స్కం. 633; చూ, శక్తి 1.

దిటము వై. వి.=దృఢ (రూ-దిటవు-దిట్ట-దిట్టము) 1 ధైర్యము చూ, స్థైర్యము; 2. దృఢము: చూ, స్థిరము; దే విణ. 3. పెచ్చు: చూ, హెచ్చు. 2. [దేశ్యమని శ ర.)

దిటవరి. వై. వి.=దృఢ చూ, రూ-దిట్టఁడు.

దిటవు. వై. వి. 1 =దృఢ. దార్ఢ్యము: చూ, శక్తి 1; విణ. 2 =దృఢ: దృఢము: చూ, స్థైర్యము.

దిట్ట. వై. వి. 1.=దృఢ: చూ, రూ-దిట; విణ. 2: చూ, సమర్థుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 167; 3.=దృఢః: చూ, రూ-దిట్టఁడు; 4. దార్ఢ్యముకలవాఁడు; 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.

దిట్టఁడు. వై. విణ =ధృష్టః. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 65: ఉటంకి-రూ-ఉటంకు, ఉక్కు, ఉక్కుతునియ, ఉరియ-రూ-ఉటియ, గడుసరి, గద్దరికాఁడు, గాలకుఁడు, గుండా, తుటారికాఁడు, దంట, దట్టుఁడు, దిటవరి-దిట్ట-రూ-దిట్టఁడు-దిట్టరి, పెంకి, రణపెంకి,

(సం. ప) —అతిధృతి, అదీనుఁడు, ఏకాగ్రుఁడు, ధీరుఁడు, ధృష్టుఁడు, ధైర్యశాలి (చూ, హంవీరుఁడు. 2)

దిట్టము. వై. వి. 1. నిర్ణయము చూ, సత్యము 1; 2 =ప్రతిమ-ప్రతిష్ఠ: చూ, రూ-పట

దిట్టరి. వై విశ.=దృఢ చూ, దిట్టఁడు

దిడ్డి. దే. వి 1. గవనిలోనగువానిప్రక్క చిన్న తలుపు వాకిలి: చూ, వాకిలి (చూ, సదనము 1), 2 చిన్నవాకిలి చూ, వాకిలి (చూ, సదనము. 1) [దిడ్డి 2

దిడ్డిగంతి. వా. వి. పెరటిగుమ్మము చూ,

దిడ్డివాకిలి. వా వి —పై— [వృక్ణము

దితము. సం.విశ నఱకఁబడినది దాతము చూ,

దితి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అసురులతల్లి: చూ, మాత. 1, 2 నఱకుడు చూ, హతి

దితిసుతుఁడు సం. వి. అ పుం దైత్యుఁడు చూ, రాక్షసుఁడు. 1

దిద్దు దే. స. క్రి. 1. ఒండించు. కళా 2, అ 34: చూ, శిక్షించు, 2. చూ, సవరించు. కళా. 3, అ. 174; వా 3. బొట్టుదిద్దు, 4. అక్షరములుదిద్దు

దిద్దుగడ. దే. వి. (రూ-దిద్దుడు-దిద్దుపాటు-దిద్దుబడి)

దిద్దుడు. దే. వి.—పై—

దిద్దుపాటు. దే. వి.—పై —

దిద్దుబడి. దే. వి.—పై.— (వాంఛ.

దిదృక్ష. సం. వి. అ. స్త్రీ. చూడనిచ్చ: చూ,

దిదృక్షువు. సం. విశ. ఉ. చూడనిచ్చగలవాఁడు: చూ, వాంఛితుఁడు.

దిధక్ష. సం. వి. అ. స్త్రీ. కాలువనిచ్చ: చూ, వాంఛ. (చూ,వాంఛితుఁడు.

దిధక్షువు. సం. విశ.ఉ. కాలువనిచ్చగలవాఁడు:

దిధిషువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. మాఱుమనువుది: చూ, భార్య; ఉ. పుం. 2. మాఱుమనువుదాని మగఁడు: చూ, భర్త. 1.

దినకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం.చూ, సూర్యుఁడు.

దినగోల. వా. వి: చూ, దినబత్తెము

దినదినము. వా. సం. వి. ప్రతిదినము చూ, వాసరము

దినప్రణి. సం వి. ఇ పుం చూ, దినకరుఁడు.

దినబత్తెము. వా. మి వి (దినము + బత్తెము) ప్రతిదినమునను ఇచ్చెడుబత్తెము. వారిశ్చ 4, అ. 13 చూ, పాదము (1). [అతుది.

దినభవము సం వి అ న. నాఁటిది చూ,

దినభాగములు అం రౌద్రము, శ్వేతము, మైత్రము, శారభటము, సావిత్రము, విజయము, గాంధర్వము, కుతపము, రౌహిణేయము, విరించము, సోమము, నిరృతి, మహేంద్రము, వరుణము, భటము. (15)

దినమణి సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.

దినము. సం. వి అ. న 1. పగలు (12 గంటల కాలము): చూ, వాసరము; వా 2. పగలురాత్రికలసినకాలము(24గం కాలము) చూ,వాసరము; 3. ఇంగ్లీషు నెలలోనితారీఖు చూ, రోజు; 4. సౌరమాసమందలి ఒకదినము, తిథి: చూ, వాసరము; వా. 5. తద్దినము. "నేఁడుమాతండ్రిగారిదినము"

దినవెచ్చము. వా. మి. వి. (దినము + వెచ్చము) ప్రతిదినమును జరిగెడు వ్యయము. పాండు.3, అ. 18: చూ, వెచ్చము. 2.

దినసరి. దే. వి. ఒకరకమువరి చూ, సస్యము.

దినసరులు. దే.వి. ఒకరకమువడ్లు:చూ,ధాన్యము.

దినుసు దే. వి. రూ-దినుస్సు. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 2. వస్తువు: చూ, సరకు. 2

దినాంగములు. అం తిథి, వారము, నక్షత్రము, యోగము, కరణము (5): చూ, పంచాంగములు. [లము.

దినాంతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాయంకాలము.

దినారి.వై.వి.=దీనారము.వరహా.చూ,లోహము.1.

దినుసు. దే. వి చూ, రూ-దినసు. 1—2; 3. రీతి చూ, విధము 1

దినుస్సు. దే వి. రూ-దినుసు. 1 వస్తువు. కళా 6, ఆ 83 చూ, సరకు 2, 2 రీతి చూ, విధము 1. [కాం. 332.

దిన్న. దే వి చూ, రూ-జిన్న* అచ్చే యు,

దిబదిబ. వా వి. నడమట కొట్టుట లోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహా.

దిఁబక్కున. వా. దరి: చూ, దిబ్బున.

దిబ్బ. వై. వి.=ద్వీప. 1· చూ, తిన్నె. 2; 2. మెరకనేల. చూ, భూమి 1; 3.=ద్వీప కుప్ప· చూ, రాశి. 1.

దిబ్బడము దే. వి: చూ, రూ-దబ్బడము. 1

దిబ్బు. వా వి. రూ-దిమ్ము. చూ, దబ్బు. 4.

దిబ్బున వా. దరి: చూ, దబాలున.]శము.

దిబ్బెము వై. వి.= దీపము చూ, స్నేహా

దిబ్బెమెత్తుట. జా. దీపములోఁబ్రిమాణముచే యుట “దిబ్బెమెత్తఁగవచ్చు నబ్బురంబగు కల్మిమేరమీటినరీతి మెలఁగఁ డనుచే” (పాండురంగమాహాత్మ్యము)

దిమాకు. వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకా కారము; 2. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 3 ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము (ధిమాకుఅనియు)

దిమిదిమి. దే. వి. 1 చూ, రూ-దిందిం; 2. మద్దెలమోఁత యందగు ధ్వన్యనుకరణము· చూ, హహాహా.

దిమిస. వా. వి: రూ-దిమ్మిస-దిమ్మెస, గట్టన. (సం ప).—ఘట్టన.

దిముకు. దే వి: చూ, దిమిదిమి.

దిమ్మ. వై వి. 1. వర్గము. చూ, సమూహము; 2.=ద్వీప. కుప్ప దిబ్బ. అచ్చ. బాల, కాం 121: చూ, రాశి. 1; వా. 3 =దిగ్భ్రమ. దిగ్భ్రమనొందుట, భ్రమము: చూ, వివా రము. 1.

దిమ్మరి. వై. విశ.=ధూర్త్త. (దిమ్మ+అరి) రూ-డిమ్మరి 1. భ్రమకలవాఁడు· రూ-దిమ్మరీఁడు; 2. భ్రమకలది· చూ, స్త్రీ; 3. మత్తుకలవాఁడు. రూ-దిమ్మరీఁడు చూ, సోమరి, 4. మత్తుకలది చూ, స్త్రీ.

దిమ్మరీఁడు వై. విశ =ధూర్త (దిమ్మరి+ఈఁడు.) 1: చూ, రూ-దిమ్మరి. 1. శశాం. 1, ఆ. 108, 2 చూ, రూ-దిమ్మరి. 3

దిమ్మిస. దే వి చూ, రూ-దిమిస.

దిమ్ము. దే వి 1. గుంపు చూ, సమూహము; వై. వి. 2 చూ, దిమ్మ. 3. సా. 2, ఆ. 99; 3. మత్తు చూ, మదము. 1; వా. వి. 4: చూ, రూ-దిబ్బు.

దిమ్ముపట్టు ద్వ అ. క్రి (దిమ్ము + పట్టు) 1 భ్రమగొను: చూ, పరిభ్రమించు, 2. మత్తు కొను: చూ, మబ్బుగొను.

దిమ్ముపడు. ద్వ అ క్రి· చూ, పరిభ్రమించు.

దిమ్మె. దే. వి. 1. తామరదుద్దు చూ, మిద్దె. 2. (చూ, పద్మము. 1); 2. చిన్నచిన్న రాళ్ల గుట్ట· చూ, పర్వతము; 3. కొయ్యబిరడ: చూ, బిగడ.

దిమ్మెస దే వి. 1· చూ, రూ-దిమిస; 2. కాపెవాని ఒకానొక కొఱముట్టు.

దిరదిర. దే. వి తిరుగుట యందగు ననుకరణము: చూ, హహాహా.

దిరసన. వై వి =శిరీషః. (రూ-దిరిసనము-దిరిసెనము-దిరిసెము-గిరిసెము)*. చూ, శ్యామవర్ణ.

దిరిసనము. వై. వి.=—వై.—.

దిరిసెనము. వై. వి.=—వై.—

దిరిసెము. వై. వి =—వై.—

దిద్దిర. దే. వి: చూ, రూ-దిగదిర. భార. ఆది· 4, ఆ 88.

దిలాసా. వా. వి. ధైర్యము.

దిలీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాజు, 1.

దివటి. వై. వి.=దీపయష్టికా. కాగడా: చూ, రూ-దివిటి

దివటీ వై వి.=—వై.—

దివము. సం. వి అ.న.=దివి 1 చూ, స్వర్గము, 2 ఆకాశము చూ, వ్యోమము; 3 చూ, దినము 1-2-3-4

దివసము. సం. వి అ. పుం, న చూ, రూ-దినము 1-2-3-4 [వేల్పుఱేఁడు

దివస్పతి సం. వి ఇ పుం ఇంద్రుఁడు చూ,

దివాంధన్యాయము. పా అందఱికి నిష్టమగుపగలు గుడ్లగూబకు అనిష్టముగా నుండుననురీతి

దివాంధము సం వి అ పుం గుడ్లగూబ చూ, పకినంపుఁబులుఁగు [చూ, సూర్యుఁడు

దివాకరుఁడు. సం. వి. అ పుం. పగటివేలుపు

దివాకీర్తి సం వి. ఇ పుం 1 చూ, మంగలి 2 మాలవాఁడు. చూ, మాల. 1

దివాణము. వై వి=దేవాయనమ్. 1. దర్బారు. చూ, సభ. 2; 2 కచ్చేరి. పాండు. 1, అ. 109 చూ, సభ 2.

దివాతపచంద్రన్యాయము. పా. పగటిచంద్రుని వలెఁ గాంతిహీనుఁడై యుండెననురీతి.

దివాను. వా వి. పెగ్గడ చూ, మంత్రి 1.

దివాభీతము. సం వి అ.పుం. 1 గుడ్లగూబ చూ, పకినంపుఁబులుఁగు; 2. కలువలకొలను. చూ, సరస్సు. 1

దివాభీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; వా. 2. వనికిమాలినవాఁడు చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు.

దివాలా. వా. వి. వ్యవహారముచెడి కలుగునష్టము. "దివాలాకోరు."

దివావైజయికము. అం. అశ్వశాస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు.

దివి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; 2=దివ్. రూ-దివము చూ, స్వర్గము (వైకృతమని కొందఱు); 3 కొండనాలుక చూ, గొంతుక (చూ, రసన); ఇ పుం 4 చూ, పాలపిట్ట, వా వి. 5 చూ, దినము. 3. (ఆం 20-4-1937 సంగ్రా)

దివిజుఁడు. సం వి అ పుం చూ, వేలుపు.

దివిటి వై. వి.=దీపయష్టికా కరదీపము రూ-దివటి- దివటీ- దివిటీ - దివ్వటి - దివ్వటె -దివ్విటి- దివ్వటీ-దివ్వెటి- దీవటి- దీవటి-దీవిటి, దివియ-రూ-దివ్వియ-దివె-దివ్వె; తద్వి — అగ్గిబెండి, ఇంగిలాయి, ఇంగాయి-ఇలాయి, కరదివియ-కరదివ్వె-కరదివె, కాగడ-కాగడా, కాలుదివియ, కోలదివియ-కోలదివ్వె, చేదివియ, చేవెలుఁగు, జిగిసేమంతులు, జోంజము-జోంజోము, దివియకోల-దివ్వెకోల-దివ్వెకోల, నడదివియ, నిచ్చెనపంజే-నిచ్చెనపంజో, పగలొత్తులు, పెనుపంజే, మసాలు, మోంబత్తులు, తద్వి -(సం. వ)— ఆకాశదీపము, కరదీపము, తిమోనుత్తు, దీపయష్టిక. (చూ, స్నేహాశము).

దివిటీ. వై వి=—వై —సాంబ. తిర్య. 26.

దివిదారికొమ్ము ద్వ. వి చూ, ఒడ్డగ

దివియ. వై. వి.=దీప. (రూ-దివ్వియ-దీవియ-దివె-దివ్వె-దివ్య-దీవె-దివ్వెము) 1 దీపిక. దీపము. సా 3, ఆ. 27: చూ, స్నేహాశము, 2. చూ, రూ-దివిటి.

దివియకంబము. వై. వి=దీపస్తంభః. దీపపుసెమ్మె (రూ-దివెకంబము-దివ్వియకంబము-దివ్వెకంబము-దీవియకంబము). చూ, సెమ్మె.

దివియకోల. ద్వ. వి చూ, రూ-దివిటి

దివిషదుఁడు. సం. వి. ద్. పుం (రూ-దివిషత్తు-ద్యుషత్తు-ద్యుషదుఁడు): చూ, వేలుపు.

దివు. దే అ. క్రి చూ, రూ-దిగు. రాను. 2. ఆ. 88.

దివె. వై. వి.=దీప: చూ, రూ-దివియ. 1-2.

దివెకంబము. నై. వి = చూ, రూ-దివియకంబము [ము చూ, గావెృ

దివాభీతము. ప్వ. వి. [illegible]

దివోకసులు సం వి స్ పుం చూ, రూ-దివౌ కసులు

దివోకసుడు సం వి స్ పుం చూ, రూ-దివౌకసుడు [ము చూ, వేలుపు

దివౌకసము సం వి స్ పుం 1 పిట్ట చూ, పక్షి; 2 రూ-దివౌకసము చాతకము చూ, వానకోయిల [ము చూ, వేలుపు

దివౌకసుడు సం వి స్ పుం రూ-దివోకసుడు

దీప్య సం వి ఆ. (స్త్రీ) 1 ఉసిరిక చూ, త్రిఫల 1, నై వి (1)=దీప. రూ-దివియ దీపము చూ, స్నేహాశము;(2)=దీప రూ-దివియ కరదీపము చూ, రూ-దివిటి

దివ్యక్షేత్రము పా. అక్షేత్రము: చూ, పుణ్యక్షేత్రము

దివ్యచక్షువు సం వి ఉ. పుం 1 సుగంధవిశేషము చూ, రాజార్హము, విణ. 2 జ్ఞానదృష్టికలవాడు; 3 మంచికన్నులు గలవాడు, 4 గ్రుడ్డివాడు చూ, కబోది [బడి

దివ్యదోహదము సం వి అ న చూ, మొక్కుబడి

దివ్యము సం వి. అ న 1. మహావ్యవహారముల యందు జయింపదగిన సత్యము, బాస. (ఇది పంచవిధము.— చూ, దివ్యములు.); 2 చూ, లవంగము; పుం. 3 చూ, ఉత్పాతము. 1, విణ 4. దివియందుం బుట్టినది, 5. ఒప్పైనది.

దివ్యములు అం తులాదివ్యము, అగ్నిదివ్యము, జలదివ్యము, విషదివ్యము, కోశదివ్యము. (5)

దివ్యవనములు అం. మేరువునకు తూర్పున నందనము, తూర్పున చైత్రరథము, దక్షిణమున గంధమాదనము, పశ్చిమమున వైభ్రాజనమును గలవు. చూ, వనములు.

దివ్యాస్త్రమంత్రతంత్రప్రయోగ ప్రస్తారప్రస్తావము. అం. చూ, ప్రమేయములు.

దివోభ్యుపపాదుకుడు సం. విణ. (స్వర్గమందుండువారు దివ్యులు. తల్లి మొదలైనవారు లేకయే అయోనిజులై పుట్టువారు ఉపపాదుకులు) అయోని సంభవ దేవాది

దివ్వటీ నై. వి = చూ, రూ-దివిటి.

దివ్వటి నై వి = —పై —[illegible] 3, [illegible] 102,

దివ్యాయుపుబ్రువ్వ ప్వ. వి (దివ్య + ఆయు పు + పుర్వు) మిడుత చూ, శలభము.

దివ్విటి నై వి = చూ, రూ-దివిటి

దివ్విటీ నై వి =—పై— [దివియ.

దివ్వియ. నై. వి.=దీప. దీపికా చూ, రూ-

దివ్వెయకంబము నై వి = చూ, రూ- దివియకంబము

దివ్వెయకోల. ద్వ వి' చూ, రూ-దివియకోల.

దివ్వె నై వి =దీప. దీపికా చూ, రూ-దివియ [బము

దివ్వెకంబము నై. వి =: చూ, రూ-దివియకంబము

దివ్వెకోల ద్వ. వి. చూ, రూ-దివియకోల (ఇట్లు దివ్వెనకోల) [సాంబ మాన. 47

దివ్వెచేమురు. దే వి. చూ, స్నేహము 2.

దివ్వెటి నై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి. సాంబ తిగ్య. 28 [బుర్రువ్వ.

దివ్వెయాఱ్ఱు ద్వ. వి' చూ, రూ-దివ్యాయుపుం

దివ్వెసుడి. ద్వ. వి. గోడయందు దీపము పెట్టు గూడు. [చూ, హారిత్తు.

దిశ. సం. వి ఆ. (స్త్రీ)=దిస-దెస. దిక్కు:-

దిశలు. అం: చూ, దిక్కులు 8 + భూమ్యాకాశములు 2=(10) [టి: చూ, ఉపవీతములు

దిశాపదిశలు. అం. ఉపవీతములు 17 లో నొక

దిశ్యము. సం. విణ దిక్కునందుఁబుట్టినది.

దిష్టము. సం. వి. అ. న 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి; పుం. 2: చూ, సమయము. 1; విణ. 3. ఉపదేశింపఁబడినది: ఆదిష్టము, ఉపదిష్టము.

దిష్టాంతము. సం. వి. అ. పుం. చావు చూ, మరణము
దిస. వై. వి. = చెక్క దిస్స. రూ-దిస్స చూ, హాస్యము [దూఱు చూ, సిగ్గించే
దిసంతడుచే. దే. స. క్రి. (దిసంతు + అడుచే)
దిసంతు దే వి. 1. దూఱు చూ, నింద 1, 2 అలరింత. చూ, హాస్యము. 1
దిసంతుకొట్టు. దే స. క్రి చూ, దిసంతడుచే స్వా 3, ఆ. 108
దిసంతులుకొట్టు దే. స. క్రి— పై —
దిసమొల ద్వ వి రూ-దిస్సమొల చూ, దిత్తల
దిసమొలవాఁడు. ద్వ. విణ చూ, దిగంబరుఁడు.
దిసమొలవేల్పు ద్వ వి. రూ-దిస్సమొలవేల్పు 1. చూ, శివుఁడు; 2 కాలభైరవుఁడు
దిస్స. వై. వి = చూ, రూ-దిస.
దిస్సమొల. ద్వ వి. చూ, రూ-దిసమొల.
దిస్సమొలవాఁడు. ద్వ. విణ. చూ, రూ-దిసమొలవాఁడు. పాండు. 1, ఆ. 213.
దిస్సమొలవేల్పు. ద్వ. వి: చూ, రూ-దిసమొలవేల్పు. 1—2.
దిస్సు. దే. వి. పాముబుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము (బుస్సు) చూ, హూహూ.

దీ

దీ దే. అవ్య: చూ, రూ-డీ. [ఆ. 91.
దీకు. దే. వి: చూ, రూ-డీకు. భార. విరా. 5,
దీకొను: చూ, రూ-డీకొను.
దీకోలు. దే. వి. రూ-డీకోలు: చూ, లూటీ. 4
దీక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, శ్రద్ధ "శత్రువధ దీక్ష"; 2. యజ్ఞాది క్రియారంభమందు అనుష్ఠింపఁ బూనుకొనెడు ఆచార నియమము; అం. 3: చూ, గర్హితశానములు.
దీక్షాంతము. పా: చూ, అవభృథము.
దీక్షించే సం. అ. క్రి. దీక్షవహించే.
దీక్షితబ్రాహ్మణులు. పా 1. సాంప్రదాయికులలోని కొంపకతెగలోనివారు చూ, అనార్షేయ బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు); 2 కన్యాశుల్కమిచ్చి పంచగౌడులలోని యొకానొక తెగవారు వీరు యజుర్వేదులు ఆపస్తంబులునై యున్నారు చూ, కన్యాశుల్కులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)
దీక్షితుఁడు సం వి అ పుం సోమయాగయజ్ఞమునందు దీక్షవహించినవాఁడు
దీటి వై వి = చూ, రూ-దిటి
దీటు వై వి. 1 సామ్యము చూ సమానము. 2, దే వి 2. ఆక్రమణము చూ, పురి. 4; విణ ఏ 3 చేకొన చూ, సరి 11; స. క్రి. 4 సరిచేయు. ఉత్త 2, ఆ. 86. చూ, సరిపెట్టు [డుకొను 3.
దీటుకట్టు దే అ. క్రి ఘూర్ణమగు చూ, మెం
దీటుకొను. దే. అ క్రి. 1 —పై— భార. కర్ణ. 1, ఆ. 120, భార విరా. 5, ఆ 34; స క్రి. 2. సవరించే. హరిశ్చ. 4, ఆ 215: చూ, సవరణించే, 3. చూ, సరిపోలు; ప్రే. 4. దీటుకొలుపు. భార. ఉద్యో 4, ఆ. 223.
దీదివి. సం. వి. ఇ. పుం, న. 1. అన్నము: చూ, పాదము (1); పుం. 2. బృహస్పతి: చూ, వేల్పుటొజ్జ. [హాయనము 2.
దీధితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కిరణము: చూ,
దీప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎలుక: చూ, మూషకము; విణ 2 దీనురాలు: చూ, స్త్రీ.
దీనము. అం: చూ, దృష్టులు.
దీనారము. సం. వి. అ పుం.=దినారి. పైఁడి నాణెము, గద్దియ. చూ, లోహము. 1.
దీనావస్థ అం. గ్రహముల అవస్థలు 10 లో నొకటి. (శత్రుక్షేత్రమందున్న గ్రహము దీనావస్థను బొందును=రోగము, అనాచారము, విరోధముగలుగును): చూ, అవస్థలు.

దీనికి దే. స. చూ, ఇంగులకు 2

దీపకుఁడు సం విణ 1 చూ, దీపకాఁడు, 2 ప్రకాశింపఁజేయువాఁడు, 3. భయపడిన వాఁడు చూ, బెదరరి, 4 ఔష్ణ్యముకల వాఁడు, జఠరబేఁ చూ, ప్రాఁయిటి

దీపకము సం వి అ. పుం. 1. ఓమము చూ, యవాని, 2 నెమలి చూ నెమలిపిట్ట, 3 ఇల్లు చూ, సదనము 1; 4 = చూ, దీమము 2, విణ 5 ప్రకాశింపఁజేయునది చూ, వెలుఁగు 1, అం 6 అర్థాలంకారములలో నొకటి (వర్ణ్యావర్ణ్యములకు ధర్మైక్యము. ఉదా — "మదమున గజపతి బొల్చును ప్రతాపమున భూపతి బొల్చును") చూ, అలంకారము 3, 7 జన్యతాళములలో నొకటి చూ, జన్యతాళములు [నొకటి

దీపకలికాన్యాయము. పా న్యాయములలో

దీపపుఁగోడి. వా మి వి కోడి చూ, సిగ. 4.

దీపము సం వి అ. పుం 1 = దివ్వె చూ- ప్రదీపము. దీపిక చూ, స్నేహాశము; 2 తీఁగె చూ, లత. 1; 3. బయిటివాసము చూ, నక్షత్రము, 4 చూ, మయూరశిఖ; అం 5 షోడశోపచారములలో నొకటి చూ, ఉపచారములు [డా: చూ, దివిటీ.

దీపయష్టిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ = దివిటీ, కాగ

దీపవర్తి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. దీపపువత్తి చూ, వత్తి 2. [ధము.

దీపవృక్షము సం. వి. అ. పుం చూ, దీపస్తం

దీపశిఖ సం వి అ న. కోటి, దీపపుకోడి చూ, సిగ 4. [చూ, సెమ్మె

దీపస్తంభము సం వి అ. పుం = దివ్వెగంటము

దీపాగ్ని. సం వి. ఇ. పుం అగస్త్యుఁడు చూ, ముని. 1. [దేవతలను బూజించుట

దీపారాధనము. పా. దీపమును వెలిఁగించి యిష్ట

దీపావళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకచతుర్దశికిమ ఱునాఁటి పండుగ (దీపములసమూహము) (చూ, బాణాసంచు) [స్నేహాశము.

దీపిక సం వి ఆ స్త్రీ = దివియ దీపము చూ

దీప్తము సం విణ 1 వెలిఁగినది, ప్రజ్వలితము చూ, వెలుఁగు 1; 2 కాలినది, తపించి తము చూ, ప్రజ్వలితము; 3 మండినది చూ, ప్రజ్వలితము, అం. 4: చూ, ఆగమములు

దీప్తావస్థ అం గ్రహముల అవస్థలు 10 లో నొకటి (ఉచ్చయందున్న గ్రహము దీప్తావస్థ యందుండును ఫలము, ఐశ్వర్యము, రాజపూజ్యత, గౌరవము, ఆయుష్యము కలుగును) చూ, అవస్థలు. [కురు 1

దీప్తి సం వి. ఇ స్త్రీ. కాంతి చూ, వెలు

దీప్యకము సం వి అ పుం 1 ఓమము. చూ, యవాని, 2 యవలబియ్యము: చూ, ఓయ్యము; 3. నెమలిజొట్టు. చూ, సిగ. 4

దీప్యము. సం వి. అ. పుం (రూ-దీపము-దీపకము-దీపనీయ) ఓమము చూ, యవాని.

దీమము. వై వి. రూ-దీము 1 = ధామ. ఇల్లు చూ, సదనము. 1; 2. = దీపకః. వేఁటమృగములు పక్షులు లోనగునవి, దీపకము, దీము: చూ, వేఁటపిట్ట

దీమసము. దే వి. 1. ధైర్యము చూ, స్థైర్యము. 1; 2 ఉపాయము. భార, విరా. 2, ఆ 91. చూ, వెరవు.

దీము. వై. వి. = దీపకః చూ, దీమము. 2; స్వా. 4, ఆ. 22; 2. = ధామ. ఇల్లు "దిక్కు దీములేదు": చూ, సదనము. 1.

దీర్ఘకోశిక. సం వి. ఆ స్త్రీ. ఏనుఁగుజెలగ చూ, బుడ్డపిడుఁదు.

దీర్ఘజంఘము సం. వి. అ. పుం 1 ఒంటె చూ, సాగసము; విణ. 2. నిడుపాటిపిక్క గలది

దీర్ఘదర్శి. సం. వి. న్ పుం 1 చేదుపక్షి చూ, విగ్యాంసుఁడు; 2 గద్ద చూ, హరివాహనుఁడు; 3 దూరపుఁనోచనకలవాఁడు
దీర్ఘదేహి సం. వి. ఈ స్త్రీ పంటికొక్కు చూ, మూషికము
దీర్ఘపత్రిము సం. వి. అ పుం తెల్లగరిక చూ, వగ్నకేతువు [గంఫ 2
దీర్ఘపత్రిక సం వి ఆ స్త్రీ ఆరఁటి చూ,
దీర్ఘపృష్ఠిక సం. వి. ఆ స్త్రీ. శాలేయము చూ, సదాప [సర్పము
దీర్ఘపృష్ఠము సం వి. అ పుం పాము చూ,
దీర్ఘమగు మి. అ. క్రి చాఁగు చూ, పొడవగు
దీర్ఘము సం. విశ. నిడుద చూ, పొడవు 2.
దీర్ఘములు. పా పొడవులు ఆ, ఈ, ఊ, బూ, ఌూ, ఏ, ఐ, ఓ, ఔ (9)
దీర్ఘమూల.సం.వి.ఆ.స్త్రీ చూ, తీఁగతుమిడి
దీర్ఘశష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ మా, చిలుగు*.
దీర్ఘరాజము. సం. వి. అ పుం. గుంద్రతుంగ* చూ, తృణము. 1
దీర్ఘవృంతము. సం. వి. అ. పుం. దుండిగము*. చూ, శోణకము (శునకము
దీర్ఘసురతము సం. వి. అ పుం. కుక్క చూ,
దీర్ఘసూత్రుఁడు సం.విశ చూ,చిరక్రియుఁడు.
దీర్ఘా అం: చూ, ధారలు.
దీర్ఘాయువు. సం. వి. స్. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. మార్కండేయుఁడు; 3 బూరుగు* చూ, శాల్మలి, 4. జీవకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; విశ 5. పెక్కేండ్లుబ్రదుకువాఁడు చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు. సం. వి త్ పుం: చూ, వృద్ధుఁడు. 1. (చూ, సరస్సు. 1
దీర్ఘిక సం. వి. ఆ స్త్రీ=డిగ్గియ-దిగ్గియ
దీర్ఘైకరేఖావిశిష్టత్రిరేఖపోత్రి అం చూ, చిత్రవర్ణములు.

దీర్ణము. సం. విశ. 1. చీల్పఁబడినది:చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. భయపడినది చూ, భీతము.
దీలు. దే. విశ. 1 చూ, డిల్లము, అ క్రి. 2 దీలుపడు: చూ, రూ-డిల్లపడు.
దీలుపడు. దే అ. క్రి చూ, రూ-డిల్లపడు.
దీవటి వై వి.= చూ, రూ-దివిటి
దీవన దే వి రూ-దీవెన, దే- దేవే-దేవే.
(సం ప) — ఆశాసనము, ఆశీర్వచనము, ఆశీర్వాదము, ఆశీస్సు, జయ, మంగళాశాసనము (చూ, మంగళాశాసనము)
దీవనఁబ్రాలు దే వి బ అక్షతలు పా. 2, ఆ 36: చూ, సేసఁబ్రాలు
దీవపము దే వి.చూ, రూ-దీమపము 1 భార. విరా 3, ఆ. 137 [లంక. 1·
దీవి వై. వి=ద్వీపః. నీటినడిమిదిబ్బ. చూ,
దీవించె దే. స. క్రి జేపెట్టు, లిమ్ము (సం. ప).— ఆశాసించె, ఆశీర్వదించె, జయపెట్టు (చూ, మంగళముచేయు)
దీవిటి వై వి= చూ, రూ-దివిటి.
దీవియ. వై. వి=దీపికా. రూ-దివ్వె. దీపము. భార సా 1, ఆ. 147 చూ, స్నేహాశము.
దీవికంబము. వై. వి.=దీపస్తంభః చూ, రూ-దివియకంబము.
దీవె. వై. వి.=దీపికా: చూ, రూ-దీవియ.
దీవెన. దే.వి చూ,రూ-దీవన. శకాం 5,ఆ.158.
దీవెనకోల దే. వి. 1. నతి. చూ, నమస్కారము; 2. ఒకానొకనతి: చూ, నమస్కారము.
దీవెనఁబ్రాలు. వై వి బ. మంత్రాక్షతలు: చూ, సేసఁబ్రాలు. (వాడుక)

దు

దు వా. వి. 1. సంబంధార్థమందు యుష్మదస్మచ్ఛబ్దములకు ఏకవచనమున వికల్పముగ వచ్చె ప్రత్యయము; 2. రూ-చూ. కుక్కను

పిలుచుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ, హాహాహా.

దుంకము దే వి శెజ్జము చూ, రంధ్రము. 1

దుంగ. దే వి మ్రానిమొద్దు చూ, మొద్దు.

దుండగము నై వి =దౌష్ట్య. 1 చూ, నేరము; 2 దౌష్ట్యము చూ, వ్యలీకము 2; 3 కీడు. కై 1, అ. 92. చూ, హాని 2.

దుండగీఁడు. నై వి (దుండగము + ఈఁడు) 1 దుష్టుఁడు చూ, వ్యాఘుఁడు 1; 2 ధూర్తుఁడు చూ, వ్యాఘుఁడు 2, 3 అపరాధి చూ, రూ-దుండెకాఁడు.

దుండజికము నై. వి=' చూ, దుండగము.

దుండి సం. వి. ఈ స్త్రీ 1 =కొండ*: చూ, రక్తఫల, దే.వి (1) దొరపాని చూ, రాజ్ఞి

దుండిగము నై వి.=దుండుకః *: చూ, శోణకము

దుండిలము. నై. వి =—పై —

దుండుకము. నై వి.=—పై —

దుండుబలి. దే వి: చూ, సోమరి.

దుండుబలితనము. దే. వి: చూ, వేండితనము.

దుండెకాఁడు. దే వి. 1. ధూర్తుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. దుండగములుచేయువాఁడు: చూ, రూ-దుండగీఁడు 3.

దుంత. దే. వి. దున్న చూ, మహిషము.

దుంతరిపుఁడు. వ్య. వి: చూ, యముఁడు. [గము.

దుండిలము. నై. వి.=దుండుకః*: చూ, దుండి

దుందుకము. నై. వి.=—పై.—

దుందువాధము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దుందుభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాచికయందలి ఇత్తిగ ఇత్తిగ, ఇద్దుగ (చూ, పట్టము); పుం. 2 భేరి చూ, బీనె; 3 చూ, వరుణుఁడు; 4 ఒకానొక రక్కసుఁడు చూ, రాక్షసుఁడు 1.అం.5. చూ, సంవత్సరములు; 6. చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

దుందుము దే. వి. రూ-దుఁదుము. చకారికార ఫుదివటీ. కళా. 8, అ 10 చూ, సురుడు.

దుందుబు. దే. వి.—పై —

దుంప దే. వి. 1 ద్వివార్షికము (గనములోన గునానిగడ్డ) (చూ, ఏకబీజదళము: చూ, వేము 1; 2. నాఁగేటిగొడగ. చూ, లాంగలము. 1.

దుంపతీయుట వా వి 1. గడ్డపెల్లగించుట; జా 2. కొంపతీయుట, 3. సమూలము పెల్లగించుట, 4. మాంసమును ఛేదించుట

దుంపతెంపుట. జా —పై.—

దుంపబచ్చలి. దే. వి మట్టుబచ్చలి* చూ, బచ్చలి. [చూ, సస్యరాష్ట్రము.

దుంపరాష్ట్రము. ద్వ. వి. రూ-దుంపరాష్ట్ర*:

దుంపరాష్ట్ర ద్వ. వి.—పై.—

దుంపలుదంపలుచేయుట. జా. పడరానిపాట్లు పడుట, దుంపలుఅగు మెరకనేలలు పల్లపునేలలుగాఁజేయుట. "దుంపలు దంపలుచేసికొని వచ్చితిమి" (ధర్మజరాజమూయము)

దుంబాలా. వా. వి. పన్నులేనిది (ఋనాము).

దుంబొడి. దే. వి. (దుమ్ము + పొడి) (మెంతి జీలకఱ్ఱచేర్చి చేసిన) నున్ననికూరపిండి. రా, వి. 2, అ. 101. చూ, పాదము (1).

దుఃఖపడు. మి. అ. క్రి. (దుఃఖము + పడు) 1. నొగులు: చూ, రోదించు; ఏడ్చు. 2. దుఃఖపడుచు. [ఉద్యో. 4, అ. 3.

దుఃఖపాటు. మి. వి: చూ, శోకము. 1. భార.

దుఃఖపెట్టు మి. స. క్రి: అడజేడిపెట్టు, ఏపతించు, జాలిఁబెట్టు.

దుఃఖభాగులు. అం. ఈర్ష్యాళువు, జుగుప్సావంతుఁడు, నిస్సంతోషి, క్రోధనుఁడు, నిత్యశంకితుఁడు, పరభాగ్యోపజీవి. (6)

దుఃఖము. సం. వి. అ. న.=మాఁకలి. 1. పీడ, బాధ, వ్యథ. (దీనియందు ఇంద్రియములు

దుష్టములగును) చూ, శోకము; అ. పుం. 2. కుటుంబము చూ, సంసారము

దుఃఖాన్వితుఁడు సం. విణ చూ, విమనుఁడు.

దుఃఖించే. సం. అ క్రి 1 వగచే చూ, నుక్రిక్క 5, 2 ఏడ్చు చూ, శోకించే

దుఃఖితము సం విణ. ఆయాస్తము, ఆర్తము, క్లిశితము, క్లిష్టము, క్లేశితము, ఖిన్నము (తె ప) — ఒంటరి-హా- గరి (చూ, శోచ్యము.)

దుఃఖితుఁడు. సం విణ చూ, విమనుఁడు

దుకాణము దే వి 1 పసారము, సరుకులమ్మెడి ఇల్లు చూ, అంగడి 1; 2 అళము, ఉట్టు, ఉప్పరాసులుండెడుచోటు చూ, నట్టు

దుకూలము సం వి అ న 1 తెల్లనిబట్ట చూ, వస్త్రము, 2 సన్ననిబట్ట చూ, వస్త్రము (వెలిపట్టుచీర)

దుక్కి. దే వి దున్నుట, కృషి. చూ, వ్యవసాయము(దీని భేదములు.-రొంపిదుక్కి, వెలిదుక్కి) (ము చూ, వృషభము. 1.

దుక్కిటెద్దు. దే వి. (దుక్కి + ఎద్దు) వాహక

దుక్కిముచ్చే దే వి: చూ, వ్యవసాయి.

దుక్కివాలు. ద్వ. వి. నాఁగలి చూ, లాంగలము 1. (చూ, బలరాముఁడు

దుక్కివాలువాలుపు. ద్వ. వి. హలాయుధుఁడు

దుగ సై. స =స్వీకమ్. రూ-దువ. ఇనుమడి. కళా. 3, అ. 131 చూ, రెట్టి. 1.

దుగపదిరూపుల దుండగీఁడు. ద్వ. వి చూ, సూర్యుఁడు. వేం. ఆం. 11. [సాంబ మా.2.

దుగపుట్టుక. వా క: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

దుగమొగముల పులుఁగు. ద్వ. వి. గండభేరుండము అచ్చ అ, కాం. 77. చూ, పక్షి.

దుగమొగమువేల్పు. ద్వ. వి. నిప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 279; చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు దుగమోములయ్య—దుగమోరపాదుపా)

దుగలము. దే. వి. రూ- దుగులము. చిప్పక, వరహాలో 1/16 భాగము, 1/4 రూపాయ

దుగిమఁడు సై వి =ద్విగుణ. చూ, బహ్మ 1

దుగుణము సై. స =ద్విగుణమ్ 1 దుగి చూ, రెట్టి 1; విణ 2 రెండింతలు

దుగులము దే వి. చూ, రూ-దుగలము

దుగ్గ సై స =దుర్గా రూ-దుగ్గి 1 కాళి, శక్తి చూ,పార్వతి. 1, 2 గౌరి చూ,పార్వతి 1.

దుగ్గకొండ్రి ద్వ వి. హిమాద్రి వేం ఆం. 77 చూ, పర్వతము

దుగ్గాని సై. వి. (దుగ + కాని) రెండుదమ్మిడ్లు (టంకమునకు 16 డబ్బులు ఈలెక్కనుబట్టి కానియనఁగా దమ్మిడి)

దుగ్గి సై. వి.=దుర్గా చూ, రూ-దుగ్గ. 1—2.

దుగ్గికన్నయ్య. ద్వ వి చూ, దుగ్గతండ్రి.

దుగ్గు దే విణ రూపము చెడినది (తృణము)

దుగ్ధతుంబి. సం వి ఈ. స్త్రీ. పాలానుగు*. చూ, సొర.

దుగ్ధము సం. వి అ. న 1 క్షీరము: చూ, పాలు. 1; విణ. 2. పిదుకఁబడినది, 3. నింపఁబడినది చూ, భృతము. 2.

దుగ్ధాకరము సం. వి. అ. పుం పాలసముద్రము: చూ, సముద్రము. (ఇట్లు దుగ్ధార్ణవము)

దుగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, మనువాల. *.

దుట్టుపు దే. వి. రూ-దుట్టువు-జొట్టుపు, ఇట్టుపు*: చూ, విషాణి.

దుట్టువు. దే. వి.—సై.—అం, భా. ద్వి. 81. (గాఢవిరేచనకారి, పశువాతములలో వాడెదరు.)

దుడిదుడి దే. వి. గుసగుస. చూ, హూహూ

దుడుకఁడు. సై. విణ. (దుడుకు + అఁడు) 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2 =దుండుకః. దుష్టుఁడు. భాగ. 7, స్కం. 253: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (ఇట్లు చెడుగఁడు, నిడుపఁడు మొ)

దుడుకు. వై. వి 1 తప్పు: చూ, నేరము, 2.= దుండుకఁ. చౌర్యము చూ, స్తైకము. 2, 3 గర్వము, ఉద్ధతి చూ, హంకారము,విణ 4 చూ, దుష్టము అచ్చ. సం, కాం 167, 5. ఉద్ధతము, గర్వించినది· చూ, బిట్టు 4

దుడ్డు వై. వి రూ-దుడ్డు = దండ· 1. లావు కట్టె చూ, పేరిమి. 1; 2 గుదియ· చూ, గద; 3 గుదిగట్టె చూ, బంక. 3, 4 ఇను పముడ్డు చూ, ముద్గరము, 5. కాణి చూ, కాని. 1; విణ 6 పోటుకాఁడు, దిట్టఁడు (అనియు) చూ, హరింపిముఁడు

దుడ్డుగట్టె ద్వ. వి. 1. చూ, దుడ్డు 1, 2 చూ, దుడ్డు. 3 (ఇక్కడదుడ్డుశబ్దము స్థూలమాత్ర పరము)

దుడ్డు.గోల ద్వ. వి.—పై —

దుడ్డె. దే విణ 1. చోటి. చూ, శిశువు; 2. బాలకుఁడు చూ, శిశువు; 3 ధూర్తుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు. 2, 4. ధూర్తురాలు. చూ, స్త్రీ.

దుత్త. దే వి పాలచెంబు, పాలముంత, పా కుండ, బుంగ: భాండము. 3. (చూ, పా త్రము. 6)

దుత్తాయి దే. వి. కుఱుచే. చూ, వస్త్రము.

దుత్తూరము. సం. వి. అ. పుం.(రూ-దుత్తురము-ధుత్తూరము-ధుస్తూరము.) 1. ఉమ్మెత *చూ, హాలాపుష్పము; దే వి. (1) కపటము: చూ, వ్యాజము (1)

దుద్దు. దే. వి. 1 తామరపూవులోని దిమ్మె, కర్ణిక: చూ, మిద్దె (చూ, పద్మము. 1.), 2. తాటాకు జోబుమీఁది చెందిరిక; బ. 3. చెవిపగ. చూ, భూషణము. 2; విణ. 4. అ సత్యము: చూ, కితథము.

దుద్దుపెట్టుట జా. మోసముచేయుట. “ చేక్కన్నను దుద్దుపెట్టి యురకంగఁదలంచెదు ” (సారంగధరచరిత్ర)

దుద్దెక్కు. దే అ. క్రి: చూ, మున్మరించే.

దుద్రుమము. సం వి. అ. పుం. పచ్చనీరుల్లి *: చూ, పలాండువు

దునేఁడు వై విణ (రూ-దునేగాఁడు-దునెదారి-దునేదారి-ముమగారి) శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు

దునీదారు వై విణ —పై —

దును దే స క్రి చూ, మా-గున్ను

దునుకు వై వి బాధ, దుఃఖము· చూ, శోకము.

దునుము వై స క్రి చేంపు· మా, సంహరించే.

దునెదారి వై విణ చూ, మా-దునేఁడు, 2 = ధనుర్ధారి కత్తి చేతధరించినవాఁడు: రూ-దునేదారి (సం ప)—ధనుర్ధారి.

దునేదారి. వై. విణ —పై —

దున్న. దే వి. 1 చూ,దుంత; 2. పురుషపశువు.

దున్నపోతు. దే వి.—పై —

దున్నయీనినదన దూడనుగట్టుమన్నట్లు లో. విమర్శనలేని పరిభృత్యము. ఉదా.—“ చెప్పెడి వారొకవేళఁజెప్పినను వినెడివారికి యిన వివేకముండవలెను గదా! అట్లుగాక దున్నయీనినదిన దూడనుగట్టమన్న మతిపస యొక్కటే. ” (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

దుప్పటము. వై వి =ద్విపటీ. (రూ-దుప్పటి-దుప్పటీ-దువ్వటము) 1. వెలగలసన్నపాటి వెడల్పుబట్ట· చూ, వస్త్రము; 2. ముతుక నూలుతో నేసిన రెండుపొరలబట్ట; 3. కవచ ము: చూ, వారవారణము.

దుప్పటి. వై. వి.=—పై.—

దుప్పటీ. వై వి.=—పై —

దుప్పి. దే. వి. 1. జింక. ఇఱ్ఱి· చూ, హరిణము; 2. దుప్పి, కాఱుకొమ్ము మెకము: చూ, వృషతము; 3. చమూరువు. పాండు. 5, ఆ· 14: చూ, రామము.3. [రుసంచి (గుడ్డ).

దుబరకా. వా. వి. చినిఁగినసంచులకువేయు అ స్త

దుబారా. వా. విణ వ్యర్థమైనది.
దుబాసి. వా. వి.=ద్విభాషి. రెండుభాషలు నేర్చినవాఁడు, భాషాంతరము చేయువాఁడు, వ్యవహారము జేయువాఁడు.
దుబేశాబ్రాహ్మణులు. పా. వీరు కన్యాకుబ్జులు వీరు పంచగౌడులలో నొక తెగవారు. మధ్యం దినశాఖ శుక్లయజుర్వేదులలో కొందఱును నామశాఖ గోబిల సూత్రీయులలో కొందఱును కలరు. చూ, కన్యాకుబ్జులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
దుబ్బ దే. వి. అడుగుకి. చూ, భగము. 12
దుబ్బు. వై. వి.=స్తంభః. చూ, పైరుదుబ్బు
దుమగతికేతు. వై. వి=ధూమకేతుః. తోఁక చుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.
దుమదుమ. వా. వి. 1. మొగముచిట్లించుకొనుటయందగునసుకరణము: చూ, హూహూ; దే విణ. 2. మిక్కిలితడిగలది. కళా. 3, ఆ. 68: చూ, స్తిమితము. 2
దుమా. దే. వి. వ్రాయుట చేయుట చరుగెత్తుట లోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము. చూ, హూహూ. (దుమాదుమాఅనియు)
దుమారము. దే. వి. ధూళి. స్వా. 5, ఆ. 38 చూ, రేణువు. 1.
దుమాలు. దే. విణ సమాలము: సోడా.
దుము. దే. వి: చూ, దుమారము.
దుముకు. దే. వి. రూ-దూకు. 1. ఒకానొక ప్లుతగతి: చూ, వాయము; 2. గంతు: చూ, లంఘు; అ. క్రి. 3 గంతువేయు: చూ, లంఘించు 3; 4. దాఁటు:చూ, లంఘించు. 2; 5. ఉఱుకు: చూ, లంఘించు. 2.
దుముకులాడు. దే. అ. క్రి. గంతులువేయు చూ, లంఘించు. 2.
దుముక్కు. దే. వి. ఉఱుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము, దుబుక్కు (అనికొందఱు)' చూ, హూహూ.
దుముదారి. దే. వి: చూ, దుసీఁదు.
దుముదారు దే. వి దండు స్వా. 3, ఆ. 54: చూ, సేన. 1.
దుముదుములాడు. దే. అ. క్రి. దుమ్ములురేఁగు, నిప్పులు రేఁగు (ఇట్లుమముమలాడువాడుక)
దుమ్ము, దే. వి. 1. ఎమికె చూ, కల్కము. 1; 2 (రూ-దుమారము-దువ-దుమ్వ-తుమురు-తుప్పుమ్ము-తప్పుమ్ము.) మాలి చూ, రేణువు 1.
దుమ్ముచేయు. వా. స. క్రి చూ, తప్పుమ్ము.
దుమ్మురేఁచు. దే స. క్రి కోరాడు. అం, భా. తృ. 132 చూ, సెలగు.
దుమ్ములగండు. దే. వి. ఒకానొకమృగము: రూ-దుమ్ములగొండి-దుమ్ములగొండు, కొరనాపిగండు-కొరసానిగండు-కొర్నగండు.
దుమ్ములగొండి. దే. వి.—పై.
దుమ్ములగొండు దే. వి.—పై.—
దుయుముడి. దే. వి. రూ-దూముడి-దూయుముడి. సులభముగానూడఁదీయునట్లు మొన మడిచి వేసినముడి: చూ, ముడి. 3.
దుయ్యు. రూ-దూయు: చూ, రూ-దుయ్యు.
దుర్. సం ఉప. (౧) దుర్బలుఁడు=ఇచేట "దుర్" అనునది బలశబ్దముతో సమసించి అభావార్థమును చెప్పుచున్నది. ఇది తఱుచు ఈయర్థమందే యుండును. (౨) దుర్మార్గుఁడు.=ఇచేట మార్గశబ్దముతో సమసించి దుష్టమను నర్థముకలదియైనది (౩) దుర్వ్యాపాము=ఇచేట అశక్యము అను నర్థముకలదియైనది (౪) దుర్జనము=ఇచేట దుష్టము అను నర్థముకలది యైనది. (౫) దుర్ఘటము=ఇచేట ధాత్వర్థమును సంఘటన కానిది యను నర్థమునకు మార్చినది. ఇత్యాది.
దురంతము. సం. విణ. 1. అనవధి, అంతములేనిది. చూ, అపారము. 3; వా. 2. చేటు.
దురంతుఁడు. సం. విణ: చూ, అదీనవుఁడు.

దురతిక్రమము. సం. విణ. అతిక్రమింపఁగూడనిది [శుచి 1

దురత్యయము. సం. విణ. చేటుగేనిది చూ,

దురద. దే. వి. 1. తీఁట చూ, విదర్చిక, 2 నస, కనరు చూ, మనము "దురదకంద"

దురదకంద. ద్వ. వి. కనరుగలకంద * చూ, సూరణము

దురదగొండి. దే. వి. చూ, శూకశింబి. *.

దురదగొల. దే. వి —పై—

దురదురు. వై. ప్రి. క్రి. విశే. వేగముగా: చూ, వేగము. 3

దురదృష్టము. సం. వి. అ. న. దుర్భాగ్యభావము, దౌర్భాగ్యము చూ, అదృష్టము. 1.

దురదృష్టవంతుఁడు. సం. విణ. చూ, పెట్టిపుట్టనివాఁడు.

దురధిగమము. సం. విణ. 1 కష్టముచేత పొందఁదగినది; 2 కష్టముచేతచేయఁదగినది

దురధ్వము. సం. వి. అ. పుం. చెడ్డత్రోవ చూ. మార్గము. 1.

దురపిల్లు. అ. క్రి. 1. ఏడ్చు. భార. శల్య 2, ఆ 389 చూ, శోకించు, 2. తపించు చూ, సంతాపించు, 3. కలఁగు. జై 6, ఆ 55, చూ, సంక్షోభించు

దురపుటోతపు దాసరితండ్రి. ద్వ. వి. నలువ. వేం. అం. 4 చూ, బ్రహ్మ. 1.

దురభిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్తరేణు*. చూ, శైఖరికము, విణ. 2. గ్రహింపఁగూడనిది

దురము. వై. వి. 1.=త్వర శీఘ్రము. శశాం. 3, ఆ 100 చూ, వేగము 3; 2.=ఉదరః చూ, యుద్ధము.

దురవాపము. సం. విణ. శ్వేడము, దురాపము, పొందఁగూడనిది.

దురా. దే. వి. ఆజ్ఞ. రూ-దురాయి. శశాం. 3, ఆ. 48. చూ, సెలవు.

దురాకృతము. సం. వి. అ. న. 1. అకృత్యము క్రి. విణ. 2 అకృత్యముగా

దురాచారము. సం. వి. అ. పుం. 1 చెడ్డనడవడి అనాచారము; విణ. 2 చెడ్డనడవడికలది: అనాచారము

దురాచారుఁడు. సం. విణ. చెడ్డనడవడికలవాఁడు దురాత్ముఁడు, దుర్మార్గుఁడు.

దురాడము. దే. వి. ఒఱగుదిండు చూ, లోడు.

దురాత్ముఁడు. సం. విణ. న. చెడ్డమనస్సుకలవాఁడు చూ, దురాచారుఁడు, నా 2. చెడుగఁడు చూ, వ్యాఘుఁడు 2.

దురాధర్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెల్లావలు చూ, సర్షపము; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: కచాకువు [వాఁడు.

దురాధర్షుఁడు. సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగిన

దురాపము. సం. విణ. పొందఁగూడనిది. చూ, శ్వేడము. 3

దురాయి. దే. వి. చూ, రూ-దురా.

దురారోహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ, శాల్మలి*.

దురారోహము. సం. వి. అ. పుం. 1 తాఁడ చూ, సఁటము, విణ. 2 ఎక్కఁగూడనిది

దురాలభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1 తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత; విణ. 2: చూ, దురాపము. [చూ, శబ్దము 2.

దురాలాపము. సం. వి. అ. పుం. చెడుమాట

దురాలోకము. సం. విణ. చూడఁగూడనిది: చూ, విచ్చేమొగము. [వాంఛ.

దురాశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ=దురాస: చూ,

దురాసదము. సం. విణ: చూ, దురాపము.

దురాస. వై. వి.=దురాశ. చూ, వాంఛ.

దురితము. సం. వి. అ. న. చూ, పాపము.

దురీక్షణము. అం: చూ, జన్మతారలు.

దురుద్ధానము. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

దురుసు. దే. వి. 1. కాఠిన్యము: చూ, పరుషము;

విణ. 2. కఠినము. చూ, బెడిదము; క్రి. విణ 3. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3. [రుఁడు.

దురూదరుఁడు. సం.వి.అ న: చూ, రూ-దురోద

దురోదరము. సం వి. అ న. 1. జూదము చూ, వ్యవహారము 4; 2. పందెము చూ, వ్యవహారము. 4.

దురోదరుఁడు. సం వి. అ. పుం. రూ-దురూదరుఁడు. జూదరి చూ, కంటకాఁడు

దుర్గ. సం వి ఆ. స్త్రీ. 1 రూ-దుర్గి=గుగ్గి గౌరి (వనాదిదుర్గములు నివాసముగాగలది) చూ, పార్వతి. 1; 2. నల్లపిచ్చుక చూ, పిచ్చుక; 3 నీలి*. చూ, రంజని.

దుర్గంధము సం. వి అ. పుం 1. గబ్బు చూ, వాసన; విణ. 2. గబ్బుగలది చూ, వాసన

దుర్గతి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. నరకము: చూ, నరకములు, 2 చూ, బీదతనము.

దుర్గతుఁడు. సం. విణ చూ, బీదవాఁడు.

దుర్గపాలనము. అం చూ, తంత్రములు.

దుర్గమము. సం. విణ. 1. పోకూడనిది కఠినము, దుర్గము; 2: చూ, దురాపము.

దుర్గము. సం. వి. అ. న 1. కోట చూ, ప్రాకారము; విణ. 2: చూ, దుర్గమము. 1; అం.3: చూ, సప్తాంగములు; 4. అష్టవర్గమునందొకటి. చూ, అష్టవర్గము.

దుర్గసంచరము. సం. వి. అ. న. పోరానిజలప్రవాహాదులయందు పోవుటకు కట్టినకట్ట మెదలగునవి: చూ, సంక్రమము.

దుర్గి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దుర్గ. 1

దుర్గుణము. సం. విణ: చూ, వ్యళీకము 2.

దుర్ఘటము. సం. విణ. ఘటింపనిది.

దుర్జనుడు. సం. విణ. దుర్జాతి, దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దుర్జయము. అం. 1: చూ, దండవ్యూహములు; 2: చూ, మండలవ్యూహములు.

దుర్జయుఁడు. సం. విణ అజితుఁడు, అపరాజితుఁడు. [మస్సమము.

దుర్జాతము సం. వి అ పుం అసమంజము,

దుర్జాతి సం విణ ●: చూ, దుర్జనుఁడు.

దుర్జ్ఞేయము. సం విణ ఎఱుఁగఁగూడనిది అప్రసిద్ధి, గహనము.

దుర్దాంతము సం విణ అణపఁబడనిది.

దుర్దినము. సం వి అ న. 1 మబ్బుక్రమ్మిన దినము చూ, మసుదుపొద్దు, హా 2. అపజయముకలిగిన రోజు [స్త్రీకుఁడు.

దుర్దురూటుఁడు సం. వి. అ పుం చూ, నా

దుర్ధరము సం విణ. ధరింపఁగూడనిది.

దుర్ధర్ష. సం వి ఆ స్త్రీ 1 నల్లయుప్పి *: చూ, లవణి; విణ 2 తిరస్కరింపఁబడనిది చూ, పహోలనము. [వాఁడు

దుర్ధర్షుఁడు. సం విణ. తిరస్కరింపఁబడని

దుర్నయము సం. వి అ. పుం చూ, అన్యాయము. [చూ, బొద్దపిడుఁదు.

దుర్నామ సం. వి న్. స్త్రీ ఏఱుఁగజలగ:

దుర్నామము. సం. వి అ న చూ, మూలసంక. [చూ, కొచ్చె మొగము.

దుర్నిరీక్ష్యము. సం. విణ చూడఁగూడనిది:

దుర్నివారము. సం. విణ నివారింపఁగూడనిది.

దుర్బలము. అం. (బలములేనిది): చూ, ఆర్వ్యాదయపరిజ్ఞానము.

దుర్బలస్య బలంరాజా. లో. బలములేనివానికి రాజేబలము ఉదా.—“ రాజులకార్తరక్షణంబుంబోలు ధర్మంబులొండులేవు. “ దుర్బలస్య బలంరాజా ”: యనవినవే (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

దుర్బలుఁడు. సం. విణ చూ, బక్కవాఁడు.

దుర్భిణి. వా. వి. దూరవస్తు దర్శనయంత్రము: దూరదర్శిని.

దుర్బోధనము. సం. వి. అ. న: చూ, దుస్సలహా.

దుర్భగుఁడు. సం. విణ. ద్వేషింపఁదగినవాఁడు.

దుర్భగ. సం వి. ఆ స్త్రీ తెల్లనాఁకుడు *· చూ, వాఁకుడు. [దుర్వ్యాపాము

దుర్భగము సం. విణ. భరింపఁగూడనిది చూ, దుర్భాగ్యుఁడు సం విణ చూ, దౌర్భాగ్యుఁడు

దుర్భిక్షము సం వి. అ. న. క్షామము చూ, కఱవు.

దుర్భిణి. వా. వి· దూరదర్శిని

దుర్మతి. సం విణ 1. దుర్బుద్ధిగలవాఁడు చూ, వ్యాసుఁడు, 2, అం 2 చూ, సంవత్సరములు [ధుఁడు. 2

దుర్మరుఁడు. సం విణ. కావరుఁడు చూ, వ్యా

దుర్మరణము సం వి. అ న (విషశస్త్రజలాదుల చేత వచ్చెడు) చెడ్డచావు చూ, మరణము

దుర్మల్లిక అం నాటికలు 18 లో నొకటి (4 అంకములు, కైశికి వృత్తము, నాయక, స్నేహితులు, ఒకరికొకరు తెలియని నాయకులవుదురు) చూ, నాటికలు.

దుర్మార్గతిలేకుండుట అం: చూ, నియమములు

దుర్మార్గుఁడు. సం విణ చూ, దురాచారుఁడు

దుర్ముఖి అం చూ, దుర్మతి 2

దుర్ముఖుఁడు సం వి అ. పుం 1. ఒకరాక్షసుఁడు చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ 2 చూ, ముఖరుఁడు. [ఖన్నను 2.

దుర్యశము. సం. వి. అ. న. చెడుపేరు: చూ,

దుర్యోధనుఁడు. సం. వి అ. పుం 1. గాంధారేయుఁడు: చూ, సుయోధనుఁడు; అం. 2: చూ, దుష్టులు

దుర్వర్ణము. సం. వి. అ. న. 1 వెండి. చూ, లోహము. 1; 2 నూఁగుదోస* చూ, హరివాలుకము (చూ, దోస); విణ. 3. చెడ్డవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

దుర్వ్యాపము. సం. విణ. సహింపఁగూడనిది, దుర్భరము: చూ, కర్కశము. 4

దుర్వినుఁడు సం. విణ 1· చూ, లేవవాఁడు; 2 చూ, దుర్జనుఁడు.

దుర్వినీతుఁడు. సం విణ వినయములేనివాఁడు· చూ, సముద్ధతుఁడు [కర్కశము. 3

దుర్లభము సం విణ అందరానిది చూ, వే

దుర్లభములు. అం ప్రియవచనములతోడి దానము, గర్వరహితమైన జ్ఞానము, క్షమాసహితమైన శౌర్యము, త్యాగయుక్తమైన విత్తము

దుర్హృదుఁడు సం వి. ద్. పుం 1. పగవాఁడు. చూ, శత్రువు 1; విణ 2. చెడ్డమనస్సు కలవాఁడు. చూ, వ్యాసుఁడు 2

దులదుల దే. వి: చూ, సంగ్రామము. 1.

దులాధి వా. వి. దూబరతిండి (చూ, సుబారా)

దులి సం. వి ఇ. స్త్రీ 1 కమఠి. ఆఁడుతాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4, పుం. 2. సన్యాసి· చూ, ముని 1

దులుపు దే. స. క్రి 1. వస్త్రములనంటుకొనియుండు గింజలనురాల్చు; 2 చూ, విదిలించు, 3. తప్పులుఎంచు.

దువ వై. స.=ద్విక రూ-దుగ· చూ, రెట్టి 1

దువారము. వై. వి 1 కన్నము· చూ, రంధ్రము 1; 2.=ద్వారమ్. గుంబము· చూ, వాకిలి.

దువాళము. అం. (చూ, అశ్వధారలు) వేగమున అంతమేరయూ సమముగాపాఱెడి యశ్వధార) ప్లుతము: రూ-దువాళి, నిబ్బరము, పుటము: చూ, కాయము. (చూ, ధారలు)

దువాళి. అం —-పై —

దువాళించు. దే. అ. క్రి 1. దువాళముచేయు; అం. ప్రే. 2. దువాళముచేయించు.

దువ్వ. దే. వి. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దువ్వగాపించుకోణ. దే. స. క్రి. గాలి. పాంబటే. 18: చూ, వాయువు. [టము. 1.

దువ్వటము. వై. వి.=ద్విపటీ: చూ, రూ-దుప్ప

దువ్వలువ. వై.వి.=రూ-దువ్వల్వ. 1. చూ, దుప్పటము; 2 కట్టుగోక. చూ, వస్త్రము.

దువ్వల్వ వై వి =—పై —

దువ్వి. వై.వి రూ-దువ్వు=ద్విపి. 1 పులి: చూ, శార్దూలము 1; 2 చిఱుతపులి చూ, శార్దూలము 1.

దువ్వు. వై. వి =—పై 1 2—: దే స క్రి 3. దువ్వెనతో తల చిక్కుదీయు; 4 అల్లనతడవు చూ, నిమురు; వా 5. ఇచ్ఛేకమాడు

దువ్వెన దే వి 1. పన్ని చూ, ప్రసాధని, 2 చిక్కుంటు చూ, ప్రసాధని.

దుశ్చ్యవనుఁడు. సం వి అ పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు. [కల్లతనము

దుశ్చేష్ట సం వి. అ స్త్రీ. చెడుపని. కటిక,

దుశ్శకునము. సం వి. అ. న అపశకునము, లోఁకమెక్క చూ, నక్షత్రము. 1. [దుము.)

దుశ్శకునములు. అం (పంచాంగమునందుచూ

దుశ్శాసనుఁడు. అం=దుస్ససేనుఁడు: చూ, దుష్టులు [ధుఁడు. 2.

దుశ్శీలుఁడు. సం. విశ. ఓటటు. చూ, వ్యా

దుష్కరప్రాస. పా. సంయుక్తాక్షరములనేకములున్నది. "అస్త్రంబులో నతని ! రస్త్రాణంబు దుల్చి."

దుష్కరము. సం. విశ. చేయఁగూడనిది.

దుష్కృతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాపము; విశ. 2. దుష్టముగా చేయఁబడినది.

దుష్టచతుష్టయము అం చూ, దుష్టులు.

దుష్టచేష్ట. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

దుష్టము. సం విశ. చెడ్డది: (తె. ప).—అజవ, కీడు, చెడ్డ, గొట్టు, చెరుగొండి, దుడుకు

దుష్టావేశ. సం. వి. అ. స్త్రీ: కందర్-కంచార, కందము, కృతగంధ, తీక్ష్ణకంటక.*.

దుష్టుఁడు. సం. విశ.=కుంట: చూ, దుర్జనుఁడు.

దుష్టులు. అం. దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ, శకునులు (4)

దుష్పత్రము. సం. వి అ. పుం. 1. నల్లకచోరము* చూ, షడ్గ్రంధ; 2: చూ, బలుగక్కు.*. [గూ, హింగులి.

దుష్ప్రధర్షణి. సం వి ఈ. స్త్రీ ములక*:

దుష్ప్రధ సం వి అ స్త్రీ. మైలచాయతోండ: చూ, సరటము.

దుష్ప్రాపము సం. విశ చూ, దురాపము.

దుష్షమము సం అవ్య; చూ, నిష్షమము.

దుస్. సం ఉప. ఇది 'దుర్' యొక్క రూపమునే పొందును

దుసికిలు దే అ. క్రి రూ-దుసికిల్లు 1.జాఱు చూ, సల్లు 2; 2. తప్పించుకొను; వా. 3 అసిఁబోవు, కూడు, తప్పిపోవు, దుస్సిపోవు-దూసిపోవు. ("తప్పిపోవు" అను పదముకడ ద్వి. అ. క్రి. అని వేదువుకొనవలెను)

దుసికిల్లు దే. అ. క్రి —పై.—

దుస్తరము. సం విశ. తరింపఁగూడనిది.

దుస్తు. దే. వి. 1. బట్ట చూ, వస్త్రము; 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము

దుస్త్యజము సం. విశ. విడువఁగూడనిది.

దుస్పర్శ. సం. వి. అ. స్త్రీ· చూ, వాఁకుడు*.

దుస్స్పర్శము. సం. వి. అ. పుం 1. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత; విశ. 2. తీక్ష్ణమైన స్పర్శముకలది.

దుస్సమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దుర్జాతము.

దుస్సర. దే. వి.రూ-దుస్సిర*: చూ, పత్సాసని.

దుస్సలహా. వా. మి. వి. చెడ్డఆలోచన దుర్బోధనము. చూ, బోధనము (చూ, యోచన)

దుస్ససేనుఁడు వై. వి:=చూ, దుశ్శాసనుఁడు (దుర్యోధనుని తమ్ముఁడు)

దుస్సహము. సం. విశ. సహింపఁగూడనిది: చూ, వెక్కసము. 4. [వెక్క సి. 1.

దుస్సహుఁడు. సం. విశ. ఆక్షేపకుఁడు. చూ,

దుస్సిర. దే వి॰ చూ, రూ-దుస్సర*.

దుస్సిపోవు వా అ క్రి. రూ-దూసిపోవు, కూరు చూ, దుసికిలు. 3.

దుహిత. సం వి. ఋ. స్త్రీ. రూ-దుహితా-దుహిత. కూఁతురు చూ, పుత్రిక

దుహ్యము సం. విశ. దోహనము చేయఁదగినది (దోహనము=పాలుపితుకుట.)

దూ

దూ. వా వి: చూ, రూ-దు 2.("దూదూ"అని కుక్కను పిలిచితిని)

దూఃకరి. వై వి =దుఃఖమ్॰ చూ, శోకము.

దూఁకు దే అ. క్రి చూ, రూ-దుముకు.

దూఁకుడు దే విశ॰ చూ, ఎగుడుదిగుడు.

దూఁకొను దే. స. క్రి. (దూఁటు+కొను) 1 ఆస్వాదించు॰ చూ, భుజించు; 2 పొందు చూ, ప్రాపించు.

దూఁట. దే. వి. అరఁటియూఁచె: చూ, ఊచె. 2.

దూఁటు. దే స. క్రి చూ, పొడుచు.

దూఁటుకొను. దే. అ. క్రి ఎగురు భార. అర. 4, ఆ. 386 చూ, లంఘించు

దూఁబఱఁదిండి దే వి. 1. అతివ్యయము; విశ. 2 (దూయు+పఱ+తిండి) మిగులఁజెట్టక గొంతియున్నను అంతియు చెచ్చించి తిను వాఁడు: చూ, బోసుబడి.

దూఁపిడి. దే. వి. (దూయు+పిడి) నూలులోఁ దునవుడు చీడుతగిలించుటకు నిలిపెడు పేఁ మమర్చుడు కొయ్య.

దూగర దే వి రూ-దూగఱ-దూపర (దూపము+కఱ) 1. కఱదూపము: చూ, పొగ; 2. ధాన్యాదిపరాగము: చూ, నూక; 3. చిట్టు తవుడు కలిసిన భాగము.

దూగఱ. దే. వి.—పై.—

దూడ. దే. వి. వత్సము. (ఆవుదూడ, ఎనుప దూడ): చూ, ధేనువు.

దూడపాల. దే వి. గూడపాల*: చూ, కారిము.

దూత సం. వి అ. పుం. 1 చూ, రాయబారి; 2॰ చూ, దూతుఁడు.

దూతవిక్రీయము అం. దండనీతిశాస్త్రములోని వశీకరణములు 20 లోనొకటి చూ, దండనీతిశాస్త్రము (చూ, కామందకము చూ, వశీకరణములు)

దూతి. సం. వి ఇ. ఈ. స్త్రీ.=జోడి. 1 కుంటెనకత్తె చూ, కంఛళి; అం 2. నాయికలకు సహాయురాలు॰ చూ, నాయికలు

దూతిక సం. వి. అ స్త్రీ 1.—పై.—, అం. 2 చూ, దూతీచతుష్టయము.

దూతీచతుష్టయము అం. కామశాస్త్రములోని వి —సారిక, చతురిక, సహసంచారిక, దూతిక. (దీనికి మతాంతరములు మూఁడు — మొదటిదానిలో ఆఱు —ప్రాతివేశిని, శిల్పిని, గారువు, లింగిని, సఖి, తనుపరిజాత; రెండవదానిలో ఎనిమిది.—పరిహిత, ఉద్దీహిత, వతిహారి, భావన, వత్రికా, మూక, స్వయం, భావదూతిక,మూఁడవదానిలో వది యాఱు.—బానిస, కన్య, వెలికత్తె, విధవ, చాకలది, గంధమమ్మునది, పువ్వులమ్మునది, మాఱుఁదల్లి, ఇంటిపెత్తనకత్తె, నీళ్లమ్మకొనునది, చిత్తరువులను వ్రాయునది, భార్య, రతిపరివేశముకలది, కథలుచెప్పునది, చిలుక, గోర్వంక.)

దూతీభేదములు. అం —పై.—

దూతుఁడు సం. వి. అ. పుం. ఎడకాఁడు, కుంటెనకాఁడు, కుంటెనీఁడు, తారుచేవాఁడు-తార్పువాఁడు, పెంటిఁగూర్చువాఁడు, బడవా. (సం. వ.).—దూత (చూ, బడవా)

దూత్యము. సం. వి. అ. న. రూ-దౌత్యము. 1.దూతభావము; 2. దూతకర్మము; 3. దూతస్వభావము.

దూది. వై. వి.=తూల. విత్తుతీసినపత్తి: చూ, పత్తి

దూదిచేట్టు. వా. వి. వీకు: చూ, పెంజిక.

దూదిదబ్బ. దే. వి తోలుదళము గానుండెడు దబ్బ* చూ, శర్కరాంకగు

దూదినిమ్మ. దే వి చూ, మాతులుంగము. *

దూదిపోలియ వా వి ఇంపిలికూలము, గిరిమృత్ పాసగు [టాకిము

దూదిమూట వా వి కంటలము-కంట్లము-కం

దూదేకులవాఁడు. వా వి' చూ, పెంజారి

దూనము సం. వి॰ చూ, సంతాపితము

దూప వై వి.=తాప దప్పి (దేశ్యమని శ.ర) చూ, పిపాస

దూపటిలు. దే అ క్రి (రూ-దూపటిల్లు-దూపించు-దూపిలు-దూపిల్లు) 1. దప్పికొను చూ, నీరుపట్టు; 2 చూ, సంతాపించు.

దూపటిల్లు దే అ క్రి —పై.—

దూపము. వై వి =ధూపః. వాసనగలపొగ చూ, పొగ

దూపార్తి. వై వి (దూపము + ఆర్తి) దూపమువేసెడు పొడగు పెట్టినతట్ట చూ, సంచి

దూపించు దే. అ క్రి' చూ, దూపటిలు.

దూపిలు. దే అ. క్రి —పై.—

దూపిల్లు. దే. అ. క్రి —పై —

దూపె దే. వి 1. అఁడుగుతి: చూ, భగము 12; 2. అపలక్షణము

దూబ దే. వి 1' చూ, సావిదల్లుఁడు; విణ 2. అధముఁడు:చూ, హీనుఁడు; 3: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు; వై. వి 4. ఒకరకము ఖాతము; 5. ఒకరకముగాదె: చూ, పంటశాల.

దూబూచి. ద్వ. వి. (దూయు + బూచి) రూ-దోబూచి. బాలక్రీడావిశేషమునందగు నమస్కరణము. పా. 1, అ. 49: చూ,హాహాహూ; ఖ. 2: చూ, బాలక్రీడ.

దూముడి. దే. వి: చూ, రూ-గుదియముడి.

దూయు. అ. క్రి 1 చూ, రూ-దుయ్యు 1; 2' చూ, రూ-దుయ్యు. 2, 3. ప్రవేశించు: చూ, సోఁకు. 4; స. క్రి 4 చూ, రూ-దుయ్యు. 3; 5 చూ, రూ-దుయ్యు. 4.

దూయుతీఁగ ద్వ. వి. చూ, దుస్పర్శ *

దూయుముడి. దే. వి' చూ, రూ-గుదియముడి.

దూరగిరిన్యాయము పా. దూరముగానున్న పర్వతములు నునుపుగాఁగాన్పించును దగ్గఱపోఁబోవగుట్టలు మెట్టలు ముండ్లుగానుండునను రీతి "దూరపుకొండలు నునుపు"

దూరదర్శి సం వి న్ పుం 1. చూ, విద్వాంసుఁడు; 2' చూ, హరివాహనుఁడు, విణ. 3 చూ, దీర్ఘదర్శి 3.

దూరదర్శిని. పా. (టెలెస్కోప్) దుర్భిణి

దూరసికటస్థలత్వభేదనలక్షణములు అం. ప్రమేయములు [పై —

దూరపాతిత్వరాభ్యాస విస్తరకీర్తనము. అం.—

దూరపుచేట్టము వా వి. వి. చూ, బంధువు

దూరము. సం విణ. దవ్వు' చూ, విప్రకృష్టము.

దూరాన్వయము. అం. సంధిదోషములు 15 లో నొకటి (వీఁడు నామేనబావ యల్లుఁడనుటకు వీఁడు నాకిల్లి తోడఁబుట్టినవానికొడుకుకూతుమగఁడని చెప్పుట. ఈతఁడుదూరపుబంధువని తోఁపఁజేయుటకై యిట్లుచెప్పుట గుణమే యగును. అట్టియుద్దేశములేకుండినదోషము): చూ, సంధిదోషములు.

దూరు. దే. వి. రూ-దూఱు: చూ, నింద. 1.

దూరుబారు. దే. వి. ఒకానొక పావురము:చూ, పావురము.

దూర్చు. దే స. క్రి. 1. చెక్కు: చూ, వారు. 1; వా. ప్రే. 2: చూ, రూ-తూఱుచు.

దూర్వ. సం. వి. అ. స్త్రీ. గఱిక *. చూ, తృణము. 1.

దూర్వామూలన్యాయము పా. గఱికవేరు భూమిలోనుండియుండి చినుకుపడఁగానే చిగుర్చును గానియెన్నటికిని చావదనురీతి.
దూఱు. దే. వి. 1 అపవాదము· చూ, నింద 1; స. క్రి 2: చూ, నిందించే, 3. ఖర్వేశించే· చూ, సోఁగ 4.
దూఱుదుంకెవ. దే. వి· చూ, బాలక్రీడ
దూఱుపడు వ్యా. అ క్రి. నిందింపఁబడు· చూ, వీటిబోవు.
దూల. దే. వి. 1 చూ, విదర్చిక, వా. 2 సంభోగేచ్ఛ· చూ, వాంఛ. 1. [కూశకింబి
దూలకొండి. దే. వి. రూ-దూలగొండి*: చూ,
దూలగొండి. దే వి.—పై —
దూలగొవల. దే వి.—పై —
దూలపోతు దే.వి. ఎల్లప్పుడునుదూలగలవాఁడు
దూలము వై. వి.=తులా-స్థూల ఇంటికురుఁజోల కాడుపుగానమర్చెడు మ్రాను: చూ, మదవచేతులు.
దూలి వై. వి.=ధూళి. రూ-దూళి. ఆంధ్ర. పదా చర. 51 చూ, రేణువు. 1.
దూవర దే. వి: చూ, రూ-దూగర.
దూవలువ. దే వి. (రూ-దూవల్వ-దువ్వలువ-దువ్వల్వ-దువ్వటము) నిచోళము: చూ, వస్త్రము.
దూవల్వ దే. వి.—పై.— [నింద. 1.
దూషణము. సం. వి. అ. న. దూషించుట: చూ,
దూషణుఁడు. సం. వి అ పుం. ఒకరక్కసుఁడు. చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దూషించే. సం. స. క్రి: చూ, నిందించే.
దూషిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ: 1. (రూ-దూషి-దూషీక-దూషము) కంటిపుసి: చూ, పుసి; 2: చూ, వాగఱు; 3: చూ, పాలెపురుగు.
దూష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-చూషు. వరత్ర· చూ, సూత్రము. 1.
దూష్యము సం. వి. అ. న. 1. రాజగృహము: చూ, సదనము 1; 2 బట్ట· చూ, వస్త్రము; విణ 3. దూషింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2.
దూసర. దే. వి చూ, రూ-దుస్సర *.
దూసరి దే. వి. 1. అపవాదము చూ, నింద. 1, 2. దూసరిగడ్డి *: చూ, తృణము. 1.
దూసరులు. దే. వి. బ చూ, ధాన్యము.
దూసిపోవు. హా అ క్రి చూ, రూ-దుస్సిపోవు
దూళి వై వి=ధూళి చూ, రేణువు. 1.

దృ

దృంభువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, సర్పము. జై. 1, ఆ. 10.
దృక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ రూ-దృశ్. 1: చూ, లోచనము; 2: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, బుద్ధి; విణ. 4. చూచువాఁడు.
దృగాయుధుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. [రోజితము.
దృగ్ధము. సం. విణ. కూర్పఁబడినది: చూ, సం
దృగ్బలము. అం: చూ, షడ్బలములు.
దృఢదేశము. అం: చూ, దండవ్యూహములు.
దృఢనాభము. అం: చూ, శస్త్రములు.
దృఢము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము· చూ, హెచ్చు. 1; 3.=దిటము. దిటవుగలది: చూ, స్థైర్యము, 4.=దరుటము. గట్టిది. చూ, బెడిదము, 5. బలిసినది: చూ, స్థూలము. 2.
దృఢసంధి. సం. వి. ఇ. పుం. (దృఢమైన కీలుగల హస్తాద్యవయవము): చూ, సంహతము.
దృతము. సం. విణ. ఆదరింపఁబడినది: చూ, వరీతము.
దృతి. సం. వి. ఇ. పుం.=తిత్తి. కొలిమితిత్తి, తోలుతిత్తి (ఆనియు): చూ, భస్త్రి.

దృతాఖ్యము. అం. చూ, ఉద్ధితకరణబంధనులు
దృప్తుఁడు. సం. విణ. చూ, పొగరుఁబోతు.
దృబ్ధము. సం. విణ. గ్రన్వఁబడినది. చూ, న్యూతము
దృశ్ సం. వి. ఆ స్త్రీ చూ, రూ-దృశు
దృశత్తు. సం వి. చ్ స్త్రీ చూ, రూ-దృషత్తు
దృశ్యము. సం విణ. 1. చూడఁదగినది. చూ, వీక్ష్యము 1, అం. 2. కావ్యము —దృశ్యము, శ్రవ్యము అని ద్వివిధము. అందు దృశ్యము (చూడఁదగినది) నాటకము (మురారి-శాకుంతలము లోనగునవి) (దీనికే రూపకమని నామాంతరము). (చూ, అనూచ్యము) చూ, కావ్యము 4 (చూ, నాటకము 1)
దృషత్తు. సం. వి. ద్ స్త్రీ. రూ-దృశత్తు 1 శిల చూ, రాయి, 2. సన్నెకల్లు చూ, రాయి.
దృషత్పుత్రి సం వి. ఈ. స్త్రీ పొత్రము చూ, రాయి. [పార్వతి 1
దృషద్వతి. సం వి. ఈ. స్త్రీ గౌరి. చూ,
దృష్టము. సం. వి. అ. న. రాజానకు తనఖలము వలనను, పగవారివలనను పుట్టినబలము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2. చూ, వీక్షితము; అం 3. చూ, దృష్టులు; 4 కావ్యలక్షణంబున. —ధనయశఃపరిభృతులు: చూ, అదృష్టము.
దృష్టరజ సం. వి. జ్. స్త్రీ. చూ, రజస్వల.
దృష్టాంతము. సం. వి. అ పుం. 1 చూ, ఉదాహరణము; 2. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 3 చూ, మరణము, అం. 4. ఒకయర్థాలంకారము. (వాక్యసాధర్మ్యము ఉపమానోపమేయముల సాధారణ ధర్మములను బింబప్రతిబింబములవలెభిన్నవాక్యములలోఁ జూపుట) చూ, అలంకారము. 8 [రించే.
దృష్టాంతీకరించే. సం. స. క్రి: చూ, ఉదాహ
దృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము (తద్వి.—దోషముచేత క్రూరమైనచూపునకు.—అదృష్టి), 3 చూ, బుద్ధి, అం. 4: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (చూ, అంగము 3)
దృష్టించే సం స. క్రి: చూ, వీక్షించే.
దృష్టిక్రియలు అం సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, ఉల్లోకితము, అవలోకితము, అనువృత్తము, విలోకితము, పార్శ్వగతము, యాతమ్ము, నిమీలితము, అర్ధనిమీలితము, ఉన్మీలితము, అధస్థలము, కంపితము, అంతర్మీలితము, ఊర్ధ్వతలము, వ్యాసక్తము. (18) చూ, దృష్టిభేదములు (మఱియు ఇందుకు సంబంధించినవి చూ, రసదృష్టులు 8, స్థాయిదృష్టులు 8, సంచారిభావమునఁబుట్టిన దృష్టులు 20)
దృష్టిక్షోభము. సం. వి. అ న చూ, కనుఁబాటు.
దృష్టిభేదములు అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, నిమీలితము, ఉల్లోకితము, అనువృత్తము, అవలోకితము (అని కొందఱు) (8) చూ, దృష్టిక్రియలు
దృష్టిలక్షణాన్వేషణము. అం చూ, ప్రమేయములు.
దృష్టులు. అం. స్నిగ్ధము, హృష్టము, దీనము, క్రుద్ధము, దృష్టము, సభయము, జుగుప్స, విస్మితము (8)

దె

దెంచేనము. దే. వి: చూ, రూ-దంచేన.
దెందము. దే. వి. చూ, రూ-డెందము.
దెత్తి వా. వి. చూ, భూతము.
దెప్పము. దే. వి. తెప్పము: చూ, లక్ష్యము. 1.
దెప్పర. దే. వి. రూ-డెప్పర. 1. అశుభము. చూ, హాని. 2; 2. అశక్యము: చూ, లావు 7.
దెప్పరము. దే. వి. రూ-డెప్పరము. 1 అశుభము: చూ, హాని. 2; 2. చూ, విపత్తు, విణ. 3. అశక్యము: చూ, లావు. 7;

4 దుస్సహము చూ, వైక్లబ్యము 4; వా. 5 గుర్లసము చూ, రూ-దెప్పరము 6

దెప్పరములు. దే. వి. బ. దుస్సహవచనములు. భా° సభా 2, ఆ 255. [బాధపడు

దెప్పరిలు దే అ క్రి రూ-దెప్పరిల్లు చూ,

దెప్పరిల్లు దే అ క్రి —పై.—

దెప్పరికము దే. వి (దెప్పరము + ఆకము) దుస్సహత్వము చూ, హెచ్చు 1

దెప్పిపొడచు. వా స క్రి ఎత్తిపొడచు, దె ప్పి-దెప్పు

దెప్పు దే వి 1. ఎత్తిపొడుపు చూ, ప్రోత్సాహి ము, స క్రి 2 చూ, రూ-దెప్పు.

దెప్పుకు దే వి చూ, దెప్పు 1. (బ దెప్పులు)

దెబ్బ దే వి కొట్టు చూ, మొత్తు. 1

దెబ్బగింజలు. అం చూ, ధాన్యము.

దెబ్బలాట. దే వి (దెబ్బ + ఆట) బహుళమైన వాద చూ, వాద 2

దెబ్బు దే ఎ క్రి విణ చూ, వేగము 3

దెస సై వి 1 దిశా దిక్కు. భాగ క్రి 2, ఆ 57· చూ, హరిత్తు. 1, 2 పైపు చూ, పార్శ్వము 2, 3 దశా అవస్థ చూ, పాటు 7, 4 దశా. దుర్దశ చూ, పేను గొంటు, 5 చూ, గతిణము; 6 అండ చూ, పార్శ్వ 2

దే

దేండ్రు దే. వి చూ, కేండ్రు

దేండ్రువాడు దే వి చూ, రూ-కేండ్రువాడు

దేకి సై వి.=శ్రీకృష్ణునితల్లి, దేవకి: చూ, మాత. 1.

దేకిన వా వి. చూ, రూ-దేగిస

దేకు దే. స. క్రి. చూ, రూ-డేకు.

దేవు సై. వి =ధ్యాన. తలంపు చూ, స్మృతి 1.

దేటె. దే వి చూ, పాల్గొయు

దేయము. సం విణ ఇయ్యందగినది· చూ, హీనము. 3

దేరిజే. దే వి రూ-దేరీజ చూ, సదనము 1

దేరీజే దే. వి —పై.—

దేవఋణము. అం చూ, ఋణత్రియము.

దేవకము సం వి. అ పుం రూ-దేవనము 1 చూ, పాచిక, 2 గెలువనిచ్ఛ· చూ, వాంఛ [చూ, కృష్ణుడు 1.

దేవకీనందనుడు. సం వి అ పుం కృష్ణుడు·

దేవకులోద్భవము సం వి. అ పుం చూ, కాచిమము *

దేవకుసుమము. సం వి అ న· చూ, లవంగము

దేవకృతి అం చూ, గాఢకృతి.

దేవఖాతికము. సం వి అ న చూ, పరిఖ.

దేవగంగ సం వి ఆ. స్త్రీ ఆకాశగంగ. చూ, నది

దేవగంధ సం వి. ఆ. స్త్రీ ఆరామశీతలము, పుష్పటమర్దకము, గంధాఢ్య (తె వ) — గొరుపాల *

దేవగడ్డి సం. వి. ఈ. స్త్రీ పెద్దబోడతరము * చూ, ముండిని.

దేవగణవిశేషము అం: చూ, దేవతాభేదము.

దేవగణాంశము అం చూ, ఉష్ట్రంకములు

దేవచ్ఛందము సం వి. అ. పుం నూఱుపేటలహారము చూ, భూషణము. 2

దేవజగ్ధకము. సం. వి. అ. పుం. కామంచిగడ్డి* చూ, తృణము. 1.

దేవజగ్ధిక సం. వి అ స్త్రీ —పై —

దేవత సం వి. ఆ. స్త్రీ. దేవుడు: చూ, వేలుపు. [కొట్టు; 2. చూ, రచ్చ *

దేవతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, వేల్పుం

దేవతరువులు అం చూ, దేవవృక్షములు

దేవతాడి సై. వి.=దేవతాళము. డావరడంగి. *. చూ, విషవాళని.

దేవతాపంచాబ్రాహ్మణులు. అం. కృష్ణయజు ర్వేదులు. శ్రీకృష్ణాది కృష్ణాలయ గోధకులు నైయున్నారు. చూ, ఉత్కలులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దేవతాభేదము. అం. (దేవతలవలనఁబుట్టినవారు) విద్యాధరుఁడు, అప్సరసలు (ఊర్వశీప్రభృతులు), యక్షులు (కుబేరాదులు), రక్షస్సులు (విభీషణాదులు), గంధర్వులు (హాహాహూహూప్రభృతులు), కిన్నరులు (గుఱ్ఱపుమోముగలవారు), పిశాచములు (మాంసాశనులు, కుబేరానుచరులు), గుహ్యకులు (మాణిభద్రుఁడు మొదలైన నిధిపాలకులు), సిద్ధులు (విశ్వావసుప్రభృతులు), భూతములు (ఇష్టమునొందెడి బాలగ్రహాదులు), తద్విశేషములు – కింపురుషుఁడు–కింపూరుషుఁడు, ద్రుమిణుఁడు, ద్రుముఁడు, క్షేత్రపాలుఁడు, క్రతువు, కుష్మాండుఁడు, కువేరుఁడు, కాలకికాలుఁడు, ఖేచరుఁడు; (తె. ప.)—జక్కిమోరవేలుపు (నిగరత విశేషాదులకు: చూ, వేలుపు) [దేవతాది *.

దేవతాళము సం. వి అ పుం = చూ, రూ-

దేవదత్తము. సం.వి. అ పుం. 1. ఒకఉపవాయువు (జృంభప్రవర్తమానవాయువు): చూ, వాయువు; 2. అర్జునుని శంఖము. చూ, సంకు. 1.

దేవదారి. నై వి =దేవదారువు* చూ, సూక్ష్మదారువు. (చర్మరోగములలో దీని తైలమును వాడెదరు.) [వై.—

దేవదారువు. సం. వి. ఉ. పుం. =దేవదారి.—

దేవదాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, లత. 1

దేవద్యుతిక్కు. సం. విశే. (చ్. ఈ. చ్) 1. దేవతలనుగూర్చిపోవువాఁడు; 2. దేవపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

దేవనము. సం వి. అ. న. 1. క్రీడ చూ, విలాసము. 1; 2. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. గెలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 4. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; పుం 5 పాచిక: చూ, వ్యవహారము. 4

దేవనాయకుఁడు అం చూ, నాయకత్రియము.

దేవనాశము సం వి అ. పుం అడవి కిక్కిసకసవు* చూ, తృణము. 1.

దేవబ్రాహ్మణులు పా. ఉంఛవృత్తిచే సాత్త్వికము మితాహారమునుజింపుచే సంతుష్టికలిగి ఇంద్రియ నిగ్రహులై వేదశాస్త్రములయందలి యథార్థార్థజ్ఞానము గలవారై తత్త్వజిజ్ఞాస గలవారగువారు దేవబ్రాహ్మణులు. (వీరు దశవిధబ్రాహ్మణులలోనివారు) చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేవభాగాంశము అం. చూ, షష్ట్యంశములు.

దేవభూయము. సం. వి. అ న. దేవత్వము చూ, సాయుజ్యము.

దేవమణి. సం. వి ఇ. పుం 1. కౌస్తుభము: చూ, రత్నము. 1, 2 చూ, శివుఁడు; 3 గుఱ్ఱము మెడసుడి: చూ, సుడి. 1; అం. 4: చూ, శుభావర్తములు.

దేవమాత. సం వి ఋ స్త్రీ. చూ, మాత. 1

దేవమాతృకము. సం వి అ పుం. వానచేపండెడుదేశము చూ, దేశము

దేవమాసము. సం వి. అ పుం. గర్భాష్టమమాసము: చూ, మాసము. 1.

దేవయజ్ఞము. సం వి. అ పుం 1. చూ, హోమము, అం. 2. చూ, యజ్ఞములు.

దేవయోనివిశేషము. అం. చూ, దేవతాభేదము.

దేవర. నై. వి.=దేవః 1 ఏలిమిఁడు: చూ, ప్రభువు 2, 2. చూ, వేలుపు

దేవరంపు. దే. వి. బలిమాలడము అం. భాప్రి. 116 చూ, వాచోరపము.

దేవరుఁడు సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవృఁడు, మగనితోఁబుట్టువు: చూ, సహోదరుఁడు.

దేవబ్రాహ్మణులు. పా. అథర్వణవేదములో [illegible] శాఖకుచెందినవారు [illegible] ని, ఉత్కళదేశము [illegible], [illegible] కానంబడుదురు [illegible] నొకశాఖవారు [illegible] ననారిరి చూ, బ్రాహ్మణులు

దేవలుడు సం వి. అ పుం చూ, అగ్రయుడు 1-2-3

దేవలోకము. సం వి అ పుం చూ, స్వర్గము

దేవవల్లభము సం వి అ. పుం చూ, పొన్న [illegible]

దేవవృక్షములు అం. (దేవతరువులు) మందా [illegible]ము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము

దేవశక్తి అం చూ, [illegible]

దేవశాలి [illegible] చూ, ధాన్యము.

దేవసాయుజ్యము. సం వి అ. న చూ, దేవ సాయుజ్యము

దేవసర్గము అం చూ, సృష్టిసర్గములు

దేవళము వై వి =దేవాలయ చూ, సదనము 1

దేవళ్లు వై వి బ =దేవా దేవతలు చూ, వేలుపు

దేవా [illegible]. దే వి చూ, జేంపట్టి. (దేవాం గులు సంస్కృతమని [illegible])

దేవాంశము. అం చూ, షట్ప్రంశములు

దేవాగ్న్యంశము. అం — పై —

దేవాజీవి. సం. వి న్ పుం. చూ, దేవలుడు

దేవాజీవుడు. సం వి అ పుం — పై —

దేవాదివర్ణని అం చూ, టక్కుజపభాషలు (చూ, భాష 1)

దేవానాంప్రియము. సం. వి. అ పుం 1. మేక చూ, మేషము 1; 2. మేకపోతు. చూ, మేషము 1. [డు రాఘ. 1, ఆ. 5.

దేవానాంప్రియుడు. సం. వి. చూ, మూర్ఖు

దేవాలయము. సం. వి. అ. న =.చూ, దేవళము.

దేవావాసము. సం. వి. అ. పుం చూ, రచ్చ*.

దేవి. సం.వి. ఈ స్త్రీ (క్రీడించునది) 1 దుర్గ చూ, పార్వతి. 1, 2 =గేవేరి రాణి చూ, రాజ్ఞి; 3 పోగ* చూ, ఎర్రన, 4 పిశ్కా* చూ, స్పృక్క

దేవిక సం వి అ. స్త్రీ చూ, దారికము

దేవిడీ వా. వి కోటవాకిలి. [ను హుత్తము వు

దేవిడీమన్నా వా వి కోటవాకిలికి రాకూడద

దేవీకోట. అం. శోణితపురము చూ, దేశము

దేవీమతము అం. చూ, తంత్రికులు

దేవు సే. స క్రి 1 నీళ్లలోనగునానియందుం డి తవవియెత్తు, 2 చూ, వెతకు. అచ్చ. సుం, కాం 8

దేవుడు సం వి అ. పుం. 1 =దేవః: చూ, వేలుపు, వా. 2. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు పట్టాభిషిక్తుడు చూ, రాజు. 1

దేవురిపర్ణసము. అం చూ, శకునరహితములు.

దేవురించే దే.అ. క్రి మా, వాచోయ హరిశ్చ 4, ఆ 103

దేవురింపు దే వి చూ, రూ. దేవరింపు

దేవురు దే. వి.— పై —

దేవురుగొట్టు దే విః చూ, దేవె

దేవులాడు దే. స క్రి (దేవులు + ఆడు) 1: చూ, వెదకులాడు, వా. 2 విచారించే.

దేవ్రుడు. సం. వి ఋ. పుం: చూ, రూ- దేవరుడు

దేవెరి. వై .వి. =దేవి.రూ- దేవేరి. 1.రాణి చూ, రాజ్ఞి; వా. 2. దొరసాని. చూ, రాజ్ఞి.

దేవేరి. వై వి =1 — పై —; 2. — పై.— పాండు, 1, ఆ 238.

దేశకాలవిభజనము. అం: చూ, అంగపంచకము (చూ, అంగము. 9) [డు.

దేశకుడు సం విః చూ, అవ్యవసాయవంతు

దేశజధర్మములు. అం: చూ, ధర్మములు.

దేశభాషాభిజ్ఞానము. అం చూ, ఉపవిద్యలు.

దేశము. సం. వి అ. పుం. 1. అనేకపట్టణములుగల గొప్పభూభాగము ఉపవర్తనము, జ, జనపదము, జనాంతము, జానపదము, డ, ఞ, ప్రదేశము, మండలము, రాష్ట్రము, విషయము (తె. ప)—అణియము-అణెము, అఱుఁ, ఊరు, ఏఱుక, కటంక, నాడిక, నాడు, నాణెము, మాగాణి-మాగాణ, విలాతి, సీమ చూ, దేశములు, (సంగానానికి చూ, సీమ 1), అం 2 చూ, [illegible] సమూహములు; 3 చూ, రాగాంగములు (చూ, అంగము. 9)

దేశములు అం ప్రధానమైన దేశములు ౫౬ - ౧ అంగము; ౨ వంగము, పుండ్రము; ౩ కళింగము-కళింగము; ౪ కర్ణాటము, ౫ కేరళము-కేరలము, ౬ కామరూపము; ౭ గౌడము-గడము, పుండ్రము, వరేంద్రి; ౮ వనవాసము, ౯ కుంతలము; ౧౦ కొంకణము-కోంకణకము; ౧౧ మగధము, కీకటము; ౧౨ సురాష్ట్రము, ౧౩ మాళవము-మాలవము; ౧౪ లాటము; ౧౫ భోటము; ౧౬ వరాటము, ౧౭ శబరము, ౧౮ పపురము; ౧౯ కురువు, కురుక్షేత్రము, గమిష్ణువు, ధర్మక్షేత్రము, వినశనము; ౨౦ అవంతియము-అవంతి, ఉజ్జయని, విశాల. (తె. ప).—ఉజ్జేని; ౨౧ పాండ్యము; ౨౨ మద్రము; ౨౩ సింహళము; ౨౪ ఘూర్జరము, (తె. ప) —గుజెరాతి-గుజేరి-గుజెరు- గుజ్జరాతి-గుజ్జరి, ౨౫ పారశీకము; ౨౬ మిథిలము, ౨౭ పాంచాలము, ౨౮ శూరసేని; ౨౯ గాంధారము; ౩౦ బాహ్లికము-బాహ్లీకము; ౩౧ హైహయము; ౩౨ శాళవము; ౩౩ సాల్వము- శాల్వము, శాగకుక్షియము, ౩౪ పుండ్రికము; ౩౫ ప్రాగ్జ్యోతిషము; ౩౬ మత్స్యము; ౩౭ చేది-చైద్యము-చేదయము, డాహాలము; ౩౮ బర్బరము; ౩౯ నేపాళము; ౪౦ గౌళము; ౪౧ కాశ్మీరము-కశ్మీరము, కీరము, శాస్త్రశిల్పనము; ౪౨ కన్యాకుబ్జము-కన్యాకుబ్జ-కాన్యకుబ్జము, కుశస్థలము, కాశము, గాధిపురము; ౪౩ విదర్భ-కదర్భము, ౪౪ ఖురసాణము, ౪౫ మహారాష్ట్రము, ౪౬ కోసలము, ౪౭ కేకయము, ౪౮ అహిచ్ఛత్రము; ౪౯ త్రిలింగము, త్రిలింగక్షేత్రము, ఆంధ్రము సంధ్రము, ఆంధ్రమండలము-ఆంధ్రమాపలము (తె ప)—తెనుఁగు-తెలుఁగు; ౫౦ ప్రయాగము; ౫౧ కరహాటకము, ౫౨ కాంభోజము- కంభోజము-కంబోజము; ౫౩ భోజము, ౫౪ చోళము-చోలము-చోడము; ౫౫ హూణము, ౫౬ కాశి, అవిముక్తము, ఆనందకాననము, కాశము, కాశిక, జిత్వరి, తపస్థలి, తీర్థరాజి, వారణాసి (తె ప.)—బనారసు ఇత్యాది (చూ, సీమ 1); మఱికొన్ని ముఖ్యదేశములు. ౧ అంగలభూము-అంగలభూమి; ౨ అంబష్ఠము; ౩ అధిష్ఠానము, ౪ అరేబియా-హరబ్బి, ౫ అలక-అళక; ౬ ఆంధలి; ౭ ఆకరి; ౮. అభీరము; ౯. ఆరట్టము; ౧౦. ఆర్యావర్తము, కర్మభూమి, పుణ్యభూమి; ౧౧ ఆశ్రియము; ౧౨ ఉత్కలము, ఒరిస్సా, ఓడ్రదేశము, ఓడ్రము (తె. ప)—ఒడ్డాది; ౧౩. ఉదీచ్యము, ౧౪. ఉపవర్తనము; ౧౫. ఉరుమంజి- హురుముంజి-హురుముంజి-హుర్ముంజి, ౧౬ కచ్ఛ; ౧౭. కరూశము-కారూశము; ౧౮. కాంపిలము-కాంపిల్యము; ౧౯ కామరూపము; ౨౦. కీకటము-కీకటాను; ౨౧. కుండినము; ౨౨. కుకురము, ౨౩ కుణాలము; ౨౪. కుముద్వంతము-కుముదావాసము-కుముద్వాన్; ౨౫. కురాసాని; ౨౬ కొట్టూరు; ౨౭. కోదండము; ౨౮. కోమలము, ౨౯. కోలాంశము; ౩౦. కొంగము; ౩౧. కౌశాంబి, వత్స

పత్తనము; ౩౨. ఖశము, ఖశయష్టు్రిస్క్రము; ౩౩. గర్తము; ౩౪. గోండము, ౩౫. ఘూర్ట్టాణము; ౩౬. చీనము, ౩౭. జవనము-యవనము; ౩౮. తక్షశిల; ౩౯. తామలిప్తము-తామలిప్తి, వేలాకూలము; ౪౦. తుపుష్కము; ౪౧. త్రిగర్తకము, ౪౨ దండకము, ౪౩ దక్షిణాపథము, ౪౪ దశార్ణము, కుక్కురము, యవనము, సాత్వతము; ౪౫ దాశేరకము, ౪౬ దేవమాతృకము; ౪౭ నద్యంతము-నద్వలము, ౪౮ నదీమాతృకము, ౪౯. ఒ్రిహ్మావర్తము, తపోవటము, ౫౦ మందిరము, ౫౧ మరుభువు; ౫౨ మలయము; ౫౩ లంపాకము; ౫౪.శకము; ౫౫ సింధువు, ౫౬. సౌవీరము, కుమాలకము, ౫౭ ద్రోణి మఱియు, అచ్చి, అచ్చివట్టము, కలంక, కోన ఇత్యాది చూ, సీమ 1; ప్రధానమగు పుణ్యనగరములు.—౧. అయోధ్య, కోశలము-కోసల-కోసల-కోసలము. (తె.ప)—అయోధ్య, ౨ మధుర, ౩. మాయ, ౪ కాశి, ౫. కాంచి (తె ప)—కంచి; ౬. అవంతి-అవంతిక, ఉజ్జయిని, విశాల (తె ప)—ఉజ్జని, ౭ ద్వారవతి, మొదలైన ముఖ్యనగరములు.—౧ గయ, ౨ చంప, ౩. ప్రాగ్జ్యోతిషము, కామరూపము; ౪. అశ్మనగరము, ౫. ఉపపట్టణము, గుహ్య-గుహ్యము-గృహ్య (తె ప)—పెంట-పేట; ౬ రాజధాని, కటకము (తె. ప)—రాచవీడు. ఇత్యాది. (చూ,సీమ 1) పట్టణమునకు —కర్వటము, కోట్టము, ఖర్-ఖంబు, నగరము, నగరి, పట్టణము, పురము. (తె ప.)—పట్టము-పట్నము, పోలు, సీమ; ప్రసిద్ధికెక్కిన పట్టణములు.—౧ అస్థానము, ౨. అమర, అమరోహము, అమరము, ఇంద్రనగరి, ఇంద్రలోకము, సుదర్శనము. (తె. ప.)—అమరావతి; ౩. అలక, కాంతిమతి, ౪. విశాలి, విశి,

౫ కుసుమపురము, ౬ ఖపురము; ౭ ఖర్పూ. (తె. ప).—కసబా; ౮ గంధవతి; ౯ చంప, పుష్ప, మాలి; ౧౦ త్రిపురము; ౧౧ దుర్గము, కోట్టము. (తె. ప)—కోట. ౧౨ ధార; ౧౩ బాణపురము, బాణరాజనగరము, ఉషావనము, కోటివర్షము-కోటీవర్షము-కోటవీపురము, దేవికోట, శోణితము; ౧౪ బ్రహ్మపుర, అజాపత్య, అభిప్రి, ఆనందపు, ౧౫ మాహిష్మతి, కథ, ౧౬ యమపురి, చిత్రితాకరి, ౧౭ (తె ప) —రేవు (కరవాటపట్టణము). ౧౮ వైకుంఠము; ౧౯ శంనపురి-శంభుపురి, ఏకచక్రము, హరిగృహము; ౨౦ హస్తినాపురము- హస్తినపురము-హస్తిని-హస్తినీపురము, గజసాహ్వయము-గజాహ్వ-గజాహ్వము-గజాహ్వయము; ౨౧ త్రిచినాపల్లి (త్రిశిరఃపురి) ఇత్యాది (చూ,సీమ. 1); దిక్పాలపట్టణములు —అమరావతి, అలక, కృష్ణాంగన, గంధవతి, తేజోవతి, యశోవతి, శ్రద్ధావతి, సంయమని; గ్రామాదులు.—౧ పట్టణమునకు దగ్గఱిఊరు.-ఉపపట్టణము; ౨ గ్రామము.— ఉపవసథము, కపితము, కీరము, కులము, గ్రామటిక, గ్రామము, జనపదము, జానపదము, నివృత్తి-నీవృతి (తె. ప) —ఊరు, కుప్పము, కోటిక-కొట్టిక, గామము, పల్లియ-పల్లె, పాడు, పాళెము, పొలము, ౩ బ్రాహ్మణుల ఊరు-అగ్రహారము, విప్రపురి (తె. ప) —పల్లెండ్లు, ౪ దగ్గఱిలపేట.—ఖేటము; ౫ పంటకాపులపల్లె.-ఖేటము; ౬ గొల్లపల్లె-ఆభీరపల్లి, కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము, ఖేటకము-ఖేటము, గ్రామప్రధానము, ఘు, ఘోషము. (తె. ప.)—గొల్లపల్లె, మంద, వేపిపల్లె, ౭ బోయపల్లెకు.—కళ్మలము, నిషాదము, శబరాలయము (తె. ప)—పక్కణము, బోయపల్లె; ౮ పాళెపేటకు —

తగలము; ౯. కమ్మతి వడ్రింగులపల్లె — కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము, ౧౦ కొండపక్కపల్లె — కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము; ౧౧ సన్నాలు గ్రామములుగల పరగణాకుముఖ్యగ్రామము — కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము, ౧౨. నగరమునకు దగ్గర అనున్న గ్రామము - గృహ్య; ౧౩ మంగలిపల్లె కళింజనము, ౧౪ చిన్నపల్లె — ఖండిక-ఖండ్రిక; ౧౫ అడవిలోనియూరు — అడవిపల్లె, కామూరు; ౧౬. మాలపల్లె — గ్రామాంతము (తె. ప) — మాలపల్లె, ౧౭ గ్రామముల గుంపు — గ్రామత, చక్రము, ౧౮. గ్రామ విశేషము — ఖేటకము, ౧౯ చెంబడిపల్లె - (తె. ప) — కుప్పము; ౨౦. పల్లెటూరు — జనపదము, ౨౧ మండలము, జనపదము, ఇత్యాది (చూ, సీమ 1), మఱికొన్ని విశేషములు — ౧ చంద్రలోకము — అనంగాలయము; ౨ ఇహము, ఇహలోకము ఇత్యాది (చూ, లోకములు;) 3 ఐరావతమును ఖండము - ఐరావతము, ౪. ఖండములు — (చూ, ఖండములు 1) (చూ, ఐరోపా 572 పొరట); ౫ తనదేశము కానిదేశము — దేశాంతరము ఇత్యాది. (చూ, దేశము. 1) (మిగిలినవానినిగూర్చి "సీమ. 1." చూడుము.) [సత్యము 1

దేశరూపము. సం వి. అ. న. న్యాయము: చూ,

దేశపాండ్య వా. వి. చిన్నజమీదారుఁడు.

దేశస్త్రీలు. అం. చూ, స్త్రీ

దేశస్థబ్రాహ్మణులు పా. ఋగ్వేదులు.— కొండఱు సామవేదులు కొండఱు అధర్వణవేదులు. ఈరెండుశాఖలవారు ఋగ్వేదులతో చుట్టరికము చేయుచున్నారు. వీరిలో దక్షిణ పరిగ్రహించువారు భిక్షులనియూ తదితరులు గృహస్థులనియుఁ జెప్పుదురు. వీరిలో రావు, పంట్, దేశాయి, దేశపాండి, దేశముఖి, కులకరణి, పటేల్ ఇత్యాదులు బిరుదములు. చూ, బ్రాహ్మణులు. [చూ, ౕఊరు 3

దేశాంతరము అం తనదేశముకాని దేశము.

దేశాటనజచాతుర్యము అం చూ, సుగుణములు.

దేశి అం. చూ, రాగాంగములు

దేశికుఁడు సం వి అ పుం 1 గురువు. చూ, పంతులు 1, 2 దేశముతిరుగువాఁడు.

దేశియ్యాము అం చూ, ఉద్ధతము. 2

దేశీయక్రియలు. అం ధృపక, సర్పిణి, కృష్య, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాక, పతిత.(8)

దేశీయము. పా చూ, జాతీయము.

దేశ్యక్రియలు అం 1 చూ, తాళక్రియలు; 2 ధృపకము, సర్పిణి, కృష్యము, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాకము, పతిత (8) చూ, దేశీయక్రియలు.

దేశ్యము సం విణ. దేశమునసంబంధమునది. చూ, గ్రామ్యము 10 (చూ, దేశ్యములు)

దేశ్యములు పా. 1 ఎ ఒ ఁ చే జే ఱ ఈ యక్షరంబులుగల పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.— ఎవఁడు, ఒకఁడు, కోన, అనఁటి, చోపడి, జోలు, చెఱుకు; 2 స్వార్థంచేగాగమంబులేని క్రియలు దేశ్యములు. "ఉదా. — పండు, చేయి; 3. రేఫము ద్విత్వముగలవి దేశ్యములు ఉదా — అఱ్ఱు, ఇఱ్ఱి, కుఱ్ఱ; 4. సర్వనామములును, కృత్తద్ధితాంతములును దేశ్యములు, 5 ఔపవిభక్తికములు దేశ్యములు ఉదా.— కన్ను, ముల్లు, తాయి, పేను; 6. డువర్ణమునకు వెనుక ఉత్వములేని పదములు దేశ్యములు. ఉదా.— కర్తలుఁడు, వెంకఁడు; 7 ప్రథమ వచనైక లోపంబుగల పున్నపుంసకంబులగు అకారాంతములును అన్నియు కారాంత పదములును దేశ్యములు. ఉదా.— అన్న, పాలు, బల్లెము; 8. హ్రస్వాంతముల బహువచనము రువర్ణంబాయెనేని యవి దేశ్య

ములు ఉదా — అల్లుడు, పగతుడు; 3. సంయుక్తవర్ణంబు బహువచనంబగు పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.— అంపురి, తాళ్లు, కోమట్లు, పైర్లు, ఆటకండ్లు; ౧౦ అయి, ఆవు, గ, డొ, మొదలగునవి ఆదేశముగాఁగలవి దేశ్యములు ఉదా — ఐతి=అయితి; ఔదు=అవుదు; కాకితము=కాగితము; పోడిమి=పోణిమి, పగలు=పవలు మొ.)

దేసము. వై వి = ద్వేష· చూ, విరోధము. 1

దేహగంధము. అం స్త్రీ లక్షణాంగములలో నొకటి (సంపెంగకలిగొట్టు పువ్వులవాసన గలిగిన సౌభాగ్యముగలిగి పతివశయై యుండును. క్షీరగంధ, కటుగంధ, రక్తగంధములు దుఃఖప్రదములు ధాన్యగంధము, వేఁపగంధము, గోమూత్రగంధము, హరిదళగంధము, దుష్టగంధము, గంధమూషికా గంధము (చెంచెవాసన), మత్స్యగంధము, ఉగ్రగంధములైన విడువ వలెను)· చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహపుపాఱువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

దేహబాధ వా.వి 1 మలవిసర్జనమునకు వెడలుట, 2. శరీరాయాసము

దేహము సం వి అ. పుం, న. 1 మేను చూ, శరీరము; పా 2 దీనికి ఉపమానములు — సిఁగె, శంపాలత; అం 3. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి (శరీరము, అంగము — మిక్కిలిపొడవుగాక మిక్కిలిపొట్టిగాక మిక్కిలిలావుగాక మిక్కిలి సన్నముగాక యున్నఁబ్రశస్తము భోజనము, నిదుర, రతిశ్రమకాలమునఁజేయుచేస్నానము అలస్యముగఁజేయుట ఆయుర్వృద్ధి 108 అంగుళముల పురుషుండైన దివ్యపురుషుండగు): చూ, లక్షణాంగములు; 4 స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (లావుగాక, సన్నముగాక, పొడవుగాక, పొట్టిగాకయున్న శ్రేష్ఠము. మృదువై నభోగియగు విరిఁగైనసల్పాయువగు.): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5. (దేహము): చూ, టక్కుజభాషలు (చూ, భాష. 1).

దేహయాత్ర. సం వి. అ స్త్రీ. 1 చూ, సాపాటు, 2 చూ, మరణము

దేహరోమము అం. 1. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి (రోమము —. ఒక్కటిరైన రాజగు. రెండైనధనవంతుఁడగు. మూఁడైనపండితుఁడగు బహురోమమైన దరిద్రుఁడగును): చూ, లక్షణాంగములు, 2 స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి (రోమము — సూక్ష్మములైన సుఖపతియగు. రూక్షములైన బిడ్డలు లేనిదగు)· చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు

దేహళి సం వి ఈ. స్త్రీ: గేహళి, ఉదుంబరము, కుతుపము, గృహావగ్రహణి(తె ప).- కడప-గడప. (చూ, వాకిలి)

దేహళీదీపన్యాయము. పా. (దేహళీదత్తదీపన్యాయము) గడపఁమీఁద దీపముబెట్టిన నింటిలోనఁ బైఁట గూడ నుపయోగించేనురీతి.

దేహి సం. విశ (న. ఈ. న.) 1. దేహము కలవాఁడు· చూ, శరీరి; వా. 2. జీవాత్మ. చూ, హంసుఁడు. 2; 3. ఓచ్చే మెత్తువాని ప్రార్థనయందలి విధేయతను సూచించే శబ్దము. "భవతు భిక్షాందేహి."

దై

దైతేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దైత్యుఁడు.(బ. దైతేయులు=కశ్యపునకుదితియందుఁగల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు 1.

దైత్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. కల్లు: చూ, సుర.2.

దైత్యగురువు. సం. వి. ఉ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

దైత్యము. అం: చూ, శత్రువులు.

దైత్యారి. సం. వి ఇ. పుం. 1. విష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. దేవుఁడు:చూ, వేలుపు.

దైతేయుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దైతేయుఁడు.

దైన్యపడు. మి. అ. క్రి: చూ, వాచోరు.

దైన్యపాటు. మి. వి: చూ, వాచోరుపము.

దైన్యము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; అం. 2. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (ఓ మన్మథుఁడా ! పురవైరికిందిగను దప్పించిన నీకీ విరిబోఁడియవనెంత ! కరుణఁజూచిరక్షింపుము): చూ, సంచారీభావములు. [పు. 2

దైర్ఘ్యము. సం. వి. అ. న. నిడుపు: చూ, పొడ

దైవఘటన. 1. భగవంతుని యేర్పాటు· చూ, సంధానము; అం. 2. అగ్నిజలాదులవలనఁ బుట్టెడు కీడులలోనొకటి చూ, అదృష్టము

దైవజ్ఞ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, సోదకత్తె; 2: చూ, బల్లి.

దైవజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. జోస్యుఁడు· చూ, సాంవత్సరుఁడు; 2. గణకుఁడు: చూ, పంచాంగరుఁడు.

దైవతభూషణ. అం: చూ, భిన్నపంచమజభాషలు. (చూ, భాష. 1)

దైవతము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, వేలుపు; 2. దేవతది.

దైవత్వము. సం. విశే. ఈశ్వరత్వము: చూ, అనిమిషత్వము. [చూ, విచికిడి.

దైవప్రశ్నము. సం. వి. అ. పుం. ఉపశ్రుతి:

దైవము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, అదృష్టము; 2. దయ్యము, పిశాచము: చూ, భూతము; 3: చూ, వేలుపు; పుం. 4. జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞముప్రారంభింపఁబడినప్పుడు యథావిధిగా తత్కర్మము నడపిన ఋత్విజుని యలంకరించి కన్యనిచ్చి చేయు వివాహము: చూ, వివాహములు; అం. 3: చూ, విగ్రహములు.

దైవాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దయివాఱు. (అతిశయించుటకు.— ఆశ్వా. 5, ఆ. 85.)

దైవికము సం. విశే. దైవమువలనఁగలిగినది: చూ, గుర్డివాటు.

దైశికరాగజ్ఞానము. అం: చూ, మగుణములు

దొ

దొంకెన. ద్వ. వి: చూ, రూ-దొంకెన

దొంగ. దే. వి. 1. రూ-దొంగ: చూ, చ్రుచ్చు. 1; 2.అరఁటిపువ్వులోనికాడ: చూ, చ్రుచ్చు. 2; విశే. 3: చూ, వంచనము.(దొంగచూపు, దొంగనిద్ర, దొంగభక్తి, దొంగకూడు మొ)

దొంగకాయ. పా. 1. (వృంతపరిణామఫలము) జీడిమామిడిపండు: చూ, గుంజోకాయలు; వా. 2. దొంగిలించినకాయ.

దొంగతనము. దే. వి. (దొంగపని, దొంగతికము): చూ, ముచ్చిలి.

దొంగతోఁత్తులు. దే. వి. బ. 1: చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2. దొంగబుద్ధికలవారు

దొంగపని. దే. వి: చూ, దొంగతనము.

దొంగతికము. దే. వి.—పై.—

దొంగిలించు. దే. స.క్రి. (రూ-దొంగిలు):చూ, ముచ్చిలించు.

దొంగిలు. దే. స. క్రి.—పై—

దొంగు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దొంగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దొంగు.

దొండ. వై. వి.–దుండి.* (దీనిభేదములు.— అడవిదొండ, కాకిదొండ, చేఁదిదొండ, నాగదొండ, సీటిదొండ, పాముదొండ,పింజిదొండ, లింగదొండ, మరుదొండ (శేక) మర్దిదొండ మొ):చూ, రక్తఫల.

దొండి. దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.

దొంతు దే. వి. ఒకానొకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1. [చూ, కంథళి.

దొంతికత్తియ. దే. వి. రూ-దొంతికత్తె కుట్టని:

దొంతర. ద్వ. వి. (దొంతి + తరఁగ) 1. దొంతి. విజ. 3, ఆ. 190 చూ, దొర 1; 2. పరంపర. విజ. 1, ఆ. 114; విణ. 2. పరంపరగాయైనది. కళా. 8, ఆ. 96; వా 4. ఇరువది రూపాయలు "ఒకదొంతర లంచేము ఇచ్చినాను." [ముద్దు 3

దొంతరముద్దు. ద్వ. వి. ఒకరకముముద్దు చూ,

దొంతిరవళులు ద్వ వి. బ చూ, అంకెలు. 2

దొంతి. దే వి. రూ-దొంతర-దొర. 1 ఒకటి మీఁదనొకటిగా నుంచిన కుండలు లోనగు వాని వరుస చూ, దొర. 1; 2. పంక్తి లక్ష్మీ. 4, ఆ 141 చూ, వరుస 1; విణ 3 దొంతియైనది ఆం, భా. ద్వి 34

దొంతిగాడు. వా స క్రి చూ, అడుకు 3

దొండపడి ద్వ వి (దొంతు + పడి) 1 సందడి కలుగఁగలుగు ధ్వని చూ, స్వనము 2; 2. గాసి కొను జనసమూహము. భార. ద్రో. 4, ఆ 129 చూ, సందడి 1.

దొండడించే దే అ. క్రి చూ, సందడించే

దొండము. వై. వి ఇద్వంద్వ. 1. ద్వంద్వరోగము చూ, రోగము 1, వా 2 సొం చూ, సంగడి 5 [సంగడి 5

దొందు వై వి ఇదండ-ద్వంద్వము సరి చూ,

దొంపు దే వి. 1. మల్లసరుస చూ, భూమి 1, 2 చూ, తలపట్టు

దొంగపొగొట్టు ద్వ వి. (దొంగు + పుర్ + కొట్టు) (వ్యతిరేకలక్షణచే) పిరికి (పెండుపులులను గొట్టువాఁడు అని శబ్దార్థము : చూ, పిఱికి

దొగ్గరి దే వి. చూ, రక్తపొప్పము ౧

దొపకోడ దే. వి. కాలుంట లోనగువానియం డగునను కరణము. చూ, హలాహలా.

దొకప. దే. విణ: కుడిచి. (సం. వ).-తురూపి, అనాకారి.

దొడ్డ. దే. విణ. రూ-దొడ్డు గొప్ప "దొడ్డమ్మ, దొడ్డవాఁడు": చూ, మహిత్తము.

దొడ్డతనము. దే వి. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత. 1; 2 మంచితనము. చూ, యోగ్యత. 2.

దొడ్డయడవి. దే వి. పెద్దయడవి: చూ, విపినము.

దొడ్డయొగ్గు. దే. వి. మహోక్షము. చూ, వృషభము. 1.

దొడ్డవాఁడు. వా. వి. చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

దొడ్డి వై. వి ఇదోగ్ధి. 1. పసులగొట్టము చూ, సదనము. 1, 2. పసులు మేయుకంచె చూ, వివీతము; 3. చూ, పెరడు, వా. 4. చూ, మలుఁగుదొడ్డి, 5. పొంతదొడ్డి

దొడ్డికట్టు ద్వ వి. చేట్టుకొల్లాయ చూ, సదనము 1.

దొడ్డికాళ్ళవాఁడు ద్వ. వి. చూ, పంజ్ఞావు

దొడ్డికాళ్లు ద్వ వి బ పంగటికాళ్లు చూ, ముడికాళ్లు

దొడ్డిపల ద్వ వి ఒకరకముపల చూ, పల. 1

దొడ్డివాకిలి. ద్వ. వి పెరటిద్వారము చూ, వాకిలి (చూ, సదనము 1)

దొడ్డు దే విణ చూ, రూ-దొడ్డ. [హెచ్చు 3

దొడ్డువాఱు. దే. అ క్రి అధికమగు చూ,

దొత్త దే విణ. వేశ్యాడునది.

దొద్ద. దే. వి. కొల్ల: చూ, లూటి. 4.

దొద్దకత్తె ద్వ. విణ. కొల్లపెట్టుఆఁడుది చూ, ముష్మే. 1 (చూ, స్త్రీ)

దొద్దకాఁడు దే. వి చూ, దొంగ. 1.

దొద్దగొను. దే. స. క్రి కొల్లగొను: చూ, హరించే [వోవు.

దొద్దవోవు. దే. అ. క్రి. కొల్లవోవు: చూ, పతి

దొద్దు. వై. విణ. ఇతుందీ. పెనుబొజ్జవాఁడు: చూ, బొజ్జవాఁడు.

దోన. వై. వి. 1: చూ, తూము. 3; 2.=ద్రుణ దోని. కొండమీఁదిపల్లము: చూ, రంధ్రము. 1· 3 =తూణ-ద్రోణీ అంబులపొది: చూ, బాణము 1; 4. ఈడ్రివానికత్తిపిడక.

దోనకు. దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2. [యు.

దోనదోనమను. దే. అ. క్రి. దోనదోనమనికూ

దోనయుప్పు ద్వ. వి. (దోన + ఉప్పు) సంభరిదేశమునందలి రుమ యనెడు గనియందు శైలవలనఁగలుగు ఉప్పు. రోమకము, చేవుటియుప్పు (అనికొందఱు) చూ, లవణము.

దోనరు వా వి చూ, యోగ్యత.

దొనుకు. వా. వి. 1 దుఃఖము· చూ, శోకము; 2. విచారము: చూ, సంతాపము.

దొన్నియ వై. వి =ద్రోణికా. (రూ-దొన్నె-డొప్ప-దొప్ప) పత్రిచషకము చూ, పాత్రము. 6.

దొన్నె. వై. వి.=—పై.—

దొప్ప. వై. వి =—పై --

దొప్పదొప్పు. దే వి. అడిచికొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము· చూ, హూహూ.

దొబ్బ దే. వి. రూ-ద్రొబ్బ. 1. నంజేడుముక్క: చూ, మాంసము; 2 నెత్తురుముద్ద చూ, రక్తము 1; 3. పిండము· చూ, ముద్ద. 2. [నెఱపరి.

దొబ్బలగొట్టు దే. వి. అదునుగుండియ చూ,

దొబ్బు. వా. స. క్రి. ద్రొబ్బు 1. పకగ్రో యు, 2 అపహరించే [తనము

దొబ్బుడాయి. వా. వి. 1 గరువము; 2. పెంకి

దొబ్బుతెగులు. వా.వి. మూర్ఖపుపట్టుదలగలవాని స్వభావము.

దొమ్మ. దే వి. 1· చూ, పశురోగము; 2. అవయవవిశేషము. అచ్చ. యు, కాం. 184: చూ, విశేషము. 3

దొమ్మడోలు. దే. వి: చూ, పెన్నేరు *

దొమ్మర. దే. వి. గడకట్టియాడి జీవనముచేసెడి యొకానొక జాతి.

దొమ్మరవాఁడు. దే. వి· చూ, వంశనర్తి.

దొమ్మరి. దే. వి. (దొమ్మర + ఇ)—పై.—

దొమ్మి. వై. వి.=తుములు. 1. అందఱుకలియఁబడిచేయు యుద్ధము. జై. 7, ఆ. 178·చూ, యుద్ధము; 2. అందఱుకలియఁబడుట; 3 సందడి: చూ, స్వరము. 2

దొమ్ములాడు. ద్వ. అ క్రి (దొమ్ములు + ఆడు) 1 దొమ్మియుద్ధముచేయు; 2. పెనఁగొను· చూ, పెంటిగొను.

దొర. దే. వి. 1 రాజు: చూ, ప్రభువు. 2; 2: చూ, సైనికుఁడు; 3· చూ, యోధపరుఁడు. భార విరా. 3, ఆ. 122; విగ. 4 సామ్యము చూ, సమానము 2; 5· చూ, విశ్రితుఁడు; 6. సమసంఖ్య· చూ, సంఖ్య. 1, 7· చూ, సమానుఁడు భార. కర్ణ 3, ఆ 29; వా వి. 8. జమీందారు, 9. పత్రనాయకుఁడు:చూ, పలము; 10 ఐరోపా దేశస్థుఁడు· 11 ఐరోపానుండివచ్చినవాఁడు.

దొరఁకు సన్నాసి. ద్వ. వి. రూ- దొరకోలు సన్నాసి. నమ్మించి మోసపుచ్చి దొంగిలించుకొని పోయెడు దొంగ. విజ. 3, ఆ 163. (దొరఁకు=యత్నించే) చూ. మ్రుచ్చు. 1.

దొరఁకొను. దే. అ క్రి. 1. చూ, యత్నించే. భాగ. 1, స్కం. 7, స. క్రి 2. మొదలుకొను· చూ, వహించే

దొరకు. దే అ క్రి. 1. చిక్కు. రాఘ. 2, ఆ 69 చూ, సిద్ధించు; ప్రే. 2. దొరకించే. [లోఁబడు.

దొరకుపడు. ద్వ. అ. క్రి చిక్కుకొను· చూ,

దొరకొను. దే. అ. క్రి. (దొరకు+కొను) 1. లభించు. భార. అర. 6, ఆ. 137, భా. విరా. 4, ఆ. 77: చూ, సిద్ధించే, 2. పుట్టు. భార. సభా. 2, ఆ 138:చూ, సంభవించే;

వా. 3. పట్టుకొను. (దొరకొని=దొరకఁ బుచ్చుకొని) [7 పఱకు.]

దొరకోలు. దే.వి:చూ, ఉపక్రమము(1 మొదలు

దొరకోలుసన్నాసి. ద్వ. వి: చూ, రూ-దొరఁకు సన్నాసి. [అల: చూ, నీచి. 1.

దొరగడను దే వి. (దొర + కడలు) గొప్ప

దొరతనము. దే. వి: చూ, పరిభూత్వము

దొరయు దే. అ క్రి 1. అంటు చూ, లంకించే. 1; 2. సమానమగు భాగ కర్ణ 1, ఆ 251. చూ, సరిపోవు. 1; 3 కలుగు. చూ, పుట్టు. 2, 4. జేరుగు చూ, సాగు, స క్రి. 5 పోలు చూ, సరిపోవు. 1

దొరలు దే అ. క్రి 1. రూ-దొర్లు చూ, పొరలఁబడు; 2 కూలఁబడు. (చూ, చేరికిల పడు) స్వా 5, ఆ. 40. చూ, పడు. 5, 3 కలయు చూ, మేళగించే 1; 4 వా ఉపొంచు చూ, ప్రతిఘటించే, స క్రి 5 అనుభవించే, చూ, భుజించే

దొరః దే వ రూ-దొరవు కొలను కై 5, ఆ. 37 చూ, సరస్సు 1

దొరసాని ద్వ వి 1 రాజుభార్య చూ, రాజ్ఞి, 2 అంతఃపుర స్త్రీ చూ, స్త్రీ; వా 3 ఐరోపాదేశపు స్త్రీ; 4 వెలమపలువారిభార్య

దొరుగంటి దే వి (దొరువు + గంటి) రంపిన ప్పడు నీళ్లు వెలుపలకు పోవుటకై యేర్పఱచిన దొరువు తూము చూ, మరగొమ్ము

దొరువు దే వి 1 చూ, రూ-దొరవు రాఘ 2, ఆ 9, 2 నడబావి: చూ, సరస్సు 1

దొరువుపట్టెడ దే వి గంతియద్దుల తోఁకక్రిం దఁదగిలించు పట్టెడ

దొర్లు దే అ. క్రి, స క్రి చూ, రూ-దొరలు

దొలుట దే. వి. రూ-దొల్లుట. కొటరము. చూ, రంధ్రము. 1 [పించే.

దొలుచు దే. స. క్రి పొడుచు చూ, పొడి

దొల్లుట దే. వి: చూ, రూ-దొలుట.

దొలువు. దే. క్రి. దొర్లఁజేయు.

దొలువుగవ్వి. వా. వి. ఇరుసుచయిదొలువుగత్తె-

దొసఁగు. వై. వి. 1.=గోష. రూ-దొసఁగు-దొసవు చూ, పాపము (దేశ్యమని శ. ర); దే. వి 2 రూ-దొసవు. ఆపద: చూ, విపత్తు; 3. రూ-దొసవు, అడ్డు. అచ్చ. బాల, కాం. 7. చూ, విఘ్నము.

దొసవు.—వై.—

దో.

దో స౦. వి. న్ పుం, న. భుజము చూ, స్కంధము. 1.

దోఃకరము. అం.=: చూ, డోక్కరము.

దోఁకిఁ దే వి. దోఁకుట దోఁచుడు.

దోఁకు దే. స క్రి 1. నేలనుఎదురుగ చెక్కు చూ, వారు 1; వా 2 డోఁకు

దోఁచుడు దే వి: చూ, దోఁకిఁ.

దోఁకుడుఁబాఱు దే వి చూ, కోఁటుడుపాఱు-

దోఁకుడుబా. వా వి చూ, బాలక్రీడ

దోఁగాడు దే అ క్రి (దోఁగి + ఆడు) బిడ్డ నేలఁ జేతులూఁది మోఁకాళ్లతో నడచే. రూ-దోఁగియాడు. చూ, రూ-డోఁగాడు.

దోఁగియాడు దే. అ. క్రి —వై.—

దోఁగిపోవు దే. అ. క్రి. చూ, ఒరపికొనిపోవు

దోఁగు. దే. అ క్రి 1. మేనితో లాలయు, 2 చూ, రూ-దో-గాడు. [చ్చిక.

దోఁగుడు దే. వి. దొంగతనము చూ, ముచ్చి

దోఁచు దే. స క్రి 1 అపహరించే చూ, ముచ్చిలించే, 2 దొంగిలించే చూ, ముచ్చిలించే, వా 3. బలవంతముగా దొంగిలించే చూ, ముచ్చిలించే

దోఁటుముముక్కర. ద్వ. వి. దోఁటిపంటి ముం గర రూ-దోఁటిముక్కర

దోఁటమ్ము. ద్వ. వి. (దోఁటి + అమ్ము) దోఁటి వంపైన అలుఁగుగల బాణము, కర్ణికరము: చూ, బాణము. 1.

దోఁటి. దే. వి. అందనిపండ్లు కోసెడు వంకగ చిల్లదోఁపిన కోల. [మొక్కఁగ

దోఁటిమొక్కఁర. ద్వ. వి: చూ, రూ-దోఁటము

దోఁటు దే. స. క్రి ఇచ్చు: చూ, పెట్టు 8.

దోఁపరి. దే వి. (రూ-దోఁపిడికాఁడు-దోఁపుకాఁడు- దోఁపుడుకాఁడు- దోఁచువాఁడు) (దోఁపు + అరి) 1. దొంగ. చూ, ముచ్చు. 1; 2 కొల్లకాఁడు: చూ, ముచ్చు. 1

దోఁపిడి దే వి. చూ, రూ-దోఁపు.

దోఁపిడికాఁడు. దే వి చూ, రూ-దోఁపరి

దోఁపు. దే. వి (రూ-దోఁపడము-దోఁపిడి-దోఁపుడు) 1 దోఁచుకొనుట, 2 కొల్లచూ, లూటీ. 4; 3. దోఁపిడి చూ, ముచ్చిలి, 4 అలుకలదోఁపు: చూ, పూర్ణానకము. 1; స. క్రి. 5: కూరుకొను-కూర్కొను, కుక్కు, చొనుపు-చొన్పు, చొప్పరించు-చొప్పించు-చొప్పపఱచు-చొప్పఱచు

దోఁపుకాఁడు దే వి: చూ, రూ-దోఁపరి

దోకన. వా. వి. నీరుతోడు పనిముట్టు

దోగ్ధ సం. వి. ఋ. పుం. 1. గొల్లవాఁడు చూ, మహాశూద్రుఁడు; 2. దూడ చూ, దేనువు, 3. కవిత్వముచెప్పి జీవించెడుకవి చూ, మాటకల్లువాఁడు; విణ 4. చూ, పిదుకువాఁడు [ధేనువు.

దోగ్ధ్రి సం వి. ఈ స్త్రీ ఈనినఆవు చూ,

దోణము దే వి. (రూ-దోణాము-దోణ్రము-దోణ్రాము-దోనము) 1 భుజమునకుబలము వచ్చుటకై త్రిప్పెడుకట్టివాని యుపకరణ విశేషము; 2. మ్రానునుకరముగా చీలుటకై యక్కడక్కడచెక్కిన మేకులనుదిగఁగొట్టెడి యుపకరణ విశేషము.

దోణాము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.

దోదకము. పా. (పాదపవృత్తము) ఒకానొక వృత్తము. ఒకొక్కపాదంబున భ, భ, భ, గ, గములుగలిగి ఏడింట యతిగల పదునొకండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

దోదమ్మి. దే. వి. (రూ-దోదుమి-గోదుమ్మి) పట్టా, పట్టాకత్తి, పైబు, ఉభయపార్శ్వధారాసి: చూ, బాణము. 1.

దోడశి. వై. వి.=ద్వాదశి, పక్షమునందు పండ్రెండవతిథి: చూ, సూర్యేందుసంగమము. (చూ, తిథులు)

దోదుమి దే వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.

గోదుముదారి దే. వి. ఒకరకముబాణము:చూ, బాణము. 1.

దోదుమ్మి. దే వి: చూ, రూ-దోదమ్మి

దోనము దే వి: చూ, రూ-దోణము.

దోనమ్ము ద్వ. వి (దోని + అమ్ము)అల్పశరము: చూ, బాణము. 1.

దోని. వై. వి. 1 =ద్రోణీ నావ చూ, ఓడము; 2. చూ, దొన 2, 3 కాలువతూము. పా 2, ఆ. 38 చూ, మంగొమ్ము; 4 అల్పము చూ, స్వల్పము

దోనియ వై. వి. రూ-దోనె=ద్రోణి 1. పడవ: చూ, ఓడము, 2 చిన్నపడవ: చూ, ఓడము, 3 జలగడుగువాని సాధనము; 4. సాలెవాఁడు చేఁపు చేఁ ట్టెనుమ్రాను.

దోనె. వై. వి =—పై — [ముచ్చిలి.

దోపడము. దే వి. దోఁచుకొనుట: చూ,

దోపుఁబోవు. దే. అ. క్రి. చూ, ముచ్చిలించు.

దోబూచి. వా వి: చూ, రూ-దాబూచి.

దోమ. దే. వి: చూ, మశకము

గోమటి. దే. వి. అన్నము చూ, సాదము. (1)

దోమతెర. ద్వ. వి. దోమలుచొరకుండ కుంచే

మునంటి పందిరిమేట్టు వేయు పలగుడ్డ: చూ, చతుష్కి. 2. [రోగము. 1.

దోము. దే. వి. అతి త్రిచే పాయుకొనుట: చూ,

దోయి. వై. వి.=ద్వయీ-ద్వంద్వము. జైత. భార ద్రోణ. 2, అ. 281. చూ, సంగడి.5.

దోయికట్టు. ద్వ. అ. క్రి. జేతకూడు: చూ, సంధించే 3. [శూన్యము 1.

దోయిడి. దే విశే. రిత్త. జై. 2, అ. 17: చూ,

దోయిలి వై. వి.=ద్వయీ పంపబడిన రెండు చేతుల చేరిక: చూ, రూ-దోసిలి.

దోయిలించే వై స. క్రి: చూ, రూ-దోసిలించే.

దోర. దే. వి. 1. దొంతర, దొంతి, అడుసు. (సం ప).—ఉత్పంక్తి [అం, భా. ద్వి 34); 2 రాసి. చూ, రాశి 1; విశే. 3. ఎఱ్ఱపాఱినది. " దోరగాయ, దోర కాంగి నపాలు"; 4 ఒఱగినది. " "దోరపాక "

దోరగలు. దే వి. రూ-దోరగల్లు: చూ, వాటు పడుట [చూ, వాటుపడు

దోరగలుపడు ద్వ అ.క్రి రూ-దోరగల్లుపడు.

దోరగల్లు. దే వి. చూ, రూ-దోరగలు

దోరగల్లుపడు దే వి. చూ, రూ-దోరగలు పడు స్వా. 5, అ. 35.

దోరగాయ దే. వి ఎఱ్ఱపాఱిఫలరసమును గ్రా హించేకొనుచేస్న శిలాటువు: చూ, శిలా టువు 2

దోరగించే దే. ప్రే. దోరగిల్లఁజేయు

దోరగిలు. దే. అ. క్రి రూ-దోరగిల్లు. 1 ఎఱ్ఱ వాఱు: చూ, పల్లటిల్లు, 2. ఒరగు. చూ, వాలు 3.

దోరగిల్లు. దే. అ. క్రి —వై.—

దోరణ. వై. వి.=తోరణమ్. రూ-దోరణము. కళా. 3, అ. 7. చూ, తోరణము.

దోరణపుఁగమ్మి. వై. క. (దోరణము + కమ్మి) :చూ, లచ్చికమ్మి.

దోరణపుఁబట్టె. వై. వి. కవిరె బిల్లకిందిదు డ్డపట్టె.

దోరణపుసాటిరిక్క. ద్వ. వి. చెలిమిచేక్క, అనూరాధ: చూ, నక్షత్రము. 1. [రణ.

దోరణము. వై. వి.=తోరణమ్. చూ, రూ-దో

దోరపాక. దే. వి. ఓరపాక: చూ, సవనము. 1.

దోరము. వై వి.=ద్వారమ్ గుమ్మము: చూ, వాకిలి. (చూ, సదనము 1.)

దోరు. దే. అ. క్రి. 1. చేమ్చు. సా. 1, అ. 107: చూ, మరణించే, 2. ఒరగు. చూ, వ్రాలు. 3.

దోరుచే దే ప్రే 1. చావఁజేయు: చూ, మ రణించే; 2. వ్రాల్చు. పాండు. 3, అ 92.

దోర్చు దే. ప్రే —వై.—

దోరు వా. వి ఒకరకముపిట్ట. చూ, పక్షి.

దోలెము. దే వి చూ, రూ-తోలెము. స్వా. 4, అ 27.

దోర్మధ్యము. సం. వి. అ. స. చూ, ఒడికిడి పోటు. [మడిసంది.

దోర్మూలము సం వి. అ. పుం. చేంక: చూ,

దోల సం వి ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-డోల

దోవతి వై వి.=ధోతి. ఉదికినబట్ట. 1 మగ వానికట్టుబట్ట చూ, వస్త్రము; 2. అందు దానికట్టుకోకజేబు: చూ, వస్త్రము. (దేశ్య మని శ గ.); వా 3 మడిబట్ట. చూ, వస్త్రము.

దోష. సం. వి ఆ. స్త్రీ 1. భుజము: చూ, స్కంధము 1; 2 చూ, రాత్రి.

దోషకము. సం. వి. అ పుం —లోశ చూ, ధత్తూరము

దోషకారి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్)= దోష కారి. పాపి. చూ, వ్యాధుఁడు 2.

దోషగ్రాహము. సం వి అ పుం. ఇండుపుఁ జెట్టు: చూ, సల్లకి.

దోషజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. చూ, వైద్యుఁడు; విణ. 3. దోషమును ఎఱిఁగినవాఁడు

దోషము. సం. వి. అ. పుం =దోసఁగు-దోసము 1. తప్పు. చూ, నేరము; 2. చూ, పాపము; వా వి. 3. (జ్వరాదులయందలి) సంధి.

దోషములు. అం. 1. కావ్యదోషములు త్రివిధము — పదదోషములు వాక్యదోషములు, అర్థదోషములు.— అందు పదదోషములు (17), వాక్యదోషములు (24); అర్థదోషములు (18), (పదదోషములకు — చూ, కావ్యదోషములు; వాక్యదోషములకు — చూ, వాక్యదోషములు, అర్థదోషములకు — చూ, అర్థదోషములు, 2 సంధిదోషములు (15) - ఉత్వసంధ్యాది· చూ, సంధిదోషములు.

దోషరహితము పా చూ, కావ్యస్వరూపము

దోషాకరుఁడు సం వి అ పుం చంద్రుఁడు, రేఁడు. చూ, హిమాంశువు.

దోషాచరుఁడు. సం. వి అ పుం 1 —వై.— 2 చూ, రాక్షసుఁడు 1

దోషి సం విణ (న్ ఈ. న్)=దోసి. చూ, దోషి.

దోషించు. సం. అ. క్రి. 1. దోషముపుట్టు, వా 2. జ్వరాదులయందు వీర్యముస్ఖలనము, 3 సంధిచూపు, 4. సంధించు

దోస దే వి. కర్కటి* (దీని భేదములు - చేఁదు దోస, తియ్యదోస, నక్కదోస, నూఁగుదోస, ములుదోస మొ). చూ, హంవాలుకము

దోసకారి. వై. విణ.=అపకారి. 1. కుజనుఁడు· చూ, వ్యాగుఁడు. 2; 2 దుష్టుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. పరస్త్రీ గమనాదిదోషములచే మాఱఁబడినవాఁడు: చూ, పాపిష్ఠుఁడు; 4. కుత్సితస్త్రీ· చూ, స్త్రీ; 5. దుష్టురాలు, రెంబర: చూ, స్త్రీ.

దోసఁగు. వై. వి.=దోష. కపటు: చూ, పాపము.

దోసము. వై. వి.=దోష. 1.—పై —; 2. తప్పు· చూ, నేరము.

దోసి. వై. విణ.=దోషి 1. తప్పుగలవాఁడు: చూ, దోసకారి. 3; 2. మిక్కిలిపాపి: చూ, దోసకారి 3; 3 దుష్టుఁడు. చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. తప్పుగల ఆఁడుది· చూ, స్త్రీ; 5 పాపిష్ఠురాలు·చూ, స్త్రీ [భక్ష్యము.

దోసియ వై. వి.=దోషకా. రూ-దోసె: చూ,

దోసిలి. వై వి =ద్వయి· రూ-దోయిలి; అంజలి-అంజలికి (సం ప) —అమ్, అంజలి.

దోసిలించు వై. స క్రి చూ, రూ-దోయిలించు

దోసె. వై. వి =· చూ, రూ-దోసియ.

దోసెడు. వా వి. అంజలిపరిమాణము.

దోహదము. సం వి అ న 1. ఇచ్ఛ చూ, వాంఛ; 2 గంట్లము, గర్భిణికి గల వేవిళ్ళు: చూ, వేవిళ్లు; 3. ఎరువు చూ, పిడక; 4 తరుగుల్మలతాదులకు అకాలమునందు పుష్పాదులను బుట్టించెడు స్త్రీలపాదతాడనాది క్రియ. (అశోకమునకు దోహదము పాదతాడనము, పొగడకు ముఖసీధువు, గోరంటకు ఆలింగనము, బొట్టుగునకు వీక్షణము, మామిడికి కరస్పర్శము, సంపెఁగకు ముఖరాగము, కొండగోఁగునకు సల్లాపము, వావిలికి ఊర్పు, పొరటికి పాట, సురపొన్నకు నవ్వు)

దోహదవతి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. రూ-దోహళవతి. వేవిళ్లుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

దోహదలక్షణము. సం. వి. అ. న. స్త్రీలవయస్సంధి; 2. గర్భము చూ, భ్రూణము. 1.

దోహదశాస్త్రము. అం. ఆయుర్వేదము (ఋగ్వేదోపవేదము) నందుఁ జెప్పఁబడినది. వృక్షలతాదులకాలములయందుఁ బుష్పించి ఫలించుటకుఁ జేయుక్రియ. (దాడిమాదివృక్ష

దోహదము— ఇందు దాడిమ, పొలగ, మారేడు, నారికేళము, పనస, మాతులుంగము, బీజపూరము, నారింజ, అరఁటి, ద్రాక్ష, మామిడి, లేఁతమామిడి, సంపెంగ, పున్నాగ, గిరిమల్లిక, వకుళము, దానవము, రేఁగు, తిందుకము, చింత, జాజి, కరవీర, గోరింట, మాధవీలత, చిక్కుడు, పొట్ల, బీర, కాఁకర, కూశ్మాండములోనగునవి): చూ, ఉపవిద్యలు. (చూ, కాఁకర, చింత, జాజి.)

దోహనము. సం. వి. అ. న. పాలుపిదుకుట.

దోహలము. సం. వి. అ. పుం. ఉత్సాహము చూ, యత్నము. [దోహదవతి.

దోహళవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, రూ-

దౌ

దౌ. దే. విణ: చూ, రూ-దవు.

దౌడ. వై. వి=దాఢా (దేశ్యమని శ. ర). (రూ-దవడ-దవుడ-దాళువ.) బుగ్గలోపలి భాగము: చూ, సెలవి. [పల్లు 1.

దౌడపల్లు. వా. వి. పార్శ్వదంతములు: చూ,

దౌడు. వై. వి.= చూ, రూ-దవుడు.

దౌత్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దూత్యము.

దౌరాత్మ్యము. సం. వి. అ. న. దురాత్మభావము, చెడ్డతనము: చూ, వ్యలీకము. 2.

దౌరు. దే. వి: చూ, రూ-దవురు. రా, వి. 5, అ. 35. [చూ, దౌరాత్మ్యము.

దౌర్జన్యము. సం. వి. అ. న. దుర్జనభావము:

దౌర్భాగ్యము. సం. వి. అ. వ. దుర్భగభావము: చూ, దురదృష్టము. [గ్యుఁడు.

దౌర్భాగ్యుఁడు. వా. సం. విణ: చూ, దుర్భా

దౌర్వాసము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

దౌవారికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతీహారుఁడు.

దౌవు. వై. విణ.=దవీయః: చూ, రూ-దవ్వు. జై. 2, అ. 51. [దౌరాత్మ్యము.

దౌష్ట్యము. సం. వి. అ. న.=దుండగము: చూ,

దౌహిత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దుహితకొడుకు: చూ, మనుమఁడు.

దౌహిత్రులు. అం పిండదానకర్తలలో నొకరు: చూ, గయాపిండదాతార్హులు.

దౌహృదము. సం. వి. అ. న. చూ, దోహదము. 2. [భా. 1.)

దౌహ్య. అం. చూ, టక్కుజభాషలు. (చూ,

ద్యా

ద్యావాపృథువులు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ద్వి. మిన్నుమన్ను: చూ, దకోసి. (ఇట్లు ద్యావాభూములు. ఇ. స్త్రీ.)

ద్యు

ద్యుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. వెలుఁగు: చూ, ప్రకాశము. 2. [చూ, సూర్యుఁడు.

ద్యుమణి. సం. వి. ఇ. పుం. చేదలుమానికము.

ద్యుమ్నము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. బలము: చూ, శక్తి. 1.

ద్యూ

ద్యూతకారుఁడు. సం. విణ: చూ, బందకాఁడు.

ద్యూతము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్యూతి. 1. జూదము (ఇందలి జేగడము అక్షద్యూతికము): చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2. కామజంబులలో నొకటి: చూ, కామజంబులు;

3. సప్తవ్యసనములలో నొకటి (జూదమాడుట): చూ, సప్తవ్యసనములు; 4. ద్యూతము.— ప్రాణిద్యూతము, అప్రాణిద్యూతము అని ద్వివిధము (చూ, ఉపవిద్యలు)

ద్యూతసమాహ్వయము. అం. చూ, వ్యవహార పదములు.

ద్యో

ద్యోతకము. సం. విణ. ప్రకాశింపఁజేయునది: చూ, శోభితము. 5. [చూ, వెలుతురు. 1.

ద్యోతనము. సం. వి అ న. ప్రకాశించుట.

ద్యోతమానము సం. విణ. ప్రకాశించుచున్నది. చూ, శోభితము. 5

ద్యోతము. సం వి. అ పుం.=ఉద్యోతము. ప్రకాశము, ఎండ చూ, వెలుఁగు 3

ద్యోతించు సం. అ. క్రి. ప్రకాశించు: చూ, వావణిల్లు [శోభితము. 5.

ద్యోతితము. సం. విణ. ప్రకాశితము చూ,

ద్ర

ద్రగడము సం వి అ. న. చూ, తూర్యగంజ

ద్రప్సము సం వి. అ. న 1. అడుగుపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1, 2 మీఁదిపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు 1; 3. నీళ్ళుకలిసిన పెరుఁగు. చూ, పెరుఁగు. 1, పుం 4. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1

ద్రబ్బెడ. దే. వి: చూ, ధత్తూరము.

ద్రమిడుఁడు సం విణ (రూ-ద్రమిళుఁడు-ద్రావిడుఁడు-ద్రావిళుఁడు ద్రావిడుఁడు) ద్రవిడదేశస్థుఁడు. (చూ, అతిథులు): చూ, ద్రావిడులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ద్రవంతి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*: చూ, భల్లాతకి.

ద్రవము సం వి. అ. పుం 1. తడి: చూ, స్తేమము; 2. పరిహాసము. చూ, విలాసము 1; 3. చూ, పరుగు, 4. యుద్ధమువలనఁ బాఱుట: చూ, పలాయనము. [స్రవించు.

ద్రవించు సం. అ. క్రి. కాఱు, చేఁపు: చూ,

ద్రవిడదేశస్త్రీ. అం. దేశస్త్రీలలో నొకతె: (చూ, దేశస్త్రీలు) : చూ, స్త్రీ.

ద్రవిడము. అం. ద్రవిడదేశము. (తెలుఁగుదేశమునకును మైసూరునకును దక్షిణముగా నుండునట్టియు కొచ్చిరాజ్యమునకును మళయాళదేశమునకును దూర్పుగానుండునట్టియు దేశమునకు ద్రవిడదేశమని పేరు) చూ, దేశము

ద్రవిణము సం. వి. అ. న 1. ధనము చూ, విత్తము. 1; 2 బంగారు. చూ, లోహము 1; 3. ప్రాణ. బలము. చూ, శక్తి 1.

ద్రవ్యము సం. వి. అ న 1. ధనము చూ, విత్తము 1, 2 ఇత్తడి. చూ, లోహము. 1; 3: చూ, ప్రాంత, 4 మందబుద్ధి. చూ, బుద్ధి, 5. చూ, లక్క; విణ 6 భవ్యము, శుభమైనది. చూ, శుభము, 7 ద్రావికాలము; అం. 8 పృథివ్యాది చూ, ద్రవ్యములు

ద్రవ్యములు అం పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, కాలము, దిక్కు, ఆత్మ, మనస్సు. (9)

ద్రవ్యాంగము. సం. వి అ న: చూ, ద్రవ్యము 4.

ద్రవ్యావస్థలు. అం. సమస్తద్రవ్యములును రస-గుణ-వీర్య-విపాక-ప్రభావములను అయిదు అవస్థలు కలిగియుండును.

ద్రా

ద్రాక్. సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ, వేగము. 3

ద్రాక్ష. సం. వి. =ద్రాక్షా. గోస్తని: చూ, స్వాదుఫల (కుందేలు తోండు వీనిమాంసము చెట్టుమొదట వేసిన పెక్కు పండ్లుఇచ్చును) (చూ, గోపాదశాస్త్రము) [—పై—

ద్రాక్షా. సం. వి. ఆ స్త్రీ =ద్రాక్ష-ద్రాక్ష.

ద్రాక్షాపాకము. అం. (అర్థగాంభీర్యము పాకమనంబడును అది రెండు విధములు 1 ద్రాక్షాపాకము, 2 నారికేళపాకము అని) లుపలను లోపలను స్ఫురించుచున్న రసము గలది ద్రాక్షాపాకము ఉదా — "వినుల కింపైయమృతపు సోనలపొందైయమందపుసుఖ ... గానముకింపైయాస్వాదమానంద ... వైన నకపతి పలికెన్" (... 2,ఆ.14) (చూ, నారికేళపాకము) చూ, పాకములు

ద్రాక్షారామము అం. చూ, త్రిలింగము (చూ, ఆంధ్రమండలము) గోదావరీమండలములోని యొకానొక పుణ్యక్షేత్రము.

ద్రాఘిష్ఠము. సం. విణ మిక్కిలి దీర్ఘమైనది చూ, మూల. 2

ద్రా... దే. విణ. 1. అసారము. చూ, ఫల్గు 2, 2. అసారుడు చూ, నిష్ప్రయోజకుడు, 3 అధముడు చూ, హీనుడు 2, 4 అధమము చూ, హీనము 1

ద్రావకము సం వి అ పుం. 1 గంధకపాషాణాదులయందు తీయబడు రసవిశేషము, ఆమ్లము, 2 ... చూ, రాయి, కణ 3 ... చూ, సమర్థుడు. (...), 4 మోసకాడు చూ, వంచకుడు (...)

ద్రావిడ. అం చూ, ఘూర్జర్యుపాంగములు. (చూ, అంగము 3)

ద్రావిడకము. సం. వి. అ. పుం. కచ్చూరము*: చూ, షడ్గ్రంథ.

ద్రావిడప్రాణాయామము. జా. సులభముగానిపని. (ద్రావిడ ప్రాణాయామమనియు)

ద్రావిడము సం. వి. అ న. 1 ద్రావిడభాష: చూ, భాష 1, పుం. 2 చూ, ద్రావిడకము*.

ద్రావిడవరాటి. అం. చూ, వరాట్యుపాంగములు

ద్రావిడి. అం. ఉత్కల కైకికజభాష: చూ, భాష. 1

ద్రావిడుడు సం విణ: చూ, ద్రమిడుడు.

ద్రావిడులు అం. ద్రవిడదేశమున నివసించే బ్రాహ్మణులు ద్రావిడులు. వీరి భాష ద్రావిడము. వీరిలో కోనసీమ ద్రావిడులు, తుమ్మగుంట ద్రావిడులు, పుదూరు ద్రావిడులు, ...వాండ్లు తిన్నాయిరము తిల్లమువ్వాయిరము అను బ్రాహ్మణులు, శ్రీ వైఖానస బ్రాహ్మణులు, శ్రీ పాంచరాత్ర బ్రాహ్మణులు; శ్రీ వైష్ణవ బ్రాహ్మణులు, భాగవత బ్రాహ్మణులు, బృహచ్చరణ బ్రాహ్మణులు, వడమ బ్రాహ్మణులు, మాధ్వబ్రాహ్మణులు కలరు: చూ, బ్రాహ్మణులు (చూ, అఱవలు. 1.)

ద్రాహ్యాయణము. అం చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము.

ద్రి

ద్రిందు. దే వి చూ, రూ-దిందు

ద్రిమ్మరి. వా. వి. చూ, రూ-తిప్పరి

ద్రిమ్మరీడు. వా. వి.—పై.—

ద్రు

ద్రుంగు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దుంగు.

ద్రుకిలిమము. సం. వి.అ.పుం. చూ, కిలిమము*

ద్రుఘణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుపగుది యః చూ, ముద్గరము; 2. గండ్రగొడ్డలి చూ, ముద్గరము. [బ్రహ్మ. 1

ద్రుఘణుడు. సం వి. అ. పుం. సలువ: చూ,

ద్రుడ్డు. నై. వి.=దంత చూ, రూ-దుడ్డు అచ్చ. యు, కాం. 237

ద్రుణము సం వి అ న. 1. కత్తి చూ, కృష్టి 2, 2 విల్లు, చూ, బాణము 1 పుం 3. ఒకానొకము తుమ్మెద చూ, షట్పదము, 4 (రూ- ద్రుణి- ద్రూణము- ద్రోణము) తేలు చూ, వృశ్చికము. 1; 5. =వోన అంబులపొది: చూ, బాణము 1

ద్రుణి సం. వి. ఇ.(స్త్రీ) చూ, రూ-ద్రుణము 4

ద్రుతప్రకృతికసంధి. అం చూ, సంధిగోష్ఠ ములు

ద్రుతము సం. క్రి విశే అ న. 1 త్వరితము చూ, వేగము 3, విశే 2 వడిగలది చూ, వేగము. 3; 3. కరగినది: చూ, లీనము 2, 4 చీలినది చూ, సారపు; పా 5 'న' కారము ద్రుతము చూ, ను. 13, అం 6 చూ, కాలప్రాణములు; 7: చూ, ప్రచార ములు; 8 చూ, లయప్రాణములు; 9. చూ, అంగప్రాణములు.

ద్రుతమేరుపష్టము అం చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు (ఇట్లు ద్రుతమేరువు-ద్రుత మేరూద్దిష్టము)

ద్రుతవిలంబితము. పా పద్యవిశేషము ప్రతిపాదమున న-భ-భ-రగణములుగలిగి ఏడింట యతిగల పండ్రెండవ ఛందస్సునందు పుట్టిన వృత్తము. (చూ, జాతులు) చూ, వృత్తము. 1

ద్రునఖము. సం. వి అ. పుం ముల్లు చూ, నితాగ్రము. [చూ, భోజ

ద్రుపదము. సం. వి. అ. న. బొండుకొయ్య

ద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ద్రువు. చెట్టు చూ, వృక్షము; 2. పారిజాతక*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2. అంజూరు*: చూ, మేడి

ద్రుమముడు. సం వి. అ. పుం. రూ-ద్రుముడు. 1 చూ, కింపురుషుడు, 2. శిశుపాలుని స్నేహితుడు. చూ, ద్రుముడు.

ద్రుమాగము సం వి అ. పుం: చూ, ద్రునఖము [లక్ష్మ-

ద్రుమామయము సం. వి అ పుం చూ,

ద్రుముడు సం వి. అ. పుం: చూ, రూ-ద్రుమముడు.

ద్రుమోత్పలము. సం వి. అ పుం కొండ గోగు * చూ, మృదుపుష్పము.

ద్రువయము సం. వి అ. న తాసు మాగత్రాసులోనగు మానము. చూ, మానము.

ద్రువు సం. వి ఉ. పుం: చూ, రూ-ద్రుమము 1.

ద్రుహిణుడు సం వి అ పుం =నుగిణుడు. చూ, రూ-ద్రుహిణుడు.

ద్రుహిణుడు. సం. వి. అ. పుం — పై —

ద్రూ

ద్రూణము. సం వి అ పుం. రూ-ద్రుణము. 1. ఎఱ్ఱతేలు చూ, వృశ్చికము 1, 2 తేలు: చూ, వృశ్చికము 1

ద్రే

ద్రేక్కాణము అం హోరాశాస్త్రసంకేతము. (లగ్నమును మూడు సమభాగములు చేసిన యెడల ద్రేక్కాణము అనుసంజ్ఞ కలుగు చున్నది అట్లు చేయగా లగ్నముయొక్క మొదటి భాగమునకు లగ్నాధిపతియును, ద్వితీయ

భాగమునకు నాలగ్నమునకుఁ బంచమాధిప తియు, తృతీయభాగమునకు నాలగ్నమునకు నవమాధిపతియును ద్రేక్కాణాధిపతులగు దురు.)' చూ, షోడశవర్గు.

ద్రేక్కాణలగ్నము. అం చూ, ద్రేక్కాణము (జన్మలగ్నప్రమాణము — 3; అట్లు చేయఁగా వచ్చిన 3 భాగములలో ప్రథమభాగములో జాతకుఁడు జననమైనయెడల జన్మలగ్నమే ద్రే క్కాణలగ్నము. ద్వితీయభాగములో జన నమైనయెడల జననలగ్నమునకుఁ బంచమ రాశి ద్రేక్కాణలగ్నము. తృతీయభాగము లో జననమైనయెడల జననలగ్నమునకు నవ మరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము)

ద్రొ

ద్రొబ్బ. దే వి చూ, రూ-దొబ్బ.

ద్రొబ్బు దే స క్రి చూ, రూ-దొబ్బు; వా 2. తోయు (రాయలసీమలో వాడుక)

ద్రో

ద్రోఁచువాఁడు వా వి చూ, గోఁపిసికాఁడు

ద్రోణాఢకము పా. (32 కుంచెములు ద్రోణ ము, 2 కుంచెములు ఆఢకము)

ద్రోణక్షీర సం వి ఆ. (స్త్రీ) 1. ఇద్దుప పాలు పిండెడు ఆవు [ఇద్దుము - కుండుతూములు (ఒకమానము), అనగా మెను పాలునిచ్చెడునది. తూము - నాలుగుకుంచములకొలఁది (3 రి)]

ద్రోణదుఘ. సం వి ఆ (స్త్రీ) — పై —

ద్రోణము సం వి అ పుం, న 1 తూము, 2 నల్లము, పుం 3 ఒక కొండ చూ, పర్వతము; 4 తుమ్మికూరాకు: చూ, న్యూగ్రజక

ము; 5. తేలు: చూ, వృశ్చికము. 1; 6. ఎఱ్ఱ తేలు: చూ, వృశ్చికము 1. 7. మాలకాకి చూ, వాయసము; దే. వి. (1): చూ, రూ-దోణము.

ద్రోణముఖము. సం. వి. అ. న. 400 గ్రామ ముల మధ్యమున్న గ్రామము· చూ, దేశము.

ద్రోణాము దే వి· చూ, రూ-దోణము

ద్రోణి సం. వి. ఈ. (స్త్రీ) 1.=దోనె. చిన్న యోడ చూ, హోడము; 2. పసులు మేయు కంచె చూ, వివీతము; 3 =దొన-దోని. కొండకల్లము చూ, రంధ్రము. 1; 4 = దొన్నె-దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6; 5.= దోనె అరిణ. చూ, హోడము, 6.=దోణి యు-దోనె జలగడుగువారి సాధనము చూ, దోనియ 3; 7. ఒక దేశము: చూ, దేశము; 8. నీలి *· చూ, గంజని; 9 =దొడ్డి· చూ, పెరడు, 10 =దొన. అంబులపొది చూ, బాణము. 1

ద్రోణుఁడు. సం వి అ. పుం. 1 ద్రోణాచా ర్యుఁడు: ఆచార్యుఁడు, కీర్తిభాజుఁడు, కుంభజుఁడు, కుంభయోని, కుంభసంభవుఁడు, గురువు; 2 గురువు. చూ, పంతులు 1

ద్రోపది నై వి. 1.=ద్రౌపది రూ-ద్రోవ ది. పార్వతి, పాంచాలి, ద్రుపదరాజకూఁ తురు చూ, పుత్రిక; 2 అంగన, కృష్ణ.

ద్రోయువాఁడు. వా. వి. దొంగ చూ, ముచ్చిలి

ద్రోవది నై వి.=ద్రౌపది రూ-ద్రోపది· చూ, పార్వతి. 2

ద్రోహము. సం. వి. అ పుం. 1. చేంపనిచ్ఛ చూ, వాంఛ; 2 కీడు తలఁపు. చూ, వ్యళీ కము. 2, 3 కలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2

ద్రోహి సం విణ. (న్. ఈ. న్) ద్రోహము

ద్రౌ

ద్రౌణాయనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అశ్వత్థామ.

ద్రౌణికము సం. విణ. నల్లుముగ్గులు విత్తఁదగినది (పొలము). చూ, భూమి 1.

ద్రౌపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, రూ- ద్రోపది.

ద్వ

ద్వంద్వము. సం. వి. అ. న. 1.=దొందము. స్త్రీపురుషులజేత చూ, సంగడి. 5; 2. ఇద్దఱొకరితో నొకరు చేయుయుద్ధము: చూ, యుద్ధము; 3. ఏకాంతము చూ, రహస్యము. 1; 4 శీతోష్ణాదులు; 5. చూ, రెండు, పా 8. ఉభయపదార్థ ప్రధానము ద్వంద్వము "ద్విపద ద్వంద్వము —"తల్లిదండ్రులు"; బహుపద ద్వంద్వము.—"రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులు; సమాహారద్వంద్వము.— "రథగజతురగపదాతి" అయినను నడుమ వచ్చునది కర్మధారయము. విభక్తులలోసమసించునది తత్పురుష. చివర కలవాఁడు వచ్చునది బహువ్రీహి. విశేషంబు లూహ్యంబులు చూ, సమాసము.

ద్వయము. సం. వి. అ. న.= దోయి 1. జత: చూ, సంగడి. 5; 2 చూ, రెండు

ద్వయాతిగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రజస్తమోగుణరహితుఁడు రూ-ద్వియాతిగుఁడు

ద్వయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= దోయి. (రూ- ద్వయము- ద్వంద్వము - ద్వితయము- ద్వైతము) జత: చూ, సంగడి. 5.

ద్వా

ద్వాదశకము. సం. వ. అ. న. బారా. పండ్రెండు: చూ, ముచ్చొకము. (చూ, పండ్రెండు)

ద్వాదశజ్యోతిర్లింగములు అం. (చూ, జ్యోతిర్లింగములు.) సోమనాథము, మల్లికార్జునము, మహాకాళము, ఓంకారము, వైద్యనాథము, భీమశంకరలింగము, రామేశలింగము, నాగేశలింగము, విశ్వేశలింగము, త్ర్యంబకలింగము, కేదారలింగము, ఘృష్ణేశలింగము.

ద్వాదశాదిత్యులు. అం: చూ, ఆదిత్యులు.

ద్వాదశభావములు అం చూ, భావములు.

ద్వాదశము. సం. విణ. 1. పండ్రెండవది: ద్వాదశి; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (పాప, మోక్ష, నరక, చిత్తవికల, మనోవ్యథ, వామనేత్ర, వ్యయ, జారత్వ, వివాహనష్ట, శయన, శత్రు, శృంఖల: అన్యదేశగమనములు) చూ, లగ్నకారకత్వములు

ద్వాదశ రాజమండలము. అం. అరి, మిత్రుఁడు, మిత్రమిత్రుఁడు, అరిమిత్ర మిత్రుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు, ఆక్రందుఁడు, ఆక్రందాసారుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహాసారుఁడు, విజిగీషుఁడు, మధ్యముఁడు, ఉదాసీనుఁడు (12).

ద్వాదశసత్వాలు. అం దేవ, మనుజ, నాగ, యక్ష, గంధర్వ, పిశాచ, కాక, వానర, గార్దభ, ముని, రాక్షస, కిన్నరసత్వాలు. (12): (చూ, సత్వాలు.)

ద్వాదశాంగుళము సం. వి. అ. పుం చూ, జేన. (శ. ర). (వాడుకయందు 12 అంగుళములు లేక అడుగు.). చూ, వితస్తి.

ద్వాదశాంశ. అం. షోడశవర్గనందొకటి (లగ్న

మును 12 భాగములు చేయుటచే ద్వాదశాంశ మనఁబడును. ద్వాదశాంశ కనుఁగొన వలసిన గ్రహ మేరాశియందున్నవ భాగమునందున్నదో కనుఁగొనవలెను ద్వాదశాంశ కనుఁగొనఁ-లసిన గ్రహమున్న రాశి మొదలు పండ్రెండు రాశ్యధిపతులును ద్వాదశాంశాధిపతులగుదురు. పైనఁజెప్పిన ప్రకారము గ్రహమే రాసి యందున్నవ భాగమందున్నదని కనుఁగొనఁబడెనో యా గ్రహమున్న రాశి మొదలు నన్నవరాశి ద్వాదశాంశయనఁబడును ఆరాశ్యధిపతియే ద్వాదశాంశాధిపతి)' చూ, షోడశ వర్గ

ద్వాదశాఖ్యుఁడు సం. వి. అ పుం చూ, బుద్ధుఁడు 1. [ర్యుఁడు

ద్వాదశాత్ముఁడు. సం. వి న్. పుం చూ, సూ

ద్వాదశాదిత్యులు అం చూ, ఆదిత్యులు

ద్వాదశావస్థలు అం. చక్షుఃప్రీతి, మనస్సంగము, సంకల్పము, ప్రలాపము, జాగరము, కార్శ్యము, అరతి, లజ్జాత్యాగము, సంజ్వరము, ఉన్మాదము, మూర్ఛ, మరణము(12)' చూ, అవస్థలు

ద్వాదశాహము అం 1. చూ, ఒహీనతానములు (చూ, కూటతానములు); సం. వి న్ న. 2.=దాసాల. నామకరణము చూ, బార సాల, వా 3. పండ్రెండవనాటి కర్మము

ద్వాదశార్యాములు అం చూ, ఆర్యాదులు

ద్వాదశి. సం. వి. ఈ (స్త్రీ).— చూ, ఏకాదశి, వి. 2 పండ్రెండవది' చూ, ద్వాదశము.

ద్వాపరము. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, సంశయము, అం 2 చూ, యుగములు

ద్వాపరయుగము అం 1 చూ, ద్వాపరము. 2; 2 సంస్కృతము — ద్వాపరయుగంబున కృష్ణావతారులగు మే లక్ష్మలగ్న ము' చూ, లక్ష్మలగ్న సమయములు [చూ, క్షేత్రములు

ద్వారక. అం. క్షేత్రములు 24 లో నొకటి

ద్వారకంటకము. సం. వి. అ. న. తలుపు: చూ, వాకిలి. [గ్రతిహారుఁడు

ద్వారపాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ద్వారబంధము. సం వి. అ పుం.=దారబందము: చూ, వాకిలి.

ద్వారము. సం. వి. అ. న. 1.=దువారము.— పై.—; 2. ఉపాయము: చూ, నెరవు; 3=దారి' చూ, మార్గము 1. [ద్వారము.

ద్వారములు. అం. పాణి, ఉపస్థ, పదము, వాణి

ద్వారవతి. అం: చూ, పుణ్యనగరములు (చూ- ద్వారావతి-ద్వారకాపురము) [పాలకుఁడు.

ద్వార్స్థుఁడు. సం వి. అ. పుం చూ, ద్వార

ద్వార్స్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం — పై —

ద్వి

ద్వికము. సం. వి. అ న. 1 —దుగ: చూ, రెండు; వి అ. పుం 2 కాకి: చూ, వాయసము; 3 జెక్కువ' చూ, బటువుగువ్వ; అం 4 సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి చూ, ఛ్రకము. 7.

ద్విక్షారములు. అం. సర్జక్షారము, యవక్షారము.

ద్విగుణము. వా.—ముగుణము' చూ, రెట్టింపు.

ద్విగుణాకృతము.సం.వి.అ రెండుసార్లు దున్నినది (పొలము): చూ, భూమి 1.

ద్విగువు పా సంఖ్యాపూర్వపదము ద్విగువు. "మూఁడులోకములు" చూ, సమాసము.

ద్విజ సం వి. అ. (స్త్రీ) 1 చూ, బారంగి —; 2 రేణుకయను గంధద్రవ్యము' చూ, రాజాహ్వము

ద్విజబాంధవులు. అం షట్కర్మలను చేయుచుఁడె యెల్లప్పుడును దేవతలను అతిథులను పూజింపుచు శోత్రియయన నొప్పుచు సత్ప్రవర్తన ముగలవారే ద్విజబాంధవులు. (వీరుదళ

విధబ్రాహ్మణులలోనివారు) చూ, బ్రాహ్మణులు

ద్విజము. సం. వి. అ పుం 1. పిట్ట చూ, పక్షి; 2 దంతము. చూ, పల్లు 1, 3 పాము చూ, సర్పము [1—2

ద్విజన్మము సం. వి న్. పుం చూ, ద్విజము.

ద్విజన్ముఁడు సం వి. న్. పుం 1: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు, 2. క్షత్రియుఁడు చూ, రాయి. 1, 3. కోమటి చూ, వైశ్యుఁడు

ద్విజరాజు సం వి. అ పుం 1. చంద్రుఁడు చూ, హిమాంశువు, 2 గరుత్మంతుఁడు చూ, హరివాహనుఁడు; 3. శేషుఁడు చూ, సర్పము

ద్విజాతి సం. వి. ఇ. పుం. 1 పక్షి పాము లోనగునవి; 2 చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

ద్విజిహ్వము సం. వి. అ పుం. పాము చూ, సర్పము [సూచకుఁడు

ద్విజిహ్వుఁడు. సం. విశే. కొండెగాఁడు చూ,

ద్విజుఁడు సం. వి అ పుం చూ, ద్విజన్ముఁడు.

ద్వితయము సం స, అ న. 1. జత చూ, జంగడి 5, వా 2. చూ, రెండు

ద్వితలము. అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

ద్వితీయ సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. పెండ్లాము చూ, భార్య; 2 విదియ. చూ, తిథి, తిథులు (చూ, సూర్యేందుసంగమము), విశే. 3. రెండవది

ద్వితీయకము అం: చూ, జన్యతాళములు.

ద్వితీయము. అం 1 లగ్నాదిద్వాదశభావములలో నొకటి. (ధనము, వాక్కు, కుటుంబ, ముఖ, నేత్ర, భోజన, జిహ్వ, ఆగ్రహ, దాతృత్వ, విద్య, వినయ, బంగార, మాణిక, సత్య, అన్నతి, లోభములు). చూ, లగ్నాదిద్వాదశభావములు, 2: చూ, అసంహతి వ్యూహములు

ద్వితీయాకృతము. సం విశే. చూ, ద్విగుణాకృతము.

ద్వితీయాతత్పురుషము. పా. విగ్రహమునందు మొదటి పదము ద్వితీయావిభక్తియందుండి నేని ద్వితీయాతత్పురుషము.

ద్వితీయావిభక్తి. అం. ని-ను-ల, కూర్చి-గుఱించి-గుఱించి: చూ, విభక్తులు

ద్వితీయుఁడు సం. వి. అ పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు 1, విశే 2 రెండవవాఁడు.

ద్వితీయోక్థ్యము. అం చూ, క్రతుచతుష్టయము.

ద్విత్వము. పా. ఏకవిధమైన హల్లులకూడిక.

ద్విదేహుఁడు. సం వి. అ పుం గణపతి చూ, వినాయకుఁడు 1 [చూ, వస్త్రము.

ద్విపటము సం వి. అ న. కప్పడము దుప్పటి

ద్విపటి సం వి. ఈ స్త్రీ =దుప్పటము—పై—

ద్విపద పా. 1. ఒకానొకపద్యభేదము మూఁడు ఇంద్రగణములు, తుదిసూర్యగణము. మూఁడవగణాదినియతి (రెండుపాదములె.). చూ, వృత్తము 1; 2 చిత్రకవిత్వములలో నొకటి: చూ, వృత్తము 1, 3. కావ్యలక్షణమున - అసంఖ్యాబద్ధములలో నొకటి చూ, అసంఖ్యాబద్ధము. [ఏనుఁగు చూ, హస్తి.

ద్విపము సం. వి. అ పుం. రెంటఁ ద్రావుడు,

ద్విపలి సం. వి. ఈ. స్త్రీ చూ, ఇరుపలము.

ద్విపాదపశువు జా పనికిమాలినవాఁడు

ద్విపాద్యము సం. వి అ పుం తగినదండుగకంటె రెట్టింపుదండుగ చూ, సేగి.

ద్విప్రాస పా. చూ, త్రిప్రాస.

ద్విబీజదళములు పా. 1 లెగుమినములు — కంది, సెనగ, పెసర, చిక్కుడు, లూసర్నరము, 2. యూఫోర్బియములు. - ఆముదము, కట్టిపెండలము, పెద్దఉసిరిక, చెముడు, క్రోటనులు మొ, 3 పెడాలినములు — నువ్వు; 4. కంపోజిటములు —కుసుంబా, చేమంతి, బంతి, పెట్యూనియ మొ, 5 క్రూసిఫెరములు.—ఆవ, కాబేజీ, ముల్లంగి, 6 మాల్వేసములు.—ప్రత్తి, బెండ, గోఁగు,

౭. సాలనేసములు.—పొగాకు, ఉరలగడ్డ, వంగ, మిర్చి, మొ; ౮. అంబేలిఫరములు.—ధనియాము, జీలకఱ్ఱ; ౯. కూకర్బిటములు.—గుమ్మడి, కాఁకర, ఆనబ, పొట్ల, బీఱ; ౧౦ అనాకార్డిఅములు.—మామిడి, జీడిమామిడి (చూ, ఏకబీజదళము, ఏక-ద్విబీజదళ వృక్షములు, గుంజోకాయలు)

ద్విభల్లకము. అం: చూ, బాణాగ్రములు

ద్విభాషి. సం. వి. న్. పుం =దుబాసి-దుబాసి. రెండుభాషలు తెలిసినవాఁడు.

ద్విముఖాహి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రెండుతలల పాము చూ, సర్పము.

ద్వియాతిగుఁడు. సం. వి. అ. పుం చూ, ద్వి[యాతిగుఁడు

ద్విరడగతి పా. నవవిధరగడలలోనొకటి (ఇరువదిమాత్రలుగలిగి పదునొకండవ మాత్రయే యతిగాఁగల వృత్తము) చూ, రగడ (చూ, వృత్తము. 1)

ద్విరదము. సం వి. అ. పుం: చూ, ద్విపము

ద్విరసనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విముఖాహి.

ద్విరేఫము. సం వి అ పుం తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము

ద్విలవణములు. అం: చూ, లవణములు.

ద్వివార్షికములు. పా. దుంపజాతిలోనివి చూ, ఏకవార్షికములు. (చూ, గుంజోకాయలు.)

ద్వివిదారణప్రటకఫలము. పా. రెండునైపులను పగులుకాయ (చిక్కుడు, అలచేంద మొ) చూ, గుంజోకాయలు

ద్విషత్తు. సం వి త్. పుం. (రూ-ద్విషంతుఁడు-ద్విషుఁడు- ద్విషుఁడు-ద్వేషణుఁడు) పగవాఁడు చూ, శత్రువు.

ద్విషుఁడు సం వి అ పుం.—పై.—

ద్విసీత్యము. సం. విణ రెండుసాళ్లుదున్నినది (పొలము). చూ, భూమి. 1.

ద్విహల్యము. సం. విణ —పై.—

ద్విహాయని సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రెండేండ్లప్రాయముగలపెయ్య (ఇట్లు ద్వివర్ష. ఆ. స్త్రీ.): చూ, గోవు.

ద్విస్వరయుక్తరాగములు. అం. గాధికములు: చూ, రాగములు.

ద్వీ

ద్వీపము. సం. వి. అ. పుం. 1. పులితోలు: చూ, చెరము; పుం, న. 2.=దీవి చూ, లంక. 1.

ద్వీపములు. అం జంబు, ప్లక్ష. కుశ, క్రౌంచ, శాక, శాల్మలీ, పుష్కర ద్వీపములు (7)

ద్వీపవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు చూ, నది.

ద్వీపి సం. వి. న్. పుం 1 పులి: చూ, శార్దూలము 1; 2 =సివ్వి. చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1; 3 కడలి చూ, సముద్రము.

ద్వే

ద్వేషణుఁడు. సం వి అ. పుం చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేషము. సం. వి. అ పుం.=దేసము, పగ: చూ, విరోధము. 1

ద్వేషి సం విణ (న్ ఈ.న్) చూ, ద్విషత్తు:

ద్వేషించె సం అ క్రి చూ, విరోధించె.

ద్వేష్ట సం విణ. (ద్వేషించువాఁడు; చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, ద్విషత్తు; విణ. 2. పగఁగొనఁదగినవాఁడు: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వ్య

ద్వ్యక్షరము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (చూ, హేతువు. 2)
ద్వ్యక్షరి. అం. —పై.—
ద్వ్యష్టము సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1

ద్వై

ద్వైతము. సం. వి. అ. న 1. ఒకానొకవనము: చూ, విపినము; వా. 2. జేత: చూ, సంగడి.5; అం. 3. మతత్రియమునందొకటి. (జీవాత్మ పరమాత్మలకు భేదము చెప్పెడి యొక మతము) చూ, మతములు. (చూ, త్రియము)
ద్వైధము. అం. (భేదము) షడ్గుణములలో నొకటి. (ఇదిత్రివిధము.— బలవంతులగు నిద్దఱు శత్రువులనడుమ నుండెడువాఁడు వారిరువురతో బహిర్యైకముగా నీ వాఁడ నని చెప్పుట, అందొకనితో సంధి చేసుకొనుట, ఒకనితో కలహించుట): చూ, గుణములు.3.
ద్వైధీభావము. అం.—పై.—
ద్వైధీభావద్వయము. అం. స్వతంత్రము, పరతంత్రము.(2)
ద్వైపము. సం. విణ. 1.ద్వీపిచర్మముచే కప్పఁబడినది. (రథము) : చూ, శకటము. 1; 2. ద్వీపిసంబంధమైనది; 3. ద్వీపసంబంధమైనది. [వ్యాసుఁడు.
ద్వైపాయనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,
ద్వైమాతురుఁడు. సం. వి. అ.పుం. 1. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1: 2. జరాసంధుఁడు: చూ, బార్హద్రథి.

ధ

ధ. ఒకయక్షరము. (వ్యాకరణవిషయము.— శబ్దాదియందున్న అక్షరములు "థ" లు గాని "ధ" లుగావు. ఉదా.—ధనము, ధాన్యము మొ ; సజాతీయ ద్విత్వములలో "అశ్వత్థ, అశ్వత్థామ, ఉత్థానము, ఉత్థితము" తప్పఁ దక్కినవి "ధ" లు గాని "థ" లు కావు. ఉదా.—బద్ధము, రుద్ధము, యుద్ధము, సన్నద్ధము మొ.)
ధగిడిమియ్యా. వా. వి. అడ్డుగాకూర్చుండుట.
ధగిడీ. వా. వి. నీచురాలు.
ధట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=వణ. వణఁకు: చూ, లోలము. [చూ, త్రాసు.
ధటము. సం. వి. అ. పుం. కొయ్యత్రాసు:
ధటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=దట్టి: చూ, వస్త్రము; 2. గోఁచి: చూ, బొట్టము.
ధటిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నాలిమొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.
ధట్ట సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1.
ధట్టము. సం. వి. అ. పుం.=తెట్టు. చూ, సమూహము.
ధనంజయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక ఉపవాయువు (శవశరీరప్రవర్తమానవాయువు): చూ, వాయువు; 2. ఒకజాతిపాము: చూ, సర్పము; 3: చూ, మద్ది. *
ధనంజయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [స్వాహా. 2.
ధనందద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ,
ధనకేళుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [(3): చూ, త్రియము.
ధనగతులు. అం. దానము, భోగము, నాశము
ధనగ్రాహకుఁడు. సం. విణ. అప్పుపుచ్చుకొను వాఁడు: అధమర్ణుఁడు, ఋణగ్రస్తుఁడు,

ఋణి, ఋణికుఁడు, ఖాతకుఁడు-ఖాదకుఁడు. (తె. వ్య —అప్పులకాఁపు, అప్పుల పోతు, అరవరి-అరువరి. [ద్రోంగ. 4.

ధనదాయాదులు. అం. ధర్మము, అగ్ని, రాజు,

ధనదుఁడు సం. వి. అ. పుం. 1. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు; విణ. 2. దాత: చూ, వదాన్యుఁడు.

ధనధాన్యము. అం. 1: చూ, శస్త్రములు; వా. 2 సొమ్మున్నూ ధాన్యమున్నూ "ధనధాన్యాభివృద్ధిరస్తు" (ధనధాన్యాదులు)

ధననిక్షేపము. అం. చూ, సప్తసంతానములు.

ధనమదము. అం· చూ, అర్థమదము.

ధనము. సం. వి. అ. న. 1.=దనము: చూ, విత్తము 2. ఆవులమంద: చూ, ధేనువు; 3 =దనియము. కొతిమెర (ఇట్లు ధనీ-ధనిక-ధనికా-ధానా-ధానక- ధానేయక-ధానేయకా-ధాన్య-ధాన్యాక- ధన్యాక-ధన్యా-దానీ-దానీశ: చూ,వితున్నకము 1; పా 4. దీనికి ఉపమానసము —కుబేరుఁడు; అం 5 చూ, అష్టైశ్వర్యములు, ఐశ్వర్యములు; వా. వి. 6. పశుధనము.

ధనముకొల్లపోవుట అం· చూ, నష్టములు.

ధనవంతుఁడు. సం. విణ. అచ్చేకుప్ప చూ, పంపన్నుఁడు. [ఋణవిద్యుత్తు)

ధనవిద్యుత్తు పా. అనుకూలవిద్యుత్తు (చూ,

ధనవృద్ధులు. అం. కాయికవృద్ధి, కాలికవృద్ధి, కారితవృద్ధి, చక్రవృద్ధి. (4)

ధనహారి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. వల్లకపోరము * చూ, పద్గ్రంధ; 2· చూ, బలురక్కస *. [చూ, శ్రీదుఁడు.

ధనాధిపుఁడు. సం. వి. అ పుం. పైఁడికోఁడు·

ధనాపహారము. అం: చూ, వింశతివిగ్రహములు.

ధని. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) రూ- ధనికుఁడు. చూ, సంపన్నుఁడు.

ధనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 యౌవనముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [ధనము, 3

ధనికము. సం. వి. అ. పుం.=దనియాలు: చూ,

ధనికుఁడు సం. విణ. 1: చూ, రూ- ధని; 2. చూ, సజ్జనుఁడు; 3: అప్పులవాఁడు.

ధనియము. వా. సం. వి. అ. పుం. = దనియము: చూ, ధనము. 3.

ధనిష్ఠ. అం: చూ, నక్షత్రము. 1.

ధనుఃపటము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పటము-ధనువు) మోరటి *: చూ, ప్రేంకణము.

ధనురూర్ధ్వాధరభాగనిర్ణయము. అం · చూ, పరిమేయములు.

ధనుర్ద్వయనామోద్దేశము. అం.—పై.—

ధనుర్ధరుఁడు. సం. విణ: చూ, విలుకాఁడు.

ధనుర్ధారి. సం. విణ: చూ, దుసెదారి.

ధనుర్నిర్మాణాదివిశేషము. అం. చూ, పరిమేయములు. [ములు.

ధనుర్బంధము. అం. చూ, ఉత్తానకరణబంధ

ధనుర్విద్యావిలాసము. అం: చూ, ధనుర్వేదము.

ధనుర్వేదము. అం. ఉపవేదములు 4 లో నొకటి. (ఇది విల్లు మొదలగువానియొక్క ధారణము గ్రహణము ఆకర్షణము బాణసంధానము బాణవిసర్జనము మొదలగు క్రియలను బోధించును. దీనికి ధనుర్విద్యా విలాసమనియు వాడుకకలదు.) (చూ, ఉపవేదములు, ఉపవిద్యలు.)

ధనుర్వేదాంగములు. అం. చారి, స్థాన, న్యాస, పరివిచార, సౌష్ఠవ, కరణ, వ్యాయామ, మండల, గతి, ఆసనములు. (10)

ధనువు సం. వి. స్. పుం, న. (రూ-ధనుస్సు-ధన్వము.) 1. విల్లు: చూ, బాణము. 1, 2. నాలుగు మూరలకొలఁది; పుం. 3. మోరటి*: చూ, ప్రేంకణము; విణ. 4: చూ,

విలుకాఁడు; అం. 5. పంచ్రెండు రాసులలో నొకటి: చూ, రాసులు; 6: చూ, కార్ముకము.

ధనుశ్శరపూజారోజనము. అం: చూ, పరిచేయములు.

ధనుశ్శ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చాఁగ*: చూ, సరివ. [చూ, విలుకాఁడు.

ధనుష్మంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్)

ధనుస్సు: చూ, రూ-ధనువు.

ధనూరాకర్షణ కౌశలోపన్యాసము. అం: చూ, పరిమేయములు.

ధన్వనొప్పితేరిబ్రాహ్మణులు అం: చూ, కపూరిరోబ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

ధన్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి; 2. ఉపమాత: చూ, దాది; (చూ, మాత. 1.). 3.=దనియము: చూ, ధనము. 3; విణ. 4. ధన్యురాలు: చూ, స్త్రీ.

ధన్యాసి. అం: చూ, రాగాంగములు.

ధన్యుఁడు. సం. విణ: చూ, సుకృతి.

ధన్వంతరము. సం. వి. అ. న: చూ, వింటిపట్టు.

ధన్వంతరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. దేవవైద్యుఁడు: చూ, వైద్యుఁడు (చూ, ఉపవిద్యలు); 2: చూ, సూర్యుఁడు, 3: చూ, శివుఁడు.

ధన్వము. సం. వి. న్. న. 1. మెట్టనేల: చూ, భూమి. 1; 2. విల్లు: చూ, రూ-ధనువు. 1; పుం. 3. నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1.

ధన్వయాసము. సం. వి. అ. పుం. తీఁటకపింద*: చూ, సముద్రాంత.

ధన్వి. సం. వి. న్. పుం. 1. ఏఱుమద్ది*: చూ, మద్ది; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; విణ. 3: చూ, విలుకాఁడు; 4: చూ, సమర్థుఁడు; 5=దణి: చూ, సైనికుఁడు.

ధమనము. సం. వి. అ. పుం. కిక్కసకసవు: చూ, తృణము. 1.

ధమని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నాడి: చూ, నరము. 1; 2. నఖము అను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 3: చూ, మెడ; 4. అగపాలెవానిగొట్టము; 5. గువ్వగుత్తిక*: చూ, రాజార్హము; పా. 6. శుద్ధరక్తవాహిని, (ధమనులు.—యకృద్ధమని, పుప్పసధమని, ధమనివ్యూహము. మొ.)

ధమనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. కొలిమితిత్తినూఁదువాఁడు; 3. క్రూరుఁడు: చూ, నిర్దయుఁడు.

ధమనులు. అం. బొడ్డును ఆశ్రయించి యుండెడి రసవాహినులగు బోలునాడులు. వాతమును పూరించు నటులఁజేయుటచేనవి ధమనులనఁబడును.(౧౦ అధోగామినులు ౧౦ ఊర్ధ్వగామినులు ౧౦ తిర్యక్కుగఁబ్రసరించునవిగ నుండును.) (చూ, ధమని. 6.)

ధమ్మిల్లము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధమ్మిల్లము. కొప్పు: చూ, పేసలి.

ధమ్మిల్లము. సం. వి. అ పుం.—పై.—

ధర. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1 (రూ-ధరణి-ధారణి-ధరుణి-ధారుణి) నేల. చూ, భూమి. 1; 2 జరాయువు: చూ, మావి. 2; 3: చూ, మెదడు; వా. 4.=దర: చూ, వెల. 1.

ధరణము. సం. వి. అ. వ. 1. ధరించుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2:=చూ, దరణము.

ధరణా. వా. వి. సొమ్ము ఇమ్మని కూర్చుండుట.

ధరణి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, ధర. 1; పా. 2. ఒకానొక వృత్తము. (పండ్రెండవదగు జగతీ ఛందస్సునందలి తోటకవృత్తచ్ఛాయను, కడమమూఁడుచరణములును కవికల్పితములై పడచును.) అప్ప. 4, ఆ. 205: చూ, వృత్తము. 1.

ధరణిధరగతి. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, న, న, న, న, న, న గురువులు గలిగి ఎనిమిదింటఁ బదునాఱింట యతిగల పంచవింశచ్ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

ధరణీకందము. సం. వి. అ. పుం. పాటికంద*: చూ, సూరణము.

ధరణీధరము. సం. వి. అ. పుం కొండ, నేల తాల్పు: చూ, పర్వతము.

ధరణీధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 పుడమిరా: చూ, విష్ణువు 1; 2. శేషుఁడు: చూ, సర్పము; 3. రాజు. చూ, రాజు. 1.

ధరణీప్లవము. సం. వి. అ. న: చూ, సముద్రము.

ధరణీశ్వరుఁడు. సం వి. అ పుం 1· చూ, ధరణీధరుఁడు. 3; 2· చూ, శివుఁడు.

ధరము. సం. వి. అ పుం 1 కొండ· చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేటి ఱేఁడు; 3 చూ, పత్తి, 4. ఎరు చూ, ధర 4.

ధరాధరము. సం. వి అ. పుం. 1. కొండ చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేలు. చూ, వృత్తము 4. [చూ, బ్రాహ్మణుఁడు

ధరామరుఁడు. సం వి. అ. పుం నేలవేలుపు·

ధరాపతి వా. వి పాలివాసొమ్ము [ణించే 2

ధరించే సం స క్రి. తాల్చు చూ, పూచ

ధరిత్రి సం. వి. ఈ. స్త్రీ నా-దారయిత్రి నేల. చూ, భూమి 1

ధర్త సం విశ. ధరించేవాఁడు [హితము 2.

ధర్తవ్యము సం విశ ధరింపఁదగినది· చూ,

ధర్మకర్త పా. ఆలయములు సత్రములులోనగు వానియందలి కార్యనిర్వాహకాధ్యక్షుఁడు

ధర్మకాయుఁడు సం వి అ పుం చూ, బుద్ధుఁడు 1 [(ధర్మచక్షువు)

ధర్మచక్షువు సం వి అ పుం —పై—

ధర్మచింత. సం వి. అ. స్త్రీ ధర్మమును చింతించుట ఉపాధి.

ధర్మజ్ఞుఁడు సం. విశ ధర్మము నెఱిఁగినవాఁడు

ధర్మపాత. వా సం విశ ధర్మమందే బుద్ధి నిలిపినవాఁడు, ఎల్లప్పుడును ధర్మము చేయువాఁడు.

ధర్మదేవతకు పాదములు. అం. అహింస, సత్యము, దయ, శాంతి. (4)

ధర్మద్రవి సం. వి.ఈ.స్త్రీ. ఆకాశగంగ:చూ, నది. [కాయుఁడు.

ధర్మధాతువు. సం. వి. ఉ పుం: చూ, ధర్మ

ధర్మధ్వజి. సం. వి. న్. పుం: చూ, తాఁటదమ్ముఁడు.

ధర్మపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య.

ధర్మపాశము. అం (కాలపాశము, వరుణపాశము) అస్త్రములు 50 లో నొకటి· చూ, అస్త్రములు. (చూ, బాణము 1.)

ధర్మపుత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అజమీఢుఁడు.

ధర్మపురి. అం చూ, క్షేత్రములు

ధర్మము సం. వి. అ పుం, న. 1 పుణ్యము. రూ-ధర్మువు: చూ, సుకృతము. 1, 2 =దమ్మము-ఎరుమను న్యాయము చూ, సత్యము. 1; 3. పోలిక, సమత్వము· చూ, సామ్యము; 4 స్వాత్మము. చూ, స్వభావము; 5 ఆచారము చూ, వర్తనము. 1, 6. చూ, అహింస, 7. వేదోక్తవిధి· చూ, ఉపనిషత్తు 2; 8 వేదాంతము· చూ, ఉపనిషత్తు 1, 9. క్రతువు చూ, యజ్ఞము; పుం. 10 విల్లు: చూ, బాణము. 1, పా 11. దీనికి ఉపమానములు — ధర్మరాజు, యమధర్మరాజు, అc. 12. మీమాంసాదులు 4 లో నొకటి. చూ, ఉపాంగము. 5; 13. చూ, పురుషార్థములు

ధర్మములు అం ధర్మశాస్త్రములోనివి —జాతిధర్మములు, దేశజధర్మములు, కులధర్మములు, గుణధర్మములు, ఆపద్ధర్మములు (విపద్ధర్మములు) (5)

ధర్మరాజు. సం. వి. అ పుం. 1. పాండురాజు పెద్దకొడుకు:చూ, యుధిష్ఠిరుఁడు; 2: చూ,

యముఁడు; 3. బుద్ధదేవుఁడు చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [శివుఁడు.

ధర్మవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ధర్మశాస్త్రము. అం. శాస్త్రములలో నొకటి. (ధర్మము అనఁగా యజమానుని మనస్సహితాత్మయందు సంస్కారరూపమున ధరింపఁబడు గుణమనుట దానికి సాధనముగ శ్రుతిస్మృతులచేత విధింపఁబడిన క్రియకూడ ధర్మమనఁబడును. బ్రహ్మ హృదయములో నుండి వినిపించిన శ్రుతుల తాత్పర్యమునకు విరోధము రాకుండఁగ తనకు విధేయులగు ప్రధానులవంటి స్వాయంభువమనువు మొదలుగాఁగల 18 గురుఋషుల హృదయములలో నుండి స్మరింపఁజేసిన గ్రంథములు స్మృతులనియును ధర్మసంహితలనియును వాటిననుసరించి కొందఱు మునులు స్మరించినవి ఉపస్మృతులనియును వాడఁబడుచున్నవి. మూలస్మృతులు= స్వాయంభువాది (చూ, స్మృతులు) స్మృతులు పుట్టినవి. ఇట్టి స్మృతులను ఉపస్మృతులను అనుసరించి పురాణములందు జరిగిన దేవతా సంవాదఋషి సంవాదవాక్యములను ఈస్మృతులకు మూలభూతములైన శ్రుతివాక్యములను బాగుగ పరిశీలించి కమలాకరుఁడు మొదలగువారు నిర్ణయసింధువు, ధర్మప్రవృత్తి, స్మృత్యర్థసారము, హేమాద్రి, స్మృతిరత్నమహోదధి, స్మృతిచంద్రిక, షడశీతి మొదలగు ననేక స్వతంత్రగ్రంథములు చేసియున్నారు వ్యాఖ్యానములు — మనుస్మృతికి కుల్లూకభట్టీయము, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతికి విజ్ఞానేశ్వరీయము — సరస్వతీవిలాసము, పరాశరస్మృతికి పరాశర మాధవీయము, ఆపస్తంబ స్మృతికి ఉజ్వలవృత్తీయము ఈరీతిని తక్కిన స్మృతులకును పుట్టియున్నవి. ప్రతిస్మృతియందును ఆచార-వ్యవహార-ప్రాయశ్చిత్త కాండములుండును ఇత్యాది. (చూ, వ్యవహారపదములు, ధర్మములు, శాస్త్రములు, స్మృతులు)

ధర్మసంహిత. సం. వి. అ. స్త్రీ. మన్వాదిధర్మశాస్త్రము, స్మృతి చూ, ధర్మశాస్త్రము.

ధర్మాత్ముఁడు, సం. విణ. న్: చూ, సుకృతి.

ధర్మాధికరణము సం. వి. అ. న. న్యాయవిచారణస్థలము: చూ, సభ 2.

ధర్మాధికృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం న్యాయము విచారించేవాఁడు: చూ, న్యాయాధికారి.

ధర్మాసనము. సం. వి. అ. న. ధర్మాధికారి కూర్చుండు పీఠము చూ, పీఁట.

ధర్మి. సం విణ. (న్. ఈ. న్.) ధర్మముగలది.

ధర్మిరతము. సం. వి. అ న. రతి: చూ, సంయోగము.

ధర్ముఁడు సం. వి. అ పుం. 1 చూ, యముఁడు; 2. చూ, సోమయాజి. 1; 3. ఒకవసువు చూ, వసువులు. [ర్మము. 1.

ధర్మువు. సం. వి ఉ పుం చూ, రూ-ధ

ధర్మ్యము సం విణ ధర్మమువలన తొలఁగనిది.

ధర్షణము. సం వి అ న 1 చూ, వహేళనము, 2. ధర్షించుట [అంకులాఁడి.

ధర్షణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-చర్షణి చూ,

ధర్షించు సం. స క్రి. 1 తిరస్కరించు చూ, భంగించు, 2. ధర్షణముచేయు

ధవము సం. వి అ. పుం 1 ఉమ్మెత్త*. చూ, హాలాపుష్పము, 2. చేండ్రి* చూ, వెలిచేండ్రి.

ధవళ. సం వి ఆ స్త్రీ. ఆవు. చూ, ధేనువు

ధవళకైరవము. సం. వి అ. న.=తెల్లగలువ*. చూ, పద్మము. 1. [చూ, శుక్రుఁడు. 1.

ధవళగ్రహము. సం. వి. అ పుం.=తెలిగాము:

ధవళపక్షము సం వి. అ. పుం.=తెలిపక్కము: చూ, పక్షము 1. [పెట్ట చూ, హంస.

ధవళపిచ్ఛన్ (న్ను). సం వి. న్. పుం.=తెలి

ధవళము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తెలుపు. రూ-ధవళి: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎంబోతు: చూ, వృషభము. 1; విణ. 3. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 4. చక్కనిది: చూ, హృద్యము; పా. 5. ఒకానొకవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

ధవళములు. వా. వై. వి. బ. ఒకరకముపాట: చూ, స్వరము. 2. [చూ, సింహము.

ధవళమృగము. సం. వి. అ. పుం.=తెలిమెకము:

ధవళిమ. సం. వి. న్. పుం. = తెలుపు. రూ-ధవళిమము. చూ, వర్ణము. 6.

ధవళిమము. సం. వి. అ. పుం.= —పై.—

ధవిత్రము. సం. వి. అ. న. యాగమునందు అగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయుటకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసనకఱ్ఱ. యాగమునందు ఉష్ణపదార్థమందుఁగల యుష్ణత్వమును చల్లార్చుటకొఱకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసనకఱ్ఱ. (అని కొందఱు) చూ, సురటి.

ధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. రాజు. చూ, రాజు. 1; 3. చూ, మనుష్యుఁడు.

ధా

ధాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1=దాడి. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2.=దాఁటు. దంటు: చూ, సేవ 1; వా. 3. ధైర్యము; 4 శక్తి. "నీధాటికి నిలువలేరు."

ధాణు. అం: చూ, విసరులు.

ధాణుకపాలు. అం.—పై.—

ధాణుధాక. అం.—పై.—

ధాణుధారు. అం —పై.—

ధాత. సం. వి. ఋ. పుం. 1=తాత. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; విణ. 2. ధరించువాఁడు; 3: చూ, రక్షకుఁడు; అం 4. ఆదిత్యులు 12 లోనొకఁడు: చూ, ఆదిత్యులు; 5.(రూ-ధాతు-ధాతృ): చూ, సంవత్సరములు.

ధాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆరె*: చూ, సుభిక్ష.

ధాతుపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై—

ధాతుభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. కొండ: చూ, పర్వతము. [చూ, రసవాది.

ధాతువాది. సం. వి. న్. పుం. కారంధమి:

ధాతువిచక్షణత్వము. అం: చూ, సుగుణములు.

ధాతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. వాతములో నగునది. (వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు అను నాడులు); 2. వసలోనగునది. (వస, అసృక్కు, మాంసము, మేదస్సు, అస్థి, మజ్జ, శుక్లము అని ఇవి ఏడు. పక్షాంతరమున రోమత్వక్మాంసాస్థిస్నాయు మజ్జాప్రాణములు); 3. మణిశిలలోనగు శిలావికారము; 4.=జేజేవు. కావి, గైరిక ధాతువు: చూ, వర్ణము. 6; 5. పృథివిలోనగునది (చూ, భూతములు); 6. శబ్దములో నగునది: (చూ, గుణములు); 7. త్వక్కులోనగునది (చూ, ఇంద్రియములు); 8. భూధాతువులో నగునది; 9. క్రియ: (చూ, ధాతువులు. 3, క్రియ, క్రియలు); పా. 10. కణసంహతి. (కణసమితి; కణజాలము; ఘటకధాతువు; పేశీజాలము, పేశీసంఘాతము).

ధాతువులు అం. 1. శల్యములు, మాంసము, శోణితము, చర్మము, మెదడు, మజ్జము, శుక్లము (7); 2. దశవిధధాతువులు.—భ్వాది, అదాది, జుహోత్యాది, దివాది, స్వాది, తుదాది, రుధాది, తనాది, క్ర్యాది, చురాది (10); 3. అకర్మకములు (శ్లో. వృద్ధిక్షయ భయ జీవితమరణం లజ్జాసత్తాస్థితి జాగరణం। శయన క్రీడారుచి దీప్త్యర్థంధాతుగణంత మకర్మకమాహుః.), సకర్మకములు

(పూర్వోక్త అకర్మక భిన్న ధాతువులు); 4. (లడాదులు) లట్-లిట్-లృట్-లుట్-లేట్-లోట్-లఙ్-లిఙ్-లుఙ్-లృఙ్. (ఇందు లేట్ వేద సంబంధము) (10); అం.5 బంగారు, వెండి, రాగి, వంగము, సీసము, యశదము, లోహము (7): చూ, లోహము 1. [చూ, రాయి.

ధాతూపలము. సం. వి. అ. న. శేగురురాయి,

ధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2.=దాది. ఉపమాత: చూ, దాది (చూ, మాత. 1); 3. తల్లి: చూ, మాత. 1; 4. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి, వి‌ణ. 5. ధరించునది. చూ, హితము. 2; 6 ధరింపఁజేయునది: చూ, హితము 2.

ధాత్రేయి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.

ధాన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దనియాలు *· చూ, ధనము. 3; 2. ముకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; బ. 3: బొరుగులు-రూ-బొరువులు-బోరులు.

ధానుష్కుఁడు. సం. విణ: చూ, విలుకాఁడు.

ధాన్యకృతి. అం: చూ, క్రియాంగములు: (చూ, అంగము. 9)

ధాన్యపంచకము. అం. మారేడు పిందెలు, వట్టివేరు, దనియాలు, శొంఠి, తుంగముస్తెలు.(5).

ధాన్యము. సం. వి. అ. న. వడ్లు. (ప్రా. వరి) అక్షతలు, ఛద్మము, తండులీయము, వ్రీహి, స్తంబకరి. (తె. ప).—కొలుచే, వడ్లు (చూ, స్తంబకరి); ధాన్యవిశేషములు.—అవసరదాళ్లు, అతపనీయము, ఆర్య, ఆశువు, ఈశ్వరప్రియములు, ఓడిక, కురువిందము, ఖండికము, ఖర్జూరము, గౌరిము, పతంగము, పారిజాతము, మదనగంధులు, మన్మథబాణాలు, మల్లెశ్రీగంధులు, మోహనపుసరులు, రత్నసరులు, రామబాణాలు, రామసాగరములు, హాయనము.(తె.ప).—అక్కుళ్ళు, అట్రికడాలు-అట్రగడములు-అట్రిగడలు, అలుగురాజనములు, అకుసన్నములు, అరుగలు-అరెవడ్లు, ఇప్పపూరాజనములు, ఉద్దులు, ఊఁదరలు, ఎద్దుకట్లువంకెలు, ఎఱడాలు, ఏనుఁగుకొమ్ములు, ఏలికిరాజనములు, ఒదివిరిపాలు, కంటసరులు, కంబులు, కటకసరులు, కన్నెసరులు, కప్పురభోగులు, కస్తురిపట్టెయులు-కస్తూరిపట్టెలు, కస్తూరినిగరాలు, కాకిరెక్కలు, కురపడాలు, కేసరులు, కొండజొన్నలు, కోడిబుడములు, కోదండరామములు, క్రిడి, గంగాజలంబులు, గందసరులు, గంబూరరాజనాలు, గరుడసరులు, గవ్వసరులు, గాజేకప్పెరలు, గుత్తిమల్లెలు, గుత్తులుగుత్తులు, గుత్తులు, గొజ్జఁగిఁబాగ్రిలు, గొబ్బికాయలు, గొలివెలు, గోదరాజనాలు, గౌరికుంకుములు, చేందురువంకలు-చేంద్రవంకలు-చెంద్రవంకలు, చిటిముత్తెము, చిలుకముక్కులు, చెనఁగులు-చెన్నఁగులు, చేమపూరాజనములు, జేపలు, జేవ్రాజివంకెలు, జాజిరాజనములు, జిలకఱరాజనములు, జిలమలు, జీనిసరులు, జీనువముక్కులు, జొన్నఁబాలు, జొన్నలు, తావి, తిరువరంగములు, తీఁగమల్లియలు-తీఁగమల్లెలు-తీఁగెమల్లియలు, తీఁగసరులు-తీఁగెసరులు-తీవెసరులు, తుమ్మపూరాజనాలు, తెల్లచెన్నంగులు, తెల్లబుడమలు, దివసరులు, దొబ్బసరులు, దేవసరులు, నక్కతోఁకబియ్యము, నల్లచెన్నంగులు, నల్లబుడములు, నల్లయారెలు, నాగమల్లెలు, నీరుకావులు, నెమిలివడ్లు, పగడంపుతీఁగెలు, పచ్చకప్పురపు సరులు, పచ్చగన్నేరు, పచ్చసరులు, పాలకన్ను, పాలమీఁగడలు,

పాసంగు, పిచ్చికగోళ్లు, పునాసలు, పునాసాటకడాలు, పునుఁగు,పునుఁగురాజనాలు. పులిగోళ్లవంకెలు, పూబాళలు, పూతీకులు, పొంగుపాళ్లు, పొన్నశ్రీరాజనాలు, పోతుగంటరాజనములు, ప్రియాగలు, బంగారుతీఁగెలు,బలరామభోగులు,బలుగుత్తులు, బసంగులు, బారతసేసలు, బాహుపురులు, బీటిసరులు, బుడమలు, బొగడసరులు, మంకెనలు, మండిగండ్రలు, మణిసములు, మల్లెలు, మామిడిగుత్తులు, ముత్తెసరులు, ముదుకసరులు, ముద్దుపాళ్లు, మైపాలలు, మొలగులికలు, మోదుగుతొడిమెలు, మోదుగుమాడలు, రణపెండ్లికొడుకులు, రసంగులు, రాజనములు-రాజనాలు, రెడ్డిపాలవంకెలు, ఱెక్కపాయలు, లత్తుకబొత్తులు, వంకసన్నములు, వంగాకుబుడమలు, వజ్రింపుదళుకులు, వట్టిసరులు, వన్నెపూలు, వరగలు, వాఁనరాజనాలు, వెదురుబియ్యము, వెన్నముద్దలు, వెలువడములు, సంపంగిపూవడ్లు, సంపెఁగలు, సంబావులు, సన్నమండెగలు, సగ్గుబియ్యము, సాలంకలు,సీతాభోగసరులు,సుకభోగులుమొ (చూ. స్తంబకరి), (చూ. సస్యము. 1); ౧. అళ్లు.—కుద్రవము-కోద్రవము, కోరదూషము- కోరదువు, వరకము, వర్షకీరూషము. (తె. వ).—అళ్లు, వరిగలు;౨. ఊఁదరలు.—ఉదారము. (తె. వ).—ఊఁదరలు; 3 ఎండబోసినవడ్లు— (తె. వ).—ఎండుగులు-ఎండువులు; ౪. ఎగురఁబోయనివడ్లరాసి.—(తె. వ).— మండియ- మండె; ౫.ఎడ్లచేనుఱుచఁబడినవడ్లు.—అవసితము.-అవపితము.- అవసితరి, బుద్ధము; ౬. ఓవరధాన్యము.— కుల్మాషము; ౭. కాయ (పయర) ధాన్యములు.—(తె. వ).—అపరాలు, పయర-పయిరు-పయ్యర-పైర; ౮. కుసుమ.— కుసుంభము-కౌసుమము. (తె. వ).— కుసుమపూరాజనములు.-కుసుమములు- కుసుమలు; ౯. కిచిడి.—(తె. వ).—కిచిడి-కిచ్చడి, పిచికచెంబ, పిచికసన్నవరి; ౧౦. కొఱ్ఱలు —కంగుణి, కంకువు-కంగువు-క్వంగువు, కాసారము, గౌరి, ప్రియంగువు, ప్రియంగుకము, పీతతండులము. (తె. వ).— కొఱలు-కొఱ్ఱ; ౧౧. గంటెలు.— గర్ముత్తు.-(తె. వ.)— కంబు,గంటె,సజ్జ;౧౨. గడ్డిగలపొల్లువడ్లు.— ఉమాకటము.(తె. వ).—బూగర; ౧౩. గింజెపట్టినవడ్లు. (తుచ్ఛధాన్యము).—కంకపత్రము, కటంగరము-కడంగరము, కటునిష్పావము, కాకయవము, నిష్పావము, బుసము - బుసము (తె. వ).-ఇనుకు, కట్టు, గల్ల, చింక, తంకర, తప్ప, తప్పకాయ, తబక, తఱక, తలకపొల్లు,తాలు, తూరు, పొల్ల, పొల్లకట్టు, పొల్లుకాయలరాసి; ౧౪ గోదుమలు-గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజనము, సుమనము. (తె. వ) — గోదుమలు; ౧౫. అడవిగోదుమలు — కుశిక, క్షుద్ర, గంధవిహ్వలము, గవేదువు-గవేదుక-గవేదుకము - గవేదువు-గవేదువు-గవేరుకము ; గుత్మము, గోధూమము;౧౬. చిఱువడ్లు-అణువు. (తె. వ).—చిఱువడ్లు; ౧౭ చీనకమనువడ్లు.—కాకకంగువు, చీనకము-చీనము. ౧౮. చేర్చిపెట్టినవడ్లు.—(తె వ).— కట్టుగడ;౧౯. చేకొ గమూదరని జొన్నలోనగునవి.— (తె. వ).— ఊఁచబియ్యము; ౨౦.చోమలు.-శ్యామాకము, గజప్రియము, తృణబంధువు, మునిభక్షము. (తె. వ).— చోమలు;౨౧. జొన్నకంకులు పాగాకు లోనగునవి మ్రగ్గుటకై పెట్టినపోఁగు.— (తె. వ).—మండియ-మండె; ౨౨. జొన్నలలోభేదము.- ఉద్దాలకము, రక్తఘూర్ణము. (తె. వ).—చింక; జొన్నలు.—జూర్ణము,

-గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజనము, యానవాళ్ళ
ము; ౨౩. తువరయావనాళము.—కిసాయి; యావనాళము, తువరయావనాళము ౨౪.తూర్ణోత్పత్తిపధాన్యము.–బహులీకృతము, పూతము; ౨౫. తృణధాన్యము.—కురి, గర్ముత్తు, తృణధాన్యము, నీవారము, యమశము. (తె. వ) —అమడలు, గునకలు-గునకలు, గొలిసెలు, గోళ్లగొండిలు, దూసరులు, నివరి-నివ్వరి-నీవరి, బరవటలు; ౨౬. తేలికయైనపొట్టితవడ్లు.—(తె వ).—ఆగాడి, కాతులరాసి; ౨౭. తొవరి.—ఆఢకి, తువరి, సురాష్ట్రిజము. (తె. వ) -కంది, తొవరి; ౨౮. ధాన్యములోని భాగము.—కణము; ౨౯. ధాన్యరాశి —(తె. వ.)—అంబారము-అంబారు; ౩౦. నవధాన్యములు.—గోదుమలు, యవలు, పెసలు, సెనగలు, కందులు, బొబ్బరలు, నువ్వులు, మినుములు, ఉలవలు; ౩౧. నిర్ణయములేని పంట.—(తె. ప).—గాలిపంట; ౩౨. నులిచినవడ్లు.—బుద్ధవము; ౩౩. పూర్ణముగా పండని వడ్లరాసి.—(తె. వ).—ఈనరాసి ; ౩౪. మూఁడేండ్లక్రిందటి వడ్లు.—అజము; ౩౫. యవలు.—అక్షతలు, అసిపత్రికము, కుంతలము, గంధవిహ్వలము, గోధూమము, యవ, స్థూలమధ్య-స్థూలమధ్యము, శితశూకము; ౩౬. పచ్చయవలు.—తోక్మము; ౩౭. యవలులోనగునవి.—తోక్మము; ౩౮. రాగులు.—గుచ్ఛకణీశము. (తె. వ.).—అంబడు, ఉద్ది, తమిఁద-తమిఁదె-తవిఁద-తవ్విఁద-తవ్విఁదె, చోడి, రాగి; ౩౯. వన్యశింబి.—అమ్లమల్లిక, వన్యశింబి; ౪౦. వరిపండు.—కణము, కణికము. (తె. వ).—వరిపండు; ౪౧. వ్రీహి.— అణువు, ఆశువు, ఆశువ్రీహి, ఉద్దాలకము, కలమము, కలాబాక్షము, కలామకము, కుక్కుటాండము, కురువిందము, కృష్ణపచ్యము, కృష్ణపాక్యము, కృష్ణవ్రీహి, కృష్ణశాలి, గంధనము, గర్ముటిక, జతూముఖము, పాటము, వ్రీహి. (తె. వ).—ఎఱ్ఱజిలమవడ్లు, ఎఱ్ఱబుడమలు, ఎఱ్ఱవడ్లు; ౪౨. శాలి.—కలమోత్తమము, కాలశాలి, కృష్ణశాలి, కైదారము, గంధశాలి; (తె వ).—గతికసూదులు; (చూ, స్తంబకరి); 2.=దనియాలు: చూ, ధనము. 3; అం. 3: చూ, అష్టైశ్వర్యములు, ఐశ్వర్యములు; పా. 4. ఒంటిచిలుకువిత్తనపు జాతిలోనివి: చూ, ఏకబీజదళము.

ధాన్యము కొల్లపోవుట. అం: చూ, నష్టములు.

ధాన్యములు. అం. తృణధాన్యములు (వరి, జొన్న, గోదుమ మొ); కాయధాన్యములు. (ఉలవ, కంది, పెసర మొ); చేమురుగింజేలు (నువ్వులు మొ); వారపంటలు (ప్రత్తి-గోఁగు మొ), రంగుపంటలు(నీలి మొ); ఓషధులు మత్తు[illegible]వ్యములు(పొగాకు, నల్లమందు, గంజాయి మొ): చూ, ధాన్యము.

ధాన్యాకము. సం. వి. అ. న.=దనియాలు:చూ, ధనము. 3. [ము 1.

ధాన్యామ్లము. సం. వి. అ. న. కలి. చూ, శుక్త

ధామనిధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

ధామము. సం. వి. న్. న. 1=దీమము. ఇల్లు: చూ, పదనము. 1; 3 చోటు. చూ, స్థానము 1; 3. వెలుఁగు, కాంతి (అని కొందఱు): చూ, వెలుఁతురు. 1; 4. కోశబలము వలన కలిగిన తేజము: చూ, ప్రభావము. 1; 5. మేను: చూ, శరీరము; 6:చూ, పుట్టుక.

ధామార్గవము. సం. వి. అ. పుం. 1. అవడ *: చూ, బీఱ. 2; 2. ఉత్తరేను *: చూ, శైఖరికము; 3.=దావరదండి *: చూ, విస్సాశని.

ధాయ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. యాగమునందు అగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయునపుడు పఠించెడు ఋక్కు:- ధార్య

ధార. సం. వి. అ స్త్రీ. 1.=దార పైనుండి పడు నీరులోనగువాని చాలు: చూ, నీటి చాలు; 2.=దార: చూ, వానకాలు; 3 = దార-దారి. కత్తి లోనగువాని వాదర: చూ, వాదర; 4. కుండలోనగువాని-చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1; 5. దండు ముందరిభాగము, 6 అశ్వగతి: చూ, ధారలు; 7. పరివాహము: చూ, కాల్వ; 8 చూ, పరంపర; 9. ధారాపట్టణము. చూ, దేశము; వా. 10 =దార. ఈక: చూ, వితరణము, 11.= దార. ఆతుకవిత్వము చూ, మాటలల్లుట

ధారకపాలు. అం చూ, విసరులు

ధారణ సం వి అ. స్త్రీ. 1. మేర, ఎల్ల (అనికొంటలు) చూ, సన్మానము; 2 క్రియను చూ, పంతము. 6; అం 3 అంగ యోగములు న లోనొకటి. (గ్రహించుటం చెప్ప మఱియొకటి కెఱుఁగుము) చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము 9)

ధారణము సం. వి. అ న 1 ధరించుట, 2.= ధారణ వెం చూ, కల. 1 [ధూరణ 1

ధారణి సం వి ఈ స్త్రీ. యూ-ధరణి చూ, నాపోయు ము స క్రి చేసినీళ్లుపోసికొని దత్తముచేయు

ధారము సం వి అ. పుం 1. అప్పు చూ, = 2; 2 ఒక కొండ చూ, పర్వతము

ధారలలో గదములు అం లఘ్వ, మధ్యా, దీర్ఘ (3) చూ, ధారలు (చూ, హయము)

ధారలు అం (సడకలు)అశ్వశాస్త్రములోనివి - ఆస్కందితము (గడు-గదాలు) రేచకము (పులి-పోడన), ధోరితము (చదుకు-నడకము), వల్గితము (మధ్యవడ-పోకడంపు), ప్లుతము (పూర్ణవేగ=నువాళము): చూ, హయము (చూ, అశ్వధారలు).

ధారాకదంబము. సం. వి. అ. పుం. నీరుకడిమి * చూ, హలిప్రియము.

ధారాటము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2: చూ, వానకోయిల

ధారాదత్తము పా. మంత్రపూర్వకముగా దానముచేయఁబడినది.

ధారాధరము సం వి. అ. పుం 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1, 2. ఖడ్గము: చూ, కత్తి 2.

ధారావని. సం. వి. ఇ. పుం. గాలి చూ, వాయువు. [చూ, వాన. 1.

ధారాసంపాతము. సం వి అ పుం జడివాన:

ధారాళము. సం వి అ అడ్డపాటులేనిది చూ, విశృంఖలము. [(చూ, ధారా. 1.)

ధారాళి. అం చూ, గ్రన్నపద్దెజ విభాషలు.

ధారి సం. వి ఈ స్త్రీ కోరింజి* చూ, ముష్కరి.

ధారిక. సం. వి. అ స్త్రీ. 1. చెవిజోరుపాము చూ, సర్పము; 2. కొట్టి చూ, సర్పము.

ధారు. అం చూ, విసరులు.

ధారుధారణ. అం.—పై.—

ధార్తరాష్ట్రము సం. వి. అ. పుం నల్లనిముక్కుకాళ్లుగల హంస చూ, హంస

ధార్తరాష్ట్రుఁడు సం వి అ. పుం. 1. ధృతరాష్ట్రునికొడుకు చూ, పుత్రుఁడు. 1; 2 ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము 1

ధార్మపత్తనము. సం. వి. అ. న చూ, మిరియము.

ధార్మికత అం చూ, నాయకగుణములు.

ధార్మికుఁడు సం. వి. 1 =ధర్ముఁడు. పుణ్యాత్ముఁడు: చూ, సుకృతి, 2. చూ, ధానుష్కుఁడు.

ధార్ష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ధాష్ట్యా; 2. కోరింద *. చూ, మురుమ్మరి; విణ. 3. ధరింపఁదగినది: చూ, హితము. 2 [శక్తి. 1.

ధార్ష్ట్యము. సం వి. అ న. దిట్టతనము: చూ,

ధావనము. సం. వి. అ. న. 1. = దవుడు: చూ, పరుఁగు 2; 2. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1.

ధావనమొనర్చు. మి. అ. క్రి: చూ, పరుగెత్తు.

ధావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నక్కతోకపొన్న *: చూ, సృగాలవిన్న. [మము.

ధావళ్యము. సం. వి. అ. న. చూ, రూ-ధవళి

ధి

ధిక్కారము. సం వి. అ. పుం తిరస్కారము, ఛీ చూ, వహేళనము. [చూ, వహేళనము.

ధిక్కృతము. సం. విణ. ధిక్కరింపఁబడినది:

ధిక్కృతుఁడు. సం. విణ చూ, వలివాఁడు.

ధిక్క్రియ. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, ధిక్కారము.

ధిమి అం: చూ, కిట.

ధియాంపతి. సం. వి. ఇ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ధిషణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బుద్ధి.

ధిషణుఁడు. సం. వి అ. పుం బృహస్పతి: చూ, వేలుపుఁరొజ్జే.

ధిష్ణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు. చూ, స్థానము. 1; 3. బలము: చూ, శక్తి. 1; 4: చూ, రిక్క.

ధీ

ధీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ. బుద్ధి.

ధీంద్రియము. సం. వి. అ. న: చూ, జ్ఞానేంద్రియములు.

ధీమంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, ధిషణుఁడు.

ధీర. అం. 1. మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడు తెఱఁగులు (ధీర ఇతర స్త్రీనిఁబొంది వచ్చినపిదప పతినిఁజూచి దండించేనది): చూ, స్వీయ. (ధీర, అధీర, ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠ భేదంబులచే నిరుదెఱంగులైరి.); అం. 2· చూ, తంత్రములు.

ధీరము. సం. వి. అ. న. రూ-దీరము. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

ధీరలలిత. అం. (ధీరలలితుఁడు) (సుఖియైనవాఁడు). చూ, నాయకులు.

ధీరశాంత. అం. (ధీరశాంతుఁడు) (శాంతుఁడునైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరాధీర. అం. (ధీరాధీర పతి నన్నివిధముల దండించునది): చూ, ధీర. 1.

ధీరుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, దిట్టరి, 3 చూ, స్వతంత్రుఁడు.

ధీరోదాత్త. అం. (ధీరోదాత్తుఁడు) (ధైర్యము గలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి నియాశాలియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరోద్ధత. అం. (ధీరోద్ధతుఁడు) (గర్వమాత్సర్యదంభమాయా క్రోధాదులు గలవాఁడు: చూ, నాయకులు. [చూ, వలఁతుఁడు.

ధీవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. = తీవరుఁడు. జాలరి:

ధీసచివుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, మంత్రి 1.

ధీహారుఁడు. సం. విణ. = దిమ్మరి. మందుఁడు: చూ, సోమరి.

ధు

ధుంధుమారము. సం. వి. అ. పుం. 1. కఱుమాపము: చూ, పొగ; 2. పట్టుపురుగు: చూ, పురుగు.

ధుతము సం. విశ. రూ. ధూతము. 1. కదలింపఁబడినది: చూ, కేల్లితము; 2.విడువఁబడినది: చూ,సముజ్ఝితము;అం.8: చూ, శిరఃక్రియలు.

ధుత్తూరము సం. వి. అ. పుం. (రూ-ధుస్తూరము-ధుర్తూరము, ఉన్మత్త*: చూ, హాలాపుష్పము

ధుని. సం. వి. ఈ స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది

ధుర. సం వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ధూరి బరువు: చూ, భారము. 1.

ధురంధరము సం. వి. అ. పుం (రూ-ధురీణము-ధుర్యము- ధూర్వహము- ధౌరేయము) 1. బరువు మోసెడుఎద్దు: చూ, వృషభము 1; విశ 2 బరువుమోయునది: చూ, వృషభము 1

ధురంధరుఁడు. సం విశ. (రూ-ధుర్యుఁడు-ధురీణుఁడు- ధూర్వహుఁడు- ధౌరేయుఁడు) బరువుమోయువాఁడు చూ,భారవాహుఁడు

ధురి సం వి ఈ స్త్రీ చూ, రూ-ధురి

ధురీణము సం వి అ. పుం విశ చూ,రూ-ధురంధరము.

ధురీణుఁడు సం విశ: చూ, ధురంధరుఁడు

ధురీన మి. వ్రి చూ, యుగపత్.

ధురీలున. మి ద్రి —పై— [ధత్తూరము *

ధుస్తూరము. సం వి. అ పుం చూ, రూ-

ధుర్యము సం వి అ. పుం విశ చూ, రూ-ధురంధరము.

ధుర్యుఁడు సం విశ చూ, ధురంధరుఁడు.

ధుస్తూరము సం. వి అ పుం: చూ, రూ-ధత్తూరము.

ధూ

ధూఁక్ష్మము. సం. వి. న్ పుం. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1.

ధూంగియాలబ్రాహ్మణులు. అం. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, నేపాళి దేశపు బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ధూతము. సం. విశ: చూ, రూ-ధుతము.

ధూననము. సం. వి. అ. న. కదలించుట.

ధూనము అం: చూ, హస్తక్రియలు.

ధూపము. సం వి. అ. పుం =ధూపము. 1. వాసనగల (సాంబ్రాణి, గుగ్గిలములోనగువాని) పొగ. చూ, పొగ; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 5.

ధూపాయితము సం. విశ తపింపజేయఁబడినది: చూ, సంతప్తము.

ధూపితము సం. విశ. 1 ధూపము వేయఁబడినది; 2 చూ, ధూపాయితము

ధూమకదంబము సం. వి. అ. పుం. బట్టకడిమి* చూ, హాలిప్రియము

ధూమకేతువు సం. వి. ఉ. పుం. 1 =దుమగతి కేతు తోఁకచుక్క: చూ, చుక్క 2 అగ్ని చూ, వహ్ని 1. [చూ,వహ్ని1,

ధూమధ్వజుఁడు. సం. వి. అ పుం. అగ్ని:

ధూమనాళిక. పా పొగగొట్టము. [మేఘము 1.

ధూమయోని సం వి ఇ పుం మబ్బు. చూ,

ధూమలము సం వి. అ పుం 1. నలుపుమించేఁగలసిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము 6, విశ 2 నలుపుమించేఁగలిసినయెఱుపుఁగలది చూ, వర్ణము 8

ధూమశకటము. పా పొగబండి చూ, శకటము. 1. [చూ, హిమము

ధూమిక సం వి అ స్త్రీ. మూడమంచు

ధూము. వా. వి కలత, జాడ్యము.

ధూమ్యా సం. వి ఆ. స్త్రీ. ధూమములగుంపు.

ధూమ్యాటము. సం వి. అ పుం. రూ-ధూమ్రాటము.కూఁకటిమూఁగ: చూ,భృంగరాజము.3.

ధూమ్రపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొగచెట్టు.
ధూమ్రము. సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, ధుమలము. [సిట్ట
ధూమ్రశూకము. సం. వి. అ. న: చూ, లొట్టి
ధూర్జటి. సం. వి. ఇ. పుం 1: చూ, శివుఁడు; 2. కాళహస్తి మాహాత్మ్యము వ్రాసినకవి.
ధూర్తము. సం. వి. అ. న 1 ఒకరకమగుఉప్పు చూ, లవణము. 1, పుం. 2 ఉమ్మెత్త *· చూ, హాలాపుష్పము.
ధూర్తు. సం. వి అ. పుం. రూ-ధూర్తుఁడు. 1: చూ, వంచకాఁడు; విణ. 2. చూ, వంచకుఁడు.
ధూర్తుఁడు సం. వి. అ పుం. విణ —పై.—
ధూర్వహము. సం. వి. అ. పుం. విణ. చూ, ధురంధరము.
ధూర్వహుఁడు. సం. విణ. చూ, ధురంధరుఁడు
ధూళిధ్వజుఁడు సం. వి అ పుం గాలి చూ, వాయువు. (ధూళిధ్వజుఁడు)
ధూళి సం.వి.ఇ.ఈ స్త్రీ.రూ-ధూళి=దూళి చూ, రేణువు 1.]కదంబము
ధూళికదంబము. సం. వి. అ పుం: చూ, ధూమ
ధూసరము. సం. వి. అ. పుం 1 బూడిదరంగు చూ, వర్ణము. 6, 2 గాడిద చూ, రాసభము; విణ 3. బూడిదరంగుగలది చూ, వర్ణము 6

ధృ

ధృతపూర్ణము. సం. వి. అ. పుం. కానుఁగు * చూ, బొరంగి.
ధృతమధ్య. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది నొదకవృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదంబులున్ను తోదకవృత్తచ్ఛాయను సరిపాదంబులున్ను వడచును: చూ, వృత్తము. 1.
ధృతము. సం విణ. ధరింపఁబడినది, గృహీతము· చూ, హితము. 2. [హంసపాది *.
ధృతరాష్ట్రపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,
ధృతరాష్ట్రుఁడు. సం వి. అ. పుం. 1. దుర్యోధనుని తండ్రి: చూ, పితరుఁడు; 2. ఒకానొక పాము: చూ, సర్పము; 3.రాజే:చూ, రాజే. 1.
ధృతి. సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. ధరించుట· చూ, పెట్టుకోలు; 2 ధైర్యము.చూ, స్థైర్యము.1; 3. ఆనందము, సౌఖ్యము (అని కొందఱు): చూ, సంతోషము; పుం. 4 చూ, యజ్ఞము; అం. 5 చూ, ఛందస్సులు; 6: చూ, యోగములు. (ధ్రుతిఅని కొందఱు.)
ధృతిర్మాలి. అం చూ, శస్త్రములు
ధృవ సం వి. ఆ. స్త్రీ. ముయ్యాకుపొన్న *: చూ, సాలపర్ణి.
ధృవక. అం: చూ, దేశీయక్రియలు. [ము. 1.
ధృవకోకిల పా. పద్యవిశేషము చూ, వృత్త
ధృవనము అం: చూ, సశబ్దక్రియలు.
ధృవములు. అం. ఉత్తరధృవము, దక్షిణధృవము. (2)
ధృవస్థానములు. అం అశ్వశాస్త్రమునందు — 2 వక్షస్థలమున, 2 శిరమున, 2 మలద్వారమున, 2 మూత్రమున, 1 లలాటమున, 1 క్రిందిపెదవియందు (10) (ధ్రువస్థానమని కొందఱు) చూ, శుభావర్తములు.
ధృవుఁడు సం వి. అ పుం, అం: చూ, రూ-ధ్రువుఁడు (ధ్రువుఁడు అని కొందఱు)
ధృష్టలంగ. సం వి ఆ. స్త్రీ. = పందులంటె: చూ, అంకులాఁడి.
ధృష్టుఁడు. సం. విణ. 1. = దిట్ట - పంట - పట్టుఁడు (రూ-ధృష్ణుఁడు-ధృష్ణువు). చూ, దిట్టఁడు; అం. 2. శృంగారనాయక చతుష్టయమందొకఁడు. (పరస్త్రీ గమనాదులచేఁ

దప్పచేసియు నిర్భయుఁడు.): చూ, పతులు (చూ, శృంగారనాయకులు.)

ధృష్ణువు. సం. విణ. ఉ. 1: చూ, రూ-ధృష్టుఁడు; 2. సభలో సంశయింపఁబడినది: రూ-ధృష్ణువాము.

ధృష్ణువాము. సం విణ ఉ 2 =పై.—

ధే

ధే. వా వి. గుఱ్ఱమును తోలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా.8, అ.62: చూ, హూహూ

ధేనుక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. లేఁగటియావు: చూ, ధేనువు; 2. ఆఁడేనుఁగు చూ, హస్తి, 3. ఆఁడుగుఱ్ఱము. చూ, హయము 4. చిన్నకత్తి: చూ, శస్త్రి. 2; 5 దుర్గ : చూ, పార్వతి. 1. [యూకమ.

ధేనుకము. సం. వి. అ. పుం. చీరపేను: చూ,

ధేనుకసూదనుఁడు. సం. వి. అ.పుం.కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

ధేనుకుఁడు సం. వి. అ పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ధేనువు. సం వి.ఉ స్త్రీ. (దూడకుఁబాలు కుడుపునది=ఆవు) అఘ్న-అఘ్న్య- అఘ్న్యా, అనడుహి-అనడ్వాహీ, అర్జుని, ఇడ-ఇల-ఇళ, ఉస్రి, కళ్యాణి, కుతపము, గవి, గోవు, గౌ, తంబ, ధవళ, ధేనుక, నారాయణుఁడు, బహుళ, మహీ- మాహా- మాహేయి, రోహిణి, వళ, శృంగిణి, సరస్వతి, సవిత్రి, సురభి, సౌరభేయి. (తె. ప).—ఆఁబసి, ఆవు (బ. ఆలు), కుఱ్ఱి, గిడ్డి, తొడుకు, తొఱ్ఱు, పయిరము- పైరము, పసులు, పెయ-పేయ, పెండవు, లేఁగటియావు; (చూ, సౌరభేయి); తద్విశేషములు.—౧. అడవియావు.—గవయము (తె).—సురపిడి; ౨. అప్పుడేయీనుచున్నయావు.—గోగృష్టి; ౩. ఈచేకపోయిన చూలావు.—అచలోక-అవలోక, ఉపఘాతిని, స్రినగర్భ; ౪. కట్టినపిదపనాఁబోతు పాటిఁగా నీచేకొన్నయావు.—గర్భోపఘాతిని, వేహత్తు; ౫. ఈనుచున్నయావు (దూడతోఁగూడినయావు).—దోగ్ధ్రి; ౬. ఒకవిధమైనవన్నెగలయావు. (తె). —చేరియావు; ౭. కట్టుటకు నీడువచ్చినయావు.—కాల్య; ౮. కామధేనువు.—కరవీరి, కామద—కామదుఘ-కామధుక్కు, కామధేనువు (తె).—అడిగిన నొసఁగెడియావు, ఈవులమొదవు, చేపలుఁదొడుకు, జేజేగిడ్డి, తెలిమొదవు-తెల్లమొదవు, పాల్కడలికాన్పు, పుడుకుఁదొడుకు, వింటిపసి, వెదికిలఁబడుదొడుకు, వెలిగిడ్డి,-వేలుపుగిడ్డి, వేలుపుటావు; ౯. గొడ్డుఆవు.—గోవశ, వంధ్యా,వశ,(తె) -గొడ్డు;౧౦.చాలాకాలమునకుముందీనిన యావు.—చిరసూత, బష్కయణి (తె).—తరిపియావు-తఱపి,యావు, ౧౧. చిత్రవర్ణములుగలయావు.-చిత్రగవి. (తె.)— చెమటియావు- చేమటియావు; ౧౨. తెల్లనియావు.— (తె) — అచ్చావు. ౧౩. తొలిచూలావు —ఉపసర్య, గృష్టి-ఘృష్టి, నవసూతిక. (తె).—తొలిచూలావు; ౧౪ దూడలుబ్రతుకనియావు.- అభివాన్య; ౧౫. దేవతాదుల నుద్దేశించి యథేచ్ఛముగా విడిచినయావు. (తె)—జెన్నియ-జేన్నె, ౧౬. దానార్థమేర్పఱచిన యావు.—క్షీరధేనువు, ౧౭. నల్లావు.—నీలధేనువు. (తె).—కటియావు; ౧౮. నీటియావు.—ఉస్రిక-ఉస్త్రిక, కాలింది-కాళింది. (తె).—నీటిఆవు-నీటియావు; ౧౯. పుల్లావు.—కపిల. (తె).—పుల్లావు; ౨౦. పొట్టిఆవు.—కుబ్జ; ౨౧.బందెవడ్డయావు.—ధేనుష్య; ౨౨. బెల్లము లోనగువానితో జేసిన ఆవు.—గుడధేనువు. (తె).—గొడ్డు;

౨౪. మంచిరూపముగలిగి చోలకాలిచ్చెడి యావు.—నిచికి-రూ-నైచికి, అరమైలవన్నె యావు.—శబలి-శబళి, ౨౫. యజ్ఞపశువు అప్త్రవు; ౨౬. రకములుగలయావు —అర్యంగి; ౨౭. వెదరై యూఁబోతుచేత వెంటాడించేఁబడినయావు.—సంధిని. (తె) —ఎదావు-వెదావు, వెదమొదవు; ౨౮. సవత్సధేనువు-గుష; ౨౯. సాధువైనయావు.—అచండి, సుకర (తె).—గంగిఆవు; ౩౦. సాధువు కానియావు.—కరట, కాధేనువు, సుకత. (తె).—అఱవ-అఱ్ఱ-నఱ్ఱ, ఒఱ్ఱియ-ఒఱ్ఱె, గోవావు, పోట్లావు; ౩౧. యజ్ఞమునందు అభిమంత్రించి చంపఁబడిన పశువు.—ఉపాకృతము, ౩౨. యజ్ఞమునందు బలి యిచ్చుటకు మంత్రించేఁబడిన పశువు.—ఉపాకృతము; ౩౩. ఆవులజంట.—గోగో యుగ్మము, ౩౪. ఆవులమంద.—కథాపరి సంగము, గవ్య, గోకులము, గోత్రము, గోధనము, గోబృందము, ఘోషము, ధనము, ధైనుకము. (తె) —కదుపు, కిలారము-కీలాగము, కోన, జంగిలి, పదుపు-పదువు, పసిమంద, మొదవు, ౩౫ ఆవులదొడ్డి —గోగోష్టము, గోధనము (మిగిలియున్న విశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూడుము); దూడలు వానివిశేషములు —౩౬ అప్పుడు పుట్టినదూడ.—తర్ణకము, నాగము, ౩౭. ఏడాదిలోపు ఆవుదూడ(లేక) పెయ్య — ఏకహాయని, ఏకాబ్ద, కటాహము, దోగ్ధ, వత్సము, శకృత్కరి (తె) —ఆఁబద్ద--ఆఁపెయ్య, ఎనపమాడ, కిరిపు,మాడ, పెయ్యపేయ, లేఁగ, ౩౮ రెండేండ్లపెయ్య.—ద్విహాయని, ద్విపక్ష, ౩౯ మూఁడేండ్లపెయ్య —త్రిహాయని, త్ర్యబ్ద, ౪౦. నాలుగేండ్లపెయ్య.— చతురబ్ద, చతుర్హాయని; ౪౧. వత్సతరి. (తె).—తరిపిదూడ,తరుపు-తఱపి-తఱువు; ౪౨ పాలుచేఁపునకు నిర్మించిన ప్రాణములేని తోలుపెయ్య. (తె).—చేటపెయ్య- చేఁతపెయ్య. (మిగిలియున్న విశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూడుము.)

ధేనుష్య. సం. వి.ఆ. స్త్రీ. 1. బందెపడ్డయావు, కుదువఁబెట్టిన యావు (అనికొందఱు): చూ, ధేనువు. ౨౧; 2 బందెపడ్డయెనుము, కుదువఁబెట్టినయెనుము(అనికొందఱు): చూ,మహిషి.

ధై

ధైనుకము. సం. వి. అ. న ఆవులమంద' చూ, ధేనువు. ౩౪.

ధైర్యము సం. వి. అ. న. 1. ధీరత్వము, దీమసము చూ, స్థైర్యము. 1; పా. 2 దీనికి ఉపమానములు.— పర్వతము (మేరువు); అం 3 చూ, శృంగారచేష్టలు

ధైర్యశాలి సం. వి ఇ. పుం. చూ, దిట్టఁడు.

ధైవతము. అం సప్తస్వరములలో నొకటి (నాభ్యాదిస్థానములవలనఁబుట్టినది బుద్ధిమంతులచేఁ బాడఁబడునది)' చూ, సప్తస్వరములు, స్వరము 2 (చూ ఉచ్చతమము)

ధైవతి అం' చూ, సప్తధాతులు. (చూ, అంశములు).

ధో

ధోడ. అం: చూ, విసములు.

ధోరణము సం. వి. అ. న ఎక్కఁదగిన యేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము

ధోరణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1. పద్ధతి: చూ, విధము. 1, 2 పంక్తి: చూ, వరుస

ధోరితకము. అం: చూ, ధారితకము.

ధోళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాలకి.

ధా

ధాతము. సం. విశే. కడుగఁబడినది: చూ, ప్రక్షాళితము.

ధారంధర్యము. సం.వి. అ. న ధురంధరత్వము.

ధారితకము అం =దవుడు. (రూ-ధోరితకము= తోడన) ఆస్కందితమనఁగ నధికమై చతురమైన యొక యశ్వధార): చూ, ధారలు.

ధారేయము. సం. వి. అ. పుం, విశే: చూ, ధురంధరము.

ధారేయుఁడు. సం. విశే చూ, ధురంధరుఁడు.

ధార్త్ర్యము సం. వి. అ. న. ధూర్తత్వము.

ధ్యా

ధ్యాత. సం. విశే. ధ్యానించువాఁడు.

ధ్యాతము. సం. విశే. ధ్యానింపఁబడినది.

ధ్యాతవ్యము. సం. విశే. ధ్యానింపఁదగినది: ధ్యేయము.

ధ్యానము. సం. వి. అ న.=జేనము. 1. తలఁచుట: చూ, స్మృతి. 1; అం. 2. యోగాంగములలో నొకటి (చాంచల్యము లేక భగవంతుని మనసున తలఁచుట): చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 8); 3. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (అమ్మహామహుండగు రాఘవేంద్రుండు నాకన్నులకుఁ గల విప్పచ్చేరంబెట్లు తీర్చును ? ఎప్పుడు నామనంబున కాశ్వాసంబుగలుగు. ఇది యెన్నఁడేని చేకూరునో !): చూ, సంచారీభావములు.

ధ్యానించు. సం. స. క్రి. చూ, తలఁచు. 2.

ధ్యామము. సం. వి అ. న. 1. రూ-ధ్యాయము కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1; 2. దవనము *: చూ, రుచి. 1; విశే. 3. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6. [నము. 1.

ధ్యాయము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధ్యా

ధ్యే

ధ్యేయము. సం. విశే: చూ, ధ్యాతవ్యము.

ధ్రు

ధ్రుతి. అం. (ధృతిఅనికొందఱు) సంచారీభావములు 33 లో నొకటి. (అంజనేయా ! ఇఁకనాజన్మమునకు రామునొకసారి కన్నులం గాంచినంజాలు: చూ, సంచారీభావములు.

ధ్రువ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సుగ్రీవము: చూ, సుగ్రీవము; 2. గుజ్జుపునుడి: చూ, సుడి. 1; 3. గుజ్జుపునుడియుండు చోటు; 4. చాఁగ *: చూ, సగ్రీవ; 5. ముయ్యాకుపొన్న *: చూ, సాలపర్ణి; అం. 6 =దరువు (సూళాదిసప్త తాళములలో నొకటి): చూ, సూడకములు.

ధ్రువము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఊహ: చూ యోచన; 2 నిశ్చయము: చూ, సత్యము 1; పుం. 3: చూ, మర్రి *; 4. మోడు: చూ, వృక్షము; 5. గపిల. చూ, శూలము. 3; 6 పదునాలుగక్షరములు గలతాళవిశేషము: చూ, స్వరము. 2; విశే. 7. ఎడతెగనిది: చూ, సతతము; 8. కదలనిది: చూ, స్థావరము; 9. నిలుకడగలది: చూ, స్థిరము; అం. 10: చూ, యోగములు.

ధ్రువుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. ధ్రువనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. విష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు;

అం. 4: చూ, వస్తువులు. (ధృవుఁడు అని కొందఱు)

ధ్వ

ధ్వంసము. సం. వి. అ. పుం. నాశము: చూ, రత్త.

ధ్వంసించే. సం. స. క్రి: చూ, పాడుసేయు.

ధ్వంసితము. సం. విశే. ధ్వంసము చేయఁబడినది.

ధ్వజము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. టెక్కెము: చూ, సిడము; 2. టెక్కెపుకంబము; 3 గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 4. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము; 5: చూ, హంకారము; అం. 6: చూ, పరిధానవ్యూహములు.

ధ్వజముఁడు. సం. వి. అ. పుం. కల్లమ్మెడు వాఁడు: చూ, సురాజీవి.

ధ్వజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సీమాభేదము.

ధ్వజారోహణము. పా. (దేవళాదులలో) ధ్వజ మెత్తి చేయునొక కర్మము.

ధ్వని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మ్రోఁత, శబ్దము: చూ, స్వరము. 2; 2. వ్యంగ్యప్రధానపదము: చూ, స్వరము. 2; అం. 3. కావ్యస్వరూపము.

ధ్వనించే. సం. అ. క్రి. 1. మ్రోయు: చూ, శబ్దించే; 2. కూయు: చూ, శబ్దించే.

ధ్వనిగ్రహము. సం. వి. అ. న. చెవి: చూ, శ్రోత్రము.

ధ్వనితము. సం. విశే. మ్రోయునది: చూ, రవణము. 2. [దిబోంగు.

ధ్వనిద్వేణువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, కణా

ధ్వన్యనుకరణము. అని. ధ్వన్యనుకరణంబులు ద్వి-త్రి-చతురుక్తంబులు అగు. (ఇందు-ధ్వన్యనుకరణంబులకు ననుధాతువనుప్రయుక్తంబైనపుడు కొన్నియెడల మూగాగమంబగు; అను ధాతువనుప్రయుక్తంబైనపుడు ధ్వన్యనుకరణంబుల యుదిహల్లునకు ద్విత్వంబగు; మూగాగమంబగుచో ద్విత్వంబు విభాషనగు): చూ, హలాహలా.

ధ్వస్తము. సం. విశే. 1. నశించినది: అంతరితము; 2 జాఱినది: చూ, స్రస్తము.

ధ్వా

ధ్వాంక్షపుష్టము. సం. వి. అ. పుం: కోయిల: చూ, పికము.

ధ్వాంక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము; 2 కొక్కెర: చూ, బకము.

ధ్వాంతము. సం. వి. అ. న. చీఁకటి: చూ, మేచకము.

ధ్వానము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ధ్వని. 1.

న

న. ఒకయక్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1 పిళ్ళారి: చూ, వినాయకుఁడు 1, 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 3. దానము: చూ, వితరణము; 4. మేలు: చూ, శుభము. 1; స్త్రీ. 5 పొక్కిలి. చూ, బొడ్డు. 1; 6. తెలివి: చూ, బుద్ధి. 1; 7. వాద్యము చూ, స్వరము. 2; విశే. 8. గొడ్రాలు: చూ, స్త్రీ; 9. కొంచెపుది: చూ, స్వల్పము, 10. మిక్కిలికష్టమైనది; 11. వేఱయినది: చూ, విభాజితము. 1; 12. సుందరమైనది: చూ, హృద్యము; 13. కఠినమైనది: చూ, చెడిదము; 14. కోరికల నీడేర్చుకొనునది (పని); అవ్య. 15. అభావార్థకము: చూ, శూన్యము. 1; 16. నఞర్థకము: చూ, లేదు. 2;

17. నిషేధార్థకము: చూ, వద్దు; 18 ఈష దర్థకము చూ, స్వల్పము; పా. 19. సాధారణముగానన్ని మంత్రములయందిమిడి యుండెడు ఒకానొకయక్కరము చూ, మంత్రము 1; అం. 20: చూ, కవర్గము; దే అవ. (1) సప్తమ్యేకవచనమునందు వచ్చెడి యొకానొక పత్యయము "సవమున"

నక్. సం. అవ్య 1. పోలిక; చూ, సమానము. 2; 2. కొంచెము. చూ, స్వల్పము; 3. విరోధార్థకము చూ, విరోధము; 4. నిషేధార్థకము చూ, వద్దు; 5. మతియొకయర్థము, 6 అభావార్థకము చూ, శూన్యము.1

నంకు దే. వి 1: చూ, పస్తు, స. క్రి 2 చూ, కోరాడు [చూ, స్త్రీ

నంగ. దే. విణ. రూ-నంగనాచి. గకుమడి

నంగనాచి దే విణ 1.—పై—; వి 2 చూ, నడ్లచిలుక. [చూ, శబ్దము 2

నంగి. దే వి ముక్కుతో మాటాడబడుమాట

నంగిమాట దే వి —పై—

నంగు దే అ క్రి. ముక్కుతో మాటాడు

నంచే వా స క్రి చూ, రూ-నంజు 3

నంజ. వా వి 1 మాగాణి చూ, పొలము (చూ, భూమి 1.), 2 చూ, పచ్చడి

నంజె వా. వి —పై—(రూ-నంజు)

నంజు దే వి 1. విషము. స్వా 5, ఆ. 50 చూ, విసము 1; 2 చూ, రూ-నంజె, 3 నెత్తురు చేచ్చి తెల్లపాటుట నజు, స. క్రి 3 రూ-నంచే కూరలు లోనగు వ్యంజనములనుతిను చూ, సాదు [379 చూ, మాంసము

నంజుడు దే వి. ఎఱచి. భాగ వతను 4, అ,

నంజుడుదండి దే వి. 1 చూ, రాక్షసుడు 1. అచ్చ సుం, కాం.158; విణ. 2. మాంసమునుదినువాడు

నంజుడుముక్క వా. వి చూ, మాంసము.

నంజోపాటు. దే. అ. క్రి. (నంజో + పాటు) నెత్తురుచేచ్చి తెల్లపాటు

నంటు. దే. వి. 1. రూ-అంటు: చూ, స్నేహము. వసు 4,ఆ. 36; విణ 2: చూ, స్నేహితుడు శకాం 1, ఆ. 83

నంటుకత్తె. ద్వ. విణ చూ, రూ-అంటుకత్తియ

నంటుకాడు దే విణ చూ, రూ-అంటుకాడు.

నండ్రికాయ. వా. వి: చూ, పీత

నంద. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1 కొన్నితిథులు కలిసిన తిథి: చూ, తిథి, 2. ముంత చూ, పాత్రము 6; 3. కలిమి. చూ, సంపత్తి; పా 4 ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము తగణ లగములతోఁగూడినదై ఐదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము చూ, వృత్తము 1, అం. 5. చూ, గాంధారగ్రామగతమూర్ఛనలు

నందకము సం వి. అ. పుం. 1 విష్ణుఖడ్గము (దేవతలను సంతోషపెట్టునది) చూ, రిష్టి. 2; విణ 2. సంతోషించువది చూ, సంతోషము.

నందన సం వి. ఆ స్త్రీ 1. కూతురు చూ, పుత్రిక; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

నందనము సం. వి. అ న 1. ఇంద్రునియుద్యానవనము: చూ, వనము 2; 2. ఉద్యానవనము చూ, వనము 2, అం 3 చూ, జన్యతాళములు [1—2.

నందనవనము సం. వి అ న. చూ, నందనము.

నందనాస్త్రము. అం చూ, అస్త్రములు

నందనుడు సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1; విణ. 2 చూ, హృష్టుడు. [పార్వతి. 1.

నందపుత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ,

నందబ్రాహ్మణులు. పా. ఉత్కళులలో నొక తెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన

శాఖ: చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

నందయంతి. అం: చూ, అంశకులు.

నంది. సం. వి. ఇ. న్. పుం. 1. శివునివృషభము: చూ, వృషభము. 1; 2. ఎద్దు చూ, వృషభము. 1; న్. పుం 3 కలజోవ్వి: చూ, ప్లక్షము; 4 చూ, మట్టి *; 5 చూ, నందివర్ధనము (1)

నందిని. పా. ఒక్కొక్కపాదము భ, త, జ, గురువులుగలిగి ఆఱింట యతిగల దశమఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము చూ, వృత్తము.1.

నందిముఖి. సం. వి. న్. పు: చూ, నక్కతోఁకబియ్యము.

నందివర్ధనము. సం వి. అ. న. 1. అమావాస్య (లేక) పున్నమ. (చూ, తిథులు). చూ, సూర్యేందుసంగమము; వా. పై వి. (1) = నంద్యావర్త. గరుడవర్తనిపూవు *. ఉ, రా. 3, ఆ. 201; (పురుషోత్తమ కవీయము): కాలపర్ణము, కాలానుసారకము, కుణి, కుబేరకము-కుబేరము - కువేరకము, తగరము, నంది, నంద్యావర్తము. (తె. ప.)—నందివర్ధనము.

నందివర్ధనుఁడు. సం. వి అ. పుం. చూ, శివుఁడు.

నందివృక్షము సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక చెట్టు చూ, వృక్షము.

నందీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (నంది): చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు. [సుఁను.

నందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక గోప

నంద్యావర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. పడమట దక్కఁదక్కిన మూఁడుదిక్కుల వాకిళ్లుగల రాజగృహము: చూ, సదనము. 1; 2.=: చూ, నందివర్ధనము (1) *; అం. 3: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

నంబరు. వా. వి. 1. సంఖ్య; 2. గుఱుతు; 3. దావా; 4. ఇండ్లు భూములు లోనగువాని వరుససంఖ్య. (నెంబరు).

నంబి దే. వి. విష్ణుపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

నంబెరుమాళ్లు. వా. వి. బ (నమ్ + పెరుమాళ్లు) చూ, శ్రీరంగఁడు.

నకనకఁబడు. ద్వ. అ. క్రి (నకనక + పడు) కృశించు: చూ, సాటసాటవోవు.

నకనకలాడు దే అ. క్రి —పై—.

నకనకలు. దే. వి. బ: చూ, సాటసాట. స్వా. 3, ఆ. 28.

నకనకలుసడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, నకనకఁబడు. కళా. 4, ఆ. 105. (రూ-నకనకల్గుడుచు)

నకలు. వా. వి. 1. మాతృకనుచూచి వ్రాసిన పత్రిక, ఆదర్శము: చూ, ప్రతి 2; విశే. 2. ఒకదానినిఁజూచి ఆదేమాదిరిగవ్రాసినది.

నకిలీ. వా. విశే. 1. కపటముతోఁగూడినది; 2 కలుషమైనది "నకిలీపని"

నకీబు. దే. వి. వెండిబెత్తమువాఁడు స్వా. 5, ఆ.42 చూ, వేత్రహస్తుఁడు. [మత్స్యము. 1.

నకులప్లవము. సం. వి అ. పుం నీరుపిల్లి చూ,

నకులము. సం. వి అ. పుం. చూ, ముంగిస.

నకులుఁడు. అం. యుధిష్ఠిరునితమ్ముఁడు: చూ, పాండవులు.

నకులేష్ట. సం. వి. అ. స్త్రీ చూ, సర్పాక్షి *.

నక్క. పై. వి. 1.=నాక - నాక్రి. చూ, సృగాలము; విశే. 2 క్షుద్రము చూ, సాఘారణము. 2.

నక్కజిత్తులు. జా. కొంటెతనపు పనులు.

నక్కతోఁకసవు. ద్వ. వి: చూ, సింహపుచ్ఛి *. (నక్కతోఁకపొన్న అనికొందఱు)

నక్కతోఁకపొన్న. ద్వ. వి. క్రోష్టువిన్న * —పై—(నక్కతోఁకకసవు అనియు).

నక్కతోఁకబియ్యము. ద్వ. వి. నందిముఖి, ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

నక్కదోస. ద్వ. వి. చిర్భటము *: చూ, హారివాలుకము. (చూ, దోస.)

నక్కవడుము తొక్కుట. జా. శుభశకునమగుట. "మనమీ దిన మిక్కడికి నక్కవడుము దొక్కి వచ్చినారము." (ధర్మజ)

నక్కనేరేడు. ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ, నేరేడు. [లు *: చూ, రేఁగు

నక్కరేఁగు. ద్వ. వి రూ-నక్కరేను- నక్కే

నక్కరేను ద్వ. వి —పై.—

నక్కవినయము జా 1: చూ, ఘోటకబ్రహ్మచర్యము; వా వి 2. కపటముతోఁగూడిన వినమ్రత

నక్కవిరిగి ద్వ వి. క్షుద్రశ్లేష్మాతకము*. రూ-నక్కవిరిఁగ.

నక్కవిరిగ ద్వ వి —పై—

నక్కి. వా వి మోటుజేరి.

నక్కిళ్లు ద్వ వి. బ (నక్కు + కిళ్లు) ప్రక్కపంక్తికిళ్ళు

నక్కిళ్ళుపడుట. జా. ఘాటరాకుండ అంకిళ్ళు నొక్కుకొనిపోవుట "మారుతుండు దారసంపై యీగసంబునఁ బోరుచున్నపుడు వారి నక్కిళ్లుపడును" (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

నక్కు. దే. వి. 1. మ్రానియతుక "ఇది నక్కు దూలము"; 2 బంగారపుబిళ్ల చూ, భూషణము 2, 3 బంగారు నగలకుఁగా నదుమగనిపట్టెడి నిగ్గు; 4 నాఁగటికఱ్ఱు చూ, మడక; వా. 5 చింతగింజలఅంకిలి నరేసులోన గుంటలతో బొమ్మలకీళ్లుగా నగువానికిచ్చెడి డుఆగుట; 6 గోడ పెట్టుటకొఱకు త్రవ్వెడు పునాదులకేటుసటు వేయు మొక్కలు (గసికలు); ఆ క్రి 7 ఒదుగు. చూ, వినయము. 5, వా 8. దాఁగు, 9. మూలదాఁగు.

నక్కు. దే. వి. నక్కర. కంది*: చూ, సురాష్ట్రిజము.

నక్కర దే. వి.—పై.—

నక్కేఱు. ద్వ. వి. (నక్క + ఏఱు) చూ, రూ-నక్కరేఁగు*.

నక్తంచరము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, నకినంపుఁబులుఁగు

నక్తంచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రేదిమ్మరి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

నక్తకము. సం. వి అ. పుం. 1. చినిఁగినబట్ట. చూ, వస్త్రము; 2. మాసినబట్ట మా, వస్త్రము; 3 బట్ట చూ, వస్త్రము; 4. తడిని తుడుచేగుడ్డ చూ, వస్త్రము, 5 చూ, నక్తంచరము [చూ, శాదఘ్నము.

నక్తమార(ల)ము సం. వి అ. పుం. కానుగు*:

నక్తము సం. వి అ న రేయి చూ, రాత్రి.

నక్రము. సం వి అ. న. 1 అడ్డకమ్మి: చూ, లచ్చికమ్మి; 2. తొక్కుడుగమ్మి-త్రొక్కుడుగమ్మి, త్రొక్కుడుపట్టె; పుఁ. 3. మొసలి చూ, మత్స్యము. 1.

నక్షత్రపంక్తి. అం సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి. చూ, త్రికము 7.

నక్షత్రమాల సం వి. ఆ. స్త్రీ. ఇరువదియేడు ముత్యములుగుచ్చిన యొంటిపేటహారము: చూ, భూషణము 2

నక్షత్రము. సం. వి అ. న. (నశింపనిది) 1 ఉడుపు, ఋక్షము, ఖమ్, ఖంబు, గగనేచరము, జాని, జ్యోతి, తారకము, తారము, ధిష్ణ్యము, భం (తె. ప)—చుక్క, రిక్క; ('రిక్క' అను పదముకడ అశ్విన్యాది నక్షత్రములయొక్క పర్యాయ పదాది వివరణములు చూచుకొనవలెను)

క్షత్రములు, వాని వివరణములు. పా. నక్షత్రములు దక్షప్రజాపతి కుమార్తెలు. అందువలన వీటికి దాక్షాయణులని పేరుగలిగెను. (చూ, ౮౬౯)

నక్షత్రములు.	లింగములు.	రాసులు.	మహాదశలు	సవ్యాపసవ్యములు.	త్యాజ్యములు	బాలారిష్టములు.	నక్షత్రాధిపతులు.	గుఱుతులు.	గణములు.
అశ్వి	పు	మే 4	కే	స	50	అశ్వి	అశ్వనీ దేవతలు	గుఱ్ఱపుమొగము 3.	దేవ
భ	స్త్రీ	మే 4	శు	స	24	భ	యమ	యోని 3.	మనుష్య
కృ	,,	మే1; వృ3.	ర	స	30	కృ	అగ్ని	మంగలికత్తి 6.	రాక్షస
రో	,,	వృ 4	చం	అ	40	రో	బ్రహ్మ	రథము 5.	మ
మృ	న	వృ 2, మి 2	కు	అ	14	మృ	చంద్ర	మృగముతల 3.	దేవ
ఆర్ద్ర	స్త్రీ	మి 4	రా	అ	21	..	శివ	పగడాకారము 1.	మ
పున	పు	మి 3; క 1	గు	స	30	.	అదితి	ధనురాకారము 5	దేవ
పుష్య	పు	క 4	శ	స	20	పుష్య	బృహ	పుష్ప 3.	దేవ
ఆశ్రే	స్త్రీ	క 4	బు	స	32	..	సర్ప	సర్పము 6.	రా
మఖ	,,	సిం 4	కే	అ	30	మ	పితృ	పాలకి 5.	రా
పుబ్బ	,,	సిం 4	శు	అ	20	.	భగుఁడు	మంచెపుకోళ్లు 4.	మ
ఉత్త	,,	సిం 1; క 3	ర	అ	18	ఉ	అర్యముఁడు		మ
హ	పు	క 4	చం	స	21	హ	రవి	అఱచేయి 5	దేవ
చిత్త	స్త్రీ	క 2; తు 2	కు	స	20	చి	ఇంద్ర	చేఁప 1.	రా
స్వా	,,	తు 4	రా	స	14		వాయువు	మాణిక్యం 1.	దేవ
విశాఖ	,,	తు 3, వృ 1	గు	అ	14	వి	ఇంద్రాగ్నులు	కుమ్మరసారె 5	రా
అనూ	పు	వృ 4	శ	అ	10	అ	మిత్రుఁడు	కామవలె 3, గొడు	దేవ
జ్యేష్ఠ	స్త్రీ	వృ 4	బు	అ	14	జ్యే	దేవేంద్రుఁడు	గుపలె 3	రా
మూల	న	ధ 4	కే	స	56	మూ	రాక్షసుఁడు	అంకుశము 6.	రా
పూ	స్త్రీ	ధ 4	శు	స	24	...	గంగ	విరిగిన మంచెపుకోళ్ళు 4.	మ
ఉ	,,	ధ 1, మ 3	ర	స	20	ఉషా	విశ్వేదేవులు		
శ్ర	పు	మ 4	చం	అ	10	.	విష్ణు	వేణునాదము 3.	మ
ధ	స్త్రీ	మ 2,కుం 2	కు	అ	10	ధ	అష్టవసువులు	మద్దెల 4	దేవ
శత	న	కుం 4	రా	అ	18	శ	వరుణ	పట్టణప్రాకారము 100	రా
పూ	పు	కుం3; మీ1	గు	స	16	..	అజైకపాద	విడివియైన మంచపుకోళ్ళు 4	మ
ఉ	పు	మీ 4	శ	స	24	ఉ	అహిర్బుధ్న్యుఁడు		మ
రే	స్త్రీ	మీ 4	బు	స	30	..	పూషుఁడు	చేఁప 3 (32)	దేవ

నక్షత్రసంధి పా. నక్షత్రాంతమందు రెండుగడియలును నక్షత్రాదిని రెండుగడియలును కలిసిన కాలము. (చూ, ౮౬౮.)

నఖశ్రేణీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, హిమాంశువు

నఖంపచము. సం. వి. అ. న: కోష్ణజలము. (తె.)—అత్తెసరు-ఎత్తెసరు, ఎసరు.

నఖక్షతము. అం. 1. అర్ధచంద్రము, అర్ధేందువు, ఘురితము. (తె.)—గిల్లు-గిల్లుడు, గోటివాటులు, గోటిసెలవంకలు, గోటినొక్కులు, గోరువంకలు-గొర్వంకలు, గోరొత్తు, చెనకు, చేందురుకూవలు, చేందురువంకలు-చేంద్రివంకలు, సెలకూనలు, సెలవంకలు. తద్వి-౧.పిఱుఁదులమీఁది నఖక్షతములు.—ఉత్పలపత్రము. (తె)—కలువరేకు-కల్వరేకు; ౨. కంఠియందుఁజేయునఖక్షతము.-(తె.)-కలువరేకు- కల్వరేకు; 3 నఖక్షతభేదములు.— ఆచ్ఛురితకము, ఉత్పలపత్రకము, ఊరువు, కంకము, కక్షము; ౪. కపోలోరుకటోపరి ప్రదేశమందలివి.—(తె)క్రొన్నెలలు; ౫.పిఁఁదుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు.-(తె)—నమ్మలు; 2: చూ, కళలు.

నఖక్షతములు. అం: (చూ, నఖక్షతము) వర్ధిష్ణుత, అనువినుత, మృదుత, ఉజ్జ్వలత, నిరేఖత, స్ఫుటత (6) (చూ, కామము 8.)

నఖక్షతస్థానములు. అం. చేతులు, తొడలు, చేంకలు, గజ్జలు, పిక్కలు, పిఱుఁదులు, మెడ, ఱొమ్ము, చేనులు (9) (చూ, అర్ధచంద్రము. చూ, కామము. 8), తద్వి.—నఖక్షతస్థానభేదములు.—గండము, జఘనము ఇత్యాది.

నఖము. సం. వి. అ. పుం. 1: రూ-నఖరము, కరికంటకము, కరజము-ఖరజము, కరకుట్టు, కరరుహము, కరశూకము, కరవాలము, కరేటము, కరేటువు, కామాంకుశము, ఖురరిము, ఖురము, పునర్భవము. (తె).—గోరు; 2. గంధద్రవ్యవిశేషము:చూ, రాజార్హము; 3 వీణెలోనగువాని వాయించెడికొడుపు, కొడుపు: చూ, కోణ

నఖములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.—నక్షత్రములు, ముత్యములు, వజ్రపుపలుకులు, మొగలిరేకులు.

నఖరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, నఖము. 1; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము 1) [పుంసో.

నఖరాయుధము. సం. వి. అ పుం. కోడి: చూ,

నఖోత్పాటని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (తె.)—గోరుగల్లు, గోరుగొండి-గోర్గొండి.

నగ దే. వి 1. తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. లోహపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6; 3. పొగాకు మానిలోనగువాని కంట్లపుమాట; 4. సిద్దెలజోడు; 5. అంగి: చూ, వస్త్రము. [చూ, ఉపగణములు.

నగగము. అం. (న + గగ) "వరములీవే":

నగణము అం. మూఁడులఘువులు. "నృహరి": చూ, అష్టగణలక్షణము.

నగదు. వా. వి. 1. పైకము చూ, విత్తము. 1; 2. చేతిసెల, రొక్కము.(చూ,విత్తము 1.)

నగధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గట్టుతాలుపు: చూ, విష్ణువు. 1. [తము.

నగపతి. సం. వి. ఇ. పుం. కొండ: చూ, పర్వ

నగము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నాగము. —పై.—; 2. రూ-నాగము. పాము: చూ, సర్పము; 3. చెట్టు: చూ, వృక్షము; అం. 4 (న + గ) "పలుకుచు": చూ, ఉపగణములు.

నగరబ్రాహ్మణులు. అం. కర్ణాటకబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

నగరము. సం. వి. అ. న. రూ-నగరి. పట్టణము: చూ, దేశము.

నగరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

నగరు. దే. వి. (రూ- నగలు- నవరు- నవలు.) 1. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

నగలచేప్పుడు. వా. వి. వస్త్రువులమోగింత చూ, స్వరము. 2. [చూ, ఉపగణములు.

నగలము. అం. (న + గల) "కరుణఁజోదు".

నగవరి దే. విణ. (నగవు + అరి) నవ్వుగలవాఁడు.

నగవు. దే. వి. (రూ-నగు-నవు-నవ్వు) 1 చూ, హాసము; పా. 2 దీనికి ఉపమానములు.— వెన్నెల, పాలు, చంద్రికాంతమణులు, నురుగు, మల్లెపూవులు, వజ్రములు, కీర్తికిఁ జెప్పఁబడిన ఇతర వస్తువులు.

నగవైరి. సం. వి. న్. పుం. గట్టుదాయ, ఇంద్రుఁడు. చూ, వేలుపుఱేఁడు

నగలు, దే. వి. చూ, రూ-నగరు.

నగాధిపుఁడు. సం. వి అ. పుం. గట్టులఱేఁడు, హిమవంతుఁడు చూ, పర్వతము.

నగారా. వా వి. పెద్దఢంకా.

నగాసు. వా. వి. చిత్రము

నగిషి. వా. వి అందముగు చెక్కడపుపని

నగు దే. వి 1: చూ, రూ-నగవు. అచ్చ బాల, కాం 138; అ. క్రి. 2 నవ్వు చూ, హసించే

నగుఁబాటు. ద్వ. వి. రూ-నవుబాటు-నవ్వుబాటు భార. అర. 6, ఆ.30 చూ, పరిహాసము

నగౌకసము. సం వి స్. పుం. 1 పిట్ట చూ, పక్షి; 2: చూ, సింహము; 3. సెరబము చూ, శరభము. 1

నగ్గు. దే. వి నుగ్గు చూ, నురుము.

నగ్నచ్ఛద. సం వి. ఆ. స్త్రీ నల్లవిష్ణుక్రాంత ము * చూ, విష్ణుక్రాంత.

నగ్నహువు. సం. వి ఉ ఊ, పుం నానాద్రవ్యములచేత చేయఁబడిన సురాబీజము, కిణ్వము చూ, సుర 2.

నగ్నిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 కన్యక, సమర్తాడనిపడుచు: చూ, స్త్రీ; 2 దిసమొలయాఁడుది, ఉచ్చెమల్లి: చూ, స్త్రీ.

నగ్నుఁడు. సం వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు 1; 2. బట్టువాఁడు: చూ, వంది; విణ. 3. దిసమొలవాఁడు: చూ, దిగ్విలి.

నఞ్ తత్పురుషము. పా. వ్యతిరేకార్థమునిచ్చే అకారంబుతోఁ గూడఁగలపదంబు. ఉదా.-అధవుఁడు, అజ్ఞానము, అనాధ. (చూ, సమాసము.)

నచ్చిక. దే. వి (రూ-నచ్చిగ, నమ్మకము-నమ్మిక-నమ్మిగ.) విసువాసము: చూ, విశ్వాసము.

నచ్చిగ దే. వి —పై—

నచ్చినవాఁడు వా. వి. ఆప్తుఁడు. అం భా. ద్వి 187 చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

నచ్చేచెప్పు. వా. స. క్రి. నచ్చేనటుడులనువు.

నచ్చే దే. వి. 1 బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము; 2. ఆలస్యము చూ, విలంబము 1; స. క్రి. 3 నమ్ము. భాగ ఉద్యో. 4, ఆ. 234: చూ, విశ్వసించే

నచ్చేకాఁడు. దే. విణ. 1. అలసుఁడు చూ, సోమరి; 2. బాధకుఁడు. చూ, వేసరి.

నచ్చేకుప్ప. దే విణ. నచ్చే పెట్టువాఁడు: నచ్చేగొట్టు.

నచ్చేగొట్టు దే విణ. —పై— [బాధించే

నచ్చేపెట్టు దే స క్రి తొందరపెట్టు: చూ,

నచ్చేబాటు వా. వి నచ్చేట

నజేరానా వా. వి. రాజులకిచ్చే కానుక.

నజేరు. వా. వి.—పై.—

నజ్జో దే. వి 1 అణువు, నలుజో. స్వా. 3, ఆ 39 చూ, స్వల్పము; వా. 2: చూ, నంజో 3; విణ 3. మిక్కిలి నలఁగినది: గజిబిజి.

నటనము. సం. వి. అ. న. రూ-నాట్యము 1. ఆట. చూ, వ్యంజకము. 1, 2. నటన,

కపట పరివర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; వా. 3. కపటనాటకము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. దుండిగము *: చూ, శోణకము; 3. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

నటవాలు. దే. వి. కేచితము. రూ-నట్వాలు-నట్టువాలు: చూ, హయము.

నటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నట్టువుని పెండ్లాము (సూత్రధారునిభార్య) (ఇది సకలభావలు కథలు చదివి మాటలాడఁదగినదైయుండవలెను): చూ, భార్య; 2. కాకిదొండ *: చూ, రక్తఫల; 3. గున్నగుత్తిక *: చూ, రాజార్హము; దే. వి. (1): చూ, వేశ్య.

నటించు. సం. అ. క్రి. 1. నర్తించు: చూ, మలపుగొను; 2.ఊఁడు చూ, వర్తించు; 3 కపటముగా పరివర్తించు: చూ, వర్తించు.

నటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=నట్టువుఁడు: చూ, నట్టు 8. [జాబు. (వాట్ పెయిడ్లు).

నటుపెయిడ్లు. వా. విశ. (శీరింగు) బిళ్లలేని

నట్ట. దే. వి. బ 1. పాళకము: చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2 చూ, పంచమపాదపజభాపలు. (చూ, భాష. 1)

నట్టకనడుము. దే. వి. (నడుము + నడుము): చూ, రూ-నట్టనడుము.

నట్టకోఁతి. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నట్టడవి. ద్వ. వి. (నడుము + అడవి) అరణ్యమధ్యము చూ, విపినము.

నట్టనడుము దే. వి. (నడుము + నడుము) సరిమధ్యము. ఉ, రా. 3, అ. 138: నట్టకనడుము.

నట్టాడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. నర్తించు: చూ, మలపుగొను; 2. చలించు: చూ, సరించు.

నట్టి. దే. వి. గర్భగృహము. రూ-నట్టిల్లు-అయినిల్లు: చూ, సదనము. 1. (చూ. రూ-నట్టు. 1-2.3.)

నట్టింటనుండి నాభాగ్యము దైవము తెచ్చేనా. లో. ఉదా.—"పరగనట్టింటనుండి నాభాగ్యమనిన, దైవమెక్కడగొని తెచ్చే తనకు నిచ్చే". (కుచేలోపాఖ్యానము).

నట్టిల్లు. దే. వి. (నడుము + ఇల్లు). 1: చూ, నట్టి; 2. గృహమధ్యము: చూ, సదనము. 1.

నట్టు. దే. వి 1. రూ-నట్టి. చోటు. అచ్చ. యు, కాం. 27. చూ, స్థానము. 1; 2. రూ-నట్టి. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. రూ-నట్టి. వాసస్థానము: చూ, వీడుపట్టు (చూ, సదనము 1); 4.సస్యరోగము: చూ, నావి; 5. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 6 రూ-నెట్టు. ఉప్పురాసులుండుచోటు. చూ, భూమి. 1; 7.నిరోధము: చూ, వారణము. 1; 8 =నటనర్తక. (రూ-నట్టుగుఁడు-నట్టువుఁడు-నట్టువకాఁడు_నట్టువాఁడు-నట్టువ-నట్టువు) నాటకుఁడు: చూ, శైలూషుఁడు; వా. 9. సీలపైబిగింపు.

నట్టుక వా. వి చూ, అటక.

నట్టుకొట్టు దే. అ. క్రి ఆలస్యము చేయు. కళా. 7, ఆ 191 చూ, వివరించు 3.

నట్టుకొను. దే. అ క్రి. కుదురుకొను. స్వా. 3, అ. 28. చూ, మట్టుపడు.

నట్టుగుఁడు. వై. వి =' చూ, రూ-నట్టు 8.

నట్టుపులుఁగు. ద్వ. వి. రూ-నట్టువపులుఁగు. కేకి: చూ, మయూరము.

నట్టువ. వై.వి.=1: చూ, రూ-నట్టు. 8; 2.=నాట్య. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నట్టువకాఁడు. ద్వ. వి. (వైకృతమని కొందఱు) =: చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టువచావడి. ద్వ. వి. నాట్యశాల: చూ, సదనము. 1

నట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. (నట్టు + పడు): అంతరిపడు, అడ్డపడు-అడ్డిపడు, అడ్డుగొను, ఆరి

గొను, అరిచడు, ఆఁకచడు, నిలఁబడు-నిల్వఁబడు-నిలువఁబడు, నిలుచే-నిల్చు. (మి. వ)
—అభ్యంతరమగు.

నట్టువకిట్ట. ద్వ. వి: చూ, నట్టువులుఁగు.

నట్టువపులుఁగు. ద్వ. వి.—పై.— [కము. 1.

నట్టువము. వై. వి.=నాట్యము: చూ, వ్యంజ

నట్టువాఁడు. వ్య. వి.=: చూ, నట్టు. 8. (వై. అరికొందఱు). [2· చూ, బాలకి్రడ.

నట్టువాలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-నటవాలు;

నట్టువు. వై. వి.=: చూ, రూ-నట్టువ.

నట్టువుఁడు. వై. వి.=: చూ, నట్టు. 8.

నట్టువొజ్జ. వై. వి. (నట్టువ + ఒజ్జ)=నాట్యోపాధ్యాయుఁడు. భార. విరా. 1, ఆ. 242.
చూ, వంతులు. 1. [ఱు: చూ, నది.

నట్టేఱు. దే. వి. (నడుము+ఏఱు) నదీమధ్య

నట్లొట్లు. దే వి. బ: చూ, రూ-అట్లొట్లు. హ్యా. 3, ఆ. 110.

నట్వాలు. దే.వి: చూ, రూ-నటవాలు.

నడ. దే. వి. గతి (రూ-నడక-నడయాట-నడత-నడుపు-నడుపు): చూ, ప్రయాణము.

నడక. దే. వి. 1.—పై —; 2. నడత: చూ, వర్తనము. 1; 3 నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1; పా. 4. దీనికి ఉపమానములు.—హంస, ఏనుఁగు.

నడకలు. అం: చూ, ధారలు.(చూ, హయము.)

నడగఁడు. దే. వి. (నడ + కాఁడు) గుఱ్ఱము. శై. 8, ఆ. 79: చూ, హయము.

నడఁగొండ. వా. వి. జంగమపర్వతము: చూ, పర్వతము. [వసించే

నడగొట్టు. దే. అ. క్రి. నిలుచే, ఉండు: చూ,

నడచే. దే. అ.క్రి. 1. గమనించే. ఉ, హరి. 8, ఆ. 88: చూ, వెళ్లు. 3; 2. ప్రవర్తించే: చూ, వర్తించే.

నడతోడు ద్వ. వి. కాలిబంటు. ఉ, హరి 4, ఆ. 229: చూ, భటుఁడు. 1.

నడత. దే. వి: చూ, రూ-నడక.(రూ-నడవడి-నడవడిక-నడితి-నడ్తి - నడువడి-నడపు.)

నడతెంచే. దే. అ. క్రి. (నడచే + తెంచే) గమనించే. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 46: చూ, వెళ్లు. 3.

నడదివియ ద్వ. వి. దివిటీ, కరదీపము. భార. విరా. 5, ఆ. 320: చూ, స్నేహాళము.

నడపీనుఁగు. ద్వ. వి: చూ, వా్రజె.

నడపు. దే. వి: చూ, రూ-నడక. 1-2-3, (ప్రయాణమునకు.—భార. విరా. 1, ఆ. 345); ప్రే. 4. నడవఁజేయు· చూ, వర్తించే; 5. తోలు: చూ, వెలుచే.

నడపుట. వా. వి: ఉత్తేజము.

నడబావి. ద్వ. వి: చూ, డిగియ. [మను.

నడవిూనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, చిలిచి

నడము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నళము. కిక్కసకసవు: చూ, తృణము. 1.

నడయాడు. దే. అ. క్రి. (నడ + ఆడు) 1: చూ, సంచరించే; 2: చూ, సలించే

నడయాటు. వా. వి: చూ, నడ.

నడవ. దే వి. 1. సేతువిశేషము: చూ, సేతువు. 1; 2. దారి: చూ, మార్గము. 1; 3. తలవాకిటికిని నడిమివాకిటికిని నడిమిచోటు: చూ, హజారము.

నడవడి. దే. వి. రూ-నడువడి-నడవడిక. 1. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 2. చరిత్రము· చూ, సమాచారము. 2; 3. నడవడిక· చూ, వృత్తి. 1.

నడవడిక. దే. వి.—పై.—

నడి. దే. వి. 1. నడుమునకు వృత్తియందుఁగలుగు నడిమి అను రూపమునందు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినది; 2. మధ్యము.(రూ-

నడిమి-నడు-నడుము)· చూ, మండలము. 1; వా. 3 తాటికమ్మనుండి తీసినతడక (బ. వర్లు.) "చేటకు వర్లుకట్టిరి."

నడికట్టు దే. వి (నడిమి + కట్టు) 1. కాసె కోక: చూ, వస్త్రము; వా 2. పట్టె చూ, వస్త్రము.

నడికట్టుతాడు. దే వి. ఏనుఁగునడుమునఁ గట్టెడుతాడు, కక్ష్య. కళా. 8, ఆ. 85· చూ, సూత్రము. 1.

నడికిరేయి. ద్వ. వి. (నడిమికిన్ + రేయి) అర్ధరాత్రము భార. భీష్మ. 3, ఆ. 182: చూ, రాత్రి.

నడికొప్పు. వా. వి. మొగుడు: చూ, సదనము 1.

నడితి. దే. వి. చూ, నడపడి 1.

నడిచెత్తి వా వి చూ, మాడపట్టు

నడిపివాఁడు. వా వి. 1. నడిమివయస్సువాఁడు, 2. ముగ్గురు అయిదుగురులోనగు (బేసి) సోదరులలో నడిమివాఁడు.

నడిమి దే. వి· చూ, నడి 2

నడిమిచోటు. వా వి చూ, నడి. 2

నడిమిదిన్నె వా వి ద్వీపము· చూ, లంక 1

నడిమివేలు దే. వి. రూ-నడివ్రేలు-నిడివ్రేలు. మధ్యమ· చూ, వేలు. 2.

నడివేలు దే. వి. (నడిమి + వ్రేలు)—పై—

నడిరేయి. ద్వ. వి. (రూ-నడికిరేయి-నడురే): చూ, రాత్రి.

నడివేటు వా. వి: చూ, అర్ధ. 3.

నడు. దే. వి. 1 వృత్తియందు నడుముశబ్దము నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము; 2. చూ, రూ-నడి. 2.

నడుఁకు. దే. వి. కంపము· చూ, లోలము; అ. క్రి. 2. కంపించే నిర్వ 4, ఆ 5 మా, వణఁకు. 2. [ము. 1

నడుకొన, వా. వి. మధ్యభాగము: చూ, మధ్య

నడుకొను. దే. అ. క్రి. (నడుఁకు + కొను) కంపించే. భార. విరా. 4, ఆ. 84: చూ, నడుఁకు. 2.

నడుగలను. వా. వి. యుద్ధభూమిమధ్యము.

నడుగుంట. ద్వ. వి. (నడుము+గుంట)· చూ, మాడపట్టు.

నడుచే. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నడచే.

నడుచేకతి. వా. వి: చూ, నర్తనవకాలము.

నడుచొచ్చే. దే అ క్రి.(నడుము + చొచ్చే) నడుమ ప్రవేశించే· చూ, సోఁకు. 4

నడుదింపు. దే. వి. మాంసవిశేషము చూ, మాంసము

నడుదీవె. దే. వి. ద్వీపము: చూ, నడిమిదిన్నె

నడునడు. దే వి. నడుఁకుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

నడుపు దే. వి. 1. అరుగుడు: చూ, ప్రయాణము; 2. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; చేస్రి 3. కాలు. చూ, వర్తించే

నడుబాయపుది. వా వి. ఘోషః: చూ, స్త్రీ.

నడుమ దే. ప్రి. ఎడ చూ, మధ్యము. 2

నడుమంతరము. మి. వి. (నడుము + అంతరము) రూ-నడుమంత్రము. 1. కవును: చూ, మధ్యము 1, 2. మధ్యకాలము. అని 3, ఆ. 100: చూ, సందు; విణ 3. మధ్యకాలమునఁ గలిగినది.

నడుమంత్రపుకల్మి. జా. (నడుమంత్రపుసిరి) మధ్యకాలములోవచ్చిన యైశ్వర్యము. "క్షితి నిటుగాదె యొక్కొక్కరికిన్ నడుమంత్రపు కల్మిగల్గినన్ ". (విజయవిలాసము.)

నడుమంత్రము. మి వి: చూ, రూ-నడుమంతరము, (మధ్యకాలమునకు— ఉ, రా, 2, ఆ. 9.)

నడుము. దే. వి. రూ-నడ్డు. 1. కవును. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 202: చూ, మధ్యము. 1; పా

2. దీనికి ఉపమానములు.—ఆకసము, సింహము, పిడికిలి, పేదరికము, ఏమియులేకుండుట.

నడుముకట్టుకొను. దే. అ క్రి: చూ, సిద్ధమగు.

నడుమవలి. వా. అవ్య. మధ్యమధ్యను.

నడురాతిరి. వా. వి: చూ, నడికిరేయి.

నడురా. ద్వ. వి.—పై.—

నడురేయి ద్వ. వి —పై.—

నడువడి. దే. వి: చూ, రూ-నడవడి.

నడువీడి. వా. వి. ఘంటాపథము, రెట్టతెన్ను: చూ, మార్గము. 1.

నడ్డి. దే. వి. 1. వెన్నెముకయొక్క మధ్యభాగము, వీఁపునకు మధ్యభాగము; విశ 2. చేప్పట. [రము: చూ, పిఱ్ఱ.

నడ్డిగుంట. ద్వ. వి. పిఱ్ఱదిమీఁదిగుంట, కుకుందర

నడ్డిపూస. దే. వి. నడ్డియొక్కకీలు.

నడ్డిముక్కుగలవాఁడు. దే. విశ: చూ, నడ్డిముక్కువాఁడు. [వాఁడు: చూ, విగుర్రిడు.

నడ్డిముక్కువాఁడు. దే. విశ. చేప్పటముక్కు

నడ్తి. దే. వి: చూ, రూ-నడితి.

నడ్డు. దే. వి: చూ, రూ-నడుము. (నడుకొనకు.—ఉ, హరి. 5, అ 159)

నడ్వ. సం. వి. అ. స్త్రీ. కిక్కిసవామి. చూ, తృణము.1. [కసవుగలదేశము: చూ, దేశము.

నడ్వంతము. సం విశ (క్. ఈ. క్) కిక్కిస

నడ్వలము. సం. విశ.—పై.—

నఞ్‌తత్పురుషము. పా. అకారనకారములు సమాసానినుండి వ్యతిరేకార్థమును బోధించేనేని నఞ్‌తత్పురుషము: చూ, తత్పురుషము.

నతనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేప్పటముక్కు: చూ, ముక్కు. [డు.

నతనాసికుఁడు. సం. విశ: చూ, నడ్డిముక్కువాఁ

నతము. సం. విశ. 1. వంగినది:చూ, వక్రము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2; 3. లోఁ

తైనది స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, లోఁతు; అం. 4: చూ, శాక్యక్రియలు; 5: చూ, నాసికాక్రియలు; 6: చూ, జంఘాక్రియలు.

నతాగ్రము. అం: చూ, అశ్వసంచారమార్గములు.

నతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమస్కారము చూ, వాణిగలు; అం. 2. నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపమును పోఁగొట్టుటవు డుపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు. 3.

నతిజోబిస్య. వా. వి. నతివిశేషము: చూ, హణిగలు [పురుగు.

నత్త. దే. వి గుల్లయందుండు పురుగు: చూ,

నత్తగుల్ల. ద్వ వి క్షుద్రశంఖము: చూ,సంకు.1.

నత్తడి. దే. వి. రూ-అత్తడి: చూ, హయము.

నత్తి. దే వి. తడఁబడుచు మాటాడెడు రోగము: చూ, రోగము 1.

నత్తివాఁడు. దే. విశ: చూ, లోపాలుఁడు.

నత్తు. దే. వి. 1. ముక్కుపోఁగు: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి 2.తడఁబడుచే మాటాడు.

నత్రజని. పా. (నైట్రోజెన్) లవణవాయువు; సారజనకము; దహ్యాత్మకధాతువు. ఇందుకు సంబంధించిన పరిభాషా పదములు.—నత్రజ ఏకామ్లజనిదము, నత్రజద్వ్యమ్లజనిదము, నత్రజ పంచామ్లజనిదము, నత్రజత్ర్యమ్ల జనిదము, చతురమ్లజనిదము, నత్రజత్రయ ఉదజనిదము ఇత్యాది: చూ, వాయువు.

నదము. సం.వి అ.పుం. 1. పడమరగాఁబాఱెడి యేఱు: చూ, నది; 2. నీటిమడువు: చూ, సరస్సు. 1; 3: చూ, సముద్రము; 4. రూ-నాదము.=నాదు. మోరీ(శ:చూ,స్వరము. 2.

నదరు. వా. వి. 1. ఎదురు; 2. కానుక.

నది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (పొర్రియునది) ఏఱు అస్రగ, అపగ-ఆపగ, అబ్ధి. అబ్ధిపథువు,

అవి, ఆకాశగంగ, ఉగ్రశేఖర, ఋ, ఋషికుల్య, కపింజల, కపిలధార, కమ్రి, కర్షువు, కల్యాణగోత్రి, కల్లోలిని, కిరాతి, కుమారసువు, కూలంకష, కూలవతి, కుజలము, ఖాపగ, గంగ-గంగక-గంగాక-గంగిక, గాందిని, గాధిని, గౌరి, చాంపిల, జహ్నుతనయ, జాహ్నవి, జ్యాని, ఝులవతి, తటిని, తరంగిణి, తరణి, తలోద, త్రిపథగ, త్రివేణి, త్రిస్రోత, దివ్యోదకము, దేవగంగ, ద్వీపవతి, ధర్మద్రవి, ధుని, నర్మద, నలిని, నిమ్నగ, నిర్ఝరిణి, భద్రము, భాగీరథి, భీష్మసువు, మందాకిని, రోధోవక్రి, లోకజనని, లోకమాత, వహ, వియద్గంగ, విష్ణుపది, శైవలిని, సరిత్తు, సాగరగామిని, సింధువు, సిద్ధసింధువు, సురదీర్ఘిక, స్రవంతి, స్రోతస్విని - స్రోతస్సు, సువర్ణముఖి-స్వర్ణది, హైమవతి, హ్రదిని-హ్రాదిని (తె వ)—అంచేలవిడిచి, అడుగుపుట్టువు, ఏఱు, ఏల, కడలివెలఁది, కరకంఠుతలయేఱు, కొంకుబిడ్డ, చేదలేఱు, జేకొం—, జేవదారి చెవిబుగ్గ, జోలంచేల విడిచి, జాలు-జాలువు, తలయేఱు, తాతపవఁటిపెల్లి, తెగినయలువది వేవుగ ముగిలితోవ, తెలియేఱు, తెలివాఁక, నేమంబుఁగన్న మన్నినితల్లి, పులుచూలిసవతి తల్లి, పెరుమాళ్లమునుగుబుగ్గ, పొందామరల పంట, బంగారు తామరపంటచేను, మిన్ను కోలఁకు, మిన్నువాఁక-మిన్వాఁక, మిన్నేఱు, ముత్తెపుమలాఁడి, ముత్తోవదిమ్మరి, ముయ్యేఱు, మెట్టుచోలు, అప్పవేయని మెప్పుకేశాకూళి, వినువాఁక-విన్వాఁక, వంత-వ్రంత, వఱఁత-వఱఁతి-వఱఁతి, వరద, వాఁక, వన్నువమునుపాప, వెల్లివాఁక, వేలుపుటేఱు-వేల్పుటేఱు, సలితపములకొంకి (మిగిలియున్న పర్యాయపదములకు "స్రోతిని" చూడుము); తద్విశేషములు.—

(౧)పంచగంగలు.—౧. కావేరి, కనకాపగ, కవేరకన్య-కవేరజ, అర్ధగంగ, అర్ధజాహ్నవి; ౨. కృష్ణ—కృష్ణవేణి-కృష్ణవేణ్ణ-కృష్ణావేణి; 3. గౌతమి; ౪. తుంగభద్ర; ౫. భాగీరథి; (౨) ద్వీపములలోని మహానదులు.—(ఇవి శీర్షికాపదములు కావు) ౧. జంబూద్వీపము.—అనుతప్తశిఖి, విపాశ, త్రిదివ, క్రముపు, అమృత, సుకృత (7); ౨ శాల్మలి.—శోణి, తోయ, వితృష్ణ, చక్రి, శుక్రి, విమోచని, నివృత్తి (7); 3. కుశ.— ధూతపాప, శివ, పవిత్రి, సమ్మతి, విద్యుత్తు, మహి, చాన్య. (7); ౪ క్రౌంచ.—గౌరి, కుముద్వతి, సంధ్య, రాత్రి, మనోజవ, ఖ్యాతి, పుండరీక (7); ౫ శాక.—సుకుమారి, కుమారి, నలిని, రేణుక, ఇక్షువు, ధేనుక, గభస్తి (7); ౬ ప్లక్షు; ౭. పుష్కరద్వీపములో మహానదులు లేవు; (3), నదులు:—అంతఃప్రవాహ అంతర్వాహిని; అగోద, కరతోయ, అర్జుని-అర్జుని, అసిక్ని; ఆకాశగంగ మందాకిని; ఉత్తరపినాకిని; ఉదుంబరావతి; ఋషికుల్య; ఇరావతి-ఐరావతి; కనక; కపిశ; కల్మాషి; కస్తూరి, కాదరి, కాలరాత్రి, ఖీమగధ; కిరాత, గండోలి, భద్రి, మంగాకిని, కుటిల; కుమార-కుమారి, కుముదవతి-కుముద్వతి, కుహూవు; కృతమాల; కౌశికి, గండకి, గండోలి; గుండిక; గోదావరి, గోదా, గోల, తపనాత్మజ, తపని, గోమతి, వాసిష్ఠి; ఘుట్టగ; ఘర్ఘరిక-ఘుర్ఘరిక; చండిల, చందల, చంద్రభాగ-చంద్రభాగి, చతుష్పటి; చర్చ, చర్మణ్వతి; చాంపిల; చిత్రరథ; చిత్రసేన, జంబాలిని; జంబువు. (తె) —జేంబు-జేంబేఱు-జేమ్మెఱు-జేమ్మేఱు, నేరటేఱు; తటిని; తపతి; తరంగిణి; తామ్రపర్ణి, తీర్థము, త్రిదివ; త్రియాము; దక్షిణపినాకిని; దావి-

కము, దేవిక, ద్వీపవతి; ధుని; నదము; నర్మద, మేఖలకన్యక, రేవ, సోమోద్భవ; పాతాళగంగ భోగవతి; పాలారు; బాహుద, సైతవాహిని; బ్రహ్మపుత్రి-బ్రహ్మపుత్రము; మహానది; మాలిక; యమున, కలిందకన్య, కలిందజ, కాలానుజ, కాళింది- కాళింద, కృష్ణ, తపనతనయ, తపనాత్మజ, కాలాంక, శమనస్వస, సూర్యతనయ. (తె ప.)—జమున; విపాట్-విపాశ, వేత్రవతి; శర్వా; శతద్రువు- శతద్రు, శరావతి; శైవలిని; శోణము; సంధ్య; సరస్వతి; సింధు-సింధువు; సువర్ణముఖి, స్వర్ణది; హేల. (తె) ఏల; హిరణ్యవాహము; హ్రాదిని-హ్రోదిని, (మిగిలియున్నవానికొఱకు "హ్రాదిని" చూడుము.); (౪) గోదావరీ నదిలోపుట్టిన సప్త గోదావరులు — గౌతమి, వశిష్ఠ, కౌశిక, ఆత్రేయ (యి), తుల్యా, భారద్వాజము, వైనతేయము; (౫) వీరభద్రపాదిమండలినగ. (తె) —కల్లేఱు; (౬) నీళ్లులేనినది. (తె) —గొడ్డేఱు; (౭) ఆమడకు మీఁదపాఱెడు ఏఱు.—నది; (౮)నదీమధ్యము (తె).—నట్టేఱు;(౯) సెలయేఱు.—(ఉత్సము, ప్రస్రవణము= సెలయూట) ఝరము-ఝరము- ఝూలము- ఝరి- ఝూరి, నిర్ఝరము (తె).—కొండకాలువ, జేక్కుర, వాఁక,వాఁగు,వ్రింత,సెల,సెలయేఱు; (౧౦) చిన్నయేఱు. (తె).—జొల్లు; (౧౧) స్వామిపుష్కరిణి. (తె).—కొమరేఱు; చిన్నసీటికాలువ.— కర్షువు, కాలసారము, కుల్య. (తె).-అప్పసము, అవుజో-ఔజో, అవుదు-ఔదు, ఓడిక, ఔదగ, కాలవ-కాలువ-కాల్వ, కమ్మ- క్రియ్య, చింక, బట్టె, వంక, వరవ; (౧౨) తూముకాలువ.—కుల్యము. (చూ, వాహసము.2.); (మిగిలిన విశేషాదులకు "హ్రాదిని" చూడుము) (చూ, సముద్రము, చూ, సలిలము:చూ, సెలయూట, సెలయేఱు). [సముద్రము.

నదీనము. సం. వి. అ. పుం ముస్సీరు చూ,

నదీప్రఘోషము. పా. ఒకానొకవృత్తము, ఇది స్రగ్విణీవృత్తచ్ఛాయను మొదటి చరణమున్ను, వంశస్థవృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమున్ను, భుజంగ ప్రయాతచ్ఛాయను మూఁడవచరణమున్ను, ఇంద్రవంశచ్ఛాయను నాలుగవచరణమున్ను నడచును. చూ, వృత్తము.1.

నదీమాతృకము. సం వి. అ. పుం ఏటినీళ్లచేత పండెడు పైరుగల దేశము. చూ, దేశము.

నదీసముద్రన్యాయము. పా. అన్నినదులకు సముద్రుఁడేగతి యనుకీతి. [మద్ది.

నదీసర్జము. సం వి. అ.పుం. ఏఱుమద్ది*. చూ,

నద్ధము. సం. విణ. 1. కట్టఁబడినది: చూ, పితము. 4, 2. పైకెత్తఁబడినది, నిక్కినది (అనికొందఱు): ఉన్నమితము [వరత్రి.

నధ్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒంగువాఱు: చూ,

నన. దే. వి. 1 చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2 కోరకము: చూ, మొగ్గ. 1, 3. పువ్వు: చూ, సుమము.

ననంద. సం. వి. ఋ స్త్రీ (రూ-ననాంద-నానంద-నానాంద-ననందిని) మగనితోడఁబుట్టిన ఆఁడుది, ఆఁడుబిడ్డ. చూ, వదినె.

ననఁబోఁడి. దే. వి.(నన + పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. పువ్వువలె మనోజ్ఞాంగాలకు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ననకారు. ద్వ. వి. చైత్ర వైశాఖ మాసములు, వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

ననసీరు. ద్వ. వి. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.

ననయు. దే. అ. క్రి. 1. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2: చూ, పల్లవించు.

నవవిలుకాఁడు. దే. వి. పుష్పధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు (ఇట్లు నవవింటివాఁడు)

నవవిలుకానన్న. దే.వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ 1

నవవిలుతుఁడు. దే. వి: చూ, నవవిలుకాఁడు.

నసుఁబాయి. వా. వి. రూ-నవ్వాబ్రాయి-నసుఁబ్రాయి. చక్కఁగా ఊడుకని బియ్యము, ఎఱుకుబియ్యము: చూ, బియ్యము.

నసుఁబ్రాయి. దే. వి.—పై—

నసుఁబ్రాయివడు. ద్వ. అ. క్రి. నసుఁబ్రాయియగు. జై. 8, ఆ. 198.

నసుచే. దే. అ. క్రి. 1. పూఁచే చూ, రూ-నసయు 1; 2. మొగ్గరొత్తు; 3. చూ, పల్లవించే; 4. అనురాగమొందు; 5: చూ, ముమ్మరించే, 6. చూ, సాగియు; ప్రే. 7. నసిపించే.

నసుపు. దే. వి. 1. అనురాగము: చూ, స్నేహము. 1; 2. అతిశయము. సై. 7, ఆ. 161: చూ, హెచ్చు. 2; 3 ఇంపు: చూ, సౌందర్యము; వా. 4. పెంపు.

నసుపుకత్తె. ద్వ. విశే. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; 2 చూ, ఱంకులాఁడి.

నసుపుకాఁడు. దే. విశే. 1. ప్రియుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 2. చూ, విటుఁడు. స్వా 2, ఆ. 73.

నసుపువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొత్తుసేయు

నన్న. దే. విశే. కుఱుచ: చూ, హ్రస్వము.

నన్నూఱు. దే. స. (నాలుగు + నూఱు) (400) చతుశ్శతము. కాశీ. 5, ఆ. 192.

నన్పుకాఁడు. దే. విశే: చూ,రూ-నసుపుకాఁడు.

నవ్వాబ్రాయి. దే. వి: చూ, రూ-నసుఁబాయి.

నపీరు. వా. వి. ఊదువాద్యవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.

నప్పు. వా. వి. అబ్బి: చూ, శిశువు. [దత్వము.

నపుంసకత్వము. సం, విశే. (ఊబ.): చూ, షం

నపుంసకలింగము. అం: చూ, లింగములు.

నపుంసకుఁడు. సం. వి. అ. న: చూ, షండుఁడు.

నప్త. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. రూ-నప్త్రి. (కొడుకు కూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు): చూ, మనుమరాలు; పుం. 2. పౌత్రుఁడు (కొడుకు కొడుకు) చూ, మనుమఁడు. (దౌహిత్రుఁడు=కూఁతురుకొడుకు); 3. ప్రపౌత్రుఁడు; చూ, మునిమనుమఁడు.

నప్త్రి. సం. వి, ఈ. స్త్రీ చూ, నప్త. 1.

నప్సం. వా. స. క్రి. పచ్చీసులోనగు ఆటలలోని కాయలు నడిపించే.

నఫా. వా. వి. లాభము. (నభాఅనియు)

నభప్రాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి చూ, వాయువు.

నభము. సం. వి స. న. 1. రూ-నభసము-నభస్సు, ఆకాశము చూ,వ్యోమము.1; 2 చూ, స్వర్గము; పుం. 3. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1; 4. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 5 వర్షాకాలము (శ్రావణ భాద్రపదములు): చూ, మాసద్వయము; 6. బిసతంతువు: చూ, పద్మము. 1; 7. తమ్మపడికము: చూ, పాత్రము. 6; 8: చూ, ముక్కు.

నభసంగమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.

నభస్యము. సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము. చూ, మాసము. [ప్రాణుఁడు.

నభస్వంతుఁడు. సం. వి అ. పుం చూ, నభ

నభోగజము. సం. వి. అ. పుం. చూ, నభము.4.

నమకము. వా. ప్రతిమంత్రమునకును ఆద్యంతములయందు నమశ్శబ్దమున్నందున నమక మనఁబడు చున్నది. "నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోత ఇషవే నమః" ఇత్యాది; (చమకము.—హెచ్చుగ చకార మకారములతోఁగూడిన ప్రార్థనమంత్రములుగలది కావున చమకము. "వాజశ్చమే ప్రసవశ్చమే." ఇత్యా

ది) (రెండును రుద్రాభిషేకమందుపయోగిం తురు. గనుక చమకముగూడ నిచేట తెలుపఁ బడియె). [భుగ్నము. 1

నమనము. సం. వి. అ. న. వంగుట చూ,

నమలి. వా. వి. కేకి: చూ, మయూరము;

నములు. దే స. క్రి. రూ-నములు. తిను చూ, సాపడు.

నమలుట. వా. వి. చర్వణము.

నమశ్శివాయ. పా. పంచాక్షరి. చూ, మంత్రము. 1.

నమసితుఁడు. సం విణ రూ-నమస్యితుఁడు నమస్కరింపఁబడినవాఁడు: చూ, పూజితుఁడు

నమస్కరించే సం. స. క్రి చూ, మ్రొక్కు

నమస్కారను సం వి.అ.పుం 1. చేమోడ్పుట చూ, పాణిగలు; అం. 2. పంచోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 3. షోడశోపచారములలో నొకటి చూ, ఉపచారములు.

నమస్కారసమయను అం గ్రహసమయములు 27 లో నొకటి (మంగళమునుబొందును) చూ, గ్రహసమయములు.

నమస్కారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సోఁకుడుముడుఁగు*. [రము. 1.

నమస్కృతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నమస్కా

నమస్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పూజ: చూ, సపర్య.

నమస్యితుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-నమసితుఁడు

నమస్సు. సం. వి. స్. న చూ, నమస్కారము.1.

నమాజో. వా. వి. చూ, నిమాజో. [1, అ. 18.

నమించే. సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు.శశాం.

నమితము. సం. విణ. 1. వంగినది చూ, వక్రము; అం. 2. చూ, చుంబనములు.

నమిలి. దే. వి: చూ, రూ-నమలి.

నమూగాములు. వా. వి: చూ, వేంలుకీళ్లు.

నముచిసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

నములు. దే. అ. క్రి చూ, రూ-నమలు.

నమూదు. వా. వి: చూ, రూ-నమోజో-నమోదు.

నమూనా. వా. వి. మాదిరి రూ-నమోనా.

నమేరువు. సం. వి. ఉ. పుం చూ, సురపొన్న*: (దీనికి దోహదము హసితము)

నమోజో. వా. వి. పేరుచేర్పుట.

నమోదు వా వి.—పై.—

నమోనా. వా. వి: చూ, రూ-నమూనా.

నమ్మకము. దే వి: చూ, విశ్వాసము.

నమ్మదుంప. దే. వి: చూ, సుపుష్పము.

నమ్మలు. వా. వి. బ. పీఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు చూ, నఖక్షతములు.

నమ్మి. దే. వి. 1: చూ, నమ్మదుంప*, 2. రూ-నెమ్మి: చూ, నమలి.

నమ్మిక. దే. వి: చూ, రూ-నమ్మకము.

నమ్మిగ. దే. వి —పై.—భార. ఉద్యో. 1, అ. 315 [హితుఁడు. 1.

నమ్మినవాఁడు. వా. వి. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నే

నమ్ము దే. స. క్రి: చూ, విశ్వసించే.

నమ్మువాఁడు. వా. వి చూ, నమ్మినవాఁడు.

నమ్రమగు. మి. అ. క్రి. చూ, వంగు.

నమ్రము. సం. విణ: చూ, నమితము. 1

నయ. దే. వి: చూ, సౌందర్యము.

నయగారము. దే. వి. (నయము + కారము) 1. మృదుత్వము. స్వా. 1, అ. 135: చూ, సుకుమారము; 2. మృదువచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 4. అనుకూలము చూ, స్నేహము 1.

నయగారి. దే. విణ. (నయగారము + ఇ) 1. మృదుత్వముగలవాఁడు; 2. మృదువచనము గలవాఁడు.

నయనము. సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2: చూ, పొందింపు.

నయపుపారువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

నయము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీతి: చూ, సత్యము.1; 2: చూ,నయనము. 2; 3. జూద మునందలి భేదము: చూ, వ్యవహారము. 4; దే. వి. (1): చూ, లాభము; (2) నునుపు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 110: చూ, స్నిగ్ధ ము. 2; (3) మృదుత్వము. విర్వ. 8, ఆ. 36 చూ, నయాగారము. 1: (4): చూ, సౌందర్యము; విణ. (5) వెలతక్కువ: చూ, వెల. 1; (6) నునుపైనది చూ, స్నిగ్ధము.2; (7) మేలైనది: చూ, శ్రేష్ఠము;(8) మృదు వైనది: చూ, సాంద్రము. 3; (9) అంద మైనది: చూ, సౌందర్యము; వా. (10) వ్యాధి తగ్గుచున్నదనెడు సూచన. "వాని జ్వరము నిన్నటికంటె నయము"; (11) సమ స్తశాస్త్రములలోను పాండిత్యమును కొద్ది కొద్దిగా యొకనికిమించి యొకడు సంపా దించినాడనెడు సూచన. (ప్రతివిషయము నందును "నయము" అను శబ్దము ఉపయో గింపఁబడును.) "వానికంటె వీఁడు చేదువు సంధ్యలలో నయము." [సింహా.

నయించు. సం. స. క్రి. పొందించు: చూ, ప్రా

నర. దే. వి. 1. (రూ-నరపు-నరుపు-నెరపు): చూ, పలితము. 1; 2. ముదిమిచే తెల్లఁబా తినవెండ్రుక: చూ, వెండ్రుక. 1.

నరకఁడు. వై. విణ.=నరకగ-వారంగ.దుష్టుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [విష్ణుపు. 1.

నరకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, నరకమనుభవించు జాతకుఁడు. పా. ౧. శనిబం చమమందుండి రాహువుతోఁగలిసి ద్వాదశ మున నున్నను, ౨. లగ్నాధిపతి షష్ఠమమం దుండి అష్టమమున బుధరాహువులుండి ద్వా దశమున శనియున్నను, 3. అంగారకుఁడు ద్వాదశమందును లగ్నాధిపతిరాహువుతో కలిసి యష్టమమున నుండుటవలనను నరకము కలుగును.

నరకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నారకము. (పాపిష్ఠులను తనసమీపమునుపొందించునది) కుజము, దుర్గతి, నిరయము: చూ, నరక ములు.

నరకములు. అం. తామిస్రము, లోహశంకువు, మహానిరయము, శల్మలి-శాల్మలి, రౌరవము, కుంభలము, పూతిమృత్తికము, కాలసూత్ర ము, సంఘాతము, లోహితోదము, సవిషము, సంప్రపాతనము, మహానరకము, కాకోల ము, సంజీవనము, మహాపథము, అవీచి, అం ధతామిస్రము, కుంభీపాకము, అసిపత్రము-అసిపత్రవనము, తపనము-తాపనము-(21). ఇవిగాక మఱికొన్ని నరకములు.—అంబరీ షము, ఋజీషము, కరాళము, కల్మషము, కుట్మలము, కేనారము, ఘనవాహము, ఘ నోదధి, తప్తకుంభము, తప్తపాషాణకుండ ము, తప్తవాలుకము, తప్త శూర్మికుండ ము, తప్తసురాకుండము, తమసము, దుర్గతి పరితాపము, మహారౌరవము, సంహారము. (మిగతివానికి "సంహారము 2" చూడుము.)

నరకములు. వానిని అనుభవించువారు. పా. ౧. రౌరవము (కూటసాక్షి,పక్షపాతి, అసత్య వాది, భ్రూణహంత, గురుహంత, గోఘ్నుఁ డు, ఉచ్ఛ్వాసనిరోధకుఁడును); ౨. సూకర ము (సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, బంగారు దొంగిలుట మొ. చేయువారును); 3. తప్త లోహము (క్షత్రియులను, వైశ్యులను, రాజ భటులను వధించువాఁడును, సోదరితో సంగ మించువాఁడును, గురుతల్పగుఁడును); ౪.మహాజ్వాలము(కోడలినిగాని, కుమార్తెను

గాని కూడువాఁడు); ౫. శబలము (పర మాషకుఁడు, గురునవమానించే వాఁడు, వేదమును దూషించేవాఁడు, కేవలీక్రియుఁ డు, పొందరాని స్త్రీని పొందు వాఁడు); ౬. విమోహము (మర్యాద హీనుఁడు, చో రుఁడు); ౭. కృమి భక్ష్యము (దేవ, బ్రా హ్మణ, పితరులను ద్వేషించేవాఁడు), ౮. కృమీశము (దుష్టులనాశించియాగాదులు చేయువాఁడు); ౯. లాలాభక్ష్యము (పితృ దేవతలను, దేవతలను, అతిథులను సత్కరిం పక భుజించెడువాఁడు); ౧౦. విశసనము (శరకర్త, వేధకుఁడు, ఠంధాద్వేషకుఁడు. ఖడ్గాది యుద్ధ సాధనము చేయువాఁడు); ౧౧. అధోముఖము. (పట్టరాని దానమును పట్టువాఁడు, అనర్హులచే యాగములు చేయిం చేవాఁడు, తెలియకయే జ్యోతిశ్శాస్త్రము నెఱిఁగినట్లు నటించేవాఁడు); ౧౨. కృమి పూయము. (ఒంటరిగా తినువాఁడు, లక్క- పాదరసము-మాంసము- ఉప్పు - నువ్వులు అమ్మెడు బ్రాహ్మణుఁడు); ౧౩. రుధిరాం ధము. (నాటకమువలన జీవించేవాఁడు, చేఁపలఁ బట్టువాఁడు, కుండలయందన్నము తినువాఁడు, విషముపెట్టువాఁడు, కట్టుపని వాఁడు, తనభార్య వ్యభిచారమువలన జీవిం చేవాఁడు, పర్వములయందు స్త్రీలతో సంగ మించేవాఁడు, ఇండ్లకు నిప్పుపెట్టువాఁడు, మిత్రఘ్నుఁడు, శకునములు చెప్పువాఁడు, గ్రామపురోహితుఁడు); ౧౪ వైతరణి. (కల్లమ్మువాఁడు, గ్రామములను నాశనము చేయువాఁడు, తేనెపట్టులను దీయువాఁడు); ౧౫. కృధ్రిము. (కలుపానము చేయువాఁ డు, మర్యాదను ఛేదించి వర్తించేవాఁడు, శౌచ్యములేనివాఁడు, మోసముచే జీవించే వాఁడు); ౧౬. అసిపత్రవనము. (అనవసర ముగాఁ జెట్లను నఱుకు వాఁడు); ౧౭. వహ్ని జ్వాలము (గొఱ్ఱెలమందను పెంచెడువాఁ డు, వేఁటకాఁడు); ౧౮. సందంశము (వ్రతలోపము చేయువాఁడు, స్వాశ్రమ భ్రష్టుఁడు); ౧౯. శ్వభోజనము (పగటిపే ళను, స్వప్నముల యందును రేతస్ఖలనము గావించే బ్రహ్మచారియు, పుత్రులచేఁ జది వింపఁబడు తండ్రులును); (మిగతవివరముల కు " సంహారము. 2. " చూడుము)

నరకాంతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుఁడు: చూ, కృష్ణుఁ. 1.

నరకాసురవ్యాయోగము అం. (ఈగ్రంథమునకు ధర్మసూరికర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నరకాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మహి తుఁడు. [చూ, రాక్షసుఁడు 1.

నరకుఁడు సం వి. అ పుం. ఒకయసురుఁడు:

నగర. దే. వి. మడ్డువు, గిడిగి చూ, వీణె.

నరగజేము. దే. వి.—పై.—

నరగతి. అం. చూ, గతులు. [రాజో. 1.

నరపాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఱేఁడు: చూ,

నరవు దే. వి: చూ, నర. 1.

నరభూమి. అం. చూ, ఇలావృతము.

నరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రామకర్పూ రము; దే. వి. (1). నాడి: చూ, సిర. 1.

నరయు. దే. అ. క్రి ముదిమిచే పెండ్రికఁబ తెల్లపడు: రూ-నరియు, ఉరియు.

నరవ. దే. వి. అరవ చూ, మార్గము. 1.

నరవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [2: చూ, సింగఁడు. 1.

నరసింగఁడు. వై. వి.=నరసింహ. కళా. 1, అ.

నరసింగము. వై. వి. 1.=—పై—; 2: చూ, నృసింహము, నారసింహము. [—పై.—

నరసింహము. సం. వి. అ. పుం.=నరసింగము.

నరాజి. దే. వి. (రూ-నరాజీ-నారాజి-నా రాజీ) కత్తి: చూ, కత్తి. 2.

నరాజీ. దే వి. చూ, రూ-నరాజి.

నరాయణుఁడు. సం వి అ. పుం. చూ, రూ-నారాయణుఁడు.

నరిగె దే. వి ఒకగరళము గొబ్బిరంగు

నరికి దే వి. గుండెయుబ్బరపు పశురోగము: చూ, పశురోగము

నరియఁడు దే. వి. నక్క. ఉ, రా. 6, అ. 235. చూ, సృగాలము

నరియు. దే. అ. క్రి. చూ, రూ-నరయు.

నరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-నారుఁడు 1 చూ, మనుష్యుఁడు; 2 అర్జునుఁడు. చూ, విజయుఁడు 1, 3. ఒకఋషి చూ, ముని 1

నరుకు. చూ, రూ-నఱుకు

నరుజో. దే వి చీమలచొల్పు

నరుపు దే వి చూ, రూ-నర. 1.

నరులుగనని పెద్దలు మి. వి. బ: చూ, వేలుపు సాం. దే 18

నరేంద్రుఁడు సం వి. అ పుం 1 చూ, రాజు 1, 2 చూ, వ్యాళగ్రాహి.

నర్కుటము పా (కోకిలకాకము) ఒక్కొక్క పాదమున స-జ-భ-జ-జ-వగణములు గలిగి 11వ యింట యతిగలిగి సప్తదశ ఛందస్సు నందుఁబుట్టిన వృత్తము చూ, వృత్తము. 1

నర్కురము. సం. వి. అ న. మేఁకపోతు చూ, మేషము. 1.

నర్తకము. సం. వి అ. నాట్యనాటకము. చూ, నటనము 1

నర్తకి సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1 ఆటకత్తె చూ, శైలూషి; 2. ఆఁడేనుఁగు చూ, హస్తి. 3 గువ్వగుత్తిక *. చూ, రాజార్హము

నర్తకుఁడు. సం వి. అ పుం. 1. నట్టువు (ఆట చేయించువాఁడు) చూ, శైలూషుఁడు, 2. చూ, వ్యాళగ్రాహి, విశ. 3 ఆడెడువాఁడు చూ, శైలూషుఁడు.

నర్తనప్రియము. సం. వి. అ పుం. నెమలి చూ, మయూరము.

నర్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, నటనము. 1.

నర్తనశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆటపట్టు: చూ, సదనము. 1

నర్తించె. సం. అ. క్రి: చూ, మలపుగొను.

నర్తిల్లి. సం. అ. క్రి.—పై.—

నర్మద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నది.

నర్మదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నర్మసచివుఁడు.

నర్మము. సం. వి. ఈ. న. చూ, పరిహాసము.

నర్మసఖుఁడు. అం. (విదూషకుఁడు సూత్రధారునికి నర్మసఖుఁడనం బడును).

నర్మలి. దే. వి చూ, వాంఛ విజ 3, అ. 127.

నర్సిపుర బ్రాహ్మణులు. అం ఘూర్జర బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు ఋగ్వేదులు-శుక్లయజుర్వేదసూత్రులు- కృష్ణయజుర్వేదులునైకృష్ణదేవాలయములందు పూజారులైయుందురు వల్లభాచార్య సంప్రదాయము వారు ఈ తెగ ఋగ్వేదులు యజుర్వేదులు సామవేదులునై యున్నారు రాజపిపల, ధర్మపూరు సంస్థానపు రాజులకు గురువులు. చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు) [భార. ద్రో 1, అ. 174)

నఱకు చూ, రూ-నఱుకు (ఖండించేటకు.—

నఱకుడు దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు జై 8, అ. 119. [ఉ, రా 4, అ 292.

నఱకుడువడు. ద్వ. అ. క్రి చూ, ప్రక్కవాటు.

నఱకువాఁడు. వా. వి: చూ, హింసకుఁడు.

నఱవ. దే. వి: చూ, రూ-అఱవ. భార. విరా. 1, అ. 101

నఱుకు. దే. వి. 1. దెబ్బ. రూ-నరుకు-నఱుకు: చూ, హతి; స. క్రి. 2. ఖండించె. రూ-నరుకు-నఱుకు భాగ. 8, స్కం. 370: చూ, సెలగు.

నఱుకుడు. దే. వి. చూ, రూ-నఱుకు. 1.

నఱు(రు)కుడుపరుపడి. అం: చూ, విసరులు_ (రూ-నఱుకుపరుపడి.)

నఱుకుబియ్యము. దే. వి: చూ, నసుఁబ్రాయి

నఱుకులాడు. దే. స. క్రి. నఱుకుకొను.

నఱుకులు. అం. మల్లశాస్త్రములోనివి.-లోవెలి నఱుకు, గుజ్జెదుముకు, వేరణనఱుకు (3)

నఱుక్కు. దే వి. దిగులుపడుట యందగు నను కగణము చూ, హాహాహూ

నఱుజో. దే. వి. అణువు అచ్చు. కిష్కిం, కాం, 105: చూ, స్వల్పము

నఱుమాడు. దే. స క్రి· చూ, పొడిసేయు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 237

నఱుము. దే. వి. 1: చూ, నుసుము; స. క్రి 2: చూ, నఱుమాడు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 210

నఱ్ఱు. దే. వి. 1. పరియాసముచేత పిదుకఁదగిన యావు: చూ, ధేనువు; 2. పరియాసముచేత బండిలోనగువానికి పూన్పఁదగినయెద్దు· చూ, వృషభము. 1.

నల. అం. 1· చూ, రూ-నళ; నై విణ (1)= నైల్య-నీల: చూ, రూ-నల్ల. 1; (2) (రూ-నలి) నలుసు: చూ, పట్టిగడ్డి (ఎండుకసవు)

నలఁక. దే. వి. రూ-నలఁకువ. 1. వ్యాధి: చూ, రోగము 1; 2: చూ, శ్రమము; 3 బాధ· చూ, శోకము; 4. అత్యంత సూక్ష్మవస్తువు· చూ, రేణువు. 1.

నలఁకువ. దే. వి.—పై.—

నలఁగు. దే. అ. క్రి. 1. నలియగు· చూ, సదమదమగు; 2: చూ, పీడితమగు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 130; 3: చూ, నశించు; 4 శ్రమపడు. కళా. 4, ఆ. 93: చూ, వేసరు. 2

నలఁగుడు. దే. వి. 1: చూ, పీడనము; 2: చూ, శ్రమము.

నలఁగుడుపడు. దే. అ. క్రి: చూ, పీడితమగు.

నలఁగుడువెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పీడించు ఉ, రా. 5, ఆ. 187.

నలఁప. దే క్రి) ఆఁగఁజేయు, రాఘ. 2, ఆ 99.

నలకూబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుని కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

నలగము. అం. (న + లగ) "గురుడహాయా": చూ, ఉపగణములు.

నలదము. సం. వి. అ. న. 1· చూ, వట్టివేరు; 2. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.

నలపుట వా. వి: చూ, పీడనము.

నలబై. వా. వి: చూ, రూ-నలుబది. (40)

నలము. సం. వి. అ. న. 1· చూ, రూ-నడము; 2: చూ, నళినము. 1; అం 3. (న + ల) "నరహరి": చూ, ఉపగణములు.

నలమేనిదొర. వ్యా. వి కృష్ణుఁడు చూ, విష్ణువు 1.

నలలము అం. (న + లల) "కరిసరద" చూ, ఉపగణములు.

నలి. సం వి ఈ స్త్రీ 1. గుప్పగుత్తిక చూ, రాజార్హము; దే వి (1)· చూ, రేణువు 1; (2) చూ, నలఁక.1, (3) చూ, నుసుము; విణ (4) నలఁగినది స్వా 1, ఆ. 37) నలినలి విజ 1, ఆ 103) (5). సన్నము లక్ష్మీ. 2, ఆ 85· చూ, సూక్ష్మము. 4; దరి (6) అత్యంతము: చూ, మతిమతి; దరి. క్రి. విణ. (7) యోగ్యముగా. భార. అర. 7, ఆ. 333.

నలికండ్లపాము. దే. వి. నలికేఁచు చూ, సర్పము.

నలికము. దే. వి. సన్నఁదనము. [చూ, సర్పము.

నలికిరి దే. వి. (రూ-నలికిలి-నల్కిక-నలికేఁచు):

నలికిలి. దే వి.—పై.—

నలికేఁచు దే. వి.—పై.—

నలిగులి. దే. వి. మిక్కిలినలఁగినది. గజిబిజి, నజ్జు. [శిథిలము. 2.

నలిగొట్టు. దే. విణ. సన్నమగునది: చూ,

నలితిండి. దే. వి: చూ, చిఱుదిండి.

నలితిండికాఁడు. వా. వి: చూ, సోమరి.

నళినము. సం. వి. అ. న. (రూ-నలినము-నల ము-నళికము-నాళికము-నాళీకము). 1. తా మర చూ, పద్మము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము.

నలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నళినము 1; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతీఁగ చూ, పద్మము. 1, 4 తా మరతంపర' చూ, పద్మము. 1; 5 మిన్నే ఱు చూ, నది, పా. 6. ఒకానొక వృత్త ము ఒక్కొక్క-పాదములో స-స-స-స-స గణములు గలిగి పదింట యతిగల పంచదశ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము' చూ, వృ త్తము. 1.

నలినీపద్మకోశము అం: చూ, నృత్తహస్తములు

నలినేశయుఁడు సం. వి. అ. పుం విష్ణుఁడు' చూ, విష్ణువు 1 [హరి 3, ఆ. 80

నలియు దే. అ క్రి చూ, నలఁగు 1 ఉ,

నలు దే. స. వ్యత్తియందు హల్లుపరమగుచో నాలుగునకాదేశముగా వచ్చును "నలుగడ-నలుమూల" మొ. (నాలుగు).

నలుఁగు వా వి చూ, నలుఁగుఁబిండి భార విరా 2, ఆ 22; దే అ. క్రి 2 చూ, రూ-నలఁగు 1. [2' చూ, పీడనము.

నలుఁగుడు. దే వి. 1' చూ, నలుగుఁబిండి,

నలుఁగుఁబిండి. వా. వి. సున్ని చూ, పాదము(1)

నలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నలమహారాజు' చూ, రాజు. 1; 2. ఒకకోఁతి: చూ, వాన రము; 3. పితృదేవత: చూ, యముఁడు

నలుకువ. దే వి. 1' చూ, నలఁక. 1; 2 చూ, నలఁక 3

నలుగు. వా. వి' చూ, రూ-నలుఁగు. 1.

నలుగురినోళ్లఁబోఁబడుట. జా. అల్లరిపాలగుట, అపకీర్తిఁబొందుట. "వినులఁగాచేచేనలు గురినోళ్లలోఁబడ్డ గుఱుకువోవ" (శ్రీనివా సవిలాసము).

నలుగురు. దే స నాలుగునకు మహన్మహత్యర్థ క బహువచనాంతాదేశము: రూ-నలువురు-నల్గురు-నల్వురు. [చతురము. 3—4.

నలుచేవిరము. వా. వి. రూ-నల్చదగను' చూ,

నలుచే. దే. క్రి. నలియఁజేయు' నలుపు.

నలుతుము. ద్వ. వి. (నాలుగు + తూము) చతు రాఢకి: రూ-నల్తుము.

నలుపగు. వా.అ.క్రి కఁదు' చూ, సందడించే.

నలుపలము. ద్వ. వి. చతుఃపలము రూ-నల్ప లము

నలుపు. నై వి.=నైల్య-నీల. రూ-నల్ల-నల్లన. 1. నీలవర్ణము' చూ, వర్ణము 6; విణ 2. నీల వర్ణముగలది. నై 8, ఆ. 184. చూ, వర్ణము. 6; క్రి. 3. చూ, నలుచే

నలుపురొయ్యిచెఱకు ద్వ. వి ఒకరకము చెఱకు* చూ, రసాలము. 3. [ముఁడు.

నలుపుగింజెముదాల్పు. ద్వ. వి. చూ, బలరా-

నలుపుపాటు వా. అ క్రి. చూ, కాటుకకట్టు.

నలుబది. దే. స. (40) రూ-నలభై-నలువది-నల్బది-నల్వది [బ్రహ్మ. 1

నలువ. ద్వి వి (నాలుగు + వా) చూ,

నలువంక్తి. ద్వ. స నలువదిమంది (నలువదికి మహన్మహత్యర్థక రూపము)

నలువతేజి వా. వి: చూ, హంస. [బని

నలువది. ద్వ. స. (నాలుగు + పది): చూ, నలు-

నలువరాణి. వై. వి: రూ నల్వరాణి. బ్రహ్మ. భార్య' చూ, సరస్వతి.

నలువు. దే. వి. 1. ఒప్పిదము, మంజులము: చూ, హృద్యము; 2. సొగసు. చూ, సౌందర్యము, 3. చూ, సామర్థ్యము స్వా. 4, ఆ. 87; 4. క్రమము. చూ, విధము. 1; విణ 5. ఒప్పి దమైనది: చూ, శ్రీమంత. 2. (హృద్యము)

నలువురు దే. స: చూ, రూ-నలుగురు

నలుసాల. ద్వ. వి. (నాలుగు + సాలు) చేట్టు-

కొల్లారు: చూ, పదనము. 1.
నలుసంతి. ద్వ. వి. నలి: చూ, రేణువు. 1
నలుసు. దే. వి.—పై.—
నలోపయము. అం. (ఈగ్రంథమునకు కాళిదా సుకర్త)· చూ, కావ్యనాటకములు.
నల్గురు. దే. స· చూ, రూ-నలుగురు.
నల్చదరము వా. వి. చూ, రూ-నలుచేవరము.
నల్తిగ. వా. స· చూ, ఇరాజు. అం, పదా. నర. 124.
నల్తును. ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుతును.
నల్పలము. ద్వ వి: చూ, రూ-నలుపలము.
నల్బది. దే స: చూ, రూ-నలుబది.
నల్మొముదేవర. ద్వ. వి: చూ, నలువ.
నల్ల వై. వి=నైల్య నీలః 1: చూ, రూ-నలుపు. 1. భార. ఆది. 2, ఆ. 32; 2: చూ, బొగ్గు. జై. 3, ఆ. 74; విశే. 3=నైల్య. నీలః: చూ, నలుపు. 2; దే. వి. 4: చూ, రక్తము. అచ్చ సుం, కాం. 105.
నల్లఁబాఱు. వా. అ. క్రి. చూ, సందడించే.
నల్లఁదపము వై. వి: మా, చేమనచోయ.
నల్లఅగరు. వా. వి. 1. అగరువు· చూ, రాజార్హము; 2: చూ, తాపువ్వు.
నల్లఉమ్మెత్త. దే. వి. ఒకరకము ఉమ్మెత్త * (దీనిగింజలు నిమ్మపండ్లరసములో ఒకరోజు నానవేసి యెండించేటయే శుద్ధి): చూ, హాలాపుష్పము.
నల్లక. దే. వి: చూ, సురభి.
నల్లకంద. వై. వి. ఒకకంద*: చూ, సూరణము.
నల్లకచోరము. వై. వి. చోరము *: చూ, రాజార్హము. [చూ, పద్మము. 1.
నల్లకలువ. వై. వి రూ-నల్లగలువ_నల్లగల్వ:
నల్లగగ్గెర. ద్వ. వి: చూ, పర్ణాసము. *
నల్లగజక. ద్వ. వి. పచ్చిక: చూ, హరిత (చూ, తృణము. 1.)

నల్లగలిజేరు. ద్వ. వి: చూ, వర్షకేతువు *.
నల్లగింటెన. ద్వ.వి. నల్లదింటెన.(సం. వ).—నీలపుష్పి *.
నల్లగినియ వై. వి· చూ, శిరీషపత్రి*.
నల్లగిసియ. వై. వి. చూ, శుకనాసము. 1.*
నల్లగుండె. ద్వ. వి.; చూ, యకృత్తు.
నల్లగురిగింజ. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి. *
నల్లగుఱ్ఱము. వై. వి. నీలాశ్వము: చూ, హయము.
నల్లగూబ. ద్వ. వి. కృతమాలకము: చూ, సరి నంపుఁబులుఁగు. [మెంగబీర.
నల్లగొలిమిడి. ద్వ. వి. నీలదూర్వ *. చూ,
నల్లగోరఁట. వై. వి: చూ, మహాసహా.*
నల్లగ్రుడ్డు. ద్వ. వి. కనీనిక: చూ, లోచనము.
నల్లగోరిలువట్టి కొంకి. ద్వ. వి: చూ, మూల కోఁడు వేం. అం. 4.
నల్లచీమ. ద్వ. వి. ఒకానొకచీమ: చూ, పిపీలిక.
నల్లచెన్నంగులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లచెఱకు. ద్వ. వి: చూ, రసాలము. 3. *
నల్లచేమ. ద్వ. వి: చూ, కకుటము *
నల్లచ్చిగాఁడు. ద్వ. వి. (నల్ల+లచ్చెనము+కాఁడు) 1: చూ, ఏటిరింతి, 2.; ఒకానొక పక్షి. చూ, పక్షి.
నల్లజీడి ద్వ వి చూ, భల్లాతకము*.
నల్లజీలకఱ్ఱ. వై. వి. రూ-నల్లజిలకఱ్ఱ*: చూ, సుషవి. 2. [సర్పము.
నల్లజెత్తి ద్వ. వి. ఒకరకముజెత్తి: చూ,
నల్లతీఁగ. వై. వి. కమ్మెరాపుతీఁగ: చూ, సురలి*. [స్వార్జకము*.
నల్లతుమిక. ద్వ. వి. కాకితుమ్మికి*: చూ,
నల్లతుమ్మ. ద్వ. వి: చూ, ఓట్టదిరము.*
నల్లతెగడ. వై. వి: చూ, సర్వానుభూతి*.
నల్లతేలు. ద్వ. వి: చూ, ఎనుపతేలు.
నల్లత్రాఁచు. ద్వ. వి. (రూ- నల్లఁదాఁచు) కృష్ణసర్పము: చూ, సర్పము.

నల్లదాసరిగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, కాఁకేలు.

నల్లతిరిసెనము. పై. వి. ఇరుగుడు*: చూ, కింశుక

నల్లదింటెన. ద్వ. వి: చూ, నల్లగింటెన*.

నల్లకోమ. ద్వ. వి. తీక్ష్ణకుండము: చూ, మశకము. 1. [బుద్ధపితుఁడు

నల్లదాగ్రుడు. దే. వి. రూ-నల్ల(ద్రావుడు: చూ,

నల్లదాగ్రివుడు. దే. వి. 1 —పై—అచ్చ. ఆర, కాం 12; 2 రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [ఆం. సం. దే. 20.

నల్లదాగ్రివువాఁడు. ద్వ. వి చూ, మూలకోఁడు,

నల్లన. పై. వి.=పైల్య-నీల: చూ, వర్ణము 8

నల్లనగు. వా. అ. క్రి. చూ, నలుపగు.

నల్లనయ్య. పై. వి. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు 1; 2. కృష్ణుఁడు:—పై—; 3. కోమటి. సాంబ. మా. 2. చూ, వైశ్యుఁడు; విఅ. 4. నల్లనివాఁడు: చూ, అసితుఁడు. 2.

నల్లనయ్యరవాలు. ద్వ. వి. గరుడుఁడు సాంబ. దే. 15: చూ, హరివాహనుఁడు.

నల్లనియాఁగ. వా. వి: చూ, మక్షిక.

నల్లనివాఁడు. ద్వ. వి: కట్టి. (సం. వ).—కాలుఁడు.

నల్లనేల ద్వ. వి. కృష్ణభూమి: చూ, భూమి.1

నల్లనేలగుమ్మడు. ద్వ వి పాలగుమ్మడు* చూ, మహాఫలము.

నల్లపైదువగేస్తు ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

నల్లపిచ్చుక. ద్వ. వి. పోతకి: చూ, పిచ్చుక.

నల్లపులుగుడు. ద్వ. వి. కృష్ణకాంభోజి*: చూ, వాకంగివి.

నల్లపూస. ద్వ. వి. నల్లనిగాజుపూస.

నల్లపెసలు. ద్వ. వి. బ. కింబికము: చూ, పెసర.

నల్లబుడమలు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నల్లబుడుసర. ద్వ. వి: చూ, వాయసి*.

నల్లమందు. ద్వ. వి. అభివి. (సం. వ)—అఫేనము, అహిఫేనము.(దీనికి వియగుడు ఓపి అను ఇంగ్లీషుమందు) (శుద్ధి.—సేరిలో నొకదినముమర్దించినసుద్ధి)

నల్లమందుపాలు. ద్వ. ని. అభివిపాలు.

నల్లమడుఁగు. ద్వ. వి. మిక్కిలిలోఁతుగల మడుగు. చూ, సరస్సు. 1.

నల్లముగ్రింగ. ద్వ. వి: చూ, శ్వసనము*.

నల్లమద్ది ద్వ. వి: చూ, ఇనుమద్ది*.

నల్లమట్టి. ద్వ. వి: చూ, కర్మజము. 2.

నల్లమామిడి. ద్వ. వి: చూ, మామిడి*.

నల్లయారెలు. ద్వ. వి. బ. చూ, ధాన్యము.

నల్లయుతివస. ద్వ. వి: చూ, విష*.

నల్లయిరుగుడు. ద్వ. వి: చూ, కింశుక*.

నల్లయుప్పి. ద్వ. వి: చూ, లవశి.*. [పుష్పము.

నల్లయుమ్మెత్త. పై. వి హేమికి*: చూ, వాలా

నల్లయూరగ ద్వ. వి. చూ, ఫుంజో.

నల్లగఁటి. ద్వ. వి: చూ, రంగ. 2.*

నల్లరాయి ద్వ వి. నీలమణి: చూ, రత్నము 1.

నల్లవంగ. పై. వి. నీటివంగ *: చూ, వంగ.

నల్లవడు. పై. అ క్రి: చూ, సందడించే.

నల్లనలువదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, బలరాముఁడు.

నల్లవస పై. వి. ఉగ్రి * చూ, వస.

నల్లవావిలి. ద్వ. వి. శేఫాలిక *: చూ, వావిలి.

నల్లవిష్ణుక్రాంత. మి. వి. స్థూలపుష్పి *: చూ, విష్ణుక్రాంత. [వేణువు.

నల్లవెదురు. పై. వి. కృష్ణసారకము *: చూ,

నల్లవో. దే. అవ్య. రూ—నల్లవో. ఔరా. భార. విరా. 3, అ. 93: చూ, సంతాపము.

నల్లవో. దే. అవ్య.—పై.—

నల్లసుగంధిపాల. మి. వి: చూ, శారిబ *.

నల్లావలు. ద్వ. వి. బ: చూ, సర్షపము.

నల్లి. దే. వి. (నల్ల + ఇ) చూ, మత్కుణము.

నల్లిండ్లు. ద్వ. వి. బ. (నల్ల + ఇండ్లు) బ్రాహ్మణులపల్లె, అగ్రహారము. భార. సభా. 2, అ. 131: చూ, దేశము.

నల్లిక. దే. వి. రూ-నలికిరి: చూ, సర్పము.
నల్లికనరము. వా. వి: చూ, బక్క-వాఁడు.
నల్లె. దే. వి. జేన: చూ, వితస్తి.
నల్లెము దే. వి. జిట్టెడు: చూ, మూర. 1.
నల్లెరు. దే. వి.రూ-నల్లేరు* చూ, హస్తికుండి
నల్లేరు. దే. వి. —పై—
నల్లేరుపైబండి జా. నిరభ్యంతరము, సులువు "నల్లేరుపై బండినడకమాకు" (నానారాజ సందర్శనము.)
నల్వాళేక్క. ద్వ. వి. చూ,హంస. షేం. ఆం. 87
నల్వది. ద్వ. స: చూ, రూ-నలువది
నల్వము. సం వి. అ. పుం. నన్నూఱుమూరల దూరము.
నల్వరాణి వై వి. చూ, రూ-నలువరాణి.
నల్వురు. దే. స. చూ, రూ-నలువురు.
నవ. సం. స. 1 తొమ్మిది: చూ, ముమ్మూఁడు; దే. వి (1) దురద చూ, విదర్చిక.
నవఁత. దే. వి. 1 క్షయము: చూ, రోగము.1, 2. నవయుట, 3. దుఃఖము: చూ, శోకము
నవకము. సం వి. అ. స. 1 చూ, తొమ్మిది; దే. వి. (1) మృదుత్వము చూ, సుకుమారము. [రము.
నవక్షారము. సం వి. అ. పుం.=చూ, నవాసా
నవఖండములు. అం 1. చూ, ఖండములు. 4; 2. భరత, హేమకూట, నైషధ, ఇలావృత, నీల, శ్వేత, కురు, భద్రాశ్వ, కేతుమాల. (ఇవే నవవర్షములు)
నవగోజే. దే. వి. పెద్దడేరా. చూ, సదనము. 1
నవగ్రహములు. అం: చూ, గ్రహములు.
నవటాకు వా. వి అరసోల, 1/8 సేరు, పది రూపాయలఎత్తు.
నవతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, తొంబది.
నవపత్రము. సం. వి. అ. న. చూ, సంపత్రిక.
నవదవ్యములు. అం: చూ, ద్రవ్యములు.
నవధాన్యములు. అం. చూ, ధాన్యములు.
నవనందిని. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-జ-స-న-గగములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగలిగి 14 వ ఛందస్సునం దుఁబుట్టిన వృత్తము చూ, వృత్తము. 1.
నవనము. సం. వి. అ. న చూ, స్తోత్రము.
నవనిధులు. అం: చూ, నిధులు.
నవనీతము. సం. వి. అ. న. అప్పుడు చిలికి యె త్తిన వెన్న: చూ, వెన్న.
నవబ్రహ్మలు. అం. చూ, బ్రహ్మలు.
నవమము. సం. విశ. 1 తొమ్మిదవది; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (భాగ్యము, తీర్థయాత్ర, తపస్సు, పితృ, దాన, ధర్మ, గురుదేవతాభక్తి, విద్య, వాహ నము, పుత్రులు, గుఱ్ఱము, ఏనుఁగు, మహి షము, పట్టాభిషేకము) చూ, లగ్నకారక త్వములు.
నవమల్లిక సం. వి. అ స్త్రీ. చూ, విరజాజి*.
నవమాంశ. అం. షోడశవర్గునందొకటి. (లగ్న మును 9 సమభాగములు చేయుటయే నవ మాంశ. ఏగ్రహమునకు నవమాంశకముఁగొన వలెనో యాగ్రహమేరాశి యందెన్నవభాగ మునందున్నదో తెలిసికొనవలెను అట్లుతె లిసికొని గ్రహము మే-సిం- ధనుస్సులయం దున్నయెడల మేషాదిగను, వృష-కన్య-మక రముల యందున్నయెడల మకరాదిగను, మి-తు-కుంభములయందున్నయెడల కర్కా టకాదిగను, గ్రహమెన్నవ భాగమందున్న దనిఁదెలిసి కొనఁబడెనో నన్నవరాశి నవ మాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతి నవమాం శ్యాధిపతియగును): చూ, షోడశవర్గ
నవమాలిక. సం.వి. అ. స్త్రీ. చూ, నవమల్లిక*.
నవమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథులు; విశ. 2. తొమ్మిదవది.

నవము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్తోత్రము; విశే. 2. రూ-నవీనము-నవ్యము. క్రొత్తది: చూ, నూతనము.

నవయు. దే అ. క్రి 1. (రోగాదులచే) చిక్కు. భార. అర. 5, ఆ. 330: చూ, సొటసొట వోవు; 2. కుస్సిరించే. భార. అర. 7, ఆ 28: చూ, శోషించే

నవరంగము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక యిల్లు పాండు. 5, ఆ. 266: చూ, సదనము. 1.

నవరత్నములు. అం. 1: చూ, రత్నములు; 2. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి చూ, తిలకము. 7.

నవరసములు. అం. చూ, రసములు.

నవరసస్థాయీభావములు. అం చూ, రసస్థాయీభావములు. [3: చూ, సౌందర్యము.

నవరు. దే. వి.1: చూ, నగరు 1; 2 చూ, నగరు. 2;

నవల. దే. వి. 1. రూ-నవలా. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. మానిక: చూ, సేరు. 1; వా. 3. కథయందలి చమత్కారమును దెలుపు వచనగ్రంథము: చూ, పుస్తకము.

నవలా. దే. వి. ఆఁడుది. ప్యా 2, ఆ. 25: చూ, స్త్రీ.

నవశరీరప్రాణులు. అం. చూ, కపూరియే [ప్రాణులు.

నవవర్షములు. అం: చూ, నవఖండములు. 2

నవసూతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (క్రొత్తగా ఈనినది) లేఁగటియావు: చూ, ధేనువు.

నవాంబరము. సం. వి. అ. న. క్రొత్తబట్ట: చూ, వస్త్రము.

నవాబు. దే. వి. తెల్లనిచేక్కెర: చూ, బెల్లము.

నవారు. వా. వి. మంచేముబట్టెడ: చూ, పట్టెడ. 1.

నవార్చి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, అంగారకుఁడు.

నవాసాగరము. వై. వి.=నవసారము, ఒకరకము ఉప్పు: చూ, లవణము.

నవాసారము వై. వి.=చూ, రూ-నవాసాగరము.

నవి. దే వి. కరగోడపెట్టుటకు విడుపునత్రిప్పి గూర్చిన మట్టిచల్లము.

నవీనము. సం. విశే: చూ, నూతనము.

నవీనుఁడు. సం. విశే: చూ, నూతనుఁడు.

నవు. దే. వి. చూ, రూ-నవ్వు.

నవుకరి. వా. వి: చూ, కుకూ్రిస. 2.

నవుకరు. వా. వి: చూ, సేవకుఁడు.

నవుకు. వా. వి. 1. లోఁతు: చూ, రంధ్రము. 1; 2: చూ, మొత్తి.

నవుడుకొట్టు. దే. అ. క్రి. రూ-నాడుకొట్టు. ఏమియులేఁచక భ్రమించే: చూ, మిణుకుటించు.

నవురు. దే. వి. మృదువు: చూ, సుకుమారము.

నవోఢావస్త్రము. సం. వి. అ. న. పెండ్లికూఁతునకుఁ కట్టెడుమధుపర్కము: చూ, వస్త్రము.

నవోద్ధృతము. సం. వి. అ న. చూ, నవనీతము.

నవ్యము. సం. విశే. 1. నవీనము: చూ, నూతనము; 2. నుతింపఁదగినది: చూ, శ్లాఘ్యము.

నవ్య. దే. వి. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

నవ్వు దే. వి. రూ-నవు. 1. అలరింత: చూ, హాస్యము. 1; 2 అపహాస్యము: చూ, హాస్యము 1; 3: చూ, పరిహాసము; 4: చూ, వికాసము; అ. క్రి 5: చూ, హసించే; 6 చూ, వికసించే; స. క్రి. 7 పరిహసించే. పంచ. కా. 1, ఆ. 470: చూ, వెక్కిరించే. 8; ౯. అపహసించే. విజ. 1, ఆ. 150: చూ, వెక్కిరించే. 8.

నవ్వుఁబాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నగుఁబాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 141. [3, ఆ. 61.

నవ్వుటాల. దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో.

నవ్వులాట. దే. వి.—పై.—

నవ్వులబండి. దే. వి. నవ్వెడు స్వభావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నశింపజే. సం. అ. క్రి: చూ, నమయు. 3.
నశ్వరము. సం. విణ. నశించునది: చూ, భంగురము.
నష్టమగు. మి. అ. క్రి: చూ, అదృశ్యమగు.
నష్టము. సం. విణ. 1. నాశము (ద్రవ్యనాశము) నొందినది: చూ, నేగి; 2. మఱుఁగుపడినది; అం. 3: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు.
నష్టములు. అం: ఇల్లుకాలిపోవుట, పెండ్లాము చేమ్చుట, పసులు గోల్పోవుట, మిత్రులు నశించుట, కొడుకులు చెడుట, ధనము కొల్లపోవుట, ధాన్యము కొల్లపోవుట (7).
నష్టలబ్ధి. అం: చూ, షట్ప్రత్యయములు.
నష్టపత్రుఁడు. సం. విణ: చూ, అవకీర్ణి.
నష్టాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వీరహ. గార్హపత్యాగ్నిని విడిచినవాఁడు; 2. నష్టమైనయగ్ని గలవాఁడు.
నష్టాశ్వదగ్ధరథన్యాయము. పా. యుద్ధములో ఒకని గుఱ్ఱము చచ్చెను. ఇంకొకని రథము కాలిపోయెను. ఉభయులు గలిసిన రథికులయ్యెద రనురీతి. (కష్టసమయమున పరస్పర సాహాయ్యము).
నష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నాశము: చూ, రుత్త; 2. ద్రవ్యనాశము చూ, నేగి.
నస. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. (రూ-నస్-నస్య-నాస-నాసిక:) చూ, ముక్కు; 2. దురద: చూ, విదర్చిక; 3. కనరు: చూ, మసను; 4: చూ, విభక్తు. [అంకులాఁడి.
నసగూఁటి దే. విణ. (నసగూఁడు + ఇ): చూ,
నసగూఁడు. దే. వి. కామోద్రేకము.
నసిమిరి. దే. వి. 1: చూ, నస. 3; 2. ఒకానొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
నసీబు. వా. వి. నుదుటివ్రాఁత.
నసుకు. దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము, విణ. 2. అబద్ధోక్తి -పై-; వా. 3. చూ, నసుగు.
నసువు. దే. వి. మొలక: చూ, మొక్క. 1.

నస్తితము. సం. వి. అ. పుం. ముకుఁద్రాడుగట్టిన యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.
నస్యోతము. సం. వి. అ. పుం. —పై—
నహి. సం. అవ్య: చూ, న. 15-16-17.
నహినిందాన్యాయము. పా. ప్రతివ్రతము సంకల్పించినపుడది యెల్లవ్రతములలో నెల్లయుత్తమమని చెప్పఁబడుచుండును. ఇట్లు చెప్పుటచేఁ దక్కినవి నిందింపఁబడినవని తలంపరాదు. ప్రస్తుతమగుదాని స్తుతించినంతమాత్రమున దానితో సమానములగు నితరములను దూషించినట్లు తలంపరాదు అనురీతి.
నహీనతానములు. అం అశ్వక్రాంతము, యవక్రాంతము, విష్ణుక్రాంతము, సూర్యక్రాంతము, జగత్క్రాంతము, వలభిత్తు, నాగయతుకము (7): చూ, శుద్ధతానములు.
నళ. అం. (నల): చూ, సంవత్సరములు.
నళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నడము.
నళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తుంటికూర *.
నళికము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-నళినము. 1.

నా

నా. అం. 1: చూ, అష్టాక్షరి(అనుబంధములో); దే. స. (1) నేను అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2 సంబంధమున "నీ-నా" లకు బహువచనరూపం బొక్కఁడగు. ఉదా —మీయూరు, మాతల్లి మొ.
నాంచారు. వా వి. ఒకానొక వైష్ణవదేవత. (నాంచారి అనియు).
నాంది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దేవతలు బ్రాహ్మణులు లోనగువారు చేయునట్టి ఆశీర్వాదము: చూ, మంగళాశాసనము; 2 నాటకప్రారంభమునందు జరిపెడు మంగళము, (నాందియనఁ గావ్యాది పద్యము. ఇందుఁ బదముచేఁగాని యర్థముచేఁగాని కథాసూచన

చేయుటాచారము. నాందికిఁ బదనియమము గలదని కొందఱు, లేదని కొందఱు, పాదమే పదమని కొందఱు, 8-12-18-22 పదము లుండవలెనని యందురు. నాంది ద్వివిధము.-శుద్ధనాంది, క్రియానాందియని. కేవల పద్యపూర్వక దేవతాస్తుతి శుద్ధనాంది. ఈ స్తుతిపద్యమునం "దాశీర్నమస్క్రియా, వస్తు నిర్దేశ" ములలో నొకటి యుండును. అక్షతలు, పుష్పములు దోయిలించి సభ్యులమీఁద జల్లుచు మంగళగీతముఁ బాడుట క్రియానాంది. పూర్వరంగమనఁగా నాట్యప్రయోగమునఁ గుశలవులచే విఘ్నోపశాంతికొఱకుఁ జేయు కృత్యము. దీనికిఁ బెక్కులంగములున్నవిగాని వానిలో నాంది ముఖ్యము.); 3. భేరి: చూ, దుందుభి. 2; అం 4: చూ, స-మ-హీనతానములు. (చూ, సర్వతానములు); 5. చూ, వేసగపాదపజ భాషలు (చూ, భాష. 1.); 6: చూ, జన్యతాళములు. [స్తంభము.

నాందీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తోరణ

నాందీకరుఁడు. సం. విణ. 1. మంగళపాఠకుఁడు నాందీవాది; 2. భేరీవాయించువాఁడు: నాందీవాది.

నాందీవాది. సం. విణ. (న. ఈ. న.)—పై—

నాఁగటిచాలు. వా. వి. చూ, సీత. 2.

నాఁగటిచేలుకూఁత. ద్వ. వి. తటిగొట్టి *. చూ, హాలిని.

నాఁగటిచేలుపేరియతివ. ద్వ. వి. శ్రీరాముని భార్య: చూ, సీత. 1. (చూ, భార్య)

నాఁగటిచిప్ప. ద్వ. వి.(నాఁగలి + చిప్ప)(రూ- నాఁగంటిచిప్ప, నాఁగంటిదుంప- నాఁగటిదుంప, నాగంటిపడత-నాఁగటిపడత-నాగంటియూరు-నాఁగటియూరు - పడత - పణత: చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగటిజోదు. వై. వి: చూ, బలరాముఁడు.

నాఁగటిదుంప. ద్వ. వి: నాఁగటిచిప్ప.

నాఁగటిపడత. ద్వ. వి. —పై.—

నాఁగటియూరు. ద్వ. వి. —పై.—

నాఁగటిసీల. ద్వ. వి. ఏడికోల జోఁకుంకుటకై బిగించిన చీల.

నాఁగలి. వై. వి.=లాంగలమ్. (రూ-నాఁగెలు- నాఁగేలు - నాఁగేరు) 1. హలము: చూ, లాంగలము. 1; 2. మదళ: చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగలివాల్జోదు వై. వి: చూ, నాఁగటిజోదు. [న్యము.

నాఁగు. దే. వి. ధాన్యమునకు పడ్డీగానిచ్చు ధా

నాఁగురు. వై. వి. నాగిని *: చూ, కూలిని.

నాఁగెలు. వై. వి.=: చూ, రూ-నాఁగలి.

నాఁగేరు. వై. వి.= —పై.—

నాఁగేలు. వై. వి = —పై.—

నాఁచికోలు. దే. వి.అపహరించుకొనుట. భార-శల్య. 1, అ. 49: చూ, ముచ్చిలి.

నాఁచు. దే. వి. 1. తీఁగపాఁచి: చూ, శైవలము; 2: చూ, ముచ్చు, 1; స. క్రి. 3: చూ, ముచ్చిలించు. అని. 2, అ. 136

నాఁచుమ. దే. వి. క్షుద్రజలచరము : చూ, మత్స్యము. 1. [పద్మము. 1.

నాఁచువగ. వా. వి. అంతరదామర *: చూ,

నాఁడు. దే. వి. 1. తారీఖు. అం, భా. ప్రి- 90: చూ, రోజు; 2. ఆదినము. కై. 8, అ. 65; భార. ఉద్యో 4, అ. 407; ఉ, రా. 7, అ. 232; శశా. 4, అ. 182; 3. కాలము: చూ, సమయము. 1; 4. అకాలము.

నాఁడునాఁడు. వా. వి. రూ-నానాఁడు: చూ, ప్రతిదినము. [కత్తె: చూ, స్త్రీ.

నాఁడెకత్తె. దే. వి. నాణెముకలది. రూ-నాణె-

నాఁడెకాఁడు. దే. వి. నాణెముకలవాఁడు. రూ-నాణెకాఁడు. చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [ణెము.

నాఁడెము. వై. వి.=నాణక: చూ, రూ-నా-

నాఁచటాయి. దే. వి. (నాము + టాయి) విష శిల: చూ, రాయి.

నాకబలి. సం. వి ఇ పుం.=నాగబ-నాగప్ప-నాగవలి-నాగవల్లి-నాబ. పెండ్లిచివరనాటి తంతు. కళా. 7, అ. 88.

నాకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము:చూ, వ్యోమము.1; 3. నక్ర:- చూ, నృగాలము.

నాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= చూ, నాగిని.(1)

నాకు ?వా. స. 1. నాకొఅను; దే. స. క్రి. 2 లేహనముచేయు.

నాకుట. వా. వి: చూ, లేహనము.

నాకులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి *.

నాకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పుట్ట: చూ, వల్మీకము; 2. కొండ. చూ, పర్వతము; 3. చూ, ముని. 1. [ండుడు.

నాకేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేలుపు

నాక్రము సం. వి. అ. పుం.=నక్ర:- చూ, నృగాలము.

నాక్షత్రమాసాబ్దము. పా. 27 నక్షత్రములయం దు చంద్రుఁడు సంచరించుకాలము నాక్ష త్రమాసము. ఇది 12 మాసములుకలది. ఇది 324 దినములుగలది: చూ, మాసములు.(చూ, చాంద్రమాసాబ్దము.)

నాగ. వై. విశ. 1. పూజ్యము: చూ, సత్తు; 2.పెద్ద చూ,విపులము;వా.3:చూ,నాగా. 1.

నాగఁడు. వై. వి.=నాగ. శేషుఁడు. చూ, సర్పము. [శివుఁడు.

నాగకంకణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

నాగకన్నియ. ద్వ. వి: చూ, ఉలూపి. 2.

నాగకృతి. అం: చూ, క్రియాంగములు (చూ, అంగము. 9) [ఖ్యము. *

నాగకేసరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సుబ

నాగకేసర చూర్ణకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కరికుసుంభము

నాగకేసరులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నాగగన్నేరు. ద్వ. వి. ఒకరకముగన్నేరు *: చూ, హయమారకము. [చూ, స్నుహి.

నాగచెముడు. ద్వ. వి. ఒకరకము చెముడు *:

నాగజిహ్వక. సం. వి. అ. స్త్రీ. మణిశిల: చూ, రాయి. [వాసము. 3.

నాగదంతకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగ

నాగదంతి. ద్వ. వి: (సం. వ).—ఏరండ పత్రి క, ఏరండఫల, కాండేరి, కావదూతిక, నాగస్ఫోట *.

నాగదమని. సం. వి.ఈ. స్త్రీ:చూ, ఈశ్వరి. 2.

నాగదాళి. దే. వి. ఒకానొకముండ్లచెట్టు చూ, వృక్షము. [చూ, నేరేడు.

నాగనేరేడు. ద్వ. వి. ఒకరకమునేరేడు *:

నాగప వై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాగపడగలదండ. మి. వా. వి. ఆఁడువారి మెడవగ: చూ, భూషణము. 2.

నాగపడగలు. మి. వా. వి. బ —వై.—

నాగపసాని. వై. వి. నాకబలిచిరంటి. (రూ- నాగప్పసాని- నాగసాని- నానాపసాని- నాపసాని): చూ, స్త్రీ.

నాగపాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. వరుణుని ఆయుధము: చూ, బాణము 1; 2 చూ, రతిబంధము; అం. 3 చూ, ఉత్తానకరణ బంధములు. [మత్స్యము. 1.

నాగపెంజెర ద్వ. వి. ఒకరకము పెంజెర: చూ,

నాగప్ప. వై. వి.=: చూ, నాకబలి

నాగప్పసాని. వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నాగబందము. వై. వి.=నాగబంధ. సర్పాకృతి ముగ్గు.

నాగబంధము. సం. వి. అ. న. 1.=నాగబంద ము.—వై.—; అం. 2. చూ, కాయమాన ములు; 3: చూ, శబ్దాలంకారములు; 4: చూ, సంయుక్త హస్తములు.

నాగబల. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, బీజ. 2. *.

నాగబలుఁడు. సం.వి.అ.పుం:చూ,భీమసేనుఁడు.

నాగబెత్తము. వై. వి. పొన్నువేసినమంత్రపూత మైన చిన్నబెత్తము. కళా. 2, ఆ. 48.

నాగబ్రాహ్మణులు. పా. సారస్వతులలోనొక తెగవారు: చూ, ఆచార్య అను బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు). [మల్లె. *

నాగమల్లిక. సం. వి. అ. స్త్రీ.=: చూ, నాగ

నాగమల్లె. వై. వి.=నాగమల్లికా. (రూ-నాగ మల్లియ-నాగుమల్లియ-నాగుమల్లె) అష్టప దిధి: చూ, మల్లె. 1. (వాసంతి. 2)

నాగమల్లెలు. వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నాగమాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ: చూ, ఝా. 9.

నాగము. సం. వి. అ. న. 1. సత్తు:చూ, లోహ ము.1; 2.తగరము:చూ,లోహము1; 3: చూ, నాగపాశము. 2; పుం. 4.=నాగువు. రూ-నగము: చూ, సర్పము; 5. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 6. కొండ. రూ-నగము చూ, పర్వ తము; 7. గ్రహము, గాము. చూ, రాహు వు. 2: 8: చూ, నాగవాసము. (3); 9.మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 10. ఉద్గార పరివర్తమానవాయువు: చూ, వాయువు 11. ముస్తె *: చూ, తృణము. 1; 12 చూ, సువర్ణాఖ్యము *; 13: చూ, పొన్న *; 14. (ఉత్తరపద మైనపుడు) శ్రేష్ఠము చూ, శ్రేష్ఠ్యము; అం. 15. అష్టనాగములు.— అనంతుఁడు, వాసుకి, తక్షకుఁడు, శంఖపా లుఁడు, కులికుఁడు, పద్ముఁడు, మహాపద్ముఁ డు, కర్కోటకుఁడు: (చూ, సర్పము); 16. చూ, భస్మములు. [తృణము. 1.

నాగముస్తె. వై. వి. భద్రముస్తకము *: చూ,

నాగయత్నము. అం: చూ, సహీనతానములు (చూ, శుద్ధతానములు.)

నాగరంగము. సం. వి. అ. పుం. నారింజ *: చూ, శర్కరాంకము.

నాగరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శుంఠి; 2. ముస్తె *: చూ, హారిత; 3. నాగర దేశ యాతురము; పుం. 4. గోరఁట *: చూ, మహాసహా; విణ. 5. నగరమునఁబుట్టినది; పా. 6 ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము భగణ, రగణ, వగణములతోఁగూడి న దైయష్టమ ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; దే. విణ. (1) అఁదు వారి శిరోభూష: చూ, భూషణము. 2.

నాగరముస్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఒకానొక తుంగ*: చూ, తృణము. 1. [ములు.

నాగరాఖ్యము. అం: చూ, ఉత్తానకరణ బంధ

నాగరికత. సం. వి. అ. స్త్రీ:చూ, నాణెము.4.

నాగరికము. సం. విణ. నాణెమైనది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము [చూ, లోకము. 1.

నాగలోకము. సం. వి. అ. పుం. పాతాళము:

నాగవము. సం. వి. అ న: చూ, కరణము. 14.

నాగవలి. వై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాగవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1· చూ, తాం బూలవల్లి, తాంబూలవల్లిక, తాంబూలి- (తె).-తమలపాకుతీఁగె*;వై.వి.(1)=:చూ, రూ-నాగవలి.

నాగవల్లినిష్ఠురము. జా. 1. పెండ్లియైననాఁటి దెప్పులు; 2. ముద్దపిండిదగ్గఱ దెబ్బలు; 3. పనియైనపిదప పోరాటము. "లోలత నింక నాగవలిలోపల నిష్ఠురమేలపల్కగన్." (విజయవిలాసము. 3, ఆ, 72.))

నాగవల్లీదళము. సం. వి. అ. న: (తె. వ.)— ఆకు, తమలపాఁకు- తములపాకు- తములపు టాకు; తద్వి.-కారపు వల్లతములపాకునకు.- (తె. వ.)—కమ్మెరాకు. (కమ్మెరాకు తీఁ గకు.—: చూ, సురలి.)(మిగతవానికి:చూ, సురలి.)

నాగవాసము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నాగ లోకము; వై. వి. (1) వేశ్యాసమూహము.

ష్యా. 2, అ. 78: చూ, వేశ్య; (2) ఆట మేళము. అచ్చ. బాల, కాం. 33: చూ, వేశ్య; దే. వి. (3) గొంగ్లెము తగిలించెడు రెండుకొనలువంచిన యినుపకమ్మి: నాగదంతము, నాగము, నిర్యూహము. (తె. వ)—కతిపెంల.

నాగవీటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మనుపుకుదుర్చువాఁడు: ఘటకుఁడు, టాంకరుఁడు, తర్ష్యకుఁడు.

నాగకుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఖురాసాని పుచ్ఛె*: చూ, పుచ్ఛె.

నాగసంభవము.సం.వి.అ.న:చూ,సిందూరము. 1.

నాగసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

నాగసరము. వై. వి =నాగస్వరః.రూ-నాగసారము. 1. పాములవాఁడు ఊఁదెడుబుఱ్ఱ:చూ, వీణె; 2.మంగలికొల్పు,సన్నాయి:చూ, వీణె.

నాగసాని. వై. వి: చూ, రూ-నాగవసాని.

నాగసుగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,సర్పాక్షి*.

నాగసారము. వై. వి.=:చూ,నాగస్వరము.1-2.

నాగస్వరము. సం. వి. అ. పుం=. చూ, నాగసరము. 1—2. [స్యము.

నాగా. వా. వి. 1. పనిచేయనిరోజు; 2. ఖూ

నాగాంతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు. [కేసరము*.

నాగాఖ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగ

నాగానందనాటకము. అం. (శ్రీహర్షుఁడు గ్రంథకర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నాగాపసర్పితము. అం: చూ, కరణములు.

నాగాశనుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, నాగాంతకుఁడు.

నాగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లజిడ్డు*: చూ, కూలిని; వై. వి. (1)=నాకిని. దేవత్వ మొందిన ముత్తైదువ: చూ, స్త్రీ.

నాగుంబాము. ద్వ. వి: చూ, సర్పము.

నాగుమల్లె. వై. వి.=నాగమల్లికా*: చూ, రూ-నాగమల్లె.

నాగులు. వై. వి. బ.=నాగాః (కశ్యపునకుఁ గద్రువయందుఁగల్గిన సహస్రసంఖ్యాకమగు సంతతి.—శేష-వాసుకి-తక్షక-ఐరావత-కంబళ-అశ్వతర - మహాపద్మ-శంఖ-కర్కోటక-ధనంజయ-మహానీల-ఐలాపత్ర-మహాకర్ణ-ధృతరాష్ట్ర-బలాహక-కుహర-పుష్పదంష్ట్ర, దుర్ముఖ, సుముఖ, శంఖపాల, కపిల, వామన, నహుష, మణి, శంఖరోమాదులు ప్రముఖులు): చూ, సర్పము.

నాగువు. వై. వి.=నాగ: చూ, సర్పము.

నాగోదము. సం. వి. అ. న. ఉదరత్రాణము: చూ, వారవాణము.

నాచికేతుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,వహ్ని.1.

నాజూకు. వా. విశ. సున్నితము, నాణెము.

నాట. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము. 2.

నాటకము. సం. వి. అ. న. 1. నాట్యప్రధానమై పద్యగద్యాత్మకమైన గ్రంథవిశేషము. (చూ, నాట్యము; చూ, ఉద్ధతము. 2; చూ, వ్యంజకము. 1.) రూపకము- రూపము. (౧ దృశ్యము నాటకము. దీనికే రూపకమని నామాంతరము; ౨. నాటకమనఁగా నాట్యముచేఁజూపఁబడునది; 3. నాటకము త్రివర్గ (ధర్మ-అర్థ- కామ)ఫలదము; ౪నాటకములు వస్తు, నేతృ, రసభేదములచేఁబదియయ్యె.- నాటకము, ప్రకరణము, భాణము, ప్రహసనము, డిమము, వ్యాయోగము, సమవాకారము, వీథి, అంకము, ఈహామృగము.(చూ, దశరూపకముల లక్షణములు); ౫ దశరూపకముల లక్షణములలో.— నాటకము.— ఇందుఁ గథ ప్రఖ్యాతము. ధీరోదాత్తుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరరసములలో నొకటి ప్రధానము. ఇతరరసము లంగములు. భా

రతివృత్తిః. సంధులైదునుగలవు. 5 మొదలు 10 లోపుగ వంకము లుండవలెను. అంక కథ పరిమితిదినమని కొందఱు వత్సరమని కొందఱు చెప్పుదురు; ౬ నాటకకథను నడిపించువాఁడు సూత్రధారుఁడు; ౭ నాటకములోని భాగములకు "అంక" మనిపేరు; ౮ సర్వనాటకములందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వాగంగము, తర్వాతఁ బ్రస్తావనము జరుపవలెనని సామాన్యలక్షణము.) తద్విశేషములు.—౧ నాటకాంగభేదములు.—అధమాపారితక్రియ, అవక్లృప్తి, అవతరణము, ఉత్థాపనము, గానము, చూలిక; ౨ నాటకపరిచ్ఛేదము.— అంకము, ఉద్ఘాతము, ఆశ్రావణము, ఆశ్వాసము; 3 విలంబితనృత్యము.—జీవము; ౪ జక్కిణియనుఆట.— (తె. ప) జక్కిణి; ౫ నాట్యము.— ఖంఖ; ౬ నాట్యగతిభేదము.— (తె. ప).— కోపు, కారు, తీరుకు, తీరుప-తీర్పు, సారె; ౭ నాట్యబంధము.— (తె. ప).— కంట, కట్టరము-కట్టారము; ౮ నాట్యతృతీయసంధి.. గర్భము; ౯ నాట్యచతుర్థసంధి.— అవమర్శము; ౧౦ నాట్యచతుర్దశాంగభేదము.— అయారము, కలాసకము, కిఱువు, ఖర్వార్త్యము, నరి, చాల, చాలి, కూకము. (తె. ప) — కలాసికి (మిగతవానికి "వ్యంజకము. 1." చూడుము); పుం, న. 2. నాటకగ్రంథము యొక్క నాట్యము; వై. వి. (1)= నాట్యము- నర్తక- నర్తనము. ఆట. పాండు. 4, ఆ. 77: చూ, విలాసము. 1; (2) ప్రనర్తనము. ఉ, హరి. 2, ఆ.70 చూ,నర్తకము.1

నాటకరత్నకోశము. అం: చూ, కావ్యనాటకములు.

నాటకసంధులు. అం. (సంధులు) ముఖము, ప్రతిముఖము, గర్భము, విమర్శము,'నిష్ట.

నాటకశాల. వై. వి.= నాట్యశాల. ఆటపట్టు. స్కా. 5, ఆ. 88: చూ, సదనము. 1.

నాటకావతారము. అం: చూ,కావ్యనాటకములు.

నాటామ్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ,తిమిటము.

నాటిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి (4అంకములు. పాత్రభేదము చేప్రకరణికవంటిది): చూ, నాటికలు.

నాటికలు. అం. ఇవి 18.—నాటిక, త్రోటిక, గోష్ఠి, పత్రకము, నాట్యరాసకము, ప్రస్థానము, ఉల్లాప్యము, కావ్యము, ప్రేంఖణము, రాసకము, సల్లాపకము, శ్రీగాదితము, శిల్పకము, విలాసిక, దుర్మల్లిక, ప్రకరణిక, హల్లీసకము, భాణికము.

నాటిది. వా. వి: చూ, ఆతుది.

నాటినెడలు. వా. అ. క్రి. చూ, ఉచ్చే. 2.

నాటు. దే. వి. 1. నాటులోనగువానిని నాటుట: నాట్నము; 2. నాటుట; అ. క్రి. 3.గుచ్చుకొను. భార. ఉద్యో. 4, ఆ.407: చూ, స్థిరపడు; స. క్రి. 4. నాటులోనగువాని స్థాపించు: చూ, మొలవేయు; అం. ప్రే. 5. గుచ్చు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 60: చూ, మొలవేయు.

నాటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, నాటు. 3. (ప్రే. నాటుకొలుపు. అచ్చ సుం,కాం.91).

నాటుపురము. వా. వి. పల్లెటూరు.

నాట్నము. దే. వి: చూ, నాటు. 1.

నాట్యప్రదీప. అం. చూ, కావ్యనాటకములు. (దీనిని సుందరమిశ్రుఁడు వ్రాసెను).

నాట్యభేదములు. అం. నృత్తము నృత్యము ననురెండును నాట్యభేదములే.

నాట్యము. సం. వి. అ. న.=నట్టువ. 1. నృత్యము (నాట్యము మృదుమధురమైనచో "లాస్యమని" ఉద్ధతమైనచో "తాండవమని" చెప్పుదురు):చూ,తాండవము,చూ,లాస్యము.

(చూ, వ్యంజకము.1; చూ, నాటకము. 1.); (నాట్యమునకు భరతసూత్రములాధారములు. కాఁబట్టియే నాట్యమునకు "భరతము" ని పేరువచ్చినది: చూ, భరతము); 2. నృత్తగీతవాద్యములకూడిక: చూ, తౌర్యత్రికము; అం. 3: చూ, విసరులు.

నాట్యరాసకము. అం. నాటికలు 18 లోనొకటి (ఒకంకము, నాట్య, గాన, హాస్య, శృంగార ములుండవలె) చూ, నాటిక.

నాట్యలోచన. అం చూ, కావ్యనాటకములు.

నాట్యవిలాసము. అం.—పై— (సాల

నాట్యశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—: చూ, నాటక

నాట్యశేఖరము. అం. చూ, కావ్యనాటకములు

నాట్యోపయోగములైన యంగములు. అం. ఇవి 19.—వీనిలో నొక్కొక్కదానికిఁ గల భేద సంఖ్య — శిరస్సు 17, దృష్టి 18, తారలు9, పుటాలు 9, భృవులు 7, నాసికము8, గండములు8, అధరము8, చిబుకము 8,ముఖము8, కంఠము 4, హస్తములు 10, వక్షము 8, జఠరము 3, పార్శ్వములు 5, కటి 5, ఊరులు 5, జంఘలు 5, చరణములు 9 : (చూ, ఉపవిద్యలు:చూ, అంగము 9.)

నాడా. వా. వి. 1. సన్ననినూలుపట్టె; 2. గుఱ్ఱములు ఎడ్లు లోనగువాని డెక్కలకువేసెడు ఇనుపముక్క.

నాడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నరము (1) (చూ, నాడులు); 2. చూ, నాసిక; 3.—నారి. నారికులుపు.] చూ, వ్రణము; 4. ఈనె: చూ, పర్వరీణము; 5. కూరకాడ. చూ, శాకము. 1; 6. తెల్లగతిక: చూ, హారిత (చూ, తృణము. 1.); 7. మోసకాని నడక. [కారుఁడు

నాడింధముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్ణ

నాడిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. గడియకాలము గడియ-గడె. (సం. వి).—ఘటిక, నాడి; (మిగతవానికి "విఘటిక" చూడుము.) వై. వి. (1) రూ-నాడు-నాటిము. అచ్చ. అ, కాం. 111. చూ, దేశము.

నాడీచరణము. సం. వి. అ. వ అగపాశః చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

నాడీదేహుఁడు. సం వి. అ. పుం. భృంగీశ్వరుఁడు. చూ, శలుఁడు.

నాడీవ్రణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాడి.3.

నాడు. దే. వి. 1: చూ, దేశము; 2. జనపదము; అ. కి. 3. నాటు. భార. కర్ణ. 2, అ. 245: చూ, మొలవేయు; స. క్రి. 4. స్థాపించే. అం, భా. కృ. 122: చూ, స్థిరపడు.

నాడుమొదలు. దే. అవ్య. అప్పటినుండియు.

నాడులు. అం. 1. దేశభేదములనుబట్టి రాఁబడిన బ్రాహ్మణాది వర్ణములకు గలిగినపేళ్లు. (వెలినాడు, మురకనాడు, కాసలనాడు, తెలనాడు, వెంగినాడు మొ); 2. మండలములోని అంతర్భాగములనుబట్టి ఆయాభాగములకు రాఁబడిన పేళ్లు. (చాగలునాడు, పోలునాడు మొ) (చూ, దేశములు); 3. ఇవి. 10 —నాసికాద్వారములు, నేత్రద్వారములు, కర్ణద్వారములు, శంఖినీనాడి, గుదనాడి, బ్రహ్మనాడి, సుషుమ్నానాడి; (దశవిధనాడుల వివరము.—౧ ఇడానాడియన చంద్రనాడి (ముక్కునకు ఎడమభాగమున నుండును. శివుఁడు అధిదేవత); ౨. పింగళనాడియన సూర్యనాడి (ముక్కునకు కుడిభాగమున నుండును. విష్ణువు అధిదేవత); 3. సుషుమ్నానాడి అన అగ్నినాడి (ముక్కుమధ్య నుండును, బ్రహ్మ అధిదేవత); ౪ గాంధారినాడి (కుడినేత్రమందుండును. ఇంద్రుఁడు అధిదేవత); ౫. అస్తినినాడి (నాలుకయందుండును. ఎడమనేత్రమందును ఉండును. వరుణుఁడధిదేవత); ౬. పూషానాడి. (కుడిచెవియందుండును. దిగ్దేవత

అధిదేవత); ౭. పయస్వినినాడి (ఎడమచెవి యందుండును. బ్రహ్మ అధిదేవత); ౮. అలంబసనాడి (శిశ్నమందుండును. అగ్ని అధిదేవత); ౯. లకుహూనాడి. (గుదస్థానమందుండును. భూమి అధిదేవత); ౧౦. శంఖినినాడి (నాభిస్థానమున నుండును. చంద్రుఁడు అధిదేవత); (శరీరమునందు మజ్జాతంతువులు (నాడులు) దాదాపుగ 700 కలవు.)

నాడె. దే. వి. నడుమ నూరికండె నుంచెడు నాడా: తొట్టియ-తొట్టె - తొట్టెనాళ. (సం. వ).—ఉపర, తంతుకాష్ఠము, తురి, తుర్య.

నాణకము. సం. వి. అ. న.=నాఁడెము. రూపాయలోనగు నాణెము: ఆహతము.(తె. వ) —నాణెము. (చూ, లోహము. 1.)

నాణము. వా. వి. మాంసరసము. ఆం, భా. ద్వి. 252.

నాణిమ. దే. వి: చూ, డేకము.

నాణియము. వై. వి.=నాణక: చూ, రూ-నాణెము.

నాణెకత్తె. వై. విణ: చూ, రూ-నాఁడెకత్తె.

నాణెకాఁడు. వై. విణ. 1. కోమటి. సాంబ. ము. 2: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ, రూ-నాఁడెకాఁడు.

నాణెము. వై. వి.=నాణక. (రూ-నాణియము-నాఁడెము.)1. శుద్ధదీనారము: చూ, లోహము. 1; 2. ముద్రింపఁబడిన రాగి వెండి బంగారములబిల్ల: చూ,లోహము. 1; 3. ఇచ్చిపుచ్చుకొనుటయందలి యోగ్యత; 4. నాగరికత; 5. యోగ్యతాయోగ్య పరిశీలనము: చూ, శ్రేష్ఠత; 6. మంగాలము: చూ, వ్యాద్యము.

నాతము. దే. వి. బత్తెము. రా, వి. 2, అ. 34: చూ, సంబళము.

నాతి. దే.వి. రూ-నాతుక. ఆఁడుది:చూ, స్త్రీ

నాతుక. దే. వి. (నాతి + ఉక): చూ, రూ-నాతి.

నాతోడు. జా. నాయాన, నామైఒట్టు, నన్ను చేంపుకొనితిన్నట్టు. " నీవచ్చెలితోడునమ్మ సఖి నిక్కముచెప్పుము." (ప్రభావతీ. 1, ఆ. 87.);" కలయట్లుచెప్పుమీ కల్లలాడినవీకు నాతోడునమ్ము ప్రాణసఖినీవు" (ప్రభావతీ. 3, ఆ. 107.)

నాదము. సం. వి. అ. పుం.=నాదు. 1. ధ్వని, మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; అం. 2. ఆహతము- అనాహతము అనిద్వివిధము. (ఆహతము.—హారికీర్తనాది రూపము చేత శ్రోత్ర శ్రోత్రరంజకమై భవభంజకమైయున్నది. ఈయాహతనాదమునకే స్థానభేదములనుబట్టి 22 భేదములుగలవు. అవేవినఁబడునవి గనుక శ్రుతులనిపించుకొనినవి: చూ, ఉచ్చ్రతమము.), అనాహతము (ప్రాణాగ్నిసంయోగరూపమైనది); (నాదమనఁగా వ్యాకరణప్రకారము = మ్రోఁగెడి అస్ఫుట ధ్వనియని తాత్పర్యము. మంత్రవ్యాకరణ ప్రకారమైనచో.-న.=ప్రాణము, ద=అగ్ని. ప్రాణాగ్నిసంయోగరూపమైనది గనుక నాదమనిపించుకొనినది.): చూ, స్వరము. 2; 3: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

నాదములు. అం. (దశవిధనాదములు) జల, భేరీ, మద్దెల, మృదంగ, ఘంటా, కాహళ, కింకిణీ, వేణు, భ్రమర, ఓంకార నాదములు.

నాదాంతరి. అం: చూ, భాషాంగములు.

నాదారు. వా. వి. 1. నిప్పచ్చే: చూ,బీదతనము; 2. పీల; 3. పొట్టి; 4. శక్తిలేమి; విణ. 5. చిక్కినది; 6. పేఁది.

నాది. దే. వి. నాసంబంధమైనది.

నాదించే. సం. అ. క్రి. మ్రోఁగు. శ కాం. 5, అ. 58: చూ, శబ్దించే.

నాదు. వై. వి.—నాదః. శబ్దము, ధ్వని. ప్రా. 2, ఆ. 98: చూ, స్వరము. 2.

నాదేయము. సం. వి. అ.పుం. 1. సైంధవలవణము*: చూ, మస్తకము; 2. నీరుబ్రబ్బ*: చూ, బ్రబ్బలి; విణ. 3. నదీసంబంధమైనది.

నాదేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కిత్తలి *: చూ, శర్కరాంకము; 2. నారదబ్బ *: చూ, శర్కరాంకము; 3. తక్కలి *: చూ, వైజయంతి; 4. దాసనము *: చూ, హయజీవన మారకము; 5: చూ, నాదేయము. 2 *; 6. కాకినేరేడు (నేలనేరేడు)*: చూ, లికుచము. (నాగరంగపు చెట్టుఅనికొందఱు)

నాధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముక్కుత్రాడు. [చూ, పరాధీనుఁడు.

నాధవంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్):

నాధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. ఱేఁడు, ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. ఇందుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [3, ఆ. 187.

నాన. వై. వి.—జ్ఞాన: చూ, సిగ్గు. భార. ఆది.

నానఁబ్రాలు. దే. వి: చూ, నానబియ్యము.

నానగండ. వై. విణ. సిగ్గుమాలినవాఁడు. పాండు. 5, ఆ. 179.

నానబియ్యము. దే. వి. నానఁబెట్టిన క్రొత్తచేరుడు బియ్యము: చూ, బియ్యము.

నానాఁడు. దే. వి. రూ—నాఁడునాఁడు: చూ, ప్రతిదినము.

నానాబ. వై. వి.—: చూ, నాకబలి.

నానాబసాని. వై. వి: చూ, రూ—నాగబసాని.

నానారూపము. సం. విణ. పలువిధములుగలది; చూ, వివిధము.

నానార్థరత్నమాల. అం: చూ, నిఘంటువులు.

నాను. దే. వి. 1. నానుక్రోవి: చూ, భూషణము. 2; ఆ. క్రి. 2: చూ, ఊరు. 6.

నానుక్రోవి. దే. వి: చూ, నాను. 1.

నానుచు. దే. క్రి.1: రూ—నాను. నానఁజేయు. పాండు. 3, ఆ. 191.

నానుడి. దే. వి. (నాను+నుడి) 1. లోకోక్తి, గాలిమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామెత. సా. 2, ఆ. 258: చూ, శబ్దము. 2.

నానుఁడు. దే. విణ. 1.—పై—;2. తడిసినది.

నానుడువాన. దే. వి. విడువకకురిసెడు పొడిపొడి చినుకులవాన: చూ, వాన. 1.

నానుపు. దే. క్రి. (ఒట్టు) చేలుచచేయు.

నానుబోర. దే. వి. మాంసముగలతొమ్మ: చూ, వక్షము.

నానేఁత. వా. వి. ఆలస్యము: చూ, విలంబము.1.

నానోడి. వా. వి: చూ, రూ—నానుడి. అం, భా. ప్రి. 111.

నానోడు. వా. వి.—పై.—

నాను. దే. క్రి: చూ, రూ—నానుచు.

నాస్తైల దే. వి: చూ, భత్యము.

నాన్న. దే. వి. రూ—నాయన. 1. తండ్రి: చూ, సవితృఁడు. 2; 2. పూజ్యుఁడు: చూ, మహానీయుఁడు; వా. 3. (కూఁతుళ్లలో) అన్న; 4. (కూఁతుళ్లలో) మేనమామ.

నాప. వై. వి.—: చూ, నాకబలి.

నాపసాని. వై. వి: చూ, రూ—నాగవసాని.

నాపితుఁడు. సం వి. ఋ పుం: చూ, మంగలి.

నాభాగ్యము దేవరచిత్తము.లో.దయతోఁగూడిన లాభము. "మామకస్వాంతకేధి, చెలువభాగ్యంబు దేవరచిత్తమధిప."(పాంచా)

నాభి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; పుం, స్త్రీ. 2: చూ, బొడ్డు. 1; పుం. 3. విషవిశేషము: వత్సనాభి, వసనాభి; 4. బండికంటి నడిమితూము: చూ, పిండిక. 1; 5. తిలకము: చూ, బొట్టు. 1; 6. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు.1; 7. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1; పా. 8. దీనికి ఉప

మానములు —పొన్నపువ్వు, సుడి, మసుగు, నూయి, చక్రము; అం. 9. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (దక్షిణావర్తమై వర్తులమై యతిగంభీరమైనఁ బ్రశస్తము. వామావర్తమై మిక్కిలి లోఁతుగలిగిన పాపాత్ముఁడగు. ఉత్తానవిరళమైన దుఃఖప్రదము.): చూ, లక్షణాంగములు; 10. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (లోఁతుగనున్న పూజ్యురాలగు. ఏటినుడివలె దక్షిణావర్తమైన రాజపత్నియు, పుత్రవతియు, పతిప్రియయు, భోగియునగు. ఎడమసుడిదైన చప్పెబిడ్డలు కలదియగు. లోపల సుడియున్న జారయగు. బొడ్డుకు కొంచెము క్రింద కుంకుమవర్ణగర్భితమై పద్మసమమగు చిహ్నయున్న మహారాజు యన్నుమిన్నయగు). చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 11: చూ, అధమక్షేత్రములు; 12: చూ, కళలుండు స్థలములు; 13· చూ, హస్తక్షేత్రములు; 14· చూ, చుంబనస్థానములు; 15.నాభిశుద్ధి —గోమూత్రములో 3 రోజులు నానవైచి యెండించినశుద్ధి (7 రోజులనికొందఱు).

నాభికావర్తి. అం· చూ, అశుభావర్తములు.

నాభిజన్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం. పొక్కిలిమోలి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

నాభిశ్వేత్రి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు

నామకరణము. సం. వి. అ. న. 1. బిడ్డలకు పేరుపెట్టుట, అం. 2: చూ, కర్మములు.

నామకా.వా.క్రి.విశ. స్వతంత్రము లేకుండఁగ

నామగుంట. ద్వ. వి. (నామము + గుంట) గళగర్తము: చూ, రోగము. 1.

నామధేయము. సం. వి. అ. న. చూ, పేరు. 1.

నామమడచు. మి. స. క్రి. చెంపు. భార. స్త్రీ. 2, అ. 54· చూ, సంహరించు.

నామము. సం. వి. న్. న. 1. చూ, నామధేయము; పా. 2. (నామము) పేరునకుఁబ్రాతిపదికమని సంజ్ఞ. "రామ, కృష్ణ" మొ; దే. వి. (1) నొసట పెట్టుకొనెడుబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నామములు. అం: చూ, పదములు.[యోగము. 4.

నామరులు. దే. వి. బ. పాచికలు: చూ, ద్యూత

నామర్దా. వా. వి. అగౌరవము.

నాము దే. వి. జొన్నలోనగువాని కొయ్యగాలున చిగిరించిన మొలక: చూ, మొక్క. 1.

నామూషీ. వా. వి. అవమానము.

నాయంకరము. ద్వ.వి.(నాయకుఁడు + కరము): చూ, ప్రభుత్వము

నాయఁకవాడి. ద్వ. వి. పంటపరామరిక చేసెడు దివాణపు బంటు. రూ-నాయఁకవాళి: చూ, మహానూలుదారు

నాయఁకవాళి. ద్వ. వి.—పై.—

నాయకుఁడు. వై. వి. 1. ప్రభువు. చూ, స్వామి. 1; 2. పన్నిద్దఱు భటులకధిపతి: చూ, స్వామి. 1.

నాయఁడు. వై. వి. 1. శూద్రవిశేషము: చూ, శూద్రుఁడు; 2.=నాయకః. ప్రభువు: చూ, స్వామి.1;3.బలిజెలోనగువాని పట్టపుఁబేరు.

నాయకగుణములు. అం. కావ్యలక్షణంబున — మహాకులీనత, మహాభాగ్యము (పరిపాలన), ఔజ్వల్యము, ఔదార్యము (దాతృత్వము), తేజస్విత (పరాక్రమ), ధార్మికత, వైదగ్ధ్యము (నేర్పు), పాండిత్యము (విద్యావివేకము) మొ. వీరికిఁదగిన నాయికలు సాధారణముగ ముగ్గురు: చూ, స్వీయ, అన్య, సామాన్య. (ఈ గుణములన్నియు పూర్తిగా గలవాఁడుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగలవాఁడధముఁడు)

నాయకత్రయము. అం. దేవనాయకుఁడు, మనుష్యనాయకుఁడు, ఉభయనాయకుఁడు. (3.)

నాయకవర్గసచివులు. అం: చూ, నాయక సఖులు. [రత్నము: చూ, భూషణము. 2.

నాయకము. సం. వి. అ. పుం. పతకమునడిమి

నాయకసఖులు. అం. విటుఁడు, విదూషకుఁడు, పీఠమర్దుఁడు, చేటుఁడు. (4)

నాయకస్వరూపము. అం. కీర్తిప్రతాపసుభగత్వము, అర్థావవశ్యము, సుగుణాఢ్యత్వము, భూభరణధురీణత్వము, కావ్యగీతప్రియత్వము. (5)

నాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=నాయఁడు. అధిపతి(చూ, నాయకులు)·చూ, స్వామి.1; 2. శృంగార రసావలంబన పురుషుఁడు (చూ, నాయకులు); విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; వై. వి. (1).=నాయక. అధిపతి: చూ, స్వామి. 1. (పురుషోత్తమ కవీయము.)

నాయకులు. అం. 1. సర్వగన సాధారణులయిన నాయకులు నల్వురు.—ధీరోదాత్త, ధీరోద్ధత, ధీరశాంత, ధీరలలిత (4) (స్థైర్యము గలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలి యైన వాఁడు ధీరోదాత్తుఁడు, గర్వాసూయాదంభమాయా క్రోధాదులు గలవాఁడు ధీరోద్ధతుఁడు, ప్రసన్నాత్ముఁడు ధీరుఁడు శాంతుఁడునైనవాఁడు ధీరశాంతుఁడు, నిశ్చింతుఁడు విద్యాసక్తుఁడు సుఖియైనవాఁడు ధీరలలితుఁడు); 2. శృంగార నాయకులు నల్వురు.— అనుకూలుఁడు, దక్షిణుఁడు, ధృష్టుఁడు, శఠుఁడు (4) (చూ, ఉపనాయకులు) [అనుకూలుఁడు.—ఒకేనాయికయం దాసక్తుఁడు; దక్షిణుఁడు —అనేక నాయికల యందు సమస్నేహవర్తి; ధృష్టుఁడు.—పరస్త్రీగమనాదులచేఁ దప్పు చేసియు నిర్భయుఁడు; శఠుఁడు.—నాయికామాత్రవిదిత విప్రియకారి (చూ, శఠులు); 3. ఉపనాయకులు నల్వురు.—పీఠమర్దుఁడు, విటుఁడు, చేటుఁడు, విదూషకుఁడు.(చూ, నాయక సఖులు. ఉపనాయకులు.)

నాయన. దే. వి. (నా + అన్న): చూ, రూ-నాన్న. [మహి.

నాయనమ్మ వా. వి. తండ్రితల్లి: చూ, పితా

నాయబారము. వై. వి.=న్యాయభారః. 1.సత్యమునువహించేట;2. రాజీకిఁబ్రయత్నించుట.

నాయబారి. వై. వి.=న్యాయభారి. సత్యదూత.

నాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాపణము· చూ, లాభము. 1; 2. నీతి: చూ, సత్యము. 1; వై. విణ. (1)=న్యాయః న్యాయయుక్తము: చూ, సత్యము. 1

నాయిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శృంగారరసావలంబనస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

నాయికలు. అం. వివిధశృంగార రమణీయులైన రమణీమణులు స్వీయ, పరకీయ, సామాన్యలను ముత్తెఱంగులయి యుండిరి. అందు స్వీయ పదమూఁడు, పరకీయ రెండు, సామాన్య యొకవిధములవుటచేఁ బ్రధాననాయికలు పదునాఱ్వురైరి. అవస్థాభేదంబుచే శృంగారనాయిక లష్టవిధములైరి. ౧ స్వాధీనపతిక (ప్రియునిం దనకు వశపఱచుకొన్నది): ౨ వాసకసజ్జిక (పతి వచ్చువేళకు శయ్యాదుల లంకరించునది); ౩ విరహోత్కంఠిత (నాయకుఁడు వేళకురాకున్నఁ దపించునది), ౪ విప్రలబ్ధ(సంకేతస్థలమునం బ్రియునిం గానక కలఁగునది); ౫ కలహాంతరిత(ముందు కోపముచేఁ బతినివిడనాడి పిదపఁ బశ్చాత్తాపపడునది); ౬ ఖండిత (ప్రియుఁడు పరస్త్రీనిఁగూడిన చిహ్నములఁ జూచి కోపించునది); ౭ ప్రోషితభర్తృక (పతి పరదేశమున నుంటచేఁ బరితపించునది); ౮ అభిసారిక (ప్రియునిఁగూర్చి సంకేతస్థలమునకేగునది) (వీరికి దూతి, దాసి, సఖి, చేటి, ధాత్రేయి, ప్రా

తిశేశిని, లింగిని, శిల్పిని యనువారు సహాయులు) (ధాత్రేయి=దాదికూఁతురు. పాత్రివేశిని=పొఱుగింటిది. లింగిని=సన్యాసిది. శిల్పిని=పూచ్చిది.)

నాయికాత్రయము. అం. స్వీయ, పరకీయ, సామాన్య (3).

నార. దే వి. 1. నడిరసర, చీల్చిన తాటిమట్ట లోనగునది: చూ, కల్కము. 2; 2. జనప నారపీఁచు: చూ, కల్కము. 2; 3. కూర మీఁదిపీఁచు, కడంబము: చూ, కల్కము. 2; 4. కొబ్బరి,ఈఁత, మొగలి, గోఁగులోనగువాని పీఁచు చూ,కల్కము. 2; 5. చెట్టు మీఁదిపట్ట, వల్కలము. భార. అర. 2, ఆ. 328: చూ, వల్కలము. (చూ, బెరడు)

నారంగఁడు. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, విటుఁడు; 2.=నరకఁడు. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

నారంగము. సం. వి అ. పుం. 1. నారింజ*· చూ, కర్కారాంకము; 2 కంచెఊడ *. చూ, కర్కారాంకము; బ. 3 అమడబిడ్డలు: చూ, యమళశిశువులు; 4. పిప్పలిరసము

నారకము. సం. వి. అ. పుం:చూ, రూ-నరకము.

నారచీరలు. దే. వి. బ పొత్తిచీరలు

నారట్టము. సం. వి. అ. పుం బీటికనేల, వివీతము: చూ, భూమి. 1. [పక్షి.

నారణపక్కి. వై వి.=నారాయణపక్షి· చూ,

నారదబ్బ. వై. వి =నారదము. (శేశ్యమని శ. ర.) చూ, కర్కారాంకము.*

నారదము సం వి. అ. పుం. 1= చూ, నారదబ్బ*; 2 =నారింజ*. చూ, కర్కారాంకము. (నారంగతద్భవము నారదమని కొందఱు) [తులు.

నారదస్మృతి. అం· చూ, మూలస్మృతులు, స్మృ

నారదీయము. అం. 1: చూ, పురాణములు; 2: చూ, ఉపపురాణములు.

నారదీయరత్నాకరము. అం:చూ, భరతశాస్త్రగ్రంథములు. [ముని: చూ, ముని. 1.

నారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవ

నారపంటలు. అం. ప్రత్తి, గోఁగు, జనుము, కత్తనార. మొ.

నారమడి. దే. వి. నారతో నేసినబట్ట, ముకుటము-ముక్కటము: చూ, వస్త్రము.

నారము. సం. వి. అ. న. 1. వరులగుంపు; 2· చూ, రూ-నారాచము. 1; పుం. 3. అప్పుడుపుట్టినదూడ· చూ, ధేనువు; బ. 4. నీళ్ళు: చూ, సలిలము.

నారవేళ్లు. దే. వి. బ. ఏకబీజదళ వృక్షములవేళ్లు (కొబ్బరి, తాటి, ఈఁత, వరి, చోడి, జొన్న లోనగువానివేళ్లు): చూ, వేరు 1.

నారసము. వై వి.=నారాచము: చూ, బాణము. 1.

నారసింహోయనవః అం. (నరసింహః=అశ్వైన నరీయతే నక్షీయత ఇతి చతుర్విధ నాశరహిత ఇత్యర్థః)· చూ, ఓమ్. [ములు.

నారసింహీయము. అం: చూ, ఉపపురాణ

నారాచము. సం వి. అ పుం. 1.=నారాసము-నారము, అచ్చేము ఇనుప బాణము, ప్రక్ష్వేడనము చూ, బాణము. 1; 2. నీటియేనుఁగు· చూ, హస్తి; అం. 3: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1); పా 4. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము తగణ, రగణ, నగణములుగలదై యొనిమిదవ ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారునలుకెడుకొలమట్టు. అగసాలెవాని ఇనుప త్రాసు (అనికొందఱు): చూ, సానము.

నారాజి. దే. వి: చూ, రూ—నరాజి.
నారాజి. దే. వి.—పై.— [నారణపక్కి—.
నారాయణపక్షి. సం. వి. న. పుం =: చూ,
నారాయణబలి. పా. సవ్యాపికిఁజేయు శ్రాద్ధము (పరిషత్తు).
నారాయణము. పా. తైత్తిరీయమను వేదభాగమునందొకపన్నము (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము)
నారాయణాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.
నారాయణాయస్వాహా. అం. (నారాయణః= నారస్య-జ్ఞానస్య-ముక్తేర్వా-అయనంప్రాప్తిః=(రేఫాత్ పరనకారస్యణత్వవిధానాత్ సర్వప్రాణిబుద్ధిగుహానివాసాత్ శుద్ధచైతన్యమిత్యర్థః): చూ, ఓమ్.
నారాయణి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చూ, పార్వతి. 1; 2: చూ, లక్ష్మి; 3: చూ, శతమూలి*.
నారాయణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నారయాణుఁడు-నరాయణుఁడు- నరాయుఁడు) (౧ అవతారపురుషుఁడు, ౨ ఉదకమందు స్థానము, ౩ నరసమూహమున పునికిపట్టు, ౪ నరసమూహమునివాసము, ౫ శబ్దగమ్యుఁడు, ౬ సారూప్యముక్తికి స్థానము, ౭ తొంబదియాఱు తత్త్వములకు స్థానము, ౮ ఒక మన్వంతరమున నరుఁడనుఋషికిఁ గుమారుఁడు) 1. వెన్నుఁడు:చూ,విష్ణువు. 1; 2:చూ, సూర్యుఁడు; 3. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 4. నలువ చూ, బ్రహ్మ.1; 5: చూ, శివుఁడు; 6. అగ్ని:చూ, వహ్ని 1; 7: చూ, అశ్వమేధిని; 8. ఆవు: చూ, ధేనువు.
నారాశంసి. పా. నరులనుగురించి చెప్పెడువేద వాక్యముకలది. (పరిషత్తు)
నారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ: వై. వి. (1)=నాడి: చూ, నరము; (2)=నాడి. నారికుఱుపు: చూ, వ్రణము; దే. వి. (3) వింటియల్లెత్రాడు:చూ,మౌర్వి.1.
నారింజి. వై. వి. 1.=నారంగ*: చూ, కర్కారంకము; అం. 2. (దోహదశాస్త్రరీత్యా.- వాయువిళంగాలు, ఆవాలు, నువ్వులు, నీళ్లు పాలతో నూఱి కుందేటిమాంసముతో మూలమందు లేపనముచేయ పెక్కుఫలముల నిచ్చును.): చూ, దోహదశాస్త్రము. (నారింజపండుతొక్కలో విటమినులున్నవి. మన ఆహారములో యీవిటమినులు లేకపోయినచో మనకు తిమ్మిరివాతము వచ్చును)
నారికడము వై. వి.=: చూ, నారికేళము.*
నారికాయ. దే. వి. అల్లెత్రాటి తాఁకుడువలన చేతఁగలిగిన కిణము. (చూ, కిణము 1-2.)
నారికుఱుపు. ద్వ. వి. పెలపుండు:చూ, వ్రణము.
నారికడము. వై. వి.=: చూ, నారికేళము*.
నారికేడము. వై. వి.=—పై.—
నారికేళము. సం. వి అ. పుం.1.=నారికడము- నారికడము-నారికేడము.(రూ-నారీకేళము- నారికేళి—నారీకేళి- నాళీకేరము - నాడికేగము-నాళికేరము-నారికేరము) టెంకాయ*: చూ, స్కంధఫలము; అం. 2. (దోహదశాస్త్రరీత్యా —మినుములు, పెసలు, దేవదారువిత్తులను చల్లనినీటిలో నానవేసి ఱబ్బి మద్యములోకలిపి ఉప్పుతోఁగూడ చెట్టువ్రేళ్ళకు మొదట రాత్రివేళ లేపనముచేసినచో మధురములగు పెక్కుఫలముల నిచ్చును.): చూ, దోహదశాస్త్రము
నారికేళతృణన్యాయము. పా. కొబ్బరిచెట్టెందుల కెక్కితివన దూడగడ్డికై యెక్కితినను రీతి.
నారికేళపాకము. అం. 1. పాకములు 2 లో నొకటి. (మిగుల కఠినమై యభేద్యమైనది). చూ, పాకములు. (చూ, ద్రాక్షాపాకము); 2. పాకములు 4 లో నొకటి: చూ, పాకములు. (చూ, వృత్తులు.)

నారికేళాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.

నారికేళాంబున్యాయము. పా. కొబ్బరికాయ లోనికి నీరెట్లువచ్చినది తెలియదనినరీతి.

నారీ. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక మగణముగలదై మూఁడవ ఛందమ్మునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారీప్లుతము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది పదునొకండవ త్రిష్టుప్ఛందమ్మునందలి శాలినీ వృత్తచ్ఛాయను జేసిపాదములున్ను ఇంద్రవజ్రచ్ఛాయను సరిపాదములున్ను నడచేను: చూ, వృత్తము. 1.

నారు. దే. వి: చూ, రూ-నాఱు.

నారుచే. దే. క్రి. వాడఁజేయు: నార్చు.

నార్చు. దే. క్రి.—పై.—

నాఱు. దే. వి: రూ-నారు, ఆకు, కోఁగు. (సం. వ.)—అంకురాళి.

నాఱువాటు. దే. స. క్రి: చూ, మొలవేయు.

నాఱునాటుట. దే. వి: ఊడుపు-ఊడ్పు.

నాఱుపోయు. దే. స. క్రి: ఆకుపోయు.

నాలము. వా. వి: చూ, లాడము.

నాలవకాలమువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, శూద్రుఁడు.

నాలాయకు. వా. వి. లాయఖులేని.

నాలాయనము. పా. ద్రవిడవేదములోనిభాగము.

నాలి. దే. వి. 1. కుత్సితపువని. స్వా. 3, ఆ. 51: చూ, వంచన; విశే. 2. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1, 3. మందము, ఆలస్యము స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, విలంబము. 1; 4. తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1.

నాలిక. దే. వి: చూ, రసన. జై. 7, ఆ. 100.

నాలికచేఱు ద్వ. వి. 1. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; 2: చూ, వకురోగము.

నాలికతీపు లోనవిషము. లో. ఉదా.—అజిత్తులమారి మృగముచొక్క తేనెమాటలకు మోసపోయితిని. నాలిక తీపు లోన విషమని గొంటుగదువా" (నీతిచంద్రిక-మిత్రలాభము). [నాలుకలు.

నాలికలు. దే. వి. బ. సర్పజిహ్వలు. రూ-

నాలికి. హిం. వి. పల్లకి. రూ-నాలకి-నాల్కి- (లాలకీ-లాలికీ-లాల్కియని వాడుక.)

నాలిగాలి. వా. వి: చూ, చిఱుగాలి.

నాలిజంఘుము. సం. వి. అ. పుం. కాకి: చూ, వాయసము.

నాలిబూతము. ద్వ. విశే. 1. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ.

నాలిముచ్చు. దే విశే: చూ, నాలిబూతము. 1.

నాలీషు. వా. వి: చూ, నామర్దా.

నాలుక. దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాలుకమిగులుట. జా. (మాటమిగులుట) దూషించుట "నాలుక మిగులరానీయకుము" (చిన్నయసూరి నీతిచంద్రిక)

నాలుకలు. దే. వి. బ. 1: చూ, రూ-నాలికలు. భాగ. 4, స్కం. 728; 2. జ్వాలలు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 228.

నాలుగాకులెక్కువచేదువుట. జా. విశేషాంశంబులు తెలిసియుండుట. "అంతకునాలుగాకులెక్కువయే చేదివితివి." (ధర్మజ)

నాలుగు. దే. స: రూ-నాలువు-నాల్గు, అడ్డ-ఉడ్డ-ఉడ్డా, చేవు-చా-చేవుకము-చౌకము, తిగవంచే-తీవంచే, పుంజే, మూఁడునొకటి-మూడునొకటి. (సం. వ.)—అబ్ధి, చతుర్థము, చతుష్కము, చతుష్టయము, చరమము. (చూ, మూఁడునొకటి)

నాలుగుఅంకములుగలది. అం. అంతఃకరణములు, అగ్నులు, అనుబంధములు, అభినయములు, అలంకారములు, అవస్థలు, ఆశ్రమములు, ఉపవేదములు, ఉపాయములు, కరణులు,

కావ్యవృత్తులు (వృత్తాలు), క్రతువులు, గ్రహభేదములు, జ్ఞాతులు, తార్కికప్రమాణములు, తాళగ్రహములు, దిశలు, దుష్టులు, ద్వారములు, ధనవృద్ధులు, నాయకనర్మసచివులు, నృత్యములు, పతులు, పాకములు, పురుషజాతులు, పురుషార్థములు, ప్రయోగములు, ప్రాణాయామములు, మనుజవృత్తులు, ముక్తులు, ముఖరతులు, మేఘములు, యుగములు, రోగములు, రతులు, రథికులు, రాజవిద్యలు, మనుష్యవర్ణములు, వర్జితములు, వాదిత్రము, వేదములు, వేదోపాంగములు, వ్యూ(వా)హభేదములు, శుశ్రూషలు, సముద్రములు, సాధనములు, సృష్టిభేదములు, సేనాంగములు, స్త్రీజాతులు ఇత్యాది.

నాలుగుకంబాలాట. ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నాలువు. దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్కు. దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాల్గు. దే. స: చూ, రూ-నాలుగు

నాల్గుకన్నులవేల్పు. దే. వి. అగ్ని. అచ్చ. బాల, కాం. 54: చూ, వహ్ని 1.

నావ. సం. వి. ఔ. స్త్రీ.=నౌక. 1. తరణి: చూ, పోడము; వై.వి.(1)=నావి.ఓడ:చూ, పోడము.

నావి. దే. వి. సస్యరోగము' అవ, చీడ, నట్టు.

నావికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సరంగు.

నావురు. వై. వి: చూ, రూ-నాఁగురు*.

నావ్యము. సం. విన. ఓడచేతదాఁటఁ దగినది. (నద్యాదులు)

నాశకుఁడు. సం. విణ: చూ, కుట్టు. 2.

నాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేటు: చూ, రుత్త; 2. కనఁబడమి; 3. అనుభవములేమి; 4 : చూ, మరణము; అం.5:చూ,ధనగతులు.

నాశిలు. సం. అ. క్రి. నవయు: రూ-నాశిల్లు.

నాశిల్లు. సం. అ. క్రి. —పై—

నాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు. 1; 2: చూ, లద్దికమ్మి; 3. అవ *: చూ; సర్షపము.

నాసత్యులు. సం. వి. అ. పుం. ద్వి. అశ్వినీదేవతలు (అసత్యములేనివారు)

నాసాపుటావర్తిఅం: చూ, అశుభావర్తములు.

నాసాభరణము. సం. వి. అ. న. అడ్డబాస, ముక్కెర: చూ, భూషణము. 2.

నాసామణి. సం. వి. ఇ. పుం. —పై—

నాసి. దే. వి. పిల్లి: చూ, మార్జాలము.

నాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు; 2. దీనికి ఉపమానములు.— తిలపుష్పము, సంపెంగపువ్వు, కోటేరు; అం. 3 చూ, చుంబనస్థానములు;4. పురుషలక్షణాంగములలోనొకటి(ముక్కు)(చిలుకముక్కువలెనున్న రాజగు. దీర్ఘమైన భోక్తయగు. హ్రస్వమైన ధర్మశీలుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; 5 స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (ముక్కు) (సమముగనున్న పతిని సంపన్నునిఁజేయును. నువ్వుపువ్వువలెను సంపెంగపువ్వువలెనున్న సుఖవతియగు. కుడినుడియున్న ధనవృద్ధియొఁబుత్రవృద్ధియునగు. ఎడమనుడియున్న విధవయగు.మచ్చేయున్న హానియగు.ఊర్ధ్వమైనను హ్రస్వమైనను దాసియగు. దీర్ఘమైనకోపియగు. లంబమైన ఏపత్రికస్త్రరాలగు. మిక్కిలి పొడవు మిక్కిలి లావులేకున్న సుఖప్రదురాలగు. చేట్టైయొయున్న విధవయగు. నాసాబిలముల రోమమున్న నపత్రికస్త్ర రాలగు. మీసములున్న విధవయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నాసికాంగుళీన్యాయము. పా. ఎవని ముక్కు రంధ్రములలో వాని వేళ్లేపైనను పట్టునను రీతి.

నాసికాక్రియలు. అం. భావాధ్యాయ ప్రక్రియములోనివి.—స్వాభావిక, సత, మంద, సోచ్ఛ్వాస, విఘూర్ణిత, విసృష్ట. (6).

నాసికాద్వారములు. అం: చూ, నాడులు.

నాసికావేదకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వాస. 3. * [సమయము. 3.

నాసిరిల్లు. వై. అ. క్రి.=నాశ. వశించే: చూ,

నాసీరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సేనాముఖము. 1: 2. దర్పము: చూ, హంకారము.

నాస్త. హిం. వి. చేలిదిభోజనము, ఫలహారము.

నాస్తి. వా. సం. అవ్య. లేదు.

నాస్తికత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పరలోకము లేదనెడు బుద్ధి: చూ, మిథ్యాదృష్టి.

నాస్తికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరలోకము లేదనెడువాఁడు.

నాస్తిక్యము. సం. వి. అ. న: చూ, నాస్తికత.

నాళము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. రూ-నాళి. తామరలోనగువానికాడ: చూ, బిసము. 1; 2. గ్రోవి: చూ, బాణము. 1; 3. చిమ్మనఁగ్రోవి: చూ, శృంగము.3;4. అగసాలెవాని ఊఁదుఁగ్రోవి: ఊఁదుఁగ్రోవి, గ్రోవి, గొట్టము; 5. సస్యాదినాళము: చూ, గ్రోవి. 2; (ఆకారాంతస్త్రీలింగమునగుచు); దే. వి. (1). రూ-నాలము: చూ, లాడము.

నాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నాళము.1; 2. కూరయొక్కనార, కాడ, గొట్టము.

నాళికము: చూ, రూ-నాళీకము.

నాళికేరము. సం. వి అ. పుం: చూ, రూ-నారికేళము*.

నాళీకము. సం. వి. అ. న. రూ-నాళికము. 1. తామర: చూ, రూ-నలినము. 1; 2. తామరతంపర: చూ, పద్మము. 1; పుం. 3.అమ్ము: చూ, బాణము.1; 4. బాణభేదములికి: చూ, బాణము. 1. [బ్రహ్మ 1.

నాళీకాసనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నలువ:చూ,

ని

ని. సం. అవ్య. 1. నిశ్చయార్థకము: చూ, సత్యము.1; ఉప.2 (నికర్షణము=ఇచేట "ని" అనునది మిక్కిలి అనునర్థముకలది: నికషము=ఇచేట నిరర్థకము; నికారము-ఇచేట ధాత్వర్థమును వంచనయను నర్థమునకు మార్చినది; నికామము= ఇచేట ధాత్వర్థమును తుల్యము అను నర్థముకలదిగా మార్చినది; నిశ్శంకనము=ఇచేట వ్యర్థము)' అం. 3: చూ, స్వరము 2; (చూ, గ. 1.) దే. అవ. (1) ద్వితీయైకవచనమునందువచ్చెడుఒకప్రత్యయము. "రాముని, సోముని" మొ; ద్రి (2.) చార్థకము. అం, భా. శ్ర. 67: చూ, ను (14).

నింకిరి. దే. వి. రూ-నింపిరి. ముడికి: చూ, మలము. 1.

నింకిటి. దే. అవ్య. క్రి. వి: చూ, వేగము.3.

నింగి. దే. వి. ఆకాశము స్వా. 4, ఆ. 99: చూ, వ్యోమము. 1. [వాయువు.

నింగిచూలి. దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ,

నింగిమిరి. దే. వి: సువర్చల*

నింగిపడు. ద్వ. అ. క్రి (ఉ, హరి. 5, ఆ. 84): అస్తమిల్లు, కూఁకు, క్రుంకు, పడు. (సం. ప).—అస్తమించే. [కేతువు.

నింగిసిగ. ద్వ. వి. వ్యోమకేతుఁడు: చూ,

నించు. దే. క్రి: రూ-నినుచు-నింపు, నెరపు-నెఱపు.

నించిలి. వా. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

నింట. దే. వి. జలపూరము.

నిండఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (రూ-నింఘారు—

నిండు-నిండుకొను) పూర్ణమగు: చూ, మెండుకొను. 3

ిండారు. దే. అ. క్రి —పై —

ిండు దే. వి. 1. పూర్ణత చూ, సంపూర్ణత; విణ 2. నిండినది, పూర్ణము భార. ఆది 1, ఆ 100 చూ, సంపూర్ణము; అ క్రి. 3 చూ, నిండఁబడు, వా. 4 చూ, నిండుకొను 2.

నిండుకొను దే. అ. క్రి 1. చూ, నిండఁబడు, వా 2 లేకపోవు "బియ్యమునిండుకొనెను"

నిండుజేవ్వనము. వా. వి. నిండుజేవ్వనము అం, భా ద్వి 118 చూ, వయస్సు. 1

నిండుమాట వా వి. ఆలాపము చూ, సంభాషణము (చూ, శబ్దము. 2)

నింద. సం వి. ఆ. స్త్రీ 1. దూఱు చూ, సెగ్గింపు, 2. అపదూఱు చూ, సెగ్గింపు

నిందించే సం. స. క్రి దూఱు చూ, సెగ్గించే

నిందింపఁబడు మి అ. క్రి చూ, చీటిఁబోవు.

నిందితుఁడు సం. విణ దూఱఁబడినవాఁడు చూ, వెలివాఁడు 1 [హీనము. 2

నింద్యము సం. విణ. నిందింపఁదగినది చూ,

నింద్యములు పా. కవులు వాడుకొనఁగూడనివి ఉదా.—వాసిస్తాడు, కొంటావు, ఇచ్చేని, అందాము మొ [చూ, వ్యాధుఁడు 2

నింద్యుఁడు. సం. విణ. దూఱఁదగినవాఁడు

నింపాది. దే. విణ. (నింపు + ఆది) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి. [నిండఁబడు.

నింపారు దే. అ. క్రి రూ-నినుపారు: చూ,

నింపిరి దే. వి: చూ, నింకిరి.

నింపు. దే. వి. 1. రూ-నినుపు. కళా. 8, ఆ. 235 చూ, సమృద్ధి; ప్రే 2 చూ, రూ-నించే. [న్నుఁడు.

నింపువాఁడు. దే విణ. సమృద్ధుఁడు చూ, సంప

నింబతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. వారిజము *. చూ, సూక్ష్మదారువు.

నింబము. సం. వి. అ. పుం. చూ, వేము*.

నికటము సం. వి. అ న. 1. దగ్గఱ చూ, సమీపము 1; విణ. 2. సమీపమైనది చూ, సమీపము 2: దే వి. (1) నిర్బంధము: చూ, బలవంతము [ము 2.

నికటస్థము. సం. విశే. ఉపోద్ఘాతము చూ, నికట

నికము దే వి, విణ. చూ, రూ-నిక్కము

నికరము. సం వి. అ పుం 1 చూ, సమూహము, 2 చూ, రాశి 2, విణ. 3. శ్రేష్ఠము చూ, శ్రైష్ఠ్యము; దే. విణ (1) తోలుపుడు పోఁగామిగిలినది చూ, సారాంశము, వా (2) శ్రేష్ఠమైనది

నికర్షణము సం వి అ. న పట్టణము చుట్టుచాలనబయలు చూ, సన్నివేశము [మాత 1

నికష సం. వి ఆ స్త్రీ రాక్షసులతల్లి చూ,

నికషము. సం వి అ పుం రూ-కషము. 1 ఒరగల్లు, శాణము చూ, సాన 1, 2 గింపము తీసెడుజాయి చూ, సాన 4, 3 కస్తులు లోనగునవి నూరెడుజాయి చూ, సాన.2, అవ్య 4. సమీపార్థమందు వర్తించేను, హిరుక్కు చూ, సమీపము 1.

నికషాత్మజుఁడు. సం. వి. అ. పుం నిర్ఋతి చూ, సోఁకులఱేఁడు

నికామము సం క్రి. విణ అ న చూ, స్వేచ్ఛ.

నికాయము. సం. వి. అ పుం. 1 (రూ-నీకాయము-నికాయ్యము-నీకాయ్యము) ఇల్లు చూ, సదనము 1, 2. తెగ చూ, సమూహము, 3 గురి చూ, లక్ష్యము. 1; 4 పోగు. చూ, రాశి. 1, 5. పరమాత్మ చూ, హంసుఁడు. [యము. 1.

నికాయ్యము సం. వి. అ పుం చూ, రూ-నికా

నికారణము సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నికారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వంచన; 2: చూ, ఉత్కారము 1; 3: చూ, ఉత్కా-

రము 2; 4. దంతనిష్పీడనమువలనఁగలిగిన ముఖవికారములో నగునది. చూ, విపరీకారము 3; నా. 5 తిరస్కారము చూ, పహేళనము

నికాశము. సం. వి అ పుం. 1. నిశ్చయము చూ, సత్యము. 1; విణ. 2. రూ-నీకాశము తుల్యము. చూ, సమానము 2

నికుంచకము. సం. వి. అ. పుం చూ, సోల

నికుంచకార్ధము సం. వి అ న. అర్ధ, అరసోల

నికుంచితము, అం. 1 చూ, శిరఃక్రియలు, 2 చూ, భ్రూక్రియలు; 3 చూ, కిరణములు

నికుంజము సం వి. అ పుం, న. రూ-కుంజము. పొదరిల్లు చూ, గహనము 1

నికుంజికామ్ల. సం వి అ. స్త్రీ. కుంజిక, కుంజవల్లరి *. [విశల్య 4

నికుంభము. సం వి. అ పుం దంతి * చూ,

నికుంభుఁడు. సం వి అ పుం కుంభకర్ణుని కొడుకు. చూ, పుత్రుఁడు 1.

నికుట్టనము అం చూ, కటిణములు. [హాము

నికురుంబము. సం వి. అ. న చూ, సమూ

నికూణిత అం చూ, నాసికా క్రియలు

నికృంతనము. సం వి అ న: చూ, వతి

నికృతము సం విణ 1 దూఱఁబడినది. చూ, హీనము 2, 2 వంచింపఁబడినది చూ, వ్యవసితము 3; 3 త్రోపుడు చేయఁబడినది.

నికృతి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. ఔదరుమాట చూ, శబ్దము 2; 2 చూ, వంచన, 3 త్రోపుడు చూ, నిషేధము; వా. 4. కపటము. చూ, వ్యాజము. 1.

నికృతుఁడు. సం విణ. చూ, వంచకుఁడు.

నికృత్తము. సం. విణ నఱకఁబడినది. చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

నికృష్టము సం. విణ అధమము. చూ, హీనము.1

నికృష్టుఁడు సం విణ. అధముఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2. (చూ, హీనుఁడు)

నికేతనము. సం. వి. అ న. (రూ-నికేతము-నీకేతము-కేతము) ఇల్లు. చూ, సదనము. 1.

నికోచకము. సం. వి అ. పుం. ఊడుగ*: చూ, మహాయమశపత్రిక.

నిక్కచ్చి. దే. వి. 1. నిర్బంధము. చూ, బలవంతము; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3 సంకటము చూ, శోకము.

నిక్కము. దే. వి. (రూ-నికము-నిక్కువము) 1. నిశ్చయము లక్ష్మి. 4, ఆ 157 చూ, సత్యము. 1; 2 యథార్థము భార. కర్ణ 1, ఆ. 187 చూ, సత్యము 1,3 న్యాయము చూ, సత్యము. 1; విణ. 4. సత్యమైనది. చూ, సత్యము 1; 5. పొసఁగినయర్థము గలది చూ, అన్వర్థము

నిక్కల దే. వి కన్నదియనుభవమునకు తెచ్చెడు కల. భార. ఆర. 6, ఆ. 401 చూ, స్వప్నము 1.

నిక్కువుఁడు వై. వి 1 దంభములేనివాఁడు; 2 =నిష్కపటి. చూ, సత్యవంతుఁడు.

నిక్కవొడుచు. దే. అ. క్రి. (నిక్కు + అనపొడుచు) నిక్కన నిలుచు

నిక్కాఁక దే. వి. (నిండు + కాఁక) మిక్కిలి కాఁక: చూ, వేఁడిమి.

నిక్కించు వా. స క్రి. నిక్కునటులఁజేయు.

నిక్కు. దే. వి. 1. గర్వము. చూ, హంకారము.1; 2. బులుపు: చూ, విలాసము. 2, 3. పడుచుతనపు టెక్కు: చూ, తెక్కు; 4. ఉన్నతి: చూ, పొడవు. 2; అ. క్రి. 5: చూ, వర్ధిల్లు భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 78; 6. అతిశయించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 57: చూ ముమ్మరించు; 7 . గర్వించు: చూ, హంకరించు; 8. తనరారు, ఉన్నతమగు: చూ

పొడుగు 6; వా.9 ఉద్ధితమగు' చూ, లేచే 1.

నిక్కుఁబోతు. దే విణ చూ, పొగరుఁబోతు

నిక్కుడు దే. వి చూ, నిక్కు. 4

నిక్కునము దే వి: చూ, రూ-నిక్కుము

నిక్కుపీనులజక్కి. దే వి. ఉచ్చైశ్శ్రవము' చూ, హయము (ఇట్లునిక్కుపీన్ వాపురము)

నిక్కుపీనుఁజక్కి నెక్కుఱౌతు ద్వి.వి ఇంద్రుఁడు చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

నిక్వణము సం. వి. అ పుం. (రూ-నిక్వాణము-క్వాణము- క్వణము- క్వణనము) వీణ లోనగువాని మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2

నిక్వాణము సం. వి. అ పుం.—పై.—

నిక్షేపము సం వి అ. పుం 1. చెప్పి చూపి యుంచిన యిల్లడ' చూ, వాశిక, 2 నిధి' చూ, లబ్ధి 2; అం. 3' చూ, న్యవహార పదములు, వా. 4 చేమిరి చూ, తోడు 4.

నిక్షేపించే. సం స క్రి. పాఁతు' చూ, పూడుచే.

నిఖాతము. సం విణ త్రవ్వఁబడినది.

నిఖిలము. సం. వి౦. ఎల్ల చూ, సర్వము

నిగడము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-నిగళము 1. ఏనుఁగుకాలి సంకెల. చూ, శృంఖలము 2, 2. సంకెల: చూ, శృంఖలము 3.

నిగణము. సం. వి. అ. పుం. హోమధూమము చూ, పొగ.

నిగదము. సం వి అ పుం. రూ-నిగాదము. స్పష్టముగాఁ బలుకుట. చూ, ప్రస్తావము 2

నిగదించే సం. స. క్రి. స్పష్టముగా చెప్పు భాగ. 2, స్కం 37: చూ, వచించే.

నిగనిగ. దే. వి. 1. అధికప్రభ' చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుటయందగు ననుకరణము. వసు. 6, ఆ. 85. చూ, హొళాహొళా

నిగమము. సం. వి. అ పుం 1 చూ, వేదము, 2. అంగళ్లవాడ:చూ, మార్గము. 1; 3.దారి చూ, మార్గము. 1; 4. పట్టణము' చూ, సీమ 1. [వర్తకుఁడు.

నిగముఁడు. సం. వి అ పుం. బేహారి: చూ,

నిగరణము సం వి అ. న. 1 రూ-గరణము-నిగారము చూ, మ్రింగుట; పుం. 2. కం ఠము' చూ, మెడ

నిగరము. సం. వి. అ పుం 1 చూ, రూ-నిగరణము 1, పై విణ రూ-నిగారము. (1)=నికర. శ్రేష్ఠము. ఉ, రా 7, ఆ 397' చూ, శ్రేష్ఠము; (2)=నికర న్యాయము: చూ, సత్యము 1, (3) బలము: చూ, శక్తి 1

ని—గ—హీనజానములు అం ఖైరము, కామదము, గర్భదము, అస్తాకపాలకము, స్వ ష్టకృత్తు, వషట్కారము, మోక్షదము (7): (చూ, సర్వజ్ఞానములు)

నిగళము సం వి అ పుం, న చూ, రూ-నిగడము 1—2, అం 3 గుర్రములు ద్విస్వ భావగానులలో చివరముఁడు పాదముల యందున్న నిగళముపట్టును (చూ, పాశము, భుజంగము)

నిగా(నిగహా) వా. వి. 1.దృష్టి' చూ, వీక్షణము; 2 జాగరూకత; పై వి. 3 =నికాయ' చూ, లక్ష్యము 1.

నిగాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిగదము.

నిగారము. సం. వి. అ. పుం 1 చూ, రూ-నిగరణము. 1; పై. విణ (1)=నికర. చూ, రూ-నిగరము (1), (2), (3) (శ్రేష్ఠము నకు —అచ్చ అ, కాం. 83)

నిగాళము సం వి అ పుం, న గుఱ్ఱము మెడ సమీపప్రదేశము' చూ, హయము

నిగిడాడు దే అ క్రి. (నిగిడి + ఆడు) చూ, వ్యాపించే

నిగిరిక. దే వి. ఇగిరిక' చూ, హవిస్సు

నిగుడు. దే అ క్రి. రూ-నిఘడు. 1. చూ,

వ్యాపించే భార అర 5, ఆ 3, ఉ, హరి 3, ఆ 141; 2 చూ, విజృంభించే. భార శల్య 1, ఆ. 123; 3. నిక్కు. భార ఉద్యో 2, ఆ. 146 చూ, వీఁగు 5, 4 పోఁగు భార విరా 3, ఆ 79: చూ, పొడసగు; 5 చూ, సంక్రమించే; 6 కన్నువేయు భార భీష్మ 3, ఆ. 375 చూ, దృష్టించే, 7 చేకూఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ 61 చూ, సరిపడు. 2; 8. చిప్పిల్లు చూ, ఉగులుగొను. [డ్చు-నివుడుచే-నివుడ్చు

నిగుడుచే దే ప్రే. నిగుడఁజేయు రూ-నిగు

నిగుడుడించే దే అ క్రి నిక్కు. చూ, వీఁగు 5

నిగుడ్చు. దే ప్రే చూ, రూ-నిగుడుచే

నిగుఱు. దే వి. (రూ-నివుఱు-నీఱు) కట్టెనిప్పు నిగూఢనక్షత్రము ఉ, రా 5, ఆ 58 చూ, నక్షత్రము [రహస్యము

నిగూఢము సం విణ. మఱుఁగుపఱ్చినది చూ,

నిగూహనము సం. వి అ. న మఱుఁగుపఱ్చే ట చూ, బందు (చూ, దాఁచేట)

నిగ్గడి దే విణ కఠినము చూ, బెడిదము

నిగ్గు దే. వి. 1. ఉత్కృష్టకాంతి చూ, వెలు తురు. 1; 2. వర్ణలేశము చూ, వన్నెము 6, 3 కిరణము. అం, భా. ప్రి. 82 చూ, హా యనము 2, 4. పస. చూ, సారాంశము; విణ. 5. చూ, నికరము (1), అ క్రి 6. రూ-నెగ్గు. నిర్వహిల్లు. చూ, రవణించే

నిగ్రహము సం. వి. అ. పుం. 1 తోఁపాట, 2. బెదరుమాట: చూ, శబ్దము. 2, 3 చెఱ చూ, బంధనాలయము; 4. మేర. చూ, సన్మానము, 5. రూ-నిగ్రాహము అడ్డగిం పు: చూ, వారణము. 1, అం 6· చూ, హస్త క్రియలు

నిగ్రహించే సం. స. క్రి. 1 త్రోపాడు; వా 2. గెలుపొందు. "వానివ్యాజ్యము నిగ్రహించినని" [హము చూ, వారణము. 1.-

నిగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం రూ-నిగ్ర

నిఘంటుపారీణ్యము. అం చూ, సుగుణములు.

నిఘంటువు సం. వి. ఉ పుం. పదపదార్థము లను పర్యాయపదాదులను తెలియఁజే సెడు ప్రమాణగ్రంథము.

నిఘంటువులు. అం నిఘంటువులు నాలుగు విధ ములు — ౧ పర్యాయపదములఁ దెలుపు శ్లోక (పద్య) రూప నిఘంటువులు, ౨. శ్లోక (పద్య) రూప నానార్థనిఘంటువులు, 3. అకా రాది ప్రతిపదార్థనిఘంటువులు, ౪. అకా రాది ప్రతిపదార్థ పర్యాయ పద నిఘంటు వులు (ఇందు సంస్కృత నిఘంటువులును, తెలుగు నిఘంటువులును, ఉభయభాషలం దెలుపు నిఘంటువులును గూడకలవు)

నిఘట్టనము సం వి అ న = నెగ్గడము చూ, పీడనము

నిఘము సం వి. అ పుం చదరపువస్తువు

నిఘసము. సం వి అ పుం కుడుపు చూ, సాపాటు. [వ్యాకరణబంధములు)

నిఘాతకము అం చూ, అమాషితములు. (చూ,

నిఘాతిక. సం వి ఆ. స్త్రీ డాకలి: చూ, పట్టెడ. [పరాధీనుఁడు

నిఘ్నుఁడు. సం. విణ. లోఁకువైనవాఁడు చూ,

నిచయము. సం. వి. అ పుం చూ, సమూహము

నిచికి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. రూ-నైచికి. మంచి రూపముగలిగి చాల పాలిచ్చెడియావు: చూ, ధేనువు. [పాతితము 1.

నిచితము. సం. విణ. పఱచఁబడినది చూ, ప్ర

నిచుల (ళ) ము. సం. వి అ. పుం. 1. ఎఱ్ఱగ న్నేరు *: చూ, హయమారకము; 2. రూ- (నిచోళము-చోళము) కప్పుడు దుప్పటి, పక్కదుప్పటి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; 3. నీరుప్రబ్బలి.*: చూ, ప్రబ్బలి.

నిచోళము. సం. వి అ. పుం. 1: కోశము-కోషము, ఖడ్గకోశము, ఖడ్గపిధానకము-ఖడ్గపిధానము. (తె. ప) —ఒఱ, గవిసెన-గలీబు, గవిసెన-గవుసెన-గౌసెన చూ, వస్త్రము, 2 చూ, నిమల (?) ము 2

నిచ్చెన వై. వి =నిశ్రేణిః తావ (సం వ).-అధిరోహిణి, ఆరోహణము, నిశ్రేణి.

నిచ్చెనపంజో. ద్వ. వి దివిటీలకమ్ములమర్చిన నిచ్చెనవంటి సాధనము, కరదీపము. చూ, స్నేహాళము.

నిచ్చెనదివ్వెపంజో. ద్వ వి.—పై —

నిచ్చే. వై. అవ్య రూ-నిచ్చేలు 1=నిత్య సదార్థకము వసు 2, ఆ. 126· చూ, సతతము 2, 2 ప్రతిదినము పంచ. వా 1, ఆ 153. చూ, వాసరము, 3. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము 2, వా 4 శాకీఖు. ఆం, భా పరి 90. చూ, రోజే

నిచ్చేమల్లె వై వి.=నిత్యమల్లికా. ఎల్లప్పుడుమ బూచెడుమల్లిక ఆం, భా. ద్వి. 51 చూ, రూ-నిత్తెమల్లె

నిచ్చేయము వై. వి =నిశ్చయః రూ-నిచ్చేలము-నిచ్చేలు: చూ, సత్యము 1.

నిచ్చేలము. వై. వి 1 =—పై.—; 2 =నిర్మలము. ఆం, భా. తృ. 15. చూ, స్వచ్ఛము 2; విణ 3.=నిశ్చలమ్ కళా. 3, ఆ 198· చూ, స్థావరము, 4 నిర్దోషము శళాం 2, ఆ. 18: చూ, సమీచీనము 2; 5. నిరంతరము. రాఘు. 2, ఆ. 5: చూ, సతతము .2

నిచ్చేలు. వై. వి, అవ్య =నిత్య.చూ, రూ-నిచ్చే. (సదార్థకము.—పాండు. 2, ఆ. 53)

నిజము. సం. వి అ. న.=నిజేము. 1. కలతెఱంగు: చూ, సత్యము. 1; 2. సత్యవచనము· చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, స్వభావము. 2, విణ. 4. నిజేమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5 యథార్థము చూ, సత్యము. 1; 6. తనది: చూ, స్వకీయము; 7. శాశ్వతమైనది· చూ, శాశ్వతము.

నిజమోహాలు అం చూ, మోహచతుష్టయము.

నిజాయతీ. వా. విణ న్యాయమైన.

నిజేమరి. ద్వ విణ చూ, సత్యవంతుఁడు. 2.

నిజేము వై వి విణ=' చూ, నిజము (కలతెఱంగునకు -కళా. 1, ఆ 168, నిజమైనది అనుటకు -లక్ష్మీ 4, ఆ 154, భార కర్ణ. 3, ఆ 60) [మంత్రి 1.

నిజోగి వై వి =నియోగి రూ-నియ్యోగి.చూ,

నిటలము సం వి. అ. పుం, న =నుదురు-నొసలు (రూ-నిటాలము- నిటీలము- నిటిలము-నీటిలము) చూ, లలాటము.

నిటలాక్షుఁడు సం వి. అ పుం· చూ, శివుఁడు.

నిటాకు వా విణ. నిలువున [నిటలము.

నిటాలము సం వి అ. పుం, న చూ, రూ-

నిటిలము సం వి అ పుం, న.—పై—

నిటీలము సం వి అ పుం, న —పై—

నిట్ట దే. వి 1 ప్రవాహము. భార విరా 2, ఆ 66· చూ, వెల్లువ; 2 చోటు భార. విరా. 1, ఆ. 45. చూ, స్థానము. 1; 3. కంబము. చూ, స్తంభము 1, 4. ఎత్తు. పాండు. 3, ఆ 133 చూ, నిక్కు. 4; 5. ప్రిక్క· చూ, పార్శ్వము 2; 6 (రూ-నిటప్రి- నిటుప్రి): చూ, లంకణము; విణ. 7. నిక్కినది. భాగ. 6, స్కం. 469: ఉన్నమితము, నద్ధము; 8. సరియైనది. పా్య. 4, ఆ. 73· చూ, నుషము. 1.

నిట్టకనిలుచు దే. అ. క్రి సరిగానిలుచు: రూ-నిట్టనిలుచు, నిట్టనిలుచుండు. [నిల్వు.

నిట్టకనిలువు. దే వి సరినిలువు: రూ-నిట్టకనిల్వు. దే. వి.—పై.—

నిట్టగ్రిమ్ము. దే. అ. క్రి. 1. నిట్టవ్రాడుచు.

లక్ష్మీ. 2, ఆ 50· ... విజృంభించే,
2: చూ, పులకరించే.
నిట్టనిలుచే దే అ క్రి చూ, రూ-నిట్టకని
లుచే పాండు 2, ఆ. 55
నిట్టనిలుచేండు. దే అ. క్రి —పై—
నిట్టపంట. దే. వి నిష్కారణము [గుంజే
నిట్టరాడు దే. వి. రూ-నిటారిడు చూ, తల
నిట్టలము దే విణ రూ-ఇట్టలము భాగ. 6,
స్క్రం. 319. చూ, ాచ్చే 1. [1, 2
నిట్టవొడుచే దే అ. క్రి చూ, నిట్టగిమ్ము.
నిట్టు దే. వి 1. రూ-నిటుని పస్తు రా, వి
2, ఆ 69 చూ, లంకణము; 2 చూ, పి
పాస, 3 చూ, వఱపు, విణ 4 చూ,
రా తిరి; వి ణ. 5. రూ-ని టుిి చూ,
శుష్కము. 2
నిట్టుపాసము. ద్వ. వి. రూ-నిటుిపాసము,
శుష్క్రపవాసము· చూ, లంకణము
నిట్టూరుచే ద్వ అ. క్రి. (నిడుద+ఊరుచే)
రూ-నిట్టూర్చు చూ, వగర్చు
నిట్టూర్చు ద్వ. అ క్రి —పై—
నిట్టూరుపు. ద్వ. వి (నిడుద + ఊరుపు) రూ-
నిట్టూర్పు. దీర్ఘనిశ్వాసము. చూ, వాయువు
నిట్టూర్పు. ద్వ. వి.—పై.—
నిటరి. దే. వి. రూ-నిటిరిము. 1. ఇల్లి: చూ,
లంకణము; 2 నిలువు.
నిటరిము. దే వి. —పై—
నిటారిడు. దే. వి: చూ, నిట్టరాడు
నిటారియి. దే : (నిట్ట + తాయి) పాడవు
తాయి· చూ, రాయి.
నిటెరించే. దే స. క్రి నిలువుగానుంచే
నిటెరిల్లు దే. అ క్రి. ఉపవాసముండు.
నిటుి దే వి, విణ చూ, నిట్టు. 1-5 [ము
నిటుిపాసము. ద్వ వి చూ, రూ-నిట్టుపాస
నిడికుడక. ద్వ వి: చూ, భక్ష్యము.
నిడివి. దే. వి.(రూ-నిడుద-నిడుపు) 1. దైర్ఘ్య

ము: చూ, పొడవు. 2; విణ. 2 దీర్ఘము.
లక్ష్మీ. 3, ఆ 76: చూ, మూల 2.
నిడివేరిలు. దే. వి. నడిమివేరిలు· చూ, వేలు. 2.
నిడు. దే విణ వృత్తియందునిడుద శబ్దమునకు
మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపు
ము "నిడుమోము, నిడువాలు" మొ.
నిడుచేట్ట దే. వి: చూ, పనసను
నిడుచేను. దే అ క్రి (నిడుద + చేను) పోఁగు.
భాగ. అది 7, ఆ. 175 చూ, పొడపగు.
నిడుది. దే విణ చూ, నిడివి 2.
నిడుదలు పా. దీర్ఘామ్చేలు.
నిడుదకెన్ను దే. వి చూ, సర్పము. అచ్చ.
సుం, కాం. 57.
నిడుపడు. దే వి. —పై—
నిడుపకిమ్ములు ద్వ. వి కనపకు నిరుపరిక్క
లనుండు నిలువులు [వు. 1.
నిడుపడుపాన్పు తోడు. ద్వ. వి. చూ, విష్ణు
నిడుపు. దే. వి 1 చూ, పోడుపు. 1 ఆం,
భా. ద్వి. 152, 2. దీర్ఘము చూ, పొడవు.2;
విణ 3. చూ, నిడివి 2
నిడుపుకాసె. దే. వి చూ, అంగదట్టము.
నిడుముస్తె. ద్వ వి (నిడుద + ముస్తె) తుంగ*:
చూ, తృణము 1
నిడువెండుిక. దే వి (నిడుద + వెండుిక)
1 గగురు· చూ, గోమాంచము; వా 2.పొ
డవుగనుండెడు వెండుిక.
నిడువెండుికకట్టు దే అ. క్రి చూ, పులక
రించే భార. భీష్మ. 1, ఆ. 161.
నిడుసు. వా. వి. బారిముదిరి. ఆం. భా. ద్వి.
274 చూ, లోహము. 1.
నిడ్డ. వా. వి. దెబ్బ చూ, హతి.
నితంబము సం వి అ పుం. 1. చూ, పిఱ్ఱ;
(స్త్రీల మొలకు వెనుకనున్న ప్రదేశము. సు
రతసమ్మర్దము చేతమిక్కిలిగాసిఁబొందునది);
2. మొల. చూ, శ్రోణిఫలకము; 3. కొండ

నడుము· చూ, పర్వతము; 4. మూఁపు చూ, స్కంధము. 1, 5. దరి: చూ, రోధస్సు; అం. 6· చూ, నృత్తహస్తములు, 7 చూ, కరణములు.

నితంబిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 గొప్పపిఱుఁదులు గలయాఁడుది· చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ [చూ, హెచ్చు 1.

నితాంతము. సం క్రి. విణ. అ. న. 1 హెల్లు·

నిత్తెమల్లె వై వి.=నిత్యమల్లికా * నిచ్చెమల్లె (సం. ప) —నిత్యమల్లి-నిత్యమల్లిక

నిత్యకళ్యాణము పచ్చతోరణము జా. ఎడతెగని శుభములు. " నిత్యకళ్యాణముఁబచ్చతోరణమై జనులందఱు సల్లసిల్లఁగన్ " (విజ 1, ఆ 84). [మల్లె *.

నిత్యమల్లి. సం వి. ఈ స్త్రీ =· చూ, నిచ్చె

నిత్యమల్లిక సం. వి ఆ స్త్రీ =—పై.—

నిత్యము సం. క్రి విణ. అ. న.=నిచ్చలు. 1. ఎల్లప్పుడు· చూ, సతతము. 2, విణ 2.ఎడతెగనిది చూ, సాంద్రము. 2, 3 స్థిరమైనది· చూ, శాశ్వతము. [చతుష్టయము

నిత్యానిత్యవస్తు వివేకము. అం. చూ, సాధన

నిత్త్యైకవచనాంతములు. పా. సస్యలోహవాచక శబ్దములును, కొన్ని సంబారధాన్య వాచక శబ్దములును, గుణరసవాచకములుసమానార్థకములైన దేశ్యవిశేషణ శబ్దంబులును, కేల్వాదులును నిత్త్యైక వచనాంతములు.

నిదర్శనము. సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము. చూ, వృత్తాంతము. 7; పుం. అం. 2 నిదర్శనాలంకారము. (వాక్యార్థములకు సామ్యారోపణము.) " దాతకు సౌఖ్యత యొదవు యదెపూర్ణేందునకు నిష్కళంకత. ": చూ, అలంకారము. 3.

నిదాఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. వెట్టకాఁరు: చూ, మానద్వయము; 2. వెచ్చన: చూ, వేఁడిమి; 3. చెమట· చూ, స్వేదము.

నిదానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ఆదికారణము, 2 పెయ్యపలుపు. చూ, సూత్రము. 1; 3. రోగనిర్ణయము: చూ, ఆదానము. 3; వై వి (1)=నిర్ధారణ. ఆతృపడక విచారించుట: (సం. ప).—నిర్ధారణ.

నిదానించే వై. అ. క్రి చూ, తాళు 3

నిదిగ్ధము సం విణ (కొలఁది హెచ్చిన ధాన్యాదులు) పెంపఁబడినది· చూ, వర్ధితము. 1

నిదిగ్ధిక సం. వి. అ. స్త్రీ చూ, వాఁకుడు. *

నిదిధ్యాసనము. సం. వి. అ న. మఱిమఱితలఁచుట. [స్వప్నము. 2.

నిదుర. వై. వి =నిద్రా రూ—నిద్దుర: చూ,

నిదురపోతు ద్వ విణ. రూ-నిద్దురపోతు: చూ, స్వప్నకుఁడు. [చూ, నిద్రించే.

నిదురవోవు ద్వ. అ. క్రి. రూ-నిద్దురవోవు

నిదురించే వై అ క్రి —పై.—

నిదేశము. సం వి అ. పుం 1 పనుపు: చూ, సెలవు; 2 రూ-నిర్దేశము, చెప్పుట చూ, శంసనము; 3 దాపు చూ, సమీపము. 1.

నిదేష్ట. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) ఆజ్ఞాపించేవాఁడు

నిద్దము. వై. విణ =స్నిగ్ధ. 1 రూ-నిద్దా. మనుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2; 2 స్నేహము కలది: చూ, స్నిగ్ధము 1; 3. దట్టమైనది· చూ, సాంద్రము. 2; 4. చిక్కనైనది: చూ, స్నిగ్ధము 3

నిద్దా. వై. విణ=స్నిగ్ధమ్· చూ, రూ-నిద్దము. 1.

నిద్దుర. వై. వి =నిద్రా. చూ, రూ-నిదుర. రాఘ. 4, ఆ. 185.

నిద్దురపోతు. ద్వ. విణ: చూ, రూ-నిదురపోతు.

నిద్దురలేనట్టి పెద్దలు. ద్వ. వి. బ. దేవతలు. వేం, అం. 20: చూ, వేలుపు. [వోవు.

నిద్దురవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, దురూర-ని

నిద్రి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1 =నిదుర: చూ, స్వప్నము 2, అం 3. సంచారిభావములు 33 లో నొకటి. (అమ్మన్నుకన్నియ స్వప్నంబునసైన (బ్రియునలోకనంబు లభించునేమోయని నిద్రిఁగోరి నేత్రికంజంబుల మూయుచుండెను) చూ, సంచారిభావములు, 3 చూ, శిష్టకాలములు

నిద్రిపోవు. మి అ. క్రి చూ, రూ-నిదురపోవు.

నిద్రాళుఁడు సం విణ చూ, నిదురపోతు

నిద్రాసమయము అం గ్రహసమయములు 27 లో నొకటి (భోగవిహీనము) చూ, గ్రహసమయములు

నిద్రాసువు. సం విణ ఉ చూ, నిదుపోతు

నిద్రించే సం అ. క్రి నిద్రిలు-నిద్రిల్లు (తె ప) —కునికిపడు, కునుకు, కూరుకు, తూఁగు, నిదురించే, నిదురవోవు-నిద్దురవోవు, నిద్రిపోవు

నిద్రిలు సం. అ క్రి —పై —

నిద్రిల్లు సం. అ క్రి —పై.—

నిధనము. సం వి. అ. న 1. కొలము చూ, పంగడము; పుం, న. 2. చావు: చూ, మరణము, 3. చేటు. చూ, రుత్తు.

నిధానము సం. వి. అ. న. 1 ఉంచుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2. పాఁతఱ చూ, లిబ్బి. 2

నిధి. సం వి. ఇ. పుం. 1 చూ, లిబ్బి 2; అం 2. చూ, సంతానములు. [చూ, శ్రీదుఁడు

నిధినాథుఁడు సం. వి. అ పుం. కుబేరుఁడు

నిధులు అం మహాపద్మము, పద్మము, మకరము, శంఖము, కచ్ఛపము, ముకుందము, కుందము, నీలము, ఖరము (9)

నిధువనము సం వి. అ న. 1. కలయిక: చూ, సంయోగము; 2. వడఁకు: చూ, వేపథువు

నిధ్యానము. సం, వి. అ. న చూపు: చూ, వీక్షణము.

ని. దే ద్రి చార్థకము చూ, రూ-ను అం, భా తృ 67. [ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నినదము సం వి. అ. పుం. రూ-నినాదము.

నినాదము సం. వి. అ. పుం —పై —

నినుచే దే. ప్రే. చూ, రూ-నించే. స్వా. 1, ఆ. 78

నినుపారు దే. అ. క్రి చూ, రూ-నింపారు.

నినుపు దే. వి చూ, రూ-నింపు

నిన్న దే వి. (నిరు + నాఁడు) గతదినము. (సం ప)— అద్యశ్వేవు

నిపగము సం. వి అ పుం రూ-నిపానము. 1. చేదువుట చూ, పరసము; వా 2 చూ, హెచ్చరిక. [పడఁద్రోయు.

నిపతించే. సం స క్రి రూ-నిపాతించే చూ,

నిపము సం. వి అ పుం కలశము. చూ, భాండము 3. [రము 1—2.

నిపానము సం. వి. అ పుం చూ, రూ-నిప

నిపాతనము సం. వి. అ న చూ, నిపాతనము

నిపాతము సం వి. అ పుం 1. పడుట చూ, పతనము, 2 వ్యాకరణమునందు సాధారణ విధికి సంబంధింపక విధింపఁబడినశబ్దము; 3 చూ, అవ్యయము. 4.

నిపాతించే. సం స. క్రి చూ, రూ-నిపతించే.

నిపానము. సం. వి. అ. న. నీళ్లగాఁడి చూ, లట్టు. 1

నిపీడితము. అం చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నిపుణుఁడు సం. విణ చూ, సమర్థుఁడు.

నిప్పచ్చే. వ్య. వి (నిరు + పచ్చే)రూ-నిప్పచ్చేరము 1 చూ, బీదతనము; 2. నాశము చూ, రుత్తు.

నిప్పచ్చేరము. వై వి. 1. చూ, రూ-నిప్పచ్చే. 1; 2 చూ, రూ-నిప్పచ్చే. 2; విణ 3 ఉత్తది చూ, శూన్యము. 1.

నిప్పటి. దే. వి: చూ, ధత్తూరము.

నిప్పట్టు. దే. వి: చూ, నిప్పటి.

నిప్పస్తు. దే. వి-(నిఱు+వస్తు.): చూ, లంకణము.

నిప్పు. దే. వి. రూ-నిప్పుక. 1. అగివి: చూ, వహ్ని. 1; 2. నిప్పుకణము. భార. భీష్మ. 4, అ. 349: చూ, వహ్ని. 1.

నిప్పుఁదిండి. దే. వి. 1: చూ, వెన్నెలపులుఁగు; వా. 2: నిప్పుకోడి.

నిప్పుక. దే వి. చూ, రూ-నిప్పు.

నిప్పుకలు. దే. వి. బ. రూ-నిప్పులు. స్ఫులింగములు: చూ, వహ్ని. చూ ,2.

నిప్పుకోడి. వా. వి: నిప్పుఁదిండి. 2. [దిండి. 1.

నిప్పులను మ్రింగుపులుఁగు. దే. వి: చూ, నిప్పుఁ

నిప్పులగుంపు. వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.

నిప్పులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-నిప్పుకలు.

నిప్పువన్నె గుత్తులకానుఁగు. ద్వ. వి: చూ, కాదఘ్నము. 1 *.

నిబంధనము. సం. వి. అ. న. 1. ఏర్పాటు చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. తంతులుఁగట్టెడి బిరడ చూ, బిరడ; 4. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 5. కట్టుపాటు: చూ, సమ్మె; విణ. 6. కూర్పఁబడినది: చూ, సంయోజితము.

నిబంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మలమూత్రబంధము; 2: చూ, నిబంధనము. 2; 3. వర్ణాకనము పొంపైనది.

నిబంధించే. సం. స. క్రి. 1: చూ, బంధించే, 2: చూ, వారించే. [చూ, సత్యము. 1

నిబద్ది. వై. విణ.=నిబద్ధ.(రూ-నిబ్బది-నిబ్బద్ది)

నిబద్దించే వై.స.క్రి.నిజేపఱచే రూ-నిబద్దిలించే.

నిబద్దిలించే. వై. స. క్రి.—పై.—

నిబద్ధమగు. మి. అ. క్రి చూ, సంధించే.

నిబద్ధము. సం. విణ. 1. బంధింపఁబడినది. చూ, పతము. 4; 2. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1. [వధము

నిబర్హణము. సం. వి. అ. న. చంపుట. చూ,

నిబర్హితము. సం. విణ. చంపఁబడినది: చూ, ప్రోక్షితము. 2. [ము. 2.

నిబిడము. సం. విణ. దట్టమైనది: చూ, సాంద్ర

నిబిడీకరించు సం. స. క్రి. దట్టముచేయు.

నిబిడీకృతము. సం. విణ దట్టముగాఁజేయఁబడినది: చూ, సాంద్రము. 2.

నిబిరీసము. సం విణ చూ, నిబిడము.

నిబోధనము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

నిబ్బది. వై. వి.=నిబద్ధ చూ, రూ-నిబద్ది

నిబ్బద్ది. వై. వి.=—పై.—

నిబ్బరము. వై. వి. 1. అతిశయము చూ, హెచ్చు. 2; 2. అశ్వగతివిశేషము: చూ, వాయము; క్రి. విణ. 3. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 4 =నిర్భరమ్. తిన్నన: చూ, హృద్యము; వా. వి 5. బెదరులేమి.

నిబ్బరించే. వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించే; 2: చూ, నిదానించే. [చూ, ప్రేమము.

నిబ్బరికము. దే. వి. జయ. సా. 2, అ. 216:

నిబ్బరికించే వై. అ క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించే; జే. అ. క్రి. 2: చూ, దయసేయు.

నిభము. సం. వి. అ. పుం. 1.=నెపము: చూ, వ్యాజము. 1; విణ. 2. సమానము: చూ, ఉపమ. 4.

నిభాయించే వా. క్రి. తాళు.

నిభుగ్నము. అం: చూ, వక్రక్రియలు.

నిభృతము. సం. విణ. పరిశ్రితము, శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము.

నిమంత్రణము సం వి. అ. న. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించుట.

నిమంత్రించే. సం. స క్రి. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించే: చూ, పిలుచే. [వాఁడు.

నిమంత్రితుఁడు. సం. విశే. నిమంత్రింపఁబడిన

నిమజ్జనము. సం. వి. అ. న. మజ్జనము: చూ, స్నానము. 1. [చూ, వృక్షము.

నిమటాయి దే. వి. ఒకరకముతీఁగ*: చూ,

నిమయము. సం. వి. అ. పుం. చూ, వినిమయము.

నిమాజో. వా. వి. ప్రార్థన : రూ-నమాజో.

నిమిలికాఁడు. ద్వ. వి. బరువుమోసెడి పనివాఁడు: చూ, భారవాహకుఁడు.

నిమితకాండ్రు. ద్వ. వి. చేనేతకాలజీవిజనము.

నిమితము. వై. వి 1: చూ, బైసి; విశే. 2.= చూ, నియమితము. 1.

నిమిత్తము. సం. వి. అ. న. 1. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 2: చూ, శకునము. 1; 3. గుఱి చూ, లక్ష్యము. 1; 4. గుఱుతు చూ, లక్షణము. 1; అం. 5· చూ, అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము.

నిమిషము. సం. వి అ. పుం. రూ-నిమేషము. =నిముసము(మినిట్) (60సెకనులకాలము) (1/60 గంట).

నిమీలనము. సం. వి. అ. న 1. కనుమూయుట; 2 చావు: చూ, మరణము

నిమీలితము. అం చూ, దృష్టిక్రియలు.

నిముకళా. దే. వి. (నిమురు+కళ్లము) 1. కైలుచేసిన కళ్లమునందలి యడుగు ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2.కొఱఁత: చూ, వెలితి. 2

నిముకు. దే. స. క్రి.స్తన్యపానముచేయు చూ, త్రాగు.

నిమురు. దే. స. క్రి 1. ఆకర్షించు అం, భా. తృ. 132: చూ, రెమ్ము. 2; 2. ప్రేమచే శరీరము అల్లనతడవు: రూ-నివురు.తడవు-తడుము, దువ్వు. (సం. వ).—అభిమర్శించు.

నిమురుట. దే. వి. అభిమర్శనము.

నిముసము. వై. వి.= చూ, నిమిషము. [యము.

నిమేయము. సం. వి. అ. పుం· చూ, నిమ

నిమేషము. సం. వి. అ. పుం. 1.= నిముసము: చూ, రూ-నిమిషము; అం. 2: చూ, పుట క్రియలు; 3: చూ, కాలప్రాణము.

నిమ్నగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

నిమ్నము. సం. విశే: చూ, లోఁతు 2. (చూ,-భూమి. 1.)

నిమ్మ. దే. వి: (సం. వ).—ఐరావతము, కరుణము, కాకఫలము, క్షుదాంబురస-క్షుద్రామ్లపనస, గంభి, గంభీరము, గిలము, జంబీరము- జంబీరము - జంభీరము, జంభము, జంభలము, జలేంద్రము, దహువు, తమాలము, దంతశతము, దంతహర్షణము; తద్వి.—అడవినిమ్మకు.—అడవినిమ్మ. (సం. వ) — వనజంబీరము.

నిమ్మళము. వై. విశే.=నిర్మల. 1. నిశ్చింత:చూ, మదిమది; 2: చూ, శాంతము. 1; 3: చూ, స్వస్థము.

నిమ్మళి. వై. వి=· చూ, నిమ్మళము. 2.

నిమ్మళించు. వై. అ క్రి. 1 నిశ్చింతమగు; 2: చూ, సేదదేరు

నియంత. సం. వి. ఋ పుం. (రూ-నియంతృఁడు-యంతృఁడు) 1. తేరునడపువాఁడు: చూ, సారథి; విశే. 2. నడపువాఁడు: చూ, సారథి.

నియంతవ్యుఁడు. సం. విశే. 1. అడ్డగింపఁదగినవాఁడు; 2. ఆజ్ఞాపింపఁదగిన వాఁడు.

నియంత్రణ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అడ్డగింత: చూ, వారణము. 1. [చూ, రుద్ధము. 1.

నియంత్రితము. సం. విశే. అడ్డగింపఁబడినది:

నియతము. సం. విశే. 1.=నీతకము. నియతి. నియమము గలది; 2. నిత్యమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నియతకావ్యము. అం. కావ్యములు 2 లో నొకటి (స్వగతము) (దరినున్న వారికివినఁ

బడుట అని కొందఱు): చూ, శాశ్వతము. (శాశ్వతము.— సర్వశాశ్వతము, నియత శాశ్వతము).

నియతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నియమము: చూ, సత్యము. 1; 2: చూ, సంపత్తి.

నియమనము. సం. వి. అ. న. నియమించుట: చూ, సత్యము. 1.

నియమము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నియామము.=నేమము. 1.ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1; 2 కట్టు: చూ, బంధము 1; 3 పనుపు చూ, సెలవు; 4. పట్టుదల: చూ, స్పర్ధ. 4; 5 శరీరముకంటె భిన్నములైన మృజ్జలాదులు సాధనముగాఁగలిగి నిత్యము సేయవలయునను నిర్బంధములేని శౌచతపస్స్వాధ్యాయదేవతా నమస్కారము: చూ, పాణిగలు; 6 చూ, శైలి; 7: చూ, సమ్మతి. 1; 8. శాస్త్రముచే నియమింపఁబడునది, పుణ్యకము: చూ, వ్రతము; అం. 9: చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నియమములు. అం. 1. తపము, సంతోషము, ఆస్తికత్వము, దానము, భగవదర్చన, వేదాంతశ్రవణము, లజ్జ, మతి, జపము, వ్రతము. (10); 2 వితాన, విలోమ,వ్యుత్పన్న, అస్తిత్వ, మధ్యమాన, బహుపద, ఉత్క్రమ, శేషఫలనియమాదులు గలవు; 3. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వర ప్రణిధానము (5).

నియమించు. సం. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు.

నియమితము. సం. విణ. 1.=నిమితము. నియమింపఁబడినది: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

నియమ్యము. సం. విణ. నియమింపఁదగినది.

నియాతనము. సం. వి. అ. న. దిగద్రొబ్బుట: రూ-నిపాతనము. అవసాయము.(తె.ప).— పడఁద్రోయుట.

నియామకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, తండెలు; విణ. 2. నియమించువాఁడు.

నియామము. సం. వి. అ. పుం.=నేమము: చూ, రూ-నియమము. 1.

నియుక్తుఁడు. సం.విణ.నియోగింపఁబడినవాఁడు. అనుజ్ఞాతుఁడు, ఆజ్ఞాతుఁడు.

నియుతము. సం. వి. అ. న. లక్ష: చూ, సంఖ్య. 1. [చూ, యుద్ధము.

నియుద్ధము. సం. వి అ. న. బాహుయుద్ధము:

నియోక్తవ్యము. సం. విణ. నియోగింపఁదగినది: చూ, ప్రతిసరము. 9.

నియోగబ్రాహ్మణులు అం. ఆంధ్రులలో నొక తెగవారు. వీరిలో ఆఱువేల నియోగులనియు, ప్రాజ్ఞాటినియోగులనియు, నందవరీకులనియు భేదములుగలవు. కొందఱు కృష్ణయజుర్వేదీయులు ఆపస్తంబసూత్రులు, కొందఱు ఋగ్వేదులు ఆశ్వలాయన సూత్రులు, కొందఱు శుక్లయజుర్వేదులు కాత్యాయన సూత్రులునైయున్నారు. ఊర్ధ్వపుండ్రధారులు చక్రాంకనపరులొక కొందఱును, త్రిపుండ్రధారులొక కొందఱును, మీసములుంచువారొక కొందఱును నైయున్నారు. లౌకిక వృత్తియందతి సమర్థులై గ్రామకరణములుగను లేఖకులుగను ఉన్నారు చూ, బ్రాహ్మణులు (పంజీకరుఁడు.) (నిజోగి)

నియోగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నియమము. 3. [నిజోగి.

నియోగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.)=. చూ,

నియోగించు సం. స. క్రి: చూ, నియమించు.

నియోగ్యుఁడు. సం. విణ. నియోగింపఁదగినవాఁడు. [చూ, సెలవు.

నియోజనము. సం. వి. అ. న. ఆజ్ఞాపనము:

నియోజ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు. [చేయువాఁడు.

నియోద్ధ. సం. వి ఋ. పుం. బాహుయుద్ధము

నియ్యోగి. వై. వి. 1.=: చూ, నియోగి; 2. నియోగిశాఖకుఁ జెందిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, లేఖకుఁడు.

నిర్. సం. ఉప. (౧) నిర్గద్ధము.=ఇచేట "నిర్" అనునది నిగర్థకము; (౨) నిర్ణీతము=ఇచేట ధాత్వర్థమును నిశ్చయము అను నర్థమునకు మార్చునది; (3) నిర్దయుఁడు=ఇచేటదయా శబ్దముతో సమసించి అభావార్థముకలది యైనది; (౪) నిర్గళితము=ఇచేట నిరర్థక మైనది; (౫) నిర్దేశము=ఇచేట ధాత్వర్థము ను నిర్ణయమను నర్థమునకు మార్చునది. మొ.

నిరంకుశ సం వి. అ. స్త్రీ. జలిలిక*: చూ, హ్రిస్వగవేధుక. [నిరర్గళము.

నిరంకుశము. సం. విణ. అడ్డములేనిది: చూ,

నిరంజన సం. వి. అ. స్త్రీ. చూ, పున్నమ.

నిరంజనము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞమున కుఁదగిన చిత్రవర్ణహరిణము: చూ, హరిణము 1; విణ 2. కాటుకలేనిది, 3. దోషములేనిది. చూ, సమీచీనము. 2.

నిరంతరము. సం. విణ. 1. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 2: చూ, సతతము. 2.

నిరంతస్థము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిరకు. వా. వి: చూ, రూ-నిరుకు.

నిరక్షరరేఖ. పా. భూమధ్యరేఖ.

నిరతము సం విణ మిక్కిలి ఆసక్తికొన్నది: చూ, లోల. 2 [చూ, వాంఛ.

నిరతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి ఆసక్తి:

నిరత్యయము. సం. విణ. నాశములేనిది: చూ, శాశ్వతము.

నిరపరాధుఁడు. సం. విణ. చూ, అనపరాధి.

నిరపాయము. సం విణ. అపాయములేనిది.

నిరపేక్షము. సం. విణ. అపేక్షలేనిది: నిరాశము, నిస్పృహము.

నిరయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నరకము.

నిరర్గళము. సం. విణ.= నిరుకళము, అడ్డములేనిది; చూ, విశృంఖలము.

నిరర్గళుఁడు. సం. విణ: అనర్గళుఁడు, అనివారణుఁడు, అబాధకుఁడు.

నిరర్థకము. సం. విణ. 1. ప్రయోజనములేనిది: చూ, వ్యర్థము; అం. 2 కావ్యదోషములలో నొకటి. పాదపూరణమునకై ప్రయోగించిన పదము. ఉదా.—"తలఁచగ వెలయుచేలలి నుజ్జ్వలముగ నీతనివిలాస సౌష్ఠవమనఁగన్" విలాసమనుపదము మాత్రమిచేట నావశ్యకము. తలఁపగన్, వెలయుచేన్, లలిన్ అను శబ్దములు నిరర్థకములు.): చూ, కావ్యదోషములు, పదదోషములు.

నిరర్థకములు. అం శీలములేని యాఁడుది; కన్నులులేని ప్రాణి, కర్మహీనుఁడగు విప్రుఁడు, అవులేనియిల్లు, కాంతములేని చేదువు, నీళ్లులేనియేఱు, పురుషుఁడులేని స్త్రీ. (7)

నిరలంకృతి. అం. వాక్యగతదోషములలో నొకటి. (గుణములు చెప్పుటతో శూన్యమైనది. ఉదా — "బాహుయాతుఁడు రాకే."): చూ, వాక్యగతదోషములు. [డు.

నిరవగ్రహుఁడు. సం. విణ: చూ, స్వతంత్రుఁ

నిరవధికము. సం. విణ: చూ, నిరర్గళము.

నిరసనము. సం. వి. అ. న. 1. (రూ- నిరాసనము- నిరాసము) : చూ, వహేలనము; 2: చూ, బెదరింపు; 3: చూ, వధము;. 4. ఉమియుట: చూ, నిష్ఠీవనము.

నిరసించే. సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించే:చూ, ధిక్కరించే; 2: చూ, విసర్జించే.

నిరస్తము. సం. విణ. 1. త్వరితముగా చెప్పఁబడినది (మాట): చూ, శబ్దము.2; 2.తిరస్కరింపఁ

బడినది: చూ, వహేళనము; 3. ఎడలఁగ్రిక్కఁబడినది: చూ, వాంతము. 2; 4. న్యాయముచే త్రోయఁబడినది; 5. ప్రయోగింపఁబడినది (బాణము): చూ, ప్రయుక్తము.

నిరాకరణము. సం. వి. అ. న. ఈసడింపు: చూ, వహేళనము.

నిరాకరించు. సం. స. క్రి: చూ, నిషేధించు.

నిరాకరిష్ణువు. సం. విణ. ఉ. తిరస్కరించువాఁడు: క్షిప్నువు. (శ. ప).—త్రోపరి, త్రోయువాఁడు.

నిరాకారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నిరాకరణము; 2: చూ, వ్యోమము. 1.

నిరాకారుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు; విణ. 4: చూ, నిరాకృతి. 2.

నిరాకృతము. సం. విణ: చూ, నిరస్తము. 4.

నిరాకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, నిరసనము. 1; విణ. 2. రూపములేనివాఁడు· నిరాకారుఁడు; 3: చూ, అస్వాధ్యాయుఁడు.

నిరాఘాటము. సం. విణ. 1. కొలఁదిలేనిది; 2: చూ, నిరవధికము.

నిరాతంకము. సం. విణ. 1: చూ, నిర్భయము; 2: చూ, నిరామయము. 2.

నిరాధారము. పా: చూ, దిక్కుమాలినతనము.

నిరాపనింద. మి. వా. వి. అపదూఱు. పా. 3, ఆ. 51: చూ, నెగ్గింపు.

నిరాహారి. వై. వి.=నిరాహారి. ఉపవసించితప ముచేయువాఁడు: చూ, సన్యాసి.

నిరామయము. సం. వి. అ. పుం. 1. రోగము లేమి; విణ. 2. రోగములేనిది: చూ, ఆరోగ్యము. [చూ, వార్తుఁడు.

నిరామయుఁడు. సం. విణ. రోగములేనివాఁడు:

నిరాయాసము. సం. విణ. ఆయాసములేనిది; చూ, మైమై. 2.

నిరాశము. సం. విణ: చూ, నిరపేక్షము.

నిరాసకము. సం. విణ. నిరసించునది: చూ, వహేళనము. [నము. 1.

నిరాసనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-నిరస

నిరాసము. సం. వి. అ. న.—పై—

నిరాహారి. సం. వి. ఇ. పుం=: చూ, నిరాహారి.

నిరీక్షణము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము

నిరీక్షించు. సం. స. క్రి. చూచు: చూ, వీక్షించు.

నిరీక్షితము. సం విణ. చూడఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

నిరీశ(ష)ము. సం. వి. అ. న: చూ, లాంగలము.

నిరు. వై. అవ్య. గతార్థము. "నిరుడు, నిన్న, నిప్పచ్చే" వెు.

నిరుకడము. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నిరుకళము. వై. విణ=: చూ, నిరర్గళము. పాండు. 2, ఆ. 223.

నిరుకు. దే.వి రూ-నిరకు. 1. నిర్ణయము: చూ, సత్యము. 1, 2 నిర్ణయముచేసినవెల: చూ, పణము. 6.

నిరుక్తము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదాంగములు. (చూ, అంగము. 7); విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2; పా. 3. వ్యాకరణమునకు సాధ్యముగాని వ్యుత్పత్తులనుగాని కొన్నిచోట్ల నట్టిశబ్దములుగల మంత్రభాగములనుగాని వివరించెడిగ్రంథము ఇది యాస్కమహాముని వ్రాసెను. (నిరుక్తమునకు భాష్యమును పుట్టియుండుటయేగాక వేదభాష్యములోఁ జాల మంత్రార్థముల దగ్గఱగ దీనితోడను పని గలుగుచుండుననితెలిసికొనవలసినది.)

నిరుక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అర్థనిర్వచనము; అం. 2. ఒకానొక అర్థాలంకారము. (నామసంబంధముచే నవార్థకల్పనము. ఉదా.- "నీచరిత్రములచేత నీవు దోషాకరుఁడవు.": చూ, అలంకారము. 3.

నిరుడిమూపియావు. దే. వి. ఒకతూరి యీనిన యావు, గృష్టి: చూ, సారఖేయి. (ధేనువు.)

నిరుఁడు. దే. వి. (నిరు + ఏఁడు) కడచినసంవత్సరము: చూ, సంవత్సరములు.

నిరుత్తరము. అం: చూ, తంత్రిములు.

నిరుద్ధము. సం. విశ. నిరోధింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

నిరుపద్రవము. సం. విశ: చూ, అరము. 7.

నిరుపమము. సం. విశ. ఉపమలేనిది.

నిరుపయోగము. సం. విశ: చూ, వ్యర్థము.

నిరూఢము. సం. విశ ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, రూఢము. 2. [1; 2: చూ, నియమము.

నిరూఢి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1· చూ, ప్రసిద్ధి.

నిరూపణము. సం. వి. అ. న. 1. అరయికః చూ, వెదకుడు; 2. చూపు. చూ, వీక్షణము; 3: చూ, రుజువు. [నిర్ధరించే.

నిరూపించే. సం. స. క్రి. నిరూపణముచేయు·

నిరూపితము. సం. విశ. నిరూపింపఁబడినది.

నిరూప్యము. సం. విశ. నిరూపింపఁదగినది.

నిరూహము. సం. వి. అ. పుం. 1 ముగిసినవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; విశ. 2. ఊహలేనిది; 3 నిశ్చయింపఁబడినది. చూ, స్థితము. 3.

నిర్బృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అలక్ష్మి· చూ, పెద్దమ్మ; పుం. 2. (రూ-నైర్బృతి-నైర్బృతుఁడు). చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3. దినము యొక్క 12 వ భాగము· చూ, దినభాగములు, అం 4. చూ, దిగధిపతులు.

నిర్బృతిమూల. మి. వి: చూ, రూ-నైర్బృతిమూల.

నిరేఖత. అం· చూ, నక్షత్రములు.

నిరోగి. సం. విశ· చూ, పటువు. 4.

నిరోధకము. సం. విశ: చూ, నిరోధము. 1.

నిరోధము సం. వి అ. పుం. 1. అడ్డు: చూ, వారణము. 1; 2. చేటుః చూ, రుత్త.

నిరోధించే సం. స. క్రి: చూ, వారించే.

నిరోష్ఠ్యము. అం. 1. శబ్దాలంకారములలో నొకటి (ప, ఫ, బ, భ, మ, వ, యను నక్షరములు లేకుండఁగనుండునది): చూ, పేఁటువు. 2. (శబ్దాలంకారములు.)

నిర్గతము. సం. విశ. వెడలఁబడినది: చూ, వాంతము. 2.

నిర్గతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, వెడలఁబాటు.

నిర్గమనము. సం. వి. అ. న.—పై.—

నిర్గమము సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిర్గమించే. సం. అ. క్రి. వెడలఁబడు: చూ, వెళ్లు. 3.

నిర్గళనము సం. వి. అ. న. వెలికిఁబోఁకుట.

నిర్గళితము. సం. విశ. వెలికిఁబోయినది: చూ, వాంతము. 2.

నిర్గుండి. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, వావిలి*; 2. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి. ((2)

నిర్గుండీద్వయము. అం. నల్లవావిలి, తెల్లవావిలి*.

నిర్గుణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.1 భగవంతుఁడు: చూ, వేలుపు; విశ. 2. గుణరహితుఁడు.

నిర్గ్రంథనము. సం. వి. అ. న. చంపుటః చూ, వధము.

నిర్గ్రంథుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. దిసమొలవాఁడు: చూ, బిత్తలి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, మూర్ఖుఁడు.

నిర్ఘటము. సం. వి. అ. న. బహుజనసమ్మర్దముగల అంగడి, అంగడివీధి (అనికొందఱు): చూ, మార్గము. 1; విశ. 2. ఘటములేనిది.

నిర్ఘాతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిడుగు; 2. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1.

నిర్ఘాతాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. మేఘాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

నిర్ఘృణుఁడు. సం. విశ: చూ, నిర్దయుఁడు.

నిర్ఘోషము సం. వి. అ. పుం. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిర్జనత్వము. సం. వి. అ. న: చూ, దారిలేమి. (వాడుక.)
నిర్జనము. సం. విణ. జనములేనిది.
నిర్జర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సోమవల్లి*: 2. మురము, అందుగు*: చూ, సల్లకి.
నిర్జరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 దేవత: చూ, వేలుపు; విణ. 2. ముదిమిలేనివాఁడు
నిర్జలభూమి. సం వి ఇ. స్త్రీ. నీరులేనినేల: చూ, భూమి. 1.
నిర్జించు. సం. స. క్రి: చూ, విజయమునొందు.
నిర్జితుఁడు. సం. విణ. గెలువఁబడినవాఁడు.
నిర్జీవుఁడు. సం. విణ. జీవములేనివాఁడు. [నది,
నిర్ఝరము. సం. వి. అ పుం. సెలయేఱు: చూ,
నిర్ఝరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. ఏఱు. చూ, నది; 2. ఒకానొకనది. చూ, నది
నిర్ణయము. సం. వి. అ. పుం. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1. [స్పృజించు
నిర్ణయించు. సం. స.క్రి ఏర్పాటుచేయు: చూ,
నిర్ణయింపఁబడు. మి. అ. క్రి: చూ, ఏఱుపడు. 3. [వాఁడు నిర్ణేత.
నిర్ణాయకుఁడు. సం. విణ. నిర్ణయము చేయు
నిర్ణిక్తము. సం. విణ: చూ, శోధితము.
నిర్ణీతము. సం. విణ నిర్ణయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3. [చూ, రజకుఁడు.
నిర్ణేజకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చాకలవాఁడు:
నిర్ణేత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) : చూ, నిర్ణాయకుడు
నిర్ణేయము. సం. విణ. నిర్ణయముచేయఁదగినది.
నిర్దంత్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిర్దగ్ధము. సం. విణ. చేక్కఁగా కాలినది: చూ, ప్రజ్వలితము.
నిర్దయుఁడు. సం. విణ. దయలేనివాఁడు: అదయుఁడు, క్రూరుఁడు,ధమునుఁడు, నిర్ఘృణుఁడు. [చుట,
నిర్దళనము. సం. వి. అ. న. చేక్కఁగా ఛేదిం
నిర్దళితము. సం. విణ. చక్కఁగా ఛేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
నిర్దహనము. సం. వి. అ న. చక్కఁగాకాలుట.
నిర్దహించు. సం. స. క్రి. చేక్కఁగాకాలుచు.
నిర్దారణము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగాచీల్చుట. [:చూ, నిర్దళితము.
నిర్దారితము. సం. విణ. చేక్కఁగాచీల్పఁబడినది
నిర్దిష్టము. సం. విణ. నిర్దేశింపఁబడినది.
నిర్దేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు; 2. చెప్పుట. చూ, కంపనము; 3:చూ, సమీపము. 1.
నిర్దేశించు సం. అ. క్రి. 1.ఆజ్ఞాపించు. చూ, సెలవిచ్చు; 2 నిర్దేశముచేయు.
నిర్దేశ్యము. సం. వి. నిర్దేశింపఁదగినది.
నిర్దేష్ట. సం. విణ (ఋ. ఈ. ఋ) నిర్దేశించువాఁడు.
నిర్దోషము. సం. విణ. దోషములేనిది: చూ, సమీచీనము. 2.
నిర్ధనుఁడు. సం. విణ. చూ, చేబోడి.
నిర్ధరించు సం స. క్రి. నిర్ధారణచేయు: చూ, నిరూపించు. [నము. (1)
నిర్ధాగణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=: చూ, నిదా
నిర్ధారణము. సం. వి. అ. న. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1. [నిర్ధార్యము.
నిర్ధారణీయము. సం. విణ. నిర్ధరింపఁదగినది:
నిర్ధారితము. సం. విణ. నిర్ధరింపఁబడినది.
నిర్ధార్యము. సం. విణ: చూ, నిర్ధారణీయము.
నిర్ధార్యుఁడు. సం. విణ. అపత్సంపదల యందొక్కతీరున నుండెడి ధైర్యముతో పూనిన పనిని విడువక చేయువాఁడు.
నిర్ధూతము. సం. విణ. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.
నిర్నిద్రము. సం. విణ. 1. నిద్రలేనిది; 2. జాగరూకతకలది.

నిర్బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము; 2. కదలమెదలఁగూడనికట్టు: చూ, బంధము. 1.

నిర్బంధించే. సం. స. క్రి: చూ, సంధించే.

నిర్భయము. సం. విణ. భయములేనిది: అఘోరము, అభయము, నిరాతంకము.

నిర్భయుఁడు. సం. విణ: అకుతోభయుఁడు, అభయుఁడు, అభీకుఁడు.

నిర్భరము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. ఎల్లః చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2.=నిబ్బరము. తిన్నని: చూ, హృద్యము.

నిర్భర్త్సనము. సం. వి. అ. న. 1: అదలుపు- అదల్పు, దట్టన. (సం. వ.)—తర్జనము; 2: చూ, లక్క.

నిర్భర్త్సించే. సం. స. క్రి: చూ, బెదరించే.

నిర్భర్త్సితుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

నిర్భిన్నము. సం. విణ: చూ, నిర్దళితము.

నిర్భేదించే. సం. స. క్రి: చూ, విదారించే

నిర్మదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముడిగిన యేనుఁగు. చూ, హస్తి; విణ. 2 మదములేనిది.

నిర్మర్యాద అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మలము. సం. వి. అ. న.=నిచ్చెలము. అకళంకము, నిర్మాల్యము: చూ, శుద్ధము 3; 2. అభ్రికము: చూ, శుద్ధము. 1, విణ 3. మయిలకానిది.

నిర్మలాంశము. అం. చూ, షష్ట్యంశములు.

నిర్మాణము. సం. వి అ న. 1: చూ, నిర్మితి; 2. చూ, యోగ్యత; 3. సారము: చూ, సత్యము. 1. [వాఁడు: నిర్మాయి.

నిర్మాత. సం విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) నిర్మించే

నిర్మాయి. సం. విణ (న్. ఈ. న్.): చూ, నిర్మాత.

నిర్మాల్యము. సం. విణ. ధరించి తీసివేసినది: చూ, నిర్మలము. 1.

నిర్మించే. సం. స. క్రి: చూ, సృజించే.

నిర్మితము. సం. విణ. నిర్మింపఁబడినది: చూ, వ్యాపారము. 1. [నిర్మాణము.

నిర్మితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్మించుట:

నిర్మిమీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నిర్మింపనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

నిర్ముక్తము. సం. వి. అ. పుం. కుబుసము విడిచినపాము: చూ, సర్పము.

నిర్ముక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సంగము విడిచినసన్యాసి: చూ, సన్యాసి; విణ. 2. సంగమువిడిచినవాఁడు.

నిర్ముక్తార్థవ్యము. అం. చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మూలము. సం. విణ. వేరులేనిది.

నిర్మూలించే. సం. స. క్రి. 1. వేరులేనిదిగాఁ జేయు, 2. నాశముచేయు.

నిర్మూపకము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మృష్టము సం. విణ. తుడవఁబడినది.

నిర్మోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము కుబుసము: చూ, సీదరము. 3; 2 కుబుసము: చూ, వస్త్రము; 3. విడుపు: చూ, విమోచనము; 4. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

నిర్యంత్రణము. సం. విణ: చూ, నిరర్గళము.

నిర్యంత్రితము. సం. విణ. అడ్డములేనిదిగాఁ జేయఁబడినది.

నిర్యాణము. సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుకడకన్ను: చూ, హస్తి; 2. చావు: చూ, మరణము; 3. చూ, మోక్షము. 1; 4: చూ, నిర్గతి.

నిర్యాతనము. సం. వి. అ. న. 1. పగతీర్చుట: 2. చంపుట. చూ, వధము; 3 అప్పులోనగువాని దీర్చుట; 4. దాఁచఁబెట్టినసొమ్ము మరల నప్పగించుట; 5. ఈవి: చూ, వితరణము. [వాంతిము. 2.

నిర్యాతము. సం. విణ. వెడలఁబడినది: చూ,

నిర్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బందన.

నిర్యూహము. సం. వి. అ.పుం. 1. సిగబంతి: చూ, భూషణము. 2; 2: చూ, నాగవాసము (3); 3: చూ, నిర్యాసము; 4. వాకిలి: చూ, సదనము. 1.

నిర్లక్ష్యము. సం. విణ: చూ, వహేలనము.

నిర్లజ్జము, సం. విణ. లజ్జలేనిది: తృణము.

నిర్లూత. వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ,మత్స్యము. 1.

నిర్వచనము సం. వి. అ. న. 1. అర్థవివరణముచేసి చెప్పుట; విణ. 2. మాటలేనిది.

నిర్వచనీయము సం. విణ. నిర్వచింపఁదగినది.

నిర్వచించు. సం. స. క్రి. నిర్వచనముచేసి చెప్పు.

నిర్వపణము. సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ, వితరణము.

నిర్వర్ణనము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

నిర్వర్తించు సం. ప్రే. నిర్వర్తిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు.

నిర్వర్తిల్లు. సం. అ. క్రి. నెఱవేఱు: చూ, రవణించు.

నిర్వహణము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రస్తుతకథయొక్క సమాప్తి: చూ, సంధి; 2: చూ, నిష్ఠ. 6.

నిర్వాహము. సం. విణ. గట్టిది: చూ, బెడిదము.

నిర్వహించు. సం. ప్రే. నిర్వహిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు. 2. నెఱవేఱు చూ, సక్తమగు.

నిర్వహిల్లు. సం. స. క్రి. 1 చూ, జేరగు. 9;

నిర్వాకము. వా. విణ. గొప్పకుచేసినపని.

నిర్వాణము. సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి చూ, మోక్షము. 1; 2. నాశము: చూ, రుత్త; 3. సుఖము: చూ, సంతోషము; 4. ఏనుఁగు నీళ్లలోమునుఁగుట: చూ, హస్తి; విణ. 5. చెల్లాఱినది (దీపము నిప్పులోనగునది): 6. నీళ్ళమునిఁగినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

నిర్వాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2: చూ, భారవాహుఁడు; విణ. 3. శాంతుఁడైనముని: చూ, సన్యాసి; 4. శాంతిఁబొందినది (వహ్ని మొ.)

నిర్వాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. చలింపని గాలి: చూ, వాయువు: విణ. 2. గాలిలేనిది (చోటు మొ.) గాలిలేని దేశాలకుపేరు (అనికొందఱు): నివాతము.

నిర్వాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపవాదము: చూ, నెగ్గింపు; 2. వాదములేమి; 3. నిశ్చితవాదము.

నిర్వాపణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వధము; 2: చూ, వితరణము.

నిర్వాసనము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-నిరాసనము: చూ, వధము; 2. వెళ్లఁగొట్టుట

నిర్వాసితము. సం విణ. వెళ్లఁగొట్టఁబడినది.

నిర్వాస్యము. సం. విణ. వెళ్లఁగొట్టఁదగినది.

నిర్వాహకుఁడు. సం. విణ. నిర్వహించువాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.

నిర్వాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. బలిమి:చూ, శక్తి. 1; 2. జరుగుఁబాటు: చూ, వృత్తి.2.

నిర్వికారుఁడు. సం. విణ. వికారములేనివాఁడు.

నిర్విఘ్నము. సం. విణ. విఘ్నములేనిది: చూ, విశృంఖలము.

నిర్విణ్ణుఁడు. సం.విణ. నిర్వేదమునొందినవాఁడు.

నిర్వివాదము. సం. విణ: చూ, అవివాదము.

నిర్విశేషము. సం. విణ. విశేషములేనిది.

నిర్విష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అతివస *: చూ, విష; విణ. 2. విషములేనిది.

నిర్విష్టము. సం విణ. 1. చొరఁబడినది; 2. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3 నిలిచినది. [నిష్కృతి.

నిర్వీర్యము. సం. విణ. వీర్యములేనిది: చూ,

నిర్వృతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విణ. 2. సుఖించినది చూ,

సంతోషము; 3. వశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము.

నిర్వృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము: 2. ఉనికి: చూ, సమాశ్వాసము; 3. నాశము: చూ, రత్న. [సిద్ధము. 3.

నిర్వృత్తము. సం. విణ. సెలవేఱినది: చూ,

నిర్వృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంతోషము; 2. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 3. సెలవేఱుట; విణ. 4. వృత్తిలేనిది.

నిర్వేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. తత్త్వజ్ఞానదుఃఖేర్ష్యాదుల చేతఁగలుగు హేయత్వబుద్ధి: చూ, బుద్ధి; అం. 2. సంచారీ భావములు 33 లో నొకటి (ఓచెలీ! యాతనింజూడకున్న మణిమయాభరణంబులు శిలలును, హారములు సమదగ్రిపుచినుకులుగను గాన్పించుచేన్నవి!). చూ, సంచారీభావములు.

నిర్వేదించు. సం. అ. క్రి. నిర్వేదపడు: చూ, వినుగు. 2.

నిర్వేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. కూలి: చూ, వేతనము; 2. జీతము. చూ, వేతనము; 3 భోగము· చూ, భుక్తి. 2; 4. మూర్ఛపోవుట. చూ, రోగము. 1.

నిర్వైరము సం. విణ. వైరములేనిది.

నిర్వ్యధనము. సం. వి. అ. న. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

నిర్వ్యాజము. సం. విణ. నెపములేనిది.

నిర్వ్యాపారాంబష్టన్యాయము. పా. పనిలేని మంగలి పిల్లితలగొఱుగుననురీతి. [క్షితము.

నిర్వ్యూఢము. సం. విణ. త్యక్తము: చూ, సము

నిర్హరణము. సం. వి. అ. న. 1. నిశ్శేషముగా హరించుట; 2 పీనుఁగును కాల్చుట.

నిర్హాదము సం. వి. అ పుం. రూ-నిర్హ్రాదము, ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిర్హారము. సం. వి. అ. పుం. నిర్హృతి: చూ, అస్థ్యపకర్షణము.

నిర్హారి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) దూరముగా వ్యాపించునట్టిది (పరిమళము): చూ, సమాకర్షి. [ముల్లులోనగునది}.

నిర్హృతము. సం. విణ. ఊడఁబెఱికినది. (నాటిన

నిర్హృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిర్హారము.

నిర్హ్రాదము. సం.వి.అ. పుం:చూ,రూ-నిర్హాదము.

నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షము. పా. అకారణముగ కలిగినదయ (వాడుక)

నిర్హేతుకము. సం. విణ: చూ, అహేతుకము.

నిఱు. వై. ఉప.=నిర్. మిక్కిలి. "నిఱుపేద" : చూ, పెచ్చు. 1. [వాఁడు.

నిఱుపేద. వై. వి. రూ-ఇఱుపేద: చూ, బీద

నిఱునీలుగు. దే. అ. క్రి. (నీలుగు + నీలుగు) 1. మిక్కిలినీలుగు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు.

నిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి.(రూ-నిల్వఁబడు-నిలువఁబడు.) 1. నిలుచుండు, నిలుచు· చూ, మట్టుపడు; 2. అభ్యంతరమగు: చూ, పట్టుపడు; 3. ప్రతిష్ఠితమగు. రూ-నిల్వఁబడు, నిలుచు-నిల్చు.

నిలక. దే. వి: చూ, నిలుగు. 1.

నిలకడ. దే. వి: చూ, రూ-నిలుకడ.

నిలయము. సం. వి. అ. పుం. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1. [వు: చూ, శేషము. 1.

నిలవ దే. వి. (రూ-నిలువ-నిల్వ) నిలిచినవస్తు-

నిలవరము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిలింపుఁడు. సం వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; 2. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

నిలీనము. సం. విణ. మిక్కిలి అడఁగినది: చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిలుకడ దే.వి.(రూ-నిలకడ-నిల్కడ.) 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. స్థైర్యము.భార. విరా. 2, ఆ. 315: చూ, స్థితి. 3; 3: చూ, విరామము; 4. తక్కువ:చూ,పరిమితి. 2; అం, 5. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

నిలుగు. దే.వి. నిలుచేట: నిలక, నిలుపు-నిల్పు-నిలువు; అ. క్రి. 2. ఒళ్లువిఱుచుకొను. స్వా. 3, ఆ. 58, (రూ-నీలుగు-నీల్గు-ఈలుగు)

నిలుచు. దే. అ. క్రి. రూ-నిల్చు. 1. నిలుచుండు. చూ, మట్టుపడు; 2: చూ, నిలఁబడు. 3; 3: చూ, నిలఁబడు. 2; 4: చూ, వసించు. 5: చూ, శేషించు.

నిలుచుండు దే. అ. క్రి: చూ, నిలుచు. 1.

నిల్చుండు. దే. అ. క్రి.—పై.—

నిలుచుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—

నిలుచున్నవాఁడు. వా. వి· ఊర్ధ్వంధముఁడు, ఊర్ధ్వస్థుఁడు

నిలుపు. దే. వి. రూ-నిల్పు. 1: చూ, నిలుగు 1; 2 చూ, నిష్ఠ. 7. భార. శాం. 4, ఆ. 111; 3. ప్రతిష్ఠ. చూ, సన్మానము; 4: చూ, రూ-నిలకడ. భాగ. దశ. 2, ఆ. 355; విశే. 5. నిలుపునది. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 266; 6 స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము; క్రి. 7. నిలువఁబెట్టు· నిలువరించు-నిల్వరించు; 8. అడ్డగించు: చూ, వారించు; 9. స్థిరపఱచు: చూ, స్థాపించు; 10: చూ, నిలుపుచేయు.

నిలుపుచేయు. వా. స. క్రి: అపు, అపుచేయు, నిలుపు, నిలుపుచేయు, నిలుపుదలచేయు. (సం ప).—ఉత్తంభించు.

నిలుపుదలచేయు. వా. స. క్రి.—పై.—

నిలుపోపు. దే. అ. క్రి. (నిలుపు + ఓపు): చూ, సహించు.

నిలువ. దే. వి: చూ, రూ-నిలవ. [7,ఆ.178.

నిలువఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నిలఁబడు. కై.

నిలువరము. దే. విశే. 1. (నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము) స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము; 2. (రూ-నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము) యాథార్థ్యము): చూ, సత్యము. 1; 3. (రూ-ఇలవరము-ఇలువరము - ఇలువారము-ఇలారము,నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము): చూ, సదనము. 1.

నిలువరించు. దే. అ. క్రి. రూ-నిల్వరించు. 1. చలింపక నిలుచు. భార.విరా.5,ఆ. 181; అం క్రి. 2. చలింపక నిలుపు. కళా. 8, ఆ. 121; 3: చూ, నిలుపు. 7.

నిలువారము. దే. విశే: చూ, రూ-నిలువరము.

నిలువు. దే. వి. 1· చూ, నిలుగు 1; 2 చేయి మీఁది కెత్తుకొని నిలుచున్న పురుషుని చేయి పొడవుకొలఁది; 3. మీఁదిఅంతస్తు, మేడ. లక్ష్మి. 4, ఆ. 131· చూ, సదనము. 1; 4 ఆకృతి చూ, రూపు. 3; 5. చేనిలో కొంత కోసినతర్వాత కోయఁగలభాగము.

నిలువుఁగొలువు. దే వి. నిలుచుండి చేయు సేవ: చూ, సపర్య.

నిలువుగాళ్లు. దే. వి. బ. తావకాళ్లకు వెనుక మాను మొదలైనవాని కాధారముగా నాటిన రాటలు: చూ, స్తంభము. 1.

నిలువుజీతము. ద్వ. వి. నిలుచుండి సేవ చేయువాని జీతము: చూ, వేతనము

నిలువునీగగుట. జా. ఒడలంతయు కంపమొందుట. "నిలువునీరగుచెంతయనంటి కంబముల్." (కవికర్ణరసాయనము)

నిలువుబొట్టు. వా. వి. వైష్ణవభక్తులబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నిలువులు. దే. వి. బ: చూ, అరిగాళ్లు.

నిలువోపు. దే. అ. క్రి: చూ, నిలుపోపు.

నిల్కడ. దే. వి: చూ, రూ-నిలుకడ.

నిల్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిలుచు

నిల్పు. దే. వి: చూ, రూ-నిలుపు.

నిల్వ. దే. వి: చూ, రూ-నిలవ.

నిల్వఁబడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిలఁబడు.

నిల్వరము. దే. విశే: చూ, రూ-నిలువరము.

నిల్వారించే. దే. అ. క్రి, అం. ప్రే: చూ, రూ-నిలువరించే. (చలింపక నిలుచేటకు.-భార. భీష్మ. 2, అ. 241.)

నివరి. వై. వి.=నీవారః. రూ-నీవరి- నివ్వరి. వి త్తకపుంపువరి: చూ, ధాన్యము.

నివర్తనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరలఁబాటు, అం. 2: చూ, తారాక్రియలు.

నివర్తించే సం. ప్రే. నివర్తిల్లఁజేయు: చూ, విసర్జించే.

నివర్తితము. అం. 1· చూ, ఊరూక్రియలు; విశ. 2. మరలఁబడినది. అపావృత్తము, ఆవర్తితము, నివృత్తము

నివర్తిలు. సం అ. క్రి రూ-నివర్తిల్లు. మరలఁబడు· చూ, పటిప్లిల్లు.

నివర్తిల్లు సం. అ. క్రి —పై—

నివసతి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. ఇల్లు చూ, సదనము 1. [సీమ 1.

నివసథము. సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ,

నివసనము. సం. వి. అ న చూ, నివసతి.

నివసించే. సం. అ. క్రి. చూ, వసించే

నివహము. సం. వి. అ. పుం. గుమి చూ, సమూహము.

నివాకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీవాకము. జనుఘుంట మొదలగువానిగుండ ధాన్యాదుల వెల ప్రసిద్ధపఱచుట. వ్యవహారాదులయందు న్యూనాధిక్యములు లేక కలిగినది పలుకుట (అనికొందఱు), మహార్ఘములైనధాన్యాదుల యందలి జనుల యాదరాతిశయము (అనికొందఱు)· చూ, ప్రియామము.

నివాతకవచులు. పా. సంహ్రాదుఁడు గొప్పతనముపలనఁబొందిన మూఁడుకోట్ల రక్కసులు. మణిమతీపుర నివాసులు. వీరిని అర్జునుఁడు సంహరించెను.

నివాతము. సం. వి. అ పుం. 1. ఆసరా: చూ, ప్రాపు. 2; విశ. 2. కవచము: చూ, వారణము; 3: చూ, నిర్వాతము.3; 4. గట్టి: చూ, బెడిదము.

నివాపము. సం. వి. అ. పుం. పితాళ్లనుద్దేశించి నువ్వులునీళ్లు విడుచేటలోను గాఁగల కర్మము: (తర్పణము.)(తిలోదకమునువిడుచేట.)

నివారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వారణము.1.

నివారణీయము సం. విశ అడ్డగింపఁదగినది.

నివారించే. సం. స. క్రి: చూ, వారించే.

నివారితము. సం. విశ. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

నివాసము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నివాసనము-నివసము-నివసనము-వసనము-వాసము-నివసానము) 1. ఇల్లు· చూ, సదనము. 1; 2 చోటు. చూ, స్థానము. 1 (న్. న అనికొందఱు.) [చేయువాఁడు.

నివాసి. సం. విశ (న్. ఈ. న్) వాసము

నివాళి. వై. వి. (రూ-నివాళిక-నివ్వాళి-నివ్వాళిక)=నిరాజన: చూ, హారతి.

నివాళించే. వై. అ. క్రి. ఆరతెత్తు.

నివాళిక. వై. వి =: చూ, రూ-నివాళి (స్వార్థమున కప్రత్యయము)

నివాళికరములు. వై. వి బ· చూ, హాణిగలు.

నివాళితము. సం. విశ. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 1.

నివిష్టుఁడు. సం. విశ. 1. కూర్చున్నవాఁడు; 2. ప్రవేశించినవాఁడు.

నివీతము సం. వి. అ. న. 1. కంఠలంబితము, మెడనుదండవలె వ్రేలెడు జన్నిదము: చూ, యజ్ఞోపవీతము. విశ. 2. ప్రావృతము, కప్పుకొనుకోక: చూ, వస్త్రము.

నివీతి. సం. వి. న్. పుం. నివీతముగలవాఁడు.

నివుడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిగుడు.

నివుడుచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచే.

నివుడ్చు. దే. ప్రే.—పై—

నివురు. దే. స. క్రి: చూ, నిమురు. 2. భాగ.4, స్కం, 228.

నివులు. దే. వి: చూ, రూ-నిగులు.

నివృతము. సం. విణ. నలుప్రక్కలచుట్టఁబడినది: చూ, పరిక్షిప్తము.

నివృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ,మరలఁబాటు.

నివృత్తము. సం. విణ. మరలఁబడినది: చూ, నివర్తితము. 2.

నివృతి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. నలుప్రక్కలచుట్టుట.

నివృత్తు. సం వి. త్. పుం:చూ, రూ-నీవృత్తు.

నివేదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుక: చూ, బుద్ధి; 2: చూ, సమర్పణము.

నివేదించు. సం. స. క్రి. 1. ఎఱిఁగించు: చూ, బోధించు, 2: చూ, సమర్పించు.

నివేదితము. సం. విణ. 1. ఎఱిఁగింపఁబడినది; 2. సమర్పింపఁదగినది. చూ, సన్యస్తము. 2

నివేశము. సం వి. అ. పుం. 1. ఇల్లు· చూ, సదనము. 1; 2 చొరవ: చూ, ప్రవేశము; 3· చూ, శిబిరము; 4· చూ, వివాహము; 5. ఇల్లడ: చూ, వాడిక; అం. 6: చూ, కరణములు.

నివ్వటించు. వై. ప్రే. నివ్వటిల్లఁజేయు.

నివ్వటిలు. వై. అ. క్రి. రూ-నివ్వటిల్లు. 1.చూ,వ్యాపించు.భార. కల్య. 1, ఆ. 228; 2. పూర్ణమగు అం, భా తృ 101· చూ, మెండుకొను; 3. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 4. కలుగు: చూ, సంభవించు, 5:చూ, సిద్ధించు

నివ్వటిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—

నివ్వరి వై. వి.=నీవారః: చూ, రూ-నివరి.

నివ్వాళి. వై. వి.=నీరాజన· చూ, రూ-నివాళి.

నివ్వాళిక. వై. వి:=-పై- [కరణబంధములు.)

నివ్వీటితము. అం: చూ, అదూషితములు. (వ్యాన

నివ్వెర. దే. వి. (రూ-నివ్వెఱ- నివ్వెఱఁగు.) 1. చూ, భ్రాంతి; 2: చూ, వింత. 1; 3. పారవశ్యము. స్వా. 5, ఆ. 65: చూ, విస్మృతి; 4. నిశ్చేష్టత:చూ, వెఱవెఱపాటు; 5. మిక్కిలిభయము: చూ, వెఱపు.

నివ్వెఱ. దే. వి. —పై—

నివ్వెఱఁగు దే. వి. —పై—(పారవశ్యమునకు. —భార. భీష్మ. 2, ఆ. 157)

నివ్వెఱపడు. దే. అ. క్రి 1: చూ, విస్మృతినొందు; 2: చూ, వెఱఁగుపడు; 3. భ్రాంతిపడు. భార. విరా. 4, ఆ. 85; 4. మిక్కిలి భయపడు: చూ, భయపడు.

నివ్వెఱపాటు. ద్వ. వి: చూ, నివ్వెర. (పారవశ్యమునకు.—కళా. 5, ఆ. 2; మిక్కిలి భయమునకు.—భార. భీష్మ. 1, ఆ. 87)

నిశ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 =నిసి. రేయి: చూ, రాత్రి; 2 పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, మ్రానిపసుపు; పా. 4. ఒక వృత్తము. న, న, ర, ర, ర, ర గణములు. 9 యతి.(11 వ ఛందస్సు): చూ, వృత్తము.1.

నిశంకబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కలులలో నొకతెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాణ్వశాఖ: చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు)

నిశాంకుశ. సం. వి అ. స్త్రీ. జిబిలిక*: చూ, హ్రిస్వగవేధుక.

నిశాంతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు. చూ, సదనము. 1; 2 చూ, వేగుజాము; విణ. 3. మిక్కిలి అడఁగినది. చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిశాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు, రేకోఁడు: చూ, హిమాంశువు.

నిశాఖ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, నిశ. 2.

నిశాచరి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రాక్షసి. 1; 2: చూ, ఱంకులాఁడి; 3. చూ, నిశాటవము. [సుఁడు. 1.

నిశాచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, రాక్ష

నిశాటనము. సం. వి. అ. పుం. పయిఁడికంటి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

నిశాటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిశాచరుఁడు.
నిశాతము. సం. విణ. మిక్కిలివాఁడిచేయఁబడినది: చూ, శాతము. 1.
నిశాని. వా. వి. 1. సంస్థానాధిపతులు ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు తమకోటముందు వాయింపించెడు మంగళధ్వని; 2. వివాహాది శుభకర్మములలో ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు వాయించెడు మంగళధ్వని; 3 చేదు వురాని వాని వ్రాలునకు మాఱుగా (వ్రాయు (వేయు) గుఱుతు. (ఎడమచేతి బొటనవ్రేలి ముద్ర). "నిశానీదారు."
నిశాపతి. సం. వి ఇ. పుం. 1: చూ, నిశాకరుఁడు; 2. కర్పూరము: చూ, సిరము.
నిశారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.
నిశారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీశారము. వేలికప్పుడుదుప్పటి, శరీరమంతయుఁగప్పు పరికిణి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము.
నిశావైజయికము. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.
నిశితము. సం. విణ. 1· చూ, నిశాతము; 2. సానఁబెట్టఁబడినది (పదును పెట్టఁబడిన ఖడ్గాదులు): క్ష్ణుతము, తేజితము.
నిశిపతి. సం. వి.ఇ. పుం:చూ, రూ-నిశాపతి. 1.
నిశీథము. సం. వి.అ. పుం.=నిసి. 1. నడురేయి: చూ, రాత్రి; 2. రేయి: చూ, రాత్రి.
నిశీథిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేయి:చూ, రాత్రి.
నిశ్చయము. సం. వి. అ. పుం.=నిచ్చెయము: చూ, సత్యము. 1. [సృజించు.
నిశ్చయించు. సం. స. క్రి. నిర్ణయించు: చూ,
నిశ్చల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; విణ. 2.=నిచ్చలము. కదలనిది: చూ, స్థావరము.
నిశ్చలతపస్వియగుట. అం: చూ, నియమములు.
నిశ్చాయకుఁడు. సం. విణ. నిశ్చయించువాఁడు.

నిశ్చింతుఁడు. సం. విణ. చింతలేనివాఁడు.
నిశ్చితము. సం. విణ. నిశ్చయింపఁబడినది: చూ, స్థిరము. 3.
నిశ్చేష్టత. సం. విణ: చూ, వెఱవెఱపాటు.
నిశ్చేష్టాకరణము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక మన్మథబాణము: చూ, బాణము. 1.
నిశ్చేష్టితుఁడు. సం.విణ. చేష్టలుతక్కినవాఁడు.
నిశ్రేణి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1=:చూ, నిచ్చెన.
నిశ్రేణికము. అం: చూ, శుభావర్తములు (చూ, అగంతుకములు 653 పారట.)
నిశ్రేయము. సం. వి. అ. న: చూ, సదాపు*.
నిశ్రేయసము. సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి:చూ, మోక్షము. 1; 2. మేలు: చూ, శుభము. 1.
నిశ్రేయసుఁడు సం. వి. అ.పుం:చూ, శివుఁడు.
నిశ్వసనము. సం. వి. అ. న. రూ-నిశ్వాసము: చూ, నిట్టూరుపు. [చూ, నిట్టూరుచు.
నిశ్వసించు. సం అ. క్రి రూ-నిశ్వాసించు:
నిశ్వాసనము. సం. వి. అ. పుం:చూ, నిట్టూర్పు.
నిశ్వాసము. సం. వి అ. పుం. 1.—పై—; అం. 2: చూ, ఆగమములు.
నిశ్వాసించు. సం. అ. క్రి:చూ, రూ-నిశ్వసించు.
నిశ్శబ్దక్రియలు. అం అవాపము, నిష్క్రమము, విక్షేపము, ప్రవేశము. (4)
నిశ్శబ్దము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాళమానలఘుచతుష్టయకాలము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 2. శబ్దములేనిది (ఆకారాంతస్త్రీలింగమైనప్పుడు రాత్రి అర్థము); అం. 3: చూ, కాలప్రాణము. [రహస్యము.
నిశ్శలాకము. సం. విణ. ఏకాంతము: చూ,
నిశ్శేషము. సం. విణ. అంతయు: చూ, సర్వము.
నిశ్శోధ్యము. సం. విణ. కడుగుటలోనగు వాని చేత గరగరికైనది: చూ, శోధితము.
నిషంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమ్ములపొది: చూ, బాణము. 1; 2. మిక్కిలిసంగము: చూ, సంయోగము.

నిషంగరచనాప్రవచనము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

నిషంగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, విలుకాఁడు. [డినది: ఆసితము.

నిషణ్ణము. సం. విణ. 1. ఉండినది; 2. కూర్చుం

నిషదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిషాదము. 2. [సదనము. 1; 2. కూర్చుండుట.

నిషద్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. దుకాణము: చూ,

నిషద్వర. సం. వి. అ. స్త్రీ రేయి: చూ, రాత్రి. [కాదము. 2.

నిషద్వరము. సం. వి. అ. పుం. అడుసు: చూ,

నిషధము. సం. వి. అ. పుం. 1. వర్షపర్వతములు 7 లో నొకటి (ఇది హరివరమనెడు వర్షమునకు ఉత్తరమందు బాలసూర్యప్రకాశమై యుండును.): చూ, పర్వతము; 2. ఒకదేశము: చూ, సీమ. 1; విణ. 3. గట్టి: చూ, బెడిదము.

నిషా. వా. వి. మత్తు.

నిషాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకబోయపల్లె: చూ, దేశము; 2. ఒకస్వరము (మనస్సు దీనియందు నిషాదించును (కూర్చుండును) సప్తస్వరములలో కడపటిదగుటవలన దీనియందు స్వరములన్నియుఁ జేరియుండును): చూ, స్వరము. 2. (సప్తస్వరములు.)

నిషాది. సం. వి. న్. పుం. చూ, హస్త్యారోహుఁడు. [భాష. 1.)

నిషాదిని. అం: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు.(చూ,

నిషాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పుల్కసుఁడను ఒకబోయ: చూ, వ్యాధుఁడు.1; 2. చూ, మాల. (1) [సంయుతహస్తములు.

నిషిద్ధము. సం. విణ. 1. నిషేధింపఁబడినది; చూ,

నిషూదనము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నిషేకప్రస్తుతము. పా. గర్భాధానము: చూ, శోభనము. (సంయోగము)

నిషేకము. సం.వి.అ.పుం: చూ, నిషేకప్రస్తుతము.

నిషేధము. సం. వి. అ. పుం: అంగులితోరణము, ఆచ్ఛాదనము, ఊమము, నిష్కృతి. (తె. వ.)—గెంటుట, త్రోపుడు, నూకుడు.

నిషేధించే. సం. స. క్రి: నిరాకరించే.(తె.వ.).—అఁగు, ఒత్తు, గెంటు, త్రోద్రోపులాడు, త్రోయు.

నిషేవణము. సం. వి. అ. న. 1. చక్కఁగా సేవించేట; 2: చూ, సోమపానము.

నిషేవితము. సం. విణ. చక్కఁగా సేవింపఁబడినది: చూ, సేవితము.

నిషేవ్యము. సం. విణ. చక్కఁగా సేవింపఁదగినది.

నిష్కంత్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిష్కపటి. సం. వి. ఇ పుం. 1. నిక్కపువాఁడు: చూ, సత్యవంతుఁడు; 2. కపటములేనివాఁడు: అకౌటిల్యుఁడు, నిష్కపటుఁడు. (తె. వ)—అంబస్తు, దమ్ముఁడు.

నిష్కపటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. మాడ: చూ, హిరణ్యము. 2; 2. పైఁడి, టంకము: చూ, లోహము. 1; 3. నూటయెనిమిది మాడలు (సువర్ణములు): చూ, హిరణ్యము. 3; 4. పతకము: చూ, భూషణము. 2; 5. చూ, పలము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. వెండి: చూ, లోహము. 1.

నిష్కర్ష. సం. వి. అ. పుం. నిశ్చయము; చూ, సత్యము. 1. (శ. ర.) (అ. స్త్రీ. అని కొందఱు).

నిష్కర్షము. అం. 1: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 2: చూ, అవరోహివర్ణగతాలంకారములు. [స్పృజించే.

నిష్కర్షించే. సం. స. క్రి. నిశ్చయించే: చూ,

నిష్కళ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. రూ-నిష్కలి. విగతార్తవ, ముట్లుడిగిన ఆఁడుది: చూ,

స్త్రీ; విశే. 2. కళలేనిది; 3. వీర్యములేని
ది: నిర్వీర్యము. [నిష్కళ. 1.
నిష్కళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-
నిష్కాముఁడు. సం. విశే: చూ, అకాముఁడు.
నిష్కాసితము. సం. విశే. 1. ఉనుపఁబడినది;
2. వెడలింపఁబడినది: చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్కుటము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిష్కూట
ము. 1. తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1; 2. అం
తఃపురము: చూ, సదనము. 1; 3. ఇంటితోఁట;
చూ, వనము. 2; 4. తలుపు: చూ, వాకిలి;
5. మడి: చూ, భూమి. 1.
నిష్కుటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి *:
చూ, ఏలకి.
నిష్కులి. అం: చూ, శస్త్రములు. [టము. 1.
నిష్కుషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిష్కు-
నిష్కుహము. సం. వి. అ. పుం.—పై—
నిష్కూజితము. అం: చూ, సంచారీవర్ణగతా
లంకారములు. [నిష్కుటము. 1.
నిష్కూటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
నిష్కూహము. —పై—(రూ- నిష్కుహము)
నిష్కోపి. సం. విశే: అకోపుఁడు, అక్రోధనుఁ
డు.
నిష్కృతము. సం. విశే. 1. ప్రాయశ్చిత్తము
చేయఁబడినది; 2. చేయఁబడినది: చూ,
వ్యాపారము. 1. [శ్చిత్తము; 2. చేయుమి.
నిష్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రాయ
నిష్క్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెడు కు
లము: చూ, వంగడము; 2. సంపత్తు: చూ,
బుద్ధి (శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము,
ధారణము, ఊహ, అపోహము, అర్థవిజ్ఞాన
ము, తత్త్వవిజ్ఞానము అను ఎనిమిది విధము
లైన బుద్ధిసామర్థ్య విశేషములు నిష్క్రమ
మనంబడును); 3: చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్క్రాంతము. సం. విశే. బయలువెడలినది.
నిష్క్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బయలువెడలు
ట: చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్క్రియము. అం. 1: చూ, తారాక్రియలు;
2: చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు.
నిష్ఠ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఉనికి: చూ, స్థాన
ము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్త; 3. తుది:
చూ,నుద. 3; 4. ముగియుట: చూ, సమాప్తి.
1; 5. వేఁడికోలు: చూ, యాచన; అం.
6: చూ, నాటకసంధులు (రూ-నిష్ఠము):
చూ, నిర్వహణము. 2; వా. 7. నిలుపుట:
ఉత్తంభనము. (తె. వ.)—నిలుపు-నిల్పు.
నిష్ఠానము. సం. వి. అ. న. మజ్జిగపులుసు: చూ,
మజ్జిగ.
నిష్ఠించు. సం. అ. క్రి. స్థిరమగు.
నిష్ఠితము. సం. విశే. చేకూఁగానుంచఁబడినది.
నిష్ఠీవనపాత్రము. సం. వి. అ. న. పీకదాను:
చూ, పాత్రము. 6.
నిష్ఠీవనము. సం. వి. అ. న. ఉమియుట: నిరప
నము, నిష్ఠ్యూతి, నిష్ఠేవనము, నిష్ఠేవము.
నిష్ఠురము. సం. విశే. 1. కఠినము: చూ, బెడిద
ము; 2. పరుషోక్తి, పరుషము: చూ, శబ్ద
ము. 2. [ధుఁడు. 2.
నిష్ఠురుఁడు. సం. విశే. కఠినుఁడు: చూ, వ్యా
నిష్ఠూతము. సం. విశే. రూ- నిష్ఠ్యూతము. ప్రో
యఁబడినది: చూ, విద్ధము. [నిష్ఠీవనము.
నిష్ఠేవనము. సం. వి. అ. స్త్రీ, అ. పుం: చూ,
నిష్ఠేవము. —పై —
నిష్ఠ్యూతము. సం. విశే. 1. ఉమియఁబడినది;
2: చూ, రూ-నిష్ఠూతము.
నిష్ఠ్యూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిష్ఠీవనము.
నిష్ణాతుఁడు. సం. విశే: చూ, సమర్థుఁడు.
నిష్పక్వము. సం. విశే. ఎనిమిదవపాలు మిగులు
నట్లు కాఁచఁబడిన కషాయాదులు, క్వథిత
ము: చూ, బృంగుడు. 1.

నిష్పత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నెఱవేఱుట: చూ, సిద్ధి. 1; 2. పరిసమాప్తి: చూ, సమాప్తి. 1; పా. 3. (Ratio) సంబంధము; రెండు సంఖ్యలకుగల సంబంధము. (సమాంతర సంబంధము నిష్పత్తి. నిరంతరసంబంధము. సమ సంబంధము; అనులోమనిష్పత్తి. వర్గసంబంధము నిష్పత్తి. అంత్యమధ్య సంబంధము నిష్పత్తి సమగుణకసంబంధము నిష్పత్తి. విలోమ సంబంధము మొ.)

నిష్పన్నము. సం. విణ: చూ, నిర్వ్యాప్తము.

నిష్పాదనము. సం. వి. అ. న: చూ, నిష్పత్తి.1.

నిష్పాదించే. సం. స. క్రి: చూ, సిద్ధించే.

నిష్పాదితము. సం. విణ. సిద్ధించినది: చూ, సిద్ధము. 3. [సిద్ధము. 3.

నిష్పాద్యము. సం. విణ. సిద్ధింపఁదగినది: చూ,

నిష్పావము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుములు: చూ, ధాన్యము; 2. చేటగాలి: చూ, వాయువు; 3: చూ, పవనము. 3, 4. పెసలు లోనగువాని పొట్టు: చూ, బరదు; 5. పొల్లు: చూ, సస్యము. 1; విణ. 6: చూ, స్థిరము.

నిష్పిష్టము. సం. విణ. చేక్కఁగానూఱఁబడినది: చూ, మర్దితము.

నిష్పేషణము. సం.వి.అ.న. చేక్కఁగానూఱుట

నిష్ప్రభము. సం. వి. అ. న. కాంతిలేని దివా చంద్రాదులు: చూ, అరోకము.

నిష్ప్రయోజకుఁడు. సం. విణ: చూ, వ్రిజె.

నిష్ప్రయోజనము. సం. విణ· చూ, వ్యర్థము.

నిష్ప్రవాణి. సం. విణ. ఇ. క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

నిష్ఫలము. సం. విణ. ఫలములేనిది: అతిముక్తకము, అసంగతము, అసంబంధము, అసంబద్ధము, పలాలము.

నిష్షమము. సం. అవ్య. నిదింపఁదగినవానియందు వర్తించేచు: దుష్షమము.

నిస్. సం.ఉప. ఇది 'నిర్' యొక్క రూపము నే పొందును.

నిసర్గగణములు.అం."య-ర-త-భ-జ-స-న-మ": చూ, అష్టగణలక్షణము.

నిసర్గము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వభావము; 2. కలిగించేట; 3: చూ, వితరణము.

నిసి. వై. వి.=నిశా-నిశీథ: చూ, నిశీథము. 1-2.

నిసిందా. వా. విణ. తెలియకుండునటుల కలిపి వ్రాసినది. "నిసిందావ్రాఁత."

నిసివెలుఁగు. ద్వ. వి: చూ, నిశాకరుఁడు.

నిసుంభితము. అం: చూ, కరణములు

నిసుఁగు. వై. వి.=శిశుకః-శిశు. రూ-నిసువు. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి: చూ, శిశువు; 2. స్తనపాయి. అచ్చ. యు, కాం 146: చూ, శిశువు.

నిసువు. వై. వి.=——పై.——

నిసృష్టము. సం. విణ. 1. దాఁచఁబెట్టినది· చూ, గవాస్యము, 2. మధ్యస్థము.

నిస్తంద్రిము. సం. విణ. చోరపఁగలది.

నిస్తరణము. సం. వి. అ. న. 1. దాఁటుట. చూ, లంఘు; 2: చూ, వెడలఁబాటు; 3: చూ, వెగవు [చూ, లంఘించే. 1.

నిస్తరించే. సం. స. క్రి. చేక్కఁగాదాఁటు:

నిస్తర్హణము. సం. వి. అ న: చూ, వధము.

నిస్తలము. సం. విణ. 1: చూ, వలితము. 3; 2: చూ, వృత్తము. 5

నిస్తారకము. సం. విణ. నిస్తరింపఁజేయునది.

నిస్తారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిస్తరణము.

నిస్తాలవ్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిస్తుషితము. సం. విణ. 1. మేలకనగా చేయఁబడినది; 2 పొట్టిపోఁగొట్టినది; 3. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

నిస్త్రింశము. సం. వి. అ. పుం. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; విణ. 2. కనికరములేనిది.

నిష్పందము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలిచలనము: చూ, లోలము. [పేతము.

నిస్పృహము. సం. విణ. ఆశలేనిది: చూ, విర

నిస్యందము. సం. వి. అ. పుం. కాఱుట.

నిస్రావము. సం. వి. అ. పుం. గంజి: చూ, వారుపుడు.

నిస్వనము. సం. వి. అ. పుం రూ-నిస్వానము ధ్వని: చూ, స్వరము. 3

నిస్వానము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిస్సంగుఁడు. సం. విణ. తనకుటుంబమును వర్జించి ఋషివలె సంచరించువాఁడు.

నిస్సంతతి. సం. విణ =నిస్సంతు. సంతానము లేనిది· (తె. వ).—నిస్సంతు

నిస్సంతు. వై. విణ.=నిస్సంతతి—పై—

నిస్సంధి. సం. విణ చూ, నిర్వ్యూహము.

నిస్సంపాతము. సం. వి. అ. పుం. అర్ధమరేయి: చూ, రాత్రి.

నిస్సత్తువ. వై. వి =నిస్సత్వ శక్తిలేమి: రూ-నిస్సత్తువు (సం వ).—అశక్తి, గ్లాని

నిస్సత్తువు. వై వి =—పై.—

నిస్సత్త్వమగు మి. అ. క్రి అశక్తియగు (తె. వ) —ఓటబు-ఓటాబు

నిస్సరణము సం. వి అ న. 1. ఇల్లులోనగు వాని ముందటిభాగము చూ, సదనము 1; 2 చావు చూ, మరణము, 3 ముక్తి చూ, మోక్షము 1; 4· చూ, వెడలఁబాటు, 5 చూ, వెరవు.

నిస్సాణము వై. వి.=నిస్సాణ. రూ-నిస్సాన ము 1. చర్మవాద్య విశేషము· చూ, భేరి, అం 2 చూ, అసద్ధవాద్యములు

నిస్సాళకము. వా. వి చూ, నికారము. 4,

నిస్సాణము. సం వి.అ.పుం.=:చూ,నిస్సాణము.

నిస్సానము సం. వి అ. పుం.=—పై—

నిస్సార. సం. వి. అ. స్త్రీ. అరఁటి *: చూ, రంభ. 2.

నిస్సారకము. అం: చూ, జన్యరాగములు. [శి—

నిస్సారము. సం.విణ.సారములేనిది:చూ,బెండు.-

నిస్సారుఁడు. సం. విణ: చూ, అబలుఁడు. 1.

నిస్స్వకుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

నిస్స్వుఁడు. సం. విణ. —పై.—

నిహంత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) చంపు· వాఁడు: చూ, హింసకుఁడు.

నిహాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ· చూ, రూ-నిహాక.

నిహతము. సం వి. అ. న. 1: చూ, పోచ్చే వేఁత; పుం. 2. అనుదాత్తస్వరము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, అనుదాత్తము); విణ. 3. చంపఁబడినది: చూ, సూదితము; 4. గుణింపఁబడినది· గుణితము.

నిహతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ చావు:చూ, మరణము.

నిహననము. సం. వి. అ. న చంపుట: చూ, వధము.

నిహాక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-నిహాక. 1. ఉడుము: చూ, బిలేశయ; 2. నీటియుడుము: చూ, బిలేశయ. [మంచు చూ, హిమము.

నిహారము సం వి. అ పుం. రూ-నీహారము.

నిహింసనము. సం. వి. అ. న: చూ, నిహననము.

నిహితము. సం. విణ ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

నిహీనతానములు అం. చాతుర్మాస్యము, సంస్థ, శత్రుశ్లోకము, చతుర్దశి, సౌత్రామణి,చిత్ర, ఉద్భిత్తు (7)· చూ, శుద్ధతానములు.

నిహీనుఁడు సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

నిహ్నవము. సం. వి. అ. పుం. 1:అవిశ్వాసము. (తె వ).— అపనమ్మకము- అపనమ్మిక; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, వహేలనము; 4. దాఁపరికము: చూ, బందు; 5. నమ్మిక. చూ, విశ్వాసము; 6. మఱుఁగు మాట· చూ, శబ్దము. 2.

నిహ్నవించు. సం. స. క్రి: చూ, మఱుఁగుపెట్టు.

నిష్పూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.మఱుఁగుపుచ్చుట: చూ, నిష్పావము. 4.

నీ

నీ. దే. స 1. నీవు అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2. సంబంధార్థమందు యుష్మచ్ఛబ్దమునకుం గల ప్రాతిపదికము; 3· చూ, నా. (2).

నీఁగు. దే. స. క్రి: చూ, నివర్తించే భార. అర. 5, ఆ. 289.

నీఁడు. వై. వి. కమ్మవారిబిరుదుపేరు. [1

నీకాయ్యము. సం.వి అ.పుం.ఇల్లు:చూ,సదనము

నీకాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము· 1; విశే. 3. తుల్యము: చూ, సమానము. 2.

నీకులోఁబడితిని. అం: చూ, చిహ్నములు.

నీకేతనము. సం.వి.అ. న: చూ,రూ-నికేతనము.

నీగపోగిస. వై. వి· చూ, బాలక్రీడ.

నీచపాత్రిలు. అం. విటచేటీపరిభృతులు నీచపాత్రిలు. (చూ, సూచ్యము.) [జౌగా.

నీచమిత్రిపురుషసంబుద్ధి. అం. ఓరి-ఓరీ, జౌర-

నీచము. సం. విశే. తక్కువైనది·చూ, వెలితి.2.

నీచమిత్రిసంబోధన. అం. ఓసి-ఓసీ.

నీచాఃకలహమిచ్ఛంతిసంధిమిచ్ఛంతిసాధవః.లో. నీచులు జగడముంగోరుదురు. యోగ్యులు కలయికంగోరుదురు. "ఉదా.—మాచేతనయినంతదనుకం గలుపుకోలుతనంబున కడంగుదము. "నీచాఃకలహామిచ్ఛంతి సంధిమిచ్ఛంతి సాధవ" అని ధర్మజ్ఞులు వచింతురుగాదె." (నీతిచంద్రిక). [మొ.

నీచార్థకములు. అం. చీ, సీ, ఇస్సిరో, గాఁడు.

నీచుఁడు. సం. విశే.=నీచే. 1: చూ, హీనుఁడు; 2: చూ, వామనుఁడు.

నీచే. వై వి.=నీచ. 1. ధూర్తుఁడు· చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అధముఁడు. చూ, హీనుఁడు.

నీచేతనము. వై. వి =నీచత్వ. 1: కేరడములు చేతనము, గట్టిదనము, టవళి; 2. అధమత్వము. [8: చూ, వహ్ని. 1.

నీటికానుపు. ద్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ బాల,కాం.

నీటికుప్ప. ద్వ. వి. 1: చూ, సముద్రము. వసు. 5, ఆ. 36; వా 2 జలమయము. చూ, సలిలము. [చూ, మత్స్యము. 1.

నీటికుమ్మరిపురుగు. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము:

నీటికూర. వై. వి· చూ, పద్మము 1.

నీటికెదురెక్కుపుట్టువు. ద్వ. వి చేఁప. వేం, అం. 71. చూ, మత్స్యము. 1.

నీటిచెంబు. ద్వ. వి. నీరుగలచెంబు· చూ, పాత్రము. 6. [ఋుత్కరము.

నీటిచాలు. ద్వ. వి దార. (సం. వ.)— ధార,

నీటిచూలి. ద్వ. వి. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1.

నీటితాళ. వై. వి: చూ, వాయువు.

నీటితాలుపు. ద్వ వి. చూ, మేఘము. 1

నీటితొట్టి. ద్వ. వి: చూ, లట్టు. 1. [ము.1.

నీటిదయ్యము. వై వి జలగ్రహము: చూ, మత్స్య

నీటిపాఁచి. వై. వి. ఆకాశమూలి*; చూ, తృణము. 1. [1, 2. చూ, నీటియిక్కు.

నీటిపుట్టుగు. ద్వ. వి. 1. తామర: చూ, పద్మము.

నీటిబిడ్డఁడు. ద్వ. వి చూ, నీటిచూలి.

నీటిబొట్టు. వై. వి: చూ, బొట్టు. 6.

నీటిమూట. వై. వి: చూ, నీరుముడియు.

నీటిమోపరి. దే. వి: చూ, నీటితాలుపు.

నీటియాట. ద్వ. వి. జలక్రీడ·;చూ,విలాసము.1.

నీటియావు. ద్వ. వి. ఉపిరిక: చూ, ధేనువు (నీటిఆవు అనియు) [ము. 1.

నీటియిక్కు. ద్వ. వి. కౌస్తుభమణి: చూ, రత్న

నీటిరాపి. వై. వి: చూ, నీటికుప్ప.

నీటిరిక్క. వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటిరిక్క: చూ, రిక్క.(నీరురిక్క)

నీటిరిక్క-సెల. ద్వ. వి. ఆషాఢము: చూ, మాసము.1. [2: చూ, సముద్రము.

నీటిఱేఁడు. ద్వ. వి. 1: చూ, వరుణుఁడు;

నీటిఱేనిరిక్క. ద్వ. వి. శతభిషము, నూఱుచుక్కలపోగు. రూ-నీళ్లఱేనిరిక్క చూ, రిక్క. [ల.ఘు.

నీటిలము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిట

నీటివంగ. వై. వి.=: చూ, రూ-నీరువంగ*.

నీటివ్రాలు. ద్వ. వి. 1 అసత్యము: చూ, వితథము; 2. నశ్వరము చూ, భంగురము. 1; జా. 3. నిలిచియుండనిది. "మనయశ్నంబులన్నియు నీటివ్రాలగును" (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.) [మత్స్యము 1.

నీటేఁగ. ద్వ వి. క్షుద్ర జలచరము చూ,

నీటు. దే. వి. 1. శృంగారగర్వము చూ, హంకారము; 2 చూ, విలాసము. 2, 3. క్రైసేఁత చూ, భూషణము. 2.

నీటుకత్తియ. ద్వ. విశే. నీటుగలది చూ, స్త్రీ

నీటుకాఁడు. దే విశే చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

నీడ దే.వి. 1 చూ, ప్రతిబింబము 1, 2 ఛాయ: చూ, వెలుతురు. 1; 3 ఎండలేమి, 4 చూ, రక్షకము. "తోడునీడ".

నీడము. సం. వి. అ. న 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; పుం, న. 2. పక్షిగూఁడు చూ, సదనము 1.

నీడోద్భవము. సం వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.

నీతకము వై వి.=నియతి. రూ-నీతము. నియమము చూ, దైసి. 1.

నీతము సం వి అ. న. 1. ధనము. చూ, విత్తము. 1; 2. ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; విశే. 3. పొందింపఁబడినది; 4 శిక్షింపఁబడినది. చూ, వినీతము; 5. తేఁబడినది ఆనీతము; వై. వి. (1)=నియతి. శకాం. 3, ఆ. 69: చూ, నీతకము

నీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. పొందించుట; పా. 3. దీనికి ఉపమానము.— చాణక్యుఁడు.

నీతిశాస్త్రము. అం. (దీనిని చాణక్యుఁడువ్రాసెను.): చూ, విద్యలు.

నీనుదుటనే పొద్దుపొడిచెనా. జా. అంతయు నీకే తెలియునా ? " కానిమ్ము. వేగిరింపకు ! నీనుదుటనెఁ బొద్దువొడిచినే." (కళాపూర్ణోదయము.)

నీపము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 2. నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 3. మంకెన*. చూ, రక్తకము; 4. పల్లయిరుగుడు*. చూ, శింశుప

నీరంధ్రము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; విశే. 2 సందులేనిది.

నీరకము. సం. వి. అ. న. బేగడ: చూ, శుభ్రము.1.

నీరక్షీరము. అం చూ, జాతస్మరాలింగనములు (చూ, ఆలింగనములు 2)

నీరజనము సం. వి. అ న.=నివ్వాళి రూ-నీరాజనము: చూ, హారతి

నీరజము సం. వి. అ న. 1. తామర. చూ, పద్మము. 1, 2: చూ, ముత్తెము; 3 చెంగల్వకోష్టు చూ, పారిభావ్యము; విశే. 4. నీటఁబుట్టినది

నీరదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము 1; 2. తుంగ*: చూ, హరిత. (తృణము 1.)

నీరధి. సం. వి. ఇ. పుం చూ, సముద్రము.

నీరనీరన్యాయము. పా. నీరునునీరునుగలిపిన యెడల విడఁదీయుట యసాధ్యమనురీతి.

నీరము సం. వి. అ. న.=నీరు చూ, సలిలము. (నీరశబ్దమునకు సంబంధించినశబ్దములు.— నీరకాకము, నీరదృతి, నీరపిప్పలి, నీరబిడాల, నీరబుద్బుద, నీరమానుష, నీరవర్తిక, నీరవార్తాక, నీరరుచి ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

నీరసము. సం. వి. అ. పుం. 1. దానిమ్మ *: చూ, రక్తబీజకము; వా. 2. శక్తిలేమి;విణ. 3. రసములేనిది: చూ, విరసము. 1.

నీరాకు. ద్వ. వి. పాఁచి: చూ, శైవలము.

నీరాఖువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, నీరుపిల్లి.

నీరాజనము.సం.వి.అ.న.= చూ,రూ-నీరజనము

నీరాట. ద్వ. వి. రూ-నీరాటము. 1. చూ, స్నానము; 2. జలక్రీడ: చూ, విలాసము.1.

నీరాటము. సం. వి. అ. పుం 1. చూ, రూ-నీరాట.1;2:చూ, రూ-నీరాట. 2; 3. నీటియందు చరించెడిజంతువు. చూ,మత్స్యము. 1.

నీరాటరేవు. ద్వ. వి. (రూ-నీలాటిరేవు-నీళ్లాటరేవు)స్నానముచేయురేవు. చూ,సరస్సు. 1.

నీరాడు. ద్వ. వి. 1. కూరాటిలో పోసెడు వేన్నీళ్ళు; అ. క్రి 2: చూ, స్నానమాడు.

నీరామని. ద్వ. వి. వర్షఋతువు: చూ, మాసద్వయము. [నీరార్చు.

నీరారుచే. దే. ప్రే. నీరాడఁజేయు: రూ-

నీరార్చు. దే. ప్రే.—పై —

నీరింకు. ద్వ. వి. ఎండు: చూ, మిడుకు. 8.

నీరిజే దే. వి ఒకఅడవిచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నీరిప్ప ద్వ. వి: చూ, మధూకము *.

నీరు వై. వి.=నీరమ్. 1. జలము: చూ, సలిలము; 2. కన్నీరు. భాగ. 1, స్కం. 430. చూ, సలిలము; 8. ఉచ్చ :చూ, మూత్రము; విణ. 4.చూ,స్వల్పము [చూ, సర్పము.

నీరుకట్టియ. వై. వి. రూ-నీరుకట్టె-నీర్కట్టె

నీరుకట్టు. ద్వ. వి. 1. అశ్మరి: చూ, మూత్రకృఛ్రము; అ. క్రి. 2. చూ, పాతించే.

నీరుకట్టు తెవులు. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టు. 1.

నీరుకట్టె. వై. వి: చూ, రూ-నీరుకట్టియ.

నీరుకడిమి. ద్వ. వి. ధారాకదంబము *: చూ, హాలిప్రియము. [యసము. 1.

నీరుకాకి. ద్వ. వి.=నీరకాక. మద్గువు: చూ, వా

నీరుకాయ. ద్వ.వి. నీరుబుడ్డ:చూ,బుద్బుదము.1.

నీరుకాయవాఁడు. ద్వ. వి:నీరుపాప,నీరుమానిసి. (సం.వ).-కపురుషుఁడు.(చూ,మనుష్యుఁడు.)

నీరుకాయ. ద్వ వి: చూ, సందంశకము.

నీరుకావి. దే. వి. రూ-నీర్కావి. కొంచెము ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.

నీరుకావులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నీరుకాళ్లు. ద్వ. వి. బ. శోణహారితవర్ణములైన యుభయసంధ్యలయందుఁ దోఁచెడు సూర్యకిరణములు (ఇది వర్ష సూచకము): చూ, హేయనము 2. [ము.

నీరుకుక్క. వై. వి. జలశునకము: చూ, శునక

నీరుకుప్ప. ద్వ వి: చూ, రూ-నీటికుప్ప.

నీరుకోఁతి. ద్వ. వి. శింశుమారము: చూ, వానరము.

నీరుకోడి. ద్వ. వి. జలకుక్కుటము:చూ,పుంజో.

నీరుగండి. ద్వ. వి. తూముకాలువ. చూ, వాహసము 2. [లము.

నీరుగన్నేరు. ద్వ. వి. ఇలసము*: చూ, హింజ

నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె లో. "అ. మంచు మఱుఁగువడిన మార్తాండుఁడునుబోలె, నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె." భార. విరా. 1. ఆ. 228.

నీరుగుట్టు. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుగొబ్బి. ద్వ. వి: చూ, మొంగబీర*.

నీరుగొలిమిడి. ద్వ. వి: చూ, పద్మము. 1.

నీరుచిచ్చు. వై. వి.=నీరశుచి. రూ=నీర్చిచ్చు. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

నీరుచిత్తి. వై. వి: రూ-నీరుచిత్తె, చెలిమిడి. (సం. వ).—జలతండులీయము. *

నీరుచిత్తె. వై. వి. —పై.— [సునిషణ్ణకము.

నీరుచెంచేలి. ద్వ. వి. ఒకానొకచెంచేలి *:చూ,

నీరుచేల్ల. ద్వ. వి: చూ, నీరుమజ్జిగ.

నీరుచేఱుకు. ద్వ. వి. ఉచ్చైరాఖవరించుటలో కలుగుమంట: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము.

నీరుఱెంకి. ద్వ. వి: చూ, సరస్సు. 1.

నీరుడి. ద్వ. వి (నీరు + ఊడు) ఉచ్చైఅధికముగా దిగు రోగము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము.

నీరుడుము. గ్వ వి: చూ, బిళేశయ.

నీరుతాలుపు. ద్వ. వి. మబ్బు. అచ్చ. అ, కాం 188: చూ, మేఘము. 1. [కాం. 21.

నీరుతిట్ట. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. అచ్చ. అ,

నీరుతిత్తి వై. వి.=నీరదృతి. ఉచ్చైబుడ్డ చూ, మూత్రకోశము.

నీరుతుటరి. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టియ.

నీరుతుమికి. ద్వ. వి: చూ, స్ఫూర్జకము.*

నీరుతోటకూర. ద్వ. వి: చూ, మారిషము*.

నీరుదొత్త. ద్వ. వి: చూ, నీరుతుటరి

నీరుదోమ. ద్వ. వి. జలమశకము: చూ, మశకము.

నీరుద్రిమ్మరి. ద్వ. వి. జలజంతువు. అచ్చ. యు. కాం. 3: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుపంది. ద్వ. వి. జలసూకరము: చూ, సూకరము.

నీరుపట్టు. ద్వ. అ. క్రి· చూ, నీరువిడుచే. 1

నీరుపట్టుదోమ. ద్వ. వి: చూ, నీరుదోమ.

నీరుపదును. దే వి. కొద్దిపదును: చూ, స్తేమము.

నీరుపాది ద్వ. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నీరుపాప. ద్వ. వి. 1. నిప్పు; చూ, వహ్ని. 1; 2 క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1; 3: చూ, నీరుకాయవాడు.

నీరుపాపర ద్వ. వి: చూ, నీరుపాప. 2.

నీరుపాము. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టియ.

నీరుపాయము. ద్వ.వి.జేవ్వనము: చూ, వయస్సు.1.

నీరుపాఱించు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నీరుకట్టు. 2.

నీరుపిప్పలి. వై. వి.=నీరపిప్పలి*: చూ, శకులాదని. 2.

నీరుపిల్లి. వై. వి.=నీరబిడాలః: చూ, మత్స్యము.1.

నీరుపుట్టువ. ద్వ. వి. 1. శంఖము. అచ్చ. బాల, కాం. 3: చూ, సంకు. 1; 2. తామర: చూ, పద్మము. 1; 3: చూ, నీటియిక్క.

నీరుపుట్టువు. ద్వ. వి. 1: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ.1; 2: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ.2; 3: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 3; 4. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము; 5. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 6: చూ, హిమాంశువు; 7. ఐరావతము· చూ, హస్తి.

నీరుపెట్టు. వా. అ క్రి: చూ, నీరుకట్టు. 5.

నీరుపోసికొను. ద్వ. స. క్రి. 1: చూ, స్నానమాడు; 2: చూ, నీరుపోసికొను.

నీరుప్రబ్బ. ద్వ. వి. రూ-నీరుప్రబ్బలి *: చూ, విదులము.

నీరుప్రబ్బలి. ద్వ. వి. —పై.— [య

నీరుబుగడ. వై. వి.=నీరుబుద్బుద· చూ, నీరుకా

నీరుబుగ్గ వై. వి.=—పై.—

నీరుబుడ్డ. వై. వి.=—పై— [దారికము.

నీరుబొద్ది. ద్వ. వి. ఒకరకముబొద్ది *· చూ, వృద్ధ

నీరుమజ్జిగ. వై. వి.=నీరమార్జికా. మూడుపాళ్లు నీళ్లుగలసిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

నీరుమానిసి. వై. వి.=నీరమానుష: చూ, నీరుకాయవాడు.

నీరుముంపు. ద్వ.విగ. కీనీరునేల: చూ, భూమి.1.

నీరుముట్టు. ద్వ. వి. 1. ఉచ్చై: చూ, మూత్రము; అ. క్రి. 2. నీరుముట్టుకొను; వా. 3. ఉచ్చై విడలించే: నీరుముట్టుకొను.

నీరుముట్టుకొను. ద్వ. అ. క్రి. —పై—

నీరుముడియ. ద్వ. వి: నీరుమూట. (సం.వి.)—కమూతము.

నీరుమోపరి. ద్వ. వి. 1. కడవ: చూ, భాండము. 3; 2. బిందె: చూ, పాత్రము. 6; 3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; విగ. 4. నీరుమోచేవది.

నీరుమోరు. వై. వి.=: చూ, నీరుమజ్జిగ.

నీరుమోసికొను. ద్వ. స. క్రి. గర్భిణిధరించే: నీరుపోసికొను.

నీరురాసి. వై. వి: చూ, సముద్రము.

నీరురిక్క. వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటి రిక్క: చూ, రిక్క. (నీటిరిక్క)

నీరుల్లి. ద్వ. వి. ఎఱ్ఱగడ్డ*: చూ, పలాండువు.

నీరువంగ. వై. వి.=నీరవార్తాక*: చూ, వంగ.

నీరువట్టివేరు. ద్వ.వి. లామజ్జకము చూ, వట్టివేరు.

నీరువట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, పిపాస; అ. క్రి. 2. దప్పికొను. భార. అగ. 3, ఆ. 202: చూ, దూపటిలు. 1

నీరువత్తిగ. వై. వి.=నీరవత్తిక: చూ, భక్ష్యము.

నీరువరి. వై. వి.=నీవార (దేశ్యమని శ. ర.) నీవారతృణము: చూ, హరిత; 2. నీవారధాన్యము: చూ, స్తంబకరి. (సస్యము)

నీరువామి. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. అచ్చ కిష్కిం, కాం. 64.

నీరువిడుచే. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, నీరువట్టు; 2. నీరువదలు; 3: చూ, వెల్వెలఁబాఱు.

నీరూరు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్రవించే

నీరెండ ద్వ. వి: చూ, ఈరెండ.

నీరెత్తువంగ. ద్వ. వి: చూ, నీరువంగ *

నీరెన. వా. వి. చూ, నీరుగట్టు.

నీరేనుఁగు. ద్వ. వి. నీటిగజము: చూ, హస్తి.

నీరొట్టియ. ద్వ. వి. రూ- నీరొట్టు- నీరొట్టె. చూ, భక్ష్యము.

నీరొట్టు. ద్వ. వి. —పై—

నీరొట్టె. ద్వ. వి. —పై— [ఆం. 75.

నీర్కట్టె. వై. వి: చూ, రూ-నీరుకట్టియ. వేం,

నీర్కావి. దే. వి: చూ, రూ-నీరుకావి.

నీర్చవి వా. వి. చూ, నీరెన.

నీర్చిచ్చే. వై. వి.=: చూ, రూ-నీరుచిచ్చే.

నీర్చిచ్చేకాఁడు. ద్వ. వి. ఒకానొక టిట్టిభము: చూ, లకుముకి.

నీర్వట్టు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరువట్టు. (దప్పిక.—పాండు. 5, ఆ. 168.)

నీర్వామి. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరువామి. అచ్చ కిష్కిం, కాం. 91.

నీఱు. దే. వి: చూ, రూ-నివురు.

నీలంగువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. ఈఁగ: చూ, మక్షిక; పుం 2 నక్క. చూ, సృగాలము; 3. రూ-నీలాంగువు. చూ, పురుగు.

నీలఁడు. వై. వి. నల్లగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

నీలకంఠము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముల్లంగి*; పుం. 2. నెమలి చూ, మయూరము; 3 ఊరఁబిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 4 బంగారు పిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 5. పాము: చూ, సర్పము.

నీలకంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు.

నీలకము. సం వి. అ. పుం. నల్లకోఁతి: చూ, వానరము.

నీలగంధి. సం వి ఇ. పుం. ఒకరకముమాణిక్యము (ఇది తుంబురమునఁబుట్టినది. నల్లదాళుగలది. అధమజాతిరత్నము: (చూ, మాణిక్యము) చూ, రత్నము. 1.

నీలఝింటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లగోరంట*: చూ, మహాసహ.

నీలదూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, నల్లగొఱిమిడి*. [ధేనువు.

నీలధేనువు. సం. వి ఉ. స్త్రీ నల్లనిఆవు: చూ,

నీలపునర్నవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు. *: చూ, వర్షకేతువు

నీలపుష్పము. సం. వి. అ. న. నల్లగింటెన *: చూ, విష్ణుక్రాంత.

నీలపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై —

నీలమణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1

నీలము. సం. వి. అ. న. 1. నల్లఛాయి: చూ,

రాయి; 2.=నీలి*: చూ, రంజని; పుం. 3.=నల్ల. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4. ఒకానొక కొండ: చూ, పర్వతము; 5. ఒకనిధి: చూ, నిధులు; విణ. 6. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

నీలలోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. "నీలలోహితపూజ"

నీలవర్ణి. అం: చూ, అనువర్ణములు

నీలసరస్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ బౌద్ధ దేవి: చూ, స్వాహా. 2. [గుప్త 3

నీలాంగువు. సం వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-నీలం

నీలాంజనము. సం. వి. అ న. 1. కాటుకరాయి: చూ, సౌవీరము. 2; అం. 2· చూ, అంజనములు.

నీలాంబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, సోఁకులరేఁడు; 3. శని: చూ, రాహువు. 2

నీలాంబుజన్మము. సం.వి. అ.న: చూ, నీలాబ్జము*

నీలాగ్రికర్ణి. అం: చూ, చిత్రివర్ణములు.

నీలాటిరేవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరాటరేవు.

నీలాబ్జము. సం. వి. అ. న. నల్లకలువ: చూ, పద్మము. 1. [పుటట్ట.

నీలాలి. ద్వ. వి. రెండుముఖముల దీపారాత్రిక

నీలాశ్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నీలుఁడు.

నీలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లగోరంట *: చూ, మహాసహ; 2 =నీలి*: చూ, రంజని, 2· చూ, అంకుశము; వై వి (1).=నీలిని*. చూ, నీలి. 2; (2) నల్లనిబట్ట. నల్లనూలు (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; విణ. (3) =నీల నల్లనిది. వాఁశ్చ. 2, అ. 8: చూ, వర్ణము. 6, (4) గాగడముగలది. పాంమ. 2, అ. 71.

నీలిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి; 2. పాచిఁచిఱఁగె*: చూ, శైవలము.

నీలిగోరాము. అం: చూ, మల్లశాస్త్రము.

నీలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=నీలి: చూ, నీలి.2,(1).

నీలిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-నీలిమము. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6. [నవస్తువు.

నీలిమందు. ద్వ. వి. నీలిమొక్కలు పండిచేసి

నీలిమబ్బు. ద్వ. వి. వేఁటసాధనము.

నీలిరాగము. సం. వి. అ. పుం. బయటికి విశేషముగాకనఁబడకలోపల చెప్పటికినివీడకుండెడుగాఢానురాగము (చూ, పూర్వరాగము).

నీలుఁడు సం. వి. అ. పుం.1. ఒకానొక కోఁతి: చూ, వానరము; 2. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

నీలుగు. దే వి. రూ-నీల్గు. 1. గాత్రివినామము; అ. క్రి. రూ-నీల్గు 2· చూ, రూ-నిలుగు. 2; 3· చూ, మరణించే

నీలోత్పలము. సం. వి అ న: చూ, నీలాబ్జము*

నీలోత్పలవర్ణి. అం: చూ, అనువర్ణములు.

నీలోత్పలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నీలుఁడు. 2; అం. 2. చూ, భాషాంగములు.

నీల్గు. దే. వి, అ. క్రి చూ, రూ-నీలుగు.

నీవరి. వై. వి.=నీవార: చూ, రూ-నివ్వరి.

నీవాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నివాకము.

నీవారము. సం. వి. అ. పుం=· చూ, నీవరి.

నీవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సంచిమొందలు; 2: చూ, కలపుకీలు; 3: చూ, బంధనాలయము; 4. పందెపుసొమ్ము.

నీవీబంధము. సం. వి. అ. న: చూ, నీవి. 2.

నీవు. దే. వి. రూ-ఈవు. 1. ఎదుటవినువాఁడు; 2. నీశబ్దమునకు ప్రథమైకవచనము: చూ, త్వమ్; 3. బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించునపుడు వయోగించే శబ్దము: చూ, హుం.

నీవృత్తు. సం. వి. త్. పుం. రూ-నివృత్తు. 1. గ్రామము: చూ, సీమ. 1; 2. దేశము: చూ, సీమ. 1.

నీహారము. సం. వి. అ. న. 1. మంచు: చూ, చలిమి; 2. బండికంటినడిమికమ్మి: చూ, బండికల్లు; 3: చూ, నిహనము; 4. రేవతి: చూ, రిక్క.

నీశారము. సం. వి.అ.పుం: చూ, రూ-నిశారము.

నీహారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- నిహారము. [తె: చూ, లక్ష్మి. 1.

నీళ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విష్ణుభార్యలలో నొక

నీళ్లగాఁడి. వా. వి: చూ, లట్టు. 1.

నీళ్లపాలుడు. వా. వి: చూ, వెల్లువ.

నీళ్లమ్మకొనువది. అం. దూతీచతుష్టయమునందలి మూఁడవదానిలోని పదియాఱింటిలో నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము

నీళ్లఱేఁడు. వా. వి: చూ, వరుణుఁడు.[రిక్క.

నీళ్లఱేనిరిక్క. ద్వ. వి: చూ, రూ- నీటిఱేని

నీళ్లవరుగు. ద్వ. వి. ఉప్పు: చూ, లవణము.

నీళ్ళోసుకొన్నట్లుండు. వా.వి.ఋ.తొమ్మిదినెలలునిండిన పిదప ప్రసవమగు సమయమందలి సూచనలు.

నీళ్ళాటరేవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరాటరేవు

నీళ్ళాడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రసవించె. భార. శల్య. 2, ఆ. 160; 2: చూ, స్నానమాడు.

నీళ్ళునములుట. జా. మాంద్యము వహించుట. " నీవిది యన్నియు నీళ్లునమలక " (నీతిచంద్రిక - విగ్రహము)

ను

ను. సం. అవ్య. 1 ప్రశ్నార్థకము: చూ, ప్రశ్నము; 2: చూ, యోచన; దే. అచ. (1) నాశబ్దమునకు ప్రథమైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. " నేను "; (2) తలఁచుగలఅను వాదర్థకశబ్దములకు ద్వితీయైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "వనమును";(3) క్రియలలో తద్ధర్మార్థక ప్రథమపురుషైకవచనమునందును, తద్ధర్మవర్తమాన భవిష్యద్వ్యతిరేకార్థకోత్తమ పురుషైకవచనములయందును వచ్చెడు ప్రత్యయము. " కొట్టును, కొట్టుదును, కొట్టుచున్నాను, కొట్టఁగలను, కొట్టను " మొ; అవ్య. (4) సముచ్చయార్థమును తెలుపును. (ఇది ఉకారేతరములమీఁద యువర్ణపూర్వకముగా వచ్చును. భార. ఆది. 1, ఆ. 12; ఆయువర్ణము ఒకానొకచో లోపించెను. భార. సభా. 2,ఆ. 282; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 31; వను.3, ఆ.173): చూ, సముచ్చయము: చూ, యు; (5) అవధారణార్థకము: చూ, సత్యము.1; (6) సహితార్థకము. స్వా. 1, ఆ. 72:చూ, సైతము; (7) వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందు సహితార్థమును తెలుపును. జై. 1, ఆ. 85; (8) ఏని, ఐన అను వానివలె వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందువచ్చును. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 28; ఉద్యో. 4, ఆ. 285; (9) ఎటులు, ఎట్టు, ఎట్లు అనుశబ్దములు కడపటఁజేరినప్పుడు ఏవిధముచేతనైన అను నర్థమును తెలుపును. భార. అర. 1, ఆ. 48; (10) కొన్నిచోట్ల అర్థవిశేషములను తెలుపును. భార. ఆది. 1, ఆ. 14; (11)వ్యతిరేకక్రియలమీఁద వికల్పార్థమును తెలుపును. భార. ద్రో. 3, ఆ. 162; (12) పాదపూరణమందు అంతలోనగు శబ్దములమీఁద వచ్చును. (అంతయును, అంచయును, ఎప్పుడును, తద్దయును, నిచ్చలును, వాలాయమును, మఱియును, కొండియును మొ "ఇది యేమన్" అనుచో ఏనుశబ్దముమీఁదిది యు పాదపూరణమునందువచ్చినదని యెఱుంగునది. ఇట్లు ఇతరస్థలములయందును తెలిసికొనవలయును. ఇది యెదుర్కొనఁబడు. దీని యౌత్వమునకు తలుచేగ లోపంబగు.);

(13) "న" కారము ద్రుతము. (నకారము నకు ద్రుతమని పేరుండినను నిజమైన ద్రుతము 'ను' అను నక్షరమని యెఱుంగవలయును. ఈద్రుతము ప్రత్యయముతోఁ జేరివచ్చును. "తానుగుఱ్ఱమును గొనెను"లో ఇందుండు 'ను' కారములు ప్రత్యయములు; "హరిచేతను,గిరిచేతను"ఇందుండు'ను'లు ఆగమములు; "రాముఁడును, లక్ష్మణుఁడును" ఇందుండు 'ను' లు సముచ్చయార్థమునుదెలుపు నవ్యయములు. వీనిలో 'ను' లోపించినను దోషము లేదు, ఇట్టి 'ను' కారములు ద్రుతములగుఁ గాని చేను-పేను-మీను-లోను ఇత్యాది ప్రథమావిభక్తులయందుండు 'ను' కారములు గావు. "ఉన్నాను" ఇట్టిచోట్ల ద్రుతమునకు లోపములేదు ఇత్యాది; ద్రి. (14): చూ, ని. (2). ఆం, భా. కృ. 67.

నుంకు. దే. వి. వస్తు: చూ, లంకణము.

నుక్కుట. దే. వి. చలనము: చూ, లోలము.

నుగ్గాట. దే. వి. హింస. ఆం, పదా. సర. 115: చూ, వధము.

నుగ్గాడు. దే. స. క్రి. 1. చెంపు. ఆం, భా.కృ. 128. చూ, సంహరించు; 2. ఖండించు:చూ, పెలగు.

నుగ్గు. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2: చూ, నురుము; బ. 3: చూ, పిడక; అ. క్రి. 4. నుగ్గగు, నలఁగు.లక్ష్మి. 4, అ. 114: చూ, నదమదమగు.

నుగ్గులువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, నుగ్గు. 4.

నుచ్చిల్లు. దే వి. బ: చూ, ఫేనము.

నుచ్చు. దే. వి. 1. గొబ్బిల మేఁకల పెంటిక, స్వా. 3, అ. 60: చూ, మలము. 1; స. క్రి. 2. నుచ్చుపోఁకలుచొట్టు.

నుచ్చుపోఁక. ద్వ. వి. గొబ్బిల మేఁకల చేన్నుల మఁ జొట్టెడుగుడ్డ.

నుచ్చెన. ఖా. వి: చూ, మూడచట్టు.

నుజ్జు. దే. వి. క్షతినొందినది.

నుడి. దే. వి. (రూ-నుడికారము-నుడు-నుడుగు-నుడువు-నొడి-నొడికారము-నొడుగు-నొడువు)1: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. పెద్దపేరు: చూ, ఖన్నము. 2.

నుడికారము. దే. వి. 1. మాటచమత్కారము: రూ-నొడికారము; 2: చూ, రూ-నుడి. 1. ఆం, భా. చ్రి. 110.

నుడివోనలుఁగు. దే. వి. ముమ్మొనవాలు. ఆం, పదా. సుర. 12: చూ, బాణము. 1.

నుడు. దే. వి: చూ, రూ-నుడి. 1.

నుడుగు. దే.వి. 1.—పై—; స.క్రి. 2. చెప్పు: చూ, వచించు.

నుడుగుఱేఁడు. దే. వి: చూ, వేల్పుటొజ్జ.

నుడువరి. దే. విశే. 1. మాటలమారి: చూ, వక్త. 1; 2. చెప్పువాఁడు: చూ, వక్త. 1.

నుడువు: చూ, రూ-నుడుగు. [తము.

నుతము. సం. విశే. నుతింపఁబడినది: చూ, స్తు-

నుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, స్తోత్రము.

నుతించు. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

నుతిక. దే. వి: చూ, సమూహము.

నుత్తము. సం.విశే.తోయఁబడినది:చూ,విద్ధము.

నుదురు. వై. వి.—నిటల (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, లలాటము; పా. 2. దీనికి ఉపమానము.—అర్ధచంద్రుఁడు.

నును. దే. విశే. 1. వృత్తియందు నునుపు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందిది అల్పార్థకమునగును. ఉదా.— నునుఁజెక్కులి, నునుసిగ్గు మొ), (హల్లుపరమగుచో కడపటి ఉకారము వికల్పముగలోపించును. (నున్‌బూది మొ.); ద్ర. 2. చార్థకము: చూ, ని. ఆం, భా. కృ. 67.

నునుపరి. దే.విశే. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నునుపు. దే. వి. 1. నున్నన: చూ, స్నిగ్ధము. 3; విశే. 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్న. దే.వి. 1. నున్ననిఱువాక; విశే. 2. నును పైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్నన. దే. వి.(రూ-నున్న-నునుపు-నున్నదన ము):చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్నము. దే. విశే: చూ, సత్తము.

నుయి. దే. వి. (రూ-నుయ్యి-నూయి-నూతి) చేఁదబావి. పాండు. 4, ఆ. 274: చూ, నగిన్న. 1.

నుయ్యి. దే. వి. —పై—

నురుఁగు. దే. వి.1.రూ-నురువు: చూ, నుచ్చిర్లు. రాజ. 1.ఆ, 84; 2. గతిరేనిశగము,నరుడు: చూ, బాణము. 1.

నురుఁగుదబ్బ. దే. వి: చూ, యకృత్తు. [గు. 1

నురువు. దే. వి. రూ-నుర్వు: చూ, రూ-నురుఁ

నురువుడు. దే. వి. సస్యమంజరీ చూర్ణము:చూ, స్తంబకరి. [వ్రి. 154.

నుర్వు. దే. వి: చూ, రూ-నురువు. ఆం, భా.

నులిచిమూడు. దే. స. క్రి. నాశముచేయు. రాఘ. 4, ఆ. 122: చూ, నరిపెట్టు.

నులిపిడి. దే. వి. (రూ-నూర్పిడి- నూర్పు- నూలిపిడి-నూలుపు.) ధాన్యాదికమునుకాళ్ల తోను దూడలతోను త్రొక్కి-నులుచుట. భార. ద్రో. 3, ఆ. 268: చూ, నూలుపు.

నులుచు. దే. స. క్రి. (రూ-నులుపు-నూర్చు- నూలుచు) ధాన్యాదికమును కాళ్లతోను దూడలతోను త్రొక్కి-నులుచు.

నులుపు. దే. స. క్రి. 1.—పై.—; 2. చెండు: చూ, సంహరించు; 3. పరిహరించు. ఆం, భా. కృ. 124: చూ, మొత్తు. 2.

నులుమాడు. దే. స. క్రి. 1:చూ, పాడిసేయు; 2.చెండు. భార. కర్ణ.2,ఆ. 376: చూ, సం హరించు.

నులుము. దే. వి. 1: చూ, సురము. భార. ఆది. 6, ఆ. 160; స. క్రి. 2: చూ, పాడి సేయు; 3: చూ, నులుమాడు. 2. [డు.

నులుముచేయు. ద్వ. స. క్రి: చూ, నులుమా

నులక. దే.వి.రూ-నుల్క-. మంచేమల్లెడుగోఁగు, జనుము, పెంగలిలోనగువాని నారతోపేనిన (త్రాడు) దారము: చూ, సూత్రము. 1

నులి. దే. వి. 1. ప్రేగులలోనొప్పి; 2. చిక్కు. పరిభా. 2, ఆ. 42; కళా 5, ఆ. 118:చూ, సురిక్కు. 3; విశే. 3: చూ, స్వల్పము. " నులివచ్చె-నులిపేఁడి."

నులించు. దే ప్రే. నులియఁజేయు రూ-నులుచు- నులుపు, నులిపెట్టు.

నులికొమ్ములమెకము. ద్వ. వి. జింక. సాంబ. తిర్య. 4: చూ, హరిణము.1.

నులిగుల్ల. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్య ము. 1. [శాపించు.

నులిగొను. దే. అ. క్రి. చిక్కుపడు: చూ, సం

నులితడ. దే. వి: చూ, మహాబల*.

నులిపురుగు. ద్వ. వి. కడుపులోని సన్నని యెఱ్ఱ డిక: చూ, పురుగు.

నులియు. దే. అ. క్రి. 1. ఏదైనవొకటి తాఁకు టచే స్థానముతప్పి యిట్టట్టుతొలఁగు. భార. శల్య. 1, ఆ. 176; 2. పాడియగు: చూ, వలియు. [వసివాళ్లు.

నులివాళ్లు. దే.వి. బ. కొంచెమువాడుటలు:చూ,

నులివాళ్లువాడు. దే. అ. క్రి. కొంచెమువాడు.

నులివు. దే. వి. నులియుట (ఉలివువంటిది)

నులివచ్చె. దే. వి. మందోష్ణము: చూ, వేఁడిమి.

నులివచ్చెన. దే. వి. —పై.—

నులివెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, నులించు.

నులుచు. దే. ప్రే. —పై—

నులుపు. దే. క్రి: చూ, నులివెట్టు.

నులుము. దే. స. క్రి. 1. దంచు. ఆం, భా. తృ. 133: చూ, సంహరించు; 2. తొడబుగ్గలోనగు వానికండ రెండువ్రేళ్లతో అటునిటునొక్కి త్రిప్పు. కళా. 4, ఆ. 41: చూ, పడివేయు; 3. ఉన్మూలించు: చూ, భేదిల్లు.

నులుసు. దే. వి: న్యూనత: చూ, వెలితి. 2.

నుల్క. దే. వి: చూ, రూ-నులక.

నువు. దే. వి. (రూ-నువ్వు-నూ-నూవు) 1. సస్యవిశేషము: చూ, సస్యము. 1; బ. 2. తిలికలు: రా. వి. 3, ఆ. 48: చూ, నువ్వులు.

నువ్వు. వా. వి. 1: చూ, నీవు. (అప్రి); 2: చూ, నువ్వు. *.

నువ్వు (నువ్వులు). దే. వి. బ. (బుతురక్తము జారీచేయును) 1. తెలకలు-తెలికలు, నువు-నువ్వు-నూ-నూగు-నూవు, బొట్టుగు-బొట్టువు. (సం. వ).—కరండము, కాకగుడము, కాకరుహము, కుతపము, కురిపము, క్షురికము, ఖురకము, ఛిన్నరుహము, తిల, తిలకము, శ్రీమాన్. తద్వి.—౧. అడవి నువ్వులు. (సం. పు.)—జర్తిలము; ౨. కుఱచనువ్వులు - కుఱునువ్వులు; 3. పొట్టినువ్వులు. (సం. వ) —కాతిలలు, కాతువరిక; ౪. పొల్లనువ్వులు. (సం. వి.)-తిలపంజము - తిలపేజము. (మిగతవానికి "శ్రీమాన్" మాడుము); 2: చూ, నవధాన్యములు, ధాన్యము. [హము. 2.

నువ్వులనూనె. వా. వి. తిలతైలము: చూ, స్నే

నుస. దే. వి. 1. కంపూతి. ఆం, భా. ద్వి. 129: చూ, విచర్చిక; వా. 2. గొంతుకలోని పొడిదగ్గు.

నుసము. దే. వి: చూ, రూ-నుసుము.

నుసుము. దే. వి: చూ, నుసము.

నుసలు. దే. అ. క్రి. 1. ఆలస్యము చేయు: చూ, విలంబించు. 3; 2. ప్రాంతు: చూ, సహించు; స. క్రి. 3. (ఒళ్లు) విఱుచుకొను. కాం. 4, ఆ. 62: చూ, విఱుచు.

నుసి. దే. వి. 1. పురుగులుతొలువఁగా రాలు మ్రానిపొడి: చూ, నురుము; 2: చూ, స్వల్పము.

నుసిపురుగు. ద్వ. వి. ఘుణము చూ, పురుగు.

నుసుఁగు. దే. స. క్రి: చూ, తిరస్కరించు. సై. 7, ఆ. 130. [దోమ: రూ-నుసమ.

నుసుమ. దే. వి. కండ్లయందు మూసరెడు చిన్న

నుసుము. దే. స. క్రి. ఆకర్షించు. వసు. 4, ఆ. 23: చూ, రెమ్మ. 2.

నుసులు. దే. వి. 1. అలఁతి. భార. కల్యా. 2, ఆ. 287: చూ, లాఘవము. 1; అ. క్రి. 2. కొంచెము చలించు, మెదలు. సా. 2, ఆ. 129: చూ, చలించు.

నూ

నూ. దే. విశే. 1. వృత్తియందు నూవుశబ్దమునకు అంత్యవర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (ఉదా.—౧ నూఁబిండి-నూఁబువ్వు); 2: చూ, రూ-నువ్వులు.

నూఁక. దే. వి. ఒకానొకచెట్టు. చూ, వృక్షము.

నూఁగారు. వా. వి. రూ-నూఁగాఱు. 1: చూ, రోమరాజి; కా. 2. దీనికి ఉపమానములు.—తుమ్మెదలచాలు, చీమలబారు, సలాక, కత్తి, నల్లత్రాఁచు, ఇంద్రనీలమణులవరుస, ధూమము, మబ్బు. మొ.

నూఁగు. దే. వి. 1. కొన్నియాకులమీఁదను, కాయలమీఁదను ఏర్పడియుండు చిన్న చిన్న ముండ్లు: చూ, కిశాగ్రము; 2. పద్దులలోనగువాని రేణువు, రూ-నూఁగుడు: చూ, కిశాగ్రము; 3. లేఁతఁదనము. భార. విరా. 1, ఆ.

243: చూ, సౌకుమార్యము. 1; విణ 4. లేఁత. చూ, సుకుమారము.

నూఁగుడు. దే. వి: చూ, రూ-నూఁగు. 2.

నూఁగుదోఁస. దే. వి. కూఁతురుబుడమ*: చూ, వారివాలుకము.

నూక. దే. వి: చూ, కంబూకము.

నూకపొట్టు. వా. వి ఊఁక: చూ, తుషము.

నూకు. వా. స. క్రి. 1. తుడుచు, ఊడుచు (రాయలసీమలోవాడుక): చూ, సమ్మార్జించు; 2. తుడుచు, ఒత్తు: చూ, పాత్రము. 4; 3. త్రోలు. స్వా. 4, ఆ. 44: చూ, వెలుచు.

నూకుడు. దే. వి. త్రోపుడు: చూ, నిషేధము.

నూగు. దే. వి: చూ, రూ-నూవు*.

నూచె. దే. వి. రూ-నూచెము. పాడి. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 211: చూ, నురుము.

నూచెము. దే. వి. —పై— భార. భీష్మ. 2, ఆ. 381.

నూటయొనిమిది. వా. వి. అష్టోత్తరశతము (108).

నూతనము. సం. విణ. రూ-నూత్నము: చూ, వాఁస. [(తె. వ.)—క్రొత్తవాఁడు.

నూతనుఁడు. సం. విణ: ఆధునికుఁడు, నవీనుఁడు.

నూతిరొమ్ము. వా. వి: చూ, బావిరొమ్ము.

నూత్నము. సం. విణ: చూ, రూ-నూతనము.

నూదోఁస. దే. వి: చూ, రూ-నూఁగుదోఁస*.

నూనము. సం. క్రి. విణ, అ. న: చూ, కొట్టన.

నూనియ. ద్వ. వి. రూ-నూనె. 1. తలచేమురు. వను. 5, ఆ. 74: చూ, స్నేహము. 3; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2; 3. నువ్వుల నూనె: చూ, స్నేహము. 2.

నూనె. ద్వ. వి. (నూవు + నేయి)—పై—

నూనెపూడి ద్వ. వి: చూ, కేసరి. స్వా. 3, ఆ. 31.

నూనియగిసె. ద్వ. వి. వల్లగిసె*: చూ, కుకవాసము. 1.

నూపురపాదిక. అం: చూ, ఆకాశచారులు.

నూపురము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. అందె: చూ, భూషణము. 2; అం. 2: చూ, కరణములు.

నూయి. దే. వి: చూ, రూ-నుయి.

నూయి. దే. వి.—పై.—

నూరి(తి)పోయుట. జా. బాగుగబోధచేయుట. "అప్పుడీతనిఁజేరఁదీయవలవని మీరెండ కొంద కొన్నెన్ని విధములనో నూరి(తి)పోసిరి." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

నూర్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-నూఱుచు.

నూర్పిడి. దే. వి: చూ, రూ-నూఱిపిడి.

నూర్పు. దే. వి: చూ, రూ-నూఱుపు.

నూఱంచులకత్తిచేఁగాంచుజోదు. ద్వ. వి. వజ్రపాణి, ఇంద్రుఁడు. వేం, ఆం. 12: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

నూఱంచులకైదువు. దే. వి. శతకోటి, వజ్రాయుధము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 48: చూ, బాణము. 1.

నూఱంచులవాలు. దే. వి.—పై.—

నూఱార్లు. జా. విస్తారము. "నొచ్చినతరువాత గిరులు నూఱార్లు వడన్వచ్చెనే." (రామాభ్యుదయము.)

నూఱిపిడి. దే. వి: చూ, రూ-నుఱిపిడి.

నూఱు. దే. స. 1. వంద: చూ, సంఖ్య. 1; స. క్రి. 2: చూ, నాడిచేయు; 3. సన్నకంట మర్దించు: చూ, మర్దించు.

నూఱుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నుఱుచు.

నూఱుచుక్కలపోవు. వా. వి. శతభిషము: చూ, రిక్క.

నూఱుట. వా. వి. పొడిచేయుట: చూ, నురుము.

నూఱుపు. దే. వి: చూ, నుఱిపిడి.

నూఱుడాయి. వా. వి. 1. సన్నకల్లు: చూ, రాయి; 2. కుంకలికత్తినూఱుడాయి: చూ, రాయి.

నూఱువందలు. వా. స. పదివేలు: చూ, సంఖ్య. 1.

నూఱువేలు. వా. స. లక్ష, నియుతము: చూ, సంఖ్య. 1.
నూలాను. వా. వి. సరకుపోయువస్తువిశేషము.
నూలిగరను. దే. వి: చూ, బట్టశిల.
నూలు. దే.వి. ప్రత్తిపడికినపోఁగు:చూ,స్తోకము.
నూలుకండె. దే. వి: చూ, సరిగ.
నూలుకొను. దే. అ. క్రి. రూ-నూల్కొను. 1: చూ, సమ్మతించే; 2: చూ, మట్టుపడు; 3: చూ, సరిపడు. 2; 4: చూ, వ్యాపించే. (ప్రే). నూలుకొలుపు- నూలుకొల్పు. సమ్మతింపఁజేయుటకు.-కళా. 7, అ. 157; మట్టుపఱచుటకు.—భార. విరా. 4, అ. 187.)
నూలుకోలు. దే. వి. నూలుకొనుట.
నూలుపోఁగకుకు. వా. వి: చూ, క్రొత్తముట్టు.
నూల్కొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నూలుకొను. (మట్టుపడుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, అ. 174)
నూవు. గ్రా. వి: చూ, రూ-నువ్వు.
నూవుచేను. దే. వి. తిల్యము. అం, భా. ద్వి. 229: చూ, భూమి. 1.

నృ

నృగాదికము. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (ఒకచేయుంకము. గానము. సంభాషణము గలది): చూ, నాటికలు.
నృత్తము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-నృత్యము. నర్తనము, కేవలభావాశ్రియము (కాళ్లతో గంతులువైచుట)' చూ,వ్యంజకము.1; (చూ, నాటకము); 2.=నర్తనము. జోబిము: చూ, వ్యవహారము. 4.
నృత్తహస్తములు. అం. ఉద్ధృతము, తలముఖము, వివర్తికర్ణము, గజదంతము, అరాళకటకాముఖము, అవిద్ధవక్త్రము, సూచీవిద్ధము, రేచితము, అర్ధరేచితము, పల్లవము, నితంబము, కేశబంధము, లత, కరిహస్తము,దండపక్షము, ఊర్ధ్వమండలము, పార్శ్వమండలము, ఉరోమండలము, నలినీపద్మకోశము, ఉరఃపార్శ్వమండలము, కపోతము, మకరము, జ్ఞానము, పరదాభయము, ముద్ర, గరుడపక్షము, ముష్టిస్వస్తికము, ముకుళస్వస్తికము, ప్రియూక్తాలపల్లవము (29)
నృత్యము. సం. వి. అ. న. తాళలయాన్వితము. (మాటలాడకుండ భావమును హస్తాద్యవయవములచేఁగనఁబఱచుట:) చూ, నృత్తము. 1.
నృత్యవిద్యావినోదము. అం: చూ, భరతశాస్త్రగ్రంథములు.
నృత్యసంగ్రహము. అం.—పై.—
నృపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, శ్రీరుఁడు.
నృపపదము అం. (దీనినేరాజ్యపదమందురు): చూ, ఆయాఘము.
నృపలక్ష్మము. సం వి. న్. న. రాజునకుఁబట్టెడు తెల్లగొడుగు: చూ, వారిత్రి.
నృపాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నృపతి.1.
నృపుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
నృశంసుఁడు. సం. విణ: చూ, హింసకుఁడు.
నృసింహము. అం. (నరసింగము): చూ, విన్నాణములు. [అవతారములు.
నృసింహావతారము. అం. (నారసింహము): చూ,
నృసింహుఁడు.సం.వి.అ.పుం.1:చూ, విష్ణువు. 1; 2. నరశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, సింగఁడు. 1.
నృహరి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

నె

నె. దే. విణ. నెఱనెతిశబ్దములకు వృత్తియందు అంత్యవర్ణములోపించఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందు దీనిమీఁది హల్లునకు ద్విత్వ

మురచ్చెడి, ఉదా.—సెలుశబ్దమునకు.— సెచ్చెలి, సెత్తమ్మి, సెత్తతి, సెత్తామర, సెత్తావి, సెమ్మది, సెవ్వగ, సెవ్వడిసెం, సెతీశబ్దమునకు.— సెన్నడ, సెన్నడుము, సెన్నుదురు, సెనొ్నసలు, సెమ్మొయి, సెమ్మెను, సెమ్మొగము, సెమ్మోము సెం. సెన్నడ, సెన్నడము, సెమ్మెను ఇత్యాదిస్థలములయందు సెతీశబ్దపూర్వకమై అర్థము పొసఁగి యుండునట్లు సెలుశబ్దపూర్వకమై పొసఁగియుండదని రెుఱుంగవలయును. కొన్నిరెుడల తత్సమపదము లగుచున్నప్పుడును ద్విత్వమునొందఁబడుచున్నది. " నీవు సెమ్మన మున" భార. అర. 4, ఆ. 377.

సెంజలి. దే. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

సెక్కర. దే.వి.ఒకానొక చెట్టు:చూ,వృక్షము.

సెక్కను. దే. అ. క్రి. (రూ-సెట్టుకొను-సెలకొను-సెలవుకొను) 1. పొదుకొను. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 287: చూ,స్థిరపడు;2:చూ, మట్టుపడు; పే్రి. 3.(రూ-సెక్కలుపు-సెక్కలుపు) భార.విరా. 1, ఆ. 321.

సెక్కులు. దే. వి. సెక్కనుట.

సెగడి. దే. వి. 1.దుష్టమృగములు బెదరుటకును, వేలికాఁడుచేకొనుటకును వేసెడుమంట: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, భూతము.

సెగడు. దే. వి. రూ-సెవడు. 1. అగడు: చూ, మత్స్యము. 1; 2: చూ, తంతునాగము; అ. క్రి. 3. బయలుసెడలు. భార. విరా. 1, ఆ. 148; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

సెగపు. దే. వి. 1: చూ, హంకారము; 2. మండిపడుట: రూ-ఎగపు-ఎగసిపాటు, గోరింపు.

సెగయు. దే. అ. క్రి. రూ-సెవయు-ఎగయు. 1. ఎగురు: చూ, లఘించు; 2. సైకిలవు. భార. విరా. 1, ఆ. 162: చూ, రేఁగు.

సెగయుదెంచు. దే. అ. క్రి.—పై.—భార. ఆది. 5, ఆ. 173.

సెగపు. దే. వి: చూ, సందీపనము.

సెగులు. దే. వి. (రూ-సెవులు-నొగులు-నోవి-నొవ్వ-నొవ్వ-నోవు) 1. నొప్పి: చూ, క్రిమము. 1; 2. దుఃఖము: చూ, శోకము; 3. దుఃఖరూపమైనవిచారము: చూ, క్రిమము. 1 (శోకము.)

సెగ్గడము. సై. వి. 1.=నిఘుట్టన: చూ, సమ్మర్ద ము; 2 =నికట: చూ, సాంద్రము.

సెగ్గు. దే. అ. క్రి: చూ, రవణించు.

సెగ్గురు. దే. వి. గుండె యదరుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహా.

సెచ్చె. దే. వి. మిక్కిలి సన్నమైనమాకలసమూహము: చూ, కంబుకము.

సెచ్చెలి. దే. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

సెటిక. దే. వి. రూ-సెట్టిక. వ్రేళ్లకొళ్ళ చేప్పుడు; చూ, చిటిక.

సెటుకకట్లు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

సెటికురు. దే. వి. సెటికవిఱుఁగుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. కై. 8, ఆ. 17: చూ, హాహా.

సెట్టన. దే. అవ్య. క్రి. విశ. అనివార్యముగ. భాగ. అని. 5, ఆ. 58: చూ, భృశము. (రూ-సెట్టనము.)

సెట్టనము. దే. అవ్య.—పై—

సెట్టపంట. దే. అవ్య. క్రి. విశ.నిష్కారణముగ.

సెట్టము. వా. వి. సెమలియాఁకలచేఁ జేసిన దారము. (రూ-సెట్టియము-సెట్టెము): చూ, సూత్రము. 1.

సెట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-సెటిక.

సెట్టికపీల. సై. వి. 1.=సైష్టికశీల. సదాచార సంపన్నమగు స్వభావముగలవాఁడు. కై. 6, ఆ. 190: చూ, సైష్టికుఁడు; విశ. 2.=సైష్టికశీలా, సదాచార సంపన్నమగు స్వభావముగల యాఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నెట్టితము. దే. వి.(రూ - నెట్టెము - నెట్టము) 1: చూ, రూ-నెట్టము; 2. చేట్టకుడుపు: చూ, మట్టు. 3; 3. గుండుపాక: చూ, పాక. 2

నెట్టు. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఉపద్రవము: చూ, శోకము; 3: చూ, యత్నము; 4. రూ-నట్టు. ఉద్యరానులుండెడుచోటు: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, బాలక్రీడ; స. క్రి. 6. పూనిత్రోయు. భాగ. 3, స్కం. 12.

నెట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించు; 2: చూ, స్థిరపడు; 3: చూ, ముమ్మరించు. శశాం. 3, ఆ. 4; స. క్రి. 4: చూ, ఒలాత్కరించు; వా. 5. అడ్డుకొను.

నెట్టుడుగాయ. వా. వి: చూ, నెట్టు. 5.

నెట్టె. దే. వి. పోలిక. చూ, సమానము. 2.

నెట్టెము. దే. వి. ద్వీపము (అవరి): చూ, లంక. 1.

నెత్తకమ్మ. దే. వి. (నెత్తము + కమ్మ) పాచికలపందెము. శశా. 6, ఆ. 118: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తపుపలక. ద్వ. వి. (నెత్తము + పలక) రూ-నెత్తపలక: చూ, శారిఫలము. (వాడుక) (నెత్తపలము అని కొందఱు.)

నెత్తపలక. ద్వ. వి.—పై.—(వాడుక)

నెత్తము. దే. వి. 1. జెప్ప, స్నువు. స్వా. 4, ఆ. 78: చూ, పర్యేశము; 2.=నృత్త. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3.=నృత్త. పాచికలాట. జై. 3, ఆ. 42: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తమ్మికొలనికాఁపు. ద్వ. వి. గాలి. వేం, ఆం. 13: చూ, వాయువు.

నెత్తమ్మిదిమ్ముల నిడుకమండు. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు. వేం, ఆం. 11.

నెత్తరి. వా. వి. జూదరి. ఆం, పదా. వర. 58: చూ, పందెకాఁడు.

నెత్తలులు. దే. వి. బ. (నెఱి + తలలు) 1. పెద్దయలలు: చూ, వీచి. 1; 2. రూ-ముత్తరలు. ఆం, భా. ద్వి. 187: చూ, వలి. 1.

నెత్తి. దే. వి. తల. జై. 8, ఆ. 98: చూ, శిరము. 1. (తలపైభాగమనికొందఱు).

నెత్తికాయ. వా.వి.—పై.—"నీనెత్తికాయ"

నెత్తురు. దే. వి. రూ-నెత్రు: చూ, రక్తము.

నెత్తురుఁబొద్దు. ద్వ. వి: చూ, సందెజాము. స్వా. 4, ఆ. 60.

నెత్తురుకందు. ద్వ. వి. రూ-నెత్రుకందు. పాండు. 3, ఆ 156: చూ, శిశువు.

నెత్తురుగడ్డ. వా. వి: చూ, వ్రణము. 1.

నెత్తురుద్రావుఁడు దే. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. యు, కాం. 60. [సర్పము.

నెత్తురుపెనుపాడ. వా. వి. ముట్టుఁబాము: చూ,

నెత్తురుపాడ. దే. వి.—పై.—

నెత్తురుబంక. దే. వి. మలముతో నెత్తురును బంకయును పడురోగము: చూ, రోగము. 1.

నెత్తురువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పల్లటిల్లు.

నెత్రు. దే. వి: చూ, రూ-నెత్తురు.

నెత్రుకందు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నెత్తురుకందు.

నెవడు. దే. వి: చూ, మూలగ. భార. ద్రో. 2, ఆ. 312.

నెవరు. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. కృతజ్ఞత: చూ, శుభము. 1.

నెన్నడుము. వా. వి: చూ, మధ్యము. 1. పాంబ. మాన. 15. [ఆం. 37.

నెన్నుదురు. వా. వి: చూ, లలాటము. వేం,

నెన్నుదుట్లమ వ్రాయుందు పేదు. వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1. ఆం. పదా. సుర. 17.

నెన్నొసలు. వా. వి: చూ, నెన్నుదురు.

నెపము. వై. వి. (రూ-నెపము-నేపము) 1.=నిభః. మిష, కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, పిగ్గు. ఆం, భా. ప్ర. 38; 3. కారణము. భార. ఆది. 8, ఆ. 112: చూ, హేతువు. 1; 4. తప్పు. భార. అర. 5, ఆ. 318: చూ, సొంటు. పా. 5. లేనిదిమీఁద వేాపుట.

నెప్పరము. దే వి. రూ-నెప్పళము. పా. 4, ఆ. 66: చూ, వేగము. 3.

నెప్పరి. దే. విశ. 1. ఉపాయశాలి: చూ, సమర్థుఁడు; 2 ఉపాయశాలిని: చూ, స్త్రీ.

నెప్పరించే. దే. స. క్రి: చూ, దుడుకుపడుచే.

నెప్పళము. దే. వి: చూ, రూ-నెప్పరము.

నెప్పు. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, స్థైర్యము; 3. చూ, వెరవు; 4: చూ, విధము.1; విశ.5: చూ, నిలువరము.1

నెప్పుకొను. దే. అ. క్రి. చూ, స్థిరపడు. స్వా. 4, ఆ. 34.

నెమకు. దే. స. క్రి: చూ, వెదకు. పా. 2, ఆ. 33.

నెమకుట. వా. వి: చూ, వెదకుడు.

నెమకుడు. వా. వి.—వై.—

నెమరు. దే. వి. 1: చూ, రోమంథము; 2. నెరసు: చూ, రేణువు. 1. [వేయు.

నెమరుచే. దే. అ. క్రి. రూ-నెమర్చు. నెమరు

నెమలి. దే. వి. 1. (రూ-నెమ్మి-నమలి-నమ్మి, నెమిలి-నెమ్మలి-నెవిలి) చూ, మయూరము; 2. రూ-నెమలు*;: చూ, పూతికరజము; అం. 3 (నెమలిపలుకు) చూ, కూజితములు.

నెమలికన్ను. వా. వి: చూ, అర్ధచంద్రము. 5.

నెమలియడుగు. దే. వి. రూ-నెమిలియడుగు. 1: చూ, పూతికరజము*; బ. 2. కుచనఖక్షతములు: చూ, స్ఫుటత. (చూ, నఖక్షతము).

నెమలు. వా. వి: చూ, రూ-నెమలి. 2. *

నెమిలి. దే. వి; చూ, రూ-నెమలి. 1. శై. 4, ఆ. 73.

నెమిలిపడ్లు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [రము. 2.

నెమిలిసొరము. వా. వి. షడ్జస్వరము: చూ, స్వ

నెమురు. వా. వి. 1. తైలలేపనము, 2. (బియ్యములోనగునవి) నెమురుట; 3. తడవుట.

నెమ్మది. వా. వి. 1: చూ, మదిమది. ఆం, భా. ద్వి. 181; 2: చూ, శాంతము. 1; 3 కుదిరిక: చూ, పాదు. 3; 4. ఆరోగ్యము

నెమ్మయి. వా. వి చూ, శరీరము. వేం, ఆం. 36.

నెమ్మలిపరుఁజే. వా. వి: చూ, నెమ్మిలిపరుఁజే.

నెమ్మి. దే. వి. 1. చూ, సంతోషము, 2: చూ, శుభము. 1. అచ్చ. సుం, కాం. 86, 3.=స్నేహః: చూ, స్నేహము. 1. భార. అర. 1, ఆ. 63; 4. రూ-నెమ్మది: చూ, శాంతము. 1. భార. అర. 2, ఆ. 338; 5 రూ-నెమ్మది: చూ, మదిమది; 6=నేమి. తినాసము *: చూ, వంజులము. 2; 7: చూ, రూ- నెమలి. 1; 8=నేమి బండికంటికడకమ్మి రథనేమి: చూ, శకటము. 1.

నెమ్మిక. దే. వి: చూ, రూ-నెమ్మి. 3,

నెమ్మిజొట్టు. ద్వ వి: చూ, సిక. 1.

నెమ్మిరవుతు. గ్వ. వి. శిఖివాహనుఁడు: చూ, స్కందుఁడు. (ఇట్లు నెమ్మి తేుఁడు)

నెమ్మిలి. దే. వి. చూ, రూ-నెమలి.

నెమ్మిలిపరుఁజు దే. వి. కత్తిపిడి: చూ, పిడి.2.

నెమ్ము. దే. వి. 1. తడి: చూ, స్తేమము; 2. ఎముక.చూ, శల్యము. 1;బ 3 పలకలు-తలుపులచెక్కలు లోనగునవి ఒకదానికొకటి చేర్చి యంటవేయలోపలఁజొప్పించెడు మేకులు;బ. 4 బండిచక్రములరంధ్రములయందు జొప్పించెడు ఇనుపగొట్టములు, వై. వి. 5.=నేమి: చూ, రూ- నెమ్మి 8.

నెమ్మకొను. దే. అ. క్రి. చూ, పడనుకొను.

నెమ్మేను వా వి చూ, నెమ్మయి వేం, అం 38

నెయి వై వి. (రూ-నెయ్యి-నే-నేయి)= స్నేహ. 1 ఘృతము చూ, హవిస్సు; 2 తైలము చూ, స్నేహము. 2

నెయ్యపుటలుక. ద్వ వి ప్రణయ కోపము చూ, కోపము.

నెయ్యపుకాఁడు ద్వ వి చూ, మన్మగాఁడు

నెయ్యమాడు ద్వ అ క్రి చూ, స్నేహించే

నెయ్యమి. వై వి రూ-నెయ్యము=స్నేహ: 1 చూ, స్నేహము, 2 చూ, సౌందర్యము

నెయ్యము వై వి =(రూ-నేయము-నెయ్యమి-నెమ్మి-నెమ్మిక)=స్నేహ — పై — (సౌందర్యమునకు —భార ఆది. 7, ఆ 172)

నెయ్యుఁడు. ద్వ విణ 1 చూ, స్నేహితుఁడు, 2 స్త్రీ చూ, స్త్రీ.

నెయ్యి వై వి 1 = చూ, రూ-నెయి, వా స. క్రి. 2. (బట్టలు) నేయు (అప్రి)

నెయ్యుఁడు వై విణ = చూ, స్నేహితుఁడు. భాగ సభా 1, ఆ 77

నెయ్యురాలు ద్వ విణ (నెయ్యము + అలు) చూ, నెయ్యుఁడు 2

నెఱ దే విణ వృత్తియందు నెఱవు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము రూ-నెఱ-నెఱా-నేఱా.

నెరడు. దే విణ. 1 గొగ్గి చూ, రత్నము. 1; 2 సమముకానిది చూ, విషమము

నెరవు. దే వి. 1 రూ-నెగవు చూ, వ్యాపనము; 2 చూ, వలితము. 1; విణ. 3 అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; క్రి. 4. నెరయుచే. జేయు; 5. చూ, నించే, 6. నెఱవేర్చు. లక్ష్మి. 2, ఆ. 76; 7. పఱపు, 8. వ్యాపింపఁజేయు; 9: చూ, దువ్వు. 5

నెరయిక. దే. వి. నెరయుట.

నెరయు. దే అ. క్రి. రూ-నెఱయు. 1: చూ, వ్యాపించే. లక్ష్మి. 3, ఆ. 41; 2 చూ, మెండుకొను. భార ఆది 3, ఆ. 157; 3 చూ, సిద్ధించే.

నెరయొంటరి. వా వి. తుమ్మెద వేం, అం 98 చూ, భ్రమరము [చూ, సగనెండ.

నెరవంజి దే. వి (రూ-నెగవు-నెగనెంప *)·

నెరవు. దే. వి 1 రూ-నెఱవు ఘూర్తి చూ, సంపూర్ణత; 2 రూ-నెరపు చేట్టుట చూ, వ్యాపనము, 3 రూ-నెఱవు, దారి చూ, మార్గము 1, 4. చూ, రూ-నెరవంజి *; విణ 5 రూ-నెఱవు పూరణము చూ, సంపూర్ణము; 6 అధికము చూ, హెచ్చు 1, 7 యుక్తము చూ, యోగ్యము 2, 8 విశాలము చూ, విస్తారము 1; 9 చూ, వ్యాపకము, 10 చూ, వ్యాప్తము వై 5, ఆ. 161.

నెరనెండ దే వి చూ, రూ-నెగవంజి *

నెరసరి. వా. వి 1 రూ-నెఱసరి చూ, సింహము, 2 పూర్ణోసమానము చూ, ఉపమ.

నెరసు దే. వి. 1. కళంకము చూ, లక్షణము. 1; 2 దోషము చూ, వృజినము 1; 3 రూ-నెరుసు ఉ, రా 1, ఆ. 98. చూ, రేణువు 1; 4. తప్పు. అని. 1, ఆ. 12: చూ, సొంటు; 5. గవుండ్లవాఁడు కత్తులునూరెడు పాడి: చూ, రేణువు. 1.

నెరి దే. వి. రూ-నెఱి. పాండు, 1, ఆ. 117: చూ, వేల్లితము. 2.

నెరుము. దే. స. క్రి. రాచే: చూ, రుద్దు. 1.

నెఱ. దే. విణ. 1. రూ-నెఱా-నేఱా. వృత్తియందు నెఱవు శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "నెఱగాణ-నెఱజాణ" మొ; అచ్చ. యు, కాం. 420; వి. 2. కేశము. అం, భా. ద్వి. 145: చూ, వెండ్రుక. 1.

నెఱఁకు. దే. వి. రూ-నెఱను. జీవస్థానము, మర్మము (అనియు). భార. విరా. 3, ఆ 161 చూ, మర్మము. 1.

నెఱక. దే. వి చూ, నెఱ 2.

నెఱకాఁడు. గే. విణ. (నెఱవు + కాఁడు) చూ, ప్రాజ్ఞుఁడు.

నెఱను గే వి: చూ, రూ-నెఱఁకు భార విరా 3, ఆ 161, ఉ, హరి 5, ఆ 98

నెఱపు దే వి, విణ, పేరి చూ, రూ-నెరపు (వ్యాపింపఁజేయుటను.—గళాం 3, ఆ 102)

నెఱమీాటు మొన. అం: చూ, మొనలు

నెఱయు దే. అ క్రి చూ, రూ-నెరయు

నెఱవాది దే వి. చూ, సమర్థుఁడు. [చూ, విద్య 1

నెఱవిద్దె ద్వ వి. హస్తలాఘవముగల జాలవిద్య

నెఱవు దే వి· చూ, రూ-నెగవు. (అధిక ము —అచ్చ యు, కాం. 33; యుక్తము —స్వా 4, ఆ 27, విశాలము.—ఉ, హరి 4, ఆ 272.)

నెఱవేఱు దే అ. క్రి· చూ, సిద్ధించు.

నెఱవేఱుచు దే స. క్రి చూ, సిద్ధిఁబొందించు

నెఱవేఱుట. దే. వి చూ, సమాప్తి. 1.

నెఱసరి. ద్వ. విణ 1:చూ, శూరుఁడు; 2 చూ, రూ-నెరసరి. 1

నెఱా దే. విణ· చూ, రూ-నెఱ. 1.

నెఱి దే. వి 1 కచ్ఛభేదము· చూ, పింజె. 4; 2. క్రమము చూ, విధము. 1 భార. ద్రో. 2, ఆ. 182; 3. న్యాయము. భార. ఉద్యో 3, ఆ. 283: చూ, సత్యము. 1; 4. పరాక్రమము. భార. ఆది. 4, ఆ. 201: చూ, శౌర్యము. 1; 5 రూ-నెరి. వక్రిత. చూ, వేల్లితము. 2; 6· చూ, సౌందర్యము. కళా. 4, ఆ. 103; 7: చూ, ఐక్యము. 1. స్వా. 4, ఆ. 58; 8. పక్షియీఁకల చిక్కు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 112; 9:చూ, నెఱిక. 1; 10. ఆచారము: చూ, వర్తనము 1; 11:చూ, నెరవు 1; 12. ప్రజ్ఞ· చూ, బుద్ధి; ౫. 13. కేశము· చూ, వెండ్రుక 1; 14. చుట్టువెండ్రుకలు చూ, వెండ్రుక. 1; విణ 15 వక్రము చూ, వేల్లితము 2

నెఱిక గే వి. 1 స్త్రీపురుషుల చూ, వలి. 2, 2 పైఁటపాపడ నై .6 ఆ 22 చూ, వస్త్రము [డ్రుక. 1.

నెఱికుఱులు. దే. వి. ౫ అలకలు: చూ, నెం

నెఱిపడు ద్వ అ క్రి· చూ, సిద్ధించు

నెఱియ గే. వి (రూ-నెఱె-నెఱ్ఱియ-నెఱ్ఱె) 1 చీలిక చూ, శకలము. 4, 2 నేల పగులు చూ, బీఁట

నెఱె దే వి —పై —

నెఱ్ఱియ దే. వి —పై —

నెఱ్ఱె దే వి —పై —

నెల దే. వి 1 చూ, హిమాంశువు, 2 చూ, పున్నమ, 3 చూ, మాసము. 1 (౫ నెల్లు అని యయాతిచరిత్రము), 4 గోటు పాండు 1, ఆ. 153 చూ, స్థానము 1, 5 కర్పూరము కళా. 7, ఆ. 60 చూ, శిరము; 6. ఆఁడుదానితలనగి చూ, భూషణము 2 [స్త్రీ

నెలఁత దే వి. ఆఁడుది. రూ-నెలఁగుక చూ,

నెలఁతుక. దే వి —పై—

నెలకట్టు. గే వి కట్టడపునేల భార విరా. 4, ఆ 26 చూ, భూమి 1.

నెలకువ దే వి చోటు. నిర్వ. 2, ఆ 11 చూ, స్థానము. 1.

నెలకూన ద్వ వి 1. బాలచంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2. నెలవంక: చూ, నక్షత్రము.

నెలకొను. దే. అ. క్రి. రూ-నెలవుకొను 1. నిలుకడయగు: చూ, స్థిరపడు, 2. నిలుచొందు: చూ, మట్టుపడు.

నెలగ. దే. వి. ధనము: చూ, విత్తము. 1.
నెలచేూలి. దే. వి. బుధుఁడు: చూ, రాహువు 2.
నెలచెలియలు. దే. వి: చూ, లక్ష్మి 1.
నెలసేవ్వనము. ద్వ. వి: చూ, నిండుజేవ్వనము. అం, భా. ద్వి. 118.
నెలకోడు. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాంబ. దేవ. 9. [శేఖరుఁడు: చూ, శివుఁడు
నెలతాలువు. దే. వి రూ-నెలతాల్పు. చంద్ర
నెలతునియ. వా వి. చంద్రకళ: చూ, శశికళ.
నెలతాౢ్రవడము. దే. వి: చూ, వెన్నెలపులుఁగు.
నెలవారిపింగిణి వా. వి: చూ, పర్వతము.
నెలపంది. వా. వి. ముండ్లపంది. చూ, సూకరము.
నెలపట్టి దే వి: చూ, నెలచూలి.
నెలపట్టు దే వి. చంద్రగ్రహణము· చూ, గ్రహణము. 1.
నెలపాలు. దే వి: చూ, నెలతునియ.
నెలపు వా వి. పరిమాత్ర భాగధేయము: చూ, రూ-నెలవు.(శు. పా) [తా్రవడము
నెలపులుఁగు దే. వి. రూ-నెలపుల్గు చూ, నెల
నెలమేపరి. దే వి. 1. విధుంతుదుఁడు: చూ, రాహువు 1; 2 శని: చూ, రాహువు. 2
నెలయల్లుఁడు. వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
నెలఱా. దే. వి. రూ-నెలఱాయి. చంద్రికాంత పుశిల: చూ, రాయి.
నెలఱాయి. దే. వి. —పై.—
నెలలు. అం. మాసములు: చూ, మాసము. 1
నెలవంక. ద్వ. వి: చూ, నెలకూన. (నక్షత్రత ము.—పసు 1, అ. 75) [బాణము. 1.
నెలవంకకోల ద్వ. వి. అర్ధచంద్రబాణము:చూ,
నెలవత్తి ద్వ. వి 1 పచ్చకప్పురపుపలుకు. శశా. 7, అ 60 చూ, సిరము, 2 పోఁక*: చూ, స్రింసి

నెలవరి. దే. విణ. రూ-నెళవరి 1. పరిచయము కలవాఁడు; 2: చూ, మర్మజ్ఞుఁడు సా. 3, అ. 289. [రము. 2-
నెలవారము. మి. వి. సోమవారము: చూ, వా
నెలవీసము. దే. వి: చూ, నెలతునియ.
నెలవు. దే. వి. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3 వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 4. పరిచయము: చూ, సంస్తవము.
నెలవుకొను. దే అ. క్రి: చూ, రూ-నెలకొను.
నెలవెలుఁగు. దే. వి: చూ, వెన్నెల.
నెల్లి దే. వి. 1: చూ, శ్రీపర్ణము. 1*; 2. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1.
నెల్లిబద్ద వా. వి. మేూఁకుకట్టుబద్ద (విశాఖపట్ట ణ పా్రంతమున వాడుక).
నెవడు. వా. వి: చూ, రూ-నెగడు. (బయలు మెఱయుటకు —పంచ. వేం 4, అ. 159).
నెవము. సై. వి =నిభ. మిష' చూ, రూ-నెప ము. (కారణమునకు.—సై. 8, అ. 47.)
నెవయు. దే అ. క్రి: చూ, రూ-నెగయు (ఎగురుటకు.—భార. సభా. 1, అ. 254)
నెవిలి. దే వి చూ, రూ-నెమలి. (అప్ర.)
నెవులు. దే. వి. చూ, రూ-నెగులు.
నెవ్వ. దే. వి 1. దారిద్ర్యము: చూ, సీదరము. 1; 2· చూ, విపత్తు; 3 చూ, వఱపు.
నెవ్వగ. వా. వి. రూ-నెవ్వము. అధిక విచార ము· చూ, శోకము.
నెవ్వడి. వా వి అతిశీఘ్రము.చూ, వేగము.3.
నెవ్వము. వా. వి: చూ, రూ-నెవ్వగ.
నెళవరి. దే. విణ: చూ, రూ-నెలవరి.
నెళవు. దే. వి 1. రూ-నెలవు. పరిచయము: చూ, సంస్తవము, 2. చూ, మర్మము. 1.
నెళివు. వా. వి. —పై—
నెళినెళి. దే. వి. విఱుగుటయందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.

నే

నే. దే. స. 1. నాశబ్దప్రథమైక వచనమునకు సరళస్థిరవర్ణములు పరములగునో దు్రతము లోపించిన రూపము. "నేగెలిచితిని" మొ; వై. వి. 2: చూ, రూ-నెయి. 1; 3: చూ, రూ-నెయి. 2

నేఁజెల్ల దే. అవ్య. (నేను + చెల్లె) బతార్థకము· చూ, సంతాపము.

నేఁడు. దే. వి. చూ, ఈదినము.

నేఁత. వై వి. 1 =వ్యూతి. నేయుట· చూ, వ్యూతి; బ. 2. సన్నబాఁగచోఁపులు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర.) [లెవాఁడు

నేఁతకాఁడు. దే. వి. రూ-నేఁతరి: చూ, సా

నేఁతపలక. దే. వి. నేఁతకాఁడు నేయునపుడు పడుగుపేకలను ఉగ్గించేపట్టెపలక.

నేఁతపురుగు. ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.

నేఁతరి. దే. వి. చూ, రూ-నేఁతకాఁడు.

నేజ. దే. వి. (రూ-నేజా-నేజము) 1. చిల్ల కోల. శకాం. 5, అ. 25. చూ, సర్వల; 2. కుంతము: చూ, బాణము. 1.

నేజము. దే. వి. —పై—

నేజా. దే. వి. —పై—

నేటించే. దే. అ. క్రి. దృఢపడు: నేటుకొను, పదిలపడు, పనుగొను.

నేటు. దే. వి. 1. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; 2. నిజము: చూ, సత్యము. 1; 3. దృఢము. అచ్చ. యు, కాం. 128: చూ, స్థైర్యము; 4. శ్రేషము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

నేటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, నేటించే.

నేటుసేయు. ద్వ. అ. క్రి నిశ్చయపఱచే: చూ, తేటతెలవఱ్చు.

నేత. సం. విశే. (బు. ఈ. బు.) 1. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1; అం. 2. నేతయనఁగాఁ గథానాయకుఁడు [(నాయకునకుమహాభాగ్య (పరిపాలన) ఔదార్య (దాతృత్వ) తేజస్వి తా (పరాక్రమ) వైదగ్ధ్య (నేర్పు) పాండిత్య (విద్యావివేకము) ప్రముఖసుగుణములుండవలయును. ఈగుణములన్నియు పూర్తిగాఁ గలవాఁ డుత్తముఁడు. కొన్నిటి కలవాఁడు మధ్యముఁడు చాల తక్కువగల వాఁడధముఁడు. సర్వగస సాధారణులయిన నాయకులు నల్వురు (చూ, నాయకులు), శృంగారనాయకులు నల్వురు (చూ, నాయకులు), ఉపనాయకులు నల్వురు. (చూ, నాయకులు)]

నేతి. సం. అవ్య: చూ, ఉపద్వ.

నేతిచోలు. వా. వి. ఆజ్యధాగ: చూ,హవిస్సు1.

నేతిబీర (ఱ). ద్వ. వి. ఘృతకోశాతకి *: చూ, బీఱ. 2.

నేతిబీరకాయవాటము.జా.లోపలసారము లేనిది.

నేతిసంద్రము. ద్వ వి. సర్పిస్సముద్రము· చూ, సముద్రము.

నేత్రకూటావర్తి అం. చూ, అశుభావర్తములు.

నేత్రపర్వము. జా కనులపండువు."నేత్రంబుల కపూర్వపర్వంబులొనర్చె. "(నీతిచంద్రిక-విగ్రహము); "కన్నులపండువై ధగధగం" (కవికర్ణరసాయనము)

నేత్రము. సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2. తిరితాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 4. వెలిపట్టుచీర· చూ, వస్త్రము; 5. తేరు: చూ, శకటము. 1, 6. చెట్టువేరు: చూ, వేరు. 1.

నేత్రములు. పా.కండ్లు. 1. వీనికిఉపమానములు. —తామరరేకులు, లేడికన్నులు, తుమ్మెద, కలువ, చేఁపలు; అం. 2. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (రక్తరేఖలైన ధనవంతుఁ

డగు. వ్యాఘ్రాక్షుండైన నత్యంత కోపనుండగు. కుక్కుటాక్షుఁడు సదాదుఃఖియగు మృగాక్షుఁడైన శుభలాభనుఁడగు. బిడాలాక్షుఁడైనను హంసాక్షుఁడైనను నరాధముఁడగు. మయూరాక్షుఁడును నకులాక్షుఁడునైన మధ్యముఁడగు. నేత్రాంతము తెల్లనైన లక్ష్మీయుక్తుఁడగు మధుపింగళ వర్ణమైన నైశ్వర్యము దీర్ఘాయువునగు ఏకాక్షుఁడైన కాణుఁడగు మిడిగ్రుడ్లుగలిగిన నైష్ఠికుఁడగు తడికన్నులైన దుఃఖితుఁగు గుంటకన్నులైన పాపాత్ముఁడగు కామములున్న దమ్మరిఁడగు.) చూ, లక్షణాంగములు, 2 స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి (ఎడి కన్నులనౌనున్న రాజభార్యయగు నీలాలమై వసుభపతియగు పింగవర్ణములైన కన్నులు లేనిదియును దుష్టలురాలును విధవయును నగు. కాటుకపట్టనైనున్న భాగ్యవంతురాలగు ఎఱ్ఱనైన వెండ్రుకలుండిన దరిద్రురాలగు మచ్చయున్న నశుభప్రదము. గుండ్రముగనున్న రాక్షసీసమమై దుశ్చారిణియగు గూబకన్నులైనను పిల్లికన్నులైనను ఎననుండుగురు మగలనునురు కదలుచున్న చూపు గలిగిన జారిణియగు.) చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు [రోదనము. 2

నేత్రాంబువు సం. వి. ఉ. న కన్నీరు చూ,

నేత్రామృతము అం' చూ, అంజనములు

నేతృఁడు సం.విణ.ఒడయఁడు:చూ,స్వామి 1.

నేదిష్ఠము సం. విణ. రూ- నేదీయాంసము మిక్కిలి దగ్గఱ చూ, సమీపము. 1.

నేదీయాంసము. సం. విణ —పై—

నేను. దే స రూ-ఏను (సం ప).—అహమ్

నేపథ్యము సం వి అ వ రూ- నైపథ్యము 1. వస్త్రాద్యలంకారము చూ, భూషణము. 2; 2. వటినిలుచేచోటు' చూ, రంగము. 3.

నేపాళదేశపుబ్రాహ్మణులు, వారి జాతులయొక్క నామములు. అం పార్బత్య, అధికారి, అర్జల, ఆచార్య, ఉక్నియాల, కండరియ, కప్యాల, కోయిక్యాల, కోయినాల-కోయిరాల, ఖనాల, ఖాండ్యాల, గర్నియాల, గురాగాయి, గైతౌల, ఘిమిరియా, చంపాగాయి, చపలాగాయి, పిడి, దంజాలరి, పవారి, ధూంగియాల, నేపాలియా, పండిత, పనేరు, రిజాల, రిస్యాల, లకాయి,లంసాల, లహోని, వాస్తగాయి, పత్యాల, సిద్ధియాల' చూ, బ్రాహ్మణులు (నేపాళదేశము పర్వతములతో నిండియుండుటచే నిందు వసించే బ్రాహ్మణులు పార్వత్యాదినామములు కలవారై గోత్రాంతర్భేదులను చూపిరి గోత్రములో నగుచుండగు గౌరా, ఘోటియాలనెడితక్క నుపాధ్యాయులచే నీల్లి తెప్పించి యుపయోగించే కొందరు వీరిలో ఋగ్వేదులు, యజుర్వేదులు, మాధ్యందినులు,సామవేదులు, అథర్వణవేదులును కూడ కలరు వీరు శాక్తేయ మతమునకుఁజెందిన వ్యాపాసనాపరులై యొక తెగవారును, తంత్రోపాసకులై యొక తెగవారునైయున్నారు. వీరిలో పార్బత్యాది బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణులకును క్షత్రియులకును పురోహితులై యున్నారు కొందఱు ఇతరజాతులవారికి పురోహితులై యున్నారు నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణ తెగవారందఱును గొఱ్ఱెలను మేఁకలను పక్షిజాతులను భక్షించెదరు. ఆదేశపుప్రభువు క్షత్రియుఁడగుటచే బ్రాహ్మణాదిజాతులవారు కులాచారములు చెడకుండ కాపాడుచుందురు.)

నేపాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. నేపాళదేశము: చూ, దేశము; 2. ఒకరకము చెఱకు*.చూ, రసాలము. 3; వై. వి. (1) నేపాళముశ. నేపాళిక. (ఇదిద్వివిధము.—పెద్దనేపాళము,సీమనేపాళము.)(శుద్ధి.—గింజలలోనిపప్పును పేడనీళ్లలో రెండుజాములుఉడికించినశుద్ధి.)

నేపాళవేము. సం. వి. అ. పుం అశ్వతిక్తము, తృణనింబము. *

నేపాళిక సం.వి.ఆ. స్త్రీ: చూ, నేపాళము(1)*

నేబు. గే. వి. 1. పండెండుకాసుల నాణెము, వా. బ. 2 డబ్బులు(కానులు) "నేబులసంచి"

నేమంబుఁగన్న మస్నివితల్లి ప్ర్వ వి దేపగంగ వేం, అం. 17 చూ, నది. [చూ, ప్రసి.

నేమకము వై. వి =నియమము రూ- నేమము

నేమము సం. వి అ పుం 1 కాలము చూ, సమయము 1, 2. పేంక' చూ, మేఁమ 1, 3 ఖండము చూ, శకలము. 4, 4 చూ, పాకారము, 5. కపటము చూ, వ్యాజము 1; వై వి (1)' చూ, రూ- నేమకము కళా 6, అ 94; (2)' చూ, పరితము

నేమి సం వి ఇ పుం. 1 =నెమ్మి-నెమ్మి బండి కంటికడకమ్మి చూ, శకటము. 1, 2 తిని శము*. చూ, వంజులము 2, ఇ. స్త్రీ 3.తిరిక. నూతియందునీరెత్తుటకు సమీపమున నుంచినరాట్నము, ఏతము మొదలైనదారుయంత్రము; వా. వి (1)' చూ, సామర్థ్యము 1

నేమించే వై స క్రి =నియమః చూ, సెలవిచ్చు.

నేము. దే స. క్రి 1. ధాన్యము చేటలోఁబోసి కొనియిటునటుఁదిప్పు; 2. రూ- ఏము- మేము నాశబ్దపథమా బహువచనమునకు రూపాంతరము

నేయము. వై. వి. (రూ- నెయ్యము- నెయ్యమి) 1.=.చూ, స్నేహము. రస. 3, గుచ్ఛము; 2.న్యాయము. "నేయముగాదు" క్షేత్రియ: చూ, సత్యము. 1.

నేయార్థము. అం. సంధిదోషములలో నొకటి. (తనకె సంకేతమైనది): చూ, కావ్యదోషములు, సంధిదోషములు.

నేయి. వై. వి. చూ, రూ- నెయ్యి.

నేయు. వై. స. క్రి. 1. నేఁత నేయు: అనువయించే; 2: చూ, అల్లు; వా. వి. 3. జేబ్బుతో మంచేమువిూఁదపరుండు.

నేయూఁడు వై వి (రూ- నెయ్యరి- నెయ్యుఁడు) =స్నేహః చూ, స్నేహితుఁడు

నేరఁబోతు దే విణ చూ, వాగ్మి

నేరమి. దే. వి. 1. అజ్ఞానము భాగ. ఆర 5, అ. 311: చూ, మఱపు 2, 2 పాపము. అం, భా ద్వి 191, భాగ. సభా. 2, అ 224 చూ, వృజినము; 3 చూ, రూ- నేరము.

నేరము దే.వి తప్పు (రూ- నేరమి- నేపము- నెవము- నెపము- నెరసు) చూ, సొంటు

నేరాసి. దే వి జిగబాజీ (బట్ట). చూ, పత్త్రము.

నేరిమి దే. వి చూ, రూ- నేరుపు. 1.

నేరుచే దే అ. క్రి. రూ- నేర్చు. 1. ఓపు చూ, పర్యాప్తమగు, స. క్రి 2 చూ, వాడుకపడు

నేరుపరి దే. విణ.(రూ- నేర్పరి- నేరుపుకాఁడు- నేరుపులాఁడు- నేర్పుకాఁడు)' చూ, సమర్థుఁడు.

నేరుపు వై. వి =నైపుణ్య. రూ- నేర్పు (దేశ్యమని శ. ర) 1 చూ, సామర్థ్యము. 1; 2 చమత్కారము, విజ్ఞానము: చూ, సామర్థ్యము. 1. అం, భా. ప్రి. 103; 3. అజ్జ: చూ, సమర్థనము; పేరి. 4. నేఱువఁజేయు.

నేరుపుకాఁడు. దే. విణ: చూ, రూ- నేరుపరి.

నేరుపులాఁడి. దే. విణ. జాణ: చూ, స్త్రీ.

నేరుపులాఁడు. దే. విణ: చూ, రూ- నేరుపరి. అచ్చ. బాల, కాం. 7.

నేరటేటు. దే. వి. జంబు: చూ, నది

నేరెడు. దే. వి: చూ, రూ నేరేడు.

నేరేడల్లులు. వా. వి. బ: చూ, హాణిగలు.

నేరేడు. దే. వి. (రూ-నేరడు-నేరెడు-నేరేడు): చూ, సురభిపత్రి. (అతిమూత్రమును, మధుమూత్రమును తగ్గించేను. రక్తగ్రాహి కట్టును.)

నేరేడుదీవి. ద్వ.వి:చూ, తొలుదీవి.నై. 5,ఆ.76.

నేరేడుపండు. ద్వ. వి. జంబువు, జాంబవము.

నేర్చు: చూ, రూ-నేరుచే.

నేర్పరి. దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేర్పు. వై. వి, పేరి: చూ, రూ-నేరుపు (దేశ్యమని శ. ర.)

నేర్పుకాఁడు. దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపుకాఁడు.

నేర్పువాఁడు. దే. విణ: చూ, బోధకుఁడు.

నేజా. దే విణ: చూ, రూ-నెజ. 1.

నేల దే. వి. 1. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 2.చోటు. ఉ, హరి. 2, ఆ 204 చూ, స్థానము. 1; 3. దేశము. భార. విరా. 4, ఆ. 221: చూ, సీమ. 1. (దేశము); వా 4.పంటపండుపొలము. " నాకునాలుగుపుట్ల నేలకలదు. " [రించే

నేలఁగలుపు. దే. అ. క్రి. చెంపు: చూ, సంహ

నేలఁబెట్టికాలరాచేట జా. మిక్కిలికష్టపెట్టుట. " నేలఁబెట్టి కాలరాచేసట్టియాచిన్నవాండ్రు. "(ధర్మజరాజమూయము.)

నేలకడిమి. ద్వ. వి. భూకదంబము *: చూ, హాలిప్రియము. [స్థాలి. 2

నేలకలిగొట్టు. దే. వి. భూపాటలి *: చూ,

నేలకుఁగోలకుఁదెచ్చుట. జా. మిక్కిలిబాధపెట్టుట. " నేలకుఁగోలకుఁదెచ్చుచేన్నవాఁడు " (కళాపూర్ణోదయము. 7, ఆ. 35)

నేలగుమ్మడి దే.వి.చూ, భూమికర్కారువు. *

నేలగుమ్మడు. ద్వ వి. విదారి *. (ఇది ద్వివిధము.— తెల్ల నేలగుమ్మడు, నల్ల నేలగుమ్మడు. ఇదియే తెల్ల నేలగుమ్మడు): చూ, భూమి కర్కారువు.

నేలగొలిమిడి. దే. వి. గోలోమి*: చూ, తెంగబీర.

నేలచేూలి. దే. వి. మన్నుకాసుపు: చూ, సీత.

నేలజెమ్మి. ద్వ.వి. పిన్నజెమ్మి*:చూ,శమీరము.

నేలతంగేడు. దే. వి: చూ, హేమపుష్పకము*.

నేలతమ్మి. ద్వ. వి. మెట్టదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

నేలతాడి. ద్వ. వి. రూ-నేలతాడు: చూ, శలింధ్రికము*.

నేలతాను. ద్వ. వి.—పై—

నేలతామర. ద్వ. వి: చూ, నేలటమ్మి*.

నేలతాలుపు. దే.వి. 1. చూ, పర్వతము; 2.కుక్రియుఁడు. అచ్చ యు,కాం. 21.చూ,రాజే.1.

నేలతొళసి ద్వ.వి. భూతులసి*. చూ,హరిప్రియ.

నేలనమలి. దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

నేలనేరేడు. దే. వి. భూమిజంబువు*: చూ, సురభిపత్రి.

నేఁపట్టి. దే. వి. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు; 3: చూ, నేలచేూలి.

నేలపట్టిమిగనిబంటు. ద్వ. వి. 1. అనుమఁడను కోఁతి. ఆం, పదా. 5—21: చూ, వానరము; 2. కోఁతి: చూ, వానరము.

నేలపడక. వా. వి. 1. చచ్చినవానిపడుక: చూ, మృతశయ్య; 2. నేలపైపరుండుట .

నేలపల్లటీ. దే. వి. ఒకరకముపావురము: చూ, సురటీ.

నేలపొన్న.ద్వ.వి.కోలపొన్న*: చూ,పృశ్నిపర్ణి.

నేలపోఁక.ద్వ.వి. బోధాంబకము*: చూ,క్రంపి.

నేలబువి. ద్వ. వి: చూ, వల్మీకము.వేం,ఆం 88.

నేలమరె. ద్వ. వి. భూమిలోపలియిల్లు. (రూ-నేలమాలియ-నేలమాళె): చూ, సదనము 1.

నేలమాలియ. ద్వ. వి.—పై.—

నేలమాళె. ద్వ. వి.—పై —

నేలములక. దే. వి. (రూ—నేలములక—నేలము [illegible]) [illegible] చూ, [illegible].
నేలములకు. దే. వి.—వై.—
నేలముల గచెట్టువలె. [illegible] జా. పుట్టినది పుట్టినట్టుగానే యుండుట.
నేలముల్లుక. దే. వి: చూ, రూ—నేలముల్లుక.*
నేలయద్దుగు. వా. వి. పాతాళము: చూ, లోకము. 1.
నేలయుసిరిక. దే. వి. భూమ్యామలిక*: చూ, శివ. 4. (దీనిలో "ఫైలాన్ థిన్" అనుచేదుగల పదార్థముండును. దీనిసమూలముగ బుబ్బలలోను సెగలలోను మూత్రవ్యాధులలోను ఉపయోగింతురు)
నేలరేగు. దే. వి. భూబదరి*: చూ, రేగు, 1.
నేలఱేఁడు. దే. వి. భూపతి: చూ, రాజు. 1.
నేలవిడిచిసాము. జా. నిరాధార వ్యాపారము. "ఊరకయేల నేలవిడిచి సాముచేసెదవు." (నీతిచంద్రిక—మిత్రభేదము)
నేలవేము. దే. వి: చూ, భూనింబము*.
నేలవెల్లుల్లి. దే. వి: చూ, [illegible].
నేలసంపెఁగ. దే. వి. భూమిచంపకము*. చూ, సంపెఁగ. [(రాయలసీమలో వాడుక)
నేలసెనగబుడలు. వా. వి. వేరుసెనగకాయలు
నేలాఁపు. దే. వి. ఒకరకముడేగ: చూ, శ్యేనము
నేవ. వా. వి. 1. కోపము: చూ, కోపము; 2. నింద: చూ, సెగ్గింపు.
నేవడము. దే. వి. (రూ—నేవలము—నేవళము) కంఠాభరణము: చూ, భూషణము. 2.(రాయి.)
నేవము. వై. వి: చూ, రూ—నెవము.
నేవలము. దే. వి: చూ, రూ—నేవడము.
నేవళము. దే. వి.—వై.—కళా. 7, ఐ. 66.
నేస్తకాఁడు. [illegible] చూ, బుబ్బలికాఁడు. 1.
నేస్తకత్తియ. వై. విణ. నేస్తకత్తె చూ, స్త్రీ.
నేస్తకాఁడు. వై. విశే.—చూ, స్నేహితుఁడు.
నేస్తము. వై. వి.—స్నేహః: చూ, స్నేహము.
నేస్తి. వై. విణ.—నే.—
నేస్తె. వై. విణ.—వై.—
నేస్తుకాలు. ద్వ. విణ. చూ, నేస్తకత్తియ.
నేస్తేరము. దే. వి: చూ, నేవలము.

నై

నైకభేదము. సం. విణ: చూ, ఉచ్చావచము.
నైగనిగ్యము. సం. వి. అ. న. నిగనిగలాడుట.
నైగమము. సం. వి. అ. న. 1. వేదాంతము: చూ, వేదము; విణ. 2. పట్టణముది
నైగముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వాగివుఁడు; 2: చూ, నిగముఁడు.
నైచికము. సం. వి. అ. న. ఆవుయొక్క తల భాగము: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)
నైచికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చక్కనిరూపము మంచిప్రాయముగల్గి చాలపాలిచ్చెడియావు: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)
నైచ్యము. సం. వి. అ. న.(భక్త్యాదులచేఁగలుగు) అధమభావము. చూ, హీనము. 1.
నైజము. సం. విణ. 1. తనది: చూ, స్వతంత్రము; 2: చూ, స్వాభావికము.
నైపథ్యము. సం. వి. అ. న. చూ, నేపథ్యము.
నైపాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేపాళదేశపుమణిశిల, మనశిల: చూ, రాయి.
నైపుణము. సం. వి. అ. న.—నేర్పు. నేర్పరితనము: చూ, సమర్థనము.
నైపుణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—వై.—
నైపుణ్యము. సం. వి. అ. న.—వై.—
నైమిత్తికము. సం. విణ. నిమిత్తమువలనఁగలిగినది. 2. తిథ్యసంబంధమైనది.
నైమిత్తికుము. సం. వి. అ. పుం: చూ, [illegible].

నైయగ్రోధము. సం. వి. అ. న. మఱ్ఱిచెండు.

నైయాయికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, న్యాయాధిపతి. [అం. 2: చూ, శస్త్రములు.

నైరాశ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వలవమి;

నైరృతి· చూ, రూ-నిర్వృతి. 2. 4. [(హరిత్తు.)

నైర్వృతిమూల. మి. వి: చూ, రూ-నిర్వృతిమూల

నైర్వృతుఁడు· చూ, రూ-నిర్వృతి 2-4

నైర్ఘృణ్యము సం వి. అ. న. దయలేనితనము.

నైర్మల్యము సం వి అ. న. నిర్మలత్వము, గర గర: చూ, శుద్ధము. 3. [చూ, వర్ణము. 6

నైల్యము. సం. వి అ. న.=నల్ల. నల్లఁదనము

నైవేద్యము సం. వి. అ న. రూ-నివేదనము. 1. నివేదింపఁదగినవస్తువు (దేవుని కారగింపఁబడినది), చూ, సమర్పణము; అం. 2: చూ, ఉపచారము. 1; 3 చూ, ఉపచారము. 2

నైషధము. అం. (దీనిని శ్రీహర్షుఁడు వ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు.

నైషధుఁడు. సం. వి అ పుం. నిషధుఁడు, నలచక్రవర్తి· చూ, రాజే. 1.

నైషాది. అం చూ, శుద్ధజాతులు (అంశములు.)

నైష్కికుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, రూపాధ్యక్షుఁడు.

నైష్ఠికుఁడు సం విణ = చూ, నైట్టికసీల. 1.

నైష్ఠుర్యము. సం వి. అ. న. నిష్ఠురత్వము

నైసర్గికబలము. అం. షడ్బలములందొకటి. (శ-కు-బు-గు-శు-చం-రవులుఉత్తరోత్తరక్రమమున బలవంతులగుదురు.) ౧ రవి పూర్ణబలవంతుఁడు 1; ౨. చం.=రవికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 1/1—1/7=6/7, 3. శు=చంద్రునికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 6/7—1/7=5/7; ౪.గు=శుక్రునికంటె1/7బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 5/7—1/7=4/7, ౫. బు=గురునికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 4/7-1/7=3/7; ౬. కు=బుధునికన్న 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 3/7-1/7=2/7; ౭. శ=కుజునికన్న 1/7బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 2/7-1/7=1/7. చూ, షడ్బలము.

నైసర్గికము. సం. విణ. చూ, నైజము. 2.

నైస్త్రింశికుఁడు. సం. విణ· చూ, అసిహేతి.

నైస్పృహ్యము. సం వి. అ. న. ఇచ్ఛలేనితనము: చూ, వలవమి:

నొ

నొంచె దే. పే్రి. నొవ్వఁజేయు భార. కర్ణ 1, ఆ. 192: చూ, నొగులుచు. 1, 2

నొక్కము. దే. వి. పెద్దసదాప*. చూ, సదాప

నొక్కు. దే వి 1. రూ-నొక్కుడు. అదుముడు వలనఁగలిగిన పల్లము. చూ, రంధ్రము. 1; 2. ముడుత. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వలి. 2, స క్రి. 3. పేనుచేదుపు: కుక్కు-క్రుక్కు, చేదుపు; 4. పంటనొక్కు: చూ, మాకొను; 5. అదుము· చూ, పీసుకు. 1.

నొక్కుడు. దే వి: చూ, రూ-నొక్కు. 1.

నొక్కులు. దే వి. బ. పళులు చూ, వళి. 1.

నొగ దే. వి. చూ, యుగంధరము

నొగచివర. దే. వి: చూ, పంగలగుంజె.

నొగులు. దే. వి. 1. వికలమగుట; 2: చూ,రూ-నెగులు; 3: చూ, శోకము; అ. క్రి. 4:చూ, వైకల్యమగు. ఉ హరి. 3, ఆ.80; 5: చూ, నొచ్చె. 1, 6: చూ, నొచ్చె. 2.

నొగులుచె. దే. పే్రి. రూ-నొగుల్చు-నొంచె 1. నొగులఁజేయు, ఎడలించె; 2. నొప్పించె. చూ, హింసించె

నొగుల్చు దే. పే్రి. —పై—

నొచ్చిళ్ళు. దే. వి. బ. చొంగ: చూ, లాల.
నొచ్చు. దే. అ. క్రి. 1:చూ, వేసారు; 2. దారిద్ర్యాదులచే పీడనొందు: నొగులు.
నొచ్చుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, నుఱుక్కు. 1.
నొచ్చుకోలు. దే. వి: చూ, విపరీతసారము. 1.
నొట్ట. వా. వి: చూ, రూ-నొష్ట "నొట్టమెక్క"
నొడలదొంతి. దే. వి: చూ, సంశయము (అప్రి)
నొడి. దే. వి: చూ, రూ-నుడి
నొడికాఁడు. దే. విశ: చూ, నుడువరి.
నొడికారము. దే. వి: చూ, రూ-నుడికారము. (మాట చమత్కారమునకు.-కళా. 8, అ. 55; మాటకు.-ఆం, భా. ప్ర. 110.)
నొడికారి. దే. విశ. (నొడికారము+ఇ): చూ, రూ-నుడువరి. ఉ, హరి. 4, అ. 155.
నొడుగు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు
నొడుచు. దే. స. క్రి. తప్పులుపట్టు.
నొడుపు. దే. వి. తప్పులుపట్టుట.
నొడువు. దే. వి, స. క్రి· చూ, రూ-నుడుగు.
నొప్పి. దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2:చూ, విపత్తు. జై. 7, అ.117; 3: చూ, శ్రమము 1
నొప్పించు. దే ప్రే: చూ, హింసించు
నొప్పిగుంటి. వా. వి· చూ, వ్యాధితుఁడు.
నొప్పియెత్తు వా. స క్రి· చూ, ఎత్తు. 28.
నొలి. వా. వి: చూ, శోకము.
నొల్లు. దే. స క్రి. 1. బిడ్డలు నోటవేళ్ళిడుకొని చేపరించు; వా. 2. గ్రహించు,నొల్లుకొను
నొవులు. వా. వి: చూ, నొలి.
నొవ్వి దే. వి. రూ-నొవ్వు. 1. వేదన: చూ, శ్రమము. 1;2. తెవులు. పంచ. నా. 1, అ. 408: చూ, రోగము. 1; 3· చూ, శోకము.
నొవ్వు. దే. వి.—పై—
నొసటిరొమ్ముశ. దే. వి. అరి: చూ, శల్యము. 1.
నొసలు. వై.వి.=నిటల. రూ-నెన్నొసలు.(దేశ్యమని శ.ర) 1. నుదురు:చూ,లలాటము; అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.
నొసలుబత్తుఁడు నోరుతోడేలు. జా. "ననఘునొసలు బత్తుఁడును నోరు తోఁడేల, టన్న రీతి దోఁచుచున్న దిపుడు" (వైజయంతీమాసము)
నొష్ట. వా వి.నుదురు:చూ,రూ-నొట్ట.(లలాటము)

నో

నోఁచు. దే. స. క్రి. నోము. పాండు 2, అ. 30· చూ, వ్రతమాచరించు.
నోఁత. దే. వి నోఁచుట.
నోటికితాళముపేయుట. జా. మాటాడకుండఁజేయుట. "ఈపాటికి నోటికితాళము వేయ వచ్చును. " (ధర్మజరాజసూయము)
నోటిబీగము. దే. వి. దేవతాప్రార్థనకై దౌడల యందుపట్టుకొనెడు చాకపు లోహపుకమ్మి.
నోటీసు. వా. వి ప్రకటన.
నోటు. వా. వి. 1 బదులుపుచ్చుకొని వ్రాసి యిచ్చెడు ప్రామిస్సరీనోటు; 2. రూపాయలుగా మార్చుకొనెడు బ్యాంకినోటు; 3. జ్ఞాపకార్థము వ్రాసియుంచుకొనెడు రుక్కా. [గుటక·
నోటెఁడు. వా. వి: గుక్కెఁడు-గ్రుక్కెఁడు,
నోము. దే వి. 1 చూ, వ్రతము; స. క్రి. 2 చూ,నోఁచు;3. పోఁగొట్టు చూ,భంగించు.
నోయు. దే అ. క్రి. నొచ్చు· చూ, వేసారు.
నోరు దే. వి: చూ, వదనము. 1.
నోరుమెంగ. దే. విశ: చూ, మూఁగ. కళా. 3, అ. 238.
నోరుమెదల్పుట జా. మాటలాడుట. "బ్రహ్మయు నోరుమెదల్పలేని" పాండు. 3, అ. 151. "మిన్నకచేనసంకనోరు మెదపక" కళా. 3, అ. 238.

నోరూరు. దే. అ. క్రి. 1. రుచిగలవస్తువులను తినుకోరికచే నోటనీరూరు; 2. చూ, వాంఛించు. పా. 3. ఆ. 51.

నోరెత్తు. దే. అ. క్రి. మాటాడయత్నించు చూ, ఏకు. 23.

నోరోడక. జా. మాటాడ సందేహింపక. "అచ్చేట నోరోడకాయన రచ్చలో" (శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధము)

నోవరి. దే. విణ: చూ, కొప్పిగుంటి.

నోవి. దే. వి: చూ, రూ-నొవ్వి. [267.

నోవు దే వి — ప్రై. — భార. ఉద్యో. 3, ఆ

నౌ

నౌ. సం వి. ఔ. స్త్రీ. 1. ఓడ. (పదార్థములను గట్టుచు బొందించేవది) చూ, హోడము; దే. వి. (1): చూ, రూ-నవు-నవ్వు

నౌక. సం. వి. ఆ స్త్రీ.=నావ: చూ, నౌ. 1;

నౌకాశకట న్యాయము. పా. ఓడలు బండ్లగును. బండ్లోడలగునను రీతి.

నౌకాఖ్యము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నౌకాదండము. సం. వి. అ. పుం. ఓడనడపుగడ చూ, పీలి 2.

నౌకు. దే. వి: చూ, రూ-నవుకు.

నౌదుకొట్టు దే.అ.క్రి: చూ, రూ-నవుదుకొట్టు.

నౌబతు. హి. వి. మహారాజుల కోటముందు వాయించెడు వాద్యము. "ఢంకా నౌబతులు"

నౌరు. దే. విణ: చూ, రూ-నవురు.

న్య

న్యంకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఇఱ్ఱి (తెలుపంచే గొనిపోవునది): చూ, హరిణము.1; 2. ముని: చూ, సన్యాసి.

న్యక్కారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అవహేళనము.

న్యక్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. = పై.

న్యక్షము. సం. విణ. 1. అధమము; చూ, హీనము. 1; 2 చూ, సర్వము.

న్యక్షుఁడు. సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

న్యగ్రోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మఱ్ఱి చూ, వటము 3; 2 చూ, శమి*, 3 శార: చూ, వ్యామము. [రావి, మేడి(5).

న్యగ్రోధాదిగణము. అం. మఱ్ఱి, మామిడి, జువ్వి,

న్యగ్రోధి. సం. వి: ఈ. స్త్రీ. చూ, భల్లాతకి*

న్యర్బుదము. సం. వి. అ. న. 1. పదియర్బుదముల సంఖ్య: చూ, సంఖ్య: 1; విణ. 2. పదియర్బుదముల సంఖ్యగలది: [ప్రాస్యాతకము. 2.

న్యస్తము. సం. విణ. ఉంచబడినది: చూ,

న్యా

న్యాదము. సం. వి. అ. పుం. కుడుపు చూ, పాపాటు.

న్యాయము. సం. వి. అ. పుం =నాయము. 1. తగవు, న్యాయబుద్ధి: చూ, సత్యము. 1; 2. స్వధర్మత్యాగము వలన చలింపకుండుట: చూ, సత్యము. 1; అం. 3: చూ, తర్కము. 5; ఐ. 4: చూ, న్యాయములు.

న్యాయములు. అం. న్యాయములుగా పోలిక. (ఇవి సమయోచితములుగా గొన్నిచోట్ల బ్రయోగించినచోఁ గావ్యము శోభాయమానముగా నుండును.) ఉదా.—అంకురబీజన్యాయము. మొ. (గ్రంథవిస్తరభీతిచే న్యాయములన్నిటి నిచట నుదాహరింపలేదు.)

న్యాయశాస్త్రము. శా. న్యాయవిశేషగా దృష్టాంతము. దీనివలనఁ దెలియఁబడని గవయాదిపదార్థములను, తెలియఁబడిన గోవు మొదలగు పదార్థములతోడి పోలికచే వీటివంటివే గవయాది పదార్థములని చెప్పి తెలుపవచ్చును.

గనుక పరిమాణము మదకరిని పరిద్రవేదార్థ ములరదాళ కుశకు దృష్టాంతపదార్థమేనకు న్యాయమైన న్యాయోద్భవముతో త్రిగుణ నకులేశక్తయొంబడినది: (చూ, ఉపవిద్యలు)

న్యాయాధికారి. సం. విశే. చూ, న్యాయి. 3.

న్యాయాధిపతి. తరి. విశే.—వై.—.

న్యాయాన్యాయములు పా: చూ, యుక్తాయుక్తతలు.

న్యాయ్యము. సం. విశే. చూ, యోగ్యము. 2.

న్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉనుచుట: చూ, విన్యాసము. 1; 2 ఇల్లడ: చూ, వాడిక.

న్యు

న్యుబ్జఖడ్గము. సం. వి. అ. పుం. కాఁడు: చూ, బాణము. 1.

న్యుబ్జము. సం. వి. అ. న. 1. కర్మరంగమును మారినవండు; పుం. 2. దర్భతోఁజేసిన సుగ్గు. (క, ర)

న్యుబ్జుఁడు. సం. విశే. 1. క్రిందుమొగమువాఁడు; 2. తేవులుచే వంకరైనవాఁడు.

న్యూ

న్యూరభ. పా: కుదునాటోకారముల నుచ్చరించిన పిదప కష్టమునుచ్చరించుటః. అరదు 1-7-13 ఉకారములను ప్లుతములనుగాను తక్కినవాని వనుదాత్తములఁగాను ఉచ్చరింపవలెను.

న్యూనపదము. అం. వాక్యదోషములలో నొకటి. (గా శ్రీరామచంద్రునిని కరచుప్పారవి పాతుఁ దశరథ్యను." ఇరదుం వదెఁదను పదము న్యూనము. "పదతో విమకొన్న యుడిల నవార్రము నకడమిచ్చెను. పిల హాడితేను వానికిఁ బద్ధవానికున్నంత యున్నది." ఇందు తెలివి యను పదము లుప్తము.) చూ, వాక్యదోషములు.

న్యూనము. సం విశే. 1. తక్కువైనది: చూ, హీనము 1; 2. నిందింపఁదగినది చూ, హీనము. 2; పా 3 తెగ్గవలెఁగలది చూ, వేలితి 2.

న్యూనాధిక్యము. సం వి. అ. న. చూ, హెచ్చు. 4.

న్యూనోపమము. అం వాక్యదోషములలో నొకటి (ఉపమయందు న్యూనతయుండ నేని న్యూనోపమము. ఉదా.—పీతాంబరుఁడైన హరి మేఘనిభుఁడు. మేఘముతోఁ బోల్పఁదగిన గుణము నీలవర్ణము హరియందుఁ జెప్పకుండుట చే నుపమ చాలదు. ఇత్యాది): చూ, వాక్యదోషములు.

ప

ప. ఒక యక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; ఆగ్నే. 2. చూ, కవర్గము; 3: చూ, స్వరము. 3; 4: చూ, చిరువేమిలు;

పంకచ్ఛాగన్యాయము. పా. బురదపొదిగి కాస్సు కడుగుకొనుటకంటె దూరముగా నొత్తిగిలుటయే మేలనరెలి.

పంకజము. సం. వి. అ. న. ఆసెటుఁబుట్టునది. యా—పంకేజము: చూ, సరసిరుహము.

పంకప్రక్షాళనన్యాయము. పా. అడుసుత్రొక్కనేల కాలుకడుగనేల.

పంకమగ్నగజన్యాయము. పా. బురదలో నేమఁగ పడిచినచో దాని నెత్తుట దుర్లభము. దాని నేమఁగ యొత్తవలెనన్నరిలి

పంకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. పంకి: చూ, బురద; 2. పాపము: చూ, వృజిన

ము. 1; దే. వి. (1) పాలు. జై. 4, ఆ. 79.: చూ, స్తన్యము. [(రూ-పంకేరుహము.)

పంకరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, పంకజము

పంకా. వా. వి. కఱ్ఱచెక్కకు గుడ్డనతికి త్రేలఁగట్టిలాగెడు రొమ్ముకానొక పెద్దవిసనఁగఱ్ఱ. "పంకాలాగుము." [బురద.

పంకి. నై. వి.=పంకము. య 5, ఆ. 12: చూ,

పంకించు. వై. అ. క్రి. 1.=కంపః: చూ, సలించు. జై. 3, ఆ. 40; దే. స. క్రి. 2 పట్టించు జై. 6, ఆ. 85; పాండు. 2, ఆ. 41. చూ, పూయు.

పంకిణి. వా. వి. పరిమళద్రవ్యములుంచెడు పాత్రిము: చూ, పాత్రిము. 6.

పంకిలమగు. మి అ. క్రి· చూ, అసలుకొను.

పంకిలము. సం. విశే. బురదగలది (దేశము): చూ, సీమ. 1.

పంకెన. దే. వి. తడి: చూ, స్తేమము.

పంకేజము. సం వి. అ. న. చూ, రూ-పంకజము. [పంకరుహము.

పంకేరుహము. సం. వి. అ న: చూ, రూ-

పంక్తి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బంతి: చూ, శ్రేణి. 1; 2=పది· చూ, పది; పా. 3. పదిప ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము. భ-భ-స-గ 7: చూ, వృత్తము 1; 4 పంచమఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము. ఒకభగణము రెండు గురువులుగలది: చూ, వృత్తము. 1

పంక్తికంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (పంక్తికంధరుఁడు) 1. వరుసగాఁగంఠములు గలవాఁడు; 2. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1

పంక్తికంధరుఁడు. సం. వి అ. పుం.—పై—

పంగ. వై. వి. 1. రూ-ప్రగ్గ, పలవకొమ్మ, పాయగొమ్మ. స్వా. 4, ఆ. 21: చూ, శాఖ; వా. 2. ఎడముగాచీఁపఁబడినరెండు కాళ్ళనడిమిభాగము. (అంగవంటిది.)

పంగటి. వై. విశే. ఎడముగలది.

పంగటించు. వై స. క్రి. ఎడముగాచాఁచు.

పంగటికాళ్లవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞావు.

పంగటికాళ్లు. వా. వి. బ· చూ, ముడికాళ్ళు.

పంగనామము. ద్వ. వి. నడుమఎడముగలుగఁ పంగవలెతీర్చినతిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.

పంగము. వై. వి. దేవబ్రాహ్మణవృత్తులమీఁద దొరతనమువారు తీసెడు చతుర్థాంశమైన కప్పము: చూ, శిస్తు. 1.

పంగలగుంజె ద్వ. వి. 1: చూ, ఇలుకుమ్రాను; 2: కోడిపీఁట, నొగచివర. (సం. ప).—అనుకర్షణము-అనుకర్షము.

పంగిడి. దే వి. (రూ-పంగిడీ-పంగిణీ, పంగెన) ఓదము· చూ, వారి. 6.

పంగిడీ. దే. వి.—పై.—

పంగిడీయెత్తు. జా మోసపుటెత్తు.

పంగు దే. వి. 1· చూ, వెలుపు; వై. వి. 2.=భగః: చూ, భగము. 12.

పంగువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. శని· చూ, రాహువు 3; విశే. 2: చూ, కలి. 4.

పంగెన. దే. వి· చూ, రూ-పంగిడి.

పంగ్వంధన్యాయము. పా. ఒకఁడుగ్రుడ్డి. మఱియొకఁడుకుంటి. కుంటివానిని గ్రుడ్డివాఁడు మోచికొనిపోవుచుండెను కుంటివాఁడు మార్గము చెప్పుచుండెను. పరస్పరలాభమునకై పరస్పర సాహాయ్యము.

పంచకము. సం. వి. అ. న. 1. యుద్ధభూమి: చూ, భూమి. 1; న. 2. నాలుగుకోకటి: ఇంద్రియము; (తె ప.)—అయిదు-ఐదు, అరవది, ఏను, చేవ్వంచే-చావంచే-చావంచి; అం. 3. (అయిదు అంకములుగలవి) అంగములు, అగ్నులు (గార్హపత్యాది), అగ్నులు (పూర్వాగ్న్యాది), అమృతములు, అలంకారములు, అవయవములు (ప్రతిజ్ఞాది), అవస్థలు,

అశ్వాధారలు, ఆకాశములు, ఆరామములు, ఆసనములు, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియవిషయములు, ఉత్తరవాదములు, ఉపచారములు, ఉపవాయువులు, కన్యకలు, కన్యాదానాంగములు, కర్మేంద్రియములు, కల్పవృక్షములు, కాలములు, కావ్యములు, కృతపాతులు, కోలములు, కోశములు, క్రియలు, క్షారములు, క్షేత్రములు, ఖండములు, గంగలు, గవ్యములు, గురుమూలములు, గౌడులు, జ్యోతిర్లింగములు, తంత్రములు, తన్మాత్రలు, తాళకళలు, తాళజాతులు, తిక్తకగణము, తృణములు, దినాంగములు, దేవతలు, ద్రావిడులు, నాటకసంధులు, పంచాతురి, పంచసూత్రములు, పర్వతములు, పాకయజ్ఞములు, పితలు, పుత్రులు, ప్రకరణములు, ప్రాణములు, బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు, భక్ష్యములు, భూతములు, మన్మథబాణములు, మహాపాతకములు, మహాయజ్ఞములు, మహావాద్యములు, మాతలు, మార్గములు, ముఖములు (శివునివి), ముద్రలు, యానములు, రంగులు, లఘుమూలము, లవణములు, లోహములు, వర్ణములు, విలుకాని స్థానములు, విష్ణ్వాయుధములు, శస్త్రలు, శిఖలు, శిల్పలు, శివాననములు, సంస్కారములు, సమాధులు, సామములు, సూత్రములు, సోమయజ్ఞములు, హవిర్యజ్ఞములు, హేత్వాభాసము ఇత్యాది(సందర్భానుసారముగ ఇందుగల శబ్దములకు "పంచ" అనునది మొదట చేర్చి యుచ్చరించవలెను.)

పంచకరహితము. పా తిథివారనక్షత్రలగ్నముల సంఖ్యను కలిపి 9 చే భాగింపఁగా 1-2-4-6-8 సంఖ్యలు మిగులకుండుట.

పంచకళ్యాణము అం: చూ, చిత్రవర్ణములు

పంచకోలములు. అం. శొంఠి, చవ్యము, మోడి, పిప్పళ్లు, చిత్రమూలము. (5)

పంచక్రియలు. అం. ఉక్తి, ఆదానము, గమనము, విసర్గము, ఆనందకము. (5) [గ్రా

పంచక్షేత్రములు. అం. శ్రీశైలము, కాశి, కేదారము, కాళహస్తి, పట్టిసము. (5)

పంచగవ్యము. అం. ఆవుపేడ, ఆవుపంచితము, ఆవుపాలు, ఆవుపెరుఁగు, ఆవునెయ్యి (5)

పంచగూఢము. సం వి. అ. పుం. తాఁ చేలు. చూ, వృత్తము. 4. (ఇట్లుపంచగుప్తము.)

పంచగౌడులు. అం. ఉత్కల, మైథుల, కనోజ, కాన్యకుబ్జ, సాగస్వతులు (5). (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

పంచచామరము. పా. షోడశఛందోద్భవవృత్తము జ-ర-జ-ర-జ-గ. 10: చూ, వృత్తము. 1.

పంచజనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు. [బుద్ధుఁడు.

పంచజ్ఞానుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ,

పంచతంత్రము పా. (ఇదివిష్ణుశర్మకృతము): చూ, కావ్యనాటకములు. [రస, గంధములు(5)

పంచతన్మాత్రలు. అం. శబ్ద, స్పర్శ, రూప,

పంచతిక్తగణము. అం. మారేడుపిందెలు, పట్టివేరు, దనియాలు, శుంఠి, తుంగముస్తెలు (5)

పంచత్వము సం. వి అ. న 1· చూ, మరణము; 2. పంచభావము.

పంచదశ. సం. వి. ఆ స్త్రీ 1.=భద్ర. పదునైదు; 2. చూ, వృత్తము. 1.

పంచదశప్రకరణములు. అం. ప్రత్యక్తత్త్వ, పంచభూత, పంచకోశ, ద్వైత, మహావాక్యవివేకములు; చిత్ర, తృప్తి, కూటస్థ, ధ్యాన, నాటకదీపములు; బ్రహ్మసందమందు యోగానందము, బ్రహ్మానందమందు ఆత్మానందము, అద్వైతానందము, విద్యానందము, విషయానందము. (15)

పంచదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అమవస: చూ, సూర్యేందుసంగమము; 2: చూ, పున్నమ.

పంచదేవతములు. అం. బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరుఁడు, రుద్రుఁడు, సదాశివుఁడు. (5)

పంచనఖము. సం. వి. అ. పుం. పులి: చూ, శార్దూలము. [బిడ్డతము.

పంచనఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉడుము: చూ,

పంచపాత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచపాత్రముల సమాహారము: చూ, పాత్రము. 2. కోలగాసుండులోపలపాత్రము (పంచపాత్రి అనియు) చూ, పాత్రము. 3.

పంచభద్రము. సం. వి. అ. పుం. ఐదుచోట్ల మంచిమచ్చగలగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పంచమంగళము. సం. వి. అ. పుం. నవ శిర కుంభ చూళికా పక్ష మధ్యములయందు మంచి మచ్చగలిగిన గజము: చూ, హస్తి.

పంచమజభాషలు. అం. కైశికి, త్రివణ, శాఖోద్భవ, ఆభీరి, ఘూర్జరి, సైంధవి, ధాత్రీ నాట్య, ఆంధ్రి, మాంగళి, భావని. (10)

పంచమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల, చూ, పికము; అం. 2. రాగవిశేషము: చూ, స్వరము. 3 (నాభి, ఉరము, హృదయము, కంఠము, శిరస్సు అను అయిదు స్థానము లందును బుట్టినది. కోయిలలచే విస్తరింపఁ బడునది. సప్తస్వరములలో నొకటి): విణ. 3: అయిదవది-ఐదవది; 4 ఇంపైనది: చూ, హృద్యము; పా. 5. (శ్లో): చూ, ఉపకార కర్మములు (సంతానము, బుద్ధి, మంత్రము, మానము, ఘనత, వినయము, రహస్యము, క్షేమము, అన్నప్రదానము, పాండిత్యము, ప్రజ్ఞ)

పంచమలక్షణ. అం. చూ, టక్కు-జభాషలు.

పంచమషాడవజభాషలు. అం. వైరావళి, శుద్ధ మాళి, నట్ట (3) (భాష)

పంచమషాడవజవిభాష. అం. పల్లవిభాష. (1)

పంచమషాడవజాంతరభాషలు. అం. లలిత, కిర ణావళి, శకాదావళి. (3) (భాష)

పంచమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమందు అయిదవతిథి: చూ, తిథులు: 2. ద్రౌపది: చూ, ద్రౌపది 1; అం. 3: చూ, శుద్ధజాతులు.

పంచమిజవిభాష. అం. కాపాలి. (1) (భాష)

పంచమిజవిభాషలు. అం. ధర్మావతి, ఆంధ్రిక. (2)

పంచమీవిభక్తి. అం. (వలన్, కంటెన్, పట్టి): చూ, విభక్తులు.

పంచముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మాలఁడు: చూ, మాల (1); 2. అయిదవవాఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు. [స్యము.

పంచముఖము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచా

పంచముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పంచాస్యుఁడు, అయిదుమోములవేలుపు: చూ, శివుఁడు. (ఈశానము, తత్పురుషము, వామదేవము, సద్యోజాతము, అఘోరము అని 5 ముఖములు) [(చూ, తిర్యక్షము. 7)

పంచరత్నములు. అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

పంచరాశికము. పా. త్రైరాశికము మాదిరిచే 5 రాసులమీఁద లెక్కించుట.

పంచలక్షణము. అం (అయిదులక్షణములుగలది.) పురాణము. (పురాణమాత్రమువండెల్ల సాధారణముగ సర్గము, ప్రతిసర్గము, వంశము, మన్వంతరము, వంశానుచరితము అని పంచ లక్షణములుండును. శ్రీకృష్ణభాగవతమునందు దశలక్షణ లక్షితత్వము చెప్పఁబడియున్నది)

పంచవటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మరక్షస్సుఁడు: చూ, మహాపద్మి.

పంచవీరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 3.

పంచశరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. (ఉన్మాదన, తాపన, శోషణ, స్తంభన, సమ్మోహనములను నైదుబాణములుకలవాఁడు.)

పంచశాఖము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హస్తము.

పంచసరము. సం. వి. అ. పుం =బన్నసరి: చూ, భూషణము. 2. [చూ, శర్కర. 1

పంచసారము. సం. వి. అ. పుం.=పంచేదార:

పంచస్వరయుక్తరాగము. అం. (ఔడవము): చూ, స్వరము. 2.

పంచాంగము. సం. వి. అ. న. 1.(తిథి, వారము, నక్షత్రము, కరణము, యోగములతెలిపెడి పాత్రము):చూ, అంగము. 8; పుం. 2. తాఁబేలు: చూ, కృత్తము. 4; 3. ఒకానొకగుఱ్ఱము:చూ, హయము; 4. చూ, హాణిగలు.

పంచాంగములు. అం. చూ, పంచాంగము. 1

పంచాంగుప్తీతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచభద్రము. [చూ, వ్యడంబకము.

పంచాంగులము. సం వి. అ. పుం. ఆముదము*:

పంచాక్షరీ మహామంత్రము. అం. న-మ-శి-వా-య(లేక)న-మ-శి-వ-య: చూ,మంత్రము.1

పంచాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పంచాణపువాఁడు. శిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

పంచాదశ. అం. సంఖ్యాబద్ధమందొకటి: చూ, తిత్రికము. 7. [స్యము.

పంచాననము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచా

పంచాననుఁడు. సం. వి. అ. పుం·చూ, శివుఁడు.

పంచామృతములు. అం. 1. చూ, తంత్రములు; 2· చూ, అమృతము. 8 (వీనిమిశ్రము)

పంచాయతి వా. వి· చూ, అయిదుగురికూటమి.

పంచార్చి. సం వి. స్. స్త్రీ. బుధుఁడు :చూ, రాహువు. 2. [స్వరము 2

పంచాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పంజేళము: చూ,

పంచావటము. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటము, బాలురకట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పంచావయవములు. అం. ప్రతిజ్ఞ, హేతువు, ఉదాహరణము, ఉపనయము,నిగమనము.(5)

పంచాస్యము సం. వి. అ. పుం. తెలనోటిమెక ము: చూ, సింహము

పంచాస్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచముఖుఁడు.

పంచితము. దే. వి. అపుడుచ్చే:చూ,మూత్రము.

పంచితిలు. దే అ. క్రి. రూ-పంచితిల్లు గోత్రమూత్రము విడుచే

పంచియ. వై. వి. రూ-పంచె. కట్టుకొనుపెద్ద పంచె; కట్టుకొనుచిన్నపంచె; అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము

పంచివేఁత. దే. వి. 1. ఒక్కొక్కనిపై పెరమించినచేంగా;వా 2.పంచిపెట్టుట [గాఁడు.

పంచేషువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మ

పంచోత్తరవాదము. అం. సామాన్యనిరుక్తి, సవ్యభిచారము, సత్ప్రతిపక్షము, అసిద్ధము, బాధ (5)

పంచే. వై. వి.=పార్శ్వ-ప్రాంతః. రూ-పంచే పాక-పంచేపాళి-పంచోడి) ఇంటిప్రక్క ప్రదేశము, ఇంటిసక్క వంచి కట్టినకట్టడము (అనియు). ఉ పారి 4, అ. 270. చూ, సదనము. 1; 2. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; వా. 3· చూ, రూ-పంచియ; విణ. 4. అధికము· చూ, హెచ్చు. 1.

పంచేకము. దే వి. 1. గుఱ్ఱముయొక్క పశ్చాత్ప్రదేశము. సా 1, అ. 31·చూ, హయము; వై వి. 2· అయిదుతూములు, ఏఁదుము, ఏనుము. (20 కుంచములు)

పంచేకరపాటులు ద్వ. వి బ అత్యధిక దుఃఖములు. కాశీ 4, అ 18 చూ, శోకము.

పంచగౌడులు. అం. "సారస్వతాః కన్యకుబ్జా గౌడాఉత్కలమైథిలాః। గౌడాః పంచవిధాః ప్రోక్తావింధ్యాదుత్తరవాసినః" సారస్వతులు, కన్యాకుబ్జులు, గౌడులు, ఉత్కళులు, మైథిలులు: చూ, బ్రాహ్మణులు

పంచేదార. వై. వి.=పంచసారః: చూ, శర్కర. 1. [ఘుఁడు.

పంచేదారతింపి తేజికాతు ద్వ. వి: చూ, మన్మ

పంచద్రావిడులు. అం. "మహారాష్ట్రాన్ధ్రద్రవిడాః కర్ణాటాశ్చైవఘూర్జరాః । ద్రావిడాః పంచ ధాపోక్తా విన్ధ్యదక్షిణవాసినః" మహారాష్ట్రులు, ఆంధ్రులు, ద్రావిడులు, కర్ణాటకులు, ఘూర్జరులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచేపాళ. ద్వ. వి: చూ, పంచె. 1

పంచేపాళి. ద్వ. వి —పై—

పంచేబంగాళము. వై. విణ. దూరము. కాశీ. 1, అ. 122: చూ, విప్రకృష్టము.

పంచేపట్టె. వై. వి. అయిదుపట్టెలు. (రుక్మాంగదచరిత్ర. 1, అ)

పంచేవన్నియ. వై. వి.=పంచవర్ణః రూ-పంచేవన్నె: చూ, వర్ణము. 6.

పంచేవన్నెచిలుకలు: వా. వి. బ: చూ, బాణసంచు

పంచోణంపువాఁడు వై. వి.=: చూ, పంచాననుఁడు. (రూ-పంచోణమువాఁడు-పంచోణపువాఁడు-పంచోణంబువాఁడు) (ద్వయమని కొందఱు.) [ము. 1.

పంచోణము. వై. వి.=పంచాననః చూ, శిల్ప

పంచోడి. ద్వ. వి: చూ, పంచె 1. [ఘూరతి.

పంచోరతి వై. వి.=పంచరాత్రికః చూ, అతి

పంచోరము. వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, వ్యాపనము

పంచోరించు వై. అ. క్రి. 1· చూ, వ్యాపించు పాండు. 3, అ. 179; 2. అతిశయించు కాశీ. 6, అ. 125: చూ, సందడించు

పంచు జే. స. క్రి. రూ-పనుచు. 1. అజ్ఞాపించు. భార. ఆది. 1, అ 30: చూ, సెలవిచ్చు; 2. పుచ్చు: చూ, సెలవిచ్చు; 3: చూ, భాగించు, 4· చూ, పంపు. 11.

పంచె. వై. వి: చూ, రూ-పంచియ.

పంజరము. సం. వి. అ. న. 1.=పంజేరము. చూ, సదనము. 1; 2. గవ్వసె: చూ, వస్త్రము; పుం. 3: చూ, శరీరము; 4. శరీరముయొక్క యెముకలగూఁడు: చూ, కల్యము. 1.

పంజి. దే. వి: చూ, పంగము.

పంజిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, పింజవము;. వా. 2: చూ, పింజిక. [చూ, పాంజిక.

పంజియ. వై. వి.=భార్గి. రూ-పంజె.బాగంగి*:

పంజికరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కరణము: చూ, సంప్రతి.

పంజె. వై. వి. 1: చూ, రూ-పంజియ.*;- 2.దారిద్ర్యము: చూ, బీదరము.1;3.దరిద్రుఁడు: చూ, కాతుఁడు. 1.

పంజెతనము. వై. వి: చూ, పంజె. 2.

పంజే. వై. వి: చూ, అవిశ. రామా. 4, అ. 168.

పంజేన. దే. వి. నిగరమైనది. (అప్రి)

పంజేరము. వై. వి.=: చూ, పంజరము. 1.అచ్చ. అ, కాం. 90. [చూ, స్వరము. 2.

పంజేళము. వై. వి.=పంచాలి. కాశీ.6, అ. 265:

పంజోయి. దే. వి. అగ్గిబోడి. హంస. 3, అ.28: చూ, స్నేహము.

పంజో. దే వి. 1. దివటీ· చూ, స్నేహము; 2: చూ, పంజోయి; 3.విడవలిలోనగువానికట్ట. రామా. 5, అ. 41. చూ, విడవలి; 4. విడవలిలోనగువాని గంట: చూ, విడవలి.

పంజోలకమ్మలు. దే. వి. బ. రత్నములుచెక్కిన కమ్మలు. ఉ, రా. 3, అ. 81: చూ, భూషణము. 2.

పంట. దే. వి. 1. పండుట;2. కృషి: చూ, వ్యవసాయము; 3. చూ, ఫలము. 1;4. వరిపైరు: చూ, సస్యము. 1. [పంటరెడ్డి.: చూ, రెడ్డి.

పంటకాఁపు. దే వి. 1: చూ, వ్యవసాయి; 2.

పంటపొలము. వా. వి. 1. పండిననేల: చూ, భూమి. 1,2. పండెడునేల. చూ, భూమి. 1

-పంటరెడ్డి. దే. వి: చూ, పంటకాఁపు. 2.

-పంటవలఁతి. దే. వి. నేల: చూ, భూమి. 1. పా. 1, ఆ. 24. (ఇట్లు పంటచేలి, పంటపొలంతి.)

-పంటవలఁతితోఁదికోడలు. గే. వి: చూ, లక్ష్మి. అం. పదా. పుర. 14

-పంటసాల. ద్వ. వి. (ధాన్యాదులుపోసెడుగాదె, పాఁతఱ, పురి, కొట్టు, పాణక, బోరము లోనగు వానిస్థానము; మఱియు ధనాదికము దాఁచే కొనెడు బొక్కసములోనగువాని స్థానము): తద్వి.- గాదెకు.__కణఁజము, గరిసె-గరిసె, గరిసె, గాదె-గాద, గుమ్మి. (సం. వ.)__ కంతువు, కుశూలము-కుసూలము, కృదరము, కోష్ఠము, వ్రీహ్యాగారము; పాఁతఱకు.__ కణఁజము, దూబ, పాఁతఱ. (సం. వ) __ గుప్తి; పురికి.__కూటు, పురి; పాణకకు.- కుమి-కుమ్మి, కూటము, కొట్టె, గుమి, పాడక-పాణక, బొట్ట; (సం. వ).__అవలలము; బోరమునకు.__బోరము; వడ్లు ఉప్పు లోనగు రాసులుండెడుచోటునకు.__కొటారము_కొటారు-కొట్టరువు, గొదాము, పంటసాల; బొక్కసమునకు.__ ఉగ్రాణము, ఖజానా, పంటసాల, బండరము-బండారము-బండారు-బండరువు, బొక్కసము, ములుగు (సం. వ).__కోశము-కోషము, గంజము, భండారము, భాండాగారము, సాముగ్రిల కొట్టునకు.__ఉగ్రాణము, కొట్టడి, కొట్టము-కొట్టాము-కొట్టు-కొఠారు, గిడ్డంగి. (సం. వ).__కోశము-కోషము-కోష్ఠము, కోష్ఠాగారము. (మిగతవిశేషాదులకు చూ, "సదనము. 1.")

-పంటి. దే. వి: చూ, రూ_పవఁటి.

-పంటించే. దే. అ. క్రి. 1. జోగు చేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124: చూ, వివరించే; 2: చూ, సంభ్రమించే. [అర్బుదము.

-పంటిరేవులు. వా. వి: పుప్పి-పుప్పి.(సం.వ).-

పంటియ. దే. వి. రూ-పంటె-పరఁటె-పంటెకోల. పంటెకఱ్ఱ. పాలెవాఁడు నూకుచే త్రైడుసాధనము: చూ, మగ్గము. 1.

పంటె. దే. వి.__పై.__

పంటెకఱ్ఱ. దే. వి.__పై.__

పంటెకోల. దే. వి.__పై.__

పంట్రి. దే. వి. చిల్లులుగల అలుఁగులు మూఁడు నాలుగుగలకఱ్ఱ: పంట్రికోల, బల్లగోల.

పంట్రికోల. దే. వి.__పై.__స్వా. 4, ఆ. 54.

పంట్రించే. దే. స. క్రి. పంట్రితోఁజొడుచే.

పండ. సం. వి. అ. (స్త్రీ). యథార్థమెఱిఁగిన బుద్ధి: చూ, బుద్ధి.

పండగ. వా. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండాకు. వా. వి. రూ-పండుటాకు చూ, సాపుగాకు.

పండాబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఉత్కళులు. (ఉత్కళదేశ దేవాలయములలో పూజారులగనుందురు. సామవేదులు, శుక్లయజుర్వేదులుగూడనున్నారు.): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పండాలు. దే. వి బ (పండావారు) జగన్నాథ ప్రాంతవాసులు.

పండించే వా. స. క్రి. 1: చూ, పంచించే; 2. పండఁబాఱిన కాయలు కావువేయు; 3. శవమునుకాల్చు; 4. ఆటలో గెలుపును పొందించే [దలఁచుకొనువాఁడు.

పండితంమన్యుఁడు. పా తనను పండితునిగాఁ

పండితపుత్రుఁడు. పా. పండితునికొడుకు. (కుంఠియని వాడుక.)

పండితబ్రాహ్మణులు అం. 1: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు; 2: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

పండితరాయశతకము. అం. (పీవిని పండితరాయఁడువ్రాసెను)· చూ, కావ్యనాటకములు.

పండితుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పంతులు. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. వ్యాపారి.

పండు. దే. వి. 1: చూ, ఫలము. 1; విణ. 2 పండినది; వా. 3. జయము; 4. గెలుపు; అ. క్రి. 5: చూ, ఫలించే; 6: చూ, శయనించే పంచ. వేం. 1, ఆ. 218. [డుఁడు.

పండుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పేడి: చూ, షం

పండుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, శయనించే

పండుగ. దే. వి. (రూ-పండగ-పండుగు-పండువ-పండువు) 1: చూ, సంతోషము; 2. చూ, సంబరము; 3. సంక్రాంతిలోనగు పండుగ: చూ, సంబరము.

పండుగలు. అం సంవత్సరాదిపాడ్యమి, భానువిదియ, అక్షతృతీయ, నాగులచవితి, ఋషిపంచమి, సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠి, రథసప్తమి, కృష్ణాష్టమి, శ్రీరామనవమి, విజయదశమి, భీష్మయేకాదశి, క్షీరాబ్ధిద్వాదశి, కనితిృయోదశి, అనంతపద్మనాభచతుర్దశి, వ్యాసపౌర్ణమి, దీపావళీ అమావాస్య, సంక్రాంతి ఇత్యాది.

పండుగు దే వి: చూ, రూ-పండుగ. (మూ.]

పండుచేఁప దే. వి. ఝషము చూ, మత్స్య

పండుటాకు. వా. వి: చూ, రూ_పండాకు

పండురతీబుడంట. ద్వ. వి చిలుక: చూ, శుకము. వేం. ఆం 99.

పండువ. దే. వి· చూ, రూ-పండుగ.

పండుపంటికాఁపురము. జా. సమస్తసంపదలతో నిండియున్న కాఁపురము.

పండువు. దే వి· చూ, రూ-పండుగ.

పండువెన్నెల. ద్వ వి. పూర్ణచంద్రిక· చూ, వెన్నెల. [పుంజో· చూ, పుంజో.

పండెట్టది. ద్వ. వి. ఒకరకము పందెపుకోడి

పండేరము. వై. వి.=గత్స్య: చూ, భత్స్యము సా 1, ఆ. 23.

పండ్రెండు. ద్వ. స. (పది+రెండు): చూ, ముచ్చొకము. [లము.

పండ్లపాఁచి. వా. వి. దంతమలము: చూ, కమ

పండ్లమ్రాఁకు. దే. వి. రూ-పండ్లమ్రాను 1. చేలయందుగల పైరులోని గాదముపోవునట్లుదున్నెడుసాధనము; 2: అవంధ్య, ఫలేగ్రహి.

పండ్లమ్రాను. వా. వి.—వై.—

పండ్లుకొఱుకుట. జా. అధికముగకోపపడుట. "పాపితుంబురుఁడాయంచోఁ బండ్లుకొఱుకుకొంచే." (కళాపూర్ణోదయము.)

పంతకాఁడు. ద్వ. విణ. (పంతము+కాఁడు) 1. పోటీచేయువాఁడు: పోటిగాఁడు; 2. ప్రతిజ్ఞకలవాఁడు; 3. పౌరుషముగలవాఁడు.

పంతగించే. వై. అ. క్రి. 1:చూ, పోటీచేయు; 2. ప్రతిజ్ఞచేయు: పట్టు, పట్టుపట్టు; 3.చూ, సెలవిచ్చు.

పంతము వై. వి. 1.=స్పర్ధా. రూ-పంతు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 178· చూ, స్పర్ధ. 4; 2. పౌరుషము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 47: చూ, శక్తి. 1; 3. రీతి: చూ, విధము 1, 4. పోటి కళా. 1, ఆ. 146· చూ, స్పర్ధ. 1.

పంతు. వై. వి. 1.=స్పర్ధా. చూ, రూ-పంతము. 1; దే. వి. 2. మేలిమి: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 3. మేలు:చూ, శుభము. 1. [స్త్రీ

పంతులమ్మ. వా. వి. ఉపాధ్యాయిని. చూ,

పంతులు. వై. వి. బ.=పండిత (దేశ్యమని శ.ర) 1 అయగారు- అయవారు- అయ్యగారు- అయ్యవారు, ఒజ్జ- ఓజే, చేదువులయ్య, ఠాకురు. (సం. ప.)—ఇజ్య, ఉపాధ్యాయుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, తీర్థము, తీర్థుఁడు, దేశికుఁడు, ద్రోణుఁడు; తద్వి—నాట్యోపాధ్యాయుఁడు.—నట్టువొజ్జ; (మిగతవానికి చూ, "సూరాచార్యుఁడు."); 2. బ్రాహ్మణులలోగొప్ప యుద్యోగస్థులకును, లౌక్యులకును, నియోగులులోనగువారికినిపూజ్యవాచకము. (దేశ్యమని శ. ర)

పంథ. సం. వి.న.పుం. తోవ:చూ, మార్గము. 1.

పంద. వై. విశే. 1. పిఱికి. భార. అర. 6, ఆ. 245: చూ, వెఱపరి; 2: చూ, షండుఁడు.

పంది. దే. వి: చూ, సూకరము. (దీనిభేదము లు.—ఊరపంది, అడవిపంది, మండ్లపంది.)

పందికొక్కు. దే. వి. రూ-కొక్కు: చూ, మూషికము.

పందికొమ్ము. వా. వి. పందికోఱ:చూ, పల్లు. 1.

పందికోఱ. వా. వి —పై—

పందిగడ్డ. ద్వ. వి: చూ, శృంగాటకము*.

పందిగోరు ద్వ. వి. వేఁటకానిసాధనము: చూ, బాణము. 1.

పందితోఁక వా. వి. ఋషభిము:చూ,వాలము.1.

పందిపీఁట. ద్వ. వి. గాఁడీమొదలగు ఎక్కుడు బండ్ల చివరను పందిమూతివలె మార్గినులోన సువానితోఁజేసి యమర్చిన పరికరము: పంది ముక్కు, పందిమూతి, ముట్టెముట్టె.

పందిపోటు. దే. వి. పందినిపొడిచెడియీఁటె. రూ-పందీఁటె: చూ, బాణము. 1.

పందిముక్కు. దే. వి: చూ, పందిపీఁట.

పందిమూతి. దే. వి. —పై—

పందియము. వై. వి =పణిత:చూ,రూ-పందెము.

పందిరి దే. వి. రూ-పందిలి. కాయమానము: చూ, సదనము. 1.

పందిలి. దే. వి—పై—

పందిపెంట. వా. వి.ఇది గుఱ్ఱపుపెంటవలె వేఁడి చేయును. నీరుపెట్టఁబడు కూరమొక్కలు, ఉల్లి, చెఱకు, తమలపాకులు మొదలగుసస్యముల కిదిమంచిది. ఈపెంటవలన తయారైన ఫలాదులను బాగుగతోమి కడిగివండనిచో వీనినంటియుండు సూక్ష్మజీవులు కీడుచేయును. ఇందుస్ఫురత్వంచాలజనిదముకలదు

పందీఁటె. దే. వి: చూ, రూ-పందిపోటు [ము.

పందుము. వై. వి. పదితూములు:చూ,రూ-పదు

పందెకాఁడు. ద్వ. వి. రూ-పందెపుకాఁడు. విక్రి. 7, ఆ. 124: చూ, పోరకుఁడు. 2.

పందెపుకాఁడు. ద్వ. వి: చూ,రూ-పందెకాఁడు. ఆం, పదా. వర. 58.

పందెపుకోడి. వా. వి: చూ, రూ-పుంజు.

పందెనమందుము. వా. వి. పదునెనిమిది తూములు.

పందెమిడు. వా. స. క్రి: ఒడ్డు, కాయు.

పందెము. వై. వి.=పణిత. రూ-పందియము. 1. ఒడ్డనము, జూదములోనగు వానియందు ఓడెడువాఁడు గెలిచెడి వానికిచ్చేనట్లు పంతమాడిపెట్టెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. దాయము, జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4. [చూ, పంపిణి. 1.

పందేరము. దే. వి. ధనాదికముపంచిపెట్టుట·

పందొమ్మందుము. ద్వ. వి. పందొమ్మిదితూములు.

పందొమ్మిగి. ద్వ. స: ఏకోనవింశతి.

పందొమ్మిదవవాఁడు. ద్వ. వి: ఏకోనవింశుఁడు.

పంధార్గియొత్తు. అం. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము 2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు)

పంపకము. దే. వి. 1. పంచేట: చూ, భాగము. 1; 2. పంపుట: చూ, ప్రేషణము.

పంపర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ· పంపరపనస *.

పంపరపనస. మి. వి.—పై.—; తద్వి.— ఫుల్ల పంపరపనసకు.—పుల్లపంపరపనస. (సం. ప).—అ (అ) మ్లపంపర, కుంతీభోజము.

పంపించే దే. స. క్రి· చూ, పంచే 1-2-11.

పంపిణి. దే. వి. 1 చూ,పందేరము; 2.కట్టుబడి.

పంపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యభిచారము. ఆం, పదా నర. 99, 2 ఆజ్ఞ. జై. 7, ఆ. 96. చూ, సెలవు; 3. ఆజ్ఞాపింపఁబడినపని. నిర్వ 8, ఆ. 82; 4: చూ, రూ-పంపకము. భార. ఉద్యో. 8, ఆ. 9; 5. దాస్యము. ఆం, పదా. నర. 67: చూ, సేవ; 6. పరిమళ్ళ వరుస. వను 1, ఆ. 99: మా, భూమి. 1; వై. వి. 7. మారణకర్మము: చూ, హింస 1;

8. పీఠాల్లో 8వ వంతు (15 తులములు.): 9. అభిచారవాచకము; స. క్రి. 10: చూ, పెలవిచ్చే. విర్వ. 5, ఆ. 109; 11. అరుగఁ జేయు: అంపు-అనుచు-అన్చు-అనుపు, పంచు-పంపించు-పనుచు-పన్చు, పుచ్చు; వా. వి. 12. గాలిలోనగువాని పెక్కించుగొట్టము

పంపుట. వా. వి: చూ, పేషణము.

పంపుపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఆజ్ఞాపింపఁబడు. హై. 4, ఆ. 122: చూ, పెలవిచ్చే. [పెలవిచ్చే.

పంపుపెట్టు. దే. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు: చూ,

పంబ. వై. వి.=పణవము. చర్మవాద్యవిశేషము, "పంబవాదము.": చూ, పీరె. [వాఁడు.

పంబలవాఁడు. వా. వి. బ. పంబవాయించెడు

పంబిన.వా.అవ్య.భృశార్థకము:చూ, భృశము. 3.

పంబు. దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁదవేసెడు పెద్దసిద్దె: చూ, సిద్దె;2.జయము: ఆం, పరా. వర. 116: చూ,2.జయము 1;అ. క్రి 3 చూ,సందడించు

పంబుదాళ్లు. దే వి. బ. దేనిసేని ఈడ్చికట్టెడి తాళ్ళు: చూ, మోత్రము. 1. (పంబుతాళ్ళు అనియు)

పకపక. దే. వి. రూ-పకాపక. నవ్వుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము.ఉ, హరి. 2, ఆ.148:చూ, హాహా.

పకాపక. దే. వి.—పై—

పకాలి. దే. వి· చూ, రూ-పక్కాలి.

పకాలు. వా. వి: చూ, పకపక.

పకీరు. వా వి. 1 మహమ్మదీయుల వైరాగి; 2.మహమ్మదీయునిచిహ్నము;3 బిచ్చగాఁడు.

పకీలు. దే. వి. ఏడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహా.

పకోడి. వా. వి రూ-పగోడా:చూ, భక్ష్యము.

పక్క. వై. వి =పక్షు. రూ-ప్రక్క. 1 చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, ప్రక్క. 2; 3· చూ, సహాయము; 4· చూ, పక్షము. 1; దే. వి. 5: చూ, శయ్య

పక్కణము. సం. వి. అ పుం. బోయపల్లె: చూ, దేశము.

పక్కణి. వై. వి.=భరణి. దబ్బ.రూ-పక్కణి. (దేశ్యమని శ. ర): చూ, పాత్రము. 6.

పక్కము. వై. వి.=పక్షము. 1: చూ, పక్క. 4; 2: చూ, స్నేహితుఁడు; 3:చూ, పక్క 3; విణ. 4. తోడు: చూ, పక్క. 5.

పక్కా. వా. విణ. పక్వమైన, సిద్ధమైన, నిండు."పక్కారంగు" పక్కావ్యవహారము."

పక్కాలి. దే. వి. రూ-పకాలి: చూ,తగడము.

పక్కి. వై. వి. 1.=పక్షి. పులుఁగు చూ, పక్షి; 2.=స్పృక్కా. స్పృక్కాయను గ్రంధ్యము. రూ-పక్కియ-పక్కె: చూ, రాజార్హము; వా. 3. రీతి: చూ, విధము. 1. [విష్ణువు. 1.

పక్కిగాఱ్ఱెలుపు. ద్వ. వి.గరుడధ్వజుఁడు:చూ,

పక్కిణి వై. వి.=: చూ, రూ-పక్కణి.

పక్కిపాప. వా. వి. పక్షిపిల్ల: చూ, పక్షి.

పక్కియ. దే. వి.రూ-పక్కె. 1.(రూ-పక్కె-ప్రక్క-ప్రిక్క-ప్రెక్క)బరిసెంక*: చూ, శాఖోట; వై వి. 2.=పక్షః. భార. అర.1, ఆ. 309: చూ, పార్శ్వము. 2; 3. పక్షము. ఆం. భా. ద్వి. 138: చూ, ప్రక్క. 2; 4. ఒకానొకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1

పక్కిరాయఁడు. వై. వి:చూ, హరివాహనుఁడు.

పక్కు. దే. వి. 1. చూ, వృద్ధుఁడు; 2. ఎండిన మెతుకు: చూ, సాదము. (1); 3. ఎండినవట్టు; 4. నవ్వుటలోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. స్వా. 4, ఆ. 103: చూ, హాహా (ఆమ్రేడితమందుపక్కుపక్కు)

పక్కున. దే.ద్రి. క్రి. విణ. కటాలున. స్వా. 3, ఆ. 69. చూ, వేగము. 3.

పక్కె. చూ, రూ-పక్కియ.(చేఁపలలోనిభేదములు.—చందమామపక్కె, బుడ్డపక్కె మొదలగునవి)

పక్కెర. వై. వి.=ప్రఖరః. 1. గుఱ్ఱములోనగు వాని అంగీ, కంబళము. పా. 4, అ. 76; భార. అర. 1, అ. 378; భార. ద్రో. 1, అ. 358; భార. విరా. 3, అ. 131; భో. 3, అ. 238: చూ, ప్రఖరము; 2. కవచము: చూ, వారవారణము.

పక్కెరాలు. ద్వ. వి. అంతఃపురకావలికత్తె. రామా. 6, అ. 171: చూ, స్త్రీ.

పక్త్రిమము. సం. విణ. 1. పండినది: చూ, శాఖ. 2; 2. పండఁబడినది:చూ,శాఖ.2.

పక్వమగు. మి. అ. క్రి: చూ, ఫలించే

పక్వము. సం. విణ. 1. పరిపాకముఁబొందినది. (నశింపనాయిత్తమైనది); 2. చేటుమూఁడినది: చూ, పరిణతము. 1. [సదనము. 1.

పక్షకము. సం. వి. అ. పుం. దిడ్డివాకిలి: చూ,

పక్షగ్రహణము. అం: చూ, సూర్యగ్రహణము.

పక్షచరము. సం. వి. అ. పుం. తనకదుపును బాసియొంటిఁజరించెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి. [చూ, హిమాంశువు.

పక్షచరుఁడు. సం. వి. అ పుం. చంద్రుఁడు·

పక్షజన్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై —

పక్షతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పాడ్యమి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, ఱెక్కమొదలు.

పక్షపరిమాణప్రశంస. అం:చూ,ప్రమేయములు.

పక్షపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకప్రక్క కొఱఁగుట; వా. 2. పక్షపాతబుద్ధితోవర్తించుట. (ఒకపక్షము పనిచేయుట): చూ, పలపక్షము. [వాఁడు

పక్షపాతి. సం. వి. న్. పుం. పక్షపాతముకల

పక్షభాగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుయొక్క పార్శ్వభాగము: చూ, హస్తి.

పక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పక్క-పక్కము, నెలయందు పదునైదుదినములు. (ఇది ద్వివిధము.—శుక్ల (శుద్ధ) పక్షము; కృష్ణ(బహుళ) పక్షము) శుక్ల పక్షమునకు.—ధవళపక్షము, శుక్లము,సితపక్షము.(తె.ప.)-తెలిపక్కము, తొలుపక్కము; బహుళపక్షమునకు.—అసితపక్షము, కృష్ణపక్షము,కృష్ణము, బహుళపక్షము. (తె. ప).—కతిపక్కము, మలుపక్కము; పక్షమునకు.— (తె. ప).—పక్క-పక్కము, (మిగతవానికి "చూ, శుక్లము. 3"); 2: చూ, ఱెక్క. 1; 3.=ప్రక్క-పక్క. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 4. ప్రక్కయిల్లు: చూ, సదనము. 1; 5:చూ, విరోధము; 6. బలము: చూ,శక్తి.1; 7. రాజెక్కెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 8.ప్రియ్యనోరు: చూ, ప్రియ్య; 9: చూ, స్నేహితుఁడు; 10: చూ, సహాయుఁడు. 1; 11. తర్కవిషయసాధ్యము; 12 ఏటము: చూ, ప్రక్క. 2; 13. కేశతత్పర్యాయము లకు పరమైనచో సమూహము. "కేశపక్షము" మొ: చూ, సమూహము.

పక్షములు అం. 1: చూ, పక్షము. 1; 2. కుడిఱెక్క, ఎడమఱెక్క; 3. వాదిపక్షము, ప్రతివాదిపక్షము; 4. పాండవులపక్షము, కౌరవులపక్షము. ఇత్యాదులూహ్యంబులు; 5. వ్యూహాంగములు.

పక్షవంచితము. అం:చూ, సంయుతహస్తములు.

పక్షవాతము. సం. వి. అ. పుం. శరీరమున ఒకప్రక్క కొలుగఁజేసెడి రోగము: చూ, రోగము. 1.

పక్షాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1· చూ, పున్నము; 2. అమావస: చూ, సూర్యేందుసంగమము.

పక్షాంతరము. వా. సం. అవ్య. 1. ఆలోచింపఁగా ఒకపద్ధతిని; 2. మఱొకప్పుడు.

పక్షి. సం. వి. న్. పుం.=పక్కి. (ఱెక్కలుగలిగినది) 1. విలుక మొదలైనది: అండజము, అగౌకసము, అనేకజము, అభ్రగము,

ఉకము, ఉత్పతము, కటాకువు, కాహళము, కీకశాస్యము-కీకసాస్యము, కీశము, కుతునము, కుటరువు, కులాయస్థము, క్రాంతువు, ఖగము, ఖచరము, ఖజాకము, ఖేటము, ఖేలి, గరుత్మంతము, గాంధారరాజము, చంచుభృత్తు, తపము-తపస్సు, తరుకాయి, తుండి, దివాకసము, ద్విజన్మము, ద్విజము, ద్విజాతి, నగౌకసము, నభస్సంగమము, నాడీచరణము, నీడోద్భవము, పతంగము-పతగము, పతత్తు-పతత్త్రి-పత్త్రి, పత్త్రిరథము, పిత్సంగము, బంధురము-బంధూరము, వారంకము, వాజి, విహంగమము-విహంగము-విహగము, వికిరము, విష్కిరము, విహాయసము-విహాయసము, వ్యోమచారి, శకుంతము, శకుంతి, శకునము, శకుని. (తె. ప).—ఇరుంబుట్టువు, గువ్వ, గూండుకానువు, గుడ్డుకానువు, పక్కి, పిట్ట, పులుంగు, పులువు; తద్విశేషములు:—పర్యాయపదములం జెప్పెడివి.—కాంకి, హరివాహనుండు (గరుత్మంతుండు), సకినంపుంబులుంగు (గుడ్లగూబ), డేగ (శ్యేనము), తీనువాయి, తిలుంగు, తీతువు, తైలపాయిక, దాత్యూహము, పాలపిట్ట, పావురము, సాంకుడుపులుంగు (పికము), పిగిలిపిట్ట, పిచ్చుక, పిన్నగ్రద్ద, పెన్నదపులుంగు, బకము, బటువుగువ్వ, బెళగువ్వ, భారిటము, భృంగరాజము, మల్లెజేగురు, మహాపక్షము, రాబందు, లకుముకి, లావుక, వర్తిక, వానకోయిల, వాయసము, విట్ఛరిక, వెన్నెలపులుంగు (చకోరము), వేసడము, వ్యాఘ్రాటము, వ్యోమనాసిక, శకునము, శతపత్త్రము, శారిక, శుకము, సారసము, హారితము, (మఱియు) పలురకముల పక్షులు.—అంగదీర్ఘసంతము, అట్టమోధ-అష్టమోధ, అవచక్రిము, కంఠాగ్ని, కచాటరము, కలిసోలము, కగకము, కరటువు, కవి, కాష్ఠకుట్టము, కుతాకువు, కుథరము, కోంకణము, క్షుద్రచూడము, గండభేరుండము, గలగండము, గిరివర్తికము, గుంద్రము, గూధలక్తము, చికురము, ప్లవము ఇత్యాది. (మఱియు) పలుగకముల పక్షుల తెనుంగుపేళ్లు.—అంబటికోరిగాండు, అణుజో, అలజెడిదరి, అసకప్పెరగాండు, ఉల్లంకి-ఉల్లంగి, ఉల్లాము, ఎబ్బెగ, కల్లెదు, కరుకు-కర్కు, కాటిగాండు, కుటాక, కుకుజో, కేర్జము, గడ్డిపిట్ట, గావ, గుండుముల్లుపుగాండు, గుడుగురావిలము, గున్నంగి, గొంగడికాండు, గొబడి, గోగడి, గుడ్డుకానువు, చేల్లపిట్ట, చోకిబావ, చీకలవ, జిట్ట, జీనువ-జీనువాయి, జేమ్మ్ర, తప్పడుగాండు, దోసవా, నల్లచ్చిగాండు, నేలనమలి, పగడంపుజిట్ట-పగడపుజిట్ట, పరబ, పతిక, పతిగపిట్ట, పాతుకాండు, పాములవారిగాండు, పాలంకాకి, పానళము, పురిడిపిట్ట, పూరెడు-పూరేడు, పెడిసె, పొట్టిపిట్ట, పొడిపిట్ట, పొన్నంగి, పోతుకాండు, పోపిట్ట, పోలుగ-పోలువ, బంగరుపిచ్చిక, బట్టమేంక, బెలంచి, బెళగువ్వ, బెళవ, బొట్టిజిట్ట, మూస, ముల్లంగిపిట్ట, మూంగ, రివ్వ, లాటి, లావిల, లొటకజిట్ట, లొట్టకన్నుజిట్ట, వంగపండు, వరిక, వాజసు, వామన, వామనపొతుకాండు, వెదురుకంపజిట్ట, వెదురుపిచ్చిక, వెన్నడాయి, వెన్నముద్దకోడి; (మఱియు) కేర్జమునకు.—గేరంజపము-గేరజము. (తె. ప) - కెర్జము-కేరజేము-కేర్జము; గండభేరుండమునకు.—గండభేరుండము-భేరుండము (తె. ప).—ఇరుందలపులుంగు, ఇరువాయిపక్కి, ఏనుంగులతిండి, గుగమొగములపులుంగు, పదుదల పక్కి కి.—డాబ-దాబ, పడదల-పదుదల; నారాయణపక్షికి.—నారాయణపక్షి. (తె. ప).—నారణపక్కి; ఈంకలురాల్చువపక్షికి.—(తె. ప).—అణుజా, కురుజా, కూంటి

శువ్వ; గువ్వలగుంపునకు.— (తె. వ).— గువ్వకరి; పక్షిజాతికి.— కషిక-కషీక; పక్షిపిల్లకు.— అవటము, చమసము. (తె వ) —పక్కుపొర; ఱెక్కలువచ్చి వయ స్సువచ్చిన పక్షిపిల్లకు —(తె. వ).—ఎగు బోద; ఆఁడుపక్షికి.—(తె. వ).—పక్కణి మొదలగునవి. (మిగత విశేషాదులకు "శకుం తి" చూడుము.); అం. 2. చూ, గతులు

పక్షిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రెండుపగళ్ల నడుమనున్న రాత్రి· చూ, రాత్రి, 2· చూ, రాత్రి; 3 చూ, పున్నమ; 4 ఆఁడుపక్షి· చూ, పక్షి; వా. 5. చనిపోయినవానింగూ ర్చి దగ్గరబంధువులు లోనగువారికింగలుగు మృతాశౌచము· చూ, మృతాశౌచము.

పక్షివృక్షన్యాయము. అం పక్షి చెట్టుమీఁద నిలుచునట్టిదనురీతి. [గాళమఁడు.

పక్షిసింహుఁడు సం. వి. అ. పుం చూ, పన్న

పక్షీకరించు సం. అ. క్రి పక్షముంచు.

పక్ష్మము. సం. వి న్. న. 1. ఱెప్పవెండ్రుక· చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షిఱెక్క: చూ, వెండ్రుక. 1, 3. నూలులోనగువాని సన్నపుతునక చూ, మాత్రము. 1; 4 అక రువు, కింజల్కము: చూ, సహస్రపత్రము

పక్ష్మలము సం విశ. పక్షములుగలది.

పక్ష్మలించు సం. అ. క్రి· చూ, ఱెప్పవేయు కాశీ. 2, ఆ. 44

పగ. నై వి. 1 రూ-పగర.చూ, విరోధము.1. నిర్వ. 5, ఆ. 139; 2: చూ, రూ-పగ తుఁడు. [ధించు.

పగఁబట్టు. ద్వ. అ. క్రి. పగగొను: చూ, విరో

పగకెదిరించు. వా. స. క్రి: చూ, అభియోగించు.

పగకెదురు. వా. వి. 1. అభిగ్రహుఁడు, అభి యుక్తుఁడు; 2: చూ, లూటీ. 4.

పగగొను. ద్వ. అ. క్రి. విరోధపడు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 227· చూ, విరోధించు

పగచేటు. ద్వ. వి. దూషించుమాట. పంచ. వేం. 1, ఆ. 60)· చూ, దెగ్గింపు.

పగటిచీఁకు. వా. వి చూ, పకినంపుఁబులుఁగు.

పగటిజోతి. ద్వ. వి· చూ, సూర్యుఁడు.

పగటివేలుపు. దే. వి -పై -(రూ-పగటివేల్పు)

పగటు. నై. వి. 1.=ప్రకటం. ప్రకాశము చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, లావణ్యము, 3. విరో ధపుమాట. ఆం, భా స 116: చూ, పరు షము. 2; స. క్రి. 4 =ప్రకటించు కళా. 8. ఆ 175; హరిశ్చ. 1, ఆ 37· చూ, దెల్లడించు.

పగడ. దే. వి. 1. ఒకటి: చూ, పంచి; 2 పాచి కలమీఁది ఒంటిచుక్క. చూ,వ్యవహారము.4.

పగడచావంచే యదుగులుగలపక్కి. ద్వ. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము

పగడ పంటివాఁగ. ద్వ. వి చూ,వినాయకుఁడు 1.

పగడపుజిట్ట. ద్వ. వి. రూ-పగడంపుజిట్ట ఒక రకముపిట్ట· చూ, పక్షి.

పగడపుతీఁగెలు ద్వ వి రూ-పగడంపుతీఁగెలు. ఒకరకమువడ్లు. చూ, ధాన్యము

పగడపురిక్క. నై. వి. రూ-పగడంపురిక్క= ప్రవాళర్క్ష. ఆర్ద్ర. చూ, రిక్క.

పగడము. నై. వి 1.=ప్రవాళము చూ, రత్న ము. 1, వా. వి. 2. చూ, రూ-పగడ 1; పా 3 పగడముశుద్ధి - నిమ్మపండ్లరసములో నానవేయుటయేశుద్ధి

పగడసాల. ద్వ. వి. (పగడ + సాల) 1 పాచి కలు సారెలుగల సొగటాలజేత. చూ, వ్యవ హారము. 4, 2. సొగటాలఆట, సొగటాలు· చూ, వ్యవహారము. 4.

పగతుఁడు. ద్వ. వి. (పగ + అతఁడు) (రూ-పవతుఁడు-పగ-పగఱు-పగవాఁడు): చూ, శత్రువు. 1.

పగతురాలు. ద్వ. వి. (పగతుఁడు + ఆలు) శత్రురాలు. చూ, స్త్రీ.

పగదారి. వై. వి 1. పగగొనఁదగినవాఁడు చూ, శత్రువు 1; 2. పగకెదిరించేవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1

పగడించు. వా స క్రి. చెంపు. ఆం, భా. తృ 123· చూ, సంహరించు

పగడించుట. వా వి. చెంపుట ఆం, పదా. సరి. 115: చూ, హింస. 1

పగయీఁగుట. దే వి వైరశుద్ధి. ఆం, భా. ద్వి 234: చూ, విరోధము 1

పగలు. ద్వ. వి బ. (పగ + వాలు) (శత్రువులు భార సా. 1, ఆ. 120 చూ, శత్రువు 1. [పగటిజోతి.

పగలింటిదొర దే. వి. (పగలు + దొర)· చూ,

పగలు. దే. వి. రూ-పవలు. 1 పట్టపగలు· చూ, వాసరము; వా. వి. 2 పండ్రెండు గంటలకాలము: చూ, వాసరము; 3 24 గంటలకాలము: చూ, వాసరము, బ. 4 విరోధములు "పగలుపెరిగినవి"

పగలుకాననిపుల్గు. ద్వ వి: చూ, పగటిజోతి. వేం ఆం. 101. [ప్రమాణము

పగలుపొద్దుకట్టువిధము. వా· చూ, అహః

పగలువత్తి. ద్వ. వి. మతాబు: చూ, బాణాసంచు

పగలుసేయువలంతి. వా. వి: చూ, పగలింటిదొర.

పగలొత్తులు. వా. వి. బ. కరదీపికాభేదము చూ, స్నేహాశము.

పగవాఁడు. ద్వ. వి· చూ, పగతుఁడు.

పగిడి. దే. వి. 1· కరబుజేము. (సం. ఖ).—ఇత్రాలము*; 2 రూ-పగిది. ఉపధ· చూ, లంచేము; 3. రూ-పగిది కప్పము: చూ, శిస్తు. 1.

పగిది. దే. వి: చూ, రూ-పగిడి 2—3; 4.= ప్రకృతి, రీతి. చూ, విధము. 1.

పగులఁగొట్టు. దే. స. క్రి. పగులఁజేయు: పగులుచు-పగుల్చు. [రించు.

పగులఁబాఱు. దే. అ. క్రి. పగులు: చూ, విదా

పగులు. దే వి. 1. చీలిక ఆం, భా. ద్వి. 130: చూ, స్ఫోటనము; అ. క్రి. 2. రూ-పవులు-వ్రక్కలగు· చూ, పగులఁబాఱు.

పగులుచు దే. ప్రే: చూ, పగులఁగొట్టు.

పగుల్చు దే. ప్రే.—పై —

పగుళ్ళువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పగులఁబాఱు.

పగోడా వా. వి చూ, రూ-పకోడి.

పగ్గము. వై. వి.=ప్రగ్రహః. రూ-ప్రగ్గము. 1. గుఱ్ఱములోనగువాని కళ్ళెములోనగువాని యందు తగిల్చి యీడ్చిపట్టెడుత్రాడు. భార విరా 3, ఆ. 180. చూ, సూత్రము. 1; 2. సాలెవాఁడు పడుగునీడ్చికట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1: 3. ఉరిత్రాడు. స్వా. 5, ఆ 30: చూ, సూత్రము. 1; 4. త్రాడు నీలా 2, ఆ. 66: చూ, సూత్రము. 1; 5. ఎడ్లతలకుఁ బెట్టెడిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; వా. వి. 6. రథాదుల నులాగెడిత్రాడు: చూ, సూత్రము 1.

పగ్గించు. వై. అ. క్రి ప్రజ్ఞలుపలుకు

పగ్గియ. వై. వి. రూ-పగ్గె=ప్రజ్ఞా. 1. గర్వోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామర్థ్యమును తెలుపు మాట. చూ, శబ్దము: 2; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పగ్గె. వై. వి.=—పై.—(2 వ యర్థమునకు.— ఉ, రా. 6, ఆ. 80, 3వ యర్థమునకు.— ఆచ్చ. యు, కాం. 238) [కాగము.

పచ. సం. వి. అ. స్త్రీ. వంట: చూ, సూప

పచంపచ. సం. వి. అ. స్త్రీ.= పచ్చే-పసుపు. రూ-పత్రింపచ *· చూ, హరిద్రువు.

పచనము. సం. వి. అ. న.=పానసము: చూ, పచ. [చూ, వర్తకుఁడు.

పచారి (చో) రి.వా.వి.చిల్లరదినుసులమ్మువాఁడు:

పచి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని.1

పచేరము. వై. వి.=పరిచారః. 1: చూ, విహారము. 1; 2: చూ, పచోరు.

పచేరు. వై. వి.=—పై —

పచేళిమము. సం. విణ. తనంతట పక్వమైనది· చూ, శాలి. 2.

పచ్చి. దే. వి. 1. తడిగలది: చూ, స్తిమితము 2; 2. ఉడుకనిది; 3. ఎండనిది; 4. కాలనిది; 5 తేఱనిది; 6. మఱుఁగులేనిది; 7. ముదురనిది.

పచ్చిక. దే. వి. (పచ్చి+కలది) శాదము: చూ, హరిత (తృణము. 1.) [సరస్సు. 1.

పచ్చికపడియ. వా. వి. అల్పసరస్సు: చూ,

పచ్చికాయ. వా. వి. 1: చూ, శలాటువు; 2.లేఁతవయస్సువాఁడు: చూ, యావనుఁడు.

పచ్చిగడ్డి. వా. వి: చూ, గడ్డి.

పచ్చిదేఱు. దే అ. క్రి. పచ్చియగు.

పచ్చిదొంగ.వా.వి.గజదొంగ:చూ,హారకుఁడు.1·

పచ్చినెత్తురు. వా. వి. నికరమైనరక్తము· చూ, రక్తము. 1.

పచ్చిపులుసు. వా. వి.కాచేని చింతపండురసము

పచ్చిబియ్యపుమామిడి. దే. వి. నార లేక కండగల మామిడి*: చూ, మామిడి

పచ్చిబియ్యము. దే. వి. 1. నానఁబ్రాలు: చూ, బియ్యము; 2. ఉప్పుడుచేయని బియ్యము· చూ, బియ్యము; వా. వి. 3. ఈసంవత్సరపు పంటబియ్యము: చూ, బియ్యము.

పచ్చియము. వై. వి. రూ-పచ్చెము =పళ్యలోహరణ. మోమోమెండఁగా దొంగిలుట: చూ, ముచ్చిలి.

పచ్చీసు. వా. వి: చూ, బాలికాక్రీడ.

పచ్చెకాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, పచ్చిదొంగ. (వైకృతము అనికొందఱు)

పచ్చెపువాఁడు. ద్వ. విణ.—పై—

పచ్చెము. వై. వి.=· చూ, రూ-పచ్చియము.

పచేరణ వై. వి =పరిచరణ: చూ, మిహి.

పచేరించే వై. అ క్రి =పరిసరః. 1. పరివర్తించే య. 1, ఆ. 87. చూ, వర్తించే; స.క్రి· 2.=పరిసరః: చూ, రూ-పచోరించే 2. హరి. పూ. 7, ఆ. 189, 3 (అంగడియందమ్ముటకు) సరకులమర్చు. భార. ఆది 8, ఆ. 73; 4. పలపఱచే. ఉ, హరి. 4, ఆ. 271, 5· చూ, ప్రయోగించే. 2 భో. 5, ఆ. 248; 6 బాణము ప్రయోగించే వసు. 5, ఆ. 60 చూ, ప్రయోగించే. 4; 7 చోఁచే మార్క. 1, ఆ. 251· ఒగ్గు, ఒడ్డు, చోఁచే,చోఁపు; 8 చూ, పచోరించే. 1. వసు. 3, ఆ 85; 9 చూ, సవరించే. హరి. ఉ. 6, ఆ. 252; 10 చూ, పగటు. 4. [నము.

పచేరింపు. వై. వి. పరిసరణము. చూ, వ్యాప

పచోరము వై. వి =పరిసాదః అంగడి చూ, సదనము. 1

పచోరించే వై. స. క్రి. (రూ- పచేరించే_పసరించే) 1. నడపు. రామా. 6, ఆ. 144: చూ, వర్తించే, 2. పరిసరింపఁజేయు. స్వా. 5, ఆ 101: చూ, వ్యాపించే

పచోరు. వై. వి.=పరిచారః (రూ-పచేరుపచేరము) మందపాదవిన్యాసము· చూ, ప్రయాణము.

పచ్చే. వై.వి.1.=పచంపచ. రూ-పచ్చేన .పసరువన్నె:చూ,వర్ణము.6, 2.పసుపువన్నె రూ-పచ్చేన:చూ వర్ణము 6; 3 మరకతమణి. చూ, రత్నము. 1; 4. పచ్చేనిచెట్టు మొదలైనది. పాండు.3,ఆ 46·హరిశ్చ. 3,ఆ 162; 5. కరచరణాదుల యందు పొడుచేకొనుటచేత నేర్పడెడు పసరువన్నెరేఖ, విణ 6 పసరువన్నెగలది.చూ, వర్ణము. 6; 7. పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చేఁడినము నై. వి.=పచంపచ. చూ, పచ్చే 1.

పచ్చేఁబాళ్ళు. ద్వ. వి. బ. శోధనాత్మకలు: చూ, సేనఁబాళ్ళు

పచ్చేకన్నులమేకము. ద్వ. వి చూ, సింహము

పచ్చేకన్నులవేల్పునూడు ద్వ. వి పింగళాక్షుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 105 చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [చూ, ధాన్యము.

పచ్చేకప్పురపుసరులు. వా వి ఒకరకముపడ్లు

పచ్చేకప్పురమయ్యో. జా. అపురూపమాయెను "పచ్చేకప్పురమయ్యో భామపల్కు." (విజయవిలాసము)

పచ్చేకప్పగము. నై వి చేల్లఁడినమును, మంచి పరిమళమునుగల కర్పూరము. చూ, సిగము

పచ్చేగన్నేరు ద్వ. వి 1 పచ్చేపూవులగన్నేరు* చూ, హయమారకము, 2 వ్రీహిధాన్యము చూ, ధాన్యము

పచ్చేగుఱ్ఱము నై వి కలీనము. చూ, హయము

పచ్చేగుఱ్ఱముగలాఁడు ద్వ వి చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, భా పరి 81

పచ్చేగోరంట నై వి చూ, మహాసహా*

పచ్చేచేమంతి. నై. వి కుంటకము * చూ, చేమంతి.

పచ్చేజేనము. నై. వి చూ, శణపుష్పి*

పచ్చేజువ్వి ద్వ వి. కలజువ్వి* చూ, ప్లక్షము

పచ్చేడము. నై. వి =పచ్చడి 1. బట్ట య. 2, ఆ 68 చూ, వస్త్రము, 2. పక్కదుప్పటి లక్ష్మీ. 3, ఆ 89 చూ, వస్త్రము; 3 కట్టుబట్ట. కాశీ. 6, ఆ. 184 చూ, వస్త్రము; 4 అంగవస్త్రము చూ, వస్త్రము.

పచ్చేడి. దే వి. 1. కునుక చూ, శకలము 4; 2 సంజీ. పాండు 4, ఆ 184 చూ, రుచిఁగాయ; 3 కూరుఁడిండి చూ, భక్ష్యము; వా 4 ముద్ద. చూ, సరుపడము.

పచ్చేకలపిచ్చేక. ద్వ. వి. బంగారుపిచ్చేక: చూ, పిచ్చేక.

పచ్చేన నై వి.=పచంపచ.1 చూ, రూ-పచ్చే 1. 2 చూ, రూ-పచ్చే. 2 స్వా. 4, ఆ. 28

పచ్చేనీరుల్లి. ద్వ. వి దుర్గ్రిమము * చూ, సుకందకము. 1 [పచ్చేన. చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చేపచేన. నై వి =పచంపచ. రూ- పచ్చే

పచ్చేపచ్చేన. నై వి =—పై —

పచ్చేపిట్ట నై. వి చూ, హారితము. 3.

పచ్చేపూమొగలి. ద్వ. వి చూ, హేమపుష్పిక*.

పచ్చేపూమొల్ల. ద్వ. వి చూ, మెల్ల*.

పచ్చేపూసాయె. జా చూ, పచ్చేకప్పురమయ్యో. "పచ్చేపూసాయెఁ బోపాలఁతియారు" (విజయ విలాసము)

పచ్చేపైకము గుఱ్ఱముచేచ్చినదాఁకనె లో "పచ్చేపయికంబు గుఱ్ఱము, చేచ్చినదాఁకనె యట్లన్నసామెతి వినవే." (నిరంకుశోపాఖ్యానము)

పచ్చేముపాడు దే విణ (పాడు + పాడు) మిక్కిలి శూన్యము జై 4, ఆ. 20 చూ, శూన్యము. 1. [మహాసహా.

పచ్చేములుగోరంట ద్వ వి కుతటకము*. చూ,

పచ్చేయరఁటి ద్వ. వి. మహారంభి* చూ, రంభ.

పచ్చేయిరుగుడు. ద్వ వి చూ, శింశుప*.

పచ్చేయెన్నువిల్లు. ద్వ. వి చూ, చిగురువిల్లు వేం ఆం. 3.

పచ్చేకాయి. ద్వ. వి చూ, పచ్చే. 3.

పచ్చేఱెక్కలపిట్ట. ద్వ. వి చూ, శుకము.

పచ్చేవలువదారి ద్వ. వి చూ, విష్ణువు 1

పచ్చేహారునపుజోదు ద్వ. వి రూ-పచ్చేవాగ్వపుజోదు. 1 చూ, సూర్యుఁడు; 2 చూ, వాస్మృగఁడు. అచ్చ బాల, కాం. 3

పచ్చేవాగ్వపుజోదు ద్వ వి.—పై.—

పచ్చేఁలితుఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. భార. అర. 7, ఆ. 174. [బ. తిర్య. 8.

పచ్చేవిలుగునితేజి. ద్వ. వి· చూ, శుకము పాం

పచ్చేసరులు. వా. వి: చూ, ధాన్యము.

పచ్చేసెగ. వా వి. ఒకానొక సెగరోగము: చూ, రోగము. 1.

పచ్చోకు. ద్వ. వి: చూ, హరితపత్రిక *.

పజే. వై. వి =పగ్జా: చూ, పగ్జ.

పజేవొర. ద్వ వి. నలుప. వేం. అం. 4 చూ, బ్రిహ్మ. 1.

పజ్జ వై వి =పశ్చాత్. 1. వెనుక. భార. అది. 7, ఆ. 289· చూ, వెనుక 1; 2. చూ, సమీపము 1. ఉ, రా. 2, ఆ. 330

పటకా. వా. వి. నడికట్టు (బెల్టు)· చూ, సూత్రము. 1.

పటకారు. వా. వి చూ, రూ-పట్టుకారు(లు).

పటకారుఁడు సం. వి. అ. పుం చూ, సాలె వాఁడు

పటకుటీరన్యాయము పా డేరా యొక్కడ కావలెనన్న వచ్చేట నిల్లుగా నేర్పడుననుకీతి

పటచ్చరము. సం. వి అ. న ప్రాఁతగుడ్డ చూ, వస్త్రము.

పటపట దే వి. కదలుట, కొలుకుట, పగులుట, విఱుగుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము పా 3, ఆ. 32; స్వా 4, ఆ 113 చూ, హహాహా.

పటపత్రము సం. వి. అ. న కాకలము-కాగలము, పత్రిక. (తె. ప).—కాకితము-కాకిదము-కాగితము-కాగిదము. తద్వి.—ఒకబందుకాకితమునకు.—(తె).—టావు-రావు-తావు, ఇరువదినాలుగు కాగితములకు.—(తె) — దస్తా, ఇరువదిదస్తాలకు.-(తె).-రీము; పదిరీములకు.—(తె).—బేలు. (మిగతవానికి" చూ. సంపుటము. 3. ")

పటము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=పడము-ఫుట్టము. బట్ట· చూ, వస్త్రము; 2. చిత్తరువు వ్రాసియుండు వస్త్రాదికము. చూ, పత్రము; పుం. 3: చూ, మోరటి*; వై. వి. (1).=స్ఫటా. పాఁపపడగ. చూ, సర్పము.

పటలప్రాంతము. సం. వి. అ.న. చూరుకొనికొ: చూ, వెలిసె

పటలము సం. వి అ. న. 1. ఇంటికప్పు· చూ, సదనము 1; 2· చూ, సమూహము; 3· చూ, పరివారము, 1; 4 గ్రంథభాగము చూ, సర్గము 1; 5. నేత్రరోగము: చూ, హర్షణము, 6. నొసటిబొట్టు· చూ, బొట్టు. 1; 7.=పొట్లము సేనాసమూహము. చూ, సేన 1; పుం. 8. రత్నదోషము: చూ, రత్నము.1.

పటలి. సం వి. ఈ. స్త్రీ· చూ, సమూహము.

పటవణి దే. వి· చూ, వ్యాపనము.

పటవణించే దే అ. క్రి చూ, వ్యాపించే

పటవాసకము. సం వి. అ పుం. వస్త్రములకు వాసనకట్టెడు బుక్కాము· చూ, సురము.

పటహము. సం వి. అ పుఁ. 1 తప్పెట చూ, వీణె; పుం 2. యుద్ధవాద్యపుమ్రోఁత చూ, స్వరము 2; అం 3 చూ, పంచమహావాద్యములు; 4 చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

పటా. వై. వి =పట్ట రూ-పట్ట-పట్టా. గోనె పట్టలోనగునది: చూ, సంచి.

పటాకి. వా. వి· చూ, పటాసు.

పటాణి. దే వి. గుణ్ణము ఉ, రా. 4, ఆ. 300: చూ, హాయము

పటాపంచే. దే. విగ. రూ—పటాపంచేము. అగోచరము పాండు. 2, ఆ. 8. చూ, విచ్చే మొగము. [65

పటాపంచేము. దే. వి.—వై.—విజ 2, ఆ.

పటాపంచేలు. వా. వి బ. చూ, కకవికలు.

పటాలము. వె వి దండు చూ. సేన. 1.

పటాసు. వా. వి. మణిశిలతోఁ జేరి ప్రమాదము న కలుగఁజేయు ఒకానొక యంగడిమందు: పటాకి.

పటిక. వై. వి.= స్ఫటిక: చూ, పటికారము. (ఆవుపాలలోఁ ఊరఁబెట్టినశుద్ధి.)

పటికపుళాయి. వా. వి: చూ, పటికము.

పటికబెల్లము. ద్వ. వి: చూ, శర్కర. 1

పటికము. వై వి.=స్ఫటిక: చూ, రాయి.

పటికారము. వై. వి.=స్ఫటికా. (పటిక + కారము): చూ, పొలిగారము.

పటికిరింత. దే. వి. చేలము: చూ, లోలము

పటిలించు దే. స. క్రి. (హ, హరి. 6, అ 85): అప్పళించు చెప్పటించు, చేమరు, చేయుచు, తట్టు, దబ్బడించు. (సం. ప).— ఆస్ఫాలించు, ఆస్ఫోటించు.

పటిమ. సం. వి. న్. పుం. 1. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2. ఓపిక: చూ, శాంతము.1.

పటిష్ఠము. సం. విశే. మిక్కిలిపటువైనది.

పటీరము. సం. వి. అ. న. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; పుం. 2. చందనవృక్షము*: చూ, సుగంధము. [(ఉ).

పటుకారు(ఉ). దే. వి: చూ, రూ- పట్టుకారు

పటుకు. దే. వి. రూ- పటుక్కు. పడపైచేట, తెగ్గించేటలోఁ నగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూ.

పటుక్కు దే. వి.—పై.—(పుటుక్కు)

పటుతాలించు. దే. స. క్రి. ఆటునిటు బెరుకం గఁ జేయు. ఆం, భా. కృ. 188.

పటుపర్ణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్వర్ణక్షీరి*.

పటువు. సం. వి. ఉ. న. 1. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2 చేఁతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల; విశే. 3: చూ, సాహసికుఁడు; 4. నిరోగి; 5.=పటుగ: చూ, సమర్థుఁడు

పటుసాలె. వై. వి.=పట్టశాలిక. (రూ-పటుసాలియు, పట్టుసాలియు - పట్టుసాలె) చూ, సాలెవాఁడు

పటెమంచేము. వై. వి.=పట్టికామంచ. (రూ- పట్టెమంచేము-పట్టెడమంచేము) ఆం, భా. ద్వి. 164 చూ, మంచేము.

పటేలు. వా. వి. 1. పేలుట పగులుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూ; 2. ఒకానొకజాతివారి బిరుదు (పేరు) "పల్లభాయిపటేలు." మొ.

పటోలము. సం. వి. అ పుం. 1: చూ, పటువు. 2*, 2 =పొట్ల* చూ, పొట్ల

పటోలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ=పొట్ల రూ-పటోలిక*: చూ, పొట్ల

పటోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ —పై—

పట్ట వై. వి. 1. చెట్టుమీఁదితోలు: చూ, బెరడు; 2. చూ, రూ—పటా.

పట్టకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పడిగ. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6; పా. 2. మూఁడుపలకలుగల గాజుకడ్డీ.

పట్టక. దే. వి. కమ్మరసాల: చూ, సదనము.1.

పట్టణము. సం. వి అ. న.=పట్టము-పట్నము (రూ-పట్టనము-పత్తనము - పాట్టణము-పాత్తనము). చూ, దేశము.

పట్టపగలు. దే. వి. (పగలు + పగలు) మట్టమధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము.

పట్టపగ్గములులేవు. జా. పట్టుటకుఁదార్లులేవు అనఁగాలొంగఁడనుట.

పట్టపుటేనుఁగు. వై. వి.=పట్టణాశేకవ. రాజెక్కెడియేనుఁగు. చూ, హస్తి.

పట్టపుదేవి. మి. వి. పట్టపురాణి: చూ, రాజ్ఞి.

పట్టపువాఁడు. దే. వి: చూ, పలెవాఁడు.

పట్టభంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సోపానము. స్కా. 2, అ. 21.

పట్టభద్రుఁడు. వా. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్ట

మూర్పుది. ఒకానొకపండదపుకోడి పుంజో: చూ, పుంజో; 2. పట్టాభిషిక్తుఁడు.

పట్టమూర్పుది. వా. వి: చూ, పట్టభద్రుఁడు. 1.

పట్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. రాజ్యాభిషేక కాలమున నొసటఁగట్టెడుపట్టె: చూ, లలామకము; 2. పట్టునూలు: చూ, నూత్రము. 1; 3. చెట్టుమీఁదిపట్ట చూ, బెరడు, 4. (రాజు రైతులకిచ్చెడు) పట్టా (కవులు) చూ, పట్టా 1; 5. చేదుకము: చూ, మార్గదు. 1; 6. (వ్రణము మొదలైనకానికికట్టెడు) కట్టు; 7. సన్నికల్లు చూ, రాయి, 8. చూ, పీఁట; దే. వి. (1) చూ, బిరుదము; వై. వి. (2)=పట్టణ. రూ-పట్నము. య. 2, ఆ 62: చూ, దేశము; (3)=పట్టిస. అడ్డకత్తి చూ, బాణము. 1. (రిష్టి 2)

పట్టసారాయి. వై. వి: చూ, నుగ. 2.

పట్టా వై. వి. 1 చూ, కవులు. 1; 2. రెండు వైపుల వాదరగల పెద్దకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2); 3: చూ, రూ-పటా.

పట్టాకత్తి. వై. వి: చూ, పట్టా. 2.

పట్టాభిషేకము. వా. సం. వి. అ. పుం. పట్టాభిషిక్తునిగఁజేయుట, పట్టముగట్టుట.

పట్టి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. పలక (లలాటపట్టి) చూ, లలాటము; 2. చూ, పట్టము. 1; ఈ. స్త్రీ, న. పుం. 3. ఎఱ్ఱలొద్దుగు*: చూ, లొద్దుగు; దే. అప. (1) పంచమీషష్ఠ్యర్థకప్రత్యయము; (2) అపత్యము(కొడుకు కూఁతురు). చూ, శిశువు; వి. (3) కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; (4) కూఁతురు: చూ, సూన. 1; (5) హేతువునందును, గుణమునందును క్రియయందును వచ్చును; వా. (6): చూ, పట్టీ. 1.

పట్టించే దే. క్రి. 1. పూయు: చూ, లేపనముచేయు; 2. విద్యార్థులకు నూతనపఠనము చేయు; 3. ప్రారంభముచేయించే; వా. 4. ఎద్దునకు బుడ్డకొట్టించే.

పట్టింపు. దే. వి. 1. (విద్యార్థులకు నూతనపుస్తకపఠనమును) ప్రారంభముచేయించుట. (అక్షరాభ్యాసానంతరము పాత్రముపట్టించేకర్మము), 2. ప్రారంభముచేయించుట; 3. కాంక్ష. చూ, వాంఛ; వా. 4. పట్టుదల.

పట్టిక. సం వి. అ. స్త్రీ. 1. పలక (ఫాలపట్టిక) చూ, లలాటము; 2. మంచేము లోనగువాని చేట్టము: చూ, మంచేము, 3. కమ్మరివాని దాగలి చూ, పట్టెడ. 6; వా. దే. వి. (1) పట్టి-పట్టీ, జాబితా.

పట్టికాఖ్యము. సం. వి. అ.పుం:చూ,పట్టి. 3.*.

పట్టికామంచేము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టెమంచేము. [పట్టి. 3. *.

పట్టికాలోధ్రము. సం. వి అ. పుం: చూ,

పట్టినదెల్లబంగారు. జా. ప్రయత్నించిన ప్రతి కార్యమును సఫలమగుట.

పట్టిపట్టి. దే. వి. 1. చూ, మనుమఁడు; 2:చూ, మనుమరాలు; వా. క్రి. 3. గట్టిగా నొక్కి-నొక్కి

పట్టిపల్లార్చుట. జా. వివాదముచే సిద్ధాంతముచేయుట "జారచోరాదులు సుజనులంబట్టిపల్లార్తురు" (ధర్మజరాజవిజయము); "పట్టిపల్లార్చినామీఁద పట్టి లేని, పోనివాదువేయఁగఁబాడియా నెమీకు. " (రసికజనమనోరంజనము.).

పట్టియ. వై. వి. రూ-పట్టె. 1. పలక: చూ, లలాటము; 2.=పట్టః చూ, పట్టము. 1; 3.=పట్టికా. మంచేములోనగు వానిపట్టె. అని. 2, ఆ. 61: య. 1, ఆ. 97: చూ, మంచేము; 4. మిద్దెటింటిమీఁది అడ్డుదూలము: చూ, మదనచేతులు; 5. పక్క. చూ, పార్శ్వము. 2; 6. పట్టెవలెతీర్చిన ద్రవద్రి

వ్యపురేఖ; వా. 7. కోకసరిగపట్టె: గోటు: 8. ఎఱ్ఱమట్టిపట్టె: చూ, సమాలంభము; 9 చూ, నురటి.

పట్టియము. వై. వి.= పాటక. రూ- పట్టెము 1. పెద్దకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2. కత్తి చూ, రిష్టి. 2. [లప్ప

పట్టిలి. దే. వి. కమి, కమిలిక, కుప్ప: చూ,

పట్టిసము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డకత్తి: చూ, బాణము. 1 (రిష్టి 2); 2. ఒకదివ్యక్షేత్రము.

పట్టీ. దే. వి. 1. వస్తువులపేర్లజాబితా: పట్టి, పట్టిక, జాబితా; వా. 2. కాగుపుకిల్లి, కారాకిల్లి, కిల్లి మొదలగునవి; 3 ఇనుము పోవగువాని పోఁకు: చూ, సరిగ; 4 (వ్రణాదులపై వేయఁబడెడు పాలాస్త్రి) పట్టీ.

పట్టు. వై వి. 1 =పట్టు కౌశేయము. పట్టుపురుగువలన కలిగినవాలు చూ, సూత్రము 1; దే వి. 2 పద్దు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ 242 చూ, స్పర్ధ. 4; 3 గ్రహణము (చంద్రగ్రహణము=నెలపట్టు, సూర్యగ్రహణము =పొద్దుపట్టు): చూ, ప్రతిగ్రహము. 1, 4 చోటు చూ, స్థానము. 1; 5. చూ, వైశాల్యము ప్వా 3, ఆ 28; 6 వాసస్థానము చూ, సదనము 1; 7. పూంత: పా. 1, ఆ 99; అచ్చ బాల, కాం. 33. చూ, సమాలంభము; 8 అవకాశము. భార. అర. 4, ఆ. 244 చూ, సందు. 6, 9. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 10. చూ, విషయము 4. య 8, ఆ 115; 11 అవలంబము. చూ, పాంపు 2, 12. కారణము: చూ, హేతువు 1; 13 కోరిక. చూ, వాంఛ; 14 చూ, ఘట్టము. 4; 15. పేకాట (చీట్లాట)యందు హుకుము లాగనువానివలన కట్టినపట్టు. "కళావరు ఆసుపట్టు, ఇస్పేటు జాకీపట్టు, ఆరఖుతురపుపట్టు, డైమానుహుకుముపట్టు" మొ; 16. జెట్టికి రెటేఁగి కరచరణాద్యవయవములను ఇటునటుకదలక యదుముట. "కుస్తీపట్టు", చూ, సమ్మర్దము; 17. చుట్టరికము: చూ, సంబంధము; అ క్రి. 18. చెల్లు చూ, సిద్ధించు; 19. బహుకాలము చెల్లు; 20 పద్దు పట్టు జై. 4, ఆ. 50; 21. ఇంపగు. భాగ. విరా. 2, ఆ. 192: చూ, రమ్యమగు; 22: చూ, యత్నించు, 23 అంటు: చూ, లంకించు 1; 24. అక్కఱకలుగు; 25. పట్టు ఒలచేయు భార ఉద్యో 4, ఆ 308: చూ, పంతగించు. 2, 26. కలుగు: చూ, సంభవించు, 27 శంఖములోనగువాని నూఁదు: ఊలవిడుచు, ఊలవేయు, ఊఁదు, ఒత్తు, స.క్రి 28. గ్రహించు భాగ. విరా. 2, ఆ 47: చూ, స్వీకరించు; 29. నిర్బంధముచేసి గ్రహించు; 30. అవలంబించు భార. విరా. 2, ఆ. 140. చూ, ప్రాపుగొను; 31 ఊఁదు: (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 27); 32 చూ, మారొక్కను; 33: చూ, పిసుకు 1, 34. జెట్టికి రెటేఁగి కరచరణాద్యవయవములు ఇటునటు కదలక యదుము. "కుస్తీపట్టు"; 35 తగులు-తవులు-తౌలు (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 23) (గొంతుపట్టు, దెయ్యముపట్టు, గంధము పట్టు మొ; తిక్కపట్టు, నొక్కుపట్టు, నీరుపట్టు, నోటఁబట్టు, పెంకిపట్టు మొ); అం 36: చూ, చిహ్నములు [ఎత్తనగోల.

పట్టుఁగొమ్మ. దే. వి: ఆనుకట్ట, ఊఁతకోల,

పట్టుఁగొమ్మలు. జా ఆధారములు "పట్టుకొమ్మలు రమణీయ భావములకు."(కవికర్ణరసాయనము); "మాన్యతలక్ష్మికిఁబట్టుకొమ్మలై." (పాండురంగమాహాత్మ్యము); "లక్ష్మీలీలకుం బట్టుఁగొమ్మ." (రామాభ్యుదయము)

పట్టుకారు(లు). దే. వి. (రూ-పటకారు(లు), పటుకారు(లు)): చూ, సందంశము.

పట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1. నెలకొను. నిర్వ. 10, ఆ. 115· చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, పట్టుపడు; 3. (వాయుసోకను మొదలగువానిచేత) బిగిసికొను: చూ, బిగిసికొను; చేరి. 4. పట్టుకొలుపు. [ని,ఆ.292.

పట్టుకోలు. దే. వి: చూ, నిలకడ. భార. విరా.

పట్టుగా. వా. అవ్య: ఒత్తిలి.

పట్టుచీర. వా. వి. పట్టాంశుకము. (స్త్రీలుధరింతురు) ఆం, భా. ద్వి. 152: చూ, వస్త్రము.

పట్టుజీవువు. ద్వ. వి: చూ, పిగిలిపిట్ట. వసు. 1, ఆ. 113.

పట్టుట. వా.వి. గ్రహణము:చూ,స్వీకారము.2

పట్టుడు. దే. వి. 1.—పై.—; వా. 2. పంతము· చూ, స్పర్ధ. 4.

పట్టుదల. దే. వి. —పై.—

పట్టునూలు. వా. వి: చూ, పట్టు. 1.

పట్టుపంచె. వా. వి. పట్టాంశుకము:చూ, వస్త్రము (ఇంచు అంచుగలవి పురుషులును, అంచులేనివి విధవలును ధరింతురు)

పట్టుపట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు. 2.

పట్టుపురుగు. వై. వి. ఇంద్రగోపము: చూ, పురుగు.

పట్టుబడి. దే. వి. 1. ఏదేనొకదానికిందవ్యయమైన సొమ్ము; వా. 2. ధాన్యాదులు సంచులలో నింపుట: బస్తాబంది.

పట్టురబ్రాహ్మణులు. అం. శైవబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరును మాత్తదుబ్రాహ్మణులు (కేరళదేశస్థులు) ను కృష్ణశుక్లయజుస్సులకును ఋగ్వేదమునకును అధర్వణశాఖలకును జెంది ఆపస్తంబ హిరణ్యకేశి సత్యాషాఢ కాంథవీయాది సూత్రములకుఁజెంది శైవ వైష్ణవాది పవిత్రకులై లౌక్యవైదికములయందరి సమర్థులైయున్నారు: చూ, శైవబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు)

పట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు. భార. ఆర. 7, ఆ. 102: చూ, లోఁబడు; 2: చూ, విదితమగు. భార. విరా. 2, ఆ. 47; చేరి. 3. పట్టువఱచు భార. సభా. 2, ఆ. 21.

పట్టుసారువ. దే. వి. మీటఁద్రొక్కువాఁడు పట్టుకొనుటకు గుంజెతో చేర్చి కట్టిన పంగలకొయ్య.

పట్టుసాలియ. వై. వి.=పట్టకాలిక: చూ, రూ-పటుసాలె. (ఇట్లు పట్టుసాలె, పట్టుసాలెవాఁడు.) [-అచ్చ. యు, కాం. 482)

పట్టె. వై. వి: చూ, రూ-పట్టియ,(పట్టనునకు.

పట్టెడ. దే వి. 1. మంచెమునకల్లెడు నవారు. ఆని. 2,ఆ.61: చూ,సూత్రము.1;2 ఎద్దుమెడలైనవాని మెడకుకట్టుటకు ఉపయోగముగా నూలితో చేసినపట్టె చూ,సూత్రము 1;3.పట్టెవలెచోఁగఁగొట్టినతగడు:చూ,సరిగ; 4. పట్టెవలెకోసినతోలు. రామా. 2, ఆ 21· చూ, బెరడు; 5. అఁడుదాని మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; 6 చెక్కుడుమ్రానికి ఊఁతగా క్రిందనుంచుకొనెడు కట్టె దుంగ బల్ల ఇనుపముద్ద లోనగునది, కమ్మరదాగలి (అనియు): డాకలి-డాకల్లు-దాకలి-దాకల్లు-దాగలి, డాయి-దాయి, దాలికట్టె, దాదుంగ. (సం. ప).—ఉద్ఘనము, కర్మధారము, చతురగ్రికము, నిఘాతిక, పట్టిక; 7. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ,పుంజో.

పట్టెడకొట్టుది. వా. వి పందెపుకోడిపుంజో:

పట్టెడమంచేము. వై వి: చూ, రూ-పట్టెమంచేము. [కొయ్యలక్రిందిచేట్టము.

పట్టెడమ్రాను. దే. వి. సానదించు పరిక్కు-

పట్టెమంచేము. వై. వి. నవారుఅల్లినమంచేము, రూ-పటెమంచేము: చూ, మంచేము.

పట్టెమాలుపు. ద్వ. వి. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణవిశేషము: చూ, వస్త్రము.

పట్టెము. వై. వి.=: చూ, రూ-పట్టెయము. (క త్తిక.—కళా. 3, అ. 120)

పట్టెవర్ధనము. మి. వి. నుగవారు మిక్కిలి పెడ ల్పుగాను, దళముగాను పట్టెవలె తీర్చిన నొసటిబొట్టు హరిశ్చ. 4, అ. 162. చూ, బొట్టు. 1.

పట్టెస. వా. వి. చూ, రూ-పట్టెయము.

పట్నము. వై వి.=పట్టణము. చూ, దేశము.

పట్నాలవాఁడు. వా. వి చూ, పటుసాలె.

పటరి. దే. వి. ఒకానొకకిరాతుఁడు, కిరాతుల జాతి (అనియు). చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పటరివాఁడు దే. వి. కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పటరిది. దే. వి. ఎఱికెత. చూ, సోదెకత్తె.

పతనము. సం. వి. అ న. చేదువు:చూ, విద్య.1.

పఠాణి. వా. వి. 1. యవనభేదము; 2. కచ్ఛిదేశపు గుఱ్ఱము చూ, హయము.

పఠానులు. వా. వి. ఒకానొకజాతివారు.

పఠించే. సం. స. క్రి. అధికరించే, అధిగమించే, అనుసంధించే. (తె. ప):—చేదువు, సంతచెప్పు(చూ,సంతచెప్పు) [చెప్పువాఁడు.

పఠిత. సం. విశ పఠించేవాఁడు. చూ, సంత

పఠితము. సం విశ. పఠింపఁబడినది. అధిగతము.

పఠితవ్యము. సం. విశ. పఠింపఁదగినది

పడ దే. వి. ఒ. చూ, రాశి 1.

పడఁకు దే వి రూ-పణఁకు. 1. గుహ. అచ్ఛ. యు, కాం. 384: చూ, రంధ్రము. 1; 2. సంపు. స్వా. 5, అ. 52. చూ, సరి. 9.

పడఁత దే వి హానువు కాశీ. 6, అ. 19. చూ, పార్శ్వము. 2

పడఁతి. దే వి. (రూ-పణఁతి-పణఁతుక-పడఁతుక) ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ.

పడఁతుక. దే. వి. (పడఁతి + ఉక)—పై—

పడఁద్రోయు వా. స. క్రి (సం ప) -నిపతించే-నిపాతించే

పడఁద్రోయుట. వా. వి: చూ, నియాతనము.

పడకి. వా. వై. వి. రూ-పడుక, పఱపు: చూ, శయ్య. 1.

పడగ. వై. వి. 1.=స్ఫటా. (రూ-పడిగ-పడిగ) పాముపడగ: చూ, సర్పము; 2.=పతాక. టెక్కెము. నిర్వ. 6, అ 91: చూ, సిడము; 3 ఆఁడుదానిచెవిపగ. పంచ. వేం. 4, అ. 416: చూ, భూషణము. 2; 4. నదీ ప్రాంతము. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ-పడిగెమడి) చూ, మడి. 1. [సర్పము.

పడగదారి. వై. వి.=స్ఫటాధారి. పాము: చూ,

పడచే. దే. స. క్రి. రూ-పడయు. 1. పొందు: చూ, ప్రాపించే; 2: చూ, సంపాదించే; 3: చూ, ప్రసవించే

పడచ్చె. వా. వి: చూ, పనిముట్టు.

పడత. దే. వి: చూ, రూ-పణత.

పడతామర. వా. వి. చూ, మండలము. 3.

పడదల. వా వి. 1. ఒడ్డాణము: చూ, భూషణము. 2; 2. రూ-పదుదల: చూ, పక్షి.

పడపు. దే. వి. 1: చూ, సంపాదనము; 2. ఆర్జితము: చూ, విత్తము, 1.

పడపుఁగొమ్మ. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పడమట. వా. వి. రూ-పడమర. 1. పశ్చిమదిక్కు: చూ, హరిత్తు. 1; విశ. 2. పశ్చిమము: చూ, హరిత్తు 1. [పర్వతము.

పడమటికొండ. ద్వ. వి. కుంకుకొండ: చూ,

పడమటిగాలి. వా. వి. పడమరనుంచి వీచెడు గాలి: చూ, వాయువు.

పడమటిదొర. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు.

పడమటివంకతోఁడు. వా వి.—పై.—

పడమర: చూ, రూ-పడమట. 1—2.

పడము. వై. వి. 1. అందలమున క్రిందపఱచెడు రత్నకంబళము. రా, వి. 2, అ. 43. చూ, రల్లకము; 2.=పట్టు. బట్ట. చూ, వస్త్రము.

-పడయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పడతు. (ప్రి పడించుటకు.—నిర్వ. 8, ఆ. 58; సంపా దించుటకు.—భాగ. అర. 3, ఆ. 132).
-పడప. దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. ఎక్కటికయ్యముచేయు భూమి: చూ, భూమి. 1; 3. ప్రిళయము: చూ, హాని. 2; వై.వి.4.=ప్లవ. చిన్నదోనె: చూ, హోడము.
-పడవలము. దే. వి. (పడలు + వలము) 1: చూ, సేనాముఖము. 1; వా. 2. పూజ్యాక్ష్యము: చూ, హాయము.
పడవవాఁడు. వా. వి: చూ, సరంగు.
-పడవాలు. వై. వి. రూ-పడాలు: 1. సేనాధిపతి· చూ, సైనికుఁడు; 2. స్వల్పసేనాధిపతి. అని. 4, ఆ. 23: చూ, సైనికుఁడు; వా. 3.=ప్రితీహార: చూ, వేగువాఁడు.
-పడసాల. ద్వ. వి. (పడము + సాల) కూటము. చూ, సభ. 2. [పన్నాగము.
-పడాల. వై. వి. అందలముమీఁది పన్నాగము:
పడాలు. వై. వి: చూ, రూ-పడవాలు.
-పడి. దే వి. రెండుసోలలకొలఁది·తవ్వ-త్రివ్వ.
-పడిక. వై. వి.=పతద్గ్రిహ. రూ-పడికము. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రిము. 6.
పడికము. వై. వి.=—పై—
పడికట్టు. దే. వి. 1. తూనికకట్టె: చూ, రాయి; 2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3· చూ, సోపానము; వా. స. క్రి. 4. తూఁచు, తూనికచేయు, దడకట్టు.
-పడిగ. వై. వి. 1.=పట్టిక. రూ-పడిగము: చూ, పడిక; 2.=స్ఫటా: చూ, పడగ. 1.
పడిగము. వై. వి.=పట్టిక: చూ, రూ-పడిగ. 1.
పడిగల్లు. దే. వి. తుపాకిగుండు: చూ, పిరంగిగుండు. [చూ, సేవకుఁడు.
పడిగాపు. దే. వి. పంచేనుకాచియుండుబంటు:
-పడిగాపులుండుట. జా. నిరీక్షించియుండుట.
"అంకణభూమిపల్లకులు, నందలముల్పడి గాపులుండఁగన్" (వై. 2, ఆ. 71.)
పడిగె. వై. వి.=స్ఫటా: చూ, రూ-పడిగ. 1.
పడిగెమడి వా. వి: చూ, పడగ. 4. అం, భా. ద్వి. 6. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ)
పడితరము. దే. వి. 1. ఏరుపాటు: చూ, బైసి; 2. ఏఁటేఁటవచ్చెమొత్తము: చూ, వార్షికము. 4.
పడిద. వా. వి. (రూ-పడిదియ-పడిదె-పణిదియ) చోకఁవాఁడు చేలువలు అద్దకిచ్చేట.
పడిదియ. దే వి. —పై—
పడిదియము. దే.వి.రూ-పడిదెము. 1 బజ్జి చూ, భక్ష్యము; 2. కట్టు: చూ, యూషము.
పడిదె దే. వి: చూ, రూ-పడిద.
పడిదెము. దే. వి 1: చూ, రూ-పడిదియము.1. జై.3,ఆ.50;వా 2 చూ,రూ-పడిదియము.2.
పడినవాఁడు. వా. విశే (సం ప.)—పతితుఁడు.
పడియ. దే. వి. రూ-పడె. హరిశ్చ. 2, ఆ. 87: చూ, సరస్సు. 1.
పడియమ్మ. ద్వ వి· చూ, గండరువు.
పడివాగె. ద్వ వి. 1 ఎక్కుటకాయిత్తపఱుచునపుడు పచరించెడు గుఱ్ఱపుపవరణ, వా. 2· చూ, పడవలము. 2 [ప. 2.
పడిసెము. వై. వి.=ప్రితిశ్యాయము· చూ, రొం
పడిసేటు. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు 2.
పడిహారి. వై. వి =ప్రితిహారి. (రూ-పడిహారుఁడు-పణిహారి-పణిహారుఁడు) 1: చూ, వేత్రిహస్తుఁడు; 2 ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు 2.
పడిహారుఁడు. వై వి.—పై—
పడు. వై. అ క్రి. 1 చూ, లయించు; 2: చూ, మరణించు. భార. అర 4,ఆ 401; 3 అస్తమించు. భార. అర. 2, ఆ. 67· చూ, నింగిపడు; 4. శ్రిమమునొందు: చూ, వేసరు. 2; 5.= పత్. పతనమగు కూలఁబడు, కూలు,

కడయు, దుల్లు-డొల్లు, దొరలు; 6: చూ, రాలు; 7. పూడు: చూ, పెండుకొను. 8; ప కి). 8. అనుభవించు. భార. అర. 2, ఆ. 209: చూ, భుజించు. 2; 9.=పత్. పొందు. భార, విరా. 2, ఆ. 316: చూ, ప్రాపించు

పడుక. వై. వి: చూ, రూ-పడక.

పడుకటిల్లు. ద్వ. వి. (పడుక + ఇల్లు) శయనగృహము: చూ, సదనము 1.

పడుకు దే. వి. 1. శిల: చూ, రాయి; 2. రూ-పడుగు. చేతియ: చూ, పర్వతము.[టువు.2.

పడుగాయ. ద్వ. వి. రాలినకాయ: చూ, శలా

పడుగు. దే. వి 1: చూ, పంగము. అం, పదా. చర. 48; 2. ఆతానము, వస్త్రమునేఁతయందలి నిడుపునూలు: చూ, మగ్గము; 8: చూ, రూ-పడుకు. 2; 4. పైకప్పుతీసిన జొన్నకుచ్చెల వరికుప్పలోనగునది.

పడుగొమ్మ. ద్వ. వి. ఊడ: చూ, శిఫ. 1.

పడుచేఁడు. వా. వి. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు.

పడుచు దే. వి. 1. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 2 యువతి: చూ, స్త్రీ;3. బాలుఁడు. మార్క. 5, ఆ. 304· చూ, శిశువు; 4. కన్నెతనము కానివేశ్య· చూ, వేశ్య, 5. పోతి. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 285. చూ, స్త్రీ.

పడుచుఁజేఁత. ద్వ. వి: చూ, వ్యభిచారము.

పడుచుతనము. వా. వి. 1. బాల్యము: చూ, శైశవము; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు.1

పడుచుది. దే విశ. (పడుచు + అది)· చూ, పడుచు 2. [రాశి. 2

పడుచురాసి. ద్వ. వి. కన్యారాశి: చూ,

పడుచులతిండి దే విశ. చూ, శిశుఘాతిని హరిశ్చ. 5, ఆ. 130

పడుచువాఁడు దే. విశ: చూ, యౌవనుఁడు.

పడుట. వై. వి=పతన చూ, రాలుపు.

పడుదల. దే వి: చూ, చూ, రూ-పడదల. 2 అం, భా. ద్వి. 204.

పడుపు. వా. వి· చూ, పడుచుఁజేఁత.

పడుపుకత్తియ. వా. వి: చూ, పడపుఁగొమ్మ-

పడుబాటు. వా. వి. 1. నతి: చూ, వాణిగలుః విశ. 2. శిథిలమైనది: చూ, శ్లథము.

పడువ. దే. విశ. మిక్కిలిపల్లమైనది (నేల): చూ, భూమి. 1.

పడువరి. ద్వ. వి. కోఁతకోయునప్పుడు గింజెలురాలి మొలచిన వరిపైరు: చూ, సస్యము. 1.

పడె. దే. వి: చూ, రూ-పడియ. భాగ. 10, స్కం. ఉ. 257.

పడ్డ. వై. వి. 1. తొలిచూలియావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గేద: చూ, మహిషి.

పణఁకు. దే. వి: చూ, రూ-పడఁకు.

పణఁతి. వా. వి: చూ, రూ-పడఁతి.

పణఁతుక. వా. వి.—పై.—

పణతి. దే. వి. రూ-పడతి: చూ, నాఁగటిచిప్ప-

పణఫరములు. పా. జన్మలగ్నమునకు 2, 5, 8,. 11 రాసులు పణఫరములనఁబడును

పణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. విలువ: చూ, వెల. 1; 3. కూలి: చూ, వేతనము; 4. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 5. జూదము· చూ, వ్యవహారము. 4; 6· చూ, విరుకు ; 7: చూ, అక్షము.8; 8 కర్షమెత్తు రాగి టంకము: చూ, లోహము. 1; 9. గవ్వయెత్తు; 10. అమ్మఁదగిన కూరలోనగువానిపిడికిలి; 11.=పన్ను: చూ, శిస్తు. 1; దే. వి. (1): చూ, విన్నాణములు.

పణవము. సం. వి. అ. పుం.=పంబ. 1. ఉడుక, వాద్యభేదములలో నొకటి: చూ, వీణె. (స్వరము. 2); అం. 2: చూ, అనద్ధవాద్యములు; పా. 3 ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు మగణ, నగణ, యగణ గురువుతోఁగూడి యాఱింటయతి గలిగి 10 వ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

పణన. సం. వి. అ. పుం.=పనస*: చూ, పనస. 2.
పణాయితము. సం. విశే. (రూ-పనాయితము-పణితము-పనితము) పొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.
పణార్ఘము. సం. వి. అ. పుం. చూ, అడ్డిగ.
పణితము. సం. విశే. 1: చూ, రూ-పణాయితము; 2. పందెముగాఁ జేయఁబడినది; 3. సీమ యందలి యొక దేశము.
పణితవ్యము. సం. విశే. 1. పొగడఁదగినది: చూ, స్తుత్యము; 2. అమ్మఁదగినది: చూ, విక్రేయము.
పణిదము. వా. వి. గుడపాకము: చూ, శర్కర. 1.
పణిదియ. దే. వి. చూ, రూ-పడిద.
పణిహారి. వై. వి.=: చూ, రూ-పడిహారి.
పణిహారుఁడు. వై. వి.=—పై—
పణుకు. వా. వి: చూ, వణుకు. 2.
పణ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.
పణ్యము. సం. విశే. 1: చూ, పణితవ్యము. 1; 2: చూ, పణితవ్యము. 2.
పణ్యవీథి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విపణి, అంగడి వీథి. చూ, మార్గము. 1.
పణ్యాంగన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.
పణ్యాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వర్తకుఁడు.
పణ్యారము. వై. వి.=పణ్యాహార. 1. వానఁబప్పు: చూ, ఉపాసము; 2: చూ, భత్యము.
పతంగము. సం. వి. అ. న. 1. పాదరసము: చూ, సూతము; పుం. 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, శలభము; 4: చూ, బాణము. 1; 5: చూ, మార్జాలము; 6 శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [మక్షిక.
పతంగిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ: చూ,
పతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పతంతకము. అం: చూ, భోగవ్యూహములు.
పతకము. వై. వి.=పదక. హారమునడుమనుండెడు రత్నపుబిల్ల: చూ, భూషణము. 2.
పతగము. సం. వి. అ. పుం.(రూ-పతంగమము-పతంగము-పతము.): చూ, పక్షి.
పతత్తు. సం. వి. త్. పుం.—పై.—
పతత్రము. సం. వి. అ. న. పత్రము: చూ, రెక్క. 1.
పతత్రి. సం. వి. ఇ. న్. పుం. చూ, పతగము.
పతత్ప్రకర్షము. అం. అతిశయముతప్పి చెప్పుట. (ఈభటుఁడు పులులను, వరాహములను, జింకలను వధించెను. ఇందు ముందుఁజెప్పిన వానికన్న వెనుకటివి బలహీనములు కావున దోషము. పులులను జంపినాఁడని చెప్పిన తరువాత జింకలను జంపినాఁడని చెప్పుట యందు సారస్యములేదు.): చూ, వాక్యదోషములు. [పతద్గ్రాహము: చూ, పాత్రము. 6.
పతద్గ్రహము. సం. వి. అ. పుం.=పడికము. రూ-
పతద్గ్రాహము. సం. వి. అ. పుం.=—పై.—
పతనము. సం. వి. అ. న.=పడుట. చూ, రాలుపు.
పతయాలువు. సం. విశే. ఉ: చూ, పాతుకుఁడు.
పతాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1=పడగ. టెక్కెము: చూ, సిడము; 2. టెక్కెపుఁగంబము: చూ, స్తంభము. 1; 3: చూ, సౌభాగ్యము.
పతాకము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (బొటనవ్రేలినివంచిచూపుడు వ్రేలిమొదటఁ గూర్చి వ్రేళ్లన్ని తెక్కఁగఁజాచి పట్టినది.) [ములు.
పతాకస్వస్తికము. అం. చూ, సంయుతహస్త
పతాకి. సం విశే (న్. ఈ. న్) టెక్కెము గలవాఁడు: చూ, వైజయంతికుఁడు.
పతాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ధ్వజిని: చూ, సేన. 1.
పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విశే. 2. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1.
పతింవర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తనంతట మగని

పరించేనట్టి ఆఁడుది, వర్య, స్వయంవర: చూ, స్త్రీ.

పతిత. అం: చూ, దేశీయక్రియలు.

పతితుఁడు. సం. విణ. 1: (తె. వ).—పడిన వాఁడు; 2. పదవిచెడినవాఁడు.

పతిపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పతివత్ని. మగనాలు: చూ, స్త్రీ.

పతిమ. వై. వి.=ప్రతిమా: చూ, బింబము. 8.

పతివత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పతిపత్ని.

పతివ్రత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ సాధ్వి: చూ, స్త్రీ

పతులు. అం. శృంగారనాయకచతుష్టయము :చూ, నాయకులు. 2.

పత్తనము. సం. వి. అ న. రూ-పట్టణము చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పత్తా. వా. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పత్తి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రయాణము; 2. సేనావిశేషము. (ఒకరథము, ఒక యేనుఁగు, మూఁడుగుఱ్ఱములు, ఏవురుకాల్వురునుగలది): చూ, సేన.1; పుం. 3. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు; దే. వి. (1) చూ, రూ-ప్రత్తి.*

పత్తికట్టు. వా. వి: చూ, పత్తిరేకు.

పత్తిరాకు. వై. వి.=పత్త్రి: చూ, పత్తిరి.

పత్తిరి. వై. వి=పత్త్రిమ్. 1. పూజకుపయోగించెడుబిల్వదళాదులు. కాశీ. 2, ఆ. 49:చూ, పర్ణము. 1; వా. వి. 2. గంజాయిపత్తిరి "పత్తిరపీల్చుచేన్నాఁడు":చూ, పర్ణము. 1

పత్తిరిబొట్టు. వై. వి. తిలకవిశేషము: చూ, బొట్టు. 1.

పత్తిరేకు దే. వి. లోహాదులనొకదానితో నొకటి యదికించేనపుడు పత్తివలెఁ గొట్టిపెట్టెడు సజాతీయమైన పాకిరేకు: పత్తికట్టు.

పత్తు. వా. వి. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2. రూ-పస్తు: చూ, లంకణము.

పత్తేద్యము. వై. వి.=ప్రత్యక్షము, ఇంద్రియజ్ఞము: చూ, స్పష్టము.

పత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.

పత్రఝంకారము. సం. వి. అ. పుం. నీటిసుడి: చూ, సుడి.1.

పత్రనాడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పారక.

పత్రపరశువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఆకుజాయి: చూ, వృశ్చనము. (చీరణము-చీర్ణము అను పదములకు "వృత్పాదనము. 1." చూడుము)

పత్రపాత్రము. సం. వి. అ. పుం. కుట్టుడాకు: చూ, పత్రము. 8.

పత్రపాశ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాపటబొట్టు లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

పత్రభంగము. సం వి. అ. పుం. స్త్రీలయొక్క చెక్కిలి స్తనములు లోనగువానియందు లిఖించెడుమకరికాపత్రము పత్రరేఖ, పత్రలేఖ, పత్రాంగులి, పత్రావళి.

పత్రము. సం. వి.అ. న. 1.=పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి. ఆకు చూ, పర్ణము. 1; 2. వ్యవహారముయొక్క చెల్లుబడికై యొకరికొకరువ్రాసి కొనెడు ఆకు: చూ, దస్తావేజ్; 3. చూ, పతత్రము; 4. ఎక్కఁదగినయేనుఁగు లోనగునది. చూ, వాహనము; 5: చూ, బాణము. 1; 6. చేరకత్తి. చూ, రిష్టి. 2; 7 లవంగపుపట్ట: చూ, వరాంగకము; 8. భోజనపాత్రము (కుట్టినఆకు(అడ్డాకు),కుట్టరిఆకు (తామరపాకు)లోనగునది) చూ, విస్తరి. [పక్షి.

పత్రరథము. సం వి. అ. పుం. పులుఁగు: చూ,

పత్రరేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,పత్రభంగము.

పత్రిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెద్దయేలకి: ఏల, ఐంద్రి, కటుచాతుర్జాతకము, కవ్యక, సుర్భి, చంద్రబాల, త్వచిసుగంధ, దాడిమము, నిష్కుటి, పుటిక, పృథ్వీక, పృథ్వేల, బహుళ, బృహదేల. (తె వ.)—ఏలకి, పెద్ద

యేలకి, పేరేలకి; తద్విశేషములు.— సన్నయేలకికి.—ఉపకుంచిక - ఉపకుంఛిక, ఏలీక, కటుక, కపోతక, కపోతపర్ణి, కోరంగి, తుచ్ఛ, త్రిపుట, తుత్రిటి, బహుళ, భద్రేల, మహాతుళ, సూక్ష్మ, సూక్ష్మైల. (తె. ప).—చిట్టేలకి, పిన్నయేలకి, సన్నయేలకి, (చూ, సూక్ష్మైల); 2: చూ, శ్రీతాళము*. [మేతియు: చూ, లిప్టి. 2.

పత్రలత. సం. వి. అ. స్త్రీ. మిక్కిలినిడుపు

పత్రలేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ, పత్రభంగము.

పత్రవాహనము. సం. వి అ. పుం: చూ, బాణము 1. [సితాగ్రము

పత్రసూచి. సం వి. ఈ. స్త్రీ ముల్లు: చూ,

పత్రస్నుహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సువిరేచని*.

పత్రసుగ్రుక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ —పై.—

పత్రహారి. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పత్రాంగము. సం. వి. అ. న. 1. గక్తచందనము. చూ, వాసన.1; 2: చూ, భూర్జము*; 3. చూ, పద్మకాష్ఠము. * [భంగము.

పత్రాంగుళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పత్ర

పత్రి సం. వి. న్. పుం 1. డేగ: చూ, శ్యేనము; 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, బాణము 1; 4: చూ, పర్వతము; 5: చూ, మ్రాను; 6.చూ, రథికుఁడు; వై. వి.(1)=పత్త్రి: చూ, రూ_పత్త్రి.

పత్రిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కాగితము: చూ, పటపత్రము; 2: చూ, పత్రము. 2; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము; వా. 4. వార్తాపత్రిక. "ఆంధ్రపత్రిక, హిందు" మొ.

పత్రోర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉదికిన పాత్త్రచీర, పట్టుచీర మొ: చూ, వస్త్రము; పుం. 2. చూ, శోణకము * [మార్గము. 1.

పథము. సం. వి. అ. పుం. త్రోవ: చూ,

పథికుఁడు. సం. విణ: చూ, పాంథుఁడు.

పథ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరక*: చూ, హరీతకి.

పథ్యాకందము. పా. (పథ్య): చూ, కందము.2.

పదంపడి. దే. అవ్య. రూ-పదపడి. 1. వెనుక. ఉ, హరి. 4, ఆ. 17. చూ, వెనుక. 1; 2. మఱియు. భాగ. 4, స్కం 118: చూ, వెండియు.

పదకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పతక. సరవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; వై. వి. (1)=పదక. క్రమము. నిర్వ. 4, ఆ. 31: చూ, విధము. 1; వా. (2) పన్నుగడ, రచన [ణములు.

పదకవితారచనానైపుణ్యము. అం: చూ, సుగు

పదకీర్తన. అం. ఒకానొక రాగము (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు): చూ, స్వరము. 2.

పదఖండనము. అం: చూ, కాయమానములు.

పదగతము. అం: చూ, అర్థాంత సంక్రమితవాచ్యము.

పదగతములు. అం: చూ, కావ్యదోషములు.

పదగళాప్తి అం: చూ, విన్నాణములు.

పదగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,భటుఁడు. 1.

పదచారి. వై. వి. పెక్కణమను నాట్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.

పదచ్ఛేదము. పా. పదములు విభజించుట.

పదటము. దే. వి. (రూ-పదటు-పల్లటము): చూ, సంభ్రమము. [చూ, రేణువు. 1.

పదటి దే. వి. ధూళి. అం, భా. ద్వి. 220:

పదటు. దే. వి: చూ, రూ-పదటము.

పదడు. దే. వి. బూడిద. చూ, భస్మము.

పదదోషములు. అం: చూ, కావ్యదోషములు

పదను. దే. వి. 1: చూ, సమయము.1; 2. తడి. రామా. 4, ఆ. 176. చూ, స్తేమము; 3 వై శిత్యము, రూ-పదును. య.2, ఆ. 67:చూ,

పాఁడి. 1; 4. పరిపాకము: చూ, పరువు; వా. 5: చూ, రూ-పదును. 1. [ముగు.

పదనుకొను. దే. అ. క్రి. తడియు: చూ, స్త్రేమ

పదపడి. దే. అవ్య: చూ, రూ-పదంపడి. (వెను కఅనుటకు —భార. ఆది. 3, అ.109; మతి యు అనుటకు.—భార. ఆది. 1, అ. 68.)

పదభ్రమకము. పా. ఒకానొక చిత్రకవిత్వము: చూ, వృత్తము. 1.

పదము. సం. వి. అ. న. 1. పాదము: చూ, పాజ్జే; 2. పద్యపాదము, చరణము: చూ, వృత్తము. 1; 3. ఇసుకలోనగుచోట్లఁ గనఁబడెడు పాదచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 4. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 5. శబ్దము (ధ్వనితోఁగూడినది)· చూ, స్వరము. 2; 6. వాక్యము, పాట (అనికొందఱు): చూ, శబ్దము. 2; 7. ప్రయత్నము: చూ, యత్నము; 8: చూ, స్థానము. 1; 9: చూ, వ్యాజము. 1; 10: చూ, సరకు. 2; 11: చూ, వేరు. 1; పుం. 12. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; పా. 13. కత్రైము. (Term); ధనము. (దీనికి సంబంధించిన పరిభాషాపదములు.— శుద్ధపదము, తుల్యపదము, పూర్వపదము, సాధారణపదము (తర్క), సహహారక సాధారణపదము, శుద్ధ సాధారణపదము (తర్క) ఇత్యాది.

పదములు. అం. 1. నామములు, క్రియలు, అవ్యయములు, విశేషణములు, సర్వనామములు అని ౫ విధములు; (పదములనఁగా (వర్ణసముదాయము) మాటలు. ఉదా.—శివుఁడు, చిలుక, చేంచె, భళి, నల్లని, ఒకటి మొ.); 2. తత్సమము (సంస్కృతప్రాకృత తుల్యంబగుభాష), తద్భవము (సంస్కృతప్రాకృతతద్భవంబగుభాష), దేశ్యము (త్రిలింగదేశ వ్యవహారసిద్ధంబగు భాష), గ్రామ్యము (లక్షణవిరుద్ధమగుభాష) అని ౪ విధములు; 3. పదములు.— కళలు, ప్రకృతివికృతికములు అనిద్వివిధము.

పదయమకము. అం: చూ, యమకము.

పదరము. వై. వి. తమలపాకులయడపము: చూ, హడపము.

పదరు. వా. వి. 1. పదరుఁబోతుతనము: చూ, శబ్దము. 2; 2 నింద: చూ, సెగ్గింపు; బ. 3. త్వరితోక్తి. స్వా. 6, అ. 44: చూ, శబ్దము. 2; బ. 4. కోపోక్తి· చూ, శబ్దము. 2; 5. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 6. రూ-పదుకు. త్వరపడు కళా. 6, అ. 222: చూ, సంభ్రమించు; 7. కోపించు: చూ, రోషించు; 8. చలించు: చూ, చలించు; స. క్రి. 9 ఆక్షేపించు. భార. ఆది. 5, అ. 101: చూ, సెగ్గించు

పదలము. వా.వి. అరవీసె. (½వీసె=రెండుపీబులములు=80 తులముల యెత్తు)

పదవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; వై. వి. (1) కలిమి: చూ, సంపత్తి 1; (2)=పద. ఉన్నతమగుస్థితి. "చక్రవర్తిపదవి. మహారాజపదవి."

పదాజి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.

పదాడము. వా. వి: చూ, బిరుదము. [గము.9.)

పదాతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పదాజి (అం

పదార్థటీక. అం: చూ, హస్తప్రాణములు.

పదార్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 2. శబ్దములయొక్క అభిధేయము.

పదార్థములు. అం. 1. ద్రవ్యము, గుణము, కర్మము, సామాన్యము, విశేషము, సమవాయము, అభావము (7); 2. మాంసకృత్తులు, పిండిపదార్థములు, క్రొవ్వుపదార్థములు, ఉప్పుపదార్థములు, నీరు (5); 3. పదములయొక్క అర్థములు (టీక); 4.సరకులు.

పదార్పాళ్లదొర. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు. అం, పదా. సుర. 23.

పదాలు. ద్వ. స. రూ-పదియాఱు-పదునాఱు, కల-కళ: చూ, షోడశము. 1.

పది. సం. వి. ద్. పుం. 1. పాదము. రా. వి. 1, ఆ. 38: చూ, పాజ్జే; వై. స. (1)=పంక్తి: దశమను, పంక్తి (తె. ప.)—ఈరేను, ఈ రైదు, బంతి, రెండయిదులు-రెండైదులు.

పదింబదిగ. ద్వ. క్రి.విశ. (పదియున్ + పది + కాన్) 1. గట్టిగా, చక్కఁగా. రాఘు. 4, ఆ. 101; వా. 2. అదేపనిగ.

పదికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పదాతి.

పదికోట్లు. మి. వి. స. బ. అర్బుదము: చూ, సంఖ్య. 1. [(శాణము 1.)

పదినూఱుంచేలవాలు. ద్వ. వి: చూ, కడిదలుఁగు

పదియార్దుము. ద్వ. వి. పదునాఱుతూములు.

పదియాఱు. ద్వ స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదియేడు. ద్వ. స: రూ-పదునేడు.

పదియేడ్దుము. ద్వ. వి. పదియేడుతూములు: రూ-పదునేడ్దుము. [దు పదిహేను)

పదియేను. ద్వ. స: రూ-పదునేను (వాడుకయందు

పదిరెండు. ద్వ. స: చూ, ముచ్చాకము.

పదిలపడు. వై. అ. క్రి. 1. చూ, సేటించే, 2. చూ, స్థిరపడు; ప్రే. 3. పదిలపఱుచే

పదిలము. వై. వి.=భద్ర. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. అవధానము: చూ, హెచ్చే 61; 3: చూ, స్థైర్యము. హరి. ఉ 10, ఆ. 147; విశ. 4: చూ, మేలుకోలు. నీలా. 2, ఆ. 59; 5. దృఢము. భో. 4, ఆ. 309: చూ, స్థైర్యము. 1 [స్థిరపఱుచే. జై. 7, ఆ. 221.

పదిలించే వై. స.క్రి. 1. దృఢపఱుచే; 2· చూ,

పదిలుఁడు. వై. విశ. 1.=భద్ర: చూ, మేలు కోనియుండువాఁడు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 69; 2. స్థిరుఁడు, శని: చూ, రాహువు. 2.

పదివేలకు. జా. శాశ్వతముగా. "వీరు మనవలదే పదివేలకైన" (దాశరధివిలాసము); "చేలు పదివేలువచ్చె నీచలమువిడువు" (రసికజన మనోరంజనము)"; చేలుపదివేలువచ్చెఁబాంచాలిదొరకినట్టెగద."(పాంచాలీపరిణయము)

పదివేలు. ద్వ. వి. నూఱువందలు: చూ, సంఖ్య. 1.

పదివేసములసామి. వై. వి. చూ, విష్ణువు. 1.

పదుండ్రు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగుండ్రు.

పదుగు. దే. వి. 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 2. కొలము. చూ, వంగడము, 3 రూ-పదువు. సజాతీయప్రాణి సమూహము చూ, వంగడము.

పదుగుండ్రు ద్వ. స. పదిమంది. (రూ-పదుగురు-పదువురు-పదుండ్రు-పదురు-పదువు).

పదుగురు ద్వ. స —పై.—(పదికి మహత్త్వార్థక బహువచనాంతాదేశము.)

పదువట్టుము. ద్వ. వి పదునాలుగుతూములు.

పదునాఱు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదునాలుగు. ద్వ స రూ-పదునాల్గు, ఈరేడు. (సం. ప).— ఇంద్రము

పదును. దే. వి. (పది + ఊను.) రూ-పదను. 1. పదియంగుళములవఱకు నేలయందు తడి చొచ్చేనంతటివర్ష ప్రమాణము; వా. 2: చూ, రూ-పదను. 3

పదునుపెట్టు. వా. స. క్రి చూ, వాఁడిచేయు.

పదునెనమందుము ద్వ.వి.పదునెనిమిదితూములు.

పదునెనిమిది. ద్వ. స: అష్టాదశకము.

పదునెనిమిదివర్ణనములు. అం. ప్రబంధమున కవి కల్పిత చరిత్రము.ఇందు 18 వర్ణనలనికొంద ఱు, 22 వర్ణనలని కొందఱు. ఈచెప్పిన వర్ణనలందేవేని 4–5 తక్కువైననుసరే పెక్కులు లోపించినచో దానిని ప్రబంధమనరు. 18 వర్ణనములు.—పుర, సముద్ర, పర్వత, రవి, శశి, ఋతు, వివాహ, రతి, విరహ, సుతోదయ, వన, జల, యాన, పాన, దౌత్య, నృప, మంత్రి,

యుద్ధములు. వీనికి స్త్రీ, దౌహృద, మృగయ, జయములు కలిపినచో 22 వర్గములగును. (చూ, కావ్యము. 5)

పదునేడు. ద్వి. స: రూ-పదియేడు.

పదునేడ్డుము. ద్వి. వి: రూ-పదియేడ్డుము.

పదునేను. ద్వి. స: రూ-పదియేను.

పదునొకటి. వై. స. ఏ, ఏకాదశకము, ఏకాదశము.

పదునొకొల్లము. వై. వి: (పది + ఒకండు + తూము) పదునొకండుతూములు.

పదుపు. దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3. అచ్చ. యు, కాం. 491. (ధేనువు)

పదుము. వై. వి: చూ, పదుము.

పదుముత్తుము ద్వి. వి. పదుమూఁడుతూములు.

పదురు. వై. స. 1: చూ, రూ-పదుగురు. కాశీ. 3, ఆ. 142. 2: చూ, విధము. 1; బ. 3 చూ, రూ-పదరు. 3; ఆ. 5. 4: చూ, రూ-పదిరు 6.

పదురుచే. దే. క్రి రూ-పదుర్చే పదురఁజే యు చూ, వక్కాణించే

పదువు. దే. వి చూ, రూ-పదుగు. 3

పదువురు. ద్వి. స. చూ, రూ-పదుగురు

పద్గఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పదకుఁడు-పదికుఁడు-పత్తి-పదాతి-పదాతికుఁడు-పదాతిగుఁడు): చూ, భటుఁడు. 1.

పద్దియము వై వి.(రూ-పద్దె-పద్దెము)=పద్యమ్ ఛందోబద్ధమైన కావ్యము నీలా. 2, ఆ 91. (చూ, వృత్తము. 1) చూ, శ్లోకము.

పద్దు వై వి. 1.=ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్ధ. 4, 2.=స్పర్ధా. పోటి చూ, స్పర్ధ. 1; 3.=స్పర్ధ. ఆంకెలకట్టెము; వా. 4. (అంగడిసరుకుల) జాబితా, 5 (ఒదులు పత్రమునకు మాఱుగావ్రాసినది) పద్దు, 6. (కూలీలనుస్థరు) పద్దు; 7. తాకట్టుపద్దు, 8. సత్రమందు భోజనపుపద్దు, 9 కరుడు, చిట్టా-చిరా. "పద్దులపొత్తము"; విజ. 10.=అబద్ధ. నిజముకానిది:చూ,విశథము; వా.క్రి. 11. పెద్దు "పీపు. పద్దు. నేను పచ్చెదను." (వాడుక. అవి)

పద్దె. వై. వి.=పద్యమ్: చూ, రూ-పద్దియము.

పద్దెము. వై. వి.=—పై—యు. 1, ఆ. 12.

పద్ధతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; 2. వరుస: చూ, విధము. 1; 3. అడుసు: చూ, బురద.

పద్నాల్గు. ద్వి. స: చూ, రూ-పదునాలుగు.

పద్మ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మీ; 2. శారంగి*: చూ, పాంజిక; 3. మెట్టతామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

పద్మకంద సం. వి. ఆ. స్త్రీ.తామరదుంప:చూ, సహస్రపత్రము. (పద్మకందము అనియు)

పద్మకము. సం. వి అ. న. 1: చూ, పద్మము. 5; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*: పొ. 3. ఒకానొక వృత్తము. "న-భ-జ-జ-జ గురువులు," 11వ యింటయతి.పదునాఱవఛందస్సు:చూ, వృత్తము. 1.

పద్మకాష్ఠము. సం. వి. అ. వ. ఒకానొకఓషధి*: పతాంగము, పద్మకము, పన్నగము.

పద్మకోశము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (అయిదువ్రేళ్లను కొనలు కూడకుండునట్లు విల్లువలెవంచి యెడముగలవానిగాఁబట్టునది.)

పద్మగర్భ. సం. వి. ఇ. పుం.(రూ-పద్మగర్భుఁడు, పద్మనాభి, పద్మనాభుఁడు):చూ, విష్ణువు.1.

పద్మచారిణి. సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, పద్మ. 3.

పద్మనాభము. అం. 1: చూ, శస్త్రములు; పొ 2. ఒకానొక వృత్తము. "త-త-త-త-త-త-త- గగములు" 13వ యింట యతి. 23వఛందస్సు చూ, వృత్తము. 1.

పద్మనాభాయనమః. అం.(పద్మనాభః=హృదయపద్మస్యనాభౌ నాభేరీపడు పరిభాగేపత్రికాశనాత్.). చూ, ఓమ్.

-పద్మనాభుఁడు. సం.వి. అ. పుం: చూ, పద్మగర్భ.
-పద్మనాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలమ
పద్మపత్రము. సం.వి.అ.న.1: చూ, తామరపాకు; 2. మెట్టతామరదుంప చూ, సహస్రపత్రము
పద్మపాణి. సం వి. ఇ. పుం. 1. ఒకానొక బుద్ధుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2 చూ, సూర్యుఁడు.
పద్మపుష్పీఁగ. మి. వి చోరపుష్పి*: చూ, శంకిని
పద్మబాంధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
-పద్మము. సం. వి. అ. పుం, న 1. తామర, కమలము: చూ, సహస్రపత్రము; అం బ.2: చూ, నిధులు. (లిబ్బి. 2.); 3: చూ, వ్యూహభేదములు; 4. సంఖ్యాభేదము: చూ, సంఖ్య. 1; 5. ఏనుఁగు మొగమునందలి బొట్లసమూహము, జోల, పొగరుపొడ, పద్మకము: చూ, హస్తి; పుం. 6: చూ, సర్పము.
-పద్మరాగము. సం. వి అ. పుం. తామరకెంపు, మాణిక్యము, (ఇది సింహళమున పుట్టినది. రక్తవర్ణముగలది. ఉత్తమజాతి రత్నము.) చూ, రత్నము.1. [చూ, సహస్రపత్రము.
పద్మలతాశిఫ. సం. వి. ఆ.స్త్రీ. తామరతూడు
పద్మవెలమ. మి. వి: చూ, వెలమ.
పద్మవ్యూహము. అం: చూ, ప్రధానవ్యూహములు. (వ్యూహములు)
పద్మాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు
పద్మాకరము. సం. వి. అ. పుం. 1 కొలను. చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1. [ప్రిపున్నాటము.
-పద్మాటము. సం. వి. అ. పుం. తగిరిస*: చూ,
పద్మాలయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లక్ష్మి.
-పద్మాసనము. అం. 1: చూ, ఆసనములు; 2: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
-పద్మి. సం. వి. న్. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
పద్మిని. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్రము; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతంపర: చూ, సమృద్ధి; 4 పద్మినీజాతి స్త్రీ. (స్త్రీలలో నత్యుత్తమమైనది. పాంచాలుఁడనుపురుషుఁడు ప్రేమించును. నాలుగవజామునఁ బంకజాసనమన్మమను బంధమిష్టము. వాళి, పిఱుఁదులు, తొడలు కళాస్థానములు. వంకలైన బహుకేశములు, కుటిలములగు స్తనములు, మొల్ల మొగ్గలవంటిదంతములు, పద్మగంధము, హంసస్వరము, ముఖసౌభాగ్యము, ప్రేమఁగోరుట కలిగియుండును): చూ, స్త్రీ; 5 ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 6 చూ, పద్మాలయ; అం. 7: చూ, స్త్రీజాతులు; 8. చూ, దేశీయక్రియలు.
పద్మినీపత్రజలబిందున్యాయము. పా తామరపాకులోనినీరు అకువంటకుండుననురీతి.
పద్మినీవల్లభుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, సూర్యుఁడు.
పద్య. సం.వి. ఆ.స్త్రీ. త్రోవ: చూ, మార్గము 1.
పద్యకావ్యము అం. (గణయతిప్రాస నియమము గలది): చూ, కావ్యము. (తిక్కనసోమయాజి నిర్వచనోత్తరరామాయణము మొ॥ వి)
పద్యభ్రమకము. పా. చిత్రకవిత్వమునందొకటి: చూ, వృత్తము. 1.
పద్యము. సం. వి. అ. న.=పద్దెము: చూ, పద్దెము.
పద్యములు. అం చూ, జాతులు. 5.
పద్యుఁడు సం. వి అ. పుం చూ, శూద్రుఁడు.
పద్రుచే దే. ప్రే: చూ, రూ-పదురుచే.
పన. దే. వి. ఓదియ-ఓదె: చూ, సస్యము. 1.
పనఁటి. దే. వి. రూ-పంటి. 1. పంటకుండ చూ, భాండము. 3; 2 కుండ. చూ, భాండము. 3.

పనవు వై. స. క్రి.=ప్రిలప్. ప్రలాపించే చూ, ర్గొల్లు.

పనస వై. వి. 1.=పంచాశత్తు. పరిచ్ఛాంశము (ఏఁబది పదముల సమూహము పంచాశత్తనఁబడును. ఇది తెనుఁగుదేశమున పనసయని చెప్పఁబడుచున్నది)' చూ, తైత్తిరీయ సంహిత. 1432 పారట; 2. = పణస. *. చూ, వేరుపనస (దో హ ద శా ఖ్రా ము) (చెట్టు మొదటనుండి కొమ్మలవఱకుఁదామర పాకులుచుట్టి చెట్టుమొదట సన్న ముళ్ళకంప వేయ గొప్పఫలములు పెక్కులుపుట్టును.)

పనసలవాండ్రు వ్య వి. బ. కమసాలెవారిని యాచించిబ్రిదుకువారు [యితము.

పనాయితము. పం. విణ: చూ, రూ-పణా

పని. దే వి. 1. చేఁత చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కర్మము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3 చూ, ప్రయోజనము; 4: చూ, శిల్పము; 5. ఆజ్ఞ భార. ఆది. 2, ఆ. 46: చూ, సెలవు, వా. 6. సేవకావృత్తి. "మా అబ్బాయికి కలెక్టరు ఆఫీసులో పని.", 7 స్వతంత్రవృత్తి "మాఅబ్బాయికి మాభూములు సేద్యము చేయించెడుపని."

పనిపచ్చ. వా. వి. అధికకాంతిగల కృత్రిమ పద్మరాగము. ఆం, భా. ద్వి. 227: చూ, రత్నము 1.

పనిగొను. దే స. క్రి నియోగించే. భార విరా. 1, ఆ 269' చూ, సెలవిచ్చే

పనిగొండిబండ వా వి పనులుచేసెడిపలుగాకి.

పనిచెఱుచేవాఁడు వా.వి చూ, వినాయకుఁడు. 1. (ఇట్లు పనిచెఱుపు వేల్పు)

పనిచెఱుపు. వా. వి' చూ, విఘ్నము.

పనిఁజేసిన పాతికపట్టము. లో. "ఉదా — "మేముపనిఁజేసినపాతికపట్టమనుమాట మదిఁబెట్టక." (ధర్మజరాజనూయము)

పనితము. సం. విణ' చూ, రూ-పణాయితము.

పనిముట్టు. దే. వి: చూ, సాధనము. 2.

పనివంచే. దే. స. క్రి: చూ, పనిగొను.

పనిపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. ఆక్కఱపడు: చూ, వాంఛించే;వా. 2. పనియందు నేర్పుతీయగు

పనివాఁడు దే. వి. 1' చూ, సేవకుఁడు, 2. కర్మకారుఁడు చూ, వ్యవహర్త.

పనివిను. దే. అ. క్రి. 1 ఆజ్ఞావశవర్తియగు. రామా.4, ఆ. 4: చూ, విను; 2. వచ్చెదను. భో 6, ఆ. 378; 3. పోయెదను. "ఏనుబని యెదవన్న." భార. అను. 1, ఆ.

పనుకు. దే అ. క్రి: చూ, శోషించే ఉ. హరి. 4, ఆ. 63.

పనుగొను. దే.అ క్రి. (పన్ను + కొను) 1. చూ, చేటించే భార. ఆది. 4, ఆ. 163; 2. కలుగు చూ, సంభవించే

పనుచే దే.స. క్రి: చూ, రూ-పంచే. 1-2-11.

పనుపడు. ద్వ. అ. క్రి 1. రూ-పన్నుపడు' చూ, వాడుకపడు. 2: చూ, పనుగొను. 2;- 3. నాటు: చూ, మొలవేయు

పనుపరి. దే. విణ. రూ-పన్పరి ఆజ్ఞకులోఁబడినవాఁడు: చూ, పరాధీనుఁడు.

పనుపు దే. వి. రూ-పన్పు. 1. చూ, పని. 5; వా 2. దాస్యము: చూ, సేవ

పనులపాకిరి. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు ఆం, పదా సుర. 20 [బ్రాహ్మణులు.

పనేరుబ్రాహ్మణులు ఆం. చూ, నేపాళదేశపు

పన్పు. దే స. క్రి. చూ, రూ-పనుచే

పన్న. దే విణ. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2: చూ, పేరులేనివాఁడు.

పన్నకము. దే. వి (రూ- పన్నుగడ- పన్నిక- పన్నికము): చూ, రచన

పన్నగము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము. చూ, సర్పము; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*

పన్నగాశనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పాఁపమేపరి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పన్నము. సం. విణ. 1. జారినది: చూ, స్రస్తము; వై. వి. (1).=ప్రశ్నః. వేదమునందలి అట్టమునకు అవయవము. (వేదపరిచ్ఛేదము) (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము-తైత్తిరీయ సంహిత) చూ,వేదము. [డవు వెడల్పులు.

పన్నా. వా. వి. కాగితము బట్టలోనగువాని పొ

పన్నాగము. దే వి. 1: చూ, పడాల. 1; వా. 2. ఎత్తుగడ; 3 మోసము

పన్నారు దే. వి బాలిక లాడెడుగురిగి. య. 3, అ. 151. [త్రము. 6

పన్నారులోవి. వా. వి. చిన్నగిన్నె: చూ, పా

పన్నిక. దే వి: చూ, పన్నకము.

పన్నికము. వా. వి. —పై—

పన్నిదము. వై. వి.=పణితమ్. 1. జూదమునందు ఒడ్డెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము 4; 2 పాచికలు గవ్వలు మొదలగువాని పార్లిక చూ, వ్యవహారము. 4

పన్నిద్దఱు. న్య. స. (పది + ఇద్దఱు) (రూ-పన్నిరుగురు-పన్నిరువురు-పన్నిర్వురు) పండ్రెండు మంది. (పండ్రెండింటికి మహన్మహాత్వగ్రాహక బహువచనాంతాదేశము)

పన్నిద్దుము ద్వ. వి పండ్రెండుతూములు రూ-పన్నిర్దుము.

పన్నియ. దే. వి: చూ, రూ-పన్నె.

పన్నిరుగురు. ద్వ. స· చూ, రూ-పన్నిద్దఱు.

పన్నిరువురు. ద్వ. స. —పై—

పన్నిర్దుము. ద్వ. వి రూ-పన్నిద్దుము.

పన్నిర్లము. వా.వి. రూ-పన్నిల్లము. పండ్రెండు పలములు. అం, భా. ద్వి. 269.

పన్నిర్వురు ద్వ స: రూ-పన్నిరువురు.

పన్నిల్లము. వా. వి: రూ-పన్నిర్లము.

పన్నీరము సం.వి. అ.న =పన్నీరు:చూ,సలిలము.

పన్నీరు. వై. వి.=పన్నీర —పై.—

పన్ను. వై. వి 1.=పణ. పంగము: చూ, పిస్తు. 1.(ఇందులభేదములు.—ఇంటిపన్ను, భూమిపన్ను, వృత్తిపన్ను మొ.); వా. 2: చూ, పల్లు 1; దే. విణ. 3. ఒప్పైనది. భార. ఆది 3, అ 128. చూ, హృద్యము; దే. అ. క్రి. 4. యుద్ధమునకు సిద్ధపడు ఉ, హరి. 3, అ. 52: చూ, సిద్ధించే; 5. కలుగు.హరిశ్చ. 2,అ.90:చూ,సంభవించే,అం. ప్రే. 6 చూ, సిద్ధపఱచే. ఉ, హరి. 4, అ. 213; 7 కలుగఁజేయు. పాండు. 5, అ. 122; స. క్రి. 8. ఏర్పఱచే, రచించే చూ, సృజించే; 9. చూ, ఉపదేశించే; 10. చేయు: చూ, సమకట్టు, (మాయోపాయముపన్ను; కావడి బద్దకు మట్లుపన్ను; యుక్తి పన్ను మొ.)

పన్నుండు. దే. అ. క్రి: చూ, శయనించే

పన్నుగడ. దే. వి 1: చూ, పన్నకము; 2 ఏత పుకడవపైదండెనుంచి త్రాళ్ళతో బిగించుట; వా. 3 కావడిమట్లుబద్దకు సన్నాహముచేయుట [(ప్రే. పన్నుపఱచే)

పన్నుపడు. ద్వ. అ. క్రి చూ, రూ-పనుపడు.

పన్నె. దే వి. రూ-పన్నియ. 1. మగ్గమునందు పడుగునూలు వేఱువేఱుచొప్పించుటకై నడుమదువ్వెనపండ్లనలె నిలువునేర్పడి యుండునట్లు వెదురుబద్దలతో అడ్డముగాఁగట్టఁబడిన సాలెవాని సాధనవిశేషము; 2 అంకవన్నె వెనుకటియినుసముల్లు, 3. దువ్వెన. అం, పదా. 4—31: చూ, ప్రసాధని.

పన్పరి. దే విణ· చూ, రూ-పనుపరి

పన్పు. దే. వి· చూ, రూ-పనుపు

పప్ప దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2 బండికిరెుడమనై పువపూసెడుఎద్దు (చూ,టెక్కి): చూ, వృషభము. 1; వా. 3 అఁడుగుతీ. (అప్రి)(నీచజాతులయందు వాడుక)

పప్పణము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పాపటు*.

పప్పర. దే. వి: చూ, మోదుగు*.

పప్పళి. దే.వి. 1. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 2 చిత్రవర్ణముగల వస్త్రము చూ, వస్త్రము.

పప్పళిపచ్ఛేడము. వా.వి. బొంత: చూ, వస్త్రము

పప్పు. దే. వి. 1: చూ, సూపము; 2. పొట్టుపోయి బద్దలైన కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము) [యోగ్యము.

పప్పుకట్టు. వా. వి. పప్పువేసికాచినచారు: చూ,

పప్పుచేయు. ద్వి. స. క్రి. 1: చూ, నలుగఁగొట్టు; వా. 2. కందులు, పెసలులోనగువాని పొట్టుపోయి బద్దలగునట్లుచేయు.

పబలుట. వై. వి =ప్రబల. వృద్ధినందుట.

పబువు. వై. విణ =ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1.

పబ్బము. వై. వి.=పర్వ. 1. ఉత్సవము: చూ, సంబరము; 2. సంక్రాంతిపండుగలోనగునది చూ, సంబరము; 3. ఆతిథ్యము. పంచ. వా. 5, ఆ. 58: చూ, విందు. 2.

పబ్లీకు వా.వి. బహిరంగమైన; అందఱికిచెందిన

పమిద. వై. వి (రూ-ప్రమిద-ప్రమిదె-ప్రమ్మిద) దీపముంచే పాత్రము: చూ, పాత్రము 8.

పముజో. దే. వి: చూ, రూ-పంజో. 2

పమ్మకము. దే. వి. అంచులుమడిచి పట్టెడికుట్టు చూ, కుట్టు. 1.

పమ్ము. దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు. మార్క. 5, ఆ. 245 చూ, సందడించు; స. క్రి. 2 అంచులు మడిచికుట్టు: చూ, పాదుచు 9.

పయఁట. వై. వి.=పైట (రూ-పయిఁట-పయ్యఁట-పయ్యెఁట-పైఁట, పయ్యెద-పయ్యెద-పైయెద) స్త్రీలరొమ్ముమీఁదివస్త్రము. విజ. 2, ఆ 28: చూ, వస్త్రము.

పయనము. వై. వి.=ప్రయాణ. (రూ-పయినము-పైనము): చూ, ప్రయాణము.

పయనించు. వై. అ. క్రి.=ప్రయాణించు: చూ, వెళ్లు. 3.

పయర. దే. వి. (రూ-పయిర-పయ్యర-పయ్యెర-పైర) 1. దక్షిణపుగాలి: చూ, వాయువు; 2. గాలి: చూ, వాయువు; బ.వ: చూ, అవరాలు.

పయస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 2. పిన్నపాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 3. రెడ్డివారినానఁబాలు*: చూ, స్వర్ణక్షీరి; విణ. 4. పాలక. హితమైనది; 5. పాలయొక్క వికారము (నెయ్యి-పెరుఁగు-చేల్లము). చూ, స్తన్యము.

పయస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 3. చూ, పాలగొలిమిడి*.

పయస్సు. సం. వి.స్. న. (రూ-పయసము-పయసము-పాయసము)=పాయి. 1. చేనుపాలు: చూ, స్తన్యము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; 3. నీరు చూ, సలిలము

పయాట. వా. వి. రూ-పైయాట. 1: చూ, వ్యభిచారము; 2. ఉపరతి: చూ, సంయోగము; 3. చీట్లాటయందలి ఆటపైయాట.

పయి. దే. వి. 1. (రూ-పై-పైని) ఉపరము: చూ, మీఁదు. 3; ద్రి. 2 (రూ-పై-పైని) ఊర్ధ్వార్థకము. ఆం, భా. తృ 68.

పయింబక్కఁబడుట. జా స్నేహముగానుండుట, ఎక్కువ మమతగానుండుట. "పయింబక్కఁబడంగఁ జెక్కనికుమారుని మక్కువమీఱ" (సారంగధరచరిత్ర).

పయిఁట. వై. వి.=. చూ, రూ-పయఁట.

పయిఁటకొంగు. ద్వి. వి. రూ-పైఁటకొంగు; చూ, మైజోలు.

పయిఁడి. దే వి. రూ-పైఁడి. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1: 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 3. ఉంకువ: చూ, శుల్కము. 2; 4. కోయి: చూ, శుల్కము. 3.

పయిఁడికంటి. దే. వి. (పైఁడి + కన్ను) (రూ- పయిఁడికంటె-పైఁడికంటి.) 1: చూ, సకి వంత్రుఁబులుఁగు; 2 మెడవగ: చూ, భూష ణము. 3; విణ. 3. బంగారుచాయకన్నులు గలది: పయిఁడికంటె.

పయిఁడికంటె. దే. వి.—పై.—

పయిఁడిచేలాలు. దే.వి. రూ-పైఁడిచేలాలు. వసుగర్భ: చూ, భూమి. 1.

పయిఁడితామర. ద్వ. వి. రూ-పైఁడితామర. మెట్టతామర: చూ, సహస్రపత్రము.

పయిఁడిసెలఁతి. దే. వి. రూ-పైఁడిసెలఁత: చూ, లక్ష్మి. 1. [చూ, పత్రి. *.

పయిఁడిపత్రి. ద్వ. వి. రూ-పైఁడిపత్రి·

పయిఁడిబాసము. ద్వ. వి. రూ-పైఁడిబాసము: చూ, గాలిమాట. (శబ్దము. 2.)

పయిఁడిముడుచే దే. అ. క్రి. రూ-పైఁడి ముడుచే. నిశ్చితార్థము చేయు.

పయిఁడిముడుపు. దే. వి. రూ-పైఁడిముడుపు, నిశ్చితార్థము.

పయిఁడియుమ్మెత్త. ద్వ. వి. రూ-పైఁడియుమ్మెత్త. కాంచనము *: చూ, యుగపత్రికము. [రుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

పయిఁడిఱేఁడు వా.వి.రూ-పైఁడిఱేఁడు.కుబే

పయికము. దే. వి. రూ-పైకము. 1. రెండు కానుల నాణెము:చూ, పారువు. 4; 2· చూ, విత్తము. 1; 3· చూ, సమూహము.

పయికాఁపు. జా. రూ-పైకాఁపు, పైజాగ్రత్త. "కుచోన్నత భరంబునకుం బయికాఁపువోలె." (కళాపూర్ణోదయము)

పయికూటమి దే. వి. రూ-పైకూటమి. ఉపరి సురతము: చూ, సంయోగము.

పయికొను. దే.అ.క్రి.రూ-పైకొను. 1. మీఁదు: చూ, సందడించే; 2. కవియు చూ, వ్యాపించే; 3 చూ, యత్నించే; 4. కలుగు. చూ, సంభవించే. (ప్రే. పయికొలుపు)

పయిచేయి. జా. రూ-పైచేయి. అధికుఁడు. "చిల్వరాయనికిఁబై చేయియయ్యె." (శ్రీనివాసవిలాసము). [దుక.

పయిజోఱు. దే. వి. రూ-పైజోఱు: చూ, పా

పయిజోఱుమట్ట. దే. వి. రూ-పైజోఱుమట్ట: చూ, మత్స్యము 1. [చర. 33.

పయిజో. వా. వి: చూ, పదరు. 1. అం, పదా.

పయిడ. దే. వి. రూ-పైడ. పిల్లకాయ: చూ, శిశువు. [స్త్రీ.

పయిదలి. దే. వి. రూ-పైదలి. ఆఁడుది· చూ,

పయినము. వై. వి.=ప్రయాణ: చూ, రూ- పయనము.

పయిపడు. ద్వ. అ. క్రి రూ-పైపడు. 1: చూ, సందడించే; 2. కవియు.చూ, వ్యాపించే.

పయిపయిగ. దే. ద్రి.క్రి. విణ. (పయిపయి + కాన్) రూ-పైపైగ: చూ, సులభము. 2.

పయిపాటు. ద్వ. వి. రూ-పైపాటు. 1. (పైపడుట) కవియుట: చూ, వ్యాపనము; వా. వి. 2. చీఁకటితప్పువలన వచ్చేడు రాబడి; 3. ఇతర వృత్తివలనవచ్చేడు రాబడి.

పయిఁబూసికొనుట. జా. సంబంధములేనివి కలుగఁజేసికొనుట. "అయినదానికిఁగానిదానికి నడ్డమువచ్చి పయిఁబూసికొనక." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.)

పయిగ. దే. వి. రూ-పైర: చూ, రూ-పఁయర.

పయిరము. దే. వి. రూ-పైరము. ఆవు: చూ, ధేనువు.

పయిరు దే. వి. రూ-పైరు. చూ, సస్యము. 1.

పయిరుదుబ్బు. వా. వి దుబ్బు: చూ, రూ- పైరుదుబ్బు. [వస్త్రాదు. 2.

పయిరుమాను. వా. వి. రూ-పైరుమాను: చూ,

పయిరులరొకిమీఁడు. దే. వి. రూ- పైరులరొకి మీఁదు:చూ, హిమాంశువు. [ములు.

పయిశాచము. అం. (పైశాచము) చూ, అస్త్ర

పయిస. వా. వి. రూ-పైస. [(కానికి పైసలు=3; కానిన్నీ అణా; పైస=దమ్మిడి (అని కొందఱు); (కానికి దమ్మిడీలు=4 (అనికొందఱు)]: చూ, రువ్వ. 1.

పయిరులునుఱు. వా. వి. రూ-పైరులునుఱు మబ్బు: చూ, మేఘము 1.

పయిలుమాను. వా వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.

పయిసరము. దే. వి. రూ-పైసరము రతి· చూ, సంయోగము. [హ్యా-రము.

పయిసలా. వా. వి. రూ-పైసలా. తీర్పు, పరి

పయోజము సం. వి. అ. వ. నీటిపుట్టుగు, తామర· చూ, సహస్రపత్రము.

పయోధరము. సం. వి. అ. పుం 1 బ. పాలిండ్లు: చూ, స్తనము; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3 చూ, ముక్కంటిపండు; 4. కోశకారమను చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3.

పయోధి. సం. వి. ఇ. పుం. చూ, సముద్రము.

పయోముఖవిషకుంభన్యాయము. పా. లోపలవిషము నోటపాలునుగలకుండ యనురీతి.

పయోరాశి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పయోధి.

పయ్యా. పై. వి.=పాటల. రూ-పయ్యొ. 1. పాటలవర్ణము, పల్లవన్నెగలది· చూ, వర్ణము 6

పయ్యాఁట. పై. వి.=పైతా చూ, రూ-పయఁట.

పయ్యాద. ద్వ. వి.—పై.—

పయ్యార. దే. వి: చూ, రూ-పయర. (దక్షిణపుగాలికి —స్వా. 3, ఆ 84; గాలికి.—అచ్చ. బాల, కాం. 63.)

పయ్యొ. పై. వి, విణ: చూ, రూ-పయ్యా.

పయ్యొఁట. పై. వి=పైతా· చూ, రూ-పయ్యాఁట

పయ్యొద. ద్వ. వి. (పయి + ఎద)—పై.—

పయ్యొర. వా. వి. 1: చూ, రూ- పయఁట; 2. పయ్యొరగాలి: చూ, రూ- పయర.

పర. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వాగ్భేదము; దే. వి. (1) కంటిపొర: చూ, పొర. 4; (2) అరఁటిలోనగువాని పొర: చూ, పొర. 5; పై. విణ. (3) వృత్తియందు పరముశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. [చెక్క.

పరంగి. పై. వి. 1. శ్వేతముఖుఁడు; 2. పరంగి

పరంగీలాగి. ద్వ. వి. కెంపుజాతివస్త్రవు

పరంజము. సం. వి. అ. పుం. 1: తిలయంత్రము. (తె. వ).— గానిఁగ- గా ను ఁ గ-గానుఁగు-గాన్గు; 2. చేరకత్తియలుఁగు: చూ, కిష్టి. 2; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4.=పరుఁజో. కత్తిపిడి· చూ, పిడి. 2.

పరంజే. పై. వి. రూ-పరంజో గోడకట్టుబాటునకొత్తుగకట్టినకట్టడము: చూ, సాచున. 3.

పరంజో. పై. వి.—పై —

పరంజోగూఁడు. ద్వ. వి. పరంజోబొక్క: చూ, రంధ్రము. 1

పరంపర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=తెరతెర. వరుస (విడువక సాగునది): చూ, వెల్లి. 4; 2. పుత్రపౌత్రపారంపర్యము: చూ, సంతానము 2; 3. బాధ: చూ, శోకము; వా. వి. (1) వరుస: చూ, పరంపర. 1.

పరంపరాకము. సం. వి. అ. న. యజ్ఞమునందలి పశువధ: చూ, శసనము.

పరంపరావాహనము. సం. వి. అ. వ. తేరుపోక, పలువురు మోయఁదగిన యందలము, మొవలగునది (అనికొందఱు)· చూ, నూత్రము. 1.

పరంపరుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, ముమ్మనుమఁడు.

పరఁగు పై. అ. క్రి. 1.=ప్రియుజ్. ఒప్పా. ఆం, భా. కృ. 83: చూ, సమ్మతించే; 2.=ప్రియుజ్. ప్రయాణమగు. మార్క. 4, ఆ. 220: చూ, పెట్లు. 3; 3.=ప్రియుజ్; ప్రయుక్తమగు; 4.=ప్రియుజ్. ప్రవర్తిల్లు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 316; 5. ప్రసరించే.

ఉ. హరి. 5, ఆ. 318: చూ, వ్యాపించు; 6. ప్రసిద్ధమగు. మార్క. 5, ఆ. 220; 7. ప్రవహించు చూ, వెల్లిగొను; 8. విహరించు. ప్రభా. 1, ఆ. 65

పరఁజో. వా. వి: చూ, రూ-పరుఁజో.

పరఁట. దే. వి: చూ, పిడక.

పరఁటి. దే వి: చూ, రూ-పనఁటి. 1-2

పరఁటిపుట్టువు. దే. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు య. 1, ఆ. 95: చూ, సన్యాసి.

పరఁటె. దే. వి: చూ, రూ-పంటియ.

పరక. దే. వి. 1.రెండుబీసములు; వా.2. రెండు కానులు, ఆరుపైసలు, అరణా, 1/32 వంతు రూపాయి; 3. పండ్రెండు, డజను. (పండ్ల వర్తకులుపరకకొకపండుపైగా నిచ్చెదరు); 4. గడ్డిపోఁచ. స్వా.4, ఆ. 48. చూ, మేటి

పరకాయప్రవేశము. పా. ఒకశరీరమునుండి వేఱొక నిర్జీవశరీరమున జీవునిఁ బ్రవేశింపఁ జేయుట. [చూ, వస్త్రము

పరకాళాగుడ్డ. వై. వి. తెల్లని నాజూకుబట్ట

పరకీయ. అం. 1. ఇది అన్య, కన్యయని ద్వివిధము. (అన్య అతిరహస్యమైన పరపురుషభోగముకలది. కన్య వివాహముకానిది. సామాన్యవేశ్య. (ఇట్లు స్వీయ 13, పరకీయ 2, సామాన్య. 1. విధములవుటచేఁ బ్రధాననాయికలు పదునాఱుగురైరి. (చూ, నాయికలు, స్వీయ,అన్య,కన్య); విణ. 2. ఇతరునిది.

పరంగడ. వై. వి.=పరిసర. రూ-పరవడ. ఊరి వెలుపలిపొలము: చూ, భూమి. 1.

పరగడుపు. ద్వ. వి. (పరము + కడుపు) ఆహారమువేయనికడుపు: చూ, భ్రూణము. 1.

పరగణా. వా. వి. జిల్లాలోనిభాగము: చూ, సీమ. 1 (దేశము). [కికుప్ర.

పరకెంటివాఁడు. వా. వి. స్తనపాయి: చూ,

పరచి. దే. వి. యాచితకము: చూ, బాకీ. 2.

పరచిత్తపరిజ్ఞానము. అం: చూ, నుగుణములు.

పరజాతుఁడు. సం. విణ: చూ, సేవకుఁడు

పరజి. దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పరతంత్రము. అం. చూ, ద్వ్యర్థీభావద్వయము.

పరతంత్రుఁడు. సం. విణ చూ, పరాధీనుఁడు.

పరద. వా. వి: చూ, బకము. [ద్వి 167.

పరదము. వా. వి. చూ, హదపము. అం, భా.

పరదా. వా. వి. 1. తెర: చూ, వస్త్రము; 2. జాడు. అం, భా. ద్వి. 199: చూ, ముసుఁగు. 3.

పరదూషణము. అం: చూ, షోడశసంధులు

పరదేశి. సం. వి. న్. పుం. చూ, విందు 4.

పరపతి. వై. వి. 1. మాటనిలుకడ; 2 =పరభృతి. అప్పుతీసికొనుట: చూ, పరపత్తెము

పరపత్తెము. వై. వి =పరిభృతి. చూ, పరపతి 2.

పరపిండాదుఁడు సం. విణ: చూ, పరాన్నుఁడు.

పరపు. వా. వి. 1: చూ, పరిణాహము; 2: చూ, శయ్య. 1; 3 విశాలము. నిర్వ 9, ఆ. 102: చూ, విస్తారము. 1; విణ. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; వై. క్రి. 5. (బాణము)ప్రయోగించు. హరి. ఉ. 10, ఆ. 88: చూ, ప్రయోగించు. 4; 6. ప్రవహింపఁజేయు. హరి. పూ. 2, ఆ. 71.

పరపుకరము. వా. వి. చూ, హాణిగలు.

పరపురుషుఁడు. సం.వి అ పుం: చూ,విష్ణువు 1

పరబ్రహ్మము. సం.వి.అ.పుం. చూ, హంసుఁడు.

పరభక్షకుఁడు. అం. మక్షికము, మశకము, వేశ్య, మూషికము, యాచకుఁడు, గ్రామణి, గణకుఁడు (7).

పరభాగము సం. వి. అ. పుం. గుణోత్కర్షము.

పరభృతము. సం. వి. అ. పుం.కోయిల: చూ, పాఁకుడుపులుఁగు. [నము.

పరభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. కాకి:చూ, వాయ

పరమనీచ. అం. చూ, గ్రామముల దశాపరిమాణములు.

పరమపదము. సం. వి. అ. న. విష్ణువుండెడు చోటు, వైకుంఠము. చూ, స్వర్గము.

పరమభాగవతోత్తములు. అం. ప్రహ్లాదుఁడు, నారదుఁడు, పరాశరుఁడు, పుండరీకుఁడు, వ్యాసుఁడు, అంబరీషుఁడు, శుకుఁడు, శౌనకుఁడు, భీష్ముఁడు, రుక్మాంగదుఁడు, అర్జునుఁడు, వసిష్ఠుఁడు, విభీషణుఁడు వెు

పరమము. సం. వి. అ పుం. 1. పరమాత్మ చూ, హంసుఁడు; విణ. 2. ఆద్యము; 3 చూ, శ్రేష్ఠము; 4. ప్రధానము, అవ్య. 5 చూ, సమ్మతము. 1

పరమహంస సం. వి. అ పుం ఉత్తమపదము నొందిన సన్యాసి. చూ, సన్యాసి

పరమాణువు సం. వి. ఉ. పుం సూక్ష్మముల కంటె సూక్ష్మమైనఅణువు: చూ, రేణువు 1.

పరమాత్మ సం వి న్. పుం చూ, పరమము. 1

పరమాత్మయందలిఅవస్థలు. అం చిత్తు, అంతర్యామి, సూత్రాత్మ, విరాట్టు (4)

పరమాత్ముఁడు సం వి. న్. పుం చూ, పరమాత్మ. [పరమాయింపు

పరమానా వా వి రాజాజ్ఞ, రాజసన్నదు

పరమాన్నము. సం వి. అ న. చూ, పాదము(1)

పరమాయించే వా. స క్రి. చూ, సెలవిచ్చే.

పరమాయింపు వా వి చూ, పరమానా

పరము. సం. వి అ న 1 కేవలము చూ, సర్వము; 2. చూ, మోక్షము 1, విణ 3 =పరాయి-పెర. ఇతరము. చూ, వేఱు 3, 4 దూరము: చూ, విప్రకృష్టము, 5 మీఁదిది చూ, మీఁదు 1, 6 చూ, శ్రేష్ఠము, జే. వి (1) రథకూబరము. చూ, యుగంధరము; (2) కట్టెబండిమీఁదిపలుపు మ్రాను. పలుగాఁడి, (3) చేరును. కాశీ 5, అ 205. చూ, సపాటము; వై వి. (4). =ప్రాయ. అనశనవ్రతము, నిరాహార వ్రతము.

పరమువడు వై. అ. క్రి. 1. =ప్రణామ: చూ, సాగిలపడు; 2. ప్రాయోపవేశము చేయు: ప్రాణాచారముపడు.

పరమేశ్వరుఁడు సం వి. అ. పుం. 1. చూ, శివుఁడు; 2. చూ, విష్ణువు. 1

పరమేష్ఠి సం. వి. న్. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పరమోచ్చ. అం. చూ, గ్రహముల దశావరిమాణములు

పరలోకములు, వానియధిపతులు అం. దేవలోకము (దేవేంద్రుఁడు), బ్రహ్మలోకము (లేక) సత్యలోకము (బ్రహ్మ), కైలాసము (ఈశ్వరుఁడు), వైకుంఠము (విష్ణువు)

పరవంజే. దే స. క్రి చూ, వేష్టించే

పరవంతుఁడు సం విణ (త్. ఈ త్). చూ, పరాధీనుఁడు

పరవడ వై వి. - చూ, రూ-పరగడ

పరవశమగు మి అ క్రి చూ, విస్మృతినొందు

పరవశము సం విణ. 1 చూ, పరాధీనము; నా. వి 2 ఒడలెఱుంగమి చూ, విస్మృతి.

పరవా వా వి. 1 ప్రాపరణవస్త్రము. చూ, వస్త్రము (పరదాఅనియు); 2 రూ-పర్వా. ప్రమాదము: చూ, స్థాలిత్యము.

పరవాది. దే. విణ. చూ, వేగిరకాఁడు. స్వా. 3, ఆ. 84.

పరవు. దే వి 1 చూ, వ్యాపనము. స్వా. 4, ఆ. 115, అ. క్రి. 2. రూ-పర్వు: చూ, వ్యాపించే [శురాముఁడు)

పరశురామము. అం. చూ, అవతారములు (పరశురాముఁడు. సం. వి. అ. పుం 1 కార్తవీర్యారిపువు, జామదగ్న్య. (పరశురాముఁడు జమదగ్నికి రేణుకయందుఁ బుట్టినవాఁడు. ఆతనితండ్రినిఁ గార్తవీర్యార్జునుఁడను చక్రి

క్షత్రి చంపెను. అందుచేతఁ బరశురాముఁడు రాజవంశము నాశనము చేయుచుండెను. రాజులనందఱను ఇరువది యొక్కసారులు యుద్ధము చేసి చంపెను. ఇతనికి గండ్రగొడ్డలి ఆయుధము దానిని యీశ్వరుఁడిచ్చెను. పరశువు=గండ్రగొడ్డలి. పరశువును దాల్చినవాఁడు కానఁ బరశురాముఁడనఁబడెను. ఇది యే పరశురామావతారము)· చూ, అవతారములు; 2. జమదగ్ని కొడుకు. అభ్యర్థుఁడు; 3: చిరజీవి. [ముద్గరము.

పరశువు. సం వి. ఉ. పుం. గండ్రగొడ్డలి· చూ,

పరశ్వథము. సం. వి అ. పుం 1 —పై—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు

పరశ్శతము సం. విశే. స. నూటికంటె నధికసంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పరస. దే. వి. ఉత్సవమునందువచ్చెడుజనము.

పరసవేది. వై. వి.=స్పర్శవేధి. యా-పరుసవేది· చూ, స్పర్శవేధి. (ఇనుమునంటి బంగారము చేయు రసము.)

పరస్పరము. సం విశే:చూ, మిథము.

పరస్పరోపకారదర్శనము. అం. చూ, సామపంచకము. [స్త్రీ

పరస్త్రీ. సం. వి ఈ. స్త్రీ. అన్యస్త్రీ· చూ,

పరస్సహస్రము. సం. విశే. స. వేయికంటె అధికమైన సంఖ్యగలది. చూ, సంఖ్య 1. [దము

పరస్మైపదము. పా. క్రియాపదముయొక్క భే

పరా. సం ఉప. (౧. పరాక్రమము=ఇచ్చోట 'పరా' అనునది ధాత్వర్థమును వీర్యమనునర్థమునకు మార్చినది; ౨. పరాజయము=ఇచేట ధాత్వర్థమును వ్యతిరేకార్థమునుగామార్చినది; 3. పరాభవము-ఇచేట ధాత్వర్థమును అవమానమను నర్థముగామార్చినది; ౪. పరాయణము=ఇచేట ధాత్వర్థమును ఆశ్రయమను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరానువు=ఇచేట "అను" శబ్దముతోఁగలసి కానుకొట్టఁబడిన యను నర్థముకలది యయినది. ఇత్యాది.)

పరాంగము సం వి. అ. పుం:చూ, సముద్రము.

పరాంతిక. పా వైతాళీయజాతి వృత్తములలో నొకటి నాలుగుపాదములును ప్రవర్తకవృత్తచ్ఛాయనే నడచేను· చూ, వృత్తము.1.

పరాకకృచ్ఛ్రము. అం: చూ, కృచ్ఛ్రము. 5

పరాకు. దే వి.=పరాకే. 1 చూ, స్ఖాలిత్యము; 2 తత్పరత. విజ 2, అ 152.

పరాకుఁడు. సం. వి అ పుం. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2

పరాకుపడు. ద్వ అ క్రి చూ, ప్రమాదించు.

పరాక్రమము సం వి అ. పుం 1 చూ, వీర్యము 1, 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1; 4 చూ. యత్నము; పా. 5 దీనికి ఉపమానములు.—కుమారస్వామి, శ్రీరామమూర్తి, అర్జునుఁడు, పరశురాముఁడు, బలరాముఁడు మొ [క్రమము.

పరాక్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరా

పరాగము. సం వి. అ. పుం 1. చూ, పుప్పొడి, 2. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 3. నలుగుఁబిండి· చూ, పాదము (1); 4. గ్రహణము సూర్యచంద్రులఁబట్టుట: చూ, గ్రహణము. 1; 5. చందనము: చూ, వాసన. 1; 6· చూ, విఖ్యాతి; 7 ఒకానొకకొండ: చూ, పర్వతము.

పరాచీనము. సం. వి. అ న పెడమొగము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖము సం. వి. అ. న. 1—పై.—; అం. 2: చూ, శస్త్రములు; 3 చూ, హస్తప్రచారములు.

పరాఙ్ముఖత్వము. సం. విశే. విముఖత్వము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖుఁడు. సం. విశే: చూ, విముఖుఁడు

పరాచేకము. వై. వి.=చూ, పరిహాసము.(వా).
పరాచితుఁడు. సం. విణ: చూ, పరజాతుఁడు.
పరాచీనము. సం.వి.అ.న: చూ, పరాఙ్ముఖము.
పరాచీనుఁడు. సం. విణ: చూ, విముఖుఁడు.
పరాజయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వీఁక.7.
పరాజితుఁడు. సం.విణ: చూ, పరాభూతుఁడు
పరాత్పరుఁడు. సం. విణ. శ్రేష్ఠులకందఱికి శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [చూ, పరము 1
పరాధీనము సం. విణ. ఒకరికి లోఁబడినది
పరాధీనుఁడు. సం. విణ. అధీనుఁడు, అయిత్తుఁడు, అస్వచ్ఛందుఁడు, తంత్రుఁడు, గృహ్యకుఁడు, వాధవంతుఁడు, నిఘ్నుఁడు, పరతంత్రుఁడు, పరవంతుఁడు. (తె. ప.)—చోలు మానిసి, పనుపరి-పన్పరి.
పరాన్నభుక్కు. సం. విణ. చూ, పదనిక *
పరాన్నుఁడు. సం. విణ. ఒకరింటికూడు తినువాఁడు: చూ, భక్షకుఁడు
పరాభవ. అం చూ, సంవత్సరములు.
పరాభవము. సం వి.అ పుం. 1 చూ, పహేలనము; 2. చూ, సంస్థ. 3
పరాభవించే. సం. స. క్రి. చూ, భంగించే
పరాభూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, పరాభవము.
పరాభూతుఁడు సం విణ. యుద్ధమందోడినవాఁడు. చూ, పహేలనుఁడు
పరామరిక వై. వి.=పరామర్శ రూ-పరామరిస. ప్వ 3, ఆ. 129.చూ, పరామర్శము
పరామరిస వై. వి.=—పై—
పరామరిసించే వై స. క్రి=పరామర్శించే. ఉ, రా. 7, ఆ. 17. చూ, విమర్శించే
పరామర్శము. సం. వి అ. పుం.=పరామరిక. చూ, విమర్శనము [చూ, విమర్శించే
పరామర్శించే సం. స. క్రి.=పరామరిసించే;
పరామృతము. సం. వి. అ. పుం.చూ, వడగల్లు.

పరాయణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆశ్రయము: చూ, సన్నిధానము. 2; విణ. 2. అభీష్టము: చూ, వాంఛ.
పరాయణుఁడు. సం. విణ. ఒకట ఆసక్తిగలవాఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు, 2. [వేఱు 3.
పరాయి. వై. విణ=పర. ఇతరము చూ,
పరాయివాఁడు. వై. విణ:చూ,వేఱయినవాఁడు
పరారి. దే. విణ. ఎత్తుపడి ఊరువిడిచిపాఱిపోయినవాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.
పరారువు. సం వి. ఉ. పుం: చూ, పొట్ల*
పరార్థవాది. సం. వి. న్. పుం చూ, వకీలు.
పరార్థ్యము. సం. విణ చూ, శ్రైష్ఠ్యము
పరార్థ్యుఁడు సం వి.అ.పుం:చూ,శ్రేష్ఠుఁడు 2.
పరావతి. పా ఒకానొక వృత్తము. బేసిపాదంబుల ర-జ-ర-జ-గురువులును, సరులను జ-ర-జ-`-గురువులును గలిగి బేసిపాదంబుల 9, సరులను 10, యతులుగలవృత్తము చూ, వృత్తము 1
పరావృతము. సం. విణ. పొర్లాడినది
పరావృత్తము అం. 1 చూ, శిరఃక్రియలు; 2 చూ, ఏకపంశతిస్థానకములు.
పరాశరగోత్రము. అం చూ, గోత్రము. 18
పరాశరస్మృతి అం (కలియుగధర్మములఁదెలుపునది) చూ, స్మృతులు (దీనికివ్యాఖ్యానము పరాశరమాధవీయము)
పరాసకము. వా. వి. పరియాచేకము.
పరాసనము సం వి. అ. న. చేంపుట: చూ, హింస. 1. [స్థితుఁడు.
పరాసువు. సం. విణ. చేచ్చినవాఁడు చూ, సం
పరాస్కందది. సం. వి. న్. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరాస్తము. సం. విణ. 1. అపజయమొందినది చూ, వీఁక.7; 2. నిరాకరింపఁబడినది:చూ, ప్రత్యాఖ్యాతము.
పరి సం. ఉప. 1. (గ. పరిశుద్ధుఁడు=ఇచేట

"పరి" అనునదినిరర్థకము; ౨. పరిధానము=ఇచేట అంతట అను నర్థముగలది; 3. పరిదానము=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చు అను నర్థముగా మార్చినది; ౪. పరిభూతము=ఇచేట ధాత్వర్థమును తిరస్కరించే అను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరిభ్రమము=ఇచ్చటఅంతట అను నర్థముకలది)· దే.వి. (1)· చూ, సమూహము. హరి. ఉ 6, ఆ. 173, (2).పదాతి అం, పదా. నర 42 చూ, భటుఁడు. 1; (3). దండు. భార. విరా. 4, ఆ. 78. చూ, సేన. 1; (4). పంక్తి. స్కా. 4, ఆ. 10· చూ, శ్రేణి. 1; (5) వేష్టనము. చూ, వ్యాపనము; (6). చతురంగబలసేన. చూ, సేన 1, (7). పంటబోదె (లేక)ముఱికిబోదె చూ, స్వర్ణది; (8). రూ–పారి ఆవృత్తి (ఈయర్థమందిది యేకార్థశబ్దపూర్వకముగా నేప్రయోగించఁబడును. ఉదా.—ఒకపరి–ఒక్కపరి. మొ) [5, ఆ. 45.

పరిజించే. వై. స క్రి. పరుఁజోతోఁబట్టు భో

పరిక. దే. వి. 1. ముగ్గు. చూ, రంగవల్లి; 2 ఇల్లుఅలికిపెట్టిన ముగ్గుయొక్క అలంకారము చూ, రంగవల్లి. [14: చూ, కాతుఁడు

పరికట్టె. వా. వి. దరిద్రుఁడు. అం, భా తృ

పరికథ. అం. కావ్యభేదము. తద్వి.— ఆఖ్యాయిక, (ఉపలబ్ధార్థ), ఆశ్వాసము,ఉచ్ఛ్వాసము,కథ,ఖండకథ,చంపువు:చూ,సంపుటము.

పరికరము. సం. వి. అ. పుం 1. ఉపకరణము. చూ, సాధనము. 2, 2. చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4 నడికట్టు· చూ, వస్త్రము; 5: చూ, యోగపట్టె; 6: చూ, యత్నము; 7. చూ, మంచేము; 8: చూ, స్మృతి 3; అం. 9. పరికరాలంకారము సాభిప్రాయ విశేషణములుగలది.“ఉదా.— చతుర్భుజుఁడైనవిష్ణువేభ్రమఘార్థములిచ్చెను”: చూ, అలంకారము. 3.

పరికరాంకురము. అం. సాభిప్రాయవిశేష్యము గల యర్థాలంకారము; “ఉదా.—ఈరాజు శత్రుపులకుయముఁడు. స్త్రీలకుఁగాముఁడు. యాచకులకుఁ గామధేనువునయ్యె. ఇతనిం జూచి స్త్రీలుకాముఁడని, రిపులు కాలుఁడని, దీనులు కల్పవృక్షమనియెన్నుచుండిరి.”: చూ, అలంకారము 3

పరికరించే వై. స. క్రి.=పరీక్షా. రూ–పరికించే జై. 1, ఆ. 103. చూ, విమర్శించే

పరికర్మము సం. వి. న్ నః చూ, స్నానము 1.

పరికాఁడు దే. వి. యూథపము· చూ, హస్తి.

పరికి దే. వి. ఒకానొకకిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పరికించే. వై. స. క్రి 1: చూ, రూ–పరికరించే. భార. ఆది.·3, ఆ. 130; 2· చూ, వెదకు అం, భా తృ. 122.

పరికించేట వా. వి: చూ, వెదకుట. అం. పదా. చర. 39.

పరికిణీ దే. వి. పావడ· చూ, వస్త్రము.

పరికూటము. సం. వి. అ పుం గవనివాకిట నుండేడుమఁటిదిబ్బ.

పరిక. దే. వి: చూ, శృంగాటకము*

పరికగడ్డ దే వి —పై—

పరిక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విహారము. 1; అం 2· చూ, జన్యతాళములు.

పరిక్రమసహము. సం. వి.అ.పుం. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

పరిక్రియ. సం. వి. అ. స్త్రీ 1. చుట్టుకొని వచ్చేట: చూ, వ్యాపనము; అం. 2 చూ, షోడశసంధులు.

పరిక్లేశము. అం: చూ, దండక్రియము.

పరిక్షిప్తము. సం. విశే. వలువ్రిక్కులఁ జొట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము, 2.
పరిక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చుట్టుకొని యుండుట చూ, వ్యాపనము; 2 ఉన్నమనము-ఉన్నయము-ఉన్నాయము. (తె. వ).—ఎత్తుట.
పరిఖ. సం వి అ. స్త్రీ అగడిత:చూ, స్వర్ణది.
పరిగణనము. సం. వి. అ. న. ఎన్నిక: చూ, సంకల్పము.
పరిగణించు. సం. స. క్రి. చూ, లెక్కించు
పరిగణితము. సం. విశే. 1 కదలిపోయినది చూ, వేల్లితము 1; 2. చుట్టఁబడినది చూ, వ్యావృత్తము. 1; 3 తెలియఁబడినది చూ, వ్యక్తము 2; 4 పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము 3, 5. మఱుఁగఁబడినది.
పరిగమి. వా వి చూ, పరి 6
పరిగియ. దే. వి: చూ, రూ-పరిగె
పరిగృహీతము. సం. విశే ప్రియముతో పుచ్చుకొనఁబడినది చూ, స్వీకృతము 2.
పరిగె. దే వి రూ-పరిగియ. 1.పరిగె*;2 పరిగెచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; క్రి. విశే. 3: చూ, వేగము. 3; వా. వి. 4 కోసిన చేలో దిగఁబడిన పన్నులు: రూ-పరిగ.
పరిగెచేను. వా. వి. సస్యము కోసినపొలము చూ, భూమి. 1. [చూ, బ్రదుకు 1
పరిగెబ్రదుకు. వా. వి పరిగెయేరుకొనుప్రవృత్తి:
పరిగొను దే. అ. క్రి. 1. (వసు. 5, ఆ. 85) పపుఁజేలుతీరు- పాఁజేలుతీరు, పొరుతీరు; స. క్రి. 2 చూ, వేష్టించు హరి. పూ. 6, ఆ. 65
పరిగ్రహణము. సం. వి అ న. ప్రియముతో పుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2.
పరిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1 —పై—; 2: చూ, భార్య; 3 =బలఁగము: చూ, పరివారము.1; 4 చూ, సంచి మొదలు; 5: చూ, శాపము. 1; 6. ఉపకరణము: చూ, సాధనము. 2; అం. 7 చూ, హస్తక్రియలు.
పరిగ్రహించు. సం స క్రి. ప్రియముతో పుచ్చుకొను: చూ, స్వీకరించు.
పరిఘము సం. వి. అ. పుం. 1. (పరిఘ) చూ, రోగములు; 2 చూ, లవుడి; 3 చూ, బాణము. 1; 4. గడెమ్రాను చూ, విష్కంభము 2; 5 కోటగవను చూ, వాకిలి; 6. గాజకుండ చూ, భాండము 3, 7 కుండ: చూ, భాండము 3; 8 దెబ్బ చూ, హతి; 9 ద్వారమునందుండు లాటీకఱ్ఱ: చూ, లాటీ; 10 చంపుట (హింసించుటయు హింసించునదియు పరిఘము) చూ, హింస. 1; అం. 11 చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.
పరిఘాతించు. దే అ. క్రి: చూ, ఎదుగాడు.
పరిఘాతనము. సం వి.అ పుం. చూ, పరిఘము.2.
పరిఘోషము సం వి అ. పుం 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. పైఁగచేఁదెలి పెడుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. మ్రోఁత చూ, స్వరము. 2
పరిచయము. సం వి. అ పుం 1 ఎఱుక చూ, సంస్తవము; 2: చూ, స్నేహము.
పరిచయించు. సం అ. క్రి చూ, స్నేహించు. సై 7, ఆ. 128.
పరిచరించు. సం అ. క్రి చూ, సేవించు.
పరిచరుఁడు. సం వి. అ. పుం పరిధిస్థుఁడు. కాచియుండు భటుఁడు, సేవగాచేయుభటుఁడు (అనికొందఱు) చూ, భటుఁడు. 1.
పరిచర్య. సం. వి. అ. స్త్రీ చూ, సేవ.
పరిచార్యము. సం. వి అ. పుం: చూ, ఉపచార్యము. [సేవకుఁడు.
పరిచారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం బంటు: చూ,
పరిచారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచర్య.

పరిచారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊడిగపుది: కర్మకరి. (తె.చ).—ఊడిగపుకత్తె; తద్వి.—గ.వెలకుఁ గొన్నదాసి.— కుటహారిక, కుటి, దాసి. (తె. ప).— ఇంటిపాప, ఉంపుడుకత్తియ-ఉంపుడుకత్తె;ఆ.(శివపరిచారికలు.- కర్మమోటి, చాముండ-చాముండి, చర్మముండ, చర్చిక.)

పరిచార్యుఁడు. సం విశే. పరిచర్య చేయువాఁడు· చూ, సేవ్యుఁడు.

పరిచితము. సం. విశ పరిచయముగలది: చూ, సంస్తవము 1. [చూ, సంస్తవము 1

పరిచితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ పరిచయము, నెలవు

పరిచ్యుతము. సం. విశ చేక్కుఁగావిడువఁబడినది చూ, హీనము. 3

పరిచౌళిక. దే. వి మల్లబంధవిశేషము· చూ, మల్లశాస్త్రము

పరిచ్ఛదనము. సం. వి. అ. పుం 1 కప్పుడుబట్ట చూ, వస్త్రము; 2 పరిజనము. చూ, సంఘము

పరిచ్ఛిత్తి సం వి. ఇ. స్త్రీ నిశ్చయము చూ, సత్యము. 1 [చూ, విభాజితము.

పరిచ్ఛిన్నము. సం విశ. పరిచ్ఛేదమునొందినది·

పరిచ్ఛేదము. సం. వి అ. పుం. 1. గ్రంథభాగము, ఆశ్వాసము·చూ,సంపుటము, 2 మేర. చూ, సీమ. 1.

పరిజనము. సం. వి. అ. పుం.చూ,పరివారము 1.

పరిఢవము. వా వి. అతిశయము,విశేషము.చూ, హెచ్చు 2 (దేశ్యమని శ. ర)

పరిఢవించు వా. క్రి 1. పరిఢవిల్లఁజేయు. చూ, వర్తించు, 2. అతిక్రమించు భాగ. 6, స్కం. 333: చూ, వాలు 12, 3 ధరించు. కాశీ. 3, అ. 12· చూ, వహించు. (దేశ్యమని శ. ర)

పరిఢవిల్లు. వా. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. ఆం, భాగ్య. 83· చూ, సమ్మతించు; 2. ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు, 3. అతిశయిల్లు. భాగ. 8, స్కం: చూ, సందడించు (దేశ్యమని శ.ర.)

పరిణతము. సం. విశ. 1. పరిపాకముబొందినది: చూ, పక్వము. 2; 2. కొమ్ముతో నడ్డముగాఁ బొడిచినది (ఏనుఁగు). చూ, హస్తి.

పరిణతి. సం.వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరిపాకము;చూ, పరువు. (5); 2. త్రివిధమైన తెనుఁగుక్రియలలో నొకటి.

పరిణద్ధము. సం. విశ: చూ, సితము. 4.

పరిణమించు సం. అ క్రి చూ, సంతోషించు. స్కాం. 5, అ. 95, భాగ 2, స్కం. 244

పరిణయము. సం. వి.అ పుం: చూ, వివాహము.

పరిణామము. సం. వి. అ పుం. 1 క్షేమము· చూ, శుభము 1; 2. అడ్డముగావిసరఁబడిన యేనుఁగుకొమ్ముదెబ్బ చూ, హస్తి; 3 మాఱుపాటు (పాలు పెరుఁగగుట, కాష్ఠము భస్మమగుటమొ ప్రకృతుల యన్యధాత్వము పేరు): చూ, ప్రతిబింబము 1; అం. 4. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఉపమానము ఉపమేయముగాఁ బరిణమించుట ఉదా —మదవతి తనకనుఁడమ్ములతోఁ బతిం జూచె చూ, అలంకారము 3

పరిణామిన్యాయము. పా. కాలమునుబట్టి ప్రతి వస్తువునకును మార్పుగలుగుననురీతి.

పరిణాయము. సం. వి అ పుం. సారెలయొక్క సవ్యాపసవ్య ప్రసాదము.

పరిణాహము సం. వి. అ. పుం చూ,వెడలుపు,

పరిణేత. సం. వి. ఋ. పుం మగఁడు. చూ, సామి 2.

పరితపించు సం. అ. క్రి: చూ, సంతాపించు

పరితము. వై. వి.=పరభృతః. కోయిల. య. 5, అ. 11: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పరితాపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీతాప

ము. 1: చూ, సంతాపము, 2: చూ, వర
కములు. [షము: చూ, సంతోషము.
పరితుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిసంతో
పరితోషము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పరితోషించు సం. అ. క్రి. మిక్కిలిసంతో
షించు· చూ, సంతోషించు.
పరిత్యక్తము. సం. విణ. పొత్తిగావిడువఁబడి
నది· చూ, హీనము. 3.
పరిత్యక్తుఁడు. సం. విణ· చూ, వెలివాఁడు.
పరిత్యజించు. సం. స. క్రి. పొత్తిగావిడుచు:
చూ, విసర్జించు
పరిత్యాగము. సం. వి. అ. పుం. పొత్తిగావిడు
చుట: చూ, విమోచనము.
పరిత్యాజ్యము సం. విణ పొత్తిగావిడువఁదగి
నది· చూ, హీనము. 3. [మానములు
పరిత్రాడు అం. (ఉరిత్రాడు)· చూ, కాయ
పరిత్రాణము. సం. వి. అ. న. 1· చూ, రక్ష
ణము; 2. చేలుసనెడితలఁపు· చూ, రోచ
న; 3 చేంపవచ్చినవాని నడ్డగించుట, పర్యా
ప్తి చూ, హస్తవారణము. 3
పరిదానము. సం. వి. అ. న: చూ, వినిమయము. 1.
పరిది. వై. వి.=పరిధి· చూ, పరిధి.
పరిదేవనము. సం. వి. అ. న. దుఃఖముతోఁబలి
కెడుమాట· చూ, వాచారవము.
పరిదేసి. వా వి. రూ-పరదేసి: చూ, విందు 4
పరిద్రోణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ నాఁకడపు
పాత్రి· చూ, పాత్రి. 4. [వస్త్రము.
పరిధానము సం. వి. అ. న. దోవతి: చూ,
పరిధి సం వి. ఇ. పుం.=పరిది. సూర్యాదిపరి
వేషము: చూ, వరదగుడి; 2. నున్నయొక్క
చుట్టుగీఁత: చూ, నున్న. 1; 3. యజ్ఞమునందు
పశుబంధకార్థము నాటినపైపట్టగలకొయ్య,
యజ్ఞార్హమైన మోదిచెట్టు మొదలైనదాని
కొమ్మ (అనికొందఱు).

పరిధిస్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచరుఁడు.
పరిపంథి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శత్రువు;
2. తెరువాటుదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరిపక్వము. సం. విణ. 1. పరిపాకముపొందినది:
చూ, సంస్కృతము 5; వా. 2. జ్ఞానోదయ
మైనది.
పరిపణము. సం. వి. అ. న· చూ, పంచి మొదలు.
పరిపరి. దే. విణ. 1. బహుప్రకారము. కై. 2,
ఆ. 15; అవ్య. 2. కణకోర్థకము: ఆం, భా,
కృ 67: చూ, చింగఅపందఱ. 4.
పరిపరిగతులు వా. వి. బ నానావిధములు.
పరిపాకము సం వి. అ పుం· చూ, పరువు. (5.)
పరిపాటి సం. వి. ఇ స్త్రీ.=పరువడి సారెకు:
చూ, విధము. 1.
పరిపాలకుఁడు సం విణ చేక్కఁగా కాపాడు
వాఁడు· చూ, స్వామి 1.
పరిపాలనము. సం వి. అ. న చేక్కఁగా కాపా
డుట చూ, రిపము. 1. [డు· చూ, రక్షించు.
పరిపాలించు సం స. క్రి. చేక్కఁగా కాపా
పరిపాలితము సం. విణ. చేక్కఁగా కాపాడఁ
బడినది: చూ, రక్షితము.
పరిపూతము. సం. విణ. చేక్కఁగా పవిత్రమై
నది: చూ, శుక్లము. 3. [ములు.
పరిపూర్ణచంద్రాంశము. అం. చూ, షష్ట్యంశ
పరిపూర్ణత. సం. వి. అ. న. ఆభోగము: చూ,
సంపూర్ణత. [చూ, సంపూర్ణము.
పరిపూర్ణము. సం. విణ. చేక్కఁగా నిండినది:
పరిపూర్తి సం. విణ. స్త్రీ. చేక్కఁగానిండుట:
చూ, సంపూర్ణత. [చూ, ముస్తము. 1.
పరిపేలవము. సం. వి. అ. న. తుంగముస్తె *:
పరిపోవు. వా. అ క్రి: చూ, పెల్లివిరియు. ఆం,
భా. కృ. 105. [వాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.
పరిపోషకుఁడు. సం. విణ. చక్కఁగా పోషించు
పరిపోషణము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగా పో
షించుట: చూ, రక్షణము.

పరిపోషించు. సం స క్రి చేకఱఁగా పోషించు చూ, రక్షించు.

పరిపోషితుఁడు. సం విణ చేకఱఁగా పోషింపఁబడినవాఁడు చూ, రక్షితుఁడు.

పరిప్లవము సం వి. అ. పుం 1. నీరుకోడి చూ, పుంజో, విణ 2 కదలునది చూ, లోలము

పరిబర్హము. సం వి.అ.పుం 1. శ్వేతచ్ఛత్త్రాదిరాజార్హవస్తువు చూ, వారత్రి, 2 పరివారము చూ, సంఘము

పరిభవము సం వి అ.పుం అవమానము (రూ-పరిభావము-పరాభవము-పరిభవము-పరిభావనము-పారాభవము) చూ, పరిహేళనము

పరిభవించు సం స క్రి చూ, పరాభవించు

పరిభావము సం వి అ పుం చూ, రూ-పరిభవము

పరిభాష సం వి ఆ స్త్రీ 1 శాస్త్రవివేకాచార్యులయొక్క యుక్తియుక్తవాక్యము చూ, శబ్దము 2, 2 గ్రంథసంక్షేపనిర్వాహమునకు చేయునట్టిసంకేత విశేషము (చూ, కండికములు)

పరిభాషణము సం. వి అ న 1 నిందతో గూడిన దుర్వాక్యము చూ, శబ్దము 2, 2 ఆలాపము చూ, సంభాషణము, 3 నియమము చూ, [illegible]

పరిభూతము సం వి ఆ. అవమానింపఁబడినది చూ, పరిహేళనము (తిరస్కరింపు)

పరిభూతుఁడు సం విణ తిరస్కరింపఁబడినవాఁడు. చూ, పరిహేళనుఁడు.

పరిభ్రమము సం వి అ పుం అంతట తిరుగుట చూ, విహారము 1

పరిభ్రమించు సం అ క్రి అంతటతిరుగు, గుబ్బటిల్లు చూ, విహరించు [చూ, వృత్తము 5

పరిమండలము సం విణ. అంతటగుండ్రమైనది

పరిమళము సం వి. అ పుం రూ-పరిమళము 1. మెదుపుటవలనను, రాయిడివలనను బుట్టిన యొప్పిదమువాసన చూ, వాసన. 1, 2 సురతమున నలఁగిన మేనిపూఁతలోనగువానివలనఁ బుట్టినవాసన చూ, వాసన 1, 3. (పుష్పమాదుల) మదుపుట చూ, విమర్దనము

పరిమళించు సం అ. క్రి తావిచూపు చూ, పిలుచు 6.

పరిమాణము సం వి అ. న. 1. కొలతలోనగు వానికొలది చూ, పరిమితి, నా వి 2 చూ, సంచివెడలు, [illegible]

పరిమాణార్థకములు అం "అంత, ఇంత, ఎంత" అనునవి [illegible] చూ, [illegible]

పరిమార్జనము సం వి అ [illegible] చేయుట చూ, [illegible] 1

పరిమార్చు [illegible] స క్రి (పరియు + మార్చు) 1 [illegible] 19, [illegible] 444 చూ, [illegible], 2 చంపు భా. [illegible] 2, ఆ 193 చూ, సంహరించు (రూ-పరిమార్చు-[illegible]) [చూ, [illegible]

పరిమితము [illegible] మున్నెట్టు

పరిమితము సం విణ 1 కొలఁదిచేయఁబడినది: [illegible], 2 [illegible] చూ, [illegible].

పరిమితి సం [illegible] 3 [illegible] స్త్రీ [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] (త ద)—[illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] (చూ, [illegible], 3 [illegible] (చూ, నా [illegible] 6") ([illegible])

పరిమేయము సం అకర్మకక్రి

పరియ [illegible] చూ, [illegible]

పరియంకము [illegible] 6, ప 21. చూ, [illegible] 1

పరియాచేకము. వై. వి.=పరిహాసః. రూ-పరేచేకము. 1: చూ, పరిహాసము; విఱ. 2. పరిహాస యుక్తము.

పరియాచేకముసేయు. వై. స. క్రి వెక్కిరించు. కాశీ. 4, ఆ 81· చూ, హసించు

పరియాచేకుఁడు. వై. వి.=పరిహాసక· చూ, హాస్యగాఁడు

పరియు. దే అ. క్రి 1. తప్పు చూ, మిడివోవు, 2 నశించు చూ, సమయు 3, 3. మీఁది భాగము సాగహీనమై చెక్కలు వాని రాలు

పరిరంభము సం వి అ. పుం. రూ-పరీరంభము కౌఁగిలింత. చూ, సంశ్లేషము.

పరివట్టము వై వి 1. ఆలవట్టము చూ, సూరెపాను, 2 =పరివట్ట ఒకానొకమాలిక· చూ, వృత్తము; 3 =పరివేష్టన విష్ణుప్రసాదముగా గ్రహించి తలకుఁ జుట్టుకొనెడు పట్టు బట్ట చూ, వస్త్రము

పరివర్జనము సం వి. అ న. 1 పొత్తిగా విడుచుట చూ, విమోచనము, 2 చంపుట చూ, హింస 1 [చూ, హీనము 3

పరివర్జితము సం. విఱ పొత్తిగావిడువఁబడినది

పరివర్తనము సం. వి. అ న 1 (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము) వస్తువులమాఱుపు· చూ, వినిమయము 1, 2. (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము) చుట్టివచ్చుట చూ, వ్యాపనము, 3 (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము) వెనుకకు తిరుగుట చూ, వైముఖ్యము, 4. కథావిభాగము చూ, సంపుటము, అం 5. చూ, ఉత్తానకిరణబంధములు

పరివర్తము సం వి అ. పుం. 1.—పై.—1-2-3, అం 4 చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు (రూ-పరీవర్తము)

పరివర్తించు సం అ. క్రి చుట్టివచ్చు, తిరుగు చూ, విహరించు

పరివర్తికము. అం. 1: చూ, తిర్యక్కరణ బంధములు (బంధములు); 2: చూ, కంఠక్రియలు; 3: చూ, హస్తకరణములు.

పరివసథము. సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ సీమ. 1. (దేశము).

పరివాదము సం. వి. అ పుం. రూ-పరీవాదము 1 నింద· చూ, సెగ్గింపు; 2. వీణవాయించెడు కోడుపు· చూ, శలాక. 2.

పరివాదిని. అం: చూ, తతవాద్యములు (ఏడుతంతులుగలవీణె) (చూ, వీణె)

పరివారు. వై. వి.=పరివారి పరిజనము చూ, సంఘము. [ముండనము.

పరివాపనము. సం వి. అ న. గొఱుగుట చూ,

పరివాపము. సం వి. అ. పుం. రూ-పరీవాపము. 1 పెదపెట్టుట, 2 కొలఁది· చూ, పరిమితి (కొలతి); 3 చూ, పాదు 1; 4 తని వి. చూ, సాహిత్యము.

పరివాపితము. సం. విఱ 1. గొఱుగఁబడినది, ముండితము చూ, వాపితము 1; 2 చెక్కుఁగా ఛేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము 3.

పరివారము సం వి అ పుం. రూ-పరీవారము 1 =పరివారు ప్రాణిసమూహము చూ, సంఘము. 2. దండు. చూ, సేన 1; 3 కత్తియొఱ చూ, ప్రత్యాకారము, 4 తిరిగెడిప్రాణి చూ, శరీరి

పరివారు వై వి.= చూ, పరివారము. 1

పరివాహము సం. వి అ పుం రూ-పరీవాహము 1. కలుఁజా· చూ, వాహసము. 2; 2 చూ, పరిబ్వాగము 1.

పరివాహిగము. అం చూ, శిరఃక్రియలు.

పరివిగ్నము సం. విఱ వ్యవస్థ తప్పినది· ఉద్విగ్నము.

పరివిత్తి సం. వి. ఇ పుం. తమ్మునికి పెండ్లియయి తనకులేకుండెడి యన్న. రూ-పరివిత్తుఁ

డు. (వీనికి రెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. అట్లు చేయనిచో నరకము ను పొందును).

పరివిత్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరివృఢుఁడు. సం. విశే. ఏలిక. రూ-పరీవృఢుఁడు: చూ, స్వామి. 1.

పరివృతము సం. విశే. రూ-పరీవృతము. 1. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2; 2 పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

పరివృత్తము అం. 1. చూ, జంఘాక్రియలు; 2: చూ, కరణములు

పరివృత్తి. అం. ఒకానొకయర్థాలంకారము(కొంచెమిచ్చి హెచ్చుగొనుటగాని హెచ్చిచ్చి యించుకగొనుటగాని పరివృత్తియె. ఉదా.- "ఏకవిశిఖమువిడిచి యరినృపాలపురవరముల గొనిరె."): చూ, అలంకారము. 3.

పరివేత్త. సం. వి. ఋ. పుం. అన్నకన్న ముందుఁ బెండ్లాడిన తమ్ముఁడు. (వీనికిరెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. ఇవి చేయనిచో నరకము తప్పదు.)

పరివేదిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరివేత్తయగువానిని పెండ్లిచేసికొనినస్త్రీ. (దీనికొకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రము. అదిచేయనిచో నరకము సిద్ధము.) (మఱియుఅట్టి పరివేత్తకుపిల్లనిచ్చినవాఁడు, అట్టిపెండ్లికి యాజకుఁడుకూడ నరకమును పొందుదురు. కన్యాదాతకు కృచ్ఛ్రాతి కృచ్ఛ్రము, యాజకునకు చాంద్రాయణము ప్రాయశ్చిత్తములు.)

పరివేశము. సం. వి. అ పుం.1. రూ-పరివేషము-పరీవేషము. గాలిగుడి: చూ, వఱదగుడి; 2. వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము.

పరివేషము. సం. వి అ. పుం.—పై—

పరివేష్టనము. సం. వి. అ. న. 1.—పై—; 2 చూ, పరివట్టము. 3.

పరివేష్టించు. సం. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

పరివ్యాధము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండగోఁగు*: చూ, మృదుద్రుమము; 2.నీరుప్రబ్బ*: చూ, విదులము.

పరివ్రాజకుఁడు. సం. వి అ పుం· చూ, సన్యాసి.

పరివ్రాట్టు. సం. వి. జ్. పుం.—పై—

పరిశిష్టము సం. విశే. కడపట శేషించినది: చూ, శేషము. 1.

పరిశీలనము సం. వి. అ న· చూ, శోధన. 1.

పరిశీలించు. సం. స. క్రి: చూ, శోధించు.

పరిశుద్ధము. సం. విశే. మిక్కిలి శుద్ధిపొందినది: చూ, శుద్ధము. 3.

పరిశుద్ధి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిగరగర, తెలుపు· చూ, పరిశీలనము.

పరిశుద్ధుఁడు. సం. వి అ. పుం· చూ, శుద్ధుఁడు.

పరిశేషన్యాయము పా. ఆఁడువాండ్రను మగవాండ్రను గలసి పదిమంది. అందులో నలుగురు మగవాండ్రు అని చెప్పఁగా మిగిలిన ఆఱుగురు ఆఁడువాండ్రని చెప్ప నక్కఱలేకుండఁగనే తెలియుననురీతి .

పరిశోధనము. సం. వి. అ. న చూ, పరిశీలనము.

పరిశోధించు. సం. స. క్రి చూ, పరిశీలించు.

పరిశ్రమము. సం వి. అ. పుం. 1· చూ, స్వభావము; 2. మిక్కిలి అలపు: చూ, హాంత.

పరిశ్రాంతము. సం. విశే. మిక్కిలి యాఁటఁ జెందినది. [అట: చూ, శ్రాంతి.

పరిశ్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలియా

పరిషత్తు. సం.వి. ద్. స్త్రీ. 1.-పరుస సమితి: చూ, సభ. 2. (పరిషత్తు 5 విధపత్తములు.- ౧. వేదవేదాంగములు పఠించి యజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు నలుగురుండుట; ౨ వేదవేదాంగములు పఠించియజ్ఞాగికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు ముగ్గురుండుట;

[illegible] జీవాత్ముల కారణమైయున్న [illegible] గములు [illegible] [illegible] జీవాత్ములు [illegible] [illegible] [illegible] మనుష్యులకు [illegible] [illegible] 2 చూ, [illegible], [illegible] 3 [illegible] చూ, సంగతము

[illegible] [illegible] చేట్టు [illegible]

[illegible] [illegible] చూ, [illegible]

[illegible] సం. వి. అ. పుం. 1 చేతి [illegible], 2 [illegible] చూ, [illegible] 2

[illegible] 1 [illegible] 3, 2 [illegible] చూ, [illegible] 2

[illegible] (స్త్రీ) 1 [illegible] 1, 2 చూ, [illegible] 2.

[illegible] చూ [illegible]

[illegible] సం [illegible] పుం [illegible] చూ, సంక్షేపము

[illegible] 1 [illegible] 2 చూ, [illegible]

పరి[illegible] సం వి అ పుం 1 చూ, [illegible] 1, 2 [illegible] చూ, [illegible] 1, 3 చూ, [illegible]

[illegible] చూ, [illegible] 1

[illegible] (స్త్రీ) [illegible] — పరిసారము —

పరిసారము 1 కొండ లోనగువాని సమీప మార్గము ననుసరించిపోవుట, 2. అంతటతిరుగుట చూ, వ్యాపనము

పరిసారము సం వి అ. పుం — సై — [illegible] నము [illegible] గంగు స్వా 4, ఆ 27 చూ, లంఘు [illegible] తుడు.

పరి[illegible]ందుడు సం వి అ పుం చూ, పర

పరి[illegible]ణము సం వి అ న అగ్నిచుట్టు [illegible] [illegible] చూ, హరిత 1 (తృణము 1)

పరిస్తోమము సం వి. అ. పుం. ఏనుఁగుమీఁద [illegible] కంబళి, కుగము చూ, కల్లకము

పరి[illegible]ము. సం వి అ పుం 1 [illegible] నిర్మాణము చూ, రచన; 2 [illegible] కరణము చూ, సాధనము 2

పరి[illegible]టనము సం. వి అ న 1 చీల్చుట చూ, విదారణము 1, 2 ప్రకాశింపఁజేయుట చూ, [illegible]లుసు 1

పరి[illegible]ించు స స క్రి 1 [illegible] చూ, [illegible]రించు, 2 ప్రకాశింపఁజేయు

[illegible] సం [illegible] (స్త్రీ) 1 కల్లు చూ, [illegible] 1; [illegible] 2 [illegible] చూ, సుగ్గము

పరి[illegible]ించు [illegible] క్రి చూ, [illegible]ించు

పరిహ[illegible]ము సం. వి. అ న [illegible] చేకను. చూ, హాళి.

పరిహ[illegible]ించు [illegible] క్రి [illegible] చూ, [illegible]ించు

పరిహ[illegible] [illegible] [illegible] (సామవేదులు [illegible], కృష్ణయ[illegible] [illegible] [illegible] నైయున్నారు) చూ, బ్రాహ్మణలు

పరిహాము సం వి అ పుం 1 [illegible] చూ, [illegible]నము, 2 చేయి చూ, హస్తము ( ) [illegible]ండు చూ, [illegible] 1

పరిహా[illegible] [illegible] ([illegible]) పరిహాసించు

పరిహార్యము. సం వి. అ. పుం 1. హస్తవలయము. చూ, భూషణము. 2, విణ. 2. విడువఁదగినది, శోధ్యము. చూ, హీనము. 3
పరిహాసకులు. అం. చూ, సభాంగ ప్రత్యంగములు.
పరిహాసము సం వి. అ పుం రూ-పరీహాసము. చూ, పరిహసనము.
పరి-హీనశాసనములు అం. సౌభాగ్యకృత్తు, శాసితి, గాంధి, పుష్టికృత్తు, వైనతేయము, ఉచ్చాటనము, ప్రేరణము. (7) చూ, శాసనములు. [చూ, హీనము. 3.
పరిహృతము సం విణ పరిహరింపఁబడినది
పరిహృతి సం వి ఇ స్త్రీ చూ, పరిహారము 1
పరీక్ష సం. వి ఆ. స్త్రీ చూ, పరిశీలనము
పరీక్షకుఁడు సం విణ కారణికుఁడు చూ, శోధకుఁడు
పరీక్షాపంచతంత్రములు అం. చూ, పంచతంత్రములు
పరీక్షించు సం స క్రి=పరికించు. చూ, శోధించు 1. [యుఁడు
పరీక్షిత్తు సం. వి. త్. పుం: చూ, జ్యోతిర్వే
పరీతము సం విణ చుట్టుకొనఁబడినది చూ, వ్యాప్తము 2. [పరితాపము 1
పరీతాపము సం వి. అ. పుం చూ, రూ-
పరీధావి అం. చూ, సంవత్సరములు. [క్షేపము
పరీరంభము సం వి అ. పుం చూ, రూ-పరి
పరీవాపము సం వి. అ పుం —పై—
పరీసంఖ్యము సం వి అ పుం చూ, రూ-పరిసంఖ్యము
పరీస్తరము సం. వి అ. పుం చూ, రూ-పరిస్తరము 1—2—3, అం 4 చూ, పంచప్రాణములు. [వాదము.
పరీవాదము సం వి. అ పుం చూ, రూ-పరి
పరీవాపము. సం వి అ పుం. చూ, రూ-పరివాపము. [వారము
పరీవారము సం వి. అ. పుం చూ, రూ-పరి
పరీవాహము సం వి అ. పుం. చూ, రూ-పరివాహము 1—2.
పరీవృఢుఁడు. సం విణ చూ, రూ-పరివృఢుఁడు.
పరీవృతము సం విణ చూ, రూ-పరివృతము.
పరీష్టి సం వి ఇ స్త్రీ 1 అమంత్రితార్థము వదరుట చూ, వెదకుడు, 2 పరిచర్య చూ, సేవ; అం. 3 అష్టసిద్ధులలో నొకటి (ప్రాకామ్యము) చూ, సిద్ధులు (విభూతులు)
పరీసారము. సం వి అ పుం చూ, రూ-పరిసారము. [హాసము.
పరీహాసము సం వి. అ. పుం చూ, రూ-పరి
పరుండు. దే అ క్రి (పరి+ఉండు) చూ, శయనించు (దేశ్యభాషితము)
పరుఁగో వై వి -పరింజ. కత్తిపడి స్కా 4, ఆ. 28 చూ, పిడి. 2
పరుఁడు సం. వి అ పుం. 1 చూ, శత్రువు, 2 పరమాత్ముఁడు చూ, హంసుఁడు. 2, విణ 3 అన్యుఁడు చూ, వేఱయినవాఁడు
పరుగిడు వా అ. క్రి రూ-పరువిడు పరుగెత్తు చూ, పెల్లు 1
పరుగు దే. వి 1. చూ, పరువు (1), 2 (రూ-పరుగు-పరువు-పఱువు) చూ, పలాయనము.
పరుగుగొను వా అ. క్రి చూ, పరుగిడు.
పరుగునేల. వా వి చూ, పరువు. (1).
పరుగుమెట్టు. వా వి —పై.—
పరుగువాఱు. వా. అ.క్రి (రూ-పరువువాఱు-పరుగునెట్టు- పరువువెట్టు- పరుగెత్తు-పరువెత్తు-పరుగుగొను-పరువుగొను-పరుగిడు-పరువిడు). చూ, పెల్లు. 1.
పరుగువెట్టు. వా. అ. క్రి —పై —
పరుగెత్తు వా అ క్రి—పై— [రియ్య. 1.
పరువు. వా వి. 1 చూ, వైశాల్యము, 2.చూ, ఎదురు. వా వి చూ, ఉరుము.

పరువడము. దే. వి. చేయము, చయనము: చూ, వహ్ని. 1.

పరువడి. దే. వి. ఏ. 1. పర్యాయము: చూ, సమానము. 2; 2.=పరిపాటి. క్రమము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 86: చూ, విధము. 1.

పరువము. వై. వి. 1.=ప్రాయము. హరి. ఉ, 5, ఆ 218: చూ, వయస్సు. 1: 2.=ప్రాయ. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. పరిపాకము: చూ, పరువు; 4.=పర్వ. ఉత్సవము చూ, సంబరము.

పరువళ్ళు. అం. ఎడమకుడు పరువడి, కుడియడుగు పరువడి, కదలుపరువడి, దాఁటుపరువడి, కోపుపరువడి, ఒంటియడుగుకత్తెర, సర్పబంధుకత్తెర, చిట్టడుగుకత్తెర, జోగినకత్తెర, పొదలికకత్తెర, పావురపు పావులు, జోగిన పావులు. (12) (మల్లశాస్త్రములోనివి)

పరువిడు. దే అ క్రి: చూ, రూ-పరుగిడు.

పరువు. సం. వి. ఉ. పుం. స్. న. 1. వెదురు గనుపు, గ్రంథి, పర్వము: చూ, వేణువు; దే. వి. (1) కోనుదూరము: కూఁతవేల, కూఁతపట్టు, కూఁతపట్టువేల, కూఁతవేటు, కోను, పరుగు-పరుగువేల-పరువు-పర్వ, పరుగుమెట్టు. (సం. ప).—క్రోశము, గవ్య, గోమితము, గోరుతము, గోవు; తద్వి.—రెండుకోనులకు.— ఇరుపరువువేల-ఇరుపర్వవేల. (సం. ప).— క్రోశద్వయము, క్రోశయుగము, గోయుజ (మిగతవానికి " చూ, విప్రకృష్టము "); (2) ధావనము: చూ, రూ-పరుగు. 2; (3) ఇంటికప్పు. చూ, సదనము. 1; వై. వి. (4)=భర. గొప్పదనము: చూ, సన్మానము; (5)=పర్వ: కోలిక, పదను, పరువము, పరువు. (సం. ప).- పరిపాకము, పరిణతి, పాకము.

పరువుగోను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగుగోను. అచ్చ, యయా, కాం. 90.

పవురుపాఱు. దే. అ. క్రి· చూ, పరువుగోను.

పరువువెట్టు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పరువెత్తు. వా. అ. క్రి.—పై.—

పరుషము. సం. విశే. 1: కఠినము, నిష్ఠురము. (తె. ప).—ఈఱతాఱులు, కంకర, కరసు, కటుకు, కుటుకు, క్రొవ్విదము, గండ్రలు, చిడిపి, దురుసు, పరుసందనము, పరుసన-పరుసనము-పరుసు, పలుసము, పెలుసు, ప్రల్లదము, మొఱకు, మొఱ్ఱ; (మిగతవానికి "చూ, శబ్దము. 2."); 2. నిష్ఠురవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చిత్రవర్ణము· చూ, వర్ణము. 6; 4=కరుసు, బిరుసు-బెరుసు, కఠినము: చూ, బెడిదము; అం 5. పద దోషములలో నొకటి (శ్రుతికటువు). చూ, కావ్యదోషములు; 6. వాక్యగతదోషములలో నొకటి (కఠినార్థముగలది)· చూ, వాక్యగత దోషములు (వాక్యదోషములు); 7. కావ్య దోషములలో నొకటి (వినుటకుఁగఠినము లగు పదములుగలది. ఉదా.—"కుధేక్ష్మా పతిమూర్ధ ధృతార్థోద్వధి పతిక్షోత్తి".) ·చూ, కావ్యదోషములు; 8: చూ, అర్థదోషములు ("ఈరాజు సౌందర్యమునకు మంటలోఁబడిన మన్మథుఁడేసాటి.")

పరుషములు. అం. 1. క-చ-ట-త-ప (ఇవికఠినోచ్చారణములు.); 2. తెలుఁగులమీఁది తత్సమశబ్దంబుల క-చ-ట-త-ప లకు గ-స-డ-ద-వ లురావు.

పరుషోక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరుషము.2.

పరుస. వై. వి. 1. బాటసారులగుంపు: చూ, సమూహము; విశే. 2. కఠినుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 47: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3.=పరిషత్: చూ, పరిషత్తు. 1; 4.=పరిషత్. కదుపు: చూ, వంగడము; 5.=పరిషత్. గుంపు: చూ, సమూహము.

పరుసదనము వై. వి.=పరుషత. (రూ-పరుసన ము-పరుసన-పరుసు-పలుసము): చూ, పరు షము 1.

పరుసన వై. వి.=—పై—

పరుసనము. వై వి.=—పై—

పరుసము. వై. వి.=స్పర్శవేధి: చూ, రూ-పరస వేది, విణ. 2. రూ-పలుసము· చూ,పరుషము

పరుసవేది. వై వి.=స్పర్శవేధి. చూ, రూ-పర సవేది. హరి. ఉ 5, అ 288

పరుసు వై. వి 1 =పరుషత. చూ, పరుషము· 1; 2 రీతి· చూ, విధము 1.

పరూషము. సం వి అ.పుం పేరీఁదు* చూ,మధు ఖర్జూరిక.

పరూషి సం వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టీఁదు*· చూ, మధుఖర్జూరిక [సము

పరేశేకము వై. వి.=పరిహాసము చూ, పరిహా

పరేతరాట్టు. సం వి ట్. పుం: చూ, యముఁడు

పరేతుఁడు. సం వి అ. పుం. 1. భూతవిశేష ము· చూ, భూతము; విణ. 2 చచ్చినవాఁ డు చూ, మృతుఁడు (తద్వి— కీర్తి శేషుఁడు, మృతజీవుఁడు, జీవన్ముక్తుఁడు,జీవ న్మృతుఁడు ఇత్యాది.)

పరేద్యవి. సం అవ్య మఱునాటికి పేరు

పరేష్టుక. సం వి.అ స్త్రీ. పెక్కు ఈఁత లీనిన యావు, బహుసూత చూ, సౌరభేయి (ధేనువు). [తుఁడు

పరైధికుఁడు సం వి అ పుం· చూ, పరజా

పరోక్షము సం. విణ ఇంద్రియగోచరముకానిది.

పరోఢ. సం. వి. అ. స్త్రీ. పరకీయాభేదము (ఒకనిఁబెండ్లాడినది)

పరోపకారార్థమిదంశరీరమ్. లో ఈశరీరము పరులకుపకారము చేయుటకొఱకు." అరయ బరోపకారార్థ మిదంశరీరమ్మ'ను వాక్యసా రము గ్రహించి." (కుచేలోపాఖ్యానము)

పరోయుతులు. సం. విణ. పదివేలకంటె నధిక మైన సంఖ్యగలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పరోష్ణి. సం. వి. ఈ.స్త్రీ· చూ, తైలపాయిక (తైలపాయికదగ్గఱ పరోష్ణిచేర్చిచేదువుము)

పర్కటి. సం. వి. ఈ స్త్రీ.న.పుం. 1.జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 2. పోఁకమ్రాను లోనగు వాని క్రొత్తపండు చూ, స్రింపి. 1

పర్జని. సం. వి. ఈ స్త్రీ. పచంపచ, మ్రాని పసుపు*: చూ, హరిద్రువు.

పర్జన్యన్యాయము. పా. మేఘునివలన చేవిటినేల ను మంచినేలనుగూడ వానకురియును. మంచి నేలను గురిసినది యుపయోగించును చేవి టినేలను గురిసినది వ్యర్థమగుననురీతి.

పర్జన్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము చూ, స్తనితము, 2. ఉఱిమెడు మేఘము· చూ, మేఘము. 1.

పర్జన్యుఁడు సం. వి అ పుం 1 వర్షాధిదేవ త. ఇంద్రుఁడు చూ, సహస్రాక్షుఁడు;అం. 2 చూ, ఆదిత్యులు [సహము.

పర్ణభోజనము సం వి అ న చూ, పరిక్రము

పర్ణము సం వి అ. న 1 (వృక్షమున నిండి యుండునది)· (చూ, ఆకు) అరరము, ఉట ము, కచపము, కవచము, ఛదనము-ఛదము, దళము, పత్రము, పర్ణము, పలాశము. (తె. ప).—ఆకు, గాదము; తద్వి.— ౧ ఎండిన ఆకునకు.—(తె).— ఎండాకు, కారాకు, చొక్కాకు, చోరుగు-చోరువు, సారుగాకు;౨.గంజోయిఆకునకు —(తె) — పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి;3.చివికినఆకునకు.- చీకాకు,ర పండిన ఆకునకు.—(తె).—కా రాకు,పండుటాకు-పండాకు, ౫. పూజావిశే షమునకు —(తె).—పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి (మిగత విశేషాదులకు " చూ,సారుగాకు"); పుం. 2: చూ, పొదుగు *

పర్ణశాకము. సం. వి. అ. న. ఆకుకూర.

పర్ణశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకుటిల్లు. చూ, సదనము 1 [ఆకుబట్ట

పర్ణస్తబకము. సం. వి. అ. పుం. ఆకుమేట్ట,

పర్ణాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 గగ్గెర* చూ, సుగంధికము; 2 నల్లగగ్గెర* చూ, సుగంధికము.

పర్ణాశము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, పడ్గ్రింధ*

పర్నగాపాబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కలులలో నొక తెగవారు (శుక్లయజుర్వేదము, మాధ్యందినశాఖ) చూ, బ్రాహ్మణులు.

పర్పటము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పాపట 2.

పర్పటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, కృష్ణ 14.

పర్పరము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పర్పటము 1

పర్పరీకము. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని చూ, వహ్ని 1

పర్యా[illegible]ము [illegible] చూ, [illegible]ము. 1

పర్యాణము. [illegible] చూ, జీను.

పర్యంకము. సం. వి. అ. పుం. 1 పరియంకము మంచము చూ, మంచము; 2 చూ, పర్యస్తిక

పర్యంతము. సం. వి. అ. పుం. [illegible] చూ, [illegible] [illegible]

పర్యంతార్థకములు. అం. "దాక, దాకా, వఱకు"

పర్యటనము. [illegible] భిక్షా[illegible] [illegible] చూ, [illegible] 1

పర్యటించు [illegible] చూ, [illegible]చు

పర్యయము. [illegible] క్రమాతిక్రమము చూ, వ్యత్యయము.

పర్యవసానము. సం. వి. అ. న. ముగియుట చూ, సమాప్తి. 1 [సమాప్తము

పర్యవసితము. సం. [illegible] ముగిసిన చూ, [illegible]

పర్యవస్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. [illegible]చేయుట చూ, విరోధము. 1.

పర్యస్తము. సం. విశే. 1 పడినది; 2 కొట్టఁబడినది చూ, పరిహతము. 1 [యోగపట్టె.

పర్యస్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పర్యంకము చూ,

పర్యాప్తము. వి. అ. క్రి. (తె. ప.) —ఆడు, ఉడుగు, [illegible]పు, కలుగు-కల్గు-కలుగ్, నేయు చే-నేర్పు

పర్యాప్తము. సం. వి. అ. న. 1 యథేష్టము: చూ, స్వేచ్ఛ, 2 తృప్తి చూ, సాహిత్యము; 3. చూ, శక్తి 1, 4 నివారణము చూ, వారణము. 1.

పర్యాప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1 చూ, పర్యాప్తము 2, 2 చూ, పరిత్రాణము 3.

పర్యాయము. సం. వి. అ. పుం. 1 అవసరము: చూ, సమయము. 1, 2 క్రమము చూ, విధము 1, 3 పోలిక. చూ, సమానము 2; అం 4 ఒకానొకయర్థాలంకారము (ఒకవస్తువున కనేకసంక్రియములఁ జెప్పుట. ఉదా— "కామిముఖపద్మ తమ్మివిడిచి చంద్రుం బొందె") చూ, అలంకారము. 3

పర్యాయోక్తి. అం. (పర్యాయోక్తము) ఒకానొకయర్థాలంకారము (చేయవలసిన పనిని భంగ్యంతరముచేఁ బల్కుట ఉదా—"సముద్రపానము చేసిన మునికివందనము"). చూ, అలంకారము. 3.

పర్యాలోచనము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగా ఆలోచించుట చూ, యోచన

పర్యాలోచించు. సం. [illegible] క్రి. చక్కఁగా ఆలోచించు చూ, విమర్శించు [బాకీ [illegible]

పర్యు[illegible]ము. సం. [illegible] [illegible] చూ,

పర్యుషితము. సం. విశే. చూ, పిష్టము.

పర్యు[illegible]ము. సం. [illegible] పుం. [illegible]యుట: చూ, [illegible]

పర్యు[illegible]ము. [illegible] న. 1 చే[illegible] చూ, [illegible]ము (1), వి. 2 [illegible] చేఁబడినది చూ, వ్యూఢము. 2

పర్యదస్తము. సం. విణ. తోఁ్రియఁబడినది: చూ, విద్ధము. [చూ, విద్ధము.

పర్యదాసము. సం. వి. అ. పుం. తోఁ్రియుట:

పర్యదాసించే. సం. స. క్రి. తోఁ్రియు: చూ, రాకొట్టు.

పర్యషితము. సం. వి. అ. న. 1. చేలిది: చూ, పాదము (1); విణ. 2. బహుకాలము ఉంచేఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2

పర్యేషణ. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, పరీష్టి. 1.

పర్వతమార్గము. సం. వి. అ. పుం. కొండమీఁది దారి: చూ, మార్గము. 1

పర్వతము. సం. వి. అ. పుం. (సంధులుగలిగినది): అగమము, అగము, అచలము, అద్రి, అబ్దము, అర్బుదము, అవి, అహార్యము, ఋ, ఞా, కందరాకరము, కటకి, కలింగము, కాలంజరము, కుంజము, కుండము, కుకీలము, కుట్టారము, కుట్టీరము, కుఠి, కుత్కీలము, కుధరము, కుధ్రము, కుశిలము, కుశేశయము, కేదారము, క్షితిధరము, క్ష్మాభృత్తు, గంగాధరము, గిరి, గోత్రము, గోమేధము, గోవిందము, గ్రావము, ఘనాఘనము, చికురము, జీమూతకుటము, జీమూతము, జీమూలము, తుంగము, న, దంతి, ధరణి, ధరణీధరము, ధరము, ధరాధరము, ధాతుభృత్తు, నగము, నాకువు, నాగము, నిర్ఝరి, పత్రి, పృథుశేఖరము, భూభృత్తు, మహీధ్రము, మహేంద్రము, వరాహము, వలాహకము, వ్యంగకము, శిఖరి, శిలోచ్చయము, శృంగి, శైలము, సానుమంతము, స్థావరము, స్థిరము, (తె. ప).—కరువ, కొండ, గట్టు, గుండు, గుట్ట, గుబ్బలి, చేట్టు, తిప్ప, పేలతాలుపు, పుడమితాలుపు,మల, మెట్ట- మెట్టు;తద్విశేషములు.-౧.అంజనపర్వతమునకు.—అంజనాచలము,నీలము.(తె.ప)..కప్పుమల, కాటుకకొండ, కాటుకగుబ్బలి; ౨. అస్తాద్రికి.— అబ్దము, అర్బుదము, అస్తము, అస్తాచలము, అస్తాద్రి, కనకాచలము, కనకాద్రి, చరమక్ష్మాభృత్తు. (తె. ప).— క్రుంకుకొండ, క్రుంకుడుగట్టు, క్రుంకుమల, క్రుంకుమెట్ట, పడమటికొండ; 3. ఉదయాద్రికి.— ఉదయము, ఉదయాద్రి, ఖగాసనము, పూర్వపర్వతము. (తె. ప).— తూరుపుఁగొండ, తొలుగట్టు, పుట్టుగట్టు, పొడుపుఁగొండ, మునుగట్టు;* ౪. ఋక్షమనుకొండకు.— ఋక్షపర్వతము, ఋక్షము; ౫. ఓఢ్రదేశస్థపర్వతవిశేషమునకు - కిష్కింధము-కిష్కింధ్య; ౬. కవ్వపుఁగొండకు.—ఇంద్రకీలము, మందరము, మంథాద్రి. (తె. ప).—కవ్వంపుమల, కవ్వపుఁగొండ, కవ్వపుమల, తరిగట్టు, తరిగొండ; ౭. కుల (ప్రధాన) పర్వతములు.—మహేంద్రము, మలయము, సహ్యము, శక్తిమంతము, గంధమాదనము, వింధ్య, పారియాత్రము (7) (చూ, 892 పారట); ౮. కృతకాద్రికి.— కృతకాద్రి, క్రీడాస్థానము. (తె. ప).— ఆటతిప్ప, ఆటపట్టు, చేఁతగట్టు; ౯. కైలాసపర్వతమునకు.— అపరావృత్తినిలయము, అష్టాపదము, కర్పూరవేదిక, కుబేరాచలము- కుబేరాచలము, కేలాసము-కైలాసము, గణపర్వతము, గౌతమీద్వారము, రజతప్రస్థము, రజతాద్రి, శివాద్రి. (తె. ప) —తెల్లగుబ్బలి, మడికానుమలగట్టు, ముక్కంటిమల, ముక్కంటియిల్లు, విసపుమేఁతరిబలుటెంకి, వెండికొండ, వెండిగుండు, వెండిమించుకొండ, వలిగొండ, వలితిప్ప; ౧౦. కొండగుహకు.—(చూ, రంధ్రము.1.); ౧౧. కొండచేతియకు—అగము,తటము, ప్రపాతము, భృగువు. (తె. ప.)—కొండచేతియ, కొండపడుము, గుబ్బపేట, చేతి-చేతియ, చోఁబుపు, పడుకు-పడుగు-పణుగు; ౧౨. కొండ

నడుమునకు.—దంతము; ౧౩. కొండమీఁద సమమైనచోటునకు.—ప్రస్థము, స్నువు (తె ప)—దెప్ప, నెత్తము, పాళి; ౧౪. క్రౌంచాద్రికి —క్రౌంచము-క్రౌంచము (తె ప)-కొంచె, ౧౫. చక్రవాళపర్వతమునకు.—చక్రవాళము. (తె ప).— కడపటిమల, చుట్టుగొండ, బయిపుగుబ్బలి, మేరగట్టు, సుడిగట్టు, ౧౬. చిత్రకూటాద్రికి.—గుణేశ్వరము, చిత్రకూటము, ౧౭ చిన్నచిన్న రాళ్ళగుట్టకు — (తె ప) — దిమ్మె, ౧౮. త్రికూటాద్రికి —త్రికకుత్తు, త్రికూటము; ౧౯. ద్రోణాద్రికి —ద్రోణము, ఓషధీశము, ౨౦. ప్రతిధ్వనించే కొండకు — (తె. ప) —పలుకుఁడుబండ, ౨౧ మలయాద్రికి —ఆషాఢము, గిరిసారము, చందనాచలము, మలయము (తె ప)-గంధపుఁగొండ, ౨౨ మేరుపర్వతమునకు —ఉరు, కనకాచలము, కనకాద్రి, కర్ణికాచలము, కల్యాణగోత్రము, కాంచనగిరి, చామీకరము, జ, మేరువు, శక్రక్రీడాచలము, సుమేరువు, హేమాద్రి (తె ప) -జేజేగట్టు-జేజేలగట్టు, నెలదాలిసింగిణి, పొంగట్టు, బంగరుకొండ-బంగారుకొండ, వేలుపుమల-వేల్పుమల, వేలుపులయిల్లు, వేవన్నెల పసిఁడిగట్టు; ౨౩ మైనాకపర్వతమునకు.— క్రౌంచానుజము, మైనాకము. (తె. ప).— గట్టుపట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రాచూలి; ౨౪ రైవతపర్వతమునకు —కృష్ణాచలము, రైవతము; ౨౫. వర్షపర్వతములు.—చైత్రము, హిమవంతము, హేమకూటము, నిషధము, మేరువు, శర్ణి, శృంగి, (7) ౨౬. ఋషభపర్వతమునకు.- ఋషభము, విష్ణుక్షేత్రము, వృషభము, వేంకటాచలము. (తె. ప) -తిరుపతి, తిరుమల; ౨౭ హిమాద్రికి -అద్రిరాజు, ఉమాపిత, ...ారము, గోవిందుఁడు, నగపతి, నగాధిపుఁడు, నారాయణుఁడు, మేనాధవము, హిమధాతువు, హిమవంతము, హిమాచలము, హిమాద్రి, హిమాలయము.(తె. ప).-కొండఱేఁడు, గట్టులఱేఁడు, గట్లరొకిమీఁడు, గుబ్బలిదొర, చలిఁగొండ, చలువగట్టు, చలువలమల, చల్లనిజలిదిబ్బ, తొడుకుసాహిణిమామ, దుగ్గతండ్రి, దుగ్గికన్నయ్య, పులుచోలితాత, బేసికంటిమామ, మంచుగుబ్బలి, మంచుఁగొండ, మంచుటిలఁదాల్పు, వెల్లికానుపుతాత, వడఁకుగుబ్బలి, వడఁకుఁగొండ, వలిమల, ౨౮ పర్వతవిశేషములు.- అయోముఖము; ఋష్యమూకము, కకుభము, కగోత్రులు(సముద్రము నందలి కొండలు); కళిందము, కాలాంజనము; కులాచలము, కూపిక (నీటినడిమికొండ); కూలకము (కృమిపర్వతము); కేదారము,(తె. ప) —కొండకోట (వరణాకారమైనకొండ); కోలాహలము, గులూచి-గుళూచి(పర్వతప్రాంతము); గోమంతము; గోవర్ధనము, ధారమల; (తె ప) —నడఁగొండ(జంగమపర్వతము), పరాగము, వింధ్యము; ౨౯ శిలకు.—(చూ, రాయి),(మిగతవానికి " చూ, హిమాలయము. ")

పర్వేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవఋషి· చూ, సన్యాసి. [శుధ్రము. 1.

పర్వతోద్భూతము. సం వి అ.న. బేగడ·చూ,

పర్వము సం. వి. న. పుం 1. గనుపు· చూ, బొడిపి, 2 దర్శప్రతిపత్సంధి చూ, పున్నమ; 3 =పబ్బము-ప్రబ్బము-పరువము, పండుగ చూ, సంబరము; 4. విషువదాది:చూ, విషువత్తు; 5 చూ, సమూహము; 6 చూ, శంసనము; 7 లక్షణాంతరము; 8. గ్రంథసంధి. చూ, సంపుటము (సర్గము).

పర్వములు అం. 1. కృష్ణపక్షాష్టమి, కృష్ణపక్షచతుర్దశి, కుహువు (అమవస), పూర్ణిమ (పున్నమ), రవిసంక్రాంతి (5): చూ, పం

-చకము; 2. భారతపర్వములు.—ఆది, సభా, ఆర, విరా, ఉద్యో, భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ, శాంతి, అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములు (18).

పర్వారికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, వహ్ని.1.

పర్వారీణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకులయీనె చూ, పారక; 2. జాజెమాడెడు కంబళి చూ, వ్యవహారము. 4. (రల్లకము); 3 గను పు. చూ, బుడిపి; 4· చూ, వసరు 2.

పర్వసంధి. సం. వి. ఇ. పుం. పున్నమకును పాడ్యమికిని, అమావాస్యకును పాడ్యమికిని మధ్యకాలము: చూ, పున్నమ.

పర్వా. వా. వి. 1. గుటి: చూ, లక్ష్యము. 1, 2: చూ, రూ-పరవా. 2; 3· చూ, వెఱపు “ నీకుపర్వాలేదు.”

పర్వు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పరుగు. 2; 2· చూ, రూ-పరువు (1), అ. క్రి 3. రూ-పరవు: చూ, వ్యాపించు [చూ, శల్యము.1.

పర్శుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రక్కయెముక·

పఱ. దే. వి. 1. రూ-పఱ్ఱ ఉప్పుపండెడు బయలు: చూ, భూమి 1, 2 రూ-పఱ్ఱ బయలు. చూ, భూమి.1, 3. రూ-పఱ్ఱ. సున్నము లోనగువానిఁ గాలిచెడుమావది శేషము; 4· చూ, సమూహము; వై. విశ. 5. =పరః. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 6. మిక్కిలి భో. 5, అ. 289· చూ, హెచ్చు.1; 7. =పృథు. గొప్పది. భార. విరా. 4, అ. 86: చూ, విపులము. [ఉ.7, అ 84

పఱఁగు. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు. హరి.

పఱగడ. వై. వి. 1.=పరిపర. (రూ-పరగడ-పరపడ-పఱగడము) ఇతరస్థలము. ఉ. హరి. 4, అ. 48: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పార్శ్వము. 3. రామా. 7, అ. 249.

పఱగడము. వై. వి.=—వై.—

పఱగు. వై. అ. క్రి.=ప్రసర-ప్రయుజ్: చూ, వ్యాపించు.

పఱచినపాటు వా. వి. పొందించిన దుర్గవస్థ.

పఱచు. దే. అ. క్రి 1. పాఱు. భార. ఆది. 2, అ 67· చూ, వ్యాపించు; 2. వలపఱచు: ఒగ్గు, ఒడ్డు; వై ప్రే (రూ-పఱుచు-పఱు పు) 3 పడఁజేయు. కళా. 7, అ. 225; 4. దుష్పటిఁగొనగువానిపఱచు; 5. పాటు పడఁజేయు. భార. ఉద్యో. 1, అ. 245.

పఱచేట వా వి చూ, తోలుట.

పఱత. దే వి (రూ-పఱతి-పఱద-పఱవ-పఱ్ఱ, వరద-పఱద.) ప్రవాహము చూ, వెల్లువ.

పఱతి. దే. వి.—పై —

పఱతెంచు. దే. అ. క్రి (పఱచు + తెంచు). పాటివచ్చు. భార. ఆది. 5, అ. 255.

పఱద. దే వి: చూ, రూ-పఱత.

పఱపఱ దే.వి. చించుట నములుటలోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము· చూ, హూహూ.

పఱపు. దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య 1; 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము 3; 3. విరివి. కళా. 2, అ 133. చూ, విస్తారము. 1; విశ 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; దే. ప్రే. 5. పోఁగొట్టు. భార. విరా. 4, అ. 201: చూ, భంగించు; 6. తోలు: చూ, వెలుచు; 7: చూ, ప్రయోగించు; 8: చూ, ప్రాయు. నిర్వ. 6, అ. 128.

పఱవ. దే. వి: చూ, రూ-పఱత. [బరువు.

పటి. దే. వి. 1, రీతి: చూ, విధము. 1; 2. కాఁడి

పటిక. దే. వి. 1 ఒకానొకకాయి: చూ, కాయి; 2. ఒకగకముపక్షి: చూ, పక్షి.

పటిగ. దే. వి: చూ, రూ-పరిగె 4. [పక్షి.

పటిగపిట్ట. ద్వ. వి. పటిగయంతటిచిన్నపిట్ట చూ,

పటిగబ్రతుకు. ద్వ.వి: చూ, రూ-పరిగెబ్రదుకు.

పటిగరి. దే. విశ. (పరిగ + అరి) పటిగయేఱు వాఁడు: పటిగవాఁడు.

పటిగవాఁడు. దే విశ. చూ, పటిగరి. [సడప్పు.

పటిగొను. దే. స. క్రి. అపహరించే: చూ,

పటిపటి. దే విశ. పీడనము. హరి. ఉ. 8, అ. 6, హరి. ఉ. 8, అ. 48 చూ, సమ్మర్దము.

పటియ దే వి రూ-పట్టియ చూ, శకలము 4.

పటియవాయు. దే. అ. క్రి. 1. చీలు చూ, విదారించే, క్రి. 2. పటియవాపు. భార విరా 1, అ. 77

పటిపోవు దే. అ క్రి 1 చొఱబోవు. ఉ, హరి. 8, అ. 44 చూ, ముచ్చిపోవు; 2. నశించే చూ, సమయు. 4

పటుగు. దే వి చూ, రూ-పరుగు.

పటుచే దే క్రి చూ, రూ-పఱచే 3-4-5 (పడఁజేయుటకు — భాగ. 6, స్కం. 370)

పటుపు దే వి 1. పడక చూ, శయ్య 1. క్రి. 2 చూ, రూ-పఱచే 3-4-5.

పటె వా. వి. 1 చూ, రూ-పటియ; 2. గర్తము చూ, రంధ్రము. 1

పట్టి దే. వి 1 చూ, ముడ్డి సాంబ మాన 19, 2 చూ, రూ-పటి 1-2-3. [ము.1

పట్టిఉప్పు వా. వి. ఊషంజరము. చూ, లవణ

పట్టిపంట. వా. వి. పట్టినేలయందుపండినపంట.

పట్టియ. దే. వి: చూ, రూ-పటియ.

పట్టు. దే. వి. చినుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహా.

పట్టె దే వి. 1. చూ, రూ-పట్టియ; వా. 2. చూ, రూ-పట్టి. 1 [మత్స్యము. 1.

పట్టెమీను దే. వి పెనుచారచేఁప చూ,

పలంకష. సం. వి అ స్త్రీ. 1. పల్లేరు*: చూ, స్వాదుకంటకము 1; 2 గుగ్గిలము*: చూ, మహిషాక్షి, 3 చూ, మోదుగు*; 4. రాస్న*: చూ, సన్నరాష్ట్రము; 5. బోడతరము*. హాపుష. [కులకోఁడు.

పలంకషుఁడు. సం. విశ. నైరృతి; చూ, పోఁ

పలంగు. వై. వి.=పర్యంక: చూ, శయ్య. 1.

పలండువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పలాండువు.*

పలఁకు. దే. అ క్రి పండు చూ, ఫలించే(అప్ర)

పలక వై. వి 1 =ఫలకమ్. వ్రాయఁదగినసాధనము: (సం. వ).—ఖమ్, ఫలకము; 2 =ఫలకమ్. కేడెము: చూ, హాగిగ; 3 =ఫలకమ్. జోదమాడెడుబల్ల చూ, శారిఫలము; 4. తలుపులోనగువాని కుపయోగించెడు మ్రాని చెక్క. చూ, శకలము 4; 5. బల్ల, మేజా, కూర్చుండుటకై కాళ్ళమర్చిన గొత్తుపలక: చూ, పీఁట; 6 సాలెవాఁడు నేఁతసరిచేయుటకై దుసాధనము చూ, మగ్గము; 7 =ఫలకమ్. నుదురు చూ, లలాటము.

పలకపుల్ల!. వా. వి బలపము. చూ, లేఖని.

పలకము. వై వి 1 =పల్యంక కుక్క, చిన్న మంచేము చూ, మంచేము; 2. ఒకానొక గుఱ్ఱము (నిలువుముడి యగ్రభాగముగలది) చూ, హయము.

పలకసరి. వై. వి స్త్రీపురుషుల కంఠాభరణము: చూ, భూషణము 2

పలగండఁడు. సం. వి. అ. పుం. సున్నముపూఁతపూయువాఁడు, లేపకుఁడు: చూ, సూనరి.

పలఘ్నము. సం. వి. అ. పుం. గుర్రిడ్డికామంచి*: చూ, తృణము. 1.

పలచే. వా. విశ: చూ, రూ-పలుచే.

పలచేన. వా. వి: చూ, రూ-పలుచేన.

పలచేము. దే. వి: చూ, పంగము. నిర్వ. 1, అ. 33. [అ. 18. (చూ, నాడులు.1.)

పలనాడు. దే. వి. రూ-పల్నాడు ప్రభా. 1,

పలపల. దే. వి. 1. తోఁరఁగుట యందగునసుకరణము. ఉ, రా. 5, అ. 308 చూ, హాహా; 2. వేగుటయందగు ననుకరణము. కాశీ. 5, అ. 144: చూ, హాహా; విశ. 8. విర

శము. పాండు. 2, ఆ. 48: చూ, పలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సారవు.

పలపలన. దే. వి. 1. వైరళ్యము: చూ, పలితి. 1, 2. కార్శ్యము: చూ, సాటసాట; విశ. 3. విరళము: చూ, పలితి 1; 4. కృశము: చూ, సారవు.

పలపైతృకము పా. శ్రాద్ధమున మాంసము నుప యోగించే పూర్వకాలపుకర్మ.

పలము. సం. వి. అ. న. 1. నిష్కము. నాలుగు కర్షములయెత్తు. (వెండిపలము=ఇరువు; బంగారుపలము=కురుబిస్తము) తద్వి.—(సంప) —అక్షము, అర్ధపలము, కర్షము (తెప.)—అరపలము, 2 మూఁడుతులములు (లేక)1/8 శేరు. చూ, శతమానము. 1; 3 రూ—పలలము- పాలలము.=పొలను: చూ, మాంసము; వై. వి. (1).=ఫల. మిగులు చూ, లాభము 1

పలలము సం. వి. అ. న. 1 =పొలను: చూ, పలము 3; 2. బురద: చూ, కాదము. 2; 3. నూవుపిండి: చూ, సాదము. (1).

పలలుఁడు. సం. వి. అ పుం. రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [శాఖ. 1

పలవ దే. వి. రెండుకొమ్మల మొదలు: చూ,

పలవకొమ్మ. వా. వి. పంగ- ప్రగ్గ, పాయగొమ్మ, ఎడముగా చీఁచినశాఖ. చూ, శాఖ.1.

పలవరము. వై. వి.=ప్రలాపము. స్వప్నభాషణము (రూ-పలువరము- పలవరింత- పలువరింత- పలవరింపు- పలువరింపు- పల్లఱపు): చూ, శబ్దము. 2.

పలవరించే. వై. అ. క్రి.=ప్రలాప. ప్రలాపించే (రూ-పలవించే-పలవు-పలుము- పల్వరించే)ఉ,హరి.5,ఆ 282: చూ, రొల్లు. 2.

పలవరింత. వై. వి.=ప్రలాప. 1. పలవరించుట: చూ, రూ-పలవరము; 2. వ్యర్థోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

పలవరింపు. వై. వి.=ప్రలాప: చూ,రూ-పలవరము. ఆం. భా. ప్ర 116.

పలవించే. వై. అ క్రి.=ప్రలాపించే: చూ, రూ-పలవరించే వై. 6, ఆ. 76.

పలాండువు. సం. వి. ఉ.పుం రూ. పలండువు. నీరుల్లి* (ఇందుల భేదములు.—ఎఱ్ఱనీరుల్లి, తెల్లనీరుల్లి, పచ్చనీరుల్లి): చూ, సుకందకము. 1. (ఇది ఎఱ్ఱనీరుల్లి)

పలాములు. వా వి. బ.నాశనము: చూ, సంస్థ 3.

పలాములుచేయుట. వా. స. క్రి. 1 పాడుచేయుట; 2. దోఁపిడిచేయుట.

పలాయనము సం. వి అ. న. పాఱిపోవుట: చూ, సంద్రావము. [గ్రిగ్గులుకాఁడు.

పలాయితుఁడు సం విశ. పాఱిపోయినవాఁడు:

పలాలము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=పొల్లు- పొల్లు. చూ, నిష్ఫలము; 2. కిడ్మి, మోడు: చూ, తృణము. 1. (తృణము 1 అను వర్గమందు ‘ఝలాలము’ అను పదము “పలాలము” అని చేదువవలెను)

పలాశము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము 1; పుం. 2 ఆకుపచ్చ: చూ, వర్ణము. 6; 3 గంట్లకచోరము*: చూ, షడ్గ్రంథ; 4: చూ, మోదుగు*; విశ. 5. ఆకుపచ్చైనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పలాశి. సం. వి. న. పుం. 1 చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2 కోరింద*: చూ, ముచపత్రి; 3. జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 4: చూ, పలాశము. 3*; 5: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పలాశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పలాశి 5.

పలాస్త్రి. వా. వి. వ్రణములకంటించే పలాముపట్టి: రూ-పాలాస్త్రి.

పలిక్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముదిసినయాఁడుది, వృద్ధ. చూ, స్త్రీ; 2 తొలిచూలియావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పలితము. సం. వి. అ. న. 1: నర-నరవు-నరుపు-

పెరుపు.(సం. ప).-పాకము;2.నరపెండ్రుకి: చూ, నర. 2; 3 బురద: చూ, కాదము. 2, 4: చూ, జాపువ్వు

పలియ. వై. వి.=పల్లి. రూ-పల్లె. చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పలు దే. వి. రూ-పల్లు. 1. దంతము భాగ 9, స్కం 196· చూ, రూ-పల్లు 1, 2. అనేకము: చూ, విస్తారము. 1, అవ్య 3 నానార్థకము. అం, భా. తృ. 68.

పలుఁగు వై వి.=స్ఫటికము. ఉ. హరి. 2, అ 172, భార. సభా 1, అ. 12: చూ, పటికము.

పలుక. వై వి. 1. తెల్లన. హరి ఉ. 3, అ 43: చూ, వర్ణము. 6; 2 =పలక. డాలు చూ, హరిగ [బు వా. 2, అ. 59

పలుకఁబాఱు. ద్వ. అ. క్రి చూ, పెల్లఁబా

పలుకన. వై. వి· చూ, రూ-పలుక. (విశేషణ మగుచో —విక్రి 2, అ. 155.)

పలుకప్పు. వా. వి. రూ-పల్కప్పు. పెదవి. చూ, వాతెఱ.

పలుకమి. వా. వి: చూ, మానము.

పలుకరించే దే. స క్రి. రూ-పల్కరించే. 1.మాటాడు: చూ, పచించే; 2. పిలిచిమాటాడు.చూ, పచించే, 3. నిద్దుర లేపిమాటాడు: చూ, పచించే, అం. పే్రి. 4. మాటాడించే· చూ, పచించే; స. క్రి. 5 చూ, హెచ్చరించే

పలుకరింత. దే. వి. (రూ-పల్కరింత— పలుక రింపు) 1. మాటాడుట: చూ, శబ్దము. 2; 2· చూ, హెచ్చరిక.

పలుకరింపు. దే. వి.—పై—

పలుకసరి. వా. వి: చూ, రూ-పలకసరి.

పలుకు. దే. వి. రూ-పల్కు. 1. తునుక. యు. 1, అ. 97: చూ, శకలము. 4; 2. మాట. చూ, శబ్దము. 2; 3. వచనము:చూ, శబ్దము. 2; 4. చేదువు: చూ, విద్య; 5. విండ. భార. ఉద్యో. 2, అ. 286 చూ, పెగ్గింపు: 6. మ ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 7. విత్తులోపలి భాగము: చూ, బద్ద. 1; 8 వీణాదిస్వరము; చూ, స్వరము. 2; స. క్రి. 9. అను. భార. ఆర. 7, అ. 309: చూ, పచించే; 10. విం డించే చూ, పెగ్గించే; అ క్రి. 11 మాటా డు: చూ, పచించే

పలుకుఁజెలి దే వి రూ-పల్కుఁజెలి. పసు. 1, అ. 3: చూ, సరస్వతి.

పలుకుఁదత్తడి. దే వి చిలుక: చూ, శుకము.

పలుకుఁదోడు. దే. విణ. మాటతోడు

పలుకుడుబండ వా. వి. ప్రతిధ్వనించేకొండ: చూ, పర్వతము.

పలుకుపల్లదనము అం· చూ, సప్తవ్యసనములు.

పలుకుబంగారము. జా. అపురూపము. "చిలు కా నీతో నైనను పలుకంగారాద పలుకు బంగారఁటవే." (విజ 2, అ. 181).

పలుకుబడి. దే. వి. రూ-పల్కుబడి. 1. ఉచ్చా రణము. చూ, శబ్దము. 2; 2. వచోనిబంధ నము చూ, రాజీ.

పలుకుటాయి. దే వి. ప్రతిధ్వనినిచ్చేశిల. రూ- పలుగుటాయి చూ, రాయి.

పలుకులపులుఁగు. వా వి. చూ, పలుకుఁదత్తడి.

పలుకులు. పా. దీనికిఉపమానములు.—కోకిల వాక్కులు, చిలుకవాక్కులు, చక్కెర, తేనె, కర్పూరము, అమృతము, మామిడి, పండు, చెఱకు. పెు. [బ్రహ్మ. 1.

పలుకుచెలఁదిమగఁడు. వా. వి. పలువ: చూ,

పలుకెంపు.దే.వి·రూ-పల్కెంపు:చూ,పలుగంటి.

పలుగంటి. వా. వి.(రూ-పలుగంటు-పల్గంటి- పల్గంటు, పలునొక్కు-పల్నొక్కు, పలు కెంపు-పల్కెంపు)దంతక్షతము: చూ, వాతె రకెంపు.

పలుగంటు. వా. వి.—పై—అం,భా. ద్వి.180.

పలుగఱ. ద్వ. వి పండ్లపొడి. పరిభా. 5, ఆ. 68: చూ, నురుము.

పలుగాఁడి. దే. వి. 1. పెండెము పసులకొడ్డి లోనగువానికి పెట్టెడుతలుపు. ఉ, హరి. 3, ఆ 34: చూ, వాకిలి; 2. బండిచరము. హరి పూ. 5, ఆ. 174 చూ, పరిము (2); విశే 3. పెక్కుగాఁడులుగలది.

పలుగాకి. దే. విశే దుష్టుఁడు హరిశ్చ 2, ఆ. 154 చూ, వ్యాధుఁడు 2

పలుగు దే వి 1. గుంటకగుజ్జెలకును, పాపటపు గుజ్జులకును తగిలించెడు దళమైన తగడు చూ, సరిగ, వా వి. 2 గడ్డపలుగు చూ, పలుగుగుంటక, వై. వి 3 = స్ఫటిక చూ, రాయి, 4 = ఫాల పశువు పలుపు చూ, సూత్రము. 1, దే. విశే. 5. చూ, పలుగాకి హరిశ్చ 2, ఆ. 154.

పలుగుండ్రు దే స. బ (రూ-పలువుండ్రు-పలుగురు-పలువురు- పల్వురు, పెక్కండ్రు-పెక్కండ్రురు-పెక్కురు) అనేకులు.

పలుగుగుంటక. దే వి చూ, పలుగు 2

పలుగుడు వా. వి. శరీరమును పగుల్చురోగము. చూ, విపాదిక.

పలుగుడుఁబాము. దే. వి కట్లెడ చూ, సర్పము

పలుగుఁటిట్ట ద్వ. వి. గుడ్లగూబ చూ, సకినం పుఁబులుఁగు.

పలుగురు. దే. స. బ చూ, రూ-పలుగుండ్రు

పలుగుటాయి వా. వి. చూ, రూ-పలుకుటాయి.

పలుగొమ్ముల మెకము. ద్వ వి ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పలుగొట్టు. దే. వి. పలుగులోని గాదము పెల్లగించుటకై పండ్లవలె మేకులమర్చిన పలక.

పలుచే. దే. విశే. రూ-పలచే. 1. దళసరికానిది; 2. పలితియైనది, పలితి: చూ, హీనము. 1; 3. చిక్కనకానిది: చూ, పలితి. 3, 4. చేలుకనైనది: చూ, లఘ్వి. 2; 5. సన్నమైనది: చూ, సైకము.

పలుచేన దే. వి. రూ-పలచేన. 1. సన్నఁదనము, సన్నన చూ, సూక్ష్మము. 4; 2. పలితితనము, తక్కువ చూ, పలితి. 1; 3. అనుకుఁదనము: చూ, పిదపిద 2; 4. చేలుకఁదనము. స్వా. 4, ఆ. 70 చూ, లాఘవము. 1, వా. 5. నీరు కలిసిన పాలు మజ్జిగ లోనగునవి తేటగా అగుట. ("పాలుపలుచేన, మజ్జిగపలుచేన" మొ) [ము.

పలుచేరిపప్పు వా. వి నూపఖిళము చూ, నూప

పలుదెర(ఱ) ద్వ వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.

పలుతోముట దే వి (సం. వ)-ఖస్, దంతధావనము.

పలుకొక్కు. దే వి రూ-పల్కొక్కు చూ, పలుగంటె. [తితి. 6.

పలుపట్టడ. దే. వి సంకరజాతిజనము. చూ, సం

పలుపు. వై. వి = ఫాల రూ-పలుగు. 1 పసుల మెడఁగట్టెడు తలుగు చూ, సూత్రము 1 (దేశ్య మని శ.ర); 2 గుజ్జుము మెడఁగట్టెడుత్రాడు. భార విరా. 5, ఆ 53 చూ, సూత్రము. 1.

పలుమరు. దే దరి. క్రి. విశే (పలు + మారు) (రూ-పలుమారు-పలుమఱు-పలుమాఱు-పల్మరు-పల్మారు-పల్మఱు-పల్మాఱు) మాటిమాటికి. రామా. 3, ఆ. 153 చూ, శశ్వత్తు.

పలుమఱు. దే. దరి. క్రి విశే.—పై—

పలుమాఱు దే. వరి. క్రి విశే.—పై—

పలుమారు. దే. దరి. క్రి విశే—పై—

పలుము. తై. వి.=ప్రలాప. 1. చూ, పలవరము; అ క్రి. 2 చూ, పలవరించే

పలుమేరు. దే. వి చూ, వృక్షము. స్వా. 4, ఆ. 37.

పలువ. ద్వ. విశే. (పలు + వా): చూ, పలుగాకి; 2 చూ, పలుము. 1; వా 3. బొంకు చూ, వితథము. [పలువితములు.

పలువగలు. వా. వి బ. ఉచ్చావచనములు:

పలువతిట్టు. వా. వి: చూ, పలువ. 3.

పలువరము. వై. వి.=పర్గిలాప: చూ, రూ-పలవరము.

పలువరింత. వై. వి.=——వై.——

పలువరింపు. వై. వి.=——వై.—— [క్షప్పు.

పలువలువ. దే. వి. రూ-పల్వల్వ: చూ, పలు

పలువితములు. వా. వి. బ: చూ, పలువగలు.

పలువిత్తు దే. విశ. పలువురకుఁబుట్టినవాఁడు: లంజెకొడుకు: చూ, నూఱుఁడు. 1.

పలువుండు్రి దే. స. బ: చూ,రూ-పలుగుండు్రి.

పలువురు. దే. స. బ.——వై.——

పలుసము. వై. విశ.=పరుష: చూ, రూ-పరుసము 2. హరిశ్చ. 5, ఆ, 111.

పల్కన. వై. వి: చూ, రూ-పలుకన (ఆమే్రిడితమందు పలుపల్కన.——య. 1, ఆ.129).

పల్కప్పు దే. వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.

పల్కరించే: చూ, రూ-పలుకరించే (మాటాడుటకు —భార. ఆది. 4, ఆ. 68; మాటాడించేటకు —స్వా. 4, ఆ. 41).

పల్కరింత. దే. వి: చూ, రూ-పలుకరింత.

పల్కు: చూ, రూ-పలుకు.

పల్కుఁజెలి. దే. వి: చూ,రూ-పలుకుఁజెలి.

పల్కుటల్లుమేటులు. వా. వి. బ. దేవతలు. సాంబ దేవ. 8· చూ, వేలుపు.

పల్కుడు. వా. వి. పల్లము. చూ, రంధ్రిము.1.

పల్కుబడి. దే. వి: చూ, రూ-పలుకుబడి.కళా. 3. ఆ. 163.

పల్కులచెలియత్త. వా. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.

పల్కెంపు. దే. వి: చూ, రూ-పలుకెంపు.

పల్గంటి. వా. వి: చూ, రూ-పలుగంటి.

పల్గంటు. వా. వి.——వై.—— [5, ఆ. 70.

పల్గాకి. దే. వి: చూ, రూ-పలుగాకి. రామా,

పల్నాడు. వా. వి: చూ, రూ-పలనాడు.

పల్నొక్కు. వా. వి· చూ, రూ-పలునొక్కు.

పల్పల: చూ, రూ-పలపల.

పల్పలన: చూ, ౼ -పలపలన. (విరళమునకు.—భాగ. 10, స్కం. పూ. 75).

పల్మరు. దే. ద్రి క్రి. విశ: చూ, రూ-పలుమరు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 124.

పల్మఱు.——వై.——

పల్మారు.——వై.——

పల్మాఱు.——వై.——

పల్యంకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పలంకము-పలంకు: చూ, మంచేము; 2. అరప: చూ, మంచె; 3. యతులులోనగువారి యానము: చూ, సవారి; 4: చూ, యోగపట్టె; 5.=పల్లకి-పాలకి. రూ-పల్యంకిక: చూ, సవారి. [చూ, పల్యంకము. 5.

పల్యంకిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =పల్లకి-పాలకి:

పల్యయణము సం. వి. అ. న.=పల్లాయనము-పల్లము. (రూ-పల్యయనము-పల్యాణము-పళ్యాణము) గుఱ్ఱపుజీను: చూ, హయము.

పల్యయనము. సం. వి. అ. న ——వై.——

పల్యాణము. సం. వి. అ. న. 1.——వై.——;2. పల్లన. ఏనుఁగుమీఁదియంబారి: చూ, హస్తి.

పల్ల. వై. విశ.=పాటల. 1. పాటలవర్ణముకలది: చూ, వర్ణము.-6; 2. కపిలవర్ణముకలది.కాశీ. 4, ఆ. 158: చూ, వర్ణము. 6; 3. అరుణవర్ణముకలది, పల్లకమ్మ: చూ, వర్ణము. 6.

పల్లకట్టు. ద్వం. విశ. పల్లవన్నె చూపట్టునది.

పల్లకమ్మ. వా. వి. 1. ఒకానొక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 8; 2: చూ, పల్ల. 3.

పల్లకి. వై. వి.=పల్యంకికా. రూ-పల్లకీ. ఉత్సవ విగ్రహములు వధూవరులు లోనగువారిని శుభదినములలో మనుష్యులు మోసికొనిపోయెడు వాహనము. శై. 2, ఆ. 103: చూ, సవారి.

పల్లకీ. వై. వి.=——వై.——కళా. 2, ఆ. 7.

పల్లగించే. వై.స.క్రి.=పల్యాణ:చూ,పల్లించే.

పల్లగేద వా. వి. తెల్లబఱ్ఱె: చూ, మహిషి.
పల్లట దే వి. రూ-పల్లటము. 1: చూ, లోలము; 2: చూ, వ్యత్యాసము: 3. చూ, సంభ్రమము [స్త్రీ. కష్టము: చూ, శోకము.
పల్లటము. దే. వి ___పై___; నై వి. 4 =పర్య
పల్లటి దే. వి. రూ-పల్లటీ- చేసల్లటీ- అంతర సల్లటీ 1 ప్లుతగతిభేదము: చూ, వాయము, 2. ఎగపు. చూ, సండీనము, నై వి 3 =పాటలాంమిరి ఒకానొకపావురము: చూ, సురటీ
పల్లటిలు. దే. అ. కిరి రూ-పల్లటిల్లు 1 చూ, సళించే. భార. ఆర 5, ఆ 394; నై అ కిరి. 2 =పర్యస్త తడఁబడు చూ, వ్యత్యస్తమగు (దేశ్యమని శ ర), 3 చూ, వెల్లఁబాఱు; 4 ఎఱ్ఱవాఱు; వా 5 చూ, శోకించే. [విరా 2, ఆ 135)
పల్లటిల్లు.___పై.___ (ఎఱ్ఱవాఱుటకు ___ భార
పల్లటీ: చూ, రూ-పల్లటి (పారావతవిశేషమునకు.___ సా 1, ఆ 117)
పల్లటీల్గొను దే. అ కిరి ఎగురు కళా 8, ఆ 98 చూ, లంఘించే. [ఆ 41
పల్లటీల్దాఁటు దే. అ. కిరి.___పై___కళా. 8,
పల్లటీల్వైచే దే. అ. కిరి ___పై.___
పల్లదము దే వి రూ-పల్లదము చూ, శబ్దము. 2.
పల్లన. నై. వి =పల్యాణ. (రూ-పల్లనము-పల్లము-పల్లాయనము) 1· చూ, పల్యయణము; 2. అంబారి. పా. 4, ఆ 111 చూ, పల్యాణము. 2 [5, ఆ 132.
పల్లనము నై. వి =పల్యాణ ___పై ___వికరి
పల్లపుఁబంట ద్వ. వి నీరాసరాను పండెడు పంట. చూ, వ్యవసాయము.
పల్లము. సం. వి అ. పుం 1. ధాన్యముపోసెడు పెద్దగరిసె: చూ, సదనము. 1 (పంటపాల), నై. వి. (1) =పల్వల.(రూ-పల్లు-పల్లుసు-పల్కుల్లు) గోయి: చూ, రంధ్రము. 1, (2).=పల్యాణమ్. కోగిరి. ప్యా. 4, ఆ. 28, కళా. 3, ఆ. 81; హరి. ఉ. 7, ఆ. 92 చూ, పల్లన. 1; (3).=ప్లవః. పల్లపునేల' చూ, భూమి. 1; విణ. (4) పల్లు (నేల)· చూ, భూమి 1.
పల్లఱపులు. ద్వ. వి బ. (పలు + అఱపులు) 1· చూ, పలవరము, 2 (పలుప + అఱపులు) ఆడరాని పెక్కు మాటలు. హరిశ్చ.4,ఆ 109.
పల్లవము సం. వి. అ పుం 1 చిగురు· చూ, కిసలయము, 2. చిగిరించిన కొమ్మ· చూ, శాఖ 1; 3. కోకచెఱఁగు చూ, మైజాఱు, 4 లత్తుకరంగు చూ, వర్ణము. 6, 5. శృంగారము. చూ, సౌందర్యము, 6. విరివి: చూ, విస్తారము 1, పుం. 7. వెనుకటిచరణములయందలి యర్థమునను సరించి సంగీతము మొదటచెప్పెడు వాక్యము· చూ, స్వరము. 2, అం. 8 చూ, నృత్తహస్తములు
పల్లవి అం ఒకరకమురాగము చూ, స్వరము 2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు)
పల్లవించే సం. అ కిరి (తె వ) ___ఇంకించే, ఇగిరించే-ఇగిరించే, ఇగురుకొను, ఇగురుచే-ఇగుర్చు- ఇగుర్చే, ఇగుర్కొత్తు, ఇవురు, ఇవురుచే-ఇవుర్చు - ఇవురుచే-ఇవుల్చు, చిగిరించే, చిగురుకొను, చిగురుచే-చిగుర్చు, చిగుర్కొత్తు, తలిరుచే-తలిర్చు, ననయు, మొగ్గతొడుగు.
పల్లవితము సం విణ 1 చిగిరించినది చూ, సంభూతము, 2 లత్తుకచే నెఱ్ఱనైనది చూ, వర్ణము. 6. 3 విరివియైనది చూ, విపులము.
పల్లవుఁడు సం వి. అ. పుం రూ-పల్లవికుఁడు చూ, విటుఁడు
పల్లా హిం వి. నూటయిరువది పణ్యాసేరుల మానము, పండుము (శ ర)
పల్లాయనంబువాఁడు. ద్వ విణ. రూ-పల్లాయన

మువాఁడు. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. భార ఉద్యో. 1, ఆ 94.

పల్లాయనమువాఁడు ద్వ. విశ.—పై.—

పల్లాయనము. వై. వి. 1. ఆప్తత: చూ, స్నేహము 1; 2=పల్యయన· చూ, పల్లన. 1

పల్లి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1=పల్లె-పల్లియ· చూ, సీమ 1 (దేశము); 2. గుడిసె. చూ, సదనము. 1; 3=బల్లి. గౌళి· చూ, బల్లి

పల్లించే వై స. క్రి పల్లముకట్టు. పా 4, ఆ. 66 పల్లగించే

పల్లిక వై. వి=బిలక. రూ-పల్లిక వెడల్పుగల చిన్నతట్ట చూ, స్యోనము [మత్స్యము 1

పల్లికతట్ట. వా. వి. ఒకానొక చేఁప. చూ,

పల్లియ వై. వి. 1=పల్లి: చూ,రూ-పల్లె 1. దే వి. 2: చూ, రూ-పల్లె. 2, 3 చూ, రూ-పల్లె 3

పల్లు. దే వి 1 రూ-పలు, అవుడు-ఔడు, కోఱ, పన్ను (సం ప) —ఖురువు, ఖాదనము, జంభము, దంతము, దశనము, ద్విజన్మము, ద్విజము, రదనము, రదను, వక్త్రఖురువు, వాసువు; తద్విశేషములు -౧ కోఱపల్లునకు.— రూ-పలు, కోఱ, దాడ, (సం ప).—దంష్ట్రి, దాడ; ౨. పందికోఱకు.—.కొమ్ము, కోఱ, పందికొమ్ము, పందికోఱ; 3 పాముకోఱకు -కోఱ (సం.ప)-ఆశి, ఆశీస్సు, దంష్ట్రి; ౪. ఏనుఁగుదంతమునకు —(చూ, హస్తి); (మిగతదానికి "చూ, వాసువు"); వై. వి 2.=ప్లవ నిమ్నము. చూ, రంధ్రము 1. [గ్రము. 1.

పల్లుడు. వై. విశ.=ప్లవ. పల్లము. చూ, రం

పల్లె. వై వి. యా_పల్లియ. 1.=పల్లి. చిన్నఊరు· చూ, సీమ 1 (దేశము); దే. వి. 2.రూ-పల్లియ. అగ్నికులక్షత్రియజాతి; 3 రూ-పల్లియ. చేదువులబడి: చూ, నూ_లు.

పల్లెకూటము. దే. వి: చూ, పల్లె. 3.

పల్లెటూరివాఁడు. వా. వి: గ్రామేయుఁడు, గ్రామ్యుఁడు. [బుట్టిన యాఁడుది.

పల్లెత. దే. వి అగ్నికులక్షత్రియ జాతియందుఁ

పల్లెమాట దే వి పల్లెటూరి పలుకు· చూ, శబ్దము 2. [స్వాదుకంటకము.

పల్లెరు. దే. వి. రూ-పల్లేరు=పలంకష*: చూ,

పల్లెరుపూవు. వా వి. (రూ-పల్లేరుఁబూవు). జెడయందును, చెవులయందును ధరించెడు ఆఁడుదానినగ: చూ, భూషణము. 2

పల్లెవాఁడు. వా. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁ బుట్టినవాఁడు (ఇతఁడు ఓడదాఁటించుచే సర్వవర్ణములను మోసెడు వృత్తిగలవాఁడు) చూ, సరంగు.

పల్లేరు దే వి చూ, రూ_పల్లెరు*

పల్లేరుఁగాయ. దే. వి: చూ, పల్లెరుపూవు.

పల్లొత్తు దే. వి చూ, పలుగంటి. పాండు. 3, ఆ. 10 [రించే రుక్మి. 3,ఆ. 96.

పల్వరించే వై అ. క్రి.= చూ, రూ-పలవ

పల్వలము. సం. వి. అ. న. పడియ· చూ, సరస్సు. 1. [బాల,కాం.185.

పల్వల్వ దే వి: చూ, రూ-పలువలువ. అచ్చ-

పల్వాలుగలదొర. వా. వి. సర్పరాజ్. వేం- ఆం. 102. చూ, సర్పము.

పవటిగుడ్డిగూబ. వా. వి: చూ, సకినంపుబులుఁగు పాంబ. తిర్య. 10.

పవడగీతి పా. ఇది ఆటవెలఁదివలె నడచుచు- ప్రతిపాదమునను రెండవయక్షరముప్రాసః చూ, వృత్తము. 1. [డము.

పవడము. వై. వి.=ప్రవాళ చూ, రూ-పగ

పవడించే దే. అ. క్రి. (రూ-పవళించే-పవ్వడించే-పవ్వళించే): చూ, శయనించే.

పవతుఁడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పగతుఁడు- పం. వేం. 4, ఆ. 181.

-పవనతనయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భీముఁడు. 1; 2. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

-పవనము. సం వి. అ.పుం. 1. అవము; 2. గాలి చూ, వాయువు; 3: రూ-పవము, నిష్పావము. (శే. వ).—ఎగరఁబోఁత, తూరుపెత్తు-తూర్పెత్తు. (చూ, స్తంబకరి)

-పవనాశనము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. [వాయువు.

పవమానుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ,

పవము. సం. వి. అ.పుం. చూ, రూ-పవనము.3.

పవర్గము. అం. "ప-ఫ-బ-భ-మ". చూ, కవర్గము.

పవలు. దే. వి: చూ, రూ-పగలు.

-పవళించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పవడించు.

పవళింత. దే. వి. పవళించుట: చూ, శయ్య. 1

పవళింపు. దే. వి.—పై.—

-పవాడము. వై. వి. 1. రూ-పావాడము. కోరిక నెఱవేఱనినాఁడు దేవునిఁజేయు నిందారోపణము; 2: చూ, బిరుదము. ఆం, భా. ద్వి. 183. [ము: చూ, బాణము. 1

-పవి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-భవి. వజ్రాయుధ

-పవిత్రకము. సం. వి. అ. న. 1. శణసూత్రము, జనపనారత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; పుం. 2: చూ, మేడి *; 3: చూ, రావి *.

-పవిత్రము. సం. వి. అ. న. 1. జందెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము, 2 దర్భ *: చూ, తృణము.1; 3. నీరు: చూ, సలిలము; 4. అవుపేఁడ: చూ, పిడక; 5 తామ్రము. చూ, లోహము. 1; విశే. 6. పరిశుద్ధమైనది: చూ, శుద్ధము. 3. [వాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

-పవిత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. శుచియైన

పవిది. వై. వి.=ప్రకృతి. చూ, రూ-పగిది.

-పవుఁజు. వై. వి. రూ-పౌఁజు 1 వరుస, బారు: చూ, శ్రేణి; 2. దండు: చూ, సేన 1; అం. 3. బలము, రాజ్యాంగములలో నొకటి. (చూ, అంగము. 9.)

పవుఁజోలకమ్మ. వా. వి. రూ-పౌఁజోలకమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

పవుఁజోలుతీరు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-పౌఁజోలు తీరు: చూ, పరిగొను.

పవుఁజోలుతీరుచు ద్వ. ప్రే. బారుతీర్చు (రూ-పవుఁజోలుతీర్చు - పౌఁజోతీరుచు - పౌఁజోతీర్చు-పౌఁజోలుతీరుచు - పౌఁజోలుతీర్చు - పవుఁజోలు సేయు - పౌఁజోలు సేయు-పౌఁజోసేయు, పౌఁజోలుతీరఁజేయు (అనికొందఱు)

పవులు దే. అ. క్రి. (రూ-పగులు-పాలు): చూ, విదారించు [త్రము. 6.

పవ్వ. వా. వి. తలముఖభాండము: చూ, పా

పవ్వడించు దే అ. క్రి. చూ, రూ-పవళించు.

పవ్వళించు. దే. అ. క్రి.—పై—

పవ్వళింపు. వా వి: చూ, రూ-పవళింత

పశుకంఠరవము. సం. వి. అ పుం ఆఱవు. చూ, స్వరము. 2.

పశుపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పశుపాదరోగము. సం. వి. అ. న. గొరిసెగాలి: చూ, పశురోగము.

పశుబ్రాహ్మణులు. అం "గమ్యాంగమ్యాంసజానాతి స్త్రియంరోఽశౌచనిర్గుణః। కృత్యాకృత్య పరిభ్రాంత సవిప్రః పశురుచ్యతే." (గమ్యాగమ్యములను కృత్యాకృత్యములను ఎఱుఁగక పరస్త్రీలోలులగువారు) చూ, బ్రాహ్మణులు. [మక్షిక.

పశుమక్షిక సం. వి అ. స్త్రీ. జోఱీఁగ: చూ,

పశుమార్గము. సం. వి. అ. పుం. దర్శిని: చూ, మార్గము. 1. (నక్షత్రమార్గమునియూవాడుక).

పశురోగములు. సం వి అ పుం. బ పసువులకు వచ్చెడు తెవుళ్లు. పాదరోగమునకు — అడప-అడుప, గాలికుంటు, గొరిసెగాలి, పుప్పు; నుఱికొన్ని రోగములు.—అదురుఁ

దిక్కు-అరవ్రుదిక్కు-అప్రుదిక్కు; ఉంగడ-ఉంగిడి, కడుపూద; కప్పనాను, కింక; గురుకు; మేసుక; దొమ్మ; వరి; నాలికచేలు ము (చూ, రోగము 1.)

పశువు సం. వి ఉ పుం 1.=పసులము-పనుగము-నాలుగుకాళ్ల గంతువు చూ, మృగము 1, 2 గొఱ్ఱె చూ, మేకము 1

పశ్చాత్ సం అవ్య 1 పడమటిదిక్కునందు వర్తించేను, 2 వెనుకదిక్కునందు వర్తించేను [11

పశ్చాత్తాపపడు ని అ క్రి చూ, మురికు

పశ్చాత్తాపము సం వి అ పుం చూ, విప్రతీసారము

పశ్చాద్భాగము సం వి అ పుం చూ, వెనుక 1

పశ్చిమము సం. విశ. 1 పడమటిది చూ, హరి 1, 2 వెనుకటిది చూ, వెనుక 1; 3 కడపటిది చూ, కొసి 2, అం 4 చూ, విలిప్రములు

పశ్చిమాముపద్రము అం చూ, సముద్రములు

పశ్యతోహరుడు సం క అ-పుం 1 కమసాలె చూ, స్వర్ణకారుడు, 2 చూచుచుండు పెనుదొంగిలించేవాడు చూ, హారకుడు 1

పశ్యత్కాలుడు సం వి అ. పుం చూ, శివుడు

పశ్యాహి సం వి ఈ స్త్రీ. తొలుమోరిపడ్డ రూ-ప్రస్తాహి చూ, సౌరభేయి (ఆవు)

పస వా. వి 1. అధికపరిఘ: చూ, పలుకుబడి 1, 2 ఉపస్థితి, తోచేటటు అం, భా త్ర 30, చూ, స్థానము 2, 3 సారము. చూ, సారాంశము, 4 చూ, సమృద్ధి కళా. 1, ఆ. 33, 5 చూ, సామగ్ర్యము. 1 కళా.1, ఆ 10, వై క. 6 =పచంపచా పసుపు చూ, పర్ణము 6

పసందు వా వి చూ, సౌందర్యము.

పసగు. దే అ క్రి చూ, వికసమగు.

పసగడుగు. వా. వి. కడుగు: చూ, శుక్లము.

పసగరగొను దే స. క్రి పీడించే హరి. పూ.- 7, ఆ. 167. చూ, హింసించే 2

పసదనము వై. వి 1 =ప్రసాదనమ్. అలంకారశోభ. చూ, భూషణము. 2, 2 తాను కోరినపని నెఱవేరినప్పుడు నెఱవేర్చుకొన్నవాడు సంతోషించి నెఱవేర్చినవారికి సంతోషముగా నిచ్చెడు వస్త్రాభరణాది ద్రవ్యము పారితోషికము, వా. 5 (రూ-పసాదము-సాదము) భోజనము చూ, సాదము (1).

పసను. దే వి 1. ఎఱుపుమించినపసుపువన్నె: చూ, వర్ణము 6, విశ 2 ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలది చూ, వర్ణము 6, 3 చూ, సౌందర్యము

పసపస దే వి చూ, నానుడువాన.

పసపు వై వి =పచంపచా రూ-పసుపు 1 హరిద్రము చూ, వర్ణము 6 (దీనిభేదములు —కస్తురిపసపు, కూరపసపు, మ్రాని పసపు), 2 హరిద్రావర్ణము చూ, వర్ణము. 6, 3 తాళిమీదకట్టి ధరించెడుపసుపు, బండారు చూ, వర్ణము. 6, విశ 4 పసుపువన్నెకలది చూ, వర్ణము 6

పసపుంజోయి. వా వి. పసుపురంగు చూ, వర్ణము 6

పసరము. వై వి =పశు చూ, రూ-పసులము.

పసరించే. వై అ. క్రి =ప్రసర చూ, వ్యాపించే.

పసరింపు వై వి.=ప్రసర. చూ, వ్యాపనము.

పసరిక వా. వి: చూ, రూ-పసిరిక. 4.

పసరు. వై. వి. 1· చూ, వ్యాపనము. హరి. ఉ. 8, ఆ 158, దే. వి. రూ-పసురు; 2 ఆకునలిపిన రసము· అసరు, ఆకుపసరు. (సం. వ) —శర్వరీణము; విశ. 3. ఆకుపచ్చైన. ఉ,రా. 6, ఆ. 8: చూ,వర్ణము. 6-

పసరుగాయ. దే. వి. ముదిరినపిందె: చూ, శలాటువు. 2.

పసరుచోయ వా. వి చూ, పసపుంజోయ.

పసరుమొగ్గ గ్వా. వి. (రూ-పసిమొగ్గ, పసిరికమొగ్గ) లేఁతమొగ్గ చూ, మొగ్గ 1.

పసలము. నై. వి = చూ, రూ-పసరము.

పసాదిపడు నై. స. క్రి తిను: చూ, సాపడు

పసాదము నై వి = ప్రసాదనమ్ అన్నము చూ, సాదము (1)

పసాపడు నై స క్రి (పసాదము + సాపడు) చూ, రూ-పసాదిపడు అచ్చ బాల, కాం 75

పసారము నై వి రూ-పసారు 1 అంగడి. రాజ. 2, ఆ 90 చూ, సగనము 1, 2 _ ప్రసార. సంచారము (రూ_పసారు-పచేరు-పచారు) చూ, ప్రయాణము

పసారు నై. వి.—పై—అచ్చ బాల, కాం 34

పసి దే వి 1 పశ్వాదులమీఁదిగాలి స్వా 4, ఆ 41, స్వా 4, ఆ 51 చూ, వాయువు, 2 పుష్పాలమీఁదిగాలి. భో. 3, ఆ 176 చూ, వాయువు, నై వి 3 _పశు గోపులము చూ, పసులము. హరి. ఉ. 8, ఆ 285, (బ పసులకు — హరి ఉ. 8, ఆ 260); 4 ఆఁకలి చూ, బుభుక్ష; 5 చూ, వాసన 1, విణ. 6 లేఁత. చూ, సుకుమారము

పసిఁడి దే. వి. 1 బంగారు. కాశీ 5, ఆ 53 చూ, లోహము 1, 2 ధనము చూ, విత్తము. 1.

పసిఁడికంటె దే. వి చూ, రూ-పయిఁడికంటె.

పసిఁడికంటె. వా. వి.—పై— (రూ-పైఁడికంటె [2, స్క. 51

పసిఁడికాయ దే. వి: పాత్తినూలికాయ భాగ

పసిఁడిపుట్టముదాల్పు. ద్వ వి: చూ, విష్ణువు 1. ఆం. సం. దే. 7. (ఇట్లు పసిఁడివలువదాల్పు.)

పసిఁడిపురుగు. ద్వ. వి. పాత్తినూలికాయపురుగు. మార్క. 2, ఆ. 118. చూ, పురుగు.

పసిఁడిఱేఁడు. దే వి: చూ, శ్రీదుఁడు.

పసిక. దే. వి. 1 పస చూ, సారాంశము; వా 2 చూ, సమృద్ధి, 3 చూ, సామర్థ్యము. 1

పసిగాఁపు ద్వ వి గోపకుఁడు పాండు 2, ఆ. 128 చూ, మహాశూద్రుఁడు

పసిగొను. దే అ క్రి. గాలిపట్టు పసిపట్టు.

పసితిండి ద్వ వి పులి అచ్చ బాల, కాం. 122 చూ, శార్దూలము

పసిపట్టు వా అ క్రి చూ, పసిగొను

పసిపాప. దే. వి. 1. లేఁతబిడ్డ చూ, శిశువు; విణ 2. మిక్కిలిలేఁత యైనది. నై 8, ఆ. 12 చూ, సుకుమారము

పసిబిడ్డ వా వి: చూ, పసిపాప 1

పసిమంద వా వి. పసులము, ఆవులమంద: చూ, ధేనువు

పసిమనుపరి వా. వి. చూ, పసిగాఁపు

పసిమనుపు వా. వి గోరక్షణము చూ, రక్షణము

పసిమి దే వి. (రూ-పసిమిసి) 1. అపపచ్చని కళా. 3, క 83 చూ, వర్ణము 6; 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె కళా. 3, ఆ 204 చూ, వర్ణము 6, 3 గోరోజనపువన్నె. హరి. ఉ 7, ఆ. 60: చూ, వర్ణము. 6 [ది చూ, వర్ణము. 6

పసిమిడి. దే విణ (పసిమి + మిడి) పసిమిగలది

పసిమొగ్గ వా. వి; చూ, పసరుమొగ్గ.

పసిరిక దే. వి (పసరు + ఇక) 1. పసరువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 2 పచ్చపిట్ట: చూ, హరితము. 3, 3. నల్లగఱిక*. చూ, హరిత; వా. 4 రూ-పసరిక, కామాల-కామెల. (సం. ప)—కామల-కామలము; విణ. 5. పసరువన్నెకలది: చూ, వర్ణము. 6.

పసిరికపాము. దే.వి. పచ్చపాము:చూ, సర్పము.
పసిరికపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, పసిరిక. 2
పసిరికమొగ్గ. ద్వ. వి: చూ, పసరుమొగ్గ.
పసివాఁడు. వా వి:చూ, శిశువు. సాంబ మాన.5.
పసుపాడు. ద్వ. అ. క్రి. (పసుపు + ఆడు) పసుపుపూసికొని జలకమాడు·చూ,స్నానమాడు
పసుపు: చూ, రూ-పసపు. (పసుపు పుండ్లు మాన్పును. పసుపు పటిక కలిపి చెవిలోపోసిన చీముగాఱుటతగ్గును)
పసుపుఁబిట్ట. వై. వి: చూ, పసిరికపిట్ట.
పసుపుముద్ద. ద్వ. వి.—పై.—
పసుపుమొల్ల. వై. వి: చూ, పచ్చపూమొగలి*.
పసుపులమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3
పసురము. వై. వి.=పశు: చూ, రూ-పసులము
పసురు. వా. వి: చూ, రూ-పసరు. 2.
పసులకాఁపరి. వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.
పసులకొట్టము. వా.వి. పశువులసాల. చూ, సదనము. 1.
పసులదారి. వా. వి: చూ, పశుమార్గము.
పసులపుంత. వా. వి.—పై.—
పసులపోలిగాఁడు. ద్వ. వి. ఏటిరింత: చూ, వ్యాఘ్రటము.
పసులము. వై. వి.=పశు. గోమహిషజాతి (శాకభక్షకజంతువుల గణము). (రూ-పసురము-పసరము-పసలము), పసి, తొడుకు, లొత్తి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పసులవాఁడు ద్వ. వి: చూ, పసిగాఁపు.
పసులు వై వి బ=పశు. గోవులు: చూ, ధేనువు.
పస్తాయించే దే. అ. క్రి: చూ, పశ్చాత్తాపపడు. [లంకణము.
పస్తిల్లి. వా. వి. (రూ-పస్తు-నిప్పస్తు): చూ,
పస్తు. వై. వి —పై —
పస్తుండు. వా. అ. క్రి: ఉపవసించే.
పస్తున్నవాఁడు. వా. వి: ఉపోషితుఁడు.
పస్త్రము. దే. వి. (రూ-పస్త్యము - వాస్త్యము—వస్త్రము-అవస్త్యము) ఇల్లు:చూ,సదనము. 1.
పస్సె. వై, వి, విణ: చూ, పయ్యా. 1—2.
పళపళ. దే. వి. ప్రకాశించేట యందగు వనుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. లెంపలు వాయించేట, ఎండినఆకులు లోనగునవి విఱుచేట యందగు ధ్వన్యను కరణము:చూ, హూహూ.
పళశబ్రాహ్మణులు. అం: చూ,మహారాష్ట్రులు. (వీరువాజసనేయ శాఖవారు. బొంబాయి రాజధానియందుఁజొడనగు. ఇతరబ్రాహ్మణులు వీరియాచారముల నిందింతురు) (చూ, బ్రాహ్మణులు).
పళ్ళాలమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 2.
పళ్ళిక. వా వి: చూ, రూ-పల్లిక.
పళ్యము. వై. వి. (రూ-పళ్ళెము-పళ్ళెరము) 1 భోజనపాత్రము. కాశి. 3, అ. 307: చూ, పాత్రము 6; 2. తాంబాళము: చూ, పాత్రము. 6.
పళ్ళెము. వై. వి.—పై.—
పళ్ళెరము. వై. వి.—పై —పా. 3, అ. 38.

పా

పాంచజన్యము. సం. వి. అ. పుం విష్ణుశంఖము: చూ, బాణము. 1. [వహ్ని. 1.
పాంచజన్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ,
పాంచాలము. సం. వి. అ పుం: చూ, దేశము.
పాంచాలి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పంచమి, ద్రౌపది· చూ, మూన 1; 2·చూ, పుత్తడి. 2; అం. 3: చూ, రీతులు; వా. 4: చూ, పంచాలి.
పాంచాలిక. సం. వి. అ. స్త్రీ:చూ,పాంచాలి.2.

పాంచాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పాంచాల పురుషుఁడు: చూ, పురుషజాతులు; విణ. 2. పాంచాలదేశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు.

పాంజేబు. హై. వి. రూ-పాఁజేబు, అందుదాని కాలిసరి: చూ, భూషణము. 2.

పాండరము. సం. వి అ పుం. 1: చూ, రూ-పాండురము; విణ. 2: చూ, రూ-పాండురము

పాండవబీడు. వా మి వి. రూ-పాడవబీడు-పాడవ. దున్నని నేల· చూ, భూమి. 1.

పాండవాభీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం చూ, విష్ణువు. 1.

పాండవులు. అం. ధర్మరాజు, అర్జునుఁడు, భీముఁడు, నకులుఁడు, సహదేవుఁడు (వీరియజ్ఞాతవాసమందలి పేర్లు —(వరుసగా) కంకుభట్టు, బృహన్నల, వలలుఁడు, దామగ్రంథి, తంత్రీపాలుఁడు; (ద్రౌపది=మాలిని)

పాండితి. సం. వి. ఈ స్త్రీ: రూ-పాండిత్యము

పాండిత్యము. సం. వి. అ. న.—పై—

పాండిమ సం. వి. న్. పుం. రూ-పాండిమము. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పాండిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పాండీఁడు. హై. వి.=పాండ్యః. పాండ్యదేశపు రాజు. చూ, రాజు. 1.

పాండుకంబళి. సం. వి. న్. పుం. 1. తెల్లనికంబళిచేఁగప్పఁబడిన రథము: చూ, శకటము. 1; విణ. 2. తెల్లకంబళిగలది.

పాండుపృష్ఠుఁడు. సం. విణ. చెడుగుణములు కలవాఁడు.

పాండురము. సం. వి. అ. న. రూ-పాండరము. 1. తెల్ల పులుము: చూ, మండలము. 3; పుం. 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము 6; 3. తెలుపు మించిన పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6; 4. తెలుపు పసుపు కలపినరంగు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. రూ-పాండరము. 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 6. తెలుపుమించినపచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పాండువు. సం వి. ఉ. పుం. 1.=పాలుడు. పాండురోగము· చూ, రోగము. 1; 2. పేరిఁడు*: చూ, మధుకర్జూరిక; 3. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6, 4. చూ, పాండురము 3; 5· చూ, పాండురము. 4, విణ. 6. చూ, పాండురము. 5; 7: చూ, పాండురము. 6; 8. పాండురాజు. (ఇట్లు పాండుఁడు - పాండువుఁడు): చూ, రాజు 1.

పాండ్యము అం. పాండ్యదేశము· చూ, దేశము.

పాంథాను. వా వి: చూ, హడపము 1.

పాంథుఁడు. సం వి అ. పుం. రూ-పథికుఁడు. తెరువరి: చూ, వాటచారి.

పాంశల. సం. వి. అ. స్త్రీ· చూ, రూ-పాంశుల.

పాంశలవణము సం. వి. అ. పుం. ఐరిణము: చూ, లవణము. 1.

పాంశుచందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పాంశుల సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-పాంశల-పాంసుల: చూ, ఱంకులాఁడి.

పాంశువు. సం. వి ఉ. పుం. 1 రూ-పాంసువు. దుమ్ము· చూ, రేణువు. 1; 2. ఎరువు: చూ, పిడక.

పాంసనము. సం. వి. అ. న: చూ, పహేలనము.

పాంసనుఁడు సం విణ. దూషకుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాంసుల. సం. వి. అ. స్త్రీ 1: చూ, రూ-పాంశుల; 2. పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పాంసువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పాంశువు. 1.

పాఁకు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రాఁకు.3-4.

పాఁకుడు. దే. వి రూ-ప్రాఁకుడు. 1. చూ, ప్రాఁకుడు. 1; 2: చూ, ప్రాఁకుడు. 2;

3 నూతిపాఁకుడు చూ, శైవలము; 4 నీళ్లమీఁద బలిసి పాఁకెడుకూర *: పాఁచి-ప్రాఁచి. (సం. వ).—గుంటాలువు, జలమంటపము (చూ, శైవలము)

పాఁకులాడు వా అ. క్రి చూ, రూ-ప్రాఁకులాడు.

పాఁకోడు. వా. వి చూ, పామక.

పాఁగెము నై వి: చూ, సంబంధము. య 2, ఆ. 106.

పాఁచి నై వి రూ-ప్రాఁచి 1. సంస్థముటికి చూ, కమలము, 2 నీటియందుకలిగెడు పచ్చేని ముట్కి. రూ-ప్రాఁచి. చూ, శైవలము; 3 నీటియందుకలిగెడుపచ్చనితీఁగె* చూ, శైవలము; విణ 4. రూ-ప్రాఁచి ప్రాఁతది చూ, పురాతనము.

పాఁచితీఁగ. నై. వి. మజ్జిగచిక్కనఁజేయునొకానొకతీఁగ* బదర (సం వ) -సృష్టి (చూ, శైవలము)

పాఁజేబు దే. వి. బ చూ, రూ-పాంజేబు. "పాఁజేబు పట్టీలు."

పాఁడి దే. వి. 1. పాలు కాశీ 3, ఆ 181: చూ, స్తన్యము, 2 పాలయొక్కవికారము. చూ, స్తన్యము.

పాఁత నై వి =వస్త్ర రూ-ప్రాఁత 1 బట్ట చూ, వస్త్రము, 2 జీర్ణవస్త్రము చూ, వస్త్రము, విణ రూ-ప్రాఁత చూ, పురాతనము

పాఁతఁగిలు నై అ. క్రి=ప్రాక్తన (రూ-పాఁతగిల్లు-(ప్రాఁతగిలు-(ప్రాఁతగిల్లు)ప్రాతదియగు

పాఁతగిలు నై అ క్రి —పై—

పాఁతడము వా విణ చూ, స్థాపితము. 1.

పాఁతఱ దే. వి. (పాఁతు + అఱ) 1 ధాన్యముంచెడుగొయ్యి చూ, పంటసాల; 2 నిధి చూ, లిచ్చి. 2

పాఁతజేకము వా. వి. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము

పాఁతు. దే వి. 1. భూమిలోనగువాని లోపలా దిగినట్టు పర్వతములోనగువాని క్రిందిభాగము. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ 11; భార. విరా. 2, ఆ. 19; స. క్రి. 2 చూ, పూడుచే.

పాఁపజేంబెములమేటి. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1. [కము 1.

పాఁపజేగము. ద్వ వి. నాగలోకము: చూ, లో

పాఁపజేన్నిగట్టు. ద్వ వి చూ, వినాయకుఁడు 1.

పాఁపతూపు దే. వి. వరుణాయుధము చూ, బాణము 2.

పాఁపతొడవులవేలుపు వా వి. చూ, శివుఁడు.

పాఁపమీను. ద్వ. వి శృంగి, ఒకానొకఅఁడుచేఁప చూ, మత్స్యము 1.

పాఁపమేపరి. దే. వి 1 గరుడుఁడు చూ, హరివాహనుఁడు, 2 నెమలి. చూ, మయూరము.

పాఁపమేపుడు. దే వి —పై— య 4, ఆ 108.

పాఁపర. దే వి చిన్నపాఁపర, పిన్నపాఁపర, (సం వ) —గోతుంబి *.

పాఁపరబుడమ. వా. వి. చూ, శ్రీపర్ణి. *

పాఁపరమ్ము ద్వ. వి చూ, పాఁపతూపు.

పాఁపఱేఁడు. దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము (సడినము. 1.

పాక దే వి. రూ-ప్రాక సాల. చూ,

పాకకృష్ణము. సం వి అ పుం. కలివి* (రూ-కృష్ణపాకము- ఫలకృష్ణము-కృష్ణఫలము-ఫలపాకము-పాకఫలము- కృష్ణపాకఫలము-కృష్ణ ఫలపాకము-పాకకృష్ణఫలము-పాకఫలకృష్ణము) చూ, సామ్లపుష్పఫల

పాకత్రియము అం నారికేళ-కదళీ-ద్రాక్షాపాకములు. (చూ, పాకములు, త్రియము)

పాకనాటిరెడ్లు. వా వి. ఒకానొకరెడ్డిజాతివారు చూ, రెడ్డి.

పాకనాడు. దే. వి: చూ, నాడులు.

-పాకనాడు. దే. వి. దేశవిశేషము: (చూ, నాడులు)

-పాకపుచేలిమిడి. వా. వి. బెల్లపుపాకపు పిండి ముద్ద: చూ, సాదము (1)

-పాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరిపాకము. చూ, పరువు. (5); 2. వంట: చూ, సూద కారము; 3. నర: చూ, పలితము. 1, 4. పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 5 =పాఁగు: చూ, శర్కర. 1; అం. 6: చూ, కావ్యస్వరూపము; అం. 7: చూ, పాకములు.

-పాకములు. అం. ౧. ద్రాక్షాపాకము (మృదుమధురమై సర్వజనవేద్యమైనది), ౨ నారికేళపాకము (మిగులకఠినమై యభేద్యమైనది), మఱియు 3. కదళీపాకము, ౪. రసాలపాకము అనియు నాలుగు విధములు.

-పాకలము. సం. వి. అ. న 1: చూ, పారిభావ్యము *; పుం 2. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. గజమునకుఁగలుగు పిత్తజ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పాకశాసని సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రునికొడుకు: చూ, సూనుఁడు 1.

-పాకశాసనుఁడు సం. వి అ. పుం. చూ, పాకారి

-పాకశాస్త్రము. పా. ఆయుర్వేదమున నీపాకశాస్త్ర మొకభాగము. ఇందు నల భీమపాకములు ప్రసిద్ధములు. (భీమసేనుఁడొకనాఁడు ధర్మజానసభకు వచ్చి పాకశుద్ధినొందిన చేఱు తెచ్చి శ్రీవుమనిన నాతఁడు సభాస్థలమని సంశయించిన నాభీమసేనుఁడు కోపించి సభయందాచేఱు పాఱఁబోయ దానిచినుకులచ్చేటి స్తంభములయందును ద్వారములయందును సోఁకి స్తంభాది దారువులు చిగిరించెనట ఇత్యాది): చూ, ఉపవిద్యలు. [సదనము. 1

-పాకస్థానము. సం. వి. అ. న. వంటయిల్లు: చూ,

-పాకాన్నము. సం. వి. అ. న.=పాకెన-పాకెన్న. పదస్యపువిందు. చూ, సాదము. (1).

పాకారి. సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [యొత్తెడువాఁడు: పాకీవాఁడు.

పాకీ. దే. వి. రూ-పాఁకీ. మఱుఁగుపెరటికుప్ప

పాకీ. దే. వి.—పై.—

పాకీవాఁడు. దే. వి. 1. —పై.—; వా. 2. నేలపైప్రాఁకెడుశిశువు: చూ, ప్రాఁకెడువాఁడు. 2. (పాఁకువాఁడు అనియు)

పాకుఁడు. వా. వి. బిడ్డ: చూ, శిశువు.

పాకెత. వా. వి. పాకీవానిభార్య: చూ, భార్య.

పాకెన వై. వి =పాకాన్న. రూ-పాకెన్న-ప్రాకెన-ప్రాకెన్న' చూ, పాకాన్నము.

పాకెన్న. వై. వి =—పై.—

పాక్యము. సం. వి అ. న. 1 ఉప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2 యవక్షారము. చూ, లవణము. 1

పాక్షికము. సం. విణ పక్షమునఁగలిగినది

పాగ దే. వి. రూ-పాగా. 1. అశ్వశాల' చూ, సదనము. 1; 2: రూ-పాగా, తలకట్టు, తలచుట్టు, తలపాగ. (సం. ప).—ఉష్ణీషము, చోలండుకము-చోలోండుకము. తద్వి.—గుండుపాగకు.— సెట్టియము-సెట్టెము (మిగతవానికి "చూ, సీసకము 1."); 3. గుఱ్ఱములవరుస: రూ-పాగా-బాగా. (సం. ప).—అశ్వపంక్తి, అశ్వోత్తరము (చూ, హయము); 4. గుఱ్ఱములగుంపు' చూ, హయము; వై. వి. బ 5 =పాదుకా. (రూ-పాగా-పావ-పావా) పావకోళ్లు. చూ, సమ్మాళిగలు.

పాగడ వా. వి. నూలుపిడి: చూ, సూత్రము. 1.

పాగడము వై వి.=పాటకః. రూ-పాడగము-పాడహము. అందుదానికాలివగ: చూ, భూషణము. 2.

పాగా. చూ, రూ-పాగ. (పావకోళ్లను.—వై. 8, అ. 103; అశ్వశాలకు.—కాశీ.1, అ.35).

పాగు వై. వి =పాక. గుడ (చేక్కర)పాకము: చూ, శర్కర. 1.

పాచకి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. చూ, వంటలక్క.

పాచకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1· చూ, సూప కారుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

పాచనము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పాచితము; 2. పులుసు: చూ, పుల్లన. 1; 3.=పాచేనము-పాసనము. గ్రిహాణి: చూ, రోగము. 1. [హరీతకి.

పాచని. సం వి ఈ స్త్రీ కరక*· చూ,

పాచిక. వై. వి. 1 =పాశక. జూదమాడెడు అక్షసాళ్ళు: చూ, వ్యవహారము. 4; వా. 2 దాపి. చూ, బానిసె.

పాచితము వై వి =ప్రాయశ్చిత్తము రూ-ప్రాచితము. దోషనివృత్తి పాండు. 5, ఆ. 47· చూ, శిక్ష. 1. [నము. 3

పాచేనము వై. వి.=పాచన. బేది: చూ, పాచ

పాచే దే. క్రి (పాయఁజేయు) 1. తొలఁగించే భార. అర. 1, ఆ. 195 చూ, విసర్జించే, 2 చిక్కడలించే

పాట్ సం అవ్య చూ, సంబోధనార్థకములు.

పాట. దే. వి 1 సంగీతము: చూ, స్వరము 2; 2. కీతి. భార. సభా. 1, ఆ. 127. (రూ-పాటి-సాటు-పాళము)· చూ, విధము 1; 3. ఏలము. చూ, వేలము. 4; వై. వి 4=పారా. అగలుసాంటి* చూ, విద్ధకర్ణి

పాటకత్తె వా. వి. గాణ· చూ, స్త్రీ

పాటకము. సం. వి. అ పుం. 1=: చూ, పాగడము; 2.=పట్టియము. పట్టాకత్తి:చూ,ఠప్పి. 2; 3. వాద్యము· చూ, స్వరము 2;4.వద్యాజితీరము: చూ, రోధస్సు; 5. అక్షాదిచాలనము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6. సేనానివేశనము: చూ, శిబిరము; వై. వి (1)=స్ఫోటకము. రూ-పోటకము-పోడకము, మశూచి: చూ, స్ఫోటకము; వా. (2) తక్కువ, హీనము. "పాటకపుజాతి."

పాటకాఁడు. వా. వి. రూ-పాటరి. 1. గాణ:-చూ, పీకారి; 2. వేలముపాడినవాఁడు.

పాటచ్చరయామికన్యాయము. పా. దొంగకుగస్తి తిరుగుపని యిచ్చినయెడల వానిదొంగతనము-పట్టువారుండరను రీతి. [హారకుఁడు. 1.

పాటచ్చరుఁడు. సం. వి అ. పుం. దొంగ· చూ,-

పాటన. దే. వి 1. కైసేఁత: చూ, భూషణము 2; 2. సంస్కారము. స్వా. 3,ఆ 53· చూ, సాతాళింపు(ఇదివిచార్యము); 3 ఆదరణము: చూ, ముద్దు. [విదారణము. 1·

పాటనము. సం వి. అ. న చీల్చుట: చూ,

పాటపాట దే విణ కొంచెము కొంచెము. కళా. 4, ఆ 88. చూ, స్వల్పము.

పాటపాలము దే వి. చిఱువేరు పైరయ్యెడు నేల. చూ, భూమి. 1.

పాటబండి. దే. వి. గాడీ: చూ, శకటము. 1.

పాటము. వై. వి. కెంపులు నాణెముచూచేటకు తగినరొండ: చూ, వెలుఁగు. 3.

పాటరి. వా వి. చూ, పాటకాఁడు.

పాటఱవళి. వా. వి. సంగీత సప్తస్వర సమూహము: చూ, స్వరము. 2.

పాటల సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-పాటలము. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; 2. పాటల గంధి: చూ, స్త్రీ.

పాటలము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న. 1. కలిగొట్టుపువ్వు· చూ, స్థాలి. 2; అ. పుం. 2. ఎఱ్ఱవడ్లు. చూ, ధాన్యము; 3.=పయ్యా. తెలుపుమించిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4.=పయ్యా. తెలుపు మించిన యెఱుపుగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పాటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మువ్వము*: చూ, మొక్కము; పుం, స్త్రీ: 2.=పాదిరి:* చూ, పాటల.

*పాటవము. సం వి. అ. న. 1. ఆరోగ్యము: చూ, లాఘవము. 2; 2. నైపుణ్యము: చూ, సమర్థనము; 3. శక్తత: చూ, శక్తి. 1; 4. తైక్ష్ణ్యము: చూ, మిడి 4; వా. 5. కేవము: చూ, వర్ణము. 1.

పాటి. దే. వి. ఏ. 1. సామ్యము. భాగ. 10, స్కం. పూ.1598. చూ, సమానము.2; 2 పరిమాణము పాండు. 1, ఆ. 148 చూ, కొలతము; విణ. 3. సమము: చూ, సపాటము; 4. సామాన్యము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 8. చూ, సాధారణము. 2; 5. న్యాయము. భార. విరా. 5, ఆ. 278 చూ, సత్యము. 1; 6. కొండదిడి. కాశీ. 7, ఆ. 130; వా. వి. 7. రీతి చూ, విధము. 1.

పాటించు. దే. స క్రి. 1. ఆదరించు. భార ఉద్యో. 2, ఆ. 89. చూ, సంభాళించు, 2 చూ, పరీక్షించు; 3 చూ, విమర్శించు, 4: చూ, వహించు, 5: చూ, ప్రాపించు. నై. 1, ఆ. 95

పాటింపు. వా. విణ చూ, పాటన. 3.

పాటికంద. వా.వి ఊరగంద*:చూ,సూరణము

పాటిగొను. దే. స. క్రి చూ, సరిపెట్టు.

పాటితము. సం. విణ చీల్పఁబడినది, ఘటితము: చూ, విచ్ఛిన్నము 3.

పాటినేల. దే. వి. ఊరెత్తుపడిపోయి పాడుపడిన నేల, పాడు చూ, భూమి. 1.

పాటిరేవు. దే. వి. దిగినడచి దాఁటిపోఁదగిన రేవు చూ, రేవు. 1.

పాటిలు. వై అ క్రి =ప్రాప్తిః రూ-పాటిల్లు. కలుగు: చూ, సంభవించు.

పాటిల్లు. వై. అ. క్రి.=—పై—

-పాటీనము, వై. వి.=పాఠీన: చూ, పాఠీనము.

=పాటీలు. దే. వి. బ. ఆఁడుదాని హస్తభూష: చూ, భూషణము 2.

పాటు వై. వి. 1. కష్టము చూ, శోకము; 2 చూ, విపత్తు; 3 చూ, శ్రమము. హరి. ఉ. 4, ఆ. 98; 4. చూ, విధము. 1; 5. పడుట. కళా. 6, అ 75: చూ, రాలుపు; 6. సముద్రజలోల్బణ శమనము; వా. 7. ఉడుకువ చూ, విరామము.

పాటునఁబడు వై. అ.క్రి. యథార్థస్థితికివచ్చు.

పాటుపడు. వై. అ. క్రి చూ, వేసరు 2

పాటుమానిసి వై. వి: చూ, పాట్లమారి.

పాట్లని. వా. వి. ఆట్లఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2.

పాట్లమారి. ద్వ. విణ. మిక్కిలిశ్రమపడు స్వభావముగలవాఁడు చూ, శ్రద్ధధానుఁడు

పాఠ సం. వి. ఆ స్త్రీ 1. చిఱుబొద్ది* చూ, విద్ధకర్ణి; 2. విసబొద్ది*. చూ, విద్ధకర్ణి.

పాఠక బ్రాహ్మణులు. అం. చూ, కపూరిరెబ్రాహ్మణులు.

పాఠకుఁడు. సం. వి. అ పుం వేదపాఠము చేదువువాఁడు అధ్యేత, పాఠి, పఠిత. (తె. వ.) —చేదుపరి, సంతచెప్పువాఁడు; తద్విశేషములు.—౧. వైదికములుకాని గ్రంథములు చేదువువానికి.—ఆజపుఁడు; ౨ బట్టువానికి — స్వస్తిముఖుఁడు బ (తె. వ).— క్రిక్కులు, చేదువరులు, బట్టులు-బట్లు-బట్టువారు, బూతులు, వంది; ౩. అన్యశాఖాపాఠకునకు.— శాఖాదండుఁడు (మిగతవానికి "చూ, సంతచెప్పువాఁడు")

పాఠము. సం. వి అ. పుం. 1 చేదువు (రూ-పఠనము-పఠము-నిపాఠము).చూ, విద్య. 1; 2. వేదపఠనము చూ, విద్య. 1; 3. బ్రహ్మయజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము, 4 ఎచ్చేరిక: చూ, హెచ్చేరిక.

పాఠశాల. సం.వి.ఆ. స్త్రీ బడి. చూ,స్కూలు.

పాఠి. సం. వి. న్. పుం 1. చూ, పాఠకుఁడు; 2: చూ, పహ్నిసంజ్ఞికము*.

పాఠీనము, సం. వి. అ. పుం =పాటీనము. సహ సి్రదంష్ట్రిము: చూ, మత్స్యము. 1.
పాణ్యము. సం. విశే. పఠింపఁదగినది:పఠితవ్యము.
పాడగము.వై. వి.=పాటక:చూ,రూ-పాగడము.
పాడము వై. వి.=—వై.—
పాడఱు. దే అ. క్రి. వశించే చూ,సమయు.3.
పాడలి. వా వి. గోడకుక్రిందుగా నిర్మించిన క్షుద్రిశాల: చూ, సదనము 1.
పాడప వా. వి. పాంసవబీడు: చూ,భూమి 1.
పాడవబీడు వా వి.—పై— [డను
పాడహము. వై. వి =పాటక: చూ, రూ-పాగ
పాడి. దే. వి 1 ధర్మము. చూ, పుణ్యము. 1; 2. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3 చూ, సమానము. 2; 4: చూ, వ్యవహారము. 3; 5· చూ, స్వభావము.భార విరా 3, ఆ 42
పాడింట్లో దీపముఁబెట్టినట్లు లో. ఉదా.—: "పాడింటికినిడిన దీపపఙ్క్తియుఁబో లెన్" (కుచేలోపాఖ్యానము) [డము.
పాడిగము వై. వి =పాదాంగద చూ, పాగ
పాడియాబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కలులలో నొకతెగవారు (సామవేదులు. గోభిలసూత్రులు. పౌరోహిత వృత్తిగలవారు కాలక్రమమున కృష్ణయజుశ్శాఖనవలంబించుచున్నా రు). చూ, బ్రాహ్మణులు.
పాడియావు. వై వి. మిగులపాలిచ్చెడిగోవు· చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పాడు. దే వి. 1. చూ, పాటినేల; 2. శూన్య గ్రామము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 3 పల్లె చూ, దేశము; 4. చేటు·చూ, సంస్థ 3, విశే. 5 చిక్కులేని స్థితిగలది; 6. వుత్త చూ, శూన్యము. 1; అ. క్రి. 7: పాటపాడు, ఆలపించే. (సం వ).—ఆలాపించు.
పాడునుయ్యి. దే. వి. అంధకూపము: చూ, సరస్సు 1. [శబ్దము. 2.
పాడుమాట. వా. వి. అశుభవాక్కు: చూ,

పాడుముండ. వా. వి. పాడుపనులు చేసెడుదాఁడుది: చూ, స్త్రీ.
పాడువడు. ద్వ. అ. క్రి· చూ, పాడఱు.
పాడువాఱు. ద్వ. అ. క్రి.—పై—హరి. పూ. 5, ఆ. 32. [డపోవి: చూ, స్త్రీ.-
పాడువిధవ. వా మి.వి. పాడుపనులుచేసెడుముం
పాడువెధవ. వా. మి. వి. తుంటరి. చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2
పాడుసేయు వా. స. క్రి: అణుపణుసేయు, కాడుచేయు (సం. వ) —ధ్వంసించే.
పాడె. దే. వి. చూ, శవయానము.
పాడెగట్టు. వా వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పాడ్యమి వై. వి =ప్రతిపత్. ప్రథమా. మొదటితిథి. (ఇది సంస్కృతమనికొందఱు)· చూ, ప్రతిపత్తు. [చూ, సురియాళువు.
పాణసి. దే వి. మాల. హరిశ్చ. 2, ఆ. 174:
పాణి సం. వి ఇ పుం 1 రూ-పాణము. మనికట్టుమొదలుకొని చాఁచినవ్రేళ్లతోఁగూడిన చేయి: చూ, హస్తము; అం. 2 చూ, ఇంద్రియములు; వై. వి. (1)=పానీయ ముత్తెపునీరు చూ, సలిలము.
పాణింధమము. సం. వి. అ. పుం 1. కొలిమితిత్తి. చూ, భస్త్ర; 2 చీఁకటి చూ, మేచకము 1, 3 ఒకానొక వాద్యము. చూ, వీణె.
పాణిగృహీతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.
పాణిగ్రహణము. సం. వి. అ. న. చేపట్టు·చూ, వివాహము.
పాణిఘుఁడు. సం. వి అ. పుం. చేతులతో తాళమువేయువాఁడు: పాణివాదుఁడు.
పాణిని. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-పానిని. (ఇతఁడు వ్యాకరణసూత్రికర్త. ఇతని చరిత్రము పారాశర్యమను పురాణమున విశేషముగ గలదు): చూ, సన్యాసి. [హణము.
పాణిపీడనము. సం. వి. అ. న. చూ, పాణిగ్ర

పాణిపడమ. దే. వి. అమ్మలపాటి: చూ, బాణము. 1. [ఘుఁడు.

పాణివాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాణి

పాణిగ్రహణము... పాణౌకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వివాహము.

పాత. సం. విణ. కాచేవాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.

పాతకము. సం. వి. అ. పుం. మహాపాపము చూ, వృజినము. 1.

పాతకములు. అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, ఇవి చేయు వారితోడి సహవాసము (5)

పాతనము. అం చూ, భూక్రియలు.

పాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. పతనము: చూ, రాలుపు; 2. రాహుగ్రహము చూ, రాహువు. 1; విణ. 3. కాపఁబడినది. చూ, రక్షితము; అం. 4: చూ, తారాక్రియలు.

పాతరకత్తె వా. వి. ఆటకత్తె: చూ, శైలూషి

పాతరగలాడు. ద్వ. అ క్రి చూ, నర్తించే భాగ. 10, స్కం. పూ 726.

పాతరలు. వై వి. బ.=పాత్ర. 1 చూ, పాతరకత్తె; 2. ఆట చూ, వ్యంజకము. 1.

పాతరి. వా. వి చూ, పాతరకత్తె ఆం, భా. ప్ర. 129 [పాత్రిణములు

పాతాళకము. అం: చూ, ప్రస్తాగప్రత్యయ

పాతాళగరుడ. సం. వి. అ. స్త్రీ. దూసరి*. చూ, పత్స్వాదని.

పాతాళము. సం. వి. అ. న. 1. క్రిందిలోకము: చూ, లోకము 1; 2. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3: చూ, అధోలోకములు; 4: చూ, లోకములు.

పాతిక. వై. వి. రూ-పాతికె. 1=పాద-పాదిక, కాలు, ఒకటిలో నాలుగవభాగము, 1/4 వంతు; వా. 2. ఇరువది యైదు, నూటిలో నాలుగవభాగము; (ఇట్లు తూనిక, కొలత మానములయందు 1/4 వంతు పాతికఅని గ్రహింతురనది).

పాతికె వై. వి.= —పై—

పాతివ్రత్యము. సం. వి అ. న. 1. పతివ్రతాత్వము: ఈలువు; పా. 2 దీనికిఉపమానములు —సీత, అరుంధతి, దమయంతి, సావిత్రి, పార్వతి, సరస్వతి, లక్ష్మి.

పాతు. వై. వి =పాత 1 భూస్థాపనము పాతుట; 2 చూ, లిబ్బి. 2.

పాతుకుఁడు సం విణ చూ, పతయాళువు

పాతుట. వై వి.=పాత. చూ, పాతు 1

పాత్రము. సం. వి. అ న. 1. నద్యాదులయొక్క రెండుదరులనడుము: చూ, వంకము 1; 2 భ్రుకుంసాది - స్త్రీవేషధారియై నటనముచేయు పురుషుఁడు చూ, భూకుంసుఁడు; 3. చూ, మంత్రి. 1,4 చూ, యోగ్యము; బ.5. స్రువము మొదలైనయజ్ఞపాత్రము. చూ, పాత్రము 6-82, (స్రుక్కు.1); త్రి.6. భాజనము. (ఇది తెనుఁగున భాజనార్థమునందు కొందఱిచే పాత్రి అని ప్రయోగింపఁబడియున్నది. ఒకచో నర్తకియను నర్థమందు వైకృతముగా ప్రయోగింపఁబడియున్నది "తీవెపాత్రిలకు" (య. 4, అ.) (పాత్రము=ఆధేయవస్తువులను రక్షించునది) పాత్రము, భాజనము, స్థాలము, స్థాలిక, హరివాణము. (తె. ప.)—అరివాణము, కంచేము, కోర, చాకి, చాకీ, తిట్ట, తట్టే, తలియ-తళియ, తళిగ, తెలి-, తెలిగ, తెలియ-తెలె, బోనపుట్టిక, పాత్రముల భేదములు.— ౧. అండీకి.—అలంజరము-అలింజరము-అవింజరము- అళింజరము, ఆ, కర్పరము-ఖర్పరము, గోల, గోలకము-గోళకము, నందా, మందామణి, మణికము, లోహకటాహము-హాండ-హండా, హండి-హండీ.(తె.ప).-అండా—అండి-అండీ, అనికి,

ఆలాయము, కంగాళము- గంగాళము, కడవ-కడువ, కప్పెర-కొప్పెర, కళాయి, కాఁగు, కొప్పె, గాబు, గోలియము-గోళము, డేక్సా-డేగిస-డేకిచా-డేకిస, తపల, తొట్టి, నీరుమోవరి, బవ్వ, పెద్దబాన, బందడము-బందరము-బందలము, బాన; ౭. అటికకు - (తె.ప)-అటిక-అట్టిక, ఎసల, చేట్టి, డాక-దాక, బోగిణి; ౩ కరాటమునకు.-కరండకము-కరండము, ఛ. (తె ప) —కరడ, కరవటము-కరవడము-కరాటము, గుండీ, డబ్బ-డబ్బి, తారుపు-తార్పు, పక్కెణి-పక్కెణి, పూసె, బరణి-బరిణె; ర. కల్లుత్రాగెడు గిన్నెకు.—అనుకర్షణము, అనుకర్షము, అనుతర్షణము, అనుతర్షము, గల్వర్కము, చమనము, చషకము, పారి, పిష్టపత్రి, సరకము, సుర. (తె. ప) —కల్లుగిన్నె, కోర, చిప్ప; ౫ కాచపాత్రమునకు. (మూంతిరికునిది) .—(తె. ప).— అవిలి, ౬. కొమ్ము చెంబునకు —జారీ-ఝూరి (తె.ప) —జోరీ; ౭ కొయ్యతోఁజేసిన నీటిపాత్రమునకు.—అర్మని; ౮ గందపుకుడకకు.— (తె ప) —కుడక, గందపుకుడక; ౯ గంపవంటి పాత్రమునకు —(తె ప) —గుండిగ, తొట్టి; ౧౦. గరగకు —ఘటము (తె ప).—గరగ-గరిగె; ౧౧. గరిఁటెకు - (కట్టిగరిఁటె) —తెండువు-తెండువు-తెర్దువు. (తె ప).—కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-త్రెడ్డు, చేట్టువ-చేట్టువము, పొన్నట్టు; (ఇనుపగరిఁటె).—కంబి-కంభి, కరిత్రము, కాష్ఠ, ఖజ, ఖజపము, ఖజము, ఖజాక, దర్వి. (తె. ప).—గంటె-గరిఁటె-గతిఁటె, చేట్టువము; (మిక్కిలిచిన్నగరిఁట) —ఖజపము, దర్వి.(తె.ప.) —మిళ్లి; (చిల్లులుగరిఁటె)— (తె. ప.)-చేట్టము, ఓత్తెక, ౧౨ గళ్ళాకు.- (తె. ప) — గగగడ, గల్లా, గళాసు; ౧౩. గాజేగిన్నెకు(చిన్నమూతిగలనిడుపాటికాచపాత్రము).— కటఖాదకము, కాచపాత్రము, కాచభాజనము, కున్ననము, కున్నారము, కుహనము. (తె.ప.)—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, కోవి, గాజేగిన్నె, పిడత-పిడుత, బుడిగ- బుడ్డి- బుడ్డిగ, బోడిగ; ౧౪. గిండిచెంబునకు —ఆలుక, ఆలువు-ఆలూవు, ఆళు, కనకాలుక, కరక, కర్కరి-కర్కరిక, కర్కరి, గలంతిక-గళంతిక, చషకము, పారి, భృంగారము, (తె. ప) —కలంత, కైతట్ట, గరిగ-గరిగె, గరిగెపిడత, గలఁతియ, గిండి, గిండిచెంబు, చిన్నపిడత, జోరీ, వేసలు, ౧౫ గిన్నెకు.—(గిన్నె.)—కోశము-కోషము, కోశి, గల్వర్కము, చషకము, హరివాణము. (తె ప) -అరివాణము, కోర గిన్నె, చిప్ప, డబ్బర- దబ్బర- దబ్బుర; తద్వి.—ఉగ్గుచిప్పకు.— గుండకము.(తె).-గుండక, పారడ, పాలడ; బిచ్చేగానిగిన్నెకు.-అక్షయపాత్రము, కటాహము, కమతము, కర్పరము-ఖర్పరము, కోశిక-కోషిక, భవనాసి, భాజనము.(తె ప).-కడవ, కడుప, కప్పెర-కొప్పెర, చిప్ప; చిన్నగిన్నెకు.-(తె ప).— పన్నాగులోవి; ౧౬. చుల్లకిఅనుపాత్రమునకు.-చుల్లకి; ౧౭. చెంబునకు -(తె ప)-చీ(చే)ముంత, చెంబు, తంబుగ, సగ్గడ, ౧౮. జలపాత్రమునకు.-కర్కరికము, గడ్డుకము-గడ్డూకము (తె ప).-నీటిచెంబు, ౧౯. జోజోలపాలికకు -, పాలిక. (తె.)-జోజోఁ పాలిక, పాలిక, పాళియ, ౨౦ జొడ్డ వెలవంటిపాత్రమునకు.- నంది (తె ప).-ముంత; ౨౧. తాంబూలపాత్రమునకు -తాంబాళము;(తె.ప).-కంపె-కుంపె, పుప్పకుప్పె, జోలపల్లిక, తబుకు, పళ్యము. పళ్లెము-పళ్లెరము;(చూ, పాడపము1); ౨౨. తైలాదిపాకపాత్రమునకు.-కటాహము, కర్పరము, కలశము, కుండము, కుటము, గుండకము, ఘటము, నిష్కు (తె.

ప).—కడవ-కడువ, కుండ, నీరుపోఁకరి; ౨౩. దీపపాత్రమునకు - కాశిక, చక్రవాటము, మల్లము (తె.ప) - కుంది-కుందియున-కుందెన, పమిద-ప్రమిద-ప్రమిదె-ప్రమ్మిద; ౨౪. దొప్పకు.-(తె ప).—గూడ, డొప్ప-దొప్ప, దొన్నియ-దొన్నె, పొట (సం.ప).-పుటము, పుటి; ౨౫. నీరుతోడెడు పాత్రమునకు.-(తె ప).—చేఁద, బొక్కెన; ౨౬. పంచపాత్రమునకు.—పంచపాత్రము; ౨౭. పంచపాత్రములసమూహమునకు.—పంచపాత్రము, ౨౮. పచనపాత్రమునకు — (తె. ప).—తపేల-తపేలా, పంటి- పనఁటి- పరఁటి, బోసనము, లోవి, సెసల, ౨౯. పలుగకముల పాత్రములకు ఆయోముఖము, ఆవపనము, కడత్రము, కఠినము, పిత్తలాల్పభాండము, భాజనము; ౩౦. పరిమళద్రవ్యము లుంచే పాత్రమునకు.— (తె. ప) — పంకిణి; ౩౧. పళ్ళెమునకు.— కందువు (తె.ప) -కంచేము, తబుకు, నగ, పళ్యము-పళ్ళెము-పల్లెరము; ౩౨. పానపాత్రమునకు.—కాంస్యము, కుళపము, కోషము, కాశిక, గల్వర్కము, చషకము, సానపాత్రము, పానభాజనము (తె.ప) - కాసండీ; ౩౩ పాలచెంబునకు.-గవి, తుంబ, దోహని, నిపానము, నిలింప, పార, పారి, రోహిణి. (తె. ప).—ఈడుముంత, గుత్త, పాలతప్పేల, పాలచెంబు, బుగ్గ; ౩౪. పింగాణి చిప్పకు —(తె. ప) —కుప్పె-కుప్పియ-కుప్పె, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౩౫ పీఁకదానుకు.- ఆచామనకము, కటకోలము, కలాచి, చర్వితపాత్రము, నభము, నిష్ఠీవనపాత్రము, పట్టకము, పతద్గ్రహము, పాలము, పూగపీఠము, ప్రతిగ్రహము, ప్రోంతము. (తె. ప).—కళాంజి-కాళంజి-కాళాంజి, కళాచిక, తమ్మతనుకు, తమ్మపడిగ-తమ్మపడిగము, తనుకు, పడిక-పడికము, పడిగ-పడిగము, పీఁకదాను; ౩౬. పురోడాశపాత్రమునకు -ఇడ; ౩౭. పుష్పాదులుంచెడు కరండమునకు— (చూ, సజ్జె. 1.); ౩౮. పెనమునకు.— అగ్నిష్ఠము, కందువు, స్వేదని. (తె. ప) —కంచే, పెనము; ౩౯. బూరెల మూఁకుడుకు.— ఋచీషము-ఋజీషము-రుచీషము, ఖల్లిక, పిష్టపచనము. (తె ప) —బాణలి, బూరెలమూఁకుడు-బూర్లెమూఁకుడు, ౪౦. బైరాగులజోలెకు. —కత్తుపాల. (తె. ప.)—కకపాల- కక్కపాల-కైపాల; ౪౧. మంగలమునకు.—అంబరీషము, కందువు, భ్రాష్టము. (తె. ప).—కంచుకంటు, బాణలి, బోరుసు, మంగలము, మండ, వేఁపుడు, వేఁపుడుచెట్టి; ౪౨ మందు మర్దించేగిన్నెకు.—ఖల్లము(తె. ప).—కలువము-కల్వము (చూ, రాయి); ౪౩. మట్టికంచెమునకు —(తె. ప).—దడ్డెము, బట్లు-బట్లె, మల్ల, సాద, సానిక; ౪౪. మాదిగవాఁడు క్రొవ్వుంచెడు పాత్రమునకు.-(తె. ప).—కొమ్ము; ౪౫. మదుపులు చెల్లించే డిబ్బి.— (తె. ప).—డబ్బ- డబ్బి- డిబ్బి; ౪౬. మూఁకుడుకు —ఉదంచనము, కూర్మపృష్ఠకము, వర్ధమానకము, వర్ధమానము, శరావము. (తె. ప).—దబ్బడము, దబ్బు, దబ్బడు, దిబ్బడము, పలక, మూఁకుడు, సిబ్బి; (ఇత్తడి మూఁకుడు) —(తె. ప).—సిబ్బి; (చిల్లులుగల మూఁకుడు).— (తె. ప.)—జల్లిమూఁకుడు; ౪౭. యజ్ఞపాత్రవిశేషములు.—ఉపభృత్తు, గ్రహము, చమనము-చమసి, జాహువు, ధ్రువ, పాత్రము-ప్రణీత, శమ్య, స్రుక్కు-స్రువము; ౪౮. రాగిపాత్రమునకు.—కిట్టాలము; ౪౯. రాగి లోనగు బిందెకు.—ప్రఘణము (తె. ప).—బిందియ-బిందె; ౫౦. లోహదళమునకు.— (తె. ప.)—తగటు-తగడు, దళము, రేకు-ఱేకు; ౫౧. లోహపాత్రమునకు.— ఖరపాత్రము,

ఖగసోందము, లోహపాత్రము, లోహిక; ౫౭. పంజికమగనిపాత్రమునకు.— (తె. వ).—బ. అంటులు-అంట్లు; ౫౩. సద్యాసులపాత్రీనునకు.— కకుంభము, కమండలువు, కరకము, కుండి, కుసుంభము, వైత్యముఖము. (తె. వ).— కమండలము, జారీ, బుడిపి-బుడ్పి, బుడ్డి-బుడ్డిగ, బోలె; ౫౮. హుక్కాకు నిప్పుపెట్టుకొనెడు పాత్రము.(తె. వ).—చిల్లము (ఇందు వ్రాయఁబడినవాని లోఁగొన్ని మట్టితోఁజేయఁబడిన వైనను పాత్రములని వాడఁబడుటచే నిందువ్రాయఁబడియె. చూ, భాండము. 3) (మిగతవానికి "చూ, పరివాణము.")

పాత్రీఁడు ద్వి. అ క్రి చూ, రూ-పాతరలాడు రుక్మి 3, ఆ. 96

పాత్రిలు. అం. వేషధారులు. [సజ్జనుఁడు.

పాత్రుఁడు. సం విణ. యోగ్యుఁడు; చూ,

పాత్రేసమ్మితవ్యాయము. పా. భోజనసమయమువకుసిద్ధపడువారుపనికుపయోగించేరనుకీతి.

పాథస్సు. సం. వి. స్. వ 1. జలము. చూ, సలిలము; 2. అన్నము: చూ, సాదము. (1)

పాథేయము. సం వి. అ. న. అన్నము బియ్యముఁగొనగుదారిబత్తెము."స్వర్గపాథేయము". చూ, సంబళము.

పాథోధి సం. వి ఇ. పుం: చూ, సముద్రము

పాథోనిధి సం. వి. ఇ పుం.—పై.—

పాదకటకము. సం. వి. అ. పుం. అందియ చూ, భూషణము 2. [ద్వి. 67

పాదకి వా పి చూ, శానిపె. అం, పదా

పాదకృచ్ఛ్రము. పా చూ, అర్ధకృచ్ఛ్రము

పాదక్రియలు. అం అడుగులు అడపలు గంకులు అనియును విశేషముగానైన కుప్పెలు పేరెములు అల్లీలు మొగ్గలు మెఱములు అనియును మొదలుగ వాడఁబడుచున్నవి:(చూ, ఉద్ధతము, వ్యంజకము).

పాదగ్రహణము. సం వి. అ. న. అభివాదనము: చూ, హణిగలు. [నడ-కాల్నడ.

పాదచారము. సం. వి. అ. న: (తె.వ).—కాలి

పాదచారి. సం. వి. న్. పుం. 1. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు. 1; విణ. 2. నడచిపోవువాఁడు; అం. 3 చూ, గతివిశేషములు.

పాదచ్ఛాయలు. పా. మనుష్యుఁడు సూర్యునకెదురుగ నిలబడి తర్జనివ్రేలు చెవియందుంచి కొని యదితవనీడలో గుర్తుపెట్టుకొని ఆచోటికి తాను నిలుచుండియున్న పాదముతోఁగూడ కలిపి కొలిచిన నెన్నియడుగులగునో అవి పాదచ్ఛాయలగును (చూ, అహఃప్రమాణము) [చూ, కూదుర్రుఁడు.

పాదజుఁడు. సం వి. అ. పుం అడుగుపుట్టువు:

పాదట్టు. దే వి. (పాదు + తట్టు) రూ-పాదొట్టు. వాసములకుఁబట్టెడుబూసి: బూసి.

పాదతలము. సం వి అ. పుం. 1: చూ, అరకాలు; పా 2. దీనికి ఉపమానములు.—మెట్టదామర, చెంగలువలు, కెంపులు, పగడములు, చిగుళ్లు మొ.

పాదతలములు అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని అఱకాళ్లు —ఎఱ్ఱఁదామరలఁబోలు రక్తమయు, మృదుత్వముగలిగి చెమటలేకయున్న నైశ్వర్యప్రదము. చేటలవలెనుండి చెమటగలిగి వ్రేళ్లసందులు లిగి తెల్లనైయున్న దారిద్ర్య దుఃఖము లనుభవించును.); 2: చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు (అఁడుదాని అఱకాళ్లు.—తామరపువ్వుఁబోలి రక్తవర్ణములైన రాజపత్నియగు. అంతయు భూమినంటిన అష్టపుత్రసంపదనొంది సుగనికి సంతసమొసంగును. ఛిద్రములైన పుత్రవతియగు. కుఱుచలైన పతిదుఃఖితయగు. గుంటలు చెమటయు లేకున్న సుఖవతియగు. అరుగుడులైన దరిద్రురాలగు.)

పాదతలరేఖలు. అం: చూ, లక్షణాంగములు. (ధ్వజ, వజ్రి, అంకుశ, ఛత్రి, శంఖ,పద్మ, కలశ, హాల, మత్స్య, కుండలము మొదలగు రేఖలున్న శ్రీపతియును, భూపతియును అగును. రేఖలు రక్తవర్ణములైలోఁతుగనున్న శుభప్రదము.)

పాదనఖములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలిగోళ్లు.— రక్తతామ్రివర్ణ మూలైన రాజగును.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (ఆడుఁదానికాలిగోళ్లు — రక్తవర్ణ మూలైన భాగ్యవతియగు. ఊర్ధ్వముఖములైన దాసియగు.)

పాదనివారణము. అం: చూ, విన్నాణములు.

పాదప సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పావకోళ్ళు: చూ, పాదుక.

పాదపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. కాళ్ళుంచుకొనెడు పీఁట: చూ, సింహాసనము.

పాదపవృత్తము. పా: చూ, వృత్తము. 1.

పాదపుపారువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

పాదప్రమాణము. సం. వి. అ. పుం. (తె. వ.)- అడుగు-అడ్డు (చూ, హజ్జే)

పాదబంధనము. సం. వి. అ. న. ఆవుగేదెలోన గునది: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)

పాదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పాదు. రూ- పదము: చూ, హజ్జే; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 3: చూ, వేరు. 1; 4. పద్య మునందలి యొకచరణము: చూ, వృత్తము. 1; 5.=పాతిక-పావు.పాదిక. 1/4వ వంతు; 6 కొండతఁటిచిప్ప, ప్రత్యంతపర్వతము: చూ,హిమాలయము(పర్వతము);అం.7:చూ, ఇంద్రియములు. [స్థలములు.

పాదములు. అం. (అడుగులు): చూ, కళలుండు

పాదయమకము. అం: చూ, యమకము.

పాదరక్ష. సం. వి. అ. స్త్రీ. (పాదమును రక్షించునది) పాదుక: చూ, సమ్మాళిగలు.

పాదరసము. వై. వి.=పారద: చూ, సూతము. (శుద్ధి.—కలిదూపము, ఇటిక పొడుము, పెరుఁగు, బెల్లము, పసుపు వీటితో విడివిడిగా మాఱి గుడ్డలో వడపోయుటయేశుద్ధి. ఇంగిలీకములోనుండి తీసిన పాదరసము విడిగా శుద్ధులు చేసినగానికంటె శ్రేష్ఠము).

పాదరి. వై. వి.=పాటలి: చూ, రూ-పాదిరి*.

పాదరేఖలు. అం. చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వజ్రి, చక్రి, పద్మ, ధ్వజ, స్వస్తిక, వర్ధమాన, తోరణ, మకరరేఖలున్న రాజపత్ని యగు. అంకుశ, కుండల, మాలికాది రేఖలున్న భాగ్యవంతులగు రాజులకు తల్లియగును.)

పాదలి. వై. వి. 1.=—పై—; 2. ఓరపాక: చూ, సదనము. 1; విశే. 3: చూ, హీనుఁడు.

పాదవల్మీకము. సం. వి. అ. న. బోదకాలు: చూ, హజ్జే.

పాదసరము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పాంజేబు.

పాదసేవకుఁడు. సం.వి.అ పుం: చూ, సేవకుఁడు.

పాదస్ఫోటము. సం. వి అ. పుం. కాళ్లుపగుళ్లు వాచెడు క్షుద్రభేదము: చూ, విపాదిక.

పాదాంగదము. సం. వి. అ. న.=పాడిగము: చూ, పాదకటకము.

పాదాంగుళములు. అం. 1. చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలివేళ్లు.—పొడుగులై సమములై నునుపులై అసితములైన సుఖియగు. వేళ్లకొనలు సమమై వంకరలేకున్న రాజగు. నరములుగనిపించేచే శుష్కములై కుటిలములై విరళములైన దుఃఖియగు. బొటనవేలు విస్తారమైన దుఃఖియగు రెండవ వేలు బొటనవేలుకన్న నధికమైన స్త్రీ సంభోగియగు. మూఁడవవేలధికమైన భార్యకు హానియగు. నాలవవేలు హ్రస్వమైన

పరస్త్రీలోలుఁడగు. ఇదియ దీర్ఘమైనవిద్యా భోగములుగలుగు. చిటికనవేలు హ్రస్వమై సన్నమైన భోగియగు. బొట్టనవేలు రెండవమూఁడవ వేళ్లుసమములైన యుత్తముఁడగు చిటికనవేలు పొడవై వేళ్లెల్ల ములగుచేకులుచేలైన దాసత్వమునొందును); 2· చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (అడుఁదాసి కాలివేళ్లు — పెసరకాయలవలెనున్న భాగ్యవతియగు. మృదువులైన సుఖవతియగు. విగళములైన దాసియగు. రెండవవేలు బొటనవేలికన్నఁ బొడవైన విధవయు జారయునగు. మూఁడవవేలు పొడవైయున్న దుశ్శీలురాలును దౌర్భాగ్యురాలును కృపణురాలును అగును. నాలుగవవేలు కుఱుచయైన కలహప్రియయగు. ఇది యెత్తుగనున్న విధవయు దరిద్రురాలును అగును. చిటికనవేలు భూమినంటకున్న విధవయు జారయు అసౌఖ్యురాలును అగు. నాలుగవవేలును చిటికనవేలును భూమినంటకున్న జారిణియగు)

పాదాంట్రిపురుగు దే వి· రూ-పాదాండ్రి-పాదొట్టుపురుగు చూ, సాలెపురుగు

పాదాండ్రి దే. వి. —పై— [హజ్జే

పాదాగ్రము. సం. వి. అ. న. మీఁగాలు·చూ,

పాదాతము.' సం. వి. అ. న. పదాతులసమూహము చూ, భటుఁడు 1. [భటుఁడు. 1.

పాదాతికుఁడు. సం. వి. అ. పుం పదాతి:చూ,

పాదావిద్ధకము. అం. చూ, కరణములు.

పాదావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

పాది. దే. వి. 1 ఏటుదాఁటించేసాధనము: చూ, హోడము, 2. కక్కెర కోఁడే కారు కోడి పూరేడు లోనగు పెంపుడుపిట్టలను పైకివిడిచి పిట్టలనుపట్టెడు ఒకానొకవేఁట. పాదివేఁట, పారివేఁట. (చూ, వేఁట);
వై వి. 3.=పాద. కుదురు: చూ,రూ-పాదు-

పాదిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చిన్నకంబము: చూ, స్తంభము. 1; 2.=పాతిక: చూ, పాదము. 5; విణ. 3 నాలుగవది.

పాదిగువ్వ. దే వి పాదివేఁటకుపయుక్తమైన పెంపుడుపిట్ట· చూ, శకుంతి (పక్షి).

పాదిరి. వై. వి.=పాటలి. (రూ-పాదరి-పాదిలి), కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2.

పాదిలి. వై. వి.=—పై.— [21.

పాదివేఁట దే వి: చూ, పాది. 2 యు. 2, అ·

పాదు. వై. వి. 1.=పాద (రూ-పాది)కుదురు. కళా. 4, అ 78· చూ, విల్లము; 2 =పాద. క్రిందు. భాగ. 5, స్కం. 2, అ. 120:చూ, దిగువాటు; 3. నిలుకడ:చూ,స్థితి 3.

పాదుక. సం వి. అ. స్త్రీ. 1. (రూ-పాదప-పాదువు) పావకోళ్ళు: చూ, సమ్మెళిగలు; అం. 2 చూ, ఆవర్తరూపములు

పాదుకము సం. వి అ. న. ముచ్చె: చూ, సమ్మెళిగలు.

పాదుకాంతాభిషేకము అం·చూ,అభిషేకములు.

పాదుకృతుఁడు. సం వి. అ. పుం. రూ-పాదూకృతుఁడు: చూ, మాదిగ.

పాదుకొను. ద్వ. అ క్రి. 1: చూ, స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు. అని. 2, ఆ. 139; ప్రే. 3. పాదుకొలుపు.

పాదునిలుచే ద్వ. అ క్రి· చూ, పాదుకొను. 2. హరి. ఉ. 6, అ. 157

పాదువు. సం. వి ఉ. ఊ. స్త్రీ. 1: చూ, పాదుక. 1; 2: చూ, పాదుకము.

పాదుసా. వై. వి. (రూ-పాదుసాహి-పాదుషా): చూ, రాజు. 1.

పాదుసాహి. వై. వి.—పై.—

పాదుషా. వై.వి.—పై.—(వాడుక).

పాదూకృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పాదుకృతుఁడు.

పాదూవాహుఁడు. సం వి.అ. పుం. పాదకోళ్లను, చెప్పులను తెచ్చెడువాఁడు: చూ, మాదిగ.

పాదొట్టు. దే. వి: చూ, రూ-పాదట్టు.

పాదొట్టుపురుగు. ద్వ. వి: చూ, పాదాంటి పురుగు. [మేఘము 1

పానోదకము సం. వి. అ పుం. మబ్బు: చూ,

పాథోధి. సం. వి. ఇ పుం: చూ, రూ-పాథోధి

పాథోనిధి. సం. వి ఇ పుం.—పై.—

పాద్యము. సం. విశ. 1. పాదములకొఱకైనది (జలాదికలు); అం 2 చూ, ఉపచారములు

పానకము. సం వి. అ పుం 1. బెల్లము, యాలకులగింజెలు, మిరియములకుండ మున్నగునవి కలిపిన పానీయము. చూ, సలిలము, దే. వి (1) ఫలరసము పంచ. నా 1, ఆ 321; అచ్చ. అ, కాం. 105 చూ, రసము 13, (2) పాదు చూ, ఖిల్లము

పానగోష్ఠిక. సం. వి ఆ. స్త్రీ కల్లుత్రాగెడు చోటు (లేక) ఇల్లు చూ, సదనము. 1

పానపాత్రము సం వి అ. పుం. 1 కల్లుత్రాగెడుగిన్నె చూ, పాత్రిము 6, 2 నీరు త్రాగెడుగిన్నె చూ, పాత్రిము. 6

పానము. సం. వి అ న 1. త్రాగుడు చూ, సరకము 3, 2 త్రాగెడుగిన్నె చూ, పాత్రము. 6; 3: చూ, రక్షణము; అం 4 చూ, కామజంబులు: వై వి (1)=లింగపీఠము. (తె. ప).—జలేరి, పానవట్టము; (2)=ప్రాణము: చూ, ప్రాణము. 6.

పానలు. దే. వి. బ: చూ, సంశయము.

పానవట్టము. దే. వి. చూ, పానము (1).

పానసము. వా. వి. రూ-శాపనసము: చూ, సదనము. 1. [సువవి. 1.

పానసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అఁగాఁకర*: చూ,

పానసీఁడు. వా. వి: చూ, పాచకుఁడు. 1.

పానారము. దే. వి. పండుపోఁక: చూ, పోఁక.

పానిని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-పాణిని.

పానీయము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; విశ. 2 త్రాగఁదగినది: చూ, స్వాదితము; 3. చూ, రక్షితము.

పానీయవల్లి. సం. వి. ఈ స్త్రీ ఆకతీఁగె*: చూ, సుపవికాఫల.

పానీయశాలిక. సం వి. ఆ స్త్రీ. చేలిపందిలి: చూ, సదనము. 1.

పానుపు దే. వి రూ-పాన్పు. 1 పడక చూ, శయ్య 1; 2 చూ, మంచేము, 3 పఱపు. అని 3, ఆ 12 చూ, శయ్య 1.

పాన్పు. దే వి —పై.—

పాప దే వి 1 రూ-పాపఁడు. భార. ఆర. 7, ఆ 187 చూ, శిశువు, 2. అబ చూ, లోచనము.

పాపంపుమొన అం. చూ, మొనలు.

పాపఁడు దే వి. రూ-పాప 1 బాలుఁడు. భార. విరా. 5, ఆ. 284 చూ, శిశువు; 2. పురుషశిశువు భాగ 10, స్కం పూ. 115 చూ, శిశువు [చూ, విద్ధకర్ణి.

పాపచేలి. సం వి ఈ. స్త్రీ. అగలుసొంటి *:

పాపట దే వి 1. కేశవీథ (ఇదిపాయుధాతు కృదంతము చూ, సేస. 3; వై. వి 2 చూ, వృకధూమకము *. [బొట్టు. 1.

పాపటచేఱు. ద్వ. వి. లాలాటిక: చూ,

పాపటపద్ద వా. వి. పైరుమీఁద దున్నెడుసాధనమునకు వేసిన యడ్డుకట్ట.

పాపటపుగుజ్జలు. వా. వి. బ. పాపటపద్దకుఁ బండ్లవలె వేసిన మేకులులోనగునవి.

పాపటపునొసలు. వా. వి. బ. పాపటపద్దకువేసి కాఁడికిఁగట్టినవి.

పాపటపుపాన్పులు. వా. వి. బ. పాపటపు గుజ్జులకువేయుపాన్పులు.

పాపటబొట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, పాపటచేలు; 2: చూ, భూషణము. 2.

పాపటము. దే. వి. గొ్రిపైరువీఁదగాదముపోవ దున్నెడుపనిముట్టు. రూ-పాపనము. గుంటక -గుంటుగు, దిండు-దిర్రిండు: చూ, హలము.

పాటపపుచ్చే. దే. క్రి. (పాపటవోవఁజేయు) దారివిడిచి తొలఁగించె రామా. 8, ఆ.165: చూ, పాయపడు. 1.

పాపటవోవు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పాపదశకము. అం. అసత్యోక్తి, దోషారోపణోక్తి, కఠినోక్తి, నిష్ఫలోక్తి, చౌర్యకరణము, దుష్కార్యకరణము, దుష్కార్యాపేక్ష, పరభార్యాపేక్ష, పరద్రవ్యాపేక్ష, జీవహింస (10) [ము).

పాపది. వా వి. పాముది: ఆహేయము. (చూ, సర్ప

పాపనము. దే. వి. చూ, రూ-పాపటము.

పాపము సం. వి అ. న రూ-పాప్మము. 1.= పాత్రిప. దుష్కృతము చూ, వృజినము. 1; 2: చూ, దయ "పాపము వానికాలువిఱిగినది"; విణ 3. దుష్కృతముగలది.

పాపరహితుఁడు. సం. విణ: అనఘుఁడు.

పాపలగనుశావు ద్వ. వి: చూ, భగము. 12. సాం మా. 19 [చూ, వ్యాఘుఁడు 2

పాపాత్ముఁడు. సం. వి న్. పుం. పాపాలముద్ద.

పాపాయపరపీడనమ్. లో. పెరవారిని బాధించుట పాపముకొఱకు. "పా ၊ పాయ పరపీడన" మ్మను ၊ న్యాయమ్మున " (కుచేలోపాఖ్యానము)

పాపాలముద్ద మి. వి. చూ, పాపాత్ముఁడు.

పాపాసు. వై. వి.=పాదపోష: చూ, సమ్మాళిగలు.

పాపి. సం. విణ.=పావి (న్.ఈ.న్.) 1: చూ, పాపాలముద్ద; 2: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాపిష్ఠుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలిపాపి: చూ, పాపి.

పాపు దే. క్రి. 1. పాయఁజేయు; 2: దునుదున్ను. జై. 8, ఆ. 174.

పాపుఁడు. సం. విణ. 1. చూ, పాపి. 1—2; 3: చూ, హింసకుఁడు; 4: చూ, హీనుఁడు.

పాపోసు. వై. వి.=పాదపోష: చూ, రూ-పాపాసు. [పామము.

పాప్మము. సం. వి. న్. పుం, విణ: చూ, రూ-

పామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పామము.

పామనుఁడు. సం. విణ. గజ్జికలవాఁడు, కచ్ఛురుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు. [వ్రిణము.

పామము. సం. వి. న్. పుం, న. గజ్జి: చూ,

పామరుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, మూర్ఖుఁడు; 2: చూ, హీనుఁడు, 3: చూ, గొండుఁడు. 1.

పాము. దే. వి. 1: చూ, సర్పము; 2. కష్టము: చూ, శోకము; స. క్రి. 3 రూ-పాత్రిము: చూ, రుద్దు 1.

పాముచేఁపు. వా. వి. ఋూ: చూ, సర్పము.

పాముది. దే. వి: చూ, రూ-పాపది. [ఫల-

పాముదొండ. ద్వ. వి. నాగదొండ*. చూ, రక్త

పాముమేత. వా. వి: చూ, వాయువు.

పాములవారిగాఁడు దే. వి: చూ, పక్షి.

పాములబిడారు. వా. వి: చూ, వల్మీకము.

పాములమేఁతరి. వా. వి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పాములవాఁడు. దే. వి: చూ, వ్యాళగ్రాహి. కాశీ. 2, ఆ. 87. [మేఁతరి.

పాములవేఁటకాఁడు. వా. వి: చూ, పాముల

పాయ. దే. వి. 1. చీలిక. హ్యా. 3, ఆ. 38: చూ, శకలము. 4; 2. ఖండము: చూ, శకలము. 4; 3. చర్మములోనగుకాని ఖండము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 213: చూ, శకలము. 4; 4. ఒకనదిలోనుండి చీలిఱిన పాయది: చూ, స్వర్ణది (నది); 5: మునుము-మున్తు.

పాయఁబాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పాయు. 3. పాండు. 3, ఆ. 22.

పాయకట్టు. దే. వి. ఒకముఖ్యగ్రామముతోఁ జేరిన యుపగ్రామముల సమూహము, జనపదము: చూ, సీమ. 1 (దేశము).

పాయకారి. దే. వి. భాగపరిహారము భూస్వాతంత్ర్యములేని రైతు: చూ, రైతు.

పాయకానా. వా. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.

పాయగిలు. దే. అ. క్రి. (రూ-పాయగిల్లు.తొలఁగు. నై. 3, ఆ. 83: చూ, విరియు. 5.

పాయగిల్లు దే. అ. క్రి —పై.—

పాయగొమ్ము. దే. వి. పంగ. ఉ, హరి. 5, ఆ. 56 చూ, శాఖ. 1.

పాయపోను. వై. వి = చూ, రూ-పాపోను

పాయము. వై. వి.=ప్రాయ. 1. ఈడు. పర. 2, ఆ. 49. చూ, వయస్సు. 1; 2 యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1, 3. జీవితకాలము ఈడు. [భూషణము. 2.

పాయపట్టము. వై వి.=పాదపట్ట, అందె: చూ,

పాయవడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. తొలఁగు. హరి. ఉ. 4, ఆ. 33. చూ, విరియు. 5; 2. చీలు: చూ, విదారించు, 3. నారివిడిచితొలఁగు. హరి. పూ. 8, ఆ.78: చూ, పాపటపుచ్చు, పాపటవోవు; 4: చూ, వెలివడు.

పాయవాఱు. దే. అ. క్రి చూ, పాయవడు.1. భార. విరా. 5, ఆ. 61.

పాయసము. సం. వి. అ. న. 1=పాసెము: చూ, పరమాన్నము; పుం. 2. సరళ ద్రవము: చూ, రాజార్హము.

పాయి. సం. విణ. (న. ఈ. న.) 1: చూ, త్రాగువాఁడు; వై.వి. (1)=పయన. పాలు: చూ, స్తన్యము.

పాయిఖానా. వా. వి: చూ, రూ-పాయఖానా.

పాయిదా. వా. వి: చూ, వృద్ధి. 4.

పాయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, పాయవడు. 1; 2. చిక్కుపడలు; 3. చూ, ముద్దకట్టు; 4: చూ, వేఱుపడు; స. క్రి. 5: చూ, విసర్జించు.

పాయువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, ముడ్డి; అం. 2: చూ, ఇంద్రియములు.

పాయ్యము. సం. వి. అ. న. 1. త్రాసు-మూరతూములోనగుమానము: చూ, వర్జు; 2. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 3. నిందింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2.

పార. దే. వి. రూ-పా ఱ: చూ, ముద్గరము.

పారంగతుఁడు. సం. విణ. దరిఁజేరనివాఁడు: పారగుఁడు.

పారంపరి సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పారంపర్యము. వై. 1, ఆ. 58.

పారంపర్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పారంపరి. 1. కులక్రమము. (పుం.గురుక్రమముఅనికొందఱు. అనుస్యూతము అనికొందఱు): చూ, ఐతిహ్యము; 2. పరంపరాభావము.

పారఁజూచు. వా. స. క్రి తప్పకనుజూచు.

పారఁగుఁడు సం. విణ: చూ, పారంగతుఁడు.

పారడ. ద్వ. వి. ఉగ్గుచిప్ప చూ,పాత్రము.6.

పారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పారణము. 1.ఉపవాసముండి మఱునాఁడు చేయుభోజనము: చూ, సాపాటు; పుం.2:చూ, మేఘము. 1;వా.3. పార్వణము: చూ,పిండము.4.

పారణము. సం. వి. అ. న.—పై—

పారతంత్ర్యము. సం. వి.అ.న. పరాధీనత:అర్థ.

పారతము. సం. వి. అ. పుం.=పాదరసము: చూ, సూతము.

పారత్రికము. సం. విణ. పరలోకసంబంధమైనది: ఆముత్రికము, ఆముష్మికము, పారలౌకికము. [తము.

పారదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—పార

పారదారికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరదారరతుఁడు. [2: చూ, వాటచారి.

పారదేశికుఁడు. సం. విశ. 1. అన్యదేశస్థుఁడు;

పారమార్థికుఁడు. సం. విశ. 1. పరమార్థబుద్ధికలవాఁడు; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

పారమేశ్వరము. అం: చూ, ఆగమములు.

పారమేష్ఠ్యరాజ్యము పా. మోక్షరాజ్యము.

పారము. సం. వి. అ. న. 1. ఆవలిదరి: చూ, రోధస్సు; 2 చూ, సమీపము. 1; 3 =పాళము. కొలఁది; అం. 4. మల్లబంధవిశేషము చూ, మల్లశాస్త్రము

పారలౌకికము. సం. వి. అ న 1 చూ, పాయసము 1; వి౦ 2: చూ, పారత్రికము.

పారవతము సం. వి. అ పుం.= చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారవము సం వి అ పుం 1 =పావురాయి-పావురాయి. చూ, రూ-పారావతము 1; వై. వి. (1) =పారావతము చూ, పారవము 1

పారవశ్యము సం. వి అ. న. 1 చూ, విస్మృతి; పా. 2 చూ, ఆత్మహృదయ పరిజ్ఞానము.

పారవి. అం చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు [చూ, బాణము. 1.

పారశవము. సం వి అ. పుం ఒకఆయుధము

పారశవుఁడు సం వి అ. పుం. శూద్రవనితయందు బ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టినవాఁడు చూ, సూనుఁడు. 1

పారశీకము సం వి. అ. పుం.=పారసి. 1.(రూ-పారసీకము-పారసీకము) చూ, దేశము; 2. పారశీకదేశపుగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పారశ్వధికుఁడు. సం. వి అ. పుం. రూ-పారశ్వథుఁడు: చూ, యాష్టీకుఁడు.

పారశ్వథుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారసి. వై. వి. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2.=పారశీక. పారశీకదేశభాష: చూ, భాష. 1; విశ. 3. పారశీకదేశమునందుఁగలిగినది. ప్ర్యా. 4, అ. 28. [పారశీకము.

పారసికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పారసీకము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారస్త్రైణేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరస్త్రీవలనఁబుట్టినకొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పారా. వా. వి. రూ-పహరా: చూ, రక్షణము.

పారాణి. దే. వి. 1. కుంకుమలోనగువానితో పాదములకుఁజేసెడు అలంకారము: చూ, భూషణము. 2; వా. వి 2. పసుపుసున్నము కలిపిన వస్తువు. (పుండ్లుమాన్పును).

పారాణించు దే స క్రి పారాణిపాదములకు అలంకరించు చూ, సింగారించు

పారాపతము. సం వి. అ. పుం = చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారాయణము సం. వి. అ న. 1. అంతయు: చూ, రూ_పరాయణము, 2 అంతయుచేదువుట, 3 పారమునుపొందుట

పారావతము సం. వి అ పుం 1.=పావురాయి-పావురాయి (రూ-పారవతము-పారవము). చూ, సురటి; 2 కోఁతిముకి *: చూ, న్యాగ్రజకము, 3 విశాలముఖముగలబాణము చూ, బాణము. 1; అం 4. చూ, భావదూషితములు.

పారావతాంఘ్రి సం. వి. ఇ స్త్రీ చూ, మానేరు*.

పారావతాంశ. అం ఏగ్రహంబునకైనను షోడశవర్గు చేయఁగా ఆఱువర్గంబులు స్వవర్గంబులు వచ్చెనేని పారావతాంశయగును.

పారావారము. సం. వి. అ. న 1. ఈవలావలిదరులు: చూ, రోధస్సు; పుం. 2. (రూ_పరావరము-పారవారము-పారాపారము) చూ, సముద్రము.

పారాశరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వ్యాసముని: చూ, సత్యవతీసుతుఁడు; శ్రీ. 2. ముని: చూ, సన్యాసి.

పారాశర్యబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (యజుర్వేదులు. పరాశర ఋషినిఁబట్టివీరికీనామముకలిగినది. జామ్నా రు-క్షత్రియవాడలలో గానంబడియెదరు)

పారాశర్యము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

పారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గిండి: చూ, పాత్రము 6; 2. ఈడుముంత: చూ, పాత్రము 6; 3.=పారి. ఏనుఁగుకాలి గొలుసు: చూ, శృంఖలము 2; 4: (తె. వ).—మల్లచిప్ప; 5. నీరుపబ్బ*: చూ, విదులము, దే. వి. (1) తడవ. ఉ,రా. 3,ఆ. 54:చూ, వెండియు; (2) మన్ను: చూ, భూమి 1

పారిక. దే. వి: చూ, పానిస.

పారికాంక్షి. సం. వి. న్. పుం. 1. ముని: చూ, సన్యాసి; 2. తపస్వి: చూ, సన్యాసి;3. కృఛ్రచాంద్రాయణాదివ్రతశీలుఁడు.

పారికాఁపు. దే. వి: చూ, పరిచరుఁడు.

పారిజాతకము. సం వి. అ. పుం. 1.=పారిభద్ర*: చూ, నూతక్రజారువు. (దీనిలో " ని క్టాన్తిన్ "అనేపాత్రీమాఖ్య పదార్థముకలదు. దీనిపసరు విరేచనకారి. జ్వరహారము); 2:చూ, వేలుపుఁజెట్టు; అం.3. ఒకదేవవృక్షము. (దేవవృక్షములు.—మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము) (5)

పారిజాతము. సం. వి. అ. పుం.——పై.—

పారిజాతములు. సం వి.అ.పుం.బ:చూ,ధాన్యము.

పారిజాతాంశ. అం. ఏగ్రహమునకైనను షోడశవర్గుచేయఁగా రెండువర్గంబులు స్వవర్గంబులు వచ్చెనేనిఁ బారిజాతాంశయగును.

పారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ పచ్చియిరుగుడు*: చూ, శింశుప.

పారితథ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జెడబిల్ల:చూ, భూషణము. 2; 2. సిగబువ్వు: చూ, భూషణము. 2

పారితోషికము. సం. వి. అ.న:చూ,స్వర్ణము.3.

పారిపార్శ్వకుఁడు అం. సూత్రధారుని పక్క నెయుండి యతఁడుచెప్పెడుసర్వాంశములను బరిష్కరించేవాఁడు ఇతనికే మారిషుఁడని పేరు. (దండుఁడు, పింగళుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు ఈ ముగ్గురును నామాంతర ధారులై సూర్యునకుఁబరిచర్యసేయు నింద్రాదులు18 మందిలోఁగ్రముముగముఖులై యున్నారు)

పారిప్లవము. సం. విణ. 1 చలించునది. చూ, లోలము. 2 [illegible]

పారిభద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పారిజాతకము*; 2: చూ, వేము *.

పారిభావ్యము. సం. వి. అ. న. చెంగల్వకోష్టు*. చూ, వాలుకము.

పారియాత్రికము. సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునంపలికులపర్వతము: చూ,పర్వతము.

పారియాత్రము సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారివాఁడు. దే. వి: చూ, పారికాఁపు.

పారివేఁట. వా. వి: చూ, పాది. 2.

పారిషదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పారిషత్తు. శివభటుఁడు.' (ప్రమథగణమునందలి చండి కేశ్వరాది). చూ, ప్రమథుఁడు.

పారిహారికుఁడు. సం. విణ. పరిహారము చేయువాఁడు.

పారిహార్యము సం. వి. అ. పుం. 1. సూడిగము: చూ, భూషణము. 2; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3. చూ, రూ-పరిహార్యము; విణ. 4. పరిహారము చేయఁదగినది: చూ, హీనము. 3.

పారీంద్రము. సం. వి. అ. పుం:చూ, సింహము.

పారీక(ఖ)త్తు. వా. వి: చూ, విభాగపత్రము.

పారీణుఁడు. సం. విణ. పారముముట్టినవాఁడు.

పారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఱు.

పారుకాడు. దే. అ. క్రి: చూ, పాఱు.1.

పాఱుడు. దే. వి. పాపనము: చూ, రోగము. 1.

పాఱుపత్తేకాఁడు. దే. విశే. దొరతనమువారికి యియ్యవలసిన ధనమును ప్రజలవలనరాఁబట్టెడి అధికారి. (తిరుపతిమున్నగు దేవస్థానములలో వాడుక. ఇతనినే దేవస్థానపుతహశ్శీలుదారం దురు.): చూ, స్వామి. 3.

పాఱుపత్తేవారు. దే. విశే. —పై—

పాఱుపత్తెము. దే. వి. రూ-పార్పత్తెము. దేవునికిని దొరతనమువారికిని ఇయ్యవలసినధనమును ప్రజలవలనరాఁబట్టెడి అధికారము: చూ, రపము. 1.

పాఱుప దే. వి. జోడ. ఉ, రా. 6, ఆ. 78: చూ, సూచన. 1. [చూ, వీక్షించే.

పాఱుపచూచే. వా. స. క్రి. చేక్కుఁగాఁజూచే:

పాఱుపము. వై. వి.=పారావత. పా. 2, ఆ. 65: చూ, సురటీ.

పాఱువాయు. వై. వి. బ.=—పై—

పాఱువేఁట. వా. వి. ఉత్సవవిగ్రహాదులను వేఁటకు తీసికొనిపోవుట.

పాఱుష్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పౌరుషము. 1: చూ, పరుషము. 1; 2. పరుసఁదనపు మాట: చూ, శబ్దము. 2.

పాఱె (ఱె) డుబండ్ల కెదురుగాఁగాళ్ళు చాతురా ? లో. "పాఱెడు బండ్లకెదురు, కాళ్లు పాతుకొ రొూ వెత్తికాన వినుము." (కువలయాశ్వచరిత్ర). [చూ, శర్కరాంకము

పాఱేవతము. సం. వి. అ.న.ఒకానొకఎల్లికి తల్లి*:

పార్ఘటము. సం వి. అ. నః చూ, భస్మము.

పార్తెంచే దే. అ. క్రి. రూ-పాఱుతెంచే 1. పరుగెత్తివచ్చు; 2. చూ, వెల్లిగొను.

పార్థక్యము. సం. వి. అ నః చూ, వేఱుపాటు. 1.

పార్థివ. అం: చూ, సంవత్సరములు. (నిఘంటుకర్త కొటర్రి శ్యామల కామశాస్త్రి జననము.—పార్థివ సం॥ర అధిక జ్యేష్ఠ బ॥ ౧ ఆదివారము రాత్రి ౧౦ గడియలకు విశాఖా నక్షత్రము శిరోవీధినిదాఁటిఅనూరాధరాశై యుండఁగా రేవతీనక్షత్ర ప్రథమచరణ మకరలగ్నమందు జననము. బుధమహాదశా శేషము. సం 15-నె4-రో 13-గ౯).

పార్థివము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; విశే. 2. పృథివీసంబంధమైనది: చూ, భూమి. 1.

పార్థివుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు, 2: చూ, రాజు. 1

పార్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పార్పత్తెము. దే. వి: చూ, రూ-పాఱుపత్తెము.

పార్శ్వతు. వా. వి. చూ, వెంబడి.

పార్వణము. సం. వి. అ. పుం. 1. పార్వణమను మృగము: చూ, మృగము. 1; పుం. న. 2. పిండప్రదానము, పారణ-పారణము: చూ, పిండము. 4; విశే. 3. పర్వతిసంబంధమైనది: చూ, హిమాలయము.

పార్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.(పర్వతమునకుఁ గూఁతురు)' అ, అంబ, అంబిక, అగజాత, అదితి, అనంత, అపర, అపరాజిత, అపర్ణ, ఆర్య, ఇంద్రాక్షి, ఈ, ఈశాని, ఈశి, ఈశ్వర, ఈశ్వరి, ఈశ్వరేశ్వరి, ఉమ, బుద్ధి, ఏకపాటల, ఏకానంశ, ఐంద్రి, కథ, కపాలిని, కమల, కర్బరి-కర్బురి, కర్వరి, కల్యాణి, కాత్యాయని, కార్తికేయప్రసువు, కాలంజరి, కాలరాత్రి, కాలి-కాళి, కాలిక, కిరాతి, కుజ, కుమారసువు, కుమారి, కుష్మాండి, కృష్ణపింగళ, కైటభ-కైటభ-కైటభి, కోటరి, కోటవి-కొట్టవి, కౌమారి, కౌశికి-కౌషికి. క్షమ, క్షీరసాగరసుత, క్షేమ, గంగ, గణనాయిక, గిరిక, గిరిజ, గిరిసుత, గృహప్రకువు, గోమిని, గోల, గౌతమి, గౌరి, చండముండ-చండముండి, చండాలిక, చండి, చండిక, చర్చ, చర్చిక, చర్మముండ, చా

చండిక (చాండిక),జయ, జయంతి, తామసి, దక్షకన్య, దక్షజ,దర్దుర,దాక్షాయణి,దుర్గ,దుర్గి, దృషద్వతి, దేవి, ధేనుక, నందపుత్రి,నారాయణి, పింగ, ప్రిభ, బర్హిధ్వజి, బాభ్రవి, భవాని, భార్గవి, భ్రామరి, మంగళ, మాత, మాతృక, మారి, మృడాని, మేనకాత్మజ, యమస్వస, యమున, యాదవి, రుద్రాణి, లంబ, వారాలిక, వృషాకపాయి, శక్తి, శర్వాణి, శివ, శాంభవి, శివదూతి, శిఖరవాసిని, శూలన్యక్క, శైలేయి, షష్ఠి, సతి, సర్వమంగళ, సర్వార్థానుసాధిని, సింహాధరి, సినీవాలి,సో,హిండి, హైమవతి (అవ్య) — అంతి (తె ప) —అమ్మిక, కటిచేడియ, కల్యాలదొరదారి, కొండచూలి, కొండరాచూలి, గట్టుపట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రాచూలి, గయిరమ్మ- గవరమ్మ- గైరమ్మ, గవురు-గౌరు, చేండి-చెండి, జేగముతల్లి, దుగ్గ-దుగ్గి, మలయమ్మ, ముక్కంటివెలఁది, లచ్చిమెచ్చెలి, వలిమలకూఁతురు, వెనకయ్యతల్లి, వేల్పుటేటిసవతి, సత్తి, సామితల్లి, సామిసామేను చేకొన్నచేన,సింగమునెక్కుదంట; తద్వి.— ౧ కాళికి..కాలి-కాళి, కాలిక-కాళిక. (తె. వ).—దుగ్గ, సత్తి; ౨. పార్వతిదూతకు.—జ్వాలాజిహ్వుఁడు (ఇందు "క్షీరసాగరసుత" పొరపాటున పడినది. గర్దు చేయవలెను) (మిగతవానికి "చూ, హైమవతి"); 2. ద్రౌపది: చూ ,నూన. 1; 3. ఒకగోపిక· చూ, మహాశూద్రి; 4 అందుగు*: చూ, సల్లకి; 5 పాలకూర * చూ, సుమంగళ; అం 6. చూ, వేసరషాడవజభాషలు; 7 చూ, శాస్త్రసంబంధ వృత్తులు.

పార్వతీనందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుమారస్వామి· చూ, స్కందుఁడు.

పార్వతీయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాద్రుతిరుగుడు*.చూ, మూర్వానువర్తిని; 2. ఏటిజోజి* చూ, సుభిక్ష; 3. కొండగొనుగు*: చూ,మృదుద్రుమము;విణ.4.పర్వతమునందుఁబుట్టినది: చూ, హిమాలయము. (పర్వతము)

పార్వతీలోచనము అం· చూ, జన్యతాళములు.

పార్వము. వై. వి.= చూ, రూ-పారువము.

పార్శ్వకాంత అం మా, ఆకాశచారులు.

పార్శ్వకాంతము. అం చూ, కరణములు.

పార్శ్వక్రియలు. అం· సమున్నతము, నతము, పరిసారితము,వినివర్తితము, అపసృతము (5)

పార్శ్వగతము అం. 1 చూ, దృష్టిక్రియలు; 2 చూ, హస్తప్రచారములు.

పార్శ్వజానువు అం చూ, కరణములు

పార్శ్వతలము. అం చూ, హస్తప్రచారములు.

పార్శ్వతోముఖము అం.—పై—

పార్శ్వనికుట్టనము అం: చూ, కరణములు

పార్శ్వభాగము అం: చూ, పక్షభాగము.

పార్శ్వమండలము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

పార్శ్వము. సం వి అ. న 1. పర్శువులసమూహము; పుం. 2 =పంచే (ఎముకలచేతపూర్ణమై యుండునది చేంక క్రిందిభాగము): కచ్ఛము, పక్షము (తె. ప).—అంక, అంచేల, ఇదుపు, ఇరుగు-ఇరువు, ఇత్తియలు, ఓర, కడ-కాడ, కెలఁకు, కెడను- కెలను, కెలవు-కెళవు, కోపు, కోవ, చేక్క-చెక్కయ, చాయ,చెంప,చెరఁగు-చెఱఁగు, చేయి, తట్టు, దెస, నిట్ట, పక్క-ప్రక్క, పక్కియ-పక్క, పట్టియ-పట్టె, పఱగడ, పొరుగు-పొర్గు-పొరువు, బగి-బగులు, బరి , బరివాగె, మయి-మెయి-మై-మే-మేను, లెంప, వయిపు-వైపు, వలను, సంగడి, సూరెలు; తద్వి.— ౧. ఏనుఁగుకటుమరలకు — కుంజము; ౨ కంటిక్రింద మొదలుకొని చెక్కిళ్లపార్శ్వమునకు.—కుంజము; ౩ గుమ్మముప్రక్కకు.— (తె. వ). -ఈదుపు - ఈద్పు; ౪.చెక్కిలిక్రిందిభాగమునకు.—బుగి;౫.చె

క్కు-లిమీఁది భాగమునకు.—పానువు;ఓ. శిర: పార్శ్వమునకు.-అక్షము,కటము,కణము, కత లము. (తె. వ).—కడఁత-కణఁత, కడక. (మిగతవానికి "చూ, సూరెలు"); విణ. 3. చూ, సమీపము. 1; అం 4 చూ, తాడితాంగములు.

పార్శ్వములు. అం. 1. చూ, స్త్రీలక్షణాంగ ములు. (ఎండియున్న మగఁడుచేయ్యేను); 2: చూ, నాట్యోప యోగాంగములు (అం గము. 9) [ములు

పార్శ్వవేష్టితము అం చూ, ఉద్ధితకరణబంధ

పార్శ్వసంఘటితము అం —పై—

పార్శ్వావర్తి. అం చూ, అశుభావర్తములు.

పార్శ్వోన్నత అం చూ,అశ్వసంచారమార్గములు

పార్ష్ణి సం వి ఇ స్త్రీ 1. వేఁడు కెత్తిన యాఁ మడి చూ, స్త్రీ; పుం, న 2 చూ, మడమ; 3 దండువెనుక చూ, వెనుక. 1, 4 చూ, వెనుక 1

పార్ష్ణిగ్రాహపారుఁడు అం: చూ, ద్వాదశరాజ మండలము(దండెత్తిపోవురాజునకు వెనుక ది క్కునుండు శత్రువు) పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు

పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు. అం —పై—

పార్ష్ణిత్ర సం వి ఆ. స్త్రీ అణకాలువిూఁగాలు మడమను మూసికొనియుండెడు ము-- చూ,సమ్మాళిగలు

పార్ష్ణిత్రము సం. న అ న ముండటనుండిర--ం చెడుసేన చూ,సేన 1 [ములు

పార్ష్ణిపార్శ్వగతము అం చూ,ఏకవింశతిస్థానక

పార్ష్ణియుద్ధము అం చూ, యుద్ధము.

పార్ష్ణిరేచము. అం చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణులు,అం(మడమలు)1 చూ,లక్షణాంగములు.

(పురుషునిమడమలుసమములైరక్తవర్ణములైనాఁ నుత్తముఁడగు); 2:చూ,స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీమడమలు మట్టిపండ్లవలె వగడపుచో యగలిగిన పుత్రిపతియగు.)

పాఱ. దే. వి చూ,రూ-పార.

పాఱజూచు వా. స. క్రి. దృష్టించిచూచు.విజ.— 1, ఆ 95 చూ, వీక్షించు.

పాఱఁదోలు వా.స క్రి.తఱుము.చూ,వెంబడించు

పాఱఁబోఁత వా వి చూ, వారఁబోఁత.

పాఱఁబోఁత. వా వి.—పై—

పాఱఁబోయు. దే. స క్రి కుమ్మరించు

పాఱమ్మ ద్వి. వి (పాఱ + అమ్మ) (రూ-పా ఱవాతమ్మ-పాఱవాతియమ్మ) చూ, శాణ ము 1

పాఱవాతమ్మ ద్వి వి.—పై—అం,భా ద్వి.213.

పాఱవాతియమ్మ. ద్వి. వి —పై.— ఆచ్చ. సుం, కాం. 121

పాఱవేయు. దే. స. క్రి 1 విసరివేయు పాఱ వైచు, 2 వదలివైచు పాఱవైచు

పాఱవైచు. దే. స క్రి.—పై—స్వా.2,ఆ 17.

పాఱాడు దే అ.క్రి (రూ-పారు-పారాడు- పాఱుకాడు) 1. పరుగెత్తు భాగ. 7, స్కం. 99.చూ, పరు. 1, 2 చూ, పల్లిగొను; 3 పాసనము చేయు చూ,విప్లించు, 4 చూ, వ్యాపించు. ఉ, హరి 3, ఆ. 58,(ఇదికొన్ని క్రియలకు స్వార్థమందును, కొన్నిటికి ఇంచు ర్థానమందును, మఱికొన్నిటికి ఆరంభార్థ మందును అనుప్రయుక్తమగుచున్నది విరియఁ బాఱు, తెల్లవాఱు, పండఁబాఱు మొ.)

పాఱుఁడు వై.వి.=విప్ర చూ,స్వస్తిముఖుఁడు.1.

పాఱుటక్క. ద్వి. వి (పాఱుఁడు + అక్క) 1. బాఁపనది చూ,స్త్రీ,2. బ్రాహ్మణునిభా ర్య చూ,భార్య. [రాక్షసుఁడు.1.(రాక్షసి)

పాఱుటసురి. ము వి. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు.చూ,

-పాలుటాకులు దే వి బ మునులుకట్టుకొనెడు ఆకులు. య. 1, ఆ 120.

-పాలుడు దే. వి: చూ, పటిక.

-పాలుత. దే వి చూ, పాలుటక్క

పాలుతెంచే దే.అ క్రి చూ, రూ-పాఱ్తెంచే

పాలునీరు.వా.వి.ప్రవాహజలము చూ,సలిలము

-పాలుపోఁగు. దే. వి దూరదూరముగా పోయు నూలిపోఁగు చూ, సూత్రము. 1.

పాలులకెకిమీఁదు వా. వి. చూ, బ్రహ్మ 1

పాలువాఁడు. దే వి: చూ,స్వస్తిముఖుఁడు 1 భార ఆగ 4, ఆ 342 [సంబగము

పాలువేట దే వి కేళోత్సవము చూ,

పాల. దే వి 1 చూ, సుమంగళి *; వై వి 2 చూ, పాలగుమ్మ, 3=పాటల చూ, వర్ణను 6, 4 =పాటల కలిగొట్టు * చూ, స్థాలి 2; విణ 5 శ్వేతము చూ, వర్ణము 6. (ఇది పాలుధాతుకృదంతము)

*పాలంక్య. సం వి ఆ స్త్రీ. రూ-పాలుక్య కుందురువు చూ, రాజార్హము

పాలకడలల్లుఁడు. ద్వ. వి చూ, విష్ణువు. 1

-పాలకడలి. ద్వ వి క్షీరాబ్ధి చూ, సముద్రము

పాలకడలివెన్న. ద్వ వి చూ, హిమాంశువు

పాలకన్నులు. దే వి బ చూ, ధాన్యము

పాలకము. సం. వి. అ పుం 1. ఏనుఁగుపిత్త జ్వరము: చూ, హస్తి; 2 చూ, త్రిదోష జము; 3: చూ, రక్షణము.

-పాలకాకి. వా. వి. 1. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. ఒకానొకపిట్ట చూ, పక్షి.

పాలకాయ. దే. వి చూ, ధత్తూరము.

-పాలకావడి చేక్కలు. వా. వి బ చూ, గొల్ల కావడి చేక్కలు.

పాలకి. వై. వి.=పల్యంకికా. (రూ-పాలకీ-పల్లకి-పల్లకీ-పల్లక్కి-పాల్కి) వై. 7, ఆ 145. చూ, సవారి.

పాలకీ. వై. వి.= చూ, రూ-పాలకి.

పాలకీబొంగు చేక్క ద్వ వి మఘ చూ,రిక్క 1.

పాలకుండ. వై వి. పాలుకాచెడు కడవ చూ, భాండము 3

పాలకుప్ప. ద్వ.వి పయోరాశి చూ,స్తన్యము.

పాలకూర వై. వి చూ, సుమంగళి*

పాలకొడిస. ద్వ. వి చూ, వత్సకము*.

పాలకొయ్య. దే. వి చూ,యూపము 1

పాలగచ్చే. దే వి చూ, సమాలంభము

పాలగరువు ద్వ వి మీఁదయిసుకగలతాతిపాలునేల చూ, భూమి 1

పాలగార దే వి చూ, పాలగచ్చే.

పాలగుంజే ద్వ వి చూ, పాలకొయ్య

పాలగుమ్మ దే వి చూ, పాలపిట్ట

పాలగుమ్మడు వై వి నల్లనేలగుమ్మడు*(ఇక్కడవ్యతిరేకలక్షణ) చూ, సర్వతోభద్ర

పాలగొలిమిడి ద్వ వి పయస్వినీ* చూ, మొగలీ [గంటు.

పాలగోఁకుడు. ద్వ వి పాలకుండ లోనియడు

పాలఘ్నము. సం వి అ. పుం చూ, యాపలన్నము * [పాత్రము 6.

పాలచెంబు వై వి. పాలుపితికెడుచెంబు చూ,

పాలచేఁప. దే వి చూ, మత్స్యము 1

పాలచేరులు. ద్వ వి. బ రూ-పాలచేర్లు గజ్జెవరము. ప్యా 4,ఆ.42 : చూ,సిర. 1 [ఆ 413.

పాలచేర్లు ద్వ. వి. బ.—పై —ఉ, రా 7,

పాలచాలు దే. వి. తెల్లనిచాలు: చూ, మత్స్యము. 1 [పొరడ.

పాలడ ద్వ. వి (పాలు + అడఁగు). చూ,

పాలతప్పేల. వా. వి: చూ, పాత్రము. 6.

పాలతుత్తము. ద్వ. వి చూ, ఖర్పరి (నున్నపునీటిలో గంధుజాములు వండిన శుద్ధి)

పాలటేఁకు. దే. వి. రూ-పాలతేఁకు, గృహద్రుమము*: చూ, శాకోటము.

పాలకేఁకు దే వి: చూ, రూ-పాలకేఁకు *

పాలనము. సం. వి. అ. న. చూ, రక్షణము (ఆ. స్త్రీ. అగును)

పాలసేలగుమ్మఁడు. వా. వి: చూ, పాలగుమ్మఁడు* [హానువు.

పాలపండ్లు ద్వ. వి. బ. పుట్టుదంతములు. చూ,

పాలపాపఁడు. ద్వ వి. చూ, శిశువు.

పాలపిట్ట వై. వి. పాల, పాలగుమ్మ (సం.ప) - కికి-కీకి, కికిదివి-కికీదివి - కికీదివి-కికీదివము-కీకదివి, కూటకిము, క్షీరము, చాషము-చాసము, చిత్రవాలము, దివి (చూ, శకుంతి).

పాలపూస. దే వి. తెల్లనిగాజుపూస. చూ, పూస.

పాలబుగ్గలు ద్వ. వి. బ: చూ, రెంప. 2

పాలమడ్డి వా వి చూ, సరళద్రవము.

పాలమన్ను. ద్వ వి. చూ, భూమి. 1.

పాలమీఁగడలు వా వి. బ. 1. చూ, భక్ష్యము; 2. చూ, ధాన్యము.

పాలము. సం. వి. అ పుం. 1. కొయ్యపడిగము. చూ, పాత్రము 6 ;2. మడ్డు చూ, లోహము.1

పాలముంచెదరో నీలముంచెదరో జా. మేలుచేసెదరో కీడుచేసెదరో "సీ.నీటను ముంచెదో పాలముంచెదవో యీబాలనింక "(శశిరేఖనాటకము)

పాలమున్నీటి కూఁతురు ద్వ వి: చూ, లక్ష్మి 1.

పాలమున్నీటియల్లుఁడు ద్వ వి చూ, విష్ణువు. 1

పాలమున్నీరు ద్వ.వి. క్షీరాబ్ధి చూ, సముద్రము

పాలరాయి. వా. వి. తెల్లరాయి చూ, రాయి.

పాలలము సం వి.అ.న.=పాలను చూ, పలలము.1.

పాలపన్నె. వా. వి. పయ్యా చూ, వర్ణము. 6.

పాలవల్లి వా మి వి. దేవునిపీఠమునకు మీఁదుగా వ్రేలాడఁగట్టెడు పాలలత.

పాలవాఁగు. వై. వి చూ, పాలమున్నీరు.

పాలవాహనిక. అం చూ, అంతరభాషలు.

పాలవిఱుగుడు. ద్వ. వి. కూకు చూ, ద్రవ్యము

పాలవెల్లి. ద్వ. వి: చూ, పాలమున్నీరు.

పాలసంద్రము. వై. వి: చూ, పాలవెల్లి.

పాలసత్రాళ్లు ద్వ వి. బ. రూ-పాలాసత్రాళ్లు-గుఱ్ఱముకాళ్ళుగట్టెడుత్రాళ్లు: చూ, సూత్రము. 1

పాలసుఁడు. వై. విణ.=బాలిశః. 1: చూ, పాంపీరుఁడు, 2. చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 484, 3 చూ, వ్యాధుఁడు.2. అచ్చ. బాల, కాం. 159; 4 =పలాశః చూ, రాక్షసుఁడు. 1

పాలసున్నము. ద్వ. వి: చూ, పాలగచ్చు.

పాలసురాలు. మి. వి 1. దుష్టస్త్రీ చూ, స్త్రీ; 2. మూర్ఖురాలు. చూ, స్త్రీ.

పాలాడు. దే స. క్రి ఖండించు స్వా 4, ఆ. 50: చూ, సెలగు.

పాలానుగు. ద్వ. వి. దుగ్ధతుంబి*: చూ, సొఱ.

పాలారుచు. దే స. క్రి రూ-పాలార్చు. భాగ. 3, స్కం. 670: చూ, వివరించు. 3

పాలార్చు. దే. స క్రి.—పై —

పాలావు. ద్వ వి. చూ, పాడియావు

పాలాశదలము. పా. (త్వరితగతి) ఒకానొకవృత్తము "న-న-న-న-న-గగములు. 11 యతి. 17 వఛందస్సు". చూ, వృత్తము 1.

పాలాశము. సం వి, విణః చూ, రూ-పలాశము.

పాలాసత్రాళ్లు. ద్వ. వి. బ చూ, రూ-పాలసత్రాళ్ళు

పాలాస్త్రీ. వా వి: చూ, రూ-పలాస్త్రీ.

పాలించు సం. స. క్రి: చూ, రక్షించు.

పాలిండ్లు ద్వ.వి.బ.స్త్రీస్తనములు. చూ, స్తనము.

పాలింది. సం. వి ఈ స్త్రీ: చూ, పాలిని *

పాలిందితము. సం. వి. అ. పుం, న: అశ్మంతకము, అశ్మంతము, కుళలి*

పాలిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పాలియ: చూ, జాజోలపాలిక; అం. 2: చూ, సుషిరవాద్యములు; వై. వి. (1).=పాలికా: చూ, పాలిక. 1.

పాలికాఁపు. దే. విణ. (రూ-పాలిమేట్టము,పాలివాఁడు, పాలేరు, పాలేరువాఁడు. ఇవి రూపాంతరములని కొందఱు) 1. భాగస్థుఁడు: చూ, సగంధుఁడు; వా. 2 రైతులయొక్క పొలములలోచాకిరి చేయుబంటు; 3. మేఁడిపాలికి దున్నెడు మడకవాఁడు: చూ, వ్యవసాయి.

పాలిమేట్టము. దే విణ —పై—

పాలితము సం వి.అ పుం 1. పెద్దయేఁకు*: చూ, శాకోటము, విణ. 2 చూ, రక్షితము;3. పెంచుకొనఁబడినది చూ, వర్ధితము. 1.

పాలిని. సం వి ఈ. (స్త్రీ) 1. వల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి,విణ 2. పాలించేనది చూ, రక్షితము.

పాలియ. వై వి =: చూ, పాలిక. (1), 1.

పాలియము. వై వి.=పాలికా రూ-పాలెము. ఊరుదరిపల్లె.చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పాలివాఁడు దే. విణ:చూ, పాలికాఁపు.

పాలు. వై. వి. 1.=పయస్సు.చూ,స్తన్యము(పాలకును తద్విశేషములకును"చూ,స్తన్యము"); 2. మఱ్ఱిలోనగుచెట్లరసము: చూ, స్తన్యము, దే వి 3. భాగము: చూ, చంపకము. 2; 4: చూ, వంతు. 5; 5:చూ,వశము 1; 6:చూ,సమీపము. 1;బ.7.రూ-ప్రాలు చూ, బియ్యము; 8: చూ, సేసఁబ్రాలు; అ. క్రి. 9:చూ, వెల్లఁబాఱు.

పాలుక్య సం వి. అ. (స్త్రీ):చూ,పాలంక్య.

పాలుగొను దే స. క్రి. రూ-పాల్గొను:చూ, సంవిభాగించే

పాలుడు. వై. వి.=పాండు:చూ, పాండువు.

పాలునీరునువెలిఁజేయుపక్కి. వా వి:చూ,హంస.

పాలుపడు. ద్వ. అ.క్రి.రూ-పాల్పడు. 1 చూ, లోఁబడు, 2:చూ, పమకట్టు.2.వై.4,అ.28.

పాలుపుచ్చు. దే. ప్రే. (పాలుపోఁజేయు)1:చూ, పాలుగొను; 2. నిర్ణయించే చూ,సృజించే.

పాలుపోవు దే.అ.క్రి.1:చూ,విభక్తమగు;2: ఏర్పడు-ఏర్పడు. (మి. వ). నిర్ణయింపఁబడు; 3. తోఁచే. చూ,స్ఫురించే.

పాలుశాన దే. వి. ఉభయరాశియైన అంబారములో కాఁపువానికి చేరవలసిన వర్తనధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము)

పాలుమాలిక. దే. వి (రూ-పాల్మాలిక-ప్రాలుమాలిక - ప్రాల్మాలిక). చూ, విలంబము. 1.

పాలుమాలు దే. అ. క్రి. (రూ-పాల్మాలు-ప్రాలుమాలు-ప్రాల్మాలు) బద్ధకించే చూ, వివరించే 3. [1—2.

పాలువెట్టు దే. స. క్రి: చూ, పాలుపుచ్చు.

పాలెగాఁడు వా వి చిన్నజమీదారుఁడు: గుత్తగాఁడు, ఇజారాదారు-ఇజారాదారుఁడు, మొఖాసాదారు. చూ, రాజు. 1.

పాలెము. వై. వి.= చూ, రూ-పాలియము.

పాలెలు దే వి. బ. బిల్లలమొలత్రాటియందలి వెండి బంగారముల బిల్లలు. భో. 4, అ.60: చూ, భూషణము. 2.

పాలేరు. దే.వి. 1. మేఁడిపాలికి దున్నెడు మడక:చూ,లాంగలము; విణ 2:చూ,పాలికాఁపు.

పాలేరువాఁడు దే. విణ చూ, పాలికాఁపు.

పాలేఱు.ద్వ.వి.1: చూ, పాలమున్నీరు; 2. ఒకనది. హర. 4, అ. 233:చూ,ప్రోదిని (నది).

పాలొల్లనిపిల్లియున్నదా. లో. "పాలొల్లనిపిల్లిగలదెపరికింపంగన్" (కుచేలోపాఖ్యానము)

పాల్కడలి. ద్వ: వి: చూ, రూ-పాలకడలి.

పాల్కడలికావు. ద్వ. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

పాల్కడలిపట్టి. ద్వ. వి: చూ,పాలకడలివెన్న.

పాల్కి. వై. వి =:చూ, రూ-పాలకి.

పాల్గొను. దే. స. క్రి చూ, రూ-పాలుగొను.

పాల్పడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుపడు- రామా. 2, అ. 32.

పాల్మాలిక. దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

పాల్మాలు. దే. అ. క్రి' చూ, రూ-పాలుమాలు.

పావ వై. వి.=పాదుకా చూ, సమ్మాళిగలు

పావంచే. ద్వ. వి. 1. మెట్టు' చూ, సోపానము; 2. (చెఱువు లోన నుగువానియందలి) మెట్టు చూ, సోపానము, 3 (గుమ్మము లోనగువానియందలి) చిడి: చూ, సోపానము; 4 (మేడ కొండలోనగువానియందలి) మెట్టు·చూ, సోపానము

పావకము సం వి అ. పుం 1 చూ, వహ్ని సంజ్ఞికము*; 2 జీడి' చూ, భల్లాతకి, 3 సెల్లి* చూ, శ్రీపర్ణము. 1.

పావకుఁడు. సం. వి అ పుం. 1 అగ్ని' చూ, వహ్ని 1, 2 చూ, సూర్యుఁడు; 3. మంచి నడవడి కలవాఁడు చూ, శుద్ధుఁడు.

పావకోడు. వై వి =పాదుకా (రూ-పావుకోడు-పాఁకోడు) పావ-పాగ-పాగె చూ, సమ్మాళిగలు (ద్వయమని కొ ౧)

పావటి. దే వి చూ, పావంచే.

పావడ వై వి 1 ఛాతవస్త్రము కళా. 7, ఆ 65, ఉ, రా 6, ఆ 125: చూ, వస్త్రము, 2 =పావడ. పారిజా. పరికిణీ చూ, వస్త్రము; 3 బట్ట. ప్రభా. 1, అ 80. చూ, వస్త్రము.

పావడము. దే. వి. కానుక. విక్రి. 5, అ. 115 చూ, లంచేము.

పావనము సం. వి అ. వ. 1. సాంతపనాది వ్రతము చూ, కృచ్ఛ్రము. 7; 2· చూ, సలిలము; 3. ఆవుపేఁడ. చూ, పిడక; 4:చూ, రుద్రాక్షము. 2, పుం. 5. అందుగు ఋంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము: చూ, రాజాన్నము; 6. పచ్చెగుంట గరిజేరు *: చూ, వర్ష కేతువు; విణ. 7. పవిత్రము: చూ, శుద్ధము. 3.

పావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2 గంగ చూ, హరిద్రిదిని (నది); 3. తులసి*: చూ, హరిప్రియ; ఇ పుం 4· చూ, భీముఁడు; 5 హనుమంతుఁడు' చూ, వానరము; విణ. 6.పవిత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.

పావనుఁడు. సం. విణ· చూ, శుద్ధుఁడు

పావలా. వై .వి.=·చూ, రూ-పావులా

పావలి. దే వి:చూ,విచిల్లిక*

పావళము వా. వి చూ, పక్షి.

పావాడము దే వి చూ, రూ-పవాడము. 1.

పావి వై వి.=పాపి వర. 2, ఆ 176 చూ, పాపాలముద్ద

పావిలి దే వి చూ, రూ-పావలిక

పావు. వై వి 1 =పాద వరహాలో ¼ భాగము,2 = పాదుకా చూ,సమ్మాళిగలు, వా 3 నాలుగు సమభాగములలో నొకభాగము

పావుకోడు వై వి =పాదుకా చూ,రూ-పావకోడు. [పరువళ్లు.

పావురపుపావులు అం. (పావుపావులు) చూ,

పావురపుఁబలుకు. ద్వ. వి రూ-పావురాఁబల్కు. మణితము చూ, స్వరము 2

పావురము. వై . వి. 1 =పారావత. (రూ-పావురాయి -పారువము-పారవము-పార్వము-పారువాయి): చూ,సురటీ; అం. 2. చూ,కూజితములు. [బలుకు.

పావురాఁబల్కు. ద్వ. వి: చూ,రూ-పావురపుఁ

పావురాయి. వై. వి.= చూ, రూ-పావురము.

పావులా. వై .వి.=పావ రూ-పావలా.(రు౧-4-0)

పావుసేరు. వా. వి. 1.సోల, 20 తులములయెత్తు; 2. ఆఱుతులముల బంగారు మొదలగునవి.

పాళకము. సం. వి. అ. పుం.=పాచిక రూ-పాశకము. సొగటాలకాయ: చూ, వ్యవహారము. 4.

పాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. కేశపర్యాయములకు పర మైనచో వానిసమూహము: చూ, పిక. 4; 3 కర్ణశబ్దపూర్వక మైనపుడు సుకర్ణము; 4. ఛత్రపూర్వక మైనపుడు కుత్సితఛత్రము: అం. 5. గ్రహములు చరరాసులలో మొదటి మూఁడు పాదములయందున్న పాశముపట్టును (చూ, నిగళము, భుజంగము); అం. 6·చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పాశి సం. వి న్, పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1, 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వ్యాధి తుఁడు; విణ. 4 పాశధరుఁడు: చూ, సూత్రధారుఁడు. 5.

పాశుపతము సం వి. అ పుం. 1 పశుపతి యధిదైవతముగాఁగల యొక యస్త్రము· చూ, బాణము. 1; 2. పశుపతిమతము; 3· చూ, బకపుష్పము*; విణ. 4. పశుపతియందాసక్తి గలది.

పాశుపాల్యము అం గోమహిష్యాదిపోషణవృత్తి· చూ, వైశ్యవృత్తి [చూ, వేదము.

పాశురము. పా. ద్రవిడవేదములోని భాగము:

పాశ్చాత్యము. సం. విణ· చూ, పశ్చిమము.

పాశ్చాత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, వరుణుఁడు. 1; విణ. 2. పడమటివాఁడు, 3: చూ, వెనుకటివాఁడు. 2; 4. చూ, వెనుకటివాఁడు 1.

పాశ్య సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రాళ్ళయొక్క సమూహము· చూ, సూత్రము 1 [తము.

పాషండము. సం. వి. అ. పుం. వేదబాహ్యమ

పాషండి సం. వి. న్ పుం. రూ-పాషండుఁడు. వేదబాహ్యుఁడు ;-చూ, సర్వలింగి.

పాషండుఁడు సం. వి. అ. పుం.—పై —

పాషాణదారుఁడు సం. వి. అ. పుం. చూ, ఱాతిపనివాఁడు.

పాషాణదారణము. సం వి. అ. పుం: చూ, వృక్షాదనము. 1 [బండదుబ్బ. *.

పాషాణభేది. సం. వి ఈ స్త్రీ: చూ, పిండి

పాషాణము. సం. వి అ పుం· చూ, రాయి.

పాసంగు. దే. వి. రూ-పాసఁగు శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పాసనము. వై. వి = చూ, పాచనము.

పాసిక. వై. వి =పాశక· చూ, రూ-పాచిక.

పాసియము వై. వి =పాయస. రూ-పాసెము: చూ, పాయసము. 1.

పాసెము. వై. వి.=—పై — [ఆ. 84.

పాళ దే. వి: చూ, పోఁకపాత్తి. స్వా. 3,

పాళము దే. వి 1 చూ, విధము 1; 2 చూ, సమయము 1 పా. 4, ఆ 16; వై వి 3 = ఫాల.రూ-పాళా బంగారులోనగువానికడ్డి: చూ, శలాక; 4 =పార కొలఁది. పాండు. 4,ఆ 211. చూ,పరిమితి

పాళా వై. వి = చూ,రూ-పాళము. 3.

పాళి. సం వి ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1 అంచు చూ, మైజోఱు; 2. గుఱుతు. చూ, లక్షణము. 1; 3. చోటు.చూ,స్థానము. 1; 4. వరుస చూ, శ్రేణి 1; 5.చెవితమ్మె· చూ, భూషణము. 2; 6. కొండనెత్తము, స్నువు·చూ, హిమాలయము (పర్వతము), 7 మీసములుగల ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ, 8 పేను చూ, యూకము, వై. వి. (1)_ఫాళికా జూదమాడెడి పలక, జూదము (ఆరికొందలు). (రూ-పాళియ-పాళె-పాళీ) చూ, వ్యవహారము. 4; (2) = పాళికా చూ, పాళియము. 1; (3) సారెలపోఁత. చూ, వ్యవహారము. 4; వా. వి.(4). చూ, రూ-పాళీ 3.

పాళియ వై. వి.=· చూ, రూ-పాళి (1).

పాళియము. వై వి =పాళికా 1. ఒండువిడియు చోటు (రూ-పాళె-పాళెము): చూ, శిబి

రము; 2.=బలమ్. దండు: చూ, సేన. 1; 3: చూ, రక్షణము; 4 పాళెగాని పట్టణము (రూ-పాళెము)పాళెముపట్టు: చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పాళీ వై. వి. రూ-పాళి 1.=పాళికా: చూ, పాళి (1); 2 =పాళికా. చూ, పాళి (2), దే. వి 3. వ్రాసెడి ఇనుపకలముయొక్క మొన రూ-పాళి, వా 4. పాలి.పాళీవిపచ్చెడుజ్వరము. చూ, రోగము 1

పాళే. వై. వి = చూ, రూ-పాళియ.

పాళెంబుడిగు. ద్వ. అ. క్రి. 1 (దండు) విడియు చూ, విడియు 1, ప్రే. 2. పాళెంబుడించే. ఉ, రా 4, ఆ. 146

పాళెగాఁడు ద్వ. వి. (పాళెము + కాఁడు) పాళెముపట్టుదొర. అని. 3, ఆ 9.

పాళెము. వై వి = చూ,రూ-పాళియము (దండువిడియు చోటునకు -రామా. 7, ఆ. 40; దండునకు —ఉ, రా. 7, ఆ 63; చిన్న పట్టణమునకు.—య. 1, ఆ. 87)

పాళెముపట్టు ద్వ వి: చూ, పాళియము. 4.

పి

పింగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రోచన; 2 చూ, పార్వతి. 1; 3: చూ, హింగువు. 2; 4. చూ, వృంతము.

పింగటించే వా. స. క్రి: చూ, పింగళించే.

పింగము. సం వి. అ న. 1: చూ, హ్రీబేరము *; పుం. 2. రూ-పింగళము. గోరోజనమువంటి వన్నె. చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3.రూ-పింగళము. గోరోజనమువంటివర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 8.

పింగలి. దే. వి. 1. వెనుకటిది; 2 చూ, వెనుకటివాఁడు. 1—2. నిర్వ. 6, ఆ 148.

పింగళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దక్షిణదిక్కునందలి ఆఁడేనుఁగు. చూ, హస్తి; 2. పింగళనాడి: చూ, నాడులు. 3; 3: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 4. పింగళయను భోగముది: చూ, వేశ్య; అం 5: చూ, సంవత్సరములు; 6 చూ, దిగ్గజభార్యలు.

పింగళము సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, రూ-పింగము. 2; 2. చూ, వానరము; 3 చూ, సర్పము; 4: చూ, ముంగిస, 5 చూ, లిబ్బి. 2, విణ. 6. చూ, పింగము. 3

పింగళాక్షుఁడు సం వి. అ పుం చూ, పచ్చకన్నులవేల్పునూఁడు.

పింగళి వా వి చూ, ఫుంజో.

పింగళించే వా. స. క్రి. మోసమునరాఁబట్టు: పింగటించు, పిక్కిలించే.

పింగళుఁడు సం వి అ. పుం 1. సూర్యునిచక్కనుండెడు వారిలో నొకఁడు (చూ, దండుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు), 2 అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 3. చూ, శివుఁడు.

పింగాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం చూ, శివుఁడు.

పింగాణి. దే. వి. పింగాణిమట్టిగిన్నె: చూ, భాండము. 3.

పింగాణిచిప్ప వా. వి.—వై.—

పింగు వా. వి చూ, సొమ్ము.

పించియము. వై. వి.=పింఛమ్. (రూ-పించెము-పించేము-పీఁచేము-పెంచేము) 1. నెమలిపురి. పాండు.1,ఆ 213 చూ,శిఖండము; 2 నెమలిపురికన్ను: కన్ను. (సం. వ) —చంద్రకము.

పించెము. వై. వి.=—వై —

పించే. వా. వి. బలము: చూ, శక్తి 1.

పించేను. వా. వి: పెన్నను.

పించేమడపు. వా. వి: చూ, హింస 1

పించేము. వై వి. రూ-పీఁచము=పింజ. 1:చూ, హామిక; 2 చూ, హుంకారము; 3.=పింఛః రూ-పించియము

పింఛే. వా. వి. బోఁకి. చూ, శల్యము. 1.
పించేమన్నిగాను. వా. స. క్రి చూ, సంహరించే
పింఛము సం. వి. అ. న 1. = చూ, పింఛియము, 2 = పింఛే బాణపుఁగోన: చూ, బాణము. 1, 3. శ్రీకృష్ణుని శిఖాభూషణము: చూ, భూషణము. 2.
పింజ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. దూది చూ, సముద్రాంత. 3; 2. పసుపు చూ, వర్ణము 6.
పింజనము. సం. వి అ. న. దూదేకువిల్లు, చూ, బాణము 1.
పింజము సం వి. అ. న 1 = పింఛే బలము చూ, శక్తి 1; 2 చూ, హింస. 1, విశే 3 కలఁతిపాటైనది. చూ, వ్యాకులము
పింజరము సం. వి. అ. న 1. బంగారు చూ, లోహము 1; 2 చూ, హరిదళము, పుం 3 ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు చూ, వర్ణము 6. 4 తామ్రము. చూ, లోహము. 1, విశే. 5 ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు గలది చూ, వర్ణము 6, 6 చూ, పింజము 3
పింజలము సం వి అ పుం మిక్కిలి కలఁత పాటైన సేనలోనగునది చూ, సేన 1.
పింజలి అం చూ, హింగోళజభాషలు
పింజించే దే స క్రి 1 పింజపోయు, 2 కీర్లు చిలుకరిలఁజిమ్ము భాగ 8, స్కం 47 చూ, ప్రోక్షించే. [ము. 1
పింజిక. సం వి.ఆ స్త్రీ నూలిచుట్ట చూ, సూత్ర
పింజూషము సం వి అ. పుం చూ, శమలము
పింజె దే వి 1 ముందుఁజెక్కికొనెడివస్త్రపు కుచ్చె. స్వా 3, ఆ 71 చూ, వలి. 2; 2. వెనుకకుఁజెక్కుకొనెడి దోవతికొంగు. ఉ, రా. 6, ఆ. 381 చూ, వలి. 2, 3. కచ్ఛభేదము చూ, వలి 2, ఐ 4 కుచ్చిళ్లు చూ, వలి. 2
పింజె వై. వి. = పింఛ. 1. చూ, పింఛము 2, 2. చూ, పింజనము

పింజెకాడ. ద్వ. వి చూ, పింజె. 1.
పింజెనఁగోరి. దే వి చిమ్మనగోరి. జై 2, ఆ 63 చూ, శృంగము 3
పింజెపింజెగఁజుచేట జా ఒకదాని వెనుకనొకటి పోవుట(పింజె=బాణముయొక్క వెనుకభాగము) "పింజెపింజెగఁజొచ్చుకొని పాఱుతూపు లొక్కటియకొలె" (కళాపూర్ణోదయము)
పింజారి. ద్వ. వి. రూ- పెంజారి 1 దూదేకులవాఁడు చూ, రూ- పెంజారి;వా 2 తుచ్ఛుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు. 2, 3 తుచ్ఛస్త్రీ చూ, స్త్రీ. [(అనికొంపలు) చూ, సదనము 1.
పిండ సం. వి. ఆ స్త్రీ = పేట. అం7.శృవాడ
పిండకము సం వి అ న 1 చిల్లముడ్డి చూ, సల్లకి (రాజార్హము); 2 చూ, భూతము.
పిండఖర్జూరిగ సం వి ఆ స్త్రీ ఆచ్ఛపిండకో.
పిండదానకరులు అం చూ, గయాపిండదానార్హులు
పిండపాదము సం. వి అ పుం చూ, హస్తి.
పిండపుష్పము సం వి అ న 1 మెట్టనూయి. చూ, సరస్సు 1, 2 అశోకపుఁబువ్వు చూ, సోమపుష్పము, 3 దాసనపుఁబువ్వు చూ, హయజీవనహారికము [చూ, సాఱ.
పిండఫల సం. వి. ఆ స్త్రీ చేఁదుసొఱ:
పిండము సం వి అ న 1 బ్రదుకుఁదెరువు: చూ, వృత్తి 2, 2 ఇనుము. చూ, లోహము. 1, పుం. 3 = కండలి. అన్నపుపిడుచే ముద్ద చూ, సాదము (1); 4 పితృదేవతల కిచ్చెడు అన్నములోనగువానిముద్ద చూ, సాదము (1), 5. గర్భము: చూ, భ్రూణము 1; 6. చూ, శరీరము, 7. శరీరమునందుఏకదేశము: చూ, శరీరము; 8. గృహమునందు ఏకదేశము: చూ, సదనము 1, 9. చెండు. చూ, సరి. 3, 10 గజకుంభము చూ, హస్తి, 11 బో

కము: చూ, సౌగభము.3; 12 బలము: చూ, శక్తి 1; 13: చూ, సమూహము; 14. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 15· చూ, రూ- పిండకము. 1; 16. దాసనము*: హయజీవన మారకము [హ, హరి. 4, అ. 229.

పిండలి. వై వి.=పిండ: చూ, పిండము. 3.

పిండాంశుకము. సం. వి. అ న· చూ, తృణము. 1.

పిండాకూడు వా. మి. వి: చూ, పిండము 4. (దీనిని ఒకానొకలిట్టునందుఉపయోగించెదరు) (ఇట్లుపిండాకుడు) [చూ, నాన. 1.

పిండాభ్రము. సం. వి. అ. న. వానతూర: పిండాలువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.చోఅకంద*: చూ, సూరణము, 2 చూ, పిండాంశుకము *.

పిండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పిండు: చూ, సమూహము; 2 ఒకానొక ఈదు*· చూ, హింతాలము; 3. మంగ *: చూ, శ్వసనము; 4: చూ, సాఅ*; వై. వి. (1).=పిష్టము. బియ్యములోనగువానిపొడి: చూ, సాదము (1). (ఉడికినసిండినిగూడ పిండిఅనివాడెదరు) [2 చూ, పిండకము. 1.

పిండిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1· చూ, నాభి. 4;

పిండికూడు. ద్వ వి సంకటి చూ, సాదము (1)

పిండికూగ. వై. వి. పిండిబొద్దికూర*. జై. 4 అ 98.

పిండికొండ వై. వి. నగభేది*· కొండపిండి

పిండితము. సం. విణ. 1. దట్టము. చూ, సాంద్రము. 2; 2. గుణింపఁబడినది: చూ, హెచ్చవేత; 3 ఎంచేఁబడినది: చూ, సంఖ్యేయము; 4. చేర్పఁబడినవి. చూ, మట్టసము.

పిండివొండ. వై. వి· చూ, రక్తఫల *.

పిండిపేఁచు వా. వి: చూ, సంవాహనము. 1.

పిండిపోఁక. వై. వి. చిమిడిన అన్నపు ముద్ద: చూ, సాదము. (1) (లగడపిండమందురు).

పిండిబండ వా. వి: చూ, పిండిబండదుబ్బు *.

పిండిబండదుబ్బు. వా. వి: పిండిబండ. (సం- వ).—అశ్మగర్భజము, అశ్మఘ్నము, అశ్మభేది, పాషాణభేది. (చూ, వృగము) *.

పిండిబొద్దికూర. వా వి: చూ, పిండికూర.*

పిండిమిరియము. వై. వి చూ, భక్ష్యము.

పిండిలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వంతెన.

పిండివంట. ద్వ. వి. 1. అప్పము: చూ, భక్ష్యము; 2. చేక్కిలము: చూ, భక్ష్యము; వా. బ. 3. పిండితోఁ జేయఁబడిన రొట్టెమొదలగునవి.

పిండివడియము. వై. వి: చూ, భక్ష్యము.

పిండివంటవాఁడు. వా. వి: చూ, అపూపకుఁడు.

పిండీకృతము. సం. విణ. ముద్దగాఁజేయఁబడినది.

పిండీతకము. సం వి అ. పుం. 1. మంగ*. చూ, శ్వసనము; 2· చూ, మరువము*.

పిండీతగర. సం వి. అ. స్త్రీ: కఫవర్ధనము *

పిండు. సం. వి. అ. పుం. 1. చెండు(తెనుఁగున- ఉత్స్వము) భార. ఆది. 5, అ. 203. చూ, సరి. 3; వై వి. (1).=బృంద· చూ, పిండి. 1; దే. స. క్రి (2). పాలుపిండు: చూ, పిదుకు; (3) రసము పిండు· పిడుచే, (4) (తడిసినబట్ట) పిండు: పిడుచే

పిండుగట్టు. ద్వ అ. క్రి: చూ, సంతనకట్టు. భాగ. ఆర. 3, అ.13. [టువు. 2.

పింద. దే. వి (రూ- సిందియపి-ందె): చూ, కలా-

పిందియ. దే.వి. రూ-పిందె. 1.—వై.—వమ.. 1, అ.185; 2.రత్నాలపోఁగులులోనగువాని యందుజేపచేట్టు చేర్చఁజెడు తదవయవము..

పిందె. దే. వి.—వై.—

పింపిణీ దే వి. స్త్రీ వేణీవిశేషము: చూ, వేణి.2.

పింపిసలాడు. దే. అ. క్రి. 1. బాలికలు పెదవిమీఁదుగా నొకవిధమైనధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. రుక్మి. 1, అ. 88: చూ, మలపుగొను; 2. నర్తించు: చూ, మలపుగొను.

పింపిసలు. దే. వి. బ: చూ, పింపిళ్లు.

పింపిళులు. దే. వి. బ. చూ, రూ-పింపిళ్లు.

పింపిళ్లాడు. దే. అ. క్రి: చూ, పింపిసలాడు.

పింపిళ్లు దే. వి. బ. 1. చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2 చూ, సన్నాహము; 3: చూ, లంఘు; 4: చూ, వాణిగలు.

పింపిళ్లుగూయు. దే. అ. క్రి. (పింపిళ్లు + గునియు) చూ, పింపిసలాడు. (1 వ యర్థమునకు — హరి. పూ. 7, ఆ. 180; 2వ యర్థమునకు. — యు 3, ఆ. 56; కళా 6, ఆ 6.)

పికపికలు. దే. విశే. బ: చూ, వికావికలు. నిర్వ. 6, ఆ. 148.

పికము. సం. వి అ. పుం. చూ, పాఁకుడుపులుఁగు

పికవర్ధనము. సం. వి అ. పుం చూ, వాయసము

పికిలి దే. వి. రూ-పిక్కిలి చూ, పిగిలిపిట్ట

పికిలిపువ్వు. ద్వ వి. పికిలిపిట్టతోఁ(కక్రింది పువ్వు

పికులు. వా అ. క్రి చినువు చూ, విచారించే

పిక్క. వై. వి. 1. =పిండికా: చిఱుతొడ-చిఱుఁదొడ, జంగ. (సం. వ). — జంఘు, టంక, ప్రిస్మృత. (చూ, హజ్జ), 2 =స్ఫుకా *. చూ, రాజార్హము; వా. 3. గింజే. "జీడిపిక్క" "పనసపిక్క": చూ, విత్తనము.

పిక్కటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పిక్కటిల్లు. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, వ్యాపించే, 3. చూ, పికులు. ఉ, రా 6, ఆ. 45; 4 చూ, మొంకుకొను నిర్వ. 10, ఆ. 10; 5. చూ, పందడించే

పిక్కటిల్లు. దే. అ. క్రి. — పై — (సందడించే టకు. — భాగ. 6, స్కం 221; వ్యాపించే టకు. — ప్రిభా. 1, ఆ. 68.)

పిక్కపాళము. వా. మి. వి. చూ, సాంటిపిక్క

పిక్కలు. పా. 1 దీనికి ఉపమానములు — మొసళులు, కాహళములు, వరిపొట్టలు, అంబులపొదులు, ఆవులోఁక; అం. 2. చూ, వక్షుత స్థానములు.

పిక్కారు. ద్వ. వి. (పిదప + కారు) దాళవా-దాళువా-దాళ్వా: చూ, రెండవపంట.

పిక్కిలి. దే. వి. 1. చూ, రూ-పికిలి. శై. 1, ఆ. 45; వా. 2. అబద్ధము. "పిక్కిలిఆట": చూ, వితథము.

పిక్కిలించే. వా. స. క్రి: చూ, పింగళించే.

పిక్కు. దే. వి. 1. కపటము; చూ, వ్యాజము. 1; 2. చూ, వంచనము; 3: చూ, మర్మము; 4 క్రొత్త బట్టమడతలోనున్న తక్కువచెంగు: చూ, వలి. 2, దే స క్రి. 5: చూ, వంచించే; అ. క్రి. 6 చూ, వెనుదీయు.

పిక్కుమోము. వా. వి. నక్క: చూ, సృగాలము.

పిగిలి. వా వి: చూ, రూ-పికిలి. [గమందలి తూలిక.

పిగిలికుచ్చు. వా. వి. పిగిలిపిట్టయొక్క పృష్ఠభా

పిగిలిపిట్ట వా వి: పికిలి-పిక్కిలి-పిగిలి- పీలి; తిచ్చి-తురకపికిలి; సట్టుజీనువు (చూ, శకుంతి)

పిగులు. దే. అ. క్రి. చూ, రూ-పికులు

పిచండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడుపు చూ, భూగ్రిణము. 1; 2. పశువు చూ, కయ్య. 1.

పిచండిలుఁడు. సం. విశే చూ, బొజ్జివాఁడు.

పిచిండము సం. వి అ పుం 1: చూ, పిచండము. 1, 2. మృగములవీఁపు చూ, వీఁపు.

పిచికారి. వా. వి నూదిలో మందు ఎక్కించేట.

పిచుతూలము సం. వి అ న చూ, పిచువు. 1.

పిచుమందము సం వి అ. పుం చూ, వేము *.

పిచుమర్దము. సం. వి అ పుం. — పై —

పిచులము. సం వి అ పుం 1 నీరుకాకి చూ, వాయసము 1; 2 గన్నేరు * చూ, హయమారకము, 3 పక్కి * చూ, శాఖోట

పిచువు. సం వి. ఉ. పుం. 1 దూది చూ, సముద్రాంత. 3; 2. కుష్ఠభేదము చూ, విపాదిక: 3. మాడ చూ, హిరణ్యము. 2, 4 చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పిచ్చటము. సం. వి. అ న. 1. తగరము చూ,

లోహము. 1; 2. సత్తు: చూ, లోహము 1; పుం. 3. కింటిచెవులు చూ, హర్షణము.

పిచ్చి. వై. వి =పిత్తమ్: చూ, పిచ్చు.

పిచ్చిక. దే. వి చూ, రూ-పిచ్చుక.

పిచ్చికకుంటు. దే. వి (రూ-పిచ్చికుంటు-పిచ్చుకకుంటు-పిచ్చుకుంటు).1. అనూరుఁడు: చూ, నూరనూతుఁడు; విణ. 2. కాళ్లులేనివాఁడు. చూ, నూరనూతుఁడు. [8,అ 13.)

పిచ్చికుంటు. దే వి -పై—(అనూరునకు.—సై

పిచ్చితనము వా. వి చూ, పిచ్చు. 1 [లుకొను.

పిచ్చిలు దే. అ క్రి రూ-పిచ్చిల్లు చూ, బుగు

పిచ్చిల్లు దే అ క్రి —పై— [వాఁడు అనియూ)

పిచ్చివాఁడు ద్వ. విణ చూ, వెఱ్ఱివాఁడు. (పిచ్చు

పిచ్చు. వై వి. 1.=పిత్త. మతిభ్రమ చూ, వెఱ్ఱి 1, వా. 2 చూ, వృషణము, విణ. 3 చూ, హీనము 1 రామా 7, అ. 259

పిచ్చుకుంచము. వా. వి కొంతతగ్గెడు కుంచెము

పిచ్చుపట్టు. దే వి 1 లుబ్ధత్వము చూ, లోభము; వా 2 పీడనికట్టుపెల [చూ, పెసర.

పిచ్చుపెసర. దే వి ఒకరకము పెసర*

పిచ్చులించే దే అ క్రి 1 చూ, సందడించే. ఉ, హరి. 6, అ 181, 2 భయపడు అచ్చయ్య, కాం. 170 చూ, సరిక్కు 6, స. క్రి 3 చూ, ప్రకంపించే భార. విరా 3, అ. 205

పిచ్చు. దే వి. రూ-పిచ్చె. 1 చింతవిత్తు. చూ, పిత్తసము; వై వి రూ-పిచ్చె 2 =పిత్త జంతువుల కడుపులోని పిత్తకోశము, వా. 3 చూ, వృషణము, 4 చూ, పిచ్చు. 1

పిచ్చుక దే. వి. రూ-పిచ్చిక, ఊరఁబిచ్చిక, పిట్ట (సం. వ) —ఆటకము, కలవింకము, కలానువా(నా)ది, కలావికలము, కాలకంఠము, కాలానునాది, కులింగకము-కులింగము, గృహనీడము, గృహబలిభుక్కు-చటకము, చటాకము, చిత్రపృష్ఠము, నీలకంఠము, వృషాయణము; తద్విశేషములు.-౧.అడవిపిచ్చుకకు.--(సం. వ).— కులింగము; ౨. ఆఁడు-ఊరఁబిచ్చుకకు —(సం. వ).—అకృష్ణిక,-కుమారి, చటక-చటకక, చటకోత్తమ;. 3. ఆఁడుపిచ్చుక పిల్లకు.— (సం. వ).— చటక; ౪. నల్లపిచ్చుకకు.— నల్లపిచ్చుక.. (సం. వ) — కుమారి, కృష్ణిక, గాంధారరాజము, దుర్గ, పోతకి, శకుని; ౫. బంగరుపిచ్చికకు.—పచ్చతలపిచ్చుక, బంగారుపిచ్చుక. (సం వ).—కలికారము, కావృకము, నీలకంఠము, పీతముస్తకము, పీతముండము, ౬. మగపిచ్చుక పిల్లకు. (సం.వ) -—చాటకైరము; ౭. మందపిచ్చుకకు —ఉవ్వ, ఉవ్వపిట్ట, కాటుకపిట్ట, కురవకపులుఁగు, మందపిచ్చుక, ఉవ్వపులుఁగు-ఉవ్వపులుఁగు. (సం. వ) —కణాటనము, కణాటీరకము—కాకచ్ఛదము, కాకచ్ఛది, కృష్ణము, ఖంజఖేటము, ఖంజఖేలము, ఖంజనము, ఖంజరీటము, గూఢనీడము, గోలత్తిక, చంచలము, చరటము, తండకము, ౮ ఆఁడుకాటుకపిట్టకు - (సం వ) - ఖంజరీటి; ౯ నల్లనికడుపుగల మందపిచ్చుకకు.—(సం వ).—కృష్ణము. (మిగతవానికి "చూ, శకుంతి")

పిచ్చుకకాలు దే వి. పర్పటమను తృణము* చూ, హారిత (తృణము 1.)

పిచ్చుకకుంటెది వా వి: కుంటెద (అవ్రి)

పిచ్చుకకుంటు దే. వి, విణ.చూ, రూ-పిచ్చిక కుంటు (అనూరునకు —కాశీ. 1, అ 126)

పిచ్చుకపైబ్రహ్మాస్త్రము. జా. కొద్దివానిమీఁద విస్తారప్రయత్నము చేయుట "పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రమన్నట్లు"(ధర్మజరాజనూయ)

పిచ్చుకగూఁడు వా. వి. చూ, గూఁడు 1.

పిచ్చుకుంటు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పిచ్చుక కుంటు.(అనూరునకు —ఉ,రా. 1, అ.17.)

పిచ్చెగుంటివాఁడు. దే వి. 1. కమ్మవారిని అడిగి కొని జీవించేవాఁడు· చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, యాచకుఁడు.

పిచ్చెగుంటుమీఁద భాగీరథి ప్రవేశించినట్లు లో. పిచ్చేకపై బ్రహ్మాస్త్రమువంటిది.(సా ం. 8, అ. 175.)

పిచ్చె. దే, వై. వి: చూ, రూ–పిచ్చె.

పిచ్చెత్తు. వా అ క్రి చూ, వెఱ్ఱెత్తు.

పిచ్ఛ. సం. వి అ. స్త్రీ 1. అరఁటి* చూ, గంధ 2; 2 చూ, ప్రశ్యాకారము; 3. గుజ్జుపుకా లిపుండు చూ, పరిణము; 4 పోఁక*. చూ, సరిసి 1; 5 చూ, సమూహము, 6. పాము యొక్క జోల్లు చూ, స్యందని, 7 చూ, శాల్మలీవేష్టనము, 8. పరుస: చూ, శ్రేణి 1, 9. గంజిమీఁది మీఁగడ చూ, సాద ము. (1) [చూ, సదనము 1

పిచ్ఛందనము సం వి. అ న. రాజగృహరచన

పిచ్ఛము సం. వి. అ. న. 1· చూ, పింఛియము; 2. చూ, పిక. 4, పుం 3: చూ, వాలము. 1.

పిచ్ఛిల. సం. వి అ స్త్రీ. 1 ఇరుగుడు* చూ, శింశుప, 2. బూరుగు* చూ, శాల్మలి; విణ 3. చేరినది; 4 మీఁగడకట్టినది చూ, విజిలము.

పిటకము సం. వి. అ పుం, న. 1. పుండు. రూ_పీటకము· చూ, పరిణము; పుం 2.చిన్నపెట్టె.రూ–పేటకము·చూ,సందుకా, 3 =బుట్టిక. చిన్నగంప చూ, సజ్జే. 1;4 =· చూ, పిడుగు.

పిటము సం. వి అ. పుం చూ, పిటకము. 8.

పిట్ట దై. వి. 1.=పిత్సన్. పులుఁగు చూ, పక్షి; 2· చూ, జమ్మేక; 3 చూ, గడ్డ.

పిట్టగూఁడు. ద్వ. వి పక్షిగృహము చూ, సదనము. 1.

పిట్టతగవుపిల్లితీర్చెను. లో. "పిట్టతగవుపిల్లితీర్చి నట్లూ జఠరమార్గాలంబు కాళ్లతో నారెంటినిఁ జిక్కంబట్టి" (నీతిచంద్రిక–సంధి).

పిట్టపిడుగు. దే. క్రి. విణ. 1. అనివార్యము: చూ, వాలాయము 2; 2. అధికారము: చూ, రభసము. 1. [పాదము. (1).

పిట్టు వై. వి.=పిష్ట వానిఁబోలె; చూ,

పిఠరము సం వి. అ. న. 1 కవ్వపుకోల· చూ, స్తంభము. 1, 2. ముస్తె* చూ, హరిత (తృణ ము. 1); పుం, ప. 3 వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 4 చూ, ఉఖ్యము

పిడక వై. వి.=పిష్టక (దేశ్యమని శ. ర.). పిసికిముద్దగాఁజేసి తట్టియెండించిన పేఁడ రూ–పిడుక, చేఱుపుఁబిడక. (సం. ప) — ఉత్పలము, ఉపలనాడి, గరండము, గహరము, గోగణము, గోగ్రంధి, గోహలము–గోహళము, చాణము, ఛగణము, బుషము – బుసము; తద్విశేషములు.— ౧. ఎరువికి –, రూ–పిడుక, ఎరివి–ఎరుపు, గత్త–గత్తము, గొబ్బరము. (సం ప) — కరీషము–కారీషము, గోగ్రంథి, దోహనము, పాంశువు, శుష్కగోమయము; ౨ ఏనుపిడక కను— రూ–పిడుక,ఏను పిడక–ఏర్పిడక–ఏఱుపిడక–ఏత్పిడక, ఏఱునుగ్గు, నుగ్గు, పగట, వంట. (సం ప).— కరీషము— కారీషము; ౩ కాలిన పిడక తునుకను — కచిక–కచ్చిక; ౪ గోమయమునకు.— పెండ–పేఁడ (సం ప) — గోకృతము, గోపురీషము, గోమయము, గోవిట్టు, గోవిష్ఠ,గోకృత్తు,గోహన్నము,౫. నిప్పుతగిలించిన పిడకలవరుసకు –తోఁకచిచ్చు (సం ప).– ఉపాహితము; ౬. పేఁడకు — పెండ–పేఁడ.(సం.ప) —గోమయము,(మిగతివాని కి"చూ,శుష్కగోమయము")(శమలము).

పిడకనిప్పు. వా వి: చూ, వహ్ని. 1.

పిడకమొసలి. వా. వై. వి. రూ-పిడుకమొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.

పిడచే వా. వి. రూ-పిడుచే: చూ, పాదము(1).

పిడచేపాఁత. వా. వి: చూ, అలుకుమేట్ట.

పిడత. వా. వి. రూ-పిడుత. 1. మిక్కిలిచిన్న కుండ. చూ, భాండము. 8; 2. చిన్నగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

పిడప. వా. వి. పిడిచినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పిడి. దే. వి. 1. రూ-పిడికిలి. గుప్పిలి, గబ్బిలి, ముష్టి (చూ, హస్తము) 1; 2. కత్తిలోనగువాని పిడి: గాజోపరుఁజో, జేర, పరుఁజో, సెమ్మలిపరుఁజో-సెమ్మిలిపరుఁజో. (సం. వ).— తలము, త్సరువు, పరంజము (మిగతవానికి "చూ, రిష్టి. 2"), 3. అఁడుజెంక. ఉ, హరి. 4, ఆ. 29, హరి ఉ 7, ఆ 155 చూ, హరిణము 1, వా. 4 (నూలులోనగువాని)పిడి, పొగడ చూ, నూతము 1; 5 శర్ధిలో వేదము లోనగువానిని వల్లించుట.

పిడికట్టు. దే. వి. రూ-పిడికిటికట్టు: చు, లస్తకము

పిడికిటికట్టు. వా. వి —పై—

పిడికిటిపోటు. వా. వి: చూ, గోశృధ్యము

పిడికిలి. గ్రా. వి: చూ, పిడి 1.

పిడికిలించే దే. స క్రి. పిడికిటఁబట్టు. భార ఉద్యో. 2, ఆ. 180.

పిడికిలింగ. వా. వి నతి చూ, హాణిగలు.

పిడికెడు. వా వి. పిడికిలిపట్టెడు పరిమాణము చూ, హస్తము. [చూ, మేఁడి

పిడికోల దే. వి. వాఁగేలులోనగువానిమేఁడి

పిడిగంట. ద్వ. వి. నిడుపుపిడిగలగంట రాజ 1, ఆ. 167. చూ, ఓశె.

పిడిగంటలింగయ్య భీమలింగయ్య. వా.జా. పట్టెపట్టు వీడనివాఁడు.

పిడిగుద్దులు. జే. వి. బ. 1: చూ, బాలక్రీడ; 2. (ముష్టియుద్ధమునందలి) గుద్దులు.

పిడిగొట్టు. దే. స. క్రి: చూ, బుడ్డకొట్టు.

పిడిచలితిమూర. దే. వి: చూ, రత్ని. (చిటికెనచోఁచినపిడిమూర అరత్ని): చూ, హస్తము.1.

పిడియము. దే. వి. రూ-పిడెము. శాఁకు. స్వా-4, ఆ. 30: చూ, బాణము. 1.

పిడియేనుఁగు ద్వ. వి. కరిణి: చూ, హస్తి.

పిడివాటు. దే. వి 1. పనకట్టలను చేతికోలఁదినెత్తి గింజేల రాలఁగొట్టుట : బల్లకొట్టు; 2: చూ, రాజి. 8. [బము. 1.

పిడివాదము. వా. వి: చూ, దగ్ధవాదము.

పిడివేయు. దే. అ. క్రి. 1. పనులకటిలోచేయిడి త్రిప్పు: వా. 2 (కఱ్ఱలోనగువానిని కత్తిలోనగువానికి మొదట) చెక్కివేయు.

పిడిసావ ద్వ. వి: చూ, నైధనిక.

పిడుఁజో వా వి (రూ-పిడుఁదు- పిణుఁజో) కొణుఁజో, గోమారి, చెక్కకొణుఁజా, చెక్కపిడుఁజా: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.

పిడుఁదు. వా.వి.—పై.— [దేశ్యమని శ.ర).

పిడుక. వై వి =పిష్టక. చూ, రూ-పిడక.

పిడుకమొసలి దే. వి. చూ, రూ-పిడకమొసలి.

పిడుగు వై. వి.=పిటక. రూ-పిడ్గు (దేశ్యమని శ ర) (సం వ).—అశని, నిర్ఘాతము, పిటకము; తద్వి — చేశపిడుగు. [బాణము 1.

పిడుగుకైదువు. దే వి వజ్రాయుధము చూ,

పిడుగుమొత్తినరాయి. జా. 1. పిడుగుచే అదుముడు పడినరాయి; 2 జవాబుచెప్పనివాఁడు, మూర్ఖుఁడు.

పిడుచే. దే. వి: చూ, రూ-పిడచే

పిడుచేపాఁత. ద్వ. వి: చూ, రూ-పిడచేపాఁత.

పిడుచే. వే. స. క్రి: చూ, పిండు, (2) (3) (4).

పిడుత. దే. వి: చూ, రూ-పిడత.

పిడెము. దే. వి: చూ, రూ-పిడియము. [శ.ర.)

పిడ్గు. వై. వి.=: చూ, రూ-పిడుగు (దేశ్యమని

పిణుఁజో. వా. వి: చూ, రూ-పిడుఁజో.

పిణ్యాకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: కిణ్వము, తిలకిట్టము. (తె. వ).— గానుగపిండి, తెలకపిండి - తెలికపిండి; 2. ఇంగువ: చూ, హింగువు. 1; 3. చిల్లముడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్హము); 4. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. [సవిత. 2
పిత. సం. వి. ఋ. పుం =పితరుఁడు: చూ,
పితర. వై. వి.=పితృ.—వై.-మార్క.-3, ఆ.177
పితరదొర. ద్వి వి: చూ, యముఁడు.
పితరుఁడు. వై. వి.=పితృ: చూ, పిత. భార. అర. 4, ఆ. 215 [రిక్క.
పితరులమేక్క. వై వి.=పిత్రాతుఁ. మఖ: చూ,
పితరులు. వై వి. బ.=పితరః. పితృదేవతలు: రూ-పెతరులు, పితాళ్లు. [లోధను.
పితలాటకము. దే. వి. రూ-పితలాటము: చూ,
పితలాటము. దే. వి.—వై.—
పితలు. అం. కన్నవాఁడు, పడుగుచేసినవాఁడు, చేదువుచెప్పినవాఁడు, అన్నము పెట్టినవాఁడు, వెఱపుదీర్చి కాపాడినవాఁడు. (5)(ద్వి. తల్లిదండ్రులు.) [హుఁడు. 1
పితాపిత. సం. వి. ఋ పుం: చూ, పితామ
పితామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తండ్రితల్లి: అయ్యమ్మ, నాయనమ్మ, బామ్మ, మామ్మ. (చూ, సవిత. 2.)
పితామహుఁడు. సం. వి. అ పుం 1. తండ్రితండ్రి.(రూ-పీతమహుఁడు-పీతామహుఁడు-పైతామహుఁడు) అ, గురువు, పితాపిత-పితృపిత. (తె. వ).—తండ్రితండ్రి, తాత. (చూ, సవిత. 2); 2. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పితాళ్లు. వై. వి. బ: చూ, పితరులు.
పితుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిదుకు. హరి. పూ. 1, ఆ. 134. [చూ, యుద్ధము.
పితూరి. వా. వి. రాజద్రోహము, కలహము:

పితృదేవత. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పితరదొర.
పితృపతి. సం. వి. ఇ. పుం.—వై.—
పితృపిత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామహుఁడు. 1.
పితృప్రసువు. సం. వి. ఊ స్త్రీ. పొద్దు పొడుచేటకు ముందైదుగడియల పఱకును, ప్రొద్దుగ్రుంకినవెనుకమూఁడు గడియలవఱకును గలకాలము: చూ, సంధెజాము. [త్యకర్మము.
పితృమేధము. పా. తల్లిదండ్రులకుఁజేసెడు అం
పితృయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1. తనుపు చూ, తర్పణము. 2; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.
పితృవనము. సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.
పితృవ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తండ్రితోడఁబుట్టినవాఁడు. [ట్టినది: చూ, మేనత్త.
పితృష్వస. సం. వి. అ. స్త్రీ. తండ్రితోడఁబు
పితృసౌమనసము. అం: చూ, శస్త్రములు.
పిత్రాతుము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, పితరులమేక్క.
పిత్రూణము. అం: చూ, ఋణత్రయము.
పిత్తజ్వరము. అం: చూ, త్రిదోషజము.
పిత్తడి. వై. వి.=పిత్తళ (రూ-పిత్తళి-ఇత్తడి-ఇత్తళి): చూ, లోహము. 1.
పిత్తము. సం. వి. అ. న. 1 చూ, ధాతువు. 1; వా. 2.=పిచ్చి: చూ, వెఱ్ఱి 1; 3. జత్రరోగము, కాంతిదము చూ, రోగము. 1.
పిత్తల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శకులాదని*.
పిత్తలము. సం. వి. అ న. 1.=ఇత్తడి: చూ, పిత్తడి; విశే 2. పిచ్చిగలది.
పిత్తళి. వై. వి.=పిత్తళ: చూ, రూ-పిత్తడి.
పిత్తు. దే. వి. 1. అపానవాయువు: చూ, వాయువు; అ. క్రి. 2. అపానవాయువువిడుచే: పిత్తుకొను.
పిత్తుకొను. వా. అ. క్రి. 1. చూ, పిత్తు 2; 2. అసమర్థతను వెల్లడించే. [పైత్రము.
పిత్ర్యము. సం. విశే. తండ్రిది: పితాపిత్రికము,

పితాౄర్జితము. సం. విణ.: చూ, పిత్ర్యము(వాడుక)

పిత్సంతము. సం. వి. ళ్. పుం. 1: చూ, పక్షి (ఇందుగల పిత్సంగముకతప్ప. పిత్సంతము అని చేసువవలెను); విణ 3 పడనిచ్చేగలది

పిదప. వా. అవ్య. 1. చూ, పిమ్మట; దే. వి. 2 చూ, వెనుక. 1; విణ 3. వెనుకటిది: చూ, వెనుక 1; 4. తక్కువ చూ, హీనము. 1.

పిదపిద. దే వి. 1 చూ, సుకుమారము 2; విణ 2 ముద్దగాక పలుచేసైనది: రూ-పిపిపిదిన, అనుకు, తినువు, తోళక, లుచేః, పేలవము, బక్క, ముదుగు-ముదుము-ముదువు (మిగత వానికి "చూ, విరళము. 3")

పిడపదన దే వి విణ — పై — (విణ 2వ అర్థమునకు — భాగ 10, స్కం పు 758)

పిదుకు దే. స. క్రి: రూ-పితుకు, పిండు, పిదుచే, ఈడు చూ, రెమ్ము 2

పిదుపవాడు వా వి గోర్ధ

పిధానము సం వి అ న చూ, వ్యవధానము 3

పిన దే విణ రూ-పిన్న చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పినగుమ్ముడు ద్వ వి దెఱపి చూ, శాకోటము.

పినతండ్రి వా వి పిన్నయ్య చూ, పితృ 2.

పినతల్లి వా వి తల్లి చెల్లెలు (మఱియు) పినతండ్రిభార్య (మేనమామభార్య మేనత్తకాదు-పినతండ్రిభార్యపినతల్లికాదుఅనునది నిఘము లోకోక్తి) చూ, మాత 1

పినద్ధము సం విణ చూ, రూ-అనద్ధము

పినాకము సం వి అ పుం, న 1 శివునివిల్లు (త్రిపురదహనకాలమున బాణజ్వాలలచే నాకమును కప్పినది) చూ, బాణము 1, 2. త్రిశూలము చూ, బాణము. 1, 3. పట్టివాన చూ, వాన 1.

పినాకి. సం వి. న్ పుం: చూ, శివుడు

పినాకిని. సం వి. ఈ స్త్రీ 1 పెన్న చూ, హరిదిని (నది); 2. 2 కానొకవీణె: చూ, వీణె, అం 8: చూ, తతవాద్యములు.

పినుగు. దే వి. 1. రూ-పిలుగు. లుబ్ధకుడు: చూ, లోభి; విణ 2. రూ-సలుగు లుబ్ధుడు: చూ, లోభి. [రూ-పిన.

పిన్న. దే వి. 1: చూ, శిశువు; విణ. 2 చూ, పిన్నకక్కెర. ద్వ. వి. కక్కెర. చూ, బకము.

పిన్నగోరంట ద్వ. వి: చూ, సహ.3.* [నుండు.

పిన్నగ్రద్ద ద్వ. వి. చింద: చూ, హరివాహ

పిన్నచెఱకు. వా వి చూ, హలిని *. [రము.

పిన్నజెమ్మి. ద్వ వి నేలజెమ్మి* చూ, శమీ

పిన్నటనాడు. దే. వి. రూ-పిన్ననాడు. శై. 1, అ 53: చూ, శైశవము.

పిన్నతుమికి దే. వి. కాకితుమికి* చూ, స్ఫూర్జకము [శూకశింబి.

పిన్నదూలగోవల దే. వి. కంపిూర * చూ,

పిన్ననాడు. దే. వి చూ, రూ-పిన్నటనాడు.

పిన్ననీలి ద్వ వి విషాణిక *, చూ, రంజని.

పిన్ననుసుసు దే వి. ఏనుగునొసటి బుడిపి, వాతకుంభము చూ, హస్తి

పిన్నవెల్లి దే. వి. క్షుద్రాగ్నిమంథము* చూ, శ్రీపర్ణము 1 [సురభిపత్రి.

పిన్ననేరేడు ద్వ వి కాకినేరేడు * చూ,

పిన్నపాపర. దే. వి చూ, పాపర *

పిన్నవాప. దే వి కన్యక చూ, స్త్రీ

పిన్నపాల దే వి. చిలుపాల * చూ, సుమంగళ (ఓషధ్రిలు వచ్చేకామెర్లకు వాడెదరు)

పిన్నబూరుగు దే వి. చూ, శాల్మలి *

పిన్నములక. దే వి నేలములక *: చూ, వాకుడు. [చూ, హస్తికంద.

పిన్నముల్లంగి ద్వ వి క్షుద్రమూలకము *: పిన్నమ్మ. వా. వి చూ, పినతల్లి [ప్రష్ఠము. 2.

పిన్నయుప్పు. దే వి. మఘూలిక *. చూ, వాన

పిన్నయేలకి. వా వి: చూ, పత్రిల*.

పిన్నయ్య. వా. వి. చూ, పినతండ్రి.

పిన్నరెగటిదూల. వా.వి.చూ, స్వల్పదురాలభ*.

పిన్నతీకము. వా. వి: చూ, శైశవము. [గోఁగు.

పిన్నవరగోఁగు. దే. వి. పీలువు *· చూ, వరపిన్నవాఁడు. వా. వి చూ, శిశువు.

పిన్ని. వా. వి· చూ, పినతల్లి [చూ, బొత్తాము.

పిన్నీసు. వా. వి. ఒకరకము సూదిబొత్తాము:

పిపాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ అనుబంధ, ఉదన్య, ఓషము, తర్షము, తృట్టు, తృష, తృష్ణ, దాహము. (తె ప) —డప్పి-దప్పి, దప్పిక, దగ, దూప, నిట్టు, నీరువట్టు-నీర్వట్టు

పిపాసితుఁడు. సం. విణ. నీరుత్రావనిచ్ఛఁగొన్నవాఁడు· పిపాసువు

పిపాసువు. సం. విణ. ఉ.—పై—

పిపీలి. సం వి ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పిపీలిక.

పిపీలిక. సం వి. ఆ స్త్రీ రూ-పిపీలి, హీర. (తె ప).—చీమ, సన్నగాఁడు; తద్విశేషములు —౧ ఎఱ్ఱచీమకు —కపింజిక, ఘృతేలిక, తైలపిపీలి-తైలపిపీలిక, రక్తపిపీలిక. (తె) —ఎఱ్ఱచీమ; ౨ చిన్నఎఱ్ఱచీమకు —కపిశ, 3 పెద్ద ఎఱ్ఱచీమకు.— (తె) —కొఱవిచీమ, ౪. కొండచీమకు.—ఉద్దీపకము, వజ్రిహేతువు. (తె) —కొండచీమ, గామ; ౫. నల్లచీమకు.—ఉలంగవము, కృష్ణపిపీలి, కృష్ణపులంగవము, మర్కటపిపీలిక, మహద్వజ్రిహేతి (తె).—కండచీమ, కండ్రి, కట్టెచీమ, గండ్రిచీమ, నల్లచీమ, పెద్దనల్లచీమ, ౬. ఒకరకము నల్లచీమకు —(తె)—చేలిచీమ; ౭. తెట్టెపెట్టెడునల్లచీమకు.— అస్థ్యుపదేహిక, ఉద్దీపకము, ఉపజిహ్వక, ఉపతీక, కన్యాపిపీలిక, వమ్రిము, వమ్రి, వమ్రిక; ౮. పుట్టపెట్టెడుచీమకు.-ఉపదేహిక, శిథిలి. (తె).—చెద, చెదపురుగు, చెదలు, చేకొఱుకు- చేకొఱుదు, ౯-బ్రాహ్మి. (తె).-బాఁపనచీమ.(చూ, హీర)

పిపీలికాన్యాయము. పా. చీమ పండుకొఱకు చెట్టుమొదటినుండియు ప్రాఁకిపోయిపండునకు కన్నమువైచి లోని రసమానునటురీతి.

పిప్పల సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి*: చూ, పిప్పలి 1 [చూ, ప్లక్షము.

పిప్పలచ్ఛదము. సం. వి. అ పుం. కోవి *:

పిప్పలము. సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; పుం. 2 చూ, రావి*; 3. బాతు: చూ, ౮ రారి.

పిప్పలాశనము సం. వి. అ పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పిప్పలి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1· అమృత, ఉపకుల్య, ఉషణము, ఊషణ, కటి, కటుబీజ, కణ, కఫఘ్ని, కృకల, కృష్ణ, కోరంగి, కోల, కోలమూలము, కోల్య, క్రాంచాదనము, చపల, జటిల, తండులఫల, పిప్పల, మాగధి, వైదేహి, శౌండి. (తె) —పిప్పలితీఁగె, పిప్పళ్లమోడి*, తద్విశేషములు.— ౧ అడవి పిప్పలికి —కారంభము, క్షుద్రిపిప్పలి, వనపిప్పలి, వసీరము. (తె).— అడవిపిప్పలి; ౨ గజపిప్పలికి —కచ్ఛటము, కపిల్లిక, కపివల్లి, కరిపప్పలి, కాంజీరము, కుంజరపిప్పలి, కృతిమ్రి, కోలవల్లి, గజకణ, గజపిప్పలి, గజాహ్వ, గృహకాండము, చవికాఫల, ఒలిపిప్పలి, వశిరము- వసిరము, శ్రేయసి (తె).—ఏనుఁగుపిప్పలి; 3. నీరుపిప్పలికి.—కోష్ఠి, శైరి, తోయపిప్పలి, పిత్తల, లాంగల, శకులాదని, శారద. (తె). —నీరుపిప్పలి, బొక్కెన; ౪. పిప్పలీమూలమునకు.—కోలమూలము, గ్రంథికము, చటక, పిప్పలీమూలము*. (మిగతవానికి “చూ, శౌండి”); ౫. పుం. 2 చూ, రావి*; అం. 3 చూ, పిప్పలీద్వయము. [పిప్పలి.1*.

పిప్పలితీఁగె. వా. మి. వి. పిప్పలికట్టె: చూ,

పిప్పలీద్వయము.' అం. పిప్పలి, గజపిప్పలి.

పిప్పలీమూలము. సం. వి. అ. పుం: చూ పిప్పలి. 1 *

పిప్పల్యాదిలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్యములు.

పిప్పళ్లమోడి. మి. వి: చూ, పిప్పలి. 1.*

పిప్పి. వై వి.=పిప్పలీ. రసములేని తుక్కు (దేశ్యమని శ. ర): పిప్పిరి, పిసరు.

పిప్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శమలము.

పిప్పిపన్ను. వా. వి. పురుగుపట్టినపన్ను. రూ-పుప్పిపన్ను: చూ, హానువు (పల్లు)

పిప్పిరి. వై. వి.=పిప్పలీ: చూ, రూ-పిప్పి. (దేశ్యమని శ. ర.) కై. 6, ఆ. 157.

పిప్లువు. సం. వి. ఉ. పుం:చూ, పుట్టుమచ్చ.

పిమ్మట. దే. వి. 1. మనోవ్యథ. విజ. 3, ఆ 3: చూ, శోకము; 2: చూ, అవల. 2; ద్రి. 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1; 4. పరోక్షమందు [పిప్రియాలము. 1.

పియాళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

పియ్యి. దే. వి చూ, రూ-పీయి.

పిర. దే వి.కానిలో క్రిభాగము రూ-పిఱ, పిర్రి.

పిరంగి. వా. వి. 1. రూ-ఫిరంగి. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2: చూ, పుంజో; 3: చూ, వానరము; దే. వి. 4. (రూ-పిరంగీ-ఫీరంగి-పేరంగి) ఒకానొకతుపాకి: చూ, బాణము. 1.

పిరంగిగుండు వా. వి. ఔటుగుండు, వడిగల్లు చూ, రాయి.

పిరంగిచెక్క. వా. వి (సం. ప).—ఏలాపర్ణి, కార్ప్సిక్సీ. (ఈచెట్టు చైనా జపానుదేశములలో పెరుఁగును.హిందూదేశములో లేదు. సవాయికి పనిచేయును.)

పిరంగీ. దే. వి: చూ, రూ-పిరంగి. 4.

పిరంగు. వా వి. —పై.—

పిరి. దే. వి రూ-పురి. 1. గోనెలులోనగునవి కుట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. మెలి: చూ, లంకె; 3. వెంటి. కళా. 6, ఆ. 58: చూ, సూత్రము. 1.

పిరిగొను. వా.స. క్రి. 1:చూ, చేష్టించు; దే. స-క్రి. 2: చూ, మెలిపెట్టు; అ. క్రి. 3: చూ,-వెంటగొను.

పిరువీఁకు. దే.వి. (పీఁకు + పీఁకు) రూ-పిర్వీఁకు-1. బాధ. పరిభా. 5, ఆ. 155: చూ, శోకము; 2: చూ, పైశున్యము. కళా. 1,ఆ.176.

పిరువీఁకులాడు దే. అ క్రి: చూ, పిరిగొను. 3.

పిరువీఁకుసేయు. ద్వ. స. క్రి.1.—పై.—. పర. 5, ఆ. 54; 2: చూ, హింసించు. పారిజా. 4, ఆ. 168.

పిరువీఁకులుసేయు ద్వ. స. క్రి.—పై.—

పిర్వీఁకు దే. వి: చూ, రూ-పిరువీఁకు. (బాధకు.—పాండు. 4, ఆ 146.)

పిఱ. వా. వి: చూ, రూ-పిర.

పిఠికి. వై. విశే.=భీరుకః. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 57: చూ, పెఱుపరి. [ఆ. 86.

పిఠికికొండ. వై. వి: చూ, పెఱుపు. కాశీ. 2,

పిఠికిమెకము. వై. వి.=భీరుకమృగ. ఇత్తి: చూ, హారిణము.

పిఱు. దే. వి. వృత్తియందు పిఱుఁదుశబ్దమువకు-మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము.

పిఱుఁదు. దే. వి. 1. రూ-పిఱ్ఱ: చూ, శ్రోణి. 1; 2: చూ, వెనుక. 1. భార. ఆది. 6, ఆ. 9; అం 3: చూ, కళలుండుస్థలములు; 4: చూ, నక్షత్రస్థానములు.

పిఱుఁదుకొను. దే. స. క్రి: చూ, వెంబడించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 24.

పిఱుఁదులు. అం. వీనికి ఉపమానములు.— భూమి, ఇసుకతిన్నెలు, బండిచక్రములు, గిన్నెలు.

పిఱుతివియు. దే. అ. క్రి (పిఱుఁదు + తివియు). (రూ-పిఱుతివుచు-పిఱుదీయు-పిఱువోవు-పిఱుసను): చూ, వెనుదీయు.

పిఱుతివుచు. దే. అ. క్రి.—పై.— య.3,ఆ.34.

పిఱుందీయు. దే.అ.క్రి.—పై.— ప్ర్య.8,ఆ.31.

పిఱుసము. దే. వి. 1. పరుషభావము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 126; విశే. 2· చూ, పరుషము. 1 హరిశ్చ. 4, ఆ. 11.

పిఱువడు. ద్వ. అ. క్రి. 1· చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, సుక్కు. 6 .జై. 8, ఆ. 156.

పిఱువెట్టు. దే. స. క్రి. చూ, రాకొట్టు

పిఱువోవు. దే. అ. క్రి: చూ, వెనుదీయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 165.

పిఱుసను. దే. అ. క్రి —పై—

పిఱ్ఱ. దే. వి: చూ, రూ-పిఱుఁదు. 1.

పిలక. వై. వి.=పీలుక-పిల్లాక, రూ-పిలుక-పిల్క. 1. (కందగడ్డలోనగువాని యందుండు) మొలక: చూ, వి త్తనము; 2. (మూలశంక తెవులునందలి) మొటిమ: మొటిమ, మొలక-మొల్క; 3. (తలమీఁదకొద్దిగా నుంచుకొనిన) జొట్టు చూ, వెండ్రుక.1; 4. (పక్షిలోనగువాని)పిల్ల:చూ, శకుంతి(పక్షి)

పిలపిల. దే. వి. మూఁగుట-వచ్చుట- పోవుట-చిక్కించుట లోనగువాని యందలి అనుకరణము. సా. 3, ఆ. 117, విజ. 2, ఆ. 193. చూ, హుహూ. (బిలబిలఅనియువాడుక.)

పిలుఁగు. దే. వి, విశే: చూ, రూ-పిసుఁగు. (లుబ్ధునకు-పంచ వేం. 1, ఆ. 217.)

పిలుక. వా. వై వి.=· చూ, రూ-పిలక.

పిలుకు. దే వి. చూ, హుంకారము.

పిలుకుమారు. దే. అ. క్రి (రూ-పిలుకుమాలు-పిల్కుమాలు)1:చూ,మరణించు,2. పొకారు, నాశమగు· చూ, సమయు. 3.

పిలుకుమారుచు. దే. ప్రే. పిలుకుమారఁజేయు. (రూ-పిలుకుమార్చు-పిలుకుమాలుచు-పిలుకుమాల్చు) 1: చూ, సంహరించు జై. 8, ఆ. 190; 2. నాశముచేయు :చూ, సమయు. 3

పిలుకుమార్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పిలుకుమాలు. దే. అ. క్రి:చూ,రూ-పిలుకుమారు-

పిలుకుమాలుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పిలుకుమారుచు.

పిలుకుమాల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పిలుచు. దే. స. క్రి. రూ-పిల్చు: చూ, సంబోధించు. [సంబోధనము.

పిలుపు. దే. వి. (రూ-పిల్పు-పిలుపుడు): చూ,

పిలుపుడు. దే. వి. —పై.—

పిలువని పేరంటము. జా. తనకుఁదాను వచ్చినది. "పిలువని పేరఁటంబనుచు" విజ. 1,ఆ. 78.

పిల్క. వా. వై. వి =: చూ, రూ-పిలక.

పిల్కుమాలు. దే.అ.క్రి చూ, రూ-పిలుకుమాలు.

పిల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిలుచు.

పిల్ల. వై. వి. 1.=పిల్లాక. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. మనుష్యాదులసంతతి: చూ, శిశువు; 3. వృక్షాదులసంతతి."అరఁటిపిల్ల":చూ, వృక్షము; 4.ఆఁడుపడుచు. చూ,(స్త్రీ); బ. 5. బిడ్డలు; విశే. 6. చిన్న చూ, స్వల్పము. [పీళ్.

పిల్లఁగ్రోలు.వా.ద్వ.వి మురళి.నీల.1,ఆ.81: చూ,

పిల్లఁగ్రోవి. ద్వ. వి —పై.—

పిల్లకాయ. ద్వ. వి: చూ, శిశువు.

పిల్లకోడి మేక్కలు వా. వి. బ ఆకాశమున సంచరించెడు చుక్కలగుంపు.(ఇవి రైతులకు వేళఁదెలుపును.)

పిల్లగడ్డము. ద్వ. వి. నడుమమాత్రము కొంచెము వెండ్రుకలుగల గడ్డము. చూ, శ్మశ్రువు.

పిల్లగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పిల్లకాయ.

పిల్లగిలులు. ద్వ వి. బ· చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లజొట్టు ద్వ.వి తలముందటిసిగ చూ,సిక. 4.

పిల్లదీపు ద్వ. వి. చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లదీవి వై. వి.—పై—

పిల్లనఁగ్రోలు. ద్వ. వి· చూ, రూ-పిల్లఁగ్రోలు.

పిల్లనఁగ్రోవి. ద్వ. వి.—పై—

పిల్లనూయి. ద్వ. వి. నూతిలోపలి చిన్న నూయి: చూ, సరస్సు. 1. [పిల్లపీఁచేర]

పిల్లపిచ్చేరి. ద్వ. వి. చూ, శతావరి* (రూ-

పిల్లపీఁచేర. ద్వ. వి.—పై—

పిల్లపెసర ద్వ. వి. ముద్గపర్ణి*. చూ, పెసర.

పిల్లమిరియము వా. వి 1. వేశ్యాకన్య*: చూ, మిరియము; 2. చూ, పిల్లమెఱము. 1—2.

పిల్లము. సం. వి అ. పుం 1 తడికన్ను. చిల్లము, చుల్లము. చూ, లోచనము; విణ. 2. తడికన్నుగలది చిల్లము, చుల్లము

పిల్లమెఱము ద్వ వి 1 తలకిందుగావేసెడు లాఁగు, పిల్లేరుగంతు, మెఱము చూ, వాలుమెగ్గ, 2. లాఁగు రామా 6, ఆ 72. చూ, వాలుమెగ్గ [సాం మా. 19

పిల్లలగలిగించెకామ వా. వి చూ, శిశ్నము

పిల్లవేర్లు ద్వ వి చిటికెనవేర్లు. హై. 8, ఆ 41 చూ, వేలు. 2.

పిల్లాఁడి దే వి (రూ-పిల్లాణి-గిజపిల్లాణి) ఆఁడువాని కాలి వాలుగవ్రేలిసగ కళా 7, ఆ. 204 చూ, భూషణము 2.

పిల్లాకము సం వి అ పుం 1 =పిల్ల చూ, పిలక 4; 2 =పిలక బీగము చూ, విత్తనము

పిల్లాణి. దే వి చూ, రూ—పిల్లాఁడి

పిల్లి. హై వి =బిడాల. చూ, మార్జాలము

పిల్లికప్రతనము ద్వ వి వైమార్య్యము. చూ, రత్నము. 1

పిల్లికూన. వా. వి. పిల్లిపిల్ల: చూ, మార్జాలము

పిల్లిగడ్డ వై. వి. చూ, పునుఁగుచేట్టము. వీలా. 1, ఆ. 911.

పిల్లితేగలు. వా. వి. చూ, పిల్లపిచ్చేర*.

పిల్లిపెసర ద్వ. వి. కాకిపెసర*: చూ, పెసర.

పిల్లిశీలము. జా. కృత్రిమస్వభావము. "శీలముఖ లంబునిది పిల్లిశీలమనుచే." పాండు.3,ఆ.38.

పిల్లు. దే. వి. రూ-పుల్లు.*. విక్రే.2,ఆ. 171. చూ,తృణము. 1.

పిల్లేరుగంతు. ద్వ. వి. (పిల్ల + వేరుగంతు): చూ, పిల్లమెఱము. 1.

పిశంగము. సం. వి. అ పుం. 1. కపిలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. కపిలవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పిశాచకి. సం. వి. న్. పుం చూ, శ్రీదుఁడు.

పిశాచము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దేవతా భేదము; 2.—పిసాసి: చూ, భూతము; 3. చూ, పిల్లి

పిశాచసత్వ అం చూ, ద్వాదశసత్వలు.

పిశాచి. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1. స్త్రీపిశాచము చూ, భూతము; 2: చూ, మాంసి *

పిశిత సం వి అ. స్త్రీ చూ, పిశాచి 2.

పిశితము సం. వి అ న చూ, మాంసము.

పిశున. సం. వి ఆ స్త్రీ. 1. స్పృక్కా: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, షడ్గ్రంధ *

పిశునము. సం.వి. అ.న 1 కుంకుమపువ్వు చూ, వహ్నిశిఖము. 1; పుం 2.చూ, వాయసము.

పిశునుఁడు సం వి. అ పుం. 1 నారదుఁడు చూ, సన్యాసి, విణ. 2: చూ,సూచకుఁడు 1; 3 చూ,హీనుఁడు, 4 చూ, వ్యాధుఁడు 2.

పిష్టకము. సం వి అ న. 1. నూఁబోడి చూ, శ్రీమాన్. 1; పుం. 2. చూ, భక్ష్యము; 3 కంటితెవులు చూ, హర్షణము; 4 కించి జ్ఞఘనాధిక్యమును స్తనాంతవిస్తృతియు గల గజవిశేషము. చూ, హస్తి.

పిష్టపచనము సం. వి. అ. వ. బూరెలమూఁకుడు చూ, పాత్రము. 6. [ముగ నూఱుట.

పిష్టపేషణన్యాయము. పా. నూటినపిండినే వ్యర్థ

పిష్టప్రతిమిత్య పూపన్యాయము. పా. పిండిరొంతయో రొట్టెయో నంతయే యనురీతి.

పిష్టము. సం. వి. అ. న. 1.=పిండి (విసిరినది): చూ, పిండి (1); 2.=పిట్టు. వాసెపోలె: చూ, సాదము (1); 3. సీసము: చూ, లో

పాము. 1; వా. 4: చూ, పిణ్యాకము; విణ. 5. పొడిచేయఁబడినది.

పిష్టపత్రి. సం. వి. ఇ. న: చూ, చమసము. 1.

పిష్టసౌరభము. సం. వి. అ. పుం,న. చందనము: చూ, వాసన. 1. [కము.

పిష్టాతరము. సం. వి అ. పుం: చూ, పటవాస

పిస. దే. వి. అవివేకము: చూ, వెఱ్ఱి 2.

పిసక. దే. వి. తలవెండ్రుకలయందు చెమటచే బందనగొను మాలికి చూ, మలినము.

పిసరు. దే వి. 1: చూ, పిప్పి; 2 కడిగినధాన్యములో తోపుడుపడినది చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 3 లేశము చూ, స్వల్పము 4. చూ, శకలము

పిసాసి. వై వి =పిశాచ 1 పిశాచము చూ, భూతము; 2 ఆఁడుదయ్యము చూ, భూతము

పిసాళము దే వి. 1 చూ, వెలుతురు. 1;2 చూ, పరిహాసము. పర. 3, ఆ. 196, 3 చూ, వ్యాపనము, 4 చూ, వికాసము పాండు 4, ఆ 13; 5 దొంగటక్కరి చూ, వంచన; 6: చూ, గోషము

పిసాళి దే విణ. 1. వ్యాపనముగలది. విజ. 2, ఆ. 128. చూ, హిండితము, 2. ప్రకాశము గలది. పాండు. 4, ఆ 132. చూ, శోభితము. 5, 3. దొంగయెత్తుగలది; వా 4. కోపముగలది (ఆఁడుది), కోపన చూ, స్త్రీ; 5. కుజనుఁడు. చూ, వ్యాధుఁడు. 2, 6: చూ, మూర్ఖుఁడు, 7. కుత్సితపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పిసాళించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. జై. 7, ఆ. 198; 2: చూ, హవణిల్లు; 3:చూ, హేళనము చేయు.కళా. 1, ఆ. 148; 4. పరిమళించు. స్వా. 2, ఆ. 55: చూ, విసరు. 6; 5. దొంగటక్కరివేయు: చూ, వంచించు; 6: చూ, శోషించు; స. క్రి. 7:చూ, హసించు.

పిసి. వా. వి. 1: చూ, రూ-పిస; దే. వి. 2. తొలయందు బిగఁగొట్టుటకై చెక్కిన స్తంభము పట్టెలోనగువానిచివర.

పిసికిళ్లు. దే. వి. బ. 1 జొన్నలులోనగువాని యూఁచేబియ్యము; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2 పిసుకుటలు [ఆ.84: చూ, లోభి.

పిసిడి గే విణ. (రూ-పిసిని-పిసినారి) జై. 1,

పిసినారి దే విణ. —పై—

పిసిని. దే విణ. —పై—

పిసినిగొట్టు దే. విణ —పై—

పిసినితనము. వా వి. లోభత్వము చూ, లోభము.

పిసుకు దే. స క్రి 1. పిండిలోనిగువానిచేత మర్దించు చూ, సమ్మర్దించు; 2 పాదములు లోనగువాని నొత్తు·అదుము,ఇలుకు, ఊఁదు, ఒత్తు, కుక్కు, నొక్కు. (సం ప) —ఘర్షించు (చూ, సమ్మర్దించు);3. అడఁగఁజేయు అడఁచు-అణఁచు, అదుము, ఆనించు, ఆను, ఇలుకు, ఊఁదు, ఒత్తియాడు, ఒత్తు,క్రుక్కు, దమించు-దమియించు,పట్టు. (చూ, సమ్మర్దించు).

పిసుకుట వా. వి చూ,పిండిపీఁచు

పిసుకువాఁడు వా. వి· చూ, సంవాహకుఁడు

పిస్తాపప్పు.వా.వి అభిషుకము(జ్ఞాపకశక్తినిచ్చేను)

పిహితము. సం వి అ. న 1 కనుపెప్పమూఁత చూ, మూఁత. 3, విణ. 2 చూ, స్థగితము; అం. 3. చూ, పుటకిరియలు, 4 చూ, ఆకాశమండలములు;5 చూ,అలంకారము 3. (ఇతర రహస్యవృత్తితానెఱిఁగినట్లు చెప్పుట. ఉదా.—"పతియుదయవేళ నింటికిరాఁగ శయ్యఁబఱచె.") [కేశ్చిదుపదము.

పిళ్ల. వా. వి. కొన్ని జాతుల పేరునకు తుదను

పిళ్ళారి. దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పిళ్లు. దే. వి. బ. దూడలను కుడవనీని యావులను దూడలు చేచ్చినయావులను మరులు కొలుపుటకై తద్యోనిద్వారమునఁజొప్పించి లాగెడు తోరపుకుబుచే కసవువెంటి,పొదుఁగుపట్టుట.

పీ

పీఁకిపిండెట్టు వా.స.క్రి. వలిపినవల్లెరుకాఁపవలెఁ జేయు, బాధించు: చూ, హింసించు.

పీఁకు. దే. స. క్రి. 1. పెఱుకు: చూ, పెఱుకు; 2. తీసివేయు పెరుకు-పెర్కు-పెఱుకు; వా. 3. లాగు. చూ, రెమ్ము. 2.

పీఁకులాట. దే. వి: చూ, పిరువీఁకు.

పీఁకులాటపంచాంగము. జా. సాధ్యముకానిపని.

పీఁకులాడు. దే. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను.

పీఁకువీఁకాడు. దే స.క్రి. మిక్కిలిపెఱుకులాడు.

పీఁక. దే. వి. 1 నాగసరము లోనగు వాద్యముఖమునఁ జొప్పించెడుకొవ్విపుల్ల; 2. కాకవలెఁ జెట్టిన చిన్న ఆకుచుట్ట; 3. తాగి మిగిలినపొగచుట్ట. [తర్క్రము. 6

పీఁకదాను. వా వి తమ్మపడిగను చూ, పా

పీఁకవాలు. దే. అ. క్రి 1: చూ, సాటసాట వోవు. ఆచ్చ. అర, కాం. 22; 2. చేవ్వట యగు

పీఁచే వై వి =పింఛ చూ, రూ-పింఛియము

పీఁచేమడపు. దే వి చూ, రూ-పింఛేమడపు

పీఁచేమణఁచు. వా స. క్రి (రూ- పీఁచేమడఁచు-పించేమడఁచు-పించేమణఁచు) చూ, సంహరించు. [4 చూ, శక్తి 1.

పీఁచేము. వై. వి. చూ, రూ-పించేము. 1-2-3;

పీఁచేర. దే. వి చూ, కతావరి * (ఇదిద్వివిధము -పిల్లపీఁచేర, పెద్దపీఁచర ఇదెపిల్లపీఁచేర.)

పీఁచు దే వి. జీబు, నార: చూ, శల్కము 2

పీఁట. వై. వి =పీఠ చూ, సింహాసనము.

పీఁటముడి. వా వి. దట్టముగావేయఁబడినముడి.

పీఁటవెట్టు. ద్వ. అ క్రి లేచక యొకచోటనే పాదుకొనియుండు. స్వా 4, ఆ 42, సారం. 1, ఆ. 92.

పీఁటవెట్టుపెంకము. ద్వ వి: చూ, నూకరము.

పీక. వా. వి. 1: చూ, మెడ; 2. పిల్ల. "ఆఁడుపీక" (భద్రాచలప్రాంతమున వాడుక).

పీకఁడు. వా. వి. కొడుకు. "పీకఁడుపుట్టెను" చూ, నూనుఁడు. 1. (భ-ప్రాం-వాడుక.)

పీకి. వా. వి: చూ, రూ-పీక.1-2. (భద్రాచలప్రాంతమునవాడుక).

పీకియ. వా. వి.—పై.—

పీకె. వా. వి.—పై.—

పీగ్రిద్ద. ద్వ. వి: చూ, పిన్నగ్రిద్ద.

పీతకేళి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, విటుఁడు.

పీఠమర్దుఁడు. సం. విశ. 1.—పై.—; అం. 2 ధృష్టుఁడు: చూ, నాయకులు. 2; 3: చూ, నాయకులు 3.

పీఠము. సం వి. అ. పుం.=పీఁట చూ, పీఁట.

పీఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ =—పై.—

పీఠిక. సం. వి.ఆ. స్త్రీ 1. ఎగ్గుర్తు- ఎగ్గుఱుతు; 2. ఉత్కృష్టపీఠము చూ, సింహాసనము.

పీడ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2 కరుణ: చూ, హార్దము. 2; 3. సిగదండ, కచ్చే చూ, భూషణము. 2; 4. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

పీడనము. సం వి. అ. న. 1. పరులచేఁగలుగు రాయిడి: చూ, సమ్మర్దము; అం 2. చూ, ఆలింగనములు.

పీడాకరుఁడు సం. విశ చూ, కనుకుట్టు.

పీడావస్థ అం. రాశ్యంతవాంశయందున్న గ్రహము పీడావస్థను బొందును.=బంధుమిత్ర విరోధము, బంధనము, దాసత్వము గలుగును. (చూ, అవస్థలు. 5.)

పీడించు సం. స క్రి. 1. చూ, పీడితమగు. 2 చూ, హింసించు, 3: చూ, సమ్మర్దించు.

పీడితమగు. మి. అ. క్రి. అణఁగు, అదుముడుపడు, అలుగులపడు, ఇఱుకు, ఈండ్రించు, ఒత్తుపడు, కమియు, కనుగు, దండసిలు—

దండెసిల్లు, నలఁగు, నలఁగుడువడు, నలఁగుడు పెట్టు, పొట్టుపొడలగు.(సం.క).—పీడించే. (చూ, సమ్మర్దించే.)

పీడితము సం. విశే. 1: చూ, గజబిజి. 5; 2: చూ, సమ్మర్దితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4: చూ, చుంబనములు.

పీడ్యమానము. సం. విశే. పీడింపఁబడుచున్నది

పీత. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పసుపు: చూ, వర్ణము 6; వై. వి. (1)=పీతము. ఎండ్రికాయ: చూ, హరిలాంఛనము.

పీతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ· అగ్నిమేడి, తిందుకిని. (తె. వ).— అగ్గిమేడి.* (చూ,వృక్షము)

పీతఘోష.సం.వి అ.స్త్రీ:చూ,పీతపుష్పము.1.*.

పీతచందనము. సం. వి. అ. న: చూ, వాసన. 1.

పీతదారువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ. (రూ-పూతిదారువు) 1. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2· చూ, హరిద్రువు *.

పీతద్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, పీతదారువు. 2; 2. సరళము*·చూ,సర్వానుభూతి.

పీతనము. సం. వి. అ న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1; 2: చూ, హరిదళము; 3: చూ, పీతదారువు. 1* [కుపొన్న.

పీతని.సం.వి.ఈ.స్త్రీ.రూ-పీవని*:చూ, ముయ్యా

పీతపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోఁగు, మృదుద్రిమము*:చూ, వరగోఁగు; 2: చూ, శ్వేతపుష్పము *.

పీతభద్రము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పీతమస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 3.

పీతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పీత: చూ, పీత. 1; 2. పసుపురంగు· చూ, వర్ణము. 6; విశే. 3. పసుపురంగుగలది· చూ, వర్ణము. 6; 4.త్రాగఁబడినది: అపీతము. [చూ,పిచ్చుక.

పీతముండము. సం. వి.అ. పుం. పచ్చతలపిచ్చుక:

పీతమస్తకము. సం.వి.అ పుం:చూ,పీతముండము

పీతమ్మ. వా. వి. అంశేద: చూ, వ్రికె; 2. పని చేయని ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)."చేఁతకానిపీతమ్మ".

పీతశాఖము. సం. వి. అ. పుం. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము. [చూ, సర్జకము. 2.

పీతసారకము. సం. వి. అ. పుం. వేఁగిస *:

పీతసాలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పీతాంబరుఁడు.సం.వి.అ.పుం.1:చూ, పచ్చేవలువదారి; విశే. 2. పీతవస్త్రముగలవాఁడు.

పీతి.సం వి.ఇ.స్త్రీ.1 పానము:చూ,సరకము. 3; పుం. 2.గుఱ్ఱము.(రూ-వీతి): చూ, హయము.

పీతిగోరువంక. ద్వ. వి: చూ, విట్చారిక.

పీతిరిగుంట. ద్వ. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.

పీతువు. సం. వి. ఉ. పు: చూ, సూర్యుఁడు.

పీతోలు. వా. వి. పైనుండునన్నని చర్మము: చూ, బెరడు. [డు; 2· చూ, వహ్ని. 1

పీథువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁ

పీనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సంతోషము; పుం. 2: చూ, స్వేదము. 1; విశే. 3. బలిసినది, పీవము, పీవరము: చూ, స్థూలము. 2.

పీవశము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పీనసము:చూ, రొంప. 2.

పీనసము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పీనస రోగజాతకుఁడు. పా. ౧. షష్ఠమమందు చంద్రుఁడును అష్టమమందుశనియును లగ్నాధిపతి వ్యయమందు నున్నపుడును, ౨ లగ్నాధిపతి పాపుఁడై వ్యయమందును పాపగ్రహాంశలయందును నుండి షష్ఠమమందు చంద్రుఁడును అష్టమమందు శనియును నుండు నపుడును, 3 షష్ఠాధిపతిఁ జంద్రునితోఁగలిసి యష్టమమున శనిచేఁ జూడఁబడినను, ౪ ద్వాదశమందుఁ బాపగ్రహములుండి యష్టమమున శనిచంద్రులు గలిసినను పీనస రోగము గలవాఁడగును.

పీనాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తాగాఁడి.
పీనుఁగు. దే. వి. రూ-పీన్గు చూ,శవము.
పీనుఁగుఁదిండి. దే. వి. చూ, భూతము.
పీనుఁగునకుఁ జేసిన శృంగారము రాజోలకుఁ జేసిన కొలువు. జా. వ్యర్థము.
పీనుఁగుపెంట. వా వి. 1. శవకాలుష్యము:చూ, భస్మము;2. దురవస్థ కొడిమె-కొడిమె, జీండ్రము, దెస; 3. కష్టము:చూ, శోకము.
పీనోధ్ని సం వి. ఈ. స్త్రీ పెద్దపొదుఁగుగల యావు, పీవరస్తని చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)
పీన్గు. దే. వి చూ, రూ-పీనుఁగు
పీయి. దే. వి. రూ-పియ్యి చూ, శమలము.
పీయూషము. సం వి. అ న రూ-పేయూషము. 1. అమృతము చూ,సుధ. 1, 2. జోన్నపాలు చూ, స్తన్యము
పీరంగి వా. వి చూ, రూ-పిరంగి 4
పీరంగిబాణము వా. మి వి —పై— [పికులు.
పీరు. దే. వి 1. చూ, గుమ్మ 1,అ.క్రి. 2 చూ,
పీరుచే దే స. క్రి. చూ, రూ-పీల్చు
పీర్లు వా వి తురకల జ్ఞాపకార్థమైన గుఱుతు
పీల దే. విశే. బక్క చూ, సొలపు.
పీలి దే వి 1 చూ, పిగిలిపిట్ట ప్యా.4, ఆ.14, 2 ఓడకుదారిచూపెడు చుక్కాని అగప-అపక-అబక (ఇవి వాడుకలోనివి), కడపుఁజేయి, చుక్కాని-చుక్కాను (సం ప) — అరిత్రము, కర్ణము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము; తద్వి — ౧. ఓడనడపు గెడకు —(సం.ప) -క్షిపణి- క్షేపణి, నౌకాదండము, ౨. ఓడలోనుండు కఱ్ఱ గుద్దలికిని లవణాదుల.ఎత్తివ్యనట్టి మ్రానుగుద్దలికిని.— (సం ప) -అశ్రి, 3. పడవతోసెడుపలక (ఓడతెడ్డు)కు —కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-త్రెడ్డు. (సం ప) —కృపీటపాలము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము, ఖజపము, తండువు-తండువు-తడ్డు-తడ్డువు-త డ్డు-త డ్డ వు. (చూ, హోడము).
పీలిక. దే. వి. గుడ్డముక్క చూ, వస్త్రము.
పీలికాఁడు. దే. వి. కర్ణధారుఁడు:చూ, సరంగు.
పీలిదండలు. వా. వి. బ. సందిట నుంచుకొనెడు కుచ్చెలమాలికలు: చూ, భూషణము. 2.
పీలు. దే. అ క్రి:చూ, రూ-పికులు.
పీలుకము. సం. వి అ. పుం. 1. పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2.=పిల్క. కంద*:చూ,సూరణము.
పీలుచే. దే. స. క్రి చూ, రూ-పీల్చు.
పీలుపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*:చూ, ప్రివ; 2. దొండ * చూ, రక్తఫల.
పీలువాది. సం. వి.న్. పుం ఒకమతమువాఁడు.
పీలువు సం. వి ఉ. పుం 1. గొలుగు * చూ, పరగోఁగు; 2 ఏనుఁగు.చూ,హస్తి, 3 చూ, పరమాణువు; 4. తాటిచెక్క: చూ, శకలము. 4.5 చూ, సుమము; 6 చూ, బాణము.1.
పీల్చు దే స.క్రి. రూ-పీలుచే-పీరుచే-పీర్చు. 1. నీరు పాలులోనగునవి జొఱ్ఱు జొఱ్ఱు; 2. గాలిని పీల్చు ఎగఁగోయు.(సం ప) — ఉచ్ఛ్వసించే.
పీవము సం. విశే. (న్ ఈ. న్)బలిసినది:చూ, రూ-పీనము 3 (స్త్రీలింగము పీవరి)
పీవరము. సం. వి. అ. పుం. 1 తాఁబేలు చూ, ప్రత్తము. 4 (తాఁబేలు); విశే. 2 చూ, పీవము. (కొవ్వినదిఅనియు)
పీవరస్తని సం వి ఈ. స్త్రీ చూ, పీనోధ్ని.
పీవరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ పెద్దపీఁచేర * చూ, శతావరి.

పు

పుంఖము. సం. వి. అ. పుం.=పింజె. బాణపుపిడి: చూ, పింఛము. 2.
పుంఖానుపుంఖము. జా. పరంపరగా, ఒకదాని వెంబడినొకటి. "శంఖారవంబులు పుంఖానుపుంఖంబులుగా" (ధర్మజ రాజసూయము)

-పుంఖితము. సం. విణ. 1. పుంఖానుపుంఖము గాఁజేయఁబడినది; అం. 2: చూ, హస్త ప్రాణములు. [యములు

-పుంఖోద్వేజితవిభజనము. అం: చూ, పరిమే

-పుంఖోపసంఖ్యానము. అం.—పై—

పుంగవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 2. ఒకఓషధి: చూ, వృషభము

-పుంగవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (ఉత్తరపద మైనచో) శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

పుంగుడు. దే. వి. 1. రూ-పుంగుడు చూ, పులిపిరి; 2 చూ, పుండరీకము. 9, 3: చూ, బొప్పి. [చూ, రాశి. 1

-పుంజము. సం. వి. అ. పుం.=పుంజి ప్రోవు

-పుంజి. వై వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2 వరిమొద లకుపేరు చూ, సస్యము. 1; 3=పుంజ చూ, పుంజము;విణ. 4 చూ, సంపన్నము. 2.

పుంజికొను. ద్వ. అ. క్రి. జోజోరుకొను.

పుంజీ. దే. వి. (న). చూ, నాలుగు.

పుంజీభవించే. సం. అ. క్రి: చూ, ప్రోగుపడు

పుంజే. వా. వి. ఎద్దడినేల: చూ, భూమి 1

పుంజేము. వై. వి. 1 ముప్పదియొనికలనూలు చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. (నులకమంచే మురొక్క) కాళ్లకట్టుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

-పుంజోలదండ. వై. వి ఆఁడుదానిమెడనగ. పాండు. 3, ఆ. 62: చూ, భూషణము. 2

-పుంజో. దే. వి: అజ్జీవాలు, అడుగువాలుపులుఁగు, ఆరణి, కొమరుడాలు,కోడి, పెట్టపోలి, మెట్టవాలుపిట్ట-మెట్టవాల్పిట్ట. (సం.ప).- అండజము, ఇంప్రివాసము, ఉదగ్రిధము, కలావికము, కాలజ్ఞము, కావృకము, కాహ శము, కిరిటి-కిరీటి, కుక్కుటకము, కుక్కుటము, కుమారోపవాహము, కుహూకస్వనము, కుహూకస్వరము, కృకవాకువు, గోవృకము, చంద్రికి, చటకము, చరణాయుధము, జ్ఞాని, తామ్రచూడము, నఖరాయుధము; త ద్వి — ౧. అడవికోడికి.- అడవికోడి, కానపుంజో, కారుకోడి-కాటుకోడి, గునపనకోడి, పాడకోడి. (సం.ప).- కుక్కుటము, కుక్కుభము, కులాలము, కుహూకస్వనము, కుహూకస్వరము, వనకుక్కుటము; ౨ ఆఁడుకోడికి.—పెంటి,పెట్ట,బోబు.(సం. ప) —కుక్కుటి; 3 కుక్కుటస్త్రీపురుష సామాన్యమునకు.—కోడి; ౪. గ్రామపుకోడికి.— (సం. ప).— కృకవాకువు, మయూరచటకము; ౫. తెల్లవారకోమున మొదట కూయుకోడికి — తొలికోడి; ౬. నీరుకోడికి.— గుండఁగి. చిలవ, నీరుకోడి, పుల్లగొరక, బుడకోడి, బొల్లికోడి (సం. ప) — అంత్రిసమావృతము,జలకుక్కుటము,పరిప్లవము, సలిలకుక్కుటము,౭.పందెపు కోడిపుంజోనకు — కాకివన్నె, జెట్టి (సం.ప).—కపిలము; ౮. పుంజోలరకములు.— అరజోట్టు, ఈఁకెలదారము, కంచుడమారము, కాత్చేమ్చే, కోడిడేగ, గద్దికాకు (భు)లది, గరుడంపు, గాజోలగాఁడు, తెల్లయూరగపిల్లవేళ్లది, నల్లగూరగ, పండెబ్బది,పట్టెడకోట్టుది, పింగళి, పిరంగి, మూగఁబిట్టుకోడి, పుంజోలవేరువిత్తు, రణబేరు, రావుత్తి, వసులపాతఱ, సెలుకాలుది, (సం. ప).—పట్టభద్రుఁడు. (మిగతవానికి "చూ, సెలుకాలుది").

పుంజోదాలుపు. దే వి: చూ, స్కందుఁడు.

పుంజోలవేరువిత్తు. వా. వి:చూ, పుంజో.

పుంట. దే వి. (రూ-పుంటె-పురంట-పురఁట-పూఁట) సంధ్య.చూ, సందెజోము.

పుంటె. వా. వి.—పై—

పుండరీకము. సం. వి. అ. న. 1. తెల్లతామరః: చూ,సహస్రపత్రిము; 2. తెల్లగొడుగు.చూ, వారిత్రి; 3. ఒకతీర్థము; 4. గంధద్రవ్యముః

చూ, రాజార్హము; పుం. 5. ఆగ్నేయపు దిక్కునందలి ఏనుఁగు:చూ, హస్తి(చూ,దిగ్గజములు); 6. పులి· చూ, శార్దూలము. 1; 7.కప్ప·చూ, హరి. 12; 8.తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి; 9. తెల్లపొడలకుష్ఠము:చూ, విపాదిక. [కంటి· చూ, విష్ణువు. 1

పుండరీకాక్షుఁడు. సం వి. అ. పుం. తెలిదమ్మి

పుండరీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 ఒకానొక ముని చూ, సన్యాసి; 2 నిఘంటుకర్తలలో నొకఁడు. [డర్యము.

పుండర్యము. సం. వి అ న చూ, రూ-పౌం

పుండలించే దే అ క్రి. అభూతకల్పనచేయు

పుండాకోరు వా. వి: చూ, వంచకుఁడు 1.

పుండికూర.వా వి గోఁగుకూర·చూ,పరగోఁగు.

పుండు. దే వి. కుఱుపు. చూ, వ్రణము.

పుండ్రకము సం వి. అ. న. 1: చూ, పుండ్రము 5 *, 2. చూ, పుండ్రము 6.

పుండ్రము. సం. వి. అ. పుం. 1 నలుపుగలిసిన యెఱ్ఱచెఱకు * చూ, రసాలము. 8, 2 చూ, పుండరీకము 1, 3 =బొట్టు చూ, బొట్టు 1, 4· చూ, పురుగు, 5. పుండ్రకము, పువ్వులగురివెంద *. చూ, శ్వేతపాకి, 6 పుండ్రకము, వంగదేశము· చూ, దేశములు. [సుఁడు. 1

పుండ్రుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షు

పుంత. దే. వి. ఇసుకదారి: చూ, మార్గము. 1.

పుంభావము. సం.వి అ.పుం: చూ, పౌరుషము.

పుంలింగము. అం: చూ, లింగములు.

పుంశ్చలి సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ,ఱంకులాఁడి.

పుంసవనము సం వి అ. న 1. గర్భచిహ్నము తెలిసినతోడనే పురుషుఁడు పుట్టవలెనని చేసెడు శుభకర్మము చూ, కర్మములు; 2. క్షీరము: చూ, స్తన్యము.

పుంస్థానకములు. అం వైష్ణవము, సమపాదము, వైశాఖము, మండలము, ఆలీఢము, ప్రత్యాలీఢము (6) (చూ, స్థానకములు.)

పుకారు. వా. వి. వదంతి: చూ, శబ్దము. 2.

పుకిలించే. దే. స. క్రి: రూ-పుక్కిలించే. పుక్కిలించే. గుప్పించే. (సం. వ).—గండూషించే.

పుకిలింత. దే. వి: రూ-పుక్కిలింత- పుక్కిలి,- పుక్కబుగ్గ (సం వ).—గండూషము.

పుక్క. దే వి. రూ-బుగ్గ. 1: చూ, రెంప 2;- 2 నీటికాయ: చూ, స్ఫోటము. 2, 3. పర్వతాదులయందుండి సంతతధారగా పైకుబికి వచ్చెడు నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; వా. 4 చూ, పుకిలింత. [కుఁడు.

పుక్కసుఁడు. సం. వి అ. పుం. చూ, పుల్క

పుక్కిటిపురాణము జా. పుక్కిటినుండి వెలువడు వ్యర్థపుపలుకులు "పుక్కిటిపురాణములఁ బొద్దుఁబుచ్చేనతఁడు" (రామలింగేశశతకము), "కన్యకయిది పుక్కిటిపురాణమై తోఁచెఁ జామీ." (రామాభ్యుదయము)

పుక్కిలి. వా. వి. 1: చూ,రూ-పుకిలింత;దే.వి. 2. బుగ్గలోపలిభాగము

పుక్కిలించే. దే స. క్రి: చూ,రూ-పుకిలించే

పుక్కిలింత. దే. వి· చూ, రూ-పుకిలింత.

పుచ్చి. వా. వి. (రూ-పుచ్చియ-పుచ్చె) 1 కొబ్బరి పూఁబిందె. చూ, స్కంధఫలము; 2. తలపుఱ్ఱె: చూ, కల్యము. 1.

పుచ్చికోలు. వా. వి. రూ-పుచ్చుకోలు: చూ, ప్రతిగ్రహము.

పుచ్చినట్టు. వా. క్రి. విణ. తప్పనిసరిగా_ "నాబాకీని పుచ్చినట్టు తీర్చుము."

పుచ్చియ. వా. వి: చూ, రూ-పుచ్చి.

పుచ్చె. వా. వి.—పై—

పుచ్ఛె. దే. వి. పుచ్ఛెతీఁగె, పుచ్ఛెపాదు. (సం. వ).—కర్కారుకము,కలింగము- కలింగము- కాలింగము- కాలింగము-కాలింగి, కృష్ణబీజము, గోతుంబ. తద్వి.— గ. ఖరా

పానిపుచ్ఛేకు.—(సం. వ).—డంగరి-డాంగరి, డింగరము, వాగకుండి; ఆ. తిక్తశాలింగిక.— చేంతిపుచ్ఛే. (చూ,హరివాలుకము.)

పుచ్ఛేటిక. వా. వి. (రూ-పుచ్ఛేడిక-పుచ్ఛేడీక-పుచ్ఛేడీకతనము): చూ, సిగ్గు.

పుచ్ఛేడిక. వా. వి. —పై—

పుచ్ఛేడీక. దే. వి. 1.—పై—; 2. చూ, హ్రీమంతుఁడు;3 హ్రీమంతురాలు చూ, స్త్రీ.

పుచ్ఛేడీకతనము. వా వి: చూ, పుచ్ఛేటిక.

పుచ్ఛేతీఁగె. వా. వి: చూ, పుచ్ఛే.*

పుచ్ఛేపాదు. వా. వి —పై—

పుచ్చే. దే. వి. 1. ఆమూదపుమడ్డి; చూ, మడ్డి 2; స. క్రి. 2 ఆజ్ఞాపించే: చూ, సెలవిచ్చే, 3 ఇఱుకు. భాగ. 4, స్కం. 105—106 చూ, పీఁకు. 1; 4. గ్రహించే వంచ నా. 1, ఆ. 245. చూ, స్వీకరించే; అ. క్రి. 5. పుప్పిపట్టు:చూ,రూ-పుచ్చే;[పే.8 పోఁజేయు. భార. అర. 3, ఆ. 372 చూ, పుచ్చే. 2; స. క్రి 7: చూ, పంపు. 11.

పుచ్చేకొను. దే. స క్రి. 1: చూ, పుచ్చే. 4 భార. సభా. 1, ఆ. 143; 2. పరిగ్రహించే. చూ, స్వీకరించే

పుచ్చేకోలు. దే. వి: చూ, రూ-పుచ్చికోలు

పుచ్చేట. వా. వి: ఉత్తేజనము.

పుచ్ఛటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (పున్నపుంసకలింగమని కొందఱు) సెటికవిఱుచేట: చూ, వేళ్లుల్నడి.

పుచ్ఛము. సం. వి.అ పుం, న. 1. తోఁక:చూ, వాలము.1;2.వెనుకపరిక్క చూ,వెనుక. 1

పుచ్ఛావర్త. అం: చూ, అశుభావర్తములు

పుట. వా. వి. (సం వి. అ. వ. అనియు, దీనికి పారటతద్భవమనియుఁకొందఱు):చూ,పారట

పుటక్రియలు. అం. వివర్తితము, ఉన్మేషము, పిహితము, కుంచితము, సమము, వితాళితము, స్ఫురితము, నిమేషము, పరిసృతము. (9) (చూ,ఉపవిద్యలు).

పుటపుట. దే. వి. అదురుట యందగునను కరణము: చూ, హూహూ.

పుటపుటన. దే. వి. 1 చూ, హెచ్చే. 1; విణ. 2 చూ, పరివృద్ధము. పాండు. 2, ఆ. 35.

పుటపుటనగు. దే. అ క్రి పరివృద్ధమగు. స్వా. 3, ఆ 28. [సీమ. 1 (దేశము).

పుటభేదనము. సం వి. అ. న. పట్టణము. చూ,

పుటభేదము. సం. వి. అ. న 1. —పై—; 2. చతుర్విధవాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 3. ఏటివంపు, వక్రిణి:చూ,హ్రదిని (నది).

పుటము. సం. వి. అ. పుం, న 1. పూలబుట్ట: చూ, సజ్జె. 1; 2. దొప్ప చూ, హరివాణము. (పాత్రము 6); 3. గజ్జపుకాలిగొరిజె. చూ, వింఖము; వై. వి. (1).=ప్లుత. అశ్వగతి: చూ, కాయము; వా. (2) లోహాదులను పుటము వేయుట: రూ-పుతము.

పుటముబ్బు. ద్వ. అ. క్రి. మీఁదికుబ్బు. వసు. 2, ఆ 39. [చూ, మల్లశాస్త్రము.

పుటములు. వా. వి. బ. మల్లయుద్ధవిశేషము:

పుట(క)ములు. అం. అంకపాత, కుక్కుట, గజ, గోవర, మహా, వరాహ పుటములు మొదలగునవి.

పుటమెగయు. ద్వ. అ. క్రి. 1. మీఁదికెగయు: చూ, రేఁగు. 1; 2 దాఁటు. రామా. 6, ఆ. 84: చూ, లంఘించే.

పుటలు. అం. చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (అంగము. 9.)

పుటి. సం.వి.ఈ. స్త్రీ 1.=పుటిక-పుట్టిక-బుట్ట: చూ, పుటము. 1; 2. చూ, పుటము. 2.

పుటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఏలకి*: చూ, పత్రిం; వై. వి. (1).=పిటకః. (రూ-పుటికె-పుట్టి-పుట్టిక-బుట్ట-బుట్టి-బుట్టిక). చూ, పుటము. 1.

పుటిక. వై. వి.=చూ, రూ-పుటిక. (1)
పుటికము. సం వి. అ. న. 1. దోసిలి: చూ, హ స్తము; విణ. 2. కుట్టఁబడినది: చూ, స్యూతము; 3. దొప్పఁగాఁ జేయఁబడినది
పుటుక్కు. దే. వి. తెగుటయందగు ధ్వన్యను కరణము· చూ, హహాహహా.
పుట్ట వై. వి. 1=పుటకమ్: చూ, వల్మీకము. (దేశ్యమని శ. ర.); 2 చిన్న పాద: చూ, పాద. 2; 3 జన్మస్థానము "రోగముల పుట్ట" చూ, స్థానము 1, 4. చూ, పువా ది, 5· చూ, రాశి. 1. [తిక్క 10
పుట్టకాఁపరి వా. వి చూ, సర్పము సాం
పుట్టకాఁపు. దే. వి. 1.—పై—; 2· చూ, వెలుఁగుబంటి [దుఁడు.
పుట్టకాలివాఁడు. వా. విణ చూ, వల్మీకపా
పుట్టకాలు. దే వి. బోదకాలు చూ, వజ్జ.
పుట్టకీటు. వా వి.పుట్టగోడ
పుట్టకుట్టము. అం చూ, భౌమమండలములు
పుట్టకూటిమెకము. వా వి.చూ,పుట్టకాఁపు. 2
పుట్టకూడు దే. వి. చీమగుడ్లతోఁ గలసిన పుట్టమట్టిముద్ద స్వా. 4, అ 37
పుట్టకూడుదిండి. వా. వి చూ, పుట్టకాఁపు 2
పుట్టకూడుమెక్కు-మెకము. ద్వ. వి —పై—
పుట్టకొక్కు. ద్వ. వి· చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టకోట. ద్వ. వి కోటకు బలముకా అగు కోట బయట వేసిన మట్టితిన్నె· చూ, వేదిక
పుట్టకోవలు. వా వి.పుట్టమీఁదిశిఖరములు:చూ, వల్మీకము. [సర్పాక్షి.
పుట్టగొడుగు. వా. వి. కుక్కగొడుగు*: చూ,
పుట్టగోఁచి. దే. వి. పోటముంజి.చూ,బొట్టము
పుట్టమోలు. వా వి. వాల్మీకిమహర్షి: చూ, సన్యాసి.
పుట్టచెండు. ద్వ. వి 1. ఎగురఁగొట్టియాడెడు బంతి. రామా. 8, అ. 51: చూ, సరి. 3;బ. 2: చూ, బాలికక్రీడ
పుట్టచెమ్మ. వా. వి: చూ, వల్మీకశింబి *.
పుట్టచేగ్స. దే. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టతమ్మ. దే. వి: చూ, పుట్టచెమ్మ *.
పుట్టతేనె. దే. వి. (పుట్టలోపెట్టిన) పెరతేనె: చూ, మధువు. 5. [చూ, వృశ్చికము. 1..
పుట్టతేలు. దే. వి. మండగబ్బ-మండ్రిగబ్బ:
పుట్టదిట్ట వా వి· చూ, పుట్టకాఁపరి.
పుట్టపుట్టువు. దే. వి: చూ, పుట్టమోలు. విక్రి. 1, అ. 9 [సం. మా. 17.
పుట్టపెట్టినట్టు. వా వి: చూ,పుట్టకాఁపరి.అం,.
పుట్టమునెడుగబ్బి. వా వి.—పై—
పుట్టము. వై వి.=పటః. బట్ట చూ, వస్త్రము.
పుట్టి దే. వి. 1. ఏఱుదాఁటెడుసాధనము: చూ, హోడము, 2· చూ, ఖారి, 3 ఇరు వది మణుగులు, వై వి 4.=పుటి: చూ, పుటిక. (దేశ్యమని శ. ర)
పుట్టించే దే. క్రి· చూ, సృజించే
పుట్టించేట. వా వి కలిగించేట. చూ, సంభ వము. 1. [అ 156.
పుట్టిక వై. వి చూ, రూ-పుటిక. కళా. 6,
పుట్టినవాఁడు వా విణ· చూ, సంభూతుఁడు.
పుట్టినిల్లు దే. వి. (పుట్టిన + ఇల్లు) రూ-పుట్టి ల్లు, మాతృగృహము చూ, సదనము. 1
పుట్టిమున్గుట జా. నష్టమగుట (పుట్టి=ఏఱు దాఁటించేబుట్ట) రామా 8, అ. 55
పుట్టు. దే. వి 1· చూ, రూ-పుట్టుక. 1; అ. క్రి. 2. జన్మించే: చూ, సంభవించే.
పుట్టుక దే. వి. (రూ-పుట్టు-పుట్టుగు-పుట్టు వు)· చూ, సంభవము.
పుట్టుకచేల్వజోతి. వా. వి· చూ, హిమాంశువు.
పుట్టుకల్లరి. దే. విణ. పుట్టుక మొదలు కల్లలాడు వాఁడు. భార. అర. 5, అ. 405: చూ, మా ఖరుఁడు. [చూ, పర్వతము.
పుట్టుగట్టు. ద్వ. వి.ఉదయాద్రి. య.3,అ. 148:.
పుట్టుగు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టుక.

పుట్టుగొడ్డు. దే. విణ. పుట్టుక మొదలు గొడ్డుఁతన ముకలది (అఁడుది): చూ, స్త్రీ. [శేచీఁకు.

పుట్టుగుడ్డి. దే. విణ. జనుసాంధుఁడు: చూ,

పుట్టుచీఁకు. దే. విణ.—పై— భార. ఆది. 4, ఆ. 231. [చూ, జాతకర్మము.

పుట్టుచెయావు. ద్వ. వి. రూ—పుట్టుచెయ్యూ.

పుట్టుచెయ్యూ ద్వ. వి.—పై—

పుట్టుచోటు. వా. వి· (సం. వ) — అభిజనము, ఆకరము, జన్మభూమి [హాముగలవాఁడు.

పుట్టుపాఁవ దే. విణ. వ్యాధిచే తెల్లఁబాఱిన దే

పుట్టుపునుఁగు వా. వి లోటుకమృగమదము

పుట్టుబడి దే వి చూ, పుట్టుక.

పుట్టుమచ్చ. దే. వి. మచ్చ, మఱువు. (సం.వ). —కాలకము, తిలకము, తిలకాలకము, జటులము-జడులము, పిప్లువు (చూ,లక్షణము 1)

పుట్టుమూఁగ. ద్వ వి. పుట్టుక మొదలుమూఁగ చూ, మూఁగ. 3.

పుట్టుమొండి వా. వి పుట్టుక మొదలు మొండివాఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.

పుట్టువడుగు. ద్వ. వి 1. పుట్టుక మొదలు బ్రహ్మచారి· చూ, వటువు, 2 చూ, విష్ణువు.1

పుట్టువు. దే వి. చూ, రూ-పుట్టుగు.

పుట్టువెట్టి దే. విణ. పుట్టుక మొదలు వెట్టివాఁడు· చూ, వెట్టివాఁడు

పుట్టెడు. వా. వి. పుట్టెడుపరిమితి. (80 కుం. అనికొందఱు, 200 కుం. అని కొందఱు)

పుట్టెడునేల. వా. వి. 20 కుంటలు (2 పందుములు, 4 ఏదుములు, 8 ఎకరములు, 80 కుంచెములు, 800 సెంట్లు, 38720 చతురపుగజములు) [8, స్కం. 155.

పుట్నిల్లు. దే. వి· చూ, రూ-పుట్టినిల్లు. భాగ

పుతము. వా. వి: చూ, రూ-పుటము. (2).

పుడక. వా. వి. (రూ-పుడుక-పుల్ల) 1. తృణకాండము:చూ, వారత(తృణము.1); 2. కట్టెపుల్ల(చిన్న చిదుగు)· చూ, సమిధ; 3. అడ్డము. "పానకములోనిపుడక": చూ, సంరోధము.

పుడమి. వై. వి.=పృథ్వీ· చూ, భూమి. 1.

పుడమిచెలి. వా వి: చూ, వల్మీకము.

పుడమితాలుపు ద్వ. వి 1. శేషుఁడు:చూ, సర్పము; 2. కొండ. అచ్చ.బాల, కాం. 40:చూ, పర్వతము; 3 భూపతి·చూ, రాజు. 1.

పుడమితేరెక్కు-వాఁడు. వా. వి· చూ, శివుఁడు.

పుడమినంటు వా. వి. చూ,విష్ణువు. 1

పుడమిపట్టి. ద్వ వి 1 అంగారకుఁడు చూ,రాహువు. 2; 2 చూ, నేలపట్టి 2; 3 భూమిజ. రామా. 5, ఆ 65 చూ, సీత.

పుడమిపుట్టు. ద్వ. వి. 1 భూజము,చెట్టు చూ, వృక్షము; 2. చూ, పుడమిపట్టి 3. రామా. 5, ఆ 244. [సాంబ. దే. 17.

పుడమిముద్దియకోక. వా వి.చూ, సముద్రము.

పుడమిమొలనూలు. వా వి —పై—

పుడమిరా వా. వి. చూ, పుడమినంటు.

పుడమిఱేఁడు. ద్వ. వి·చూ, రాజు. 1.

పుడమివేలుపు ద్వ. వి:చూ, బ్రాహ్మణుఁడు. పర. 2, ఆ. 136. [ఱేఁడు.

పుడమీశుఁడు వై. వి.=పృథివీశ చూ, పుడమి

పుడికిరించు దే స. క్రి. రూ-పుణికిరించు. 1. కొంచెముగాయిచ్చు చూ, పెట్టు. 8; 2. సన్నిపాతిదోషముచేత గ్రహించు.

పుడికిరింత. దే. వి. (రూ-పుణికిరింత-పుడుకరింత) 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2. పుణికిరించుట. [బాలక్రీడ.

పుడికిల్లు. దే. వి. బ. రూ-పుణికిల్లు: చూ,

పుడిగ. వా. వి. (రూ-ప్రడుగ-పుడుకు-పుణుకు) ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3.

పుడిసలి. వా. వి. రూ—పుడిసిలి. కుదియఁబట్టిన చేరలో సగము: చూ, హస్తము.

పుడిసిలి. వా. వి. —పై—

పుడిసిలించే. దే. స. క్రి. పుడిసిటఁబట్టు.
పుడిసిలింత. దే. వి. పుడిసిటఁబట్టుట.
పుడిసెడు. వా. వి. కుదియఁబట్టినచేగలోసగము పరిమాణము: చూ, హస్తము.
పుడుఁకులు. దే. వి. బ. రూ-పుణుఁకులు. కాశీ. 7, ఆ. 188: చూ, భిక్ష్యము.
పుడుక. దే. వి: చూ, రూ-పుడక. [ణము. 2
పుడుకబావిలి. దే వి. స్త్రీ చెవివగ· చూ, భూష
పుడుకరింత. దే. వి· చూ, రూ-పుడికిరింత.
పుడుకు దే. వి. రూ-పుణుకు. 1 ఈవి: చూ, స్పర్శము. 8; స క్రి. 2. కొంచెముగాయి చ్చే. విక్రి 2, ఆ. 170· చూ, పెట్టు. 8, 3. ఇచ్చే. హరి. ఉ. 9, ఆ. 48· చూ, పెట్టు. 8; 4 (అయిదు వేళ్లతో) గ్రహిం చే. ఉ, హరి. 5, ఆ. 202: చూ, స్వీక రించే; 5. తగ్గిచ్చే· చూ, మథించే, 6 (చీఁకటిలో) తడవు చూ, వెదకు.
పుడుకుఁగల్లు. దే. వి. చింతామణి. అచ్చ బాల, కాం. 8: చూ, రత్నము. 1. [ధేనువు
పుడుకుఁదొడుకు. దే. వి. కామధేనువు: చూ,
పుడుకుమాని్ను. దే వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 2 [ద్వి. 182.
పుడుగ. వా. వి: చూ, రూ-పుడిగ. అం, భా.
పుణికిపుచ్చుకొనుట. జా. పుడికి గ్రహించుట. విజ. 1, ఆ 198; విజ. 2, ఆ. 162.
పుణికిరించే. దే స క్రి: చూ, రూ-పుడికిరించే.
పుణికిరింత. దే. వి· చూ, రూ-పుడికిరింత.
పుణికిళ్ళు. దే. వి. బ· చూ, రూ-పుడికిళ్ళు.
పుణుఁకులు. దే వి. బ చూ, రూ-పుడుఁకులు.
పుణుకు. దే. స. క్రి. చూ, రూ-పుడుకు.
పుణ్యంపుమొన. అం. చూ, మొనలు.
పుణ్యకము. సం. వి. అ. న: చూ, వ్రతము.
పుణ్యక్షేత్రము. సం వి. అ న: అక్షేత్రము, దివ్యక్షేత్రము. (చూ, క్షేత్రములు. "కకారా ది" అనుబంధములో)
పుణ్యక్షేత్రములు. అం. 1: చూ, పుణ్యక్షేత్రము; 2: చూ, భూమి. 1. (చూ, పుణ్యనగరములు)
పుణ్యజనుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. నైరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3· చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3 చూ, యక్షుఁడు; 4: చూ, పుణ్యా త్ముఁడు. [శ్రిదుఁడు.
పుణ్యజనేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,
పుణ్యనగరములు. అం: చూ, దేశము 1516 పొగట. [1515 పొరట.
పుణ్యభూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దేశము
పుణ్యము. సం. వి అ న =పున్నియము-పున్నె ము. 1. ధర్మము: చూ, సుకృతము. 1; 2. దానము: చూ, స్పర్శము. 3; విశ. 3· చూ, శుద్ధము. 3, 4. చూ, హృద్యము.
పుణ్యవంతుఁడు. సం విశ (త్. ఈ. త్)· చూ, పుణ్యాత్ముఁడు. [కుఁడు.
పుణ్యశ్లోకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బావాత
పుణ్యాత్ముఁడు. సం. విశ. (న్) పుణ్యస్వరూపుఁ డు: చూ, సుకృతి. [రోజో-
పుణ్యాహము. సం. వి అ. న పుణ్యదినము. చూ,
పుణ్యాహవాచనము పా. వైవాదికర్మ ప్రారం భమునందు విఘ్నేశ్వర పూజానంతరము మం గళార్థము పుణ్యాహవాచనమను శబ్దమును మూఁడుమాఱులు చెప్పెడు శుభకర్మము.
పుతపుత. దే. వి. చలనమునందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ. [ఉ, హరి. 6, ఆ. 104.
పుతపుతపోవు. దే. అ. క్రి· చూ, వివశమగు.
పుత్త. వై. వి =పృష్ఠ: చూ, వెనుక. 1.
పుత్తడ. వా. వి. నూలికండె. చూ, సూత్రము. 1.
పుత్తడి. వై. వి.=పుత్తళికా. (రూ-పుత్తళి-పుత్తళిక) 1. అపరంజి, మేలిమి (దేశ్యమని శ. ర): చూ, లోహము. 1; 2. బొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్తడికాసు. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పుత్తళి. సం. వి. ఈ స్త్రీ.1.=చూ,పుత్తడి.2; వై. వి. (1).=పుత్తళి: చూ,రూ-పుత్తడి. 1. (దేశ్యమని శ. ర)

పుత్తళిక. సం వి. అ. స్త్రీ =పుత్తడి. 1. కీర్తి. బంగారుబొమ్మ: చూ, సకిన. 3, 2. కీర్తి, లోహపుబొమ్మ: చూ, సకిన 3

పుత్తిక. సం. వి. అ స్త్రీ. చూ, పెరయీఁగ

పుత్తెంచు. దే. క్రి (పుచ్చు + తెంచు)1.చూ, రూ-పుచ్చు. 6. ఉ, హరి.1, అ 59;స క్రి. 2: చూ, రూ-పుచ్చు.3.ఆం, భా. తృ 121.

పుత్రంజీవకము సం వి అ.పుం: చూ,పుత్రజీవి*

పుత్రకామేష్టి. పా పుత్రునిఁగోరి చేయుయాగము: చూ, యజ్ఞము. [జీవి*

పుత్రశీవము. సం వి అ పుం చూ, పుత్ర

పుత్రజీవి. సం. వి. ఇ పుం అక్షఫలము, అర్థసిద్ధి, కుమారజీవము, కృతజిజ్ఞము, గర్భండము, గర్భకరము, పుత్రంజీవకము, పుత్రజీవము, సూనజీవి* (దీని విత్తులు గర్భోత్పత్తిఁగలుగఁజేయును (చూ, సూనజీవి).

పుత్రధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆత్మజాత, గంధాలువు, పుత్రాలువు*.

పుత్రవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.కరవీరి:చూ,స్త్రీ

పుత్రాలువు.సం.వి ఊ.స్త్రీ. చూ, పుత్రధాత్రి*.

పుత్రిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కూఁతురు.చూ, సూన 1; 2. చూ, పుత్తడి. 2. 3 లక్క, దూది. చూ, పత్రి; 4.=పాత్రిక. బొమ్మ చీర: చూ, వస్త్రము.

పుత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బురకఁడు. (పున్నామ నరకమునుండి రక్షించువాఁడు) 1. కొడుకు. మార్కం. 3, అ. 100: చూ, సూనుఁడు 1; ఆం. 2: చూ, సంతానములు; 3: చూ, పుత్రులు. 1; 4:చూ,పుత్రులు. 2.

పుత్రులు. ఆం. 1. (కొడుకులు) (వీరుపన్నిద్దఱు..—౧. ఔరసుఁడు (భార్యయందు తనకుఁబుట్టినకొడుకు), ౨. క్షేత్రజుఁడు (ఏదేని యొక కారణమున సంతానవిచ్ఛిత్తి కలుగఁగా పెద్దలయనుజ్ఞచేతతనభార్యయం దు దేవరుఁడులోనగువారికిఁబుట్టినకొడుకు); ౩. దత్తుఁడు (దత్తుతీసికొన్నకొడుకు), ౪.కృత్రిముఁడు(గుణజ్ఞుఁడని యభిమానించి పెంచుకొన్నకొడుకు), ౫. గూఢోత్పన్నుఁడు (భార్యయందు తనకు తెలియకుండ అంకుమగనికిఁబుట్టినకొడుకు), ౬. అపవిద్ధుఁడు (తల్లి చేతగాని తండ్రిచేతగాని యుభియుల చేతగాని విడువఁబడఁగా తెచ్చి పెంచుకొన్నకొడుకు), ౭. కానీనుఁడు (తనభార్య యందు కన్యాత్వమున రహస్యముగా నితరునికిఁ బుట్టినకొడుకు), ౮ సహోఢజుఁడు (గర్భిణిగానుండ తెలిసికాని, తెలియక కాని వివాహము చేసికొన్న భార్యయందుఁబుట్టిన యాకొడుకు), ౯. క్రీతుఁడు (తల్లిదండ్రుల వద్ద వెలయిచ్చి కొనుకొన్నకొడుకు), ౧౦ పౌనర్భవుఁడు (పునర్భువునందుఁబుట్టినకొడుకు), ౧౧ స్వయందత్తుఁడు (తల్లిదండ్రులు లేక కాని తల్లిదండ్రులచేత నకారణముగ విడువఁబడికాని తనంతట నేనునీకుఁబుత్రుఁడనయ్యెదనని వచ్చినకొడుకు), ౧౨. జ్ఞాతిరేయుఁడు (జ్ఞాతికొడుకు) వీరిలో మొదటి యార్గురు బంధువులు దాయాదులు నగుదురు. వెనుకటి యార్గురు బంధువులగుదురుగాని దాయాదులు కారు. ఇది భారతమునందు వ్రాయఁబడియున్న విధము ననుసరించినది. జ్ఞాతిరేయుఁడనుదానికి మాఱుగా మనుస్మృతియందు పారశవుఁడు (శేక) కాదుఁడని యు, విజ్ఞానేశ్వరీయమునందు పుత్రికాపుత్రుఁడనియు వ్రాయఁబడియున్నది): చూ, సూనుఁడు. 1; 2. పుత్రులనంబడు వారు.—శిష్యుఁడు, భృత్యుఁడు, పుత్రుఁడు, దౌహిత్రుఁడు, భగినీపుత్రుఁడు (5).

పుశ్చేవణము. అం: చూ, ఈషణత్రియము.

పుదియబొట్టు. ద్వ. వి. ఊర్ధ్వపుండ్రము: చూ, బొట్టు. 1.

పుదీన. వా. వి: రూ-పుదీనా-పొదీనా, ఈఁగ యొంగిలికూర *. (జీర్ణశక్తి నిచ్చేను).

పుదీనా. వా. వి.—పై—"పుదీనాపువ్వు".

పుదూరిదాస్విడులు. అం: చూ, చాత్రివిడులు.

పునఃపునః. సం అవ్య. మాటిమాటికి: చూ, శశ్వత్తు.

పునరుక్తపదాభాసము. అం చూ, శబ్దాలంకార ములు. (మరలఁజెప్పినట్లు దోషించేనది ఉదా.—"జిష్ణుఁడిందుఁడు")

పునరుక్తి. అంకి చూ, వాక్యదోషములు (చెప్పిన దేచెప్పుట ఉదా—"చక్రమున రాక్షసులదుంచే చక్రధరుఁడు").

పునర్జీవితము. సం. వి. అ న. ఉజ్జీవనము.

పునర్నవ. సం వి. అ. స్త్రీ గలిజేరు *: చూ, శోధఘ్ని.

పునర్నవము. సం. వి అ. పుం గోరు: చూ, నఖము. 1 (నఖముకడఁజొచ్చఁబడినవానికి సంబంధించిన మిగతవిశేషములు.—నఖము చిప్పకు —కర్పరువాము, కాలి, కేళి, కోల ము; తంతిమీటుగోరునకు.—(తె.—కొడు పు, గోరు; పులియొక్క గోరునకు.—(తె).- పులిగోరు.(మిగతవానికి "చూ,హస్తము")

పునర్భవ. సం. వి అ స్త్రీ. చంద్రికళ, జొ, కల, కళ: చూ, పున్నమ.

పునర్భవము సం. వి అ. పుం. 1. గోరు: చూ, పునర్నవము; 2 కుటుంబము. చూ, సంసారము 1; విణ. 3 మరలఁబుట్టినది.

పునర్భువు. సం. వి. ఊ స్త్రీ చూ,దిధిషువు. 1.

పునర్వసు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పునర్వసు నక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2.=పునాస. ముందుపంట: చూ, సస్యము. 1

పునర్వసువు సం. వి. ఉ. పుం. 1 చూ,విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3. కాత్యాయనముని: చూ, సవ్యాసి. [పునః చరణము.

పునశ్చరణము. సం. వి. అ. న. మంత్రముయొక్క

పునస్సంధానము. సం. వి. అ. న. 1. విచ్ఛిన్నాగ్నిని మరల హోమగుండమునందుఁ గూర్పుట: చూ, వహ్ని. 1; వా. 2. కలపడము, గర్భాధానము.

పునస్సంస్కారము. సం. వి. అ. పుం. ద్వితీయ వారోపనయనాది సంస్కారము [బంధము.

పునాది. దే. వి గోడక్రింది పుట్ట. చూ, మూలబంధము.

పునాస. వై వి.=1 చూ, పునర్వసు. 2; బ. 2. సూర్యుఁడు పునర్వసునక్షత్రమందుండఁగా విత్తనసజ్జేలులోనగుధాన్యము చూ, ధాన్యము

పునాసాటకడాలు. వా. వి. బ చూ,ధాన్యము.

పునిస్త్రీ. వా. సం. వి. సువాసిని: చూ, స్త్రీ.

పునీతుఁడు. సం. విణ చూ, శుద్ధుఁడు.

పునుఁగు. దే వి. 1. పూతిగడ్డ, జాలిక, గంధబిడాలిక, పూతికోశి: చూ, రాజామ్ర్తము; వా. 2. కమలధాన్యము. చూ, ధాన్యము.

పునుఁగుపిల్లి. ద్వ. వి. రూ-పునుగుపిల్లి:చూ,మార్జాలము.

పునుఁగురాజేనాలు. దే. వి. బ. మిక్కిలివాసన గల శాలిధాన్యము చూ, ధాన్యము.

పునుక. దే. వి. రూ-పున్క. తలచిప్పయొముక: చూ, శల్యము. 1. [శివుఁడు.

పునుకకంచేమువాఁడు. దే వి. కపాలభృత్తు చూ,

పునుకకంచేమువానివిల్లు. ద్వ. వి. మేరునగము: చూ, పర్వతము. [వాఁడు.

పునుకచేట్టులదణి. ద్వ. వి: చూ, పునుకకంచేము

పునుకతాలుపు. దే. వి.—పై.—

పునుకదారి. ద్వ. వి.—పై.— [యము.

పునెము. వై. వి, విణ.=పుణ్యః:చూ, రూ-పున్నె

పున్క. దే. వి: చూ, రూ-పునుక.

-పున్నంబిల్లి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పునుఁగుపిల్లి.

-పున్న. దే. విణ. చిన్న' చూ, స్వల్పము.

-పున్నమ. వై. వి.=పూర్ణిమా. (నిండుతిథి) శుక్ల పక్షమునందు పదునేనవతిథి: పెల (సం.ప)— ఆశ్వత్థ, నిరంజన, పంచదశి, పక్షిణి,పూర్ణ, పూర్ణిమ, పౌర్ణమాసి, పౌర్ణిమ; తద్వి శేషము లు.—౧. ఒకకళతక్కువైన చంద్రుఁడుగల -పున్నమకు.— (సం ప).— అనుమతి; ౨. చంద్రునిలో పదునారవభాగమునకు — (సం.).—౯, కల-కళ, పునర్భవ; 3.దర్శ ప్రతిపత్సంధికి.— (సం.).— పర్వము; ౪.పున్నమకును పాడ్యమికిని,అమవసకును పా డ్యమికినినడుమ కాలమునకు.— (సం) — పర్వసంధి;౫.చైత్రపౌర్ణిమకు (వసంతోత్సవ ము)—(సం) —కర్దమి-కూర్దని,కామమహ ము,చైత్రావళి—చైత్రి, మధూత్సవము,వాసం తి,సువసంతము;౬.జ్యేష్ఠపౌర్ణిమకు.-(సం).- జ్యేష్ఠీ - జ్యైష్ఠీ; ౭. ఆషాఢపున్నమకు.— (సం) - ఆషాఢీ; ౮. ఆశ్వయుజపూర్ణిమకు- (సం) —ఆశ్వయుజి, కోజాగరము, కాము దీచారము, ద్యూతపూర్ణిమ, శరత్పర్వము, శారది. (మిగిలినవానికి చూ, హరివాసర ము. చూ, హిమాంశువు)

-పున్నాగము. సం.వి.అ పుం. 1.=పొన్న.సురపొ న్న*(ఆనికొందఱు): చూ,సురపొన్న; 2.ఇం ద్రుని యేనుఁగు చూ,హస్తి; 3. పురుష శ్రే ష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4 తెల్లఁగలువ: చూ, సహస్రపత్రము; 5 జాజికాయ, ఆం. 6: చూ, దోహదశాస్త్రము.

-పున్నియము. వై. వి.=పుణ్య.(రూ-పునియము- పునెము-పున్నెము).1: చూ,సుకృతము. 1. కాశీ. 2, ఆ. 45; 2.=పుణ్య. ఈవి చూ,స్ప ర్శము. 3; విణ. 3. సుకృతముకలది.

-పున్నెము. వై. వి, విణ.—పై—

పుప్పము. వై. వి.=పుష్ప: చూ, సుమము.

పుప్పి. దే. వి. రూ-ప్రుప్పి. 1. చూ, పంటికి తె వులు; వా. వి 2: చూ, గోరుచుట్టు.

పుప్పించు. దే. ప్రే: చూ,పుచ్చు 6 [హానుపు.

పుప్పిపన్ను. వా. వి. రూ-పిప్పిపన్ను: చూ,

పుప్పిపురుగు. ద్వ. వి. సులిపురుగు చూ, పురుగు.

పుప్పు. దే. వి. పశువులగొరిజెలు ప్రిస్సిపురుగు లుపడెడు వ్యాధి: చూ, పశురోగము.

పుప్పొడి. ద్వ. వి. (పూ+పొడి) పుష్పముల యందలిధూళి: చూ, సుమనోరజము.

పుబ్బ. వై. వి=పూర్వా. పాముకంటి చేక్క: చూ, రిక్క (సం. అనికొందఱు)

పుమాంసుఁడు. సం వి. న్. పుం చూ, మను ష్యుఁడు. [చూ, వస్త్రము.

పుమర్థీయము. సం. వి. అ. న. అర్థోరుకము:

పుయిలోట. దే వి. 1: చూ, సిగ్గు; 2 చూ, వెఱపు. 3: చూ,పిఠికికండ, 4. రూ—పుయి లోటము. జేంకు. భార. విరా 3, ఆ. 206: చూ, సంకోచము. 3; 5 చూ, మోమోటమి.

పుయిలోటము. దే వి చూ,రూ-పుయిలోట 4. భార. విరా. 2, ఆ 70.

పుయిలోడు దే. అ క్రి. 1:చూ,సంకోచించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 22; 2. భిన్నుఁడగు. ఆం. శే. 2౭ చూ, విన్నవోవు.

పురంట వా వి. 1' చూ,రూ—పుంట; 2. కాల ము చూ, సమయము. 1.

పురందరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పురందుఁ డు. 1' చూ, రాముఁడు; 2: చూ, సహా స్రాక్షుఁడు.

పురందుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పురంధ్రి. సం. వి ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. కుటుంబిని: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. చూ,స్త్రీ

పురఁట. వా. వి: చూ, రూ-పుంట.

పురడించు. వై. అ.క్రి.=పూర (రూ-పురణించు-

పురాణించే-పురాయించే)1: చూ,పర్ఛిల్లు. పారి.పూ,6. ఆ. 174; 2: చూ, విజృంభించే.

ఫురణించే. వై. అ. క్రి —పై.—

ఫురపుర. దే. వి. పొక్కుటయందగు నను కరణము: చూ, హూహూ.

ఫురఫురబొక్కు. దే.స. క్రి. మిక్కిలివెతనొందు: చూ, శోకించే.

ఫురపురలాడు. దే. స.క్రి.మిక్కిలిఅపేక్షపడు· చూ, వాంఛించే. [మాయించే

ఫురమాయించే. వా. స. క్రి. చూ, రూ-పుర

ఫురము. సం. వి. అ. న. 1. పట్టణము: చూ, దేశములు; 2. పాటలీపుత్రిమను పట్టణము. చూ, సీమ 1. (దేశములు); 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. మేడ· చూ, సదనము 1; 5 చూ, శరీరము; 6: చూ,మూఁడు; పుం. 7· చూ, మహిసాక్షి *.

ఫురస్కరించే సం. స. క్రి 1. ముందిడుకొను; 2 పూజించే చూ, సమర్పించే.

ఫురస్కారము. సం వి. అ. పుం. (రూ-పురస్కృతి - పురస్క్రియ) 1. ముందిడుట; 2 పూజనము· చూ, సపర్య; 3: చూ,సన్మానము; 4 పరిగ్రహించేట:చూ, స్వీకారము. 2; 5 తడుపుట; 6. శత్రువులఆక్రమించేట; 7. అపదూఱుపడుట.

ఫురస్కార్యము. సం విశే.పురస్కరింపఁదగినది.

ఫురస్కృతము. సం విశే. 1. ముందిడఁబడినది; 2. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 3. సన్మానింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 4. పరిగ్రహింపఁబడినది: చూ, స్వీకృతము; 5. తడుపఁబడినది· ఉక్షితము; 6.శత్రువుచేనాక్రమింపఁబడినది,7.అపదూఱుపడినది: చూ, హీనము. 2. [రము.

ఫురస్కృతి. సం. వి ఇ. స్త్రీ: చూ, పురస్కా

ఫురస్క్రియ. సం. వి. అ. స్త్రీ.—పై.—

ఫురస్సరుఁడు. సం. విశే: చూ, పురోగముఁడు.

ఫురహరుఁడు. సం॰వి. అ. పుం.చూ, శివుఁడు.

ఫురాకృతము. సం. విశే. పూర్వజన్మమందు చేయఁబడినది (శుభాశుభకర్మము)

పురాణగుఁడు. సం వి. అ. పుం:చూ,బ్రహ్మ 1.

పురాణపురుషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పురాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పురాణములు; న. 2. పదునెనిమిది; పుం. 3. కర్షమెత్తుటంకసాలవాటు; విశే. 4 ప్రాఁతది: చూ, పురాతనము; అం. 5· చూ, ఉపాంగము. 4; 6. (పంచలక్షణము).— వైవస్వతాది— సర్గ (సృష్టి) ప్రతిసర్గ(ప్రళయ), వంశ (సూర్య చంద్రవంశ)మన్వంతర (మనువులైన స్వాయంభువ, స్వారోచిష, రైవత, తామస, ఉత్తమ, వైవస్వత,చాక్షుష,సూర్యసావర్ణి, ధర్మసావర్ణి, రౌచ్య, దక్షసావర్ణి, బ్రహ్మసావర్ణి, రుద్రసావర్ణి,భౌచ్యులను పదునల్వురి కాలములోజరిగిన చరిత్ర) వంశానుచరిత (సూర్యచంద్రవంశస్థుల కథ) అను పంచలక్షణములుగలది.

పురాణములు. అం. 1. (అష్టాదశమహాపురాణములు) — ౧ బ్రాహ్మము ౧౦౦౦౦, ౨ పాద్మము—౫ ఖండములు ౫౦౦౦౦, ౩ వైష్ణవము—౬ అంశములు ౮౦౦౦, ౪ శైవము ౨౪౦౦౦, ౫ భాగవతము—౧౨ స్కంధములు ౧౮౦౦౦, ౬ భవిష్యోత్తరము ౩౧౦౦౦, ౭ నారదీయము ౨౫౦౦౦, ౮ మార్కండేయము ౩౨౦౦౦, ౯ ఆగ్నేయము ౮౦౦౦, ౧౦ బ్రహ్మకైవర్తము ౧౨౦౦౦, ౧౧ లైంగము ౧౧౦౦౦, ౧౨ వారాహము ౨౪౦౦౦, ౧౩ స్కాందము—౫౧ ఖండములు ౧౦౦౦౦౦, ౧౪ వామనము ౧౪౦౦౦, ౧౫ మాత్స్యము ౧౪౦౦౦, ౧౬ కూర్మము ౬౦౦౦, ౧౭ గారుడము ౧౨౦౦౦,

బ్రహ్మాండము ఇత్యాదులు;2. ఇవిద్వివిధము.— మహాపురాణములు (బ్రాహ్మ్యాది) (చూ, పురాణములు. 1.), ఉపపురాణములు (సనత్కుమారీయాది) (చూ, ఉపపురాణములు.)

పురాణించు. సం. స. క్రి. 1 పురాణముచెప్పు; వై. అ. క్రి. (1)=పూరించు చూ,రూ-పురడించు 1. భార. విరా 1, ఆ 285; పాండు. 4, ఆ 77; (2): చూ, రూ-పురడించు 2.

పురాణేతిహాసాదులను తెలియఁజేసెడివారు అం చూ, ఉపదేశకులు.

పురాతనము. సం.విణ =ప్రాఁతది: చూ,ప్రాఁత 4.

పురాయించు వై. అ. క్రి =పూరణ చూ,రూ-పురడించు. పాండు. 4, ఆ. 77.

పురారి. సం వి. ఇ పుం:చూ, శివుఁడు.

పురావృత్తము. సం. వి. అ.న.తొల్లిటికథ:చూ, సమాచారము. 2.

పుర్జా. వా. వి. లెక్కలచిరా.

పురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-పురము.=ప్రోలు పాండు. 1, ఆ.107.చూ, సీమ. 1. (దేశములు); దే వి (1) నెమలిపింఛము. రామా. 6, ఆ. 10:చూ, శిఖండము; (2):చూ, పిరి. 1; (3): చూ, పిరి. 2; (4): అణుము, అలము, అవరింత, ఒత్తు, దీటు. (సం. వ).— అధిష్ఠానము, అధ్యాసనము, అభివేదనము, ఆరోహగము, ఆక్రమణము, ఆక్రాంతి, క్రాంతి, (అవ్య)ఆజ్. తద్వి.—విణ. ఆక్రమింపఁబడినది అనుటకు.—(సం.)-అవష్టబ్ధము;(5) కూటు: చూ, వంటసాల; (6) గోసెకుట్టెడు త్రాడు: చూ, నూత్రము. 1; (7):చూ,వాంకారము. [2: డీకొను-దీకొను.

పురికొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు; పురికొలుపు. దే. ప్రే. 1:చూ, పెలవిచ్చు; 2.ప్రేరేపించు: చూ, రేఁచు.

పురికొస. వా. వి.రూ-పురికోస. చూ,పురి.(6).

పురికోస. వా. వి. 1.—పై.—; 2 పులికోచే: చూ, పురుగు.

పురిటిల్లు. వా.వి. రూ-పురుటిల్లు:చూ, సదనము.1.

పురిపిట్ట. ద్వ. వి పూరేడు:చూ, పక్షి.

పురిడిపిట్ట. ద్వ. వి. నెమలి. చూ, మయూరము.

పురిపులుఁగు. దే. వి.—పై.—

పురిలోము. దే. స. క్రి.చూ, పురులోము.

పురివిచ్చు. దే. అ. క్రి:చూ, వేఱుపడు.

పురివిదర్చుపిట్ట. ద్వ. వి. చూ,పురిపిట్ట వేం. అం. 97 (ఇట్లుపురిపిప్పి కూడెడు పులుఁగు)

పురివెట్టు వా. స. క్రి చూ, పేఁడు.

పురీతత్తు. సం. వి త్. వ చూ,పేగు.

పురీషము. సం. వి. అ. న చూ, శమలము. 1.

పురుగు. వై. వి =పులక. (రూ-పుర్గు-పురువు-పుర్వు-ప్రువ్వు.(సం. వ).—కీటకము,కీటము, కృకణము, కృమణము, కృమి, కోశకారము, క్రిమి, క్రిమి, ఖర్జువు, తంతుకీణము-తందు(దూ)రీణము, నీలంగువు—నీలాంగువు,పుండ్రము,పులకము;తద్విశేషములు.—౧:ఆరుద్రపురుగు,మిడుఁగుఱుఁబురువు-మిడుఁగుఱుఁబుర్వు, మిడుఁగుఱు-మిణుఁగుఱు, మిణుఁగుఱుఁబురువు- మిణుఁగుఱుఁబుర్వు, మిణుఁగుఱుబూచి, మెఱుఁగుడుఁబురువు-మెఱుఁగుడుఁబుర్వు. (సం).—అగ్నికము, కీటమణి, కోటికము, కోటీరము, ఖద్యోతము-ఖద్యోతము,జ్యోతిరింగణము, జ్యోతిర్బీజము, జ్యోతిర్మాలి,తామ్రక్రిమి; ౨: ఉరిడె,కుమ్మరపురుగు. (సం) —కీటరాజము, ఘుర్ఘుఘు, ఘుర్ఘురము, ఘుర్మురము,పృథుకంఠము, యమకీటకము; 3. (సం).—కాలిక-కాళిక, క్షీరకీటము;౪:కొంకిపురుగు, నులిపురుగు (సం).-కీకసము, ౫. తేగులుపురుగు-తేవులుపురువు, పట్టుపురుగు, పసిఁడిపురుగు;(సం).—ఇంద్రగోపకము, ఇంద్రగోపము, కాష్ఠతంతుపు

కోశకారము, తంతుకీటము, ధుంధుమారము; ౬: నుసిపురుగు, పుప్పిపురుగు (సం) —కాష్ఠకీటము, కాష్ఠలేఖకము, ఘుణము, ర్యకా౭, ౮; చీడ, చీడపురుగు.(సం) —పత్సకీటకము, సస్యసంహారి; మఱికొన్ని రకములు — ౯ కర్ణకీటి,కర్ణదుందుభి,ఖర్జువు, గోపాలిక, శకుంతము;౯. కీచుబొద్దింకాయి; ౧౦. కుంకుడుబురువు,౧౧.కృమి, పులకము;౧౨:గిజ్జుపురుగు; ౧౩:గుగువు; ౧౪.జోఱకులు;౧౫: తుట్టపురుగు, పెంటపురుగు; ౧౬: తృణజలూక;౧౭. తోకపురువు-తోకపుర్వు;౧౮.నత్త;౧౯.పురికోసపులికోచే,౨౦.పులుకానిపురువు;౨౧ పూత్యండము,౨౨.పేడపురుగు,౨౩:వడ్లచిలుక, చిలకపిట్ట, చిలుకపిట్ట,వంగనాచి,పెంకె పురుగు. (సం. ప).—అశ్వాతరిము; ౨౪.సెనగలులోనగు అపరములకును చింతపండులోనగువానికిని బట్టెడు పురుగు — పెంకె పురుగు, ౨౫. పుస్తకములను తొలిచెడి క్రిమి (సం.)— రామబాణము. (మిగతవానికి "చూ, సస్యసంహారి ")

పురుటాలు. దే వి. రూ-పురుటియాలు. భాగ. 8, స్కం 520:చూ, బాలెంతరాలు

పురుటితగవు. వా. వి. పురుషుఁడు పురుటాలు నకుకాయపువస్తువులులోనగువానినిఁబంపుట.

పురుటియాలు. దే. వి.' చూ, రూ-పురుటాలు. రామా 6, ఆ. 250.

పురుటిల్లు. దే. వి. చూ, రూ-పురిటిల్లు.

పురుడించే. దే. అ. క్రి.1.పోలికయగు, స, క్రి. 2: చూ, సరిపోలు. భార. విరా. 2 ఆ. 330.

పురుడు దే.వి.1·(సం) జాతము,జాతాశౌచము. రామా. 3, ఆ. 124; 2. జాతాశౌచ సమయము. భార ఆర. 3, ఆ. 241; 3. ఉపమావాచకము చూ, సమానము. 3; విజ. ఏ. 4: చూ, సమానము. 2. హరి. ఉ. 5, ఆ 75; 5: చూ, సమానుఁడు. (ఈయర్థమునందు పురుఁడు అని కొంపిఱు)

పురుభువు. సం. విణ. (ఈ. ఈ. ఉ) రూ-పురూహువు మిక్కుటము: చూ, రూ-పురువు.3.

పురులోము. దే. అ. క్రి. ఊత్రిముమొలయించే రూ-పురిలోము.

పురువు. సం. వి. ఉ న 1. తల: చూ, శిరము.- 1; 2 చూ, పురూరవుఁడు; విణ. 3.=పారి. మిక్కుటము: చూ, హెచ్చు 1; వై. వి.- (1).=పులకః. రూ-పుర్వు: చూ, రూ-పురుగు [ము: చూ, హయము.-

పురుషకము. సం. వి. అ పుం. ఒకానొకగుఱ్ఱ

పురుషకారము. సం. వి. అ. పుం. పురుషప్రయత్నము

పురుషజాతులు. అం. 1. పాంచాలుఁడు, కూచిమారుఁడు, భద్రుఁడు,దత్తుఁడు (4); 3 శశ, వృషభ, తురగజాతులు (3)

పురుషభుజములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.- ఏనుఁగు తొండములు, పాములు, కాఁడి.

పురుషము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్రియలమీఁది విభక్తులసంజ్ఞ: చూ, పురుషములు; 2: చూ, శాస్త్రము; 3: చూ, నురపొన్న*.

పురుషములు. అం. ప్రథమ, మధ్యమ, ఉత్తమ పురుషములు (3).

పురుషమ్మగారతి. వా. వి: చూ, అశ్ఘూరతి

పురుషమేధము. అం: చూ, మహీనతానములు.

పురుషలక్షణాంగములు. అం: చూ, లక్షణాంగములు.

పురుషలీల. అం: చూ, కరణములు.

పురుషసూక్తము. పా. విష్ణ్వాదిదేవుల పూజావిధానము. కాశీ. 3, ఆ. 82.

పురుషాంతరము. పా. 1: చూ, తరబడి. తరము; అం. 2: చూ, షోడశసంధులు.

పురుషాయితము. సం. వి. అ. న. 1. ఉపరతి. కాశీ. 3, ఆ. 82: చూ, సంయోగము; అం. 2: (చూ, విపరీత కరణబంధములు, వ్యానకరణబంధములు)

పురుషార్థములు. అం. 1. (పురుష ప్రయోజన ములు) ధర్మార్థ కామమోక్షములు (4); 2.(పురుషార్థత్రయము)ధర్మార్థకామములు(3).

పురుషికము. సం. వి. అ. న. చూ, ఊర్ధ్వస్థితి

పురుషుఁడు. సం. వి. అ పుం. రూ-పూరుషుఁడు. 1: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. ఆశబ్దవాది చూ, సాంఖ్యుఁడు, 3· చూ, హంసుఁడు

పురుషోత్తమాయనమః అం (పురుషోత్తమః= పురుషజీవేషు వ్యాపకత్వాదితి పురుషః సచాసావుత్తమశ్చ-పురుషోత్తమః): చూ, ఓమ్

పురుషోత్తముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

పురుహువు సం. విణ· చూ, రూ-పురుభువు.

పురుహూతుఁడు. సం వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [డు చూ, రాజు. 1

పురూరవుఁడు. సం.విణ.రూ-పురూరవసు(వు)ఁ

పురూరవసు(వు)ఁడు. సం. విణ.—పై—

పురె. దే. అవ్య. రూ-పురే. ప్రశంసవార్థకము; చూ, సేబాసు.

పురే. దే. అవ్య.—పై.—భాగ. 3, స్కం 381

పురోగముఁడు. సం. విణ: చూ, ముందునడచే వాఁడు.

పురోగామి. సం. విణ. (స్. ఈ. న్.)-పై.-

పురోగుఁడు. సం. విణ.—పై.—

పురోటి. సం. వి. ఇ. న. నీటినుడి:చూ,నుడి.1

పురోడాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞార్థమైన అపూపము· అదము, ఐంద్రాగ్నేయి; 2. సోమలతరసము; 3 హుతశేషము: చూ, హుతము. [త్రిక: చూ, శేష. 8.

పురోణి. వై. వి. చిన్నఉత్తరము, అకు,ఖండప

పురోధ. సం. వి. అ. పుం. రూ-పురోధసుఁడు: చూ, యాజ్ఞికుఁడు.

పురోధసుఁడు. సం. వి. స్. పుం.—పై.—

పురోభాగము. సం. వి. అ. న·చూ, ముందఱ 1.

పురోభాగి. సం. విణ (స్. ఈ. న్.) ఎప్పుడును తప్పులు వెదకువాఁడు.

పురోహితుఁడు. సం వి. అ పుం:చూ,పురోధ.

పుర్యం. వై. వి.=: చూ, రూ-పురువు (1)

పుఱియ. వై. వి. (రూ-పుఱ్ఱియ-పుఱ్ఱె) ఉ. హరి. 2, అ. 126 చూ, శల్యము. 1.

పుఱ్ఱ. దే. విణ ఎడమ·చూ, సవ్యము. 1.

పుఱ్ఱాకులు వా. వి. బలేనిపోవిచిక్కులు·మూరా ముళ్లు. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)

పుఱ్ఱియ. వై. వి:చూ, రూ-పుఱియ

పుఱ్ఱు. దే పి. 1. పలుచేనిమలము: చూ, కమలము; వా. 2. పలుచేనిపేఁడ. చూ, కుష్కగోమయము; 3. పలుచేని అడుసు: చూ, కాదము. 2

పుఱ్ఱె. వై. వి. చూ, రూ—పుఱియ.

పుల. దే. వి. పసుపుఃపుంచిన తెలుపువన్నెగలది. రూ-పుల్ల: చూ, వర్ణము. 6.

పుల్దాల్పుటాయి. వా. వి. నీలమణి.శేం. అం. 84: చూ, రత్నము. 1. [శర్కర. 1.

పులకండము. ద్వ. వి. రూ-పులకండము: చూ,

పులకము. సం. వి అ పుం. 1.=పులగము-పులుగము-పుల్గము. పెసరపప్పుచేర్చి వండినయన్నము:చూ,సాదము(1);2 ఏనుఁగునకిచ్చెడుయన్నపుముద్ద: చూ, సాదము. (1);3:చూ, పురుగు; 4. కృమి, చెట్టుమీఁది వల్ల పురుగు: చూ, పురుగు. ౧౧; 5. నులిపురుగు: చూ, పురుగు. ౮; 6 మణిదోషము: చూ, రత్నము. 1; 7. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1; 8: చూ, హరిదళము; 9. కడప*: చూ, హరిప్రియము; 10: చూ, పులకము (1);వై.-వి. (1)=పులక. గగుర్పాటు: చూ, రోమాంచము.

పులకరము. వై. వి.=పులకః 1: చూ, పుల

కము (1); 3. జ్వరము: చూ, రోగము. 1.
పులకరించే వై. అ. క్రి: గగురుపాటుచే, గరుపాటు, నిట్టనిగ్రిమ్ము, నిట్టవోవుచే, నిడువెండ్రుకవెట్టు.
పులకలు. సం. వి. అ. పుం.1.=పులకలు-పుల్కలు. గగురు: చూ, పులకము (1) (శ. ర); వై. వి. బ (1)=పులక గగురు: చూ, పులకము. (1) (అనికొంౘలు)
పులకించే సం. అ. క్రి. గగుర్పాటుగలదియగు. (తెనుఁగు అనికొంౘలు).
పులగము. వై. వి.=పులక: చూ, పులకము. 1.
పులగలి. వా. వి. పులికడుగు: చూ, శుక్తము.1.
పులచరము. వా. వి: చూ, పులకరము.
పులపాడుచే దే. అ. క్రి. తెప్పవేయకచూచే రూ-పుల్పాడుచే. చూ, వీక్షించే
పులము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పులకలు. (రూ-పులకము-పులాకము-పూలకము) గగురు చూ, పులకము (1); విణ. 2 =పెల్లు చూ, హెచ్చు 2; అం. 3: చూ, ధారలు.
పులస వా. వి చూ, మత్స్యము. 1.
పులసరము. దే. వి. పాకము చెడుటవలనగలిగిన పులుసు. [బుఁడు. 2.
పులసరి. దే. వి. పొగరుఁబోతు: చూ, హేరంబుఁడు. 2.
పులస్త్యుఁడు. అం. సప్తఋషులలో నొకఁడు (చూ, సన్యాసి): చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.
పులహుఁడు. అం.—పై.—
పులాకము. సం. వి. అ. పుం 1. పొల్లుధాన్యము. చూ, స్తంబకరి; 2 మెతుకు: చూ, పాదము (1); 3 చయము, సంక్షేపము. చూ, సంగ్రహము. 2; 4.=పులగము. చూ, పులకము. 1.
పులావు వా. వి. 1. మాంసాదులంజేర్చి వండిన వంటకము; 2. మాంసాహారము.
పులి. దే. వి. 1. (రూ-పులువు-పుల్పు) పుల్లన: చూ, శుక్తము. 3; 2: చూ, శార్దూలము; విణ. 3. పులిసినది చూ, శుక్తము. 4.
పులికడుగు. దే. వి: చూ, పులగలి.
పులికూడు. దే. వి. 1. పులిసినయన్నము: చూ, పాదము (1); 2. భిక్షాన్నము. వసు. 1, ఆ. 98: చూ, పాదము (1); 3. పులియొక్క ఆహారము చూ, పాదము (1).
పులికోచే దే వి. పులిమొగమువంటి ముఖము కలిగి విషపు కోఱలుగల సాలెపురుగు వంటి యొక పెద్దపురుగు, పురికోస చూ, పురుగు. (దీనిపోటు పాముకాటువంటిది.)
పులిగంజి. ద్వ. వి: చూ, పుల్లనీళ్ళు
పులిగాయము. దే వి. అతివగంటివచ్చే.
పులిగోరు. ద్వ వి. 1. పులిగోరునుగూర్చినహారము: చూ, భూషణము. 2; 2 పులియొక్క గోరు చూ, పునర్నవము; 3 చూ, వ్యాఘ్రనఖము*.
పులిగోళ్లవంకెలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పులిచింౘేలము. ద్వ వి. (రూ-పులిచింౘేల-పులిచింౘేలి-పులిచెంౘేలి) చూ, సునిషణ్ణకము*.
పులిచింౘేల ద్వ. వి.—పై—
పులిచింౘేలి. ద్వ. వి.—పై—
పులిచెంౘేలి. ద్వ.వి.—పై— [వృక్షము.
పులిచెవులాకు. ద్వ. వి. ఒకమందు చెట్టు: చూ,
పులిజూదము. ద్వ. వి. ఒకరకముఆట. చూ, వ్యవహారము. 4. [ఆ. 165: చూ, బెరడు.
పులితోలు. వా. వి. పులిచర్మము. పాండు. 1,
పులితేఁపు. దే. వి. అజీర్ణపుత్రేఁపు. (చూ, త్రేనుపు) [హేరాళము.
పులినము. సం. విణ. ఆధిక్యముగలిగినది: చూ,
పులినీరు. ద్వ. వి. క్షుద్రి: చూ, సలిలము.
పులివాకినవాఁడు. జా. చేవుఁ దప్పినవాఁడు. (నీతిచంద్రిక-సంధి)
పులినోరుకండ. జా. తప్పకవశించుటకు సిద్ధమై

వరి.(పరి)భాషతీ పరిద్యుమ్నము. 1, ఆ. 38.)

పులిపిరి. దే. వి. (రూ-పులిపిరికాయ-పులిపిలి-పులిపులి- పులిపురికాయ పుప్పిరి-పుల్పిలి) కేమరు: చూ, వర్ణము.

పులిపిరికాయ. దే. వి.—పై—

పులిపిలి. దే. వి.—పై—

పులిపులి. దే. వి. 1.—పై—: విశే.2;గజిబిజి. (సం. వ).—పీడితము

పులిపురికాయ. దే. వి: చూ, పులిపిరి.

పులిపెంజెర. దే వి· చూ, సర్పము.

పులిమల. దే. వి: చూ,పులిపిరి.

పులిమిపుచ్చు. దే స. క్రి. (విషయమును) తేలిక గాపోఁచుచ్చు. నిర్వ. 1, ఆ. 7.

పులిమీఁదపుట్రి. జా కష్టముమీఁదకష్టము

పులిమెకము ద్వ.వి.ఒకచేఁప:చూ, మత్స్యము.1

పులిమెట్టు. దే. వి. తేర్చినకడుపుదొక్కయడుగుది. మెట్టు, మెడుద·చూ, శుక్తము. 1

పురిమేర. వా. వి. (రూ—పొలిమెర-పొలిమేర) సీమ. ఆం, భా ద్వి 24:చూ, హద్దు.

పులియ. దే. వి. (రూ-పుల్లియ-పుల్లె) 1. విస్తరాకు: చూ, విస్తరి; 2. ఎంగిలివిస్తరి: చూ, విస్తరి.

పులియఁడు దే. వి. పులిపలెనుండుటచే కుక్కకియ్యఁబడినపేరు· చూ, సివఁగి

పులియఁబాఱు- దే స. క్రి పుల్లనగు· పులియు.

పులియాట. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పులియు. దే. స. క్రి· చూ, పులియఁబాఱు.

పులిహోర. వా. వి. (రూ-పులిహోర-పులిహో ర) పులును చనుపులోనగునవి కలిపిన అన్నము. చూ, పాదము (1).

పులిరసు. దే. వి. తొండాపుత్రాటికి అనుకుదలగా నమర్చినయిరుసు; రూ-పుల్లిరసు.

పులివరుగు. దే. వి. పులియఁబెట్టినవరుగు. కాశీ. 7, ఆ. 188:చూ, వరుగు. 1.

పులిసరి. దే. వి: చూ, వాతంగిని*.

పులిహోర. వా. వి:చూ, రూ-పులిహోర.

పులు. దే. వి. 1. రత్నమాణిక్యము. పర. 2, ఆ. 81: చూ,రత్నము. 1; 2. రూ-పుల్లు.కసవు: చూ, తృణము. 1; విశే. 3 రూ-పుల్లు.చూ, స్వల్పము; వై. వి. 4.=పులక. గగురు: చూ, రోమాంచము.

పులుఁగు. దే. వి. 1. పిట్ట·చూ, పక్షి; వా. వి. 2:చూ, పులుఁగుపిట్ట; 3. తీతువు. "పులుఁగు కూఁత పిల్లలకు కీడుచేయును" (దీనికూఁత దోషపరిహారమునకు.— "ఛీఛీ కేపల్లెవాఁడు మావాఁడు" అని ముమ్మాఱు స్మరింతురు)

పులుఁగుతత్తడిరౌతు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పులుఁగుపిట్ట. ద్వ. వి:చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

పులుఁగుబొల్లఁడు. ద్వ.వి:చూ,హరివాహనుఁడు.

పులుఁగుతాయి. దే. వి. పచ్చ:చూ, రత్నము. 1.

పులుఁగుఱేఁడు. దే. వి:చూ, పులుఁగుబొల్లఁడు.

పులుఁగులదొర. దే. వి.—పై.—

పులుకండము. వా. వి: చూ, రూ-పులకండము.

పులుకాసిపురువు ద్వ. వి. 1. పచ్చెక్కల పురువు: చూ, పురువు; వ 2 అల్పులు.

పులుకాసిపులుఁగు. గే. వి: చూ, శుకము.

పులుకుపులుకు. దే. వి. రూ-పుల్కు-పుల్కు- రెప్పమూసిమూసి తెఱచుట చూచుట యందగు ననుకరణము. సా 2, ఆ. 110: చూ, హుహూహూ.

పులుగడిగినముత్యము. జా. నిర్మలమైనది. వాసనలేకుండఁగడుగఁబడినముత్యము. పాండు. 8, ఆ. 9; పారి. 1, ఆ. 57. [పులకము. 1.,

పులుగము. వై. వి.=పులక. రూ-పుల్గము: చూ,

పులుగరి. దే. విశే. రూ-పుల్గరి. జోడయొఱఁగినవాఁడు. పర. 5, ఆ. 31: చూ, వాటచారి.

పులుగాకు. దే. వి: చూ, శోకము.

పులుగు. దే. వి. 1. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పులుగుడు. దే. వి: చూ, పులిసరి* (ఇది ద్వివిధము.— నల్లపులుగుడు, తెల్లపులుగుడు) (గ్రామణికట్టును).

పులుగులగదుమరి.వా.వి·చూ పసులపోలిగాఁడు.

పులుచే దే వి: చూ,రూ-పులస

పులుమోలికాత. దే. వి. హిమాలయము. పాంఖ. స్థా. 1: చూ, పర్వతము. [17: చూ, నద

పులుమోలి సవతితల్లి. ద్వ. వి. గంగ వేం ఆం.

పులుదిండికాయి. దే. వి. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1. [భత్యము.

పులుప. దే. వి. ఉలుప. కాశీ 7,ఆ 188. చూ,

పులుపు. వా. వి. రూ-పుల్పు· చూ, పులి. 1.

పులుమానిసి. ద్వ. వి. అల్పమనుష్యుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు.

పులుము. దే. వి. 1. కుష్ఠరోగము. చూ,విపాదిక; స క్రి. 2. తోము చూ, రుద్దు.1,3: నలుచే. నలుపు; 4 ఉసము. చూ, రుద్దు, 5. చూ, మొత్తు. 2.

పులుముడు. దే. వి:చూ, రుద్దుడు.

పులుమ్రాను. దే వి. తాళనారికేళాదితృణద్రుమము: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పులువు. వా. వి: చూ, రూ-పులుఁగు (రాయలసీమయందువాడుక) [జనము. 1.

పులుసు దే వి. 1 చూ, పులి. 1; 2 చూ,వ్యం

పులుసుఁగూర. ద్వ.వి పులుసుపోసి వండినకూర. రూ-పుల్లఁగూర:చూ,వ్యంజనము 1. [యి

పులెదాల్పుకాయి. దే.వి.చూ,పుల్‌దాల్పు కా

పులోకో. దే. వి.చూ,శర్కర. 1. [వారత్రి).

పులోటజము. సం వి అ. న. గొడుగు: చూ,

పులోమజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. శచి. చూ, భార్య. [పాత్రుఁడు.

పులోమజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, సహ

పుల్కసము. వై. వి.=పులక (రూ-పులకము) గగురు: చూ, రోమాంచము.

పుల్కరము. వై వి =—వై.- (రూ-పులకరము)

పుల్కలు. వై. వి.=—వై.— (రూ-పులకలు)

పుల్కసుఁడు. సం.వి.అ.పుం రూ-పుల్కసుఁడు. 1. చూ, నిషాదుఁడు. 1; 2: చూ, నిషాదుఁడు. 2, 3: చూ, హీనుఁడు.

పుల్కసుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పుల్కుపుల్కు. గో. వి: చూ, రూ-పులుకుపులుకు. వై. 7, ఆ. 58.

పుల్గము. వై వి =: చూ, రూ-పులగము.

పుల్గరి. దే. వి=: చూ, రూ-పులుగరి. పర. 5, ఆ. 161.

పుల్పిరి. దే. వి:చూ, రూ-పులిపిరి.

పుల్పిలి. దే. వి —పై—

పుల్పు. వా. వి: చూ, రూ-పులుపు.

పుల్పాడుచే. దే అ. క్రి చూ,రూ-పులపాడుచే.

పుల్ల. దే. వి. 1 చూ, పులి 1; 2·చూ, పుడక. 1; 3. పొయినిడుకట్టె: చూ, వంటచెఱకు; విశ 4. పుల్లనిది. చూ,శుక్తము 4; 5.పసుపుమించిన తెలుపువన్నెగలది చూ,వర్ణము.6.

పుల్లంటుకాయి. దే వి (పుల్ల + అంటుకాయి). ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1.

పుల్లఁగూర. వా. వి. చూ, రూ-పులుసుఁగూర.

పుల్లకంద. ద్వ. వి. ఒకరకముకంద *: చూ, సూరణము.

పుల్లకలిజె. దే. వి: చూ, ఓఁక*. [వాడుక)

పుల్లకాయ. వా. వి. పొట్లకాయ(రాయలసీమలో

పుల్లగిలు దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లగిల్లు. భయపడు. భో. 5, ఆ 67. చూ, నుగ్గు. 6.

పుల్లగిల్లు. దే. అ. క్రి —పై—

పుల్లగోరక. దే. వి: చూ, పరిప్లవము. [కోల.

పుల్లతి. దే. వి. సాదనకాండ్రు గుతికినాలెడు

పుల్లతీఁగ. ద్వ. వి:చూ, సోమలత*. పాండు.5, ఆ. 289. (ఇంసు 24 రకములుగలవు)

పుల్లదానిమ్మ. ద్వ. వి: చూ, రక్తబీజము*.

పుల్లన. దే. వి. 1: చూ, శుక్తము. 3; విశే· 2: చూ, శుక్తము. 4.

పుల్లనీళ్లు. ద్వ. వి. పులిసినీళ్లు· చూ, శుక్తము.1.

పుల్లపంపరపనస. ద్వ. వి. చూ, పంపరపనస*. (చూ, వేరుపనస) [సముద్రాంత. 3

పుల్లపత్తి. దే. వి. ఒకానొకపత్తి *· చూ,

పుల్లపబ్బ. దే. వి. చేక్కుకూర* · చూ, సహ సరిపేధి.2.

పుల్లపబ్బలి. దే. వి.—పై—

పుల్లబచ్చలి. దే. వి. 1 —పై—; 2. అత్యమ్ల పర్ణ*. చూ, బచ్చలి. [మామిడి

పుల్లమామిడి. దే వి కొండమామిడి * చూ,

పుల్లయూసిరిక. దే. వి. కొండయుసిరిక * (దీని కాయలు పెద్దవి. ఊరుఁగాయకుపరికస్తము) · చూ, శ్రీఫలి. 1

పుల్లరి. దే వి పసులు కసవుమేయుటకై యిచ్చెడుపన్ను · చూ, లావణి.

పుల్లరుజో. దే వి. ఒక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1

పుల్లలావు వా. వి. పులుపుహెచ్చే. “మజ్జిగలో పుల్లలావు.”

పుల్లపడు ద్వ. అ. క్రి· చూ, స్తంభించే భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 162; భాగ.అర 4,ఆ 360

పుల్లవావిలి దే వి. తెల్లవావిలి * చూ, వావిలి.

పుల్లవిఱుచుట జా. దృష్టిదోషము తీర్చుట భయము తీర్చుటకై పుల్లను విఱిచి పాఱవైచుట. పాండు. 3, ఆ. 156 [వాక్యము.

పుల్లవిఱుపుమాట. జా. కలియకుండఁజేయు భేద

పుల్లవెలఁగ. దే వి ఒక వెలఁగ *· చూ, వెలఁగ.

పుల్లసిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లసిల్లు 1: చూ, వత్యెలఁబాఱు;2 చూ, సంక్షోభించు

పుల్లసిల్లు దే. అ. క్రి.—పై —

పుల్లాకు. వా. వి: చూ, పులియ. 2.

పుల్లావు. దే. వి కపిలగోవు· చూ, ధేనువు.

పుల్లియ దే. వి: చూ, రూ-పులియ.

పుల్లిరుసు. దే. వి: చూ, రూ-పులిగుసు.

పుల్లు. దే. వి, విశే: చూ, రూ-పులు. 2—3.

పుల్లుడి. దే. వి. ఒకానొకప్పుడు సాగుబడికి ఉపయోగించెడు పొలము· చూ, భూమి. 1.

పుల్లురుకుపాము. దే. వి. చూ, సర్పము.

పుల్లె. దే. వి :చూ, రూ-పులియ. (పుల్లెఆకు)

పుల్లెన. దే. వి. ఒకమందుచెట్టు చూ, వృక్షము.

పువు. వై. వి.=పుష్ప. (రూ-పువ్వు-పుష్పము-పూ-పూవు) 1. పుష్పము ఉ, రా. 3, ఆ. 199. చూ, సుమము, 2. కాఁకరపత్తి లోని గువానియందలి పువ్వు; 3 కంటియందుపడెడు పువ్వు; 4. చూ, సౌందర్యము [బోఁడి.

పువుఁబోఁడి. ద్వ వి· చూ, రూ-పువ్వారుఁ

పువుబెత్తు. ద్వ వి. (రూ-పువ్వుబెత్తు-పూబెత్తు-పూవుబెత్తు) తూలిక :చూ, పూవుల పొట్లము

పువుఁదేసె. ద్వ. వి చూ, మధువు 5

పువ్వాటు ద్వ వి. ముందువెనుకలనూఁగాడుట.

పువ్వారు ద్వ.వి.రూ-పువ్వారము, ఈఁదుకొబ్బరి పరిలోని గువాని చెట్లపూత· చూ, సుమము.

పువ్వారము వా. ద్వ. వి —పై.—

పువ్వారుఁబోఁడి. ద్వ. వి. (పువ్వు + ఆరు + పోఁడి) (రూ-పువుఁబోఁడి -పూఁబోఁడి-పూవుఁబోఁడి) 1 పువ్వువలె మిక్కిలి మనోజ్ఞరాలగు ఆఁడుది చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది చూ, స్త్రీ.

పువ్విలుకాఁడు. ద్వ. వి. పుష్పధన్వుఁడు. ఉ,రా 7, ఆ. 468: చూ, మన్మథుఁడు.

పువ్విలుతుఁడు.ద్వ వి.-పై -పాండు.5,ఆ. 23.

పువ్వు. వై. వి.=పుష్ప: చూ, రూ-పువు

పువ్వుబెత్తు. ద్వ. వి· చూ, రూ-పువుబెత్తు.

పువ్వులపొట్లము. వై. వి.—పై —

పువ్వులముడుపు. ద్వ. వి. రూ-పూలముడుపు. గర్భిణికి చేయించెడు పుష్పధారణము: చూ, సీమంతము 2.

పువ్వులమ్ముననిని. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పుషితము. సం. విణ. పుష్టము. పోషింపఁబడి నది (పక్షిమృగాదులు): చూ, రక్షితము.

పుష్కర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెట్టతామర *: చూ, సహస్రపత్రము.

పుష్కరము. సం. వి. అ. న. (రూ-పూష్కర ము-పూష్కారము) 1. ఆకాశము. చూ, వ్యోమము. 1; 2. నీరు. చూ, సలిలము; 3.తామర: చూ, సహస్రపత్రము; 4 మెట్ట తామరదుంప·చూ,సహస్రపత్రము; 5:తొం డముచివర (సం.వ).-అంగురి-అంగులి-అంగు ళి,కర్ణిక,గండూషము,స్రోతస్సు(చూ,హస్తి), 6. వాద్యముఖము:చూ,వీణె, 7. కత్తివాదర చూ, వాదర; 8 అమ్ము· చూ, బాణము. 1; 9 కుష్ఠమనెడు ఓషధి· చూ, పుష్కర మూలము,10 పుష్కరద్వీపము చూ,లంక.1, 11 పుష్కరమను తీర్థము; (పండ్రెండుసం వత్సరముల కొకమాఱువచ్చెడు పుణ్యనదుల తీర్థము) చూ, భూమి. 1: పుం 12 = పెగ్గురు-వెగ్గురు: చూ, సారసము; 13. పు ష్కరమనురోగము చూ, రోగము. 1; 14 పుష్కరమను పాము చూ, సర్పము, 15.ఏనుఁగు.చూ,హస్తి,వా స.16 పండ్రెండు.

పుష్కరమూలము సం. వి. అ. న· కాశ్మీరము, పుష్కరము *. (వాలుకమనికొండలు).

పుష్కరాహ్వము. సం. వి. అ పుం. చూ, పు ష్కరము. 12.

పుష్కరి సం వి న్. పుం 1 మగయేనుఁగు చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరిణి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 కోనేఱు చూ, సరస్సు. 1; 2 తామరకొలను· చూ, సరస్సు 1; 3 ఆఁడేనుఁగు. చూ, హస్తి.

పుష్కరుఁడు. సం వి. అ పుం. 1. ఒకరాజో చూ, రాజో, 1; 2. వరుణుని కొడుకు:చూ, నూనుఁడు. 1. [2: చూ, హేరాళము.

పుష్కలము. సం. విణ. 1: చూ, శ్రేష్ఠము:=

పుష్టము. సం. విణ. 1: చూ, పుషితము;2:చూ, స్థూలము. 2.

పుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంరక్షణము,- 2: చూ, శక్తి 1; 3: చూ, సమృద్ధి.

పుష్టికృత్తు అం. (చూ, శౌవములు. 3). చూ, వ-రి-హీనశౌవములు. [చూ,షట్పదము.

పుష్పంధయము సం. వి. అ పుం. తుమ్మెద:-

పుష్పకము. సం. వి. అ న 1. కుబేరుని విమా నము చూ, విమానము 1; 2 కుసుమాంజ నము. చూ, రసాంజనము; 3 రత్నకంక ణము: చూ, భూషణము. 2; 4. కుంపటి: చూ, పొయ్యి; విణ.5 కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱము లలో నొకటి· చూ, హయము. [ధయము

పుష్పకీటకము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పుష్పం

పుష్పకేతువు. సం. వి. ఉ. న. 1: చూ, పుష్ప కము 2; పుం. 2 చూ, మన్మథుఁడు

పుష్పదంతము. సం. వి. అ. పుం. 1 వాయువు దిక్కునందలి యేనుఁగు చూ, హస్తి; అం. 2 చూ, దిగ్గజములు (చూ, హస్తి)

పుష్పదంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒక విద్యా ధరుఁడు· చూ, వేలుపు. [థుఁడు.

పుష్పధన్వుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, మన్మ

పుష్పపథము సం వి. అ. పుం·చూ,భగము.12.

పుష్పపుటము. అం చూ, సంయుతహస్తములు.

పుష్పఫల. సం వి ఆ స్త్రీ: చూ, సొఱ.*

పుష్పఫలము సం. వి. అ పుం: చూ, వెలఁగ*.

పుష్పబాణవిలాసము. అం (ఈగ్రంథముఁ కాళి దాసు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

పుష్పమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూగుత్తి; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

పుష్పమాలిక అం: చూ, ఉద్ధతము. [రములు.

పుష్పమాలికాబంధము. అం. చూ, శబ్దాలంకా

పుష్పము. సం. వి. అ. న. 1.= పువ్వు: చూ,

నుమము; 2. స్త్రీ రజస్సు: చూ, రజస్సు.3;
3. గండిపనము, స్థౌణేయమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 4. మాచి*: చూ, స్థౌణేయము. 2; అం. 5: చూ, ఉపచారములు; 6: చూ, అష్టభోగములు.

పుష్పరథము. సం. వి అ. పుం. రూ-పుష్పరథము, క్రీడాయోగ్యమగు రథము చూ, శకటము. 1. [దము.

పుష్పరసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరందము.

పుష్పరోచనము. సం. వి. అ. పుం. చూ, సువర్ణాఖ్యము *

పుష్పలావిక. సం. వి ఆ. స్త్రీ. పూలబంతులు సరములు లోనగునవి గ్రుచ్చి యమ్మెడు ఆఁడుది చూ, స్త్రీ. [ధయము.

పుష్పలిహము. సం వి. హ. పుం. చూ, పుష్పంధయము.

పుష్పవంతులు. సం. వి. త్. పుం ద్వి. సూర్య చంద్రులు

పుష్పవతి. సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, రజస్వల.

పుష్పశకటి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉపశ్రుతి: చూ, వినికిడి. [ఘుఁడు

పుష్పశరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, మన్మథుఁడు

పుష్పసమయము సం వి. అ పుం పూఁదఱి, వసంతఋతువు. చూ, మాసద్వయము. [సపండు

పుష్పసమాహపరిణామఫలము. పా: చూ, అనాసపండు

పుష్పాంజనము. సం వి అ. న. చూ, పుష్పకము 2.

పుష్పించు సం అ. క్రి =పూచు చూ, వికసించు.

పుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1 దంతమలము చూ, శమలము; 2 లింగమలము చూ, శమలము

పుష్పిణి. సం వి. ఈ స్త్రీ చూ, పుష్పవతి.

పుష్పితము. సం. విణ పూచినది: చూ, వాసితము. 1

పుష్పిమోహిని సం. వి. ఈ స్త్రీ ఉమ్మెత్త* చూ, వాలాపుష్పము. [ము: చూ, రిక్కు.

పుష్యమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమీనక్షత్రము: చూ, రిక్కు.

పుష్యము. సం. వి. అ పుం. 1.—పై.—; 2. పౌషమాసము, సహస్యము చూ, మాసము, 3: చూ, పుష్యరాగము; 4. కలియుగము: చూ, యుగములు. [థము.

పుష్యరథము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పరథము.

పుష్యరాగము. సం. వి అ. పుం. శ్వేతమణి విశేషము చూ, రత్నము. 1.

పుసలాయించు. నై. స. క్రి. చూ, బుజ్జగించు.

పుసి. దే. వి. రూ-పుసు చూ, శమలము.

పుసికండ్లవాఁడు దే. వి. (సం. వ).— చిల్లఁడు-చుల్లఁడు.

పుసుకు. దే. వి. రూ-పుసుక్కు. తుమ్ముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పుసుక్కు. దే. వి.—పై —

పుసుగుడుగాఁడు వా వి. బేరములనడుమ సంధాత. (బోరకరు) చూ, సంధాయకుఁడు.

పుస్తకము సం. వి. అ. న.=పొత్తము-పొస్తకము చూ, సంపుటము.3. (పుస్తకమనియు)

పుస్తకవాచకము. అం చూ, ఉపవిద్యలు. 1.

పుస్తము. సం. వి. అ. న. 1. వెటె చూ, లప్పము; 2=పొత్తము చూ, పుస్తకము; 3 మాంసపుచేక్కులము: చూ, భక్ష్యము; 4=పొత్తువు చూ, సరస్వతి.

పుస్త్రియ. దే. వి: చూ, రూ-పుస్తె.

పుస్తు. దే వి దుర్గంధము చూ, వాసన 1

పుస్తె. దే వి రూ-పుస్త్రియ: చూ, భూషణము. 2.

పుస్తెముడువు. దే. వి. 1 కంటెబొట్టు చూ, భూషణము 2, వా 2 చూ, లంక. 3.

పుస్స. వా వి. కోపము చూ, రోషము.

పుళిందము. సం వి. అ. పుం ఒక దేశము చూ, సీమ. 1(దేశము)

పుళిందిక. అం: చూ, భిన్నషట్కజభాషలు.

పుళిందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇతరభాష తెలియక అడవియందుండి మిక్కిలి జీవహింసాపరుఁడై తిరిగెడు బోయ చూ, వ్యాధుఁడు.1.

పులిహోర. వా. వి: చూ, రూ- పులిహోర.
(పులిహోర-పులిహోర అనియు)

పూ

పూ. వై. వి.=పుష్పమ్. కాశీ. 1, ఆ. 2: చూ, రూ- పువు.
పూంచే దే. క్రి. పూనఁజేయు. భార. విరా 4, ఆ. 45: పూనుచే-పూన్చు.
పూండ్లు దే. విశే. బ. చూ, రూ-పూఁడులు.
పూఁగమ్మ. ద్వ. వి. ఉత్తంసము చూ, భూష ణము. 2. [4, ఆ. 188.
పూఁచే దే అ. క్రి. చూ, పూను. 1. కళాం
పూఁజేఁప. ద్వ వి.ఒకచేఁప చూ,మత్స్యము.1
పూఁట. దే వి. 1. రూ- పుర్ఁట. కాలము. చూ, సమయము 1; 2 దినము. భో. 4, ఆ. 254 చూ, రోజు; 3.చూ, రూ-పుంట; 4. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసె దనని మఱియొకఁడు పూనుట, ప్రతిభూత్వ ము; విశే 5 చూ,లగ్నకుఁడు 1.[2,ఆ. 86.
పూఁటకాఁపు దే విశే చూ, పూఁట 5 వై. 2,
పూఁటకాఁడు దే. విశే: చూ, నూపకారుఁడు
పూఁటకూళ్ళమ్మ ద్వ. వి. వెలతీసికొని వేళవేళ కు అన్నము వండిపెట్టెడు వంటలక్క. చూ, స్త్రీ [చూ, సదనము. 1
పూఁటకూళ్ళయిల్లు దే. వి. వంటపూఁటియిల్లు
పూఁటకూళ్ళవాఁడు దే. వి: చూ, వంటపూఁటి వాఁడు. 2.
పూఁటకూళ్లు. దే. వి. బ. వెలతీసికొని వేళవేళ కు పెట్టెడు అన్నము: చూ, పాడము. (1)
పూఁటపడు ద్వ. అ క్రి. ఒకఁడుచేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూని కగొను చూ,రూ-పూఁటపడు. [ఆ. 171.
పూఁటపడు. ద్వ. అ. క్రి.—వై.—పర. 4,
పూఁటపెట్టు. దే. స. క్రి. ఒకఁడుతాను చేయ వలసిన పనిని మఱియొకనిని నీవుచేయుమని పూనికగొలుపు. పర. 4, ఆ. 170.
పూఁటె. వా. వి. ఘుళిక: చూ, పూస. 1.
పూఁడులు. దే. విశే. బ. రూ-పూండ్లు. (అనే కసంవత్సరములు). వై. 4, ఆ. 68; హ్యా. 1, ఆ. 72: చూ, సంవత్సరవములు.
పూఁత. దే. వి. 1. బచ్చెన: చూ, సమాలంభ ము; 2. చందనము: చూ, వాసన. 1; 3.చం దనాదుల పూఁత: చూ, సమాలంభము; 4. పాలగచ్చు: చూ, సమాలంభము. [ము.6.
పూఁతపసుపు. ద్వ వి. ఓలగందము. చూ, వర్ణ
పూఁదఱి. ద్వ. వి. చూ, పుష్పసమయము.
పూఁదేనియ. ద్వ. వి. రూ-పూఁదేనె- పూవుఁ దేనియ. య. 4, ఆ. 64. చూ,మకరందము.
పూఁదేనె ద్వ. వి.—పై — [ము. 2.
పూఁదోఁట. ద్వ వి పూలతోఁట చూ, వన
పూఁపు. దే. వి 1. యత్నము. హరి, పూ 9, ఆ. 57. చూ, సన్నాహము. 2, 2. చూ, శక్తి. 1, 3 చూ, శౌర్యము.
పూఁబాళ. ద్వ. వి. 1. పువ్వులుగలపాళ: చూ, సజ్జె 1; బ 2 చూ, ధాన్యము.
పూఁబిందియ. ద్వ. వి. రూ-పూఁబిందె లేఁత పిందె. చూ, శలాటువు. 2.
పూఁబిందె. ద్వ వి.—పై.—
పూఁబోఁడి ద్వ వి: చూ, రూ-పువుఁబోఁడి.
పూగఖండము. సం. వి. అ. న. వీరె. చూ, పోఁక. [శంకుల.
పూగదళని. సం. వి. ఇ స్త్రీ. పోఁకతొత్తు చూ,
పూగఫలము. సం. వి. అ న. పోఁకపండు: చూ, పోఁక.
పూగపీఠము. సం. వి. అ. పుం. పీఁకిదాను: చూ, పాత్రము. 6. [పాత్రి.
పూగపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పోఁక
పూగము. సం. వి. అ. న. 1.=పోఁక *:చూ,

పోఁక; పుం. 3.=పోగ్రిసు. గుంపు: చూ, సమూహము; బ. 3.=శాగాలు. ఒత్తినవక్కలు; 4. గంగరావి *: చూ, రావి.

పూగుత్తి. వై. వి.=పుష్పగుచ్ఛ.రూ-పూలగుత్తి, పూలగెల:చూ, సుమము. తద్విశేషములు.— ౧. పువ్వులుకాయలులోనగువాని గుత్తికి.— అత్తము,కుచ్చె,గుత్తి,గుది,గొరు, గెల, గొల. (సం).—గుంఛము- గుంజము- గుచ్ఛకము- గుచ్ఛము- గుత్సకము- గుత్సము, గులుంఛకము- గులుచ్ఛము- గులుచ్ఛము- స్తబకము; ౨. గెలలోనొకభాగమునకు.— అత్తము-అత్తెము, అస్తము, గెల- గొల, చీపు, తీపు; 3. వికసించిన పువ్వులగుత్తికి.—(సం).—గుంఛము(గుచ్ఛము) (చూ, స్తబకము) (చూ, సుమము)

పూచి. దే. వి. 1. రూ-పూచిక చూ, తృణము. 1; 2. రూ-పూచీ చూ, బాధ్యత, వై. వి. 3. రూ-పూత: చూ,వికసనము. 2

పూచిక. దే. వి: చూ, పూచి. 1-2

పూచినతంగేడు. వా.జా. సిరిసంపదలతో నిండిన సంసారము."వానిగృహము పూచినతంగేడు" [కత్తు"

పూచినమావు దే. వి. మచ్చెలుగల గుఱ్ఱము చూ, హయము.

పూచీ. వా. వి చూ, రూ-పూచి. 2. "పూచీ

పూచే. వై. అ. క్రి 1.=పుష్ప. పుష్పించే చూ, వికసించే; 2. తప్పుసుళ్లుపొడము. ఆము. 5, ఆ; 3. నిస్సారమగు. భార.సభా. 2, ఆ. 41: చివుకు.

పూచెండు. వా. వి. పూలబంతి చూ, సరి. 3.

పూజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పూజే. 1:చూ, సపర్య; అం. 2:చూ, ఉపచారములు. 2.

పూజకుఁడు. సం. విణ:చూ, పూజారి. 1-2-3.

పూజనము. సం వి. అ. న: చూ, పూజ.

పూజనీయుఁడు. సం.విణ.చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూజకుఁడు.

పూజించే. సం. స. క్రి. 1· చూ, సమర్పించే; వై. స. క్రి. (1) పూజసేయు. అచ్చ. బాల. కాం. 15: చూ, సమర్పించే.

పూజితము. సం. విణ: చూ,సన్యస్తము. 3.

పూజితవ్యుఁడు.సం. విణ: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, వేలుపు; విణ. 2: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజె. దే. వి 1. ఘటాదులమీఁదిచిత్రము; వై వి. 2.=పూజ: చూ, సపర్య; వా. 3 కరఁగిపోసినబంగారువెండిలోనగువానిపూస.

పూజెకుండలు. ద్వ. వి. అయిరేని. య. 4, ఆ. 117· చూ, భాండము 3. [—పై.—

పూజెగులు. దే. వి బ. (పూజె+కాఁగులు).

పూజెసేయు ద్వ అ క్రి. ఘటాదులను చిత్రించే. ఉ, హరి 6, ఆ 80. చూ, వ్రాయు; 2: చూ, పూజించే. 1- (1)

పూజ్యము. సం. విణ. 1. గిరి, గంగ, మహితము చూ, సత్తు. 4; వా 2. ఉత్తరి.

పూజ్యస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ· చూ, స్త్రీ.

పూజ్యుఁడు. సం. వి అ పుం.1 చూ, గురువు. 3. (వాడుక): 2. చూ, గురువు. 9. (వాడుక), విణ. 3 పూజింపఁదగినవాఁడు· చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజే. వై. వి.=పూజా: చూ, పూజ. నీలా, 3, ఆ. 37.

పూజేరి. వై. వి.=పూజాకర. (ద్వయమని శ.ర.) (పూజే+అరి) కళా. 4, ఆ. 80· చూ, రూ-పూజారి. (వైకృతమని కొందఱు).

పూజారి. వై. వి. రూ-పూజేరి. (వికౄ. 6, ఆ. 124.)1. పూజచేయువాఁడు:తంబళి-తంబలి-తంబి గ-త మ్మళి-త మ్మ లి. (సం.ప).— అర్చకుఁడు, ఆరాధకుఁడు, దేవలుఁడు, దేవా

[జీవి-దేవాజీవుఁడు,పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు; 2. విష్ణుపూజకుఁడు'-తంబళ-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళ-తమ్మళి,నంబి.(సం.వ).-దేవద్రవ్యకుఁ, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, విష్ణ్వర్చకుఁడు; 3.శివార్చకుఁడు'-తంబళ-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళ-తమ్మళి. (సం .వ).-కరూకుఁడు,దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, శివార్చకుఁడు.(ఈమాఁడు అర్థములలోను మిగిలినవానికి "చూ,సేవకుఁడు")

పూజ్యార్థకములు. అం. "అయ్య,గారు,జెయ్య" అనునవి.

పూటము సం. వి అ. పుం. 1 ఒకరకముగుఱ్ఱము చూ, హయము, దే. వి. (1) బరువు' చూ, భారము. 1.

పూటు. వా వి చూ, పూటము (1).

పూడెత్తు. వ్య. వి చూ, రూ-పువుటెత్తు.

పూడ దే. వి' చూ, ముడ్డి.

పూడిక. దే. వి నూయిమొదలగు వానియందు అడుగున పూడిన మన్ను' చూ, భూమి. 1

పూడు. దే. వి. 1 —పై—; అ. క్రి 2 పల్లము మట్టిలోనగువానిచే నిండు' చూ, సంపూర్ణమగు; 3. నిండు చూ, సంపూర్ణమగు.

పూడుఁబాము దే. వి మట్టిలోపూడియుండెడు ఇరుదల పాము చూ, సర్పము.

పూడుచే దే క్రి. రూ-పూడ్చు 1 పూడఁజేయు, 2 పాఁతు చూ, మూయు 1

పూడ్చు. దే క్రి.—పై— [చూ, లిబ్బి. 2

పూడుపు దే వి 1 పూడ్చుట, 2. నిక్షేపము

పూత. దే. వి' చూ, పూచి 3.

పూతన. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. ఒకరక్కసి' చూ, రాక్షసి; 2 కరక* చూ, హరీతకి

పూతనము. సం. వి. అ. పుం. గజవిశేషము, (విహణకర్ణనయన చరణములలోనేదేనియొక్కటి నొకపక్క కలుగక మఱియొకపక్క సన్నియుఁ జెక్కుఁగాఁ గలిగి మేఘమువలె నల్లనై మంజిడివన్నెగల నఖరోమములు గలిగినది. యా ధనాశక మందురు.). చూ, హస్తి. [విష్ణువు. 1.

పూతనాసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుఁ: చూ,

పూతము. సం. విశే. 1 తూర్పెత్తినది: బహుళీకృతము; 2. పరిశుద్ధమైనది: చూ, సమీచీనము. 2; 3. పడకట్టఁబడినది: చూ, పడఁబోఁత; 4 =పూచి (మూలల వెలిసెలంబట్టునది): చూ, బూఁజో. 2. [చూ, శుద్ధుఁడు.

పూతాత్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం పరిశుద్ధుఁడు:

పూతిక సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1 గుడబల, (తె).— కొమ్మనగొట్టెపిండి * (చూ, వృక్షము) (దీని పర్బతు కఫహారము, జ్వరహారము); అం. 2' చూ, తైలములు; వా. వి. (1). చీఁపురుముల్లు' చూ, సితాగ్రము.

పూతికము. సం వి. అ. పుం. 1 రూ-పూతీకము. *' చూ, పూతికరజము; 2. పూతిమార్జాలము చూ, మార్జాలము.

పూతికరజము.సం వి.అ.పుం:చూ,కీడాకరజము.

పూతికాష్ఠము. సం. వి. అ. న 1. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2. చూ, సరళము*.

పూతికోశి. సం. వి. ఇ. వ చూ, పునుఁగు. 1.

పూతిగంధి. సం. వి. ఇ. పుం గదురు దుర్గంధము చూ, పుస్తు.

పూతిగడ్డ. వా. వి: చూ, పూతికోశి.

పూతిదారువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పూతికాష్ఠము. 1 *.

పూతిపునుఁగు వా. వి: చూ, తట్టుపునుఁగు.

పూతిఫలి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. కారుగచ్చె *: చూ, సోమరాజి.. [వర్ణకములు.

పూతిమృత్తికము. సం. వి. అ. పుం చూ,

పూతీకము సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- పూతికము. 1.

పూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విశ. 2: చూ, శుద్ధుఁడు.

పూ(పూ)తక్ర్కృతి. అం: చూ, రతిధ్వనులు.

పూత్యండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కస్తూరి మెకము: చూ, సిఁవఁగి. 2; 2. గదురుకంపు గల ఒక పురుగు. చూ, పురుగు.

పూదండ వా వి· చూ, పరితిసరము 5. [ము.

పూదారము. వా. వి అకరువు:చూ,సహస్రపత్రి

పూదియ దే. వి. రూ-పూదె. పూజె.బంగారు పూస. కళా 8, అ 9: చూ, పూస. 1.

పూదె. దే వి —పై— [దు.కళా.3,అ.12

పూదెగట్టు. దే అ. క్రి బంగారుపూసగా నేర్ప

పూనిక. దే. వి. రూ-పూనికి-పూన్కి 1. యత్నము చూ, సన్నాహము; వా. 2.ఒట్టు· చూ, శపథము; 3. పట్టుదల· చూ, స్పర్థ. 4.

పూనికి.—పై— [శూద్రుఁడు.

పూనిగొల్ల. ద్వ. వి. ఒక తెగగొల్ల· చూ, మహా

పూనీరు. వై.వి =పన్నీరు పన్నీరు చూ, సలిలము

పూను. దే. అ. క్రి 1. కడఁగు పారి, ఉ. 3, అ 94· చూ, సమకట్టు. 2, స. క్రి. 2. ధరించు· చూ, సవరించు 4; 3 రూ-ఊను. వహించు. ఉ. రా. 7, అ. 174· చూ, సవరించు. 4; 4· సివముఎత్తు-సివమెత్తు.

పూనుచు దే. ప్రే. పూనఁజేయు చూ, రూ-పూంచు భార. ఆది. 3, అ. 195, భార. సభా 1, అ. 99. [సేసఁబ్రాలు.

పూనూక. ద్వ. వి. మిక్కిలి సన్నసూక: చూ,

పూనూనె. ద్వ. వి. సంపెంగనూనె చూ, స్నేహము. 2.

పూనె. దే. వి. బరణి: చూ, పాత్రము. 6.

పూన్కి: చూ, రూ-పూనిక.

పూన్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పూనుచు.

పూప. దే. వి. 1: చూ, రూ-పూఁబిందియ. కళా. 1, అ. 118; 2. అడ్డపట్టుపాప: చూ, శిశువు; 3. కంటిపాప: చూ, లోచనము; విశ. 4. లేఁత: చూ, సుకుమారము.

పూపము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపూపము: చూ, భక్ష్యము; 2. ఒకానొక పిండివంట: చూ, భక్ష్యము.

పూపలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ —పై—

పూబంతి. ద్వ వి· చూ, పూచెండు.

పూమేను. వా. వి. చూ, మత్స్యము. 1

పూమొగ్గ. వా. వి· చూ, మొగ్గ 1

పూయము. సం. వి. అ పుం. 1. చీము· చూ, రక్తము. 1; 2. జాడము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. పీనుఁగు చూ, శవము.

పూరు. దే. స. క్రి 1. (చందనములోనగు దానిని) అలఁదు చూ, లేపనముచేయు; 2.(మన్నులోనగువానిని) మెత్తు· చూ, లేపనముచేయు; 3 (మొగ్గలోనగునవి) విరియు: చూ,వికసించు; వా. 4 (నాలుకలోనగునది) గజిగిలదియగు, 5 (బండికి ఎడ్లను) కట్టు.

పూరకము. సం వి. అ. పుం. 1. ఊపిరిఁబూరించుట: చూ, కుంభకాదిక్రియము; 2. మాదీఫలము*: చూ, సుపూగము

పూరకుఁడు. సం. విశ. నించువాఁడు

పూరగించు వై. స. క్రి. 1.=పూరణ.సెఱవేయు చు· చూ, సిద్ధినొందించు, 2 ·చూ, వెలుచు.

పూరగిల్లు. వై. అ క్రి. (రూ-పూరటిల్లు-బూరటిలు) నిండు·చూ, సంపూర్ణమగు.

పూరటిల్లు వై. అ. క్రి.—పై.—

పూరణము. సం. వి అ. న. 1. నించుట: చూ,సంపూర్ణత; 2. గుణించుట· చూ, హెచ్చవేత; 3.=పూర్ణము-పూర్ణము.బూరెలుకుడుములు లోనగు పిండివంటలలోపల జేర్చెడు బెల్లముపప్పులోనగువానిముద్ద·చూ,భక్ష్యము; 4.గరిజేరు*. చూ, శోథఘ్ని; విశ. 5. నించునది: చూ, సంపూర్ణము.

పూరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పేక. 1; 2 బూరుగు*: చూ, శాల్మలి.

పూరణించే. సం. స. క్రి.=: చూ, పూరగించే. 1.

పూరము. సం. వి. అ. పుం. 1. జలప్రవాహము చూ, వెల్లువ; 2: చూ, భక్ష్యము; 3 వ్రణసంశుద్ధి: చూ, వ్రణము; 4: చూ, పూరణము 4*.

పూరా వా విశ పూరాగా చూ, సీదా.

పూరాణము. సం. విశ చూ, పురాతనము.

పూరాయించే. వై అ. క్రి =పూరగణ చూ, రూ-పురాయించే.

పూరి. దే. వి 1. గడ్డి చూ, తృణము. 1; 2 మృగములచేనుండాలు జై.4, ఆ. 79 చూ, ద్రవ్యము; 3. ఒకపట్టణము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); వై. వి. 4 =పూరికా. రూ-పూరీ: చూ, భక్ష్యము

పూరించే సం. స క్రి 1 చూ, పూరగించే; 2 =పురుడించే చూ, పురుడించే 1, 3 =పురుడించే చూ, పురుడించే 2; 4 ఊదు చూ, ఒట్టు 27.

పూరించేట. వా. అవ్య ఊదుట: ఆజ్.

పూరిక. సం వి. ఆ స్త్రీ. 1 =బూరె: చూ, భక్ష్యము, 2 =పూరీ చూ, భక్ష్యము.

పూరిగుడిసె వా. వి చూ, పూరిల్లు

పూరితము. సం. విశ 1 రూ-పూర్తము-పూర్ణము. నింపఁబడినది చూ, సంపూర్ణము, 2 గుణింపఁబడినది గుణితము, నిహతము, పిండితము చూ, హెచ్చవేఁత.

పూరిల్లు వా వి. గడ్డియిల్లు చూ, సదనము 1

పూరీ. వై వి =పూరికా చూ, రూ-పూరి 4.

పూరుకొన్నె. ద్వ వి ఒకచెట్టు చూ, వృక్షము

పూరుషుఁడు. సం. వి అ పుం చూ, మనుష్యుఁడు

పూరెడు ద్వ. వి రూ-పూరేడు చూ, పక్షి.

పూరేకు. ద్వ. వి. రూ-పూరేకు. పుష్పదళము. చూ, సంపత్రిక.

పూరేకులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పూరేడు. దే. వి: చూ, రూ-పూరెడు.

పూర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, పున్నమ.

పూర్ణకుంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రకుంభము (చూ, గ్రహణము 1.)

పూర్ణగ్రహణము. అం; చూ, సూర్యగ్రహణము.

పూర్ణఘటన్యాయము. పా. నిండుకుండ తొణఁకదనురీతి.

పూర్ణపాత్రము సం. వి. అ. న. 1. దోఁపు, ఉత్సవకాలమునందు సంతోషముచే వస్త్రాభరణాదికము దోఁచుకొనుట చూ, పూర్ణానకము. 1; 2 వస్తుసంపూర్ణపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.) [పూర్ణమగు.

పూర్ణమగు మి అ క్రి. నిండు చూ, సం

పూర్ణము. సం వి అ న 1. వింటినారిని చెవిదాఁక తిగుచేట చూ, శింజిని, విశ 2. నిండినది చూ, సంపూర్ణము; 3 శక్తికలది: చూ, యోగ్యము. 5, 4 చూ, సర్వము, 5 =పూర్ణము చూ, పూరణము 3, అం. 6 చూ, గండక్రియలు, 7. చూ, జనకక్రియలు.

పూర్ణవేగము. అం చూ, ధారలు.

పూర్ణానకము సం. వి అ. పుం 1 పూర్ణపాత్రము (శే. ప).—దోఁపు, 2 తప్పెట చూ, వీణె.

పూర్ణానుస్వారము పా ఇదిసిద్ధము, సాధ్యముఅని ద్వివిధము (చూ, సున్న 1) [వృద్ధుఁడు. 1.

పూర్ణాయుర్దాయవంతుఁడు. సం విశ చూ,

పూర్ణాహుతి. పా హోమాంతమందు ప్రీతికై పరిమళద్రవ్యాదులతోఁ జేయుహోమము

పూర్ణిమ. సం. వి ఆ. స్త్రీ.=పున్నమ (అఖండచంద్రుఁడుగలిగినది). చూ, పున్నమ.

పూర్ణీభవించే సం. అ క్రి చూ, పూర్ణమగు.

పూర్ణుఁడు. సం. విశ చూ, సంపూర్ణుఁడు.

పూర్ణోపమ అం. చూ, అలంకారము 3 ("నీకీర్తిహంసాంగనవలెస్వర్గంగం కేలు చేసెడి.") (చూ, లుప్తోపమ)

పూర్తము. సం. వి. అ. న. 1. నూతిని బావిని చెఱువును త్రవ్వించుట, గుడికట్టించుట, తోఁట పెట్టించుట, అన్నము పెట్టుట; 2 పాలనము: చూ, సంరక్షణము; విణ 3. నింపఁబడినది: చూ, పూరితము. 1, 4. కప్పఁబడినది: చూ, స్థగితము.

పూర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నింపు చూ, సమృద్ధి

పూర్ణము. వై. వి.= చూ, పూరణము 3.

పూర్వ. సం. వి ఆ స్త్రీ తూర్పు, తొలి దిక్కు చూ, హరిత్తు. [చూ, ప్రాచిదిని (నది)

పూర్వగంగ సం. వి ఆ స్త్రీ చూ, నర్మద

పూర్వజ సం. వి ఆ స్త్రీ 1. అక్క చూ, సహోదరి, విణ 2 మొదట పుట్టినది చూ, మొదలు 4 [చూ, సంభవము. 1

పూర్వజన్మము సం. వి అ. పుం అనూకము.

పూర్వజినుఁడు సం వి. అ పుం చూ, బుద్ధుఁడు.

పూర్వజుఁడు. సం వి అ పుం 1 అన్న చూ, సహోదరుఁడు; విణ. 2. మొదటపుట్టినవాఁడు చూ, సహోదరుఁడు.

పూర్వదేవుఁడు సం. వి. అ. పుం. తొలివేల్పు చూ, రాక్షసుఁడు 1

పూర్వపక్షము సం వి అ పుం 1 పాడ్యము చూ, హ్రస్వ. 2. తెల్లపక్షము చూ, శుక్లము 3 (పక్షము 1), వా 4. సిద్ధాంతముకానిది

పూర్వపర్వతము సం వి అ పుం తూరుపుఁగొండ చూ, పర్వతము

పూర్వఫల్గుని సం. వి ఈ. స్త్రీ.=పుబ్బ చూ, చుక్క. [పూర్వాభాద్ర

పూర్వభద్రపదము సం వి అ. పుం: చూ,

పూర్వమీమాంస. అం: చూ, గహన.

పూర్వము సం. విణ. 1 మొదటిది: చూ, మొదలు. 4, 2. మొదటి దిక్కుది, పౌరస్త్యము: చూ, హరిత్తు; 3. మొదటి చోటుది: చూ, మొదలు. 4: 4. ముందటికాలముది: చూ, మొదలు. 4; అం. 5: చూ, తంత్రములు. 3.

పూర్వరంగము. అం: చూ, నాంది. 2.

పూర్వరాగము. సం. వి. అ. పుం. శ్రవణము వలనఁగాని దర్శనమువలనఁగాని పరస్పరము వృద్ధిఁబొందిన యనురాగముగల నాయికానాయకులకు అయోగమునందుఁగలిగెడి దశావిశేషము. (ఇది త్రివిధము.—(చూ, నీలిరాగము,కుసుంభరాగము,మంజిష్ఠారాగము).

పూర్వరాత్రము సం వి. అ పుం ముందటి దినము రాత్రి చూ, రాత్రి.

పూర్వరూపము అం: చూ, అలంకారము. 3. (పెంగుణముల చేఁడిసరూపునిల్చుట ఉదా.— "శివుని కంఠనీలిమచే నల్లనయ్యె శేషద్యోమున భుజగేంద్రుఁడు తెల్లఁబడియె)

పూర్వవాదములు అం. పంచలక్షణి, వ్యధికరణము, సిద్ధాంతలక్షణము, అవచ్ఛేదకత్వ నిరుక్తి, పక్షత (5)

పూర్వసముద్రము సం చూ, సముద్రములు

పూర్వాషాఢ సం వి ఆ స్త్రీ చిటికెక్క: చూ, చుక్క [కాళ్లమేక చూ, చుక్క.

పూర్వాభాద్ర సం వి ఆ స్త్రీ. ఏ...

పూర్వాహ్ణము సం వి అ పుం దినపూర్వభాగము, పెంబగలు చూ, వాసరము

పూర్వులు సం వి అ. పుం బ ముంపటివారు.

పూర్వోత్తర సం వి ఆ స్త్రీ. ఈశాన్యదిగ్భాగము చూ, హరిత్తు.

పూలెక్క. ద్వ. వి: చూ, పూరేడు.

పూలేకి ద్వ. వి చూ, రూ-పూరేడు [పాకి.

పూఁగురిగింజ ద్వ. వి. వాసంతికా చూ, శ్వేత

పూలతోఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూఁదోఁట.

పూలదండ. వై. వి: చూ, రూ-పూదండ.

పూలపొట్లము. వై. వి: చూ, పూవుకెత్తు.

పూలబంతి ద్వ వి: చూ, రూ-పూబంతి.

పూలబుట్ట. వై. వి.కటినము:చూ, పాత్రిము. 6.

పూలమట్ట. ద్వ. వి· చూ, మత్స్యగా. 1.

పూలము. సం. వి. అ. పుం. గడ్డికట్ట. [దుపు

పూలముడుపు. ద్వ. వి. చూ, రూ-పువ్వుల ము

పూలమ్మువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మాలకరి.

పూలవరిహా. వా. వి: చూ, పూలి. 2.

పూలవరా. వా. వి —పై.—

పూలి. దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; వా 2 పూలవరహా (రు 3-8-0) చూ, వరహా. [సంమే

పూవత్తి. వై. వి.=పుష్పవర్తి· చూ, బాణ

పూవింటి ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్విలుకాఁడు పర. 2, ఆ. 35

పూవింటివాఁడు ద్వ వి.—పై —

పూవిలుకాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

పూవిలుతుఁడు. ద్వ. వి —పై —

పూవు వై. వి =పుష్పు: చూ, రూ-పువు

పూవుఁదేనియ. ద్వ. వి చూ,రూ-పూఁదేనియ పాండు. 1, ఆ. 182. [స్వా. 6, ఆ. 61

పూవుఁబోఁడి. ద్వ. వి చూ,రూ-పువ్వుఁబోఁడి.

పూవుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి పూవుగలదియగు. రామా. 8, ఆ 144.

పూవుకెత్తు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుకెత్తు.

పూవులపొట్లము. వై. వి.—పై —

పూవులమ్మినయంగటనేఁ గట్టెలమ్ముట. లో. "కటకటా! పూవులమ్మినంగడినె కట్టె, లమ్మఁజేసెను." వైజ. 3, ఆ. 72; "పూవులుముడిచిన యంగళ్లనె కలకల పీడెల్లనవ్వఁ గట్టెలు మోసెన్." పాండు. 3, ఆ. 21.

పూషుఁడు: సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2. చూ, ఆదిత్యులు.

పూష్కరము. సం. వి. అ. న. రూ-పూష్కరము: చూ, రూ-పుష్కరము.

పూష్కరము. సం. వి. అ. న.—పై.—

పూస. దే. వి. 1. పూదియ: చూ, మాత్ర-(1); 2. మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. వేళ్ళు లోనగువానికీలు: చూ, సంధి. 7; 4.రంధ్రముగలిగినమణి: చూ, రత్నము. 1; 5. రంధ్రముగలపూస. తద్వి.—౧. తెల్లని గాజుపూసకు.—పాలపూస; ౨. గాజుపూసకు — గాజుపూస. (సం) —కాచము; 3. రంధ్రముగల ముత్యమునకు.—పూస. (మిగతవానికి "చూ, హారుమంజి.")

పూసకజ్జెము. ద్వ.వి.మనోహరము:చూ,భక్ష్యము.

పూసకామంచి. ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.

పూసగురుగింజ ద్వ. వి: చూ, పూలగురిగింజ*; (ఇట్లు రూ-పూసగురివెంద-పూసగురువెంద-పూసలగురివెంద-పూసలగురువెంద.)

పూసగుచ్చినరీతి జా. వివరముగా. "పూస గుచ్చినరీతిని వినిపించెను." (నీతిచంద్రిక-సంధి); "చిలుకలకొలికి తెఱంగెల్లఁ బూస గుచ్చిన రీతిన్." (విజయ విలాసము); "పూసగుచ్చినరీతి నవ్వువ్వుఁబోఁడి చెప్పి నది విని" (కళాపూర్ణోదయము). [ము. 1.

పూసరొయుము. దే. వి వెన్నుపూస: చూ, శల్య

పూసలలోదారము జా అభేదముగా, లోపల ప్రవేశించి, ఇష్టముగా. "పూ। సలలో దారంబు పోలఁజేర్చినసీరుం। బలె." పాండు. 3, ఆ. 59. (ఇది ఉపమానము)

పూసలవాఁడు. దే. వి: చూ, సానలవాఁడు.

పూసికొను. వా. స క్రి. 1. కలుగఁజేసికొను; 2. చందవాదుల వలఁదుకొను.

పృ

పృక్క. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఒక్క *: చూ, స్పృక్కా; 2. ఒకశాకము: చూ, శాకము. 1.

పృక్తము. సం. విశే. కూడుకొన్నది: చూ, సంచితము. 2.

పృక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1. [సవాలు.

పృచ్ఛ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. ప్రశ్నము: చూ,

పృచ్ఛించే. సం. స. క్రి. ప్రశ్నించే చూ, సవాలు వేయు.

పృతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దండు: చూ, సేన. 1; 2 సేనావిశేషము. (ఇన్నూటనలుబదిమూఁడు రథములు అన్నియేనుఁగులు, ఏన్నూట యిరువది తొమ్మిది గుఱ్ఱములు, వేయినన్నూట పదునేవురు కాల్వురను గలది) చూ, సేన. 1

పృతనాషాట్టు. సం. వి. హ్. పుం. ఇంద్రుఁడు చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [చూ, సురిపొన్న.

పృథక్పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ కోలపొన్న *

పృథగ్జనుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. నీచుఁడు: చూ, హీనుఁడు; 2 మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3: చూ, పాపాలముద్ద.

పృథగ్విధము. సం. విశే. పెక్కువిధములుగలది: చూ, వివిధము.

పృథవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పృథివి-పృథ్వి=పుడమి. చూ, భూమి. 1.

పృథివి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పుడమి.—పై.—

పృథివీపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వృషభము. 3.*

పృథివ్యాది పంచతత్త్వములు. అం. పృథివీతత్త్వము 8 గడియలు, జలతత్త్వము గ 4లు, అగ్నితత్త్వము గ 6లు, వాయుతత్త్వము గ5లు, ఆకాశతత్త్వము గ7 లు=గ 30 లు. (ఆదివారము మొదలు బుధవారమువఱకు పృథివ్యాదిగా జరించేను. గు-శు-శనివారముల యందు ఆకాశము మొదలుగా జరించేను. ఈ 5 ను వరుసగా సంపద, శుభము, ఆర్తి, రోగము, దారిద్ర్యము నిచ్చేనని).

పృథుకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బోడిగ: చూ, శిశువు; బ. 2 అటుకులు-అడుకులు, ఖర్పరిక, చిపిటకము-చిపిటము-చిపుటము: చూ, పాదము. (1) [పృథుకము. 1.

పృథుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బోడిగ చూ,

పృథురోమము. సం. వి అ. పుం 1. చూ, మత్స్యము. 1, విశే.2. పెద్దరెండ్రెక్కలుగలది.

పృథులము. సం. విశే. 1. పెద్దది చూ, సుర. 3; అం 2: చూ, గతివిశేషములు.

పృథువు సం వి. ఉ. స్త్రీ రూ-పృథ్వి. 1 నల్లజీలకఱ్ఱ: చూ, సుషవి. 2; 2. ఇంగువమ్రాను: చూ, హింగువు. 1; పుం. 3 అగ్ని చూ, వహ్ని. 1; 4. పృథ్వీరాజు. చూ, రాజు 1; విశే. 5=పెద్ద గొప్పది: చూ, సుర. 3; 6. విశిష్టమైనది చూ, సుర 3.

పృథుశేఖరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పర్వతము. [మేషము. 1.

పృథూనకము సం వి అ. న. మేఁక చూ,

పృథ్వి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1=పుడమి: చూ, రూ-పృథివి; 2: చూ, రూ-పృథువు 1; 3: చూ, రూ-పృథువు. 2; పా 4. ఒక వృత్తము "జ-స-జ-స-య-వ, 12 యతి." ఉదా.—"ప్రసన్న, పదనాం, బుజాధృ, తపర, శ్వధామా-ధవా": చూ, వృత్తము.1.

పృథ్వీక. సం. వి. ఆ స్త్రీ. పెద్దయేలకి: చూ, పత్రిల (పృథ్వీక అనియు)

పృథ్వీపంచకము. అం. అహంకారము, అపానము, ఘ్రాణము, గంధము, గుదము (5)

పృదాకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. చూ, సర్పము; 2: చూ, వృశ్చికము. 1; 3. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 4. చిఱుతపులి. చూ, శార్దూలము. 1.

పృథ్వీల. సం. వి అ. స్త్రీ: చూ, పృథ్వీక

పృశ్ని. సం వి. ఇ. పుం. 1. కిరణము చూ, హాయనము 2; 2 చూ, పృశ్నిపర్ణి*; విణ. 3. అల్పతనువు, కిరాతుడు (తె) — అలిపిరి-అల్పిరి చూ, కరీరి 2; 3. బోయ చూ, వ్యాసుడు 1

పృశ్నిపర్ణి. సం. వి. ఈ స్త్రీ కోలపొన్న* చూ, సురపొన్న [వినాయకుడు 1

పృశ్నిశృంగుడు సం. వి అ పుం చూ,

పృషతము సం వి అ పుం. 1. దుప్పి చూ, హరిణము 1, 2 రూ-పృషత్తు-పృషదము నీటిబొట్టు చూ, విపృషము, విణ 3 బిందువుతోఁగూడినది, రూ-పృషత్తు చూ, బిందువు [బాణము. 1

పృషత్కము సం వి అ. పుం అమ్ము చూ,

పృషత్తు సం. వి త్ న. 1 చూ, పృషతము. 2, పుం 2 చూ, పృషతము 1; విణ 3 చూ, పృషతము 3.

పృషదంశకము సం. వి. అ పుం. రూ-పృషదంశకము చూ, మార్జాలము [యువు

పృషదశ్వుఁడు. సం. వి అ పుం: చూ, వా

పృషదాజ్యము. సం. వి. అ. న. పెరుఁగుతోఁ గలపఁబడిన నేయి; చూ, హవిస్సు. 1.

పృష్టము. సం. విణ: చూ, పార్థితము. 1.

పృష్టి సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తాఁకుడు. చూ, స్పర్శము. 1; 2 కిరణము: చూ, హాయనము 2. [ము మడ్డికిఁబెట్టినమరీతి.

పృష్ఠఖలీనన్యాయము. పా. నోటికిఁబెట్టవలసిన

పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగః. లో. తుంటిఁగొట్టినఁ బండ్లురాలినవి. "పృష్ఠంబున నెక్కడ? సాత్యంబు పలిచనన నెక్కడ? "పృష్ఠతాడనాద్దంత భంగ మనునట్లున్నది" (నీతి చంద్రిక)

పృష్ఠభాగము. అం: చూ, హస్తక్షేత్రములు.

పృష్ఠమాంసాదనము. సం. వి. అ. న. కడచినపనికి చింతించుట

పృష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మడ్డి; 2.=పుస్త చూ,వీఁపు; 3 వెనుకప్రక్క చూ, వెనుక 1, 4. యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషము; 5 =పెరడు చూ, పెరడు; 6 =పొరటు చూ, పొరట; అం 7 చూ, లక్షణాంగములు (వీఁపు.—పురుషుని వీఁపు.—మచ్చయున్న కోరికలొసఁగువాఁడగును), 8 చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వీఁపు —ఆఁడుదానివీఁపు —మాంసయుక్తమై రోమరహితమై అరఁటి యాకువలెనున్న ధనవంతురాలగు. రోమమున్నన శుభప్రదము. సుడియున్న మగఁడుచేచ్చెను), 9. చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు (అనుబంధములో చూడుము); 10 చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు

పృష్ఠస్వస్తికము. అం చూ, కరణములు.

పృష్ఠానుసారి. అం చూ, బాహుప్రచారములు (హస్తక్రియా భేదములు)

పృష్ఠోత్థానతలము అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు (స్థానకములు)

పృష్ఠ్యము. సం వి. అ. న. 1. పృష్ఠములనెడి యజ్ఞసంబంధ స్తోత్రవిశేషములసమూహము; పుం. 2. మోపుమోసెడు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పె

పె. దే. విణ. వృత్తియందు పెనుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికి పరుష సరళములు పరములగునపుడు ను మాగమంబగు. పెన్ గుఱుఁజో, పెన్ జీఁకటి, పెన్ దడి, పెన్ బులుఁగు మొ. ఇందలి-

దుర్తిలంబునకుబిందువునగు. పెంజీఁకటి మొ) (ఒకానొకచో స్థిరము పరమగునప్పుడును బిందువు కానంబడియెడి. "పెంమాలియెసఁగ" మార్కం. 6, ఆ. 107)

పెంకి. దే. వి. 1. ఒకతీఁగ * చూ, వృక్షము; వా. విశ. 2. మిక్కిలి ఎఱుపు చూ, వర్ణము 6; 3 చూ, రూ-పెంకె 1.2-3

పెంకితనము. వా వి. చెప్పినమాటవినకపోవుట.

పెంకివాఁడు వా. వి: చూ, దిట్టఁడు

పెంకు దే వి (రూ-పెంచి-పెంచిక-పెంచే) 1. ఓలపెంకు. అం, భా ద్వి. 133 చూ, శల్యము. 1, 2 ఇంటికికప్పెడు ఓనుబిల్ల చూ, శర్కర 3, 3 కుండ లోనగువాని పెంకు: చూ, బోగె, వా 4 చితికిన అద్దము లోనగువాని పెంకు, 5 కొబ్బరి లోనగువాని పెంకు, 6. ముష్టిచిప్ప.

పెంకె. దే. విశ. రూ-పెంకి. 1 మొండికట్టె చూ, వ్యాసుఁడు 2; 2 చూ, మూర్ఖుఁడు చూ, స్తబ్ధుఁడు; వా. 3 చూ, దిట్టఁడు

పెంకెపురుగు. ద్వ వి. 1. పచ్చచిలుక: చూ, పురుగు; 2. సెనగలులోనగు అపరడినుసులకును, చింతపండు లోనగువానికినిఁబట్టెడు క్రిమి: చూ, పురుగు.

పెంచి. వా. వి: చూ, రూ-పెంకు.

పెంచిక. దే. వి.—పై— జై. 4, ఆ. 137.

పెంచేము సై వి.=పింఛ: చూ, రూ-పించియము.

పెంచే. దే. వి. 1· చూ, రూ-పెంకు. రామా, 7, ఆ. 67; క్రి 2. రూ-పెనుచే. వర్ధిల్లఁజేయు; స.క్రి. 3. పోషించే· చూ, రక్షించే.

పెంచేకొను. దే. స. క్రి. దత్తుతీసికొను.

పెంచులచేరీ. వా. వి. చూ, బాలక్రీడ.

పెంజోరి. ద్వ. వి:చూ, రూ-పింజోరి. (వాడుక)

పెంజీఁకటి. వా. వి. కటికచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

పెంజెర. దే. వి. ఒక కొండచిలువ (దీని భేదములు:-తొన్సుపెంజెర, పొట్టపెంజెర, రక్తపెంజెర) చూ, సర్పము

పెంట. దే.వి. 1. ఇంటిపెంట· చూ, సంకరము.2; 2. ఎరువుకుప్ప జై 4, ఆ 100 చూ, సంకరము. 2, 3 అవులమంద మున్నచోటు. రూ-పెంటె చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); సై వి 4=పింఛా రూ-పేఁట నగరము చూ, సీమ 1 (దేశము), 5=పింగా రూ-పేఁట అంగడి, శాఖానగరము (అనికొండలు): చూ, సదనము 1

పెంటగట్టు. దే అ క్రి మందకట్టు-మందగట్టు.

పెంటగాడిద. వా. వి చూ, వాశి

పెంటబట్టు దే వి పసులదొడ్డి స్వా 4, ఆ. 60 చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పెంటపురుగు. వా. వి తుట్టపురుగు చూ, పురుగు [చూ, శకటము. 1.

పెంటబండి. దే. వి అమతము, గంతీరథము:

పెంటి. దే. వి. పశుపక్ష్యాది స్త్రీజాతి. రామా. 6, ఆ. 107, భార ఆది 5, ఆ. 53. చూ, శకుంతి (పక్షి.)

పెంటిక దే వి. (రూ-పెంటిక-పెంటుక) మేఁకలు లోనగువానిపేఁడ చూ, శుష్కగోమయము (శమలము. 1.)

పెంటికరడు. దే. వి. చిన్నఅల చూ, వీచి. 1.

పెంటిగూర్చువాఁడు. వా. వి చూ, దూతుఁడు.

పెంటిజింక. వా. వి. ఆఁడుదుప్పి: చూ, హరిణము. 1. [తాశము.

పెంటితాడి. వా. వి. ఆఁడుతాడి*: చూ, శ్రీ

పెంటిపడుట.ద్వ. వి కవగూడుట.

పెంటె. వా. వి: చూ, రూ-పెంట 3.

పెంట్రిక. దే. వి: చూ, రూ-పెంటిక.

పెంటుక. దే. వి.—పై—

పెండ. దే. వి. రూ-పేఁడ: చూ, పిడక.

పెండరము. దే. వి. రూ- పెండారము' చూ, గండపెండరము.

పెండలము. దే. వి: చూ, సముష్టిల*.

పెండారము. దే. వి' చూ, రూ- పెండరము.

పెండారిమూఁక. వా. వి. దండులోని అల్లరి జనము' చూ, సేన 1.

పెండియము దే. వి. రూ- పెండెము. 1 చూ, పెండరము: 2. దొడ్డి మొదలైనవానివాకిటి కిఁబెట్టెడుపెండెము, 3' చూ, పలుగాఁడి 1

పెండిలి. దే. వి. రూ- పెండ్లి' చూ, వివాహము

పెండిలియగు. దే. స క్రి వివాహమగు: చూ, రూ- పెండ్లియగు. భార ఆది 8, ఆ 144

పెండిలియాడు. దే. స. క్రి. —పై—

పెండిలిసేయు. దే. స. క్రి —పై —(అం పేరి పెండ్లాడఁజేయు —ఉ, హరి 4, ఆ 19)

పెండె దే వి 1 ఇంటి వాసములమీఁదిఅడ్డు కొయ్య. రా, వి 3, ఆ. 40, 2 పాగాకు మొదలైనవాని నగయందు సగము.

పెండెకట్టు. వా. వి. రెండువాసములు కలిపి కట్టినకట్టు. [గాతీర్చిన విబూతిరేఖలు

పెండెకట్లు వా. వి. బ పెండెలవలె పట్టెలు

పెండెకత్తు. వా. వి. చెడుగుడులోనగు ఆటల యందుండెడు యజమాని. రూ- పెండేకత్తు.

పెండెము. దే. వి' చూ, రూ- పెండియము.

పెండెరము. దే. వి' చూ, రూ- పెండరము.

పెండేకత్తు. వా. వి' చూ, రూ- పెండెకత్తు.

పెండేరము. దే వి. చూ, రూ- పెండెరము

పెండ్లము. దే వి (పెండ్లి + అము) రూ- పెండ్లాము- పెళ్లము- పెళ్లాము) భాగ. 9, స్కం, 474' చూ, భార్య [యాడు.

పెండ్లాడు. దే. స క్రి' చూ, రూ- పెండిలి

పెండ్లాము. దే. వి' చూ, రూ- పెండ్లము.

పెండ్లి. దే. వి. రూ- పెళ్లి' చూ, రూ- పెండిలి.

పెండ్లికుండలు. ద్వ. వి. బ. చూ, భాండము. 3.

పెండ్లికూఁతురు. దే. వి. రూ- పెళ్ళికూఁతురు. 1. వివాహదీక్షితురాలు: చూ, వధువు; 2. కోడలు' చూ, స్నుష.

పెండ్లికొడుకు ద్వ. వి. రూ- పెళ్ళికొడుకు. 1 వివాహదీక్షితుఁడు: చూ, వరుఁడు; 2. అల్లుఁడు' చూ, మేనల్లుఁడు.

పెండ్లిగుమ్మడి దే. వి వివాహాదులలో నుప యోగించెడి పడియముల గుమ్మడి, బూడిద గుమ్మడి *: చూ, సర్వతోభద్ర

పెండ్లిపాలకి వా. వి. వధూవరులు ఊరేగెడు పాలకి: చూ, సవారి.

పెండ్లిపీఁట. వా వి వధూవరులు కూర్చుండెడి పీఁట(అరుఁగు)' చూ, సింహాసనము.

పెండ్లియగు వా. స క్రి రూ- పెండిలియగు. భార ఆది. 7, ఆ 281 [నై. 4, ఆ 48.

పెండ్లియాడు. దే. స. క్రి చూ, పెండిలియగు.

పెండ్లిలేనివాఁడు. వా. వి అకృతోద్వాహుఁడు, అవివాహితుఁడు, కుంఠుఁడు. [సేయు.

పెండ్లిసేయు దే. స క్రి: చూ, రూ- పెండిలి

పెందలకడ. దే. ద్రి క్రి విశే. (పెన్ + తల కడ) రూ- పెందలాడ, పొద్దుపోకమునుపు.

పెందలాడ. దే ద్రి క్రి విశే —పై.—

పెంధిరువడి. దే. వి. (వైష్ణవ పరిభాషయందు) గరుడుఁడు. చూ, హరివాహనుఁడు.

పెంబెరువు. దే. వి. రాజమార్గము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 145' చూ, మార్గము. 1.

పెందొడ దే. వి. ఊరుమూలము.

పెందోవ. దే. వి. ముక్తి' చూ, సదాగతి. 2.

పెంపకము. వా. వి: చూ, దత్తత.

పెంపగు. దే. అ. క్రి: చూ, వర్ధిల్లు [హరించు.

పెంపరలాడు. దే స. క్రి చేంపు: చూ, సం

పెంపారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పెనుపారు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 98.

పెంపు. దే. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, సన్మానము ;4: చూ,

సంస్థ. 3; 5. రూ-పెనుపు. మహాత్త్వము; 6: చూ, పెంపకము; పేరి. 7. నాశము చేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ 154; వసు. 1, అ. 28; స. క్రి 8. చేంపు. చూ, సంహారించే.

పెంపుడు. దే. వి. పెంపఁబడినది.

పెంపుడుగున్న.వా. వి: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు

పెంపుడుచిలుక. వా. వి. పంజేగముననుండుంచి పెంచెడు చిలుక. చూ, శుకము.

పెంపుమీఱు. దే. అ. క్రి· చూ, సందడించే పు. 1, అ. 202

పెకలు. దే అ క్రి. 1. పెల్లగిల్లు. పా. 3,అ. 31: చూ, విదారించే, 2 రాలు: చూ, సడలు 4; 3. ఉన్మూలించే. చూ, విదారించే, 4. పరియాణమగు. జై. 2, అ. 10

పెకలించే. దే. పేరి. పెకలఁజేయు: రూ-పెకలుచే-పెకల్చు-పెగలుచే-పెగల్చు. రామ. 8, అ. 92.

పెకలుచే. దే. పేరి.—పై.—

పెకల్చు. దే. పేరి.—పై.—

పెక్కండ్రు. వై స. బ.=పుష్కల. (రూ—పెక్కండ్రు-పెక్కుడు) పా. 4, అ. 54. (పెక్కు శబ్దమునకు మహన్మహత్త్యర్థకరూపము). చూ, పలుగుండ్రు.

పెక్కండ్రు. వై. స. బ.=—పై.—

పెక్కణము. వై. వి. రూ-పెరిక్కణము.=(పేక్షణ. 1. అభినయముతోడి నృత్యము. ఉ, హరి. 4, అ. 216: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. మల్లరంగము: చూ, మల్లకాస్త్రము.

పెక్కిలి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పెక్కు. వై. స.= బహు. పుష్కల: చూ, పేరాశము. [పెక్కండ్రు

పెక్కురు. వై. స. బ.= పుష్కల: చూ,

పెక్కువ. దే. వి. 1: చూ, వర్ధనము. 1. భార. అర. 3, అ. 26; 2 చూ, హెచ్చు. 2. జై. 5, అ 199

పెగడ. దే వి. (రూ-పెగ్గడ-(పెగడ-పెరిగ్గడ-పెరివడ) 1: చూ, మంత్రి; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2; 3 యువరాజు: చూ, రాజు.1.

పెగలు. దే అ. క్రి: చూ, రూ- పెకలు. (పెల్లగిల్లుటకు.—భాగ. 6, స్కం. 61)

పెగలుచే. దే. పేరి· రూ- పెకలించే.

పెగల్చు. గే. పేరి. —పై.—

పెగ్గడ. దే వి: చూ, రూ- పెగడ.

పెగ్గుమ్మడు. వై. వి. (పెద్ద + గుమ్మడు.) శ్రీపర్ణి*: చూ, సర్వతోభద్రి.

పెగ్గురు. వై. వి.= పుష్కర. రూ- బెగ్గురు; చూ, సారసము. [హరి. 3, అ. 10.

పెచ్చారి దే. విణ: చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ.

పెచ్చు దే. వి. 1. అతిశయము. పాండు 1, అ 111.చూ,రూ-హెచ్చు 2; 2: చూ, కొసరు; 3. వెలఁగలోనగు కాయలపైపెంకు·చూ, బరడు; విణ 4 అధికము·చూ, హెచ్చు.1.

పెచ్చుపెరుగు. దే. అ. క్రి మిక్కిలివర్ధిల్లు. అం, భా. కృ. 89: చూ, వర్ధిల్లు.

పెటపెట. దే. వి. పండ్లుకొఱుకుటలోనగువానియందగు ధ్వన్యను కరణము. భాగ. 6, స్కం. 249. చూ, హూహూ.

పెటపెటమను. దే. అ. క్రి. పెటపెటమనుధ్వని కలదియగు: పెటపెటలాడు.

పెటపెటలాడు. దే. అ. క్రి. —పై.—

పెటిలు. దే. అ. క్రి. కాలిధ్వని పూర్వకముగా బ్రిద్దలగు. రూ- పెటులు- పెట్లు- పెడులు. పర. 3, అ. 229.

పెటుకు.దే.విణ: చూ,విరసము. 2. [శబ్దము. 2.

పెటుకుమాట. దే. విణ. విరసపుమాట: చూ,

పెటులు. దే. వి. 1: చూ, పెట్లకంబము. స్కా. 5, అ. 44; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-పెటిలు.

పెట్ట దే. వి. (పశుపక్షి స్త్రీజాతి) 1. ఆఁడు కోడి. చూ, పుంజో; 2. ఆఁడుపిట్ట. చూ, పక్షి; (పశుపక్షి స్త్రీజాతికి.— కాశీ. 6, ఆ. 292); 3. గడ్డ, లోష్టము. చూ, భూమి 1.

పెట్టపోరి. వా. వి. చూ, పుంజో.

పెట్టమారి. దే. వి.—పై —

పెట్టి వై వి.=పేటిక. చూ, రూ-పెట్టియ.

పెట్టిక వై వి.=—పై —

పెట్టిపుట్టనివాఁడు వా వి: అదృష్టహీనుఁడు

పెట్టిపుట్టినవాఁడు వా వి చూ, సంపన్నుఁడు

పెట్టియ వై వి. (రూ-పెట్టి-పెట్టె-పెట్టిక-పే డె) 1.=పేటికా చూ, సందుకా, 2 పల్లకి నడిమి పెట్టె చూ, సందుకా, 3 బండి పై మునిమీఁది పెట్టె చూ, సందుకా, 4 పాముచుట్టుకొను పెట్టె చూ, సందుకా

పెట్టు దే వి. 1 రూ-పెట్టుడు కాని చూ, [illegible] 3, 2 చూ, [illegible] 1, 3 చూ, [illegible] 7, ఆ 255, 4 చూ, పండి [illegible], [illegible] 5 చూ, [illegible] 4, 6 ([illegible]) [illegible] [illegible]: చూ, [illegible], 7 [illegible] [illegible], 8 చూ, వహించు [illegible] 3, ఆ 17[illegible], 9 [illegible], [illegible], ఇచ్చు, ఇడు, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] (సం ప) — [illegible] — [illegible] — [illegible] — ప్రతిక్రి చే-ప్రతిక్రించే-పుడుప-పుణుకు (మిగత వానికి " చూ, పిడుచు 3 "); 10. చూ, మోపు. 7, 11 గోడ మొదలగువాని లేపు భార ఉద్యో. 1 ఆ, 298; 12. చూ, మొలవేయు. రామా. 6, ఆ. 43; 13. చూ, పెంత్తు. 2; అ. క్రి. 14: చూ, సంభవించు. ఉ, హరి 6, ఆ. 98.

పెట్టుజెట్టు దే వి. చూ, వేలుపుఁజెట్టు

పెట్టుకొను. దే స క్రి: చూ, వహించు.

పెట్టుకోలు. దే. వి పెట్టుకొనుట: చూ, సంభృతి. 2.

పెట్టుడు. దే. వి: చూ, రూ-పెట్టు. 1.

పెట్టుబడి. దే వి దేనికేని వచ్చెడునకై మొదట పెట్టిన ధనము. చూ, వ్యయము.

పెట్టుమందు దే. వి. చూ, వశ్యౌషధము

పెట్టువడు ద్వ. అ క్రి దెబ్బతిను.

పెట్టె వై వి =పేటికా చూ, రూ-పెట్టియ. (పల్లకి నడిమి పెట్టెకు - పై 3, ఆ 61.)

పెట్టెబండి ద్వ వి పరమునిమీఁద పెట్టెవలె నమర్చిన బండి చూ, శకటము 1

పెట్టెవెట్టు. ద్వ అ క్రి (పాము) చుట్టుకొను. పాండు 4, ఆ 250 చూ, వేష్టించు

పెట్రోకకికట్టు దే స క్రి పెడ[illegible] [illegible] చూ, విటెనికట్టు.

పెట్లకంబము ద్వ వి [illegible]: పెట్లకిర్మ్య, పెట్లఁగోర్వి, పేటులు

పెట్లకిర్మ్య దే వి 1 —పై —, 2 చెలయం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చూ, సూత్రిక 1

పెట్లవాఁ. దే వి 1 [illegible] స్వభావము కలవాఁడు కొట్లమార, 2. [illegible] స్వభావము కలది. చూ, స్త్రీ

పెట్లాఁగు. అం చూ, విన్నాణములు.

పెట్లు దే అ క్రి చూ, రూ-పెటులు.

పెట్లుఁగోర్వి దే. వి చూ, పెట్లకంబము హరి శ్చ 2, ఆ. 6.

పెట్లుప్పు. దే. వి. చూ, లవణము. 1.

పెఠిల్లు. దే. వి. 1 హఠియందగు ధ్వన్యనుకరణ

ము: చూ, హాహాహూ; 2. పిడుగుపడుటయం దగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 4, ఆ. 88: చూ, హాహాహూ.

పెడ. వై. విశే. 1.=వృషు, వృద్ధ. పెద్దది. పర. 4, ఆ. 151: చూ, విపులము; 2: చూ, వెను కటిది; 3: చూ, వ్యత్యయము.ఉ, రా. 7, ఆ. 128.

పెడఁబాయు. దే. స. క్రి. రూ-ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు.

పెడక. వై. వి. రూ-పెణక.=పృష్ఠ. 1. కత్తి యొక్క-పృష్ఠభాగము; 2. అకుయొక్క-పృష్ఠ భాగము. 3. ఇంటియొక్క-వసారాపైకప్పు: చూ, సదనము. 1. [పెడగంటిరెడ్లు)

పెడగంటి(టి)రెడ్లు. వా. వి. బ: చూ, రెడ్డి(ఇట్లు

పెడకంత. వా.వి. తప్పుత్రోవ. చూ, మార్గము 1.

పెడకట్టె. వై. విశే. రూ-పెడసరకట్టె. 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, పాలనురాలు.

పెడకట్టెమాట. ద్వ. వి. కట్టెవిరుపుమాట: చూ, శబ్దము. 2. [కట్టుట

పెడకట్లు. ద్వ. వి. బ. చేతులను వెనుకకు విఱిచి

పెడకేలు. వై. వి. వెనుకకు త్రిప్పిన భుజము: చూ, స్కంధము. 1. [చూ, హజ్జే.

పెడగాలు. ద్వ. వి. వెనుకకు మడిచిన కాలు:

పెడచెవి. వై. వి. చెవి వెనుకటి భాగము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 76. చూ, శ్రోత్రము.

పెడచెవిఁబెట్టు ద్వ స. క్రి. 1. వినకపోవు; వా. 2. చెక్కగావిను. చూ, విను 2

పెడచేయి. వై. వి. మీఁజేయి: చూ, హస్తము.

పెడతల. ద్వ. వి. తలవెనుకటి భాగము: చూ, శిరము. 1.

పెడవారి. వై. వి: చూ, పెడకంత.

పెడసెల. ద్వ. వి. తీర్పరి. చూ, స్వామి. 3 (అప్ర)

పెడబొబ్బ. ద్వ. వి. 1 యుద్ధమునం దుత్సాహము చే చేయుధ్వని: చూ, స్వరము. 2, 2. విప రీతధ్వని, మొత్తుకోళ్లు: చూ, స్వరము. 2.

పెడమరలు. ద్వ. వి. (రూ-పెడమర్లు-పెడమఱు) 1. వెనుకకు తిరుగుట. నై. 6, ఆ. 116: చూ, సందానము; అ. క్రి. 2. వెనుకకు తిరుగు: చూ, వెనుదీయు. 1.

పెడమర్లు.—పై.— [పెడమరించే)

పెడమఱు.—పై.—నిర్వ. 3, ఆ. 27. (పే)

పెడమల్లె. వై. వి. పెద్దమల్లె*: చూ, మల్లె.

పెడము. వై. వి. రూ-పెడమోము: చూ, వైముఖ్యము.

పెడమోము. వై. వి.—పై— [మొగమువడు.

పెడమోమువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మాఱు

పెడరేఁచే. వై. పే: చూ, పురికొలుపు. 2.

పెడఱెక్కల గొడ్డు. వా. వి: చూ, వాసి.

పెడలు. దే. వి: చూ, పెరడు.

పెడసరకట్టె ద్వ. విశే: చూ, రూ-పెడకట్టె.

పెడసరము. దే. వి: చూ, మార్ఖ్యము.

పెడిస. దే. వి: చూ, పక్షి.

పెడుచేఁడు. వా. వి: చూ, శిశువు. ఆం, భా. ద్వి. 118. [ఆది 8, ఆ 259.

పెడులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటిలు. భార.

పెడ్డ. దే. వి మట్టిపెల్ల: చూ, భూమి 1.

పెణక. వై. వి.=పృష్ఠ. చూ, రూ-పెడక.

పెతరులమేక్క. వై. వి. చూ, రూ-పితరులమేక్క.

పెతరులసామి. వై. వి. చూ, యముఁడు.

పెతరులు. వై, వి. బ. చూ, పితాళ్లు.

పెత్తనగాఁడు. ద్వ. వి. చూ, పారుపత్తెకాఁడు.

పెత్తనదారు వా. వి కొద్ది ముదరా తీసికొని రైతులదగ్గఱ శిస్తులు రాఁబట్టు వాఁడు.

పెత్తనము. వై. వి =వృద్ధతా. (పెద్ద+తనము) 1 అధికారము: చూ, రథము 1, 2 చూ, వార్ధకము. 1; 3: చూ, సన్మానము.

పెద. వై. విశే. రూ-పెద్ద.=వృషు, వృద్ధ. 1 చూ, వృద్ధుఁడు; 2. అన్న: చూ, సహో దరుఁడు, 3. గొప్పవాఁడు. చూ, హేమా

హేములు; 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 5: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 6. దీర్ఘము· చూ, పొడవు. 2; 7· చూ, విద్వాంసుఁడు, 8 = కృశువు చూ, విపులము; క్రి విశ. 9.అత్యంతము (ఇదియువర్ణాంత మయ్యెడి)· చూ, మతిమతి. [సవిత. 2.

పెదతండ్రి. ద్వ. వి. తండ్రికిఅన్న: చూ,

పెదతల్లి. ద్వ. వి. తల్లికిఅప్ప· చూ, సవిత. 2.

పెదవి దే వి· చూ, వాతెఱ. [ఆం 75

పెదవికెంపు వా వి చూ, వాతెరకెంపు వేం

పెదవిగంటు వా. వి. --పై.—సాంబ.మా 51

పెద్ది. పై. విశ.= చూ, రూ-పెద. (దీర్ఘమున కు -భాగ. ఆది 4, అ 64)

పెద్దకక్కెర. వై. వి: చూ, బకము.

పెద్దకడుపువాఁడు. ద్వ వి· చూ, లంద

పెద్దకడుపువేల్పు ద్వ.వి చూ,వినాయకుఁడు.1

పెద్దకప్ప. ద్వ. వి: చూ, మండూకము. 1

పెద్దకాఁకర వై వి మహాకారవేల్లము*:చూ, సుషవి. 1.

పెద్దకాఁచి. వై. వి కాకాదని* చూ, వాయసి.

పెద్దకాఁపు. ద్వ వి. కాఁపువారిలో పెద్ద.

పెద్దకూఁకటిమూగ. ద్వ వి. మాండిలవము:చూ, భృంగరాజము. 3

పెద్దకొంగ. వై. వి. బలాకము:చూ, బకము.

పెద్దకొమ్మ ద్వ. వి: చూ, శాఖ.

పెద్దగజిక. ద్వ వి గండాలి*:చూ, హరిత(తృణము.1)(తెల్లగజికె,తెఁగగజికెలనియు)

పెద్దగుమ్మడి. వై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.

పెద్దగుమ్ముడు. వై. వి· చూ,రూ-పెగ్గుమ్ముడు*.

పెద్దగోఁచి. వా వి చూ, పుట్టగోఁచి.

పెద్దగోరఁట వై. వి చూ, సహ. 2. [కమల.

పెద్దచేఁతరాసి. వై. వి మహాఝురసి *· చూ,

పెద్దచేమంతి వై. వి· చూ, సేమంతి *

పెద్దజెల్లిమెకము. ద్వ. వి. వృకురము: చూ, సవరపు మెకము.

పెద్దటేఁకుమాను. ద్వ. వి చూ, శాకోటము*.

పెద్దతనము. వై. వి. 1: చూ, సన్మానము; 2 =వృద్ధత్వ: చూ, వార్ధకము. 1.

పెద్దతల. ద్వ. విశ. 1. పెద్దగానుండి కార్యము నడిపించేవాఁడు. కళా. 6, అ 150; వా. 2. గొప్పశిరము.

పెద్దతలవాఁడు. ద్వ. వి: అడ్డ తల వాఁ డు. (సం ప) —ఉరుశిరుఁడు [స్ఫూర్జకము.

పెద్దతుమ్మి. వై వి. మహాద్రోణము *· చూ,

పెద్దతొలువేలుపు. ద్వ. వి· చూ, రాక్షసుఁడు 1.

పెద్దదగు వా. అ. క్రి. 1. గొప్పదగు; 2 (దీపము) ఆఱిపోవు "దీపముపెద్దదగుచున్నది"

పెద్దదవనము.వై వి.మహాదమనము*.చూ,రుచి 5.

పెద్దదుప్పి. ద్వ. వి. చూ, రాఘవము 3

పెద్దదూలగోవెల. ద్వ వి. మహాత్మగుప్త *: చూ, శూకశింబి. [హరివాలుకము.

పెద్దదోస ద్వ వి. రాజకర్కటి*. చూ,

పెద్దనక్క. వై.వి గృండీరము· చూ,సృగాలము.

పెద్దనల్లచీమ ద్వ వి. గండ్రచీమ·చూ,పిపీలిక.

పెద్దనవ్వు. ద్వ. వి. రూ-పెద్దనవ్వు.అట్టహాసము: చూ, హాస్యము. 1

పెద్దనవ్వు. ద్వ. వి.—పై— [మరణము.

పెద్దనిదుర. వై వి రూ-పెద్దనిద్దుర: చూ,

పెద్దనిదురపోవు ద్వ. అ. క్రి: చూ, మరణించు.

పెద్దనిద్దుర. వై. వి:చూ, రూ-పెద్దనిదుర.భాగ. 6, స్కం. 429

పెద్దనీలి. ద్వ. వి. అజలోమి*: చూ, రంజని.

పెద్దనువ్వు ద్వ. వి. మహాతిలము*:చూ,శ్రీమాన్.

పెద్దనెల ద్వ.వి కాటిరికన్నెల:చూ,మాసము. 1.

పెద్దనేపాళము. ద్వ. వి: చూ, నేపాళము*.

పెద్దనేరేడు ద్వ వి. మహాజంబువు*: చూ,సురభిపత్ర. [దుకంటకము. 1.

పెద్దపల్లేరు. ద్వ. వి. మహాచలంకష*:చూ,స్వా

పెద్దపాఁచి. వై. వి:చూ,శైవలము.వేం,ఆం.74.

పెద్దపాఁపర. ద్వ. వి: చూ, నుపూరము*.

పెద్దపీఁచేర. ద్వ. వి. పీవరి* చూ, శతమూలి.

పెద్దపులి ద్వ వి: చూ, శార్దూలము.

పెద్దపులుఁగు ద్వ వి చూ, సకినంపులుఁగు

పెద్దపెన్నేరు ద్వ వి. మహాశ్వగంధ* చూ, వారాహాకర్ణి. [శుక్తిము. 2

పెద్దపాల. నై. వి. గో మా ం స ము చూ,

పెద్దబట్ట. నై. వి. పొడుగు వెడల్పులు హెచ్చే గాగలబట్ట చూ, వస్త్రము.

పెద్దబాడిసె నై వి చూ, వాశి. [గవేధుక

పెద్దబీఱ ద్వ వి వినుఁగుబీఱ*, చూ, హ్రిష్వ

పెద్దబోడత (స) గము ద్వ. వి. మహాముండిని* చూ, వాపుష. [చూ, స్వర్ణవల్లి

పెద్దమానేరు ద్వ. వి. మహాజ్యోతిష్మతి *

పెద్దముత్తవపులగము. ద్వ వి అతిబల * చూ, సహదేవ [హింగుళి

పెద్దములక ద్వ వి మహావార్తాకి చూ,

పెద్దమ్మ నై వి 1 (మి స).- మూదేవి.(సం ప) - అలక్ష్మి, కాలకంఠిక, కాలకర్ణి - కాలకర్ణిక, జ్యేష్ఠ, నిరృతి, 2 చూ, పెదతల్లి.

పెద్దమ్రింగ. ద్వ వి చూ, శ్వసనము

పెద్దమ్రాను ద్వ వి చూ, శోణకము.*

పెద్దయల ద్వ వి చూ, వీచి. 1.

పెద్దయీడ ద్వ. వి. స్వర్ణపారేవతము*. చూ, శర్కరాంకము. [పత్రిల

పెద్దయేలకి. నై. వి. బృహదేల * చూ,

పెద్దయ్య. నై వి. చూ, పెదతండ్రి.

పెద్దరోగము. మి వి. చూ, పులుము. 1.

పెద్దరికము. నై. వి: చూ, పెద్దతనము. 1—3

పెద్దలచోటుది. జా. అన్వతంత్రిరాలు. "తరుణీమణి, పెద్దలచోటుదాన" (ఉత్తర హరివంశం.ద్వి. ప్రాఖ్యానము. [అ. 104.

పెద్దలు. నై. వి. బ. తెలిసినవారు. పాండు. 2,

పెద్దవరగోఁగు. ద్వ. వి. బృహత్ప్రిలువు *: చూ, వరగోఁగు.

పెద్దవాఁడు ద్వ. వి చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

పెద్దవాకిలి ద్వ వి.గోపురద్వారము చూ, వాకిలి. వా 2 వాకిలికియుండుండువిశాలప్రదేశము.

పెద్దవారము. మి. వి: చూ, బుధవారము.

పెద్దవిన్నపము. నై. వి. 1 చెవుడు చూ, బాధిర్యము,వా. 2. గొప్పమనవి [బధిరుఁడు.

పెద్దవిన్నపమువాఁడు. ద్వ. వి ణ చూ,

పెద్దవిరి ద్వ వి. మహానీలి*. చూ, రంజని

పెద్దవీధి ద్వ వి రాజమార్గము చూ,మార్గము 1.

పెద్దవేము ద్వ. వి మహానింబము* చూ, వేము.

పెద్దవేలుపు ద్వ. వి చూ, బ్రహ్మ 1.

పెద్దవ్రేలు ద్వ వి బొట్టనవ్రేలు చూ, వేలు 2.

పెద్దసదాప వా వి చూ, నొక్కము.*.

పెద్దాపచెట్టు ద్వ వి చూ,వృక్షము

పెద్దాపురి దే వి గోదావరీమండలమందలిపెద్దాపురము తాలూకాలో తయారు చేయఁబడు బెల్లము చూ, శర్కర. 1. [(ధాన్యము)

పెద్దారగ ద్వ వి వరకము* చూ, స్తంబకరి.

పెద్దింటమ్మ. ద్వ వి (పెద్ద + ఇల్లు + అమ్మ): చూ, మహాలక్ష్మి. 8.

పెన దే వి 1 చూ, యుద్ధము; 2 మేలిక. పాండు 5, ఆ. 264 చూ, లంకియ. 3; 3 కట్టు చూ, బంధము 1, 4 రెండు పసువులను చేర్చి కట్టెడుబంధము చూ, లంకియ 5.

పెనఁకువ దే వి. రూ- పెనుఁకువ. 1 వాదము చూ, వ్యాక్యము; 2. కలయిక చూ, సంయోగము, 3 చూ, యుద్ధము; 4 చూ, మేళనము; 5. చేట్టుకొనుట చూ, వ్యాపనము; 6 చూ, యుద్ధము; 7: అల్లికబిల్లిక - అల్లిబిల్లి, పెనఁగు.

పెనఁకువలుగొను. దే. అ. క్రి. మెలివడు; చూ, వెంటిగొను. భాగ. 8, స్కం. 399.

పెనఁగఁబడు. ద్వ. అ. క్రి; చూ, పెనఁకువలుగొను. జై. 5, అ. 31.

పెనఁగాడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగియాడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెనఁకువ. 7; అ. క్రి. 2: చూ, పెనఁకువలుగొను; 3: చూ, పెట్టిపెట్టు; 4: చూ, పెళగించే. భార. ఆది. 5, అ. 49; 5: చూ, వాటులాడు; 6. మాటాడు: చూ, వక్కాణించే; వా. స. క్రి. 7. ప్రార్థించే: చూ, సక్తమగు. [డి: చూ, యుద్ధము.

పెనఁగులాట. దే. వి. రూ-పెనఁగులాటము. మల్ల

పెనఁగులాటము. దే. వి.—పై—

పెనఁగులాడు. దే. అ. క్రి. మల్లాడు: చూ, పెంటిగొను. [77: చూ, సమీపించే.

పెనఁగువడు. దే. అ. క్రి చేరు. నిర్వ. 10, అ.

పెనఁగూడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2: చూ, పెనఁగులాడు. భార. ఉద్యో. 2, అ. 9.

పెనఁచే. దే స క్రి. పెనఁగఁజేయు. భో. 2, అ. 34: పెనపు, మెలచే

పెనచరి. దే. విశ (పెనపు + అరి) వివాదశీలుఁడు. చూ, కెచ్చెల; 2. భేదశీలుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, అ. 214.

పెనపు. దే. వి. 1 వివాదము. చూ, పెనఁకువ. 1, 2. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; క్రి. 3 చూ, పెనఁచే; 4. కలపు.

పెనము. దే. వి. స్వేదని: చూ, పాత్రము. 6.

పెనయు. దే అ క్రి 1. చూ, పెళగించే, 2. చూ, పెనఁగు. 7. [4, అ 73

పెనవెట్టు దే. స క్రి చూ, పడివేయు. స్వా.

పెనవేయు. దే. స క్రి 1.—పై.—; 2. పశువులను ఒకటితో నొకటిఁజేర్చిముడివేయు: చూ, లంకెవెట్టు 1.

పెనసలు. వా. వి. (రూ-పెన్సలు-పెనిసిలు-పెన్సిలు): చూ, లేఖని.

పెనిమిటి. దే: వి. (పెనువు + మేటి) రూ-పెన్మిటి. మగఁడు; చూ, స్వామి. 2.

పెను. దే. విశ. వృత్తియందు పెనువు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపించఁగా మిగిలినరూపము. పాండు. 2, అ. 55; పాండు. 2, అ. 58.

పెనుఁకువ. దే. వి: చూ, రూ-పెనఁకువ.

పెనుఁగొమ్మ. దే. వి. (పెనువు + కొమ్మ): చూ, పెద్దకొమ్మ.

పెనుఁబాము. దే. వి. (పెనుపు + పాము) కొండచిలువ. భార. అర. 2, అ. 88: చూ, సర్పము.

పెనుచే. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెంచే 2-3.

పెనుతిండి. ద్వ. వి. అబ్బూరి: చూ, పాదము. (1).

పెనుదంటా. ద్వ. వి: చూ, స్నేహళము. వేం. అం 70.

పెనుపడు. దే. అ. క్రి. (పెనుపు + పడు) 1: చూ, మమ్మరించే జై. 2, అ. 64; 2: చూ, వర్ధిల్లు.

పెనుపరి. దే. విశ. (పెనుపు + అరి) వృద్ధిబొందించేవాఁడు: చూ, సంరక్షకుఁడు. [పెంపారు.

పెనుపారు దే. అ. క్రి. గొప్పయగు: రూ-

పెనుపు. దే. వి. 1. వృద్ధి. చూ, హెచ్చు. 2; 2. చూ, రూ-పెంపు 5; 3. పెంపేట. చూ, సంరక్షణము.

పెనుమసనము. ద్వ. వి. (పెనుపు + మసనము) కాశి, వారణాసి. కాశీ. 6, అ. 124: చూ, సీమ. 1. (దేశము.) [కులు): చూ, వేదము.

పెనుమినుకులు. దే. వి. బ. (పెనుపు + మిను

పెనువాను వేఁటరి. ద్వ. వి: చూ, వలకాఁడు. వేం, అం. 31. [చూ, పెద్దమ్రాను*.

పెనుమ్రాను. దే. వి. (పెనుపు + మ్రాను):

పెనువెల్లి. దే. వి. (పెనుపు + వెల్లి) 1. ప్రళయకాలమునందలి యేకార్ణవము: చూ, వెల్లువ. 2.

పెనుశ్రేణులు. దే. వి. (పెనువు+శ్రేణులు); చూ, పెద్దశ్రేణులు.

పెన్న. వై. వి.=పిశాచినీపతి: చూ, పిశాచిని. 1.

పెన్నదపులుఁగు. దే. వి(పెన్ + నదపులుఁగు): చూ, లకుముకి.

పెన్నిదుర. వై. వి: చూ, మరణము.

పెన్నెరు. దే. వి. రూ-పెన్నేరు*: చూ, వారాహీకర్ణి.

పెన్నెఱులవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సుకేశుఁడు.

పెన్నేరు. దే. వి: చూ, రూ-పెన్నెరు*.(ఆవు పాలలో ఉడికించిన శుద్ధి)

పెన్నేరుగడ్డ. ద్వ. వి.—పై.— (మా. 15.

పెన్నొసలు. ద్వ. వి: చూ, లలాటము. పాం.

పెన్షను. వా. వి: చూ, కించేను.

పెప్మిటి. దే. వి: చూ, రూ-పెనిమిటి. కళా. 8, అ. 188.

పెప్పె. వా. వి. శూన్యము.

పెప్పెప్పె వా. వి. 1. మిక్కిలి శూన్యము; 2. చేతకానివానిమాట. (తెత్తెత్తె-మెమ్మెమ్మె మొదలగునవి ఈ యర్థమందువాడెదరు.)

పెమ్మె దే వి: చూ, రూ-పెరిమె.

పెయ్య. దే. వి. రూ-పేయ.1. వత్సము: చూ, ధేనువు; 2. పాలువిడిచిన ఆఁడుదూడ:చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 3. ఆవు. ఉ, రా. 5, అ. 208· చూ, ధేనువు, 4· చూ, స్త్రబ్ధుఁడు; 5: చూ, హీనుఁడు.

పెయ్యదూడ. దే. వి: చూ, పెయ్య. 1-2-3.

పెయ్యమ్మ. వా. వి: చూ, వాత్రి.

పెర వై. స.=పరః. రూ-పెఱ 1· చూ, వేఱు. 3. మార్క. 5, అ. 76; దే. వి. 2. తేనె తెట్టె పాండు.1,అ.181: చూ,మధుపటలము

పెగక. దే. వి: చూ, పించే.

పెరజో. దే. వి: చూ, సర్పము. [చూ,వాకిలి.

పెరటిగుమ్మము. వా. వి .దొడ్డివైపు గుమ్మము.

పెరటిమందు. జా. స్వాధీనము.

పెరడు. వై. వి.=ప్రఘణ. (దేశ్యమని శ. ర) ఇంటివెనుకదొడ్డి: చూ, స్థానము.1. (బ.పెళ్లు)

పెరతేనె. వా. వి: చూ, పుట్టతేనె.వేం.ఆం.72.

పెరమ. వై. వి.=పేశ్రిము: చూ, రూ-పెరిమ.

పెరయీఁగ. దే. వి. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.

పెరయు. వా. స. క్రి:చూ, పెనఁగు. 7.

పెరరేఁచు. వై. స. క్రి.=ప్రేరేప. ప్రేరేపణచేయు. (రూ-పెరరేవు-ప్రేచు-ప్రేరేఁచు-పేరేపు-ప్రేరేపించు) వై. 8, అ. 215: చూ. రేఁచు. (రేచుఅనికొందఱు).

పెరరేపు. వై. స. క్రి =—పై—

పెరవణి. వై. వి.=ప్రేరణ. భాండోపరిన్యస్త్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.

పెరసు. దే. వి. పొల: చూ, మాంసము.

పెరిమ. వై. వి.=ప్రేమ. (రూ-పెరమ-పెరిమె) పర. 3, అ. 127: చూ, స్నేహము.1.

పెరిమె. వై. వి. 1.—పై—; 2. రూ-పెమ్మె. స్వా. 3, అ. 84: చూ, సన్మానము.

పెరుఁగాకు. దే. వి: చూ, శాకిని. 2 *.

పెరుఁగు. (రూ-పెర్గు-పెరవు-పెర్వు) దే. వి. 1. దధి: చూ, స్తన్యము; 2: చూ,వృద్ధుఁడు; 3. ఏండ్లుచెల్లినది: చూ, వృద్ధ; 4. వృద్ధిపొందినది: చూ, వృద్ధము. 2; అ. క్రి. 5. రూ-పెఱుగు: చూ, వర్ధిల్లు. మార్క. 3, అ. 380; 6. ఎదుగు. పాండు. 5, అ. 165: చూ, పొడవగు.

పెరుఁగుకడవ. ద్వ. వి: చూ, భాండము. 3.

పెరుఁగుముంత. ద్వ. వి.—పై.—

పెరుఁగుట. దే. వి. 1. తగ్గుట: చూ, వలితి. 2; 2. ఎదుగుట, వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, వర్ధనము. 1.

పెరుఁగుడు. దే. వి: చూ, పెరుఁగుట. 2—3.

పెరుఁగుతోఁటకూర. దే.వి:చూ, పెరుఁగాకు. *.

పెరుఁగుసంద్రము. ద్వ. వి. దధ్యుదము: చూ, సముద్రము.

పెరుకు. దే. అ క్రి: చూ, రూ-పెర్కు

పెరుగు. దే. అ. క్రి. శౌగు పా. 4, ఆ. 37: చూ, వ్రిక్కువాలు.

పెరుమాళ్కోయిల. దే. వి. (పెరుమాళ్లు + కోయిల) కాంచీపురము. చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పెరుమాళ్లడుగుబుగ్గ ద్వ వి గంగ: చూ, నది

పెరుమాళ్ళు దే వి. బః చూ, విష్ణువు. 1. పర. 2, ఆ. 173.

పెరువు దే వి, విణ, అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుగు (ఎధికి —హారి పూ 5, ఆ. 208, ఏండ్లు చెల్లినవానికి, ఏండ్లుచెల్లినవానికి — కాశీ. 2, ఆ 163; వృద్ధిపొందినదిఅనుటకు - రాజ 2, ఆ 46)

పెర్కు దే. అ క్రి. రూ-పెకుకు-పెఱుకు, 1 పేఁకు చూ మెఱుకు, 2. పెల్లగించే చూ, విదారించే, 3 చూ, వహించే, అం. పేరి 4 మోయించే

పెర్గు. దే వి, అ క్రి చూ, రూ-పెరుఁగు (వర్ధిల్లుటకు.—విక్రి 7, ఆ 50)

పెర్వు. దే వి, అ క్రి.—పై—(దధికి -హారి పూ 5, ఆ 148)

పెల దే వి 1 చూ, రూ-పెర 2; నై. స 2 =పరి (రూ-పర-పెర-పరాయి) భార. ఆది. 2, ఆ 67 చూ, వేలు. 3.

పెలగాయ ద్వ. విణ. చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2 శశాం 3, ఆ 78.

పెలమగఁడు ద్వ. వి జారుఁడు చూ, విటుఁడు

పెలిక. దే వి అంకియము-అంకము, అండియము-అండెము [దులు మోయించుట.

పెలికాటము. దే. వి. ఎడ్లులోవగువానిచే ధాన్యా

పెలుకు. దే. స. క్రి చూ, రూ-పెర్కు. (మోయించుటకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 288)

పెలుకుట. వా. వి: ఉత్పాటనము.

పెలుగు. దే. అ. క్రి. 1. కడఁగు. భార. ఆది. 6, ఆ 203; భార ఆది. 6, ఆ. 147: చూ, సమకట్టు. 2, 2 చూ, విజృంభించే; 3. చూ, రూ-పెరుఁగు 5

పెలుకులు. దే. అ క్రి. రూ-పెల్కులు: చూ, విహ్వాలించే. భార. సభా. 1, ఆ. 118.

పెలుచే దే. వి. (రూ-పెల్చు-పెలుచేన-పెల్చిన-పేల్చు-పేల్చిన) 1. చూ, హెచ్చు. 2. భార ఆది. 5, ఆ 178; 2. అధికము. యు. 3, ఆ. 7 చూ, హెచ్చు 1; 3. చూ, గోషము భార. విరా 2, ఆ. 54, స్వా 4, ఆ 86, 4. కాఠిన్యము చూ, కఠినము; 5. చూ, సంభ్రమము; ద్రి 6. ఉచ్చైరర్థకము, గట్టిగా. నిర్వ. 3, ఆ 7.

పెలుచేన దే వి, ద్రి —పై— (కోపమునకు.—హరి. పూ 1, ఆ. 182, కాఠిన్యమునకు —హరి. ఉ. 5, ఆ. 143)

పెల్కులు దే అ క్రి చూ, రూ-పెలుకులు.

పెల్చు. దే వి, ద్రి చూ, రూ-పెలుచే.

పెల్చిన. దే వి, ద్రి.—పై—

పెల్ల దే వి చూ, లోష్టము

పెల్లగించే దే. పేరి చూ, విదారించే.

పెల్లగిలు దే. అ క్రి రూ-పెల్లగిల్లు 1. ఉన్మూలితమగు. చూ, విదారించే, 2 పాటు: చూ, వెళ్ళు. 3.

పెల్లగిల్లు. దే. అ. క్రి —పై— (1 వ అర్థమునకు.—రామా. 5, ఆ. 312.)

పెల్లాటకత్తె. వా వి: చూ, వేశ్య.

పెల్లిదము. ద్వ. వి. (పెల్లు + ఇదము) 1. పెల్లు. భార. విరా. 3, ఆ. 172: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

పెల్లు. వై. వి.=పుల. 1: చూ, హెచ్చు. 2, విణ. 2: చూ, హెచ్చే 1. [సందడించే

పెల్లుకొను. వ్య. అ క్రి. అతిశయిల్లు. చూ,

పెసర. దే. వి. ఒకానొక సస్యము. (సం. వ) - గంధసారము, ముద్గము. (పెసలు. బ. పైసర ధాన్యము) తద్విశేషములు.—౧. అడవి పెసర, కారుపెసర - కాఱు పెసర. (సం).— కులీనకము, కృమిమాలకము, మకుష్ఠకము, మకుష్ఠకము, మయష్టకము - మయష్టికము, వనముద్గము, ౨. కాకిపెసర, కారుపెసర - కాఱుపెసర, పిల్లపెసర - పిల్లి పెసర; (సం) —కాకపర్ణి, కాకముద్గ, కురంగిక, కోశిల, క్షుద్రసహా, మహానూపపర్ణి, మార్జాలగంధిక, ముద్గపర్ణి, సహా, హ్రస్వ; ౩ కొమ్ముపెసర - కొమ్ముపెసలు; ౪. నల్లపెసలు (సం వ) - కృష్ణముద్గము, సంతము, శింబికము; ౫ పచ్చపెసర. (సం).—ఖండిరము - ఖండీరము, హారితము; ౬. పిచ్చపెసర; ౭. పెసరపప్పునకు.—(చూ, సూపము), ౮ పెసరపాట్టునకు.—(చూ, బరడు) (మిగతవానికి "చూ, స్తంబకరి".)

పెసరకట్టు. వా. వి. పెసరచారు.

పెసరపప్పు. దే. వి: చూ, పప్పు.

పెసరపొట్టు. వా వి. చూ, శింబ.

పెసవము. వా. వై. వి.=పేసవ: చూ, పేసవము.1.

పెళపెళ. దే. వి. 1. విఱుచుట ఉఱుముట అర్చుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. (విఱుచుటకు.— ఉ, రా. 7, ఆ. 415; అర్చుటకు— య. 5, ఆ. 81.); 2 ఒకధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

పెళపెళయను. దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించే. పా. 3, ఆ. 18. [165; 2: చూ, విరసము. 2.

పెళుచే. దే. విణ. 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు. పాండు. 4, ఆ.

పెళ్ళమాను. దే. వి. దున్నిన పిమ్మట పంట్లపొల్లములు సరిపడమీఁదనీడ్చెడు పలక (చూ, దిండు. 5)

పెళ్లము. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లాము.

పెళ్ళాము. వా. వి —పై —.

పెళ్ళి. వా వి చూ, రూ-పెండ్లి. [తురు.

పెళ్ళికూఁతురు. వా. వి చూ, రూ-పెండ్లికూఁ

పెళ్ళికొడుకు. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికొడుకు.

పెళ్ళివారు వా. వి. పెండ్లికివచ్చిన బంధువులు.

పెళ్లు. దే వి 1. చూ, పెళపెళ (విఱుచుటకు- హరి. పూ 6, ఆ 84); బ 2 చూ, పెరడు.

పెల్లెము. దే. వి. మద్యముచేయుటకు అనేకవస్తువులుచేర్చి చేసినపిండి. మేదకము, 2. చూ, కిణ్వము *.

పే

పేఁట. వై. వి.=పింరా చూ, పెంట 4—5. (5 వ యర్థమునకు - బ్రి 4, అ 132)

పేఁటు. దే వి: చూ, పగులు. 1.

పేఁడ. దే. వి: చూ, రూ-పెండ. [పేఁడముద్ద.

పేఁడకిడి. వా. వి. (ఒకపారి వెలువరించిన)

పేఁడగువ్వ. దే. వి. చూ, నురటి

పేఁడనీళ్లు. దే. వి. బ. రూ-పేన్నీళ్లు. కలయంపి: చూ, సలిలము

పేఁడపురుగు. ద్వ. వి: చూ, పురుగు

పేఁడు దే. స. క్రి. దారముపేను: పురిపెట్టు.

పేక. దే. వి. 1. వస్త్రములనేఁతయందలి యడ్డనూలు: చూ, మగ్గము; వా. 2. చీట్లపేక (ఇందలి రంగులు.—ఆఠఖు, ఇస్పేటు, కళావరు, డైమాను.)

పేగు. దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

పేచకము. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, పకినంపుఁబులుఁగు; 2. ఏనుఁగు తోఁకమొదలు: చూ, హస్తి; 3. దానిసమీపము

పేచకి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, హస్తి.

పేచిక, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పేచిలము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పేచకి.

పేచీ. వా. వి. తగవు. (యిగాఁడు.

పేచీకోరు. వా. వి. కలహశీలుఁడు:చూ, లడా

పేజీ. వా. వి: చూ, పుట.

పేట. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 = పెట్టె (రూ-పేటము-పేటి-పేడ): చూ, సందుకా; దే. వి. (1) యష్టి: చూ, భూషణము. 2.

పేటకము. సం.వి.అ.న.=పెట్టె: చూ, పేట. 1.

పేటనఁబెట్టు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2. కళా. 6, అ. 83.

పేటాడు. దే. అ. క్రి: చూ, కేలుబడు.

పేటాపన. వా. వి. దురాలోచన.

పేటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె: చూ, పేట. 1; వై. వి.=పట్టా. రూ-పేటీ. (1) పడికట్టు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర)

పేటిక సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె: చూ, పేట. 1; 2. చూ, సమూహము.

పేటీ. వై. వి.=పట్టా: చూ, రూ-పేటి. (1) (దేశ్యమని శ. ర.)

పేటు. దే. వి. 1. సరిగలోపగువానితో నేసిన పట్టె: చూ, వస్త్రము; 2. పర్వతశిఖరము: చూ, హిమాలయము.

పేడి వై. వి =షండః. భార. సభా. 2, అ. 14· చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

పేడితనము. వై. విణ. ఊబ· చూ,షండత్వము.

పేడు. దే వి. 1. సన్ననికట్టెచెక్క: చూ, సమిధ. 1, 2. వంటకట్టియ: చూ, సమిధ 2

పేడె. వై. వి. 1 =పేటి చూ, పేట 1; విణ. 2. తూబరుఁడు చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

పేడెమూతి. వై వి గడ్డముమీసములేనిది: చూ, వదనము. 1. [2, అ. 38.

పేడెత్తు. దే. అ. క్రి· చూ, విరియు. 5. స్వా

పేణి. వై వి.=పేనికా చూ, భక్ష్యము.

పేద. వై. వి. 1: చూ, భటుఁడు. 1. పా. 2, అ. 34; విణ. 2.=భీతః: చూ,వెఱవరి.స్వా 4, అ. 105; 3. దరిద్రుఁడు. విక్రి. 3, అ. 171: చూ, బీదవాఁడు; 4. అశక్తుఁడు. భాగ. అర. 2, అ. 168: చూ, శాతుఁడు·

పేదకోపము పెదవులచేటు.లో.విఫలరోగము. కళా. 6, అ. 30.

పేదరాలు వా. వి. దరిద్రురాలు: చూ,స్త్రీ.

పేదర్కి. ద్వ. వి. రూ-పేదతివి. 1. దరిద్రము. పంచ. నా 5, అ. 35: చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, వెఱపు. [చూ, సీదరము. 1.

పేదతికము ద్వ వి దారిద్ర్యము విక్రి.3,అ 176:

పేదతిమి. ద్వ. వి చూ, రూ-పేదర్కి.

పేదపడు. వై అ క్రి 1.దారిద్ర్యమునుపొందు. భార.ఉద్యో 2,అ.42;2.ధైర్యమునుపొందు.

పేనా. వా. వి. కలము (పెన్): చూ,లేఖిని.

పేనిక. సం వి. అ. స్త్రీ.=పేణి:చూ,భక్ష్యము.

పేను. దే. వి. 1: చూ, యూకము; స. క్రి. 2:చూ, పేఁడు.

పేనుకొఱుకుడు దే. వి: చూ, బట్టతల.

పేనుగ్రుక్కెనపాటి.జా. లేలికగా,స్వల్పకాలము లో. "పేనుగ్రుక్కెనపాటిగానిష్టమైన యర్థ మెల్లఁబడసి" (ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.)

పేనుగ్రుడ్డు. దే. వి: చూ, లీక్ష.

పేనుపిల్ల. దే. వి.—పై— [పేఁడనీళ్ళు.

పేన్నీళ్లు ద్వ వి.బ (పేఁడ + నీళ్లు)·చూ, రూ-

పేపజోవ్వ. వా. వి: చూ, వేశ్రము. 1.

పేపపొద. దే వి వేత్రగుల్మని*: చూ,వేత్రము.2.

పేపబెత్తము. వా. వి: చూ, పేపజోవ్వ.

పేపర. దే వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.

పేము. దే. వి. రూ-పేత్రము చూ, వేత్రము. 2.

పేముబొద్దు. దే. వి. గోడబొద్దు: గోలు.

పేయ. దే. వి: చూ,రూ-పెయ్య. 1-2-3.

పేయగంజి. వా. వి. మెతుకులుగలగంజి: చూ, సాదము. (1)

పేయము. సం. వి. అ న. 1. నీరు. చూ, సలిలము; 2. పాలు చూ, స్తన్యము; పుం 3 అచ్చేపుం దేట: చూ, శుద్ధము. 3; 4. నిలవ, కాంపుడుగంజి: చూ, సాదము (1); విణ 5. త్రావందగినది చూ పానీయము

పేయూషము. సం. వి అ. న: చూ, రూ-పీయూషము. [2 చూ, రూ-పిరంగి 4

పేరంగి. వా. వి 1. కత్తి. చూ, రిష్టి 2;

పేరంటము. వా. వి చూ, రూ-పేరంటము

పేరంటాలు. వా. వి. చూ, రూ-పేరంటాలు.

పేరంటరికము. దే. వి. రూ-పేరంటము-పేరంటము 1. పసుపుబొట్టులకు ముత్తైదువులం బిలుచేట. హరిశ్చ 4, ఆ. 138; 2. పసుపుబొట్టులకుముత్తైదువులువచ్చిచేయుకార్యము

పేరంటము దే. వి.—పై.—(1 వ యర్థమునకు.— కళా. 7, ఆ, 59; 2 వ యర్థమునకు —హరి. ఉ. 8, ఆ. 257.)

పేరంటలు. దే. వి: చూ, రూ-పేరంటాలు.

పేరంటాలికూర. వా. వి. ఒకకూరాకు.

పేరంటాలు. దే. వి. (రూ-పేరంటాలు-పేరంటలు) 1. పేరంటమునకు వచ్చిన ముత్తైదువ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, స్త్రీ; 2. మృతసువాసిని, జేక్కిణి. చూ, స్త్రీ

పేరడవి. ద్వ. వి. మహారణ్యము: చూ, విపినము

పేరణపద్ధతి అం చూ, ఉద్ధతము.

పేరణము. వై. వి.=ప్రేరణ. (రూ-పేరణి-పేరిణి) 1: చూ, పెరవణి. ఉ. హరి. 4, ఆ 215; దే. వి. 2. కవచము చూ, వారవాణము; 3. అంగీ: చూ, వస్త్రము.

పేరణి. వై, దే వి.—పై —(అంగికి.—రా, వి. 2, ఆ. 52, పెరవణికి.—ఉ, రా. 2, ఆ. 115.)

పేరము. దే. వి. రూ-పేరెము. 1. గుఱ్ఱపుపరుగు: చూ, హయము; 2. పరుగు చూ, ప్రధావనము. [యము.

పేరా. వా. వి. కథాభాగమును తెలుపు విషయము.

పేరాముదపుంజెట్టు. ద్వ. వి రక్తైరండము *: చూ, వ్యడంబకము [స్నేహము. 2.

పేరాముదము ద్వ. వి. రక్తైరండతైలము: చూ,

పేరాముదాలు. ద్వ. వి బ పేరాముదపు విత్తులు

పేరాస. వా. వి. అత్యాశ చూ, వాంఛ

పేరిణి. వై, దే వి చూ, రూ-పేరణి

పేరిమ. దే వి. గుట్టు. చూ, రహస్యము. 1.

పేరిమి. దే. వి (పేరు + ఇమి) (రూ-పేర్మి-పేరిమి-పెమ్మి) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు.2; 2 గౌరవము: చూ, సన్మానము; వై వి 3.=ప్రేమ. చూ, స్నేహము.

పేరిమికాండు. దే. విణ చూ, విశ్రుతుండు. అచ్చ. సుం, కాం. 184. [ఖర్జూరక.

పేరీదు. దే. వి ఖర్జూరము *: చూ, మధు

పేరు. దే. వి. 1. నామము: చూ, సంకేతము.1; 2. కీర్తి. హరి. ఉ. 9, ఆ. 141 చూ, సమాఖ్య. 1; 3. దండ. పాండు. 3, ఆ. 50 చూ, భూషణము. 2; విణ. 4. పెద్ద: చూ, విపులము; 5. అధికము. రామా. 3, ఆ. 143 చూ, హారాళము 1; అ. క్రి. 6: చూ, ముద్దకట్టు హరి ఉ 10, ఆ. 206; 7 చట్టమగు చూ, వ్యాపించే, 8 చూ, సందడించే

పేరుంగగము దే. వి. రూ-పేరుటుంగరము. ముద్రిక: చూ, భూషణము. 2.

పేరుకొను దే. స. క్రి. రూ-పేర్కొను. 1. పేరుపెట్టిపిలుచే పేరుగుర్చు;2 పిలుచే: చూ, సంబోధించే, 3. ఉచ్చరించే ఉ. హరి. 2, ఆ. 128; వై. 4, ఆ. 94 చూ, పచిం

చే, 4: చూ, స్తుతించే, అ. క్రి. 5; చూ, పేరు. 6.

పేరుకొనుట దే. వి రూ-పేర్కొనుట. పేరు పెట్టిపిలుచేట ఆం, భా పరి 113 చూ, సంబోధనము.

పేరుకోలు. దే వి. రూ-పేర్కోలు —పై—

పేరుగుచ్చే దే స. క్రి 1. చూ, పేరుకొను 1; 2 చూ, వచించే, వా 3 దారమునకు పూసలులోనగువాని నెక్కించే

పేరుచే దే అ. క్రి రూ-పేర్చు 1 చూ, విజృంభించే, 2 చూ, ముమ్మరించే,స క్రి 3. ఒకటిమీఁదనొకటి పెట్టు, 4. ఒకటి మీఁద నొకటిపెట్టి యేర్పఱచే

పేరుటుంగరము దే వి చూ,రూ-పేరుంగరము

పేరుటుగము వా వి పేరెడి* చూ, కాల 4

పేరుడు దే వి ఘనీభవించినముద్ద· చూ, సాట ము (1)

పేరుపు దే వి రూ-పేర్పు 1 ఒకటిమీఁద నొకటిపెట్టుట చూ, పరుస 1;2 కుండపెం కు చూ, బోలె.

పేరుపెట్టు వా స క్రి చూ, సంకేతించే

పేరులేనివాఁడు వా వి షష్ఠ (సం) -అనా మకుఁడు, అనామధేయుఁడు.

పేరె. వా వి చూ, రూ-పేరెము

పేరెక్కు. వా అ. క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు

పేరెడి. వా. వి చూ, పేరుటుగము. *.

పేరెము వై వి –ప్రేంఖా చూ,రూ-పేరము. 1-2 (జ్యోతిష. శ. ౯)

పేరెములు అం చూ, పాదక్రియలు.

పేరెమువాఱు వా అ క్రి. పాఱు చూ, వెళ్లు 1.

పేరేలకి. వా వి చూ, బత్రిల*.

పేరైనవాఁడు. వా వి చూ, విఖ్యాతుఁడు. 1

పేరోజేము. వై .వి.≐పేరోజః రూ-పేరోదనము. మరకతమణి విశేషము. చూ, రత్నము. 1.

పేరోజము. సం. వి అ. న. క్షుద్రమణివిశేషము: చూ, రత్నము. 1.(దీనితద్భవము పేరోజేము అనికొందఱు)

పేరోదనము వై. వి.≐·చూ, రూ-పేరోజేము.

పేరోలగము. వా. వి. ఒడ్డోలగము:చూ,సభ.2

పేర్కొను దే. స. క్రి, అ క్రి చూ, రూ-పేరుకొను (1 వఅర్థమునకు.—పారి. ఉ.9,-ఆ 115)

పేర్కొనుట వా వి: చూ, రూ-పేరుకొనుట.

పేర్కోలు. దే. వి చూ, రూ-పేరుకోలు.

పేర్చు దే అ. క్రి, స. క్రి·చూ,రూ-పేరుచే.

పేర్పు దే వి· చూ, రూ-పేరుపు

పేర్మి దే వి, వై. వి· చూ, రూ-పేరిమి (అతి శయమునకు —భాగ అర 4, ఆ. 32,గౌర పమునకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 7)

పేర్మించే వా వి మట్టెలీపలరానీని తాౘడు. ఆం. భా ద్వి. 151 చూ,నూత్రము 1

పేలపిండి ద్వ. వి. సక్తువు చూ,పాదము. (1)·-

పేలలు దే వి బ రూ-పేలాలు-ప్రేలలు-ప్రేఁ లాలు చూ, పాదము (1)

పేలవము సం. విశ. పలుచేనిది చూ,విరళము.3.

పేలా. దే వి నీళ్లుత్రాగడు ఒకానొకగిన్నె: చూ, హరివాణము (పాత్రము, 6)

పేలాపన. వా వి. 1 పలవరింత చూ,శబ్దము. 2, 2 అనవసరపు సంభాషణ: చూ, శబ్దము. 2; 3. సంధిరోగమునవాడెడు పలవరింత: చూ, శబ్దము 2. [డ్డ చూ, వస్త్రము.

పేలిక. దే వి. రూ-పేలిక-ప్రేలిక. చింపిగు

పేలిక. వా. వి.—పై—

పేలు. దే అ క్రి. రూ-ప్రేలు. 1. సెగచేత వేఁగి యుబుకు; వా 2. అదేపనిగమాటలా డు చూ, వదరు. 5.

పేలుచే. దే. ప్రే. రూ-పేల్చు.; పేలఁజేయు.

పేల్చు. దే. ప్రే.—పై—

పేవు దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

పేశలము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, సాకుఁడుపులుఁగు; 2: చూ, రోఁకలి; విణ. 3 సమర్థురాలు: చూ, స్త్రీ; 4. చేక్కనిది చూ, హృద్యము.

పేశి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గ్రుడ్డు (ఇకారాంతమునగు): చూ, పేశికోశము; 2 చూ, ఖ్రిత్యాకారము; 3.=పేసెము. మాంసపుముద్ద చూ, షక్తము. 2; 4 =పేసెము. గుంజో చూ, పేసెము. 1.

పేశికోశము సం వి. అ. పుం: అండము, అఘాతము, కోశము- కోషకము-కోషము, డింబము-డింభము, పేశి. (తె. ప) —గుడ్డు-గ్రుడ్డు (చూ, శకుంతి-పక్షి).

పేశిజాలము. పా: చూ, ధాతువు. 10.

పేశిసంఘాతము. పా.—పై.— [సురుము

పేషణము. సం. వి అ. న. నూఱుట: చూ,

పేషణి సం.వి.ఈ.స్త్రీ సన్నికల్లు చూ, రాయి

పేషాకము. సం. వి. అ. న.—పై—

పేష్కను వా. వి. జమీందారులు ప్రభుత్వమువారికి కట్టెడుపన్ను' చూ, పిస్తు 1

పేష్కారు వా వి.అమల్దారు క్రిందియుద్యోగి

పేసెము. వై. వి.=పేశి (అనుకగురసద్రవ్యము) 1. పండ్లలోనిగుజ్జు' గిజోరు, గుంజో, గుజ్జు, పేసెము-బేసము (సం).—పేశి; తద్వ - ౧ కొబ్బెరకు.— కుడక, కురిడి-కురిడీ, కొప్పెర-కొబ్బరి-కొబ్బెర; ౨. తాటిటెంక గుంజోనకు — (తె) బుఱ్ఱగుంజో; 2 =పేశి: చూ, పేశి 3.

పై

పై. దే. వి, అవ్య: చూ, రూ-పయి.1—2.

పైఁట వై. వి.=పైరా. చూ, రూ-పయిఁట

పైఁటకొంగు. ద్వ. వి: మా,రూ-పయిఁటకొంగు

పైఁడి దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడి.

పైఁడికంటి దే. వి. (పైఁడి+కన్ను)' చూ, రూ-పయిఁడికంటి

పైఁడిమోలాలు. దే. వి చూ, రూ-పయిఁడిమోలాలు. య. 4, ఆ 9. [తామర.

పైఁడితామర. ద్వ వి చూ, రూ-పయిఁడి

పైఁడిసెలఁత. దే. వి. చూ,రూ-పయిఁడిసెలఁత. య 1, ఆ. 26.

పైఁడిప్రత్తి ద్వ వి చూ,రూ-పయిఁడిప్రత్తి.

పైఁడిబాసము. ద్వ. వి చూ, రూ-పయిఁడిబాసము [డిముడుచే.

పైఁడిముడుచే. దే. అ క్రి. చూ, రూ-పయిఁ

పైఁడిముడుపు దే వి: చూ, రూ-పయిఁడిముడుపు. [యమ్మెత్త *.

పైఁడియమ్మెత్త ద్వ వి' చూ, రూ-పయిఁడి

పైఁడిఱేఁడు దే.వి.చూ, రూ-పయిఁడిఱేఁడు.

పైకము సం. వి అ న 1. పికమూలగుంపు: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు; దే. వి. (1): చూ, రూ-పయికము (1) (2) (3).

పైకాఁపు. జా: చూ, రూ-పయికాఁపు.

పైకిఁజేల్లు. వా. స. క్రి' ఎగఁజేల్లు

పైకిక్రిందికి వా. అవ్య ఎగదిగ-ఎగాదిగ.

పైకిదువ్వు. వా. స. క్రి. ఎగదువ్వు.

పైకినూఁదు వా స. క్రి ఎగనూఁదు

పైకూటమి దే వి: చూ, రూ-పయికూటమి.

పైకెత్తు వా. స క్రి చూ, ఎత్తు 16.

పైకెత్తుట వా. వి (సం).—ఉత్పాదనము.

పైకొను. దే అ క్రి చూ, రూ-పయికొను. (కలుగుటకు.—మార్క 4, ఆ 186, ప్రే. పైకొలుపునకు —పా 5, ఆ 30, పయికొను అనుటకు — కళా. 7, ఆ 227)

పైచేయి. జా: చూ, రూ-పయిచేయి.

పైజోబు దే. వి' మా, రూ-పయిజోబు.

పైజోబుమట్ట దే.వి చూ,రూ-పయిజోబుమట్ట.

పైట. సం. వి ఆ. స్త్రీ.=పయింట—పైంట: చూ, రూ-పయంట, "పైరావట" (మరు న్నండిన శతకము) విజ. 3, ఆ. 32.

పైఠరము. సం విణ. పీఠరమునందు వండఁబడిన ది పిఠరము చూ, ఉఖ్యము [సరిగ

పైగాణి వా వి రూ-పైగాణీ, జాతి చూ,

పైగాణీ వా వి — పై —

పైడాలము వా వి చూ, శోషము. [మైనది.

పైతామహము సం విణ. పితామహసంబంధ

పైతృకము సం. విణ పితృసంబంధమైనది.

పైతృష్వసేయుఁడు సం. వి. అ పుం రూ-పైతృష్వస్రీయుఁడు (తండ్రితోడఁబుట్టినదాని కొడుకు) మేనత్తకొడుకు చూ, మేనబావ

పైతృష్వస్రీయుఁడు — పై —

పైత్తము సం విణ పిత్తమువలనఁగలిగినది(వ్యాధి), పైత్యము(అనిక్రొంపిలు) చూ, రోగము 1

పైత్యప్రకృతి అం చూ, ప్రకృతిత్రయము

పైత్యములు అం అసన్న, వివర్ణ, ఋరాగ్యావర్త, కామల, ఆమ్ల, రక్త, స్వేద, ఉన్మాద, పుండరీక, భుజంగ, కరపాద, శీత, మూర్ఛ, మత్సర, కుసుమ, క్రోధ, భ్రంశ, శిరః, క్షుధ, తృష్ణ, దుర్భాష, చర్మ, దుర్గంధ, మదములు (24)

పైత్రము. సం.విణ. 1. చూ, పిత్ర్యము; 2. పితృసంబంధమైన అహోరాత్రము (మనుష్యుల యొక్క మాసము పితరులకొక యహోరాత్రము.) [188; పాండు. 5, ఆ. 159

పైడ. దే. వి: చూ, రూ-పయిడ. భో. 4, ఆ

పైడలి. దే వి: చూ, రూ-పయిడలి

పైనము. వై. వి.= చూ, రూ-పయినము.

పైనాకాస్త్రము అం చూ, అస్త్రములు.

పైని వా. ద్రి. చూ, పయి. 2.

పైపడు. ద్వ. అ క్రి చూ, రూ-పయిపడు.

పైపాటు. ద్వ వి చూ, రూ-పయిపాటు.

పైపెచ్చేలు జా. ఎక్కువలు. "పైపెచ్చేలదీనికిన్" పాం. 2, ఆ. 95. [పయిగ.

పైపైగ దే. ద్రి క్రి. విణ చూ, రూ-పయి

పైపోరి. వా వి చూ, బెరడు.

పైయాట వా వి చూ, రూ-పయాట [యు)

పైగ దే వి. చూ, రూ-పయిగ (పయుగ అని

పైరము. దే. వి చూ, రూ-పయిగము

పైరు దే వి చూ, రూ-పయిరు

పైరుదుబ్బు వా వి. చూ, రూ-పయిరుదుబ్బు.

పైరుమాను వా వి చూ, రూ-పయిరుమాను.

పైరులయేకిమీఁడు దే వి చూ, రూ-పయిరులగొకిమీఁడు. [అం, పదా సుర 43.

పైరులుసులు వా వి చూ, రూ-పయిరులుసులు.

పైలాపచ్చీసు జా. 1 సమచితనపుచేష్ట; 2. పండెపుపాపుల మొదటిగెలుపు

పైలుమాను వా. వి చూ, రూ-పయిలుమాను.

పైశాచము సం వి అ. పుం. 1. నిద్రించియు త్రాగిమైమఱచియు శీలము సంరక్షింపక బరాకుపడి యున్నదానిని సంభోగేచ్ఛచే రహస్యముగాఁజేసికొను పెండ్లి చూ, వివాహము (ఇది యధమము); విణ 2. పిశాచ సంబంధమైనది.

పైశున్యము. సం. వి. అ. న: (తె).—ఒరుదల, కొండెతనము, కొండియము- కొండెము, కొండెకానితనము, పిరుపీఁకు- పిర్పీఁకు, పీఁకులాట

పైస. వా. వి: చూ, రూ-పయిస.

పైసర. అం: చూ, ఉపవీతములు.

పైసరము దే. వి చూ, రూ-పయిసరము.

పైసలా. వా. వి: చూ, రూ-పయిసలా.

పొ

పొ. దే విణ. 1. వృత్తియందు పొన్నుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన

రూపము (దీనికి పరుషసరళములు పరముల గునపుడు సమాగమంబగు పొంబట్టు ము), అవ్య. రూ-పో. 2 నిశ్చయార్థకము. పర. 4, ఆ 178 చూ, సత్యము 1, 3 అనాద రమును తెలుపును చూ, హేళనము

పొంకపడు ద్వ అ క్రి చూ, సిద్ధించే

పొంకము దే. వి 1 చూ, స్నేహము; 2. చూ, సౌందర్యము.

పొంకించే దే స క్రి చూ, పొందికపఱచే

పొంఖేపంచే వా సం అ క్రి సాగరెక్కు

పొంగటినెల దే వి (పొంగలి + నెల) మార్గ శీర్షమాసము, జింకతల చేక్కునెల చూ, మాసము 1

పొంగటిపండుగ ద్వ వి (పొంగలి + పండుగ) మకరసంక్రాంతి. చూ, సంక్రాంతి 2

పొంగట్టు ద్వ. వి. (పొన్ను + గట్టు) హేమాద్రి చూ, పర్వతము.

పొంగరము. దే. వి 1 చూ, భక్ష్యము: వా. 2 ఉబ్బరము, పొంగరింపు చూ, గోగము 1.

పొంగలి. దే వి. 1 పాలుచేర్చి పొంగించేనట్టి అన్నము, పాయసము (దీనిభేదములు — పప్పుపొంగలి, చక్కెరపొంగలి): చూ, పాదము (1), వా. 2. పులగము: చూ, పాసము (1).

పొంగరింపు. వా. వి చూ, పొంగరము 2.

పొంగలించే దే అ క్రి వికృ: చూ, వీఁగు.

పొంగారు దే. అ. క్రి. 1 చూ, సందడించే. యు. 3, ఆ. 54; 2: చూ, విజృంభించే భార. అర. 5, ఆ 180; 3. ఉబుకు. భార. అర. 4, ఆ. 229 చూ, సందడించే; 4: చూ, సంతోషించే ఉ, హరి. 3, ఆ. 90; 5: చూ, పొంగలించే. [ఆ. 30. చూ, సాదము (1).

పొంగిలి. దే. వి. పశువులయాహారము. మార్క.8,

పొంగు. దే. వి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, హంకారము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 207; 3 పోటు, ఉప్పెన, ఉబుకు (సం)—ఉల్బణము: చూ, సముద్రము, 4 చూ, పొంగరము. 2, 5. ఆట్లమ్మ చూ, స్ఫోటకము, అ క్రి. 6: చూ, హంకరించే, 7: చూ, సంతోషించే, 8 ఉబ్బరించే, ఉబ్బు. కడుపుబ్బు.

పొంగునీళ్లు. ద్వ. వి. బ చిట్టుడుకునీళ్లు చూ, పాపము (1)

పొంగుపాలు దే వి ఒ చూ, ధాన్యము

పొంగులమ్మ వా. వి. 1. ఒకానొకఅమ్మవారు: చూ, మహాలక్ష్మి 3; 2 చూ, స్ఫోటకము

పొంచిక దే. వి పొంచే పంచ వా 1, ఆ 528 [ముఱుఁగుపడు.

పొంచే దే వి. 1.—పై —, అ క్రి 2 చూ,

పొంచేవేయు వా అ క్రి చూ, పొంచే 2.

పొంజో దే స. క్రి (రూ-పోఁజో-పోఁజో) వారలోనగువాని నలుసులువాయ సన్నముగాఁదీయు ముంటఁజీల్చు

పొంటె దే ద్రి కొంటకును పరిత్యాయార్థము నందు వచ్చునది. భార ఆది. 2, ఆ. 181.

పొంత నై వి. 1. తీరము భార. ఉద్యో. 4, ఆ 130: చూ, రోధస్సు; 2 చూ, మార్గము; 3 =పొంత. పు. 2, ఆ. 17; పాండు. 2, ఆ 6 చూ, సమీపము 1.

పొంతకడవ. నై. వి. పొయ్యిదగ్గరనీళ్ళకుండః చూ, భాండము. 1.

పొంతకత్తె. ద్వ వి. (పొంతము + కత్తె) కుంటెనకత్తె చూ, కంథళి.

పొంతనము. ద్వ. వి. (పొందు + తనము) గ్రహమైత్రి. [ఉద్యో. 2, ఆ. 163.

పొంతము. దే. వి: చూ, స్నేహము. భాగ.

పొందసిచ్చే. వా. వి. అభిప్స: చూ, వాంఛ.

పొందామరలపంట. వా. వి. గంగ. సాంబ. దే. 16: చూ, నది. [సక్తమగు.

పొందించే వా. స. క్రి. పాలించే: చూ,

పొందించేట. వా: వి చూ, పొందింపు.

పొందించేవాఁడు. వా. వి ఆనేత· చూ, సంధాయకుఁడు [ము.1

పొందింపు. వా. వి· అనయము: చూ, సంధాన

పొందిక. దే. వి 1· చూ, పొంకము; 2 చేరిక. రామా. 5, ఆ 68 చూ, సమీపము. 1; 3 కలయిక రామా.5, ఆ 136 చూ, సంయోగము; 4. చూ, స్నేహము.

పొందికపడు వా ఆ క్రి· చూ, సిద్ధించే.

పొందికపఱచే. వా. స. క్రి. అన్వయించే చూ, సంధించే. 2.

పొందు. దే వి. (రూ-ఒందు-పొందిక) 1· మైత్రి: చూ, స్నేహము. అచ్చ.సుం, కాం 72, 2. సంధి· చూ, సాప్తపదీనము; 3. ప్రాప్తి చూ, లాభము. 1; 4 అభేదము. ఉ, హరి 2, ఆ. 68· చూ, సమరసము; 5 అనుకూల్యము నై. 4, ఆ. 129 చూ, పొందు 1; విణ 6: చూ, స్నేహితుఁడు; అ క్రి 7 (కన్న) వాలు. భార. ఆది. 6, ఆ. 285, స క్రి 8 చూ, పొందించే.

పొందుకాఁడు. దే విణ: చూ, స్నేహితుఁడు. భాగ. 6, స్కం. 215

పొందుకొను. దే అ.క్రి. నెలకొను. పంచ నా 1, ఆ 310 చూ, స్థిరపడు.

పొందుట. వా వి కలన, పొందుపాటు, అంటుబడి చూ, సంసక్తము [సరిపడు 1

పొందుపడు ద్వ అ. క్రి అనుకూలించే చూ,

పొందుపఱచే వా స క్రి చూ, రూ-పొందికపఱచే

పొందుపాటు. ద్వ. వి చూ, పొందుట

పొందువాఁడు వా విణ చూ, ప్రియకుఁడు

పొంపిరి దే. వి. 1 సాంప్రతి· చూ, సాంద్రము. 2; విణ 2 అచ్చైను భో. 4, ఆ. 107. చూ, సాంద్రము 2

పొంకిపోవు. దే. అ. క్రి 1 ఆతిశయించే భార. అర. 7, ఆ 438 చూ, సందడించే;

2· చూ, కర్థిల్లు,3. చూ, వ్యాపించే. నిర్వ. 8, ఆ.65; 4· చూ, సంభవించే నిర్వ. 7,ఆ. 62; 5: చూ, సంకోచించే, నిర్వ. 5, ఆ 95; 6: చూ, విజృంభించే. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 213; 7· చూ, చెలయు 4.

పొంపు. దే. వి. 1. మెడవెనుకటిభాగము· మెడపొంపు, మెడసంపు, 2. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము. 2; 3 ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 140 చూ, హృద్యము, 4 చూ, శౌర్యము 1.

పొంపెసలారు. దే అ. క్రి. ఒప్పగు.

పొంబోరవేల్పు వా వి వలువ. చూ, బ్రహ్మ. 1 వేం ఆం. 4

పొకారు. దే అ. క్రి రూ-పోకారు. నాశమగు: చూ, సమయు 3

పొకారుచే దే ప్రే రూ-పోకారుచే నాశముచేయు రామా 2,ఆ.52· చూ, సమయు. 3.

పొకాలు దే. అ. క్రి. రూ-పోకాలు 1. చెడు. స్కా 6, ఆ 45 చూ, చెల్లు 3; 2. పోవు. కాశీ 2, ఆ. 156, జై 7, ఆ. 228 చూ, నశ్లు. 3.

పొక్కడ వా. వి. వ్యథ చూ, శోకము.

పొక్కలి. దే. వి. 1. ఎత్తుడుప్రాయి: చూ, హసంతి, 2. మూఁడురాళ్లుపెట్టినప్రాయి: చూ, హసంతి.

పొక్కి దే. వి. 1 గుఱుతు పంచ వేం. 3, ఆ 252 చూ, లక్షణము. 1, 2· చూ, చెరవు: 3. చూ, సమీపము 1. ఆం, భా. తృ 21 [చూ, శబ్దము. 2.

పొక్కిపోవడి. వా. వి జవఘ్రాణ భేదము,పొక్కు:

పొక్కిలి. దే. వి 1. చూ, బొడ్డు. 1 వసు. 3, ఆ 73; 2 గుంట. వసు. 2, ఆ 73: చూ, రంధ్రము. 1. బ్రహ్మ. 1.

పొక్కిలిచూలి. దే వి. నాభిజన్ముఁడు: చూ,

పొక్కిలిపాపఁడు దే వి.— పై —

పొక్కు. దే. వి. 1: చూ, పొక్కిపోవడి; 2: చూ, శోకము. భాగ 8, స్కం. 487; 3. ఎండిలేచినపెల్ల చూ, భూమి. 1; 4. బొబ్బ చూ, వ్రణము; అ క్రి. 5: చూ, శోకించే. భాగ. 7, స్కం 63; 6 బొబ్బ లేచే. భార. విరా 1, అ 147; 7 ఉలుకు. పంచ. నా. 1, అ 328: చూ, ముక్కు 6; 8. (లోకమందు) వ్యాపించే చూ, వ్యాపించే.

పొక్కుడు దే. వి చూ, పొక్కు. 3

పొగ. దే వి రూ-పొవ (సం) —అగ్నిలింగము, కందరాలము, కచమాలము, కరమాలము, కాలఘామము, ఖతమాలము, గృహధూమము, ట, తరి, ధూపము, ధూమము, మంఛము, మరుద్వాహము, శిఖిధ్వజము, తద్వి.—౧. పొగచేరిన దూగంటు — కటదూపము, దూగట (స) -కాలధూమము, గంధపిశాచిక, గృహధూమము, ఘంధుమారము; ౨ కాయలు పండుటకు ఎలుకలులో లోనగునవి చేచ్చేటకును వేసెడు పొగకు - ఊదర; 3. వాసనగలపొగకు — దూపము (సం) —ధూపము, ధూమము; ౪ పొగ పంక్తికి —పొగగుమి- (సం). -కాలిక-కాళిక; ౫ హోమధూమము —(సం) - నిగణము. ("మిగతవానికి చూ, వాయువు")

పొగకన్ను. దే. వి అగ్నిజనించిన శివుని ఫాలనేత్రము చూ, లోచనము.

పొగకట్టు. దే. వి. ఇంటిపైకప్పుసందులయందు పొగచేతచేట్టఁబడి కట్టువలెఁగనఁ బడెడు సూర్యకిరణము: చూ, పోయనము. 2.

పొగగుమి. వా. వి. చూ, పొగ.

పొగగూఁడు. దే. వి. ఇంటికప్పునందు పొగపోవుట కేర్పఱచినసందు.

పొగచే. దే. ప్రే. పొగయఁజేయు 1. పొఁగయించే. సై. 6, అ. 108: చూ, సాతాళించే; 2. పొగుపు. ఉ, రా. 5, అ. 288: చూ, పొగపు. 2. [రెట్టు.

పొగచేట్టు దే. వి. పొగాకుచేట్టు చూ, పిగ

పొగచేరు దే. అ. క్రి పొగడట్టు.

పొగచెట్టు దే. వి పొగాకుచెట్టు. క్రిమిఘ్నము, ధూమపత్రిక

పొగచేరుట. జా. చెడుట, వన్నెతగ్గుట "హరునికోపాగ్ని పొగచేరి" సై 3, అ. 181.

పొగడ వై. వి.=వకుళః రూ-పొవడ చూ, వకుళము, (దీని చెక్కచూర్ణము సంతానము కలుగుటకు పంజాబులో వాడెదరు పండు గుంజు రక్తగ్రాహిణికట్టును)

పొగడదండ వై. వి పొవడపూవులహారము.

పొగడిక దే వి (రూ-పొగడిత-పొగడు-పొగడ్త-పొగడికోలు) 1. చూ, స్తోత్రము; 2 కీర్తి చూ, సమాఖ్య 1; వా 3. స్తుతించేట

పొగడికోలు దే వి.—పై.— (స్తుతికి.— భార సభా 2, అ 49; కీర్తికి.— భార. అర. 7, అ. 230)

పొగడిత. దే. వి.—పై.—

పొగడు దే వి.—పై.—; స క్రి. 4: చూ, స్తుతించే భాగ. 10, స్కం 1018; పాండు. 1, అ 112

పొగడ్త దే. వి చూ, రూ-పొగడిత (స్తుతికి.—ఉ, హరి. 6, అ. 28, కీర్తికి.— భాగ. ఉద్యో. 2, అ. 67)

పొగడ్తపడు. ద్వి అ. క్రి. స్తుతింపఁబడు.

పొగపు. దే వి. రూ-పొగుపు 1: చూ, సాతాళింపు; ప్రే. 2: రూ-పొగుపు. పొగచే. పాండు. 1, అ 190. చూ, సాతాళించే

పొగబండి వా.వి. రైలు, కమ్ములపైబండి, కేశలబండి, ధూమశకటము: చూ, శకటము. 1

పొగబాణము. మి. వి. ఒకరకము బాణము: చూ, బాణము 1. [చూ, హిమము.

పొగమంచే వా. వి. పొగతోఁగూడిన మంచు:

పొగయు. దే. అ. క్రి. 1. పొగగలదియగు; 2 కుములు భార. ఉద్యో 2, ఆ 274: చూ, పొవులు.

పొగరు. దే. వి. 1· చూ, హంకారము, 2 ధైర్యము రామా. 6, ఆ. 103 చూ, పొడవు. 2, 3 తీక్ష్ణగంధము. చూ, రూ-పొవరు.

పొగరుఁబోతు. దే విశ: చూ, హేరంబుఁడు.

పొగరుగోయిల. వా. వి గండుగోయిల.

పొగరుపొడ వా. వి: చూ, పద్మము. 5.

పొగరుమాన్చు. వా స. క్రి. చేంపు· చూ, సంహరించు

పొగరెక్కు. వా అ. క్రి: పం ఖేపించు

పొగాకు. దే. వి. ధూమ్రపత్రము (దీనిలో "నికొటిన్" అను విషముకలదు. పాము విషమునకు పొగాకు విఱుగుడు పొగాకుతోఁట లోనికి పాముచేరదు)·(సం) —గృధ్రాక్షి, గృధ్రాని, గృధ్రపత్రి.

పొగుపు. వా వి, పేరి· చూ, రూ-పొగపు.

పొగులు దే అ. క్రి. 1 పరితపించు రామా 5, ఆ. 241. చూ, సంతాపించు, 2 చూ, పొగయు. 2 భాగ. 10, స్కం. పూ. 289.

పొచ్చెము. దే. వి. 1. కపటము. హరి. పూ. 2, ఆ. 217; హరి. ఉ. 9, ఆ. 122 చూ, వ్యాజము. 1; 2. న్యూనత. పాండు. 2, ఆ 53. చూ, వెలితి. 2; విశ 3. న్యూనము భార. ఉద్యో. 3, ఆ 11. చూ, వెలితి 2

పొట వై వి. 1 దొప్ప చూ, పాత్రము. 6: వా 2.=పుట, పొఁట, పేజీ.

పొటకరించు దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు· కాశీ. 5, ఆ 107; 2: చూ, పర్భిల్లు. భాగ. 8, స్కం 504.

పొటకలి. దే. వి (రూ-పొటకట్టి-పొట్టకలి-పొట్టకట్టి) కమలగర్భము బయటికిరాక లోపలబలిసియుండు వరిమొదఁగవాని ఎన్ను. పస్యగుచ్ఛము (అనికొండలు).—అత్తము, కరుగు- కరువు, గంటకట్టి, పొట్ట, పరిపొట్ట-(సం) —కలమము. (చూ, సుమము).

పొటకట్టి దే వి —పై.—

పొటపొట. దే వి రాలుట పడుట మొదలగుటా పొడముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ (పడుటకు — రామా. 8, ఆ 74; రాలుటకు —భాగ. 9, స్కం 102)

పొటమరించు దే అ. క్రి 1. పొటమరిలు-పొటమరిల్లు, ఉబ్బు: చూ, లేమ, 2. చిగురు లోనగునది పుట్టు రూ-పొటమరిలు-పొటమరిల్లు

పొటమరిలు. ·దే అ క్రి —పై —

పొటమరిల్లు దే అ క్రి.—పై.—

పొటము. వై. వి. 1· చూ, ముక్కుఁజెఱమ; దే అ క్రి. 2. రూ-పొడము. పుట్టు. విక్రి. 2, ఆ. 87: చూ, సంభవించు.

పొటి. వై. విశ.=చుంచి. (రూ-పొట్టి-పొదటి-పొదటు-పొదడు-పొనుగు) 1: చూ, వామనుఁడు; 2· చూ, వామనము. [5, ఆ. 40.

పొటిపొటి. వై. విశ. చూ, స్వల్పము. పాండు.

పొటుకు. దే వి. రూ-పొటుక్కు. 1. చెట్టు మీఁదనుండి వానచినుకులు పడుట యాదిగు ధ్వన్యనుకరణము చూ, హూహూ; 2. ప్రొద్దు పొడుచుట యందును పొగ్గుక్రుంకుట యందును అగు అనుకరణము· చూ, హూహూ, (క్రుంకుటకు —పా. 3, ఆ. 169)

పొటుక్కు. దే. వి.—పై —

పొటేలు. దే. వి. రూ-పొట్టేలు. గొఱ్ఱెపోతు: చూ, మేషము. 1.

పొటో. వా. వి. యంత్రముమీఁదతీయు మనుష్యాదుల ప్రతిబింబము. చూ, ఛ్రతి. 2.

పొట్ట దే. వి. 1 కడుపు: చూ, భూర్ణము. 1; 2. పరిపొట్ట: చూ, పొటకలి.

పొట్టకఱ. దే వి: చూ, రూ-పొటకఱ.
పొట్టకఱుకు. దే వి ఎన్నుపొట్టపట్టు పరువము
పొట్టకట్టు. దే వి: చూ, రూ-పొటకఱ
పొట్టకూటివాఁడు వా. విణ పొట్టసాఁకువాఁడు (సం).— ఆత్మంభరి, ఉదరంభర, కుక్షింభరి [సాదము. (1)
పొట్టకూడు దే. వి. కడుపుకూడు చూ,
పొట్టపట్టెడ దే వి. టంగువాలు చూ, వానత్రి. [ము 1
పొట్టపెంజెర దే వి. ఒకచేఁప చూ, మత్స్య
పొట్టపోసికొను దే అ. క్రి నానావమానము లెంచేక కడుపు నించుకొను.
పొట్టము దే వి యా-గొట్టము చూ, లంగోటి
పొట్టలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ =పొట్లము. చూ, పొట్లము 3
పొట్టవాఁడు. దే. విణ. చూ, లంప
పొట్టసాఁకువాఁడు వా. విణ చూ, పొట్ట కూటివాఁడు
పొట్టి వై విణ =పంచ చూ, రూ-పొటి
పొట్టింపుకోణము దే వి ఒకరకము చిన్నకోణము చూ, వృశ్చికము.
పొట్టిఁజంచి వ్య వి. బ చూ, సురాష్ట్రజము*
పొట్టికాఁకర వై వి కర్కోటము * చూ, సుపవి 1
పొట్టిచెంకాయ వ్య వి పొట్టికొబ్బరి* చూ, నారికేళఫలము [లము
పొట్టినక్క వై వి చిడినక్క చూ, సృగా
పొట్టిపిట్ట వై వి ఒకపిట్ట చూ, పక్షి.
పొట్టిపొట్ల వై వి గుజ్జుపొట్ల*. చూ, పొట్ల
పొట్టిమెడ వ్య. వి కుఱుచమెడ చూ, మెడ
పొట్టియ దే. వి తేలు. అచ్చ. యయ, కాం 41: చూ, వృశ్చికము
పొట్టివడుగు వై వి చూ, విష్ణువు 1.
పొట్టు. దే వి 1. ఊముక: చూ, తుషము 1, 2 కాయధాన్యములమీఁదితోలు చూ, శింబ.
పొట్టునువ్వులు దే వి ఒకరకమునువ్వులు: చూ, శ్రీమాన్ 1
పొట్టుపొడలగు. దే అ క్రి పిడితమగు.
పొట్టేలు దే. వి చూ, రూ-పొట్టేలు
పొట్టేలు. దే వి —పై— [ము.
పొటేరిచు వ్య వి (పొట్టి+ేచు) చూ, వృక్ష
పొట్ల వై వి 1.=పటోలికా రూ-పొట్ల-గొట్ల. (సం) —జ్యోత్స్నాసిత, కన్య, కర్కశచ్ఛద-కర్కశచ్ఛదము, కాలిక, కుష్ఠారి, కోశాతకి, జాంగలి, జాలి, జ్యోత్స్న, తిలకము, పటోలము, పటోలి, పటోలిక, పరావపు, రాజపటోలిక; తద్విశేషములు —2 కొమ్ముపొట్ల (సం) —కన్యాకుబ్జము, 3 గుజ్జుపొట్ల, పొట్టిపొట్ల. (సం) —కన్యాకుబ్జము; 3 చేఁదిపొట్ల (సం) —అమృతఫలము, కచ్ఛఘ్ని, కటుఫలము, కటువు, కటోలము, కర్కశదలము, కాసనుత్తు, కాలమర్దనము, కులకము, కులము, కుష్ఠఘ్నము, తిక్తము, పటువు, పటోలము, రాఁగుడు, లింగపొట్ల (సం) —లింగబీజ, పిఫ్రిక (చూ, పిఫ్రికి), 2 కాఁకర* చూ, సుషవి. 1
పొట్లపూరెక్క వై వి తొండరూపురెక్క, పుంఖము చూ, రెక్క [చూ, మాసము. 1.
పొట్లపూరెక్కనెల వ్య వి పుష్యమాసము:
పొట్లము వై వి 1=పటల. గుంపు అచ్చ. యయ, కాం 100 చూ, సమూహము, 2= పటల అచ్చ కిష్కి౦, కాం 72 చూ, సేన 1, 3 =పొట్టలి. పువ్వులు లోనగువానిని ఆకులలోనగువానియందుంచి మడచిన మడుపు: పొతము. (సం).—పొట్టలి.
పొట్లు. దే. అ క్రి. పొఁచిపట్టు (అప్ర) (శర).
పొడ. దే. వి. 1. రూపు హరి. ఉ. 9,

ఆ 57: చూ, స్వరూపము; 2. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 3. బగ్గ పాండు 5, ఆ. 14: చూ, కీర్త్యము, వా. 4. చూ, పొడపాము

పొడకి. దే వి. రూ-పొణకి. చూ, వంటసాల.

పొడకట్టు దే. అ. క్రి. 1. కనఁబడు. స్వా. 6, ఆ. 31 చూ, సాక్షాత్కరించు, 2. ఎదురగు: చూ, సాక్షాత్కరించు [వేం. ఆం 2.

పొడకోకఁగట్టుపోరిడ ద్వ. వి. చూ, శివుఁడు.

పొడకోడి వా వి: చూ, పుంజు.

పొడగను. దే. స క్రి. 1. చూచు నిర్వ 7, ఆ 80, ఉ, హరి 1, ఆ 55: చూ, వీక్షించు; ప్రే. 2 పొడగనిపించు పాండు. 2, ఆ 48 [దు మానిసి

పొడగరి వా వి ఉద్దంతురుఁడు చూ, సాఁగు

పొడగాంచు. దే. స. క్రి చూ, పొడగను.

పొడగానుపు దే. వి. రూ-పొడగాన్పు చూ, వీక్షణము.

పొడగాన్పు దే వి.—పై —

పొడగు వా. వి. (రూ-పొడవు-పొడుగు-పొడువు) 1 రూపు చూ, స్వరూపము, విణ 2 నిడుపు చూ, సోగ; 3 చూ, పొడగరి. [భార విరా. 4, ఆ 81

పొడచూచు ద్వ స. క్రి చూ, పొడగను

పొడచూపు ద్వ. అ. క్రి 1. చూ, పొడకట్టు. 1, 2 తలచూపు, తోఁచు, 3 చూ, పొడకట్టు 2 భార. ఆర. 4, ఆ 284

పొడతెంచు దే అ. క్రి. 1 తెలవాఱు. నై 5, ఆ 48 చూ, వేగు. 4; 2 పుట్టు ఉ, హరి 5, ఆ 112: చూ, సంభవించు

పొడదాము. దే వి 1 చూ, మండలము 3, 2. ఒకరకముపచ్చికు

పొడనీడ. దే వి సందులగుండతోఁచి పొడపొడగానేర్పడు నీడ (నీడకు —చాయ, నెడ (నం) —చాయ) చూ, వెలుతురు. 1.

పొడపత్రి. ద్వ. వి. చూ, వృకము

పొడపాము. వా. వి: చూ, సర్పము.

పొడము. దే. అ. క్రి. రూ-పొడ్చు. జనించు. పాండు 1, ఆ 157; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సంభవించు. [వే: చూ, హరిణము. 1.

పొడమేనుమెకము. ద్వ. వి. దుప్పి. సాంబ ోతి

పొడయెండ. దే వి సందులగుండతోఁచి పొడపొడగా నేర్పడు ఎండ పాండు 5, ఆ. 14. చూ, వెలుఁగు. 3. [పాంబ దే. 3.

పొడలగింజెముదాల్పు. ద్వ. వి చూ, శివుఁడు.

పొడలమెకము ద్వ. వి. చూ, పొడమేను మెకము. [చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పొడలావు. వా. వి. చిన్నచిన్నమచ్చలుగలఆవు:

పొడవగు. వా అ. క్రి. చూ, సాఁగు 2.

పొడవడగు దే. అ క్రి 1. చెడు. కళా 8, ఆ. 121 చూ, సమయు 3; 2 చూ, మరణించు ఉ హరి 4, ఆ 196

పొడవడచు దే ప్రే. (పొడవడగఁజేయు) 1. చెఱచు. భార అర. 5, ఆ 18 చూ, హానముచేయు, 2 చంపు. చూ, సంహారించు

పొడపడు ద్వ అ క్రి చూ, పొడకట్టు 1-2. పా. 5, ఆ 67.

పొడవు దే వి చూ, రూ-పొడగు (రూపున కు —ఉ, హరి 2, ఆ 69)

పొడవునూపు. ద్వ. అ. క్రి. 1 చూ, పొడవడు.

పొడసుత్తె దే వి. చిన్నసుత్తె. చూ, వృష్ఠనము. 1.

పొడి. దే. వి (రూ-పొడుము-ప్రొడ్డు) 1. చూర్ణము చూ, సురుము; వా. 2. సారవంతిమగుమాట, 3. పేట్టాటలోని చేతిముక్క. "ఇస్తోపుపొడి"; 4. అరుకుటకుపయుక్తమగు టంకములోనగువాని ముక్క, టంకపుపొడి; విణ 5. ఎండినది. చూ, వానము 6

పొడిగించు వా. స. క్రి ఉత్తంభించు చూ, సాఁగఁదీయు. [గఁదీయుట,

పొడిగించుట. వా వి ఉత్తంభనము చూ, సాఁ

పొడిగొట్టు. దే.స. క్రి చెవియందలిచెట్లుకొట్టు

పొడిచీఁకటి. దే. వి. మసమసకని చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1. [అ 84

పొడిదగ్గు. వా. వి: చూ, కోఁగము. 1 కాశీ. 3,

పొడిపట్టు. వా వి. ఒకానొకపక్షి: చూ, పక్షి

పొడిసేయు. ద్వ.స.క్రి: చూ, నురుముచేయు.

పొడిసేయుట. వా. వి: చూ, నురుము.

పొడుగు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొడగు. 1-2-3; వి. 4: చూ, మీఁదు. 2; విణ 5: చూ, రూ-పొడగు. 2; అ. క్రి. 6. ఉన్నతమగు తనరారు, నిక్కు; 7: చూ, వర్ధిల్లు

పొడుగుమడుఁగు. దే. వి. ఆకాశగంగ చూ, పాగ్రిదివి(నది)

పొడుచు దే. అ. క్రి. 1. పోట్లాడు భార. సభా. 1, ఆ. 197: చూ, వాటులాడు; 2. ఉదయించు· చూ, వేవు; స. క్రి 3. పిడికిలి లోనగువానితో కుమ్ము. పంచ. వేం. 1, ఆ. 768: చూ, స్ఫోటించు; 4 బల్లెము లోనగువానితో గుచ్చు: చూ, మొలవేయు, 5: చూ, వేయు 3 భార ఆర. 1, ఆ 159; 6. (తేలులోనగునవి) కుట్టు, అంటించు, మీటు. అచ్చ, యు, కాం. 223. చూ, కుట్టు. 7; 7.(ఆవ) పెట్టు కళా 3, ఆ. 193; 8. (ఆకు) కుట్టు చూ, కుట్టు. 5; 9. (గుడ్డ) కుట్టు: చూ, పమ్ము 2; 10 (చీమ) కుట్టు: చూ, కుట్టు 10.

పొడుచుకొను. వా స.క్రి 1 చూ, పొడుచు.4; 2 (ఒకరినొకరుయుద్ధములో) పొడుచుకొను

పొడుచుట. వా. వి. కుట్టుట: చూ, వ్యాతి. 1

పొడుపు. దే. వి. 1.—పై.—; 2. ఉదయము చూ, వేగుజాము; 3: చూ, పోటు. 4.

పొడుపుఁగొండ ద్వ. వి. ఉదయాద్రి. రామా 8, ఆ. 202: చూ, పర్వతము.

పొడుము. దే. వి. రూ-పొడ్మ్ర.1. పొడి: చూ, నురుము; 2. నస్యము: చూ, ముక్కుపొడుము. (పొగాకుకాల్చి నేయి సున్నము లోనగునవి వేసినూఱినగుండ.)

పొడువ.దే. వి. (పొడుచువాఁడు) రూ-పొలుప. దుర్జనుఁడు. భో. 3, ఆ. 48. చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పొడువఁడు. దే. విణ.(పొడువ + అఁడు)-పై- పంచ. వేం. 1, ఆ. 604.

పొడువు. దే. వి, విణ. చూ, రూ-పొడుగు. 1-2-3-4-5. (ఉన్నతికి.— భాగ. ఆది. 4, ఆ. 93; ఎత్తునకు — పాండు. 2, ఆ. 322; ఉత్కృష్టమునకు.— ఉ, హరి. 2, ఆ. 171.) [అర. 6, ఆ. 178

పొడ్మ్ర. దే. వి· చూ, రూ-పొడుము. భార,

పొణక. దే. వి· చూ, రూ-పొడక.

పొణకుకట్టె. దే. వి తేలికయైనకట్టె. చూ, వేత్రము. 1

పొణిపి. వా. వి: చూ, హెచ్చరిక

పొణుకుగడ్డి. వా. వి: చూ, తృణము 1. *.

పొతక దే.వి.1 ఆకులులోనగువానికట్ట: పొత్తర- పొత్రి; వా విణ 2.లావు: చూ, స్థూలము. 2.

పొతము వై వి. 1 =పొట్టలీ చూ, పొట్లము. 3, 2. చూ, సమూహము.

పొతుకు. దే. వి. ధాన్యపురాశి చేట్టుగిఁచెడు గిజే· చూ, శేఖ. 3.

పొత్తము. వై వి =పుస్తకమ్. 1. పుస్తకము: చూ, సంపుటము 3, 2. కావ్యము: చూ, సంపుటము 3; 3 గ్రంథము చూ, సంపుటము. 3 [సం దే. 4.

పొత్తముముత్తో. వా వి: చూ, సరస్వతి. అం.

పొత్తర. దే. వి. రూ-పొత్రి. 1· చూ, రూ-పొతక. 1; వా. 2: చూ, అనుద్రవ్యములు.

పొత్తరము వై. వి.=ప్రస్తర. రూ-పొత్రము చూ, రాయి.

పొత్తరమల్లు. దే. వి ఒకపచ్చికబీ*చూ, వారిత (తృణము 1)

పొత్తి సై వి. 1. విశల్య, చెన్నచెలుకు* చూ, పాలిని, 2 =పుత్రికా గొమ్మచీర కళా 5, ఆ 3 చూ, వస్త్రము, 3 వీణ. చూ, పల్లకలము, 4 పోకపుంగుత్తివిూదిపట్ట, కుపాలి, పాళ చూ, పోకపొత్తి; 5 అగట్టిపట్టుముడత పొత్తిక.

పొత్తిక. సై వి 1 =పుత్రిక భాగ విరా. 4, ఆ 471 చూ, పొత్తి 2; 2 చూ, రూ-పొత్తి 5 (సాహ్యముసక పవిత్ర్యయము)

పొత్తికడుపు సై వి (గడుపు చూ, వస్తి. 1

పొత్తిగడ్డ సై వి. చూ, పొత్తి 1*

పొత్తిగుడ్డ వా వి చూ, పొత్తి 2

పొత్తిచీర. సై వి నారచీర చూ, పొత్తి 2

పొత్తిదామర సై వి ముడుంగుదామర* చూ, సహస్రపత్రిము [పసిడికాయ

పొత్తినూలికాయ ద్వ వి. పొత్తినూలిగాండు

పొత్తినాలు ద్వ వి పట్టుపురుగుసేదు పట్టునాలు చూ, సూత్రము 1

పొత్తియు వా వి 1 తెముపంచె చూ, వస్త్రము, 2 చూ, రూ-పొత్తి 2. ఆం, భా ద్వి 157

పొత్తు దే వి 1 చూ, స్నేహము శాం చర్య 3, ఆ. 260, 2 సంగతి చూ, సంయోగము, 3 చూ, పొత్తియు. 1, 4 చూ, పొత్తము 2, సై 5.—పుస్తక చూ, రూ-పొత్తము, దే 6: చూ, పొత్తినాలు, 7 పొత్తుగుడుపు చూ, సఖ్య, వి. 8 ఉంమ్మడి (సం) —అవిశ్రాంతి, 9 చూ, సంగ్రహము 5 హరి. పూ 5, ఆ 151.

పొత్తుకత్తె ద్వ విం స్నేహితురాలు భాగ.10, స్కం. పూ. 772. చూ, స్త్రీ

పొత్తుకాడు. దే వి చూ, స్నేహితుడు

పొత్తుగుడుపు దే. వి చూ, పొత్తు 7

పొత్తుటాలు వా. వి: చూ, వేశ్య.

పొత్తుపడు. వా వి: చూ, సరిపడు. 1.

పొత్తువు సై వి =పుస్తక: చూ, సరస్వతి.

పొత్తుసేయు ద్వ. అ. క్రి చూ, స్నేహించు—జై. 1, ఆ. 111.

పొత్తె వా వి చూ, రూ-పొత్తియు

పొత్తెము దే. వి గరిడీసాలయందు క్రిందపఱచెడి యొల్లమన్ను చూ, భూమి. 1.

పొత్రి వా. వి చూ, రూ-పొత్రం.

పొత్రిము సై వి =' చూ, రూ-పొత్రము

పొద దే. వి. 1. పొదరిల్లు చూ, సదనము 1; 2. ఒకటితోనొకటి పెనగొన్నదాత్రిక్షితిగ లోనగువానిపొద చూ, వీరుధము 1.

పొదక. దే వి పెద్దయెలుంగు, పెద్దగొంగు-చూ, స్వర్ణము 2

పొదటు వా విణ చూ, వామనుడు.

పొదడు. దే విణ —పై— [రిక్షా

పొదరంఙ్లముక్క ద్వ వి పునర్నవ చూ,

పొదరిల్లు దే వి రూ- పొదరుటిల్లు చూ. పొద 1 [3, ఆ 112

పొదరు దే వి. చూ, పొద 2 భాగ. విరా.

పొదరుటిల్లు దే వి చూ, రూ-పొదరిల్లు

పొదలాడు దే అ క్రి రూ-పొదలియాడు

పొదలు హరి, ఉ 7, ఆ 204 చూ, పర్ణిల్లు

పొదలిక దే వి 1 పెంపు చూ, వర్ధనము 1, వా 2 చకరినాకము చూ, బలువుగున్న

పొదలికత్తెర అం చూ, పరుపల్లి

పొదలికడండు అం చూ, ఒండలు.

పొదలియాడు దే అ క్రి చూ, రూ-పొదలాడు.

పొదలు. దే. అ. క్రి: చూ, పొదలాడు భాగ. ఆర. 4, ఆ. 228, పాండు 2, ఆ 55.

పొదలుకొను దే అ. క్రి 1.—పై—,2 బలియు సర్గ 8, ఆ 86 చూ, స్థూలించు

పొదపెట్టు దే. స. క్రి 1 చూ, సూచించు. 1 జై.5,ఆ.54;2.ఆరోపించు చూ, మోపు 7

పొది. దే. వి. 1. గుంపు. నిర్వ. 8, ఆ 58 చూ, సమూహము; 2 అమ్ములపొది హై. 5, ఆ. 111 చూ, బాణము 1, 3 చూ, పొదుఁగు భో. 6, ఆ. 35; 4. (మంగలి) పొది చూ, హడపము. 2; 5 బరువు చూ, భారము. 1

పొదికట్టు దే. వి వాకిటిముందటిపంచేపాక; ఇదుపు. పర 4, ఆ, 186 చూ. సదనము 1.

పొదిగిలి దే. వి. ప్రక్కకును సందిటికిని నడిమి భాగము.హరిశ్చ. 5, ఆ 181 చూ, మూల 1

పొదిగొను. దే అ క్రి 1 చూ, పొరిగుపడు, స క్రి 2 చూ, వేష్టించు ఉ, హరి 4 ఆ 137.

పొదిటి. దే విణ చూ, వామనుఁడు

పొదీనా వా వి చూ, రూ-పుదీనా*.

పొదుఁగు. దే వి. రూ-పొదువు భో 6, ఆ 20 చూ, స్తన్యము

పొదుఁగుచేయు వా అ క్రి (ఆవులోనగునవి యీనఁబోవు సమయమున) పెద్దపొదుఁగు గలదియగు

పొదుఁగుపట్టుట వా వి చూ, శిశ్న

పొదుక దే వి చూ,పొది. 5 (స్వార్థమునకుక)

పొదుగు. దే వి 1 చూ, పొత్తి 2, స క్రి రూ-పొదువు. 2. క్రియమ్మ రూ-పొదువు పు 2, ఆ 73. 3 (కన్నుగులచు) దక్కు; 4 కప్పు చూ,మూయు 1,5 పక్షులు గ్రుడ్లను రెక్కలలోనిడ్చు, 6 ఖుచించు చూ, వాడు

పొదుగుడు దే వి కప్పుడు. పరి. 1, ఆ 145. చూ, వ్యవధానము 3

పొదుగునీళ్లు. వా వి బ చూ, జాలక్రీడ.

పొదుపు దే వి 1. వృద్ధి. భో 6,ఆ 316 చూ, హెచ్చు. 2;వా. 2. వ్యయము చేయకుండుట

పొదురు దే అ. క్రి చూ, వికసించు (క్రి పొదిరించుటకు.— య. 4, ఆ. 20)

పొదువు దే. వి 1 చూ, రూ-పొదుఁగు; 2 చూ, పొదుగుడు భాగ. విరా 4, ఆ. 117; అ క్రి. 3 చూ, వ్యాపించు. పాండు 1, ఆ. 188; స క్రి రూ-పొదుగు 4 చూ, పొదుగు. 2, 5 చూ,పొదుగు 3, 6 చూ, పొదుగు 4. పా. 1 ఆ 52; 7 చూ, పొదుగు 5; 8 చూ, పొదుగు 6.

పొద్దు నై వి రూ-పొద్దు =బ్రిధ్న 1 చూ, సూర్యుఁడు; 2 చూ, సమయము 1,3 చూ, దినము; 4 చూ, పుంట; 5 చూ, వేకువ; బ. 6 ప్రసవదినములు రూ-పొద్దు, పొద్దు నెల-పొద్దులనెల

పొన. నై. వి 1 =పున్నాగ చూ,రూ-పొన్న. 1 *, దే విణ 2 చూ, రూ-పొన్న. 3 ఉ, రా 6,ఆ 61 (పొనభానవు — స్వా 4,ఆ 16)

పొనఁటినది వా వి రూ-పొరఁటినది. చూ, తావితోఁ బెనఁచినది ఆం,భా ద్వి 252

పొనరారు. దే అ క్రి. ఒప్పు అచ్చ. యు, కాం 499 చూ, సమ్మతించు

పొనరు దే వి 1 చూ, హృద్యము వేం. ఆం. 56, 2 రూ-ఒనరు చూ, సౌందర్యము, 3 చూ, స్నేహము, అ క్రి 4 అగు చూ, గణించు, 5 పొసఁగు శకాం 4, ఆ 191 చూ, పొసరు, 6 ఒప్పు చూ, సమ్మతించు.

పొనరుచు దే క్రి రూ-పొనర్చు (పొవరఁ జేయు) కావించు,కాఁజేయు,2 పొసఁగించు.

పొనరుపడు ద్వ అ క్రి చూ, సరిపడు 1

పొనర్చు. దే క్రి చూ, రూ-పొనరుచు. (కావించుటకు — మార్కం 3, ఆ 339)

పొనలు దే అ క్రి.దగదగమంను చూ,వెలుఁగు.5.

పొనిక దే వి. ముంజగడ్డి* చూ, తృణము 1.

పొనుఁగు దే వి 1.—హై—,విణ 2. నిస్తేజము. భాగ అర 6, ఆ 239, 3 చూ, వామనుఁడు; 4 చూ, హ్రస్వము.

పొనుఁగుచేఁప. దే. వి. చూ, మత్స్యము. 1.

పొనుఁగుపడు. దే. అ క్రి. 1. రూ-పొనుపడు-పొన్పడు నిస్తేజమగు. నిర్వ. 6, అ. 110; 2. వశించు. భాగ. అర. 5, అ. 152; వాసి. పూ. 7, అ. 69: చూ, సమయు. 3; 3. చూ, వ్యర్థమగు; 4. తగ్గు: చూ, సన్నగిల్లు. 9; అ. (పేరి. పొనుఁగుపఱుచుఅనుటకు.—భో 2, అ. 261.)

పొనుపడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—(వ్యర్థమగుటకు —హరి. ఉ. 10, అ. 167, తగ్గుటకు.-హరి. ఉ. 1, అ. 168)

పొనుపు దే విణ: చూ, శౌర్యము 1.

పొన్న. వై. వి. 1 =పున్నాగః. రూ-పొన * చూ, సురపొన్న (దీని విత్తులనూనెనుయూరపుదేశములో "డొంబాఆయిల్" అందురు. వాతనొప్పులను హరించును. విరేచనకారి.); 2 రూ-పొన. దృగ్గోచరమైనది. రా, వి. 3, అ. 88 [2, అ. 24.

పొన్నంగి దే వి. ఒకపిట్ట చూ, పక్షి. య.

పొన్నగంటి. దే. వి మత్స్యాక్షి *: చూ, శీతసారము*. [99 చూ, పాత్రము. 6

పొన్నట్టు. దే. వి. చేట్టువము. బహు. 4, అ

పొన్నరి. దే విణ. రూ-పొన్నారి. మనోజ్ఞము చూ, హృద్యము [చూ, శార్దూలము. 1.

పొన్నాడ దే. వి. ఒకరకము చిఱుతపులి

పొన్నారి. దే. విణ. 1. చూ, స్వర్ణకారుఁడు, 2. చూ, రూ-పొన్నరి. కాశీ. 1, అ. 7.

పొన్నికొమ్మ. వా వి. మనోజ్ఞరాలు. ఆం, పదా నర 54 చూ, స్త్రీ.

పొన్ను. దే వి. 1 కోఁకలిపొన్ను, బొందియ: చూ, శంబరము. 4, 2 బంగారు: చూ, లోహము. 1.

పొన్పడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పొనుపడు.

పొప్పర. వా వి: చూ, బెరడు.

పొమ్ము. వా. క్రి. 1. పో, నిశ్చయమునుదెలుపును: చూ, సత్యము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, వెళ్లు. 8.

పొయి. దే. వి. (రూ-పొయ్యి-పొ్రయి-పొ్రయ్యి.): చూ, రూ-పొ్రయ్యి.

పొయ్యి. దే. వి.—పై.—

పొర. దే. వి. 1. కపటము. అచ్చ. బాల, కాం. 106: చూ, వ్యాజము 1; 2. పొరపాటు. పంచ. నా. 3, అ. 328: చూ, స్ఖాలిత్యము; 3. కుబుసము: చూ, సీదరము. 3; 4. నేత్రరోగవిశేషము. పర, కీసర చూ, హర్షణము; 5. అరఁటిలోనగువానియావరణవిశేషము. సా. 3, అ. 183 పర, 6 బొ త్తి, మడత: చూ, మడుపు. 1.

పొరంబోకు. వా. వి. రూ-పోరంబోకు. సర్కారు భూమి చూ, భూమి. 1.

పొరఁటినది. వా. వి చూ, రూ-పొనఁటినది.

పొరఁటు. దే. స. క్రి. కూరాకునీళ్ళుగుఁరపొర్లించివండు: చూ, సంస్కరించు. 2.

పొరక. దే. వి. 1. చూ, సమ్మార్జని; 2. పర్ణరీణము: ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, కాఁడ, కామ (సం).—కాండము, దండము, నాడి, పత్రినాడి, పర్ణరీణము; తద్వి —(తె).-ఈనకు.-ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, చీఁపురుపుల్ల. (చూ, శాకము. 1.); 3 చూ, పా త్రి. 3.

పొరకచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము 1.

పొరకటి. దే. వి. వాకిటిచేయువగోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ [తప్పుసుడి. చూ, సుడి. 1.

పొరకసుడి. దే. వి ఎద్దులోనగువానిమీఁది

పొరచి. దే. వి. చేబదులు. చూ, బాకి 2.

పొరట. వై వి.=పృష్టమ్, పుటు: చూ, పుటం

పొరతెరవు. వా వి: చూ, తప్పుతోవ.

పొరపడు ద్వ. అ. క్రి: చూ, పరిమాదించు.

పొరపాటు ద్వ. వి. చూ, పొర. 2.

పారవు. దే. వి. 1. భేదము జై. 5, ఆ. 192: చూ, వేఱుపాటు; విశే. 2. వేశ్రైనది. ఉ, హరి. 5, ఆ. 100 చూ, విలక్షణము 2.

పారప్రాశ్చ్యము. వా. వి. కపటకల్మషము.

పారపోవు. దే. అ క్రి పారదారిసెక్కు.

పారయు. దే. స. క్రి. 1 రూ-పాఱయు. పొం దు: చూ, సక్తమగు; 2. ఫలముజెందు; అ. క్రి. 3: చూ, సిద్ధించు; 4: చూ, పొంచు 2

పారలఁబడు ద్వ. అ. క్రి చూ, లుఠనమగు.

పారలాట దే. వి చూ, లుఠనము.

పారలాడు. దే. అ. క్రి (రూ-పారలియాడు- పార్లాడు) చూ, పొరలఁబడు.

పారలిక. దే వి. రూ-పార్లిక. 1 చూ, పార లాట, 2. చూ, సంయోగము

పారలిపాటు. వా అ క్రి దయివాటు-దైవాటు

పారలియాడు. దే.అ.క్రి. చూ,రూ-పారలాడు

పారలు. దే. వి 1 చూ, పొరలిక. ఉ, హరి 3, ఆ. 128, అ. క్రి. రూ-పార్లు 2 చూ, పొ రలఁబడు. ఉ, హరి 6, ఆ. 134, 3 ప్రవ ర్తిల్లు చూ, వర్తించు, 4 పశుమిథునము కూడు చూ, సంభోగించు

పారలుచు. దే. ప్రే పొరలఁజేయు ఉ, హరి. 5, ఆ 287 రూ-పొరలించు-పొరల్చు

పారలుపండము దే వి పొరలుచుపెట్టెడు పిం డము: చూ, పాణిగలు

పారలుపట్టు దే. అ క్రి చూ, పొరలఁబడు.

పారల్చు. దే. ప్రే. చూ, రూ-పొరలుచు

పారాటు వా వి. చెట్టుపట్ట నంటియుండెడు లోపలిభాగము. పొరాటుచెక్క.

పారాటుచెక్క. వా. వి. —పై—

పారి. ప్రా. వి. 1 చూ,రూ-పాలి 1; ద్రి క్రి విశే. 2.=పురు. అత్యంతము: చూ,మతిమతి, 3. పునరర్థకము. చూ, వెండియు (పారిఫా టికి.—భో 7, ఆ 141); 4. క్రమముగా. భార. అర. 1, ఆ. 118; 5. దృఢముగా: బిగ్గర, బెట్టు.

పారిగొను. ద్వ. స. క్రి 1 చంపు: చూ,సంహ రించు; 2. నాశముచేయు చూ, సరిపెట్టు.

పారిగొనుట ద్వ. వి. చంపుట: చూ,హింస. 1.

పారిచూపు దే వి. 1. ఉగ్రదృష్టి చూ, వీక్ష ణము; 2. భేదదృష్టి చూ, వీక్షణము

పారిమారుచు. దే. ప్రే. (రూ-పారిమాఱుచు- పారిమార్చు-పారిమాలుచు-పారిమాల్చు) చం పు. రాజ. 1, ఆ. 49: చూ, సంహరించు

పారిమార్చు దే. ప్రే —పై—

పారిమాఱుచు దే ప్రే.—పై—

పారిమాలు. దే అ. క్రి చూ, మరణించు.

పారిమాలుచు దే ప్రే. చూ,రూ-పారిమారుచు.

పారిమాల్చు. దే ప్రే. —పై—

పారివుచ్చు దే ప్రే. 1.—పై— నిర్వ 5,ఆ. 37, 2 చూ, రూ-పాటివుచ్చు

పారివోవు. దే. అ. క్రి: చూ, పారిమాలు.

పారుగు. దే. వి.(రూ-పార్గు-పారవు)1 ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2, 2 ఇరుగునకుప్రక్క; 3 చూ, సమీపము. 1. కాశీ 7, ఆ. 226.

పారువు. దే. వి —పై—.ఉ, హరి 6, ఆ.28.

పార్గు దే వి.—పై—

పార్లాడు. దే అ. క్రి చూ, రూ-పారలాడు.

పార్లిక. దే వి. చూ, రూ-పారలిక.

పార్లు దే అ. క్రి చూ, రూ-పారలు.

పార్లుకట్ట దే వి. వెల్లువపారలిరాక అడ్డముగా వేసెడు కట్ట చూ,సేతువు. 1. [సురపాన్న.

పార్లుగాడి. దే వి. క్రొవ్విష్టుపుచ్చిక గ. చూ,

పార్లుట వా. వి: చూ, తొక్కు. 1

పాఱడు దే. వి: చూ, హ్రస్వము.

పాఱడువోవు. దే. అ. క్రి చూ, గూనుగిల్లు.

పాఱయు. దే. స. క్రి చూ, రూ-పారయు. 1.

పాటివుచ్చు. దే. ప్రే రూ-పారివుచ్చు, కలఁ

చియాడు, కలఁచు, కలగుండుపెట్టు, చోఁపు, ఆలోడించు, తటమటించు, తెర్రికొ్రాను

పొజివోవు. దే అ క్రి కలఁగు నిర్వ 8, ఆ 79. చూ, సంక్షోభించు.

పొల. సం వి =పలమ్ (రూ-పొలను-పొలి-పొలుసు) 1 చూ, మాంసము పాండు. 5, ఆ 235, 2 మాంసపుదుర్గంధము చూ, వాసన 1, 3. చేఁపమీఁదిపొట్టు చూ, శల్కము 3, దే. విశే 4. అల-అల్ల-ఒల్ల. పర్రిద్ధిరితెలుపను చూ, సంభావన 3 [(తృణము 1)

పొలఁకి దే వి తృణశేర్రిణిక చూ, హరిత

పొలఁతి దే వి (రూ-పొలఁతి-పొల్తి, పొలఁతుక-పొలుక, పొలుఁత పొలుఁటుక, పొల్తి-పొల్తుక-పోలి) అఁడుది. చూ, స్త్రీ.

పొలఁతుక దే వి —పై—

పొలపు దే వి కట్టెంగిపలము (అడవి)

పొలకువ దే వి. సోడ చూ, సూచన 1

పొలదిండి ద్వి వి రూ-పొలసుదిండి క్రిమ్యా దుఁడు ఉ, రా 4, ఆ 306 చూ, రాక్షసుఁడు 1

పొలనము దే వి 1 చూ, వ్యాపనము పా 5, ఆ 103, 2 చూ, వ్యాసన 1, 3. పర్రి కాము పాండు. 4, ఆ 42 చూ, చెలుగుకు 1, విశే. 4 వ్యాపించినది భాగ వరా 2, ఆ 83 చూ, వ్యాప్తము. 1

పొలపరి దే వి (పొలము+అరి) 1 సేద తేర సినవాఁడు చూ, నాటనారి, 2 దారిదొంగ చూ, పారకుఁడు 1

పొలపొల దే వి పాస్కటియుండిగు సముకిరణము చూ, హాహాహా

పొలమరి. దే. వి (పొలము+అరి) పొలము కాఁపు చూ, సేద్యకాఁడు

పొలమారు. దే. అ క్రి చూ, పరిమారించు, నా. 2 గొంతులోని పదార్థము ముక్కున కెక్కు ఉక్కిరిబిక్కిరియగు.

పొలము. దే. వి. 1. పైరుపెట్టునేల: చూ, భూమి 1; 2 వరిపైరు పెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 3 పసులుమేయు కంచె: చూ, వివీతము; 4 అడవి చూ, విపినము; 5 చోటు.పాండు. 2, ఆ 6 చూ, స్థానము. 1, 6. ఊరు హరి. పూ 5, ఆ 220 చూ, దేశము, 7 చూ, పొలకువ; 8 రూ-పొలుపు-పొల్పు. రీతి చూ, విధము. 1

పొలముపాటు. ద్వి వి కృషి చూ, సేద్యము.

పొలయలుక దే వి (పొల్ల+అలుక) రూ-పొలయల్క చూ, సెయ్యంపుటలుక

పొలయల్క దే వి —పై.—

పొలయిక దే వి 1 మెలఁకువ చూ, సంచారము, 2 చూ, వ్యాపనము.

పొలయు దే అ క్రి 1 చూ, సంచరించు. భాగ అర 6, ఆ 324, 2 చూ, వ్యాపించు రామా 5, ఆ 181, 3 చూ, సమీపించు, 4 చూ, సోఁకు 4 విక్రి 3, ఆ. 59.

పొలస. సం. వి =పల చూ, మత్స్యము. 1

పొలసాడు. దే. అ క్రి రూ-పొలసియాఁడు: చూ, పొలయు 1 విక్రి 1, ఆ 95

పొలసియాడు దే అ క్రి —పై— భో 6, ఆ 25 [రూ-పొల. 1-2-3.

పొలసు సం వి =పల రూ-పొలుసు చూ,

పొలసుదిండి ద్వి వి 1 చూ, రూ-పొలదిండి. ఉ, రా 5, ఆ 198, 2 చూ, పోఁతుల తేఁకు; 3 చూ, మాంసాహారి

పొలి సం వి. 1. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2 =బలి. రూ-పోలి "పొలిమేర" చూ, లాడి 2, 3 చూ, లాభము "పొలిఁగలుగు"; 4 చూ, చెరి. "పొలివోవు"; 5 అధికము, పోలి చూ, రోగము. 1.

పొలికట్ట వా. వి. కల్లముఊడ్చెడు కొండమిరపమొక్కల చీఁపురు. చూ, సమ్మార్జని.

పొలిఁతి. వా. వి: చూ, రూ-పొలఁతి. ఆం, భా ద్వి. 104 [అ. 237· చూ, భూమి. 1.

పొలికలను. ద్వి వి. యుద్ధభూమి. ఉ, హరి. 5,

పొలికలుగు. వా. అ. క్రి. లాభముకలుగు (ధాన్యాదుల కొలతప్రారంభపుమాట.)

పొలికేక. వా. వి. 1. పొలిమేరలో వేయుకేక· చూ, స్వరము. 2; 2. నిరుపయోగమగుకేక· చూ,స్వరము.2; 3. పెద్దకేక·చూ,స్వరము.2.

పొలిమెర. వై. వి. (రూ-పొలిమేర-పొలమేర) గ్రామద్వయమధ్యసీమ· చూ, హద్దు

పొలిమేర. వై వి —పై—

పొలిమోపు వా. వి. వరికుప్పయొక్క మొదటి మోపు. [శము. చూ, సంస్థ 3

పొలియిక. దే వి. 1 చూ, మరణము; 2 నా

పొలియు దే అ క్రి. 1 నశించే చూ, సమయు 3, 2 చూ, మరణించే. య 3, ఆ 106

పొలివుచ్చే. దే. ప్రే చూ, సంహరించే

పొలివెంటి. వా వి. కుప్పనూర్పునందు పశువులు వేయు పేఁడ చూ, శుష్కగోమయము (పిడక).

పొలివెట్టు దే. వి. గుడికేర్పఱచినస్థితి

పొలివేయు వా. స క్రి బలివేయు.

పొలివోవు. దే అ. క్రి. 1. చూ, పొలియు 1, 2 చూ, పొలియు 2, 3 చూ, వ్యర్థమగు. ప్రా 6, ఆ 36, 4 చూ, భంగపడు య 3,ఆ.106, 5 ఉడుగు చూ,నుక్క 4

పొలు వై వి చూ,పొల 1.ఆం పదా.సర. 70

పొలుచే దే. అ. క్రి. రూ-పొల్చు 1. ఒప్పు· చూ, సమ్మతించే, 2 ఎదురగు. హరిశ్చ. 5, ఆ 172 చూ, ప్రత్యక్షమగు, 3. కనఁబడు. పా. 2, ఆ. 78 చూ, ప్రత్యక్షమగు, 4· చూ, స్థిరపడు. [ఆం. భా. ద్వి.104

పొలుఁతుక. వా. వి: చూ, రూ-పొలఁతుక

పొలునోరు. దే. వి.వంకరనోరు: చూ,వదనము.1.

పొలుపారు. దే. అ. క్రి. రూ- పొల్పారు. ఒప్పారు· చూ, సమ్మతించే.

పొలుపు. దే. వి. రూ-పొల్పు. 1. టెక్కు· చూ, విలాసము. 2; 2 చూ, విధము. 1; 8 చూ, హృద్యము; 4 చూ, సౌందర్యము; 5 చూ, స్థైర్యము; విణ 6 చూ, స్థిరము. భార. ఆది 7, ఆ. 3

పొలువ దే. విణ· చూ, రూ-పొడువ.

పొలువడు. ద్వ. అ. క్రి. (రూ-పొల్లవడు-పొల్లువడు) 1. తుఁయించే చూ, సుక్కు. 9; 2· చూ, వ్యర్థమగు.

పొలుసు వై వి చూ, రూ-పొలసు.

పొల్చు. దే అ క్రి· చూ, రూ-పొలుచే.

పొల్తి దే వి చూ, రూ-పొలఁతి.

పొల్తుక దే వి.—పై—పాండు 2, ఆ 117.

పొల్పారు దే అ. క్రి చూ, రూ-పొలుపారు.

పొల్పు దే వి, విణ: చూ, రూ-పొలుపు.

పొల్ల వై వి 1 చపులాకం బొత్తిగా గింజపట్టనిధాన్యము చూ, ధాన్యము; 2. కల్ల· చూ, వితథము. విణ 3: చూ, వ్యర్థము; 4 తోప్రుడైనది చూ, విద్ధము 2

పొల్లకట్టు వా వి చూ, పొల్ల. 1.

పొల్లతనము. వా వి. రూ-పొల్లుతనము. 1 అపజయము చూ, వీఁక 7, 2 పౌరుషములేమి.

పొల్లపడు. వై. అ క్రి· చూ, రూ-పొలువడు. (వ్యర్థమగు —భార. ఆర 4, ఆ 360).

పొల్లవుచ్చే. ద్వ ప్రే. పొల్లవోవఁజేయు.

పొల్లవోవు. ద్వ అ. క్రి చూ, పొలువడు. ఉ, హరి 4, ఆ 7.

పొల్లు వై వి, విణ చూ,రూ-పొల్ల 1-2-3-4.

పొల్లుఁదనము. వై వి: చూ, రూ-పొల్లతనము. భార ఆర. 6, ఆ. 62. [తృణము. 1.

పొల్లుగడ్డి. వా. వి కడంగరము* చూ,

పొల్లులు. అం: చూ, వ్యంజనములు.

పొల్లువడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పొల్లవడు.

పొవ. దే. వి. చూ, రూ-పొగ.

పొవడ వై. వి: చూ, రూ-పొగడ *

పొవడు. దే వి, స. క్రి· చూ, రూ-పొగడు.

పొవయు దే అ. క్రి చూ, రూ-పొగయు.

పొవరు. దే. వి. చూ, రూ-పొగరు.

పొవులు దే అ క్రి· చూ, రూ-పొగులు

పొసఁగించే వా స. క్రి చూ, పొసరుచే. 2

పొసఁగు దే అ. క్రి 1. ఒప్పు చూ, సమ్మతించే, 2 చేకూఁడు భార ఉద్యో 1, ఆ. 313 చూ, సరిపడు 2; 3 అనుకూలించే భార. ఉద్యో. 4, ఆ 167, పాండు 2, ఆ 55 చూ, సరిపడు 1, 4 చూ, లభించే శశాం 2, ఆ 20; 5 చూ, సిద్ధించే.

పొసగ. వా. వి· చూ, లంద

పొసగుడు దే. వి. 1· చూ, స్నేహము, 2 ప్రాప్తి· చూ, లాభము 1

పొసపొస దే క్రి. విశ. త్వరితముగా. (అవ) చూ, వేగము. 3 [అకు

పొసరాకు. దే వి దగ్గుకై మూచూచేటకానొక

పొస్తకము వై. వి =పుస్తక రూ-పొస్తకము చూ, సంపుటము 3 (పొత్తకముఅనియు.)

పొస్తకము. వై వి =—పై.—

పొశివు. వా. వి రూ-పిశివు. ఆం, భా పరి 126 చూ, పిశాచంపెను

పొట్ల వై. వి =పటోలికా. ఆం, భా ద్వి. 60 చూ, రూ-పొట్లు.

పో

పో దే అ క్రి రూ-పొమ్ము చూ, రూ-పొ 2-3 (2వఅర్థమునకు —కా 5, ఆ 116, 3వ అర్థమునకు —కళా 2, ఆ 73)

పోఁక. వై. వి.=పూగమ్ *: రూ-పోఁకి, పోఁకమ్రాను, ఒప్పులు. (సం).—అకోటము, అన్వాటికము, కజకము, కరమట్టము, కషాయము, కాండకారము, క్రముకము, క్రముకికము, క్రముకము, ఖప్పరము, ఖపురము, గువాకము-గూవాకము-గువాకువు, ఘ, ఘోంట, ఘోంటాఫల, చామరపుష్పము, చిక్క, చిక్కణము, ఛటాఫలము, ఝూణి, తాంబూలము, పిచ్ఛ, పూగము, సర్పిసి, తద్విశేషములు.— ౧ కారుపోఁక (సం)— గౌలేయకము, శైలపూగము; ౨ గొంటు, గొంటుపోఁక. (సం) —ఖరము; 3. తోఁటపోఁక (సం). —భూపూగము; 4· నేలపోఁక. (సం) — కుందరిఫలము, బోధాంబకము, ౫ పండుపోఁకకు —పానారము (సం) —పోథము; ౬: అఖోటము, కీరేష్టము; (చూ, సర్పిసి. 1), పూగభాగములు.—౭. పోఁకపండు, చికాకు (సం)—ఉద్వేగము, క్రముకఫలము. క్రముకము, శుకప్రియ, గువాకఫలము, చిక్కటి, పక్కటి, పూగఫలము; ౮ పోఁకగెల.(సం)-గోలకము-గోళకము; ౯: అరంగపుపక్క, అరంగను, చెక్క, నెలవత్తి, పోఁకనెక్క, పోఁకపక్క, బాగ-బాగము-(బ) బాగాలు, వీరె-వీరెగు, వక్క. (సం).-పూగఖండము. ఇందు "అల్కలాయిడ్ ఎకికులైన్" అను చేమురు నూటికి ఒకవంతును, నూటికి 14 వంతులు "టానిక్కు" నుమఱియు "గాలిక్కు ఆసిడ్డు"ను ఉండుటచే తాంబూలము ఎఱ్ఱఁబడును), ౧౦: చేయుపక్క, చికినము, చికిని. (సం) -చిక్కణము, చిక్కము; ౧౧: పోఁకపట్ట (సం) -ఖపురము, ఖేలకము, ఖోలకము, ౧౨. పోఁకపొత్తి, పొత్తి, పొ. (సం).-సుపాళి, పూగపుష్పిక (నారికడపు పొత్తికి -పరిదోర్ణి అందురు);

-౧3.పోఁకగంజి,కవిరి,కాఁచు.(సం) - ఖదిరో ద్భూతము,ఖాదిగము; ౧౪. పోఁకగంజియుండ, కవిరియుండ, కయిరవడి-కైరవడి, కాఁచువడియము, గరివడి, గరివడియము(సం).- ఖాదిరము, రంగదము (చూ, స్రింసి. 1.)

-పోఁకగంజి. వై. వి. కవిరి: చూ, పోఁక.

-పోఁకగంజియుండ. వా వి. కవిరియుండ: చూ, పోఁక.

పోఁకగెల వా వి.గోలకము: చూ,పోఁక [పోఁక.

-పోఁకచెక్క. వా. వి. పూగఖండము. చూ, పోఁకపండు. వై. వి. పూగఫలము: చూ,పోఁక.

-పోఁకకట్టు. వై. వి. ఖపురము: చూ, పోఁక

-పోఁకపేరు. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

-పోఁకపాడి వా. వి: చూ, తమ్మ

-పోఁకపొత్తి ద్వ.వి. పూగపుష్పిక:చూ, పోఁక.

-పోఁకబంతిపువ్వు వై.వి. ఒకరకముబంతిపువ్వు.

-పోఁకమామిడి. వా. వి: చూ, మామిడి *.

-పోఁకముడి. ద్వ. వి.నీవి. ఉ. రా. 6, ఆ. 61: చూ, వలపుకీలు.

-పోఁకమ్రాను. వా వి: చూ, పోఁక *.

-పోఁకవక్క. వా.వి. పూగఖండము: చూ,పోఁక.

-పోఁకు. దే. వి. మంచుకరిచినగడ్డి. రూ-పోఁపు. పారి. పూ. 6, ఆ. 10: చూ, హరిత (తృణము 1.)

-పోఁకొత్తు ద్వ. వి: చూ, పూగదళని

-పోఁగు. దే. వి. రూ-ప్రోఁగు. (ప్రోఁగుఁద్రాడు) 1. తంతువు: చూ, సూత్రము. 1, 2. వేఁటాడెడు చోట మెట్టిరానేర్పడెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

-పోఁగుఁద్రాడు. దే వి.—వై.—(2వ అర్థమునకు.—యు 1, ఆ 111)

-పోఁగుపోఁత. దే. వి. పోఁగుపోయుట.

-పోఁగుపోయు. దే. స. క్రి సంతనకై తిన్నగా పోఁగుపాతించిచేట్టు

పోఁగువాయు. దే. స. క్రి. 1: అనుపోయు_అనుపోయు; 2: చూ, శేష్టించు.

పోఁగొట్టు. దే స.క్రి:చూ,భంగించు. [పోఁచీ.

పోఁచి. దే వి. మనికట్టుమీఁదిచోటు. రూ-పోఁచీ. దే. వి.—వై.—

పోఁచీలు దే. వి. బ. అఁడువారి ముంజేతినగ: చూ, భూషణము 2

పోఁచే వా. వి. రూ-ప్రోఁచే. 1 దారము: చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. జేన్నిదము. "కుఱ్ఱవానికి పోఁచేపడినచో నాకు జెంగ ఉండదు.": చూ, సూత్రము 1. [ధుఁడు 2.

పోఁచేవాఁడు. వా వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యా

పోఁజో.దే.స.క్రి రూ-ప్రోఁజో చూ, పొంజో

పోఁడి. దే. వి. (రూ_పోఁడిమి-పోణి-పోణిమి). 1. ఒప్పు: చూ, వ్యాద్యము; విణ. 2. చూ, సౌందర్యము.భార.ఆది 3,ఆ. 111.

పోఁడిమి. దే. వి. 1. రూ-పోణి-పోణిమి. ఒప్పు: చూ, రూ-పోఁడి. 1; 2: చూ, సంపద భార. ఉద్యో. 8, ఆ. 197: 3: చూ, సౌఖ్యము. కళా. 7, ఆ. 223; 4: చూ, విధము. 1. కళా. 3, ఆ. 159; కాశీ. 3, ఆ 93; వా. 5: చూ, పొదుపు. 2; విణ. 5: చూ, పోఁడి 2

పోఁత. దే వి పోయుట నిర్వ. 5, ఆ. 112, (కరఁగిన లోహాదులపోఁత, ధాన్యాదులపోఁత, వృక్షాదులకునీళ్లపోఁత మొ).

పోఁతఅచ్చు. వా. వి. కరుగు, కరువు.

పోఁదగినవాఁడు వా. వి: చూ, బాటసారి.

పోఁపు. దే. వి: చూ, పోఁకు.

పోక. దే వి. 1: చూ, రూ-పోకడ. 1; 2.చూ, రూ-పోకడ. 2; 3: చూ,రూ-పోకడ 3; అం. 4 సంధ్యాది: చూ, గుణములు.

పోకడ. దే. వి. 1. గమనము చూ, ప్రియా

ణము; 2. నడత: చూ, వర్తనము. 1. కళా. 6, ఆ. 242; 2. కపట ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 3. నాశము: చూ, సంస్థ. 3.

పోకడపెట్టు. దే. స క్రి. 1· చూ, పోఁగొట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 48; 2· చూ, విక్రయించే

పోకమాను దే వి· చూ, రొంపిమాను

పోకలాఁడి. దే. విణ. కపటప్రవర్తనముగలది. చూ, స్త్రీ

పోకలాఁడు. దే. విణ. (పోకలు + ఆఁడు) కపటప్రవర్తనముకలవాఁడు. కాశీ. 6, ఆ. 72 చూ, వ్యాఘుఁడు 2

పోకాడు. దే. అ. క్రి వశించే. పా 2, ఆ 58· చూ, సమయు 3 [పోఁగొట్టు

పోకారుచే. దే క్రి. రూ-పోకార్చు. చూ,

పోకార్చు. సే. క్రి.—పై.—

పోకాలు. దే అ క్రి చూ, పోకాడు

పోకిరి దే. విణ. 1 దుర్మార్గప్రవర్తనముకలవాఁడు చూ, వ్యాఘుఁడు 2, వా 2. వ్యభిచారి

పోకిళ్లు. దే వి. బ దుర్మార్గ ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1 [2 చూ, సేగి

పోకు. దే. వి. 1. నడవడిక· చూ, వృత్తి 1,

పోగండఁడు సం విణ· చూ, లేవజాలనివాఁడు.

పోగర దే. వి కమసాలెవాని పనిముట్టు.

పోగు వై. వి =పూగ. రూ-ప్రోగు చూ, రాశి. 1

పోగుపడు వా. అ. క్రి· చూ, సండడించే

పోచికోలు. వా. వి. చూ, రూ-ప్రోచికోలు.

పోచికోలుతిండి. జా పనియేమియుఁజేయక తినుట. "పండిగిన్నెలో పెన్నవించుకొని, పైఁడిగిన్నెలో పాలుపోసికొని పోచికోలు తిండ్లుతినుచే" (ధర్మజ రాజసూయము).

పోచిళ్ళు. వై. వి. బ. రూ-ప్రోచిళ్ళు. శకునము చూచేటకై యిరుగుపొరుగిండ్లమీఁద అక్షతలు నీళ్లుచేల్లుట.

పోట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మూచేకమ్మ:- చూ, స్త్రీ; 2. దాసి: చూ, సేవకురాలు.- (పరిచారిక); దే. విణ. (1) పెద్ద: చూ, విపులము. [స్తంబకరి (ధాన్యము).-

పోటకందులు. దే. వి. బ. తెల్లకందులు: చూ,

పోటకత్తి. ద్వ. వి. అడవినఱకెడుకత్తి· చూ, రిష్టి. 2. [చూ, స్ఫోటకము.

పోటకము. వై. వి.=స్ఫోటక. గూ-పొడకము:

పోటగళము సం. వి. ఆ. పుం. 1. కిక్కసకసవు*. చూ, తృణము 1; 2 జెల్లు. *: చూ, తృణము. 1; 3: చూ, మత్స్యము. 1

పోటనబంతి. ద్వ వి. (పోటు + బంతి) వసు. 2, ఆ. 155 చూ, పుట్టచెండు

పోటముంజి. ద్వ. వి: చూ, పుట్టగోఁచి

పోటరి దే. విణ: చూ, పాంవీరుఁడు 2 భార. విరా. 2, ఆ. 257.

పోటి దే. వి 1. చూ, స్పర్ధ. 1; 2. ఊఁతగా నిలిపిన స్తంభాదికము· చూ, స్తంభము. 1; విణ. 3 చూ, మాఱు. కాశీ. 6, ఆ. 304.

పోటిగాఁడు. దే. వి: చూ, పంతకాఁడు 1.

పోటీచేయు వా. అ. క్రి· చూ, పంతగించే 1.

పోటు దే వి. 1. చూ, శౌర్యము పాండు. 5, ఆ 226; 2: చూ, యుద్ధము. భార. విరా. 4, ఆ 83; 3: చూ, పొంగు. 3; 4 పొడుపు. భార. విరా. 5, ఆ. 286· ఆశీ పోటు, కుమ్ము-కుమ్ముడు, పొడుపు. (సం).—ఆస్ఫోటనము; తద్వి.—పోఁచేతి పోటునకు.—(సం) —కీల. (మిగతవానికి "చూ, వారము. 2.")

పోటుఁగంబము. ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.

పోటుఁగలుపు. దే. వి. రెండవసారితీయుకలుపు.

పోటుఁగోల. ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.

పోటుకాఁడు. దే. విణ: చూ, పోటరి. అచ్చ-యు, కాం. 232.

పోటుపడు. వా. అ. క్రి: కుమ్ముడుపడు.

పోటుబంటు. దే. విణ: చూ, పోటుకాఁడు. విక్రి. 4, ఆ. 58. [విరా. 5, ఆ. 88

పోటుమగఁడు. దే. విణ.—పై—భార.

పోటుమానిసి. ద్వి. విణ.—పై.—

పోటుముట్టు. దే. వి: చూ, బాణము. 1. విక్రి. 2, ఆ. 192.

పోటులాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పోట్లాడు· చూ, వాటులాడు. [చేయు: పోటాడ్డు.

పోటాగ్గు. దే అ. క్రి. యుద్ధప్రియత్నము

పోటాడ్డు దే అ. క్రి —పై.—

పోట్లాట దే. వి: చూ, యుద్ధము.

పోట్లావు దే. వి. సుకత. చూ, ధేనువు

పోడకము. వై వి =స్ఫోటక: చూ, రూ-పోటకము [ఆ 107 చూ, భూమి 1

పోడు దే. వి చిఱువేరు పైరగుసేల యు. 1,

పోఢము సం. వి అ. న పాసారము చూ, పోఁక. [4, ఆ. 50

పోణి దే. వి, విణ చూ, రూ-పోఁడి శశాం.

పోణిమి. దే వి· చూ, రూ-పోఁడిమి. (సౌందర్యమునకు.—రాజ 1, ఆ. 61.)

పోతము. సం వి. అ పుం. 1 =పిల్ల, పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి), 2 పదేండ్లయేనుఁగు చూ, హస్తి; 3. మనుజులెక్కెడిఓడ చూ, హోడము, 4. ఇంటిచోటు· చూ, సదనము 1; 5. చూ, వస్త్రము.

పోతరము. దే. వి. 1. క్రొవ్వు. కళా. 3, ఆ. 154. చూ, హోమిక; 2: చూ, హంకారము. ఆం, భా. ప్రి. 133. [పోతురాజు.

పోతరాజు. వా. వి. క్షుద్రపురుష దేవత: రూ-

పోతరి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పోతరించు. దే. అ. క్రి: చూ, మదించు. 1.

పోతలకప్రియుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. [చూ, సాంయాత్రికుఁడు.

పోతవణిజుఁడు.సం.వి.జ్.పుం. ఓడబేరగాఁడు:

పోతవహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పోతవాహుఁడు: చూ, సరంగు.

పోతధానము సం. వి. అ. న. చేఁపపిల్లలగుంపు: చూ, మత్స్యము 1

పోతు. దే. అవ 1 రూ-మోతు. తొచ్ఛీల్యమునందువచ్చెడుఒకానొకప్రత్యయము "తాగుఁబోతు, తిండిపోతు" మొ; వి 2. పశుపక్ష్యాదులలో పురుషజాతి. "ఆఁబోతు, ఎనుఁబోతు" మొ; 3. ఎద్దు· చూ, వృషభము 1; 4 ఎనుఁబోతు: చూ, మహిషము.

పోతుఁడు. వా. వి. 1 చూ, శిశువు; అం. 2 చూ, బుఱ్ఱోఁడు.

పోతుకరడు. దే. వి. పెద్దఅల· చూ, వీచి 1.

పోతుకాఁడు. వా వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి

పోతుగంటరాజేనములు వా వి బ·చూ, ధాన్యము.

పోతుగుఱ్ఱముగలాఁడు వా వి చూ, యముఁడు.

పోతురాజు వా. వి· చూ, రూ-పోతరాజు.

పోతుక్రొతు ద్వ వి· చూ, యముఁడు.

పోతులరాజో. వా. వి చూ, సిపఁగి.

పోత్రము. సం. వి. అ. న. 1. పందిమూతి: చూ, సూకరము; 2 నాఁగటిదుంపమొన: చూ, లాంగలము. 1; 3. చూ, వస్త్రము; వా. 4: చూ, రూ-పోతరము. 1.

పోత్రి. సం. వి. న్. పుం. పంది: చూ, సూకరము.

పోదు. వా. వి. 1. లేత: చూ, సుకుమారము; క్రి. 2. ధాత్వర్థమందుపొమ్ము.

పోనాడు దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు; 2 చూ, నిందించు. పర. 3, ఆ. 27.

పోని. దే. విణ పోలిక. భార. ఆర. 2, ఆ. 83: చూ, సమానము. 2.

పోపడు. ద్వ. అ. క్రి. (పోకు + పడు) పోవు: చూ, చెల్పు. 3.

పోపరి. వా. వి. దారిదొంగ: చూ, పారకుఁడు. 1.

పోపిట్ట. ద్వ. వి. (పోట + పిట్ట) ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి

పోఁపిడి. వా. వి: చూ, విధము. 1.

పోఁబడి. దే. వి. (పోవు + బడి) రూ-పోవడి. జోడ. రామా. 6, ఆ. 67. చూ, సూచన. 1.

పోఁబెట్టు. దే వి (పోటు + బెట్టు) చూ, పరిణా దము. 1.

పోయు దే అ. క్రి 1: చూ, సంభవించే, స క్రి. 2. (జలాదికము) విడుచే చూ, విసర్జించే; 3. (వాలు) విడుచే: చూ, విసర్జించే, 4 ఉరితగిలించే; 5 (బాణమును) సంధించే, 6: ఒలుకు, కులుకు.

పోయేకాలము. వా. మి. వి. 1. వినాశకాలము. (దీనినేపోయి (వు) (పొయ్యి) కాలమనివాడెదరు); 2. గడచిపోవుచున్నకాలము.

పోరంబోకు. వా. వి: చూ, రూ-పొరంబోకు

పోరచి. దే. వి. 1. కానుక: చూ, లంచేము; విగ. 2: చూ, వ్యర్థము; 3 అపారము· భార. ఆది. 5, ఆ. 179: చూ, ఫల్గువు. 2.

పోరాట. దే. వి. 1. కలహము· చూ, యుద్ధము; 2. పోట్లాట: చూ, యుద్ధము; 3. మల్లాడుట: మల్లట-మల్లాట. [భాగ. 8, స్కం. 19)

పోరాటము దే. వి —పై.—(కలహమునకు —

పోరాడు దే. అ. క్రి రూ-పోరు. 1 కలహించే: చూ, వాటులాడు; 2. యుద్ధము చేయు చూ, వాటులాడు, 3 మల్లాడు చూ, పెంటిగొను. భార. ఉద్యో 3, ఆ 242.

పోరాని. దే. విగ. అప్రశస్తమైన. భార. ఉద్యో. 3, ఆ 329.

పోరామి దే వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము 1, 2. అప్రత. విక్రి. 7, ఆ 145 చూ, స్నేహము 1, 3 సంకటము. హరి పూ 3, ఆ. 208; విక్రి 7, ఆ 145: చూ, శోకము; 4. పని: చూ, వ్యాపారము. 1.

పోరితమాడు. దే అ. క్రి చూ, పోరాడు (మల్లాడు —భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 3.)

పోరితము. దే. వి. 1: చూ, పోరాట. 1. కాశీ. 3, ఆ. 124, 2: చూ, పోరాట. 2. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 305; 3. చూ, స్పర్ధ. 1.

పోరు దే. వి: చూ, రూ-పోరాట. 1-2-3; అ. క్రి. 4· చూ, రూ-పోరాడు 1-2-3; అం. 7: చూ, గుణములు. [చూ, సవ్యాపి.

పోరుదిండి. దే.వి. కలహాశనుఁడు, నారదుఁడు:

పోరుపెట్టు. గే. అ క్రి. బిడ్డఉడుగక గట్టిగా ఏడ్చు. బ్రి 2, ఆ. 299.

పోరువ. దే. వి. 1. పెల్లా. శకాం 3, ఆ. 13: చూ, వస్త్రము; 2 పార. పాండు. 4. ఆ. 293: చూ, సిదరము. 3.

పోరోగిరపుదంట. వా. వి: చూ, పోరుదిండి.

పోరోగిఁపుఁదిండి. వా. వి.—పై—

పోఁలుఁడు. దే. విగ చూ శిశువు.

పోఁజే. దే. విగ: చూ, పడుచే. 5.

పోఁతిగాఁడు. దే. విగ. చూ, పోఁలుఁడు.

పోలఁడు. దే. వి· చూ, వ్యాఘ్రిటము.

పోలక. ద్వ. వి.(పోలు + అక) పోలకమ్మ: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పోలకమ్మ. ద్వ. వి.—పై—

పోలానిగంటలు. ద్వ. వి. బ ఏనుఁగు మెడను గట్టెడు గంటలు.

పోలి. వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1.=పోలీలు (రూ- పోలీ ఈ. స్త్రీ): చూ, భక్ష్యము; దే. వి. (రూ-పోలికి-పోల్కి.) (1). సామ్యము, ఉపమ చూ, సమానము. 2; (2): చూ, స్వరూపము.

పోలికి. దే వి రూ-పోల్కి: చూ, పోలిక (1)

పోలిగాఁడు దే. వి· చూ, పోలఁడు.

పోలీను. వా. వి. దండపాశికుఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

పోలు. దే. వి. 1. ఒప్పు. హరి. పూ. 7, ఆ.

16: చూ, హృద్యము; 2: చూ, శిరము; అ. క్రి. 3. ఒప్పు. శృం. 1, ఆ 55: చూ, సమ్మతించు, 4 యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 5. శక్యమగు భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 40. చూ, వనపోవు;స. క్రి 6: చూ, సరిపో లు. భార. ఆర. 2, ఆ 19. [పక్షి

పోలుగ. దే. వి. రూ-పోలువ ఒకపిట్ట: చూ,

పోలుకట్టి. దే వి. రూ-పోలుగట్టి. బండికాగ మీఁదిలోట్టికి ఈవలావల అమర్చినకొయ్య: చూ, యుగంధరము

పోలుగట్టి దే. వి —పై —

పోలుచు దే స్వక్రి పోలఁజేయు రూ-పోల్చు (చూ, నిరూపించు-నిర్ధరించు)

పోలుపాంను దే. వి. వృత్తాంతము చూ, సమాచారము. 2.

పోలువ దే. వి చూ, రూ-పోలుగ

పోశ దే ద్రి వరె, బరె: చూ, సామ్యము

పోలెవాఁడు వా వి: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు 2.

పోలేరమ్మ వా వి: చూ, పోలక

పోలేరు. వా. వి.—పై —

పోల్కి. దే వి చూ, రూ-ప్రోలిక (1)-(2)

పోల్చు. దే స్వక్రి చూ, రూ-పోలుచు

పోవడి దే వి. చూ, రూ-పోబడి

పోవు. దే అ క్రి 1 సమీపమునుండి మార్గమున కరుగు చూ, వెళ్లు. 3, 2: చూ, మరణించు భార ఉద్యో 2, ఆ. 258, 3 యత్నించు. భార ఆర 2, ఆ. 31. చూ, సమకట్టు 2, 4 కడచు చూ, సను. 3, 5. నశించు చూ, సమయు 3, 6 కలయు చూ, మేళగించు, 7. అగు: చూ, రవణించు.

పోవుడంచు. దే. అ క్రి. పోవు. భార. ఆది. 2, ఆ 195. చూ, సను. 3

పోవువాఁడు. వా. వి గంత: చూ, వాటచారి.

పోషకుఁడు. సం. విశ. చూ, రక్షకుఁడు.

పోషణము. సం. వి. అ. న. పోద్రిది-పోసనము: చూ, సంరక్షణము.

పోషించు. సం. స. క్రి =ప్రోచు చూ. రక్షించు.

పోష్ట సం. విశ. (ఋ. ఈ ఋ): చూ, పోషకుఁడు. [రక్షితవ్యము.

పోష్యము. సం. విశ పోషింపఁదగినది: చూ,

పోసనము. వై వి 1.=పోషణము. చూ, రక్షణము; దే. వి 2 కాంతి యు 4, ఆ 13: చూ, వెలుతురు 1, 3 పాలు చూ, స్తన్యము, 4. వైపురాఁత పాండు. 3, ఆ. 113.

పోసనాలు. దే వి చూ, పోసనము 3

పోసరము దే వి. చూ, రూ-పోతరము

పోసరించు. దే అ. క్రి చూ, రూ-పోతరించు. పాండు 4, ఆ 16. [ము. 1.

పోసలెక్క. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య

పోసూడు. దే. వి: చూ, సమ్మాళిగలు.

పోస్టు. వా. వి. 1 తపాలాఆఫీసు; 2. ఉద్యోగస్తుని నియోగించుట కేర్పఱచిన కాళీపద్దేశము. (రూ-పోష్టు)

పోహణ వై. వి 1. కూరుపు: చూ, సంధానము. 1, 2. నేర్పు చూ, సామర్థ్యము 1.

పోహణించు. వై స క్రి. కూర్చు: చూ, సంధించు. 2. [భత్స్యము.

పోళి. వై. వి.=పోలికా ఒబ్బట్టు. చూ,

పోళె వై. వి.=—పై—

పౌ

పౌండరీకము. అం. 1: చూ, భావమాషితిములు; 2. చూ, తానములు.

పౌండర్యము. సం. వి. అ న. రూ-పుండర్యము: చూ, రాజార్హము.

పౌండ్రి. అం. చూ, దేశస్త్రీలు (స్త్రీ).

పౌంజే. నై. వి.=పుంజ: చూ, రూ-పవుంజే.

పౌంజేలకమ్మ. వా. వి. చూ, రూ-పవుంజేల కమ్మ. [య 4, ఆ 155

పౌంజేలుతీరు. ద్వ. వి: చూ, పవుంజేలుతీరు

పౌంజేలుతీరుచే.ద్వ క్రి: చూ, రూ-పవుంజేలు తీరుచే [6, ఆ. 52; రామా. 7,ఆ. 274.

పౌంజేలుతీర్చు. ద్వ క్రి —పై —రామా,

పౌంజేలుసేయు నై స క్రి: చూ, రూ-పవుంజేలు సేయు నై 3, ఆ 98.

పౌగండుడు సం వి. అ పుం బాలుడు: చూ, శిశువు

పౌతనము సం వి. అ. న త్రాసు మూరతూముల్లోనగు మానము చూ, పడ్డు.

పౌత్తికము సం వి అ న నేతిచాయగల తేనె. చూ, మధువు 6.

పౌత్రి. సం వి ఈ. స్త్రీ 1. కొడుకుకూతురు, కూతుకూతురు నప్త చూ, మనుమరాలు, 2 పంది చూ, సూకరము

పౌత్రుడు సం వి. అ పుం కొడుకుకొడుకు చూ, మనుమడు [చెప్పుట.

పౌనఃపున్యము సం వి అ న మాటిమాటిల

పౌనర్భవుడు సం వి అ.పుం. పునర్భువునందు బుట్టినకొడుకు చూ, పుత్రులు (పుత్రుడు)

పౌరము సం వి అ. న. కామంచిగ చూ, తృణము. 1, విశే 2 పురమునందుపుట్టినది

పౌరస్త్యము. సం విశే 1. మొదటిది చూ, మొదలు 4, 2 మొదటిదిక్కునది చూ, హరిత్తు

పౌరాణికుడు సం వి. అ పుం పేకసాముడు

పౌరాణికులు అం చూ, సభాంగ్రాంగములు.

పౌరుషము. సం. వి. అ. న 1 మగతనము చూ, శక్తి. 1, 2. పురుషప్రయత్నము, 3 పురుషవ్యాపారము;4.పరాక్రమము. చూ, శక్తి. 1; విశే. 5 పురుషునిచేయెత్తుపొడవు; నిలువు (సాగ).

పౌరుషేయము. సం. వి. అ. న. 1 పురుషుడు చేసినపని; విశే. 2. పురుషుడుచేసినది.

పౌరోగవుడు. సం.విశే. వంటయింటిఅధికారి.

పౌరోహితుడు సం. వి. అ. పుం: చూ, యాజ్ఞికుడు. [మాసము.

పౌర్ణమాసము. సం వి. అ పుం చూ, పూర్ణ

పౌర్ణమాసి సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1 చూ, పున్నమ; అం 2 చూ, తానములు.

పౌర్ణము. అం చూ, తతవాద్యములు.

పౌర్ణిమ సం. వి. ఆ స్త్రీ.చూ,పౌర్ణమాసి. 1.

పౌలస్త్యుడు సం వి. అ పుం. 1 చూ, శ్రీదుడు,2 రావణుడు చూ,రాక్షసుడు. 1.

పౌలు నే అ క్రి చూ, రూ-పవులు.

పౌలోమి సం. వి ఈ స్త్రీ ఇంద్రునిభార్య, శచి చూ, భార్య.

పౌలోములు పా మారీచునకుబులోమయందు గర్గసంతతి (60, 000 దానవులు)

పౌషము సం వి. అ పుం పుష్యమీనక్షత్రముతోగూడిన పున్నమగలనెల,పుష్యమాసము: చూ, మాసము 1

పౌషి సం వి. ఈ స్త్రీ పుష్యమాసమునందలి పున్నమ చూ, హరివాసరము(పున్నమ)

పౌష్కరము సం. వి అ న మెట్టతామరదుంప చూ, సహస్రపత్రము.

పౌష్పకము. సం. వి అ. న కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము.

పౌష్పము సం విశే. 1 పుష్పముచే చేయబడినది; 2. పుష్పసంబంధమైనది.

పౌళి సం. వి. ఇ. పుం: అభ్యూషము-అభ్యూషము-అభ్యోషము, అపక్వము,కరభర్జితము, కుల్మాసము (తె.)--గుగ్గిళ్లు. (ఉడికినగుగ్గిళ్లకును ఇవే.)

ప్యా

ప్యాట్. సం. అవ్య. చూ, సంబోధనార్థకములు.

ప్యు

ప్యుషితుఁడు. సం. విణ: ఉషితుఁడు. (తె).- ఉన్నట్టివాఁడు-ఉన్నవాఁడు.

ప్ర

ప్ర సం. ఉప. ప్రకర్షార్థకము. ఇదిసంస్కృత పదములకు ముందునిలిచి మిక్కిలియను నర్థమునిచ్చుచున్నది. ఉదా.—ప్రోక్తము, ప్రోజ్ఝితము, ప్రోత్తుంగము, ప్రోత్థితము, ప్రోత్సాహము, ప్రోద్దామము, ప్రోద్ధతము. మొ (౧ ప్రకంపనుఁడు=ఎక్కువగాఁ గదల్చువాఁడు; ౨ ప్రకటనము=ప్ర+కట=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చి ప్రసిద్ధమను నర్థమును దెచ్చినది; ౩. ప్రకరణము=ఇచేట "ప్ర" అనునది ధాత్వర్థమునుమార్చి ప్రస్తుతమను నర్థమును దెచ్చినది; ౪. ప్రకరము=ఇచేట సమూహమను నర్థమునుదెచ్చినది; ౫. ప్రకర్షము=ఇచేట అతిశయమను నర్థము నిచ్చుచున్నది; ౬. ప్రకాండము=ఇచేట "ప్ర" అనుదానికి కాండశబ్దముతో సమాసము, ౭. ప్రకామము=ఇదియు పైరీతినే; ౮. ప్రకారము=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చి పోలిక అను నర్థము నిచ్చినది; ౯. ప్రకాశము=ఇచేట ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము నిచ్చినది; ౧౦. ప్రకీర్ణము=ఇచట కీర్ణశబ్దముతో సమసించి వ్యాప్తమైనదను నర్థమును దెచ్చినది; ౧౧. ప్రకృతము=చక్కఁగాఁ జేయఁబడినది యను నర్థమందు ధాత్వర్థమున కుత్కర్షమును ప్రస్తుతము అను నర్థమందు ధాతువునకర్థాంతరము నిచ్చినది; ౧౨. ప్రకృతి=ఇచేటఁబ్రత్యయమున కాదియందుండు శబ్దస్వరూపమును దెలుపుచున్నది; ౧౩. ప్రకృష్టము=ధాత్వర్థమును అతిశయమయినదను నర్థమునకు మార్చినది; ౧౪. ప్రకోపము=ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము తెచ్చినది ఇత్యాది.)

ప్రంగ. పై. వి. రూ-ప్రసర్గ: చూ, రూ. పంగ. 1.

ప్రండి. వా. వి. కన్యాశుల్కము(శు పా) చూ, శుల్కము. 2. [2. చూ, వక్రక్రియలు.

ప్రకంపితము. అం. 1. చూ, కంతక్రియలు;

ప్రకంపనుఁడు. సం వి అ పుం. మిక్కిలిబలము గల గాలి. చూ, వాయువు. [భావన 3.

ప్రకటనము. సం. వి. అ. న.=పగటు: చూ, సం

ప్రకటము. సం. విణ.—పై—

ప్రకటించు సం. స. క్రి. చూ, వెల్లడించు.

ప్రకటితము. సం. విణ. ప్రకటింపఁబడినది, ఆవిష్కృతము: చూ, శోభితము. 5

ప్రకరణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రస్తావము 1; 2. గ్రంథభాగము. చూ, సంపుటము; 3. నాటకభేదము. (కథకల్పితము. ధీరశాంతుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. తక్కువ విషయములచే నాటకమును బోలునది. నాయకుఁడు ప్రధాని. ద్విజుఁడు. నాయకకులస్త్రీ లేక వారకాంత కావచ్చును. స్త్రీపురుష లేక ముండలమున రారాదు. వచ్చినా వారకాంతయే యగును.); చూ, నాటకము, దశరూపకముల లక్షణములు. [టిది)' చూ, నాటికలు.

ప్రకరణిక. అం (కొంచెము భేదముగ నాటికవం

ప్రకరణములు అం. 1. కామందకుఁడను ఋషి యొక వెయ్యి శ్లోకములకులోపుగా కామందకమను పంచనీతి శాస్త్రమును సూత్రించెను—

ఈ గ్రంథమునందు ప్రకరణములు.— ౧. ఇంద్రియజయాఖ్యాయము, ౨. విద్యావినయ నిశ్చయము, ౩. ఆచార వ్యవస్థాదండనీతి, ౪ సప్తప్రకృతిభాగము, ౫. సేనాధర్మము, ౬ కంటకశోధనవిధి, ౭. ఆత్మరక్షణవిధి, ౮ మండల వికల్పము, ౯. సంధివికల్పము, ౧౦ విగ్రహవికల్పము, ౧౧ యానవిధి, ౧౨ మంత్రవికల్పము, ౧౩ దూతవికల్పము, ౧౪. ప్రకృతివ్యసనవిభాగము, ౧౫ రాజవ్యసనభేదము, ౧౬. యాత్రావిధి, ౧౭. స్కంధావార నివేశవిధి, ౧౮. ఉద్యోగవిధి, ౧౯. యుద్ధసన్నాహవిధి, ౨౦. వ్యూహవిభాగాది (ఈఇరువదిసర్గలయందీప్రకరణములలో మఱికొన్ని యంశములుజేరియున్నవి ఇత్యాది), 2 సంగ్రహము, న్యాయబోధిని, దీపిక, కీలకంఠీయము, ముక్తావళి (5).

ప్రికరము సం. వి అ న. 1. అగలు. చూ, రాజాన్నము, పుం. 2 చూ, సమూహము, 3 చెదరిన పువ్వులోనగునది ఉపకారము; 4 చూ, వేలు 12 [ప్రాశ.

ప్రికరి అం. 1 చూ, వస్తువు 2, 2 చూ, ప్రా

ప్రికర్షము. సం. వి అ పుం అతిశయము: చూ, హెచ్చు 2.

ప్రికాండము సం. వి. అ పుం, న 1. చెట్టు నడిమినిడుకొమ్మ చూ, శాఖ 1, 2. చెట్టు బోదె. చూ, శాఖ. 1, విణ 3 ప్రశస్తవాచకము (ఇది వృత్తియందు ఉత్తర పదమై శ్రేష్ఠతను తెలుపును ఉదా.—గో ప్రికాండము మొ) చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.

ప్రికామము సం క్రి. విణ, అ వ. ఇచ్చవచ్చినట్లు చూ, స్వేచ్ఛ

ప్రికారము. సం వి అ పుం. 1. పోలిక చూ, సమానము. 2, 2 చూ, వేలుపాటు. 1.

ప్రికాశము సం వి. అ పుం. 1 ఎండ చూ, వెలుగు. 3, 2. వెలుగు చూ, వెలుతురు. 1; 3. తలయాడించేచేసవ్వేడునవ్వు: చూ, హాస్యము. 1; విణ. 4. మిక్కిలి ప్రసిద్ధము: చూ, సంభావన. 3; 5. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము, 6. సమానము: చూ, సుషమ. 2; 7 కాశరోగముగలది.

ప్రికాశయుద్ధము సం. వి. అ. పుం: చూ, యుద్ధము

ప్రికాశలేఖనము పా. పాటోతీయువిద్య.

ప్రికాశించే సం. అ. క్రి. 1. వెలుగు: చూ, హావణిల్లు. [చూ, వెలుతురు 1.

ప్రికాశితము సం. విణ వెలిగింపబడినది:

ప్రికాశ్యార్థప్రికాశనము. అం చూ, ఇతివృత్తవిస్తరము. [ర్యము. 1 *

ప్రికరము. సం. వి. అ. పుం చూ, రూ-ప్రికీ

ప్రికీరము సం. వి. అ. పుం — పై —

ప్రికీర్ణకము సం. వి అ. వ 1. వింజామరము చూ, సురటి, 2. విభవి చూ, హేరాళము, పుం. 3 గుఱ్ఱము చూ, హయము

ప్రికీర్యము సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రికరము-ప్రికీరము చూ, పూతికరజము*; విణ. 2 చెల్లబడినది: చూ, సేచకము 2

ప్రికుట్యము సం. వి అ. పుం. అడవిమల్లె *: చూ, హసంతి. 2

ప్రికృతము సం విణ 1 చేకొనగాజేయబడినది చూ, సుకృతము 3, 2. ప్రికరణము వలన పొందబడినది

ప్రికృతి సం వి ఇ స్త్రీ 1. (అంకః) మొ. ప్రత్యయము రాకముందున్నశబ్దస్వరూపము: అక్షరము, ప్రధానము; 2 ఉపాదానకారణము. చూ, మాయ; 3. పౌరవర్గము, పురశ్రేణులు; 4 సత్త్వాదిగుణసామ్యావస్థ; 5. చూ, స్వభావము; 6 విధిగిది రీతి: చూ, విధము. 1; 7. చూ, భగము 12; అం. 8. స్వామ్యాది: చూ, ప్రికృతులు. 2, 9. అవ్యక్తాది. చూ, ప్రికృతులు. 1; 10. చూ, ఛందస్సులు; 11 చూ, తత్సమము ప్రకృతిఅంకః=వికృతిఅంకే-అంకియ. మొ.) (చూ, వైకృతము) చూ, ప్రాకృతము.

-పరికృతిత్రయము. అం. శ్లేష్మ-పైత్య-వాత పరికృతులు. (చూ, త్రయము) [ములు.

-పరికృతివ్యసన విభాగము. అం. చూ, పరికరణ

-పరికృతివ్యూహములు అం. దండవ్యూహములు, భోగవ్యూహములు, మండలవ్యూహములు, అసంహతవ్యూహములు (4).

-పరికృతులు. అం. 1 అవ్యక్తము, బుద్ధి, అహంకారము, పంచతన్మాత్రలు; 2. స్వామి, అమాత్యుఁడు, సుహృత్తు, కోశము, రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము (7); పా. 3 పరికృతులయందుదంత్యములు లేవు "ఉదా.—చంద్రుఁడు-చాంద్రము-చుబుకము-చూతము-చోరుఁడు-చైత్రము-చాలము-జనుఁడు-జాలము-జాహ్నవి-జూటము-జోనాళములు. మొ"; అం. 4: చూ, పరికృతిత్రయము.

-పరికృప్తము. సం. విణ. పరికర్షముగలది.

-పరికోపము సం. వి. అ. పుం. మున్మురము చూ, కోపము. 1. [పెచ్చు. 3.

పరికోపించు సం. అ క్రి. మున్మురించు చూ,

-పరికోష్ఠము. సం. వి. అ. పుం. 1 తొట్టికట్టు: చూ, ముంగిలి. 2; 2. బుజేముతుద, కలాచిక చూ, స్కంధము. 1; 3. ముంజేయి చూ, హస్తము; 4. ఇంటికొన, కలాచిక చూ, సదనము. 1

-పరిక్క. వై. వి. 1 =స్పృక్కా. చూ, పక్కయ*, 2 =పక్షః. ప్రేట-ప్రేటము, తల, రెంగ, పక్క-పక్కయ-పక్కె-పరిక్క, బరి, రెట్ట, వంక. (సం).—పక్షము చూ, సూరెలు (చూ, పార్శ్వము 2); 3.=పక్షః. వైపు. చూ, పార్శ్వము. 2.

-పరిక్కగోఁచి. వా. వి. ఓరగచ్చె, వానగోఁచి చూ, లంగోటి. [చూ, రూ- పరిక్క. 1 *

పరిక్కి. వై.వి.=స్పృక్కా.(దేశ్యమని శ. ర)

-పరిక్కె. వై. వి.=—పై.—రూ-పరిక్కి.

-పరిక్రమభంగము అం: చూ, వాక్యదోషములు. (పూనిన పరిక్రమమునకు భంగము కలిగించుట. ఉదా.—"అతనికి నారచీరలు వస్త్రములు, కూరలు మధురాహారములు, అడవి యిల్లు." తొలుతనన్నియు బహువచనములఁ జెప్పి "అడవియిల్లు" అని ఏకవచనమునఁ జెప్పుట పరిక్రమభంగము)

పరిక్రమము. సం. వి అ పుం. 1 క్రమము: చూ, విధము 1; 2: రూ-ఉపక్రమము, ఉపధ; 3: చూ, పరితిక్రియ. 1, 4 రూ-ఉపక్రమము, పనికిముందు యత్నము చూ, సన్నాహము. 2, 5 చూ, అవసరము. 1.

పరిక్రాంతము సం విణ. 1 చూ, సన్నాహము. 2; 2 చూ, ఉల్లంఘితము; 3. కడవఁబడినది.

పరిక్రియ సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. అధికారము: చూ, రచము. 1; 2. చూ, ప్రస్తావము. 1; 3. మేలైనకార్యము. చూ, వ్యాపారము. 1; 4 శబ్దరూపముకలిగినవిధము చూ, విధము. 1.

పరిక్వణము. సం. వి. అ పుం. రూ-పరిక్వాణము, వీణాధ్వని: చూ, స్వరము. 2

పరిక్వాణము. సం. వి. అ పుం.—పై.—

పరిక్షాళకుఁడు సం విణ. చేక్కఁగా(వేక్కగా) కడుగువాఁడు. చూ, శోధకుఁడు.

పరిక్షాళనము. సం. వి. అ. న. చేక్కఁగా కడుగుట, క్షాళనము: చూ, శోధనము. 1

పరిక్షాళితము. సం విణ. చేక్కఁగా కడుగఁబడినది, క్షాళితము. చూ, శోధితము.

పరిక్షిప్తము. సం విణ. 1. చేక్కఁగా సరి చేయఁబడ్డది: చూ, నసి 1; 2. చేర్పఁబడ్డది చూ, మట్టసము [చూ, హీనము. 1.

పరిక్షీణము. సం. విణ. మిక్కిలిక్షయించినది:

పరిక్షేపణము. సం. వి. అ. పుం. చేక్కఁగా విసరివేయుట: చూ, విమోచనము.

పరిక్షోభించు. సం. అ. క్రి. మిక్కిలికలఁతపడు చూ, సంక్షోభించు.

పరిక్ష్వేడనము. సం. వి. అ. పుం. ఇనుపబాణము, నారాచము: చూ, బాణము. 1.

పరిఖరము. సం. వి. అ. పుం 1.=పక్కెర గుఱ్ఱపుకవచము, కంబళము: చూ, హయము; 2 కంచరగాడిద: చూ, రాసభము; 3.కుక్క: చూ, శునకము; 4. ఏనుఁగుకవచము: చూ, హస్తి; విణ 5. మిక్కిలికఱుకైనది చూ, రూక్షము 1.

పరిఖ్యాతము సం. విణ 1 మిక్కిలిప్రసిద్ధికెక్కినది చూ, విఖ్యాతము 1; అం 2. చూ, వస్తువు 2 [చూ, సంభావన. 3

పరిఖ్యాతి సం. వి ఇ స్త్రీ మిక్కిలిప్రసిద్ధి

పరిఖ్యుఁడు. సం. విణ. (ఉత్తరపదమైనచో) తుల్యుఁడు: చూ, సమానుఁడు

పరిగండము సం వి. అ. పుం మోఁచేతికిమీఁదిభాగము, సందిలి: చూ, హస్తము 1

పరిగడ వై. వి.=పరిధాని: రూ-పెగడ, మంత్రి చూ, సచివుఁడు 1. [వాఁడు.

పరిగతజానుకుఁడు సం విణ చూ, దొడ్డికాళ్ల

పరిగతము. సం విణ. 1. పూర్తిగాపోయినది: చూ, విగతము. 1; 2 ఎడముకలది చూ, విరళము

పరిగల్భ. సం వి అ. స్త్రీ 1 స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికా విశేషము (పదునెనిమిదేండ్లకు మించినవయసుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముచే వెలయునది దీనికి రతికళాపరిజ్ఞానము మెండు) చూ, స్వీయ, అం 2. చూ, యౌవనభేదములు.

పరిగల్భుఁడు సం. విణ: చూ, ప్రౌఢుఁడు

పరిగాఢము సం క్రి విణ. అ న 1 పెల్లు. చూ, హెచ్చు 2; 2. అధికము చూ, హెచ్చు. 1, 3 దృఢము చూ, జెడిదము.5

పరిగుణ. అం. ఒకానొకవృత్తము ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒకసగణము, రెండుగురువులుగలిగి పదపంచాక్షరస్థానమందుఁబట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

పరిగుణము. సం. విణ: చూ, సరి. 7.

పరిగ్గ వై. వి: చూ, రూ-పరింగ-పంగ.

పరిగ్గడ. వై. వి =పరిధాని: చూ, రూ-పరిగడ.

పరిగ్గము వై. వి =పరిగ్రహః: చూ, రూ-పగ్గము.

పరిగ్గడ. వై. వి =పరిధాని: చూ, రూ-ప్రగడ.

పరిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెఱసాల: చూ, సదనము 1; విణ.2. చెఱఁబట్టది: ఉపగ్రహము. (తె) —బంది; వి 3. త్రాసు, తూనికకోల మొదలైనవానిత్రాడు. రూ-పరిగ్రాహము చూ, సూత్రము 2,4 =పగ్గము. రూ-ప్రగ్రాహము: చూ, సూత్రము 1; 5. గుఱ్ఱములకగువానిఁగట్టెడు పగ్గము. రూ-పరిగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 1; 6 బంగారు: చూ, లోహము. 1, 7 నియమనము: చూ, నిత్యము. 1, 8. చూ, స్కంధము 1, 9. చూ, హరిదుర్వు *.

పరిగ్రాహము. సం వి. అ. పుం =పగ్గము. చూ, రూ-పరిగ్రహము. 3—4—5.

పరిగ్రీవము సం వి. అ. పుం, న. 1. కలశము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6), 2. ఒఱుగుదిండు: చూ, లోదు; 3. చూ, మెడ; 4 ప్రాసాదమువంటికిటికీ: చూ, వాతాయనము

పరిఘణము. సం వి. అ. పుం 1. రూ-పరిఘాణము. తలవాకిటికి పక్కనుండెడు చిన్నగది, హజారము: చూ, సదనము. 1, 2. ఇనుపగుదియ: చూ, బాణము. 1, 3 రాగిబిందె: చూ, పాత్రము 6-రా. [ఘణము. 1.

పరిఘాణము. సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-ప్ర

పరిఘారము.సం.వి అ. పుం. రూ-ప్రాఘారము. జలాదిధార, కాఱుట చూ, స్రవము.

పరిఘూర్ణము. సం విణ మిక్కిలి తిరుగుడుగలది: చూ, వ్యాఘూర్ణితము.

పరిచండము సం. వి. అ. పుం 1. తెల్లగన్నేరు*: చూ, హయమారకము: విణ. 2. చేరరానిది;

3. వాఁడిమిగలది: చూ, శితము. 1; 4. సాధ్యముకానిది: చూ, ముగ్గొయ్య. 2.

ప్రచక్రము. సం. వి. అ. న. ప్రయాణమైన సేన: చూ, సేన. 1.

ప్రచయము. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, సమూహము, 2. అనుదాత్తస్వరవిశేషము. చూ, స్వరము. 2.

ప్రచలాయితుఁడు. సం. విణ. కునికిపాటుపడు [వాఁడు ఘూర్ణితుఁడు

ప్రచారము. సం. వి అ. పుం. 1.=ప్రచేరము తిరుగుట. చూ, సంచారము. 1; 2. కులాచారము. చూ, వర్తనము. 1; 3 చూ, వ్యాపనము; 4. ప్రవేశనిర్గమమార్గము: చూ, మార్గము. 1.

ప్రచారములు. అం. (మల్లశాస్త్రములోనివి) భ్రాంతము, ఉద్భ్రాంతము, అప్లుతము, ఆవిష్కృతము, ఆహీకము, ఆవిధము, ఆకరము, అవికరము, వికృతము, మిశ్రితము, మానవము, నిర్మర్యాద, చిత్రకము, భిన్నము, సవ్యజానువు, అపసవ్యజానువు, క్షిప్రము, దుర్ధృతము, సవ్యబాహువు, వినీతబాహువు, తిర్బాహువు, సర్వోత్తరము, ఉత్తరము, సవ్యకరము, తుంగబాహువు, ప్రధితము, యాథాధికము, అదృష్టప్రవాహారణము, వల్గితము, కుంచితము, స్వస్తికము, గుడంబము (32)

ప్రచాలము. సం. వి. అ పుం. చూ, ప్రవా[ళము. 2.

ప్రచురము. సం. విణ. 1. అధికము. చూ, హేరాళము; వా. 2. వెల్లడియైనది, చిట్ట. చూ, స్పష్టము.

ప్రచేతసుఁడు. సం. వి. స. పుం. రూ-ప్రచేతుఁడు-ప్రాచేతసుఁడు. 1: చూ, వరుణుఁడు; 2. వాల్మీకుఁడనుముని: చూ, సన్యాసి; విణ. 3 గొప్పమనస్సు కలవాఁడు.

ప్రచేతుఁడు. సం. వి, విణ.—పై.—

ప్రచోదనము. సం. వి. అ.న: చూ, ప్రేరేచేట.

ప్రచోదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. సంగడిఎద్దు: చూ, హోడము (పీలి.)

ప్రచోదితము. సం. విణ. చూ, ప్రేరితము.

ప్రచ(చ్ఛ)ర్దిక సం.వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాంతి.

ప్రచ్ఛదపటము సం. వి. అ. పుం. 1 గవుసెన: చూ, వస్త్రము, 2. పఱచెడుబట్ట చూ, వస్త్రము

ప్రచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=ప్రచ్ఛేదము: చూ, వస్త్రము; వా. 2 కప్పుడు చూ, స్థగనము.

ప్రచ్ఛన్నము. సం వి. అ. న 1. లోవాకిలి, అంతర్ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. కప్పఁబడినది చూ, స్థగితము

ప్రచ్ఛాదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2 చూ, ప్రచ్ఛదము. 2.

ప్రచ్ఛాదించు. సం. స. క్రి. కప్పు చూ, స్థగ[నముచేయు.

ప్రచ్ఛాదితము. సం. విణ చూ, ప్రచ్ఛన్నము 2.

ప్రజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=ప్రజే. 1. సంతానము, కులము: చూ, సంతతి 1; 2. జనము, మంది: చూ, సంతతి. 1.

ప్రజంఘాగ్రము. సం వి. అ. న. మోఁకాలి మొదలు చూ, వాజ్జి.

ప్రజనము సం. వి. అ పుం. 1. ఆవు ఎనుము లోనగువాని తొలిచూలు. చూ, చెద. 3; 2. చూలొనట్టికాలము చూ, చెద. 3.

ప్రజవి. సం. విణ (న్. ఈ. న్): చూ, వేగిరకాఁడు.

ప్రజాత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పురుటాలు: చూ, [సూతిక.

ప్రజాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నలువ చూ, బ్రహ్మ. 1; అం. 2: చూ, బ్రహ్మలు

ప్రజావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తోడఁబుట్టి

నవానిభార్య: చూ, భార్య; 2. అన్నపెండ్లాము, వదినె చూ, భార్య.

ప్రజ్ఞ సం. వి. ఆ స్త్రీ.=పగ్గ 1: చూ, బుద్ధి; 2.=: చూ, ప్రగ్గియ.2; 3.=: చూ, ప్రగ్గియ. 3.

ప్రజ్ఞాకాయుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

ప్రజ్ఞానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, బుద్ధి; 2. గుఱుతు చూ, లక్షణము. 1.

ప్రజ్ఞాపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పుస్తకమందు గుఱుతువేసిన కాగితము చూ, సంపుటము 3

ప్రజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, విద్వాంసుఁడు; విశే. 2. చూ, ప్రజ్ఞువు.

ప్రజ్ఞువు. సం విశే. (ఉ). దొడ్డికాళ్లవాఁడు చూ, సంజ్ఞువు.

ప్రజ్వలనము సం. వి. అ. న. చూ, జ్వలనము.

ప్రజ్వలించు సం. స. క్రి. చూ, జ్వలించు.

ప్రజ్వలితము. సం. విశే. 1 మండినది, జ్వలితము: చూ, శోధితము; 2. ప్రకాశించినది చూ, శోధితము. [చూ, సండీనము.

ప్రడీనము. సం. వి. అ న. మొదటియెగురు:

ప్రణతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమ్రత చూ, వినయము 1; 2. నతి: చూ, హాణిగలు

ప్రణతుఁడు. సం విశే 1. మిక్కిలివంగినవాఁడు చూ, వినమ్రుఁడు, 2 నమస్కరించినవాఁడు చూ, వినతుఁడు; 3 శిక్షింపఁబడినవాఁడు చూ, శిక్షితుఁడు 1 [చూ, మ్రొక్కు.

ప్రణమిల్లు సం. అ క్రి ప్రణామముచేయు

ప్రణయకోపము. సం. వి. అ పుం చూ, పొలయలుక

ప్రణయము సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రేమము చూ, స్నేహము, 2 ప్రార్థన చూ, స్తోత్రము; 3 చూ, వినయము 1; 4 చూ, విశ్వాసము; 5 పరిచయము చూ, సంస్తవము 1.

ప్రణయించు సం. స క్రి. వ్యాపింపఁజేయు. కళా. 8, అ. 28.

ప్రణయిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; విశే. 2. ప్రేమగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ప్రణవము సం వి. అ పుం: అక్షరము, ఓమ్, ఓంకారము, కలాపము, తారి. (మిక్కిలి స్తోత్రము చేయఁబడునది.) (ఓ 3 మ్-ఓమ్-ఓం=ప్రణవము, ఓంకారము, ఉద్గీథము, ఏకాక్షరము, తారకము, శబ్దబ్రహ్మము) ఓంకారము పరబ్రహ్మముయొక్క నామములన్నిటియందును సర్వోత్కృష్టమైన నామము మిగిలిన నామములెల్ల దీనియందంతర్గతములు. "ఓంఖంబ్రహ్మ" యజుః. ౪౦. ౧౭. "అవతిరక్షతీత్యోమ్" రక్షించుటచేత "ఓమ్", "ఆకాశమివవ్యాపకత్వాత్ ఖమ్" ఆకాశమువలెసర్వవ్యాపకుఁడగుటచే "ఖమ్" "సర్వేభ్యో బృహత్త్వాద్బ్రహ్మ" అన్నింటికంటె గొప్పవాఁడగుటచే "బ్రహ్మము" కాన ఓంకారము సర్వవ్యాపకుఁడైన పరబ్రహ్మస్వరూపము. ఇక్కడ ఓంకారము బ్రహ్మప్రాప్తికిరూఢియైనట్టియు, పూర్ణమైనట్టియు సాధనమని స్పష్టీకరించుటకే అదిబ్రహ్మముతో అభేదముగ (తద్రూపముగ) చెప్పఁబడినది. ఏదేని ఒకసాధనమును రూఢియైనదని చెప్పవలసివచ్చినపుడు సాధనమనియే చెప్పక సాధ్యవస్తువుతో నేకరూపకముగ (తద్రూపముగ) చెప్పునాచారముగలదు దీనికి ఔపచారికధర్మమందురు. ఉదా:—ఆయుర్వృద్ధియందు ఘృతము ఉత్కృష్టమైన సాధనమని చెప్పుటకు "ఆయుర్వైఘృతమ్" "యథార్థముగ ఘృతము ఆయువే" అని చెప్పఁబడినది. అట్లే ఇక్కడ ఓంకారము బ్రహ్మమని చెప్పఁబడినది. (చూ, ఉద్గీథము) "సర్వేవేదా యత్పదమామనన్తి తపాంసి సర్వాణిచ యద్వదన్తి। యదిచ్ఛన్తో బ్రహ్మచర్యం చరన్తి తత్తేప

దగ్ంసంగ్రహేణ బ్రవీమ్యా మిత్యేతత్॥" కఠ. ౨. ౧౫. అన్ని వేదములును సమస్త ధర్మానుష్ఠాన రూపతపశ్చరణమును, ఎవనిని చెప్పుచే గొనియించే చున్నవో, ఎవనినిఁబొం దఁగోరి బ్రహ్మచర్యవ్రతము నాచరించుచు న్నారో అట్టి పరమేశ్వరుని యొక్క ఉత్తమ నామమే ఓంకారము "ఓమిత్యే కాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్మామనుస్మరన్। యఃప్రయాతిత్యజన్దేహం సయాతి పరమాం గతిమ్॥" భగవద్గీత. ౮. ౧౩ "ఓంతత్సదితి నిర్దేశో బ్రహ్మణ స్త్రివిధః స్మృతః।" భ గీ ౧౭ ౨౩. (చూ, ఓమ్) "తస్మాదోమిత్యుదాహృత్య యజ్ఞదానత పఃక్రియాః। ప్రవర్తన్తే విధానోక్తాః సతతం బ్రహ్మవాదినామ్." భ. గీ. ౧౭ ౨౪. "ప్రణవోధనుః శరోహ్యాత్మా బ్రహ్మతల్లక్ష్యముచ్యతే। అప్రమత్తేన వేద్ధవ్యం శరవత్తన్మయోభవేత్॥" ముండక ౨ ౨ ౪ "తస్యవాచకః ప్రణవః" పాతంజలి యోగ దర్శనమ్. ౧. ౨౭. ఆయీశ్వరునకు "ప్రణవమే" (ఓంకారమే) నామధేయము. "తజ్జపస్తదర్థ భావనమ్." ౧. ౨౮ "తతః ప్రత్యక్చేతనాధిగమో ప్యంతరాయాభావశ్చ.॥" ౧ ౨౯. "ప్రణవః సర్వవేదేషు" భ. గీ. ౭. ౮ "తైలధారావ దచ్ఛిన్నం దీర్ఘం ఘంటానినాదవత్। అప్లుతం ప్రణవస్యాంతం యస్తం వేద స వేదవిత్।" "ఓమితి బ్రహ్మ। ఓమితీదగ్ం సర్వమ్।" తైత్తి శి. ౮ "అవతేష్టిలోపశ్చ॥" ౧ ౧౪౧ అని పాణిని యొక్క ఉణాదిసూత్రము. "ఓమభ్యాదానే॥" ౮. ౨. ౮౭. "ఓంశబ్దస్య ప్లుతః స్యాదారమ్భే। ఓ 3 మ్ అగ్నిమీళే పురోహితమ్।" మంత్రారంభమందు "ఓమ్" శబ్దముయొక్క ఉచ్చారణ ప్లుతము. ప్లుతము త్రిమాత్రికము. కావ "ఓ" తరువాత "3" అంకె వ్రాయఁబడును; "ఓ 3 మ్" "అప్లు" ధాతువునుండి "తస్మాదాపేదోంకారః సర్వమాప్నోతీత్యర్థః॥" గోపథ. బ్రా. ౧, ౨౬. ఇది బ్రాహ్మణ గ్రంథకారుల మతము "అకారం చాప్యుకారంచ మకారంచ ప్రజాపతిః। వేదత్రయాన్నిరదుహద్భూర్భువః స్వరితీతి చ॥" మను ౨ ౭౬ ఇది స్మృతికర్తల మతము. "ప్రకృష్టోనవః (ప్రణవః, పుష్కల స్తోత్రమిత్యర్థః, నుస్తుతావితిధాతోః, యద్వాప్రణౌతి ప్రస్తూయతే అనయాబ్రహ్మేతిప్రణవః॥" పుష్కలమైనట్టి స్తోత్రము ప్రణవము, "ప్రాణాన్ సర్వాన్ పరమాత్మని ప్రణామయతీత్యే తస్మాత్ప్రణవః। చతుర్థావస్థిత ఇతి సర్వదేవవేదయోనిః సర్వ వాచ్యవస్తు ప్రణవాత్మకమ్.॥" అధర్వశిఖోపనిషత్; "దేవాశ్చేతి సంధత్తాం సర్వేభ్యో దుఃఖభయేభ్యః సంతారయతీతితారణాత్తారః." (చూ, గాయత్రి.) ఇత్యాది విశేషంబులెల్ల ప్రణవము మంత్రరాజములలోని కెల్ల శిరోమణియని చెప్పుచున్నవి. (గాయత్రీమంత్రార్థవివరణము) "తే. పురుషసూక్తము శ్రీసూక్తమును జపింపఁ, బావమాని జపింపఁదత్పగతిమీఱ, నర్థిశతరుద్రియంబు పంచాక్షరంబు, ప్రణవమంత్రంబు జపియింపఁబవిత్రదినంబు." కాశీ. 3, ఆ. 82.

ప్రణిహితము. సం విశే. (సూ-ప్రణిహితము) 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2 ఒప్పుకొనఁబడినది. చూ, స్వీకృతము. 1, 3. ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యాహృతము. 2.

ప్రణాదము. సం. వి. అ. పుం 1 చూ, పోటెట్టు; 2. గట్టిమోఁత: చూ, స్వరము. 2; 3. చెవుడు చూ, బాధిర్యము

ప్రణామము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రణతి.2.

ప్రణాశము. సం. వి. అ. పుం. రూ- ప్రనాశము: చూ, రూ_ప్రణాళి.

ప్రణాళి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాలువ (లేక) తూము, నీళ్లుపోవుటకు భూమిలోత్రవ్విన త్రోవ (అనికొందఱు) చూ, వాహనము.2

ప్రణాళిక. సం. వి. అ. స్త్రీ 1 —పై.—: వా. 2 క్రమము, ఏర్పాటు, పద్ధతి.

ప్రణిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వేగువాఁడు: చూ, సందేశహరుఁడు; 2 ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రము. [హణము

ప్రణిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పాదగ్ర

ప్రణిపాతము. సం. వి అ. పుం.—పై —

ప్రణిహితము. సం. విశే: చూ, రూ-ప్రణిహితము. [చూ, పాత్రము. 6

ప్రణీత. సం. వి. అ. స్త్రీ. యజ్ఞపాత్రము:

ప్రణీతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత సంస్కరింపఁబడిన అగ్ని: చూ, వహ్ని 1; విశే. 2 చేయఁబడినది: ఆహితము, ఉద్ధృతము, కృతము చూ, వ్యాపారము. 1; 3. చొప్పింపఁబడినది; 4. త్రోయఁబడినది, నికృతము, పొల్ల: చూ, విద్ధము. 2; 5 నీళ్లుపోసి వండఁబడినది. [చూ, స్తుతము.

ప్రణుతము. సం విశే. మిక్కిలిపొగడఁబడినది:

ప్రణుతి సం. వి. ఈ స్త్రీ. మిక్కిలిపొగడిక చూ, స్తోత్రము. [చూ, స్తుతించు

ప్రణుతించు. సం స క్రి. మిక్కిలిపొగడు.

ప్రణేయము సం. విశే: చూ, వశ్యము.

ప్రణేయుఁడు సం. విశే. చూ, వశ్యుఁడు.

ప్రతతి సం వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-పతతి-ప్రసితి-ప్రతతి) 1. లత*: చూ, వృక్షము, 2: చూ, విరివి 2.

ప్రతనము. సం. విశే: చూ, పురాతనము.

ప్రతప్తము. వా. విశే. కాఁచఁబడినది: చూ, శ్రాణ. 2.

ప్రతలము. సం. వి. అ. న. 1 ఒకపాతాళము: చూ, లోకము. 1; పుం. 2: చూ, పాణి. 1.

ప్రతలాల్పభాండము. సం. వి. అ. న: చూ, పాత్రము. 6-౨౯.

ప్రతాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రభావము. 1; 2. వాఁడిమి: చూ, వేఁడిమి. 3; అం. 3: చూ, వేశావర్ణ్యపాంగములు.

ప్రతాపరుద్రీయము. అం. (విద్యానాథుఁడువ్రాసెను) చూ, కావ్య నాటకములు.

ప్రతాపవంతుఁడు సం. విశే. చండి.

ప్రతాపవరాటి. అం: చూ, వరాట్యుపాంగములు (అంగము. 9).

ప్రతాపశేఖరము అం. చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతాపసము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లజిల్లేడు*: చూ, వికిరణము.

ప్రతాపించు సం. అ. క్రి. ప్రతాపముచూపు.

ప్రతారకుఁడు. సం. విశే. చూ, వంచకుఁడు.1.

ప్రతారణము. సం వి. అ. న: చూ, వంచన.

ప్రతారించు సం. స. క్రి చూ, వంచించు.

ప్రతారితుఁడు సం. విశే. మోసపుచ్చఁబడిన వాఁడు. చూ, వంచకుఁడు.

ప్రతి. సం అవ్య. 1. తుల్యము. చూ, సమానము 2; 2 ప్రతికి ప్రతి: ఆదర్శము, ప్రతిబింబము. (తె).- నకలు, కాపి, పాటో; 3. మారు. పై. 8, ఆ. 107: చూ, సమానము. 2; వా 4. ఒకగ్రంథము "అనేకప్రతులు చదివితిని"; బ. 5 గ్రంథములసంఖ్య: వా అవ్య. 6. వ్యతిరేకమును తెపవును. "శ్రుతి అనిన ప్రతియనును"; 7 (విరామములేకుండఁగ) ఒక్కొకటిపంతున అను దానిని తెలుపును "ప్రతిశబ్దము, ప్రతి విషయము, ప్రతి మ ని షి, ప్రతి దినము" మొ; ఉప. 8. ౧. ప్రతికారము=ఇచేట 'ప్రతి'

అనునది ధాత్వర్థమును బదులుచేయుట అను
నర్థముగా మార్చినది; ౨ ప్రతికూలము=
ఇచేట కూలశబ్దముతో సమసించి వ్యతిరేక
మైన అనువర్థము నిచ్చుచున్నది; ౩ ప్రతి
ఘటనము=ఇచేట ధాత్వర్థమును మాఱుకొడ్డుట
అను నర్థమునకు మార్చినది, ౪. ప్రతిజ్ఞ=
ఇచేట ధాత్వర్థమును 'ప్రతిన' యను నర్థము
కల దానినిగా మార్చినది; ౫ ప్రతిదాన
ము=ఇచేట తిరిగి అనువర్థముకలది); అం 4
చూ, శుత్రులు [భూషణము 2

ప్రతికర్మము సం వి. న్. న కైసేఁత చూ,

ప్రతికారము సం వి అ పుం ప్రతిక్రియ,
ప్రతివిధానము (తె)—మాఱుచేఁత-మాఱు
సేఁత (చూ, ప్రతి. 8).

ప్రతికూలమగు మి. అ క్రి చూ, ఎదురుచు 1.

ప్రతికూలము సం విణ అనుకూలముకానిది
చూ, సవ్యము. 3 (చూ, ప్రతి 8.)

ప్రతికృతము. సం. విణ మాఱుచేయఁబడినది

ప్రతికృతి సం వి. ఇ స్త్రీ 1 ప్రతిమ చూ,
హారిణి 3, 2: మాఱురూపు, 3: చూ, ప్రతి
కారము. [వ్యాసఁడు 2

ప్రతికృష్టుఁడు సం. విణ. అడిబంత చూ,

ప్రతిక్రియ సం వి. ఆ స్త్రీ 1. ఉపక్రియము,
చికిత్స, ప్రక్రియము, ప్రతీకారము,
2 చూ, మందు 1. [సెకనుసెకను

ప్రతిక్షణము సం క్రి విణ. అనుక్షణము చూ,

ప్రతిక్షిప్తుఁడు సం విణ 1 చూ, ప్రతికృ
ష్టుఁడు, 2 అడ్డగింపఁబడినవాఁడు, 3 పం
పఁబడినవాఁడు [ట చూ, సంభావన 3.

ప్రతిఖ్యాతి. సం వి ఇ స్త్రీ మిక్కిలి చెప్పు

ప్రతిగృహీత సం విణ. దానము పుచ్చుకొను
వాఁడు చూ, స్వీకృతుఁడు. (గ్రహీత)

ప్రతిగృహీతుఁడు. సం. విణ దానము పుచ్చు
కొన్నవాఁడు చూ, స్వీకృతుఁడు.

ప్రతిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1 పట్టు,
పుచ్చుకొనుట చూ, స్వీకారము. 2; 2 దాన
ద్రవ్యము, 3 సేనకు వెనుకటిబలము (ఎక్కు
డ రాజో తానుండి తన సైన్యము గాసిఁ జెంపి
కుండునట్లు చేపట్టివచ్చునో ఆసైన్యము వెనుక
ఇన్నూఱు విండ్లపట్టుననుండు ప్రత్యేకమైన
మూఁక); 4 తమ్మపడిగము చూ, పాత్రి
ము 6; 5. గ్రహభేదము, అం. 6 చూ,
కర్మములు. 3, 7 చూ, గురుమతమున వ్యా
హాంగములు (తకారాది అనుబంధములో
చూడుము); 8 చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాం
గములు.

ప్రతిగ్రహించు సం స. క్రి దానముపుచ్చు
కొను [గ్రహము 4.

ప్రతిగ్రాహము సం వి అ. పుం చూ, ప్రతి

ప్రతిగ్రాహ్యము సం. విణ. పుచ్చుకొనఁదగినది,
గ్రాహ్యము చూ, స్వీకృతము 2

ప్రతిఘటనము. సం. వి అ న ఒత్తారము.
(చూ, ప్రతి 8) చూ, మాఱొడ్డు 1

ప్రతిఘటించు సం. అ క్రి మాఱొడ్డు చూ,
పక్కలించు.

ప్రతిఘము. సం. వి అ పుం. 1 చూ, గ్లాని
ము, 2 చూ, మాఱుదెబ్బ, 3 పగతీర్చుకొ
నుట. 4 మూర్ఛ చూ, రోగము 1

ప్రతిఘాతనము సం వి అ న. చంపుట చూ,
హింస. 1 [కొనువాఁడు.

ప్రతిఘాతి సం విణ (న్. ఈ న్.) పగతీర్చు

ప్రతిచ్ఛాయ సం. వి ఆ. స్త్రీ చూ, ప్రతి
కృతి 1-2-3.

ప్రతిజాగరము. సం వి అ పుం చూ, హె
చ్చరిక (కాచుట అని కొందఱు)

ప్రతిజ్ఞ సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పంతము చూ,
స్పర్థ 4; 2: చూ, సమ్మతము. 1

ప్రతిజ్ఞాతము సం విణ చూ, స్వీకృతము. 1.

ప్రతిజ్ఞాతవ్యము. సం. విణ. 1 అంగీకరింపఁదగి

నది: ప్రతిజ్ఞేయము; 2. ప్రతిజ్ఞ చేయఁదగి
నది. ప్రతిజ్ఞేయము
ప్రతిజ్ఞానము సం. వి. అ. న. చూ. ప్రతిజ్ఞ 2
ప్రతిజ్ఞేయము సం. విణ. చూ. ప్రతిజ్ఞాతవ్యము.
ప్రతితాళము అం. చూ. జన్యతాళములు
ప్రతిదానము సం. వి. అ. న. 1 వస్తువులమా
ర్పు చూ. వినిమయము, 2 దాఁచనిచ్చిన
దానిని మరల నిచ్చుట (చూ. ప్రతి. 8)
ప్రతిదారణము సం. వి. అ. న. చూ. యుద్ధము.
ప్రతిదినము సం. వి. అ. న. (పాండు 2, అ
118) అనుదినము, ప్రత్యహము, దినదినము
(తె)—నాఁడునాఁడు- నానాఁడు (చూ.
రోజు) [డు
ప్రతిదివ్వఁడు సం. వి. అ. పుం. చూ. సూర్యుఁ
ప్రతిధ్వని సం. వి. ఇ. పుం. చూ. ప్రతిధ్వా
నము [చూ. శబ్దించు
ప్రతిధ్వనించు సం. అ. క్రి. మాఱుమ్రోయు
ప్రతిధ్వానము సం. వి. అ. పుం. మాఱుమ్రోఁత
చూ. ధ్వనిము 2.
ప్రతినఁ దై. ప్రతిజ్ఞా చూ. ప్రతిజ్ఞ 1
ప్రతినిధి సం. వి. ఇ. పుం. 1 చూ. ప్రతికృ
తి 1, 2 చూ. మాఱు. 1, వా విణ
3 ఒకనికి బదులుగా వచ్చినవాఁడు
ప్రతినిక్షిప్తము. సం. విణ. ఒట్టుపట్టఁబడినది
ప్రతినివేశము సం. వి. అ. పుం. అక్కఱ, పట్టు
చూ. [illegible] 4
ప్రతిపక్షుఁడు సం. వి. అ. పుం. 1 చూ. శత్రు
వు 1, 2 చూ. ప్రతివాది.
ప్రతిపత్తి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1 చూ. సన్మా
నము, 2 చూ. హృల్లేఖము. 2, 3 చూ.
సామర్థ్యము. 1, 4 చూ. సాహసము 1,
5 ప్రాప్తి చూ. లాభము 1, 6 పదప్రా
ప్తి చూ. లాభము. 1.
ప్రతిపత్తు సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1 పాడ్యమి

చూ. హరివాసరము, 2 చూ. హృల్లేఖము. 2.
ప్రతిపదార్థము. సం. వి. అ. పుం. 1 ఖండా
న్వయము, దండాన్వయము, వా. 2. ప్రతి
శబ్దముయొక్క అర్థము
ప్రతిపన్నము సం. విణ 1 చూ. స్వీకృతము.
1, 2 చూ. వ్యక్తము 2
ప్రతిపాదకము సం. విణ 1 ఇచ్చునది, 2. కలి
గించునది ఆపాదకము, ఆవహము, ఉత్పా
దకము, ఉపపాదకము (చూ. సంభూతము);
3 తెలుపునది చూ. వ్యక్తము 2, 4. నిరూ
పించునది
ప్రతిపాదనము సం. వి. అ. న. 1 ఇచ్చుట
చూ. స్పర్శము. 3, 2 కలిగించుట చూ.
సంజనము. 1, 3 తెలుపుట (చెప్పుట)
చూ. ప్రస్తావము 2, 4 నిరూపించుట
ప్రతిపాదించు సం. స. క్రి. 1. కలిగించు
చూ. సృజించు, 2. తెలియఁజెప్పు చూ.
స్పష్టీకరించు, 3 నిరూపించు, నిర్ధరించు
ప్రతిపాదితము సం. విణ ప్రతిపాదింపఁబడినది.
ప్రతిపాద్యము సం. విణ ప్రతిపాదింపఁదగినది.
ప్రతిపాలకుఁడు సం. విణ. చూ. సంరక్షకుఁడు.
ప్రతిపాలనము సం. వి. అ. న. చూ. సంరక్షణము
ప్రతిపాలించు సం. స. క్రి. చూ. సంరక్షించు.
ప్రతిప్రస్థాతుఁడు సం. వి. అ. పుం. చూ.
ఋత్విజుఁడు [బింబము 1.
ప్రతిఫలనము సం. వి. అ. న. చూ. ప్రతి
ప్రతిఫలించు సం. అ. క్రి. మాఱురూపము
తోఁచు ప్రతిబింబించు [వికారము 1.
ప్రతిఫలితము సం. విణ ప్రతిఫలించినది. చూ.
ప్రతిబంధకము సం. విణ అడ్డగించునది, ప్రతి
రోధకము చూ. రుద్ధము. 1.
ప్రతిబంధము. సం. వి. అ. పుం. అడ్డగింత:
చూ. సంరోధము [సంరోధించు.
ప్రతిబంధించు సం. స. క్రి. అడ్డగించు చూ.

ప్రతిబద్ధుఁడు. సం. విశే. 1. అడ్డగింపఁబడినవాఁడు; 2. ప్రతిహతుఁడు; 3. మనసుచెడినవాఁడు చూ, హతుఁడు 3

ప్రతిబింబము. సం. వి. అ.న. 1 ప్రతిఫలనము చూ, వికారము 1; 2 ప్రతిమ చూ, ప్రతికృతి.1, వా 3 ప్రతికిప్రతి చూ, ప్రతి 2

ప్రతిబింబించు సం. అ. క్రి చూ, ప్రతిఫలించు

ప్రతిబింబితము సం విశే. చూ, ప్రతిఫలితము

ప్రతిభ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. అప్పటప్పటికి వికసించెడు బుద్ధి చూ, హృల్లేఖము 2

ప్రతిభటుఁడు. సం వి అ పుం చూ, శత్రువు 1

ప్రతిభయము సం వి. అ న 1 భయానకరసము చూ, రసములు, విశే 2 భయానకరసముగలది చూ, రసములు

ప్రతిభావిశేషశాలిత్వము అం చూ, సుగుణములు

ప్రతిభువు సం వి ఊ పుం పూఁటకాఁపు చూ, లగ్నకుఁడు 1

ప్రతిభూత్వము సం. వి అ. న చూ, పూఁట 4

ప్రతిమ. సం వి. ఆ. స్త్రీ 1 = పతిమ చూ, ప్రతికృతి 1, 2 ఏనుఁగువాహిత్థము (క్రిందికొమ్ములనడిమిచోటు, ప్రతిమానము చూ, హస్తి; 3. తడగట్టెడిఒద్దిక ప్రతిమానము (తె) —ఒద్దిక.

ప్రతిమధ్యము. అం చూ, జన్యతాళములు

ప్రతిమానము సం. వి అ న చూ, ప్రతిమ

ప్రతిమార్గకము సం వి అ పుం ఉపలింగము, త్రింగ-త్రింగము, ప్రతిమార్గపురము.

ప్రతిమార్గపురము సం వి అ. పుం —పై—

ప్రతిమాల సం వి ఆ. స్త్రీ అంతాదిగ్రంథము చూ, సంపుటము 3

ప్రతిముక్తము సం. విశే. 1. కట్టఁబడినది (వస్త్రము) చూ, వస్త్రము, 2. తొడుగఁబడినది (కవచము) చూ, వారవాణము

ప్రతిముఖసంధి. అం (ప్రతిముఖము) ఒక నాటకసంధి, యత్నబిందువులచే ప్రతిముఖసంధి: చూ, సంధులు

ప్రతిమోక్షము. అం: చూ, దానపంచకము. (దానపంచకమునందలి పదియులలోనిఅతిమోక్షమును ప్రతిమోక్షమని చేయువుఁడు)

ప్రతియత్నము సం వి అ పుం 1 ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ, 2 అనుకూల్యము చూ, స్నేహము. 1,3 చూ, ప్రతీకారము 1,4 చూ, సంస్కారము. 6

ప్రతియాతన సం వి ఆ స్త్రీ 1 చూ, ప్రతికృతి. 1, 2 తుల్యయాతన [నిగ్రహము. 1.

ప్రతియోగము. సం వి అ పుం పగ చూ,

ప్రతియోగి సం. విశే (న్ ఈ న్) చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1 [ము 1.

ప్రతిరోధకము సం. విశే చూ, ప్రతిబంధక

ప్రతిరోధము సం వి అ పుం 1 ఎదిరించుట: చూ, లూటీ 4; 2. దొంగతనము చూ, హరణము. 1

ప్రతిరోధించు సం స క్రి చూ, ప్రతిబంధించు.

ప్రతిరోధి సం వి న్. పుం 1. ఎదిరించువాఁడు: చూ, ప్రతిపక్షుఁడు 1—2, 3. దొంగ: చూ, హారకుఁడు 1 [ముకలది

ప్రతిలోమము సం. విశే అవరోహణ క్రమ

ప్రతివచనము. సం వి. అ న చూ, ప్రతివాక్యము [పరవసథము.

ప్రతివసథము సం. వి అ. పుం చూ, రూ–

ప్రతివసించు సం అ క్రి. ఉండు: చూ, వసించు

ప్రతివస్తూపమ. అం చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానోపమేయ వాక్య సమత్వము. "ఉదా —చాపమున శూరుఁడుపగు తాపమున సూరుఁడు దగు")

ప్రతివాక్యము సం వి. అ. న. మాఱుమాట: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రతివాది. సం. విణ. (న్ ఈ. న్) వాదికి ప్రతిపక్షము వాఁడు చూ, శత్రువు 1

ప్రతివాదించు సం. అ క్రి వాదికి ప్రతిపక్షముగా మాటాడు. [గులనుండువాఁడు

ప్రతివాసి సం. విణ. (న్ ఈ న్.) ఇరుగుపొరు

ప్రతివిధానము. సం వి అ న. చూ, ప్రతికారము

ప్రతివిరోధి సం వి ఇ పుం ప్రతిరోధి 2

ప్రతివిషా సం వి ఆ స్త్రీ (విషమునకువిరోధి) అతివస చూ, విష.

ప్రతివేశము సం వి అ పుం ఇరుగుపొరుగు ఇల్లు చూ, సదనము 1.

ప్రతిశాసనము సం. వి అ.న పిలిచిపంపుట

ప్రతిశిక్షకము సం వి అ న కనుప చూ, వాకిను (1) [చూ, కొంప

ప్రతిశ్యాయము సం వి అ పుం =పడిసెము

ప్రతిశ్రయము సం వి అ పుం 1. పడిసెము చూ, కొంప, 2 ఇల్లు చూ, సదనము 1, 3 సాయము చూ, సన్నిధానము 2, 4 కొలువుకూటము చూ, సభ 2, 5 [illegible] చూ, సదనము 1

ప్రతిశ్రవము సం. వి. అ పుం చూ, ప్రతిజ్ఞ 2

ప్రతిశ్రాయము సం వి అ పుం =పడిసెము చూ, కొంప [నము

ప్రతిశ్రుత్. సం వి. ఇ స్త్రీ. చూ, ప్రతిధ్వా

ప్రతిషిద్ధము సం. విణ. నిషేధింపఁబడ్డది నిషిద్ధము, బహిష్కృతము

ప్రతిషేధకుఁడు. సం విణ నిషేధించువాఁడు

ప్రతిషేధము సం వి అ పుం 1 చూ, ప్రతిబంధము, 2 చూ, అలంకారము. 3 (ముందు చెప్పిన [illegible] యున్నట్లు చూపి [illegible] ప్రతిషేధవాక్యము "[illegible] పలుకులు గాదు వాడిగల [illegible].")

ప్రతిషేధించు సం. స. క్రి చూ, ప్రతిబంధించు

ప్రతిష్టంభము. సం. వి. అ. పుం చూ, ప్రతిబంధము. 1 [రుద్ధము. 1.

ప్రతిష్టబ్ధము సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది: చూ,

ప్రతిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గౌరవము చూ, సన్మానము, 2 చోటు చూ, స్థానము 1; 3. శాశ్వతముగ నిలుపుట, 4 నేల చూ, భూమి 1, 5 చూ, పంపిస్సులు, 6 కీర్తి: చూ, సమాఖ్య 1

ప్రతిష్ఠము అం: చూ, దండవ్యూహములు

ప్రతిష్ఠించు. సం స. క్రి. శాశ్వతముగ నిలుపు.

ప్రతిష్ఠితము సం విణ శాశ్వతముగ నిలుపఁబడినది చూ, శాశ్వతము

ప్రతిసరము. సం. వి. అ పుం, న 1. ఏనుఁగు కుంభముల క్రిందిచోటు చూ, హస్తి, 2. చేతఁగట్టుకొను తోరము, కంకణము చూ, ప్రతిసూత్రము, 3 చూ, భూషణము 2; పుం 4 కడియము చూ, భూషణము 2, 5 పూదండ చూ, భూషణము 2; 6 ఒకానొక మంత్రము చూ, మంత్రము 1; 7. సేనవెనుకటి దిక్కు చూ, సేన 1, 8 ప్రతిసంధి చూ, పూరము 3, విణ 9 చూ, నియోక్తవ్యము.

ప్రతిసర్గము. సం చూ, పురాణము 6.

ప్రతిసీర సం. వి ఆ స్త్రీ కటము, కాండపటము, యవనిక (లె)— చాఁప, డమాను, తెరచాఁప (చూ, వస్త్రము) [స్పర్ధ 1.

ప్రతిస్పర్ధ సం వి. ఆ స్త్రీ పోటి చూ,

ప్రతిస్పర్ధించు సం. అ. క్రి పోటీచేయు. కాశీ 2, అ 98 చూ, స్పర్ధించు

ప్రతిహతి సం వి ఇ స్త్రీ చూ, ప్రతిబంధము

ప్రతిహతుఁడు సం విణ చూ, ప్రతిబద్ధుఁడు

ప్రతిహర్తుఁడు అం చూ, ఋత్విజుఁడు.

ప్రతిహారకుఁడు సం. వి. అ. పుం (రూ-ప్రతిహారుఁడు-ప్రాతిహారకుఁడు.) గారడివిద్య

యందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

ప్రతిహారతరము అం. చూ, శస్త్రములు

ప్రతిహారి. సం. వి. ఇ. పుం =పడిహారి చూ, ప్రతిహారుఁడు. 1-2.

ప్రతిహారుఁడు సం వి అ పుం =పడిహారి 1. కటిక చూ, వేత్రహస్తుఁడు, 2 ఉపస్థితుఁడు, కక్ష్యావేక్షకుఁడు, క్షత్త, గర్వాటుఁడు, దండి, దౌవారికుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు, ద్వార్స్థితుఁడు, ద్వార్స్థుఁడు, ప్రతిహారి-ప్రతిహారుఁడు. (తె) -గొల్ల, పడిహారి-పడిహారుఁడు, పడిహారి-పడిహారుఁడు, తద్భ.— ద్వారపాలకురాలునకు —. ప్రతీహారి

ప్రతిహాసము సం వి అ పుం. గన్నేరు * చూ, హయమారకము

ప్రతీకము. సం వి. అ పుం 1. అవయవము చూ, విుయము 3, విశ 2 చూ, ప్రతికూలము, 3 అనుకూలము చూ, స్నేహము.1

ప్రతీకారము సం. వి అ పుం. 1 చూ, వైరశుద్ధి, 2. చికిత్స చూ, ప్రతిక్రియ 1

ప్రతీకాశము. సం విశ. (ఉత్తరపదము) తుల్యము చూ, సమానము 2. (చూ, ఉపమ. 403 వ పొరట)

ప్రతీక్షణము సం వి అ. న. (ప్రత్యాశతో) ఎదురు చూచుట. చూ, వీక్షణము.

ప్రతీక్షించు సం అ క్రి (ప్రత్యాశతో) ఎదురుచూచు చూ, వీక్షించు

ప్రతీక్ష్యుఁడు సం. విశ చూ, పూజ్యుఁడు. 3

ప్రతీచి. సం వి ఈ. స్త్రీ పడమర చూ, పారిత్తు 1 [పుట్టినది

ప్రతీచీనము సం విశ. పశ్చిమదిక్కునందు

ప్రతీతము. సం. విశ 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది చూ, సంభావన. 3; 2 ఎఱుఁగఁబడినది, కలితము, ఉచితము: చూ, వ్యక్తము. 2, 3 ఆదరింపఁబడినది: ఆదృతము, దృతము; 4. సంతోషము కొందినది: చూ, ముదితము. 2.

ప్రతీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ప్రసిద్ధి చూ, సంభావన. 3; 2. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 3. ఆదరము: చూ, సన్మానము; 4 చూ, సంతోషము.

ప్రతీతుఁడు. సం. విశ: చూ, విశ్రుతుఁడు.

ప్రతీపదర్శిని సం. వి. ఈ స్త్రీ ఆఁడుది చూ, స్త్రీ

ప్రతీపము అం. 1 చూ, అలంకారము 3 (ఉపమానమున కుపమేయత్వము కల్పించుట "ఉదా —నీకన్నులకు సమముతమ్మి"); విశ 2 చూ, ప్రతికూలము

ప్రతీపుఁడు సం. వి అ. పుం. 1. పగతుఁడు చూ, శత్రువు 1, 2 చంద్రవంశజుఁడైన ఒకానొకరాజు చూ, రాజు 1.

ప్రతీరము సం వి అ న (నద్యాది) తీరము: చూ, రోధస్సు

ప్రతీవాపము సం వి అ. పుం 1. జనోపద్రవము చూ, విపత్తు; 2 నిక్షేపించుట; 3 రాలిన లోహాపుపొడినికాఁచి చొఁగఁగొట్టుట

ప్రతీహారము. సం వి అ పుం 1 ద్వారము: చూ, వాకిలి, 2 పూర్వము నేను వీనికి మేలుచేసితినిగాన నిప్పుడు వీఁడు నాకు మేలుచేయునని యెంచి చేయునట్టి సంధి: చూ, సంధి 1

ప్రతీహారి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ద్వారపాలకురాలు చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2; ఇ. పుం. 2 ద్వారపాలకుఁడు. చూ, ప్రతిహారుఁడు 2.

ప్రతీహారుఁడు. సం. వి. అ. పుం చూ, ప్రతిహారుఁడు. [నది. చూ, వేష్టితము. 2.

ప్రత్యున్నము సం విశ. మిక్కిలిప్రార్థనపెట్టఁబడి

ప్రతోదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ములుకోల.

ప్రతోదరము. అం: చూ, దండవ్యూహములు.
ప్రతోలి. సం. వి ఇ, ఈ స్త్రీ పెద్దవీధి· చూ, మార్గము 1
ప్రత్తి. దై వి =బనకీ. (దేశ్యమని శ. ర)విత్తుఁ తోనుండుమాది (దీని భేదములు - ఎఱ్ఱప్రత్తి, జేనప్రత్తి, పుల్లప్రత్తి, పెండిప్రత్తి మొ) చూ, సముద్రాంత 3 [ప్రాంత 4
ప్రత్నము సం. విణ. పూ - ప్రతనము· చూ,
ప్రత్యంగము అం· చూ, జన్యతాళములు.
ప్రత్యంతపర్వతము. సం వి అ. పుం. పెద్ద కొండ చేరువనుండు చిన్నకొండ. చూ, హిమాలయము (పర్వతము)
ప్రత్యక్శ్రేణి సం వి ఈ స్త్రీ. 1 ఎలుక చెవి* చూ, స్ఫోటకోఘ, 2. దంతి* చూ, విశల్య 4 [చూ, శైఖరికము.
ప్రత్యక్పర్ణి సం. వి ఈ స్త్రీ ఉత్తరేను*
ప్రత్యక్పుష్పి సం వి ఈ స్త్రీ —పై—
ప్రత్యక్షమగు మి స క్రి చూ, సాక్షాత్కరించే
ప్రత్యక్షము. సం వి. అ పుం.-పత్తెచ్చేము. 1 చూ, స్పష్టము; అం. 2. చూ, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు, 3· చూ, రసవద లంకారములు.
ప్రత్యక్షవాది సం వి న్ పుం జైనుఁడు చూ, బుద్ధుఁడు
ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములు అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శబ్దము, అర్థాపత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము, ఐతిహ్యము (ఇందు మొదటనుండి నాలుగు తార్కికుల మతమునందు, ఆఱువేదాంతుల మతమునందు, ఎనిమిది పౌరాణికుల మతమునందునని క్రమముగా నెఱుంగునది)
ప్రత్యగ్రము. సం. విణ. 1. నూతనము: చూ, పాస; 2 చూ, పరిశుద్ధము
ప్రత్యనీకము అం: చూ, అలంకారము 3 (బలవంతుఁడగు శత్రువు చేఁ సేయఁజాలక తత్ విపక్షమువారిని బాధించుట. "ఉదా — తన్నుంగెల్చిన చేమఁ కాలఁదాకియున్న చెవులపై నెక్క నుత్పలములు") [పు. 1.
ప్రత్యనీకుఁడు. సం. వి అ. పుం· చూ, శత్రు
ప్రత్యయము సం. వి. అ పుం 1 సుప్తిఙాది; 2: చూ, విశ్వాసము; 3 చూ, ప్రసిద్ధి 1; 4 బుద్ధి· చూ, హృల్లేఖము 2; 5 ఎడపడి: చూ, వర్తనము 1; 6 చూ, శపథము; 7 అవకాశము: చూ, సందు 6; 8 చూ, వశము 1, 9 చూ, హేతువు. 1
ప్రత్యయితుఁడు సం. విణ. ఆప్తుఁడు· చూ, స్నేహితుఁడు. [2 చూ, ప్రతివాది.
ప్రత్యర్థి సం వి. న్ పుం 1 చూ, శత్రువు 1;
ప్రత్యవసాయము. సం. వి అ న కుడుపు: చూ, సాపాటు. [చూ, భుక్తము 1.
ప్రత్యవసితము సం. విణ కుడువఁబడినది:
ప్రత్యవాయము సం వి. అ. పుం. పాపము: చూ, వృజినము 1; 2 దురదృష్టము (చూ, అదృష్టము. 1.)
ప్రత్యహము. సం అవ్య చూ, వాసరము
ప్రత్యాకారము సం వి. అ. పుం. ఖడ్గాదుల యొఱ చూ, వస్త్రము
ప్రత్యాఖ్యాతము సం విణ. కూడదని నిరాకరింపఁబడినది చూ, ప్రత్యాదిష్టము.
ప్రత్యాదిష్టము సం. విణ నిరాకరింపఁబడినది· నిరస్తము, నిరాకృతము, పరాస్తము, ప్రతిషిద్ధము, ప్రత్యాఖ్యాతము, ప్రత్యాదేశము.
ప్రత్యాదేశము సం. వి. అ. పుం: ·చూ, ప్రత్యాఖ్యాతము
ప్రత్యాబ్దికము. సం వి. అ. న. ప్రతిసంవత్సరము చేసెడు శ్రాద్ధము చూ, శ్రాద్ధము. 1.
ప్రత్యామ్నాయము. పా: చూ, కృత్రిమము. 6.
ప్రత్యాలీఢము. సం. వి. అ. న 1. విలుకాఁడు ఎడమకాలు ముందటికిచాఁచినిలుచుట చూ,

స్థానము. 4; అం. 2 చూ, గతివిశేషములు; 3 చూ, పుంస్థానకములు [వాంఛ.

పరిత్యాళ సం. వి. ఆ. స్త్రీ అడియాస చూ,

పరిత్యాసక్తి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. చేరిక, సంగతి చూ, సంయోగము

పరిత్యాసన్నము. సం. విణ. చేరికయైనది పొత్తు చూ, సంగతము. 5

పరిత్యాసారము. సం వి అ పుం వ్యూహము వెనుకనుండు మఱియొక వ్యూహము చూ, వ్యూహభేదములు

పరిత్యాహారము సం వి అ పుం. 1 విషయములవలన నింద్రియముల మగలించుట చూ, అంగము 9, యోగాంగములు, 2 (వ్యాకరణమున) వర్ణసంగ్రహము

పరిత్యుత్క్రమము సం. వి అ పుం ప్రయోగము, యుద్ధముకొఱకైన భటుల యుద్యమము (అనికొండలు) చూ, సన్నాహము 2

పరిత్యుత్తరము. సం వి అ న. మాఱుత్తరము చూ, సమాధానము. 4

పరిత్యుత్థానము సం వి. అ న అభ్యాగమము, అభ్యుత్థానము, పరిత్యుద్గమము

పరిత్యుద్గతుఁడు సం విణ. ఎదురుకొనిలేచిన వాఁడు: చూ, శత్రువు 1 [త్థానము

పరిత్యుద్గమము. సం వి. అ పుం చూ, ప్రత్యు

పరిత్యుద్గమించు. సం. అ. క్రి ఎదుర్కొనిపోవు. కాశీ 2, ఆ. 159 చూ, వక్కళించు

పరిత్యుపము సం వి స్ న రూ-పరిత్యూషము చూ, వేగుఁబోము.

పరిత్యూషము. సం. వి. అ పుం, న —పై—

పరిత్యూషుఁడు. సం. వి.అ పుం: చూ, వసువులు

పరిత్యూహము. సం. వి అ పుం. చెఱుపు: చూ, విఘ్నము.

పరిత్యేకబుద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బుద్ధశిష్యుఁడు. చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

పరిత్యేకము సం. వి అ న. చూ, వేఱువేఱు.

పరిత్యేకించు. సం అ. క్రి: చూ, వేఱువేఱగు.

పరిథ. సం. వి ఆ స్త్రీ పరిఖ్యాతి: చూ, సంభావన 3.

పరిథమచతుష్టయము అం. చూ, క్రతుచతుష్టయము.

పరిథమము సం విణ 1 మొదటిది చూ, మొదలు 4; 2. ముఖ్యము చూ, శ్రైష్ఠ్యము, అం 3. చూ, అసంహతవ్యూహములు

పరిథమావిభక్తి అం. “డు-ము-వు-లు” చూ, విభక్తులు [పెట్టఁబడినది

పరిథమాస్థితము. సం విణ ముందుగా పరివేశ

పరిథానభైరవము అం చూ, తంత్రములు

పరిథానవాక్యము. పా. కర్తృ కర్మ క్రియలు మూఁడును గలసినది. తక్కిన పదము లంగములు

పరిథానవ్యూహములు. అం చూ, వ్యూహములు.

పరిథితి. సం. వి ఇ స్త్రీ చూ, పరిథ

పరిథితుఁడు సం విణ చూ, పరితీతుఁడు

పరిథిమ. సం వి. న్ పుం చూ, విరివి. 2

పరిథిమము సం. వి అ పుం —పై—

పరిదక్షిణము. సం వి అ. న. 1 పరిదక్షిణించుట చూ, సంవృతము, అం 2 చూ, ఉపచారములు 2

పరిదక్షిణించు. సం. స క్రి దేవతాదుల నుద్దేశించి కుడికి తిరిగివచ్చు చూ, వలగొను.

పరిదరము సం. వి. అ పుం 1. చూ, బాణము. 1; 2. చూ, విదారణము 1, 3. చూ, విఱువు. 1; 4. ఆఁడుదానికి కలుగు రక్తస్రావరోగము: చూ, రోగము. 1. [డు.

పరిదర్శకుఁడు. సం. విణ. విశదపఱచిచూపువాఁ

పరిదర్శనము సం. వి. అ. న విశదపఱచి చూపుట చూ, వీక్షణము.

పరిదర్శితము. సం. విణ. 1.విశదపఱచిచూపఁబడినది. చూ, స్పష్టము; 2 చూడఁబడినది చూ, వీక్షితము.

ప్రిదానము సం. వి. అ. న. గొప్పయీవి "అన్నప్రిదానము" చూ, స్వర్గము 3

ప్రిదీపనము. సం వి అ పుం అంజనాద్రియం దుఁబుట్టిన రక్తవర్ణముగల విషభేదము

ప్రిదీపము సం. వి. అ. పుం దీపము, దివ్వె చూ, రూ-దీపము 1.

ప్రిదేశనము. సం వి అ. న కానుక చూ, నూడిద. [దేశని.

ప్రిదేశని. సం. వి ఈ. స్త్రీ చూ, రూ-ప్రి

ప్రిదేశము సం వి అ పుం 1 చోటు చూ, స్థానము. 1; 2· చూ, దేశము, 3 రూ-పా్రిదేశము బొటనవ్రేలు చూ, హస్తము, 4 రూ-పా్రిదేశము జెత్తెడు చూ, హస్తము

ప్రిదేశిని సం వి ఈ స్త్రీ జొట్టనవ్రేలు చూ, వేలు 2

ప్రిదోషము సం. వి. అ. పుం 1 మునిమాపు చూ, సంధ్యాకాలము, 2. మిక్కిలిదోషము చూ, వృజినము 1.

ప్రిద్యుమ్నాయనము. అం. (ప్రిద్యుమ్న=ప్రికృష్ణోద్యోతయతి, స్వయంజ్యోతి రూప త్వాత్)· చూ, ఓమ్ [గుఁడు

ప్రిద్యుమ్నుఁడు. సం వి అ పుం· చూ, మన్మ

ప్రిద్యోతనుఁడు సం. వి అ. పుం చూ, సూర్యుఁడు [ము: చూ, సంగ్రామము

ప్రిద్రావము. సం. వి అ పుం. రూ-ప్రిద్రావ

ప్రిద్రావము సం వి అ. పుం —పై—

ప్రిధనము. సం. వి. అ న. 1· చూ, యుద్ధము; 2. చీల్చుట: చూ, విదారణము 1

ప్రిధానము సం వి అ న. 1 పరమాత్మ చూ, పాంసుఁడు; 2 చూ, ప్రికృతి 1, 3 బుద్ధి చూ, హృల్లేఖము 2, ఏ 4 ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; 5. బహూనా. ముందిచ్చేసొమ్ము చూ, సత్యంకారము, వా 6. వివాహోత్సా ద్వాము వధువున కలంకారాదులనిచ్చి నిశ్చ యించుకొనుట.

ప్రిధాని సం. వి ఇ. పుం. కార్యసహాయుఁడు, మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1

ప్రిధానుఁడు. సం. వి అ. న 1 —పై.—; 2 మధ్యమాధికారి,ఏ. 3. ముఖ్యుఁడు· చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [యిచ్చేట.

ప్రిధారణము సం వి. అ న ఫలమపేక్షించి

ప్రిధావనము సం వి అ న ధావనము, ద్రవము. (తె) -పరుగు, పరుగు-పరువు-సర్వు, పోటు డు, పేరము-పేరెము, తిద్వి —అల్పధావన మునకు.—గునుక -గునుకు-గునుకుడు-గునుగు డు, గునుగుపరుగు, చేమ్చేవంతటి పరుగు నకు —(తె) —చాపరువు, (చూ, సంచా రము) [వెళ్లు 1.

ప్రిధావించే సం అ. క్రి. పరుగెత్తు చూ,·

ప్రిధి సం. వి. ఇ పుం చూ, నేమి

ప్రిక్షితము అం చూ, ప్రిచారములు

ప్రిధ్వంసము సం వి అ పుం. చేటు చూ, సంస్థ 3 [వాహసము 2.

ప్రినాళము సం వి అ న నీళ్లతూము. చూ,

ప్రిన్న దే విణ మనోజ్ఞము చూ, హృద్యము.

ప్రిన్నఁదనము వా వి చూ, సౌందర్యము.

ప్రిన్నన దే వి. మనోజ్ఞత (ఇది విశేషణముగు చో.—పాండు 5, ఆ. 128, పాండు. 2, ఆ 108)· చూ, ప్రిన్న.

ప్రిన్ననివాఁడు. వా వి: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

ప్రిప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, పానీయశాలిక.

ప్రిపంచము. సం. వి ఆ. పుం 1.భూలోకము: చూ, లోకము. 1, 2: చూ, సంసారము.1; 3 శబ్దవిస్తరము: చూ, శబ్దము. 1, 4 చూ, విరివి. 2; 5. రచన: చూ, విన్యాసము. 2; 6· చూ, వ్యత్యయము; 7. మోసపుచ్చేట: చూ, వంచన.

పరివంచించే. సం స. క్రి: చూ, విస్తరించే.
పరివంచితము.సం. విశ విస్తరింపఁజేయఁబడినది
పరిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. భక్తిపరులు చేయు శరణాగతి; వా. 2 గౌరవాదులు.
పరిపదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముంగాలు: చూ, హస్తి; 2. మీఁగాలు చూ, వాజి.
పరిపదములు. అం. (మీఁగాళ్లు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి-కూర్మోన్నతములై రక్తవర్ణములైన రాజేగు; 2. చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు) (స్త్రీకి.—తాఁబేటి వీఁపువలె నుండి మెత్తగనున్న భాగ్యవతియగు.)
పరిపన్నుఁడు. సం. విశ పరిపత్తి చేసినవాఁడు
పరిపాఠకము. పా కొన్నియనువాకములుగల వేదభాగము. చూ, వేదము.
పరిపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండచేఱియ· చూ, పర్వతము. ౧౧; 2. కునికిపాటు: చూ, పరిమాల. [వర్తములు.
పరిపానోత్తరపరిదేశావర్తి. అం· చూ, అశుభా
పరిపితామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరిపితామహుని భార్య: చూ, సవిత. 2.
పరిపితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ముత్తాత: చూ, సవిత. 2; 2. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. [పరిపున్నాటము *.
పరిపున్నటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
పరిపున్నాటము. సం. వి. అ పుం: రూ-పరిపున్నటము, ఉరణాక్షము, ఉరణాఖ్యము, ఊరణాక్షము, ఏడగజము, చక్రిమర్దకము, చక్రిమర్దనము, దద్రుఘ్నము, పద్మాటము. (తె).—తంటెయము-తంటెము, తగిరిస-తగిరిస.(చూ,వృక్షము.)
పరిపుల్లము. వా. సం.విశ చూ,రూ-ప్రఫుల్లము.
పరిపౌండరీకము. సం. వి. అ. న. రూ-పుండర్యము-పౌండర్యము) పుండరీకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.

పరిపాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇనుమనుమరాలు· చూ, నూన. 1.
పరిపాత్రుఁడు. సం వి అ. పుం మున్మనుమఁడు: చూ, నూనుఁడు 1 [చూ, కళలము. 4.
పరిప్పు. దే. వి. తునుక అం, భా. పరి. 78:
పరిపరిపితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరిపితామహుని తండ్రి: చూ, సవిత. 2
పరిఫుల్లము. సం. విశ రూ-పరిపుల్లము వికసించినది· చూ, సంఫుల్లము
పరిబంధకల్పన. సం. వి. ఆ స్త్రీ చూ, కథ 1.
పరిబంధపారిగల్భ్యము అం· చూ, సుగుణములు.
పరిబంధము సం.వి అ. పుం 1 చూ,కావ్యము; 2. కబ్బము: చూ, సంపుటము. 3; అం 3: చూ, సంతానములు. [చూ, శైత్యము.
పరిబర్హము. సం విశ. ముఖ్యము, మొదటిది:
పరిబర్హుఁడు సం. విశ. చూ, శ్రేష్ఠుఁడు 2.
పరిబలము సం వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము, విశ 2. మిక్కిలి బలముకలది: చూ, సౌభాగ్యము. 5
పరిబలు. వై. అ. క్రి.=పరిబల. 1: చూ, సంపడించే జై. 2, అ. 97; 2. చూ, వర్ధిల్లు. హరి. పూ. 8, అ. 79.
పరిబుద్ధము. సం. విశ: చూ, సంఫుల్లము.
పరిబుద్ధుఁడు. సం. విశ. 1: మేలుకొన్నవాఁడు; వా. 2: చూ, వారిజ.
పరిబోధనము. సం. వి. అ. న· అనుబోధము. (తె).—అత్తరు- అత్తరువు, తావినూనె; తద్వి.-చెందినీఅత్తరునకు: చూ, స్నేహము. 2.
పరిబోధము సం వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలితెలివి. చూ,వ్యాశ్లేషము. 2; 2: చూ, మేలుకోలు.
ప్రబోధాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.
పరిబోధించే. సం. స. క్రి. 1. మిక్కిలితెలుపు: చూ, బోధించే; 2: చూ, మేలుకొలుపు.
పరిబ్బ. దే. వి. రూ-పెరిబ్బ-పరిబ్బలి-పెరిబ్బలి*. చూ, సహాసరిశేధి 2.

ప్రబ్బము. వై. వి.=పర్వ. రూ-పబ్బము చూ, సంబరము. 3.

ప్రబ్బలి. దే. వి. చూ, రూ-ప్రబ్బ *.రపి. 6, ఆ. 84. [2, ఆ. 49.

ప్రబ్బికోలు. దే వి. ప్రబ్బికొనుట. భాగ.సభా.

ప్రబ్బు. దే వి. 1. నింద కాశీ, 5, ఆ. 183 చూ, సగ్గింపు, స క్రి. 2. సందించు.భార. సభా. 2, ఆ 49 చూ, సగ్గించు; 3. కల యు ఉ, రా 5, ఆ. 208 చూ,సక్తమగు; అ. క్రి 4. చూ, వ్యాపించు భో 4, ఆ 105; 5· చూ, వర్ధిల్లు; 6 చూ,సందడించు. భాగ. 10, స్కం పూ.352;7· చూ,వర్తించు. భాగ. 10, స్కం. 123.

ప్రభ. సం వి ఆ స్త్రీ 1. వెలుగు· చూ, వెలుతురు. 1; 2 కుబేరుని పట్టణము· చూ, సీమ (1) (దేశము); 3 సూర్యునిభార్య: చూ, భార్య; 4 దుర్గ:చూ,పార్వతి.1,వా 5. వీరభద్రోత్సవమునకు వస్త్రాదులతో పొడవు గా గట్టెడి ప్రభఅనుభూష"ప్రభలసంబరము"

ప్రభంజనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి. చూ, వాయువు; విశే 2 చేక్కుగా విఱుచువాడు

ప్రభవ. అం· చూ, సంవత్సరములు.

ప్రభవము. సం వి అ. పుం. 1. పుట్టుక: చూ, సంభవము 1, 2 పుట్టుటకు కారణము. చూ, హేతువు 1; 3 తెలివికి మొదటిచోటు· చూ, స్థానము. 1; 4. ప్రభావము· చూ, శక్తి. 1. [సంభవించు

ప్రభవించు. సం. అ. క్రి పుట్టు: చూ,

ప్రభాకరబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరిరెబ్రాహ్మణులు.

ప్రభాకరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుడు; 2: చూ, వహ్ని. 1.

ప్రభాకలిత. అం చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-భ-ర-స-వగణములు. 13 యతి. 20 వ ఛందస్సు.)

ప్రభాతము. సం. వి. అ. న.1 =వఱువాత.చూ, వేగుజాము; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-ర-గురువులు. 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు ")

ప్రభానుడు. అం. చూ, వసువులు. (ప్రభావనుడు-ప్రభావనుడు అని కొందఱు)

ప్రభావము. సం. వి. అ. పుం. 1: అధిష్ఠానము, ఆయతి, తేజము-తేజస్సు, దండి, ధామము, ప్రతాపము. (తె).—ఒఱపు, తేజీ (చూ, శక్తి 1), 2: చూ, శక్తి. 1

ప్రభావసిద్ధము. వా సం. విశే. అలవాటైనది: చూ, సిద్ధము. 3.

ప్రభావసిద్ధి. అం చూ,సిద్ధిత్రియము(త్రియము)

ప్రభిన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుగు: చూ, హస్తి; విశే. 2. మిక్కిలి భేదపడినది: చూ, వ్యస్తము 1.

ప్రభుత్వము. సం.వి.అ.పుం. చూ,స్వారాజ్యము

ప్రభువు సం. వి ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; విశే. 2 =ప్రబువు· చూ, స్వామి. 1; 3. చూ, సమర్థుడు.

ప్రభుశక్తి. అం. 1· చూ, శక్తిత్రియము (త్రియము); 2: చూ, వింశతివిగ్రహములు.

ప్రభువృత్తము. అం· చూ, వృత్తము. 1 ("న-న-న-జ-జ-జ-జ-జ వగణము. 9-15 యతులు. 24 వ ఛందస్సు)

ప్రభూతము సం విశే. 1. అధికము: చూ, హెరాళము; 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ.3; 3: చూ, సంభూతము.

ప్రభృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మొదలు. 8.

ప్రభ్రష్టకము. సం. వి. అ. న. సిగమల్లెలదండ:చూ, భూషణము. 2.

పరిభ్విణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒడయురాలు: చూ, స్వామిని.

పరిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యథార్థజ్ఞానము, రూ-పరిమితి: చూ, వ్యల్లేఖము. 2.

పరిమత్తుఁడు. సం. విశే 1. పరిమాదపడినవాఁడు; 2 మిక్కిలిమత్తుకొన్నవాఁడు చూ, మత్తుఁడు

పరిమథనము. సం. వి ఆ న చూ, పరిమాపణము

పరిమథాధిపతి సం. వి. ఇ పుం: చూ, శివుఁడు

పరిమథాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

పరిమథితము. సం. వి. అ న. నీళ్లుపోయక చిలికినమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

పరిమథుఁడు సం వి అ పుం చూ, పారిషదుఁడు

పరిమద సం. వి. అ స్త్రీ 1. యౌవనాదిమదముగలఆఁడుది చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ.

పరిమదము. సం వి. అ పుం 1 రూ-పరిమోదము. పాండు. 2, అ 104 చూ, సంతోషము; విశే. 2. మిక్కిలి మదముగలది, తద్వి—మదముగలది.—మల్లరము, మిటారి.

పరిమదవనము. సం. వి. అ. న. రూ-పరిమదావనము. అంతఃపురస్త్రీలు విహరించే ఉద్యానవనము: చూ, వనము. 2.

పరిమదావనము. సం వి. అ. న.—పై—

పరిమమఁడు. సం. విశే (స్): చూ, వ్యష్టుఁడు.

పరిమాణము. సం. వి. అ. న. 1. పరిత్యక్తాది జ్ఞానకారణము; 2. అంగుళీమానాదిమానము; 3. అంగుళీమానము; 4. చూ, సత్యము. 1; 5. మేర: చూ, హద్దు; 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; ఏ. 7. ఎఱుఁగునది; వా. 8: చూ, శపథము; 9. న్యాయస్థానమున రామాయణమును తలపైనిడుకొని యథార్థమును చెప్పుట. [ణములు.

పరిమాణములు. అం చూ, పరిత్యక్తాది పరిమా

పరిమాణి. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-ర-నగణములు. 8 వ ఛందస్సు".)

పరిమాణీకరించే. స. స. క్రి సత్యముగాచెందే.

పరిమాత. సం. విశే. (ఋ. ఈ. ఋ) ఎఱిఁగెడివాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

పరిమాతామహి. సం. వి ఈ స్త్రీ. మాతామహుని తండ్రి భార్య చూ, సవిత 2.

పరిమాతామహుఁడు. సం. వి. అ పుం మాతామహుని తండ్రి చూ, సవిత. 2.

పరిమాదపడు. మి. అ. క్రి: చూ, మోసపోవు.

పరిమాదము సం వి అ. పుం 1 ఏమఱుపాటు: చూ, స్ఖాలిత్యము, వా 2 కష్టము.

పరిమాది. సం. విశే 1. పరిమాణముకలవాఁడు; అం. 2 చూ, సంవత్సరములు

పరిమాదించే సం. అ క్రి (తె).—ఏమఱిల్లు, ఏమఱు, పరాకుపడు, పొరపడు, పొలమారు.

పరిమాదీచ. అం. చూ, సంవత్సరములు.

పరిమాపణము. సం. వి. అ న. చంపుట: చూ, హింస 1.

పరిమితాక్షరము. అం చూ, వృత్తము. 1 ("స-జ-స-స గణములు. 9యతి. 12వఛందస్సు)"

పరిమితి. సం. వి. ఈ స్త్రీ చూ, రూ-ప్రమ.

పరిమిద. దే. వి రూ-పరిమిదె. మల్లకము: చూ, పాత్రము. 6.

పరిమిదె. దే. వి.—పై—

పరిమీతము. సం. విశే. 1 చూ, ప్రోక్షితము. 2; 2. చేచ్చినది చూ, సంస్థితము. 1.

పరిమీతుఁడు. సం. విశే. చేచ్చినవాఁడు: చూ, సంస్థితుఁడు. [స్వప్నము. 2.

పరిమీల సం. వి. అ. స్త్రీ. కునికిపాటు చూ,

పరిమీలనము. సం. వి. అ. న: చూ, పావు.

పరిముఖము. సం. వి. అ. న. 1. జేరుగుచేన్నకాలము; పుం. 2. పున్నాగము*: చూ, పొన్న; విశే. 3. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము.

పరిముఖుఁడు. సం. విశే: చూ, పరిధానుఁడు. 3.

ప్రముదితవదన. అం చూ, వృత్తము. 1. ("న-న-ర-రగణములు.8యతి. 12వ ఛందస్సు.")

ప్రముదితుఁడు. సం. విణ. చూ, హృష్టుఁడు

ప్రమృతము. సం. వి అ. న 1.కృషి. చూ, వ్యవసాయము; విణ. 2.నశించినది: అంతరితము, అభ్రివము, అవసన్నము, ఉపహతము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము [గఁడిగినది.

ప్రమేయము. సం. విణ. యథార్థముగా ఎఱుఁ

ప్రమేయములు. అం (ధనుర్విద్యా విలాసములోనివి) గురుసంకీర్తనము, శిష్యవరణము, విద్యాప్రభావసూచనము, ధనుర్వ్యయనామోద్దేశము, ధనుర్నిర్మాణాది విశేషము, బాణభేదపరిగణనము, బాణనిర్మాణాదికము, పుంఖోపసంఖ్యానము, పక్షపరిమాణ ప్రశంస, నిషంగరచనా ప్రవచనము, మౌర్వీవిధానకరణము, అంగుళీత్రాణకీర్తనము, జ్యారోపణప్రకరణము, ధనురూర్ధ్వాధరభాగ నిర్ణయము, ముష్టిప్రకరణము, స్థానోపసంఖ్యానము, శరగ్రహణ హస్తప్రతిపాదనము, సంధాన క్రమవివరణము, ఆకర్షణహస్తప్రస్తావము, బాణహస్తక్షేత్రనిరూపణము, దృష్టిలక్షణాన్వీక్షణము, ధనురాకర్షణకాలలోపన్యాసము, పుంఖోద్వేజిత విభజనము, చాపముష్టిప్రేరణవివరము, శరమోచనప్రకారము, చాపోచ్చరణ లక్షణము, శరాభ్యాసోచితమాసోపన్యాసము, శరవ్యాపారయోగ్యతిథివారాది వివరణము, ఖురలికారంగ ప్రసంగము, రంగప్రవేశ లక్షణ నిర్దేశము, ధనుశ్శర పూజావిధానజనము, గురుప్రణామస్తోమము, శరశరాసన గ్రహణ పౌర్వాపర్యసూచనము, లక్ష్యశుద్ధిలాభము, లక్ష్యవేదికారచనావివేచనము, నారాచమోచన ప్రకారసూచనము, చిత్రలక్ష్య భేదనోపాయప్రతిపాదనము, శబ్దలక్ష్య శరాభ్యాసవిలాసము, దూరనికటస్థ లక్ష్యభేదన లక్షణము, రథారోహణ శరాభ్యాస విశేషభాషణము, గజారోహణ శరప్రయోగ విభాగము, హయారోహణ శరమోక్షణ లక్షణము, దూరపాతి శరాభ్యాస విస్తర కీర్తనము, శరప్రయోగ సమయాసమయనిరూపణము, శరగమనగుణ దోష విభాగము, దివ్యాస్త్రమంత్రతంత్ర ప్రయోగ విస్తర ప్రస్తావము (46) (ఈప్రమేయములకు ఉద్దేశలక్షణములు ద్రోణాచార్య ప్రణీతమైన ధనుశ్శాస్త్రమునందుఁజూడఁదగినవి మంత్రప్రయోగయుక్తములగునవి యస్త్రములనఁబడును. మంత్రప్రయోగములేక ప్రయోగించునవి శస్త్రములనఁబడును: చూ, అస్త్రములు, శస్త్రములు) [షము.

ప్రమోదము సం. వి. అ. పుం: చూ, సంతో

ప్రమోదించు. సం. అ క్రి చూ, సంతోషించు.

ప్రమోదూత అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రమ్మద. దే. వి చూ, రూ-ప్రమిద. పర. 1, ఆ 94.

ప్రమ్ము దే. స క్రి. చూ, వేష్టించు.

ప్రయతుఁడు. సం. విణ. చూ, శుద్ధుఁడు.

ప్రయత్నము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలియత్నము: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రయత్నించు సం. అ. క్రి. మిక్కిలి యత్నించు. చూ, సమకట్టు. 2

ప్రయస్తము సం. విణ. (నేయి నూనె లోనగువానిచేత) పాతాళింపఁబడినది: చూ, సంస్కృతము 6. [చూ, క్షేత్రములు.

ప్రయాగ. అం రూ-ప్రయాగము. తీర్థవిశేషము:

ప్రయాగము. సం వి. అ. పుం. 1.—పై.—బ 2 చూ, ధాన్యములు; వి.3. చూ, యజ్ఞము; 4 చూ, హయము; అం. 5: చూ, దేశములు.

ప్రయాగలు. వా. వి. బ: చూ, ప్రయాగము.2.

ప్రయాగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

ప్రయాణము. సం. వి. అ.న.=పయనము: చూ, సంచారము.

ప్రయాణించె. సం. అ క్రి.=పయనించె చూ, వెళ్లు. 2. [ప్రస్థితము

ప్రయాతము. సం. విణ. ప్రయాణమైపోయినది

ప్రయామము. సం. వి. అ పుం. 1 జయఘంట లోనగువానిగుండ ధాన్యాదులను ప్రసిద్ధ పలుచేట; 2. వ్యవహారాదులయందు హెచ్చుతగ్గులులేక కలిగినది కలిగినట్టు చెప్పుట, 3. మహార్ఘములైన ధాన్యాదుల యందలి జనుల యాదరాతిశయము

ప్రయాసపడు. మి. అ క్రి చూ, శ్రమపడు

ప్రయాసము సం. వి. అ. పుం =బడలిక: చూ, శ్రమము. 1.

ప్రయి. దే వి 1. నింద భార విరా. 2, అ 154. చూ, హెగ్గింపు; 2 సడి, సద్దు చూ, స్వరము. 2

ప్రయాసపెట్టు మి స క్రి చూ, శ్రమపెట్టు

ప్రయుక్తమగు. మి. అ. క్రి చూ, పరగు 1.

ప్రయుక్తము. సం విణ. 1 ప్రయోగింపఁబడినది; 2 మిక్కిలికూడుకొన్నది చూ, సహితము

ప్రయుక్తాలపల్లవము అం చూ, నృత్తహస్తములు

ప్రయుతము. సం. వి అ. న. 1. దశలక్షసంఖ్య చూ, సంఖ్య. 1; విణ 2. దశలక్షసంఖ్య గలది. [గించువాఁడు ప్రయోజకుఁడు.

ప్రయోక్త. సం. విణ. (ఋ ఈ ఋ) ప్రయో

ప్రయోగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరఁగుట. ఉత్తేజము. (తె).— నడపుట; 2. మంత్రతంత్రాదులను నడపుట, 3. ప్రయత్నము చూ, సన్నాహము. 2; 4. తారకాణము చూ, ఉదాహ; 5. కర్తృకర్మ క్రియాల కూడిక; వా 6. ధూపాదులను ప్రయోగించుట: కట్టుమోతు, చేఁతబడి.

ప్రయోగాతిశయము. అం: చూ, ప్రస్తావనాంగములు. (సూత్రధారుఁడిదిగోయని సూచించె కథా విశేషము)

ప్రయోగించె. సం. అ. క్రి. 1. నడపు: చూ, వర్తించె; 2. మంత్రతంత్రాదులను నడపు: (తె) —గుప్పించె, గుప్పు, పచేరించె, పఱపు, 3. గ్రంథమునందు వాక్యమునుపయోగించె; 4. బాణాదులను ప్రయోగించె చూ, సెలయు 2.

ప్రయోజకుఁడు. సం. విణ. 1. చూ, ప్రయోక్త; 2 కార్యము నెఱవేర్చువాఁడు: చూ, సమర్థుఁడు

ప్రయోజనము. సం. వి. అ. న. 1. పని: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3 చూ, హేతువు. 1.

ప్రరోచన. అం చూ, ప్రస్తావన.

ప్రరోహము సం. వి. అ. పుం 1: చూ, మొలక; అం 2: చూ, ఉపసంహృతి.

ప్రలంబఘ్నుఁడు. సం. వి. అ పుం. చూ, బలరాముఁడు.

ప్రలంబము. సం వి. అ. పుం 1. మిక్కిలి లంబనము: చూ, వ్రేలుడు; 2. హారవిశేషము: చూ, భూషణము. 2, 3. చూ, స్తనము; 4 కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1;5 చూ, హింతాలము*; 6. తగరము: చూ, లోహము. 1.

ప్రలంబుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు. చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ప్రలంభము. సం వి అ. పుం. చూ, వంచన.

ప్రలాపము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పనుపుట. పలవరము–పలుము, ఏడుపు: చూ, శోకము; 2.=: చూ, పలవరము; అం. 3 చూ, ద్వాదశావస్థలు. [రొల్లు. 2.

ప్రలాపించె. సం. అ. క్రి.=పలవరించె: చూ,

ప్రలోకితము. అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.

ప్రలోభనము. సం. వి. అ. న. మృగములను పట్టుటకు పెట్టుమచ్చు: చూ, మచ్చు. 3.

ప్రలోభము సం. వి. అ. పుం మిక్కిలిలోభము: చూ, లోభము.

ప్రలోభించు సం. స. క్రి. ఆశగొనఁజేయు. భార. అర. 6, ఆ 323.

ప్రల్లఁదనము. ద్వ. వి. (ప్రల్లద + తనము) 1. చూ, రూ-పల్లదము, 2. చూ, హంకారము, 3. చూ, రోషము

ప్రల్లటీఁడు. వా వి (రూ-ప్రల్లదీఁడు-ప్రల్లదుఁడు). చూ, తలకొట్టమారి. 1—2

ప్రల్లదకాఁడు. వా. వి —పై—

ప్రల్లదము దే. వి. 1 చూ, రూ-ప్రల్లఁదనము 1—2—3; 4. పారుష్యము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 44: చూ, శబ్దము. 2, 5. దుర్భాషణము భార. సభా. 2, ఆ 69, శ్లో. 6, ఆ. 16 చూ, శబ్దము 2, 6. దుష్కృత్యము. భార. అర. 6, ఆ 248; భాగ. 7, స్కం. 225. [(దుష్టునకు.—విక్రి 1, ఆ 129).

ప్రల్లదీఁడు. వా. విశ: చూ, ప్రల్లటీఁడు.

ప్రల్లదుఁడు. దే విశ —పై.—(దుష్టునకు — మార్క. 2, ఆ 93; భార. ఆది.1, ఆ 125)

ప్రల్లదురాలు. దే. విశ. (ప్రల్లద + ఆలు) దుష్టురాలు. నిర్వ 5, ఆ 121 (దుష్టురాలు=దుర్భాషలాడునది): చూ, స్త్రీ.

ప్రవక్త సం. విశ. (ఋ. ఈ. ఋ) చేకొఁగా మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1

ప్రవచనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదము; 2. గొప్పమాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రవచనీయము. సం విశ. చేకొఁగా మాటాడదగినది: చూ, వక్తవ్యము. 2.

ప్రవణము. సం వి. అ. పుం. 1. చతుష్పథము: 2 చూ, మార్గము. 1; విశ. 2. వాటపు పల్ల ...ప్రదేశ, రంధ్రము. 1.

...చూము, ౩.

...ము: ...

ప్రవణుఁడు. సం. విశ. ఆసక్తుఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2; 2. నమ్రుఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు. [వృద్ధుఁడు. 1.

ప్రవయుఁడు. సం. విశ. శ్రే. ముసలి: చూ,

ప్రవర. వా. అం. చూ, రూ-ప్రవరము.

ప్రవరము. సం. వి. అ. న. 1 (చూ, గోత్రము. 13) మిగిలినవి.—(1)కశ్యప.=లభించలేదు; (2.) అత్రి.=౧. అత్రి.— ఆత్రేయ, ఆర్చనాన, అతిథి; మఱియు ౨. బీజావాప; ౩ వామరథ్య; ౪. సుమంగలగోత్రములు గానవచ్చుచున్నవి; (3) ఆంగీరస.=౧. ఆయాస్య — ఆంగీరస, ఆయాస్య, గౌతమ; ౨ ఔశిజ — ఆంగీరస, ఔశిజ, గౌతమ; మఱియు ౩. ఆరుణి, ౪ ఔపగవి, ౫ ఔపమితి; ౬. బాదరాయణ; ౭ ఫదర్భిణ; ౮ మద్రిణ; ౯. సాత్యంకామి; ౧౦. సాత్యకి, ౧౧. ద్విగోత్రికులు.—ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, కాత్య, ఆత్కీల(కాత్య, ఆత్కీల యనువారు విశ్వామిత్రగోత్రికులు (లేక) ఆంగీరస, కాత్య, ఆత్కీల ముగ్గురు ఋషులు. మఱియు ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, మాండవ, మాతవచస అయిదుగురు ఋషులు. మఱియు ఆంగీరస, మాండవ, మాతవచస ముగ్గురు ఋషులు గానవచ్చెడెం); (4). కౌశిక.=౧ ఉలూక; ౨. ఔలకి; ౩. బభ్రవ; ౪. బృహదగ్నయ; ౫ యాజ్ఞవల్క; ౬. వాలకయ; ౭. కాలావత; ౮. కాలినయ గోత్రములు చూపట్టుచున్నవి; (5). వశిష్ఠ =లభింపవయ్యె; (6) భృగు.=౧. ఆర్ష్టిషేణగోత్రికులు కొందఱు జామదగ్ని గోత్రికుల ప్రవరముచే చెప్పుచున్నారు. కౌశికయందలి వైణ (వేణు) గోత్రికులు కొందఱు శైత్యగోత్ర ప్రవరముచే చెప్పుచున్నారు; (7) అగస్తి.=లేదు, ☞ (౧. క్షత్రియులకు పురోహితునియొక్క ప్రవరము చెప్పి

వరింపవలెనని, (లేక) ఋషితోఁగూడవరించే డమైనచో మానవ,ఐల (వ), పౌరూరవస అని వరింపవలయును; ౨. వైశ్యులకు వాత్సప్రి అను ఋషిపరివరము హోత చెప్పవలయును. వత్సప్రివత్ అని అధ్వర్యుఁడు వరింపవలయును; ౩. పృషదశ్వులును, ముద్గలుఁడును, విష్ణువృద్ధులును, కణ్వుఁడును, అగస్త్యుఁడును, హారితుఁడును, సంకృతియును, కపియును, యస్కుఁడును పరస్పరము వివాహము ఇష్టమైనది, ౪. ఎంతినఱకు విశ్వామిత్రుఁడు ఉంచేనాఁడో అంతవఱకు వశిష్ఠుఁడును, అత్రియును, కశ్యపుఁడును వేర్వేఱుగా ఒక గోత్రము గలవారలు అగుచున్నారు; ౫. రెండుపరివరములు గలవారికిని మూఁడు పరివరములు గలవారికిని వివాహములేదు. మూడుపరివరములు గలవారికిని అయిగుపరివరములుగలవారికిని వివాహములేదు; ౬. ఋషులు— విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భారద్వాజ, గౌతమ, అత్రి, వశిష్ఠ, కశ్యప మఱియు అగస్త్యుఁడు, ౭ పరివరములయం దెంతవఱకు ఒకేఋషిఅనువర్తించేనాఁడో అంతవఱకు భృంగిరులయొక్క గణముకంటె వేఱుచోట సమానగోత్రముగలది గనుక భిన్నప్రవరముల వారితో వివాహము చేయవలయును. ఎవరు రెండు గోత్రములుగలవారో వారికి రెండు గోత్రములయందును వివాహము కూడదు. సమానఋషులుబహుమంది అగుటవలన ఋషులకు_గర్గులకు-భరద్వాజులకు పరస్పర వివాహము లేదయ్యె. ఇత్యాదివివరములు పరివరఖండమను గ్రంథమందుఁ జూడనగును.); 2. పేరు: చూ, సంకేతము. 1; 3. కులము: చూ, వంగడము.

పరివరుఁడు. సం. విణ. మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.2.

పరివర్గ్యము. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిష్టోమాది యాగములకు అంగభూతమైన యాగవిశేషము: చూ, యజ్ఞము

పరివర్తక. అం: చూ, వృత్తము. 1. (వైతాలీయ జాతివృత్తములలో నొకటి. బేసిపాదంబులు ఉదీచ్యవృత్తిచ్ఛాయను, సరిపాదంబులుప్రాచ్య వృత్తిచ్ఛాయను నడచును చూ, వైతాలీయము.)

పరివర్తకము. అం. చూ, పరిస్తావనాంగములు. (భారతివృత్తినాశ్రయించి పరిస్తుతమైనవసంత, శరత్ప్రభృతి ఋతువులలో నొక దానిని వర్ణించుట)

పరివర్తకుఁడు. సం. విణ॰ నడపువాఁడు.

పరివర్తనము. సం వి. అ న: చూ, వర్తనము. 1.

పరివర్తించు సం. అ. క్రి రూ-(ప్రవర్తిల్లు॰ చూ, వర్తించు.

పరివర్తిల్లు సం. అ క్రి —పై—

పరివర్ధిల్లు. సం. అ. క్రి. 1 మిక్కిలివృద్ధిబొందు: చూ, వర్ధిల్లు: 2: చూ, పరివర్తించు (పేర్. పరివర్ధించు)

పరివల్హిక సం వి ఆ. స్త్రీ. గూఢార్థముగలప్రబంధము, పరిహేళిక. చూ, సంపుటము. 3.

పరివహణము. సం. వి. అ. న. బాలక్రీడాదుల శకటము. చూ, శకటము. 1; 2. చూ, యానపాత్రము.

పరివహము. సం. వి. అ. పుం. 1. బహిర్గమనము: చూ, సంచారము; 2. మహావాయువు: చూ, వాయువు; 3. గాలి: చూ, వాయువు.

పరివహించు. సం. అ. క్రి: చూ, వెల్లిగొను. 1.

పరివాణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. లాక: చూ, మగ్గము.

పరివాదము. సం. వి. అ. పుం. కారణములేకయే కలిగి లోకమునందంతట వ్యాపించిన మాట: చూ, శబ్దము. 2.

పరివారణము. సం. వి. అ. న 1. కామ్యదాన

ము: చూ, స్పర్శము. 3; 2 నిషేధము: చూ, వారణము. 1. [రణము

పరివాసనము. సం. వి. అ. న: చూ, పరిమా

పరివాసము. సం. వి. అ. న. 1. పరదేశవాసము: చూ, సదనము. 1, 2. పరదేశగమనము, ఊరువిడిచి పోవుట: ఈతి, పరివిశ్లేషము, విధురము. (తె)—ఎడఁబాయుట. (చూ, విధురము); అం. 3. చూ, విప్రలంభము.

పరివాహము సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లువ; 2. పరివృత్తి చూ, వర్తనము. 1; 3 పరంపర: చూ, వెల్లి. 4. [రోగము. 1.

పరివాహిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. గ్రివాణి· చూ,

పరివాళమణి. అం: చూ, దంతక్షతములు.

పరివాళము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పగడము· చూ, రత్నము. 1; 2· చూ, వీణాదండము; 3. చిగురు: చూ, విద్రుమము.

పరివిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ఆచోటము.

పరివిదారణము. సం వి. అ న: చూ, యుద్ధము.

పరివిశ్లేషము. సం. వి. అ. న· చూ, ప్రవాసము 2.

పరివిష. సం. వి. ఆ స్త్రీ. అతివస*: చూ, విష.

పరివిష్టుఁడు. సం. విశే. ప్రవేశించినవాఁడు· చూ, సాహసికుఁడు.

పరివీక్షించు. సం. స. క్రి: చూ, వీక్షించు.

పరివీణాంశము. అం: చూ, ఏడ్వంశములు.

పరివీణుఁడు. సం. విశే: చూ, సమర్థుఁడు.

పరివృత్తము. అం: చూ, సంచారి వర్ణగతాలంకారములు.

పరివృత్తి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. వదల: చూ, వర్తనము. 1; 2. పరివేశము: చూ, సాహసము. 1; 3. బ్రిదుకుఁదెరువు: చూ, వృత్తి 2; 4. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2; 5 ఎడతెగకవచ్చే జలాదుల పరంపర: చూ, ప్రవాహము. 1.

పరివృత్తుఁడు. సం. విశే. పరివర్తించినవాఁడు.

పరివృద్ధమగు. మి. అ. క్రి· పుటపుటనగు.

పరివృద్ధము. సం. విశే. 1. పెరిఁగినది: చూ, సృద్ధము. 2; 2. కొనసాఁగి పెరిఁగినది: ప్రసృతము.

పరివృద్ధుఁడు సం విశే: చూ, ప్రౌఢుఁడు.

పరివేకము. సం. విశే: చూ, శైత్యము

పరివేకుఁడు. సం. విశే: చూ, పరిధానుఁడు. 3.

పరివేణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1 ఏనుఁగుమీఁదఁ బఱచెడి రొట్టెకంబళి. చూ, రల్లకము; 2. సర్పాకారముగా అల్లినజడ: చూ, రూ--వేణి2;

పరివేశకము. అం: చూ, సూచ్యము. (ఒకరుగాని ఇద్దఱుగాని లేక పెక్కుండ్రుగాని నీచపాత్రలు వృత్తివర్తిష్యమాణ కథచెప్పుట)

పరివేశనము. అం: చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు.

పరివేశము. సం. వి అ పుం. చూ, సాహసము. 1.

పరివేశించు సం. అ. క్రి: చూ, సోఁకు. 4

పరివేష్టము. సం వి అ పుం బాహువు: చూ, స్కంధము 1 (చూ, హస్తము.)

పరివ్యక్తము. సం. విశే: చూ, స్పష్టము.

పరివ్రాజకుఁడు. సం వి. అ. పుం: చూ, సన్యాసి.

పరివ్రాజ్య సం. వి. అ స్త్రీ. 1. సన్యాసాశ్రమము: చూ, సదివసు. 1; 2 తిరిప్పట: చూ, విహారము. 1. [చూ, భాండము. 3.

పరివ్వ. దే. వి. కుండ. భాగ. 6, స్కం. 205:

పరిశంస. సం. వి. అ స్త్రీ. 1: చూ, స్తోత్రము; వా. 2. మాటలోమాట: చూ, శబ్దము. 2.

పరిశంసార్థకములు. పా. అయ్యారె-బళా-బళీ-బళీ-బళిర, భళా-భళి-భళీ-భళిర, మఘ్ఘూ-మఘ్ఘూరె, బాపురె

పరిశంసించు సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

పరిశమనము. అం· చూ, అస్త్రసూలు.

పరిశస్తము సం. విశే 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 2. (నేయినూనెలోనగువానిచే) పొగవఁబడినది: చూ, సాతాళింపు; 3: చూ, శ్రేష్ఠము.

పరిశస్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిసిద్ధి. 1.

ప్రిశస్త్యము సం. విశే ప్రసిద్ధికెక్కు-డిగినది చూ, సంభావన. 3 [చూ. శాంతి 1

ప్రిశాంతి. సం వి ఇ (స్త్రీ) మిక్కి-లిశాంతి

ప్రిశాంతుండు సం విశే మిక్కి-లిశాంతినొందినవాండు చూ, సహనుండు. [ప్రిశ్నము.

ప్రిశ్న సం వి ఇ (స్త్రీ) -ప్రశ్నము చూ, [illegible]

ప్రిశ్న[illegible] సం [illegible] ఋ పుం చూ, [illegible]

ప్రిశ్నము సం వి అ పుం చూ, [illegible].

ప్రిశ్నార్థ[illegible] ములు అం 1 ఏమి-ఏంగు-ఏటి-ఎవ్వ[illegible] ము "[illegible] — [illegible]గాను, [illegible] గిలను, ఎందుకుం[illegible], [illegible]ను [illegible]", [illegible] 2 [illegible]-[illegible]-[illegible]-[illegible]-ఎందుకు

ప్రి[illegible]చే [illegible] చూ, [illegible]ను

ప్రి[illegible]ము [illegible] పుం [illegible] చూ, [illegible]

ప్రిశ్ర[illegible]ండు [illegible] చూ, [illegible]ండు 6

ప్రిష్ట [illegible] (ఋ [illegible] ఋ) [illegible] డు చూ, [illegible]ండు 2 [[illegible]ము

ప్రిష్టవాహము సం వి హ పుం చూ, యుగ

ప్రిష్ఠుండు సం విశే చూ, ముందునడచేవాండు

ప్రిస్తోహి సం వి ఈ (స్త్రీ) చూ, గూ-ప్రస్తోహి

ప్రిసంగము సం వి అ పుం 1 విషయవిస్తరము, 2 ప్రిస్తావము చూ, [illegible]ంసనము; అం. 3 చూ, యానపంచకము.

ప్రిసంగాసనము అం చూ, యానము 2

ప్రిసంగించే సం స క్రి 1 ఏదేని యొకవిషయము విస్తరించిచెప్పు' చూ, వచించే, 2 చూ, ప్రిస్తావించే భో.6,ఆ. 130

ప్రిసక్తి సం. వి. ఇ (స్త్రీ) 1: చూ, ప్రిసంగము. 2; వా 2 సంబంధము' చూ, సంయోగము.

ప్రిసక్తించే. సం. అ క్రి. ప్రిస్తావమునకువచ్చే

ప్రిసత్తి. సం వి ఇ. (స్త్రీ) చూ, ప్రిసాదము. 1

ప్రిసన్న. సం.వి. ఆ (స్త్రీ) కల్లు. చూ, సుర. 2.

ప్రిసన్నతనొందు. ని [illegible] [illegible]ంచే-తేర్చు-

ప్రిసన్నముఖ్యము అం చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము 3)

ప్రిసన్నము సం విశే 1 నిర్మలము చూ, సమీ[illegible]ము 2, 2 చూ, [illegible]ము

ప్రిసన్నరా[illegible]పనాటకము అం ([illegible]దేవుండు వ్రా[illegible]). చూ, కా[illegible]నాట[illegible]ములు

ప్రిసన్నాంతము అం చూ, ప్రిసన్నముఖ్యము.

ప్రిసన్నాది అం — పై —

ప్రిసన్నాద్యంతము అం — పై —

ప్రిస[illegible]ము సం [illegible] అ పుం [illegible] చూ, [illegible]ము 2

ప్రిస[illegible]ము సం [illegible] అ [illegible] అంటు [illegible] పెంచేటు చూ, [illegible]ము

ప్రిస[illegible] సం వి ఇ, [illegible] (స్త్రీ) — పై —

ప్రిస[illegible]ము సం వి అ పుం 1 [illegible]ము చూ, [illegible]ము, 2 చూ, [illegible]ము, 3 చూ, వేగము 3, 4 [illegible]మే[illegible]ల [illegible]ము చూ, [illegible]ము 1 [వ్యాపించే.

ప్రిసరించే సం అ. క్రి చూ-ప్రిసరిల్లు చూ,

ప్రిసరిల్లు సం అ క్రి — పై —

ప్రిసర్పణము సం వి అ న చూ, ప్రిసరము 1

ప్రిసర్పకము అం చూ, కరణములు [సవనము 1

ప్రిసవగృహము. సం వి అ. న. పురిటిల్లు చూ,

ప్రిసవజలము సం వి అ. న చూ, ఉబ్బనీరు.

ప్రిసవబంధనము సం. వి. అ న తొడిమ చూ, వృంతము 1

ప్రిసవము. సం వి. అ. పుం. 1 కానుపు' చూ, సూతి. 2,న. 2. పువ్వు. చూ, సుమము, 3. పండు. చూ, ఫలము. 1, పుం. 4. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 5. బిడ్డ చూ, శిశువు; 6. పశ్వాదులయీనిక, ఈనిక' చూ, సూతి. 2. [చూ, సంభవించే.

ప్రిసవించే. సం. స. క్రి. (బిడ్డ)కను, ఈను, కనుః

పరిసవ్యము. సం. విణ. చూ, సవ్యము. 1-2-3; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1

పరిసాదనము. సం. వి. అ న. 1. తేర్పుట, 2 = ప్రసదనము. చూ, ప్రసదనము 1; 3 అన్నము. చూ, సాదము (1).

పరిసాదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మూలుగు*.

పరిసాదము సం వి. అ పుం 1 పరిసన్నత రూ- పరిసత్తి చూ, సాదము (1); 2 అనుగ్రహము చూ, సాకతము 2, 3 చూ, స్వాస్థ్యము; 4.=ప్రసాదము భగవంతుడులోనగు వారిచే భుక్తపరిశిష్టమైన అన్నాదులు చూ, సాదము. (1), అం. 5 చూ, గుణములు 1, 6 చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు(అలంకారము 3.); 7 చూ, సంచారవర్ణగతాలంకారములు [యిచ్చే చూ, విడుచే 3

పరిసాదించే సం. స. క్రి అనుగ్రహించి

పరిసాధనము. సం వి అ న. 1 వస్త్రాద్యలంకరణము చూ, భూషణము 2, 2 చూ, సిద్ధి 1

పరిసాధని సం వి. ఈ. స్త్రీ కంకతము, కంకతిక, కేశమార్జకము, కేశమార్జనము (తె) — దువ్వెన, ప్రసా. తద్వ- (తె) —ఈరు పెన— ఈర్పెన, చిక్కంటు-చిక్కంకె, చిక్కోల, దువ్వెన

పరిసాక్షుడు. సం విణ. చూ, సజ్జుడు 2

పరిసారణము సం వి అ న. 1 చొచ్చుట ప్రాపు, 2 తిరుచేటు, అం 3 చూ. హస్తప్రాణములు, 4 చూ, కర్మములు 2.

పరిసారణి. సం వి. ఈ స్త్రీ చూ, లంజెసవరము*

పరిసారము సం వి. అ పుం 1.=ప్రసారము చూ, సంచారము, 2 వ్యాపనము చూ, సంవృతము

పరిసారి. సం విణ.(న్. ఈ. న్) పరిసరించునది.

పరిసారిణి అం చూ, పరితులు

పరిసారితము. సం. విణ. 1. చొచ్చబడినది: నిచితము; 2. తిరుగబడినది: ఆకర్షితము; అం. 3 చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4 చూ, బాహుక్రియలు; 5. చూ, పార్శ్వక్రియలు.

పరిసితి. సం. వి. ఇ స్త్రీ నిర్బంధము చూ, బంధము. 1 (కట్టెడు సాధనము అనియు)

పరిసితుడు. సం విణ చూ, తత్పరుడు.

పరిసిద్ధము సం విణ. 1 పరిసిద్ధికెక్కినది చూ, సంభావన. 3, 3 అలంకరింపబడినది. చూ, సజ్జితము. 2

పరిసిద్ధి సం వి.ఇ స్త్రీ 1 ఖ్యాతి చూ, సంభావన 3, 2 అలంకారము చూ, భూషణము. 2.

పరిసువు. సం వి ఊ స్త్రీ 1 తల్లి చూ, సవిత్రి 1, 2 ఆడుగుఱ్ఱము చూ, హయము; 3 అరటి*. చూ, రంభ. 2, 4 ఒకటితోనొకటి పెనగొన్నద్రాక్షతీగలో నగునది: చూ, వృక్షము

పరిసూత సం వి ఆ. స్త్రీ చూ, సూతిక.

పరిసూతము సం వి అ న. 1 చూ, ప్రసవము 2, విణ 2 చూ, సంభూతము

పరిసూతి సం. వి ఇ స్త్రీ. 1 చూ, ప్రసవము. 2; 2 చూ, ప్రసవము. 4, 3 చూ, ప్రసవము 5

పరిసూతిక. సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, పరిసూత.

పరిసూతిజము సం. వి అ న. బాధ చూ, శోకము

పరిసూనము. సం వి అ. న 1 చూ, ప్రసవము. 2; 2 చూ, ఫలము. 1; విణ 3: చూ, పరిసూతము 2 [గుడు.

పరిసూనేషువు. సం. వి ఉ పుం: చూ, మన్మ

పరిసృత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ, పిక్క.

పరిసృతము. సం వి. అ. పుం. 1. చేర: చూ, రూ- పరిసృతి. 1; విణ. 2 చూ, పరివృద్ధము. 2, 3. తీర్పబడినది, అం. 4: చూ, పుటక్రియలు.

పరిస్పృతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చేర: చూ, హస్తము; 2. పుడిసిలి: చూ, హస్తము.

పరిసేకము. సం. వి. అ. పుం 1. చల్లుట: చూ, ప్రోక్షణము. 1; 2 జోఱుట: చూ, స్యందము. 2.

పరిసేవకము. సం. వి. అ. పుం చూ, వీణా

పరిసేవము. సం. వి అ. పుం. 1 —సై—; 2 చూ, స్యోనము.

పరిస్తరము సం వి అ పుం 1 ప్రస్తరము చూ, రాయి; 2 చూ, రత్నము 1, 3 కుధము: చూ, హరిత (తృణము 1), 4 చిగుళ్లులోనగు వానిచే ఏర్పఱచిన సెజ్జ చూ, శయ్య 1

పరిస్తరించు సం. స క్రి 1 చూ, విస్తరించు, 2 ఛందః పరిస్తారము చేయు

పరిస్తవము సం. వి. అ. పుం చూ, విషయము 1 భార. సభా 1, ఆ 33

పరిస్తారపరిక్ష్యయపాదములు అం. పరిస్తారము, సంఖ్య, నష్టము, ఉద్దిష్టము, పాతాళకము, ద్రుతమేరువు, లఘుమేరువు, గురుమేరువు, ప్లుతమేరువు, సంయోగమేరువు, ఖండప్రస్తారము, ద్రుతమేరునష్టము, ద్రుతమేరూద్దిష్టము, లఘుమేరునష్టము, లఘుమేరూద్దిష్టము, గురుమేరునష్టము, గురుమేరూద్దిష్టము, ప్లుతమేరునష్టము, ప్లుతమేరూద్దిష్టము మఱియు యతిపరిస్తారము (అనికొందఱు) (20)

పరిస్తారము. సం. వి అ పుం 1. సంగీతశాస్త్రమునందలి పరిక్ష్యయవిశేషము, 2 వృత్తప్రస్తారము; అం 3 చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము 3), 4 చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు, 5. చూ, పరిస్తారపరిక్ష్యయపాదములు

పరిస్తారములు అం. చూ, పరిస్తారపరిక్ష్యయపాదములు (పది అనికొందఱు)

పరిస్తావన. అం. పరిస్తావనద్వివిధము —పరిరోచన, ఆముఖమునని. పూర్వరంగము చేయువాఁడొకసూత్రధారుఁడు. పరిస్తావన పరివర్తకుఁడు (నటస్థాపకుఁడు) మఱియొక సూత్రధారుఁడు అని కొందఱు. ఇద్దఱు నొకరే కావచ్చునని మఱికొందఱందురు. ఎట్లయినను పరిస్తావనతోనే కథ ప్రారంభమవును. (కవి కావ్యపరిముఖ పరిస్తుతార్థప్రశంసచే శ్రోతలచిత్తము రంజించుట పరిరోచన సూత్రధారుఁడునటితో గాని, మారీషునితోఁగాని, విదూషకునితోఁగాని ప్రకృతముబోధించువాక్యములను విచిత్రముగఁబలుకుట ఆముఖము) పరిస్తావనయే ఆముఖమని ఆముఖమే ప్రస్తావనయని ఇదిరెండుపర్యాయపదములని మతాంతరము

పరిస్తావనము అం చూ, నాటికలు (రెండంకములు, గాననాట్యములుగలవు నీచపాత్రలు) (సర్వనాటకముల యందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వరంగము తర్వాతఁ బ్రస్తావనము జేయవలెనని సామాన్యలక్షణము)

పరిస్తావనాంగములు అం (చూ) కథోద్ఘాతము, పరివర్తకము, ప్రయోగాతిశయము (3); అంకాదని నాంది బుధువర్ణనమును ముఖ్యములు పరిస్తావనానంతరము విష్కంభమనకొండఱు, అంకద్వయమధ్యమందే విష్కంభమని కొందఱు చెప్పుదురు దేవ, మనుష్యమిశ్రములందెట్టిదో కథయట్టివేషముతో నటి సూత్రధారుఁడు వినిపింపవలయు సాధారణముగా నాకథ పరిశోత్తరరూపమైనది. అసంభాషణ వచనముగాను, వర్ణనాంశము మాత్రము పద్యరూపముగాను ఉండును. కొన్నిచోట్ల గీతములను జేర్తురు స్త్రీపాత్రలు పద్యములతో ముచ్చటించు పూర్వాచారము గానరాదు. దృశ్యపరిబంధములలోఁ గావలసినంతవఱకే తీసికొని తక్కిన కథను వదలివను లేక సంగ్రహించి చెప్పవనుదిప్ప లేదు. మార్గావాహనము, వధ, యుద్ధము, రాజ్యదేశవిప్లవము, సంశోధము, భోజనము, స్నా

నము, సంభోగము, అనులేపనము, వస్త్రవిసర్జనము, పరిధృతకృత్యములు పరిత్యక్తముగఁ జూపఁబూడదు నేపథ్యవచన, ఆకాశభాషితములుండవచ్చును నాయకునిమృతియే చెప్పరాదు మరలబ్రతికెనా చెప్పవచ్చును. నాటకములెల్ల సుఖాంత్యములే గాని శోకాంత్యములు లేవు) (చూ, నాంది) (చూ, నాటకము)

ప్రస్తావము సం. వి అ పుం 1 అవసరము, ప్రకరణము, ప్రక్రియ; పుం 2 చెప్పుట చూ, ప్రసంగము 2, అం 3 చూ, ప్రస్తావన (ప్రస్తావనము అనియువాడుక)

ప్రస్తావించు సం. స. క్రి ప్రస్తావమునకు తెచ్చు చూ, వచించు

ప్రస్తుత సం వి అ స్త్రీ (ఈనఁబోవుసమయమున) పొదుగుచేసిన ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

ప్రస్తుతము సం. విశే. 1 మిక్కిలిస్తుతింపఁబడినది చూ, స్తుతము; 2 చెప్పఁబడినది చూ, శబ్దము 2, 3 ప్రయత్నముచేయఁబడినది చూ, సన్నిహితము. 2, 4 సిద్ధముచేయఁబడినది చూ, సిద్ధము. 2, వా. అవ్య 5 ఇప్పుడు చూ, సాంప్రతము 2.

ప్రస్తుతాంకురము. అం చూ, అలంకారము 3 (ప్రస్తుతవర్ణనచే ప్రస్తుతార్థమేద్యోతకమవుట "ఉ॥ మాలతియుండఁ జేఁటి, కేతకికేఁగ నేల ?") [చూ, స్తుతి

ప్రస్తుతి. సం వి. ఇ స్త్రీ. మిక్కిలిస్తోత్రము

ప్రస్తుతించు సం స. క్రి. మిక్కిలిస్తుతించు చూ, స్తుతించు. [డు. 1.

ప్రస్తోతుఁడు. సం వి. అ పుం చూ, ఋత్విజుఁ

ప్రస్థపుష్పము సం. వి అ పుం. మరువము* చూ, సమీరణము

ప్రస్థమానము సం. వి అ న తూములోనగు వానికొలత. చూ, మానము.

ప్రస్థము సం వి. అ పుం 1. —పై—.(కొలతలు —ఆఢకము (తూము), ద్రోణము (నలుతుములు) (ఇవి తూమునకు ఇద్దుమునకుఁగూడ పేరు), ఖారి (పుట్టి), వాహము (ఇరువది పుట్లు), నికుంచకము (సోల), కుడుపము (మానెడు) చూ, కొలత, 2 నాలుగుమానికల కొలఁది కుంచము (తె) —కుంచేడు; 3 కొండనెత్తము చూ, పర్వతము.

ప్రస్థానము. సం వి. అ న. 1 (గెలువనిచ్ఛయించిన రాజుయొక్క) ప్రయాణము చూ, సంచారము; 2 చూ, శాస్త్రము.

ప్రస్థాపించు సం స క్రి చేక్కఁగాస్థాపనము చేయు చూ, స్థాపించు.

ప్రస్థాపితము. సం విశే చేక్కఁగాస్థాపింపఁబడినది చూ, స్థాపితము.

ప్రస్థితము సం విశే చూ, ప్రయాతము

ప్రస్ఫుటము. అం చూ, స్థితకరణబంధములు.

ప్రస్ఫోటనము సం. వి. అ న 1 చేట చూ, శూర్పము, 2 ప్రకాశనము, 3 దెబ్బ చూ, హతి

ప్రస్రవణము. సం వి. అ న. 1 చూ, సెలయూట, 2 చెమట చూ, స్వేదము. 1

ప్రస్రావము. సం వి. అ పుం చూ, మూత్రము.

ప్రస్వాపనము. అం చూ, అస్త్రములు.

ప్రస్న. వా వి: చూ, బ్రహ్మబిందువు.

ప్రహతము. సం విశే. 1 కొట్టఁబడినది: అయస్తము, అవిద్ధము, అహతము, తాడితము, పర్యవస్తము; తద్వి —కొట్టఁదగినది. (సం).—గాఢము; 2. పొడిచేయఁబడినది; 3 విస్తరింపఁబడినది

ప్రహరణకలిత. అం చూ, వృత్తము. 1 (ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, భ, న, తగణములు, ఎనిమిదింటయతి, 14వ ఛందస్సు.)

ప్రహరణము. సం. వి. అ. న: చూ, బాణము. 1.

ప్రిహారము సం వి అ పుం. 1. సోము చూ, యామము 1, 2 దెబ్బ చూ, హతి
ప్రిహారి సై వి రూ-ప్రిహారి =ప్రాకారము పా 4, ఆ. 76. చూ, ప్రాకారము
ప్రిహారించు సం స క్రి కొట్టు చూ, మొత్తు 2
ప్రిహారచేయించు మి అ క్రి ప్రిదక్షిణించు, ప్రిహారిచేట్టు, ప్రిహారిదిరుగు. [ఆ 68
ప్రిహారిచేట్టు మి. ఆ. క్రి —పై —వసు 4,
ప్రిహారిదరుగు వి. అ క్రి —పై—కాశీ 1, ఆ 116
ప్రిహర్షణము అం చూ, అలంకారము. 3 (ఒక కార్యమునకై ప్రియత్నించేనపుడు పకరణములయందె ఫలసిద్ధియగుట. "ఉదా.—గని యున్నచోటు గని పెట్ట నంజనము వేయుటకు వేరుదవ్వఁబోగా నక్కడ నిధి దొరికినది"
ప్రిహర్షణి అం చూ, వృత్తము 1. (మ, న,జ, ర, గురువులు, 8 యతి, 13 వ ఛందస్సు)
ప్రిహర్షణుఁడు సం. వి. అ పుం చూ, బుధుఁడు 1.
ప్రిహాసనము. సం వి. అ. న. 1 పెద్దనవ్వు చూ, హాస్యము, 2. పరిహాసము: చూ, హేళి, అం. 3 చూ, నాటకము (కథకల్పితము, పాషండ చోరాదులలో నొకఁడు నాయకుఁడు. హాస్యరసము ప్రిధానము భారతవృత్తి సేవక, భిక్షుక, వేశ్యాప్రిభృతులే రాజ పరివారము. ఒక టేయంకము ముఖనిర్వహణ సంధులు రెండే.)
ప్రిహాసించు. సం. అ. క్రి. పెద్దనవ్వునవ్వు. చూ, హసించు
ప్రిహసితము. సం వి. అ న. శిరఃకంపముతోఁగూడినవవ్వు (ఇదిమధ్యమము): చూ, హాస్యము. 1 [లము. 2.
ప్రిహస్తము. సం. వి. అ పుం: చూ, ప్రిత
ప్రిహస్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, రాక్షసుఁడు 1.
ప్రిహారకుఁడు. సం. విణ చూ, ప్రిహారి. 1.
ప్రిహారము సం. వి అ పుం. 1 =బవరము: చూ, యుద్ధము, 2 చూ, రూ-ప్రిహరము 2.
ప్రిహారి సం విణ (న్ ఈ న్) 1 చూ, హారకుఁడు. 3, వా 2 చూ, రూ-ప్రిహరి.
ప్రిహాసుఁడు సం వి అ పుం. చూ, శివుఁడు.
ప్రిహి సం వి ఇ పుం. నూయి చూ, సరస్సు 1
ప్రిహిత అం చూ, దూతీచతుష్టయము
ప్రిహితము. సం విణ వింటనుండి విడువఁబడినది (బాణము). చూ, బాణము. 1.
ప్రిహితుఁడు. సం. విణ: చూ, వ్యుత్పన్నుఁడు.
ప్రిహేయము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (న,వ, మ, య గణములు 8 యతి 12వ ఛందస్సు)
ప్రిహేళిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ చూ, ప్రవల్హిక.
ప్రిహ్లత్తి సం వి.ఇ స్త్రీ చూ, రూ-ప్రిహ్లాదము.
ప్రిహ్లన్నుఁడు సం విణ చూ, ప్రిముదితుఁడు.
ప్రిహ్లాదము సం వి అ పుం చూ, సంతోషము
ప్రిహ్లాదుఁడు సం. వి. అ. పుం రూ-హ్లాదుఁడు. హిరణ్యకశిపుని కొడుకు (చూ, సూనుఁడు. 1) చూ, పరమభాగవతోత్తములు.
ప్రిహ్వము సం. విణ. 1 నమ్రము చూ, వక్రము, 2. ఆసక్తము చూ, సహితము.
ప్రిళయము సం. వి అ. పుం రూ ప్రిలయము. 1. కల్పాంతము: చూ, సంవర్తము, 2 అపాయము: చూ, హాని. 2; 3 చావు: చూ, సావు; 4. మూర్ఛ చూ, రోగము. 1.
ప్రిళయములు అం వృత్తి, అవస్థా, శరీర, మను, బ్రిహ్మ, విష్ణు, రుద్రి, మహేశ్వర, సదాశివ, విరాట్పురుషప్రిళయములు (10).

ప్రా. సై. విణ. =పురా. వెనుకటి చూ, రూ-ప్రాఁత. 4.(వృత్తియందు ప్రాఁతశబ్దమునకుమీఁదివర్ణ

ములులోపింపఁగామిగిలినరూపము. ఉదా.- "ప్రామజ్జ్, ప్రావేలుపు" మొ) (దీనికి వృత్తియందు అచ్చుపరమగునపుడు యడాగమంబును, హల్పరములు పరంబులగునపుడు నుగాగమంబునగు ఉదా.— "ప్రాయిల్లు, ప్రాయేఱు, ప్రాఁగెంపు, ప్రాఁజొఁతు. ప్రాఁబచ్చె, ప్రాఁబసిఁడి" మొ.)

ప్రాంగణము. సం. వి అ. న. 1 చూ, ముంగిలి 2; 2. పణవవాద్యము: చూ, స్వరము. 2

ప్రాంతము సం వి అ పుం. 1 తీరము· చూ, గోధస్సు, 2 = పంచె - పొంత. చూ, సమీపము. 1.

ప్రాంతరము. సం వి. అ న 1 అడవి: చూ, విపినము; 2 తొఱ్ఱ· చూ, రంధ్రము 1, 3 నీడ్వయిన యొడారితోవ చూ, మార్గము 1; 4. పాలిమే·· చూ, హద్దు 1.

ప్రాంశుపు సం విశ (ఉ) పొడుగైనది చూ, నాగ 3

ప్రాఁకు దే వి. 1 చూ, ఉపస్సుము, 2 చూ, మలినము భార ఆర 7, ఆ 28, అ క్రి ' 3· రూ-పాఁకు, అల్లు, ఎక్కు, 4 రూ-పాఁకు, ఎక్కు. చేరగు-జేరగు, తడవు, ప్రాఁకుజెంచే (సం వ) —అధిరోహించే, ఆరోహించే.

ప్రాఁకుడు దే వి రూ-పాఁకుడు 1 ఎక్కుడు, జేరగు-జేరుట (సం వ)—అధిరోహణము, ఆరూఢి, ఆరోహణము, ఆరోహము, 2. పండ్లపాఁచి· చూ, కమలము.

ప్రాఁకుడంచే. దే. అ క్రి· చూ, ప్రాఁకు 4. పా 2, ఆ 38

ప్రాఁకులాడు దే అ. క్రి. రూ-పాఁకులాడు. 1. ప్రాఁకిరొక్కు; గా. 2 బ్రతిమాలు, 3 పీఁకులాడు; 4. పచ్చివంతరాఁబట్టు.

ప్రాఁకెడువాఁడు దే విశ. 1: ఎక్కెడువాఁడు. (సం).—ఆరోహకుఁడు; వా. 2: చూ, పాకీవాఁడు. 2

ప్రాఁకొను. దే అ. క్రి: పాఁచిపట్టు.

ప్రాఁగబ్బము. నై. వి. బ, (ప్రాఁత + కబ్బము) చూ, వేదము.

ప్రాఁచి. నై. వి, విశ· చూ, రూ-పాఁచి. (ప్రాఁతదనుటకు — హరి. పూ 5, ఆ 209.)

ప్రాఁచిపురుగు. వా వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

ప్రాఁజదువులపెట్టె ద్వ వి· చూ, సూర్యుఁడు.

ప్రాఁజదువులు. ద్వ వి బ చూ, ప్రాఁగబ్బము స్వా 2, ఆ 62.

ప్రాఁత నై: వి రూ-పాఁత 1. భృత్యుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ 93 చూ, సేవకుఁడు; 2. బట్ట చూ, వస్త్రము, 3 జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విశ 4 = పురాతన రూ-పాఁత-ప్రాత, అకువ, తుకాటము, పెనుకటి. (సం).—చిరంతనము, చిరత్నము, జీర్ణము, టకము, పురాతనము, పురాణము-పూరాణము, ప్రతనము-ప్రత్నము, ప్రాక్తనము,(అవ్య)-కిన్ను, 5 మొదలు, పూర్వము చూ, లోవిడి; 6 ప్రాఁతది. "ప్రాఁతచీర"

ప్రాఁతగిలు. నై. అ. క్రి = ప్రాక్తన ప్రాఁతవడు రూ-ప్రాఁతగిల్లు, ప్రాఁబడు.

ప్రాఁతగిల్లు నై. అ. క్రి = — పై. — [బ్బము.

ప్రాఁతఁబలుకులు ద్వ. వి. బ చూ, ప్రాఁగ

ప్రాఁబడు నై అ క్రి 1 చూ, ప్రాఁతగిలు; 2. అలసడు· చూ, సిద్ధించే

ప్రాఁబలుకులరౌంకి. ద్వ. వి చూ, సూర్యుఁడు. అం, భా. చ 181. [చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబలుకులు ద్వ వి బ. రూ-ప్రాఁబల్కులు:

ప్రాఁబల్కులు ద్వ. వి బ — పై — ఉ, రా. 2, ఆ 178 [ర్యుఁడు. పాం దే. 8.

ప్రాఁబల్కుసొమ్ముపెట్టె ద్వ. వి. చూ, సూ

ప్రాక. దే. వి: చూ, రూ-పాక.

ప్రాకటము. సం. విణ చూ, ప్రకటనము.

ప్రాకామ్యము. అం. పరీక్షి చూ, సిద్ధులు (విభూతులు.)

ప్రాకారము. సం. వి అ. పుం =ప్రహారి: ఆవి, కంథావాటము, కళత్రము, సేవము, వరణము. (తె) —కోట, ప్రహారి-ప్రహారి.

ప్రాకృతభవము పా. చూ, ప్రాకృతము

ప్రాకృతభాషాభేదములు అం. ఇవిఆఱు — ౧. మహారాష్ట్రదేశములో ప్రాకృతము, ౨ శూరసేనదేశములో శౌరసేని, 3 మగధదేశములో మాగధి, ౪-౫ బాహ్లీక,సహ్య, నేపాళ, పాండ్య, కేకయ, కుంతల, చోళ, భోట, గాంధార, సుదేష్ణ, ద్రవిడ, గౌడ, లాటదేశములను పిశాచదేశములందుఁ పైశాచియు, చూళికయును, ౬. ఆభీర, ఘూర్జరాది దేశములందపభ్రంశభాషయును వాడు చేన్నారు (చూ, ప్రాకృతము. 1;భాష 1)

ప్రాకృతము పా ౭ కానొకభాష (సంస్కృత పదములు రెండువిధములుగాఁ దెనుఁగునం బ్రవేశించుచున్నవి (1) అందుఁ గొన్ని ప్రాకృతభాషలోఁజొచ్చి ప్రాకృతపదంబులై అచ్చటనుండి తెనుఁగునఁజేరుచున్నవి, (2) మఱికొన్ని సంస్కృతశబ్దములు ప్రాకృతభాషయందుఁ జేరక సరిగా తెనుఁగునం బ్రవేశించుచున్నవి. ఈసంస్కృత ప్రాకృతశబ్దములు తెనుఁగునఁ జేరునపుడు చివరమాత్రముస్వల్పములగుమార్పులు చెందినం దెందుఁగానియితర భేదములనొందవు. ఈద్వివిధపదంబులే తత్సమంబులని వ్యవహరింపఁబడును. ఇట్లు తెలుఁగులోనికి వచ్చిన సంస్కృత పదములు "సంస్కృతసమము" లనియు, ఇట్లే వచ్చిన ప్రాకృతపదములు "ప్రాకృతసమము" లనియుఁ దెలియఁబడుచున్నవి. ఇట్టి పదములు గాక, సంస్కృత ప్రాకృత శబ్దంబులలోఁ గొన్ని చివర మార్పులేగాక, పదములలోని వర్ణములు పోయిగాని, వర్ణములు మారిగాని, క్రొత్తవర్ణములు చేరిగాని మాఱు రూపంబులనొంది తెనుఁగునఁజేరెడు కొన్ని సంస్కృతప్రాకృతశబ్దములు "తద్భవంబులు" అని చెప్పఁబడును ఇట్లు సంస్కృతమునుండి పుట్టినపదములు "సంస్కృతభవములు" ప్రాకృతమునుండి పుట్టినవి "ప్రాకృతభవములు" సంస్కృతసమ, ప్రాకృతసమ, సంస్కృతభవ, ప్రాకృతభవములేకాక, "దేశ్యములు" అనెడిపదంబులును దెలుఁగునంగలవు. సంస్కృతసమంబులు గాక తక్కిననాల్గు విధములైన యాంధ్రపదంబులు "అచ్చికములు లేక అచ్చ తెనుఁగులనియుఁ దెలియఁబడును (ఆ॥దర్పణము) (ఇది తెలుఁగుభాషాపరిణామికమైనను విషయంతయుఁ దెలుపుటకిచట వివరింపఁబడియె) (చూ, ప్రాకృతభాషాభేదములు, భాష. 1); అం. 2 చూ, శారాక్రియలు

ప్రాకృతసమము పా చూ, ప్రాకృతము

ప్రాకృతుఁడు సం. విణ పామరుఁడు చూ, హీనుఁడు

ప్రాకెన. వై వి =పాకాన్న (రూ-పాకెన-పాకెన్న-ప్రాకెన్న) య. 4, ఆ. 115: చూ, పాకాన్నము.

ప్రాకెన్న. వై. వి =—వై.—

ప్రాక్తనము సం. విణ చూ, ప్రాఁత. 4

ప్రాగల్భ్యము సం. వి. అ న. 1 ప్రగల్భత్వము, 2. స్త్రీలయొక్క అయత్నజమైనయొకానొక శృంగారచేష్ట

ప్రాగ్జ్యోతిషము. అం: చూ, దేశములు.

ప్రాగ్భారము. సం. వి. అ. పుం 1 అతిశయము. చూ, హెచ్చు. 2, 2. పర్వతములు

లోనగువాని శిఖరము చూ, శిఖరము 1

ప్రాగ్రసరుఁడు. సం విశే.1 చూ, ముందునడచువాఁడు, 2 చూ, మొదటివాఁడు

ప్రాగ్రహారము సం వి అ 1 ముందునడచుమొదటి [illegible] 2 మొదటిది చూ, [illegible]

[illegible] సం వి అ పుం చూ, [illegible]

[illegible]

[illegible] చూ, [illegible]

[illegible] సం వి అ పుం చూ, [illegible]

[illegible]

[illegible] చూ, [illegible] [illegible] 1 [illegible]

[illegible] పుం [illegible]

[illegible] స్త్రీ 1 [illegible] చూ, [illegible] 1, 2 [illegible] చూ, హరి [illegible] [illegible 7 - 133

[illegible] చూ, [illegible]

[illegible] స్త్రీ [illegible] చూ, [illegible]

[illegible] సం [illegible] పుం 1 [illegible] చూ, [illegible] 2 [illegible] చూ, రాజు 1

ప్రాచీనము సం వి అ న 1 కంపకోట చూ, వెలుగు; విశే 2 పూర్వదిశయందుఁగలిగినది, 3 పూర్వకాలమందుఁ గలిగినది

ప్రాచీనావీతము. సం. వి. అ. న కుడిభుజము మీఁదుగా ఎడమపార్శ్వమున వ్రేలాడుజందెము చూ, యజ్ఞోపవీతము. [నము 1.

ప్రాచీరము సం వి. అ న చూ, రూ-ప్రాచీ

ప్రాచుర్యము సం. వి. అ న. ప్రచురత్వము

ప్రాచేతసుఁడు. సం వి అ పుం చూ, రూ-ప్రచేతసుఁడు.

ప్రాచ్యము సం. వి.అ పుం 1. శరావతియను నది యెల్లగాఁగల ప్రాగ్దక్షిణముల మధ్యదేశము చూ, దేశములు; విశే 2. తూర్పుదిక్కుపండలిది చూ, హారిత్తు 1.

ప్రాచ్యస్మృతి అం చూ, [illegible] స్మృతి యు 1 ([illegible] 14 [illegible] 16 [illegible] [illegible] స్మృతము)

ప్రాజనము సం వి అ న [illegible] చూ, [illegible]

[illegible] చూ, [illegible]

[illegible] సం [illegible] చూ, [illegible] 6

ప్రా[illegible] సం [illegible] 1 [illegible] చూ, [illegible] 1, 2 [illegible] చూ, [illegible] 3 [illegible] చూ, [illegible] 6 చూ, [illegible] 4 [illegible] చూ, నివాసాను, అం 4 చూ, కర్మములు, 5 చూ, తానములు (శుద్ధతానములు) [ప్రాణతి.

ప్రాజిత సం వి ఋ పుం తేరువ్రాన్ని చూ,

ప్రాజ్ఞ సం వి. ఆ. స్త్రీ 1 మంచిబుద్ధిగల ఆఁడుది చూ, స్త్రీ, 2 బుద్ధి చూ, హృల్లేఖము 2

ప్రాజ్ఞి సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. లౌకికవ్యవహారమునందు మిక్కిలి తెలివిగల ఆఁడుది చూ, ప్రాజ్ఞ 1, 2. పండితునిభార్య: చూ, భార్య-

ప్రాజ్ఞుఁడు సం. విశే 1 చూ, సుధి, 2 చూ, సమర్థుఁడు. [రాళము.

ప్రాజ్యము సం. విశే. అధికము: చూ, హో-

ప్రాడ్వివాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం తగవరి: చూ, స్వామి. 3. [ప్రాణహింసకము.

ప్రాణగొడ్డము. దే. విశే.=ప్రాణకుట్టు: చూ,

ప్రాణదక్షిణఁగొనుకితి. పా. ఎవని మాక్కుడ

కలో సెవని ప్రాణదశ కనుఁగొనవలెనో యట్టివాని మూత్రదశాపరిమాణమును ప్రాణనశానాథుని మహాదశా సంవత్సరసంఖ్యచే గుణింపవలెను. అట్లుగుణించిన మొత్తమును 120చే భాగించినయెడల ప్రాణదశాపరిమాణము తెలియును. [ధర్త; 2: చూ, యముఁడు.

ప్రాణనాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,

ప్రాణభయము. సం వి. అ. న. ప్రాణమునకు భంగము. (వా)

ప్రాణము సం. వి. అ. పుం 1.=పానము గాలి: చూ, వాయువు: 2.=పానము. హృదయమందలిగాలి చూ, వాయువు; 3. కావ్యజీవనము; 4. బలిమి: చూ, శక్తి 1, 5 బోళము: చూ, శళము; బ. 6 =పానము: అసవు-అసువు, చైతన్యము, జీవము, జీవితము, (తె) -ఉసుము, ఊపిరి, మందల, మిడుకు; తద్వి.-కొంచెము మిగిలియున్న ప్రాణము.-(తె)—కుట్టుసుఱు, (మి) కొఱప్రాణము; విణ 7 నించింపఁబడినది. చూ, సంపూర్ణము.

ప్రాణము ప్రాణముగా. జా. ఏకీభావముతో. "ప్రాణంబు ప్రాణంబుగా నిను మన్నింపఁడో" (పారి. 2, ఆ, 25.)

ప్రాణముగక్షించేట. అం: చూ, చిహ్నములు.

ప్రాణములు. అం 1 ప్రాణ, అపాన, సమాన, ఉదాన, వ్యానవాయువులు చూ, వాయువు, 2. ఘాతజధ్వనులతోను తన్మధ్యస్థములైన విరామకాలములతోనైన నృత్యగీత వాద్యకాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. ఇట్టి తాళమునకు ప్రాణములు 10. కాల ప్రాణాది. చూ, తాళప్రాణములు.

ప్రాణవాయువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రాణము. 1—2. [పవేశము.

ప్రాణాచారము. సం. వి. అ. పుం. ప్రాయో

ప్రాణాచారముపడు. మి. అ. క్రి: చూ, పర

మూపడు. 2.

ప్రాణాయామము. సం. వి. అ. పుం. "ఓం భూః ... ... బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్.": చూ, యోగాంగములు (అంగము. 9.) (నాసికాముఖములయందు సంచరించెడు వాయువును మంత్రపూర్వకముగా నిరోధించుట.) (చూ, ఓమ్, గాయత్రి.)

ప్రాణి సం. వి. న్. పుం. 1. మనుష్యాదిజంతువు ఆత్మధీరుఁడు, చేతనము; విణ. 2. ప్రాణముగలది: చూ, హంసుఁడు 2.

ప్రాణిద్యూతము. సం. వి. అ. న. కోడిపందెలోనగునది: చూ, సమాహ్వయము. 2.

ప్రాణుఁడు. సం. వి. అ పుం. చూ, బ్రహ్మ.1.

ప్రాణులు అం ప్రాణసహాయముచేఁ బల్కఁబడుహల్లులు ప్రాణులనఁబడును ఉదా.—"క,గి, చు, నృ, టే, ల్లు, రొ, రా" మొ.

ప్రాణేశుఁడు. సం. వి అ పుం చూ, ప్రాణనాథుఁడు. 1-2. [పాదము. (1;

ప్రాతరాశనము సం. వి. అ. పుం. చేద్ది చూ,

ప్రాతర్భోజనము. సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రాతస్స్నానము. సం. వి.అ. పుం. వేకువతానము చూ, స్నానము. 1.

ప్రాతస్సంధ్య. అం. ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనము: చూ, సంధ్యావందనము.

ప్రాతికూల్యము. సం.వి. అ న. ప్రతికూలత్వము.

ప్రాతిపదికము. పా. ధాతుభిన్నంబును ప్రత్యయభిన్నంబును ప్రత్యయాంతభిన్నంబునగు అర్థవచ్ఛబ్దరూపము. దీనికినామమనియుఁ పేరుగలదు ఉదా.—శివ-శివా, హరి,నదీ. మొ.

ప్రాతిబోధకము. అం: చూ, చుంబనస్థానములు.

ప్రాతిభావ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రతిభూత్వము.

ప్రాతివేశిని. అం. 1. మాతికావిశేషము: చూ, నాయికలు; 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

ప్రాతిహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గారడి

విద్యయందు చేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాక గ్రాహి.

ప్రాథమకల్పికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. క్రొత్త గా చేయునారంభించిన శిష్యుఁడు: చూ, శైక్షుఁడు.

ప్రాథమికుఁడు సం. విణ. చూ, మొదటివాఁడు

ప్రాథమ్యము సం. వి. అ. న. ప్రథమత్వము.

ప్రార్థయపడుట మి. వి. వేడుకొనుట (శ. ర)

ప్రార్థేయపడుట మి. వి. —పై—(వాడుక)

ప్రాదుర్భవించు సం. అ. క్రి. పుట్టు: చూ, సంభవించు [చూ, సంభవము 1

ప్రాదుర్భావము. సం. వి. అ. పుం. పుట్టుక

ప్రాదుర్భూతము సం. విణ. పుట్టినది చూ, సంభూతము. [స్పర్గము 3

ప్రాదేశనము సం. వి. అ. న. దానము చూ,

ప్రాదేశము సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-ప్రదేశము 3—4

ప్రాధాన్యము సం. వి. అ. న. ప్రధానత్వము

ప్రాపకుఁడు సం. విణ. ఆశ్రయుఁడు (తె) — పొందువాఁడు [లాభము 1

ప్రాపణము. సం. వి. అ. న.=ప్రాపు చూ,

ప్రాపణీయము. సం. విణ. పొందఁదగినది చూ, లభ్యము. 1 [అ 244 చూ, సక్తమగు

ప్రాపించు సం. స. క్రి. పొందు ఉ, రా 6,

ప్రాపు. పై. వి. 1.=ప్రాపణమ్ ఆశ్రయము. చూ, సన్నిధానము. 2, 2 చూ, సమీపము

ప్రాపుగొను వా. స. క్రి. అండగొను, ఊఁత కొను, ఊఁదు, ఊను, చేపట్టు, తాచే, తొట్టు, తొడుకు, పట్టు (సం) —అవలంబించే, అలంబించే, ఆశ్రయించే, ఉపసర్పించే.

ప్రాపుచెందేవాఁడు. వా. విణ: (సం).—ఆశ్రయాళుఁడు. [వరానుపు.

ప్రాప్తపంచత్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ప్రాప్తము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కూడుకొన్నది: చూ, సహితము. [పుఁడు; 2 చూ, సుధి.

ప్రాప్తరూపుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, సురూ

ప్రాప్త్యాశ. అం. (ఉపాయాపాయములయుక్తిచేఁ గార్యసంభవము) (బహుమారవ్యాపి కథ పతాక; అపాయములేకుండఁ గార్యమొనర్ప యత్నించుట నియతాప్తి, కొంతవఱకేవచ్చి నిలిచిపోవుకథ ప్రకరి)

ప్రాప్తి సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1 పొందు: చూ, లాభము 1, 2. శుభోదయము చూ, లాభము 1, 3 అధికము చూ, హెచ్చు 1; అం 4 ఒకఐశ్వర్యము చూ, సిద్ధులు (విభూతులు) [చూ, సక్తమగు.

ప్రాప్తించు సం. అ. క్రి. కలుగు, పొందు

ప్రాప్యము సం. విణ. చూ, ప్రాపణీయము.

ప్రాబల్యము. సం. వి. అ. న. ప్రబలత్వము, బలిష్ఠత

ప్రాభవము. సం. వి. అ. న. చూ, ప్రభుత్వము.

ప్రాభాతికము. సం. వి. అ. న. చూ, రూ-ప్రభాతము

ప్రాభృతము సం. వి. అ. న. కానుక: చూ, నూడిది

ప్రామాణికుఁడు. సం. విణ. 1. మేరమీఱని వాఁడు; 2 సత్యముతప్పనివాఁడు; 3 శాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు. చూ, శాస్త్రవిదుఁడు

ప్రామాణ్యము. సం. వి. అ. న. 1.దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము 7; 2 చూ, సాక్ష్యము.1.

ప్రామిడి. దే. వి. 1 క్రౌర్యము: బెట్టిదము; విణ. 2. క్రూరము: చూ, కఠినము. 2; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. క్రూరురాలు. విశ్రి. 6, అ.73: చూ, స్త్రీ.

ప్రామినుకులు. ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రామిన్కులు: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రామిన్కులు. ద్వ. వి. బ.-పై.-యు.1, అ. 16

ప్రామిత్యము. సం. వి. అ. న. అప్పు' చూ, వాగకము (1).

ప్రాయు దే. స క్రి 1. రూ-పాయు విజ 3, అ. 80: చూ, రుద్దు 1; 2 పూఁటు. కాశీ 7, ఆ. 36: చూ, లేపనము చేయు; 3 మూ యు; స్కా 4, అ 106. చూ, స్థగనము చే యు; 4. తడిపోవనొత్తు భాగ. 1, స్క-ం. 192. అప్పళించు, ఉసుము, ఒత్తు, చేఱుచు, తుడుచు-తుడ్చు, నూఱు; 5 చెఱుచు చూ, ఱాచు, 6 పీడించు చూ, హింసించు 2, 7 ఖం డించు మార్క 1, అ. 39. చూ, సెలగు.

ప్రాముడు దే. వి' చూ, పులుముడు.

ప్రాయశ్చిత్తము. సం వి అ. న =పాచితము-ప్రాచితము' చూ, శిక్ష. 1.

ప్రాయము సం. వి. అ. పుం. 1.=పరువము-పాయము. పాండు 2, ఆ 27 చూ, వయ స్సు. 1; 2. మరణార్థము సర్వకర్మపరిత్యాగ పూర్వకమైన ఉపవాసము చూ, లంకణము, 3 చావు చూ, సావు, 4 చూ, బాహుళ్య ము, 5. వృత్తి యందుత్తరపదమైనచో సమానము. "పశుప్రాయము" మొ

ప్రాయి. దే. వి 1 పౌరుషము. జై. 7, అ 130; చూ, శక్తి 1, 2. భాగ్యము పారి. పూ. 5, ఆ 223 చూ, సంపద; 3. సౌమం గల్యము. నై. 2, అ 138.

ప్రాయిఁడి. దే. విశ. 1: దరిచేసి (సం) — దీనుఁడు; 2. భాగ్యహీనము చూ, సీదరము. 1

ప్రాయికము. సం. విశ. చూ, సామాన్యము. 3

ప్రాయేఱు ద్వ. వి మున్నీరు చూ, సముద్రము

ప్రారంభము. సం. వి. అ. పుం. 1 ఆరంభ ము' చూ, సన్నాహము 2, 2. దొరకోలు చూ, సన్నాహము. 2

ప్రారంభించు సం. అ క్రి' చూ, సమకట్టు. 2.

ప్రారబ్ధము సం. వి. అ. పుం 1. శరీరము నెత్తిం చెడి కర్మవిశేషము. ఆగామి, సంచిత, ప్రా రబ్ధములలో నొకటి: చూ, త్రియము; విశ. 2 ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2

ప్రార్థి. సం వి ఈ స్త్రీ' చూ, శరిబంధము.

ప్రార్థకుఁడు సం. విశ. 1 కథంకథికుఁడు, ప్ర శ్నకర్త, ప్రష్ట. (తె).—అడుగువాఁడు; 2: చూ, వేఁడువాఁడు

ప్రార్థన సం వి ఆ స్త్రీ రూ-ప్రార్థనము. 1 అడుగుట చూ, వేఁడికోలు; 2. వేఁడు ట చూ, స్తోత్రము

ప్రార్థనము సం వి అ న —పై—

ప్రార్థనార్థకము. వ్యా. వ్యతిరేకమధ్యమపురుష చివర ఎ, ఏ, ఒ, ఓ, అయ్యా, అమ్మ అను నవి చేరి ప్రార్థనార్థకమగును. ఉదా —పం డవె, పండవే, పండవొ, పండవో, పండ వయ్యా, పండగమ్మ. (ఇట్లు ఎందరె మొ)

ప్రార్థనీయము సం విశ 1 అడుగఁదగినది; 2 వేఁడఁదగినది. ఆశాస్యము

ప్రార్థించు సం. స. క్రి. 1 వేఁడు' చూ, వేఁడి కొను; 2. కోరు: చూ, వాంఛించు.

ప్రార్థితము. సం విశ 1. అడుగఁబడినది చూ, వాంఛితము; 2. వేఁడఁబడినది. అర్థితము-అర్దితము, 3 శత్రువుచే అడ్డగింపఁబడినది' చూ, రుద్ధము 1 [వేఁడఁబడినవాఁడు

ప్రార్థితుఁడు సం. విశ అభ్యర్థితుఁడు చూ,

ప్రాలంబము సం వి. అ న మెడనుండి సరి గా నురమున వ్రేలెడు పూలదండలోనగు నది చూ, భూషణము. 2

ప్రాలంబిక సం. వి. అ. స్త్రీ మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు బంగారు కాసు లదండలోనగునది చూ, భూషణము 2

ప్రాలు. దే వి. బ చూ, రూ-పాలు 7—8.

ప్రాలుమాలిక. దే.వి. చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాలుమాలు. దే అ. క్రి' చూ, రూ-పాలు మాలు.

విద్యయందు చేర్చరిరైనవాఁడు: చూ, వ్యాళ
గ్రాహి.

ప్రాథమకల్పికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. క్రొత్త
గా చేదువ నారంభించిన శిష్యుఁడు చూ,
శైక్షుఁడు.

ప్రాథమికుఁడు సం. విణ. చూ, మొదటివాఁడు

ప్రాథమ్యము సం వి. అ న. ప్రథమత్వము

ప్రాక్షీయపడుట మి. వి వేడుకొనుట (శ. ర)

ప్రాదేయపడుట మి వి —పై—(వాడుక)

ప్రాదుర్భవించే సం అ క్రి పుట్టు చూ,
సంభవించే [చూ, సంభవము 1

ప్రాదుర్భావము సం. వి. అ పుం పుట్టుక

ప్రాదుర్భూతము సం విణ పుట్టినది చూ,
సంభూతము [స్వర్గము 3

ప్రాదేశనము సం వి అ న. దానము చూ,

ప్రాదేశము సం వి. అ పుం చూ, రూ-ప్ర
దేశము 3—4

ప్రాధాన్యము. సం వి అ. న. ప్రధానత్వము

ప్రాపకుఁడు. సం. విణ ఆశ్రయుఁడు (తె) —
పొందువాఁడు [లాభము 1.

ప్రాపణము సం వి. అ న=ప్రాపు చూ,

ప్రాపణీయము సం విణ పొందఁదగినది. చూ,
లభ్యము 1 [ఆ. 244 చూ, సక్తమగు

ప్రాపించే సం స క్రి. పొందు ఉ, రా 8,

ప్రాపు వై. వి. 1=ప్రాపణమ్. ఆశ్రయము
చూ, సన్నిధానము. 2, 2 చూ, సమీపము

ప్రాపుగొను. వా. స క్రి: అండగొను, ఊఁత
గొను, ఊఁదు,ఊను,చేపట్టు, తాచే,తొట్టు,
తొడుకు, పట్టు (సం) —అవలంబించే,
ఆలంబించే, ఆశ్రయించే, ఉపసర్పించే

ప్రాపుచెఱచేవాఁడు. వా. విణ: (సం) —
ఆశ్రయాశుఁడు. [పరాసుపు

ప్రాప్తపంచత్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ప్రాప్తము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ,
సంప్రాప్తము; 2. కూడుకొన్నది: చూ, సహి
తము. [పుఁడు; 2: చూ, నుధి.

ప్రాప్తరూపుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, సురూ

ప్రాప్త్యాశ. అం. (ఉపాయాపాయములయుక్తిచేఁ
గార్యసంభవము.) (బహుమారవ్యాపి కథ
పతాక; అపాయములేకుండఁ గార్యమొనర్ప
యత్నించుట నియతాప్తి; కొంతవఱకేవచ్చి
నిలిచిపోవుకథ ప్రకరి)

ప్రాప్తి సం. వి ఇ స్త్రీ 1 పొందు: చూ,
లాభము 1, 2. శుభోదయము. చూ, లాభ
ము 1, 3 అధికము. చూ, హెచ్చు 1;
అం. 4 ఒకఐశ్వర్యము. చూ, సిద్ధులు
(విభూతులు) [చూ, సక్తమగు.

ప్రాప్తించే సం. అ క్రి కలుగు, పొందు:

ప్రాప్యము సం విణ చూ, ప్రాపణీయము

ప్రాబల్యము సం వి అ. న ప్రబలత్వము,
బలిష్ఠత

ప్రాభవము సం వి అ న. చూ, ప్రభుత్వము.

ప్రాభృతికము. సం వి అ. న చూ, రూ-
ప్రభృతము

ప్రాభృతము సం వి అ న. కానుక: చూ,
నూడిది.

ప్రామాణికుఁడు. సం. విణ 1 మేరమీఱని
వాఁడు, 2 సత్యముతప్పనివాఁడు; 3 శా
స్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, శాస్త్ర
విదుఁడు

ప్రామాణ్యము. సం. వి. అ న. 1. దృష్టాంతము:
చూ, వృత్తాంతము 7, 2 చూ, సాక్ష్యము. 1.

ప్రామిడి. దే వి. 1. క్రౌర్యము: బెట్టిదము;
విణ. 2. క్రూరము: చూ, రౌరవము. 2;
3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2;
4. క్రూరురాలు. విక్రి. 8, ఆ.78: చూ, స్త్రీ.

ప్రామినుకులు. ద్వ. వి. బ రూ-ప్రామిన్కులు:
చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రామిన్కులు. ద్వ. వి. బ.-పై.-యు.1, ఆ. 18-

ప్రామిత్యము. సం. వి అ. న. అప్పు చూ, నాగకము (1).

ప్రాము. దే. స క్రి 1 రూ-పాము విజ 3, అ. 80: చూ, రుద్దు. 1; 2 పూయు. కాశీ. 7, అ. 38 చూ, లేపనము చేయు; 3 మూయు; స్వా. 4, అ 106 చూ, స్థగనము చేయు, 4. తడిపోవనొత్తు భాగ. 1, స్కం 192. అవ్పళించే, ఉనుము, ఒత్తు, చేఱచే, తుడుచే-తుడ్చు, నూకు, 5. చెఱుము చూ, ఈచే, 6 పీడించే చూ, హింసించే 2, 7 ఖండించే మార్క. 1, అ. 39 చూ, సెలగు.

ప్రాముడు దే. వి చూ, పులుముడు

ప్రాయశ్చిత్తము. సం వి అ. న.-ప్రాచితము-ప్రాచితము చూ, శబ. 1.

ప్రాయము. సం. వి. అ. పుం. 1 -పరువము-ప్రాయము పాండు 2, అ 27 చూ, వయస్సు. 1; 2. మరణార్థముసర్వకర్మపరిత్యాగపూర్వకమైన ఉపవాసము చూ, లంకణము, 3 చావు. చూ, సావు, 4 చూ, బాహుళ్యము, 5. వృత్తియందుత్తరపదమైనచో సమానము. "పశుప్రాయము" మొ

ప్రాయి. దే. వి 1 పౌరుషము. సై. 7, అ 150; చూ, శక్తి. 1; 2. భాగ్యము. పారి. పూ. 5, అ 222. చూ, సంపద, 3. సౌమంగల్యము. సై. 2, అ. 138.

ప్రాయిఁడి. దే విణ. 1: దరిచేసి (సం) — దీనుఁడు; 2. భాగ్యహీనము. చూ, సీదరము 1

ప్రాయికము. సం. విణ చూ, సామాన్యము 3

ప్రాయోఱు ద్వ వి మున్నీరు చూ, సముద్రము

ప్రారంభము. సం. వి. అ. పుం. 1 ఆరంభము: చూ, సన్నాహము 2; 2. దొరకోలు చూ, సన్నాహము 2

ప్రారంభించే సం. అ క్రి చూ, సమకట్టు 2.

ప్రారబ్ధము సం. వి. అ. పుం. 1. శరీరము నెత్తించెడి కర్మవిశేషము. ఆగామి, సంచిత, ప్రారబ్ధములలో నొకటి: చూ, త్రియము; విణ. 2 ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2

ప్రారబ్ధి. సం వి. ఈ స్త్రీ. చూ, కరిబంధము.

ప్రార్థకుఁడు సం. విణ. 1 కథంకథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట. (తె) —అడుగువాఁడు; 2: చూ, వేఁడువాఁడు

ప్రార్థన సం. వి అ. స్త్రీ రూ-ప్రార్థనము. 1 అడుగుట చూ, వేఁడికోలు, 2. వేఁడుట చూ, స్తోత్రము.

ప్రార్థనము సం. వి అ. న —పై—

ప్రార్థనార్థకము. పా వ్యతిరేకమధ్యమపురుష చివర ఎ, ఏ, ఒ, ఓ, అయ్యా, అమ్మ అనునవి చేరి ప్రార్థనార్థకమగును. ఉదా.—పండవె, పండవే, పండవొ, పండవో, పండవయ్యా, పండగమ్మ (ఇట్లు పండరె మొ)

ప్రార్థనీయము సం విణ 1 అడుగఁదగినది; 2 వేఁడఁదగినది: ఆశాస్యము

ప్రార్థించే సం స. క్రి 1 వేఁడు: చూ, వేఁడికొను, 2. కోరు చూ, వాంఛించే.

ప్రార్థితము. సం. విణ 1 అడుగఁబడినది చూ, వాంఛితము; 2 వేఁడఁబడినది. అర్థితము-అర్థితము, 3. శత్రువుచే అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము 1. [వేఁడఁబడినవాఁడు.

ప్రార్థితుఁడు. సం. విణ అభ్యర్థితుఁడు చూ,

ప్రాలంబము సం వి అ న. మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు పూలదండలోనగునవి చూ, భూషణము. 2

ప్రాలంబిక సం వి. అ. స్త్రీ మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు బంగారు కాసులదండలోనగునది చూ, భూషణము. 2

ప్రాలు. దే. వి. బ చూ, రూ-పాలు 7—8.

ప్రాలుమాలిక. దే.వి. చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాలుమాలు. దే. అ. క్రి చూ, రూ-పాలుమాలు.

ప్రాలేయము. సం. వి. అ. న: చూ, హిమము.

ప్రాల్మాలిక. దే వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాల్మాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు స్వా. 1, ఆ 9.

ప్రావ. వై. వి. 1. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 2. పద్ధతి. వై 2, ఆ. 112: చూ, విధము. 1; విణ. 3. అనుకూలము. కళా. 3, ఆ 191: చూ, స్నేహము 1; 4 యుక్తము. పర. 1, ఆ 126: చూ, సహితము.

ప్రావరణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2. ముసుఁగు: చూ, వ్యాపనము.

ప్రావారము. సం. వి. అ. పుం 1. చూ, ప్రావరణము. 1; 2. కంబళి: చూ, గల్లకము; 3. పావడ. అంగదట్టము. చూ, వస్త్రము

ప్రావీణ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రవీణత్వము. చూ, సామర్థ్యము 1.

ప్రావు వై అ క్రి. చూ, రూ-పరవు 2

ప్రావృట్టు సం. వి. ష్ స్త్రీ. వర్షర్తువు. (రూ-ప్రావృషః: చూ, మాసద్వయము(ఋతువులు)

ప్రావృతము సం. విణ. కప్పుకొనఁబడినది (దుప్పటి)

ప్రావృతుఁడు. సం విణ: చూ, హీనుఁడు

ప్రావృష. సం. వి. ష్ స్త్రీ. చూ, రూ-ప్రావృట్టు.

ప్రావృషాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, కూకకంబి*

ప్రావృషేణ్యము. సం. వి అ. పుం 1. కడప*. చూ, హలిప్రియము, 2. కొడిసె*. చూ, వత్సకము; విణ. 3. ప్రావృట్కాలమునఁ బుట్టినది

ప్రావేలుపు. ద్వ వి. (ప్రాఁత + వేలుపు) రూ-ప్రావేల్పు. అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [పాపాటు

ప్రాశనము సం వి. అ న. కుడుపు చూ,

ప్రాశస్త్యము సం. వి అ. న. ప్రశస్తము

ప్రాశించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, భుజించు 2 పానముచేయు: చూ, త్రాగు.

ప్రాశితము. సం. విణ. 1. భుజింపఁబడినది: చూ, లిప్తము 2; 2. త్రాగఁబడినది: ఆపీతము, పీతము.

ప్రాశ్నికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సభ్యుఁడు. 1; విణ. 2. ప్రశ్న చేయువాఁడు: కథంకథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట, ప్రార్థకుఁడు. (తె) —అడుగువాఁడు.

ప్రాస. పా. ప్రాసమనఁబ్రతిచరణముయొక్క రెండవయక్షరము "అనంతరాక్షరంప్రాసా" యని నన్నయ భట్టీయము. ప్రాసమునకు హల్లెముఖ్యముగాని స్వరము ప్రధానము గాదు. అనఁగా నొకేహల్లు ఏయచ్చుతోనైనఁగూడి యుండవచ్చుననుట మొదటి చరణమందలి రెండవవర్గమేదో యదే నాల్గుచరణములందును రావలెను. ప్రాసాక్షరమునకు ముందు హ్రస్వమున్న హ్రస్వము దీర్ఘమున్న దీర్ఘము సున్నయున్న సున్న. నాల్గుచోట్ల సరిగ నుండవలసినదే ప్రాసాక్షరములు ద్విత్వ, సంయుక్తములు గలవయ్యేనేని నాల్గుచోట్ల నట్టి ద్విత్వసంయుక్తములే రావలెను. సున్నగాని సంయుక్తముగాని యున్నపుడు దానికిఁబూర్వము హ్రస్వదీర్ఘములతోఁబనిలేదు అవి యెట్లయినను గురువులే. క॥ చంచలలోచన లప్పుడు । గాంచిరి కమలాకరంబుఁ గానవసీమన్." రేఫసంయుక్తముగాని అఱసున్నగాని యొకపాదమందుండి తక్కినచో లేకున్నను దప్పులేదు. "ఉ॥ క్షత్రియ వంశవర్ధనులు సర్వజనస్తుతి పాత్రులైన మాం । ధాతృ ముఖావనీశ్వరులు." "వాఁడు పరమాప్తుఁడని నే నీడక." సంధివలన మాఱిన సిద్ధమైన "గ, స, డ, ద, వ, బ, య" లు మిత్రములు

"ఉ. భయభక్తుల తోడనువా। నిరొండలనేఁ దిరుగుచేంటి." దుప్రితము, బిందువునుగలిసి ద్విత్వములైన "నమ"లు సిద్ధములైన "న్నమ్మ" లతో మైత్రినందును. "ఉ. భ। క్తిమ్మురవారు పూజనములు। నెమ్మదితోఁ జేతు" ఇత్యాది. (చూ, త్రిప్రాస.) (ఛందోలక్షణము.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తలకాఁడి (కాఁడికివెనుకటికాఁడిఅనికొందఱు)

ప్రాసంగికము. అం' చూ, వస్తువు 2.

ప్రాసంగ్యము. సం. వి. అ. పుం. కాఁడిమోసెడుఎద్దు. శాకటము. చూ, వృషభము. 1.

ప్రాసఁగు. దే వి. ఒకసస్యము. పాండు 3, ఆ. 3; అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 69. చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

ప్రాసము. సం వి. అ. పుం. 1 చూ, ప్రాసయతి, 2. చూ, ప్రాస; 3. ఈఁటె' చూ, బాణము 1; అం. 4 చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

ప్రాసయతి పా (ప్రాసము) ప్రాసయతియనపద్యపాదద్వితీయాక్షరమును, విశ్రిమాక్షరద్వితీయాక్షరమును, మైత్రిఁగనుట "భానురంబగు పాత్రముచేసినాఁడ." ఇందు భాతర్వాతి "స" ప్రాస; భాకు యతిచే సరికాదు కావున, చే తర్వాతి "సి" ప్రాసకు సరిపుచ్చేఁబడిరెు. ప్రాసయతి సీస, గీత, లయగ్రాహులందె కలదు. సీస, గీతములకుఁ బ్రాసలేదు. లయగ్రాహి లయ విభాతులకుఁ బ్రాసయతియేగాని యతిలేదు దండకమునకు గణప్రిధానమేకాని యతిప్రాసలులేవు ఇత్యాది. [(ప్రిసవము=పుష్పము.)

ప్రాసవము. సం విశ. ప్రిసవసంబంధమైనది.

ప్రాసాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. దేవళము; చూ, సదనము 1, 2. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

ప్రాసికుఁడు. సం. విశ కాంతికుఁడు, కాంతికుఁడు. (తె).—ఈఁటెకాఁడు.

ప్రాహ్ణము. సం. వి. అ. పుం. ఉదయాది పదిగడియలవఱకుఁ గలకాలము, రేఁబగలు:చూ, వాసరము.

ప్రిదులు. వై. అ. క్రి. 1.=భిద్. విరియు.స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వికసించు; 2 బిగువుతగ్గు: చూ, సడలు 6; 3. తగ్గు కళా. 8, ఆ. 99: చూ, సుక్కు. 9, 4. ఊడు మార్క. 7, ఆ 242. చూ,సడలు 4; 5. జాఱు: చూ, సడలు. 5; 6. తొలఁగు. హరి పూ 7, ఆ. 98 చూ, విరియు 5.

ప్రియ సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; దే. వి (1): చూ, పిర–పిఱ.

ప్రియంగువు సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1 కొఱ్ఱలు: చూ, ధాన్యము; 2 నల్లావలు: చూ, సర్షపము; 3. పిప్పలి*: చూ, శొండి (పిప్పలి); 4.=పేఁకణము*: చూ, సన్నకదుప్రు; న. 5 కుంకుమము చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

ప్రియంపడు మి. అ. క్రి: రూ-ప్రియపడు. ఇష్టమగు' చూ, సంధించు 2

ప్రియంవద. అం' చూ, వృత్తము. 1 (న, భ, జ, రగణములు 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.)

ప్రియంవదుఁడు. సం వి. అ పుం. 1. ఒకఖేచరుఁడు చూ, వేలుపు (దేవతాభేదములు); విశ.2 ఇచ్చకమాడువాఁడు' చూ, శ్లక్ష్ణుఁడు 2.

ప్రియకము. సం. వి. అ. పుం. 1:చూ, ప్రియంగువు. 5; 2. చిత్రివర్ణముగలజింక చూ,హరిణము. 1; 3. కుమ్మెద. చూ, సారంగము. 3; 4. కడప*. చూ,హాలిప్రియము; 5. ప్రేం

కణము*: చూ, శ్యామ 7; 6. వేఁగిస *: చూ, సర్జకము. 2.

ప్రియకాంత. అం: చూ, వృత్తము 1. ("న,య, న, య, న గురువులు. 11 యతి 16 వ ఛందస్సు); వా. సం. వి. అ. స్త్రీ 2. చూ, ప్రియురాలు

ప్రియత సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, స్నేహము.

ప్రియదర్శికనాటిక. అం. (శ్రీహర్షుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు. [పడు

ప్రియపడు మి. అ క్రి. చూ, రూ-ప్రియం

ప్రియము సం. వి. అ. పుం. 1 వృద్ధి * చూ, రాజార్హము; 2 చూ, స్నేహము మార్క. 3, అ. 98; 3 చూ, సంతోషము; విణ. 4 అనురక్తము. ఇష్టము చూ, వల్లభము. 2; 5 (తె) —గాయకము, గిరాకి, 6. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ; అం. 7 చూ, జన్యరాగములు.

ప్రియవాది. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) చూ, ప్రియంవదుఁడు. 2.

ప్రియవాదిక. సం వి అ. స్త్రీ. 1. వివాహాది ప్రియోక్తమగు మంగళవాద్యము: చూ, వీణె, 2. వివాహాది ప్రియోక్తమంగళవాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

ప్రియాల. సం వి. ఆ. స్త్రీ. ద్రాక్ష *: చూ, స్వాదుఫల.

ప్రియాలము. సం. వి అ. పుం 1. రూ-పియాలము. 1. * [లము *: చూ, సన్నకదుర్వు, 2. అడవి మామిడి చూ, మామిడి.

ప్రియాసువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రియా

ప్రియుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణనాథుఁడు: చూ, సామి. 2, 2 చూ, స్నేహితుఁడు.

ప్రియురాలు. వా.మి. వి: చూ, ప్రేయసి.

ప్రీ

ప్రీణనము. సం. వి. అ. న. తృప్తిఁబుట్టించుట: చూ, సౌహిత్యము.

ప్రీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1 చూ, సంతోషము. పాండు. 2, అ 104: లక్ష్మి. 3, అ. 108; 2.=బాతి: చూ, స్నేహము; 3 మన్మథుని భార్య చూ, భార్య; అం. 4: చూ, యోగములు; 5 చూ, వృత్తము 1 (ఒక్కొక్క పాదమున ఒకరగణము రెండుగురువులు గలది 5వ ఛందస్సు.)

ప్రీతిదత్తము సం వి. అ న అత్తగారి చేతఁగాని మామగారిచేతఁగాని ప్రేమచేనియ్యఁబడినదియు పాదవందన కాలమునందియ్యఁబడినదియునైన స్త్రీధనము: చూ, విత్తము 1.

ప్రీతుఁడు. సం. విణ చూ, హృష్టుఁడు.

ప్రు

ప్రుంగుడు దే. వి చూ, రూ-పుంగుడు. 1—2—3 [భాగ. 7, స్కం. 12.

ప్రుచ్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పుచ్చు. 5.

ప్రుప్పి దే. వి: చూ, రూ-పుప్పి. 1—2; 3. మణికోపవిశేషము చూ, రత్నము. 1.

ప్రువ్వు. వై. వి =పులక: చూ, రూ-పురుగు.

ప్రుష్టము. సం విణ: చూ, రూ-ప్లుష్టము.

ప్రె

ప్రెంకడము. వై. వి.=ప్రియంగు *. చూ, సన్నకదుర్వు.

ప్రెంకణము. వై. వి.=—వై.—

ప్రెక్కణము. వై. వి.=ప్రేక్షణము: చూ, రూ-పెక్కణము. 1—2.

ప్రెగడ. వై. వి.=పరిధాని (ద్వయమని శ.ర): చూ, రూ-పెగడ. 1—2—3; అం. 4. (అమాత్యుఁడు): చూ, రాజ్యాంగములు

ప్రెగ్గడ. వై. వి.=పరిధాని (ద్వయమని శ. ర.) (పేరు + కడ)—పై— (యువరాజానకు - వై. 3, ఆ. 28) [సాని చూ, భార్య

ప్రెగ్గడసాని. ద్వ. వి. మంత్రిభార్య, మంతు

ప్రెబ్బ. దే వి. చూ, రూ-పబ్బ *

ప్రెబ్బలి. దే. వి —పై.— [నిజముగా

ప్రెబ్బొత్తి ద్వ క్రి విశ (పేరు + బొత్తి)

ప్రెండ ద్వ. వి చూ, రూ-ప్రెగడ.

ప్రే

ప్రేంకడము వై వి.=పియ్యంగు * రుక్మి 3, ఆ 35 చూ, సన్నకదుప్రు

ప్రేంకణపద్ధతి. అం చూ, ఉద్ధతము

ప్రేంకణము వై వి 1.= చూ, రూ-ప్రేంకడము *. ప్ర 3, ఆ 84, అం 2 చూ, నాటికలు (ఒకంకము, యుద్ధకథ, నీచపాత్రినాయకుఁడు). [దను *

ప్రేంకనము వై వి.= చూ, రూ-ప్రేంక

ప్రేంఖ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1 డోల, ఉయ్యాల చూ, సవారి; 2 పర్యటనము చూ, విహారము 1; 3 నృత్యము చూ, వ్యంజకము. 1; 4.=పేరెము అశ్వగతి. చూ, పేరెము

ప్రేంఖణము. సం. వి. అ. న 1. నృత్యవిశేషము. భా. విరా 1, ఆ. 233. చూ, ప్రేంఖ 3; 2: చూ, ప్రేంఖ. 2; 3. పరివేశము చూ, సాహసము. 1; 4. నాటకము:చూ, వ్యంజకము.1. [బంధములు.

ప్రేంఖాయితము. అం. చూ, ఉత్తానకరణ

ప్రేంఖావలి. అం. చూ, వ్యాయకరణ బంధములు. (అంజపదిహారు విపరీతకరణబంధములలో నొకటి).

ప్రేంఖితము. సం విశ. 1. ఊఁచఁబడినది, ఆందోళితము: చూ, లోలితము; 2. కదలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము. 2; అం. 3: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 4. చూ, అవరోహి వర్ణగతాలంకారములు.

ప్రేంఖోలిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ. చాతాడోల: చూ, సవారి.

ప్రేంఖోళితము అం చూ, కరణములు.

ప్రేఁపుడు దే విశ అధికుఁడు. పంచ. నా. 1, ఆ. 414 చూ, హేమాహేములు

ప్రేఁబ్రాలు. దే వి బ (ప్రేల + ప్రాలు) ప్రేలగింజలు. పాండు. 4, ఆ. 196 చూ, పేలలు.

ప్రేక్ష సం వి. ఆ స్త్రీ. 1 బుద్ధి చూ, హృల్లేఖము 2, 2 ఈక్షణము: చూ, వీక్షణము, 3 నృత్యేక్షణము.

ప్రేక్షణము సం. వి అ న 1 నేత్రము: చూ, లోచనము; 2 చూ, ప్రేక్ష 2; 3 ప్రత్యేక్షణము; 4.=పెక్కణము. సాభినయనృత్యము. చూ, వ్యంజము 1; 5 =పెక్కణము. జెట్టీల కుస్తీ తావు, మల్లరంగము. చూ, వ్యంజకము. 1 (చూ, మల్లశాస్త్రము)

ప్రేక్షణికుఁడు. సం. విశ. 1: దర్శకుఁడు. (తె) —చూచేవాఁడు; 2 చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2 [నీయము చూ, వీక్ష్యము. 2.

ప్రేక్షణీయము. సం. విశ. చూడఁదగినది: దర్శ

ప్రేక్షితము. సం. విశ. చూడఁబడినది, వీక్షితము: చూ, స్పష్టము.

ప్రేగు. దే. వి చూ, రూ-ప్రేవు.

ప్రేచే. వై. స. క్రి.=ప్రేరణ. రూ-ప్రేరేఁచే. చూ, రేఁచే

ప్రేతపురము. సం. వి. అ. న. యమపట్టణము:

చూ, పీను (1) (దేశములు)

ప్రేతపురీశాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

ప్రేతము. సం. వి. అ. పుం. 1. నరకమందుండు జంతువు; 2. ఒకానొక భూతము. చూ, భూతము. 2; విణ. 3. చీనఁగు: చూ, సంస్థితుఁడు.

ప్రేతవనము. సం వి అ. న: చూ, శ్మశానము.

ప్రేతవాలురను బ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (వీరు యజుర్వేదులు. కత్తియవాడా ప్రదేశములందుఁ గానంబడెదరు.) (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ప్రేతవాహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఆవిష్టుఁడు, భూతావిష్టుఁడు.

ప్రేత్య. సం. అవ్య. జన్మాంతరము: అముత్ర.

ప్రేపు. వై. వి: చూ, వేగుజాము.

ప్రేమ సం వి. న్ పుం, వ. రూ-ప్రేమము=పెరిమ-పెర్మి 1: చూ, సంతోషము, 2: చూ, స్నేహము; వా. 3. దయ: చూ, హార్దము. 2.

ప్రేమపంచకము. అం. అభ్యాసయోగము, అభిమానజము, సంప్రత్యయోగము, వైషయికము, స్వభావపార్శ్వము (5) [1-2-3

ప్రేమము. సం. వి. అ పుం. చూ, ప్రేమ

ప్రేము. దే. వి: చూ, రూ-పేము.

ప్రేముడి. వై. వి=ప్రేమ. చూ, స్నేహము. 1.

ప్రేముడించు వై. అ. క్రి 1: చూ, శోకించు, 2: చూ, ప్రియంబడు. భార. అర. 6, అ 123; 3 చూ, బాధపడు. కంచ వా. 3, అ. 333.

ప్రేయసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ప్రియురాలు. పాండు. 2, అ. 27. చూ, స్త్రీ.

ప్రేయసుఁడు. సం. వి. స్. పుం: చూ, ప్రియుఁడు. 1-2. [రసపదలంకారములు.

ప్రేయస్సు. అం. 1: చూ, గుణములు; 2: చూ,

ప్రేరకుఁడు. సం. విణ. ప్రేరేపణ చేయువాఁడు

ప్రేరణపేట్లు. అం. ణిచ్చు, ణిజంతము, న్యాయము అనునవి.

ప్రేరణము. సం. వి. అ. న.(ఇది అ. స్త్రీ. గాను కనఁబడుచున్నదిఅనిశ.ర.): చూ, ప్రేరేపణ.

ప్రేరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పేరిణి: చూ, రూ-పెరవణి. పు. 1, అ. 194.

ప్రేరణీయము. సం. విణ. ప్రేరణచేయఁదగినది.

ప్రేరి. అం: చూ, మాళవ కైశికిజభాషలు.

ప్రేరించు. సం. స. క్రి .=ప్రేరేఁచు-పెరరేఁచు. చూ, ఱేఁచు.

ప్రేరితము. సం. విణ. 1. ప్రేరేపఁబడినది: ఉత్తేజితము, ప్రచోదితము; అం. 2. చూ, హస్తప్రాణములు

ప్రేరేఁచు వై. స. క్రి=ప్రేరణ. చూ, ప్రేరించు. ఉ, రా 2, అ 129.

ప్రేరేఁచుట. వా. వి (సం).-ఉత్తేజనకము, గర్జాఘటనము, ప్రచోదనము.

ప్రేరేపకుఁడు. వై. విణ: చూ, చోదకుఁడు. 2.

ప్రేరేపణ వై. వి=ప్రేరణ: రూ-ప్రేరేపణము: చూ, హెచ్చరిక. 4

ప్రేరేపణము. వై. వి.=ప్రేరణ —పై—

ప్రేరేపించు వై. స క్రి=ప్రేరణ. చూ, ప్రేరించు

ప్రేరేపు. వై స. క్రి.=ప్రేరణ —పై—

ప్రేలడము. వై. వి.=ప్రలాప (శేర్యమని శ.ర): చూ, పదరు. 1.

ప్రేలరి దే. వి. పదరుఁబోతు పారి. ఉ. 1, అ. 17: చూ, వక్త. 1.

ప్రేలలు. దే. వి. బ. చూ, రూ-పేలలు(వృత్తియందేక వచనాంతము. ప్రేలగింజలు.)

ప్రేలిక. దే. వి: చూ, రూ-పేలిక.

ప్రేలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పేలు. 1-2; 3.రజ్జ. చూ, వదరు. 5; 4. వేఁగు, తపించు:

-చూ, సంతాపించే. (సెగచేత వేఁగియుబుకుటకు.—శై. 4, ఆ. 28; ఆదేపనిగమాటలాడుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 269.)

-ప్రేలుచే. దే ప్రే. (ప్రేలఁజేయు): చూ, వేఁచే భార. అర. 4, ఆ. 245.(రూ-ప్రేల్చు.)

-ప్రేల్చు. దే ప్రే —పై —

-ప్రేలువాఁడు. దే విశే. చూ, ప్రేలరి.

-ప్రేవు. దే. వి: రూ-ప్రేగు-పేగు-పేవు (సం. వ.).— అంత్రము-ఆంత్రము-ఇడ,ఉచ్చారము, పురీతత్తు. తద్వి.—కడుపునపుట్టినబిడ్డకు -(చూ, ప్రేవులోని పదములుఅన్నియు దీనికి వర్తించేను.) "ఇతఁడు నాప్రేవు" (వాడుక)

ప్రేషకము. పా. తీఁగెటపాలుపంపుయంత్రము.

ప్రేషకుఁడు సం విశే. పంపువాఁడు.

ప్రేషణము. సం వి. అ న. ప్రైషము;(తె.వ). అంపకము, అంపుట, పంపుట

ప్రేషణీయుఁడు. సం విశే. పంపఁదగినవాఁడు ప్రేష్యుఁడు. 1

ప్రేషితుఁడు సం విశే. పంపఁబడినవాఁడు.

ప్రేష్ఠము. సం విశే మిక్కిలిప్రియమైనది: చూ, వల్లభము. 2.

ప్రేష్యుఁడు సం. వి అ పుం 1. చూ, భృత్యుఁడు, విశే. 2 చూ, ప్రేషణీయుఁడు.

ప్రై

ప్రైమరీతరగతి. వా వి వాలుగవ(చిన్న)తరగతి.

ప్రైవేటు. వా. వి పబ్లికుకానిది.

ప్రైషము. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, ప్రేషణము; 2. మర్దనము: చూ, సంవాహనము, 3. క్లేశము: చూ, శోకము; 4. ఉన్మాదము: చూ, పీసము. (2)

ప్రొ

ప్రొద్దు. వై. వి.=బ్రిధ్న చూ, రూ-పొద్దు. (సూర్యునకు.-భార. అర. 2, ఆ. 118; కాలమునకు.—నిర్వ. 10, ఆ. 83; ఉషఃకాలమునకు.—భాగ 10, స్కం. 813; ప్రసవదివసములకు.—రామా.8, ఆ. 107; ఉషఃకాలము అను వర్థమునందుకొందఱు అవ్యయముగా వ్రాసియున్నారు. అవక్షమున ప్రొద్దిటిపూఁట, ప్రొద్దుటెండ ఇత్యాదిరూపములు సిద్ధించవు)

ప్రొద్దుఁగట్టుట. వా.వి: చూ, అహఃప్రమాణము.

ప్రొద్దుఁగల్లు. ద్వ. వి. సూర్యకాంతశిల అచ్చ. సుం, కాం 9: చూ, రత్నము. 1.

ప్రొద్దుఁగొడుకు వై. వి. 1 చూ, యముఁడు; 2 శని చూ, రాహువు. 2; 3. కుంతికికన్యావస్థయందు సూర్యునివలనపుట్టినవాఁడు. చూ, రాధేయుఁడు; 4: చూ, సుగ్రీవుఁడు. 1

ప్రొద్దుఁబట్టి వై.,వి —పై —

ప్రొద్దుకూన వై. వి.—పై.— (యమునకు - సాంబ. దే 12)

ప్రొద్దుచేరిలి ద్వ. వి —పై.— [దే 10.

ప్రొద్దుజేంట. వై. వి: చూ, హిమాంశువు. సాంబ. [దే 15.)

ప్రొద్దుజోడు వై వి —పై.—

ప్రొద్దుజోముకోడె ద్వ. వి.—పై.—(అం,సం.

ప్రొద్దుతిరుగుడు ద్వ.వి చూ, సూర్యానువర్తిని*.

ప్రొద్దునెల. ద్వ. వి 1. ప్రసవమగునెల, రూ—ప్రొద్దులనెల' చూ, మాసము. 1; వా 2 చూ, ప్రొద్దు 6.

ప్రొద్దునెలకనుదోయి. ద్వ. వి. చూ, విష్ణువు. 1. అం, పదా. సుర. 14. [(గ్రహణము).

ప్రొద్దుపట్టు. ద్వ. వి చూ, సూర్యగ్రహణము.

ప్రొద్దురిక్క. వై. వి. ఉత్తరఫల్గుని: చూ, రిక్క. [చేలినెల: చూ, మాసము. 1.

ప్రొద్దురిక్కనెల. ద్వ. వి. ఫాల్గునమాసము,

ప్రొద్దుతాయి. ద్వ. వి: చూ, ప్రొద్దుఁగల్లు

ప్రొద్దులనెల. ద్వ.వి. 1: చూ, రూ-ప్రొద్దునెల. శశా. 5, ఆ. 125; వా. 2: చూ, పొద్దు 6.

ప్రొయి దే. వి: చూ, రూ-ప్రొయ్యి.

ప్రొయ్యి. దే. వి. రూ-పొయి-పొయ్యి-ప్రొయి (ఇవి త్రివిధము —గడ్డప్రొయ్యి, గాఁడిప్రొయ్యి, గంటప్రొయ్యి): చూ, హసంతి

ప్రోంచము. సం. వి. అ. న. తమ్మపడిగము చూ, పాత్రము 6.

ప్రోఁక. జై. వి.=పూగ. చూ, రూ-పోఁక *

ప్రోఁగు దే వి: చూ, రూ-పోఁగు.

ప్రోఁగులు దే వి బ చూ, రూ-పోఁగులు

ప్రోఁచ. వా వి: చూ, రూ-పోఁచే. [పాంపా

ప్రోఁజా దే స. క్రి చూ, రూ-పోఁజా-

ప్రోక. జై. వి చూ, రాశి 1

ప్రోక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. (నీళ్లు) చిలుకరించుట చూ, సంప్రోక్షణము. 1; 2 (యజ్ఞమునందు)పశువును వధించుట చూ, శసనము.

ప్రోక్షించే సం స క్రి 1. (నీళ్లు) చిలుకరించే చూ, సంప్రోక్షించే; 2 (యజ్ఞమునందు) పశువును వధించే, చంపు చూ, సంహరించే.

ప్రోక్షితము. సం. విశ. 1. చిలుకరింపఁబడినది ఉత్సిక్తము; 2 (యజ్ఞమునందు) వధింపఁబడినది అపాక్రృతము, ఉపసంపన్నము, ప్రమీతము (చూ, నూదితము)

ప్రోగు. జై. వి. రూ-ప్రోవు. చూ, రాశి. 1.

ప్రోగుపడు. దే అ క్రి: చూ, సంతనకట్టు.

ప్రోచికోలు. దే. వి రూ-పోచికోలు. 1.(బల హీనత్వము పొందిన గవాదికమును) కాపాడి యనుభవించుకొనుట; విశ. 2. చూ, వ్యర్థము. "ప్రోచికోలుమాటలు"

ప్రోచిల్లు. జై. వి. బ: చూ, రూ-పోచిల్లు.

ప్రోచే. వై. స. క్రి.=పోష. అన్నపానాదులిచ్చి పోషించే చూ, సంతరించే 1.

ప్రోఢ జై విశ. 1=ప్రౌఢా. ప్రౌఢస్త్రీ, ప్రగల్భ చూ, స్త్రీ, జై. విశ=ప్రౌఢ 2 రూ-ప్రోడఁడు చూ, ప్రౌఢుఁడు; 3. రూ-ప్రోడఁడు నిపుణుఁడు,ఉపాయశాలి (అనికొందఱు)అచ్చ యు, కాం 284,4: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రోడఁడు. జై. విశ =—జై.—2-3-4

ప్రోతము సం. వి అ న. 1 బట్ట. రూ-పోతము-ప్రోత్రము: చూ, వస్త్రము; విశ 2 = బొంత, కుట్టఁబడినది(గంత) చూ,వస్త్రము.

ప్రోథము. సం వి. అ పుం,న 1 ఘోణ,గుఱ్ఱపుముక్కు' చూ, ముక్కు; పుం. 2. గర్భపిండము. చూ, భ్రూణము.1, 3 పిలుఁదు: చూ, శ్రోణి. 1, 4 శీర్ణవస్త్రము' చూ, వస్త్రము; విశ. 5. తెరువరి చూ, బాటచారి, 6 ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన 3; 7.స్థాపింపఁబడినది చూ, స్థాపితము 1.

ప్రోది. జై వి. 1.=పోషణ. పాండు 2, అ. 12' చూ,సంరక్షణము, 2 చూ, వైభవము. యు 4, అ. 161 [కళా. 1, అ. 44.

ప్రోదిసేయు. జై. స క్రి. చూ,సంతరించే. 1.

ప్రోద్గీతము అం చూ, అగమములు.

ప్రోద్ధృతము. సం. విశ. లేచినది. ఉద్ధితము.

ప్రోద్ధావత్రి. అం: చూ, అశుభావత్రములు.

ప్రోవడు. వై. అ. క్రి పోషింపఁబడు (ఇది ద్రోపమువంటిది: చూ, సంరక్షింపఁబడు.

ప్రోవరి ద్వ. విశ. పోషకుఁడు, రక్షకుఁడు (అని కొందఱు) అచ్చ. అ, కాం. 84: చూ, సంరక్షకుఁడు. [7, అ. 342.

ప్రోవు. జై. వి: చూ, ప్రోది. 1. భార. అర.

ప్రోయాలు. ద్వ. వి. (ప్రోలు + ఆలు) 1. ఇల్లాలు. రామా. 1, అ. 8: చూ, భార్య-

(ప్రోలు=ఇల్లు); 2. అందుది. అం, భా ద్వి. 104. చూ, స్త్రీ.

ప్రోలు నై వి=పురి. పట్టణము "ఆప్రోలు" ఉ, రా. 3, ఆ 179. చూ, దేశము.

ప్రోలుగుడుపు దే స క్రి రూ-ప్రోల్గుడుపు చూ, రేఁచు

ప్రోల్గుడుపు దే స క్రి —పై—

ప్రోవడి వా వి. ప్రతిష్ఠ చూ, సన్మానము

ప్రోవు నై వి—రాశి చూ, రూ-ప్రోగు (రాశి —హరి, ఉ 3, ఆ 215, హరి, ఉ 3, ఆ 175)

ప్రోవుగొను న్వ అ క్రి. చూ, రాశిపడు

ప్రోషము సం వి.అ.పుం. కాల్చుట సూ-ప్లోషము, ఓషము, దహనము,

ప్రోషితభర్తృక అం చూ, నాయికలు (ప్రియుఁడు దేశాంతరగతుఁడైయుండ ఖేదము నొందియుండు నాయిక)

ప్రోష్ఠపది సం వి ఆ. స్త్రీ చూ, రూ-ప్రోష్ఠపది [ప్రోష్ఠపదము.

ప్రోష్ఠపదము సం వి అ పుం: చూ, రూ-

ప్రోషితుఁడు సం. విణ. దేశాంతరగతుఁడు

ప్రోష్ఠి సం. వి ఈ స్త్రీ. ఎగిరిపడెడు చేఁప చూ, మత్స్యము 1.

ప్రోహము సం వి అ పుం. 1 ఏనుఁగు కాలు చూ, హస్తి; 2 ఏనుఁగుమోఁకాలు చూ, హస్తి; 3 కూర్పు, 4 నేర్పు.

ప్రోహుఁడు. సం. విణ. 1 తార్కికుఁడు, అక్షపాదకుఁడు, ఘటకాసి; 2. చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రౌ

ప్రౌఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =ప్రోఢ. బోటి. 1: చూ, స్త్రీ; అం. 2 చూ, స్వీయ-యౌవన భేదములు (స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికా విశేషము, ఉరియ, పదునెనిమిదియేండ్లకు పైఁబడిన వయస్సుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముగలది) [ఢము. 1.

ప్రౌఢము సం విణ పెరిఁగినది చూ, ప్రవృ

ప్రౌఢి సం. వి ఇ స్త్రీ (రూ-ప్రౌఢిమ-ప్రౌఢిమము) 1 చూ, సామర్థ్యము 1, అం. 2 చూ, గుణములు. [ప్రౌఢి 1.

ప్రౌఢిమ సం వి న్ పుం చూ, రూ-

ప్రౌఢిమము సం వి. అ పుం —పై—

ప్రౌఢుఁడు సం విణ =ప్రోఢ. 1 నిపుణుఁడు చూ, సమర్థుఁడు, 2. ప్రవృద్ధుఁడు

ప్రౌఢోక్తి అం చూ, అలంకారము 3. (విశేషహేతువు లేకున్న నదే హేతువుగ చెప్పుట "కచా —సమకోష్వ ... ...")

ప్రౌష్ఠపది సం వి ఆ. స్త్రీ. రూ-ప్రోష్ఠపద. పూర్వాభాద్ర చూ, రిక్క. 1.

ప్రౌష్ఠపదము. సం వి అ. పుం. రూ-ప్రోష్ఠ పదము భాద్రపదమాసము చూ, మాసము. 1.

ప్ల

ప్లక్షము సం. వి అ. పుం. 1. జువ్వి * చూ, సుపార్శ్వము; 2 కలజువ్వి * చూ, మహాద్వ్యకము, 3 రావి * చూ, శ్యామలము.2; అం 4 చూ, ద్వీపములు

ప్లవ. అం చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగ అం చూ, సంవత్సరములు

ప్లవంగమము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్లవంగము-ప్లవగము) 1 కోఁతి: చూ, వానరము; 2 కప్ప: చూ, హరి. 12.

ప్లవంగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్లవగము. సం. వి. అ. పుం.—పై —

ప్లవగుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు చూ, సూరసూతుఁడు.

ప్లవము సం. వి. అ. పుం. 1. కయివడిముస్తె* చూ, ముస్తకము; 2 గంధతృణము*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); పుం. 3.=పడవ, తెప్ప: చూ, హోడము; 4. కప్ప. చూ, రూ-ప్లవంగమము. 2; 5 కోఁతి:చూ,రూ-ప్లవంగమము. 1; 6. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1, 7. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1, 8 నీరుకోడి,కన్నెలేడి(అనికొందఱు). చూ, సెలుకాలుది (పుంజో); 9=కల్లు చూ, ప్రవణము 2; 10 చూ, ప్లుతము. 1; 11. దాఁటు: చూ, లంఘు, 12 కాకితుమ్మిక*: చూ, న్యూఫర్జకము; 13 జోప్యానుపాగ్న్యము. [సురియాలివు

ప్లవుఁడు. సం. వి అ పుం. మాలవాఁడు చూ,

ప్లస్సు వా. వి: సంకలనపుగుఱుతు. +

ప్లా

ప్లాక్షము సం. వి. అ పుం జోవ్యపండు.

ప్లాటు. వా. వి 1 పద్ధతి; 2. కొలతను స్కేలు బెట్టు కంబను అనువానితో క్లుప్తపఱచి పటముగీయును.

ప్లాసలు వా వి ఒకరకము మెత్తనిబట్ట చూ, వస్త్రము.

ప్లాను. వా. వి. కొలతపటము.

ప్లావితము అం: చూ, గమకములు.

ప్లీ

ప్లీడరు వా. వి (వకీలు) న్యాయవాది.

ప్లీహము. సం. వి. న్. పుం. (రూ-ప్లీహము) హృదయమున యెడమప్రక్క నుండెడు మాంసగోళము: గుల్మము.

ప్లీహశత్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. ములుమోదుగు*. చూ, రోహి. 2.

ప్లు

ప్లుతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మూఁడుమాత్రలకాలముగల స్వరము, ప్లవము: చూ, స్వరము. 2; అం. 2.=పుటము. వేగమున అంతమేరయు సమముగాఁబోయెడు అశ్వధారావిశేషము, నిబ్బరము: చూ, ధారలు, చూ, వాయువు. [ప్రాణిములు.

ప్లుతమేరునష్టము. అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయ

ప్లుతమేరువు. అం —పై—

ప్లుతమేరూద్దిష్టము. అం, —పై.—

ప్లుష్టము. సం. విణ. కాల్పఁబడినది: ఉషితము, దగ్ధ, దగ్ధము, ప్రుష్టము.

ప్లో

ప్లోషము సం వి అ.పుం.చూ, రూ-ప్రోషము

ఫ

ఫ ఒకయక్షరము

ఫక్కి సం వి. ఈ. స్త్రీ. రీతి: చూ, విధము 1.

ఫక్కిక సం. వి. అ. స్త్రీ. ఏకగ్రంథము: చూ, సంపుటము 3.

ఫక్తు. వా. క్రి, విణ. మాత్రము, ఊరక; ఉత్త.

ఫణ. సం వి ఆ స్త్రీ, అ. పుం. రూ-ఫణము. పడగ: చూ, సర్పము.

ఫణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ఫణి. సం. వి. న్. పుం: చూ, సర్పము.

ఫణిజ్జకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫణిర్జకము. మరువము*: చూ, సమీరణము.

ఫణిర్జకము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ఫణితము. సం. వి. అ. న. 1. వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; విణ 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2.

ఫణితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ఫణితము. 1.
ఫర్మా వా. వా వి. రాజాజ్ఞ చూ, శాసనము.5.
ఫర్వానా. వా. వి.—పై.—
ఫలకము. సం. వి. అ. పుం.= పలక. 1· చూ, పలక; పుం, న. 2:చూ,రూ-ఫలము.7 8, 8. వాళ్ళఁతపలక: చూ, పలక.
ఫలకోశము. సం. వి అ. పుం.చూ, వృషణము.
ఫలపాకాంతము సం. విణ: ఓషధ్యము (ఒక్క పంటతోనే తుదముట్టెడిఅరఁటి, వరి మొదలగు వాని పేరు) [చూ, సుషవి. 1
ఫలపూరకము. సం. వి. అ పుం. మట్టుకాఁకర*.
ఫలపూరము. సం వి అ పుం. మాదిఫలము*. చూ, సుపూరము.
ఫలము సం. వి. అ న 1: ప్రసవము, ప్రసూనము (తె).—పంట, పండు; తద్వ — పెద్దపండునకు —(తె)-గొబ్బండు; 2 లభించిన ప్రీతిపదార్థము; 3 ప్రయోజనము చూ, వ్యాపారము. 1; 4 =పలము: చూ, పలము (1); 5. జాజికాయ; 6 ప్రత్తికాయ; 7. కేడెము. చూ, వారిగ; 8 బెత్తముతో చేసిన కేడెము· చూ, వారిగ; 9 బాణము ములికి.చూ, బాణము. 1; 10. నాఁగటి కఱ్ఱు· చూ, కఱుగోల. (హలము. 1); 11. పంటికోఁఱచివర· చూ, నూకరము; 12: చూ, ఫలపాయము; విణ. 13. అధికము చూ, హేరాళము.
ఫలములు అం. అశ్వత్థము (రావిపండు), పైణవము (పెదురుబియ్యము), ప్లాక్షము (జువ్విపండు), నైయగ్రోధము (మఱ్ఱిపండు), ఇంగుదము (గారపండు), బార్హతము (ములగపండు), జంబువు (నేరేడుపండు), పేనిలము (రేఁగుపండు) మొ. [పూరకము.
ఫలమాలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఫల
ఫలవంతము. సం. విణ. (ల్. ఈ. ల్.) రూ—

ఫలవతి. పండ్లుగలది (వృక్షము). ఫలి, ఫలినము, ఫలిని: చూ, వృక్షము.
ఫలషాడబము. సం. వి. అ పుం:చూ,దాడింబ*.
ఫలసమృద్ధి సం. వి. ఇ. స్త్రీ: ఆమని.
ఫలసదనము. పా: చూ,వృత్తము. 1. (న,న,న, న, స గురువులు. 10 యతి. 16వఛందస్సు.)
ఫలసాయము. వా. వి: పండినపంట ఫలము.
ఫలాధ్యక్షము. సం. వి. అ. న·చూ,సుమంగళ*.
ఫలానా. వా. సం వి. పేరునకుబదులుగానుచ్చరించెడిది, ఒకానొక, అట్టి "ఫలానావారు"
ఫలాశ్రయము. సం. వి అ పుం. కొండగోగు* చూ, మృదుద్రుమము
ఫలి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 పేరింకణము* చూ, సన్నకదుర్వు; విణ న్. 2·చూ,ఫలవంతము.
ఫలించే సం. అ క్రి. 1. పక్వమగు (తె).—ఊరియు, పండు, పలఁకు; 2. నెఱవేఱు: చూ, సిద్ధించే [విణ. 2 ఫలించినది.
ఫలితము. సం వి. అ పుం 1· చూ, వృక్షము;
ఫలినము. సం విణ: చూ, ఫలవంతము.
ఫలిని సం వి ఈ. స్త్రీ· చూ, రూ-హాలిని* (తజిగొఱ్ఱి; వెన్నవెదురుకూర; పిన్నచెఱకు. ఈమూఁడింటికిని వర్తించును); 4 చూ,సన్నకదుర్వు*, విణ 5: చూ, ఫలవంతము
ఫలేగ్రహి. సం. విణ. (ఇ) అవంధ్య, పండ్లమ్రాఁకు చూ, వృక్షము [స్థాలి. 2.
ఫలేరుహ. సం, వి. అ. స్త్రీ. కలిగొట్టు*. చూ,
ఫలోదయము. సం. వి. అ పుం· చూ, స్వర్గము.
ఫల్గునుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.
ఫల్గువు సం. వి. ఉ స్త్రీ.1.కుక్కమేడి*:చూ, బొమ్మమేడి; విణ. 2. సారములేనిది: చూ, బెండు. 2.
ఫసందు. వా. వి. సొగసు.
ఫసలీ. వా. వి. మహమ్మదీయుల వత్సరము.
ఫసిఫిక్కుమహాసముద్రము. అం: చూ, సముద్రములు.

ఫా

ఫాంటము. సం. వి. అ. పుం: అనాయాసకృతము. [శర్కర. 1

ఫాణితము. సం. వి. అ. న. చెక్కెర: చూ, శర్కర. 1

ఫామేదా. వా. విశే. గొప్ప.

ఫాయిదా. వా. వి. చూ, ఫాయిదా.

ఫారము. వా. వి. 1. ఒకతరగతి (క్లాసు); 2. ఒక భాగము, 3 ఒక పెద్దకాకితము(షీటు)

ఫారసి వా. వి. చూ, పారసి [చూ, శివుఁడు

ఫాలనేత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి

ఫాలము సం. వి. అ. న. 1 నెత్తి చూ, శిరము 1; 2 చూ, లలాటము; పుం 3 చూ, రూ-ఫలము. 10, విశే 4 నూలుతో నేయఁబడినది (వస్త్రము) చూ, వస్త్రము

ఫాలుఁడు సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, బలరాముఁడు; 2 చూ, ఫాలనేత్రుఁడు

ఫాల్గుణము. సం. వి. అ. పుం. 1 ఫాల్గునికము చూ, మాసము 1, 2 ఏఱుమద్ది గ. చూ, సాలము 3

ఫాల్గునము సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-ఫాల్గుణము 1 [ము 1

ఫాల్గునికము. సం. వి. అ. పుం. చూ, ఫాల్గుణము 1

ఫాల్గునుఁడు సం. వి. అ. పుం చూ, ఫల్గునుఁడు

ఫి

ఫిదిరము. సం. వి. అ. న. (రూ-ఫిరము-భిదిరము- భిదురము-ఫిది-భిది-ఫిదుపు-ఫేదువు) వజ్రాయుధము: చూ, శాణము. 1.

ఫిరంగి వా. వి. చూ, పిరంగి.

ఫిరాయించే వా. స. క్రి (పిరాయించే అనియు) మార్చు

ఫిరాయింపు. వా. స. క్రి (పిరాయింపుఅనియు) మార్పు. "ఫిరాయింపు పెండ్లి".

ఫిర్కా వా. వి. పరిపాలనలోనిఒక భాగము.

ఫిర్యాది. వా. వి. మొఱపెట్టువాఁడు.

ఫిర్యాదు. వా. వి. మొఱ, విన్నపము.

ఫీ

ఫీజు వా. వి. 1 చేయించుకొనినపనికియిచ్చెడు గౌరవపద్రవ్యము "స్లీడరు ఫీజు"; 2. చేదువు కొనినందులకు బడికి చెల్లించెడు ద్రవ్యము. "స్కూలుఫీజు"; 3. రిజస్ట్రేషన్ రుసుము మొ.

ఫు

ఫుసుక్కున వా. వి. అవకాశము, నియమితకాలము (ఫురుసత్తుఅనియు)

ఫుల్లము సం. విశే 1 విప్పినపువ్వు, ఉత్ఫుల్లము: చూ, సంఫుల్లము; అం 2 చూ, గండక్రియలు.

ఫుల్లరీకము సం. వి. అ. పుం. చూ, సర్పము.

ఫే

ఫేనము సం. వి. అ. పుం. సముద్రపునురుగు: చూ, సముద్రము. (పాలనురుగునకు.—కార్కారకము (చూ, స్తవ్యము)

ఫేనిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ = ఫేణీ చూ, భక్ష్యము.

ఫేనిలము. సం. వి. అ. న. 1 రేఁగుఁబండు: చూ, ఫలములు, పుం 2. అంబుప్రసాధనము-అంబుప్రసాధము, అరిష్టము, అరిష్టసాధనము, కటకము, కాంతము, కృష్ణబీజము, క్షుణము, గర్భపాతిము, గర్భస్రావము. (లె) —కుంకుడు గ; విశే. 3. నురుగుగలది.

ఫేరవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫేరవు. నక్క చూ, సృగాలము.

ఫేరవు. సం. వి. ఉ. పుం. —పై.—

ఫేరవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు 1.

ఫేల. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-ఫేలి. ఎంగిలి చూ, భుక్తోఝ్ఝితము

ఫేలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

ఫ్సా

ఫ్సాతము సం. విశ. 1. తినఁదగినది; 2 తినఁబడినది చూ, భుక్తము.

బ

బ ఒకఅక్షరము. అం. 1· చూ, సరళములు; 2· చూ, కవర్గము [చూ, రోగము. 1·

బంక. దే వి. 1 చూ, బందన; 2 గ్రీవాణి·

బంకమన్ను ద్వ.వి చిక్కుమన్ను: చూ, భూవి. 1

బంకముచ్చె. దే విశ చూ, లోభి

బంకు. దే. వి. 1. సందువీథి· చూ, సందు 5, 2. కూరునివలె నటించేవాఁడు. ఉ, హరి 4, అ. 131; 3 చూ, రక్షకుఁడు

బంకెత దే. విశ. (బంక + ఎత) లుబ్ధురాలు. చూ, స్త్రీ.

బంకోలు పై వి. జన్మభూయిదీలనుఁబంపెడి యొక ద్వీపము [నెలుపల 1

బంగనబయలు. వా వి మిక్కిలిబయలు చూ,

బంగరము. పై. వి 1 =భృంగార. (రూ-బంగరు-బంగారు-బంగారము). చూ, లోహము. 1; 2. =భ్రమరక: చూ, బొంగరము

బంగరు. పై. వి. 1 =భృంగార: చూ, బంగరము 1, 2: చూ, సంపెఁగ*. అం, పదా. 6-71

బంగరుకొండ. పై. వి. రూ-బంగారుకొండ. 1. హేమాద్రి. బ్రి. 2, అ. 174: చూ, పర్వతము; వా. విశ. 2. మంచివాఁడు. చూ, సుకృతి

బంగరుపురువు. పై. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

బంగరుమొంగలి. ద్వ. వి: చూ, స్వర్ణకేతకి *.

బంగరువు. పై వి. =భృంగార· చూ, రూ-బంగరము 1. పాండు 1, అ. 108.

బంగల దే. వి. కుంపటి. చూ, హసంతి.

బంగారము. పై. వి. 1 =భృంగార: చూ, రూ-బంగరము. 1, 2. ఒకచెఱకు*. చూ, రసాలము 3; విశ 3. దుర్లభము. రూ-బంగారు; చూ, పెక్కుసము 3.

బంగారు. పై. వి, విశ —పై — [రంభ 2.

బంగారుఅరఁటి. ద్వ వి. సువర్ణకదలి* చూ,

బంగారుఇల్లు ద్వ వి. స్వర్ణగృహము చూ, సదనము. 1. [పుంబులుఁగు.

బంగారుకంటె వా వి. కనకాక్షి చూ, సకినం

బంగారుకడుపువాఁడు. ద్వ. వి చూ, బ్రహ్మ 1.

బంగారుకాళ్లయ్య జా శుభప్రదమైన పాదన్యాసముకలవాఁడు. “బంగారుకాళ్లయ్య జేజే వేయేడులు రాజ్యమేలు మనుచేక్” పైజ. 2, అ 851.

బంగారుకుండ పై వి 1 స్వర్ణఘటము· చూ, హరివాణము (పాత్రము 6), విశ. 2 చూ, హృద్యము, జా 3 అందకత్తె, బంగారుబొమ్మ. “బళిరా తేరకు తేరదక్కు నిటులీ బంగారుకుండుంచే” (పాండు 3, అ 67)

బంగారుకొండ పై. వి, విశ· చూ, రూ-బంగరుకొండ. [అం. 17 చూ, నది.

బంగారు తామరపంటచేను ద్వ. వి. గంగ. వేం,

బంగారుతీఁగలు పై. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [పిచ్చెక.

బంగారుపిచ్చిక ద్వ వి. పచ్చతలపిచ్చెక: చూ,

బంగారుపూఁత. ద్వ. వి. బంగారపునీటితో చేసిన మలామా. (గిల్టు)

బంగారుబొమ్మ. 1. జా. చూ, బంగారుకుండ. 3; ద్వ. వి. 2: చూ, స్త్రీ.

బంగాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకపిట్ట: చూ, శకుంతి (పక్షి); అం. 2: చూ, రాగాం

గములు; వై. వి. (1) =వంగ. వంగదేశము: చూ, దేశములు (సం. అనికొందఱు)

బంగాళా. వా. వి. మండువాలేనియిల్లు చూ, సదనము. 1. "బంగాళాపంకిణీఇల్లు"

బంగాళాఖాతము. వా. వి. చెన్నపురిరాజధానికితూర్పుఎల్లగనున్నసముద్రము: చూ, సముద్రములు.

బంగాళాదుంప. వా. వి ఒకజాతిదుంప.*.

బంగాళి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొమ్మగంటి* చూ, రంధ్. 2; అం. 2: చూ, భిన్నషడ్జకజ భాషలు; 3· చూ, మాళవకైశికిజ భాషలు.

బంగి. వై. వి. 1.=భంగీ. గంజా-గంజాయి-గంజాని-గాంజీ-గంజాయి,బంగు. (సం) -కలంజము, గంధారి,జయ, త్రిశూలిని* ("జీడగాఁజే" అనుపదముకడ నున్నపదములుగూడ దీనికి వర్తింపచేసని కొందఱు);వా 2 తపాలులో పంపెడు మూట (పార్సెల్)

బంగిముచ్చె ద్వ. విశ. బంగిత్రాగువాఁడు

బంగు వై వి =భంగీ. చూ, రూ-బంగి. 1.

బంజరు వా వి బీడునేల· చూ, భూమి. 1

బంజారి వా. వి లంబాడీజాతివారు

బంటి దే. అప నీళ్లకొలఁతను దెలిపెడి-ప్రత్యయము "సముద్రపు మోఁకాలిబంటి"

బంటు. వై. వి =భట 1· చూ, సేవకుఁడు, 2 చూ, భటుఁడు 1; 3· చూ, భక్తుఁడు పా 1, ఆ 143, 4 చూ, శిష్యుఁడు య 1, ఆ 132, విశ =భట. 5 శూరుఁడు చూ, పంపినుఁడు; 6 దాసుఁడు: చూ, సేవకుఁడు. [చూ, శౌర్యము 1

బంటుతనము. వై. వి =భటత్వ. శూరత్వము

బంటుమెకము వై. వి చూ, సూకరము.

బంటోత్రు. వా వి బంటు. చూ, సేవకుఁడు

బండ దే. వి. 1. విడల్పైనరాయి. చూ, రాయి; 2. పాట్టిగోఁకలి: చూ, కోఁకలి, 3. చూ, గుదిగఱ్ఱ;విశ. 4 అతిఁగినది; వై. వి. 5 =షండ. నెత్తిగోతులవాఁడు, మేనుకోసికొని బిచ్చెమెత్తువాఁడు; విశ. 6.=భండ. (రూ-బండఁడు-బండగుఁడు) ఆకతాయి· చూ, వ్యాధుఁడు.2.

బండఁడు. వై. వి=భండక:చూ, రూ-బండ.6.

బండకు. వై. వి.=బంధక. 1: చూ, బోను. 2; 2· చూ, బోను. 3.

బండగుఁడు. వై విశ.=భండక. జై. 8, ఆ. 122 చూ, రూ-బండ. 6. [శాపము. 1.

బండబూతు. వా. వి. పచ్చిబూతు· చూ,

బండము. వై. వి.=భాండమ్: చూ, సరకు 2.

బండరము. వై. వి =భండార. (రూ-బండారము-బండరువు)· చూ, భాండాగారము.

బండరువు. వై వి =—పై —

బండపలము వై. వి =భాండ. రూ-బండాలము. 1·చూ, సంచిమొదలు; 2:చూ,సామర్థ్యము; 3 చూ, సామగ్రి 2.

బండాట ద్వ వి. తిట్టు. చూ, శాపము. 1. (రూ-బండాటము)

బండాటము ద్వ వి —పై —

బండారము వై. వి =భాండాగార: చూ, భాండాగారము.

బండారి. ద్వ. వి. (బండారము + ఇ) బొక్కసమున కధికారి. మార్క 1, ఆ. 43· బచ్చె.

బండారు. వై. వి. 1.=భండార· చూ, రూ-బండరము; 2. ఓలగందము: చూ,పూఁతపసుపు.

బండారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కోదెలనుకాచెడివాఁడు.

బండారుపిచ్చిక. జే. వి: చూ,బంగారుపిచ్చిక.

బండాలము. వై. వి.=భాండ: చూ, రూ-బండపలము.1—2—3.

బండి. దే. వి 1. (మనుష్యాదులకుపయుక్తమగునది) తేరు.చూ,శకటము.1;2. (దేవతాదులకుపయుక్తమగునది) రథము.చూ, శకటము. 1;

(పలురకముల బండ్లు.—"ఒంటెద్దు బండి, జోడెడ్ల బండి, ఒకపోతు బండి, జోడుపోతులబండి, ఒకగుఱ్ఱముబండి (జట్కా), జోడుగుఱ్ఱాలబండి (బగ్గీ), మనిషిలాగెడు బండి (రిక్షా), తొక్కుడుబండి (బైసికిలు) లేక (సైకిలు), నూనెతో నడపుబండి (మోటారు) లేక(ట్రాం) మఱియు (డీసెల్ కారు), పొగబండి (రైలు), గాలిబండి (విమానము.)" ఇత్యాది.

బండికన్ను. వా. దే. వి: రూ-బండికలు-బండికల్లు,చేయమేకు,చిలుక,చీల,జెంజెడ, మొల (సం) —అక్షము, అక్షాగ్రకీలము, అణి—ఆణి, అధిష్ఠానము, అరి, ఉపధి, కుందము, కేశవాయుధము, రథాంగము (చూ, శకటము. 1.) (తద్వి.—౧.బండికంటి నడిమితూమునకు (సం.)—నాభి,పిండిక; ౨ దొలుపుంగమ్మి; 3 ఇరుసు; ౪. శీఘ్రము; ౫. చక్రము; ౬.పూటి, ౭.కుంచేము; ౮ బండికల్లు)

బండికలు. వా. వి —పై—

బండికల్లు వా.వి 1.—పై —; 2 రథచక్రము' కన్ను, కలు-కల్లు (సం).—గోత్రము; 3 చూ, బాలికాక్రీడ.

బండిగిల్లు దే. అ. క్రి. 1 కడగండ్లుపడు; 2.బండితలక్రిందగు:బోలతాకొట్టు-బోల్తాకొట్టు, బోలతాపడు-బోల్తాపడు.

బండిగురిగింజే. ద్వ. వి. 1 బండిగురివెందగింజే; 2: చూ, బండిగురివెంద*.

బండిగురివెంద. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

బండిపేరిపిట్ట. ద్వ. వి: చూ,బటువుగువ్వ. ఆం, విదా. 5-31.

బండిబరువు. వా.వి. ఆచితము:చూ,శాకటము.2.

బండిబాట. వా. వి. బండిపోవుదారి: చూ, మార్గము. 1.

బండిమొగ్గరము. దే. వి: శకటవ్యూహము.

బండిరిక్క. ద్వ. వి. రోహిణి: చూ, రిక్క.

బండు పై. వి.=ధండ:చూ, బండాట.శాకి 7, ఆ. 70.

బంతి. పై. వి. 1 పంక్తి' చూ, శ్రేణి. 1; 2 = పంక్తి' చూ, పది (1), దే వి. 3. చెండు: చూ, సరి. 3; 4. బంతి*: (సం).-గుచ్ఛపుత్రి, గుచ్ఛపుష్పం; తద్వి —౧. ఊంకబంతి, ౨. చేమంతి; 3. నిండుబంతి; ౪. రేకబంతి. మొ (చూ, వృక్షము.)

బంతికట్టు. ద్వ. వి. కుప్పనుఱుచేనపుడు ఎడ్లవరుసకుగట్టెడి పలుపు చూ, నూత్రము. 1.

బంతికట్టుపలుపు. ద్వ. వి.—పై.—

బంతికుడుపు. ద్వ. వి సజగ్ధి' చూ, సాపాటు.

బంతిదూగులాట వా వి చూ, బాలక్రీడ.

బంద. వా వి. 1. బురద:చూ,కాదము.2; 2 చిన్నగుంట. హరహరి. 1, అ 41.చూ, రంధ్రము.1.

బందకము పై. వి.=బంధక. తాకట్టు: చూ, వారకము (1) [డ చూ, భాండము 3.

బందడము. దే. వి. రూ-బందలము. దొంతికుం

బందన. పై. వి.=బంధన. 1' గోంజో-గోందు, జిగట,జిగురు-జివురు-జీవురు,బంక (సం).-నిర్యాసము, నిర్యూహము; 2. చిక్కన, జిగట, జిగురు-జివురు-జీవురు' చూ, స్నిగ్ధము. 3; 3 బురద: చూ, కాదము 2.

బందనగొను. ద్వ. అ క్రి: చూ, జిగురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28.

బందము. పై. వి. 1 దూలముపై గుజ్జలకు బిగువునిమిత్తము లంకెగానమర్చిన పట్టె; 2. చెట్టెక్కువాని కాలితాడు:చూ,నూత్రము. 1; 3 =బాధ' చూ, గుదితాడు. 1; 4.=బంధ: చూ,గుదితాడు. 2. (చూ, నూత్రము. 1.); 5.=బంధన: చూ, లంకియ. 2.

బందరము. వా. వి. అనికి: చూ, భాండము. 3.

బందలము. దే. వి: చూ, రూ-బందడము.

బందా. పై.విశ.=బంధీ. స్వా.2,ఆ.73:ఖయిదీ, బందాకోరు, బందెకాడు, బందెలపోతు.

బందాళోరు. వా. విణ: చూ, బందా.

బందారు. దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము, 2 చూ, బాలక్రీడ.

బంది. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బందా చెఱ: చూ, సదనము. 1; 2.=బందె. కైదు: చూ, శిక్ష. 2; విణ. 3 చూ, పరిగ్రహము. 2; వై. వి. (1)=బంధ. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; వా. (2) ఇబ్బంది, బాధ.

బందికాఁడు. ద్వ. వి. రూ-బందెకాఁడు. 1 బందిపోటు దొంగ. పా. 2, అ 59.చూ, హారకుఁడు. 1; 2. చెఱఁబడ్డవాఁడు; (సం)- ఉపగ్రహుఁడు.

బందిఖానా. వా. వి. చూ, బంది. 1. (బిదారి చల పాఠ్రింతమున వాడుక.)

బందిగము. వై వి.=బంధక —పై —

బందిపట్టు. ద్వ. వి. బందిపోటు. చూ, హారణము. 1.

బందిపోటు. ద్వ. వి —పై.— [(రూ-బందె.)

బందియ. వై. వి.=బంధక: చూ, బంది. 1.

బందు. దే. వి. 1. బోరువపిట్ట చూ, బోగువ (శకుంతి), వై. వి. 2. ఆవరణము చూ, పగనము; 3 చూ, దాఁచేట, 4.=బంధ పెట్టె మొదలగువాని మూలల బిగించెడి యినుమలోనగువాని తగడు; 5.=బంధ. నిరోధము: చూ, సంరోధము.

బందుకట్టు. వై. వి: చూ, సమాఖ్య 2.

బందుగు. వై. వి.=బంధు. 1.(రూ-బందుగుఁడు-బందువు-బందువుఁడు.) చూ, సంబంధి. 1; అం. 2: చూ, అష్టైశ్వర్యములు. [ఆ. 70.)

బందుగుఁడు. వై. వి =—పై.—(నీలా. 3.

బందువు. వై. వి.=—పై—

బందువుఁడు. వై. వి.=—పై.—

బందె. వై. వి.=బంధక. 1.చెఱ: చూ,బంది. 1; 2: చూ, బంది. 2; 3. పశువులచెఱ. స్వా. 3, ఆ. 128: బందెలదొడ్డి; 4. నిర్బంధము- చూ, బలవంతము. [8, స్క-ం. 448.

బందెకత్తె వై. విణ చెఱలోవేయునది. భాగ.-

బందెకాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, బందా.

బందెఖానా. వా. వి: చూ, రూ-బందిఖానా.

బందెగొను. ద్వ. స క్రి. చెఱఁబెట్టు.

బందెడ. దే. వి. శ్వేతసురస*: చూ, వావిలి.

బందెలదొడ్డి. వా. వి: చూ, బందె. 3.

బందెలపోతు. ద్వ. విణ. చెఱవేయుస్వభావము గలవాఁడు. చూ, బందా

బందోబస్తు. వా. వి. కట్టుదిట్టము, జాగ్రత్త: చూ, హుసారు.

బంధకము సం. వి. అ. న. 1.=బందిగము:చూ, బంది 1; 2 మాఱుపు: చూ, వినిమయము;- పుం 3 కుదువ చూ, వారకము. (1).

బంధకవిత్వము. అం. చక్రము, ఖడ్గము, రథము లోనగువాని యాకృతులుగఁ బద్యములు చెప్పుట. చూ, మాటలల్లుట.

బంధకి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; 2 ఆటకత్తె: చూ, స్త్రీ; 3 ఆఁడేనుగు: చూ, హస్తి.

బంధనము. సం. వి. అ న. 1 కట్టు, ప్రసితి: చూ, బంధము. 1; 2 కట్టుటకుఁదగిన సాధనము; 3. చూ, బంధకము. 3; 4. కోల: చూ, హింస. 1; 5 కైదు: చూ, బంది. 2; 6. చెఱసాల: చూ, బంది. 1; 7. తొడిమ: చూ, వృంతము. 1; 8.=బందము: చూ, లంకియ. 2.

బంధనములు. అం. మూలము, ధాన్యము, జాలంధరము. (3).

బంధనాలయము. సం. వి. అ. పుం. చెఱ, చెఱసాల: చూ, సదనము. 1.

బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1: అనుబంధము, అభిమరము, ఆకలనము, ఉద్ధానము, ఉద్దానము, కచము, కలహము, ఝు, క, నిబంధన.

-ము, నిబంధము, నియమము, నిర్బంధము, పరిసితి, బంధనము. అవ్య.—ఆజ్, విశ.-నియమితము.(తె).—నిమితము; వి.—(తె)-కట్టనము, కట్టు, కట్టుట, తగులము-తగులు, తివులు-తొలు, పెన, బారి; 2 చెఱసాల: చూ, బంధనాలయము; 3 కుదువ: చూ, వార కము (1); 4. కావ్యరచనావిశేషము; 5 సంయోగవిశేషము: చూ, బంధములు.

బంధములు. అం: చూ, రతిబంధములు. (చూ, కామము.)

బంధస్తంభము. సం వి అ. పుం. (ఏనుఁగును కట్టెడు) కట్టుకంబము చూ, స్తంభము. 1.

బంధించు. సం. స. క్రి చూ, సంధించు

బంధుకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-బంధూక ము. మంకెన *: చూ, రక్తకము

బంధుజీవకము. సం. వి. అ పుం.—పై —

బంధుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బంధుసమూహము: చూ, సంబంధము. 1.

బంధుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.

బంధురము. సం వి. అ. న. రూ=బంధూరము 1. కిరీటము: చూ, సీసకము (1); పుం. 2 కలహంస: చూ, హంస; 3: చూ, పక్షి; 4 నూనెమడ్డి. చూ, స్నేహము. 2, 5. ఆఁడు గుఱి. చూ, భగము. 12, 6: చూ, బంధు జీవకము*; విశ. 7. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము: 8. వంగినది. రూ-బంధూరము: చూ, వక్రితము; 9 మధ్యోన్నతమును పార్శ్వానతమునైనది, అం. 10: చూ, వృత్తము. 1 ("న, స, న, న, స, భ, భ, భ గురువులు. 14 యతి, 25 ఛందస్సు ")

బంధురితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

బంధులుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జంపుటాలికొ డుకు: చూ, నూనుఁడు. 1.

బంధువినాశము. అం: చూ, వింశతివిగ్రహములు

బంధువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1 =బందుగు: చూ, బందుగు; 2. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు. 2; 3: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 4: చూ, బంధు జీవకము*.

బంధూకపుష్పము. సం వి అ. పుం చూ, వేగిస*.

బంధూకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-బంధుకము*; 2. చూ, బంధూకపుష్పము.

బంధూరము. సం. వి అ పుం. చూ, రూ-బంధురము.

బంపు. దే వి: చూ, బండ్లపాఁచి.

బంబ. దే. విశ: చూ, స్థూలము. 2.

బంబం. వా. వి శంఖముయొక్క ధ్వన్యనుకర ణము: చూ, హుహూహూ.

బంబము. అం' చూ, వృత్తము. 1 (ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒక భగణము, ఒకగురువు. 4వ ఛందస్సు)

బంబోతు. వా విశ: చూ, బలిమికాఁడు.

బంభరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రమరము.

బంహిష్ఠము సం. విశ మిక్కిలిబహువు.

బకజిత్తు సం. వి త్. పుం. భీమసేనుఁడు చూ, వృకోదరుఁడు. [రఁటే.

బకదా౩. దే. వి పారావతవిశేషము: చూ, సు

బకపుష్పము. సం. వి. అ. పుం చూ, శ్రీవల్లి*

బకము సం. వి అ పుం 1 =పక్కి: రూ-వకము, కహ్వము, గృహబలిప్రియము, గృహబలిభుక్కు, చంద్రవిహంగమము, జాలపాదము, బకోటము. (తె).—ఆడె లు-ఆడేలు, ఆరణపక్కి, కొంగ, కొక్కె రాయి, కొక్కెర, తక్కువకంటె, పరద, బాతు, పక్కి, పక్కికొంగ, పక్కిపులుఁ గు, పగ్గటము, వాలుకొంగ, తద్వి — ం ఓదకొంగకు — (తె).— ఓదకొంగ, ఓదకొంకు; ౨. కొంగకు.— కలికము— కాలికము, క్రౌంచము. (తె) — కొంగ,

కొంచెక-కొంచెక; 3.(తె)—కొక్కెరరాయి కొంగ; ౪. పెద్దకొంగకు.—బలాకము. (తె).- పెద్దకొంగ; ౫. గుడ్డికొక్కెరాయికి.—కోయష్టికము,జలకుక్కుభము, శిఖరి. (తె)- గుడ్డికొక్కెర- గుడ్డికొక్కెరాయి- గుడ్డికొక్కెరాయి, చీకుకొక్కెర; ౬. చిన్న కొక్కెరకు.—కృకణము, కృకరము, క్రికరము, క్రికణము. (తె).— చిన్నకొక్కెర; ౭. పెద్దకొక్కెరకు.—కరేటవ్య, కరేటువు, కర్కటము, కర్కటువు,కర్కరాటుకము, కర్కరేటువు, కారాయిక, కృకణము, ధ్వాంక్షము, బలాక, బలిపుష్టము. (తె) — కక్కెర- కొక్కెర- క్రొక్కెర, పెద్దకొక్కెర: ౮ పెద్దపెంటికొక్కెరకు.— కరాయిక, బలాక, ౯. గూడబాతు (మిగతవానికి.చూ,"శకుంతి");2.బకపుష్పము * రూ బుకము చూ, శిరిషల్లి.

బలివైరి. సం. వి వ. పుం. 1. కృష్ణుఁడు చూ, కృష్ణు;2 భీమసేనుఁడు చూ, వృకోదరుఁడు

బకాను దే. వి. చిటివేరు-చిలువేరు*.

బకాయి. వా. వి. పాతబాకి.

బకాసురుఁడు. సం వి. అ. పుం. కొక్కెరతో లివేల్పు చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

బకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; 2 కుబేరుఁడు చూ, శిరియుఁడు.

బకేడా. వా. వి. 1 చూ, యుద్ధము; విణ. 2 చూ,బక్క 2. [చూ,బకము.

బకోటము సం. వి. అ. పుం. వక్కుకొంగ.

బక్క. దే. వి. 1. బక్కవాఁడు:చూ,కాతుఁడు; విణ. 2. బకేడా,బక్కటిల్లినది చూ,సొరపు

బక్కటిలు. దే అ. క్రి రూ-బక్కటిల్లు. 1 కుష్కించు: చూ, శోషించు; 2. కృశించు. చూ, సొటసొటవోవు.

బక్కటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—

బక్కనీళ్లు. వా. వి. నీళ్లమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

బక్కమజ్జిగ. వా. వి. —పై—

బక్కలు. దే. వి. గనితవ్వువాడు.

బగబగ. దే. వి. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరకరణము: చూ, హలాహలా.

బగళంబుసేయు. ద్వ్య. స. క్రి. రూ-బగళముసేయు-బగళమ్ముసేయు) తొలఁగించు. చూ, విసర్జించు

బగళముసేయు. ద్వ్య. స. క్రి.—పై—

బగళమ్ముసేయు. ద్వ్య. స. క్రి.—పై—

బగళము దే. వి. తొలఁగుడు: చూ, విమోచ చనము. [బగులు)

బగి. పై. వి. ప్రక్క:చూ, పార్శ్వము. 2. (బ.

బగిస. దే వి. ఒకచెట్టు చూ, వృక్షము.

బగిసి పై వి రూ-బవిసి-బయిసి-భైసి. 1.=భవిష్య. భాగ్యము. చూ, సుకృతము. 1; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము.

బగిలు. దే. వి. సంతాపానుకరణధ్వని: చూ, హలాహలా. [హ్మణులు.

బగెబ్రాహ్మణులు. అం. చూ, కపూరియొబ్రా

బగ్గముపాడు. దే విణ. (పాడు + పాడు) మిక్కిలిపాడైనది.

బగ్గరి. దే విణ బగ్గనిమండికకువాఁడు.

బగ్గి. దే. వి చూ, బూడిద. [బండి.

బగ్గీ వా. వి. గుఱ్ఱపుబండి (జట్కా): చూ,

బగ్గు దే. వి: చూ, బగబగ.

బగ్గుండ. వా.వి. రూ-బగ్గుండి. ఎఱ్ఱనిపిండిగుండ.

బగ్గుండి. దే. వి —పై—అచ్చ. అ, కాం. 18.

బగ్గుమను. దే. అ. క్రి. బగ్గునమండు: చూ, వెలుఁగు. 5

బగ్గె. వా. వి: చూ, నిశ్చయము.

బచ్చెన. పై. వి. 1.=పరిచ్ఛన్న పూఁత: చూ, సమాలంభము; 2. చాయ: చూ, వర్ణము. 6.

బచ్చెప్ప. వా. వి: చూ, వాకిలి. (గోదావరీ మండలమున వాడుక)

బచ్చేలి. దే.వి: అల్లుబచ్చేలి-అల్లుకుబచ్చేలి, తీఁగ బచ్చేలి. (సం).—కటంభర, కడంబి,కలంబి, జలబ్రిహ్మి, హీలమోచి; తద్వి.—౧. అడవి బచ్చేలి. (సం).— చంచేవు, వనోపోదక; ౨. పుచ్చేబచ్చేలి. (సం) —అత్యమ్లపర్ణ, అమ్లకలంబ, అరణ్యవాసిని, కంమూర, కప టూతి, వల్లినూరణము; 3. దుంపబచ్చేలి, మట్టుబచ్చేలి. (సం) —ఉపోదకి, ఉపోదక-ఉపోదకి-ఉపోదిక, కుపోదకి. (చూ, హీల మోచి)

బచ్చే. వై. వి. 1 =వైశ్య: చూ, వైశ్యుఁడు. పాండు. 1, ఆ. 111; 2· చూ, బండారి వై. 6, ఆ. 115; 3 వెండిబంగారముల నా ణెముచేమేవాఁడు వసు 3, ఆ. 136.

బజంత్రి. వా వి· చూ, మేళగాఁడు

బజీతు వై. విఱ =భంజిత. భంగమునొందినది చూ, భగ్నము. [చూ, స్త్రీ

బజేగడుగుది. వా. వి. నిలుకడలేని ఆఁడుది

బజేగేడి. వా. వి. రంగుపూసిన పాంచాలిక చూ, వారిణి. 3.

బజోనా. వా. వి: చూ, రూ-బయానా.

బజోఅము వై. వి.=పరిసార. రూ-బాజోఅ ము: చూ, వ్యభిచారము.

బజోటి. వై విఱ. (బజోఅము + ఇ) 1 ధూర్త స్త్రీ. చూ, స్త్రీ, 2 =జారిణీ- పరిసారణీ పా. 3, ఆ. 58: చూ, స్వైరిణి.

బజోటించే వై. అ క్రి· చూ, వ్యభిచరించే 2

బజోఅు. వై. వి. 1.=పరిస్తార. రూ-బాజోఅు, అంగడివీధి· చూ, మార్గము. 1; 2 రూ-బాజోఅు. దుకాణము. చూ, సదనము 1; 3. పరిలాపము: చూ, శబ్దము. 2. [ము. 2.

బజోఅుమాట. ద్వ. వి. కోలాహలము: చూ, శబ్ద

బజ్జడి. దే. వి. పాదవిన్యాసవిశేషము. "బహు విచిత్రములో బజ్జళ్ళఁదొక్కు." పల్నాటి చరిత్రము. 2, భా. చూ, సంచారము.

బజ్జీ. దే వి. ఎనిచిపలుచేసఁగాఁచేసెడి వ్యంజన ము: చూ, భక్ష్యము.

బటాకబయలు. వై. వి: చూ, బంగనబయలు. (స్వార్థమున కకారాగమము) సా.3,ఆ. 16.

బటాని. వా. వి.బటానీజాతిచెట్టు చూ, చిక్కు డు, చిక్కుడుకుటుంబము.

బటాబయలు వై. వి. చూ, బటాకబయలు. సా 2, ఆ. 113.

బటాబూరము. వై. వి. (బటారము + బూర ము) పెద్దతికము. ఉ, హరి. 3, ఆ 141: చూ, సన్మానము. [హేరాళము.

బటారము. వై. విఱ =పటు గొప్ప· చూ,

బటాసాలు వా. వి. సింధుపేషణములను భక్ష్య ము· చూ, భక్ష్యము. [బాణము 1.

బటువడిదము వా వి. చక్రము చూ,

బటువాడా. వా వి చూ, రూ-బట్వాడా.

బటువాలాత్రియుఁడు. ద్వ. వి ఇంద్రుఁడు. ఆం, భా. వ్రి. 26· చూ,సహస్రాక్షుఁడు.

బటువు. వై. వి.=పటు. (దేశ్యమని శ ర.): 1· చూ, భూషణము. 2; దే.వి.2. గుండ్రవః చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, దిండు 1; వి॰ 4 గుండ్రనిది. చూ, వృత్తము 5; వై విఱ. 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.

బటువుఁగత్తి. ద్వ వి· చూ, బటువడిదము.

బటువుఁగైదువు. దే వి.—వై —

బటువుఁగైదువుజోదు ద్వ వి చూ, విష్ణువు.

బటువుగుబ్బలి. దే. వి చక్రవాళశైలము: చూ, పర్వతము.

బటువుగువ్వ. దే. వి. కవపులుఁగు, గుండుపులుఁ గు, చేట్టుఁబులుఁగు-చేట్టుఁబుల్లు, జేక్కువ-జేక్కువ, జంటపిట్ట, పాదసిక, బండిరేఁకటి పిట్ట (సం) —కామి, కావృకము,కోకము, గోవృకము, చక్రవాకము, చక్రాంగము,

చక్రి, ద్విక్రము: తద్వి.—అందుకిక్కి వకు.-(సం) కామిని(మిగిలివానికి: చూ, "కకుంతి")

బటువుబిల్ల దే. వి: చూ, దిండు. 1.

బటువువాలు. ద్వ. వి: చూ, బటువడిదము.

బటూకరణము. మి. వి. చూ, వడుగు.

బట్ట. వై. వి. 1.=పట. చూ, వస్త్రము (స్త్రీపురుషుల కట్టు వస్త్రమందును, పైనధరించే బట్టయందును, సాధారణముగా నూలుతో నేయఁబడిన చరిత్రమూర్తియందును వర్తించేను.); 2: చూ, సురము; 3. పశువులలోనగువాని మేనిచోలు. "బట్టావు.", విశే. 4. వెంట్రుకలూడినది. "బట్టతల."

బట్టఁగట్టనివాఁడు. ద్వ. విశే: చూ, దిగంబరుఁడు. 3.

బట్టకడిమి ద్వ. వి' చూ, పాలిపిరియము *

బట్టగు. వా. అ. క్రి చెలఁగుమాయు: చూ, సమర్తాడు

బట్టగుత్తు వై విశే. సిగ్గుమాలినవాఁడు

బట్టతల. దే వి: చెంబుతల, నూలిగరసు, పేనుకొలుకుడు. (సం).— ఇంద్రిలుప్తకము-ఇంద్రిలుప్తము, కేశఘ్నము.

బట్టతలకు మోఁకాళ్లకు ముడిపెట్టుట. లో. "బట్టతలలు మోఁ,కాళ్లుముళ్లు పెట్టఁగలవొకాని" (కళాపూర్ణోదయము)

బట్టతలవాఁడు వా విశే (సం)-ఇంద్రలుప్తకుఁడు, ఐంద్రలుప్తకుఁడు,ఖలతి-ఖలితి,ఖల్లిటుఁడు-ఖల్లీటుఁడు, ఖల్లీథుఁడు, ఖర్వాటుఁడు,బభ్రువు.

బట్టబయలు వై. వి.(బయలు + బయలు) 1 మిక్కిలిబయలు పర. 1, ఆ. 112 చూ, పెలుపల 1; విశే 2 మిక్కిలి బయలైనది.

బట్టమేఁక. ద్వ వి ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.

బట్టలపెట్టె. వై.వి కరోటకము చూ,సందుకా.

బట్టావు. వా. వి. పెద్దతెల్లమచ్చలుగలఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)

బట్టి. దే. వి. రూ-బట్టీ. 1. అదేపనిగ చేదువుట, వాగ్ధోరణి; 2. అవము (చూ, కావు. 6.); 3: చూ, అధోయంత్రము. [కాశిక.

బట్టికాఁడు. దే వి, 1: చూ, శుకము; 2: చూ,

బట్టినగోల. దే వి: చూ, ఎత్తనగోల.

బట్టీ. దే. వి: చూ, రూ-బట్టి.

బట్టు. వై. వి. చూ, పాఠకుఁడు.

బట్టువాఁడు. ద్వ. వి.—పై—

బట్టె. దే. వి. కాలవ: చూ, నది. [ము. 6.

బట్ల దే. వి. దద్దెఱు. రూ-బట్లె: చూ, పాత్రి

బట్లె. దే. వి. —పై.—

బట్వాడా. వా. వి. రూ-బటువాడా. ఉత్తరములు, వేతనములులోనగువాని నిచ్చుట.

బడ దే వి. 1. పెద్ద "బడగొండ": చూ, పెచ్చు 1, 2 మిక్కిలి "బడబాకినోరు": చూ, పెచ్చు. 1; [లో వాడుక)

బడకా. వా. వి బకాయి. (ఉత్తరసర్కారుల

బడగా వా. వి. —పై.—

బడగులు వా. వి నీలగిరిప్రాంతవాసులలో నొకజాతి· వడగరులు.

బడగొండ. ద్వ.వి. పెద్దమబ్బు: చూ, మేఘము.1.

బడప. దే వి 1. ఆపద. చూ, విపత్తు, 2. కష్టము. చూ, శోకము.

బడబ సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. బ్రాహ్మణస్త్రీ: చూ, బాఁపత; 3. తార్పుకత్తె: చూ, శంభళి.

బడబచేలు. వా. వి' చూ, సాబను.

బడబడ. దే. వి. పాఱుట తొందరమాట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము.పాండు, 5, ఆ. 232; చూ, హహాహా.

బడబాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. బడబానలము: చూ, వహ్ని. 1.

బడబానలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.— లక్ష్మీ. 5, ఆ. 81.

బడబాలోకనాత్సుక్యము. అం: చూ, శిక్షాకా లములు.

బడలిక. దే. వి. అలయిక. చూ, క్రిమము 1.

బడలు. దే. వి. 1.—పై—; అ. క్రి 2. చూ, కేసరు. 2.

బడలువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బడలు. 2.

బడవ. వై. వి.=వడవా. 1: చూ, బడబ 3; 2. దూతుఁడు. రూ-బడవా: చూ, విట దూతి; వా 3. రూ-బడవా. ఒకతిట్టు: చూ, శాపము. 1; వా 4: చూ, రూ-బదువ.

బడవా. వై. వి.=వడవా; చూ, రూ-బడవ. 1-2-3.

బడాయి. వా వి 1. గర్వము: చూ, హంకా రము; 2: చూ, స్తోత్రము; విశ 3 గొప్ప, జంబోటము, డంబు-డబ్బు-డాబు. (వటా టోపమనియూ వాడుక).

బడాయించే. వా. అ. క్రి. 1. అభివృద్ధియగు: వృద్ధియగు; స. క్రి. 2 అభివృద్ధిచేయు: వృద్ధిచేయు. [మాయాకారుఁడు.

బడాయికోరు. వా. వి: డాంబికుఁడు చూ,

బడి. దే. వి. 1. కప్పము. చూ, పిస్తు. 1; 2: చూ, సూ్కలు, 3. దిట్టము చూ, సత్య ము. 1, 4. క్రిమము చూ, విధము 1; ద్రి 5: చూ, వెంబడి. 2 వసు. 1, ఆ. 9; 6. గుణార్థకము. "ఇబ్బడి" మొ; అప. 7. భావార్థకమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము. (బడి ఏల్వాదులకగు) "ఏలు బడి, వచ్చేబడి" మొ. [ధత్తూమ.

బడికోడి. దే. వి. రూ-కోడిబడి: చూ,

బడికోలు. దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము.2.

బడిత. దే. వి. రూ-బడితి: చూ, లవుడి.

బడితపాఠము. వై. వి. చదివినపాఠము.

బడితి. దే. వి: చూ, రూ-బడిత.

బడిదిప్పు. దే. స. క్రి. (బడిమి+తిప్పు).

(వృష్టిగోవ వరిహారార్థము) దిగఁదుడుచే: చూ, సురాళించే.

బడిపెద్ద వా. వి. 1. ఆన్నితరగతులకును యజ మాని; 2. తనతరగతికి యజమాని (మాస్ టరు); 3. పాఠశాలకు అధికారి

బడిమి. దే. ని. 1. బడియుంట; 2. చక్రాకార భ్రమణము; 3: చూ, భూతబలి.

బడియ. దే. వి. రూ-బడె 1. చిన్నదుడ్డుకఱ్ఱ. హరి. పూ. 6, ఆ 84: చూ, వేత్రము. 1; 2: చూ, శవయానము.

బడియు. దే. స. క్రి: చూ, బడిదిప్పు.

బడిలి. దే. వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

బడివారడి. వా. వి. రూ-బడేవారడి. 1. రెం టికినిగల విశేషభేదము; 2. ప్రతివానికిని వేసెడుపన్ను.

బడిశము. సం. వి. అ. న. (రూ-బడిశ-బడిశీ-బలిశము): చూ, మత్స్యబంధనము.

బడిసివాటు. దే. వి. 1: చూ, సురాళింపు; విశ. 2. దిగఁదీసివేసినది. కాశీ. 7, ఆ. 51.

బడుగు. దే. వి. 1: చూ, శవము; విశ. 2: చూ, కాతుఁడు కాశీ. 4, ఆ. 50; 3. కృశము. కళా. 8, ఆ. 164 చూ, సారవు.

బడువ. దే. విశ. రూ-బాడువ-బాడవ చూ, భూమి. 1

బడువు. దే. విశ: చూ, రూ-బడుగు. 2—3.

బడె. దే. వి. చూ, రూ-బడియ. (చిన్నగుడ్డు కఱ్ఱకు.—భో. 4, ఆ. 45)

బడ్డి. వా. వి: చూ, రూ-బడ్డీ.

బడ్డీ. వా. వి. రూ-బడ్డి. గడమంచె-గడవంచె.

బడ్డీకాఁపు. వా. వి. ముందుజాగ్రత. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

బడ్డు. దే. వి. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము.

బణ్ణము. వై. వి. కొత్తయిత్తడి పాత్రముల సమూహము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము.6.)

బత. సం. అవ్య. 1. ఖేదమునందు; 2. దయయందు; 3. సంతోషమునందు; 4. ఆశ్చర్యమునందు; 5. పిలుపుమేటయందు వర్తించును.

బతము. వై. వి.=వ్రతము: చూ, వ్రతము.

బతినీ. వా. వి. ఒకరకము పట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

బతిమాలడము. దే. వి: చూ, వాచోరపము.

బతిమాలిక. దే. వి.—పై —

బతిమాలు. దే. స. క్రి. దైన్యముతో వేడికొను రూ-బ్రతిమాలు చూ, వేడికొను.

బతిమాలుకొను. దే. స. క్రి.—పై.—

బతిమాలుచు. దే. ప్రే బతిమాలఁజేయు. రామా 8, ఆ. 230. [లపౌది: చూ, బాణము. 1

బత్తడిక. దే. వి. (రూ-బత్తళిక-బత్తళి) అస్త్ర

బత్తళి. దే. వి —పై —

బత్తళిక. దే. వి. —పై.—

బత్తాయి. వా వి.(బతావియ అను ద్వీపమునుండి వచ్చినది) నారింజ చూ, శర్కరాంకము.

బత్తాయినారింజ. వా. వి. —పై.—

బత్తి వై. వి.=భక్తి చూ, విరాలి 2.

బత్తియము. వై. వి.=భక్త. రూ- బత్తెము. 1 చూ, సంబళము; 2 భోజనము:చూ, సాదము (1).

బత్తీస. వా. వి. ఒకరకము అరఁటి చూ, రంభ. 2

బత్తుఁడు. వై. వి. 1.=భక్త చూ, సేవకుఁడు. పాండు. 3, ఆ. 78; దే. వి. 2. కమసాలె వారి పట్టపుఁబేరు; 3. దేవాంగుల పట్టపుఁ బేరు "కరణబత్తుఁడు, కైకోలబత్తుఁడు"

బత్తెము. వై. వి.=. చూ, రూ-బత్తియము.

బదట్టు. వా. వి. సురతము.

బదనామి. వా. వి. చెడ్డపేరు చూ, నడి. 3.

బదనిక. వై. వి.=వృక్షాదనీ. రూ-బవనిక-వదనిక: చూ, వృక్షాదని.

బదర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కార్పాసి*: చూ, పన్నరాష్ట్రము; 2. పాఁచితీఁగ*: చూ, విష్వక్సేనప్రియ; 3. వర్త్రి*: చూ, సముద్రాంత. 3; దే.వి. (1) పగులు: చూ, స్ఫోటము. (2) పాఁచితీఁగ*: చూ, బదర 2.

బదరము. సం. వి. అ. న. 1. రేఁగుపండు: చూ, రేఁగు. 2; 2. ప్రత్తికాయ: చూ, సముద్రాంత. 3; పుం. 3. వర్త్తి*: చూ, సముద్రాంత 3; 4. ప్రత్తిచెడ: చూ, సముద్రాంత. 3.

బదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1:చూ, రేఁగు. 2. *2 గంగరేఁగు *: చూ, లికుచము. 2; 3 = ప్రత్తి దూది చూ, సముద్రాంత. 3.

బదరికము దే. వి. పెట్టియ జై. 8, ఆ. 58: చూ, సందుకా. [చూ, మార్పు.

బదలాయించు వా. స. క్రి. పిరాయించు

బదలాయింపు. వా వి. పిరాయింపు: చూ, మార్పు.

బదులిచ్చు. వా. స. క్రి. చూ, అప్పిచ్చు.

బదులు దే. వి. 1. మాఱు: చూ, సమానము. 2; 2. అప్పు; చూ, వారకము (1); 3. చేబదులు: చూ, వారకము (1).

బద్ద. వై. వి. (రూ-బద్దర- బ్రద్ద- బ్రద్దగ)= ఖేద. 1. కాయయొక్కముక్క: చూ, శకలము. 4; 2. వెదురులోనగువానిముక్క, పబ్బ. చూ, శకలము. 4; 3. కావడి: చూ, స్కంధాటిక; 4.=భిత్త. చీలిక: చూ, శకలము. 4; విశే. 5. పలుచేనిది, పలచే— పలుచే చూ, సైకము.

బద్దకము. వై. వి.=బంధక: చూ, పాలుమాలిక.

బద్దకించు. వై. అ. క్రి: చూ, పాలుమాలు.

బద్దకుఁడు. వై. వి.=బద్ధక: చూ, సోమరి.

బద్దవరి. ద్వ. వి. రూ-బ్రద్దవరి. (పేముతో నల్లినకోడెము): చూ, వారిగ.

బద్దవరికి. వా. వి. పలుచేనిబిళ్ల.

బద్దర. వా. వి. చీలిక: చూ, శకలము. 4.

బద్దించే. దే. స. క్రి.1. అంచేనాకేయు;2. (సరిగనున్నదాలేదాఅవి) కొలిచినది తిరుగకొలుచే; వా. క. నాణెమువారీని లెక్కకట్టు.

బద్దింపు. వా.వి. నాణెమువారీని లెక్కకట్టుట

బద్దియ. వై. వి. రూ-బద్దె. 1 =వస్తి. వస్త్రము మొదలు చూ, వత్తి; 2. అపరకర్మము చేయునపుడు జందెముపలె వేసికొనెడువస్త్రఖండము; వా. 3. కొలతబద్దె.చేపు,నాడా.

బద్దు దే. వి. 1. బొంకు. పంచ. నా. 1, ఆ. 557 చూ, వికథము; 3. అబద్ధపుమాట చూ, శబ్దము 2.

బద్దుర. దే వి —పై.—

బద్దె. వై. వి =వస్తి చూ, రూ-బద్దియ.1-2-3

బదరి. వై. వి.=ద్వాదశి. ఉ, హరి 3,ఆ. 122. చూ, ముచ్చొకము.

బదరిము వై విశే.=భదరి. చూ, మేలుకోలు.

బధిరజాపన్యాయము. పా చెవిటివాని చెవిలో నేకాంతముఁజెప్పెవనురీతి.

బధిరవీణాన్యాయము పా. చెవిటివానికి వీణె వినిపించేనసురీతి.

బధిరశంఖాన్యాయము. పా చెవిటివాని చెవిలో శంకూదనమురీతి

బధిరత. సం వి. ఆ స్త్రీ చెవుడు చూ, బాధిర్యము. [చూ, బాధిర్యము.

బధిరితము. సం విశే. బధిరముగా చేయఁబడినది.

బధిరుఁడు. సం. విశే. ఆనేడమూఢుఁడు, ఏడమూకుఁడు, ఏడుఁడు, కల్లఁడు, కల్యుఁడు. (తె).—చెవిటి, చెవిటిమూగ, పెద్దవిన్నపమువాఁడు, లపిటి, విననివాఁడు, తద్వి —మూఁగచెవుడుకలవానికి — కలంబకుఁడు (మిగతవానికి "చూ, విననివాఁడు.")

బద్ధ. అం చూ, భూచారులు

బద్ధకము. సం. వి. అ. పుం.= చూ, బద్దకము

బద్ధముగు. మి. అ క్రి కట్టుపడు.

బద్ధము. సం. విశే. కట్టఁబడినది: చూ, సందానితము. 1.

బద్ధాసనము. అం. స్వస్తికాది: చూ,ఆసనములు.

బద్ధుఁడు. సం. విశే. కట్టుపడినవాఁడు.

బధ్యమానకము. అం: చూ, గతివిశేషములు.

బధ్యము. సం. వి. అ. పుం నీళ్లురాకుండకట్టిన కట్ట: చూ, సేతువు 1.

బన్యుఁడు. సం. విశే. చోపఁదగిన వాఁడు.

బనాతు. వా. వి. ఒకరకము ఉన్నిబట్ట చూ, వస్త్రము. (బనాతు అనియు)

బనాయించే. వా. స క్రి 1. కల్పించే: చూ, సృజించే; వా. 2. దమాయించే: బుకాయించే.

బనారసు.వా వి.కాశీపట్టణము చూ, దేశములు.

బనియను. వా. వి. శరీరమును అంటియుండెడి చొక్కాయి చూ, వస్త్రము.

బన్నపడు. వై. అ. క్రి. భంగపడు చూ, ముక్కపోవు. 2.

బన్నము. వై. వి =భంగ-భగ్న. 1. అవమానము చూ, సడి. 3; 2 చూ, విపత్తు; 3 అపజయము: చూ, వీఁక. 7.

బన్నసగము వై వి =పంచసరః నానావిధ మణులు గ్రుచ్చినహారము పాండు 4, ఆ. 231: చూ, భూషణము 2

బన్నసరి. వై. వి.= —పై —య 4, ఆ. 100.

బభ్రాజమానము వా వి తెలివితక్కువతనము.

బభ్రువు సం. వి ఉ స్త్రీ. 1. కపిలగోవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 2 చూ, వెంట్రువ; 3 చూ, విష్ణువు. 1; 4 చూ, శివుఁడు, 5 చూ, వహ్ని. 1; విశే 6 పచ్చనిది; చూ,వర్ణము. 6; 7: చూ,బట్టతలవాఁడు.

బమ వై. వి.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మ.1-2.

బమపుర్వు. వై. వి: చూ, భ్రమరము. 1.

బమి. వై. వి.=భ్రమర.—పై —

బమ్మ. వై. వి. 1.=బ్రహ్మ. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర; 3.=భ్రీతి: చూ, బొమ్మ.

బమ్మచారి. వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ-బమ్మచారి-బమ్మసారి): చూ, వటువు. 1.

బమ్మతండ్రి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు 1.

బమ్మదేవరతండ్రి ద్వ. వి.—పై—

బమ్మదండి. వై. వి.=బ్రహ్మదండి.*. చూ, వారాహి. 5.

బమ్మమేడి. వా. వి· చూ, రూ-బ్రమ్మమేడి*.

బమ్మర వై. వి =భ్రమ. రూ-బమ్మ. చూ, భ్రాంతి 1. [పాఱుటనుం.

బమ్మరక్కసి. వై. వి.=బ్రహ్మరక్షస: చూ,

బమ్మరించే వై. అ. క్రి =భ్రమ. రూ-బమ్మరిలు-బమ్మరిల్లు: చూ, సంభ్రమించే

బమ్మరిలు. వై. అ. క్రి =—పై.— [అ 50

బమ్మరిల్లు వై. అ. క్రి =—పై —విక్రి. 4,

బ్రమ్మచారి.వా. వై వి.= చూ, రూ-బమ్మచారి

బమ్మసారి. వై. వి =—పై.—

బమ్మెగ. వై వి.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర.

బమ్మెరపోక. ద్వ. వి. భ్రమపడుట. చూ, భ్రాంతి 1. [హరి. పూ 9, అ 49

బమ్మెరపోవు. ద్వ. అ. క్రి. చూ, బమ్మరించే

బయకాఁడు. ద్వ. వి (బయలు + కాఁడు) 1. గాయకుఁడు. శశాం. 4, అ. 191; అని 2, అ 41; విజ. 1, అ. 184: చూ, నీకారి; 2 చూ, వైణికుఁడు; 3. గానవిద్యోపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు; వై. వి. 4.=భయకార, భోగము మేళము మొదలగు శబ్దములంగొలుపువాఁడు.

బయకారము. ద్వ వి. (బయలు + కారము) యౌవనమునందుబయలుపడు శృంగారచేష్ట: చూ, శృంగారచేష్టలు. (అలసానిపెద్దన్నగారి ఉత్పలమాలిక.)

బయకారి. ద్వ. విశ. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.

బయట. వా. దక్రి. బహిరర్థకము: చూ, వెలపట.

బయలు. వై. వి.=బహి. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; 2. బహిఃప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1; 3. చెట్లుచేమలులేని నిర్జలభూమి· చూ, భూమి. 1; విశ. 4. ఏమియులేనిది· చూ, శూన్యము. 1.

బయలుదామర. వై. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

బయలుదేరు. ద్వ. అ. క్రి· చూ, నిర్గమించే.

బయలుపడు. వై. అ. క్రి. రూ-బయల్పడు: చూ, నుబ్బు. 2.

బయలుపఱచే వా. స. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చే.

బయలుమెఱయు ద్వ అ.క్రి: చూ, బయలుపడు.

బయలువెడలు ద్వ. అ. క్రి 1· చూ, బయలుదేఱు; 2. కడకుఁబోవు: చూ, సమర్తాడు; 3 చూ, విష్ఠించే

బయలువోవు. ద్వ. అ క్రి· చూ, బయలుపడు.

బయల్పడు. ద్వ. అ. క్రి —పై.— [కరువు

బయానా. వా వి. రూ-బజానా: చూ, సంచే

బయావారి. వా అవ్య. వివరమైన.

బయికలు. దే. వి. బ. రూ-బైకలు: చూ, బయ్యంకలు.

బయిజే. దే. వి. చూ, రూ-బైజే.

బయిడాలము. దే. వి. చూ, రూ-బైడాలము.

బయిరవాసము వై. వి.=బహిర్వాసము: చూ, రూ-బైరవాసము. (బయిరువాసముఅనియు).

బయిరాగి. వై. వి.=విరాగి. బ్ర. 2, అ. 175: చూ, రూ-బైరాగి.

బయిరి. దే. వి: చూ, రూ-బైరి.

బయిలగు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బైలగు. ఉ. రా. 2, అ. 137.

బయిలు. వై. వి.=బహి: చూ, రూ-బైలు.

బయిసణ. దే. వి: చూ, రూ-బైసణ.

బయిసి. వై. వి: చూ, రూ-బైసి. (భాగ్యమానకు.—పంచ. నా. 1, అ. 83.)

బయిసికిలు. వా. వి: చూ, రూ-బైసికిలు.

బయిసుక. దే.వి: చూ, బైసుక.ఉ,హరి.3,అ 124.

బయ్యంకలు. దే. వి. బ. బైకలు: చూ, వేవిళ్లు.

బయ్యాఁడు. దే. విశే: చూ, సోమరి.

బరందు. వా. వి. బ్రాంది: చూ, సుర. 3.

బరక. దే. విశే బరుసు; చూ, రూక్షము. 1

బరకము. దే. వి. 1. దూదిబరువు; 2. నారనూలు లోనగువానితో నేయఁబడిన వస్త్రభేదము· చూ, వస్త్రము.

బరకు వా స. క్రి (రూ-బరుకు-బఱకు-బఱుకు). చూ, రూ-బరుకు (గోదావరీమండల ప్రాంతమునవాడుక.) [ముద్రి

బరగడ దే వి. ధాన్యపురాసిపైముద్రి చూ,

బరగడము. దే. వి. ఒకచెట్టు· చూ, వృక్షము

బరడు. వై. వి =బర్బర. 1. పెసరపొట్టు. రూ-బెరడు, బొబ్బర-బొబ్బర, పెచ్చు. (సం)-కోశము-కోషము, నిష్పావము, బర్బరము; (మిగతవానికి "చూ, శకలము 1-2"); 2. చర్మము· చూ, రూ-బెరడు. 1; 3. చింత వెలఁగ ఆనబ లోనగువానిడొలక: రూ-బెరడు: చూ, డోలు. [పాత్రము 6

బరణి. వై. వి =భరణి. పా 4, అ 49 చూ,

బరణిచెక్క. వై వి.=భరణీ రూ-బరిణెచెక్క చూ, రిక్క.

బరతరఫు. వా. వి. సమాప్తము. [బులుఁగు

బరతుకట్ట. వై. వి.=భరత: చూ, సాఁకుడుఁ

బరపట. దే. వి. 1. ఒకానొకతృణము: చూ, తృణము 1; బ. 2. చూ, ధాన్యము.

బరమా. దే. వి: చూ, పిడిసాన.

బరవసము. దే. వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉత్సాహము: చూ, యత్నము, 3 =పరవశ: చూ, విస్మృతి; 4: చూ, సంతోషము.

బరాడీబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (వీరుశుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు. కొందఱు ఋగ్వేదులు. ఋక్ శాఖ ఆశ్వలాయన సూత్రముగలవారు. బీరారు దేశవాసులు. చాలకాలము నైజాము రాజ్యమునవసించినవారగుటచే వీరిని బీరారు బ్రాహ్మణులనియు, బంగాళీలనియు అందురు) (చూ, బ్రాహ్మణులు)

బరాతము. వా. వి. 1 లిఖితపూర్వకమైనఆజ్ఞ: చూ, సెలవు.1; 2: హుండి-హుండీ; 3 బత్తెము· చూ, పాదము (1) (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక).

బరాబరి. దే. వి 1. రూ-బరాబరిక. ఎచ్చరిక: చూ, హెచ్చరిక. 1; విశే. 2. సరియైనది: చూ, సుసమ 2; వా. 3 లక్ష్యములేనిది. "నీమాట పెండ్రిక ముక్కవలె బరాబరి.", 4. నిండింపఁబడినది. చూ, పూరితము 1.

బరాబరిక. దే. వి: చూ, రూ-బరాబరి. 1.

బరావర్జు వా. వి. జీతములులోనగువానిబిల్లు. (అక్విటెన్సురోలు).

బరి. వా. వి 1 చూ, రూ-బడి 2; దే. వి. 2 చూ, పక్క. 2; 3: చూ, శత్రువు. కాశీ. 6, అ 234; 4:· చూ, తోత్రము. 1, 5 చూ, తోత్రము. 2; 6. దొంగ.స్వా. 5, అ. 82· చూ, హారకుఁడు. 1; 7· చూ, పక్క. 3 జై 2, అ 13; 8 గీటు: చూ, రేఖ. 3; 9 వృత్తియందు బరిగి శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. [యీఁటె చూ, బరిగమ్మి.

బరికట్టె. ద్వ వి. (బరిగి + కట్టె) అలుఁగులేని

బరికాఁడు. దే. వి. మావటి. నిర్వ. 7, అ. 55: చూ, హస్త్యారోహుఁడు.

బరికాయ వా. వి. కొంటె· చూ, వ్యాఘుఁడు 2.

బరికె. దే వి. 1. గఱుకులుగల యొండిపతాటి మట్ట; వా 2 (చింత) జోఁక. "పంతులు చింతబరికెతోకొట్టెను" చూ, వేత్రము. 1;

2. చింపితి, కోంకోటు. మార్క. 5, ఆ. 141: చూ, వెండుశ్రిక. 1.

బరిగమ్మి. ద్వ. వి. (బరిగ + కమ్మి). చూ, హేతి (బాణము. 1).

బరిగి దే విణ: చూ, శూన్యము. 1.

బరిగికాడు. ద్వ. వి. వల్లము వేయుని గుఱ్ఱము మీఁద నెక్కెడు సారథి: చూ, సారథి.

బరిగోల. దే. వి. 1: చూ, బరి 4; 2. శరము: చూ, బాణము. 1 వను 3, ఆ 149

బరిచి దే వి రూ-బరిచీ. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1.

బరిచీ దే. వి.—పై —

బరిజోగి. ద్వ. వి. (బరిగి + జోగి). చూ, పాము లవాఁడు. జై 7, ఆ. 82

బరిడెగవ్వ. ద్వ వి చూ, భత్స్యము

బరిడెపురుగు. ద్వ వి బొద్దీఁక చూ, మక్షిక

బరిణెపురుగు. ద్వ వి —పై.-(రూ-బరిణెపురుగు)

బరిగెపురుగు ద్వ. వి.—పై —

బరిణెమేక్క. జై వి = చూ, రూ-బరణిమేక్క.

బరితము జై. వి.=భరత· చూ, బగతుపిట్ట

బరితోలు వా. వి. పార్శ్వపుచర్మము: చూ, పెరడు.

బరిదెగు. వా. అ. క్రి· చూ, విడిపడు. 4.

బరిపోటు. అం (చూ, విన్నాణములు) చూ, మల్లశాస్త్రము. [శరీరము

బరిమేను వా. వి. దిగంబరదేహము. చూ,

బరివాఁగె వా. వి. 1. ప్రక్క· చూ, పార్శ్వము 2; 2. చూ, పురోభాగము.

బరివెంక. దే. వి· చూ, కాఖోట *

బరిస. దే వి చూ, బడిత

బరుకు. దే. స. క్రి. రూ-బరకు. 1. తోలుకేమే వట్లు గీఱు,బఱటు; 2 గీఱు:చూ,ఱక్కు.2.

బరుకో. దే. వి: చూ, భూషణము. 2

బరువడి. దే. ద్రి. మరల. భో. 3, ఆ. 253. చూ, బండియు.

బరువసము. వా. వి: చూ, రూ-బరవసము.

బరువు జై. వి.=భర. రూ-బలువు. 1· చూ, భారము. 1; 2. ? సరకులునింపిన కంట్లము లోనగునది. [సింహాస్యము.

బరుసద్దసరము జై. వి. అంబష్ఠము*: చూ,

బరుసు. జై వి.=పరుష. 1: చూ, గటుకు. 1; 2. విణ. కఱకైనది: చూ, రూక్షము. 1.

బర్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాయపు పశువు: చూ, మృగము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము.1; 3. పరిహాసకు.చూ,హేళి.

బర్బర. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, వాయింట *.

బర్బరద్విజుఁడు. సం. విణ· చూ, మిడిపండ్ల వాఁడు.

బర్బరము. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, బారంగి*; ప. 2 =బొబ్బర· చూ, ధాన్యము; 3 =బరడు: చూ, శకలము 1-2, విణ 4 గఱుకులు గలది. జై 1, ఆ 14, అం. 5: చూ, దేశములు

బర్బురము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బొబ్బలి *.

బర్బూరము సం. వి. అ. పుం. తుమ్మ*: చూ, విట్ఖదిరము

బర్హాధ్వజ. సం. వి. ఇ స్త్రీ· చూ, పార్వతి.

బర్హపుష్పము. సం. వి. అ. న. (రూ-బర్హిపుష్పము-బర్హము) 1 గండిపనము* చూ, రాజార్హము; 2. పచ్చోకు: చూ, హరితపత్రి; 3. మాచిపత్రి*· చూ, స్థౌణేయము. 2.

బర్హము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై.—; 4. పెమిలిపురి. చూ, శిఖండము; 5. ఆకు: చూ, సొరుగాకు (పర్ణము. 1.)

బర్హి. సం. వి. న్. పుం. 1.=బర్హిణము నెమలి: చూ, శిఖి 2; 2. దర్భ *: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 3. అగ్ని:చూ, వహ్ని. 1; 4. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము: అం. 5: చూ, తానములు.

బర్హిచూడము. సం. వి. అ. న. నెమలిజోట్టుచె
ట్టు: చూ, పూతికరజము.
బర్హిణము. సం. వి. అ. పుం' చూ, బర్హి 1-2.
బర్హిపుష్పము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బర్హ
పుష్పము. [చూ, వేలుపు
బర్హిర్ముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిర్జరుఁడు'
బర్హిశ్శుష్మ. సం. వి. న్. పుం' చూ,వహ్ని. 1.
బర్హిష్ఠము. సం. వి. అ. న: చూ, బర్హి. 4.*
బర్హిస్సు. సం. వి. స్. పుం' చూ, బర్హి. 2-3
బఱకు. వా స. క్రి: చూ, రూ_బరుకు
బఱటు. దే స.క్రి.గోఁకు భో 6,అ 383 చూ,బరు
కు 1-2; 3 సైఁగగాగోఁకు.
బఱబఱ దే వి. ఈడ్పుటయందగుధ్వన్యనుకరణ
ము' చూ, హుూహూ.
బఱుకు వా. స. క్రి' చూ, రూ—బరుకు
బఱ్ఱె. దే. వి గేదె: చూ, మహిషి [లము. 1
బల్చోరలమేకము. వా. వి. పులి చూ, శార్దూ
బల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చూ, ముత్తవ
పులగము *, 2 విద్యావిశేషము: చూ,
విద్యలు; అం. 3. చూ, తతవాద్యములు.
బలఁగము. వై వి.=పరిగ్రహః.రూ-బలగరము-బల్గ
ము, మంది.కళా. 3,అ. 136:చూ, పరివార
ము.1. [రామా. 5, అ. 51 చూ, రక్షణము.
బలకరము. దే వి రూ-బళికరము. కావలి.
బలకరించే. సై. అ. క్రి. చూ, వ్యాపించే
బలకాయించే దే. అ. క్రి. (బలము + ఇంచే)
అతిశయించే చూ, సందడించే. (సంధియం
దు వర్ణవికారము)
బలకొట్టు. దే. అ. క్రి. "అఁ" అనిశ్రుతిపట్టు.
బలకొను. దే. అ. క్రి. (బలము + కొను) చూ,
బలకాయించే. భాగ. 8, స్కం. 967.
బలగరము. వా. వి: చూ, బలఁగము. (శు.పా.)
బలదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బల
రాముఁడు; 2: చూ, వాయువు.
బలపడు. ద్వ. అ. క్రి. (బలము + పడు) అధిక
మగు: చూ, హెచ్చు. 3.
బలపము. దే. వి. 1. పలకపుల్ల: చూ, లేఖని;
2. చోరసాధనము' చూ, ములుబంతి;
3. ఖటికశిల: చూ, రాయి.
బలభద్రిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, వార్షి
కము. 1. * [రాముఁడు.
బలభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల
బలము. సం. వి. అ. న. 1. గంధము: చూ,
వాసన. 1; 2. రసము: చూ, సూత్రము;
3. రూపము' చూ, స్వరూపము; 4 సత్త్వ
వ: చూ, శక్తి 1; 5 బలుపు' చూ, శక్తి.
1; 6. సైన్యము: చూ, సేన 1; పుం.
7 కాకి' చూ, సకృత్ప్రజము;అం 8 చూ,
సప్తాంగములు (అంగము 9); 9 చూ, ఆత్మ
హృదయ పరిజ్ఞానము; 10: చూ, గుణములు;
దే విణ (1) అధికము' చూ, హేరాళము.
బలముతి. వా. విణ. శరీరబలముకలవాఁడు:
చూ, బంబోతు. [వేష్టించే.
బలయు. వై. స. క్రి.=వల. పరివేష్టించే చూ,
బలరామబోగులు. వా. వి బ: చూ, ధాన్యము.
బలరాముడు అం: చూ, అవతారములు.
బలవంతము. సం విణ. (త్. ఈ. త్,) 1 బల
ముగలది చూ, స్థౌల్యము; వై వి (1)=బలా
త్కారము: చూ, హఠము 2 (వైకృతము
అనికొందఱు) [ప్రుఁడు' చూ, లావరి.
బలవంతుఁడు. సం. విణ. (త్)=బళాయి— బలు
బలవంతునాశ్రయించుట. అం: చూ, గుణములు.
బలవత్. సం. అవ్య. మిక్కిలి యనునర్థమందు
వర్తించును (బలవత్, సుష్ఠు, కిముత, సు,
అతి, అతీవ ఈటనుమిక్కిలియను నర్థమందు
వర్తించును.): చూ, హెచ్చు. 1.
బలవిన్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యూహ
భేదములు. [చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
బలసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు:

బలా. దే. అవ్య. రూ-బళా. ప్యా. 4, ఆ. 99 చూ, నేలాను.

బలాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-వలాక. 1 బిస కంఠిక, పెద్ద పెంటికొక్కెర: చూ, బకము; 2. బిసకంఠిక, పెంటికొక్కెర: చూ, బకము.

బలాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దకొక్కెర (బకము): చూ, శకుంతి 2. కొక్కెర (బకము) చూ, శకుంతి.

బలాత్కరించు. సం. స. క్రి (తె).—ఒత్తు, తిఱుము, నెట్టుకొను. [వంతము (1)

బలాత్కారము. సం. వి. అ పుం. చూ, బల

బలాదూరు. వా. వి దిగఁదుడుపు చూ, మరా శము. 1. [అ. 164

బలారా. దే అవ్య. చూ, రూ-బలా విజ 3,

బలారాతి. సం వి. ఇ. పుం. చూ, బలసూద నుఁడు.

బలారి. సం వి. అ పుం.—పై.—

బలాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం —పై —

బలారె దే. అవ్య: చూ, రూ-భలా.

బలారే. దే. అవ్య.—పై.—

బలాహకము. సం వి.అ. పుం. 1. రూ-వలాహకము. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. రూ-వలాహకము విష్ణువుతేరి గుఱ్ఱములలో నొకటి చూ, హయము, 3. పాము. చూ, సర్పము.

బలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కప్పము: చూ, శిస్తు 1; 2 (పూజార్థమైన) కానుక: చూ, నూడిజ, 3 చామరదండము: చూ,సురఁటి 1; 4. ఒక అసురరాజు చూ, రాక్షసుఁడు 1, 5: చూ, బలిచక్రవర్తి; 6. ఎర, గావు, బారి, పోలి: చూ, లాడి, విశ 7.(న్. ఈ న్): చూ, బలవంతుఁడు.

బలిచక్రవర్తి. సం. వి న్. పుం. చిరజీవి, బలి

బలిజె. జే. ఏ: రూ-బల్జి, గాజోలవాఁడు.

బలితము. వై. విశ. 1 =బలిష్ఠ. బలువిడి. లావు. చూ, స్థూలము. 2; 2.=బలిష్ఠ. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4; 3.=బలిష్ఠ. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము.

బలితుఁడు. వా. వి: చూ, బంబోతు.

బలిధ్వంసి. సం వి. న్. పుం. రూ-బలిధ్వంసుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

బలిధ్వంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

బలిపుష్టము. సం. వి అ. పుం. 1. కాకి: చూ, బలము. 7, 2. వక్కకొంగ: చూ, బకము.

బలిభుక్కు. సం. వి. జ్. పుం. కాకి చూ, బలము 7, 2 ఊరఁబిచ్చుక: చూ, (పిచ్చుక) శకుంతి.

బలిమి. వై వి =బల రూ-బల్మి. 1. దేహబలము: చూ, శక్తి. 1; 2. చూ, బలాత్కారము.

బలిమికాఁడు. ద్వ. విశ. రూ-బలియుఁడు. చూ, శక్తుఁడు

బలియు. వై అ క్రి 1.=బల స్థూలించు; 2 అధికమగు. రాఘ. 1, అ. 61: చూ, హెచ్చు 4.

బలియుఁడు. వై. వి 1. చూ, బలరాముఁడు; 2.=బలవంత. చూ, బలిమికాఁడు

బలిష్ఠము. సం. విశ. మిక్కిలిబలముకలది. చూ, స్థూలము. 4. [చూ, లోకము. 1.

బలిసద్మము సం. వి. న్. న. పాతాళలోకము:

బలిసినవాఁడు. వా. వి చూ, బలిమికాఁడు.

బలీయము. సం. విశ. చూ, బలిష్ఠము. [భము.1.

బలీవర్దము. సం. వి. అ. పుం ఎద్దు. చూ, వృష

బలు వై విశ =బల చూ, పృథువు.5- 6; 3 (వృత్తియందు బలువుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "బలుపడి-బలువిడి." వెం). (హల్లుపరమగుచో ఉత్వమునకు వికల్పముగా లోపంబగు. ఉదా.—బల్వెంట. వెం.)

బలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు (ఇతనినాఁగలిసంవర్తకము. కోఁకలి సౌనందము.); 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము; విణ 4: చూ, బలిమికాఁడు; వా. 5: చూ, మాంసలుఁడు.

బలుగు. వా. వి. ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1.

బలుగుత్తులు. వై. వి. బ. (బలువు + గుత్తులు.) చూ, ధాన్యము.

బలునంజెమెకము. వా. వి: చూ, హస్తి.

బలుపు వై. వి.=బల. రూ-బల్పు. 1· చూ, బలము. 4—5. [చూ, బలకాయించే

బలుపుకొను ద్వ. అ. క్రి. రూ-బల్పుకొను:

బలురక్కసి. వై. వి. (బలువు + రక్కసి) బృహచ్ఛదము *. చూ, స్వర్ణక్షీరి.

బలురక్కస వై వి — వై —

బలువిడి. దే. వి. రూ-బల్విడి. నిర్వ. 1, అ. 42· చూ, విధము. 1; 2: చూ, బలాత్కారము; 3. చూ, బలితము; వై వి. 4 =బలపతి· చూ, యుద్ధము; వా. 5. దండు. చూ, సేన. 1.

బలువు. వై వి 1.=బలమ్ చూ, శక్తి. 1;విణ 2. మిక్కుటము జై. 5, అ. 103 చూ, పేరాళము; 3 పృథువు, పెద్ద· చూ, సుర. (3); 4.=భర. బరువు: చూ, భారము. 1.

బలువుఁడు. వా వై. విణ.=బలవంత: చూ, బలిమికాఁడు. (ఇదివిచార్యము).

బలుసు. దే. వి. కసింద. *: చూ, వేషణము.

బలుహజ్జమెకము. ద్వ. వి. ఏనుఁగు:చూ, హస్తి.

బలె. దే. ద్రి: చూ, పోలె.

బలే. దే. అవ్య: చూ, బలా.

బల్గము. వై. వి: చూ, రూ-బలఁగము.

బల్జె. వా. వి: చూ, రూ-బలిజె.

బల్తులమెకము. వా వి: చూ,బలునంజెమెకము.

బల్పు. వై. వి.=బల· చూ, రూ-బలుపు

బల్పుకొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బలుపుకొను. (చూ, తృణము. 1.

బల్బజము. సం. వి అ. పుం. మొదవగడ్డి *:

బల్మి. వై. వి.=బల: చూ, రూ-బలిమి.

బల్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెన్నేరు *: చూ, వారాహకర్ణి.

బల్యము. సం. విణ. బలముచేయునది.

బల్ల. దే. వి. 1. కుంచేము చూ, పర్యస్థము. 2; 2· చూ, పలక. 5; 3 కడుపులోని దుర్మాంసపుబిళ్ళ.

బల్లకట్టు దే. వి. కాలువకు ఇటునటు మనుష్యుల దాఁటించే పడవ: చూ, పోడము.

బల్లగోల. వా. వి· చూ, పంట్రి-పంట్రికోల.

బల్లాడబట్టే. ద్వ. వి. ఒకానొకకాసె: చూ, వస్త్రము.

బల్లి వై వి =పల్లి-పల్లి చూ, హాలాహలము. 2.

బల్లిదము. వై విణ =బలిష్ఠ. మిక్కిలిబలముగలది: చూ, స్థూలము. 4. (వి. అనికొండఱు)

బల్లిదుఁడు వై. విణ =బలిష్ఠ· చూ, శక్తుఁడు.

బల్లియము. వై. వి =భల్ల. (అత్తలము 1—2): చూ, బాణము 1:

బల్లు. దే. వి. రూ-బల్లు 1. తెల్లవాఱుట యందగు ననుకరణము. చూ, హూహూ; 2. విఱుగుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బల్లెకోల. ద్వ. వి. (బల్లెము + కోల): చూ, (అత్తలము. 1): చూ, బాణము. 1.

బల్లెము. వై. వి.=భల్ల: చూ, రూ-బల్లియము. 1—2. (2 వ అర్థమునకు.—అచ్చ. యు, కాం. 364.)

బల్విడి. వా. దే. వై, వి: చూ,రూ-బలువిడి.

బవ. అం: చూ, కరణములు.

బవంతము. దే.వి. కపటము:చూ,సూక్ష్మము.12.

బవంతి. దే. వి. 1. చిత్రవర్ణముగలచీర: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్రి వర్ణము: చూ, వర్ణము 6; 3 కొలారము- కొల్లారము- కొల్లారు, మేట్టుకొల్లారము- మేట్టుకొల్లారు చూ, సదనము. 1; వా.4. ఇల్లు చూ, సదనము. 1.

బవనిక. వై వి.=వృత్ఛాదని. చూ, రూ-బదనిక*.

బవరము. వై వి =పరిహార చూ, యుద్ధము.

బవరి. వా. వి రూ-బవిరి: చూ, పాందిరము.2.

బవనిక. దే వి జాతరయందలి బవనీలనృత్యము.

బవవసము. వై. వి =పరియాస చూ, శరిమము.2.

బవినీడు దే. వి జాతరయందు సుద్దులు చెప్పుచే బవిని యాడువాడు. కాశీ. 7, ఆ. 231.

బవిర దే. వి గుండ్రని కర్ణభూష ఉ, రా. 6, ఆ 118 చూ, భూషణము 2.

బవిరి. దే వి, రూ-బవిరి 1 కేచితము చూ, హాయము; 2 చూ, భ్రాంతి. 1, విం 3 గుండ్రము. విజ 3, ఆ 82 చూ, వర్తులము; 4 రూ-బలవరి చూ, పాందిరము. 2.

బవిసనము వై. వి చూ, బయిసణ.

బవిసి. వై. వి. 1: చూ, రూ-బగిసి 1—2; 3 మర్యాద, గౌరవము చూ, సన్మానము, 4 గణ్యత; 5. యశము: చూ, సమాఖ్య 1; 6 నియతి చూ, సత్యము 1; 7 చూ, శుభము. 1

బవిసిన వై వి చూ, బయిసణ.

బవిసెన. వై వి —పై —

బవిశి వా వి మూర్ఛ చూ, రోగము. 1.

బవిరి దే. విణ చూ, రూ-బవిరి.

బష్కయణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ తఱచీయావు చూ, గోవు

బష్కయము. సం. వి అ పుం. తఱపిదూడ చూ, పౌరభేయు (గోవు).

బస. వై. వి.=వాస. ఉనికిపట్టు: చూ, స్థానము. 1.

బసవఁడు వై. వి.=వృషభ. (రూ-బసవన- బసవన్న) చూ, వృషభము 1.

బసవన. వై. వి.=వృషభ. (బసవఁడు + అన. శ. ర) (ద్వయమని శ. ర) చూ, బసవఁడు.

బసవన్న. వై. వి =—పై.—

బసవన్నాట. వా. వి చూ, బాలక్రీడ.

బసవి. వై వి. రూ-బసివి. 1. జారిణి: చూ, స్వైరిణి.; 2. శివదాసియై వ్యభిచరించేస్త్రీ: చూ, స్వైరిణి.

బసివి. వై. వి.—పై.—

బసుమము. వై. వి.=భస్మ: చూ, భస్మము.

బస్తకము. సం వి. అ. న. రూ-బాస్తకము- రుమాకరలవణము, రొమకము. చూ, లవణము. 1.

బస్తము. సం. వి. అ పుం. 1. మేఁకపోతు: చూ, మేషము 1; వా. వి 2. శ్లేష్మదోషకమును తగ్గించేమందు.

బస్తా వా. వి ధాన్యాదులతో నింపెడుమూట. (సంచిగాక 166 పౌనులతూనికగల సరుకు)

బస్తాంద్రి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అటకమామిడి*: చూ, మామిడి; 2 ఒద్ది *. చూ, నద్ది, 3 గాడిదగడపర *. చూ, శ్వాసము 2; 4 మామెన *. చూ, శారిబ.

బస్తాబంది వా. వి చూ, పట్టుబడి.

బస్తీ వా వి. పెద్దపట్టణము: చూ, దేశము.

బహాదరు. వా. వి గొప్పవారి బిరుదు: రూ-బహాదూరు-బహద్దరు

బహాదూరు. వా. వి —పై —

బహద్దరు. వా. వి.—పై —

బహి. సం. అవ్య వెలుపటఅనునర్థమందు వర్తించేయు.

బహిత్రము. సం వి. అ. న. ఒకరకముఓడ: చూ, పోడము.

బహిరంగపఱచే. మి. అ. క్రి చూ, వెలిపుచ్చే.

బహిరంగము. సం. వి. అ. న. 1. వెలుపటి అవయవము; విణ. 2 =బహిరము. బయలుపడినది చూ, వ్యంజికము.

బహిరంగవిద్యలు. అం: చూ, మహావిద్యలు. (చూ, ఉపవిద్యలు)

బహిరంధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వేరు పనస *.

బహిర్దేశము. వా. సం వి. అ. న. 1. తనదేశము కానిదేశము; 2. చెంబట్టికకు వెడలుచోటు, బహిర్భూమి: చూ, భూమి 1. [కిలి.

బహిర్ద్వారము. సం. వి. అ. న: చూ, తలవా

బహిర్భూమి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1 మలవిసర్జన స్థలము: చూ, భూమి. 1, 2 బయలు.

బహిర్లాపి. సం. వి. న్ పుం. ఉత్తరము వేఱు మాటలయందణఁగియుండునట్టివిషమసమస్య.

బహివడు మి అ. క్రి: వెలివేయఁబడు.

బహివెట్టు. మి. అ. క్రి చూ, వెలివేయు.

బహిష్కరణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలి 2.

బహిష్కరించే. సం. స. క్రి: చూ, బహివెట్టు.

బహిష్కారము. సం. వి. అ పుం: చూ, వెలి.2

బహిష్కృతము. సం. విణ: చూ, ప్రతిషిద్ధము

బహిష్కృతుఁడు. సం. విణ బహిష్కరింపఁ బడినవాఁడు [సమర్థాడు

బహిష్టయగు. మి. అ. క్రి. కడకుఁబోవు: చూ,

బహుకరుఁడు. సం. విణ: చూ, ఖలపువు.

బహుక్షముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, బుద్ధుఁడు, వా. 2. మిక్కిలిశాంతుఁడు.

బహుగర్హ్యవాక్కు. సం. విణ. చ్. కుత్సితపు మాటలాడువాఁడు చూ, వక్త 1

బహుధా. సం. అవ్య. అనేకవిధములచేత.

బహుధాన్య. అం: చూ, సంవత్సరములు.

బహుపత్రి. సం. వి. అ. స్త్రీ చింత * చూ, శుక్లిక.

బహుపదద్వంద్వములు. పా. "వాపీకూపతటాకములు, ధర్మార్థకామమోక్షములు." మొ

బహుపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం. రూ-బహుపాదము. మఱ్ఱి *: చూ, వటము.

బహుపాదము. సం. వి. అ పుం చూ, బహుపాత్తు.

బహుపుత్రిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు*. [త్తుఁడు. 1.

బహుప్రదుఁడు. సం. విణ చూ, స్థూలల

బహుమతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.

బహుమానము. సం. వి. అ. న.—పై.—

బహురంధ్రిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (తె). కమ్మచ్చు-కమ్మెచ్చు.

బహురూపము. సం. వి. అ. పుం. 1, ఊసరవెల్లి: చూ, సరటము, 2: చూ, సజ్జరసము; అం 3 చూ, వ్యంజకము. 1

బహురూపుఁడు సం వి అ. పుం 1: చూ, విష్ణువు 1, 2. చూ, శివుఁడు; 3 చూ, మన్మథుఁడు; 4 చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 5. పెక్కురూపములు కలవాఁడు.

బహులోమము. సం. వి అ. న. మేఁక: చూ, మేషము. 1.

బహువచనము అం ఒకటికన్న నెక్కువ వస్తువులను చెప్పునది [విరిగి *.

బహువారకము. సం వి. అ. పుం చూ,

బహువార్షికములు అం చూ, ఏకవార్షికములు.

బహువిదారణపుటకఫలము పా చూ, ఎండుకాయలు చూ, గుంపేకాయలు.

బహువిధము సం. విణ చూ, వివిధము.

బహువు. సం. విణ. (ఉ ఊ ఈ ఉ) 1 అధికము చూ, పేరాళము, 2. ఎడముగలది: చూ, సుర (3).

బహువ్రీహి. అం. అన్యపదార్థ ప్రధానము బహువ్రీహి. (నఞ్ పూర్వపద, సహపూర్వపద, సంఖ్యోభయపద, దిగంతరాళ, వ్యతిహారలక్షణ, తెనుఁగున స్త్రీసమఘటితంబ యొకానొకండు బహువ్రీహిచూపట్టెడు. తెలుఁగునను బహువ్రీహిని సమాసాంత కార్యంబులు గానంబడియెడి. ఇత్యాది).

బహుసుత. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, పిల్లపీఁచేర*; విశే. 2. జాతపత్య: చూ, స్త్రీ.

బహుసువర్ణము. అం· చూ, తావములు.

బహుసూతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పరేష్టుక.

బహుళ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; 2. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రిల; 3 చిట్టేలకి*: చూ, పత్రిల; 4. నీలి*: చూ, శ్రీఫలి. 2; బ 5 కృత్తికానక్షత్రము: చూ, రిక్క. [చూ, పక్షము. 1

బహుళపక్షము. సం. వి. అ. పుం. కఱిపక్కము·

బహుళము. సం వి. అ. న. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం. 2· చూ, బహుళపక్షము, (చూ, శుక్లము. 3); విశే. 3. అధికము: చూ, పేరాళము; 4. తఱచే: చూ, మొత్తము

బహుళీకృతము. సం విశే తూర్పెత్తినది (ధాన్యము), పూతము. చూ, స్తంబకరి(ధాన్యము.)

బహుళుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వహ్ని.1.

బహూకరణము. సం. వి. అ. న: చూ, బహూకృతి.

బహూకరించే. సం. స క్రి. చూ, సన్మానించే

బహూకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ చూ, సన్మానము.

బహ్వాశి. సం. వి. ఇ పుం: చూ, భక్షకుఁడు.

బళకరము. దే. వి: చూ, రూ—బలకరము.

బళా. దే. అవ్య. మెచ్చేను తెలుపును (రూ-బళారె-బళారే-బళి-బళిర- బళిరయ్యా-బళిరా-బళిరె-బళిరే-బళీరె-బళీరే-బళీ-బలా-బలారె-బలారే-బరె-బలే): చూ, సెబాసు.

బళాయి. పై. విశే.=బలవాన్. కాశీ. 7, ఆ. 253: చూ, శక్తుఁడు. [8, ఆ. 55.)

బళారె. దే. అవ్య చూ, రూ-బళా. (రామా.

బళారే. దే. అవ్య.—పై.—

బళి. దే. అవ్య.—పై.—

బళిర. దే. అవ్య.—పై.—

బళిరయ్యా. దే. అవ్య: చూ, బళారె.

బళిరా. దే. అవ్య.—పై.—(రుక్మి.5,ఆ.59.)

బళిరె. దే. అవ్య.—పై.—

బళిరే. దే. అవ్య.—పై.—

బళీ. దే. అవ్య —పై.—(పర. 3, ఆ. 292.)

బళీరె. దే. అవ్య.—పై.—

బళీరే. దే. అవ్య.—పై.— [బళుక్కున-

బళుకు. వా. అవ్య. సొరకుసొరకు: రూ-బళుకున-

బళుకున. వా. క్రి. 1.—పై.—; వా వి. 2. డోఁకునందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.(రూ-బళుక్కున-బళ్లున.)

బళుక్కున. వా. క్రి, వి.—పై.—

బళువు వా. వి పూటము: చూ, రూ-బలువు. (కొండదొరలవాడుక)

బళ్ల. వా. వి: చూ, రూ-బల్ల. 1.

బళ్లు. వా. వి. 1: చూ, రూ-బల్లు; బ.2.బండ్లు "బళ్లుకట్టిరి" (ఇదివిచార్యము)

బళ్లున. వా. వి· చూ, బళుకున. 2.

బా

బాంకి వా. వి: చూ, రూ-బ్యాంకి.

బాంకినోటు. వా వి: చూ, రూ-బ్యాంకినోటు.

బాండు. వా. వి. 1. పూచీపత్రము; 2: చూ, బ్యాండు [డము. 3.

బాండవ. పై. వి.=భాండ. కుండ: చూ, భాం

బాండ్లి వా. వి. వండెడిలోహపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6)

బాంది. వా. వి. 1. వేఁడిమినిచ్చెడి మత్తుద్రవము: రూ-బ్రాంది; 2. పనికత్తె.

బాంధకినేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అంకులాఁడి కొడుకు: చూ, జారుఁడు. 1.

బాంబు. వా. వి. ప్రాణముతీసెడు ఒకానొక బాణసంచు: చూ, బాణసంచు.

బాఁకీ. పై. వి.=బక్తి. రూ-బాఁకీ. నిలువ: చూ, శేషము.1. (అరసున్నకలదనికొందఱు).

బాఁకి. వై. వి.=: చూ, రూ-బాఁకి.
బాఁకు. దే. వి. 1. కటారి: చూ, బాణము. 1; 2. చేరకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. చేల్లాణము చూ, బాణము. 1.
బాఁకుదారు. వా. వి. బాగుదార: చూ, రిష్టి.2
బాఁజే. దే. వి: చూ, శ్యేనము.
బాఁతి. దే. వి. రూ-బ్రాఁతి. 1.=ప్రీతి: చూ, స్నేహము; విణ. 2 అధికము చూ, హేరాళము; వై. వి.3.=(భ్రాంతి చూ, భ్రాంతి. 1; విణ. 4. దుర్లభము: చూ, వెక్కసము. 3; 5. ప్రియము: చూ, వాంఛ.
బాఁదు. వై. స. క్రి.=బాధ కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. (బాదుఅనికొందఱు)
బాఁదుకొను. వై. స. క్రి —పై.—
బాఁపఁడు. వై. వి = బ్రహ్మ- బ్రాహ్మణ. (రూ-బాఁపనుఁడు- బాఁపనయ్య): చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
బాఁపత. ద్వ. వి. (బాఁపన + త)=బ్రాహ్మణి. బాఁపనక్క: చూ, స్త్రీ.
బాఁపన. వై. వి. బ్రహ్మకులము.
బాఁపనకొలము. వై. వి.=బ్రహ్మకులమ్, కపిలము: చూ, సంతతి 1. [బత
బాఁపనక్క. వై వి.=బ్రాహ్మణి. చూ, బాఁ
బాఁపనచీమ. ద్వ. వి.గోరోచనపురంగుగలచీమ, బ్రాహ్మి: చూ, పిపీలిక.
బాఁపనది. వా. వి: చూ, బాఁపత.
బాఁపనబూరి. వా. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము. [89. చూ, బాఁపఁడు.
బాఁపనయ్య. వై. వి.=బ్రాహ్మణ. నీలా.1, అ.
బాఁపనవాఁడు. ద్వ. వి.—పై.— [illegible]
బాఁపనుఁడు. వై వి.=. చూ, రూ-బాఁపఁడు.
బాఁపటికము. ద్వ. వి. (బాఁపన + టికము)= బ్రాహ్మ్య. బ్రాహ్మణత్వము.
బాకా. వా. వి. కాహళిమను ఊఁదువాద్యము "సమయమునకు లేనిబాకా—". చూ, వీణె.

బాకావట్టు. వా. అ. క్రి. బాకాఊఁదు.
బాకి. దే. వి. రూ-బాకీ. 1. అప్పు: చూ, వారకము. (1); 2: చూ, శేషము. 1; విణ. 3. విస్తృతము చూ, హేరాళము.
బాకినోటిమెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.
బాకినోరుమెకము. ద్వ వి.—పై —
బాకిక్కుమారి. వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బాకీ. దే. వి: చూ, రూ-బాకి. 1—2.
బాకీపడు. వా. అ. క్రి: అచ్చే, అప్పుపడు- అప్పుపడు, (మి) ఋణపడు.
బాకురుబాకురు. వా. వి. బాతుల అఱుపునందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బాగము. వై. వి.=భాగ. 1. రూ-బాగలు- బాగాలు. పక్కు-పాడి. రాజ. 1, అ. 184: చూ, పోఁక; 2: చూ, భాగము. 1.
బాగరి. ద్వ. విణ. 1 చూ, సౌందర్యవంతుఁడు; 2. అందకత్తె. విజ. 1, అ. 175 చూ, స్త్రీ.
బాగలు. వై. వి. బ=భాగ; చూ, బాగము, 1 కళాం 2, అ 80; కళా. 4, అ 69
బాగా. వా. వి 1 చూ, రూ-పాగ-పాగా; అవ్య 2 సొగసుగా.
బాగాలు. వై. వి. బ: చూ, రూ-బాగలు.
బాగు. వై. వి =భావుక 1. క్షేమము చూ, శుభము. 1; 2 చూ, విధము. 1; 3: చూ, సౌందర్యము; విణ. 4: చూ, హృద్యము; 5. అందముగలది: చూ, సౌందర్యము; 6 క్షేమముగలది. చూ, సుఖము; 7 యోగ్యమైనది. చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 8. యుక్తమైనది: చూ, సంగతము. 3; 9. హితమైనది. చూ, సమర్థము; 10 సఫలమైనది చూ, సిద్ధము 3.
బాగుఓగులు. జా. మంచిచెడ్డలు.
బాగుగా. వా క్రి విణ. అసలార, సరిగా.
బాగుచేయు వై. స. క్రి. చేక్కబఱచు
బాగుదార. వై. వి.చిన్నకత్తి. చూ, బాఁకుదారు.

బాగులాఁడి. ద్వ. విణ. అందకత్తె. పా. 1, ఆ. 38: చూ, స్త్రీ.

బాజాలు. వా. వి బ. భజంత్రీలవాద్యధ్వని చూ, స్వరము. 2. [చారము.

బాజారము. వై. వి.=పరిసార: చూ, వ్యభి

బాజారి. వా. వి: చూ, రూ-బజారి.

బాజారు. వై. వి =పరిసార:చూ,రూ-బజారు.

బాజీ. వై. వి. 1.=భా కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 28 చూ, వెలుతురు 1; 2. పరిక్ర: చూ, నూకెలు. (పార్శ్వము. 2)

బాజుబందు వై. వి.=భుజబంధ: చూ, భూష ణము 2. [మార్గము.1.

బాట. వై. వి.=బాహ్యాట రాజమార్గము: చూ,

బాటసారి వై విణ =వాటచారి-బాహ్యాట చారి చూ, సమీరణుఁడు. 2 [పని.

బాడకాచోకిరి. వా వి 1 వెట్టిపని; 2 ఎక్కువ

బాడబము. సం వి. అ న. 1. గోడిగలమూఁక చూ, హయము; పుం. 2.(రూ-బాడవము-బడబము-బాడాబము) చూ, బడబానలము

బాడవ. వా. వి రూ-బాడువ. పల్లపునేల చూ, భూమి. 1.

బాడబీకము అం.చూ, ఉత్పాదకరణబంధములు.

బాడబుఁడు. సం. వి. అ పుం చూ, బ్రాహ్మ ణుఁడు [చూ, బ్రాహ్మణము. 1

బాడబ్యము. సం. వి. అ. న. రూ-బాడవ్యము.

బాడవ్యము సం వి. అ. న.—పై.—

బాడాసువు. సం. వి ఉ. స్త్రీ.=బాడిస-బాడిత చూ, వాశి.

బాడి. వా. వి: చూ, బురద.

బాడిగ. వై. వి =భాటక. 1 చూ, భాటకము; 2. కూలి చూ, సంబళము. 2.

బాడిత. వై. వి.=బాడాను: చూ, వాశి.

బాడిద. వై. వి. 1.=—పై.—(వాడుక); 2.=పారిభద్ర *: చూ, వారిదము (1).

బాడిదము. వై. వి.=—పై.—

బాడియ. వా. వి: చూ, బాడి.

బాడిస. వై. వి. 1.=పారిభద్ర*: చూ, బాడి ద. 2; 2.=బాడాను: చూ, బాడిత.

బాడిసె. వై. వి.=—పై.—

బాడు. దే. వి. పరదా: చూ, ముసుఁగు. 3.

బాడుకాబంటు. వా. వి. మానహీనుఁడు; బాడుగోలు.

బాడుగ. వై. వి: చూ, బాడిగ.

బాడుగోలు. వా. వి: చూ, బాడుకాబంటు.

బాడుదల. దే. వి. (బాడు + తలఁగించేట) అవ మానించేట: చూ, పడి. 3.

బాడువ. దే. వి: చూ, రూ-బాడవ.

బాడె. దే. వి: చూ, బురద.

బాధము సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్థ 4; క్రి. విణ. 2. ఎల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 3. అధికము: చూ, పేరాశము.

బాణ. సం వి అ. స్త్రీ. 1. బాణమూలము: చూ, బాణము 1; అ పుం 2. నల్లగోరం ట*: చూ, బాణము. 3.

బాణనిర్మాణాదికము.అం చూ, పరిమేయములు.

బాణపుంఖ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, వెంపలి*.

బాణభేదపరిగణనము. అం:చూ,పరిమేయములు.

బాణపురము. అం. శోణితపురము. చూ, దేశములు.

బాణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంబకము, అజిహ్మగము, అస్త్రకంటకము, అస్త్రము, ఆశీకము, ఆయుధము, ఆశుగము, ఇషువు, ఈ, కంకపత్రము, కటంబము-కడంబము-కదంబము, కణము, కర్పరము, కలం బము-కళంబము, కాండము, కాదంబకము, కాదంబము, కింకారువు, కూటము, క్షిపణి, క్షురప్రము, ఖగము, గోవు, ఘు, ఘాతము, చక్రపుంఖము, చిత్రపుంఖము, నాళీకము-నాలీకము, పత్రము, పత్రవా-

శుగము, పత్త్రి, పీలువు, పుష్కరము, పృష త్కము, ప్రదరము, ప్రవారణము, మార్గ ణము, రోపము, వాజి, విశర్షము, విపాఠము, విశిఖము, విహంగము, వీరతరము, శణము, శరము, శలాక, శల్యము, శస్త్రము, శిఖి, సరము, సాయకము, సాయము, సూచీము ఖము, స్థాలక్ష్వేడము, స్వరువు, హనువు, హేతి. (తె).—అంప, అంపకోల, అంపఱ, అంబు-అమ్ము, అలుఁగు-అల్గు, ఆయిదము, కట్టియ-కట్టె, కత్తి, కయిదువు-కైదువ-కైదువు, కోల, గసిక, గిట్ట, చిలు కు, జిట్ట, జిరా, తీరు-తీఋ, తూపు, తోడుగు-తోడువు-తోడ్గు, నారసము, పోటుముట్టు, బరిగోల, ములికి-ముల్కి, లకోరి, సరము, సరుడు, సెల, సెల కట్టియ-సెలకట్టె. (మిగతవానికి "చూ, హేతి 4"); తద్విశేషములు.—౧. అగ్ని ప్రసారణాయుధములు.—దంచన, నాళ ము, శతఘ్ని. (తె) —కోవి, గుంటకో వ, జంగి, జేజోయి, జేబురుజంగి, జేవురు, తుపాకి, పిరంగి, సురకోవి; ౨. అచ్చేము ఇనుపబాణమునకు.—అమోఘు, ఏషణము, కాండగోచరము, ఖురాలకము- ఖురా లికము, నారాచము, ప్రక్ష్వేడనము, ప్రఘము, ప్రసరము, రామబాణము, లోహనాళము; (తె).—గొరక, గొరక కట్టె, నారసము; ౩. అమ్ములపొదికి.— ఇషుధి, ఇష్వాసము, ఉపాసంగము, కలా పము, తూణము, తూణీరము, ద్రో ణి, నిషంగము, శరధి, శరనిధి. (తె).— అంబులపొది- అమ్ములపొది, తరకసము, తరకసా, పొణివడము, పొది, పొవ, బత్త డిక-బత్తళి- బత్తళిక; ౪. అర్ధచంద్ర బాణమునకు.—అర్ధచంద్రము, శరఫలము, క్షురప్రము, క్షురప్రగము. (తె).—కత్తి

వాతియమ్ము, కొలపము-గొలపము, సెల వంకకోల; ౫ అర్జునునిధనువునకు.—గాండివ ము-గాండీవము; ౬. అలుఁగులేనియీఁటెకు. (తె).—బరికట్టె, బరిగవిమ్ము; ౭. అలుఁ గువేసిన చేతికఱ్ఱకు.—(తె).—గొరకకట్టె; ౮ అల్పకుంతమునకు.—గొరక, గొరకకట్టె; ౯. అల్పశరమునకు.—(తె).— దోనము; ౧౦. అస్త్రకయసెడిబాణమునకు - అంధకము; ౧౧. (చూ, అస్త్రములు); ౧౨. ఆకాశబా ణమునకు.—ఆకాశబాణము, ౧౩ ఆగ్నే యాస్త్రమునకు —(తె).— చిచ్చఱకోల; ౧౪. ఆయుధపు అంచునకు.—అశ్రము- అశ్రి-అశ్రి, కుటి, కోటి, కోణము, ధార. (తె).—దార, దారి, వా-వాయి-వాదర; ౧౫. ఆయుధవిశేషములు.— చక్రఫలము; ఆరాముఖము; కంపణము; కరముక్తము; కర్ణిక; కాకతుండము; కుంతము; కుణపము; కోంకణము; కాశేయము; ఖురప్రము; గద; చక్రము; ముసుండి; విజ్జలము, శాయకము; (౧) (తె) —అంబు; ఈండసురియ; ఒడ్డగ; కట్లగుదియ; కత్తికాసు; కోల; గుమితి- గుమ్మితి; చింగోటి, చికటారి- చిక్క టారి; డొంకెన-దొంకెవ; తగుకత్తి; దసెవ; దోదుముదారి; బాణా; మొహదా; సత్తి; సామంతరాగోల, సిరాణము; మటియ.— ౧౬. ఇంద్రధనుస్సునకు.— అధనాశ్రము, అశని-అశుని, ఇంద్రచాపము, ఇంద్రధనువు, ఇంద్రాయుధము, ఈ, ఐరావతము, కోటీ రము, శాశకాయుధము, త్రిదశాయుధము, శక్రధనువు. (తె).—కొరడు-కొఱడు, మువ్వ న్నెవిల్లు, రతనపువిల్లు; (౧). వేక్కని యింద్ర ధనుస్సునకు.—ఋజురోహితము, రోహితము; ౧౭. ఇనువదినాలుగు బాణములకట్ట. (తె).— దస్తా; ౧౮. ఈఁటెకు.—శణయము, కుం

తము, కుంతలము, దీర్ఘాయుధము, ప్రాసా
యుధము, విషాంకురము, శంకువు, శలము,
శల్యము. (తె).— అత్తలము–అత్తళము,
ఈఁటియ–ఈఁటె, కొంతము, చివ్వ, నేజ-
నేజేము–నేజా, బరిచి–బరిచ్; ౧౯. ఉపవన
యనకాలమందు ధరించేవది.—కార్ముకము;
౨౦. ఉభయపార్శ్వధారాసికి. (తె).—దోద
మ్మి—దోదుమి-దోదుమ్మి, పట్టా, పట్టాకత్తి,
సైబు; ౨౧. ఏనుఁగు కుంభస్థలముమీఁదఁబొడి
చెడిఆయుధమునకు.–అంకుశము, తోత్రము,
వైణుకము, సృణి. (తె).— అంకుసము,
౨౨. కత్తికి.—(చూ, ఇష్టి. 2); ౨౩ కత్తె
రకు —కర్తరి, కృపాణి, ఖండధార. (తె)-
కత్తెర; ౨౪. కర్ణధనుస్సునకు.—కాండపృ
ష్ఠము, కాలపృష్ఠము; ౨౫. కలికుటమ్ము
నకు.(తె) —కలి, కలికుటమ్ము; ౨౬. కామ
దేవాస్త్రమునకు.— కామాయుధము, కేళ
టము, శోణము; ౨౭. గన్నెరాకువంటి
యలుఁగుగల బాణమునకు.-(తె) –గన్నెరా
కమ్ము; ౨౮. గజెలేనిశరమునకు (తె).–నరుఁ
గు, నరుదు; ౨౯ గుజ్జుముమదోమెడు గొల్లె
ముమునకు.—కరఫలము, కేళకారము (తె) –
కొండపము, కొలపము–గొలపము; ౩౦ చ
క్రాయుధమునకు —చక్రము, చక్రాయు
ధము. (తె) — కంటెవాలు, కడిపలుఁగు,
కుసుసుకైదువు, కుసుసువాలు, చేట్టలుఁగు-
చేట్టలు, చేట్టుకైదువ, చేట్టువాలు, పదినూ
ఱంచేలవాలు, బటువుఁకైదువ, బటువువా
లు, బటువడిదము, బటువుఁగత్తి, ఓల్లవాలు,
వేమొనలలుఁగు, వేయంచేలవాలు, సుడి
కత్తి, సుడియడిదము, సుడివాలు; ౩౧. చా
పకర్షణబలసాధనమునకు (తె) —తోణము-
తోనమ్ము; ౩౨ చిల్లకోలకు.— కీలము,
తోమరము, మండము, శక్తి, సర్వల (తె)-
చిల్లకోల, నేజ- నేజా-నేజేము, తండుగోల;

౩౩. త్రికాష్ఠికి.— త్రికాష్ఠి. (తె).—
తిక్కటి; ౩౪. త్రిశూలమునకు.—త్రిశూ
లము, పినాకము. (తె).—సుడివోనలుఁగు,
ముమొనవాలు; ౩౫. దుష్కంటకశరము
నకు. (తె).— చిలుకమ్ము–చిలుకుటమ్ము,
సోఁటమ్ము; ౩౬. దూదియేకువిల్లునకు.—తూల
కార్ముకము, పంజిక, పింజనము. (తె).—
పింజె; ౩౭. ధనువునకు.—అజగవము–అజీగ
వము–అజీగావము-అజాగవము-అజగావము–
ఆజగవము, అనూకము, ఇష్వాసము, కార్ముక
ము, కాలపృష్ఠము, కోదండము, గాండివము-
గాండీవము, గుణి, చాపము, ట, తాలము,
తృణత, త్రిణత, తృణీత, ద్రుణము, ధనువు,
ధన్వము, పినాకము, బాణాసనము, శరా
వాపము, శరాసనము, స్థావరము. (తె).—
విలు-విల్లు, సింగాణి-సింగణి-సింగిణి, కమాను;
౩౮. నాలుగుమూరలవిల్లునకు — కోదం
డము; ౩౯. నాలుగుపక్కలు తీరిన ఇను
పదండమునకు. (తె) చేవుకాఁడిగుదియ–
చౌకాఁడిగుదియ; ౪౦. నాలుగుమూరల
బాణమునకు —గద (తె) —గుదియ, దుడ్డు;
౪౧. నైరృతిధనువునకు.. కమలము; ౪౨. పం
దిఁకొ-పందిపోటు; ౪౩. పట్టిసమునకు.—
పట్టిసము. (తె) —అడ్డకత్తి, మొహదా;
౪౪. పాశుపతాస్త్రమునకు —పాశుపతము;
౪౫ పెద్దపిరంగికి (తె).—దంచేన–
డంచేనము- డెంచేనము, పిరంగి, సుకోలి,
సుబాణము; ౪౬. (చూ, పరిమేయములు);
౪౭. ప్రాసాయుధమునకు — కుంతము,
ప్రాసము; ౪౮. బరిగోలకు.— తోత్రము.
(తె) —బరి, బరిగోల; ౪౯. బలరాముని
గదాయుధమునకు.—ఖేటము; ౫౦. బల్లె
మునకు.—ఖంజము, ఖేలి, ఖల్లము. (తె).—
అత్తలము-అత్తళము, బల్లియము-బల్లెము–బల్లె

శోల, శోదమ్ము; ౫౧. బాణపుకొనకు.— పింఛము, పుంఖము.(తె).—పింజె; ౫౨.బాణపుములికికి.—శాలికము-సాలికము, ఫలము. (తె).—అలుఁగు-అల్గు, ములుకు, ములికి-ముల్కి, సెల;౫౩.బాణమునకు.—(చూ, బాణము. 1.); ౫౪. బాణమునకుఁగట్టిన యీఁకలు.—(తె) —అంపగరి-అంపగతి; ౫౫.బాణమునుసంధించేకార్ముకమునకు.— (తె).—తోడబిల్లు; ౫౬. బాణముల గుంపునకు.— కాడంబము. (తె).— అంపలు; ౫౭. బాణమూలమునకు.—బాణ;౫౮.బాణ విశేషమునకు _(మి) బొగబాణము;౫౯ బాణాగ్రములు —(చూ, కార్ముకము 7, బాణాగ్రములు);౬౦ బొమ్మదేవునివిల్లునకు – ఘోరరూపిణి; ౬౧. భిండివాలమునకు.— కోణము, భిండిపాలము- భిండివాలము-భిందివాలము,లగుడము, సృగము,౬౨ రామబాణమునకు.-అమోఘు,పరిత్స్యేదనము.రామబాణము;౬౩. (చూ, మన్మథబాణములు): ౬౪ (చూ, మల్లయుద్ధాయుధములు.);౬౫.(చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ,ఆయుధములు.),౬౬ మెడకత్తెరకు (తె) — గండకత్తెర-గండ్రకత్తెర; ౬౭. మొనలకు.— (చూ, మొనలు.); ౬౮. యుద్ధసాధన విశేషమునకు. (తె).—దగరు; ౬౯. రిష్టికి.— (రిష్టి=కత్తి) (చూ, రిష్టి. 2.); ౭౦. వంకరఅలుఁగులయీఁటెకు.— (తె)— డొంకెన-దొంకెన; ౭౧. వంకిణికి.(తె).— చేల్లాణము, చిల్లాడము – చిల్లాణము, పిడియము-పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, మొలకత్తి, వంకి, వంకిణి; ౭౨. వజ్రాయుధమునకు.—అశని-అకుని, అహి, అస్థికము, కులిశము, గిరికంటకము, గిరిపక్షభిత్తు, గోత్రు, జంభారి, జనురి, దంభోళి, నిర్ఘాతము, పవి, భిది-భిది, భిదిరము-భిదురము-భిదిరము-

భిదురము, భిదువు-భిదువు, భదిరము, వజ్రము, వజ్రాయుధము, వజ్రశని, శంబము-సంబము, శతకోటి, శతధారము, శతారము, శతపాద్రిద, స్వరువు, హ్రాదిని-హ్రాదిని, (తె).-నూఱంచేలకైదువు, పిడుగుకైదువు, ఱాతివాలు; ౭౩. వరుణపాశమునకు.—నాగపాశము,నాగము.(తె) —పాఁపతూపు,పాఁపరమ్ము; ౭౪.వింటనుండివిడువఁబడినబాణమునకు-విణ. పరిహీతము; ౭౫. వాయుధనువునకు.-కిణీతము; ౭౬. విశాల ముఖసాయకమునకు.— (తె).— అడ్డవాతియమ్ము, పొత్తాపతము - పొలవాతమ్ము - పొలమ్ము - పాలవాతియమ్ము; ౭౭. విషము పూసినబాణమునకు —దిగ్ధము, లిప్తకము; ౭౮. విష్ణుచక్రమునకు.— అరి, అయోధ్రందరిము, కౌమోదకి-కౌమోదకి-కౌమోది, చరణము, పాంచజన్యము, సుదర్శనము (తె)-కూఁతవాలు, లచ్చిదొరబూరఁగొమ్ము, వలమురి; ౭౯ వెదురువిల్లునకు.— కోదండము, వేణుచాపము (తె) —వెదురువిల్లు; ౮౦ వేఁటసాధనములు.— (తె).— గెడ, తడవిల్లు, పందిగోరు, పిడియము-పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, వడదోలు, వెడదవాతియలుఁగు;౮౧. శక్తియను బాణమునకు.—కాసువు; ౮౨ శిథిలధనువునకు —(తె).—కపోదా; ౮౩.శివునివిల్లునకు.—ఖట్వాంగము, భింభిరము;౮౪. శూలమునకు.—శూలము, త్రిలము, పీసకము;౮౫.సాము చేయువారు త్రిప్పెడు కోలకు.(తె).-చిఱుత; ౮౬. సూర్యునివిల్లునకు.-చామీకరము, చామిరము;౮౭. సూలాగ్రబాణమునకు.—గోధనము; ౮౮. (చూ, ముద్గరము); (మిగతవానికి "చూ, హేతి. 4.") (బాణము తెనుఁగు అనికొందఱు); 2. అవుపొదుఁగు: చూ, స్తన్యము; (చూ, పొరకేయి; 3. నల్లగోరంట, బాణ*: చూ,

మహాసవా; అం. 4: చూ, అసంయుతహస్త ములు; 5: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

బాణలి. దే. వి. 1. కంచుకెంటు: చూ, పాత్రము. 6; వా. 2. బూరెలమూకుడు : చూ, పాత్రము. 6.

బాణవిద్య. సం వి. అ. స్త్రీ. 1. బాణసంచు లను కాల్చుట; వా. 2. ధనుర్విద్య.

బాణసంచు. మి. వి. (బాణము + సంచు.) దీపావళి అమావాస్యనాటిరాత్రి (ఆశ్వయుజ బ 30 రాత్రి) తుపాకిమందుతోఁ జేసి కాల్చెడు పగలు వత్తులలోనగునవాని పేరు కవిశేషము: తద్భ—౧. అవాయి, అవాయిగొట్టము, చేంకుజోతి, చిచ్చు, జోవ్వ, తారాజోవ్వ. (సం) — ఆకాశబాణము, చంద్రజ్యోతి, చంద్రద్యుతి, చంద్రజ్యోతి, (మి) — తేలుబాణము, ౨. కాఁకరవత్తి, 3. కుంకుమబిరుసులు; ౪. విష్ణుబుడ్డి; ౫. టపాకాయ; ౬. పంచేవన్నెబిరుసులు, ౭. పగలు వత్తి; ౮. పూవత్తి; ౯. బాంబు, ౧౦ మతాబు-మతాబు; ౧౧. బాణసంచు పగ.—కురుజో, ఇత్యాదులూహ్యంబులు. (మిగతవానికి "చూ, సీమటపాకాయలు ") [యములు బాణహస్తక్షేత్రనిరూపణము. అం' చూ, క్రమే

బాణా. దే. వి. దండాయుధము. "బాణాకర్ర". చూ, బాణము 1.

బాణాగ్రములు అం. ఇవి పదివిధములు .— ౧ ఆరాముఖము, ౨. వ్యాఘిల్లకము, 3. వత్సదూతము, ౪ కర్ణికము, ౫. కాకతుండము, ౬. క్షురప్రము, ౭ గోపుచ్ఛము, ౮. అర్ధచంద్రము (చేంకుపసంకలు), ౯. సూచీముఖము, ౧౦ భల్లము ఇట్టి ప్రసిద్ధిగల బాణములయొక్క విసర్జనక్రియకాస్పదమై నది కార్ముకము. చూ, కార్ముకము. 7· చూ, బాణము. 1.

బాణాత్మజ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అర్జుని, ఉష: చూ, నూన. 1.

బాణాసనము. సం. వి. అ. న. విల్లు: చూ, బాణము. 1.

బాణాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బాణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; అం. 2: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

బాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—

బాతలించు దే అ. క్రి· చూ, సంభ్రమించు.

బాతాకా (ఖా)ని వా. వి. 1. వ్యర్థోక్తులు; 2: చూ, వదరుఁబోతు.

బాతిని వా. వి. 1. గుట్టు చూ, రహస్యము.1; 2: చూ, వేగువాఁడు.

బాతు. దే. వి 1. రూ-బాతువు: చూ, శరారి; 2: చూ, సాపాటు, 3: చూ, శర్కర. 1; 4. రూ-బాతువు చూ, బకము.

బాతువు. దే వి: చూ, రూ-బాతు. 1.—4.

బాద వై. వి =బాధా. చూ, శోకము.

బాదము. వై. వి. రూ-బాదాము.*: చూ, వృక్షము. దరము. (1)

బాదర. వా. వి. రూ-బాదరు. చూ, రూ-బా

బాదరబంది. వా. వి. జంజాటము: చూ, శ్రమము 1 (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బాదరము. సం. విన 1· చూ, ఫాలము. 4; దే. వి. (1) రూ-బాదర-బాదరు. జానకితాత్రిడుంచెడు కర్ణాటకపు తుపాకిచెవి.

బాదరాయణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యాసుఁడు.

బాదరించు వై. అ క్రి.=భ్రాంతా చూ, నరిపోవు 1. కాశీ 3, అ. 241

బాదరు వా. వి: చూ, రూ-బాదరము. (1)

బాదామము. సం. వి అ. న. బాదముకాయ.

బాదాము. వై. వి· చూ, రూ-బాదము*.

వాదు. వా. స. క్రి· చూ, మొత్తు. 1.

బాదుశాను. వా. స. క్రి: చూ, బాదు.

బాధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=బాద: చూ, శోకము; 2. గెంటుట: చూ, నిషేధము; అం. 3: చూ, పంచోత్తరవాదము. [పితము.

బాధకము. సం. విశ. బాధించేవది: చూ, హిం

బాధకుఁడు. సం. విశ: చూ, వేసరి.

బాధపడు. మి. అ. క్రి: కక్కసపడు, కటకటఁబడు, కుతిలపడు, కొట్టాడు, కొటాడు, గాసిఁబడు, గాసిలు-గాసిల్లు, చేడ్పడు, తట్టువడు, దెప్పరిలు-దెప్పరిల్లు, పేరిముడించే, మెరమెరలాడు.("చూ, శ్రమపడు.")

బాధించే. సం స. క్రి: చూ, హింపించే. 2. (ఇందు బాధపఱచే, నొప్పించే, తొందరపెట్టు మొందలగునవి చేరును.) [హింసితము.

బాధితము. సం. విశ. బాధింపఁబడినది: చూ,

బాధిర్యము. సం. వి. అ. ప. కర్ణకండువ, కర్ణక్ష్వేడము, కర్ణగూధకము, కర్ణప్రతినాహము, కర్ణసంస్రావము, కల్లత్వము, క్ష్వేడము, ప్రణాదము, బధిరత. (తె).—చెముడు-చెవుడు, చెవుడుపాటు-చెవుడ్పాటు, పెద్దవిన్కుము. ("చూ, శోత్రము. 1.") (విశ: చూ, బధిరితము.) [హామీ

బాధ్యత. వా. సం. వి: (తె).—పూచి-పూచీ,

బాధ్యము. సం. విశ. బాధింపఁదగినది: చూ, హింసితము.

బాన. వై. వి.=భాండ-భాజన. 1. కడవ. చూ, భాండము. 3; 2. ఏతపుకడవ: చూ, భాండము. 3; వా. 3. చోకలికడవ: చూ, భాండము. 3; విశ. 4. పెద్దది. "బానకడుపు" చూ, నుర. (3). [తక్కృతము.

బానగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-బానగిల్లు. బలా

బానగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—

బానసము. వై. వి.=పచన. 1. వంట: చూ, సూపకారము; 2.=మహానస: చూ, వంటసాల. ఉ, హరి. 4, ఆ. 198.

బానసీకుఁడు. ద్వ. విశ. 1. బంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1; 2. పాదసేవకుఁడు: చూ, సేవకుఁడు. 1.

బానసీఁడు. ద్వ. విశ. (బానసము + ఈఁడు) 1: చూ, సూపకారుఁడు; 2: చూ, బానసీకుఁడు. 1; 3. చూ, బానసీకుఁడు. 2.

బానిస. దే. వి. దాసి: చూ, రూ-బానిసె.

బానిసము. దే. వి. దాస్యము చూ, సేవ.

బానిసీఁడు. దే. వి. (బానిసము + ఈఁడు): చూ, బానసీకుఁడు. 1—2.

బానిసె. దే. వి. 1. రూ-బానిస, గులాము-గుల్లాము, తొత్తు, పాదిక, పాదకి, పారిక, బోనకత్తియ-బోనకత్తె, పరవు-పరవుడు, విలువరమ్మడు.(సం) -కింకర.-కింకరి("చూ, స్త్రీ"); అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

బాపతు. వా. వి. విషయము. "నానాబాపతులు" (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బాపు. దే. అవ్య: చూ, బళీ. విజ. 1, ఆ. 102.

బాపురె. దే అవ్య —పై.—

బాపురే. దే అవ్య —పై.—

బాబయ్య. వా. వి. 1. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 2 పినతండ్రి చూ, సవిత. 2; 3. పూజ్యుఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

బాబా. వై. వి. గుఱ్ఱము. రామా. 1, ఆ. 124: చూ, హయము. [దుఁడు.

బాబారాతు. వై. వి. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీ

బాబు. వై. వి=భావ చూ, బాబయ్య 1.2.3.

బాభ్రవి. సం వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

బామ. వై వి. 1.=భవః. జన్మము: చూ, సంభవము; 2: చూ, శోకము.

బార. దే.వి.1: చూ, వ్యామము.1; వై. వి. 2.=ద్వాదశ. రూ-బారా. పండ్రెండు. అచ్చుబాల, కాం. 8: చూ, ముచ్చోకము.

బారింగి. వై. వి.=భార్ఙి*: చూ, హంజిక.

బారకము. వై. వి.=భారక. 1. మేనిబరువు: చూ,భారము.1; వా.వి. 2. రొంపకతగులుట: బారకింపు.

బారకయిపోటరి. వ్య. వి. కుమారస్వామి. అం, పదా. సుర. 19: చూ, స్కందుఁడు.

బారకాఁడి. దే. వి. కోడెలను ఎద్దులతోఁజేర్చి మరపుటకు కట్టెడుకాఁడి.

బారకించే వై. అ. క్రి.=భార. భారమగు.

బారకింపు. వా. వై వి.= చూ, బారకము 1.

బారచోఁపు. వా. వి: చూ, రూ-బారుచోఁపు.

బారచోఁపుట వా. వి. కుడిఎడమలకు రెండు చేతుల చోఁపుట

బారతీసేసలు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము

బారపట్టె. ద్వ. వి. నిడుపుపట్టె రూ-బారు పట్టె. [వడుకు.

బారపోయు. దే. స క్రి. చేతికొలఁది నూలు

బారబలావతీలు. వా వి. బ పండ్రెండుమంది గ్రామసేవకులు.—నంబి, రెడ్డి, కరణము, పురోహితుఁడు, తలారి, వడ్రంగి, కమ్మరి, కుమ్మరి,చాకలి,మంగలి,మాల, మాదిగ (12)

బారమేనులపోగ్రిడ. వా. వి· చూ, సూర్యుఁడు. వేం, అం 11. [దేవ. 9.

బారరూపులవేలుపు. వా. వి. —వై— పాం.

బారసాల. వై. వి.=ద్వాదశాహ. బాలసారె. (చూ, నామకగణము)

బారసి. వై. వి.=ద్వాదశి: చూ, దోదసి

బారా వై. వి.=ద్వాదశ: చూ, రూ-బార.

బారాడి. దే. విణ. 1. అధికము. హ్వ. 4, ఆ. 37: చూ, హెరాళము; 2. అనేకము. పాండు. 4, ఆ. 232: చూ, హెరాళము.

బారి. వై. వి. 1: చూ, శోకము; 2.=పారీ. రూ-బారీ: చూ, శృంఖలము. 2; 3.=భార, కొల. హరి. ఉ. 8, ఆ. 99: చూ, హింస. 1; 4. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 5. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము (1); 6. కవిలెరయొడ్లకు నిర్బంధముగా రేర్పఱచినదారి: చూ, మార్గము. 1.

బారిక. వా. వి. దినబత్తెములేని వెట్టిఁడు: వెట్టివాఁడు-వెట్టిఁడు. [దము. (1).

బారిజము. వై. వి.=పారిజాత*: చూ, వారి

బారిదము. వై. వి.=పారిభద్రక*.—వై.—

బారిముద్రి. మి. వి ఎడఁబెట్టు· చూ,దీవారము.

బారిసమరు. ద్య. స. క్రి. వెంపరలాడు: చూ, హింసించే. 3.

బారిసము. దే. వి. 1. వేషము. చూ, వేసము. 1; వై. వి. 2.=పారిభద్రక*: చూ. వారిదము. (1) [రు, న్యాయవాది.

బారిస్టరు వా. వి అడ్వొకేటు, వకీలు, ప్లీడ

బారీ. వై వి. 1: చూ, రూ-బారి. 2; వా. వి. 2 హెచ్చైధర్మము; 3 వదలుట; 4.=భార. గొప్ప. “బారీమనిషి.”

బారీవాఁడు వా. వి పాడగరి.

బారు. వై. వి. 1 =వార. పంక్తి. పు. 2, ఆ. 127: చూ, శ్రేణి 1; 2: చూ, సమూహము. రా, వి. 5, ఆ. 20, 3.=భార: చూ, బారువ.

బారుచోఁపు. దే. వి రూ-బారచోఁపు పెక్కుమారల తొకు (తొకు=ఱట్ట), మారకోక, పెక్కుచోఁపు: చూ, వస్త్రము.

బారుచేయు. వా. స. క్రి. తుపాకిలోమందుగుండు వేసికూరు

బారుడము. అం: చూ, ఉద్ధతము.

బారుతీరు. వా. అ. క్రి: చూ, బరిగొను.

బారుదూలము. వై. వి. నిడుపాటిదూలము.

బారుపట్టె వా. వి చూ, రూ-బారపట్టె.

బారువ. వై. వి.=భార. ఇరువదిమణుగుల కొలఁది: బారు, ఖారి, పుట్టిఅనునవి దీనికి చెల్లును.

బారెడు. వా. వి. బారకొలఁది: చూ, మార.1.

బార్హతము. సం. వి. అ. న. ములగపండు: చూ, ఫలములు.

బార్హద్రథి. సం. వి. ఇ. పుం: జరాసంధుఁడు, జైద్యాకురుడు.

బార్హస్పత్యమానాబ్దము. పా. ఒకరాశియందు బృహస్పతి నివసించియుండు కాలము. ఇది వింధ్యపర్వతమున కుత్తరదేశమున వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. ఇది 361 దినములుగలది.

బాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (12 సం॥లు సెలుజీవ్వనము మతాంతరమున 16 సం॥రముల వఱకు.); 2. కొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము; 3. వసువు: చూ, వర్ణము. 6; 4. మల్లికావిశేషము*: చూ, వాసంతి. 2; న. 5. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము. [చూ, శిశువు

బాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాణవకుఁడు:

బాలక్రీడ.అం: (బాలబాలికలఆటలు):-౦.బాలక్రీడావిశేషములు.—ఖంజపాదము; హరిణక్రీడనము; మఱియు(తె) -అంపలములు; అక్కిచిక్కిదండ; అప్పచిలు-అప్పచ్చిలు, అప్పళములు; అల్లి, అల్లోనేరెడు-అల్లోనేరేడు-అల్లోనేరెడు_అల్లోనేరేడు; ఆకుపీఁకలు-ఆకుపీఁకెలు; ఆడిక, ఆడికోడలు; ఆలంకిగుడి, ఆలంకి, ఆలంకులు; ఇతికి; ఈలకూఁతలు; ఉట్టు,ఉప్పట, ఉప్పట్టు,ఉప్పుఁబట్టు, ఉప్పనఁబట్టెలు, ఉప్పుఁగుందము; ఉప్పల పోటి, ఏలపాటలు; ఒక్కసికొక్కు; ఒడ్డువిడుపు; ఓటిల్లుచిందఱ; కట్టపుట్టచెండ్లు; కట్టెగుఱ్ఱము; కాలికంచేము; కిఱ్ఱుగానుగు; కుందికాళ్లు, కుందనగిరి, కుందెనగుడి; కుప్పిగంతులు; కుమ్మరసారెలు; కొండకోఁతి,కోఁతికొమ్మచ్చి, కోలకోఁతులు; గంగెద్దులాట; గంటిపోట్లాట; గచ్చకాయలాట, గచ్చకాయలు; గట్టినబోది, గడ్డినబొద్దు; గిరిపింగన్నవృత్తి; గుంటచోళ్లు; గుడిగుడిగుంచేము-గుడుగుడుగుంచేము; గురిగింజే; గుఱ్ఱపెక్కుడు; గుళ్లు; గూవపాలు; గొబ్బిళ్లు; గోటబొర్లను కాయ, గోటికాయ, గోలీ, గోలీకాయ, (సం).—గు లి, గో ల క ము; గో డి బట్టెలు; (మి) చకాలితిప్పుడు; చౌకిబాన; చౌకిమాట; చింతాకుమేఁకుడు; చిందువరుపు; చిక్కనిబిళ్ల-చిక్కవానిబిల్ల; చిటికలాట; చిట్టిపొట్లకాయ; చిడుగుడు; చిమ్మటాయి; చిమ్మబిల్లలు; చిఱుతినగోడు; చిత్తెపట్టె; చిఱ్ఱుబుఱ్ఱు; చీఁకటిమొటికెళ్లు; చేండాళ్లు; చెంగనలు-చెంగనాలు; చెండు; జియకుఱాతిదాబాట; తన్నుబిల్ల; తాటాకుచేక్కర; తాళ్లపాము; తుమ్మెదరేపుడు; తూనరతుక్కము; తూనిఁగతానిగ; తూనొకొట్లాట; తూరనగోలలు, తూరనదుక్కా, తూరనతుంకము; లోడా; తిప్పళ్లు; లొప్పిక్కుడుబిళ్ల; దాటాప్రియి; దూబూచేలు, దోబూచి; దూఱుదుంకెన; దోకుడుబార; నట్టకోఁతి; నట్టువాలు; నాలుగుకంబాలాట; నీగిపోగిస; నెటికతట్లు, నెట్టుదుగాయ, నెట్టు, వచ్చీను; పిడిగుద్దులు; పిల్లగిఱులు, పిల్లడీపు, పిల్లదీవి; పుటచెండు-ప్రట్టిచెండు; పుశికెళ్లు; పులియాట; పెంచేలవేసీ; పొదుగుపీళ్లు; బండికలు; బంతిదూగులాట; బందారు; బసవన్నాట; బిల్లగోళ్లు; బిల్యబిద్దెము; బుడికెన్ను; బూచికన్నులకచ్చే; బొట్టనగోలలు; బొమ్మరములు; బోటిరాళ్ళు; బోర్లపక్కి; మంకెలు; మొకమాట; రామన్నాట; విద్దియము-విద్దెము; వినాయకుపిరి; వెన్నెలకుప్పలు; వేళ్లఁబొట్టన; సరిపేసులు; సింగన్నదాఁటులు; సిరిసింగణావత్తి_సిరిసింగణాలవత్తి. (ఇందు కొన్ని బాలికాక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁ గానవచ్చుచున్నవి); మఱియు- బాలికాక్రీడా విశేషములు.— అచ్చము; అత్తమామలకేళి; క్రీడాదురము; గిరియకము. మఱియు (తె).—అంటి

అచ్చెనఁగండ్లు-అచ్చెనఁగాయలు-అచ్చెనగుండ్లు, అచ్చెనలు;అట్టచెమ్మ;అమ్మనబోంట్లు,అమ్మనములు-అమ్మనలు; ఈనెగాజులు; ఉద్దవల్లంచి;ఒడ్డుగుండ్లు; ఒడ్డుగాదుపు; ఒప్పులకుప్ప;ఓమనగుంటలు;కంబాలాట;కనుమూసిగంతలు(చూ,మూసిగంతలు);కుచ్చెళ్ళు;కుప్పిలు; గీరణగింజె-గీరనంగింజె-గీరనగింజె; గుజ్జనగూళ్లు-గుజ్జెనగూళ్లు; గాలిపటము, గాలిపడగ; గిలక; గుజిగుజిరేకులు; గొబ్బిళ్లు; చిఱుతపిల్లలు; చెమ్మచెక్క; జోబిళ్లు; దొంగతొత్తులు; పింపిళులు-పింపిళ్ళు, పింపిసలు; బిరికీలు, బొమ్మపెండ్లిండ్లు; మూసిగంతలు, కనుమూసిగంతలు, దాఁగనమ్రుచ్చెలు-దాఁగనమ్రుచ్చిళ్లు, దాఁగిలిమ్రుచ్చెలు-దాఁగిలిమూఁతలు-దాఁగుడుమూఁతలు-దాఁగురింతలు-దాఁగురుమూఁతలు-దాఁగనమ్రుచ్చెలు-దాఁగిలిమ్రుచ్చెలు- దాఁగిలిమూఁతలు- దాఁగురుమూఁతలు; మేలిమచ్చెలు (ఇందుకొన్ని బాలక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁగానవచ్చుచున్నవి) (మిగతవానికి "చూ, పిరపింగిణాలవత్తి.")

బాలతనయము. సం. వి. అ. పుం. చేండ్రి*: చూ, ఖట్టదిరము. [హారిత (తృణము. 1.)

బాలతృణము సం. వి అ న. పచ్చిక: చూ,

బాలపాపచిన్నె. వా. వి: చూ, బాలారిష్టము.

బాలబందు వా. వి. 1. దేవనాగరలిపినిబోలు లిపి; 2. పంచెలు కుట్టువాఁడు

బాలము. సం. వి అ. పుం. 1. అయిదేండ్ల యేనుఁగుపిల్ల: చూ, హస్తి; పుం, న. 2. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము;విణ. 3.పదునారేండ్లకు లోఁబడినది (ఆఁడుది):చూ,స్త్రీ.

బాలమూషిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. చిట్టెలుక: చూ, మూషికము.

బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కంటుఁడు: చూ, మహావ్రతి.

బాలవ. అం: చూ, కరణములు.

బాలవాహ్యము. సం. వి. అ. పుం. మేఁక:: చూ, మేషము. 1.

బాలవ్రతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వకైన విశేషము: చూ, సుగతుఁడు.

బాలశలాటువు. సం. వి. ఉ. న. లేఁతపిందె:: చూ, శలాటువు. 2. [మల్లశాస్త్రము.

బాలసంగడము. అం. మల్లసాధనము: చూ,

బాలసారె. వా. వి: చూ, బారసాల.

బాలసూర్యోదయము. అం. 1: చూ, అంజనములు; వా. 2. ఒకానొకఘుటికాపధము; 3. అరుణోదయము (వాడుక).

బాలాజి. వై. వి. 1. తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు బైరాగులువాడెడుపేరు; వా. 2. ఒకానొకజాతివాఁడు: చూ, సింగులు.

బాలారిష్టము. పా (బాల+అరిష్టము) పుట్టినది మొదలు 12 సంవత్సరముల లోపున బాలురకు గలుగు కీడులు లేక మరణములు. (౧. 4 సం. లోపున తల్లిదోషములవలనను, ౨. 4 సం. మొదలు 8 సం. లోపున తండ్రిదోషముల వలనను, 3. 8 సం. మొదలు 12 సం. లోపున బాలునియొక్క దోషముల చేతను గలుగునని కొందఱు ఋషుల యభిప్రాయము). [సూతిక.

బాలింత. వా. వై. వి. రూ-బాలెంత: చూ,

బాలింతరాలు. వా. వై. వి.—పై.—

బాలింతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, రూ-బాలెంతబోళము.

బాలిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పదునారేండ్లకులోఁబడినపిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 4. చెవిబొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బాలికాక్రీడ. అం: చూ, బాలక్రీడ. [లోఁడు.

బాలిశము. సం. వి. అ. న.—బాలిసు: చూ,

బాలిశుఁడు. సం. విశే. 1.=బాలసుఁడు: చూ, మఖ్యుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

బాలీసు. వై. వి.=బాలిశము: చూ, లోడు.

బాలుఁడు. వా. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాలకుఁడు. [3, అ. 84.

బాలెంత. వై. వి: చూ, రూ-బాలింత. ప్వా.

బాలెంతరాలు. వా. వై. వి.—వై.—

బాలెంతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, బోళము.

బాలెంతబోళము. ద్వ. వి.—వై.—

బాలెబ్రాహ్మణులు. పా: చూ, కపూరిరొబ్రాహ్మణులు.

బాలేయము. సం. వి. అ. న. 1. పిన్నముల్లంగి*: చూ, హస్తికంద; పుం. 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విశే. 3. బాలునికి హితమైనది; 4. మెత్తనిది. చూ, సాంద్రము. 3.

బాలేయశాకము. సం. వి. అ. పుం బారంగి*: చూ, హంజిక.

బాల్యము. అం.1: చూ, అవస్థలు2 చూ,దిశలు

బాల్యంగి సం వి. ఈ. స్త్రీ. దోసకాయ. చూ, హరివాలుకము.

బావ. వై. వి.=భావుక. 1. తోడఁబుట్టినదాని మగఁడు, బావగారు, బావమఱఁది. (సం.)—భావుకుఁడు; వా 2. బావగారు: చూ, మగని అన్న; 3 తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు బావగారు; (తద్వి.-మేనత్తకొడుకునకు.—పైతృష్వసేయుఁడు-పైతృష్వస్రీయుఁడు), 4. భార్యతోడఁబుట్టినవాఁడు: బావగారు; 5. నటుఁడు సూత్రధారునిపిలిచెడు పేరు: బావగారు.

బావంజి. వై. వి.=వాగుజి*: చూ, సోమరాజి.

బావగారు. వా. వి: చూ, బావ. 1-2-3-4-5

బావమఱఁది. వా. వి: చూ, బావ. 1.

బావి. వై. వి. 1.=వాపీ. నుయ్యి: చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1; 3.=వాపీ. దిగుడుబావి: చూ, సరస్సు. 1; 4. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

బావిడి. వా. వి. బావి. 1.

బావిరోలు. వా. వి: ఒలు, ఒలుపెంకు, నూతిరోలు. తద్వి.-నూతిపైరోలుకు.-తల్లిరోలు.

బావిలీ. దే. వి. ఆఁడుదానికొనచెవినగ: చూ, భూషణము.2. [చూ, భూషణము. 2.

బావిలీగొలుసు. వా.వి. మగవానికొన చెవినగ:

బావుకొను. దే. స. క్రి. 1. అంతయు నాకే కావలయునని ఆతురతపడు; 2 అన్నము లోనగునది చేతినిండుగ రొత్తి నోటనిడుకొను. హరి. పూ.5,అ.208:చూ,భుజించే.2.

బావుటా. వా. వి. జెండా.

బావురు. వా. వి. 1. బావురుఁబిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 2. ఏడ్పుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహూ.

బావురుఁబిల్లి. వా. వి. చూ, బావురు. 1 కళా. 6, అ. 269.

బావురుగడ్డము. దే. వి. పిల్లగడ్డము, మేఁకగడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు. [రా. 4, అ. 195.

బావురుగాఁడు. దే. వి: చూ, బావురు. 1. ఉ,

బావురుమను. దే. అ. క్రి. (బావురు + అను) 1. జనశూన్యమగుటచే బావురుమని మాఱుమ్రోఁతకలదియగు: చూ, శబ్దించే, 2. పెద్దయేడుపుయేడ్చు: చూ, శోకించే.

బాష్పము. సం. వి. అ. న. 1. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2; 2. కొయ్యగూర *: చూ, మారిషము; పుం. 3. అవిరి: చూ, హర్షణము; 4. ఇనుము: చూ, లోహము. 1.

బాష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇంగువమ్రాను *: చూ, హింగువు; 2. ఇంగువమ్రానిఆకు.

బాస్. వా. విశే. మంచిది.

బాస. వై. వి.=భాష. 1. సంస్కృతాదిభాషః చూ,భాష.1;భాషలు1;2 ప్రతిజ్ఞ.కాశీ.5,అ. 271: చూ, స్పర్ధ. 4; 3.=భాషా. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. ఒట్టు: చూ, శాపము.

1; 5. జిన్నియ: చూ, పరిశము; 6. పరిమా ణము. య. 3, అ. 38: చూ, శపథము; 7. సంకేతము, సైగ: చూ, రహస్యము; 8: చూ, భూషణము. 2.

బాసట. దే. విశే. ఏ. చూ, సహాయము.

బాసనము. వై. వి.=భాజన. వచనపాత్రము: చూ, పాత్రము 6-౩౦.

బాసము. వై. వి. జోలె: చూ, జోలియ. 2.

బాసవాలు. వై వి. 1: చూ, వేలుపు; 2. ఋషి: చూ, సన్యాసి. య. 2, అ. 49.

బాసవాలుదిట్టరులు. వా. వి. బ: చూ, బాస వాలు. 1.

బాసవాల్దొర. ద్వ. వి. 1 ఇంద్రుడు: చూ, సహస్రాక్షుడు; 2. ఋషీశ్వరుడు చూ, సన్యాసి. [వచించే.

బాసాడు. ద్వ. అ. క్రి. మాటాడు: చూ,

బాసికదండ. ద్వ. వి. తలముందు పరిక్రమం చేబడెడి పుష్పహారము: చూ, భూష ణము. 2. [వబట్టు అనియూ వాడుక).

బాసికపట్టు. ద్వ. వి: చూ, పద్మాసనము (బాసి

బాసికము. దే. వి. పెండ్లియందు వధూవరుల నొసటఁగట్టెడు ముఁడుపరిక్రమేర్పడిన మాక్తికాది హారము. వసు. 4, అ. 88: చూ, భూషణము. 2.

బాస్తకము సం. వి. అ. న. చూ, రూ-బస్తకము.

బాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1.

బాహటము. వై. వి.=బాహ్యట: చూ, స్పష్టము.

బాహాటము. వై. విశే.=బాహ్యట.—పై.— (సం. అనికొందఱు).

బాహిగపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, బయలు పడు; 2: చూ, సొమ్మసిల్లు.

బాహిరము. వై. విశే.=బహిరంగ. 1. బయలు పడినది, వెలిదైనది (అనికొందఱు): చూ, స్పష్టము.

బాహు. సం.వి.ఉ. పుం, స్త్రీ. రూ-బాహువు. స్కంధము. 1.

బాహుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: అశ్వవిదుఁడు, కీచకుఁడు, పుణ్యశ్లోకుఁడు: చూ, నలుఁడు, 1.

బాహుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రాచవాఁడు: చూ, రాజు. 1; విశే. 2. బుజమునం దుపుట్టినవాఁడు. [తనుత్రాణము.

బాహుత్రాణము. సం. వి. అ. న: చూ,

బాహుద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహుదయనునది: చూ, నది. [భూషణము. 2.

బాహుదము. సం. వి. అ. న. జోబ్బ: చూ,

బాహుపురి సం. వి. అ. న.—పై.—

బాహుపురులు. అం: చూ, ధాన్యము.

బాహుపరిచాపములు. అం. (చూ, శాస్త్రక్రియా భేదములు) ఊర్ధ్వము, అధోముఖము, తిర్యక్కు, ఆవిద్ధము, ప్రసారితము, అంచితము, మండలగతి, స్వస్తికము, ఉద్వేష్టితము, పృష్ఠానుసారి. (10) [illegible] (చేతిమడుపు.

బాహుమధ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మోఁ

బాహుమూలము. సం. వి. అ. న. చంక: చూ, మడిసంది

బాహులము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తను త్రాణము; 2. కార్తీకమాసము: చూ, మాసము. 1. [స్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

బాహులేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం కుమార

బాహువారకము. సం. వి. అ. పుం. చూ, విరిగి*.

బాహువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ: చూ, రూ-బాహు

బాహుసహస్రభృత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, హైహయుఁడు. [ప్రాయము.

బాహుళ్యము. సం. వి. అ. న. బహుళభావము:

బాహ్యదృశ్యావిధము. అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యము. సం. విశే. 1: చూ, స్పష్టము; వా. 2: చూ, బహిర్దేశము 2; 3: చూ, శౌచము.

బాహ్యశబ్దానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యషాడవ. అం: చూ, కేసరషాడవజభాషలు.

బాహ్యసంగమము. అం : చూ, సంగములు.
బాహ్లికము. సం. వి. అ. న. రూ-బాహ్లీకము. 1. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 2. కుంకుమ పువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 2; పుం. 3. ఒక దేశము: చూ, దేశములు; 4. బాహ్లికదేశపు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
బాహ్లీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహ్లీకదేశస్త్రీ: చూ, స్త్రీ. (బాహ్లికము.
బాహ్లీకము. సం. వి. అ. న, పుం: చూ, రూ-
బాహ్లీకుఁడు సం. వి. అ. పుం. బాహ్లీకదేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1.
బాళి. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, మూర్ఛ; 3: చూ, వాంఛ. ఉ, రా. 1, అ 28; 4: చూ, విచారము. 2; విణ. 5: చూ, శోహారాళము. (సుమము
బాశెలు. వా. వి. బ. పుష్పవిశేషములు: చూ,

బి

బింకము. దే. వి. రూ-బింకెము. 1. గర్వము. భార. 8, ఆ. 277: చూ, హంకారము; 2. బిగువు: చూ, లవణి; 3. గర్వోక్తి పాండు 2, ఆ. 41: చూ, శబ్దము. 2; 4. శూరత: చూ, శౌర్యము. 1: వా. 5. నిక్కు: చూ, లేచేట.
బింకెము. దే. వి.—పై—
బింగిలు. వా. వి. బ. బడిపిల్లల శిక్షలగు గుంజిళ్లు గోడకుర్చీ కోదండములోనగువానిలో నొకటి.
బిందము. వై. వి.=బృంద: చూ, సమూహము.
బిందియ. దే. వి. రూ-బిందె: చూ, పాత్రము. 6-ర్ర.
బిందీ. వై. వి. లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.
బిందుకము. అం: చూ, దంతక్షతములు.
బిందుచిత్రము. సం. వి. అ. పుం. కామంచి*: చూ, తృణము. 1.
బిందుతంత్రము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, చతురంగము; 2: చూ, శారిఫలము.
బిందుమాలి. అం: చూ, జన్యతాళములు.
బిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. చుక్క: చూ, బొట్టు. 1; 3: చూ, సున్న. 1; 4: చూ, శుక్రము. 1, 5: చూ, భ్రూమధ్యము; 6 దంతక్షతవిశేషము: చూ, వాతెఱకెంపు; అం 7: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 8: చూ, కాలపరిమాణము; పా. 9. ఒక నాటకలక్షణము (మధ్యమధ్య నవాంతరములు వచ్చినను సామర్థ్యము చేఁజెడకుండునట్లు పలుకుట బిందువు); అం. 10: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.
బిందె. దే. వి చూ, రూ-బిందియ. [సరటము.
బింబకము. సం. వి. అ. పుం. దొసరవల్లి: చూ,
బింబచ్ఛద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, శింశుప.*
బింబము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రతిబింబము 1, 2. దొండపండు, ఓష్ఠి: చూ, రక్తఫల; 3 ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 4: చూ, సమానము. 2; పుం. 5: చూ, బింబకము; పుం, న. 6. (చంద్రసూర్యాది) మండలము: అ, గోలము-గోళము, త, మండలము. (కి).—బిల్ల-బిల్లి-బిల్లిక-బిళ్ల ("చూ, మండలము. 9."); వా. 7: చూ, భగము. 12; అం. 8: చూ, ఆగమములు.
బింబార్థక్రియశేష్యము. అం: చూ, శేష్యములు.
బింబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దొండ*: చూ, రక్తఫల. [బికారము. 1.
బింబితము. సం. విణ. ప్రతిబింబించినది: చూ,
బింబోష్ఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండపండు వంటి పెదవిగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బికారి. వై. విణ.=బికారీ. రూ-బికాసి. 1.=బికిరవాన్. బిచ్చగాఁడు: చూ, యాచకుఁడు; 2. దరిద్రుఁడు: చూ, శాతుఁడు; 3. వికృత

వేషధారి; 4. అపవిత్రాచారకుఁడు: చూ, వ్రాత్యి.

బికాసి. హిం. విశే.—వై.—

బికారి. హిం. వి.=వికారి. వికృతవేషధరుఁడు.

బికిరము. హిం. వి.=వికిరమ్: చూ, పేఁడికోలు. వసు. 1, ఆ. 64.

బికిరాలమారి. ద్వ. విశే: చూ, బికారి. 1.

బిక్క. వా. వై.విశే. 1:చూ, నిబుసేద; 2. బలహీనము. "రయికుబిక్క (లేక) చేనుబిక్క." [దుర్భరము.

బిక్కి. దే. వి. అక్షోటము *: చూ, మృదు

బిక్కిరించు. దే. స. క్రి: చూ, తిక్కించు

బిగ. దే. ద్రి. క్రి. విశే: రూ-బిగ్గ. బిగియు. "బిగఁగొట్టు-బిగఁబట్టు."

బిగఁబట్టు. వా. స. క్రి కుంచించు.

బిగాది. దే. విశే ధూర్తుఁడు:చూ,వ్యాధుఁడు. 2

బిగి. దే. వి. 1. బిగువు: చూ, లవణి; 2. గర్వము: చూ, హంకారము; 3. దృఢత: చూ, స్థైర్యము. 1.

బిగించు. దే. ప్రే. బిగువుచేయు. పా. 3, ఆ. 4 రూ-బిగియించు, బిగుచు, ఇలకఅచు-ఇల్కఅచు-ఈలకఅచు. [చూ, బిగి. 3.

బిగితము. దే. విశే. (బిగి + ఇతము) దృఢము:

బిగిబద్ద. ద్వ. వి. రెండుగాఁడికమ్మలకు నడుమవేయు బిగువుబద్ద: బిగువు. [వుచేయు.

బిగియు దే. అ. క్రి. 1: బిగువుకొను; 2. బిగు

బిగిసికొను. వా. అ. క్రి: చూ, పట్టుకొను. 3

బిగుచు. దే ప్రే: చూ, బిగించు.

బిగుతు. దే. విశే. వదులుకానిది.

బిగువాళ్లు. వా. వి. బ. కట్టెలమోపుకట్టెడు త్రాళ్లు: చూ, సూత్రము. 1.

బిగువు. దే. వి. 1: చూ, బిగి 2; 2: చూ, బిగి. 3; 3: చూ, బింకము. 4; 4: చూ, బిగిబద్ద; 5. తాఁటికోలత; 6: చూ,బింకము. 2.

బిగువుకొను. దే. అ. క్రి: బిగియు.

బిగ్గ. దే. ద్రి. క్రి. విశే: చూ, రూ-బిగ.

బిగ్గర. దే. ద్రి. క్రి. విశే. 1: ఎత్తిలి, ఒత్తిలి, గట్టిగ; 2: పొరి, బిట్టు.

బిచానా. హా. వి. పడక.

బిచ్చె వా. వి.=భిక్షః చూ, కేఁడికోలు.

బిచ్చెగాఁడు. వై విశే.=భిక్షుకుఁడు. (ద్వ. అనికొందఱు) 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి.

బిచ్చెపుబోగి. ద్వ. విశే.—వై.—

బిచ్చెము. వై. వి.=భిక్షము: చూ, బిచ్చె.

బిచ్చెమెత్తు. వా. వి: చూ, ఎత్తు. 26.

బిజోగు. దే. స. క్రి: చూ, బొంకు. సా. 3, ఆ. 214. [సము. 2.

బిటారము. దే. వి. ఒయ్యారము. చూ, విలా

బిటారి. దే. వి. విలాసవతి. చూ, స్త్రీ.

బిటికి. వా. వి. వలువభార్య: చూ, భార్య.

బిట్టబిట్టు. దే. వి. (బిట్టు + బిట్టు) మిక్కిలి బిగువు. భో. 4, ఆ. 303.

బిట్టు. దే. అవ్య. 1: చూ, వేగము.3; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, బిగ్గర. 2; వా. 4. కొలతబద్ద: చూ, స్థాటు.

బిట్టుబిల్లు. దే. అవ్య. తటాలున. భో. 5, ఆ. 77: చూ, వేగము. 3.

బిడ. వై. ని.=అచర్య. రూ-బిడ్డ-బిడ్డె: చూ, శిశువు. (ఇది ఆ-ఈ-ఏ శబ్దములను అనుసరియుక్తమై స్త్రీవాచకమగును. ఉదా.—అబిడ-ఈబిడ-ఏబిడ మొ.) (దేశ్యమని.శ.ర.)

బిడము. సం. వి. అ. న. అట్టువ్వు: చూ, లవణము. 1. [అం.2:చూ,క్షారములు.

బిడలవణము. సం. వి. అ. న. 1. —వై.—;

బిడాయించు. వా. స. క్రి. 1. కోపముతో మూతి పెదవులు గట్టిగానొక్కి మూసికొను; 2. ఒకదానిలో మఱొకదానినుంచు.

బిడారము. దే. వి. 1: చూ, పాళెయము. 1 జై. 3, ఆ. 118; 2: చూ, బిడుపట్టు.

బిడారు. దే. వి. 1 చూ, బిడారము. 2. విజ 1, ఆ.195; 2. చేనుప:చూ,లంబాడీతండా; 3: చూ, బిడారము. 1

బిడాలకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హరిదళ ము; 2: చూ, పునుఁగు. 1; 3. కంటిమందు చూ, మందు. 1.

బిడాలవ్రతికబ్రాహ్మణులు అం. "శ్లో యత్రకుత్రాపి గ్రామే నిత్యం భ్రమంతత్పరః, స్వకార్య ముద్దిశ్య సదాసబిడాలక ఉచ్యతే" (దురా న్న దుర్దానాదు లెచ్చటెచ్చట సంప్రాప్త మగునాయని వెదకుచు స్వకార్యము కొఱకు ఎల్లప్పుడు సంచరించెడువారలు): చూ, దశ విధ బ్రాహ్మణులు.

బిడాలము. సం. వి. అ పుం 1. పిల్లి చూ, సూచకము. 5; 2. కనుగ్రుడ్డు. చూ, లోచ నము; 3 కంటిరెప్పలు: చూ, హర్షణము

బిడాలవణము సం వి. అ. న చూ, రూ-బిడ లవణము.

బిడాలవిణ్మోచనన్యాయము పా. పిల్లి మలవిసర్జ నము చేయునపుడు గోయిద్రవ్వి అందువిడిచి పూడ్చివేయునను రీతి.

బిడియము వై వి.=వ్రీడా. (దేశ్యమని శ.ర) రూ-బిడెము.చూ, సిగ్గు

బిడువు. దే. వి. 1. అవకాశము చూ, సందు 6; విణ. 2 అవకాశముగలది.

బిడెము వై వి.=వ్రీడా (దేశ్యమని శ. ర). చూ, రూ-బిడియము. [సహస్రాక్షుడు.

బిడౌజుడు. సం. వి స్. పుం.ఇంద్రుఁడు: చూ,

బిడ్డ వై. వి.=అపత్య. (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, రూ-బిడ. భో. 1, ఆ. 70; 2 కొ డుకు: చూ, నూనుఁడు. 1; 3. కూఁతురు. చూ, సూన.1.

బిడ్డఁడు. దే.వి.(వై, అనికొందఱు). 1. మగ శిశువు: చూ, శిశువు; 2. కొడుకు. కాశీ. 4, ఆ. 13: చూ, సూనుఁడు. 1; 3. బాలుఁ డు: చూ, శిశువు.

బిడ్డకుట్టు దే. వి. ప్రసవవేదన: చూ, వేదన.1.

బిడ్డతల్లి. దే. వి. 1· చూ, బాలింత; 2 బిడ్డను గన్నతల్లి· చూ, సవిత 2.

బిడ్డనిచ్చిన యత్తమామలు. అం: చూ, గయా పిండదాతార్హులు.

బిడ్డలతోను పెండ్లాముతోను హఠాత్తుగ చని పోవు జాతకుఁడు. పా. ౧. లగ్నముకన్యయై యచేట రవియును, మకరమున కుజుఁడును, మీనమున శనియును నుండి వీరికి శుభగ్రహ సంబంధములేక రాహువుచేగాని, కేతువుచే గాని చూడఁబడునపుడును, ౨. లగ్నమున రాహువుండి, శనిబుధకేతువులు మీనమున నుండి వీరిలో నెవరిదయిన మహాదశ వచ్చి నప్పుడును గలుగును.

బిడ్డలుపోగొట్టువారు అం; చూ, అప్రకాశములు.

బిడ్డె. వై వి = చూ, రూ-బిడ్డ.

బిత్తరపోవు. దే అ. క్రి· చూ, సలించు.

బిత్తరము. దే వి. 1. జోతి చూ, వెలుతురు. 1; 2. శృంగారచేష్ట. నీలా. 3, ఆ. 10: చూ, విలాసము. 2; విణ. 3. చంచలము. స్వా 2, ఆ. 33 చూ, చలితము. 3; 4 చూ, సరసము. అని. 2, ఆ 27.

బిత్తరములాడు దే అ. క్రి: చూ,ప్రకాశించు.

బిత్తరి. దే వి. (బిత్తరము + ఇ) 1. శృంగార చేష్టలుగల ఆఁడుది రాజ. 3, ఆ.64·చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ.

బిత్తరించు. దే. అ. క్రి. 1. సరసమాడు. కాశీ. 7, ఆ. 186; 2: చూ, బిత్తరములాడు; 3: చూ,సలించు;4.ఊఁగాడు.చూ,వ్రేలాడు.

బిత్తరిచింకదాల్పు. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

బిత్తల. దే. వి: అంగమొలదిసమొల-దిస్సమొల.

బిత్తలి. దే. వి. 1: చూ, దిగంబరుఁడు. 2; విశే. 3. దిసమొలది.

బిత్తిరి. వా.వి. 1. మాయ. "వాఁడు నన్ను బిత్తిరి పెట్టిఆటగెలుపొందినాఁడు.", 2: చూ, పిక్కిలి. 2. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక).

బిత్తిలి. దే వి. చూ, దిగంబరుఁడు. 3. ఆం, భా. తృ. 12.

బిత్తెడ. దే వి. చేక్కులములలో నగువానికత్తెడు లోహదళము. చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

బిద్ద. వా. వి. రూ-బిద్దె, బిస్త, దుర్గతి, నరకము, కోపరము: చూ, సంహారము 2

బిద్దము. సై. వి =భిన్నమ్: చూ, వేలుపాటు. 1.

బిద్దు దే. అ. క్రి. చూ, మరణించు పా. 1, ఆ. 107.

బిద్దె. దే. వి: చూ, రూ-బిద్ద.

బిద్దెమువాఁడు. వా. వి. ఆటలాడి జీవించువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.

బిబ్బరించు. దే. అ క్రి. (పులి) కూయు. రూ-బిబ్బరిల్లు. చూ, శబ్దించు

బిబ్బరింత దే. వి. పులికూఁత: చూ, స్వరము 2

బిబ్బరిల్లు. దే. అ క్రి: చూ, రూ-బిబ్బరించు

బిబ్బిలికాయ. దే. వి. అఁడుదానికాలి మూఁడవవ్రేలినగ. కళా. 7, ఆ 66: చూ, భూషణము. 2 (పిల్లెళ్లులని కొండఱు)

బిబ్బి. దే వి 1 చూ, తోరణము; 2. తురుష్కుల యంతఃపురస్త్రీ. వసు. 1, ఆ. 45: చూ, స్త్రీ

బిబ్బుకడుపువేల్పు. వా వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

బిబ్బోకము. అం. రూ-విబ్బోకము. నాయికకు గర్వాతిశయముచేత ఇష్టవస్తువునందైనను కలిగెడు అనాదరము: చూ, శృంగారచేష్టలు.

బిబ్బోకము. అం.—సై.—

బిమ్మటి. దే. వి. 1. మనోవ్యధ: చూ, శోకము; 2 స్వవశముకానిబుద్ధి: చూ, వ్యాక్షేపము. 2; 3: చూ, సంకోచము. 3 పాండు. 2, ఆ. 190; విశే. 4. స్వవశముకాని బుద్ధిగలది. హరి, ఉ. 7, ఆ. 230.

బిమ్మటిగొను. దే. అ. క్రి. వివశత్వమునొందు: బిమ్మటివోవు. [2: చూ, సొమ్మసిల్లు.

బిమ్మటివోవు దే. అ. క్రి. 1.—సై.—;

బియ్యము. దే. వి. పొట్టూడదంచిన ధాన్యము: పాలు-పాలు. (సం).—తండులము; తద్విశేషములు.—౧ అక్షతలకు.—అక్షింతలు, తలఁబ్రాలు, దీవనఁబ్రాలు-దీవెనఁబ్రాలు, పచ్చఁబ్రాలు, పాలు-ప్రాలు, మెట్టుఁబ్రాలు, విఱుగనిబియ్యము, సేసఁబ్రాలు, సేసలు. (సం).—అక్షతలు; ౨. ఈ సంవత్సరపు పంటబియ్యమునకు.—పచ్చిబియ్యము; ౩. ఉప్పుడు చేయనిబియ్యమునకు.-పచ్చిబియ్యము; ౪ ఉప్పుడు చేసినబియ్యమునకు.—ఉప్పిళ్లు-ఉప్పుడు; ౫. చేరుళ్లకు.—చేరుడుబియ్యము, చేరుడులు-చేరుళ్లు, దంగుడులు-దంగుళ్లు; ౬. చేక్కుఁగాఉడకని బియ్యమునకు.-నముఁబాయి- నముఁబ్రాయి- నన్బ్రాయి, నలుకుబియ్యము; ౭. తండులకణమునకు.-(చూ, కంబుకము); ౮. నానబియ్యమునకు.-నానఁబ్రాలు, నానబియ్యము, పచ్చిబియ్యము. (సం).—లాజము; ౯. పెండ్లివధూవరులపై చెరుగుబియ్యమునకు.-సుంకు; ౧౦. వరియూణపు బియ్యమునకు.—శ్వేతతండులములు; ౧౧. యవలబియ్యమునకు.—(సం).-దీర్ఘకము. (మిగతవానికి "చూ, సేసఁబ్రాలు.")

బిరడ. దే. వి. 1: చూ, వీణానుబంధము;

2. మూఁతవేసెడు తతిమెదలగు పాత్రములక: గట్టు, దిమ్మ, మూఁత.

బిరబిర. దే. ద్రి. క్రి. విశ. రూ-బిఱబిఱ. అతి త్వరితముగా: చూ, వేగము. 3.

బిరాన. దే.ద్రి క్రి.విశ. రూ-బిఱాన.—పై—

బిరికి. దే. వి. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. బ 2: చూ, బాలికాక్రీడ.

బిరీన. దే. ద్రి. క్రి విశ: చూ, బిరబిర.

బిరీలున. దే. ద్రి. క్రి విశ —పై—

బిరుదము. సం. వి. అ. పుం. 1 =బిరుదు: అభిజనము. (తె).—అరిగ, పవాడము-పావాడము-పదాడము, పట్టము, బిరుదు; 2.=బిరుదు. సామర్థ్యచిహ్నము; 3 =బిరుదు శౌర్యచిహ్నము.

బిరుదాఢ్యుఁడు. సం విశ.=బిరుదాయత్తు బిరుదారి-బిరుదు-బిరుదులాఁడు: చూ,శూరుఁడు.5

బిరుదాయత్తు. వై. విశ.=బిరుదాఢ్య.—పై—

బిరుదారి. వై. విశ.=—పై—(శు. పా.)

బిరుదులాఁడు. వై. విశ.—పై—(ద్వ.అనిరుద్ధ)

బిరుదు. వై. వి. 1: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 2.= చూ, బిరుదము.1; 3.= చూ, బిరుదము. 2; 4 =: చూ, బిరుదము. 3; విశ. 5: చూ, సమర్థుఁడు; 6: చూ, సమర్థము. 3; 7.=బిరుదాఢ్య: చూ, శూరుఁడు. 5.

బిరుసగు. వా. అ. క్రి. 1. కఱకుగిలు, బిఱ్ఱు; వా. 2. సరిగాపచనముకానిదగు. బిఱ్ఱు.

బిరుసు వై.వి.రూ-బిఱుసు(దేశ్యమని శ.ర.)= పరుష. 1. గట్టి. కళా. 3, అ. 243: చూ, బెడిదము; బ. 2. బిరుసుఁగోవి, బిఱుసు; విశ. 3. కఠినము. జై. 7, అ. 33: చూ, బెడిదము; వా. 4. చిముడకుండునటుల ఉడకఁబెట్టుట. "బిరుసుపదును."

బిరుసుఁగోవి. దే. వి: చూ, బిరుసు. 2.

బిఱబిఱ. దే. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, రూ-బిరబిర.

బిఱాన. దే. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, రూ-బిఱబిఱ. (రూ-బిరాన) [బిరీన).

బిఱీన. దే. ద్రి. క్రి. విశ.—పై.—(రూ-

బిఱీలున. దే. ద్రి. క్రి. విశ.—పై.—(రూ-బిరీలున).

బిఱుబిఱ్ఱు దే.వి. తాలులోనగునవి పడుటవలం దగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహూ.

బిఱుసు. వై. వి, విశ.=పరుష: చూ, రూ-బిరుసు.(దేశ్యమనిశ.ర)(కాఠిన్యమునకు.—కళా. 8, అ. 84)

బిఱుసైనవాఁడు. వా. వి. 1. పెట్టుసరిగలవాఁడు; 2. కఠినహృదయుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [వసు.—భో. 4, అ. 309.)

బిఱ్ఱు. దే. వి: చూ, బిగి. 1—2—3. (బిగువు

బిఱ్ఱుబిగియు. దే. అ. క్రి. (బిగియు + బిగియు) మిక్కిలిబిగిసికొను. కాశీ. 7, అ. 50.

బిఱ్ఱు. దే. వి 1 తడికి బిగువుగానిలుచుటకై దారముగట్టియీడ్చి యూనించెడుకొయ్య: బిసి; 2. ఉద్ధతి. చూ, హంకారము; విశ. 3 గట్టి: చూ, బెడిదము; 4: ఉదుటు, దుడుకు, బెట్టిదము. (సం).—అవలిప్తము, ఉత్సిక్తము, ఉద్ధతము, ఉద్వృత్తము; అ. క్రి 5: చూ, బిరుసగు. 1. భో. 4, అ. 115; 6: చూ, బిరుసగు. 2.

బిలకము. సం. వి. అ పుం.=పల్లిక: చూ, పల్లిక.

బిలబిలలాడు. వా. అ. క్రి. ముద్దుపలుకులతో వాడుకొనుచే కలసి మెలసియుండు.

బిలబిలాక్షులు. వా. వి. బ. ఒకజాతిపిట్టలు: చూ, శకుంతి (పక్షి).

బిలమెట్లు. వా. వి. బ: చూ, బిల్లచెప్పులు.

బిలము. సం. వి. అ. న. 1.=బెలము_విలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గుహ: చూ, రంధ్రము. 1; పుం. 3. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము.

బిలబిలి. వా. వి. ముద్దుముద్దు.
బిలువము. వై. వి.=బిల్వ. 1: చూ, శ్రీఫలము.*; 2. మారేడుపండు: చూ, శ్రీఫలము.
బిలేశయ. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-బిలేశయము. అండజము, కోకడము, గోధ, గోధిక, గోలి, నిహాక-నిహాక, పంచనఖి, ముసలి (తె).— ఉడుము, ఉటుము, ఏపరి, తేలుమేపరి, తద్వి — ౧. ఉడుముపిల్లకు.— గౌధారము, గౌధేయము, గౌధేరము. (తె)— ఉడుముపిల్ల; ౨ నీరుడుమునకు.— గోధిక, నిహాక- నిహాక (తె).—నీరుడుము (మిగతవానికి "చూ, హాలాహాలము")
బిలేశయము సం వి అ. పుం. 1. —పై.—; 2 పాము. చూ, సర్పము, 3. ఎలుక చూ, మూషికము.
బిల్కుమార్పు. వా. వి. కొలు చూ, హింస 1
బిల్మక్తా. వా. వి. 1. కొన్నిరాసులుకలిసిన మొత్తము; 2. కొన్నిసంవత్సరములమక్తా, కలిపినమొత్తము; 3. కొన్నింటిమొత్తము
బిల్ల దే వి. రూ-బిళ్ల. 1 ఖండము. ఉ, హరి 3, ఆ. 99 చూ, శకలము 4, 2 (సూర్య చంద్రాదుల) బింబము రూ-బిల్లి- బిల్లిక చూ, బింబము. 6; 3. గుండ్రపుతలగడ చూ, గోడు; 4. కపిలెరాట్నముల చూ, రాటనము. 2; 5. చెవినగ: చూ, భూషణము 2; 6. పలుచేని గుండ్రనివస్తువు; 7 తాళ్లపనివాఁడు దిండువకంటించెడు చక్రము, 8. మెడలోవచుచోట్లయందు గుండ్రముగాలేచెడు సెత్తురుగడ్డ: చూ, సెత్తురుగడ్డ (సెగరోగముచే గజ్జలో పుట్టిన గడ్డఅని కొందఱు); 9. తపాలుబిళ్ల; విణ 10. రూ_బిళ్ల. గుండ్రనిది.
బిల్లకట్టు. దే. వి. రూ-బిళ్లకట్టు. 1. మెడలో వచుచోట్ల యందు సెత్తురుగడ్డకట్టు; వా. 2. పుటముపెట్టుటకుముందు యూఁకుళ్లలో నుంచెడు మందుబిళ్లల అమరిక.
బిల్లకట్టలు. దే. వి. బ. తములపాకులమడెలకు క్రిందనుమీఁదనుసంతనచేసికట్టెడుకట్టలు.
బిల్లగోళ్లు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
బిల్లచెప్పులు. దే. వి. బ. రూ-బిళ్లచెప్పులు. తోలుబిళ్లలకు కుచ్చేలమర్చిన చెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు.
బిల్లతలగడ. వా. వి: చూ, బిల్ల 3
బిల్లవాలు. ద్వ. వి. చక్రాయుధము: చూ. బాణము. 1.
బిల్లి వా. వి 1. (చంద్రసూర్యుల) బింబము: చూ, రూ-బిల్ల. 2; 2. చెడుగుడు ఆటలో నికూఁత. "అల్లిబిల్లిచెంగలవాత్ బిల్లి బిల్లి బిల్లి (గుడుగుడుగుడు)" చూ, స్వరము. 2.
బిల్లిక. దే వి చూ, బిల్లి 1
బిల్లు. వా. వి. రావలసిన సొమ్మునకు చెక్కు "జీతపుబిల్లు" (చూ, బరావర్తు)
బిల్లుకలెక్టరు వా. వి. చూ, సుంకరి.
బిల్వబిగ్దము. వా. వి చూ, బాలక్రీడ.
బిల్వము. సం. వి. అ. న.=బిలువము 1. మారేడుపండు చూ, శ్రీఫలము, పుం 2 మారేడు*. చూ, శ్రీఫలము.
బిల్వాది. అం: చూ, లేహ్యములు.
బిస. దే. వి. 1. ఏతపుమ్రానిక్రింది యరభాగము మీట, 2. యంత్రపుకీలు. స్వా 4, ఆ. 37; 3. చూ, యంత్రము. 1.
బిసకంఠిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, బలాక: (చూ, కరుంఠి.) [సహస్రపత్రము.
బిసప్రసూనము. సం. వి. అ. న. తామర: చూ,
బిసబిస. దే. వి. చూ, వేగము. 3.
బిసము. సం. వి. అ. న. 1. తామరతూఁడు, మృణాళము: చూ, సహస్రపత్రము; 2. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్రము.

బిసరుహము. సం. వి.అ.న.చూ, బిసప్రసూనము.
బిసాతు. వా. విణ.1.నిర్లక్ష్యము; 2.బలాదూరు
బిసాదు. వా. విణ.—పై.—
బిసి. దే. వి: చూ, ఓట్టు. 1.
బిసిని. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, బిసము. 2; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు.1, 3: చూ, తామరతంపము. 1. [అ. 37
బిసిబిసి దే. విణ. లగువుబిగువుగలది. పర. 5,
బిసివోవు. దే. అ. క్రి. చట్టువదలు.
బిస్త. దే. వి: చూ, బిడ్డ.
బిస్తము. సం వి. అ. పుం రూ-విస్తము-కర్ష మెత్తు బంగారు, మాడ, సువర్ణము: చూ, లోహము 1
బిస్తి. వా. వి. తోలుసంచులతో నీళ్ళుమోయు వాఁడు. (పకాలిఅని కొందఱు.)
బిస్సు. దే. వి. వేగమునందగు ధ్వన్యనుకరణము సా 1, ఆ 93· చూ, హుహూ.
బిళ్ళ. వా వి, విణ: చూ, రూ-బిల్ల.
బిళ్లకట్టులు. వా వి బ· చూ, రూ-బిల్లకట్టులు.
బిళ్లకుడుములు. వా. వి. బ. మోదకవిశేషము· చూ, భక్ష్యము. [చెప్పులు.
బిళ్ళచెప్పులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-బిల్ల
బిళ్ళదున్న వా. వి·చూ, ముక్కొమ్ముమేకము
బిళ్ళు. దే వి: చూ, సోధ్రకము *

బీ

బీఁట దే. వి. రూ-బీఁటిక. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 103· చూ, స్ఫోటము.
బీఁటగిలు దే. అ. క్రి రూ-బీఁటగిల్లు: చూ, స్ఫోటించే
బీఁటగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—
బీఁటలువాఱు. దే. అ క్రి.—పై.—
బీఁటలువోవు. దే. అ. క్రి.—పై.—
బీఁటిక. దే వి: చూ, రూ-బీఁట. [పిశా-
బీకము. వా. వి. ఊఁదెడువాద్యము: చూ,
బీకర. వా. వి. బీఱ*· చూ, హ్రస్వగవేధుక.
బీగము. దే. వి. తాలము-తాళము. తద్వి.— ౧. కుంచిక-కుంచెకోల. (సం).—కూర్చిక; ౨. తాళముచెవికి.—తాళముచెవి, చెవి.
బీజకోశము. సం వి. అ పుం. తామరపూస: చూ, మిద్దె. 2 [సాగర *.
బీజపత్రము. సం వి. అ. పుం. చూ, హేమ
బీజపూరము. సం. వి. అ. పుం· చూ, మాది ఫలము *. (చూ,దోహదశాస్త్రము)
బీజమాతృక. సం వి అ.స్త్రీ చూ, బీజపత్రము*.
బీజము. సం వి అ న. 1· చూ, విత్తనము; 2 విత్తులునాటు చూ, పెద. 2; 3.=బీర జేము చూ, వృషణము; 4· చూ, రేతస్సు 1; 5· చూ, హేతువు. 1; 6. బలము:చూ, శక్తి. 1, అం. 7. ఫలాగమ కార్యములచే నిర్వహణసంధియేర్పడియె. గొప్పదైన ప్రయోజనము కొఱకైన యుత్సాహారంభము. మొదట స్వల్పముగ నుద్దేశింపఁబడి తర్వాతఁదర్వాత శాఖోపశాఖలుగ విస్తరించిన నాయకోపనాయకుల యుత్సాహము బీజము: చూ, సంధులు.
బీజాంకురన్యాయము పా (చెట్టుముందా? విత్తనము ముందా? చెట్టులేక విత్తనములేదు. విత్తనములేక చెట్టుపుట్టదు.) గింజెయందు మొలక అణఁగియున్నదనురీతి.
బీజాకృతము. సం. విణ. విత్తిదున్నినది (పొలము), ఉప్తకృష్టము: చూ, భూమి. 1.
బీజాక్షరములు. అం.(హ్రీం-హ్రీం-హూం-హ్రియాం-హ్రాం-హ్రః.)· చూ, మంత్రము. 1. (బీజాక్షరములు పెక్కురీతుల నుచ్చరింతురు.)
బీజావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

బీజావాపము. సం. వి. అ. న. విత్తుట, ఉప్తి: చూ, పెద. 3. [భూమి. 1.
బీజావాపితము. సం. విణ. ఉప్తము: చూ,
బీజోదకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.
బీజ్యుఁడు. సం.విణ:చూ,సత్కులప్రసూనుఁడు.
బీటినేల వా. వి. చిరకాలమునుండి దున్నని నేల: చూ, భూమి 1.
బీటిసరులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
బీడు. దే. వి. 1: చూ, బీటినేల; 2. మట్టమైన యినుము (కాఁకరపువ్వువత్తులలోని మందులో బీడు కలిపెదరు): చూ, లోహము. 1; విణ. 3. నికృష్టము: చూ, హీనము 1; 4. ఉత్త: చూ, శూన్యము. 1.
బీతి. వై. వి.=భీతి: చూ, సాధ్వసము.
బీతుకొను. ద్వ. అ. క్రి. భయపడు. పు. 2, అ. 82: చూ, నుగ్గు 8.
బీద. వై. విణ. 1: చూ, సన్యాసి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, పేదరాలు; విణ. 4.=భీత. భయమునొందినది: చూ, భీతము
బీదతనము. వై. వి: చూ,పేదరము. 1. [దే. 13.
బీదలపెనుబాద. ద్వ. వి: చూ, వాయువు. పాం
బీదవాఁడు. వా. వి: గాలిగుడ్డు, గుల్లకాఁడు, బంజె, బరికట్టె, పేద, బికారి - బికాసి, బీద, బొబ్బలగొట్టు, బ్రక్క, లొల్లొగాఁడు. (సం).— అకించనుఁడు, అభావుఁడు, అర్థహీనుఁడు, ఇత్వరుఁడు, కంగారుఁడు, కటుంటుకుఁడు, కాకరూకుఁడు_ కాకలూకుఁడు, కీకటము, కీనాశుఁడు, క్షుల్లకుఁడు, ఖ, ఖిద్రుఁడు, జాయాజీవుఁడు, జాయానుజీవుఁడు, దరిద్రుఁడు, దీనుఁడు, దుర్గతుఁడు, మర్విధుఁడు, నిర్గ్రంథుఁడు, నిర్ధనుఁడు, నిర్భక్షితుఁడు, నిస్స్వకుఁడు, నిస్స్వుఁడు, ఫేరుఁడు. తద్వి.— మిక్కిలి బీదకు.— ఇరుపేద— విఱుపేద, బుక్కాపకీరు ("చూ, లొల్లొగాఁడు.")
బీభత్సము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రసములు.
బీభత్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సుభద్రేశుఁడు; విణ. 2. వికారముగలవాఁడు: చూ, వెక్కి. 5; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. కనికరముగలవాఁడు: చూ, మరతుఁడు.
బీర. వా. వి: చూ, రూ-బీఱ*.
బీరజేము. వై. వి.=బీజ: చూ, బీజము. 3.
బీరతీఁగె. ద్వ. వి. 1 కోశాతకీలత*: చూ, బీఱ; అం. 2: చూ, దోహదశాస్త్రము
బీరవరము. వా. వి: చూ, రూ-బీఱవరము. (కు. పా.) [1; 2: చూ, హుంకారము.
బీరము. వై. వి.=వీర్యమ్ 1: చూ, శౌర్యము.
బీరాజో. వా. స. క్రి. తుడిచికుప్పచేయు.
బీరింగు. వా. వి: చూ, నటుపెయిద్దు
బీరిజేము. వై. వి.=బీజ: చూ, బీజము. 3.
బీరు. వా. వి. 1. అతిశయము. చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఒకరకము సారాయము: చూ, సుర. 2.
బీరువ. వా. వి. రూ_బీరువా. లోపలఅంతస్తులమర్చిన పొడవగుపెట్టె: చూ, సందుకా. (అలమారునకు.—చూ, సందుకా)
బీరువా. వా. వి.—పై.—
బీఱ. దే. వి. రూ-బీర*: చూ, హాస్యగవేధుక; విణ. 2. పెద్ద. "బీఱెండ". చూ, సుర. (3). [సిరి. 1.
బీఱవరము. వా. వి. రూ_బీరవరము: చూ,
బీఱు. దే. విణ: చూ, వ్యర్థము. "బీఱువడు."
బీఱువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వ్యర్థమగు. హరి. ఉ. 3, అ. 8.
బీఱువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—
బీఱుపోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2. బెండుపడు: చూ, పలియు. 2.

బు

బుంగ. దే. వి. 1. చిన్నమూతిగలకుండ: చూ, భాండము. 3; వా. 2. బుట్ట: చూ, సజ్జే. 1.

బుంగవాయము. దే. వి. నడుమువెడములేక తీర్చి వతిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.

బుండ్రము. వా. వి. గుడ్లగూబ: చూ, పకినం పుంబులుంగు. [ము. 2. *.

బుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బక

బుకాయించే వా. స. క్రి. చూ, బనాయించే 2.

బుకాయింపు వా. వి. దమాయింపు.

బుక్క. దే. వి రూ-బుక్కా-బుక్కాము: చూ, సురుము.

బుక్కనము సం. వి. అ. న. కుక్కకూంతి: చూ, స్వరము. 2.

బుక్కము సం. వి. న్. న, అ పుం 1. క్రొత్తమునందు ప్రసిద్ధమైన మాంసము చూ, శుక్తము 2; 2. మేఁకపోతు చూ, మేషము. 1.

బుక్కా. దే. వి. చూ, రూ-బుక్క.

బుక్కాపకీరు. వా. వి. 1: చూ, బీదవాఁడు. 2. ఒకానొకతురక.

బుక్కాము దే. వి. 1: చూ, రూ-బుక్క ప్వ. 3, అ. 84; 2 పుప్పొడి. చూ, సుమనోరజము. [యమ్మెడువాఁడు

బుక్కావాఁడు. దే. వి. గందవొడిలోనగునవి

బుకింగుఆఫీసు. వా. వి. టిక్కెట్లుఅమ్మెడు చోటు. ["ఎక్కాలబుక్కు."

బుక్కు. వా. వి. పాత్రము: చూ, సంపుటము.

బుగడ. దే. వి. అఁడుదానికొన చెవినగ. రూ-బొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బుగబుగ. దే. వి. బుగులు కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 2, అ. 78: చూ, హూహూ.

బుగులు. దే. వి: చూ, రూ-గుబులు.

బుగులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. గుబాళించే. పర. 3, అ. 239: చూ, వలచే. 1; 2: చూ, వ్యాపించే. కాశీ. 6, అ. 240; 3: చూ, విజృంభించే. అచ్చ. యు, కాం. 280; 4. నీటిబొట్టులోనగునవి లోపలనుండిపైకు జై. 6, అ. 197: ఒడ్డగిలు- ఒడ్డగిల్లు; చిదుకు, చిప్పిలు-చిప్పిల్లు, నిగుడు-నివుడు, పిచ్చిలు-పిచ్చిల్లు.

బుగులుప్రమ్మే. దే. పే్రి: చూ, బయలువఱచే.

బుగులుపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బుగులుబుగులు. దే. వి. క్రిక్కుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బుగ్గ. దే. వి: చూ, రూ-ప్రిక్క. 1—2—3.

బుగ్గి. దే. వి. 1 బూడిద: చూ, భస్మము; 2. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

బుచ్చి. దే. విణ. చిన్న: చూ, స్వల్పము

బుచ్చిగాఁడు దే. విణ: చిన్నవాఁడు.

బుచ్చివాటు దే. అ. క్రి. చూ, చిన్నవోవు.

బుజ దే. వి. 1 కుండలీకరణము: చూ, సున్న. 1; వై. వి. 2.=భుజ. రూ-బుజము: చూ, స్కంధము. 1. [సను. 3.

బుజపత్తిరి. వై. వి.=భుజపత్రి.*: చూ, లేఖ

బుజపత్రి వై. వి.=—పై —

బుజము. వై. వి.=భుజ చూ, రూ-బుజ. 2.

బుజముపుట్టువు. ద్వ. వి. రాచవాఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 123. చూ, రాజో. 1.

బుజముబుజముకలుపుట. జా. కార్యమునకు సహాయమగుట, సవారిమోయువాఁడొకఁడె గుబుజము మఱిరొకఁడు దిగుబుజమువేయక సరిగాపట్టుట. "ఎన్నిగతులఁజూచిన దమ రావన్నునితో బుజముబుజము గలుపుటయే మేలు." (ధర్మజరాజమాయము)

బుజ్జగము. దే. వి. 1. ఇచ్ఛేకము,ఉపలాలనము.

చూ, సమరసము 2; విశే. 2. మిక్కిలిమధురమైనది: చూ, సాంత్వము. 2.

బుజ్జగించు. దే. అ. క్రి అచ్చికబుచ్చికలాడు, ఇచ్చకమాడు, చేలివాపు, పుసలాయించు, బెల్లించు, బెల్లించుకొను (సం)—ఉపలాలించు

బుజ్జగింత. దే. వి: చూ, బుజ్జగము. 1—2.

బుజ్జగింపు. దే వి —పై.—

బుజ్జగింపుమాట. వా. వి చూ, బెల్లింపుమాట

బుజ్జనము దే. వి: చూ, రూ-బుజ్జగము 1—2

బుటా. వా. వి వస్త్రములమీఁద వేయుపువ్వు

బుటుకు. దే వి. రూ—బుటుక్కు. మునుగుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు. 5, ఆ. 283· చూ, హలాహలా.

బుటుక్కు దే వి —పై —

బుట్ట వై. వి =పుట చూ, బుజ్జ. 1

బుట్టి వై వి =—పై —పాండు. 2, ఆ 17.

బుట్టిక. వై. వి.=—పై — [పదా. 5—36

బుటేరీవు వా. వి చూ, బుంతరీము ఆం,

బుడక. వా వి రూ-బుడుక· చూ, స్నానము

బుడకోడి. ద్వ. వి. నీరుకోడి చూ, పుంజో.

బుడగ. దే వి· చూ, బుగ్గ

బుడబుడ. దే వి నీళ్లలోనుండి వెడలుట, క్రిక్కుట, పొస్కుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము· చూ, హలాహలా. (నీళ్లలోనుండి వెడలుటను —స్వా 4, ఆ. 17, క్రిక్కుటను —భాగ. 3, స్కం. 702)

బుడమ. దే వి. 1. (సం) —గవాక్షి, క్షుద్రఫల, గోతుంబ, గోపాలకర్కటి, గోపాలి, చిత్రి, మృగేర్వారుక, తద్వి.—రాబుడమకు.(సం) —తీవ్రగంధము, రామబుడమకు.—(చూ, రామబుడమ.); 2 బుడమపద్దు: చూ, ధాన్యము.

బుడసు దే. వి: చూ, మొదలు. 4.

బుడికిన్ను. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బుడిగ. దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁదియొకవై ప్రసిద్ధి: రూ-బుడిగె; 2. పిడత: చూ, పాత్రము. 6.

బుడిగి. దే. విశే: చూ, రూ—బుడుగు.

బుడిగె. వా. వి. చూ, రూ—బుడిగ 1.

బుడిపి. దే. వి రూ-బుడ్పి. 1 బొడప మ్రాని యందలిముడి చూ, ముడుత; 2 కమండలము: చూ, పాత్రము. 6—13; 3. చూ, బొప్పి; 4. చెఱకులోనగువాని కనుపు: చూ, బుడిపి. 1; 5. చూ, శిరోగ్రీవము.

బుడిబుడిదీర్ఘములు.వా. వి బ. దొంగదొంగయేడ్పులు (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక.)

బుడిబుడిపి దే వి. 1 చూ, సంభ్రమము. వసు. 4, ఆ 65; విశే. 2· చూ, స్వల్పము.

బుడిబుడుక్కు. వా. వి· చూ, రూ—బుడుబుడుక్కు.

బుడిపడు. ద్వ. అ. క్రి చూ, సంక్రమించు. ఉ, హరి. 6, ఆ 164

బుడుక. దే వి: చూ, రూ-బుడక.

బుడుకు. దే. వి బ: చూ, భక్ష్యము. కాశీ. 7, ఆ 186

బుడుగు. దే విశే. పొట్టి· చూ, హ్రస్వము.

బుడుత దే వి. రూ-బుడుతఁడు 1 బిడ్డ: చూ, శిశువు; 2. బాలుఁడు చూ, శిశువు; విశే 3. పొట్టి. చూ, బుడుగు; 4: చూ, వామనుఁడు. 2.

బుడుతఁడు దే. వి: చూ, రూ—బుడుత.1—2. (బాలునికి —ఉ, రా. 6, ఆ 190)

బుడుతనెలతాల్పు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. దేవ. 6.

బుడుబుడుక్కు. దే వి. రూ-డు.బుడక్కు. హుడుక్కు: చూ, వీణె.

బుడుబుడుక్కువాఁడు. దే. వి: చూ, పావలీఁడు.

బుడుబుడుక్కులవాఁడు. దే. వి.—పై.—

-బుడుము. దే. వి: చూ, రూ-బుడము.

-బుడ్డ. దే.వి.1: చూ, వట్టవాఁపు; 2. నీరుకాయ: చూ, స్ఫోటము. 2.

-బుడ్డకాయలు. వా. వి. వేరుసెనగకాయలు. (రాయల సీమలో వాడుక.)

బుడ్డకొట్టు. వా. స. క్రి: ఎద్దుచట్టు, పిడిగొట్టు.

బుడ్డగించు. దే. అ. క్రి: కోరాడు, కోరు.

-బుడ్డగింపు. దే. వి. బుడ్డగించుట.

-బుడ్డపక్కి. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

బుడ్డపిడుఁదు. దే. వి. పశువులమేనవంటికొని రక్తముపీల్చెడి జంతువిశేషము తద్వి — ౧ అంబారుపిడుఁజో,కొణుఁజో-కొణుఁదు-కొనుఁదు,గోమారి; ౨. చెక్కకొణుఁజో-చెక్కకొణుఁదురు-చెక్కపిడుఁజో, పిడుఁజో-పిడుఁదు-పిణుఁదు; (సం) —బృహాదస్మశ్మూర్తి; 3. జెలగ-జెలగ, నల్లదాగ్రిగుడు-నల్లదాగ్రిపుడు. (సం).— ఆర్యస్సు, ఉరగము, కారుండి, జలమక్షిక, జలనాచి, జలాటని, జలూక-జలౌక - జలౌకస-జగౌకసము, ఝుల-ఘ్నాలి, ఘటాలుక, వేణివేధిని; ౪. ఏనుఁగుజెలగ. (సం) —గిరిక, దీర్ఘకోశిక, దుర్నామ; ("చూ, వేణివేధిని. ")

బుడ్డబుడుసర. దే. వి. రూ- బుడ్డబూసర, కాఁచేర-కాఁజేర-కాసరి. (సం) —కాళవార. *.

బుడ్డబూసర. వా. వి.—పై.—

బుడ్డవాఁడు. దే. వి. అండవృద్ధిగలవాఁడు.

బుడ్డి. దే. వి. చిన్నమూతిగల నిడుపాటికాచపాత్రము:చూ,పాత్రము.౬_౧3; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. ౬-౨3.

బుడ్డిగ. దే. వి.—పై.—

బుడ్పి. దే. వి: చూ, రూ-బుడిపి.

-బుత్త. వా. వి. అఁడుగుతి. సాం. మా. 19. చూ, భగము. 12.

బుత్తి. పై. వి.=భుక్తి.తిండి.నీలా. 1, అ. 118: చూ, హపాటు.

బుదవారము. పై. వి =బుధవాసర. సౌమ్యవారము, పెద్దవారము చూ, వారము. 3.

బుదుఁడు. పై. వి.=బుధ. 1. చూ, వెలమోలి; 2 పండితుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు; 3. చూ, వేలుపు.

బుద్ది పై. వి.=బుద్ధి. 1.సుతి. అచ్చ.సుం, కాం. 12: చూ, హృల్లేఖము. 2; అం. 2. చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.

బుద్దిమెకము. పై వి. నక్క: చూ, సృగాలము.

బుద్దుఁడు. పై. వి.=బుద్ధ: చూ, బుద్ధుఁడు.

బుద్బుదము. సం. వి. అ. పుం.=బుబ్బుదము. 1. నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; 2 గర్భమునందలి అవయవ విశేషము.

బుధవారము. సం. వి. అ. పుం =బుదవారము: చూ, బుదవారము.

బుధితము. సం. విణ. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2. [బుదుఁడు.

బుధుఁడు సం. వి. అ పుం.=బుదుఁడు: చూ,

బుద్ధము. సం విణ: చూ, బుధితము.

బుద్ధావతారము. అం: చూ, అవతారములు. (త్రిపురాసురులు వేదమార్గమును, నీతినివిడిచిరి. జీవహింసల కలవాటుపడిరి ఇదిచూచి సహింపలేక అహింసను బోధించుటకై దేవుఁడుబుద్ధుఁడై పుట్టెను. ఇదియె బుద్ధావతారము) (చూ, బుద్ధుఁడు.)

బుద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=బుద్ది చూ, బుద్ధి 1-2.(అంతఃకరణ వృత్తులు నాలుగింటిలోనొకటి. ఇది పండ, మేధ, ధార్మి, గ్రహీతి, శాంతి, చత్వరి అని ఆఱువిధములు.)

బుద్ధిగుణములు. అం. శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహము, అపోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్వజ్ఞానము. (8)

బుద్ధిపెడతలఁబట్టుట. జా. బుద్ధిచెడుట. "పెద్ద తనముఁబోయి బుద్ధిపెడతలఁబట్టెన్" శార. 4, ఆ. 15; "ఉవిదలకు బుద్ధి పెడతలయండుఁ గాదె." పాండు. 8, ఆ. 81.

బుద్ధిమంతుఁడు. సం. విశే. (త్. ఈ. త్.) చూ. సహృదయుఁడు.

బుద్ధిహీనుఁడు. సం. విశే. అక్కుపక్కి.

బుద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. = బుద్దుఁడు: అక్షుచరణుఁడు, అద్వయవాది, అభిమానుఁడు, అర్కబంధువు, అర్హుఁడు, అసముఁడు, కనిష్ఠగుఁడు, కరుణాకూర్చుఁడు, కారభూషణుఁడు, కులిశాసనుఁడు, కేవలి, ఖసముఁడు, గుణాకరుఁడు, గోపేశుఁడు, గౌతముఁడు, చైత్యుఁడు, జితారి, జినుఁడు, తథాగతుఁడు, తమోఘ్నుఁడు, తమోపహుఁడు, తాపి, త్రిమూర్తి, త్రిశరణుఁడు, తీర్థంకరుఁడు.- తీర్థకరుఁడు, దశబలుఁడు, దశభూమీశుఁడు, దశార్హుఁడు, ద్వాదశాక్షుఁడు, ధర్మకాయుఁడు, ధర్మచక్రుఁడు, ధర్మధాతువు, ధర్మరాజు, నగ్నుఁడు, పంచజ్ఞానుఁడు, బహూత్తముఁడు, భగవంతుఁడు, భగవానుఁడు, మహాబలుఁడు, మహాబోధి, మహాముని, మహాసుఖుఁడు, మాయాదేవీసుతుఁడు, మాయాసుతుఁడు, మారజిత్తు, ముని, మునీంద్రుఁడు, మైత్రీబలుఁడు, రాగశని, లోకజిత్తు, వజ్రి, వినాయకుఁడు, విశ్వబోధుఁడు, వీతరాగుఁడు, వ్యోమాభుఁడు, శంభువు, శాక్యముని, శాక్యసింహుఁడు, శాస్త, శౌద్ధోదని, శ్రీఘనుఁడు, శ్వేతకేతుఁడు, షడభిజ్ఞుఁడు, సంగుప్తుఁడు, సంబుద్ధుఁడు, సమంతభద్రుఁడు, సర్వజ్ఞుఁడు, సర్వదర్శి, సర్వార్థసిద్ధుఁడు, సాధువు, సుగతుఁడు, సునిశ్చితుఁడు, సుభాషితుఁడు: (చూ. సర్వ్యాపి); తద్విశేషములు — బుద్ధభేదములు.—అనంతుఁడు, అవలోకితుఁడు, అసితాద్రిశేఖరుఁడు, అహీంద్రుఁడు, ఆనీవదర్శి, కన్యారాముఁడు, కారండవ్యూహుఁడు, కీరకుఁడు, కుంథువు, కృపాద్వైతుఁడు, క్షపణకుఁడు, క్షపణుఁడు, ఖజిత్తు, ఖసర్పణుఁడు, గుణసాగరుఁడు, చక్రసంవరుఁడు, చింతామణి, జంభలుఁడు, జటాధరుఁడు, జినుఁడు, పద్మపాణి, పోతలకప్రియుఁడు, బహురూపుఁడు, బౌద్ధుఁడు, భిన్నకుఁడు, మహాశ్రమణుఁడు, మహావీర్యుఁడు, లోకనాథుఁడు, లోకేశుఁడు, లోకేశ్వరుఁడు, వజ్రసూర్యుఁడు, వైనాయికుఁడు, సరోజి, సుఖావతీశ్వరుఁడు, సుధావర్షి, హాలాహలుఁడు. మఱిన్ని ౧ కబౌద్ధుఁడు; ౨. బౌద్ధమతస్థుఁడు.— కీరకుఁడు, క్షపణకుఁడు; ౩. బౌద్ధభిక్షుఁడు.—చీవరి, ౪. బౌద్ధబ్రాహ్మణుఁడు.— చైత్యుఁడు, ౫ బుద్ధశక్తివిశేషము.— కులిశాంకుశ, ఖదూరవాసిని, మహాశ్రీ; ౬. బుద్ధుని శిష్యులు.— ఏకచారణుఁడు, ఖడ్గుఁడు, ప్రత్యేక బుద్ధుఁడు, సుదంతుఁడు, స్వయంభువు; ౭ బుద్ధభిక్షుకశిష్యులు.— గోమి, చేలుకుఁడు, చైత్రిడు, మహాపాసకుఁడు, శ్రమణేరుఁడు; ౮. బుద్ధునితల్లి.— గౌరిపోత్రి, త్రిముఖ, రిథాచన, మారాచి, వజ్రమూగిక, వజ్రవారాహి, వికట; ౯. పూర్వజైనవిశేషము.— అష్టార చక్రవంతుఁడు, కుమారుఁడు, ఖడ్గి, జ్ఞానదర్పణుఁడు- జ్ఞానదర్పుఁడు, దండి, ధియాంపతి, నీలుఁడు, నీలోత్పలి, పంచచీరుఁడు, పూర్వజినుఁడు, ప్రజ్ఞాకాయుఁడు, బాలవ్రతుఁడు, మంజుఘోషుఁడు, మంజుభద్రుఁడు, మంజుశ్రీ, మహారాజో, వజ్రధరుఁడు, వాగీశ్వరుఁడు, వాదిరాట్టు, విభూషణుఁడు, శార్దూలవాహనుఁడు. శిఖాధరుఁడు, సింహకేళి, స్థిరచక్రుఁడు: (చూ.

సన్యాసి); 2: చూ, విద్వాంసుండు; విశే. 3. తెలియంబడినవాండు.

బుధ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. బ్రిధ్నము: చూ, వేరు. 1; 2. ఊద: చూ, శిఫ. 1.

బుధ్నుండు. సం. వి. అ. పుం. చూ, శివుండు.

బుబ్బుదము. వై. వి =బుద్బుద· చూ, బుద్బుదము. 1.

బుభుక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ· ఆకటి వాయు, క్షారిక, క్షుతము, క్షుత్తు, క్షుధ, జిఘత్స, భోగపిశాచిక (తె) —ఆంగప, ఆంకలి, ఆంకొంట, గొద, పసి. తద్వి.—మిక్కిలి క్షుత్తునకు.—(తె).—అఱ్ఱాంకలి

బుభుక్షితుండు. సం. విశే· అకటి వాయితుండు, క్షుధితుండు, జిఘత్సువు (తె).—ఆదసైన వాండు, ఆంకొన్న వాండు.

బుభుత్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ బోధగొనవిచ్ఛ· చూ, వాంఛ.

బుయ్యా దే. వి. చూ, బుత్త

బుయ్యారము. దే. వి చూ, బంధనాలయము.

బురకీ. వా. విశే· చూ, వామనుండు.

బురకీండు. వై వి =పుత్రిక. చూ, వామనుండు. 1.

బురకా. వా. వి. గవుసెన: చూ, వస్త్రము.

బురజీ. దే. వి. చిఱుగజ్జె. చూ, భూషణము.2.

బురడా వా. వి: చూ, రూ-బురుడా.

బురద. దే. వి. చూ, సుబ్బలి.

బురదకమ్మి. ద్వ వి. గడపక్రిందికి మ్మి.

బురదంగొట్టు. వా.అ క్రి.బురదలోచిక్కుకొను.

బురదపాము. దే. వి. నీరుకట్టె: చూ, సర్పము.

బురబుర. వా. వి. 1 రొంపపట్టుట. 2. పొంగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము· చూ, హుహూహూ.

బురబురలాడు. వా. అ. క్రి: చూ, బుసబుసలాడు. 2.

బురమా. వా. వి: చూ, పిడిపాప.

బురికి. వా. వి: చూ, వామనుండు.

బురుకి. దే. వి. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; విశే. 2. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము; 3: చూ, వామనుండు; 4. గుఱ్ఱముతలయందుండెడు తురాయి.

బురుకీండు. వై. వి. 1.=పుత్రిక. బిడ్డ. ఉ, రా. 6, అ 189·చూ, శిశువు.(దేశ్యమని శ. ర); దే. వి 2. వేంటకుక్క: చూ, శునకము; విశే. 3: చూ, వామనుండు.

బురుజో. వా. వి. 1 గడి, కోటగోడయందుం డెడుదిబ్బ· చూ, సదనము. 1; 2: చూ, గజ్జియ

బురుడా. దే. వి బొంకు: చూ, వితథము.

బురుసు. దే వి — పై —

బురుసుండు. సం. వి అ పుం· చూ, పేంరి.

బురుమా. దే. వి: చూ, రూ-బురమా.

బురుసా. దే వి. 1 ఎఱ్ఱపట్టు: చూ, నూత్రము 1; 2. పట్టు. ఉ, రా 6, అ. 128. చూ, నూత్రము 1.

బురుసు వా వి వెండుక్రీకలకుంచె.

బుఱ్ఱటకొమ్ము దే వి రూ-బుఱ్ఱకొమ్ము-బుఱ్ఱటకొమ్ము, చిమ్మనంగ్రోవి. చూ, శృంగము. 3.

బుఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, జీనుంగ్రోవి; 2: చూ, పుఱియ; 3. కొబ్బెరకాయ మొదలగువాని గుల్ల; 4. ఎండినసొరకాయ; 5 వీణెలోనగు వానికాయ; 6. పాములవాని నాగసరము: చూ, నాగసరము. 1, 7. తల: చూ, శిరము. 1; 8. సొరకాయ కమండలువు· బుఱ్ఱకాయ; 9. తాటిటెంక: చూ, డొక్కబుఱ్ఱ; విశే. 10. పెద్ద: చూ, నుర. (8).

బుఱ్ఱండు. వా. వి పిల్లవాండు. "బుఱ్ఱిబుఱ్ఱండుకథ". చూ, శిశువు.

బుఱ్ఱకత్తి ద్వ. వి. పొటుకత్తి· చూ, కృపి. 2.

బుఱ్ఱకాయ. ద్వ. వి. 1: చూ, బుఱ్ఱ. 8. ఉ, హరి. 4, అ. 42; 2: చూ, బుఱ్ఱ 7.

బుజ్జికొమ్మ. దే. వి: చూ, రూ-బుజ్జటకొమ్మ.
బుజ్జిగుంజే. వా. వి. డొక్క-బుజ్జిలోనిగుంజే.
బుజ్జిటకొమ్మ. దే. వి: చూ, రూ-బుజ్జటకొమ్మ.
బుజ్జిజింక. దే. వి. బుజ్జిముక్కు-గలజింక: చూ, హరిణము 1. [తలము. (2))
బుజ్జితలము. దే. వి. బుజ్జియేతము: (చూ,
బుజ్జిగోనె. వా. వి. ఏయిదాఁకెదుపుట్టి: చూ, హోడము. [చూ, నురఁటీ.
బుజ్జిపిట్ట వా. వి. ఒకానొకపారావతము:
బుజ్జిబాడిస ద్వ. వి. తాళ్లుచెక్కు-డుబాడిస.
బుజ్జిముక్కు. దే.వి పెద్దరంధ్రములుగలముక్కు- చూ, ముక్కు-
బుజ్జిముక్కు-వాఁడు. దే. విశే. డొజ్జిముక్కు-వాఁడు: చూ, వాఁడిముక్కు-వాఁడు.
బుజ్జి. దే. వి. 1. తరిపిలవు చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.), వా 2. ఆఁడుపిల్ల "బుజ్జిబుజ్జఁడు." చూ, స్త్రీ. (కుజ్జిపంటిది)
బుజ్జు దే. వి 1. పక్షియెగురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2 చీఁదుట యందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ [చూ, భూషణము 2
బులాకి వా. వి రూ-బులాకు చూ,అడ్డబాస
బులాకు వా. వి.—పై— [8, అ 213
బులియు దే. అ. క్రి: చూ, సుఖించు కళా.
బులియుచేందుట. ా. ఉబ్బుచేందుట. "ముక్తకన్యలను బెండ్లియాడిబులియుచేన్న, క్రొత్తపెండ్లికొడుకు" (కళాపూర్ణోదయము)
బులుపు దే వి 1. సుఖము. కళా. 8, అ. 213 చూ, సంతోషము, 2 చూ, విలాసము 2 ఆం, భా. ప్ర. 13), వా 3. దూల చూ, ఓదర్చక
బల్ల. దే. వి. మగగుఱి చూ, శిశ్నము.
బుళ్ళి వా వి. 1 పిల్ల: చూ, స్త్రీ, 2 కూఁతురు చూ, సూన. 1; విశే. 3. చిన్న: చూ, స్వల్పము. (ఉత్తర సర్కారులలోవాడుక.)
బువి. వై. వి.—భూ: చూ, భూమి. 1.
బువ్వ. దే. వి.కూడు,అన్నము:చూ,పొదము(1)-
బువ్వంబంతి వా వి. వివాహామునందు బంధువులయిన మగవారు ఆఁడువారు అందఱును ఒకటిగాఁగూర్చుండి వేఁడుక గాభుజించుట, వివాహ చతుర్థబంధుజనసజగ్ధి' బువ్వము-హారిబువ్వము (చూ, సాపాటు.)
బువ్వకుడుపు దే. వి: (చూ,) అన్నప్రాశనము.
బుషము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బుసము.
బుస. దే. వి. 1. పాముయొక్క- ఫూత్కా-రము: చూ, స్వరము 2; 2 చూ, నిట్టూరుపు. వసు. 1, అ 75.
బుసకొట్టు. దే. అ. క్రి 1: చిఱ్ఱుమను; 2 చూ, నిట్టూరుచే; 3 (ఏనుఁగుతొండముతో) ఫూత్కా-రముచేయు. యు. 1, అ. 122; 4. (సింహము) ఫూత్కా-రముచేయు; 5 (పాము) బుస్సను; వా. 6. మైమఱచి నిద్రించే (చూ,నిద్రించే), 7 గుఱువెట్టు-గుర్వెట్టు- గుఱ్ఱువెట్టు; 8: బుసపెట్టు, బుసబుసలాడు, బుస్సకొట్టు. [ఆం. 102
బుసకొట్టుపుట్టువు. దే వి: చూ, సర్పము. వేం,
బుసపెట్టు వా. అ. క్రి చూ, బుసకొట్టు. 8.
బుసబుస దే. వి. నీళ్లుపొంగుట లోనగువాని యందిగుధ్వన్యనుకరణము. చూ,హూహూ.
బుసబుసలాడు. దే. అ. క్రి. 1 చూ, బుసకొట్టు 8, వా. 2. రొంపచే ముక్కు-గుండా చీమిడిలోనగునదిస్రవించే. బురబురలాడు.
బుసము. సం. వి. అ. న. రూ-బుషము. 1. పొల్లు, బుసి, బూగర చూ, ధాన్యము; 2. మీఁగడతీసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; 3 చూ, పిడక; 4. పొల్లుకసవు చూ, తృణము. 1.
బుసి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పశ్చిమసముద్రము నడుమనుండెడు వరుణోద్యాననది. చూ,

పోసిదిని (వది); దే. వి. (1) నిగుబు: చూ, భస్మము; (2) గడ్డిగలిగిన పొట్టుధాన్యము, బూగర. (సం) ఉమాకటము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); (3) ధాన్యముమీఁదిపొట్టు: చూ, తంబ; (4) ఇండ్లవాసములకుఁబట్టెడు బూసి: బూగర. (సం).—ఉమాకటము.

బుసివోవు. దే. అ. క్రి. చెడు: చూ, సమయు 3

బుసుకుజొన్న. ద్వ. వి. ఒకానొకజొన్న*: చూ, సస్యము. 1.

బుస్సకొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు.8

బుస్సు. వా. వి. బుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. అచ్చ యు, కాం. 149: చూ, హూహూ.

బూ

బూఁజేము. వై. వి.=భూత. చూ, భూతము 2

బూఁజో దే. వి. 1. పూతిగంధము: చూ, వాసన; 2. ఎండసోఁకమిచే తడివస్తువులమీఁదిఁ గలుగు కొంచెము మాసినతెలుపు' రూ-బూఁదు. (సం).—పూతము.

బూఁజోగులు. వా వి. ఆయిరేని' చూ, భాండము. 3 [దుపాలు

బూఁజోపట్టు దే. అ క్రి:బూఁదిచేఁబడు, బూఁ

బూఁదిచేఁబడు దే అ. క్రి —పై —

బూఁదు. దే వి: చూ, రూ-బూఁజో. 2

బూఁదుపాలు. దే. అ క్రి:చూ, బూఁజోపట్టు పాండు. 5, అ. 14, పాండు 1, అ. 165.

బూక. దే. విశ. 1. అబద్ధోక్తి. చూ, శబ్దము. 2; 2 బూటకము చూ, వితథము.

బూగర. దే వి 1: చూ, బుసి (2); 2: చూ, బుసి (3); 3. చూ, బుసి (4).

బూగరమండె. వా వి. నూర్చినవరిరాశి.

బూచి. వై. వి.=భూత' చూ, భూతము. 2.

బూచికన్నులకచ్చే. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బూచిగాఁడు. ద్వ. వి. బూచివలెనుండుటచే కుక్కుటీయ్యఁబడిన పేరు: చూ, సివఁగి. 2.

బూచివాఁడు. ద్వ. వి: చూ, భూతము. 2.

బూచేలతోఁడు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

బూటకము. దే. వి. 1: చూ, బూక. 1; 2:చూ, బూక. 2, 3: చూ, వంచనము. పు. 1, అ. 148; 4: చూ, మాయము. 1. నీలా. 2, అ. 41.

బూటకీఁడు. దే. విశ. (బూటకము + ఈఁడు) రూ-బూటకుఁడు. 1: చూ, కృతిహారకుఁడు, 2: చూ, వంచకుఁడు.

బూటకుఁడు. దే.విశ.—పై.—[చూ,భస్మము.

బూడిద. వై. వి. రూ-బూడిదె-బూడ్దె=భూతి:

బూడిదరంగు. వా వి: చూ, ధూసరము. 1.

బూడిదగుమ్మడి. వై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.

బూడిదపండు. ద్వ. వి చూ, విభూతిపండు. పాండు. 5, అ. 14 [సుంకము 1.

బూడిదపన్ను. ద్వ. వి. 'శవముపైపన్ను' చూ,

బూడిదె. వై. వి.=భూతి' చూ, రూ-బూడిద.

బూడిదెలోహోమముచేసినట్టు. లో.—పై—
"బూడిదెలోహోమమువలెఁ, బాడింటికినిడిన దీప పజ్ర్త్యోయుఁబోలె." (కుచేలోపాఖ్యానము.) (బూడిదెలోపోసిన పన్నీరు వంటిది)

బూడ్దె వై. వి.=భూతి. చూ, రూ-బూడిద.

బూడ్దీ వై. వి =—పై.—(వాడుక).

బూతనాదుఁడు వై. వి.=భూతనాథ. 1. చూ, బూచేలతోఁడు; 2: చూ, బూచిగాఁడు.

బూతపిల్లి. వై. వి. (బూతము + పిల్లి): చూ, పూతికము.

బూతము. వై. వి. 1.=భూత. యు 2, అ 80: చూ, భూతము. 2; 2 =భూత. (సం).—ప్రాణి, ఆత్మవీరుఁడు, చేతనము, భూతము.

బూతములసామి. వై. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

బూతాటము. దే. వి. (బూతు + ఆడుట) బూతులాడుట: చూ, శబ్దము. 2.

బూతి. సై. వి. 1 =భూతి: చూ, బూడిద; 2 =భుక్తి. తిండి: చూ, బుక్తి.

బూతు. దే. వి. 1 కుచ్చితపుతిట్టు: చూ, శాపము. 1; 2 కుచ్చితపుతిట్టుతిట్టువాఁడు; 3. అబద్ధోక్తి చూ, శబ్దము. 2; 4. బట్టువాఁడు చూ, స్వస్తిముఖుఁడు 2

బూద. దే వి పాలకుండ. వసు. 4, ఆ. 20: చూ, భాండము 3 [1, ఆ. 165.

బూది సై. వి =భూతి:చూ, బూడిద. పాండు.

బూదె. సై వి.=భూత. 1. చతుర్దశితిథి: చూ, హరివాసరము; 2. చూ, శివరాత్రి

బూబు. వా. వి. తురకస్త్రీ చూ, స్త్రీ.

బూమి. సై వి =భూమి చూ, భూమి 1.

బూమియ సై. వి రూ-బూమె =భూమికా. 1 కపటము. చూ, నాక్షము. 2,2: చూ, వంచనము; 3. చూ, బూటకము; 4. మాఱువేషము: చూ, వేసము. 1; 5. అబద్ధోక్తి చూ, శబ్దము 2.

బూమె. సై. వి =—పై.— (మాఱువేషము ఐకు — య 2, ఆ 58)

బూమెకత్తియ. సై. విణ బూమెలుకలది.రూ-బూమెకత్తె, బూమెలాఁడి. కాశీ. 5, ఆ 316. చూ, స్త్రీ

బూమెకత్తె సై. విణ—పై —

బూమెలాఁడి. సై. విణ —పై —

బూమెకాఁడు. ద్వ. విణ. బూమెలుకలవాఁడు బూమెలాఁడు.

బూమెలాఁడు ద్వ. విణ —పై.—

బూర. సై. వి. 1 =పూర. (రూ-బూరగ-బూరా-బూరుగ) కాహళమను వాద్యము. ఆచ్చ. యు, కాం 226 చూ, వీణె; విణ. 2. చూ, మూలము. 2.

బూరఁడు. సై. విణ. విజృంభించినవాఁడు. కంచ. వేం. 1, ఆ. 704.

బూరకాఁడు. ద్వ. విణ. ఏనుఁగుకాలివాఁడు.

బూరకాలు. ద్వ. వి. ఏనుఁగుకాలు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 122: చూ, హస్తి.

బూరగ. సై. వి. 1. నాగసరమునకు సుతియిచ్చెడువాద్యము: చూ, బూర. 1; 2 సుషిరవాద్యము, ఆహికము, తార: చూ, స్వరము 2.

బూరగడ్డి. ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1

బూరగొమ్ము. ద్వ. వి. కొమ్ము, శృంగము. రామా. 8, ఆ 69: చూ, వీణె.

బూరగొమ్ముశుపాసి. ద్వ. వి చూ, విష్ణువు 1. వేం. ఆం 2.

బూరట. సై వి ఉల్బణము చూ, హెచ్చు. 2

బూరటించు. సై. క్రి. బూరటిల్లఁజేయు.

బూరటిలు. సై. అ. క్రి బూరటిల్లు 1 =పూరణ. పూర్ణమగు చూ, సంపూర్ణమగు; 2 ఉబ్బు చూ, లేచు.

బూరటిల్లు సై. అ క్రి —పై.—

బూరదిప్పకాయ. వా. వి. చూ, భక్ష్యము.

బూరా. సై వి =పూర చూ, రూ-బూర 1.

బూరినీసు. వా. వి. రూ-బూర్నీసు. మెత్తని కంబళి చూ, రల్లకము.

బూరియ సై. వి.=పూరికా. రూ-బూరె. సై. 6, ఆ 124: చూ, భక్ష్యము. (పూర్ణము అని గుంటూరుప్రాంతమున వాడుక)

బూరుగ వా. వి. 1: చూ, బూర. 1; 2.రూ-బూరుగు-బూరువు*. చూ, శాల్మలి.

బూరుగు దే. వి: చూ, రూ-బూరుగ. 3. *

బూరుగుకాయ. ద్వ. వి. కర్కటము: చూ, శాల్మలికలాటువు.

బూరుగుదీవి. ద్వ. వి: చూ, ద్వీపములు.

బూరుగుబంక. దే. వి. అజమోద: చూ, శాల్మలీవేష్టము.

బూరువు. దే. వి: చూ, రూ-బూరుగ. 2.*

బూరె. వై. వి.=పూరికా: చూ, రూ-బూరియ
బూరెలమూఁకుడు. వా. వి. రూ-బూర్లెమూఁకుడు. (బూరెలు వండెడి వెడల్పు పాత్రము): చూ, పాత్రము. 6; (కొన్ని దేశములయందీ శబ్దమునకు అపార్థము నుపపాదించేచేస్తారు.)
బూర్లీను వా. వి. చూ. రూ-బూరినీను
బూర్లెమూఁకుడు. వా. వి: చూ, రూ-బూరెలమూఁకుడు.
బూల. దే. వి. 1. తాటిమ్రానిలోనిబొండు (ఏకబీజదళ వృక్షజాతుల మ్రానులన్నియు నిట్టివే) (చూ, ఏక, ద్విబీజదళవృక్షములు); వా విణ 2 నిస్సారము: చూ, బెండు 2
బూలి దే. విణ. నిస్సారమైనది' చూ, బెండు 2
బూసము. దే వి. చూ, ధాన్యము (ఇది చింత్యము) [2: చూ, సాలెపట్టు.
బూసి. దే వి 1 పాదట్టు-పాదొట్టు, వా

బృ

బృంద. సం. వి. ఆ స్త్రీ. తొళసి*: చూ, హరిప్రియ. 3 [చూ, సమూహము
బృందము సం. వి. అ. న.=బిందము, పిండు.
బృందారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2. చూ, మనోజ్ఞుఁడు; 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు 2. [చూ, హృద్యము
బృందిష్టము. సం. విణ. మిక్కిలిమనోజ్ఞమైనది:
బృంహితము. సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుయొక్క గీఁక: చూ, స్వరము. 2.
బృసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రిసి-బుసి-బ్రుసి. (బ్రుసి అని శ. ర.)
బృహచ్చరణబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ద్రావిడులు. (సామవేదులు. ద్రాహ్యాయణ సూత్రముగలవారుకొందఱు).

బృహచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం.బలురక్కసి*: చూ, స్వర్ణక్షీరి. 2.
బృహతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. ములక*: చూ, శిశ్రివు. 1; 3.ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 4.విశ్వావసునివీణ: చూ, వీణె; విణ. 5. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 6. తొమ్మిది అక్షరముల పాదముగల ఛందస్సు. చూ, ఛందస్సులు; 7: చూ, తతివాద్యములు.
బృహతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ' చూ, బృహతి. 3.
బృహత్కుక్షి. సం విణ. (ఇ)' చూ, గొజ్జివాఁడు.
బృహత్తు. సం. విణ (త్. ఈ. త్). 1 చూ, బృహతి. 4; 2' చూ, వట్టవాఁపు.
బృహత్పాటలి. సం వి ఈ. స్త్రీ ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.
బృహత్ఫిలుక్షు. సం. వి. ఉ. పుం. పెద్దవరగోఁగు*' చూ, వరగోఁగు [బుడ్డపిడుఁదు.
బృహత్సృక్మాత్రి. సం వి. ఈ. స్త్రీ' చూ,
బృహదారణ్యకము. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.
బృహదేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రిల.
బృహద్బీజము. సం. వి. అ. న. 1' చూ, వట్టవాఁపు; పుం. 2. అంబాళము*' చూ, మామిడి. [వహ్ని. 1.
బృహద్భానువు. సం. వి. ఉ. పుం. అగ్ని: చూ,
బృహన్నల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జునునికివేషాంతరమునందలి నామము: చూ, పాండవులు: (చూ, సుధర్మికుఁడు.)
బృహన్నలము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దకిక్కస*: చూ, హరిత (తృణము. 1.) [కాయ.
బృహన్మరీచము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరెప
బృహస్పతి. సం. వి. ఇ. పుం.1: చూ, సురాచార్యుఁడు; 2. గురుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

బృహస్పతివారము. సం. వి. అ. పుం. 1. గురువారము: చూ, వారము. 2; అం. 2: చూ, వారములు [యాజ్ఞము.

బృహస్పతిసవము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

బృహస్పతిస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

బె

బెంగ. దే. వి. 1. కూఁత. పా. 2, అ. 4: చూ, స్వరము. 2; 2. విరహవ్యథ: చూ, శోకము.

బెండ. దే. వి: ఎద్దునాలిక–ఎద్దునాలుక.(సం)— ఖరస, ఖరస్థలి, ఖరపత్రి, గోగ్రంథి, గోజిహ్వ, గోజిహ్విక, దార్వి–దార్విక, మండూకపర్ణి; పా. 2. బహువిదారణ పుటకఫలము. చూ, గుంజోకాయలు. [1–2.

బెండగిల్లు దే. అ. క్రి: చూ, రూ–బెల్లగిల్లు

బెండు. దే. వి. 1. జీలుగు*: చూ, స్వర్ణపుష్పి; బెణ 2. సారములేనిది. హరి. పూ. 4, అ 154. కాయికము, చివుకు–చీకు, జెబ్బు, దాలిబ, పోరచి, బూల, బూలి, మక్కి– (సం) —అసారము, నిస్సారము, ఫల్గువు.

బెండుమానిసి. ద్వ వి: చూ, బక్క. 1.

బెండువడు. ద్వ. అ. క్రి ఎత్తుపడు; చూ. వలియు. 2.

బెండడి. వా. వి. 1. అడుసు: చూ, కాదము. 3; 2 కంకరి: చూ, లేపము.

బెంబేలు. వా వి. బెదరు: చూ, సాధ్వసము. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

బెంబేలుపడు. వా. అ. క్రి 1. బెదరు. చూ, సురిక్కు. 6; 2. నిశ్చేష్టతనొందు. (ఉ॥ స॥ లలోవాడుక). [చూ, కల్గించే

బెకబెకలాడు. దే. అ. క్రి. (కప్పలు) కూయు·

బెకబెకలు. వా. వి. బ. (కప్పల) కూఁత: చూ, శబ్దము. 2.

బెక్కణ వై. వి.=పేర్చింకణ: చూ, పెరివణ.

బెకొట్టు. దే. అ. క్రి. (బెంగ + కొట్టు) వాపోవు: చూ, కల్గించే

బెగడు. దే. వి. 1. రూ–బెగ్గడు. భయము: చూ, బెంబేలు; అ. క్రి. 2. (రూ–బెగ్గడు– బెగడుపడు– బెగ్గడిలు–బెగ్గడిల్లు– బెగ్గిలు– బెగ్గిల్లు–బెగ్గలించే) భయపడు: చూ, బెంబేలుపడు. 1.

బెగడుపడు. ద్వ. అ క్రి. 1: చూ, రూ–బెగడు. 2; ప్రే. 2. బెగడుపఱుచే.

బెగద. వా. వి. భాగధేయము. అం. పదా. చర. 48: చూ, పిస్తు 1.

బెగ్గడిలు. దే. అ. క్రి రూ–బెగ్గడిల్లు: చూ, బెగడు 2. [అ. 66.

బెగ్గడిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—మార్క. 8,

బెగ్గడు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ–బెగడు.

బెగ్గలము. వై. వి. 1.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1; 2 (సం) —విహ్వలత.మార్క. 1, అ 283.

బెగ్గలించే వై. అ. క్రి.=విహ్వల.1. భయపడు: చూ, బెగడు. 2; 2. వెలుకులు: చూ, విహ్వలించే. నిర్వ. 5, అ. 87.

బెగ్గలికము వై. వి.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1. హరి. పూ. 9, అ. 48

బెగ్గిలు. వై. అ. క్రి. రూ–బెగ్గిల్లు. 1.=విహ్వల:చూ, బెగ్గలించే 1; 2: చూ, బెగ్గలించే. 2; 3. చింతించే. చూ, సురిక్కు 11; 4· చూ, సలించే; 5. చెదరు: చూ, వల్లివిరియు. 1

బెగ్గిలుట. వై. వి: చూ, బెగడు. 1.

బెగ్గిల్లు. వై. అ. క్రి.= చూ, రూ–బెగ్గిలు. (చలించేటకు.— అచ్చ. బాల, కాం. 98.)

బెగ్గురము. వై. వి.=పుష్కర. సాం. తి. 11: చూ, సారసము. 2.

బెగ్గురు. వై.వి.=—పై — [కాలంది.(పుంజో.)

బెగ్గోడి. వా. వి. ఒకానొకకోడి: చూ, పెలి

బెక్కెము. దే. వి. కూటము: చూ, గంధ్రము. 1.

బెట్ట. దే. విశే. తీక్ష్ణము: చూ, కెండ్రము.

బెట్టించే దే. స. క్రి. (నిర్బంధమునుండి) మర లించే

బెట్టిదము. దే. వి.(బెట్టు + ఇదము.) 1. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; 2. క్రౌర్యము: ప్రౌఢి; వై.విశే. 3. కఠినము: చూ, బెడిదము.5; 4.=భీతిదమ్. ఘోరము: చూ, బెగడు. 1; 5: చూ, బెట్ట; 6. క్రూరము. భో. 6, అ 357: చూ, రౌరవము. 2; 7. దృఢము: చూ, స్థైర్యము. 1; 8: చూ, బిట్టు. 4; ఖ. 9 నిష్ఠురోక్తి. చూ, శబ్దము. 2.

బెట్టిదుఁడు. దే. విశే (బెట్టు + ఇదుఁడు) 1. పొగరుఁబోతు: చూ, పోఁగంబుఁడు. 2, 2. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2

బెట్టిదురాలు. దే. విశే. (బెట్టిద+అలు) బెట్టి దముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బెట్టు. దే వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సమ్మానము; 3. గర్వము. ఉ, రా. 2, ఆ. 309: చూ, హంకారము; విశే. 4: చూ, బెట్టిదుఁడు. 1; క్రి విశే. 5. అత్యంతము: చూ, మతి మతి; 6. గట్టిగా; 7. దృఢముగా. హరి. పూ. 8, ఆ. 48.

బెట్టుసరి. వా. విశే. రూ-బెట్రుసరి. 1. ఘోషణ: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, తెగనీలు గుట. 1; 3: చూ, తెగనీలుగుట. 2;4: చూ, బెట్టు. 1; 5. చెప్పినవిషయము సరిగా గమ నింపకుండుట; 5. బింకము,తలబిరుసుతనము

బెట్రుసరి. వా. విశే.—వై.—

బెడఁకు. దే. వి. (రూ-బెణఁకు-బెణుఁకు) 1: చూ, తలఁగుడు; 2. చలనము: చూ, లోలము; 3. కులుకు: చూ, విలాసము. 2; అ. క్రి. (రూ-బెణఁకు-బెణుఁకు.) 4. తొ లఁగు. వసు 4, ఆ. 50: చూ, విరియు. 3; 5: చూ, సలించే. కళా. 4, ఆ. 105; వా 6. కీలుతప్పు; 7.నరముతప్పినొప్పియెత్తు.

బెడఁగారు దే. అ క్రి: చూ, రమ్యమగు. హ్యా. 3, ఆ. 71.

బెడఁగు. దే. వి. 1: చూ, విలాసము 2. కళా. 3, ఆ. 33; 2: చూ, సౌందర్యము; విశే. 3. అధికము. వసు 5, ఆ. 5: చూ, హేరాళము; 4: చూ, హృద్యము; అ. క్రి. 5 చూ, బెడఁగారు.

బెడఁద. దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2 చూ, విపత్తు. పారిజా.3, ఆ 21; 3. అశు భము: చూ, హాని. 2; వా. 4: చూ, భార ము. 1; 5. గందరగోళము: చూ, రద్దు. 2.

బెడక. దే. వి. 1. ధాన్యముపోసినగోనె, బస్తా: చూ, సంచి; 2. ఉత్తగోనె: చూ, సంచి.

బెడద. దే. వి: చూ, భత్యము.

బెడిగ. వా. వి. రూ-బేడిగ: చూ, పిస్తు. 1.

బెడిదము. వై వి. రూ- బేడిదము =భీతిద. 1. భయంకరత్వము: చూ, . సాధ్వసము; 2. కఠినత్వము: చూ, బెడిదము. 5; విశే. 3 భయంకరము: చూ, సాధ్వసము;4. అధి కము. భగ. 3, ఆ. 46: చూ, హేరాళము; 5. గట్టిది: విశే.—రూ- బేడిదము, కఠిన, కరకసా, కర్కశ, గట్టి, గొట్టు, నిగ్గడిఁ బెట్టిదము, పెదుక, మొప్పియ-మొప్పె; వి.—కర్కశము, కడిఁది, కఱకుఁదనము, గొడ్డ, పెలుచ, బిరుసు-బిఱుసు, బెడిదము; వి, విశే.—కఱకు, గడుసు, దురుసు; వి, క్రి —పెల్చ-పెలుచన-పెల్చన; (సం) — విశే —అచ్ఛిద్రము, అయోమయము. ఉపో షము, కంఘటము, కఠరము, కఠలము, కఠి నము, కఠోరము, కఠోలము, కర్కశము,

కర్కశము, కీటకము, కూరము, గాటము, జఠరము, జరఠము, వ, దృఢము, వ, నిర్వాహము, నివాతము, నిషధము, నిష్ఠురము, నిస్సంధి, పరుషము, మూర్తము, మూర్తిమత్తు, వృత్తము; వి.—కంకణము, కార్కశ్యము, గజగజ, మూర్తి. (మిగతవానికి "చూ, వృత్తము.8–10."); 6. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము 2

బెడిదుఁడు. వై. వి. 1: చూ, పెలుచరి. 1, 2 కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3 కూరుఁడు. చూ, వ్యాధుఁడు. 2

బెడిదురాలు. ద్వి విశే. (బెడిదము+ఆలు)· చూ, బెట్టిదురాలు.

బెడియు. దే అ క్రి 1 బెనుకు, తప్పు: చూ, మిడికోవు; 2. బెనుకు చూ, వైకల్యము

బెడిసికొట్టుట. వా. వి. 1 ఉగ్రదేవతలను క్రమవిరుద్ధముగా ఆరాధించినందున కలిగెడి హాని, 2 దేవతాదులు ఎదురుతిరుగుట

బెడ్డ. వా వి రూ—గడ్డ. మంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.

బెడ్డు వా వి —పై —

బెణఁకు దే వి, అ. క్రి చూ, రూ-బెడఁకు

బెణుఁకు. వా వి, అ. క్రి —పై —

బెత్త వై వి చూ, బెత్తెడ.

బెత్తము వై వి =వేత్ర చూ, పేము.

బెత్తిక వై వి లోష్టము, ఎండిలేచినమట్టి పెళ్ల చూ, భూమి 1.

బెత్తెడ వై. వి.=విత్తి తర్జని మొదలైన నాలుగువేళ్ల అడ్డకొలత ఉ, రా 3, అ. 123 చూ, హస్తము

బెత్తు వై వి 1 చూ, బెత్తెడ; 2.=వేత్ర చూ, జత్తము; 3 వి 3 చూ సన్మానము.

బెత్తెడు వా. వి: చూ, బెత్తెడ.

బెదరించు. వా. స క్రి చూ, వెఱపించు.

బెదరింపు. దే. వి. బెదరించుట: చూ, సంకోచము 3. [2: చూ, బెగడు. 2.-

బెదరు. దే. వి. 1: చూ, బెగడు. 1; అ. క్రి.

బెదరుచూపుట. అం: చూ, భేదోపాయములు.

బెదరుపడు. ద్వి. అ క్రి: చూ, బెదరు. 2.

బెదరుపోతు దే విశే: చూ, పెలుచరి. 1—2

బెబ్బులి. ద్వి. వి. (పెద్ద+పులి) పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. [పత్రము. 4.

బెబ్బులిఁగు వా. వి. వర్షంగిపిట్ట: చూ, శత

బెబ్బె. వా.అవ్య. లేదు. "నీకుబెబ్బె-నీఅబ్బకు బెబ్బె.": చూ, శూన్యము. 1.

బెరడు. వై వి.=బర్బర. 1: రూ—బరడు, అంట, కడవసము-కడాసము—కళవసము-కళాసము, చేట్ట, చెక్క, తాఁట, తిత్తి, తొంట, తొక్క, తొక్కు, తొడప, తొడపసము, తోలక—తోలుక, తోడు, తోడుపట్టు, తోలు, తోలుక, నార, పట్ట, పీతోలు, పైపార, పొళ్ళర; (సం) —అజినము—అజిపము, అసృగ్ధర, అసృగ్వర, ఉక, ఐ, ఐక్యము, కటుచాతుర్జాతకము, కృత్తి, ఖల్లము, ఖల్లి, ఖేటము, చర్మము, చోచకము, చోచము, చోలకము, ఛల్లి, చామ, తనువు, త్వక్కు, త్వచము, పట్టము, శకలము. (మిగతవానికి "చూ, శకలము. 1—2"); తద్వి.—౧. ఎండిన అంటిపట్టుకు —చోదుము, ౨.ఒలిచినతిపోయుటకేగ్పఱచినతోలునకు —తిత్తి. (సం).—కృతి, నుతి, 3. చర్మఖండమునకు.-అట్ట,౪.చర్మములసమూహమునకు. (సం).—చార్మణము, ౫. డేగలతోలుగంతకు.-తొపారము- తోపారము;౬ దాత్రిత్వక్కునకు —కారఫుఁజెక్క;౭.పచ్చిచర్మమునకు.—కరుసు; ౮. పట్టెడవలెకోసిన తోలునకు.—పట్టెడ;౯:పులితోలు.(సం).-ద్వీపము;౧౦:పారాటు,పారాటుచెక్క:(సం)-

…క్యాకు: ౧౧: చర్మకృత్తోలు, బెరితోలు; ౧౨. మృగచర్మమునకు.—అట్ట, తిత్తి, తోలు; ౧౩. ఒవంగపుపట్టకు. (చూ, వరాంగకము.1.); ౧౪. వింటినారిదెబ్బ తాకపడకుండ ఉడుము తోలునకు. (సం.)—గోధ; ౧౫. సన్నగాఁగోసిన తోలునకు.—వాఱు (మిగతవానికి "చూ, తకలము. 1—2"); 2: చూ, రూ-బరడు. 1; 3: చూ, రూ-బరడు. 3.

బెరయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించే. హరి పూ 6, ఆ. 95; 2· చూ, సంధించే. భాగ. 2, ఆ. 250, 3 చేరు, చెల్లు భార. స్త్రీ. 1, ఆ 73 చూ, సిద్ధించే; స. క్రి. 3. పాండు కళా. 3, ఆ. 105 చూ, సక్తమగు.

బెరసు. వై. విశే. 1.=పరుష. కూ్రరము. నీలా 1, ఆ. 72 చూ, గౌరవము. 2; 2. ముతక. నీలా. 3, ఆ 49 చూ, స్థూలము. 4.

బెరికి. దే వి. కొఱఁక. చూ, సొద్దు. 1.

బెరుకు. దే. వి 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు 1; 2. ప్రయోజనము చూ, వ్యాపారము 1.

బెతిక. దే. వి: చూ, బెడక. 1.

బెలంచి. దే. వి: చూ, పక్షి (అపరి)

బెలము వై.వి.1 =బిల చూ, రంధ్రము. 1; వా. 2 ఒకానొక ఎరివి "పెదబెలముపోసిన పాలముఖండును.": చూ, కుప్పగోమయము (గోదావరీమండలమున వాడుక)

బెల్లయు. దే అ. క్రి· చూ, వ్యాపించే.

బెల్లము. దే వి. 1. గుడము: చూ, శర్కర. 1; వా. 2 మగగుటి· చూ, శిశ్నము (పిల్లల ముద్దునందు ప్రయోగింతురు)

బెల్లి. దే. విశే. 1: చూ, వంచకము. కళా. 3, ఆ. 34; 2: చూ, వంచకుఁడు; 3· చూ, భిజ్జెరకత్తియ. [అ.క్రి. 2 చూ, బుజ్జగించే

బెల్లించే. దే. స. క్రి 1: చూ, వచించే; వా బెల్లించేకొను.—పై.—

బెల్లింపు. దే. వి. 1: చూ, వంచనము; 2. ఇచ్ఛాకము: చూ, బుజ్జగము. 1; విశే. 3: చూ, బుజ్జగము. 3.

బెల్లింపుమాట. వా. వి. 1. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2. చూ, బెల్లింపు. 2

బెసుకు దే. అ. క్రి: చూ, బెసియు. 1—2.

బెస్త దే. వి. బోయ· చూ, పోవరి.

బెస్తవాఁడు. దే. వి.—పై.—

బెహారము. వై వి.=వ్యవహార. (రూ-బేహారము-బేహారము-బేరము-బేవరము)· చూ, వర్తకము

బెహారి. వై. వి.=వ్యవహార. రూ-బేహారి-బేహారి. కళా. 6, ఆ 97· చూ, సెట్టి. 2.

బెళఁకు. దే. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1, 2: చూ, విలాసము. 2; 3· చూ, లోలము అని. 5, ఆ. 29; వా. 4. ఒకానొకదేగ చూ, శ్యేనము; అ. క్రి. 5 రూ-బెడఁకు. చూ, సలించే; 6. ఒరయు. పాండు. 4, ఆ 3· చూ, రుద్దు; వా 7 తళతళమని ప్రకాశించే రూ-బెళుఁకు: చూ, హవణిల్లు

బెళఁగు దే. వి. చూ, రూ-బెడఁగు.

బెళగువ్వ. దే. వి. (బెడస + గువ్వ) (ప్యా. 4, ఆ 58); కంపపులుఁగు—గంపపులుఁగు, గబ్బు, గబ్బులుఁగు, డబ్బు, బెళవ (సం).— అటజము, కుక్కుటకము, కుక్కుభము, కులాలము, జీవంజీవము, భాసంతము, లజ్జాభాసము; తద్వి — జలకుక్కుభమునకు —(సం).— గోభండీరము, జలకుక్కుభము. (చూ, శకుంతి.)

బెళవ దే. వి.—పై —

బెళుకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, బెళకు 1-2-3-4-5-6-7 (అధికప్రభకు —కళా. 1, ఆ 135, తళతళమని ప్రకాశించుటకు —యా. 5, ఆ. 65.)

బే

బే. వై. వి: చూ, రూ-అంబే. భో. 6,అ. 44.

బేటు. దే. వి. 1: చూ, బెత్తిక; (కొండ లో నగు వారియందలి చీలిక. (పేటు అని వాడుచున్నారు.)

బేగడ. దే. వి. శాకిబంగారు: చూ, శుభ్రము.1.

బేగరి వా. వి. గుణ్ణపువాడు: చూ, పాది. 1. (పాయము.)

బేగి. వా. క్రి. విశే. వేగముగా. "బేగిరమ్మ."

బేగీరావులు. వా. వి బ. వేగముగావచ్చువారు.

బేజిరూరు. వా. విశే. తొందరలేనిది.

బేజారు. వా. వి. అలయిక, శ్రమము.

బేడ. దే. వి. పరకరూపాయ,(రు 0—2—0).

బేడలు. దే. వి. బ. కాయధాన్యములపప్పు: చూ, పప్పు 1.

బేడిక. వా. వి. భాగధేయము. చూ, పిస్తు. 1

బేడిగ దే. వి.—పై —

బేడిజేము. దే. వి. టక్కు: చూ, వంచన.

బేడిదము. వై. వి.=భీకిద చూ, రూ-బెడిదము

బేడిమూక. వా వి అల్లరిమూక. [ము 1.

బేడిస. దే వి. శఫరిఅనుమీను: చూ, మత్స్య

బేడిసమీను. దే వి.—పై —

బేడీలు. వా. వి. బ.సంకెళ్లు: చూ,శృంఖలము.3.

బేడాలు.వా.వి.వికారరూపము,దుస్తులుధరింపమి

బేతాహతు. వా. విశే తాహతులేనిది. (తాహతు=గొప్ప.)

బేతాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిశాచము. చూ, భూతము; 2. భూతావిష్టమృత శరీరము: చూ, శరీరము.

బేతాళుడు. సం. వి. అ పుం: యమకింకరుడు

బేది. దే. వి. చూ, పాచనము. 3.

బెపరవా. వా. విశే. లక్ష్యములేనిది.

బేబాచెయ్యి. వా. విశే.గొప్పసమర్థతకలవాడు.

బేబేబ్రాహ్మణులు. అం.కన్యాకుబ్జులలోనొకరు— (సామవేదులు కొందఱు యజుర్వేదులలో కొందఱు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

బేమరమ్మతు. వా. విశే. మరమ్మతులేనిది.

బేరకత్తె. వై. విశే. (బేరము + కత్తె) బేరమాడునది: చూ, స్త్రీ

బేరకాడు. ద్వ.విశే: బేరమాడువాడు, అమాంతగాడు, చిల్లరబేరగాడు.

బేరజీము. దే. వి. 1. కుత్సితుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు 2; 3. కుత్సితపునడక; 4.కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ; బ 5. పరుపోక్తి: చూ, శబ్దము. 2

బేరమాడువాడు. ద్వ. విశే. చూ, బేరకాడు.

బేరము. సం. వి. అ న 1. శరీరము: చూ, హరిణి 3; వై. వి. (1)=వ్యవహార: చూ, బెహారము. పాండు 1, అ. 111, (2) వెలకు వస్తువునిచ్చుకొలఁది నడుగుట.

బేరి. వై. వి. 1.=వ్యవహార (బేరము + ఇ.) 1. చూ, వైశ్యుడు; 2 =భేరీ. దుందుభి అచ్చ. యు, కాం. 205: చూ, వీణె.

బేరీజు. వా వి. 1. రాబడిమొత్తము; 2. లెక్క వివరము.

బేరుండము. వై. వి =భేరుండ.గజములఁదన్నుకొనిపోవు ఒకానొకపక్షి: చూ, శకుంత (పక్షి.)

బేల. వై. విశే.=భేల. 1. మూఢురాలు, ముగ్ధ చూ, స్త్రీ; 2: మూఢుడు: చూ,స్తబ్ధుడు.

బేలరి. దే. విశే. (బేల + అరి): చూ, వంచకుడు. భాగ 3, స్కం. 381.

బేలాయఖు. వా. విశే. తగనిది, పనికిరానిది.

బేలు దే. వి 1: చూ, వంచన; వా. 2. జామీను; 2 ఇరువదిరీములకట్ట: చూ, పటపత్రము.

బేలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ- బేల్పడు. 1:చూ, మోసపోవు; ప్రే. 2. బేలుపఱచు.

బేలుపోవు. దే.అ. క్రి. 1: చూ, బేలుపడు; ప్రే. 2. బేలుపుచ్చు. [వంచించు.
బేలుపెట్టు. దే. స. క్రి. మోసపుచ్చు: చూ,
బేవరము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, బెహారము.
బేవారసు. వా. విశే. వారసుడు లేనిది, హక్కుదారుడు లేనిది.
బేషు. వా. వి. (రూ–బేసు–భేషు) మంచిది.
బేసము. వై. వి.=పేశ. 1: చూ, పేసము. భాగ. 8, స్కం. 450; 2.=వేష. కోలము: చూ, వేసము.
బేసరి. దే. వి. 1. ఒకరకము ముక్కర: చూ, భూషణము 2; 2. అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2; 3. లలంతికా విశేషము: చూ, భూషణము. 2.
బేసి వై వి.=విషమ (దేశ్యమని శ. ర.) సమము కానిది: చూ, విషమము. (1-3-5 మొ)
బేసికంటి. దే. వి. (బేసి+కన్ను) విరూపాక్షుడు, ముక్కంటి. హ. 1, ఆ. 85: చూ, శివుడు.
బేసికంటిమామ. ద్వ. వి: చూ, పర్వతము.
బేసికంటివేల్పు. దే. వి: చూ, బేసికంటి.
బేసికైదువుకోడు. ద్వ వి. అసమశరుడు: చూ, మన్మథుడు.
బేస్తవారము. వా. వి: చూ, బృహస్పతివారము.
బేస్తు వా. వి. పేక, జూదములోనగువానియందలి కొద్దిగెలుపు. "బేస్తుకన్న తగ్గిన కుదేలు", "బేస్తుకన్న హెచ్చిన ఆట" (వాడుక)
బేహారము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ–బెహారము. [బెహారి; 2: చూ, వైశ్యుడు.
బేహారి. వై వి.=వ్యవహార 1: చూ, రూ–
బేహారము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ–బెహారము. [చూ, రూ–బేహారి.
బేహారి. వై. వి.=వ్యవహార. (బేహారము + ఇ):
బేహారికుడు. వై. వి.=వ్యావహారిక. వ్యాపారము తెలిసినవాడు.

బై

బైండు. వా. వి. పుస్తకమునకు అట్టకట్టుట.
బైకలు. వా. వి. బ: చూ, రూ–బయ్యంకలు.
బైజే దే. వి: చూ, రూ–బయిజే.
బైడాలము. దే. వి: చూ, రూ–బయిడాలము.
బైరవాసము. వై. వి.=బహిర్వాస: చూ, రూ–బయిరవాసము. (బైరువాసము అనికొందఱు)
బైరవుడు. వై. వి.=భైరవ: చూ, భైరవుడు.
బైరాగి. వై. వి.=విరాగి: చూ, రూ–బయిరాగి. బ్రి. 2, ఆ. 175.
బైరి. దే. వి: చూ, రూ–బయిరి.
బైలగు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ–బయిలగు. ఉ, రా. 2, ఆ. 137.
బైలు. వై. వి.=బహి: చూ, రూ–బయలు–బయిలు.
బైసణ. దే. వి: చూ, రూ–బయిసణ.
బైసి. వై. వి.=భవిష్య 1. నియతి: చూ, పత్యము. 1; 2. గౌరవము, మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3 భాగ్యము. పంచ. నా. 1, ఆ. 183: చూ, సంపద, 4. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య 1.
బైసికిలు. వా. వి: చూ, రూ–బయిసికిలు.
బైనుక. దే వి: చూ, రూ–బయినుక. రుక్మాం. 5, ఆ; ఉ, హరి. 3, ఆ. 124.

బొ

బొంకణము. వై. వి.=బోక్కాణ: చూ, రూ–బొక్కణము.
బొంకప్ప. దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.
బొంకరి. దే. విశే. (బొంకు+అరి) చూ, బొంకులాడు.
బొంకి. దే. వి: చూ, రూ–బోకి.
బొంకించు. దే. స క్రి. 1. మోసపుచ్చు: చూ, వంచించు; ప్రే. 2. బొంకజేయు.

బొంకు. దే. వి. 1. కల్లకూట. హరి. పూ. 5, ఆ. 234: చూ, కల్లతము. 2; విణ 2. కల్ల: చూ, వితథము; స. కి9. 3. అనృతమాడు: డబ్బు, బిజేగు, బొల్లు. [చూ, స్త్రీ.

బొంకులాఁడి. దే. విణ. అసత్యములాడునది:

బొంకులాఁడు. దే. విణ: అన్నెకాఁడు, కల్లరి- కల్లరీఁడు, జెల్లికాఁడు, టక్కరి, బొంకరి. (సం).— అన్యాయవాది.

బొంగ. వా వి 1. జలప్రాణి విశేషము. "చేనుగట్టంతయు బొంగలే"; 2 చిన్న మూతిగలకుండ: చూ, భాండము. 3.

బొంగరము. వై. వి =భ్రమరక. త్రిప్పుచేట్టి యాడెడువస్తువు: రూ-బంగరము-బొంగుర ము-బొమ్మరము. (సం).—గిరికము, భ్రమ రకము. [భత్క్యము.

బొంగరాలు. వా వి. బ (పొంగరాలు): చూ,

బొంగు. దే. వి ఎండిన లావుబోలువెదురు చూ, వెదురు

బొంగుగొంతుకవాఁడు. వా. వి. (సం) — అస్వరుఁడు, అసౌమ్యస్వరుఁడు

బొంగురము వై. వి =భ్రమరక: చూ, రూ- బొంగరము.

బొంగువెదురు వ్య వి 1 చూ, బొంగు; 2 గాలిసోఁకున మ్రోఁగెడు బొంగువెదురు చూ, బొంగు.

బొంచె. వై వి =బంధ. (దేశ్యమని శ. ర.) చూ, బోను 1

బొండకొయ్య వా. వి.— పై —

బొండమాను వా వి.— పై —

బొండము. దే. వి. పెచ్చుతోఁగూడిన టెంకా యు, కొబ్బరిబొండము (రూ-బొండలము- బొండాము-బొండ్లము-బొండ్లాము - బొం డ్లెము): చూ, స్కంధఫలము.

బొండలము. దే. వి.— పై.—

బొండాము. దే. వి: చూ, బొండము.

బొండిగ. దే. వి. తొడిమ: చూ, వృంతము. 1.

బొండు. వా. వి. 1. కంఠము: చూ, మెడ; దే. విణ. 2. పరిమండలము, గుండ్రమైనది: "బొండుగంటలు" : చూ, వర్తులము.

బొండుగ. దే. వి. కంఠనాళము. అచ్చ. యు, కాం. 186: రూ-బొండువ. (సం).— కృ కము.

బొండుమల్లె. ద్వ. వి. గుండుమల్లె* చూ, మల్లె.

బొండువ. దే. వి: చూ, రూ-బొండుగ.

బొండెము. దే. వి చూ, తడుకు. 2.

బొండ్లము. దే. వి: చూ, రూ-బొండము.

బొండ్లాము దే వి — పై.—

బొండ్లెము. దే వి — పై.—

బొంత. వై. వి. 1 =కంథా చూ, వస్త్రము; దే. విణ 2. పెద్ద: చూ, సుర. (3)

బొంతికత్తియ వా వి కట్టవి. చూ, కంథళి.

బొంతకాకి. ద్వ. వి. మాలకాకి: చూ, వాయ సము. [స్నుహి.

బొంతజెముడు ద్వ. వి బొమ్మజెముడు* చూ,

బొంతరఁటి దే వి. పెద్దకాయల అరఁటి, మహేంద్రి* చూ, రంభ. 2.

బొంతతాయి. దే. వి చూ, తురికతాయి.

బొంతు దే. వి 1 చోడి జొన్న గంటెలోనగు వాని గింజలయడుగున నుండెడి కుదురువంటి బొట్టు; వా 2: చూ, బొందు. 4

బొంద దే వి. 1: చూ, రంధ్రము. 1; 2. తాడులోనగువానిచిన్న చెట్టు; వా 3 తల నఱికిన అరఁటిమ్రాను బొందియ-బొందె. (దీనిదొప్పలువిస్తళ్ల కుపయోగించేను); విణ. 4 చూ, లండ.

బొండకోల. దే. వి. 1. పావకత్తి చూ, రిష్టి. 2; (ఇదెమల్లయుద్ధ సాధనాయుధము).

బొంతడము. ద్వ. వి. (బొంత + పడము): రూ- బొందరము, కవచము: చూ, వారబాణము.

బొందడీఁడు. ద్వ. వి: చూ, వర్మితుఁడు.

బొందచక్కు. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

బొందపుత్త్య. ద్వ. వి. శాటిమోవును పట్టియుండెడు మాఁగుఫూవు. చూ, సుమము.

బొందళము. ద్వ. వి. (బొంత + దలము): చూ, రూ-బొందడము. ఉ, రా. 4, అ. 222.

బొంది. దే. వి. 1. మేను: చూ, శరీరము; 2. ఎముకలగూఁడు: చూ, శల్యము. 1.

బొందియ. వా. వి. రూ-బొందె 1: చూ, బొంది. 3; 2. అగఁటిఊఁచే ఊఁచే, దూఁట. [2. బొందిలీకులస్థుఁడు

బొందిలి. దే. వి. 1 ఒకానొకజాతి; వా

బొందివేఁట. వా వి కాఁజోలుమొదలగు గూళ్లలోనుంచెడి పక్షులతో నాడెడువేఁట

బొందు. దే. వి. 1. చేరు. "పెండ్లి పరిధానపు బొందు" చూ, సూత్రము 1;2 చొక్కాయ ముడివేసెడు సన్ననాడా, 3 పుష్పసరము కళా. 4. అ 82. చూ, భూషణము 2; 4 వెన్నుదీయుటకు యోగ్యముగాని వరిలోనగునది బొందు.

బొందుపోవు దే అ క్రి 1 వరిలోనగునది వెన్నుదీయ యోగ్యముగాకపోవు; వా 2 సూత్రము తెగు.

బొందులోపుస్తెబొంఁ వంటిమగఁడు లో. పుస్తెమాత్రముకట్టి నిరుద్యోగియై భార్యను ఆదరించే నిభర్త

బొందె వా వి చూ, రూ-బొందియ.

బొంపిరి. వా. వి 1: చూ, హెచ్చు. 2; విశే. 2: చూ, సంపూర్ణము.

బొంపిరిపోవు వా. అ.క్రి: చూ, బలకాయించే

బొంబాయి. వా. వి. 1. ఒకానొకరాజధాని; 2. నీరువెలువరించేగొట్టము, కుళాయి-కుళ్ళాయి. (హైప్.)

బొంయి. వా. వి: చూ, రూ-బొయ్యి.

బొక్క. వై. వి.=భూకమ్. 1. బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 4. శవమునుపూడ్చెడుగొయ్యి; దే. 5. నోరునిండిన పాడియగు తినుబండము. "వాఁడుఅడుగులు రెండు బొక్కలు బొక్కినాఁడు" (శ. ర.): బొక్కు.

బొక్కణము. వై. వి.=బోక్కణ. విబూది సంచి: చూ, రూ-బొంకణము.

బొక్కనియ. వై. వి.=బోక్కణ. రూ-బొక్కెన. గుఱ్ఱమునకు ఉలవలు పెట్టెడు బొక్కెన: (సం).--బోక్కరము-బోక్కాణము [సర్పము.

బొక్కబెరడు. ద్వ. వి. ఒకపాము. చూ,

బొక్కలాఁడు ద్వ. వి. (బొక్కలు+ఆఁడు) 1 కన్నగాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 2 దొంగ చూ, హారకుఁడు. 1; 3: చూ, సర్పము; వా 4 ఎలుక చూ, మూషికము.

బొక్కసము. దే. వి. 1. చూ, వంటసాల; 2 అర్థభారము. కాశీ. 5, అ. 67, అం. 3. చూ, సప్తాంగములు (అంగము. 9)

బొక్కి. దే. వి. 1: తొస్స, బోసి; 2. మాంసములేనిది.

బొక్కిబొమ్మనాఁడు. వా. వి చూ, కుబ్జుఁడు.

బొక్కిస దే. వి 1. బట్టలపెట్టె, కరోటకము: చూ, సందుకా; 2 చూ, రూ-బొక్కిసా.

బొక్కిసా దే వి. 1.చిన్నమూట; వా 2.చూ, బొక్కెన 4

బొక్కు. దే వి 1. నిండిననోరు చూ, బొక్క. 5, స. క్రి. 2. నోటినిండతిను. చూ, బొక్కులాడు.

బొక్కులాడు. దే స. క్రి. చూ, బొక్కు. 2.

బొక్కెన. దే. వి. 1. చూ, నీరుపిప్పలి*, వై. వి. 2.=బోక్కాణ. చూ, బొక్కనియ; 3.=బోక్కాణ నీళ్లుతీపోసెడు తోలు

సంచి: (సం)—కరకబత్రిక; 4.—బోకాన్న, రూ—బొక్కెన-బొక్కెసా. నీరుచేఁదెడి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6—అ౫.

బొగడ. దే వి 1: చూ, రూ-బుగడ; 2. మంచేపుగోడు శిఖరము; ఒ. 3. చూచూకము. కళా. 1, అ. 181: చూ, స్తనము; 4. గంధపుపైమీఁది గుబ్బ: గుబ్బ; 5. చెఱువుకట్ట లోనగువానియందు నీళ్లుదూఁటివచ్చెడు బొంగ: చూ, బొంగ. [చెవు కాఁతు

బొగడము వా. వి సొగటాల పాళిగదులు వడ

బొగడసరులు. వా వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బొగిణి. వా. వి చూ, దబరా.

బొగ్గరము. వా వి. ఉక్కుతోఁగూడినపేఁడిమి చూ, వేండ్రము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాఁడుక.)

బొగ్గు దే వి:నల్ల, మసి, నిప్పు.(సం)—అంగారము-అంగారము, అగ్నిచిత్తు, అజ్ఝల, ఇంగాలము, ఉల్క, కాలిక-కాళిక-కాలికము, కాళి, కోకిలము. (చూ, వహ్ని. 1.)

బొగ్గగఱచేట జా. (పూరిగఱచేటవంటిది) నీచదశకు వచ్చేట "వారు కట్టకడకు పిగ్గఁబడి బొగ్గు గఱవకమూనరు." (ధర్మజరాజమూయము)

బొగ్గులకుప్ప వా.వి. అంగార్యః చూ,వహ్ని.1

బొచ్చె దే వి. 1. కుండలోనగువానిపెంకు చూ,పెంకు. 3; 2 తలపుత్తి:చూ, పించే; 3 ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము 1.

బొచ్చె. వా వి. కేశము: చూ, వెండ్రుక.

బొచ్చెమెకము. ద్వ వి: చూ, ధిల్లము. 2.

బొజేఁగు. వై. వి.=భుజంగ. అచ్చ. అర, కాం. 1: చూ, విటుఁడు.

బొజ్జ. దే. వి: చూ, పొట్ట. 1.

బొజ్జదేవర. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

బొజ్జవాఁడు. దే. వి: చూ, లండ.

బొటనవేలికోన. అం: చూ, కళాస్థానములు.

బొటనవేలు. దే. వి: చూ, పెద్దవేలు. (రూ—బొట్టనవేలు-బొటవ్రేలు-బొట్టవ్రేలు-పొటవేలు-పొట్టవేలు.)

బొటనవేలు. దే. వి.—పై—

బొటవేలు. దే. వి.—పై— [యము.

బొటిమ దే. వి. మొటిమ: చూ, స్థూలోచ్చ

బొట్ట.దే.వి.పదురుబద్దలగాఁద చూ, కంటసాల.

బొట్టడి దే. వి. దొర్లిఁచెడునల్లరాయి: చూ, రాయి.

బొట్టనగోలలు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొట్టనవేలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-బొటనవేలు; అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

బొట్టము. దే. వి గోఁచి: చూ, లంగోటి.

బొట్టవేలు. దే వి: చూ, రూ-బొటనవేలు.

బొట్టి. వా. వి. బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠవాచకము: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బొట్టియ. వై. వి. 1.=పుత్రిక. రూ-బొట్టె. కొడుకు. అచ్చ. యు, కాం. 70: చూ, సూనుఁడు. 1; 2.=పుత్రిక. రూ-బొట్టె. కూఁతురు. అచ్చ. యు, కాం. 486: చూ, సూన. 1; వా.3. బాలకుఁడు. చూ, శిశువు; దే. వి. 4. బాణములోనగువాని చివర నేర్పఱచెడు తామరమొగ్గవంటి ములికి: బొట్టె, బొట్టెకోల. [బొట్టియ. 1.

బొట్టియఁడు. వై. వి.=పుత్రిక: చూ, రూ-

బొట్టియకోల. వా. వి. దుప్పడక్కవాఁడు కథనము చెప్పునపుడు చేతితోఁబట్టుకొను చిన్న సన్నపుకఱ్ఱ.

బొట్టు. వై.వి 1.=పుండ్రిమ.పుండ్రము.తద్వి.-౧ చేక్క-బొట్టునకు—చేక్క,చేక్క-బొట్టు, బొట్టు. (సం)— ఆపాంగము, కలాకము, కశేరువు, చిత్రకము, చిత్రపత్రము, చిత్రము, తమాలపత్రము, తమా

-లకము, తిలకము, నాభి, పుండ్రము, బిందువు, విశేషకము; 2: (సం).—అంగుళితోరణము; 3: అడ్డబొట్టు; 4: కావలిబొట్టు, కావిరిబొట్టు, కావు; 5: చోదు. (సం).—జాషము; 6: చౌరిక–చౌతిక, పత్తిరిబొట్టు, 7: చేరుచుక్క–చేర్పుక్క, చేయిచుక్క, చుక్క–చేయు, పాపటచేయు, పాపటబొట్టు. (సం).. పత్రిపాశ్య, లలాటిక; 8: తిరుచూర్ణము, తిరుమణి, తిరుమన్ను; 9: తిరునామము, పంగనామము; 10: నిలువుబొట్టు, పుదియబొట్టు (సం) - ఊర్ధ్వపుండ్రము; 11: (సం).—పటలము, పట్టెవర్ధనము; 12. నీటిబొట్టునకు.—(చూ, "బొట్టు. 6"); (మిగతవానికి "చూ, విశేషకము. 1"); 2: చూ, తాలిబొట్టు. 1; 3: చూ, తాలిబొట్టు. 2; 4. అనుస్వారము. చూ, సున్న 1; 5: చూ, బుజే 1; 6: నీటిబొట్టు, చుక్క. (బ) తొంగిల్లు. (సం).—శకణము, జలబిందువు, దృప్సము; 7=భట్ట. విప్రనామానుబంధము, భట్టు: చూ, స్వస్తిముఖుడు; వా. 8. ఒకకాని (రు 0-0-3) (రాయలసీమలో వాడుక), 9. నేయి నూనెలోనగు వాని వడ్డనయందుపయోగించెడిమాట. "నేతిబొట్టు, నూనెబొట్టు" మొ; 10. (పాయింటు) బిందువు, 11. మద్యము. "ఇదిమీదుతాగిన బొట్టుమహిమయే": . చూ, సుర. 2; 12. పచ్చబొట్టు (అంటిపిడనిది)

బొట్టుగు. వై. వి. రూ–బొట్టువు*. చూ, నువ్వు (నువ్వులు.)

బొట్టుదారము ద్వ. వి. బొట్టునగుచ్చెడు మంగళసూత్రము: చూ, భూషణము. 2.

బొట్టుపెట్టె. వా. వి ఆడువారు కుంకుమాదుల నుంచుకొనెడు చిన్నపెట్టె: చూ, సందుకా.

బొట్టువు. వై. వి: చూ, రూ–బొట్టుగు*.

బొట్టె: చూ, రూ–బొట్టియ.

బొట్టెడు. వై. వి.=పుత్త్రి. బాలుడు. అచ్చ. బాల, కాం. 201. చూ, శిశువు.

బొట్టెకోల. దే. వి: చూ, బొట్టియ. 4. కళా. 7, ఆ. 129.

బొడబొడ. దే. వి. 1. కాలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. మ్రోయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బొడాబొడి. వా. విశ ఇల్లడిరియునట్టి "బొడాబొడిమాటలు.": చూ, రూ–బొళాబొళి.

బొడిగ. వై. వి.=పృథుక: చూ, బొట్టెడు.

బొడిప. దే. వి: చూ, బుడిపి 1.

బొడిమ. దే. వి. పానకోశ్యబిరడ.

బొడియ. దే వి. రెండుసిద్దెలకు వేసెడుపెన.

బొడ్డ. దే. వి. అత్తి*: చూ, మేడి

బొడ్డనబావి. ద్వ. వి. నడుమ పిల్లనూయిగల కోనేఱు. పరిభా. 1, ఆ 65 చూ, సరస్సు. 1. [రూ–బోడసరము.

బొడ్డసరము. దే వి. పైరులో మొలచే మొక్క*:

బొడ్డు. దే వి 1. (లక్ష్మి. 5, ఆ. 63): పొక్కిలి (సం) — ఉదానము, గుల్మము, తుంటకూపి, తుందికరము, న, నాభి. ౨దిర్వి — ఉఱుకుడుబొడ్డు, సోడబొడ్డు (సం) — తుండి–తుంది; అం. 2. చూ, కేళాస్థానములు. [వాయువు.

బొడ్డుగాలి వా. వి. సమానవాయువు: చూ,

బొడ్డుజేవిక ద్వ. వి. చెట్టు కొల్లారము నడిమిచేవడి. చూ, సదనము. 1. [ఆమల.

బొడ్డుకాడ. దే. వి: బొడ్డుపుడక. (సం) —

బొడ్డుపుడక దే. వి.—పై.—

బొడ్డురాయి వా. వి. కోటగుమ్మమునడుమురాయి. చూ, రాయి.

బొడ్డువాడు. వా. వి: గొందుడు, తుండిభుడు–తుందిభుడు–తుందిలుడు [సిద్దిఉ.

బొణిగ. దే వి. సరకులోనున్న చేతిసిద్ది: చూ,

బొణిగలు. దే. వి బ. 1 పొట్టువీడి బియ్యము కాని కాయధాన్యము చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. బొంతువీడనిజొన్నలోనగునవి, 3: చూ, భక్ష్యము.

బొత్త. దే. వి. 1. తామ్రాది పాత్రములబొంక చూ, బొంద.1, వా. 2. దండుగ: చూ, సేగి. 4; 3. నిలవసొమ్ములోని తఱుగు (తక్కువ)

బొత్తాము. వా వి. బొత్తాను, గుండీ. (బటన్సు) తద్వి.—పిన్నీను.

బొత్తాను. వా వి.—పై—

బొత్తి. వా. వి: చూ, పొర. 6

బొత్తిగ. వై. దప్రి కిప్రి విశ. మొదలంట: చూ, వడారము

బొత్తు వా వి బాలతాళము.

బొత్సోసాంతో బ్రాహ్మణులు. అం. చూ, సాంతో బ్రాహ్మణులు (చూ, ఉత్కలులు.)

బొద దే వి. మొదవ* చూ, త్మణము 1

బొది దే. వి. 1 ఓడలుచేసెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2· చూ, పొదు 1; 3 బొతియ. చూ, రంధ్రము.1.

బొద్ది దే. వి. 1 చూ, శ్యామము 7 *; వై. విశ. 2.=వృద్ధ పెద్దది చూ, నుర (3)

బొద్దికూర. వా. వి: చూ, బొద్ది 1. *

బొద్దెక. దే. వి: చూ, బరిడెపురుగు.

బొద్దెగ. వా. వి.—పై.—

బొద్దు. దే వి 1.గోడలోనగువానియందలిఅంచే తద్వి —గ. గోడబొద్దునకు.—అడఁగుబొద్దు, బొద్దు, మొలత్రాడు; అ. పేముబొద్దునకు —కమ్మి, బొద్దు; 2:చూ, గడ్డిబొద్దు;బ. 3 హస్తాభరణము: చూ, భూషణము. 2.

బొద్దుకీటు. వా.వి. పురాదిగోడపైపెట్టెడుకీటు.

బొనము. దే. వి. మెఱుఁగు.

బొప్పఁడు. దే. విశ: చూ, బేల. 2.

బొప్పటము. వా.విశ. లేకుండఁగచేయుట. "నీ బొప్పటమూఅయినదా?": చూ, కూన్య

బొప్పాయి. వా.వి.రూ-బొబ్బాయి*: చూ, వృక్షము (దీనిపండుతినిన స్త్రీలకుపాలుపడును. కడుపులోని బల్లలు కరుగును. మూలశంకలుతగ్గును.)

బొప్పి దే వి. కంతి, కదుము, గనుపు, గాడము, గాయ్రి, బుంగుడు_బుర్రింగుడు, బుడిపి. బుడ్పి (సం) —గ్రంథి.

బొబ్బ. దే. వి. 1. పెద్దఅఱపు: చూ, స్వరము. 2; 2. బొబ్బ. చూ, ప్రణము; 3. సింహనాదము. చూ, స్వరము. 2; వా 4. త్రాగెడునీరు: చూ, సలిలము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక) [పంకము. 3.

బొబ్బము. వా. వి. రూ-బొబ్బాము: చూ,

బొబ్బమెకము ద్వ. వి: చూ, సింహము.

బొబ్బర. వై. వి =బర్బర. 1: చూ, బరడు. 1, 2: చూ, బెరడు; 3. అలచేందిలను సస్యము చూ, సస్యము. 1.

బొబ్బరబ్రాహ్మణులు. అం.చూ; కర్ణాటకులు.

బొబ్బరలు. వై వి బ· చూ, ధాన్యము. (చూ, రాజమాషము).

బొబ్బరించు దే అ కిప్రి బొబ్బవేయు.

బొబ్బరింత దే వి బొబ్బరింపు: చూ, స్వరము 2

బొబ్బరింపు. వా. వి.— పై.—

బొబ్బలగొట్టు వా వి: చూ, బీదవాఁడు.

బొబ్బలి వై వి.=బర్బుర. అజభక్షము, కఫాంతకము*: చూ, పిట్టదిరము.

బొబ్బాటము. దే వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొబ్బాము. వా. వి: చూ, రూ-బొబ్బము.

బొబ్బాయి. వా. వి: చూ, రూ-బొప్పాయి *.

బొబ్బెట్టు. వా. వి· చూ, బొబ్బరింత.

బొమ. వై. వి.=భ్రూ: చూ, రూ-బొమ్మ. (ప్రతిమకు.—విక్రి. 7, అ. 72.)

బొమముడి. దే. వి. రూ_బొమ్మముడి: చూ, భ్రుకుటి.

-బొమముడిపాటు. ద్వ. వి: (సం).—ఆకారము, ఇంగము, ఇంగితము.

బొమిక. దే వి. ఎముక: చూ, కల్యము. 1.

బొమికలగోడ. వా వి: (సం) —ఏడుకము—ఏపుకము.

-బొమికము. దే. వి. (రూ—బొమిడికము-బొమిడీకము-బొమ్మికము - బొమ్మిడికము-బొమ్మిడీకము) కిరీటము· చూ, సీసకము. (1.)

బొమిడికము. దే వి.—పై —

బొమిడీకము దే. వి.—పై —

బొమ్మ. వై వి రూ-బొమ్మ 1 =బ్రహ్మ చూ, బ్రహ్మ 1; 2 =భ్రూవు కనుబొమ చూ, భ్రూవు (దేశ్యమని శ. ర); 3 ప్రతిమ: చూ, హరిణి 3; 4 బిరుదచిహ్నము చూ, లక్షణము. 1; 5. అపమానచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1, విణ 6 చూ, స్వల్పము

-బొమ్మంచే. ద్వ. వి. 1 ఎఱుపు చూ, వర్ణము 6; 2. ఎఱ్ఱరంగుబట్ట, ఎఱ్ఱఅంచేబట్ట (అనికొందఱు)· చూ, వస్త్రము; విణ. 3. ఎఱ్ఱనిది ఉ, రా. 7, ఆ. 44: చూ, వర్ణము. 6.

-బొమ్మఁడు వై. వి.=బ్రాహ్మణ పాండు 3, ఆ. 80 చూ, స్వస్తిముఖుఁడు 1

బొమ్మచీర. వా వి. పత్తి చూ, వస్త్రము

బొమ్మచారి. వై.వి =బ్రహ్మచారి (రూ—బొమ్మసారి—బొమ్మాసారి-బమ్మచారి-బమ్మాచారి-బమ్మసారి—బమ్మాసారి). చూ, వటువు.

బొమ్మచేక్క. వై. వి. అభిజిన్నక్షత్రము, కానరానిచేక్క. చూ, రిక్క.

బొమ్మజెముడు. వై. వి. సింహుండము*· చూ, స్నుహి. [ము. 1.

బొమ్మడాయ. దే. వి. మద్గురము: చూ, మత్స్య

బొమ్మ పెండ్లిండ్లు. దే. వి. బ· చూ, బాలికాక్రీడ.

బొమ్మపెట్టుట. జా. వెక్కిరించుట. "దేవతా వటి। మణులకు బొమ్మపెట్టు క్రియ మర్దల తాళనినాద పద్ధతిన్." (రామాభ్యుదయము.)

బొమ్మముడి. దే. వి: చూ, రూ—బొమముడి.

బొమ్మమేడి. దే వి. కాకోదుంబరిక*: చూ, వెత్తిమేడి.

బొమ్మర. వై వి.=భ్రమ. 1. రూ—బమెర—బొమ్మతి చూ, భ్రాంతి 1; 2. చూ, భ్రాంతి 2.

బొమ్మరక్కసి. వై. వి =బ్రహ్మరక్షస్. (రూ—బొమ్మరాకాసి—బమ్మరక్కసి). 1 చూ, బ్రహ్మరాక్షసి· చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 2 బ్రహ్మరాక్షసుఁడు· చూ, రాక్షసుఁడు.1.

బొమ్మరము వై. వి.=భ్రమరక. చూ, రూ—బొంగరము.

బొమ్మరములు వై వి బ చూ, బాలక్రీడ.

బొమ్మరవోవు ద్వ. అ క్రి చూ, బమ్మరించు.

బొమ్మరాకాసి. వై. వి.= చూ, రూ-బొమ్మరక్కసి.

బొమ్మరిక్క. వై వి: చూ, బొమ్మచేక్క.

బొమ్మరిల్లు. దే వి. (బొమ్మ + ఇల్లు) బాలికలాడుకొనెడు బొమ్మల చిన్నయిల్లు: చూ, పడసను. 1. [చూ, రాయి.

బొమ్మరాయి. దే. వి. తెల్లనిచిన్నరాయి:

బొమ్మలాట. వా. వి. 1 పాంచాలికేళి; 2. (తోలుబొమ్మల) ఆట.

బొమ్మసారి. వై. వి. 1: చూ, రూ—బొమ్మచారి; వా. వి. 2. బొమ్మలతగవు.

బొమ్మసారె వై. వి.—పై.—

బొమ్మాసారి. వై. వి —పై.—

బొమ్మికము. దే. వి: చూ, రూ-బొమిడికము.

బొమ్మిడికము దే. వి.—పై.—

బొమ్మిడీకము. దే. వి.—పై.—

బొమ్మెర. వై. వి =భవ.(రూ-బమ్మెర-బమ్మెరి—బొమ్మెర-బ్రామిత): చూ, రూ-బొమ్మగ.

బొయ్యి. వా. వి. రూ-బొంయి. కుక్కకూఁత, బుక్కవము: చూ, స్వరము. 2. [మద్గరము.

బొరిగ. వా. వి. రూ-బొరిగె. గుద్దలి: చూ,

బొరిగె. దే. వి.—పై.—

బొరియ. దే. వి: చూ,రూ—బొఱియ. (కు.పా.)

బొరిలింగళాయ. వా. వి. చూ, భక్ష్యము

బొరుగులు. దే. వి. బ; రూ-బొరువులు-బోరులు. (సం).— ధానః చూ, సాదము. (1)

బొరువులు. దే. వి. బ.—పై.—

బొసను. దే. వి. 1. కణితి. రాజ. 3, ఆ. 71· చూ, దద్రువు; 2. మంగలము: చూ, పా త్రము.6-౪౧, వా 3 గుత్తి· చూ,సీలమండ; 4 తాఁ చేటి పీఁపుచిప్ప: చూ, చిప్ప. (సం).— కటాహము; 5· చూ, దండ. 4

బొఱియ దే వి (రూ—బొరియ-బొఱ్ఱియ-బొఱ్ఱె.) కలుఁగు. అచ్చ. యు, కాం. 418 చూ, రంధ్రము 1; 2. గొయ్యి· చూ, రం ధ్రము 1; 3 పర్వతబిలము.అచ్చ. కిష్కిం కాం. 26. చూ, రంధ్రము. 1, 4. లోపల నీరింకిపోయి యెండిన నారికడపు బొండె ము. (చూ, కురిడి-కురిడీ-కుర్డీ)

బొఱియచెూలి. దే వి: చూ, పుట్టమాలు అచ్చ. అ, కాం 117

బొఱ్ఱ. దే. వి. 1. బొజ్జకడుపు నీలా 2, ఆ. ౬8 చూ, భూగ్రిణము. 1; 2 కడుపు: చూ, భూగ్రిణము 1

బొఱ్ఱజెట్ట దే. వి. చూ, పక్షి

బొఱ్ఱవాఁడు. దే. వి: చూ, బొజ్జవాఁడు.

బొఱ్ఱియ. దే వి: చూ, రూ-బొఱియ.

బొఱ్ఱె. దే వి.—పై.—

బొల్లఁడు. దే. వి బొల్లిగుఱ్ఱము వైజ. 1, అ 69: చూ, హయము.

బొల్లి దే. వి. 1. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము 6; 2 తెల్లనివాఁడు; వా. 3. సోబ చూ, శోఫ. 1.

గొల్లికోడి. ద్వ. వి: చూ, నీరుకోడి.

బొల్లిగద్ద. ద్వ. వి. రూ-బొల్లిగ్రద్ద. గరుడుఁడుః చూ, హరివాహనుఁడు.

బొల్లిగ్రద్ద. ద్వ. వి.—పై —

బొల్లిసెమ్ముగముపిట్ట. ద్వ.వి.—పై.— [ము.

బొల్లిపూస. దే. వి. ఇంద్రవల్లి*: చూ, సుపూర్ణ

బొల్లిబూసర. వా. వి: (సం)— అర్ధచంద్రిక, కర్ణస్ఫోట, కోపలత, చంద్రిక, చిత్రవర్ణి, త్రిపుట *.

బొల్లిమోరమెకము. ద్వ. వి చూ, వెలుఁగుబంటి.

బొల్లు. దే. వి 1 అసత్యము: చూ, వితథము; అ. కి్ర. 2· చూ, బొంకు. 8

బొల్లులమారి. వా. వి: చూ, ముఖరుఁడు.

బొసబొస. దే. వి. వెడలుటయందగు ధ్వన్యను కరణము. ఉ, రా. 4, ఆ. 291· చూ, హహాహా. [తోలు.

బొసిక. దే. వి టెంకాయ మొదలగు వానిపై

బొసుక. దే. విశే. 1. బలిసినవాఁడు. జై. 8, ఆ. 98. చూ, లావరి; 2: చూ, బొఱ్ఱవాఁ డు; విశే 3. బలిసినది.జై. 8, ఆ 98· చూ, స్థవిష్ఠము.

బొసుకు. వా. వి చూ, సిగ్గు.

బొళాబొళి. వా వి: చూ, రూ—బొళాబొళి.

బొళుకు దే. వి. క్రిక్కుట లోనగువాని యం దగు ధ్వన్యనుకరణము. రూ—బొళుక్కు-బొళుకుబొళుకు· చూ, హహాహా.

బొళుకుబొళుకు. దే. వి.—పై.— రామా-7, ఆ 115.

బొళుక్కు. దే. వి.—పై.—

బొళ్ల. వై. వి. 1.ఉపటోపికా*: చూ, రూ—పొట్ల, వా. విశే. 2. ఉత్తని· చూ, శూన్య ము. 1; 3· చూ, బోలు.

బొళ్ళుపాయ వా. వి. కల్లుదాగ్రిగడు తాటాకు లోనగువానిపాయ. ఎడ్డగిజేడి. (చూ, పా త్రము. 6-౪.)

బో

బోఁకి. దే. వి. కుత్సితపాత్రము: చూ, కారివా ణము (పాత్రము. 6); 2. బెంగడుగుదోసె; 3. తలపుఱ్ఱె: చూ, పించె; 4: చూ, పెంకు. 3.

బోఁకె. దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము 1.

బోఁటి. దే. విణ. 1: చూ, వంటి. కళా. 7, అ 222; 2: చూ, వంటివాఁడు. కళా 7, అ.222

బోఁటిగాఁడు వా. విణ: చూ, బోఁటి. 2.

బోక్కణము. సం. వి. అ. పుం. రూ-బోక్కా ణము.=బొక్కనియ-బొక్కన. 1: చూ, బొక్కనియ; 2. నీళ్లుపోసెడుబొక్కన

బోగపుచేడియ. వా. వి: చూ, వేశ్య.

బోగమాట. దే. వి. బోగముదాని నృత్యము చూ, వ్యంజకము. 1.

బోగము. వై. వి.=భోగః 1. లంజెవెల: చూ, శుల్కము. 3; 2. విక్రయము: చూ, వెల.1. య. 4, అ. 75; 3. సుఖము. చూ, సంతోషము. [వేశ్య

బోగమది. ద్వి. వి. (బోగము + అది): చూ,

బోగములేమ. ద్వి. వి.—వై.—వేం, అం. 34

బోగి. వై. వి. 1.=భోగి. సంక్రాంతిపండుగకు తొలిదినము (వాడుక); వై. విణ. 2.= భోగి: చూ, సుఖి. 2, 3. భోగముగలది· చూ, సుఖము. 2. [పాత్రము. 6

బోగిణి. వా. వి. ఒకరకముగిన్నె: చూ,

బోగు. దే. వి. పూనిక. నీలా. 1, అ. 65· చూ, సన్నాహము.

బోగుబడి. దే. విణ: చూ, దూఁబుఁదిండి.

బోటి. దే. వి. 1. ఆఁడుది. భాగ. 3, స్కం. 31· చూ, స్త్రీ; 2. చెలికత్తె విక్ర. 4, అ 138· చూ, సఖి. 1; 3: చూ, దూతి 1.

బోటికత్తియ. ద్వి. వి. రూ-బోటికత్తె. 1:చూ, బోటి. 2. వసు. 4, అ. 120; 3: చూ, బోటి. 3.

బోటికత్తె. ద్వి. వి.—వై.—

బోటిగాఁడు. వా. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2: చూ, సమానుఁడు.

బోటితనము వా. వి: చూ, సమర్థనము.

బోటితాళ్ళు. వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బోటు. వై. వి. 1. కొండమొదలగువానియందు ఱుబ్బుగానుండెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2.=ప్రౌఢ. ప్రౌఢుఁడు. ఉ, హరి. 2, అ. 171: చూ, సమర్థుఁడు, 3: చూ, దుర్మదుఁడు. కళా. 7, అ. 222; వా. 4· చూ, తన్నుగోల; 5. పడవ: చూ, పోడము.

బోటాడ్గు. వా. అ. క్రి. తన్నుఁగోలవానించే.

బోడ. దే. వి. (రూ-బోడఁడు-బోడి-బోడు- బోడివాఁడు): చూ, ముండితుఁడు. ఉ, హరి. 4, అ 42; 2· చూ, సన్యాసి. పాండు. 5, అ. 179; 3: చూ, మోక్షము; 4. బోడిది. ఉ, హరి. 4, అ. 42: బోడు.

బోడఁడు. దే. విణ: చూ, రూ-బోడ. 1.

బోడతనము. దే. వి. ముండిని *: చూ, మాపుష.

బోడపత్రము. వా. వి. పేరులేనిదస్తావేజు.

బోడమ్మ. వా. వి: చూ, బాణము. 1.

బోడసరము. దే. వి: చూ, రూ-బొడ్డసరము.*

బోడసెనగలు. వా. వి బ: చూ, కలాయము.1.

బోడి. దే. విణ. 1. చూ, రూ-బోడ; 2:చూ, సన్యాసి; 3: చూ, ముండితము.

బోడించే దే. స. క్రి. బోడిచేయు.

బోడింపు. దే. వి. కోఁగట: చూ, ముండనము.

బోడిక. దే. వి 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు. 2 చూ, సేవకుఁడు.

బోడిగ వా. వి. 1. బిందెవంటికుండ: చూ, భాండము. 3; 2. గాజుగిన్నె· చూ, పాత్రము. 6.

బోడిగుండు. వా. వి. బోడితల. చూ, శిగము.1.

బోడితల. వా. వి.—పై —

బోడియ వా. వి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బోడివాఁడు వా. వి: చూ, బోడ. 1.

బోడు. వా వి 1 —పై.—; విశే. 2· చూ, బోడ. 4.

బోణి. దే వి: చూ, రూ-బోణీ 1-2-3

బోణీ. వా. వి రూ-బోణి. 1 మొట్టమొదట సరకు అమ్మగావచ్చిన సొమ్ము చూ, విక్రయము. 1 (ఈనిఘంటు రాజమునకు పదునై దురూప్యములనొసంగిబోణీ చేసినసుకృతులు సెంకిరు చందాదార్లు "మహారాజరాజశ్రీ ఆంధ్రభీష్మ న్యాయపతిసుబ్బారావుపంతులుగారు." రాజమహేంద్రవరము.); 2. మొట్టమొదట గ్రంథములులోనగు వాని కొసంగినదరఖాస్తు(విజ్ఞప్తి)· చూ, విన్నపము (ఈనిఘంటు రాజమునకు దరఖాస్తునొసంగి బోణీచేసిన సుకృతులు సెం 1రుచందాదార్లు "మహారాజరాజశ్రీ రావుసాహెబ్ గిడుగు వేంకటరామమూర్తి పంతులుగారు." పర్లాకిమిడి.); 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ

బోద. పై వి =పోత. (రూ_బోదు_బోదులా_బోడలా-బోడె) పక్షిలోనగువానిపిల్ల చూ, కందు. 3.

బోడకాళ్ళవాఁడు. వా వి: చూ, వల్మీకపాదుఁడు

బోదకాలు వా వి: ఫుట్టకాలు. (సం) —అలసము. చూ, వాక్ష

బోదన. పై వి.=బోధనా 1. దుర్బోధనము. సా. 2, అ. 125: చూ, బోధనము వా 2. మంచి బోధనము: చూ, బోధనము.

బోడలా. పై. వి =· చూ, రూ-బోద.(వాడుక.)

బోదారకింగి. వా. వి ·కేదారశృంగము*: చూ, మూర్ఘజకరంజము.

బోదియ దే. వి. రూ_బోద 1: చూ, కాండము. 10 (శాఖ. 1.) స్కా. 2, అ. 29; 2 స్తంభముమీఁది అవయవ విశేషము; వా. 3 మిరెపు లోనగు చేలయందు ఈవలావల కాలువలేర్పఱచి కట్టినకట్ట; 4· చూ, పరి. 8; 5. స్తంభములమీఁది దూలములక్రింద నుండునది· బోదపీఁట.

బోదు. పై. వి 1 =పోత· చూ, రూ-బోద. (దేశ్యమని శ. ర.); దే వి. 2 నాగరము మోసెడు ఎద్దుగంత, 3. గోము. య. 4, అ. 148· చూ, సుకుమారము.

బోదులా పై వి = పోత. చూ, రూ-బోద.

బోదె దే వి చూ, రూ-బోదియ.

బోదెకొయ్య. దే వి. కడపక్రిందికమ్మి.

బోదెపీఁట. వా. వి· చూ, బోదియ. 5.

బోధకరుఁడు. సం. వి అ. పుం. వేఁకువను రాజుల మేల్కొలిపెడువాఁడు: చూ, వైతాళికుఁడు.

బోధకుఁడు సం వి. అ పుం. 1 ఉపాధ్యాయుఁడు· చూ, సురాచార్యుఁడు(పంతులు); విశే 2 బోధించేవాఁడు. అనుశాసకుఁడు, ఉపదేశకుఁడు, ఉపదేష్ట. (తె) —చేర్పువాఁడు

బోధచేయు. మి స. క్రి. చూ, బోధించే

బోధనము. సం. వి. అ. న =బోదన: (ఇంకుమంచిబోధనము చెడుబోధనము కలిసియుండును)· అపబోధము, ఉపదేశము. (తె) కలుపుట, బోదన; తిద్వి.—గ. చెడుబోధనమునకు.—దుర్బోధనము, దుస్సలహా. (తె).—బోదన; ౨. మంచిబోధనమునకు.—బోధనము. (తె).—బోదన. [బోధ్యము.

బోధనీయము. సం. విశే. బోధింపఁదగినది:

బోధపడు. మి. అ. క్రి. అకళింతకుఁవచ్చు.

బోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెలివి: చూ, వ్యాకేఖము. 2; అం 2: చూ, సంచారిభావములు. ("రామునివిజయవార్త వినినంత నే శీతకం బొల్లింటి మాంద్యమును గెంటునవ నవోద్భూతిమగు తెలివి సెలకొనియె")

బోధాయనము అం చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము. [2. సమాధివిశేషము

బోధి సం. వి. ఇ. పుం. 1 చూ, రావి *,

బోధించే సం. స. క్రి నివేదించే. (తె) — ఎఱిఁగించే, కఱపు. ప్రే. — తెలుపు. (మి). — బోధచేయు. తద్వి — మిక్కిలి తెలుపుటకు — ప్రబోధించే.

బోధితుఁడు. సం విణ బోధించఁబడినవాఁడు

బోధిద్రుమము. సం. వి.అ పుం చూ, బోధి. 1 *

బోధిని అం చూ, కళలు.

బోధ్యము. సం విణ బోధనీయము.

బోనకత్తియ వై. వి (బోనము + కత్తియ) రూ—బోనకత్తె 1. అన్నమువండి పెట్టునది చూ, వంటలక్క (చూ, స్త్రీ.); 2. దాసి. చూ, దాసిపె.

బోనకత్తె. వై. వి — పై —

బోనకాఁడు. ద్వి. వి. (బోనము + కాఁడు.) చూ, పూఁటకాఁడు

బోనపుటిక. వై వి.=భోజనపుటి. రూ—బోనపుట్టిక: చూ, పాత్రము. 6. [సదనము 1

బోనపుటిల్లు. వా. వి: మహానసము: చూ,

బోనపుట్టిక. వై. వి.= చూ, రూ—బోనపుటిక.

బోనము. వై. వి. 1. అన్నము చూ, సాదము (1); 2.=భోజన: చూ, సాపాటు.

బోనముకత్తె. వై. వి: చూ, రూ—బోనకత్తియ.

బోనముపెట్టె. వై. వి. తోలుకప్పినగుండ్రని పెట్టె: చూ, సందుకా.

బోను. దే. వి. 1. బొండ, బొండకొయ్య, గొండమాను, మిడిబోను. (సం) —ఉన్మాథము, కూటము, కూటయంత్రము: తద్వి.— ౧: ఎలికెబోను, ఎలికెవల, ఎలుకబోను; ౨: కాలిబోను; ౩: పులిబోను; ౪: సాకిరిబోను; మొ; ("చూ, సాకిరిబోను."); 2. చూ, బండగు 1, 3. చూ, బండగు 2. ఉ, రా. 5, అ 133

బోనుపొయ్యి దే. వి. అటునిటు తీసికొనిపోఁదగినదుంటిపొయ్యి: చూ, వాసంతి.

బోబు. వా. వి. కోడిపెట్ట చూ, పుంజో.

బోమ. వా. వి: తిమిర-తిమ్మిర-తిమురు (సం). — ఉన్మాథము, తిమిరము—తిమ్మిగము చూ, స్వాపము. 4.

బోము. దే వి. బలవంతము చూ, హఠము. 2

బోయ దే. వి. (రూ—బోయఁడు—బోయి—బోయీ—బోయీఁడు) 1. కైవర్తుఁడు: చూ, వలతేఁడు; 2. కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 1; 3. భారవాహుఁడు చూ, బెస్త, వా. 4. కొమ్ముకాఁడు చూ, బోయసేఁడు.

బోయఁడు దే. వి.— పై — [చూ, స్త్రీ.

బోయత దే. వి. కిరాతస్త్రీ, రూ—బోయెత.

బోయసేఁడు. వా వి. చూ, బోయ. 4.

బోయపల్లె. వా వి. నిషాదులగ్రామము, కళ్ళలము చూ, దేశము.

బోయి. దే. వి. చూ, రూ—బోయ.

బోయీ. దే. వి.— పై.— [ఈఁడు.)

బోయీఁడు. దే. వి.— పై.— (స్వార్థమున

బోయెత. దే. వి: చూ, రూ—బోయత.

బోర. దే. వి. ఱొమ్ము: చూ, వక్షము.

బోరగించే. దే. ప్రే. బోరఁగిల్లఁజేయు.

బోరగిలు. దే. అ. క్రి. రూ—బోరగిల్లు 1. ఱొమ్ముభూమినాను; 2. ఱొమ్ముభూమి నానఁబరుండు. హరి. పూ. 5, అ. 193.

బోరగిల్లు. దే. అ. క్రి.— పై.—

బోరతలుపు. వా. వి. నగరులోనగువాని వాకిటి పెద్ద తెక్కతలుపు. రూ-బోరుతలుపు-బోర్తలుపు: చూ, వాకిలి. [వేగము. 3.

బోరన. దే. ద్రి. క్రి. విశ. శీఘ్రముగా: చూ,

బోరపాఁకుడు. దే. వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. బాల, కాం. 68. [దిబ్బడించే.

బోరలించే. వా. స. క్రి: రూ-బోర్లించే,

బోరిసము. వా. వి. కోలము: చూ, వేసము. 1.

బోరు. దే. వి. 1. వానకురియుంట యందగు ధ్వన్యనుకరణము· చూ, హుహూ; విశ. 2. పెద్దది· చూ, సుర. (3).

బోరుకలఁగు. దే. అ. క్రి. మ్రోఁగు. ప్యా 5, ఆ 81; విజ. 3, అ. 112. చూ, శబ్దించే.

బోరుకాడించే దే. ప్రే. బోరుకాడఁజేయు రూ-బోర్కాడించే. భాగ. 10, స్కం. పూ 189.

బోరుకాడు. దే. అ. క్రి (బోరుక + ఆడు) (బిడ్డలు) స్నానముచేయు రూ-బోర్కాడు: చూ, స్నానమాడు

బోరుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, బోరుకలఁగు.

బోరుతలుపు. వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.

బోరుమను. వా.అ. క్రి. వెక్కివెక్కియేడ్చు (బోరుమను).

బోరులు వా. వి. బ: చూ, రూ-బొరుగులు.

బోరువ. ద్వ. వి. (బోరు + వా) బోరువపిట్ట, బందు· చూ, హరివాహనుఁడు.

బోరెంపోతు. దే. వి. 1. తిండిపోతు· చూ, భక్షకుఁడు; 2. బలవంతుఁడు: చూ, శక్తుఁడు

బోరెము దే వి 1. దూడిలోనగుజొన్నమూట, వా 2 ధాన్యాదులనింపు గుండ్రని గోనె పట్టాలగాదె· చూ, పంటసాల. [కాడించే

బోర్కాడించే. దే ప్రే: చూ, రూ-బోరు

బోర్కాడు. దే. అ.క్రి· చూ, రూ-బోరుకాడు

బోర్తలుపు. వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు

బోర్లగొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.

బోర్లపక్క. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బోర్లించే. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-బోరలించే.

బోలతా. వా. వి: రూ-బోల్తా, టోకరా.

బోలతాకొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ,బోల్తాపడు.

బోలతాపడు. వా. అ. క్రి.—పై.—

బోలము. సం. వి. అ. పుం.=బోళము: చూ, సౌరభము. 3.

బోలు. దే. విశ. లోపలయేమియులేనిది: గుల్ల, గుల్ల, డొల్ల, డొల్ల, బరడు, బెరడు, బొర్ల (ఏకబీజదళవృక్షములు బోలుగలవి.)

బోరె. దే. వి. 1. తలపుర్రె: చూ, బోఁకి 3; 2. కమండలము· చూ, పాత్రము. 6.న3; 3 ఓటికుండ: చూ, భాండము 3; 4. కుండ బొచ్చె· చూ, పెంకు. 3 [సమృద్ధి.

బోలెడు. వా. విశ. లెక్కపెట్టలేనన్ని: చూ,

బోల్తా వా. వి· చూ, రూ-బోలతా

బోల్తాపడు. వా. అ. క్రి· బండిగిలు-బండిగిల్లు. బోర్లగొట్టు, బోలతాకొట్టు, బోలతాపడు,

బోషాణము. వా. వి: చూ, రూ-భోషాణము.

బోసనము వై వి.=భోజన. అన్నము: చూ, సాదము (1).

బోషి. దే వి· బోక్కి, తొస్స.

బోసినోరు. వా. వి. పండ్లూడిననోరు.

బోసిరసు. ద్వ. అ క్రి బోసిపోవు.

బోసిపోవు దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; ప్రే. 2. బోసిపుచ్చే. కాశీ 7, అ: 85.

బోసేయు. వై. స. క్రి. (బోనము + చేయు) భుజించే. హంస. 4, ఆ. 32; చూ, సాపడు.

బోళము వై. వి.=బోల. గంధరసము: చూ, సౌరభము. 3.

బోళా. వై. విశ. కపటములేని, పెల్లడియైన బాడాబాడి-బొళాబాళి-బోళాబాళి.

బోళాబాళి. వై. విశ.—పై —

బౌ

బౌద్ధము. అం: చూ, బుద్ధావతారము. (చూ, అవతారములు.)

బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు. అం. రూప, వేదనా, విజ్ఞాన, సంజ్ఞా, సంస్కారములు.

బౌద్ధుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

బ్యా

బ్యాంకి. వా. వి. ధనాగారము: చూ, రూ-బాంకి

బ్యాంకినోటు. వా. వి. సొమ్ము చెలామణీ పత్రము: రూ-బాంకినోటు.

బ్యాండు. వా. వి. భజంత్రీల మేళము: రూ-బాం[డు

బ్ర

బ్రక్క. దే. విణ: చూ, రూ-బక్క.

బ్రతికించే. దే. స. క్రి చూ, పోషించే.

బ్రతిమాలు. వా. స. క్రి: చూ, రూ-బతిమాలు

బ్రతుకు. దే. వి. రూ-బ్రదుకు. 1. జీవనము నీలా. 3, ఆ. 24· చూ, స్థితి. 5; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి 5; అ. క్రి. 3. (భో. 5, ఆ 268) రూ-బ్రదుకు, మను, మిడుకు (సం).—ఉజ్జీవించే, జీవించే.

బ్రతుకుఁదెరువు. దే. వి· చూ, బ్రతుకు 2.

బ్రదిమి. దే వి: చూ, బ్రతుకు. 1—2.

బ్రదుకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-బ్రతుకు. (జీవనమునకు.—పారి, పూ. 1, ఆ. 164; జీవించేటకు.—భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 348.)

బ్రదుకుగొడ్డేఁబోగుట. జా. వ్యర్థమగుట. నీళ్లులేని కాలువయగుట. "ఏలా బిడ్డలు లేని బ్రదుకు గొడ్డేఁబొయ్యెఁ చింతింపఁగన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

బ్రద్ద. దే వి. రూ-బద్ద 1. తునుక· చూ, శకలము. 4: 2. చీలిక: చూ, శకలము. 4; వై. వి. 3 = భిత్తమ్. పేడు: చూ, సమిధ. 1; 4. = వేత్ర: చూ, పేము. [చూ, వారిగ.

బ్రద్దపరి. ద్వ. వి. పేముతో వల్లిన కేడెము:

బ్రద్దర. వై వి. = భేద (బ్రద్ద + అర) చూ, బ్రద్ద. 1—2. (ద్వయమని శ. ర.)

బ్రద్దలవారు దే. వి. బ: చూ, వేత్రహస్తుఁడు.

బ్రధ్నము. సం. వి. అ. పుం చూ, బుధ్నము 1.

బ్రధ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 = సొద్దు-ప్రొద్దు: చూ, సూర్యుఁడు; 2· చూ, శివుఁడు.

బ్రమయు. వై. అ. క్రి = భ్రమ్: చూ, బమ్మరించే [సంచారము 1.

బ్రమరి వై. వి. = భ్రమణ. తిరుగుడు· చూ,

బ్రమరిదిరుగు ద్వ. అ క్రి. చూ, వేష్టించే. ఉ. హరి. 3, ఆ. 62. [పూ. 6, ఆ 138.

బ్రమరివాఱు. ద్వ. అ. క్రి.—పై —హరి,

బ్రమరులువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై —

బ్రమ్మమేడి. వా. వి. రూ-బమ్మమేడి*: చూ, జిజ్జిమేడి. [సోమవల్లరి.

బ్రహ్మి. వై వి. = బ్రాహ్మీ. సోమిదె*: చూ,

బ్రహ్మేత. వై. వి = బ్రహ్మహత్య. విప్రుఁజంపుట.

బ్రల్లు. దే వి. కూలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పర. 5, ఆ 228: చూ, హూహూ.

బ్రవేశవము (ప్రశేశవము అనికొందఱు). అం: చూ, తారాక్రియలు.

బ్రషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వ్రతస్థులు కూర్చుండు దర్భాద్యాసనము: రూ-బ్రసి-బృసి-బృషి.

బ్రహ్మ. సం. వి. న్. పుం. = బమ్మ-బొమ్మ. (ప్రజలను వృద్ధిఁబొందించేవాఁడు.) 1: అ, అంబుజగర్భుఁడు, ఆత్మభూఁడు, అగ్రజన్ముఁ

డు, అజితుఁడు, అజుఁడు, అబ్జజుఁడు, అబ్జభవుఁడు, అబ్జయోని, అష్టశ్రవసుఁడు, ఆ, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆనందాత్మ, ఇరేనుఁడు, ఈశానుఁడు, ఉన్మత్తుఁడు, ఊ, ఓ, క, కంజజుఁడు, కంజారుఁడు, కంజుఁడు, కజోఁడు, కజాతజుఁడు, కజాతుఁడు, కజోత్థుఁడు, కమలాసనుఁడు, కమలుఁడు, కర్త, కర్దముఁడు, కుంజరుఁడు, కృత్తి, గిరీశుఁడు, గుణసాగరుఁడు, గోపతి, గోముఖుఁడు, గోవిందుఁడు, చతురాననుఁడు, చతుర్భుజుఁడు, చిరజీవి, జన్యువు, జ్ఞ, ఝు, డభీశుగుఁడు, ద్రుఘణుఁడు, ద్రుహణుఁడు–ద్రుహిణుఁడు, ధాత, నాభిజన్ముఁడు, నారాయణుఁడు, పరమేష్ఠి, పితామహుఁడు, పురాణగుఁడు, ప్రజాపతి, ప్రపితామహుఁడు, ప్రాణుఁడు, భూతాత్ముఁడు, మ, ముచికుందుఁడు, మూర్తి, మృగయుఁడు, లోకేశుఁడు, వాక్పతి, విధాత, విధాతృఁడు, విధి, విభుఁడు, విరింగనుఁడు, విరించుఁడు, విశ్వరేతసుఁడు, విశ్వసృజుఁడు, వేదగర్భుఁడు, వేది, వేదీశుఁడు, వేధ, శంభువు, శతధృతి, శతానందుఁడు, సనాతనుఁడు, సరసిజభవుఁడు, సర్వతోముఖుఁడు, సురజ్యేష్ఠుఁడు, స్వయంభువు, స్రష్ట, హంసరథుఁడు, హంసవాహనుఁడు, హిరణ్యగర్భుఁడు (తె. వ).—అంచెగుఱ్ఱపుజోదు, అంచెరవుతు-అంచెరౌతు, ఉద్దమోమువేలుపు, చేదువుల ముదుకఁడు, చేదువువేలుపు, చేదువుల వేలుపు, జగములఁబుట్టించే జోణఁడు, జేన్నిగట్టు, తనంతగలయతఁడు, తమ్మిగద్దియ దళవాయి, తమ్మిచూలి, తమ్మిపుట్టు, తాత, తీపంచే మోముల దిట్ట, తొలివేలుపు-తొలువేలుపు, నయ్యము, దుగినుఁడు, దురపుటోరపుదాసరితండ్రి, నవవిలుకానన్న, నలువ, నలోమ్ముఁడేవర, నెమ్మదుళ్లను వ్రాయుదునేదు, పజెదొర, పలుకూవెలఁది మగఁడు, పాఱులకెకిమిఁడు, పెద్దవేలుపు, పొంబోరవేల్పు, పొక్కిలిచూలి, పొక్కిలిపాపఁడు, బంగారుకడుపు వాఁడు, బమ్మ-బొమ్మ, మినుకులపెణి, ముదియనివారిలోఁ బెద్ద, మొదటివేల్పు, మొదలు తామరఁ గన్నముద్దుకొడుకు, వేలుపుగమికాఁడు-వేల్పుగమికాఁడు, వేలుపుఁబెద్ద— వేల్పుఁబెద్ద (మిగతవానికి "చూ, హిరణ్యగర్భుఁడు".); 2. వెన్నుఁడు చూ, విష్ణువు. 1; 3. పాఱుఁడు. చూ, బ్రాహ్మణుఁడు; 4. చూ, ఋత్విజుఁడు. 1; వా 5. యాజ్ఞికుఁడు, పౌరోహితుఁడు: చూ, స్థేయుఁడు (ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద నాగావధానులు గారు." అరట్లకట్ల; 6. పీఠికాకారుఁకు "ఆంధ్ర వాచస్పత్యముయొక్క పీఠికకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్ట బ్రహ్మ యను బ్రహ్మయ్య శాస్త్రి గారు." కాకినాడ; అం 6: చూ, బ్రహ్మలు; 7. చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు; 8: చూ, చేతనరత్నములు, 9: చూ, మూర్తులు; 10. వేదము (అని కొందఱు)

బ్రహ్మకూర్చము. పా కృష్ణవర్ణపు గోవు మూత్రము ౧ పలము, తెల్లావుగోమయము అంగుష్ఠార్ధ పరిమాణము, తామ్రవర్ణపు గోవు పాలు ౭ పలములు, రక్తవర్ణపు గోవు పెరుఁగు 3 ప, కపిలగోవు నెయ్యి ౧ ప, కుశోదకము ౧ పలము వీనిని గాయత్రిలోనగు మంత్రములతో గ్రహించిన బ్రహ్మకూర్చమనఁబడును. (అట్టి యావులపాలు లభించేనిచో కపిలగోవు సంబంధమైనవి గ్రహించేది.).

బ్రహ్మకైవర్తము. అం: చూ, పురాణములు.

బ్రహ్మఘ్నుఁడు. సం. విణ. భుజింపుమేండఁగా ముందు లేచిపోయిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రహ్మచర్యము. అం. 1: చూ, ఆశ్రమము. 2, 2. చూ, యోగయమాంగములు(అంగములు); 3· చూ, సాత్త్వికగుణములు.

బ్రహ్మచారి. సం. వి. న్. పుం. 1.=బమ్మచారి–బొమ్మచారి-బొమ్మసారి: చూ, వటువు; 2. గంగరావి* చూ, రావి.

బ్రహ్మచారులు అం. గాయత్రి బ్రహ్మచారి, ప్రాజాపత్యబ్రహ్మచారి, వైదికబ్రహ్మచారి, నైష్ఠికబ్రహ్మచారి (4) చూ, వటువు. (ముంజిత్రాడు లోనగువాని ధరించి వేదము చేదివి బ్రహ్మచర్య వ్రతమునందుండువాఁడు బ్రహ్మచారి బ్రహ్మ=వేదము)

బ్రహ్మజట సం. వి. ఆ స్త్రీ: కుముదము*.

బ్రహ్మజ్ఞానము. అం: చూ, మానసికపూజా కుసుమములు.

బ్రహ్మణ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి. 2 *; విణ. 2 బ్రాహ్మణ్యహితము.

బ్రహ్మణ్యుఁడు. అం· చూ, ఋత్విజుఁడు 1

బ్రహ్మత్వము. సం. వి. అ. న: చూ, బ్రహ్మభూయము.

బ్రహ్మదండము. అం: చూ, దానములు.

బ్రహ్మదండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వారాహి. 5.

బ్రహ్మదర్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ· చూ, యవాని

బ్రహ్మదారువు. సం. వి. అ. న. గంగరావి*: చూ, రావి.

బ్రహ్మనాడి. అం· చూ, నాడులు.

బ్రహ్మపుత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. హిమాలయమునుండి పడమరపాఱెడి యొకయేఱు· చూ, నది; 2 విషభేదము బ్రహ్మవలన (ఇది కపిలవర్ణమై మలయాద్రియందుఁబుట్టినది): చూ, హాలాహలము.

బ్రహ్మపురి. అం: చూ, దేశములు.

బ్రహ్మబంధువు. సం. విణ. ఉ 1 గుతించఁబడు వాఁడు; 2. దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, నిందితుఁడు. (ఈలాగుననే క్షత్రబంధు శబ్దము తిరస్కారమందుఁజెప్పఁబడును.)

బ్రహ్మబిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. వేదపాఠమందలి నోటితుంపర. (తె) —త్రిస్స, ప్రిస్స. తద్వి.—బ్రహ్మబిందువుతోఁ గూడిపది —పృషతము–పృషత్తు (చూ, స్యందిని).

బ్రహ్మభూయము. సం వి. అ న. బ్రహ్మభావము నొందుట బ్రహ్మత్వము, బ్రహ్మసాయుజ్యము.

బ్రహ్మము. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, హంసుఁడు; 2 చూ, వేదము; 3 తపస్సుచేయుట; అం. 4· చూ, యోగములు.

బ్రహ్మమేఖలము. సం. వి అ. పుం. బ్రహ్మచారి ముంజితృణము: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

బ్రహ్మయజ్ఞము. సం వి. అ. పుం. 1. వేదపాఠము: చూ, వేదము, అం. 2· చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు); 3· చూ, దానములు.

బ్రహ్మరంధ్రము. సం వి. అ. న. 1. నడునెత్తి: చూ, సోఁడు; అం. 2: చూ; చక్రములు.

బ్రహ్మరథము. సం. వి. అ. పుం 1. మృతిపొందిన సన్యాసులను తీసికొనిపోయెడు వాహనము: చూ, శవయానము; వా. 2. బ్రహ్మయొక్క తేరు: చూ, శకటము. 1.

బ్రహ్మలు. అం. ౧ భృగువు, ౨ పులస్త్యుఁడు, ౩ పులహుఁడు, ౪ అంగిరసుఁడు, ౫ అత్రి, ౬ క్రతువు, ౭ కల్యుఁడు, దక్షుఁడు, ౮ వశిష్ఠుఁడు, ౯. మరీచి. మఱియొక విధము.— ౧ మరీచి, ౨ భరద్వాజుఁడు, ౩ అంగిరసుఁడు, ౪ పులస్త్యుఁడు, ౫ పులహుఁడు, ౬ క్రతువు, ౭ దక్షుఁడు, ౮ వశిష్ఠుఁడు, ౯ వామదేవుఁడు.

బ్రహ్మవర్చసము. సం. వి. అ. న. సదాచారాధ్యయన సమృద్ధి.

బ్రహ్మవర్చస్సు. పా. బ్రాహ్మణరూపము.
బ్రహ్మవాదము. అం: చూ, కళలు.
బ్రహ్మవాది. సం. వి. న్. పుం: చూ, వేదాంతి.1.
బ్రహ్మసర్పము సం వి. అ. న. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము
బ్రహ్మసావర్ణికము అం· చూ, మనువులు.
బ్రహ్మసువర్చల. సం వి. అ. స్త్రీ· చూ, ప్రొద్దుతిరుగుడు *. [బ్రహ్మభూయము
బ్రహ్మసాయుజ్యము సం. వి అ. న చూ,
బ్రహ్మసువు. సం. వి. ఊ పుం· చూ, మన్మథుఁడు. [యజ్ఞోపవీతము
బ్రహ్మసూత్రము. సం వి. అ న చూ,
బ్రహ్మస్థాపనము అం చూ, సంతానములు
బ్రహ్మహత్య సం వి. ఆ స్త్రీ =బ్రమ్మెత 1 చూ, బ్రమ్మెత; అం. 2. చూ, మహాపాతకములు
బ్రహ్మాంజలి. సం వి ఇ. పుం. వేదాధ్యయనకాలమునందలి మ్రొక్కు: చూ, హణిగలు.
బ్రహ్మాండగోళము. పా· అండకటాహము. అండకోశము.
బ్రహ్మాండము అం చూ, పురాణములు చూ, ఉపపురాణములు. [మి చూ, భూమి. 1.
బ్రహ్మారణ్యము. సం. వి. అ. న. వేదపాఠభూ
బ్రహ్మావర్తము. సం. వి అ. పుం. ఢిల్లీకివాయవ్యభాగపు దేశము: చూ, దేశములు.
బ్రహ్మాసనము. సం వి అ. న. ధ్యానోపాయభూతమైన పద్మస్వస్తిక దండాద్యాసనము. చూ, ఆసనములు.
బ్రహ్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొన్నగంటికూర *· చూ, రూ-బ్రాహ్మి. 4.

బ్రా

బ్రాంది. వా. వి: రూ-బాంది.
బ్రాంతి. దే వి, వై. వి, విణ: చూ, రూ-బ్రాంతి (ప్రేమకు.—కళా. 6, ఆ. 215; స్వా. 6, ఆ. 70; ప్రియమునకు.— ఉ. హరి. 2, ఆ. 149; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 78; అధికమునకు.—భార. అర 7, ఆ. 289).
బ్రామిక. వై. వి.=భ్రమ· చూ, భ్రాంతి
బ్రాహ్మణజాయీలు. అం చూ, మహారాష్ట్రులు (బ్రాహ్మణులను కొనియెదరు. వేదవిహితాచారమునసే వర్తించుచున్నారు. బ్రాహ్మణులకును బ్రాహ్మణేతర స్త్రీలకును బుట్టినవారు)
బ్రాహ్మణతిరస్కారము పా.('హుం'అనిగాని 'నీవ'నిగాని తినకంటె పెద్దయగు బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించిన వెంటనే స్నానమొనర్చి ఉపవసముండి రాత్రి వారికినమస్కరించి క్షమింపుఁడని ప్రార్థించిన పాపనివృత్తియగును. ఇది ప్రాయశ్చిత్తము.)
బ్రాహ్మణపూజాసమయము అం. (రాజ్యము కలుగును). చూ, గ్రహసమయములు
బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు. సం. వి. అ. పుం జాతిమాత్రోపజీవియైన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు
బ్రాహ్మణము.పా 1 మంత్రాత్మకమైనవేదము బ్రహ్మమనఁబడును. దానికి సంబంధించినది బ్రాహ్మణము. I బ్రాహ్మణములందు విధి-అర్థవాదము-ఉపనిషత్తు అని మూఁడుభాగములుండును. విధులు.— కర్మప్రతిపాదకములు, కర్మవిధాయకములు, కర్మస్వరూపబోధకములు నగు వాక్యములు; అర్థవాదములు.—కర్మప్రరోచనాపరములైన వాక్యములు; ఉపనిషత్తులు.—ఇతిహాసరూపములు_సంవాదాత్మకములు- తత్త్వవిచారపరములు-బ్రహ్మప్రతిపాదకములునగు భాగములు; II. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణము హోతచేయుకృత్యములను, సామవేద బ్రాహ్మణముద్గాత్రు

కృత్యములను,యజుర్వేదబ్రాహ్మణమధ్వర్యుకార్యములను, అథర్వ బ్రాహ్మణము బ్రహ్మకార్యములనుబోధించేను ౧. ఋగ్వేద బ్రాహ్మణములు.— ఐతరేయ బ్రాహ్మణము, మంత్రబ్రాహ్మణము, కౌషీతకీబ్రాహ్మణము అనునవి ముఖ్యము, ౨ సామవేద బ్రాహ్మణములు 8 – ప్రౌఢము,షడ్వింశము, సామవిధి, ఆర్షేయము, దేవతాధ్యాయము, ఉపనిషత్తు, సంహితోపనిషత్తు, వంశము అనునవి.— ఇందు (1) ప్రౌఢబ్రాహ్మణమునకు మహాబ్రాహ్మణము, తాండ్య బ్రాహ్మణము, పంచవింశతి బ్రాహ్మణము అను నామాంతరములు కలవు ఇందు 25 అధ్యాయములు 350 ఖండములు కలవు (2) షడ్వింశబ్రాహ్మణము — ఇందు 6 ప్రపాఠకములు 68 ఖండములు 520 గ్రంథము గలవు. (3) సామవిధాన బ్రాహ్మణము — మూఁడు ప్రపాఠకముల చిన్న గ్రంథము. (4) ఆర్షేయబ్రాహ్మణము.— ఆర్షేయబ్రాహ్మణము కౌథుమమనియు జైమినీయము లేక తలవకారమనియు ద్వివిధము. (5) దేవతాధ్యాయబ్రాహ్మణము — దీనికి అగ్నిబ్రాహ్మణమను నామాంతరము కలదు. (6) ఉపనిషద్బ్రాహ్మణము — ఇదియే ఛాందోగ్యోపనిషత్తు. బ్రహ్మవిద్యకు ముఖ్యమైన దుపనిషత్తు. (7) సంహితోపనిషద్బ్రాహ్మణము.— ఇది ఐదనువాకముల చిన్న గ్రంథము. (8) వంశబ్రాహ్మణము.— సామవేద సంప్రదాయప్రవర్తకుల వంశపరంపరలు వర్ణింపఁబడియె; III. (1) కృష్ణయజుర్వేద బ్రాహ్మణము.— (దీనికి మూఁడుశాఖలు.— కఠశాఖ, మైత్రాయణీయశాఖ, తైత్తిరీయము.) (2) శుక్లయజుర్వేదబ్రాహ్మణము.— శతపథమను పేర వెలయుచున్న యీబ్రాహ్మణము గుణమునందును బరిమాణమునందునుగూడ గొప్పది. దీనికి మాధ్యందినమనియు, కాణ్వమనియు రెండు పాఠములుగలవు మాధ్యందినము 14 కాండములును, 6000 కండికలును, కాణ్వము 17 కాండములును, 7624 కండికలును ఉన్నట్లు కనఁబడుచున్నవి ౧ మాధ్యందినములోని కాండములు 14.— హవిర్యజ్ఞము, ఏకపదిక, అధ్వరము, గ్రహము, సవము, ఉఖాసంభరణము, హస్తిఘటశతము, చితి, సంచితి, అగ్నిరహస్యము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, ఆరణ్యకము; ౨.కాణ్వములోని కాండములు 17 —హవ్యవాహము, ఏకవాయువు, ఉద్ధరము, అధ్వరము,గ్రహము,వాజపేయము,రాజసూయము, ఉఖాసంభరణము, హస్తిఘటము, చితి, శతరుద్రీయము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము,అగ్నిరహస్యము,ఆరణ్యకము, 17 వ కాండముకానరాదు, IV అథర్వబ్రాహ్మణము.–గోపథము. ఇదిపూర్వభాగము, ఉత్తరభాగమునని ద్వివిధము పూర్వభాగమునందైదును, ఉత్తరభాగమునందాఱును ప్రపాఠకములుకలవు. ఇత్యాది (చూ, వేదము, ఉపవిద్యలు, యజుర్వేదము, తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము,తైత్తిరీయసంహిత, ఐతరేయబ్రాహ్మణము, వాఙ్మయము, బ్రాహ్మణములు); 2. బ్రాహ్మణసమూహము: బాడబ్యము-బాడవ్యము, బ్రాహ్మణ్యము. (చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.1.)

బ్రాహ్మణములు. అం. (చూ, బ్రాహ్మణము) ఇవి తత్తత్కాలమందలి మతధర్మములను వర్ణవ్యవస్థలను సాంఘికాచారములను దెలియఁజేయుచున్నవి. మంత్రములను యజ్ఞాదిక్రియలకు సమన్వయింపఁజేయు వ్యాఖ్యానరూపమైన గ్రంథము బ్రాహ్మణము, తైత్తి

రేయ-శతపథ-ఋగ్వేద-సామవేద- యజుర్వేద-అథర్వ (గోపథము)- ఐతరేయ-కౌషీతకీ (శాంఖాయన)-మంత్రి-కృష్ణయజుర్వేద-శుక్లయజుర్వేద (శతపథము) బ్రాహ్మణములు. మఱియు అంతర్యామి బ్రాహ్మణము: (చూ, వేదము)

బ్రాహ్మణయష్టిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. భారంగి *: చూ, వాంజిక. [జాఁడు. 1

బ్రాహ్మణాచ్ఛంసుఁడు అం: చూ, ఋత్వి

బ్రాహ్మణాయనుఁడు. సం.వి. అ పుం. విద్యాంసుఁడునుసత్కర్మపరుఁడు నైనవంశకర్తవలనఁ బుట్టిన విప్రుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణార్థము సం. వి॥ పితృతిథులయందాహ్వానింపఁబడినవారు మంత్రియుక్తముగఁ జేయు భోజనము చూ, సాదము (1).

బ్రాహ్మణి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. 1 =బాపనక్క. బ్రాహ్మణునిభార్య: చూ, భార్య; 2. వలికండ్లపాము. చూ, సర్పము; 3. చూ, బ్రాహ్మణయష్టిక *

బ్రాహ్మణుఁడు. సం. వి. అ పుం.=పాఱుఁడు-బాపఁడు-బొమ్మఁడు కాశీ.3,అ 89;"సత్యం దానమథాద్రోహమానృశంస్యం త్రపాఘృణా । తపశ్చదృశ్యతే యత్రసబ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః."(భారతము): చూ,స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణులు అం (౧ చూ, కల్పసూత్రములు) "శిక్షావ్యాకరణంఛన్దోనిరుక్తంజ్యోతిషంతథా, కల్పశ్చేతి షడంగానివేదస్యాహుర్మనీషిణః॥ శౌచాచారస్థితస్సమ్యగ్విఘసాశీగురుప్రియః। నిత్యవ్రతీ సత్యపరస్స వై బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే॥" అట్టి బ్రాహ్మణులలో.— "మహారాష్ట్రాన్ధ్ర ద్రావిడాః కర్ణాటాశ్చైవ ఘూర్జరాః, ద్రావిడాః పంచధాహ్యోత్రిష్టావిన్ధ్య దక్షిణవాసినః." ౧ మహారాష్ట్రులు, ౨ ఆన్ధ్రులు, 3 ద్రావిడులు, ౪ కర్ణాటకులు, ౫ ఘూర్జరులు వీరుపంచ ద్రావిడులు. అందు ౧. మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు.—(చూ, మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు) వారిలో కాణ్వులు, కర్ణాటక బ్రాహ్మణులు, కీర్తంతబ్రాహ్మణులు. కొంకణస్థ బ్రాహ్మణులు, ఝాడేబ్రాహ్మణులు, దేవఋషుబ్రాహ్మణులు, పళశబ్రాహ్మణులు, దేశస్థబ్రాహ్మణులు, మాధ్యందిన బ్రాహ్మణులు, బరాడీ బ్రాహ్మణులు, కళంకీ బ్రాహ్మణులు, పాధ్యాబ్రాహ్మణులు, బ్రాహ్మణజాయీలు, పావశాబ్రాహ్మణులు, సాహారాబ్రాహ్మణులు, గోముఖబ్రాహ్మణులు, కుండక బ్రాహ్మణులు. (వీరందఱు మహారాష్ట్ర దేశమునఁగల బ్రాహ్మణశాఖలలోనివారు.); ౨. ఆన్ధ్రులు —(చూ, ఆంధ్రులు 653 పౌరట); 3. ద్రావిడులు.—(చూ, ద్రావిడులు 1528 పౌరట); ౪. కర్ణాటకులు.—(చూ, కర్ణాటకులు 755 పౌరట) కన్నడభాష మాట్లాడు దేశమందలి బ్రాహ్మణులు కర్ణాటకులు. వీరిలో —(1) అరవలొక్కలు అను బ్రాహ్మణులు.—ఇందు ఉరిచి బ్రాహ్మణులు, కన్నడ బ్రాహ్మణులు, కుమ్మబ్రాహ్మణులు, నగరబ్రాహ్మణులు, బొబ్బరబ్రాహ్మణులు చేసుదురు (2) అమలవాసీ బ్రాహ్మణులు మళయాళమున దేవాలయార్చకులు. (3) నంబూరి బ్రాహ్మణులు మళయాళదేశపువారే. (4) హాట్టిబ్రాహ్మణులు కన్నడదేశమున దేవాలయార్చకులుగనున్నారు; (5) విజాత్రదుబ్రాహ్మణులు కేరళదేశస్థులు. (6) పట్టుర బ్రాహ్మణులు (చూ, పట్టుర బ్రాహ్మణులు 1663 పౌరట); ౫. ఘూర్జరబ్రాహ్మణులు.— (తకారాది అనుబంధములో "చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు.") వీరిలో అగస్త్యులవారు అను బ్రా

హ్మణులు, అత్తమంగళులను బ్రాహ్మణులు, అనావలులను బ్రాహ్మణులు, ఔదీచ్య బ్రాహ్మణులు, కపిల బ్రాహ్మణులు, ఖదాయతీ బ్రాహ్మణులు, ఖేడావాలురను బ్రాహ్మణులు, గయావళి బ్రాహ్మణులు, గుగలీ బ్రాహ్మణులు, గోమతి వాలురను బ్రాహ్మణులు, చావిషులను బ్రాహ్మణులు, జంబు బ్రాహ్మణులు, ఝూలోరా బ్రాహ్మణులు, తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, తలాజీయ బ్రాహ్మణులు, దధీచి బ్రాహ్మణులు, నర్సిపర బ్రాహ్మణులు, పారాశర్య బ్రాహ్మణులు, పేరితవాలురను బ్రాహ్మణులు, భార్గవ బ్రాహ్మణులు, మొతాలలు అను బ్రాహ్మణులు, యాజ్ఞికవాలురను బ్రాహ్మణులు, రజవాలురను బ్రాహ్మణులు, వటులులను బ్రాహ్మణులు, వశాందర బ్రాహ్మణులు, వాల్మీక బ్రాహ్మణులు, శ్రీమలి బ్రాహ్మణులు, సజోదా బ్రాహ్మణులు; తద్విశేషములు.—(౧) శైవబ్రాహ్మణులు — (చూ, శైవబ్రాహ్మణులు-వీరిలో శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు చేరియున్నారు. చూ, శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు); (౨). పంచగౌడులు.- ౧ సారస్వతులు, ౨ కన్యాకుబ్జులు, ౩ గౌడులు, ౪ ఉత్కళులు, ౫ మైథిలులనియు పంచవిధములుగల గౌడబ్రాహ్మణులు వింధ్యకుత్తరమున వర్తింపుచున్నారు. అందు.— ౧సారస్వతులు.వీరిలో మొదటి తెగకు:-(చూ, కశ్మీరియె బ్రాహ్మణులు; రెండవ తెగకు:— చూ, ఆచార్య అను బ్రాహ్మణులు; మూఁడవ తెగకు·—చూ,అమగోత్రి బ్రాహ్మణులు.); ౨ కన్యాకుబ్జులు.—(చూ, కన్యాకుబ్జులు); ౩ గౌడులు.—(చూ, గౌడి (డ) బ్రాహ్మణులు); ౪ ఉత్కళులు.—(చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు); ౫ మైథిలులు.—(చూ, మైథిలులు); (౩): చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు వారిజాతులయొక్క నామములు; (౪): చూ, దశవిధబ్రాహ్మణులు. ఇత్యాది; 2: చూ, మనుష్యవర్ణములు

బ్రాహ్మణోమమదేవతా. లో. బ్రాహ్మణుఁడే నాదైవము "దర్పమతి బ్రాహ్మణోమమ దైవమనెడు, బుద్ధి" స్వా 8, అ. 3

బ్రాహ్మణ్యము సం వి. అ న. 1: చూ, బ్రాహ్మణము. 1, 2. బ్రాహ్మణభావము; 3. బ్రాహ్మణకర్మము.

బ్రాహ్మణ్యుఁడు సం. వి. అ పుం. శని: చూ, రాహువు. 2.

బ్రాహ్మము. సం. వి. అ. న. 1. పెద్దవ్రేలి మొదటనుండెడు బ్రహ్మతీర్థము; పుం. 2.విద్యయునాచారముఁగలవరునిఁదానేపిలిచి వధూసహితముగ వస్త్రాదులచే నలంకరించి పూజించి కన్యనిచ్చిచేయు వివాహము చూ, వివాహము; విణ. 3. బ్రహ్మసంబంధమైనది; అం 4: చూ, పురాణములు; 5. చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు

బ్రాహ్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతృకలు; 2: చూ, సరస్వతి; 3. బాఁపనచీమ: చూ, పిపీలిక; 4. రూ-బ్రహ్మి. పొన్నగంటి*: చూ, శీతసారము; 5 బారంగి*: చూ, హంజిక, 6.=బ్రిమ్మి* చూ, సోమెద. (సోమెదకూర అనియు); అం. 7: చూ, మాతలు.

బ్రాహ్మీతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

బ్రాహ్మ్యము. అం: చూ, వివాహములు.

బ్రి

బ్రింగు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, పొందుకొను. 8; 2: చూ, మఱుఁగుపడు; 3: చూ, స్నానమాడు; 4: చూ, మరణించు.అం,భా.కృ.87.

బ్రుంగుడు. దే. విశే. 1. మఱిఁగినది. (సం) — క్వథితము, నిష్పక్వము; 2. మునిఁగినది: చూ, విగాహితము

బ్రుంగుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ—బ్రుంగువడు· చూ, బ్రుంగు. 2 (ప్రే. బ్రుంగుడు పఱచు.) [భార. విరా. 2, ఆ. 192

బ్రుంగుడుపాటు. ద్వ వి. బ్రుంగుడుపడుట.

బ్రుంగువడు. ద్వ అ క్రి చూ, రూ-బ్రుంగుడువడు

బ్రుంచు. దే. ప్రే. బ్రుంగఁజేయు.

బ్రుయ్యు. దే. అ. క్రి: చూ, నశించు.

బ్రుషి. సం వి ఈ స్త్రీ· చూ, రూ-బ్రిషి.

బ్రుసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ —పై.—

బ్రే

బ్రేణీలు. వా. వి. బ· చూ, భత్యము.

బ్రేవు వా. వి. త్రేనుపువంటిధ్వని.

బ్రో

బ్రోవి. వై. వి.=వృద్ధి: చూ, వృద్ధి 4.

బ్లా

బ్లాంకెటు. వా. వి.బనాతుకప్పెడము(దుప్పటి)

బ్లాకు. వా. వి. 1. నలుపు. "బ్లాకుబోర్డు", 2. కొన్నిభాగములు కలిసినభూఖండము; 3. ప్రతిబింబపుబొమ్మ; 4. అగౌరవచిహ్నము. "బ్లాకుమార్కు."

భ

భ. ఒకయక్షరము. సం వి. అ. పుం. శుక్రుఁడు. చూ, రాహువు. 2.

భమ్. సం వి. అ. పుం.నక్షత్రము:చూ, రిక్క.

భంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బ. జనపవిత్తులు.

భంగపడు మి. అ క్రి: చూ, మొక్కపోవు.2.

భంగపాటు మి. వి భంగపడుట. భార. విరా. 1, ఆ. 53.

భంగపెట్టు. మి. స. క్రి: చూ, భంగించు.

భంగము సం. వి.అ. పుం. 1.=పన్నము. చెఱుపు: చూ, హాని. 2; 2 అల: చూ, వీచి. 1; 3 అగౌరవము: చూ, పడి 3; 4 రోగము: చూ, హానువు. 4; 5. ఒకానొకరోగము: చూ, హానువు 4; 6 చూ, పహేలనము.

భంగి. సం. వి. ఇ, ఈ స్త్రీ 1· చూ, విధము 1. భార. విరా. 1, ఆ. 286; ఈ. స్త్రీ. 2· చూ, భంగము 3; 3 చూ, సేరుపు. 1; 4.=బంగి: చూ, బంగి. 1.

భంగించు. సం. స. క్రి చూ, హేళనముచేయు.

భంగుర. సం వి ఆ. స్త్రీ.అతివిష* చూ,విస.

భంగురము. సం విశే. 1. నశించినది· అంతరితము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము; 2 వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.

భంగ్యము సం. విశే. రూ—భాంగీనము భంగలుపండునది (పొలము) చూ, భూమి. 1.

భంజకము. సం. విశే. విఱుచునది.

భంజనము. సం. వి. అ. న: చూ, విఱుపు. 1.

భంజలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పామువలె వంకరగాపోయెడి అశ్వగతి. రూ-భంజలిక: చూ, హయము. [2, ఆ. 101.

భంజలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—పా.

భంజించు. సం. స. క్రి: చూ, విఱుచు.

భంజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శారంగి*: చూ, హంజిక.

భంటాకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ములక. *.

భండకుఁడు. సం. విశే.=: చూ, బండగుఁడు.

భండనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము;

2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3: దుశ్చేష్ట. (తె).—కలత, కల్లతనము.

భండారము. సం. వి. అ. పుం =బండరము బొక్కసము: చూ, పంటసాల.

భండి. సం వి. ఈ. (స్త్రీ) రూ-భాండి 1. మంజిటి*. చూ, సమంగ. 1; 2. దిరిసెన*: చూ, శ్యామవర్గ; 3. చిత్రికూర చూ, భండీరము. 2

భండించే. సం. అ క్రి బండాటలాడు.

భండిరము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, రూ-భండీరము. 1—2—3

భండీయము. సం. వి అ. పుం చూ, భండీరము.2.

భండీరము సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, భండి.1; 2: రూ—భండిరము-భండి-భండీరి-భండీలము, అల్పమారిషము, ఊలుకము, కణమారిషము, కీడేరము, గండీరము-గండీరి, ఘనవామకము, ఘనస్వరము, ఘోష, చిల్లి-ఛిల్లి, జీవాంతకము, తండులి-తండులీకము-తండులీయకము-తండులీయము - తండులేరము, భండీయము. (తె).—చిత్రి-చిత్రి, చిత్రకూర-చిత్రికూర, యవంతిక * (చూ, వృక్షము); 3. చూ, భండి*.2.

భండీరి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).—పై.—

భండీలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భండుఁడు. సం. వి అ. పుం. ఆకతాయి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

భంబు. సం. వి. అ న. 1 నక్షత్రము. చూ, రిక్క; 2 ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము, పుం. 3. కిరణము చూ, హాయనము. 2.

భక్తము. సం వి. అ. న. 1. అన్నము చూ, సాదము. (1); విశే. 2. భాగింపఁబడినది: విభక్తము.

భక్తి సం. వి ఈ. (స్త్రీ). 1.=బత్తి. కొలువు: చూ, సేవ. 1. (చూ, భక్తులు); 2.=బత్తి. ఆయమతోఁగూడిన స్నేహము. లక్ష్మీ. 5, ఆ. 150: చూ, విరాళి. 2; 3. పాలు: చూ, భాగము. 1; నా. 4.=బత్తెము. కూలి: చూ, సంబళము 2. 5.=బాకీ. నిలువ: చూ, శేషము

భక్తిలక్షణములు. అం. శ్రవణము, కీర్తనము, స్మరణము, పాదసేవ, అర్చనము, వందనము, దాస్యము, సఖ్యము, ఆత్మనివేదనము. (9)

భక్తుఁడు. సం. వి అ పుం.=బత్తుఁడు. భక్తి గలవాఁడు, డింగరీఁడు చూ, సేవకుఁడు

భక్తులు. అం. 1. భక్తి ఎనిమిదివిధములు.—భాగవత వాత్సల్యము, భగవత్పూజయందనుమోదము, భగవదర్చన, భగవద్విషయముపందదంభము, భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ, స్వరనేత్రాంగ వికారము, సదా భగవదనుస్మరణము, అమాంసభక్షణము (8); 2: పరీక్షిత్తు, నారదుఁడు, ప్రహ్లాదుఁడు, భార్గవి, భృగుఁడు, అక్రూరుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, ధనంజయుఁడు, బలిచక్రవర్తి (9)

భక్షకుఁడు. సం. విశే: అదత్రి, అదనశీలుఁడు, అద్మరుఁడు, ఔదరికుఁడు, ఖాదకుఁడు, ఘసనుఁడు, ఘస్మరుఁడు, చములుఁడు, బహ్వాశిని, భోక్త (తె) — ఆబోతికాఁడు, తిండికాఁడు, తిండిపోతు, తిండీఁడు, బోరంపోతు, మింగనగొండి, మేఁతరి, మేపరి; తద్వి.— ఒకరియింటి కూడుతినువాఁడు —పరపిండాదుఁడు, పరాన్నుఁడు. (చూ, మేపరి.)

భక్షణము. సం. వి. అ న. తిండి చూ, సాపాటు.

భక్షణీయము. సం. విశే: చూ, భక్ష్యము. 2.

భక్షించే. సం. స. క్రి. చూ, పాపు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 109. [ము. 1.

భక్షితము. సం. విశే. తినఁబడినది: చూ, భుక్త

భక్ష్యంకారుఁడు. సం. విశే. పిండివంటవాఁడు: చూ, సూపకారుఁడు.

భక్ష్యకారుఁడు. సం. విశే.—రూ-పై —

భక్ష్యము. సం. వి. అ. న. 1.=పండేరము—

భక్ష్యాకారము. (తె).— తినుబండము, పండే రము-పణ్యారము, పిండివంట. తద్విశేషములు — ౧ పంచభక్ష్యములు — భక్ష్యము, భోజ్యము, లేహ్యము, చోష్యము, పానీయము; ౨. అంగారపోలి, అంగారపోణి. (తె).— అంగరపోలియ, అంగరల్లె-అంగరొల్లె, ౩. అతిరసము (తె) -అరిసియ-అరిసె-అటిసియ-అటిసె; ౪. అపూపము-అపూపికము-అపూపికము, కాందవము, చర్పటము, పూపము, పూపలిక, భూరిరంధ్రిము. (తె) —అట్టు, అప్పచి-అప్పచ్చి, అప్పడము-అప్పళము, ౫ అవంతికము, ఉపచక్యము. (తె) —ఇడ్డెన, వాసెనకుడుము, ౬ (తె) —అప్పుగు-బొంగు: ౭: అభ్య, ఉపకారిక. (తె) —ఉక్కెడ, ఉక్కెఱ; ౮ (తె) —ఆమవడ-ఆవడ; ౯ (తె) -ఇంచిమంచి; ౧౦ ఇడి, ఇడికుడక, ఇడిపదుము; ౧౧ ఉక్ష్యము, పితరము-పైతరము; ౧౨: ఉట్రిపడియము; ౧౩ ఉత్కారిక, కేకుందకము-కేకుందము, ఖండపాలము, ఖాండికము, మోదికము. (తె)-ఉండ్రము-ఉండ్రాలు, కుడుము; ౧౪. ఉపమ-ఉప్మ, ౧౫ ఉప్పుడుపిండి; ౧౬: ఉలుప-పులుప, ఊరుబిండి, ఊరుపు-ఊర్పు, తొక్కు-తొక్కుడు, పచ్చడి, పడిదియము-పడిదెము, పింపిమిరియము, బజ్జి; ౧౭: ఏలకికాయ; ౧౮: కడియపుబట్టు; ౧౯ కపోలి; ౨౦. కరంజము (తె).— కర్జకాయ, కజ్జాయము-కజ్జాయము-కజ్జము-కజ్జియము - కజ్జెము; ౨౧ కవణము; ౨౨. (తె).—కూళ్ళపిడలు; ౨౩: కైకుందికము; ౨౪. కోవా; ౨౫: కౌబేరము; ౨౬: (తె) —కొమ్ములు; ౨౭: ఖండఖండితము, పూరిక. (తె).—పూరి- పూరీ; ౨౮: గుడపిండము; ౨౯: ఘారిక. (తె).-గారియ-గారె, వడ; ౩౦: (తె).—గోరుమీటులు; ౩౧: చరువణిము, చిత్రాపూపము; ౩౨ చర్పటి. (తె).—ఒబ్బట్టు-బొబ్బట్టు; ౩౩: చామ్యము; ౩౪: (తె).—చిరమిడి, చేలిమిడి; ౩౫: (తె).—చేగోడి; ౩౬ (తె).—చేల్లగుత్తులు; ౩౭. (తె).—చోంపట్టు; ౩౮: (తె)—జిలేబి; ౩౯: (తె).—జిల్లేడుకాయ; ౪౦. (తె).—జీడియ-జీడె; ౪౧: దోషకము. (తె).—దోసియ-దోసె; ౪౨ (తె).—దబ్బెడ; ౪౩: (తె).—నాస్త్రెల, ౪౪: (తె).—నిడికుడక, ౪౫ (తె) —నిప్పటి-నిప్పట్టు; ౪౬ (తె).—నీరువత్తిగ, నీరొట్టియ-నీరొట్టు-నీరొట్టె; ౪౭: (తె).—పకోడి-పకోడా, ౪౮ (తె) —పప్పు; ౪౯ (తె).-పాలకాయ; ౫౦ (తె).—పాలమీగడలు; ౫౧ (తె).—పిండివడియము; ౫౨. (తె).—పుడుకులు-పుణుకులు; ౫౩ పూరణము-పూర్ణము (తె).—పూర్ణము, ౫౪: పూరము; ౫౫ (తె).—పూసకజ్జెము, ౫౬: పేనిక. (తె).—పేణి-బేణి; ౫౭ (తె) -పొంగరము-పొంగరాలు-బొంగరాలు; ౫౮: (తె).—పోంకపేరు-పోంకఉండలు; ౫౯: (తె).—పోలె-పోలి-పోళి; ౬౦: (తె).—బటాసాలు; ౬౧: (తె).—బడికోడి; ౬౨: (తె).—బరిడెగవ్వ; ౬౩. (తె).—బిళ్లకుడుములు; ౬౪: (తె).—బుడుసు; ౬౫: (తె).—బూరియ-బూరె; ౬౬: (తె).—బెడద; ౬౭: (తె).—బొణిగలు; ౬౮. (తె).—బొరిలింగకాయ; ౬౯: (తె).—మడత; ౭౦: (తె).—మణుంగుబూలు; ౭౧: (తె).—మిఠాయి; ౭౨: (తె).—మినుపపోంక, మినుపసున్ని, సుకిని-సుకియ-సుకుని-సున్ని; ౭౩: (తె).—ముక్కిలు; ౭౪: (తె).—ముత్తెపుజిబ్బు; ౭౫: మూండము. (తె).—మోయిండ,

-కొబ్బరి యుండ; ౭౬: యంత్రిక, సంయావము. (తె).—జేంతిక, పాశె సత్తు; ౭౭: (తె).—రొట్టియ-రొట్టె; ౭౮ (తె).—వెన్న వడిదము- వెన్నపాలకాయ-వెన్నప్పము, వెన్నమెఱుఁగు, వెన్నయుండ, ౭౯: (తె) —పడికుడుక; ౮౦: (తె).—పరడాలు; ౮౧: సేవిక.(తె). సేవ-సేవియ-సేవె, ౮౨ (తె) —సాజ్జిబూరె; ౮౩: (తె) —పోలిగ-ఓలిగ; మఱియు.—౮౪. అడ్డికి; ౮౫: అడ్డాణము; ౮౬: అమృతకలశము; ౮౭: అమృతఫలము; ౮౮: అర్పటము; ౮౯: ఖాద్యము; ౯౦: చంద్రకాంతము; ౯౧. తైతిలము; ౯౨ పిష్టకము; ౯౩: పుస్తము. ఇత్యాది భక్ష్యవిశేషంబులు గలవు. (౧౩-౯౩ కడనున్న పదములు ఒకటే అని కొందఱు)(చూ, సాపాటు: చూ, పాదము(1). (మిగతవానికి "చూ, పోలిగ."); విశే. 2. తినఁదగినది: ఖాద్యము, భక్షణీయము.

భక్ష్యకులు. అం: చూ, భక్ష్యము 1.

భగంధరము. సం. వి అ పుం. మర్మస్థానమునందలి వ్రణము: చూ, వ్రణము.

భగణము. అం. (ఒక గురువు-రెండు లఘువులు. ఉదా.—రాముఁడు.) చూ, అష్టగణలక్షణము.

భగము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-భాగ్యము. శ్రీ: చూ, సంపత్తి 1; 2. వీర్యము: చూ, తేజస్సు. 1; 3. చూ, వాంఛ; 4. తెలివి: చూ, స్వాత్ల్రేఖము. 2; 5: చూ, వైరాగ్యము, 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; 7. చూ, మాహాత్మ్యము; 8: చూ, సన్మానము; 9: చూ, యత్నము; 10: చూ, ధర్మము. 1, 11: చూ, మోక్షము; 12. పుంగు: అంకతి, అవాచ్యదేశము, ఆనకము, అశము, ఇ, ఉత్తమాంగము, ఉపస్థ, ఓ, కందర్పకూపము, కామమందిరము, కర్ణకోశము, కోశము-కోశము, క్షేత్రము, గుహ్యము, గూఢము, జ, జన్మవర్త్మ, పుష్పపథము, ప్రకృతి, బంధురము-బంధూరము, బింబము, యోని, రతము, రతి, రతికుహరము, రతిగృహము, సంధి, సంబాధము, సంసారమార్గము, స్మరకూపకము, స్మరాంగారము. (తె) —అచ్చొటు-అచోటు, ఆఁడుగుఱి, ఒడికట్టు, కచ్చె, కరి, గుంట, దుబ్బ, దూపె, వంగు, పాపలఁగనుతావు, బుత్త, బొయ్య, మరునిల్లు, సందు; తద్విశేషములు — ౧. ఉపస్థలోపల నడుమ మొగ్గగలది — తిర్యక్కోశము; ౨ పశుయోనికి. (తె) — ఒడి, కరి-కఱి; 3. యోని మూలము:— ఉదకము, కల్మషి (తె) - కచ్చె మొదలు; ౪. యోనిలోపలితావు:— కోశము; ౫. స్త్రీపురుషులగుఱి.— అవకరము, అవస్కరము, కౌపీనము, కాలీవము, గుహ్యము, గూఢము, వరాంగము, వ్యంజనము; ౬ స్త్రీలశోణితసంచారస్థానము:— జానువు, (మిగతవానికి "చూ, స్మరాంగారము."); 13. బలము: చూ, శక్తి 1; 14. బాగు: చూ, యోగ్యత; అం 15: చూ, చుంబనస్థానములు; 16 చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (భగము తాఁ చేటిపేఁపు-ఏనుఁగుపేఁపు-రోమము-చిన్న ముక్కు-విస్తీర్ణము -తామగపువ్వునకు ఈయాఱును గలిగియున్న శుభగములు. ఖరపృష్ఠము-మండూకపృష్ఠము-రోమరహితము-దీర్ఘనాళికము-సంకీర్ణము-విరళము ఈయాఱును గలిగిన మధ్యమములు. కుడిప్రక్క నెత్తుగనున్న కొడుకులఁగనును. ఎడమప్రక్క నెత్తుగనున్న కన్యకలఁగనును. రావిచిగురాకువలెనున్న సౌభాగ్యవతియు పుణ్యాత్మురాలునునగు. కుడనుడియున్న రాజపత్నియగు. ఎడమనుడియున్న గొడ్రాలగు. మచ్చయున్న మగనిఁజంపును. తాఁ చేటిపేఁపువలెనుండి సమమైనునుపు గలిగిన

శుభప్రదమై పుత్రప్రదమై ధనధాన్యములు గలుగఁజేయును. చివరను కుంకుమవర్ణమై యొత్తనిమచ్చేయున్న మత్తమురాలకు ఈమచ్చే దక్షిణభాగమునను్నను బ్రశస్తము. నిర్మాంసమై మిక్కిలిపొడవై తెల్లనినాడిలోఁ గూడిన దౌర్భాగ్యురాలై దరిద్రదుఃఖమనుభవించును. దీర్ఘమైన మగని మామను మఱంది నిఁజంపును.), 17· చూ, కళాస్థానములు

భగవంతుఁడు. సం వి త్. పుం. రూ-భగవానుఁడు 1· చూ, విష్ణువు 1; 2 చూ, శివుఁడు; 3· చూ, బుద్ధుఁడు; విణ 4 చూ, సన్మానితుఁడు.

భగవతి. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1 నది· చూ, వాహిని (నది); 2 చూ, సరస్వతి; 3. పార్వతి చూ, హైమవతి (పార్వతి), విణ. 4. పూజ్యస్త్రీ చూ, స్త్రీ.

భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ. అం. చూ, భక్తులు

భగవత్పూజయందనుమోదము అం. చూ, భక్తులు.

భగవదర్చన. అం —పై.— [భక్తులు.

భగవద్విషయము నందలి దంభము అం· చూ,

భగవానుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ-భగవంతుఁడు

భగిని. సం వి ఈ. స్త్రీ. రూ-భగ్ని. 1· చూ, సహోదరి; అం. 2 చూ, గయాపిండదానార్హులు.

భగినీపుత్రుఁడు. అం. చూ, భ్రాతృజుఁడు.

భగాలి సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భగీరథుఁడు. అం· చూ, మహారాజులు (రాజు 1.)

భగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1· చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

భగగ. అం.(భ+గ. ఉదా.-మాధవుఁడా): చూ, ఉపగణములు.

భగ్నచ్ఛందము. అం: చూ, వాక్యదోషము.

భగ్నమగు. మి. అ. క్రి· చూ, మొక్కపోవు.1..

భగ్నము. సం. విణ.=బన్నము. భంగము నొందినది: (తె).—బచీలు.

భగ్ని సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, రూ-భగిని.

భజన సం వి అ. స్త్రీ. రూ-భజనము. 1· చూ, సేవ "రామభజన"; 2 భాగించుట: చూ, విభజనము

భజనము. సం వి. అ. న —పై.—

భజమానము. సం. విణ 1 సేవించునది చూ, సేవితము; 2 భాగించునది చూ, విభాజకము;3. న్యాయముతోఁగూడినది: చూ, యోగ్యము 2.

భజించు సం స క్రి. 1 కొలుచు. చూ, సేవించు, 2. భాగించు చూ, విభజించు

భజిష్యము. సం. విణ. 1. సేవింపఁదగినది· చూ, సేవ్యము;2 భాగింపఁదగినది: చూ, విభాజ్యము.

భటము. సం వి. అ పుం. దినముయొక్క పదునేనవభాగము చూ, దినభాగములు (వాసరము.)

భటిత్రము. సం. విణ. ఇనుపశలాకను గ్రుచ్చి కాల్చినది చూ, కఱకుట్లు. చూ, మాంసము.

భటుఁడు సం. వి. అ. పుం.=బంటు. 1 అతిరథుఁడు, అస్త్రజీవి-అస్త్రజీవుఁడు, అరభటుఁడు, ఉష్ణుఁడు, ఊష్మలుఁడు, ఏకవీరుఁడు, క్షేపకుఁడు, పత్తి, పడికుఁడు, పదాజి-పదాతి, పద్గుఁడు, పాదాతికుఁడు, యోధ-యోధుఁడు-యోద్ధ, సాంపీరుఁడు.(తె).—ఒంటరులు, కాలరి, కాలిబంటు-కాల్బంటు, కాలుమానిసి, కాలురువు-కాల్వురు, జోదు, నడజోదు, పదగుఁడు, వరి, పేద, బంటు, మానిసి, లెంక-లేఁక, సిపాయి; తద్విశేషములు.— 1. పదాతిసేనకు.— పాదాతము. (తె).—కాలుబలము, మంది; 2. రక్షార్థముకూడఁబోవుబంటునకు.—అంగరక్షకుఁడు, పరిచరుఁడు, పరిధిస్థుఁడు. (తె).—

పోరివాఁడు; 3: (చూ, మహారథుఁడు) (మిగతవానికి "చూ, హంవీరుఁడు. 2. "), 2. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; వా. 3. కార్భారి: చూ, వ్యవహర్త 2

భట్టారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజా: చూ, రాజ. 1; 2: చూ, సన్యాసి; 3 చూ, సూర్యుఁడు.

భట్టికావ్యము. అం (ఈగ్రంథమునుభట్టివ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు

భట్టిని. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుభార్య: చూ, భార్య, 2. బ్రాహ్మణునిభార్య: చూ, భార్య.

భట్టు. సం. వి. ఉ పుం.=బొట్టు చూ, బొట్టు 7.

భట్టుఁడు సం. వి. అ పుం.=బట్టు చూ, పాఠకుఁడు. [మ. 9.)

భటాృలు. అం చూ, సభాంగములు (అంగ

భద్ర సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథి 1; 2. గంగ. చూ, నది; 3. బౌద్ధదేవి చూ, స్వాహా 2; 4. కృష్ణుని అష్టమహిషులలోనొకతె చూ, మహిషులు.

భద్రకము. అం: చూ, వృత్తము. 1 (౧. ర-న-ర గణములు. 9వ ఛందస్సు; ౨ న-న-ర-వగణములు. 7 యతి. 11వ ఛందస్సు; 3. భ-ర-న-ర-న-ర-న గురువులు. 12 యతి. 22వ ఛందస్సు అని త్రివిధము.)

భద్రకుంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణకుంభము.

భద్రదారువు. సం. వి. ఉ. న:చూ, దేవదారి.*

భద్రపదము. అం: చూ, భద్రము. 8.

భద్రవర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుమ్మడు*: చూ, సర్వతోభద్ర.

భద్రబల. సం. వి. ఆ.స్త్రీ:చూ,లంజెపవరము*.

భద్రము. సం. వి. అ. న.1. కల్యాణము: చూ, శుభము. 1; 2. బంగారు చూ, లోహము.1; 3 నాగముస్తె*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); అం 4: చూ, కరణములు; పుం. 5. గజజాతివిశేషము చూ, హస్తి (ఈజాతిగజము శుభకార్యములయందు ప్రవర్తించారయోగ్యమైనది); 6. ఎద్దు చూ, వృషభము. 1; 7. కాటుకపిట్ట: చూ,శకుంతి(పిచ్చుక); 8. రూ-భద్రపదము-భాద్రపదము: చూ, మాసము. 1; విశ. 9. శుభకరము చూ, శుభము.1; 10 =పదిలము-బద్రము చూ, హేచ్చరిక. 1; 11 =వద్దు. అంకెలవరుస చూ, వద్దు. 3; 12: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 13: చూ, గజజాతులు. [ము. 3*.

భద్రముస్తకము. సం. వి. అ పుం చూ, భద్ర

భద్రయవము. సం. వి. అ న. కొడిసెకాయ, (కొడిసెవండు అనియు): చూ, పత్సకము.

భద్రరేణువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఇంద్రుని ఏనుఁగు చూ, హస్తి. [వాసన. 1.

భద్రశ్రీ సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చందనము: చూ,

భగ్రసురము. సం. వి. అ. పుం. చేతికటారి: చూ, బాణము. 1.

భద్రాకరణము. సం. వి. అ. న చూ, వపనము.

భద్రాశ్వము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నవఖండములు. 2. (చూ, ఇలావృతము); 2: చూ, వర్షములు.

భద్రాసనము. సం. వి అ. న. మణులు పొదలగువానితోఁజేసిన రాజాసనము: చూ, ఆసనములు.

భద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వీరభద్రుఁడు. (చూ, పత్రిభ. 4.); 2: చూ, శివుఁడు; 3.=పదిలుఁడు: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు; అం. 4: చూ, పురుషజాతులు. 1. [పత్రిల.

భద్రేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నయేలకి*: చూ,

భయంకరము. సం. విణ. భయమును పుట్టించేదది: చూ, ఘోరము. 2.

భయంకరుఁడు. సం విణ: చూ, పెలపరి.

భయదుర్భరుఁడు. సం విణ: చూ, పెనుదీయువాఁడు

భయపడు. మి. అ. క్రి చూ, పుశ్చక్క. 6.

భయపెట్టు. మి. స. క్రి చూ, వెఱపించే.

భయము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సాధ్వసము; విణ. 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, శిక్షాకాలములు; 4: చూ, స్థాయీభావములు; 5: చూ, పాశములు.

భయముడిపి యాదరించినవాఁడు. అం. 1: చూ, గయాపిండదానార్హులు; 2. చూ, పితలు.

భయముదీర్చినవాఁడు. అం —పై.—

భయశీలుఁడు. సం. విణ: చూ, పెలపరి

భయానకము సం. వి. అ. పుం. 1 పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. రాహువు: చూ, రాహువు. 2; విణ. 3 భయానకరసముగలది: చూ, ఘోరము. 2; అం. 4 చూ, రసములు.

భయాపహుఁడు సం. వి. అ పుం. మండలేశ్వరుఁడు: చూ, రాజు. 1.

భరంతు వా. వి ఇంటిమట్టము.

భరందు. వా. వి: బ్రిందు-బాంది—బరంపు

భరటుఁడు సం. వి. అ. పుం. 1.=సరవుఁడు. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు; 2. కుమ్మరి: చూ, మృత్కారుఁడు.

భరణము. సం. వి. అ న.1 భరించుట; 2. రూ-భరణ్యము. కూలి: చూ, సంబళిక. 2, 3. జీతము. చూ, సంబళిక. 2; 4: చూ, మనోవృత్తి, 5. ఇరువదికూములమానము.

భరణి సం. వి. ఈ స్త్రీ 1. ఒకనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2: చూ, భూమి. 1; 3.=బరిణె-భక్కిణి: చూ, పాత్రము. 6.

భరణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భరతము. అం. 1. నాట్యమునకు భరతముని పేరు: చూ, నాట్యము. 1; 2.=బరకుపిట్ట: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు; అం. 3: చూ, నవఖండములు; 4: చూ, కళలు; 5: చూ, ఖండములు.

భరతవాక్యము. అం: చూ, ఇతివృత్తవిస్తరము. (వివక్షితార్థ ప్రతిపాదకాది యాఱులక్షణములతో నాటకములను జేసి తుదను దేశక్షేమము కొఱకు సూత్రధారుఁడాశీర్వాదము చేయును. ఆపద్యమే భరతవాక్యము.)

భరతశాస్త్రగ్రంథములు. అం: శార్ఙ్గదేవ ప్రోక్త సంగీత రత్నాకరము, నారదీయరత్నాకరము, స్వరరాగ సుధారసము, సోమనాథీయము, స్వరమేళకళానిధి, సంకలిత రత్నాకరము, రాగమంజూష, శ్రుతిరంజని, భరతార్ణవము, సుధాసంగ్రహము, నృత్యసంగ్రహము, అభినయ దర్పణము, కోహలీయము, నృత్తవిద్యావినోదము, భరతసూత్రములు, శిలాలిసూత్రములు, కృశాశ్వ సూత్రములు, అశ్వమేధ ప్రకరణము, రంగలక్ష్మీ విలాసము, సంగీతచూడామణి, సంగీతసారసంగ్రహము మొదలగునవి.

భరతసూత్రములు. అం. 1.—పై.—; 2. నాట్యమునకు భరతసూత్రము లాధారములు. (చూ, నాట్యము.)

భరతార్ణవము. అం: చూ, భరతశాస్త్ర గ్రంథములు.

భరద్వాజము. సం. వి. అ. పుం. రూ-భారద్వాజము, ఏట్రింత: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

భరద్వాజబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరిరోబ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

భరద్వాజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భరద్వాజుఁడను ముని: చూ, పర్యాపి; 2: చూ, ద్రోణుఁడు. 1, అం. 3: చూ, సప్తఋషులు (చూ, మహర్షులు); 4: చూ, బ్రహ్మలు.

భరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బరువు. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2.=బరువు చూ, భారము. 1; 3.=బారు-బారువ: చూ, రూ-భారము. 3.

భరించు. సం. స. క్రి. 1. మోచు: చూ, రూ-సంభరించు; 2. పోషించు చూ, సంతరించు.1.

భర్గుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు.

భర్జనము సం వి. అ. న. చూ, వేఁపు.

భర్జించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, వేఁచు ,2 శరీరమునయిముడు, ఒంటఁబట్టు

భర్త. సం వి. బు. పుం. 1. మగఁడు. చూ, సామి. 2, విశే. 2 చూ, మోచువాఁడు; 3: చూ, సంరక్షకుఁడు.

భర్తి. వా. సం. విశే. పూర్తి: చూ, సంపూర్ణము.

భర్తృదారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (నాట్యపరిభాషయందు) యువరాజు: చూ, రాజు. 1.

భర్తృదారిక సం వి. అ. స్త్రీ (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుకూఁతురు: చూ, నూన. 1

భర్త్సనము. సం. వి. అ. న. బెదరింపుమాట చూ, శబ్దము. 2.

భర్మము. సం. వి. అ. న్. న 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; సం వి. న్. న. 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భర్మాణి. అం: చూ, పంచమిజవిభాషలు.

భలము. అం.(భ + ల ఉదా.—కేశవుఁడు): చూ, ఉపగణములు.

భల్లము. సం. వి. అ. న. 1.=బల్లెము: చూ, బాణము. 1; పుం. 2. (రూ-ఫల్లము-ఫల్లుకము-ఫల్లూకము-ఫల్లూగము-అచ్ఛఫల్లము-అచ్ఛభల్లము- అచ్ఛము- భల్లి- భల్లుకము-భల్లూకము-భాలూకము-భాల్లుకము.): చూ, ఎలుఁగుబంటి; అం. 3: చూ, బాణాగ్రములు.

భల్లాతకము. అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: బాణము. 1.

భల్లాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జీడి*: చూ, స్ఫోటశోఘ; అం. 2: చూ, శేషాయుధములు; 3: చూ, స్త్రీరాగములు.

భల్లారె. వా సం. అవ్య రూ-భల్లారే చూ, సెబాసు.

భల్లారే. వా. సం. అవ్య —పై.—

భల్లుంగిము. సం. వి అ పుం. గట్టివెదురు*: చూ, వెదురు. (చూ, చేపాటికఱ్ఱ)

భల్లుకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భల్లము. 2; 2 =మల్లు. కోఁతి: చూ, వానరము.

భల్లూకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-భల్లుకము. 1.

భల్లూకముష్టిన్యాయము. పా. ఎలుఁగుబంటి పిడికిలి యెన్నిపథములను విడువదనురీతి.

భవంతి. వా. సం. వి. ఇ. పుం.=బవంతి. 1.ఇల్లు: చూ, సదనము 1; 2: చుట్టుకొల్లారము: చూ, సదనము. 1.

భవదీయము సం. విశే. నీది.

భవనము. సం. వి. అ. న. 1: (తె).-అగుట, కావుట; 2. ఇల్లు చూ, సదనము. 1.

భవనాశి వా. వి. ఓచ్చేగానిగిన్నె. చూ, పాత్రము. 6—౧౫.

భవము. సం. వి. అ. పుం. 1 =బాము. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4: చూ, భవికము; 5: చూ, శక్తి. 1

భవాదృశుఁడు. సం. విశే (శ). నీవంటివాఁడు.

భవాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భవికము. సం. వి. అ. న. (రూ-భవుకము-భావుకము-భవ్యము- భవిష్యము- భవితవ్యము) మేలు: చూ, శుభము. 1.

భవిత. సం. విశే. (బు. ఈ. బు.) కాఁగల స్వభావముగలవాఁడు: భవిష్ణువు, భూష్ణువు-

భవితవ్యము. సం. వి. అ. న. 1.=బయిసి-బవిసి, భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, భవికము; విశే. 3. కాఁదగినది.

భవిలుఁడు. సం. విశే: చూ, విటుఁడు.

భవిష్ణువు సం విణ. (ఉ): చూ, భవిత
భవిష్యత్తు సం. విణ. (త్. ఈ. త్) కాఁగల
ది: భవిష్యము, భవ్యము, భావి; అం.
2: చూ, క్రియాకాలములు.
భవిష్యత్కాలము. సం. వి. అ న. రాఁగలకాల
ము చూ, సాంపరాయము. 3. (చూ.
కాలత్రయము). [చూ, రాఁగలవంట.
భవిష్యత్ఫలము. సం. వి. అ. న ఉదర్కము
భవిష్యద్వక్తకము. అం. రాఁగలకాలమును తెలు
పును (దీనినిల్పట్టుఅందురు)
భవిష్యము. సం. వి అ. న. 1 చూ, భవికము;
విణ. 2 కాఁగలది చూ, భవితవ్యము. 3
భవిష్యోత్తరము అం చూ, పురాణములు.
భవుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, శివుఁడు.
భవ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పార్వతి: చూ,
హైమవతి (పార్వతి); 2. గజపిప్పలి *:
చూ, శౌండి (పిప్పలి).
భవ్యము సం. వి అ న 1. చూ-భవికము,
2. ఎముక: చూ, శల్యము 1; విణ. 3
శుభమైనది: చూ, శుభము. 1, 4. సత్య
మైనది చూ, సత్యము. 5; 5 యోగ్యమైనది.
చూ, శ్రేష్ఠము; 6. కాఁగలది చూ, భవి
ష్యత్తు. [శునకము.
భషకము సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ,
భషణము. సం వి అ. న. కుక్కయొక్కమొ
రుగు: చూ, స్వానము 2 [భ్రమరము. 1.
భసలము సం వి. అ. పుం తుమ్మెద: చూ,
భసితము సం. వి. అ. న చూ, భస్మము.
భస్త్ర సం వి ఆ స్త్రీ గర్భము, చర్మప్రసే
వేశిక, దృతి, పాణింధమము, భస్త్రీ. (తె).-
కొలిమితిత్తి, తిత్తి, తోలుతిత్తి.
భస్త్రీ. సం. వి ఈ. స్త్రీ —పై.—
భస్త్రీకాలవిఁతన్యాయము.పా.తిత్తి నేదిపై చివను
దానికి భంగములేదు. కాని కొడవలియుంచి
నహోఁ కల్పిఁచేయువనురీతి.

భస్మగంధిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేణుకయనూ
గంధద్రవ్యము, హరేణువు: చూ, రాజా
ర్హము.
భస్మగర్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కంపుటిరుగు
డు*: చూ, శింశుప; 2 ఇరుగుడు*: చూ,
శింశుప.
భస్మచ్ఛన్నాగ్నిన్యాయము. పా. బూడిదచేఁ
గప్పఁబడిన యగ్నిపయికి లేనట్లుండి లోపల
గణగణలాడు చుండుననురీతి.
భస్మము. సం వి. న్. పుం =బనుమము: ఆర్ఘ
టము, ఉల్క, క్రతువు, క్షారము, పార్ఘ
టము, భసితము, భస్మము, భూతము, భూతి,
రక్ష. (తె)— కరక, నిసుఱు-నివుఱు-
నీఱు, బుడదు, బగ్గి, బుగ్గి, బుసి, బనుమము,
బూడిద-బూడిదె-బూడ్ద, బూతి-బూది-
విబూది, వెలిమిడి-వెల్మిడి-వ్రేల్మిడి, సిగరి.
తద్వి.— ౧: కుట్టు; ౨. తిరునీఱు; ౩ భస్మ
ము, భావము, విభూతి (తె.) — విబూది;
3 పీనుఁగుపెంట; (మిగిలినవానికి " చూ,
సిగరి 1 ")
భస్మములు. అం. సువర్ణ, రజిత, తామ్ర, నాగ,
వంగ, సత్తు, లోహ, రస, శంఖ, శృంగ,
అభ్రక, తాళక, విమల, సౌవీర, ఇంగిలీక,
శిలాజిత్తు, గంధక, తుత్థ, పాషాణాది భస్మ
ములు. (ఇవి అగ్నిపుటమువలన నగును.)
భస్మాంగుఁడు. సం వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు.
భస్మీకరించు. సం స. క్రి భస్మముచేయు.
భళిరె. వా. సం అవ్య. రూ-భళిరే: చూ, సెబాసు.
భళిరే. వా. సం. అవ్య —పై.—

భా

భా. సం. వి. అ. న్. స్త్రీ 1: చూ, సూర్యుఁ
డు; 2. (సూర్యుని) కిరణము: చూ, హాయ
నము. 2, 3. (రూ-భాక్కు--భాజము—
భానము)=దా కో, కాంతి: చూ, వెలుఁగురు. 1.

భాంగీనము. సం. విణ: చూ, రూ—భంగ్యము

భాండపుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము. (త్రికాండ శేషము).

భాండము. సం. వి. అ. న. 1 తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. గుఱ్ఱపుఁదొడవు: చూ, భూషణము. 2; 3.=కొండువ: అబ్దము, ఆ, ఉఖ, కరీరము, కలశము—కలసము, కలశి-కలసి, కుంభకము - కుంభము, కుంభి, కుటము, కుటూనము, క్షురిక, ఖపురము, గుల్మము, ఘటము, ఘటి, చులుకము - చులూకము, నిపము, పరిఘము, భాజనము (తె).—ఆలకి, కడవ, కుండ, చనఁటి - పరఁటి, పళ్ళెము, బొండువ, బాన, మటువ, తద్విశేషములు —౧. అమృతకలశము; ౨. (తె) —అయిరేని-ఐరేని, అయిరేనికడవలు. ఐరేనికడవలు, అరిమెనకుండలు-అతిమెనకుండలు, జాజోగులు, పూజెకుండలు, పూజెగులు, పెండ్లికుండలు, బూఁజోగులు; 3 ఉఖ, ఉష్ట్రిక, కరినము, కుండము, కుండి, కుంభము, కుంభి, పిఠరము, స్థాలి (తె) —చంటి- చనఁటి, లొవి, వంటకుండ; ౪. పీతపుకడవకు. (తె).—బాన; ౫. కంశాల, కలశి-కలసి, గర్గరి, జాలగోణిక, మంథని. (తె) —తరిగడవ, పెరుఁగుకడవ, పెరుఁగుముంత; ౬. (తె).—కడముంత—కడుముంత; ౭. (తె) —కావుపాఁతఱ; ౮. కున్ననము. (తె) —కూన; ౯. కుహావము, క్షురిక. (తె).—కుప్పియ-కుప్పె, జాడి-జాడీ, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౧౦. (తె) —కూటికుండ; ౧౧. (తె).—కొడుము, బోడిగ; ౧౨. క్వణనము, వాండికానుతము. (తె).—అటిక; ౧౩. గంజ, గంధవాహము. (తె).—కల్లుకుండ, లొట్టి; ౧౪. (తె).—గల్ల; ౧౫. గుండ్రనికుండకు (తె).-కుండ, ౧౬. (తె).-గురిగ-గురిగి-గురియ; ౧౭. గోలకము-గోళకము. (తె).—ఓటికుండ; ౧౮. ఘటి, చులుకము-చులూకము (తె) —గరగ—గరిగె, గరగముంత, పిడత-పిడుత; ౧౯. (తె) —చెరవ-చెరవము-చెర్వము- చెర్వ; ౨౦. (తె).—చేఁకుండ; ౨౧ చరువు; ౨౨. (తె) —చేల్లకుండ; ౨౩. (తె).-చోకిబావ, బాన; ౨౪. నిండుకుండకు.—ఊః; ౨౫. నీళ్లకుండకు.—కలశి; ౨౬. పరిఘము (ఇదిగాజోకుండ); ౨౭. పాలసుంప, బూది; ౨౮ (తె).—పొంతకడవ; ౨౯. (తె) —బందడము-బందలము; ౩౦. (తె) —బొంగ; ౩౧. మేడమీఁదికలశమునకు (తె).—కుండ; ౩౨. (తె).—మండిగ. (ఇందుఁగొన్ని లోహపాత్రము లయినను భాండములని వాడఁబడుట చేనిందువ్రాయఁబడియె: చూ, పాత్రము. 6) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము."); 4.=బండము. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 5: మొదలిసొమ్ము; 6 =బండారాలము: చూ, సంచిమొదలు.

244

భాండశుద్ధి. అం: చూ, శుద్ధులు.

భాండాగారము. సం వి అ. వ.=బండారము. 1. బొక్కసము, ధనముండుచోటు: చూ, వంటపాల; వా. 2. గ్రంథములుండెడియిల్లు: గ్రంధకుటి "శ్రీసత్యవతీ పుస్తక భాండాగారము. కరప"; 3: చూ, సదనము. 1.

భాండి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. మంజిటి*: చూ, సమంగ 1.

భాండికము. అం: చూ, ఉద్ధతము.

భాంశ. అం: చూ, షోడశవర్గు. (లగ్నమును 27 సమభాగములు చేయవలెను. భాంశకనుఁగొనవలసిన గ్రహమే రాశియందెన్నవ భాగమువందున్నదో తెలిసికొనవలెను. అట్టిగ్రహమున్న రాశి మొదలు బయునగ్రహమెన్నవ

భాగమందున్నదనిఁ గనుఁగొనఁబడెనోయన్న రాసి భాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతికే భాంశాధిపతియని పేరు.)

భాకోషుఁడు. సం వి. అ. పుం' చూ, సూర్యుఁడు

భాగధేయము. సం. వి.అ.న. 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి.1; పుం. 2. కప్పము చూ, సిస్తు 1.

భాగము సం వి. అ పుం. 1.=బాగము. పంపకము: అంశము-అంసము, అవచ్ఛేదము, ఏకదేశము, దో, కల-కళ, భక్తికంటకము, వాటము, (అవ్య).—అను, అఖి. (తె) —పంపకము, పంపు, పాలు, వంతు, వాటా. (మిగతవానికి "వాటా" చూడుము.); 2=బాగము. పాలు: చూ, వంతు 5; (1_2 అర్థములు స్వల్పభేదము గలిగియుండును); 3. భాగ్యము. చూ, సంపత్తి. 1, వా. 4=వాఁడు బోటిలోనొకతడవవంతు' చూ, వాయి,5=బాగాలు పోఁకలు; 6. ముక్క: చూ, శకలము. 4

భాగవతబ్రాహ్మణులు. అం (చూ, బ్రాహ్మణులు): చూ, ద్రావిడులు. (వీరిలో ఋగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులును కలరు. వీరు ఆశ్వలాయన కాత్యాయన ఆపస్తంబ బోధాయనాది సూత్రప్రవర్తకులై శివమతమును సమముగా చూచెడి వైష్ణవచిహ్నములను ధరించెదరు.)

భాగవతము.అం.1: చూ, పురాణము;2. (ఈగ్రంథమువ్యాసమునివ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు.

భాగస్థుఁడు సం. విశ: చూ, పాలికాఁపు. 1.

భాగవతవాత్సల్యము. అం' చూ, భక్తులు.

భాగహారము పా. భాగహారముచేయుట. (భాగహారప్రగుణుతు ÷): చూ, హరణము 3.

భాగించు. సం. స. క్రి: చూ, సంవిభాగించు.

భాగినేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తోడఁబుట్టినదానికొడుకు, మేనల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు.

భాగీరథి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ, నది; అం. 2 చూ, గంగలు.

భాగ్యపదము. అం' చూ, అరూఢము.

భాగ్యము సం. వి. అ. న. 1. అదృష్టము: చూ, సంపత్తి. 1; 2' చూ, అదృష్టము. 1; 3=బాగెము చూ, సుకృతము. 1; విశ. 4. భాగింపఁదగినది. చూ, విభాజ్యము; 5 మేలైనది. చూ, సుకృతము. 3.

భాగ్యవంతుఁడు. సం. విశ చూ, సంపన్నుఁడు

భాగ్యశాలి. సం. వి. ఇ పుం —పై.—

భాజనము సం. వి. అ. న. 1.=బానసము: చూ, భవనాసి; 2.=బాన. కడవ: చూ, భాండము. 3; 3 చూ, యోగ్యము. 2.

భాటకము. సం. వి. అ. పుం.=బాడిగ. (తె) — అడప, అద్దియ-అద్దె, ఇంటికప్పము, ఇంటిపన్ను, ఇల్లరి, బాడిగ_బాడుగ.

భాట్టరవాస్యము అం (ఈగ్రంథముఖుండదేవుఁడు వ్రాసెను)' చూ, కావ్యనాటకములు.

భాణము. అం. చూ, నాటకము. చూ, దశరూపకలక్షణములు; చూ, రూపకములు, (ఇతివృత్తముత్పాద్యము. ధూర్తవిటుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరములు సూచనామాత్రములు. భారతివృత్తి. ఏకాంకము. ముఖనిర్వహణములు రెండుసంధులు. ఇందుఁ బ్రియ, కలహ, పంచనలే ముఖ్యములు. గానవాద్యములుండు.)

భాణికము. అం: చూ, నాటికలు.(ఒకఅంకము, హాస్యము, ప్రణయకలహము, కారణము, దూషణాదులు గలది.)

భాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.

భాతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాద్రపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉత్తరభద్రపదా నక్షత్రము: చూ, రిక్క.

భాద్రపదము. సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. 1.

భాద్రపది. సం. వి. ఈ స్త్రీ. భాద్రపదపౌర్ణమి: చూ, వారివాసరము.

భాద్రము. సం. వి. అ. పుం. చూ, భాద్రపదము.

భానుమంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం 1: చూ, సూర్యుఁడు; విశ. 2 కిరణములుగలవాఁడు

భానువారము. సం. వి. అ. పుం ఆదివారము: చూ, వారము. 1

భానువు. సం. వి. ఉ పుం 1. సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2 చూ, సూర్యుఁడు.

భానేయుఁడు. సం.వి అ పుం. చూ, సూర్యుఁడు.

భామ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ

భాముఁడు. సం. వి అ పుం: చూ, సూర్యుడు.

భామము. సం వి. అ. పుం. 1. కోపము: చూ, కోపము; 2: చూ, భానువు. 1.

భామిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోపన. క్రీడాసమయమునందు కోపము చూపెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది; చూ, స్త్రీ.

భాముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భామఁడు

భారకము. సం. వి. అ. న.=బారకెంపు. మేని బరువు.

భారకుఁడు. సం. వి. అ పుం. బరువుమోసెడి కూలివాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.

భారతచంపు. అం (ఈగ్రంథము లక్ష్మణకవి వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భారతపర్వములు. అం: చూ, పర్వములు. 2.

భారతము. సం. వి అ న. 1. వ్యాసప్రోక్తమైన అయిదవవేదము: చూ, వేదము; అం. 2 హిమవత్పర్వతమునకును, దక్షిణసముద్రమునకును నడుమైనవొకవర్షము. చూ, వర్షములు. (చూ, ఇలావృతము, నవఖండములు.); 3 (ఈగ్రంథమువ్యాసముని వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు; అం. 4 చూ, వర్షములు.

భారతవర్షములు. అం: చూ, భారతము. 2.

భారతి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 చూ, సరస్వతి; 2. వాకు: చూ, వాక్కు; 3 చూ, వ్యోమనాసిక; అం. 4: చూ. కావ్యవృత్తులు. (వృత్తులు) (ఇంచుక ప్రౌఢపద సందర్భమైనది. హాస్య శాంతి అద్భుతములందుఁ బ్రవర్తిల్లు ఇందక్షరములుమిశ్రమముగానుండును. ఉదా.— "అమ్మునివరుండు సంసారంబు సారంబని తలంచి సన్న్యస్తసర్వసంగుఁడై నదీప్రాంతంబులం గుసుమిత ఫలిత వనంబుల నారంగ పతంగాదులు తనకు సహచరులుగా నుటజాంతరంబుననివసించితపోనియమంబున నుండె.") [2: చూ, కల్పసూత్రము.

భారద్వాజ. అం 1: చూ, గోత్రము. 13;

భారద్వాజము. సం వి అ. పుం 1. ఏటిరింత: చూ, రూ-భరద్వాజము; 2: చూ, భారద్వాజ. 2

భారద్వాజస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు

భారద్వాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అడవిప్రత్తి: చూ, సముద్రాంత. 3.

భారద్వాజుఁడు. అం చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

భారము సం. వి. అ పుం. 1 బరువు చూ, విషధము. 3; 2 ఇరువదితులముల యెత్తుగలదానిపేరు (అనిఅమరుఁడు); 3 (తె).—బారువ-బారు. (సం).—భరము.

భారయష్టి సం వి. ఇ. స్త్రీ. కావడిబద్ద: చూ, విహంగిక.

భారవాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఉక్కులుఁడు, ధురంధరుఁడు, ధురీణుఁడు, ధుర్యుఁడు, ధూర్వహుఁడు, ధౌరేయుఁడు, నిర్వాణుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, భారకుఁడు, భారికుఁడు. (తె).—ఉక్కులుఁడు, నిమితకాఁడు.

భారవి. అం: చూ, కావ్యములు.

భారీ. వా. వి. 1. గొప్ప. "మీభారీసేనెఱుఁగ నిదికాదు", 2 పొడవు. "వాఁడు భారీమని షి". (భారీఅనికొండఱు) (ఉత్కర సర్కారులలో వాడుక)

భార్గవబ్రాహ్మణులు అం చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (తకారాది అనుబంధములో) చూ, బ్రాహ్మణులు. (మాధ్యందినులు. శుక్లయజుర్వేదులు. భృగుమహర్షిఁబట్టిపేరకీ ప్రాముఖ్యగలిగినది)

భార్గవము. అం' చూ, ఉపపురాణములు

భార్గవి. సం వి ఈ. స్త్రీ 1 చూ,లక్ష్మి. 1; 2 చూ, పార్వతి; 3. గఱిక* చూ, తృణము. 1, అం 4: చూ, చక్రములు

భార్గవుఁడు. సం వి. అ పుం 1. శుక్రుఁడు చూ, రాహువు 2,2: చూ, పరశురాముఁడు

భార్గి. సం వి ఈ. స్త్రీ =బారంగి* చూ, హంజిక.

భార్య సం. వి ఆ. స్త్రీ 1 (అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన పెండ్లాము.)పాండు. 3,అ 11 అర్ధాంగి, ఆలి, కడత్రము-కలత్రము-కళత్రము, కులి, క్షేత్రము, గృహము, గృహిణి, గేహము, చింతాయన, జ, జమ్, జాని, జాయ, తల్పము, ద, దమ్, దార, ద్వితీయ, ధర్మపత్ని,పత్ని,పరిగ్రహము,పాణిగృహీతి, వధువు, వశ, సహచరి, సహధర్మిణి. (తె).—ఆలు, ఇల్లాలు, గరిత, గేస్తురాలు, పెండ్లము-పెండ్లాము, పెళ్లము-పెళ్ళాము, ప్రోయాలు, రాణి, రాణివాసము. (మిగత వానికి "చూ, సహధర్మిణి."); తద్విశేషములు.—౧. అగస్త్యునిపత్ని.—కౌశీతకి-కాక్షీతకి, లోపాముద్ర, విదర్భజ; ౨. అగ్నిభార్య.—ఆగ్నాయి, గధక్తి, స్వాహా, హుతభుక్ప్రియ; 3. అత్రిభార్య.—ఆత్రేయి, అనసూయ; ౪. అన్నభార్య.— ప్రజావతి, భ్రాతృజాయ. (తె).—వదిన-వదినియ-వదినె-వన్నె; ౫. అర్జునునిభార్య.—సుభద్ర; ౬.ఆచార్యునిభార్య.-ఆచార్యాణి, ఆచార్యాని, ౭. ఇంద్రునిభార్య —ఇంద్రాణి, ఐంద్రి, చారుధార,జయవాహిని, పులోమజ, పులోమి, వృషాకపాయి, శచి, శతావరి; ౮. ఉపాధ్యాయిని (పాకశాస్త్రము సంగీతశాస్త్రము మున్నగునవి నేర్పువాని భార్య, బడిపంతులుభార్య) ఉపాధ్యాయాని, ఉపాధ్యాయ, ఉపాధ్యాయి, ఉపాధ్యాయిని (తె) —ఒజ్జెసాని, పంతులమ్మ, సోమిదమ, ౯. కశ్యపునిభార్య —అరిష్ట; ౧౦. కుబేరునిభార్య.—చార్వి, చిత్రరేఖ; ౧౧ కుశునిభార్య —కుముద్వతి; ౧౨. కోమటిభార్య —అర్యి, వైశ్య; ౧౩. గరుఁడుని భార్య —ఉన్నతి, ౧౪. గురుపత్ని -గుర్వి; ౧౫ గోపాలునిభార్య,—ఆభీరి, గోపాలిక, మహాశూద్రి;౧౬ గౌతమునిభార్య.-అహల్య; ౧౭ చంద్రునిభార్య.- చారుకాంతి, చారుమతి, ౧౮. చేరివచ్చిన పెండ్లాము. (తె): చేరుగొండి; ౧౯. జరత్కారునిభార్య.—జరత్కారువు, మనసాదేవి; ౨౦. కృష్ణుని భార్య —జాంబవతి; ౨౧. తనభార్య — కూర్చ; ౨౨. (తాను శూద్రురాలయినను) కోమటి భార్య.—అర్యి; ౨౩. తోడఁబుట్టినవానిభార్య.—(చూ,భార్య. 1-౪); ౨౪. దశరథుని ప త్ను లు.—(౧). శ్రీరాముని తల్లి.—కోసలాత్మజ, కౌశల్య-కౌసల్య. (౨) భరతునితల్లి.—కేకయి-కేకేయి, కైకయి-కైకేయి. (తె).—కయిక-కైక; (3) లక్ష్మణశత్రుఘ్నులతల్లి.—సుమిత్ర; ౨౫. ద్రోణునిభార్య.—కృపి; ౨౬. ధర్మరాజాదులభార్య.—కృష్ణ, ద్రౌపది, పాంచాలి,

సైరంధ్రి. (తె).—ద్రోవది—ద్రోవది(చూ, సూన. 1.); ౨౭. ధృతరాష్ట్రునిభార్య.—గాంధారి; ౨౮.నట్టువునిభార్య -కారిక,నటి; ౨౯. నలునిభార్య -దమయంతి; ౩౦.(నాట్యపరిభాషయందు)రాజుభార్య —భట్టిని; ౩౧. నారదునిభార్య.-సత్యవతి; ౩౨. నందికుని భార్య —ప్రాజ్ఞి; ౩౩. పట్టాభిషిక్తురాలు కాని రాజుభార్య —భోగిని, ౩౪ పలువ భార్య (తె) —బిటికి, ౩౫. పాండురాజు భార్య.—కుంతి, మాద్రి (తె) -గొంతి; ౩౬ పాకీవానిభార్య. (తె).—పాకెతి; ౩౭ పూజ్యునిభార్య -ఆర్య; ౩౮. పెద్దభార్య.—అధివిన్న, ఆధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక; ౩౯ బిడ్డలుగల స్వజాతిభార్య — కులపాలిక-కులస్త్రీ, ౪౦ బుధునిభార్య —ఇడ, ఇల-ఇళ, ౪౧. బుద్ధునిభార్య —అనంత, ఓంకార, జయ, తార, తారిణి, త్రిలోచన, ధవందద, నీలసరస్వతి, భద్ర, మనోరమ, మహాతార, మహాశ్రీ, లోకేశ్వరాత్మజ, లోచన, వసుధార, వైశ్య, శంఖిని,శివ,శ్రీ, స్వమారవాసిని, స్వాహా. (చూ,స్వాహా.2); ౪౨. బృహస్పతి భార్య.—జాలిని, తార; ౪౩. బ్రాహ్మణుని భార్య.— బ్రాహ్మణి, భట్టిని. (తె).—పాఱుటక్క, పాఱుత,బాపత, బాఁపనక్క, బాఁపనది (చూ,స్త్రీ.); ౪౪. మంత్రిభార్య (తె).—ప్రెగ్గడసాని, మంతుసాని; ౪౫. మగని తోడఁబుట్టినవాని వానిభార్య.—యాత. (తె).—తోడికోడలు; ౪౬. మనువుభార్య.—సరస్వతి; ౪౭. మన్మథునిభార్య.—కామి, కేనతి, కేలికళావతి, ప్రీతి, రతి, రాగలత,సే; ౪౮. మామమనువది.-దిధిషువు, పునర్భువు; ౪౯. మేనమామభార్య.—మాతుల,మాతులాని, మాతులి; ౫౦. మునిభార్య.—ఐరావతి, యమపత్ని;

౫౧. రాజుభార్య.-అనూర్యంపశ్య,క్షత్రియి, రాజ్ఞి. (తె).-దొరసాని, రాణి; ౫౨. రావణునిభార్య —(సం).—మండోదరి-మందోదరి; ౫౩. లక్ష్మణుని భార్య.— ఊర్మిళ, ౫౪. వరుణునిభార్య.—గౌరి; ౫౫. వాయుభార్య —ఇడ, ఇల-ఇళ; ౫౬. వాలి భార్య.—తార; ౫౭. విభీషణునిభార్య.—సరమ; ౫౮ శంతనుభార్య.-కాళి, చిత్రాంగదసువు, ఝషోదరి, దాసేయి, యోజనగంధి, విచిత్రవీర్యసువు, వ్యాసమాత, సత్యవతి; ౫౮. శుక్రునిభార్య — శతపర్వ; ౫౯. శూద్రునిభార్య.—శూద్రి, ౬౦ శ్రీరామునిభార్య —కుమారి, భూమిజ, సీత. (తె).—చేలు పేరింటి పూఁబోడి, నాఁగటిచేలు పేరియతివ; ౬౧. సత్యవంతునిభార్య —సావిత్రి, ౬౨. సవతి.—సపత్ని. (తె) —ఏరలు- ఏరాలు, సవతాలు, సవతి, ౬౩. సుగ్రీవునిభార్య.— రుమ; ౬౪. సూర్యునిభార్యలు.—(పద్మిని ఉష ఛాయలోనగువారు)కాలిందీసువు, ఛాయ, ప్రభ, యమసువు, మహావీర్య, యమసువు, రాజ్ఞి, రేవంతసువు, వివస్వత, సంజ్ఞ, సువర్చల, సూర్యస్వరేణువు, స్వాతి. మఱియు — ఉష, తపసి, త్రిసరేణువు, త్వాష్ట్రి, దస్రసువు, ద్యుమయి, పద్మిని, ప్రియ, ఇత్యాది. (తె)—చాయ. (చూ,స్త్రీ.) (మిగతవానికి "చూ, స్వాతి 1."); ౬౫. సోమయాజి భార్య (తె).— సోమిదమ- సోమిదమ్మ, సోమిసాని-సోమెసాని. ఇత్యాది. (మిగిలినవానికి "చూ, సహధర్మిణి."); అం. 2:చూ, దూతీచతుష్టయము.

భార్యతల్లి. అం: చూ, మాతలు.

భార్యాటికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పెండ్లాము మాటజవదాఁటనివాఁడు. [కామశాస్త్రము.]

భార్యాధికారి. అం:చూ,సప్తాధికరణములు(చూ,

భార్యాభర్తృకలహము. అం: చూ, వివాదములు.

భార్యాభర్తృసంబంధము. అం: చూ, సంబంధములు.

భాలూకము. సం వి.అ. పుం: చూ, వెలుఁగుబంటి.

భావ. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంవత్సరములు.

భావక్రియ. అం: చూ, క్రియాంగములు (అంగము 9) [చూ, మన్మథుఁడు

భావజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపుమోలి:

భావమాలిక. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

భావదూషితములు. అం సార్గాలము, గార్దభము, ఔష్ట్రము, పౌండరీకము, విపరీతము, ఐణము, పారావతము, మాయూరము, మూషకము, భేరుండము, గారుడము. (చూ, అదూషితములు, వ్యాకరణ బంధములు)

భావాధ్యాయపరిమేయము అం చూ, ఉపవిద్యలు (417 పొరటలో 14 చూడుము.)

భావన సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. తలఁపు: చూ, యోచన; 2. వాసనకట్టుట; అం 3 చూ, దూతీచతుష్టయము. [పంచమిజభాషలు.

భావని. అం: చూ, పంచమజభాషలు చూ, మాళవ

భావప్రయోగము. అం: చూ, ప్రయోగములు.

భావబోధకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యంజకము 1

భావము సం. వి. అ పుం. 1 సత్తు. చూ, శక్తి. 1, 2 మనోవికారము: చూ, వికారము. 1; 3. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి 1; 4. ఆత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ధాత్వర్థరూపక్రియ; 7 చూ, స్వభావము; 8 చూ, పదార్థము; 9 చూ, విభూతి. 1, అం. 10. రత్యాది (చూ, రతులు); 11: చూ, శుశ్రూషలు; 12. (నాటకలక్షణమున) భావమన మనోవికారము బహిర్వ్యక్తమవుట. (చూ, భావములు) ఇది యాదయావతీజనముల మనసులనుండి రసముబుట్టించుచుండును. ర ము వఁగారతి. రసములతో మిమ్మది. (చూ, రసములు); 13: చూ, శృంగారచేష్టలు; 14: చూ, శుశ్రూషలు. [స్ఫురించు.

భావముదయించు సం. అ. క్రి. తోఁచు: చూ,

భావములు. అం. 1. (నాటకలక్షణమున) విభావ, అనుభావ, సాత్త్వికభావ, వ్యభిచారిభావ, స్థాయీభావములని భావములైదు: చూ, స్థాయీభావములు; 2: తను, ధన, భ్రాతృ, పుత్త్ర, శత్రు, పితృ, భాగ్య, రాజ్య, లాభ, వ్యయ, వాహన, కళత్రభావములు. (చూ, లగ్నకారకత్వములు)

భావలగ్నము పా. జాతకునికి సూర్యోదయాది జననకాలమువఱకు నయిన ఘటికాదులను 5 చే భాగించవలెను. భాగింపఁగా వచ్చిన విభక్తము నొకచోటనుంచుకొనుము. శేషము మిగిలినదాని నొకటిగాఁజేచుకొనుము. ఈ ఒకటినిఁ బయివిభక్తముతోఁ గలుపుకొని యీమొత్తము నొకచోట నుంచుకొనుము. జాతకుఁడు జన్మించిన వారాధిపతి అంశ చక్రములో నేరాశియందుండునో రాశి చక్రములో నారాశి మొదలు పయికలిపిన మొత్తముసంఖ్యచే లెక్కింపఁగా నేలగ్నమగునో యదియ భావలగ్నమగును.

భావవికారములు. అం. అస్తి, జాయతే, పరిణమతే, వర్ధతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి (6).

భావశబలత. అం: చూ, రసవదలంకారములు.

భావి సం విశే. (న్ ఈ న్) కాఁగలది. చూ, భవిష్యత్తు. [లక్ష్మి. 3, ఆ. 128, 185.

భావించు సం. అ. క్రి: చూ, యోచించు.

భావికము. అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (భూతభవిష్యద్వంబులను ప్రత్యక్షంబులుగఁ జెప్పుట. ఉదా.—ఇదిగో యిప్పటికి సురాసురులు యుద్ధమొనర్చుచుంచఁజూచితి."); 2: చూ, గుణములు.

భావితము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కర్పూరాదులచేత వాసన కట్టినది: చూ, వాసితము.

భావిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మానిని. 1. భావముగల అఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. అఁడుది: చూ, స్త్రీ.

భావుఁడు సం. వి. అ. పుం.=బావు (నాట్య పరిభాషయందు) విద్వాంసుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు. [భవికము

భావుకము. సం. వి. అ. న.=బాగు: చూ, రూ-

భావుకుఁడు సం. వి. అ పుం.=బావ: చూ, బావ. 1—2—3—4.

భావోదయము అం: చూ, రసవదలంకారములు.

భావోక్తి. అం: చూ, భావికము 1.

భావ్యము. సం. విణ. అవశ్యముకాఁదగినది

భాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భాస. సంస్కృతాది: చూ, భాషలు; 2 మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 4 ప్రమాణము: చూ, శపథము; 5: చూ, సరస్వతి; అం. 6: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

భాషణము. సం. వి. అ. న.=బాస: చూ, సంభాషణము.

భాషలు. అం. (చూ, ఉపవిద్యలు 419వపొరట) తద్విశేషములు —౧. ఆంధ్రము-ఆంధ్రము. (తె).— తెనుఁగు-తెలుఁగు; ౨. అపభ్రంశము; 3. (తె).—కనోజా-కన్నోజా, కన్నడము; ౪. (తె).—గుజెరాతి-గుజ్జరాతి; ౫. గీర్వాణము, సంస్కృతము; ౬. ద్రావిడము. (తె).—అఱవము; ౭. (తె).—పారసి; ౮. ప్రాకృతాది.— సంస్కృతము, ప్రాకృతము, శౌరసేని, మాగధి, పైశాచి, చూళికాపైశాచి, అపభ్రంశము, ఆంధ్రము; ౯. పారువు. ఇత్యాది. (మిగిలియున్న వానికి "చూ, సంస్కృతము.")

భాషాంగములు. అం, 1. గాంధారి, కౌమాలి, శిశిర, ఉత్పలి, గౌరి, నాదాంతరి, నీలోత్పలి, ఛాయ, తరంగిణి, గాంధారగతిని, రంజని. (11); అం. 2. చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

భాషాలిపిజ్ఞానము. అం: చూ, కళలు.

భాషావిశేషము. అం: చూ, కళలు.

భాషించే. సం అ. క్రి: చూ, సంభాషించే.

భాషితము సం వి. అ. న. 1 మాట: చూ, శబ్దము. 2, విణ. 2 మాటాడినది: చూ, శబ్దము. 2

భాష్యము. సం. వి. అ. న. 1. సూత్రవ్యాఖ్యానగ్రంథము. చూ, సంపుటము 8; విణ. 2. మాటాడఁదగినది: చూ, సంభాష్యము.

భాష్యసింహాసనము. అం. చూ, సింహాసనములు.

భాసంతము. సం. వి అ. పుం 1: చూ, వెలుగువ్వ; విణ. 2. చేక్కనిది: చూ, సంస్థితము.2.

భాసమానము. సం. విణ. చూ, ద్యోతమానము.

భాసలావర్తి. అం: చూ, అనుభావర్తములు.

భాసిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, ప్రకాశించే. (ఇట్లు ఉద్భాసిల్లు, సముద్భాసిల్లు)

భానుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాసురము సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పటికపుటాయి; విణ. 2. ప్రకాశించేనది. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 139: చూ, శుభ్రము. 5.

భాస్కరమాలిక. అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

భాస్కరవిలసితము అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, న, జ, య, భ, న, న, స గురువు గలది. 18 యతి. 25వ ఛందస్సు.")

భాస్కరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

భాస్వంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2. ప్రకాశించేవాఁడు.

భాస్వదంశ. అం. ఏగ్రహంబునకైనను షోడశవర్గుచేయఁగా ద్వాదశవర్గంబులుష్వవర్గంబులు

పచ్చి చేసి భాస్వదంశయగును. [కుఁడు.
భాస్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భాస్వం

భి

భిండ సం. వి. అ. స్త్రీ పొట్టి కొమ్మలూడలుగలచెట్టు: చూ, హ్రస్వశాఖాశిఖము.

భిండిపాలము. సం. వి. అ. పుం. రూ-భిండివాలము-భిందివాలము) హస్తపరిమాణమయిన పిడిచివాటుగుదియ, ఇనుపయలుఁగు కత్తి, సృగము. రెండుమూఁడు చక్రములుగల మాదిగకత్తి (అనికొంపటు): చూ, ముప్పది రెండాయుధములు: చూ, బాణము 1.

భిండివాలము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

భిందివాలము. సం. వి. అ. పుం —పై.—

భిక్ష. సం వి అ. స్త్రీ.=బిచ్చము-బికిరము, రూ-భిక్షము. 1. బిచ్చము: చూ, వేఁడికోలు; 2. బిచ్చమెత్తినవస్తువు; 3. కడికోలఁది అన్నము: చూ, పాదము.(1);4. కూలి చూ,సంబళిక.2; 5. కొలువు: చూ, సేవ 1.

భిక్షము సం. వి. అ. పుం.—పై—

భిక్షించు. సం. స. క్రి: చూ, యాచించు.

భిక్షుకసేవ. అం' చూ, శకునరహితములు.

భిక్షుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం =బిచ్చగాఁడు. 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి.

భిక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2: చూ, సన్యాసి.

భిత్తము. సం. వి. అ. న.=బ్రద్ద. తునుక: చూ, శకలము. 4.

భిత్తి. సం. వి ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, భేదనము. 1; 2. గోడ: చూ, ముఱుఁగుగోడ; 3.=చెత్త: చూ, చోట్టు.

భిత్తిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, పిడుగు; 2: చూ, భిత్తి. 2; 3. చెల్లగడ్డ *: చూ, శరమూలి.

భిత్తిబిడాలన్యాయము. పా. గోడమీఁది పిల్లివలె నిటునటుగాక యుండెననురీతి. (గోడమీఁది పిల్లివాటము.)

భిద సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; 2: చూ, భిత్తి. 1; 3. భేదోపాయము (పక్కకొలటకును, పక్కకులిం చేటకును పేళ్ళు.): చూ, స్ఫుటనము. (చూ, భేదము. 4)

భిదురము. సం. వి. అ న. ఱాతివాలు, వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

భిన్నకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

భిన్నగ్రంథిక. సం వి. అ స్త్రీ: చూ, పెద్దబోడతరము*.

భిన్నపంచమజభాషలు. అం దైవతభూషణం, శుద్ధభిన్న, వరాడి, విశాల. (4)

భిన్నపంచమి. అం: చూ, శకుజభాషలు.

భిన్నపంచమిజవిభాష అం' కౌసలి. (1).

భిన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీలరత్నదోషము: చూ, రాయి; విణ. 2.=బిద్దము, పగిలినది; 3 దారితము, చీలినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 4 విరిపినది; 5. వేఱుపడినది: చూ, వ్యస్తము. 1; 6. కూడినది: చూ, సహితము: అం. 7. చూ, అర్ధగోపములు; 8: చూ, పరిచారములు; పా. 9. భిన్నము, భాగము, అంశము; అపూర్ణము; కలాసవర్ణము. (ఇందుకుసంబంధించిన శాస్త్రపరిభాషాపదములు. ౧. సంక్లిష్టభిన్నము, సంమిశ్రభిన్నము, చిక్కయినభిన్నము; ౨. సంయుక్తభిన్నము: 3.అవిరామభిన్నము;వితతభిన్నము;౪.దశాంశభిన్నము; ౫. అపక్రమభిన్నము; విషమభిన్నము; ౬. మిశ్రమభిన్నము; సంకరభాగానుభిన్నము; ౭. క్రమభిన్నము; సమభిన్నము; సవ్యభిన్నము; ౮. అంశబోధకభిన్నము: చిహ్నాభిన్నము;౯. లుప్తభిన్నము; ౧౦.సాధారణభిన్నము.) ఇత్యాది.

భిన్నలింగము. అం: చూ, వాక్యదోషములు (ఆఁడుదానిని మగవానితోఁగాని, మగవానిని ఆఁడుదానితోఁగానిఁబోల్చుట మొ)

భిన్నవచనము. అం: చూ, వాక్యదోషములు (ఒకనిని అనేకులతోఁబోల్చుట).

భిన్నవరాళి. అం: చూ, హిందోళజభాషలు

భిన్నషడ్జకజభాషలు. అం. గాంధారవీధిక, చేల్లి, స్వరవల్లి, నిషాదిని, తాత్రివణ, మధ్యమ, శుద్ధ, దాక్షిణాత్య, పులిందిక, తుంబురు, షడ్జభాష, కాళింది, లలిత, శ్రీకంఠిక, బంగాళి, గాంధారి, సైంధవి (17) (చూ, భాషలు)

భిన్నషడ్జవిభాషలు. అం. ధారాళి, మాళవి, కాళింవి, ఆదిహేవాకవర్ధని(4)(చూ, భాషలు)

భిన్నాపళిత. అం: చూ, ఉత్కలకైశికిజభాషలు

భిల్లుఁడు సం. వి అ పుం బోయఁడు చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

భిషక్కు. సం వి. జ్ పుం చూ, వైద్యుఁడు.

భిషజాత్మ. సం వి. ఆ. స్త్రీ అడ్డసరము* చూ, సింహాస్యము. [సాదము. (1)

భిస్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అన్నము చూ,

భిస్సట. సం వి ఆ. స్త్రీ దగ్ధిక. మాఁడన్నము: చూ, పాదము (1)

భీ

భీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భయము చూ, సాధ్వసము

భీకరము. సం. విణ: చూ, భయంకరము.

భీకరుఁడు. సం విణ: చూ, వెఱపరి.

భీతము. సం. వి అ. న. 1 =బీతు: చూ, భీ; విణ 2. భయమునొందినది: చూ, సాధ్వసము

భీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బీతు: చూ, భీ; 2. వడఁకు: చూ, లోలము.

భీతిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, భయపడు.

భీతుఁడు. సం. విణ.=పేడ. చూ, బీదవాఁడు.

భీత్యావస్థ. అం: చూ, అవస్థలు. (అతిచారమందున్న గ్రహము భీత్యావస్థను బొందును= అశుభము, ధననాశముగలుగును)

భీభత్సము. అం. (వికృతము=విన్వచ్చేము): చూ, బీభత్సరసము.

భీభత్సరసము అం. (జుగుప్సవలనఁబుట్టునది): చూ, రసములు, రసదృష్టులు

భీభత్సుఁడు. సం వి. అ. పుం =విన్వచ్చేఁడు. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు

భీమకాళేశము. అం. చూ, లింగములు

భీమము సం. వి అ పుం 1 భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ. 2. భయానకరసము కలది. చూ, భీషణము 2

భీమరథి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.కాలరాత్రి చూ, నది.

భీమలక్ష్మీప్రయోగము అం చూ, తంత్రములు.

భీమసేనుఁడు. సం. వి. అ పుం. మారుతి చూ, వృకోదరుఁడు.

భీమారామము. అం చూ, ఆరామములు.

భీముఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. ధర్మరాజు తమ్ముఁడు చూ, సామీరి; 2 భీముఁడను రాజు: చూ, రాజు 1; 3. చూ, శివుఁడు; అం. 4 చూ, పాండవులు; విణ. 5. భయంకరుఁడు చూ, వెఱపరి

భీమేశలింగము అం చూ, జ్యోతిర్లింగములు.

భీరుకుఁడు. సం విణ =పిఱికి రూ-భీలుకుఁడు: చూ, వెఱపరి.

భీరువు సం వి. ఊ స్త్రీ 1 వెఱపరియగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ; ఉ. స్త్రీ. 3. చూ, పిల్లపీఁచేరు*; విణ. 4 చూ, భీరుకుఁడు.

భీలుకుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-భీరుకుఁడు.

భీషణము. సం. వి. అ. పుం, విణ చూ, భీమము

భీష్మము. సం. వి. అ. పుం, విణ.—పై.—

భీష్మసువు. సం వి. ఊ. స్త్రీ. గంగానది: చూ, నది.

భీష్మించే సం. అ. క్రి మూర్ఖపుపట్టుపట్టు

భీష్ముఁడు సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు, 2. చూ, శాంతనవుఁడు; 3: తాటిడాల్వారు, తాటిపడగవాఁడు, విశే. 4: చూ, భీరుకుఁడు.

భు

భుక్తము. సం విశే. 1. తినఁబడినది చూ, భక్షము (తద్వి.—అనుభవింపఁబడినది అనుటకు.—చూ, భోగము)

భుక్తి సం వి. ఇ. స్త్రీ 1.=బూతి భోజనము చూ, సాపాటు, 2 =బుత్తి అనుభవము, అనుభుక్తి, అనుభూతి, అనుభోగము, ఆస్వాదనము—ఆస్వాదనము, ఉపభోగము, ఉపలంభము, నిర్వేశము (తె) —కుడుపు

భుక్తోజ్ఝితము సం. వి అ న ఎంగిలి చూ, సంపర్క్యము

భుగ్నము. సం విశే. 1 వంగినది చూ, వక్రిమము; 2 విఱిగినది, రుగ్ణము చూ, వృక్ణము 1, 3 వంకరైనది చూ, కేల్లితము. 2.

భుగ్నాది అం' చూ, చూర్ణములు

భుజ సం వి ఆ స్త్రీ =బుజేము. చేయి: చూ, హస్తము 1

భుజంగత్రస్తాంచితము. అం చూ, కరణములు.

భుజంగత్రాసిత. అం: చూ, ఆకాశచారులు

భుజంగప్రయాతము. పా చూ, వృత్తము. 1 ("య, య, య, యగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.")

భుజంగభుక్కు సం. వి. క్ పుం. పాఁవమేఁపరి, నెమలి చూ, శిఖి. 2

భుజంగమము సం. వి. అ పుం. 1. పాము. చూ, సర్పము.

భుజంగము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—
2. చూ, విగళము; అం. 3. గ్రహముల స్థిరరాసులలో మధ్యముఁడు పాదముల యందున్న భుజంగము పట్టును (చూ, నిగళము.—పాశము)

భుజంగవిజృంభిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, మ, త, న, న, న, ర, స, వగణములు. 9 వ యింటను 19వయింటను యతి. 26 వ ఛందస్సు")

భుజంగశిశురుతము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక్కొక్క పాదమునందు రెండున గణములు ఒక యగణము గలిగినదై 9 వ ఛందస్సునందుఁ బుట్టినది")

భుజంగాంచితము అం చూ, కరణములు

భుజంగాక్షి.సం వి. ఈ. స్త్రీ చూ, సర్పాక్షి*.

భుజంగుఁడు సం. వి. అ. పుం =బొజుఁగు.రూ.—భుజగుఁడు చూ, విటుఁడు.

భుజకీర్తి. సం. వి ఇ స్త్రీ' చూ, బాహుపురి.

భుజగమము. సం వి అ.పుం' చూ, భుజంగమము.

భుజగము సం. వి. అ. పుం —పై —

భుజగాశనుఁడు సం వి. అ పుం గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు

భుజపత్రము సం వి. అ పుం.=బుజేపత్తిరి*: చూ, లేఖనము 3

భుజబంధము. సం. వి. అ. పుం.=బాజోబందు: చూ, భూషణము. 2

భుజమధ్యము అం చూ, ఉత్తమక్షేత్రములు.

భుజములు అం. 1' చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునకు —కరికరసమములై మోఁకాళ్లవఱకు పొడవులైన భూపాలుఁడగు. కుఱచలైనదాసజీవి.); 2; చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—తీఁగెలవలెను తామరతూండ్లవలెను మెత్తనైన సుఖవతియగు, దక్షిణావర్తమున్నఁ బతివ్రతయగు. వామా-

పత్రమయిన దరిమ్రిరాలగు. రోమములేకున్న భోగియగు. రోమముగలిగి సన్నమైయున్న మగఁడు చేచ్చేసు); పా 3. మీనికిఁ పయాన ములు —తామరతూండ్లు, పూవులదండలు, తీఁగెలు.

భుజశిరస్సు. సం వి. స్. న. మూఁపు చూ, స్కంధము. 1. [వక్షము

భుజాంతరము. సం. వి అ. న ఱొమ్ము చూ,

భుజి. సం వి ఇ. పుం. అగ్ని చూ, వహ్ని. 1

భుజించే. సం స. క్రి. తిను చూ, పావడు.

భుజిష్య. సం. వి. అ. స్త్రీ 1 పరిచారిక. చూ, స్త్రీ; 2: చూ, వేశ్య.

భుజిష్యము. సం. వి అ పుం. చేతకట్టుకొనెడు తోరము చూ, సూత్రము.1.

భుజిష్యుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1 చూ, పరి చారకుఁడు, విణ. 2 చూ, స్వతంత్రుఁడు

భువనము. సం. వి. అ న 1 నేగము చూ, దేశము; 2. ఉదకము: చూ, సలిలము, 3. ఆకాశము. చూ, సురవర్త్మము.

భువనేశ్వరము. పం. వి. అ. న చేట్టుబవంతి చూ, సదనము. 1. [లోకములు.

భువర్లోకము సం. వి. అ. పుం. చూ, ఊర్ధ్వ

భువి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; 2 చూ, స్థానము. 1.

భుసుండికి. అం చూ, ముప్పదిరెండాయుధము లు: (చూ, బాణము. 1.)

భూ

భూ. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.=బువి. చూ, భూమి 1.

భూకదంబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నేల కడిమి*.

భూకము. సం. వి. అ. న. 1.=బొక్క, బిలము. చూ, రంధ్రము. 1; 2. కాలము: చూ, సమ యము. 1.

భూగోళము. సం వి. అ. పుం. 1. భూమండ లము; 2. లోకజ్ఞానమును కలిగించే గ్రం థము: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3 చూ, దానములు

భూగృహము. సం వి అ. న చూ, నేలమాళె.

భూచారులు. అం. సమపాద, అర్ధగతి, స్థిరా వర్త, తిర్యగాశిత, ఊరూవృత్త, తాడిత, బద్ధ, జనిత, ఉచ్చండిత, స్యందిత, శకటా స్య, అవస్యందిత, సమాసాదితమత్తలీ, మ త్తల్లి, ఏకాకి, క్రీడిత (16)

భూజము సం వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు. చూ, వృక్షము.

భూజాని. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. రాజు చూ, రాజు 1.

భూజాపధానము అం చూ, కళలు. [యము.

భూతకాలము అం. కడచినది చూ, కాలత్రి

భూతకేశము సం వి అ పుం. 1 చూ, మరు లుజేడ*; 2: చూ, మాంసి 1.*.

భూతదయ. అం చూ, మానసికపూజా కుసు మములు. [భూమి. 1.

భూతధాత్రి సం. వి. ఈ. స్త్రీ నేల: చూ,

భూతనాథుఁడు. సం. వి. అ పుం.= చూ, బూతనాదుఁడు. 1.

భూతబలి. అం. బడిమి చూ, యజ్ఞములు.

భూతమంజరి అం చూ, హిందోళజభాషలు.

భూతము. సం వి. అ. న. 1 పృథివ్యాది: చూ, భూతములు; 2.=బూచి-బూతము, పిశాచాది. చూ, సోఁకుడు 1, 3 ప్రాణి: చూ, హంసుఁడు. 2; అం. పుం. 4 =బూది. కృష్ణచతుర్దశి చతుర్దశి (అని కొందఱు): చూ, తిథులు; 5. (పిశాచము) చూ, దేవ తాభేదము; విణ 6. తగినది చూ, సమీచీ నము 4; 7. కడచినది: చూ, వృత్తము 7, 8. నిక్కమయినది: చూ, సత్యము. 5; 9 పొందఁబడినది: చూ, సంపన్నము;

10 వెలసినది చూ, సంభూతము; 11 (ఉత్తరపదమైనచో) సమానమైనది చూ, సదృశము 2; అ. న. 12 బూడిద చూ, భస్మము; అం 13 చూ, క్రియాకాలములు

భూతములు అం పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు ఆకాశము (భూమి, నీరు, కాంతి, గాలి, ఆకసము) (5)

భూతయజ్ఞము. అం (భూతబలి) చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు)

భూతవేశీ సం వి. ఈ. స్త్రీ తెల్లవావిలి* చూ, వావిలి

భూతశిలాపాతము అం చూ, కళలు

భూతసర్గము అం: చూ, సృష్టిసర్గములు

భూతాత్మము అం: చూ, ఆత్మలు

భూతాత్మ్యము సం వి అ పుం 1. చూ, శరీరము; అం 2 చూ, ఆత్మలు

భూతాత్ముఁడు సం వి అ పుం చూ, బ్రహ్మ 1. [విగ్రహములు

భూతానుగ్రహవిచ్ఛేదము. అం చూ, వింశతి

భూతార్కకము అం చూ, భూతకాలము (జనిని కట్టుకుండునది)

భూతార్థవాదము. అం. చూ, అర్థవాదములు.

భూతావాసము సం వి. అ. పుం తాండ్రి* చూ, సంవర్తము 3. [వాహకుఁడు

భూతావిష్టుఁడు సం. వి అ పుం చూ, పైత్రిత

భూతి. సం వి ఇ స్త్రీ. 1. ఐశ్వర్యము: చూ, సంపత్తి. 1,2 సంపద. చూ, సంపత్తి 1, 3. బూడిద-బూది చూ, భస్మము; 4 సత్త. చూ. సత్వము. 1; 5. పుట్టుక. చూ, సంభవము. 1; 6. ఏనుఁగు శృంగారము. చూ, హస్తి.

భూతికము సం వి అ. న రూ-భూతీకము. 1. ఓమము: చూ, యవాని, 2. కర్పూరము. చూ, సిరము; 3. కామంచికసవు: చూ, హరిత (తృణము 1.); 4. చీఁపురుకసవు: చూ, హరిత (తృణము. 1.): 5 వాసనగడ్డి *: చూ, హరిత (తృణము. 1), 6 నేలవేము*: చూ, భూనింబము.

భూతిలకము అం చూ, వృత్తము. 1 ("భ, భ, ర, స, జ, జ గురువులు. 12 యతి. 19వ ఛందస్సు")

భూతీకము. సం. వి. అ న. చూ, రూ-భూతికము.

భూతుఁడు సం. వి అ. పుం చూ, సూనుఁడు 1.

భూతులసి సం వి ఈ. స్త్రీ నేలతోళసి*. చూ, హరిప్రియ [కము 5. *

భూతృణము సం. వి అ న చూ, భూతి

భూతేశుఁడు సం వి అ. పుం చూ, బూమేలఱేఁడు

భూతోద్ధామరము అం చూ, తంత్రములు

భూత్కృతి అం చూ, గతిధ్వనులు

భూదారము. సం. వి అ పుం పంది చూ, సూకరము [ణుఁడు.

భూదేవుఁడు సం వి అ. పుం చూ, బ్రాహ్మ

భూధరము సం వి అ. పుం నేలతాలుపు చూ, హిమాలయము (పర్వతము)

భూధాత్రి సం వి. ఈ స్త్రీ చూ, నేలయుసిరిక *

భూనాగతైలము అం. చూ, తైలములు.

భూనింబము. సం వి. అ పుం: చూ, నేలవేము*.

భూనుతము. అం: చూ, వృత్తము. 1 ("ర, స, భ, భ, గగములు 10యతి. 14వఛందస్సు.")

భూపతి. సం. వి. ఇ పుం చూ, నేలఱేఁడు.

భూపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మల్లె*. చూ, వాసంతి. 2.

భూపరీక్ష. అం. చూ, ఉపవిద్యలు. [గొట్టు *

భూపాటలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలకలి

భూపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భూపతి.

భూపూగము. సం. వి. అ. పుం. తోఁటపోఁక*: చూ, పోఁక.

భూబదరి. సం వి ఈ. స్త్రీ· చూ, నేలరేను*.

భూభరణధురీణత్వము అం: చూ, నాయకత్వ రూపము.

భూభుజుఁడు. సం. వి. జ పుం. చూ, భుపతి

భూభృత్తు. సం. వి.త్ పుం 1. కొండ· చూ, పర్వతము; 2 చూ, భూపతి.

భూమి. సం. వి ఇ. స్త్రీ 1 =బూమి (ఉదకము వలనఁబుట్టినది)· అదితి, అనంత, అబ్ధిమేఖల, అవని, ఇజ్యా, ఇడ, ఇర, ఇల_ఇళ, ఉర్వి, కల్యాణి, కాశ్యపి, కీటకము, కు, కుంభిని, కేదరము-కేదారము, కేలి-కేళి క్షు, క్షమ్, క్షమ-క్ష్మా, క్షితి, క్షేత్రము, క్షోణి, క్షౌణి, ఖండిని, ఖగవతి, ఖలము, ఖస్తని, గంజ, గంధమాత, గంధవతి, గహ్వరి, గిరికర్ణిక, గిరిస్తని, గోత్ర-గోత్రము, గోవు, గౌరు, ఘు, ఘనశ్రోణి, చతురంత, చత్వరము, జగతి, జగద్వహ, జీవ, జ్యా, ట, తరి, దాక్షాయణి, ధర, ధరణి, ధరిత్రి, ధాత్రి, ధాత్రేయి, ధారణి, నిశ్చల, పాంసుల, పృథవి-పృథివి-పృథ్వి, ప్రతిష్ఠ, భరణి, భువి, భూ, భూతధాత్రి, మధ్యమలోకము, మర్త్యము, మహాకాంత, మహి, మాత. మేదిని, రత్నగర్భ, రస, వసుంధర, వసుధ, వసుమతి, విపుల, విశ్వ, విశ్వంభర, సముద్రాంబరమేఖల, సర్వంసహ, సహ, స్థిర, స్వస్తని, హరిప్రియ. (తె. వ) —నేల, పంటవలంతి, పత్తు, పయిఁడిమోలాలు-పైఁడిమోలాలు, పుడమి, బువి-బూమి, మను-మన్ను, లచ్చిసవతి. (మిగితవానికి "చూ, హరిప్రియ 2"); తద్విశేషములు.-౧· అంతర్వేది, కుశస్థలి, కోటిఫలి, గయ, తీర్థము, పుష్కరము, ప్రయాగ-ప్రయాగము ఇత్యాది పుణ్యక్షేత్రముల కు: చూ, క్షేత్రములు, దేశములు, ౨: అక్షతలు; ౩: అగాధీనము, అగావ్యము; ౪: అధిత్యక; ౫· అనీకస్థము, రణఖలము. (తె).—పోలికలను; ౬: అనుపము-అనూపము. (తె).—కీనీరునేల-క్రిందినీరునేల, నీరుముంపు, ౭ అప్రహతము, ఇంద్రాసనము, ఇరిణము-ఈరిణము-ఈరిణము, ఊషము-ఊషరము- ఔషరము, క్షారమృత్తిక, క్షారభూమి, ఖిలము, గుంజ (తె) —ఉప్పన, ఉప్పుమన్ను, ఊసర-ఊసరము, కారపుమన్ను, కారము, కారు, చేగ_చేగడు-చేగుడు-చేవడు-చేవుడు-చౌట-చౌడు, చేవటినేల - చేవుటినేల, పాండవబీడు-పాండవబీడు, పాడవ, బంజేరు; ౮ అవతారము (తె) —కగివాఁక, ౯ (తె) —అళము, ౧౦ అజి, ౧౧ అసితము, గవీనము; ౧౨ ఖని-ఖాని, గంజ, చామీకగము (తె).—గని, ౧౩ అష్ఠకిక ము, ౧౪ ఆలూనశాలికులము; ౧౫·అశితము-అసితము, గవీనము; ౧౬ అనుకీణము; ౧౭: ఇక్షుశాకటము, ఇక్షుశాకినము; ౧౮ (తె)—ఉట్టు, ఉప్పళము, నట్టు-నెట్టు; ౧౯: ఉద్వాహనము, శంబాకృతము - సంబాకృతము; ౨౦ ఉపకుంభము; ఉపశల్యము, ౨౧ ఉపత్యక; ౨౨. ఉప్తకృష్టము, ఉప్తము, బీజాకృతము, బీజావాపితము, ౨౩· ఉమ్యము; ౨౪ ఉర్వర-ఊర్వర. (తె).—పంటపొలము; ౨౫. (తె).—ఎడరు-ఎడారి-ఎడారు, పఱ-పఱ్ఱ, బయలు-బయిలు-బైలు; ౨౬: (తె).—ఒడ్డోలకము; ౨౭· ఔమీనము, ౨౮. కఠము, కచ్ఛము. (తె) -కసెము-కస్సెము, ౨౯: కచంగల; ౩౦: కర్మభూమి, కృష్ణభూమి, (తె).—నల్లనేల, రేగటినేల, రేగడ-రేవడ; ౩౧: (తె)—కడిమిడి; ౩౨· (తె).—కటినేల; ౩౩: కాంగవీనము; ౩౪: కాచము, క్షారము; ౩౫: కావృథివి, కామృత్తిక; ౩౬: కామలము, కుముదము, ధన్యము, నిష్ఠల

భూమి, మరుధరిత్రి, మరువు (తె).—ఎడ్డడి నేల, ఫుంజే; ౩౭: కాలపాలకము; ౩౮: (తె).- పంటనేల; ౩౯: కుట్టిమము, కిలిమము, (తె).—నెలకట్టు; ౪౦: కూలకము-కూలము, జాంగలము, ధన్వము, స్థాపము, స్థలము, స్థలి. (తె) — ఇంకువ, గరువనేల-గరుపనేల, గరుము-గరువు, గరుసు, దిబ్బ, మిట్ట, మిఱ్ఱు, మెండు, మెట్ట, మెరక, మేడు, వెలిగడ, ౪౧: కృష్టము, సీత్యము; ౪౨. కేదారము, క్షేత్రము, ఖంబు, గోత్రము, తటము, నిష్కుటము, వప్రము, వారటము, సీమ (తె) — ఆవ, ఊడుపుమడి, కయ్య, గుడ్డము-గుడ్డాము, చెలక-చెలిక-చెల్క, చేను, నంజే, మడి, వరిమడి, పొలము, వేవిలి, సంజే; ౪౩: కైదారకము - కైదారము - కైదారికము - కైదారిణము — కైదార్యము, క్షైత్రము, పాంశుమధ్యము; ౪౪: (తె) —కొఱుకు-కొఱను, చెలికె, వరిగచేను; ౪౫: కాద్రిపీనము; ౪౬: కాలుతీనము-కాళుసీనము, ౪౭: (తె)—కీవాడ-క్రీవాడ; ౪౮. ఖండికము, వారేణువు. (తె) —కండిక, లంకనవల్లు, లంకపొలము; ౪౯. (తె).—గంజే, చేను, పొలము, మాగాణి, మాగిలి; ౫౦. గంభీరము-గభీరము, నిమ్నము (తె) - ఆవ, ఉద్దరి, గొల్లము, బడవ-బడువ-బాడవ-బాడువ, ౫౧. (తె).—గయాళు, ౫౨: గోపీచందనము-గోపీచందనము; ౫౩. చరణము, ౫౪: చాణకీనము; ౫౫: (తె) —చిక్కుమన్ను, బంకమన్ను, రేగడి-రేవడి; ౫౬. చిల్లము, ౫౭. (తె).—చేలిగరువు, ౫౮: (తె) —జిడె, ౫౯ (తె).—జిరాయితీ; ౬౦: (తె) —జేడిము-జేడె; ౬౧ (తె) -తలపొలము, ౬౨. (తె).-తాఁకలి; ౬౩: తిల్యము, తైలీనము. (తె).—నూవుచేను;

౬౪: తృతీయాకృతము, త్రిగుణాకృతము, త్రిసీత్యము, త్రిహల్యము; ౬౫: (తె) — తొట్టు: ౬౬: (తె).—దుకాణము; ౬౭: (తె) —దొడ్డి, పెరలు, పెరడు, పెర్కు; ౬౮: ద్రౌణికము; ౬౯: ద్వితీయాకృతము. ద్విసీత్యము, ద్విహల్యము, ద్విగుణాకృతము; ౭౦ నారట్టము, నివీతము. (తె).—కంచియ-కంచె, కర, కొరక, కొరవ, కొఱుకు, కొఱను, చెలిక-చెల్క, దొడ్డి, పొలము, బీటినేల, బీడు, లంక; ౭౧: (తె) —బంపు; ౭౨: (తె) — వడవ; ౭౩ (తె) — పడువ, పల్లము; ౭౪: పరిసరము (తె).—పరగడ-పరపడ-పఱగడ-పఱగడము; ౭౫ (తె) —పాటిపొలము; ౭౬: (తె) —పాటినేల, పాండు; ౭౭ పార్థివము; ౭౮: (తె) --పొలగరువు, పొలమన్ను, నుద్ద, డల్లి; ౭౯. (తె) — పుల్లుడి; ౮౦ (తె) — పూపిక, పూడు; ౮౧ (తె).—పొత్తేము; పొరంబోకు-పోరంబోకు; ౮౨ (తె).—పోడు; ౮౩ బ్రిహ్మకణ్యము; ౮౪: భంగ్యము, భాంగీనము; ౮౫. బహిర్దేశము, బహిర్భూమి. (తె).—మఱుఁగుదొడ్డి, మఱుఁగుపెరడు; ౮౬: మృతాలకము-మృత్తాలకము, మృత్తిక, మృత్తు, మృత్స, మృత్స్న. (తె)-తొగరి-తోవరి; ౮౭: మృత్తిక, మృత్తు. (తె) -పౌరి, మట్టి-మట్టియ, మను-మన్ను, మిత్తిక, ౮౮: మృత్స, మృత్స్న; ౮౯: లవణాకరము. (తె).—ఉట్టు, ఉప్పళము, ఉప్పిలము, ఉప్పువాము, ఉప్పుబట్టి, మహాలు-మాలు, పఱ-పట్టి, ౯౦ (తె).—విరిరి, విరిగి-విరివి-విఱిగి; ౯౧ వ్రైహేయము; ౯౨: శర్కర, శర్కిలము; ౯౩: శోణమృత్తిక. (తె).— ఎఱ్ఱగరువు, ఎఱ్ఱమన్ను; ౯౪: సహోత్య. (తె).—చేదను-చేదును.

కా౫:సర్వదుంబాలా; కా౬: సికత, సైకతము. (తె).—ఇసుకదిన్నియ—ఇసుకదిన్నె, ఇసుకదిబ్బ, ఇసుకనేల; కా౭. స్థండిలము కా౮ వాల్కు. కా౯ హస్తినిఖము, మాలకము (తె) -తిన్నె,దిబ్బ. (మిగతవానికి "చూ,హరిప్రియ 2")(ఇందలి పదముల అర్థవివరణాదులను శ్లో రికాపదములకడఁజూడుము. మఱియు ఇందుగలశబ్దములుకొన్ని "ఒకానొకచోటు" అను నర్థమందుఁగూడ వర్తించును· చూ, స్థానము. 1); 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; అం 3 చూ, దానములు, 4:చూ,దిశలు.

భూమిక. సం పి. ఆ. స్త్రీ 1. మాఱువేషము· చూ, వేషము. 2; 2. రచన చూ, విషయసూచిక; 3 ౼బూమె కపటము చూ, నూత్కృము. 2

భూమికర్కారువు. సం. వి ఉ పుం. నేలగుమ్మడి* (ఇదె నల్లనేల గుమ్మడి) చూ, సర్వతోభద్ర. [౫*: చూ, సంపఁగి

భూమిచంపకము సం. వి అ. పుం. నేలసంపెఁ

భూమిజ. సం. వి ఆ స్త్రీ. 1 సీత, శ్రీరామునిభార్య. చూ, భార్య, వా. 2 చూ, నాఁగటిచాలు;వా 3 చూ, పాశ్రిదిని (నది)

భూమిపరిధానహేతుకము. అం: చూ, శతృవుతోడిసంధులు.

భూమిజంబుక. సం వి. ఆ స్త్రీ 1· చూ, నేలనేరేడు. *; 2: చూ, నారింజ*.

భూమిజంబువు సం వి ఉ పుం· చూ, నేలనేరేడు. *

భూమిజుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2, 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు.

భూమిస్పృశుఁడు. సం. వి. శ. పుం. 1. కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ,మనుష్యుఁడు

భూమ్యాలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక.

చూ, శివ. 4. [హోరాళము.

భూయస్సు. సం. విణ. (స్). అధికము: చూ,

భూయిష్ఠము. సం. విణ —పై.—

భూరి. సం. వి. ఇ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; విణ 2· చూ, భూయస్సు; అం. 3 చూ, సంఖ్యాభేదములు.

భూరిఫేన సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ,సంబరేను *.

భూరిమాయము. సం. వి. అ. పుం. నక్క: చూ సృగాలము.

భూరిమాయువు. సం. వి. ఉ. పుం —పై.—

భూరిరంధ్రము. సం. వి. అ. పుం. అట్టు చూ, భక్ష్యము [చూ, హస్తిని.

భూరుండి సం. వి ఈ. స్త్రీ. గురుగు *·

భూరుహము. సం. వి. అ. పుం పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము [చూ, లేఖనము 3.

భూర్జపత్రము. సం వి అ పుం = బుజేపత్రి*:

భూర్జము. సం వి అ. పుం.—పై.—

భూలింగశకునిన్యాయము. పా తానొకరికిఁగూడదని చెప్పినకార్యము తానే చేయుననుగీతి

భూలోకము. సం. వి. అ పుం. 1. ప్రపంచము. చూ, లోకము. 1, అం 2. చూ, ఊర్ధ్వలోకములు. (చూ, భూగోళము.)

భూవరుఁడు సం. వి అ పుం. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1. [కువలయము. 3.

భూవలయము. సం. వి. అ. పుం, న· చూ,

భూశయ్య సం. వి ఆ. స్త్రీ చూ, నేలపడక.

భూష సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, భూషణము.2.

భూషణధ్వని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. అఘ్రాతము: చూ, స్వరము. 2.

భూషణము. సం. వి. అ. న. 1. అలంకరణము: చూ,భూషణము.2; 2:అ, అమ్. అంకము, అట్టము, అలంకారము, అలంకృతి, అలంక్రియ, అవలేపము, అకల్పము, అబంధము,

ఆబద్ధము, ఆభరణము, ఋ, కందళము, కలాపము, జ, నేపథ్యము—నైపథ్యము, పరిష్కారము, పరిష్కృతి, ప్రతికర్మము, ప్రతిసరము, ప్రసాధనము, భాండము భూష, మండనము, మండము, లలామము, విభూషణము, వేషము, శ్రీ (అవ్య) — అలము, అక్ (తె) - ఒడమి—ఒడమె, ఒప్పిదము, కయిసేత—కైసేత, గోవ్రులు, చిన్నెము, చిన్నెపువ్వు, చిన్నెపూతెకు, తొడవు—తొడుపు—తొడుగు—తొడ్గు, వగ, సీటు, పాటన, మిన్న, రవణము, వన్నియ—వన్నె, వేసము, సొమ్ము, హావణిక (మిగతవానికి "చూ, హావణిక 2"), తద్విశేషములు — ౧. అశ్వాభరణము, ఆవానము, గండము, భాండము (తె) —గుజ్జుపుతొడవు; ౨ (తె)--గణేము; ౩. గ్రింకి; ౪ (తె) — తిరుకాపు; ౫. పరిపాదనము. (తె).—పసదనము, ౬. కంఠభూషలు —(౧) (తె) -అడ్డిగలు, (౨) (తె)—అటిడా - అటికు, (౩) అ, ఉత్సాహము, కంఠసూత్రము, మంగళసూత్రము, శతమానము, సూత్రితంతువు. (తె).— తాళి, తాళిబొట్టు, పుస్తె, బొట్టు, బొట్టుదారము, మినుకు, (౪) (తె)-ఉత్తండము—ఉత్తండాలు (౫) ఉరసూత్రిక, కంఠభూష, భూషణము, కంఠమాల, కంఠసరము, కంఠాభరణము, కంఠి, కంఠిక, గ్రైవము, గ్రైవేయకము—గ్రైవేయము, చిలనీలిక-చిలిమోలిక; (౬) (తె).--కంటసరి, కంటెము-కంటె; (౭) (తె) — కట్టాణిగుండ్లు; (౮) (తె) —గజ్జెలపట్టెడ, దవుదుగళ్ళు; (౯) గలమేఖల-గళమేఖల, సూత్రాలి (తె) —కుతికంటు—కుత్తికంటు; (౧౦) (తె) —గోధుమపూసలు; (౧౧) (తె) —గోళ్ళకుతికంటు; (౧౨) (తె) — చిలుకతాళి, (౧౩) (తె).—తరగతిగుండ్లు; (౧౪): (తె).— తీఁగ - తీఁగియ - తీఁగె — తీవ-తీవియ - తీవె, తీఁగెమెడనూలు, (౧౫): (తె).— నాగ పడగల దండ; నాగపడగలు, (౧౬) (తె) — నాను, నానుత్రోవి; (౧౭) (తె) --పట్టెడ; (౧౮) (తె).-పయిఁడికంటె—పైఁడికంటె, (౧౯) (తె) —పలకసరి—పలుకసరి, (౨౦) (తె) —పుంజాలదండ; (౨౧) (తె) -బికిరి; (౨౨) మకరకంఠి. (౨౩) (తె) -మల్లెమొగ్గలు, (౨౪) (తె) -మెడనూలు; (౨౫) వ్యాఘ్రనఖము. (తె) —పులిగోరు; (౨౬): (తె) —సరము, హారము, హారవిశేషములు — (౨౭) అర్ధమాణవకము; (౨౮) అర్ఘక్షి, కలాపకము; (౨౯) అర్ధహారము; (౩౦) గుచ్ఛకము-గుచ్ఛము-గుత్సము; (౩౧) గుచ్ఛార్ధము, గుత్సార్ధము, (౩౨) గోపుచ్ఛము, గోస్తనము (౩౩) మాణవకము; (౩౪) ఏకయష్టిక, ఏకసరము, ఏకావళి. (తె) —ఒంటిపేటదండ; (౩౫) నక్షత్రమాల; మఱియు.—(౩౬) కంకణము; (౩౭) కంఠసూత్రము, దామము, సరము, హారము. (తె) —కోవ్రిన, చేరు-చేలు, తావడము-తావళము, జిగిని, దండ, పేరు, పసము, సరి, సరిగ-సరిగె, సోగు, (౩౮) కకుభ్ (తె).-సంపెంగదండ; (౩౯) (తె).—కట్లసండ, ఉత్తరిగ, గుబ్బసరము; చీరము, బన్నసరము—బన్నసరి, ముత్తడము, ముత్తెసరము—ముత్తెసరి, మెఱుఁగు వల్లులు; (౪౦) గర్భకము. (౪౧) చంద్రచ్ఛందము, (౪౨): చతుష్కి; (౪౩) చాటుకారము, (౪౪) (తె)—టీకా; (౪౫) తరలము—తరళము; (౪౬) (తె).—తిరుమణిపడము; (౪౭) దండము, దండిక; (౪౮). దేవచ్ఛందము; (౪౯) నిష్కము, పతకము—పదకము, (౫౦): (తె).— సేవడము—సేవలము—సేవళము, సేవారము; (౫౧): పంచ

- పరము. (తె) —బన్నసరి;(౫౨)· (తె). —
పుస్తెమడుపు; (౫౩) ప్రాలంబము-ప్రాలం
బము; (౫౪)· ప్రాలంబిక; (౫౫): యష్టి.
(తె).— పేట (౫౬)· లంబెన—లాంబ్బెన;
(౫౭) ఉలంతి. (తె)—గొలుసు, జింజిరి,
తాళి-తాళీ;(౫౮) (తె) -సరపణి-సరిపణ-
సరిపెణ-సరిపెన, ౭. కటిభూషలు (౧) అం
గనము, ఈ, ఓఢ్యాణము, కక్ష్య, కటిత్రి
ము, కటిసూత్రము, కాంచి, కక్ష్యరి. (తె)
అంగళి, ఒడికట్టు, ఒడిదారము, ఒడ్డాణము—
ఒడ్డాణము, కమరు-కమ్మరు, తీఁగ-తీఁగిసా-
తీఁగె, తీవ-తీవియ-తీవె, పడపల, మొల
కట్టు, మొలనూలు; (౨) (తె) —అంగదిల్ల;
(౩)·అత్యూహము, చిత్రమేఖల; (౪) కలా
పము; (౫) (తె) —గద్దగోరు-గ్రిద్దగోరు,
(౬)· (తె) — గువా మొలనాలు,
(౭)· (తె) —పాలెలు, ౮ కర్ణభూషలు -
(౧)·(తె) —అంటుజోడు, అంటుపోఁగులు,
అవతంసము, ఉత్తంసము, కర్ణపత్రము, కర్ణ
దర్పణము, కర్ణపాలి, కర్ణపూరము, కర్ణ
ముకురము, కర్ణలత, కర్ణవేష్టకము, కర్ణవేష్ట
నము, కర్ణాందువు — కర్ణేందువు, కర్ణిక,
తాటంకము—తాడంకము, తాళ
పత్రము, పాలి, బాలిక; (౨) (తె) —
ఆకు;(౩):కమ్మ, చెవియాకు—చెవ్వాకు, చెవుల
పూవులు; (౪): (తె) — కుంకెన,
కుంకెనకుచ్చులు, (౫)· (తె) —ఒంట్లు,
(౬)· (తె) -కంటీలు-గంటీలు; (౭) (తె) —
కత్తెరబావిలీ; (౮): (తె) — కమ్మి,
(౯)· కుండలము, సబ్రము. (తె) —సింహ
పోఁగులు, తమ్మంటు, తమ్మియ, పోఁగులు-
ప్రోఁగులు; (౧౦)· పాలిక, చెన్న
తాటంకము. (తె) — కమ్మపంజోలు,
పంజోలకమ్మలు-పోఁజోలకమ్మలు; (౧౧):
(తె).—కుంపెన, గుమ్మశీలు; (౧౨)·
(తె) —కుచ్చు; (౧౩)· (తె).—కుట్టుకాడ,
కుట్టుపోఁగులు, పోఁగులు; (౧౪)· (తె) —
గవుడసరము, చెంపకల్లి, చెంపసరులు;
(౧౫)· (తె).—చెందిరిక- చెంద్రిక;
(౧౬) (తె) -చేమంతిపువ్వు;(౧౭) (తె) -
చేవుకటులు- వాకటులు, చేవుకట్టులు-
వాకట్లు, (౧౮): (తె) —సెంపులు;
(౧౯) (తె) —దుద్దులు; (౨౦):
(తె) —పడగ; (౨౧)· (తె) —పూఁగమ్మ;
(౨౨) (తె) —బవిర; (౨౩) (తె) —
బావిలీ; (౨౪) (తె) —బావిలీగొలుసు;
(౨౫)· (తె) —బిల్ల, (౨౬) (తె) —
బుగడ-బొగడ, (౨౭)· (తె) —బుగడ
గొలుసు; (౨౮) మకరకుండలము, (౨౯):
(తె) —మద్దికాయలు, (౩౦)· (తె) —
రారేక-రావిరేక, (౩౧) (తె) —లకాఁ—
కు, (౩౨) (తె).—విచ్చేటాకు; ౯. నాసా
భరణములు — (౧). అర్ధచంద్రిక; (౨)
(తె) —కలావరు-కళావరు, (౩) (తె) -
కోలాటకమ్మ; (౪) (తె).—నత్తు, (౫):
నాసాభరణము, నాసామణి. (తె) —అడ్డ
బాస, ముంగర— ముక్కర- ముక్కఱ,
ముక్కుముంగర, (౬): (తె)—ముక్కు
గమ్మి-ముక్కుపోఁగు; (౭) (తె) -బులాకి.
బులాకు,(౮):(తె)-బేసరి,౧౦ పాదభూషలు-
(౧): అందుకము, కయము, ఝు, తండిక
ము, తులాకోటి, నూపురము, పాదకటకము,
పాదాంగదము, మంజీరము, శింజిని, హంస
కము. (తె) —అందియ-అందె, గడెసెం
గము—గండపెండారము, పాగడము-పాడ
గము—పాడము—పాదహము-పాడిగము, పెం
డెసు-పెండారము- పెండియము — పెండె
ము—పెండెరము-పెండేరము,(౨) కిరివత్రిక;
(౩): కింకిణము-కింకిణి, క్షుద్రఘంటిక,
ఘంటూరివ, ఘర్ఘరి. (తె) —గజ్జియ-గజ్జె
చిఱుగంటు, బరుహో, బుకనిబుయసి, మువ్వ-

మూవ, (౪) (తె) —గజ్జెగొలుసు, పాంజే
బు-పాంజేబు, (౫) (తె)—గొలుసు, జల్లి
పెండెము,(౬) (తె) -చేట్టు,(౭) (తె)— జో
గియు-ఓంగె,(౮) ఘంటాపాణి.(౯) (తె) —
నోతా, (౧౦) పాదాంగుళీ కరిమునిభూష
లు (తె) — చిటికెన గొద్దులు - చిటికెన
గొద్దులు - చిటిబొద్దులు, పిల్లాండి - పిల్లాణి,
గజ్జెపిల్లాండి, పిల్లికాయ, మట్టియలు - మ
ట్టెలు, (౧౦) — అశీక్షము, పీలమస్త్ర
ములు (తె) — పీలమద్దియలు - పీల
మస్తెలు — పీలమద్దియలు — పీలమద్దెలు,
(౧౧) (తె) —పారాణి, (౧౨). (తె) —
మట్టియ-మట్టె, మెంచే, మెట్టియ—మెట్టె,
౧౮. కంఠభూషలు —(౧) అంతెంకము,
... పేము, గ్రైవేయకము, కంఠభూ
షణము, త్రిసరము, నాగసము, నిష్కా
రాము, పాంతిస్త్ర, పేప, ప్రకీర్ణకము,
శిఖ, రేఖము (తె) —కచ్చు, కట్టవాడు,
నెప్పియు—కంట్టె, తిలాటము, గురా-గురాయి,
నిగడంప, నిగడంతి, (౨) (తె) —బిగిడిగ,
గొప్పసర, (౩) (తె) —పచ్చె, ఓసగంట,
(౪) (తె) -చేమంతిపువ్వు, (౫) (తె) -చెఱు
మేకు-చేలుమేకు-చేస్సుకు, (౬) (తె)
చెందురుకూరలు, చెందురుసంకలు; (౭) (తె) –
పేపట్లు, (౮) (తె) —రేట్లు, (౯) (తె) —
గొబొట్లిట్లు, (౧౦) (తె) -తిరుగుడుబిళ్ల, నాగ
రము, రాలు; (౧౧) (తె) —పల్లెరుపూవు-
పల్లెరుకాయ, పల్లెరుగాయ; (౧౨) (తె)-
వాపటబొట్టు (౧౩) పింగము, (౧౪) (తె)-
హాసికము, (౧౫) మకుటము (చూ. సీసకము.
1): (౧౬) (తె) —ముత్యాలకుచ్చు, (౧౭)
(తె).— మొగలిరేకు, (౧౮) (తె).— రాగి
డి; (౧౯) శింఖరరి (తె) —కురా-కురా
యి, (౨౦) (తె) —సూసకతురాయి, సూస
కము; ౧౨. హస్తభూషలు —(౧). అంగద
ము, కేయూరము, గుంఫము, చూడ్.
హాపదము, భుజబంధము.
(తె) —జోబ్బ, తాయిత-తాయిత్తు-తాయె
తు-తాయెత్తు, తావీజో, దండకడియము,
బాజుబందు, సందికడియము, సందిదండ,
సందిలిదండ, సరిదండ; (౨) అంగుళీయకము,
అంగుళిముద్రి- అంగుళీటము,
అంగుళీయకము, ఉర్మిక, కరాభోటము,
ముద్రాంగుళీయకము, ముద్రిక. (తె) —
ఉంగరము-ఉంగరిము, ఉంపుటుంగరము,
రాళు, వేయింగిరము, వేపుటుంగరము,
ఒంటె వు, ముద్దుటుంగరము-
ముద్దుటుంగరము - ముద్దుటుంగరిము,
సోగినగ, సికాయుంగరము, (౩) (తె).—
అరొత్తు, ఒస్తులు, కడియము, కడెము, సూకి
గము, (౪) ఆవాపకము, ఆవాయకము, కం
కణము, కంబావు, కటకము, కరభూషణము,
గ, తరాగము, పరిహార్యము-పారిహార్యము,
వలయము (తె) సూకిగము.(౫) కంబూత్త
మము, (౬) (తె) —కనుపులగుండ్లు, (౭)
(తె) —కయిదండ-కైదండ, కయిలాగు-
కైలాగు, చేదండ, (౮) కిట్టాలము. (తె) -
రాగిగాజో, (౯) కువలయము (౧౦) (తె)—
గాజు; (౧౧) (తె) —గీలుగాజోలు, (౧౨).
(తె) —గొలుసు, (౧౩) (తె) —గోటు;
(౧౪) (తె) —చేకట్లు; (౧౫) (తె) —తేజ
గాజో, (౧౬): (తె) —తోడా; (౧౭): దర్భ
ముద్రిక. (తె).—దబ్బయుంగరము; (౧౮):
(తె) —నకుకు, (౧౯). (తె) -పిలిదండలు;
(౨౦) పుష్పకము (తె).-పోంచీలు, (౨౧):
(తె) -పోటీలు; (౨౨) (తె).—బొద్దులు; (౨౩):
(తె).—ముంగామురుగు; (౨౪). (తె) —
మురిడిగొలుసు, (౨౫) (తె).—మురుగు—
ముర్గు-మురువు-మురువ్వు; (౨౬) (తె).—వం
కీ, (౨౭): (తె).—సూలచేకట్లు (మిగత

వారికి "చూ, హవణిక 2") (చూ, భూషణములు.)

భూషణములు. అం. (అలంకారములు) మజ్జనము, అనులేపనము, మాల్యము, వస్త్రము, అధిగణము (5).

భూషణార్థి అం (అలంకారములఁ బొందుటకు ఇచ్చెడివాఁడు) చూ, కృతికర్త

భూషించే. సం. స క్రి చూ, స్తుతించే.

భూషితుఁడు సం. విశే. చూ, సజ్జుఁడు 1.

భూష్ణువు సం విశే (ఉ) కాఁగలస్వభావము గలవాఁడు.

భూసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం చూ, నేలవేలుపు. [గొడుగు ౯

భూస్ఫోటము. సం వి అ పుం: చూ, పుట్ట

భూస్తృణము. సం. వి అ.న. చూ, తృణము 1 ౯.

భృ

భృంగము. సం వి. అ న. 1 చూ, పరాంగకము 1*; పుం 2 తుమ్మెద. చూ, షట్పదము; 3 చూ, భృంగరాజము 3; 4 చూ, భృంగరాజము. 1. *.

భృంగరాజము. సం వి అ పుం 1 అంగారకము, కుంతలవర్ధనము, కేశరంజనము, కేశ్యము, కేసరాంజనము, భృంగము, భృంగారము, మహానీలము, మార్కవము-మార్గవము, మేషవిలోచనము, రాజ (తె).—కలగర, గుంటకలగర - గుంటగలగర _ గుంటగలిజేరు * ("చూ, రాజ"); 2 గండుతుమ్మెద చూ, షట్పదము, 3 అటకము, కటము, కలవింకము, కలింగము-కళింగము, కరికారము, కావృకము, ఘూమ్యాటము, పెతమస్తకము, భృంగము. (తె) —కూకటివ్వె, కూకటిముచ్చ, కూకటిమూఁగ, లింగరాజు.

తద్వి —మాందిలవము. (తె).—పెద్దకూఁకటిమూఁగ ("చూ, శకుంతి")

భృంగరోలము సం వి. అ. పుం కందురీఁగ: చూ, మక్షిక.

భృంగామలక తైలము. అం చూ, తైలములు.

భృంగారము సం వి. అ పుం చూ, భృంగరాజము. 1; 2. బంగారుగిండి చూ, పాత్రము. 6; 3 =బంగిరు చూ, లోహము. 1.

భృంగారి సం వి. ఈ స్త్రీ ఈలపురుగు చూ, ఝిల్లి.

భృంగి సం. వి ఈ స్త్రీ 1 అతివస* చూ, విషి; న్ పుం 2 భృంగీశ్వరుఁడు చూ, శలుఁడు; అం 3. చూ, దండలు (భృంగిదండ)

భృంగిదండ అం చూ, దండలు. (భృంగి. 3.)

భృంగిపటలము. అం చూ, దండలు.

భృంగిరిటుఁడు. సం వి.అ పుం చూ, భృంగి 2.

భృంగీశ్వరుఁడు సం వి. అ పుం.—పై—

భృంగుఁడు సం వి అ పుం: చూ, విటుఁడు.

భృంగుర. సం. వి ఆ. స్త్రీ అతివస: చూ, విష.

భృగుమతము అం. చూ, కళలు.

భృగువల్లి. అం చూ, ఉపనిషత్తులు

భృగువు సం వి. ఉ పుం. 1. కొండచేఱియ. చూ, పర్వతము, 2 ఒకముని. చూ, సప్తర్షి; 3. శుక్రుఁడు చూ, రాహువు. 2; 4 చూ, శివుఁడు.

భృగుస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు

భృతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం కూలివాఁడు. చూ, సంబళకాఁడు. [దుగ్ధము.

భృతము. సం. విశే 1 ధరింపఁబడినది; 2 చూ,

భృతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పోషణ 2 కూలి చూ, సంబళిక. 2; 3. విలువ. చూ, వెల 1.

భృతిభుజుఁడు. సం. వి. జ్. పుం. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు.

భృత్యా సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, భృతి 2

భృత్యుఁడు సం. వి. అ. పుం. 1 పనివాఁడు, చూ, సేవకుఁడు, అం. 2 (స్వపక్షమువాఁడు.) చూ, అహింసయము, 3 (ఐశ్వర్యములు) చూ, అష్టైశ్వర్యములు, 4 చూ, ప్రకృతులు

భృశము సం. క్రి. విశే. అ. న. 1 పెల్లు చూ, హెచ్చు, 2, విశే. 2 అధికము చూ, హేరాళము, మిక్కిలి 3 అగత్యము అవశ్యము, గాఢము. (క్రి) — పెట్టన-పెట్టనను

భృష్టము. సం. విశే. వేఁచఁబడినది

భృష్టి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1 చూ, భర్జనము, 2 పాడుపడిన చూ, విపినము

భే

భేకము సం. వి. అ. పుం. 1 కప్ప చూ, హరి 12, 2 చూ, మేఘము 1

భేకి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుకప్ప చూ, హరి 12

భేకాళిశిశువు. అం. చూ, కప్పలు

భేదకుఁడు సం. విశే. భేదించువాఁడు

భేదతంత్రము అం. (మిత్రభేదము) చూ, తంత్రములు 1.

భేదత్రయము అం. స్నేహరాగాపనయము, స్పర్ధోత్పాదనము, సంతర్జనము (3)

భేదనము సం. వి. అ. న. 1 భేదించుట చూ, స్ఫోటనము 1, పుం. 2. పుల్లవెచ్చలి చూ, హింగువు; అం. 3 చూ, హస్తక్రియలు

భేదపఱచుట అం. చూ, గుణములు

భేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. బద్దు చూ, భేదనము 1, 2 కేఁజిమి చూ, వేఱుపాటు 1, 3 చూ, విశేషము 2, అం. 4 చూ, భేదములు, 5 చూ, ఉపాయములు. 1, 6 చూ, ఉపాయములు 3, 7: చూ ఉపాయములు. 4

భేదనులు. అం. చూ, భేదోపాయములు

భేదించు సం. క్రి. భేదిల్లఁజేయు చూ, స్ఫోటించు [విచ్ఛిన్నము 3

భేదితము. సం. విశే. భేదింపఁబడినది చూ,

భేదిల్లు. సం. అ. క్రి. ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు; 2 చీలు చూ, భేదించు

భేదోపాయములు. అం. ఇండొరులమైత్రిచెఱుచుట, ఇండొరులకు రాయిడిపుట్టించుట, బెదరుమోపుట (3)

భేద్యము సం. విశే. భేదింపఁదగినది

భేరి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: = భేరీ చూ, నిస్సా, అం. 2 చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; 3 చూ, పఠిణానాదములు.

భేరుండము సం. వి. అ. పుం. 1 = భేరుండము చూ, పక్షి, విశే. 2 చూ, భయంకరము అం. 3 చూ, భాషాభాషితములు, 4 చూ, సంయుతహస్తములు

భేల సం. వి. ఆ. స్త్రీ = భేల ముగ్ధ చూ, స్త్రీ

భేలుఁడు సం. విశే. 1 మూర్ఖుఁడు చూ, స్థూలుఁడు, 2 చూ, పిఱికి, 3 చరించువాఁడు

భేషజము. సం. వి. అ. న. 1 ఔషధము చూ, మందు. 1, 2 అల్లము చూ, శృంగబేరము

భై

భైక్షము. సం. వి. అ. న. భిక్షాసమూహము, భిక్షాద్రవ్యము.

భైరవము సం. విశే. 1. చూ, భయానకము. 3; అం. 2: చూ, భయానకము. 4; 3: చూ, తానములు; 4: చూ, రాగాంగములు.

భైరవాంజనము. అం. చూ, అంజనములు.

భైరవాదిప్రయోగము అం. చూ, తంత్రములు

భైరవి. సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. పార్వతి చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2 ఒకానొక రాగము (ఇందుకుసంబంధించినరాగముఆనందభైరవి) చూ, స్వరము. 2, వా 3 కండ్లు కేకట్లు క్రిమ్ముట "వానికండ్లు భైరవిక్రిమ్మినవి", 4 ఒకమందు (భైరవులు.—ఆనందభైరవి, సిన్ధుపాళిభైరవి, స్వచ్ఛందభైరవి మొ)

భైరవుఁడు సం. వి అ పుం =భైరవుఁడు 1 చూ, శివుఁడు, 2 కుక్క చూ, శునకము, 3 మిక్కిలిభయంకరుఁడు చూ, భీముఁడు. 1, 2 3 4 భయానకరసముగలవాఁడు చూ, దిగంబరుఁడు 2

భైషజ్యము సం వి అ న చూ, భేషజము 1

భో

భో సం అవ్య (భోః) చూ, సంబోధనార్థకములు

భోక్త సం. విణ (ఋ ఈ. ఋ) 1 భుజించువాఁడు చూ, భక్షకుఁడు, 2 అనుభవించువాఁడు; వా 3. బ్రాహ్మణార్థము చేయువాఁడు.

భోక్తవ్యము సం విణ 1 భుజింపఁదగినది చూ, ఖాద్యము, భోజ్యము; 2. అనుభవింపఁదగినది. భోగ్యము.

భోక్తృభోగ్యసంబంధము. అం చూ, సంబంధములు [చూ, సదనము. 1

భోగగృహము సం. వి అ న. పడకఇల్లు

భోగము. సం. వి అ. పుం. 1 =భోగము. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2 భోజనము. చూ, సాపాటు; 3. పాముయొక్కపడగ చూ, సర్పము; 4 పాముయొక్క శరీరము చూ, సర్పము; 5 ధనము. చూ, హిరణ్యము. 8, 6. వేశ్యాదులకిచ్చెడు వెల. చూ, శుల్కము; 7. పాలనము చూ, సంరక్షణము; అం 8 చూ, వ్యూహభేదములు; 9. చూ, ధనగతులు.

భోగములు అం చూ, అష్టభోగములు, ఇవి చతుర్విధము — ౧ గంధ, తాంబూల, పుష్ప, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు, ౨ గంధ, తాంబూల, పుష్ప, అన్న, వస్త్ర, స్త్రీ, పానపు, గానములు; 3 గంధ, తాంబూల, పుష్ప, గృహ, వస్త్ర, స్త్రీ, ఆభరణ, శయ్యలు; ४ ధన, ధాన్య, వాహన, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు

భోగవతి సం వి ఈ. స్త్రీ 1 పాతాళము చూ, లోకము. 1, 2. పాతాళమునందలి యేఱు చూ, నది, విణ 3 భోగముగలది

భోగవర్ధిని. అం. చూ, కకుజవిన్యాసలు

భోగవ్యూహములు అం 1 చూ, ప్రకృతివ్యూహములు, 2 గోమూత్రికము, అగ్రిసారి, శకటము, మకరము, పతంతకము (5).

భోగసముదయము. అం. (భార్యాపుత్రులుఁగలుగుదురు) చూ, గృహసముదయములు.

భోగి. సం వి. న పుం 1 పాము చూ, సర్పము, 2. రాజు చూ, రాజు. 1; 3 చూ, మంగలి, విణ 4 = భోగి చూ, భోగి 1; 5 =భోగి. సుకవాసి చూ, భోగి. 2.

భోగించు. సం అ క్రి. 1 చూ, సుఖించు: వా. 2. కావలసినంతభుజించు చూ, సాపడు; 3 చూ, సంభోగించు. [వాయువు.

భోగికాంతుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ,

భోగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 ఆఁడుఁబాము. చూ, సర్పము; 2: చూ, వేశ్య; 3. పట్టాభిషిక్తురాలుకాని రాజుభార్య చూ, భార్య

భోగివిలసితము. అం (చూ, విలసితము): చూ,

వృత్తము. 1 ("భ, స,జగురువులు 7యతి. 10 వ ఛందస్సు)

భోగ్యము సం వి. అ. న 1. ధనము చూ, హిరణ్యము 3; 2 ధాన్యము చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); విశే 3. భోగింపఁదగినది భోక్తవ్యము.

భోజచరిత్ర అం (ఈగ్రంథమును బల్లాలుఁడు వ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు

భోజనపుటి సం వి ఈ స్త్రీ =భోనపుటిక. కంచేము చూ, హరివాణము (పాత్రము 6)

భోజనము సం. వి. అ. న. 1.=బోనము-బోనము చూ, సాపాటు; అం 2. చూ, భోగములు; 3: చూ, శకునసమయములు.

భోజనసమయము. అం (భోగముకలుగును) చూ, గ్రహసమయములు

భోజము అం చూ, దేశములు

భోజ్యము. సం విశే 1 భుజింపఁదగినది: చూ, భోక్తవ్యము. 1, అం. 2 చూ, భక్ష్యములు

భోటజభాష. అం.మాంగళి చూ, సంస్కృతము.

భోటము. అం చూ, దేశములు.

భోషణము హా. వి పెద్దపెట్టె చూ, సందుకా.

భౌ

భౌచ్యమనువు. అం చూ, మనువులు

భౌతికము సం వి. అ న. 1 ముత్తెము. చూ, రత్నము. 1, విశే. 2 భూతసంబంధమైనది

భౌతికుఁడు సం వి. అ. పుం చూ, శివుఁడు.

భౌమవారము సం వి అ పుం. మంగళవారము చూ, వారము 2.

భౌమమండలములు అం భ్రమణము, శకటాస్యము, సమము, స్ఫురితము అస్తగము, పుట్టపట్టము, ఏకక్రీడితకము, అస్కందితము, అవక్రము, అసంగతము. (10).

భౌముఁడు. సం వి. అ. పుం 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2, 2 నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు; విశే 3 భూమియందుఁబుట్టినవాఁడు; అం 4 చూ, రుద్రులు.

భౌరికుఁడు. సం వి. అ. పుం చూ, కనకాధ్యక్షుఁడు.

భ్ర

భ్రంశము సం వి అ పుం. 1 చలించుట: చూ, లోలము; 2 జారుట: చూ, స్ఖలనము. 2 [భ్రూకుంసుఁడు.

భ్రకుంసుఁడు సం వి. అ పుం: చూ, రూ-

భ్రకుటి సం వి ఇ స్త్రీ చూ, రూ-భ్రూకుటి [గుపఱచుట

భ్రక్షము సం వి అ. పుం తనతప్పును మఱుఁ

భ్రమ సం వి అ. స్త్రీ 1. మైకము: చూ, మోహిక; వా 2 చూ, సందేహము;3 చూ, స్ఖాలిత్యము; 4 చూ, భ్రాంతి 1.

భ్రమణము. సం. వి అ న 1 =బ్రిమరి: చూ, విహారము. 1; పుం. 2 గుమ్మరం చూ, ఎట్బడము, అం 3 చూ, తారాక్రియలు; 4 చూ, కళలు

భ్రమణాంశము అం. చూ, ఎప్పట్యాంశములు.

భ్రమము సం. వి. అ పుం 1 =బమ్మెర చూ, భ్రాంతి 1, 2.=బొమ్మర. తిరుగుడు చూ, భ్రాంతి 2, 3 బండికంటె తిరుగుడు; 4: జలనిర్గమము చూ, వాహసము. 2.

భ్రమరకము సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, భ్రమరము. 1; 2 =బంగరము: చూ, బొంగరము; 3. చూ, భ్రమరము. 2

భ్రమరకీటన్యాయము. పా. ఒకపదార్థమును దీవ్రముగ భావించిన దానియట్లే తానగుటి. (తుమ్మెదపురుగుం దెచ్చి తనగూటిలో నుంచి దానిచుట్టు తిరిగి ధ్వని చేయుచే నుం

డఁగానుండఁగా వాపురుగు దీనియందే మనసునిల్పి తుమ్మెదయగుననురీతి)

భ్రమరము సం. వి. అ. పుం 1.=బమి తుమ్మెద చూ, షట్పదము; 2. ముంగురులు చూ, పెండ్రుక. 1; 3 అభినయహస్తవిశేషము చూ, వ్యంజకము 1, అం 4: చూ, భ్రామండములు, 5: చూ, కరణములు; 6 చూ, అసంయుతహస్తములు; 7 చూ, విపరీతకరణబంధములు.

భ్రమరవిలసితము అం చూ, వృత్తము 1 ("మ, భ, న,లగణములు 6 యతి 11వర్ణం పున్న")

భ్రమరాంబ. సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, అంబ 5

భ్రమరి అం చూ, ఆకాశచారులు

భ్రమించు. సం అ క్రి తిరుగు చూ, ఆరళ్ళ 1, అ 2 చూ, సంచరించు

భ్రమి. సం వి ఇ, ఈ స్త్రీ . చూ, భ్రమణము 1 [సంభ్రమించు

భ్రమించు. సం అ క్రి _బమ్మరిల్లు చూ,

భ్రష్టము. సం విశే. చెడినది. చూ, సిక్తము

భ్రష్ట సం. విశే రూ—భ్రష్టుఁడు 1 చూ, జెలివాఁడు; 2 చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2

భ్రష్టుఁడు సం విశే —పై —

భ్రా

భ్రాంతము. సం విశే. 1 భ్రాంతినొందినది, అం 2. చూ, చుంబనములు 1, 3 చూ, పరిణారములు; 4. చూ, చుంబనములు. 2

భ్రాంతి సం వి ఇ. స్త్రీ 1.=బ్రాఁతి_బ్రాఁతి. మిథ్యామతి, ఉన్నదిలేనట్టును లేనిది ఉన్నట్టును తెలఁచుట. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 129 చూ, విభ్రమము. 1; 2 చూ, భ్రమణము 1; అం. 3. చూ, అలంకారము. 3. (వస్తుభేదము తెలియక భ్రమించుట" తుమ్మెద నీమొగమాఁగని పద్మమనుకొన్నది." "నల్లనగు రాముని దేహచ్ఛాయంజూచి మేఘమను నూహచే చాతకములు సంచరించుచుండెను.")

భ్రాంతిమత్తు అం చూ, భ్రాంతి 3

భ్రాజితము సం విశే ప్రకాశమునొందినది. చూ, శోభితము

భ్రాజిష్ణువు సం. విశే. (రు) ప్రకాశించువాఁడు, రోచిష్ణువు చూ, విభ్రాట్టు

భ్రాత సం వి ఋ పుం 1 తోడఁబుట్టినవాఁడు చూ, సహోదరుఁడు, అం 2 చూ, గయాపిండదానార్హులు

భ్రాతృజాయ సం వి ఆ స్త్రీ ప్రజావతి చూ, భార్య 1-వ-అర్థ [త్రీయుఁడు

భ్రాతృజుఁడు. సం వి అ. పుం చూ, భ్రా

భ్రాతృవ్యుఁడు. సం వి అ పుం 1 చూ, భ్రాత్రీయుఁడు, 2 చూ, శత్రువు

భ్రాతృసౌదాయికము అం చూ, స్త్రీధనములు.

భ్రాత్రీయుఁడు సం వి అ పుం తోడఁబుట్టినవాని కొడుకు చూ, సూనుఁడు. 1.

భ్రామరము సం వి అ న 1 భ్రమరములఁ గూర్చిన తెల్లనితేనె. చూ, మధువు 5, పుం 2 భ్రామరకమునుజాయి చూ, రాయి; విశే. 3 భ్రమరసంబంధమైనది, అం. 4 చూ, మధువులు.

భ్రామరి. సం వి ఈ. స్త్రీ చూ, పార్వతి.

భ్రాష్ట్రము. సం. వి. అ. పుం. మంగలము: చూ, పాత్రము. 8

భ్రు

భ్రూకుంసుఁడు. సం. వి అ పుం: చూ, రూ— భ్రూకుంసుఁడు.

భ్రుకుటి సం వి. ఇ స్త్రీ. 1. చూ, రూ-భ్రూకుటి; అం 2 చూ, భ్రూకిర్యలు.

భ్రువులు. అం. రూ-భ్రూవులు. (కనుబొమలు) 1 చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి.— కనుబొమలచివర గుండ్రముగా పక్షణావర్తములుగలిగిన నూరేండ్లు బ్రదికి యేకచ్ఛత్రాధిపతియగు పార్వ్యశరోజములవంటివ ముప్పదేండ్లు బ్రతుకును, 2· చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (బాలచంద్ర సమములైన మగని ధనవంతునిఁజేయును. చంద్రాయుధమువలెనున్న సుఖభోగియగు మన్వేయున్నయాత్రివాసనము మధ్యముడియున్న అంకులాఁడియగు బొమలనడుమ వెండ్రుకలున్న మగనిఁజంపును కలసియున్న దరిద్రురాలగు.)

భ్రూ

భ్రూకుంసుఁడు. సం వి అ. పుం స్త్రీవేషధారియైనటనము చేయుపురుషుఁడు రూ-భ్రుకుంసుఁడు—భ్రుకుంసుఁడు — భృకుంశుఁడు-భ్రూకుంశుఁడు - భృకుంసుఁడు — భ్రూకుంసుఁడు, కచరి, పాత్రము. (చూ, నాటకము)

భ్రూకుటి సం వి ఇ స్త్రీ రూ-భ్రుకుటి—భ్రుకుటి, భ్రూభంగము. (తె).— బొమముడి-బొమ్మముడి.

భ్రూకిర్యలు అం. భ్రుకుటి, కుంచితము, రేచితము, పాతనము, ఉత్క్షేపము, సహాటము, చతురము (7)

భ్రూణ సం వి అ స్త్రీ. చూలాలు. (తె) — చూలాండ్రుండునది — గార్భిణము-గార్భిణ్యము.

భ్రూణము సం. వి. అ పుం 1 శుక్లశోణిత పిండము అర్భకము, ఉదరము, కబంధము, కృత్స్నము, కోశము, గరభము-గర్భము, చటువు, దరి, దోహదలక్షణము, పిండము. (తె) —కడుపు—కడ్పు, కరువు, చూలి, వేఁకటి-వేవ్రిఁకటి(ఈగతవానికి " చూ, వ్రేఁకటి "); తద్విశేషములు —౧. కడుపు (గర్భకుహరము)నకు.—ఉదరము, కంజరము-కంజారము, కుక్షము, కుక్షి, కృత్స్నము, కృపీటకము- కృపీటము, జఠర-జఠరము, తుందము, తుంది, పిచండము (తె).— కడుపు—కడ్పు, డొక్క, పొట్ట, బొజ్జ, బొఱ్ఱ, వాలుగడుపు-వాల్గడుపు. ౨. కడుపులోనిపిండమునకు.—గర్భము, ప్రోషము (తె).—చూలు, ౩. క్రిందికడుపునకు — (చూ,వస్తి 2),౪. గుల్మముయొక్క గర్భస్థపిండమునకు (తె) —చోబలము, ౫. జఠరకోశమునకు -జాగము,౬. తిండిపోతునిఁగడుపునకు -(తె) పెరగడుపు, ౭ బొజ్జకడుపునకు. (తె) —పొట్ట,బొజ్జ, బొఱ్ఱ, ౮. బాలింతస్త్రీగర్భమునకు -ఖరువు; ౯.లోఁగడుపునకు —కోష్ఠము (ఈగతవానికి " చూ, వ్రేఁకటి ")

కుటి.

భ్రూభంగము. సం వి అ పుం' చూ, భ్రూ

భ్రూమధ్యము సం వి. అ న బిందువు.

భ్రూమధ్యావర్తి. అం చూ, అనుభావగ్రములు.

భ్రూవు సం. వి ఊ స్త్రీ.బొమ 1 అవి. కూర్చిక, కోదండము (తె)—కనుబొమ, బొమ-బొమ్మ, అం 2 చూ, చక్రిములు.

భ్రూవులు అం. చూ, రూ-భ్రువులు.

మ

మ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం 1 చూ, శివుఁడు; 2. చూ, బ్రహ్మ. 1, 3. చూ, హిమాంశువు; 4. చూ, వహ్ని. 1; 5.పాణి· చూ, సంకతి.1; 6 చూ, యముఁడు, 7. చూ, సముద్రము. 1; 8· చూ,

విషము; 9: చూ, విష్ణువు 1; అం. 10: చూ, కవర్గము; 11. మధ్యమస్వరస్థానము. మధ్యమము (మ) చూ, సంగీతస్వరములు (స్వరము. 2). [సంతతి 1

మష్. సం. వి. అ. న జనము. మంది: చూ,

మంకు. దే విశ 1 =మూర్ఖ చూ, స్తబ్ధుఁడు, 2 చూ, మొండి. 1.

మంకుతనము దే. వి. 1. చేండితనము చూ, విలంబము 1; 2. మూర్ఖత్వము చూ, మౌర్ఖ్యము.

మంకెన. దే. వి. 1: చూ, రక్తకము. 3 * పాండు 2, అ. 41; 2 ఎద్దుమీఁద నీళ్ళ బిందెలు తెచ్చేనపుడు ఆబిందెలక్రింద కుదురుగా సంతనచేసి యుంచేబడు వెత్తపుబుట్ట లజేత చూ, మట్టు 3

మంకెనలు దే. వి బ. చూ, ధాన్యము; 2 చూ, శాలక్రిష.

మంక్షు సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ, వేగము 3

మంఖుణము సం. వి అ. న. పిక్కలకుఁదొడిగికొను కవచము: చూ, వారవారణము

మంగ. దే వి: చూ, వ్యసనము * (మగలది)

మంగల. దే. వి. క్షౌరకజాతి. (మంగలవాఁడు,

మంగలకత్తి ద్వ వి క్షురము: చూ, రిష్టి. 2

మంగలకత్తిరూపు ద్వ. వి కృత్తిక: చూ, రిక్క.

మంగలచక్క. దే వి చూ, మత్స్యము 1

మంగలపిట్ట ద్వ వి చూ, వ్యాఘ్రాటము.

మంగలము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మంగళము 1-2; దే. వి (1) వేఁపుడుచేట్టి చూ, పాత్రము. 6-క౧.

మంగలవాఁడు. దే. వి చూ, మంగలి.

మంగలి. దే. వి. 1: రూ_మంగలవాఁడు, మంగి. (సం).—అంతావసాయి-అంతేవసాయి, అంబష్ఠుఁడు, కల్పకుఁడు, కేశచ్ఛిత్తు, క్షురమర్ది, క్షురి, క్షౌరికుఁడు, చండిలుఁడు, చండాలుఁడు_చాండాలుఁడు, దివాకీర్తి, నాపితుఁడు, ముండి ("చూ, శిల్పులు."); అం. 2: చూ, శిల్పులు [7, ఆ 75: చూ, వీణె.

మంగలిగొల్ప దే. వి. బ. సన్నాయి. కళా.

మంగలిపని. దే వి. క్షౌరము చూ, ముండనము.

మంగళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 చూ, పార్వతి; 2. తెల్లగరికె*: చూ, హరిత (తృణము 1)

మంగళకౌశిక. అం: చూ, స్త్రీరాగములు.

మంగళదేవత సం వి. ఆ స్త్రీ: చూ, లక్ష్మి.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము అం: చూ, వృత్తము 1 ("భ, జ, స, న, భ, జ, స, న, గగములు. 9_17 యతులు. 18వ ఛందస్సు.)

మంగళము. సం. వి. అ న. 1: చూ, శుభము 1; వా. 2. ధ్వంసము

మంగళముచేయు వా. మి. స. క్రి. 1 క్షేత్రముస్కారు చూ, దీవించు; 2. ధ్వంసము చేయు. [జోహారు-జోహారు.

మంగళ వాచకములు అం: (తె) —శుభ,

మంగళవాద్యము. అం: చూ, వాద్యములు.

మంగళసూత్రము సం. వి. అ. న: బొట్టు దారము కళా. 7, ఆ 75: చూ, భూషణము. 2; 2. మాంగల్యము, పుస్తె చూ, భూషణము 2

మంగళహారతి వై వి =మంగళార్తి. రూ-మంగళారతి చూ, హారతి.

మంగళారతి. వై వి —వై —

మంగళార్తి. సం వి ఈ. స్త్రీ =మంగళహారతి —వై.——

మంగళాశాసనము. సం. వి అ. న. (వైష్ణవపరిభాషయందు) ఆశీర్వాదము: చూ, దీవన.

మంగళుఁడు సం. వి. అ. పుం. కుజుఁడు చూ, రాహువు. 2

మంగళ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ 1. గోరోజనము. చూ, రోచన.1; 2. జెమ్మి*: చూ, శమి. 1;

3. తెల్లవస*: చూ, విష; 4: చూ, పెదాళ * [మంగళ్యము. 6

మంగళ్యకము సం వి. అ. పుం: చూ, రూ—

మంగళ్యము. సం. వి. అ న. 1. మల్లెపూవాసన గల అగలు, మల్లెపూవాసనగల కృష్ణాగరు (నల్లఅగలు) (అనికొందఱు)' చూ, రాజా గ్రము; 2 చూ, మీఁగడపెరుఁగు, పుం 3. కలుకాంత *' చూ, వార్షికము 1; 4 చూ, మారేడు*; 5 చూ, రావి*; 6 మంగళ్యకము, చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు; విశే. 7' చూ, శుభకరము.

మంగి. దే వి: చూ, రూ—మంగలి

మంగు. దే వి. రూ—మంగుడు—మాఁగు ముఖసిధ్మము చూ, సిధ్మము.

మంచకము. సం వి. అ పుం చూ, మంచె

మంచము. సం. వి అ. పుం =మంచేము. 1' చూ, మంచేము; 2 చూ, మంచె.

మంచి దే వి 1 యోగ్యత' చూ, సామర్థ్యము. 2, 2 ఇష్టోక్తి చూ, శబ్దము 2; 3 బాజ్జీగింపు చూ, సమరసము. 2; అం 4. సామము. చూ, ఉపాయములు (1_2-3-4); విశే. 5 చూ, సజ్జనుఁడు; 6 చూ, శైత్యము; 7. చూ, యోగ్యము 2 (మఱియు దీనికి సందర్భానుసారముగా ననేకార్థములు చెప్పెదరు) [వాసన. 1.

మంచిగంపము ద్వ వి. శ్రీచందనము' చూ,

మంచిచెడ్డలు దే. వి. బ. అవుగాములు-ఔగాములు, కలిమిలేములు, సముగాములు, బాగు ఓగులు, మేలుగీళ్లు (సం) —ఉచ్చనీచములు, సుఖదుఃఖములు, (వ్య) కష్టసుఖములు వెం.

మంచిలసము పొంటట. అం చూ, సామము 3

మంచి తెలిపి అం చూ, రాజలక్షణములు

మంచితోవ దే. వి సత్పథము. చూ, మార్గము. 1

మంచిదారి. దే. వి: చూ, మంచితోవ.

మంచిది. దే. అవ్య. మూ బాగు: చూ, సమ్మతి.1.

మంచినడత. దే. వి. 1: చూ, శీలము. 2: 2: చూ, వర్తనము. 1.

మంచినీరు. ద్వ. వి. కుడినీరు' చూ, సలిలము.1.

మంచినూనె ద్వ. వి. అంటునూనె: చూ, స్నేహము. 2.

మంచిపని. దే. వి: చూ, హితము. 1.

మంచిపాము. దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము.

మంచిబెల్లము దే. వి. చెఱకురసముతోఁజేసిన: బెల్లము: చూ, శర్కర 1.

మంచిమాట. వా. వి. 1. పరిభాష: చూ, శబ్దము. 2; 2. ఇష్టోక్తి' చూ, శబ్దము. 2.

మంచిముత్తెము. ద్వ. వి అకృత్రిమమైన మౌక్తికము: చూ, రత్నము. 1

మంచియ నై. వి =మంచ: చూ, రూ—మంచె

మంచివాఁడు. దే వి 1: చూ, మంచి. 5; 2' చూ, సుకృతి. 1. [చూ, శయ్య. 1.

మంచె. నై వి =మంచ. రూ—మంచియ అరప.

మంచేము నై వి =మంచ. పానుపు' చూ, శయ్య 1.

మంచు దే. వి 1: చూ, హిమము; పేరి. 2 (రూ-మనుచు-మనువు) మనఁజేయు

మంచుఁగొండ. ద్వ వి హిమవత్పర్వతము: చూ, పర్వతము. [మానద్వయము.

మంచుకారు దే. వి. హేమంతఋతువు' చూ,

మంచుగుబ్బలి. ద్వ వి' చూ, మంచుఁగొండ.

మంచుటిలదాల్పు. దే వి —పై.—

మంచుతటి. దే వి. చూ, మంచుకారు.

మంచుతాగుడుపులుఁగు. దే వి' చూ, వెన్నెల పులుఁగు.

మంజర సం. వి ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. చిగిరించిన లేఁతకొమ్మ' మా, శాఖ 1, 2. బొట్టుగు*. చూ, శ్రీమాన్ (నువ్వు); 3. పెద్దముత్తెము; చూ, రత్నము. 1, 4. పూగుత్తి. చూ, స్తబ

శ్లేషము; అం. 5. చూ, మహాకావ్యము; 6: చూ, క్షుద్రప్రబంధము; పా. 7: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున మూఁడింద్రగణంబులును ఒక సూర్యగణంబును గలిగి మూఁడవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము ద్విపదవలెనే పడమను కాని ప్రాసము లేదు. యతియున్న చోలును.)

మంజిడి. వై. వి. 1 =మాంజిష్ఠమ్. చిత్రవర్ణ వస్త్రము. పాండు. 1, ఆ 110; వై. 6, ఆ. 108. చూ, వస్త్రము; 2. నీలవస్త్రము. ఉ, హరి 2, ఆ 171: చూ, నీలి (2)

మంజిమ. సం వి. న్. పుం. రూ-మంజిమము: చూ, మనోజ్ఞత.

మంజిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మంజేటి: చూ, సమంగ. 1; 2 మిక్కిలి ప్రకాశించెడి యెఱుపు. చూ, వర్ణము. 6.

మంజిష్ఠారాగము. సం వి. అ. పుం. బయటికిని విశేషముగఁ గనఁబడుచే లోపలను ఎప్పటికిని వీడకుండెడు గాఢానురాగము (చూ, పూర్వ రాగము.)

మంజీరము సం. వి. అ. పుం. అందె: చూ, భూషణము. 4. [బుద్ధుఁడు.

మంజుఘోషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మంజుభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మంజుభాషిణి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("స-జ-స-జ గురువులు. 9యతి. 13 వఛందస్సు)

మంజులము. సం. వి. అ న. 1. పాఁచి: చూ, శైవలము. 1; 2. పొదరిల్లు. చూ, సదనము. 1; పుం. 3 ఒకరకము కూకురుగుండెంగ' చూ, దాత్యూహము (చూ, కకుంతి); విశే 4. ఒప్పిదమైనది. చూ, హృద్యము; అం. 5: చూ, సంయుతహస్తములు.

మంజువు. సం. విశే. (ఉ): చూ, మంజులము.4

మంజుశ్రీ. సం. విశే' చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ=మంజేస. పెట్టె యు. చూ, సందుకా.

మంజేటి వై వి =మంజిష్ఠ*: చూ, సమంగ. 1.

మంజేస. వై. వి.=మంజూష: చూ, మంజూష.

మంజోడి. దే. వి. రూ-మంజోలి 1. వజ్రముల తూనిక; వా. 2. బట్టతలతూనిక.

మంజోలి. వా. వి.—పై.— [ల్లుబడి.

మంజోరు. వా. వి 1' చూ, సమ్మతి. 1; 2. చె

మంట. దే వి 1: చూ, కోపము; 2. జ్వాల' చూ, వహ్ని. 1; 3. చేయుకుసుమనెడునొప్పి. "గాయముమంట యెత్తుచున్నది."

మంటకము. సం వి. అ. పుం.=మండెగ' చూ, భక్ష్యము. [మంటనేయి.

మంటచేమురు. దే. వి కాలిన గరిఁటెచేమురు:

మంటనేయి. దే. వి —పై— [సదనము. 1.

మంటపము. సం. వి. అ. న. రమ్యభవనము. చూ,

మంటఁబెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, మండఁబెట్టు.

మంటమారి. దే. విశే. 1. జ్వాలనశీలుఁడు; 2. కోపశీలుఁడు వసు. 4, ఆ 44.

మంటిగడ్డ ద్వ. వి. గడ్డ చూ, భూమి. 1.

మంటిగోడ ద్వ. వి: చూ, రూ--మట్టిగోడ.

మంటినూనె. ద్వ. వి. (మన్ను + నూనె)' చూ, మట్టితైలము

మండ సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి. 1, దే. వి (1). కొమ్మ: చూ, శాఖ.1; (2). చిన్నకొమ్మ స్వా.4, ఆ.87: చూ, శాఖ.1; (3). వితతశాఖ: చూ, శాఖ.1; (4)' చూ, సీలమండ.

మండఁబెట్టు. వా. స. క్రి. దహింపఁజేయు: చూ, వెలుఁగు. 5. (కోపమువచ్చునట్లుఁగూసె వాడెవరు.)

మండకంచెము. ద్వ. వి. అంచుకట్టిన కంచెము చూ, హరివాణము (పాత్రము. 8)

మండగబ్బ. వా. వి. రూ-మండ్రగబ్బ: చూ, వృశ్చికము. 1.

మండనము సం. వి. అ. న. 1: చూ, భూష ణము. 2; 2. అలంకరించుట చూ, భూష ణము. 2, విణ 3 అలంకరించునది

మండనుఁడు. సం. విణ అలంకరిష్ణువు, అలంకర్త.

మండపము సం. వి అ పుం, న 1 చేవిక చూ, సదనము 1, 2 చౌవడి చూ, సదనము. 1; వై వి. (1) =మంట పము చేవిక చూ, మండపము 1.

మండపి. సం వి ఈ స్త్రీ చిన్నమండపము చూ, సదనము. 1

మండము సం వి అ. న 1 మీఁగడ రూ- మండాము చూ, స్తన్యము; పుం, న. 2. గంజి చూ, సాదము (1), 3. నెయ్యి నూనె లోనగువాని పైతేట చూ, హవిస్సు 1, పుం 4 ఆముదము* చూ, వ్యాఘ్రంబక ము, 5 చూ, భూషణము 2; 6 ఒక కూరాకు, దే వి (1) రూ-మండామూ చేఁప లఁగొడుమే చిల్లకోల చూ, సవ్వల

మండలకము సం. వి. అ న. ఎఱ్ఱపులుము చూ, మండలము 8

మండలగతి అం చూ, బాహుప్రచారములు.

మండలచ్ఛదము సం వి. అ న. అటకమామిడి * చూ, మామిడి. [లు (3)

మండలక్రియము అం. సూర్య, చంద్ర, అగ్ను

మండలభ్రమణము అం చూ, విశంతివిగ్ర హములు.

మండలము. సం. వి. అ. న. 1 చూ, వలయ ము, బిట్టు —మధ్యము (తె) —నడి- నడిమి_నడిమి చోటు, 2.=మాడెము చూ, దేశములు, 3 పన్నము చూ, సితము. 1, 4 విలుకాఁడు రెండుకాళ్లతో మండలాకా రముగా నిలుచుట చూ, స్థానము. 4 (చూ, విలుకాని స్థానములు.), 5 పన్నిద్ద ఱురాజులు (చూ, ద్వాదశరాజమండలము), పుం 6 చూ, సమూహము, 7 పలయాకా రముగఁదీర్చినవారియొక్క వ్యూహము: చూ, వ్యూహ భేదములు; 8 చూ, శునకము; 9 (?) 9 సూర్యచంద్రాదుల బింబము: చూ, బింబ ము. 6. (చూ, వర్తులము); 10: చూ, పుంస్థానకములు

మండలవికల్పము అం చూ, పరికరణములు.

మండలవ్యూహములు. అం చూ, ప్రకృతి వ్యూహములు

మండలస్వస్తికము అం చూ, కరణములు.

మండలాగ్రము. సం వి. అ. పుం కత్తి చూ, క్షిష్టి 2

మండలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సమూ హము; వా. 2 సమితి చూ, పరిషత్తు, న. పుం 3 చూ, సర్పము; 4 చూ, మం డలేశ్వరుఁడు, 5: చూ, సూర్యుఁడు, 6. పిల్లి: చూ, సూచకము 5; 7 కుక్క: చూ, శునకము.

మండలాటి దే. వి రూ-మండిలాటి. మర్మ వర్ణము చూ, వర్ణము.

మండలేశుఁడు. సం వి అ పుం. అధీశ్వర సామంతులకంటె ఇతరుఁడైనరాజు చూ, రాజు 1.

మండలేశ్వరుఁడు సం వి అ పుం.—పై —

మండవాయి ద్వ. వి గుల్మమారుతము చూ, వాయువు

మండహారకుఁడు సం. వి. అ. పుం. కల్లమ్ము వాఁడు చూ, శౌండికుఁడు.

మండాటము. దే. వి. దైన్యముతో యాచిం చుట చూ, యాచన.

మండాడు. దే. స. క్రి. దైన్యముతో యాచిం చు. చూ, వేఁడు 4

మండాము సం. వి. అ న. 1 చూ, రూ_ మండము. 1 దే వి. (1) చూ, రూ- మండము (1). [రూ_మండీ.

మండి. దే వి ఒకకాలు నేలమోఁకరించుట:

మండిగ. వా. వి. 1. కుంపటి. చూ, హసంతి; 2. బాణసంచాల మందులనూరెడు మట్టిపాత్రము: చూ, భాండము. 3.—33.

మండిగండ్రిలు. దే వి. బ: చూ, ధాన్యము

మండిగము. దే. వి. వాకిటి క్రిందియడ్డుకొయ్య. చూ, శిల. 2.

మండిఁగలు. వై. వి బ =మంటక రూ-మండెఁగలు. చేక్కెరవేయని గోదుమపూరి. చూ, భక్ష్యము. [సజ్జుఁడు 2

మండితుఁడు సం. విశ. అలంకృతుఁడు. చూ,

మండిపడు దే అ క్రి చూ, మండు. 1

మండిపాటు దే వి చూ, సంభ్రమము.

మండియ. దే వి. రూ—మండె. 1. జొన్నకంకులు పొగాకు లోనగునవి మగ్గుటకై ప్రోగువేసి మీఁదకప్పి పెట్టుట, 2 ఎగురఁబోయక ముందు కళ్లములో ప్రోగుచేసినధాన్యపురాసి

మండిలూటి దే వి చూ. రూ- మండలూటి

మండీ దే.వి: చూ, రూ—మండి [మల్లశాస్త్రము.

మండీలు దే వి బ. మల్లవిద్యాభేదము చూ,

మండు. దే అ. క్రి 1. జ్వలించు పొందు 2, ఆ 109, స్వా. 4, ఆ. 88 చూ, వెలుఁగు. 5 (చూ, మండు.3), 2. చురుకుమనినొచ్చు "గాయము మండుచున్నది", 3 ఈర్ష్యాదులచే తపించు అడిచిపడు, ఎగసిపడు (చూ, మండు 1)

మండునెల. దే. వి. వసంతఋతువు ఉ హరి 2, ఆ. 194 చూ, మాసచ్ఛాయము

మండువా వై వి 1 =మండువా ఒక తట్టు గోడలేని గుజ్జాలసాల స్వా. 1, ఆ 40 చూ, సదనము 1; 2 చతురముగా స్తంభములమీఁద దించినది, 3 పాక. చూ, సదనము 1; వా 4 నాలుగిండ్ల బవంతినడుమను వెలుఁగువచ్చుటకును వానసీరు పడుటకును తెరిన కాళీభాగము "మండువాలోగిలి"

మండువాలోగిలి వా. వి నాలుగిండ్ల బవంతి: చూ, సదనము. 1.

మండూకతులాన్యాయము. పా. కప్పలనుతక్కెడలోఁబెట్టఁగా నిలువక పారిపోవుచుండునను రీతి [ము*. చూ, శోణకము.

మండూకపర్ణము. సం వి అ పుం దుండిగ

మండూకపర్ణి సం వి ఈ స్త్రీ 1 బొన్నగంటి*. చూ, శీతసారము; 2 చూ, బెండ*; 3. చూ, మంజిష్ఠ* 1.

మండూకప్లుతిన్యాయము పా. కప్ప దాఁటు వేసినట్లు కొంచెముపనిచేసి యదివిడిచి మతికొంత చేయుటయనురీతి.

మండూకమక్షికాన్యాయము పా. కప్ప పాము నోటనుండియుఁగనుమిగ్రింగఁబోవుననురీతి.

మండూకము సం వి. అ పుం. 1. కప్ప. చూ, హరి. 12, 2 చూ, మండూకపర్ణము

మండూకుఁడు. సం. వి. అ పుం ఒకఋషి: చూ, సన్యాసి.

మండూరము. సం వి. అ న. 1 ఇనుపచిట్టెము చూ, శింఘాణము 1; 2 ఇనుపచిట్టెముతోఁజేసినసిందూరము. చూ, శింఘాణము. 1.

మండె దే వి: చూ, రూ-.మండియ

మండెఁగలు వై. వి బ —మంటక చూ, రూ- మండిఁగలు. శై 8, ఆ 204, శై 6, ఆ 134

మండెచేటనలుఁగు వా. వి. ఎగురఁబోసిన వడ్లరాసిపైన చేటతో నునుపుఁజెట్టుట

మండెము. వై. వి 1. చూ, రూ-మాడెము- దుర్గమస్థలము. చూ, స్థానము. 1; 2. చూ, మాన్యము 1.

మండెవెంటినలుఁగు వా. వి ఎగురఁబోయని వడ్లరాసిపైన చేటతో నలుఁగుఁజెట్టుట. చూ, వెంటినలుఁగు [క్షము

మండ్రి దే వి. ఒకముండ్లచెట్టు చూ, వృ

మండ్రిగబ్బ. దే. వి: చూ, పుట్టతేలు.

మండ్రాటము. దే వి: చూ, సంతాపము. ఉ- హరి. 2, ఆ. 167

మండ్రాడు. దే అ క్రి చూ, సంతాపించే.

మంత సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) ఆలోచించేవాఁడు.

మంతనము. వై. వి.=మంత్రణమ్. 1. ఆలోచన, హరి. ఉ. 1, అ. 14: చూ, యోచన; 2. ఏకాంతము. అచ్చ. సుం, కాం. 98 చూ, రహస్యము. 1; అం 3 తిరిక్తులలో మాఁటపది: చూ, జేతనము; 4 (చూ, త్రియము.)

మంతరము వై. వి.=మంత్రమ్. రూ-మంతు-మంత్రము. 1 ప్రిసవోపాయము, 2. జాల విద్య: చూ, విద్యలు, 3 గాయత్రిలోనగునది: చూ, గాయత్రి(చూ, మంత్రము. 1;) 4 = చూ, మంత్రము. 1.

మంతరసాని. వై. వి =మంత్రిస్వామినీ ప్రిసవ మంత్రిజ్ఞ రూ-మంతురసాని-మంత్రిసాని.

మంతవ్యుఁడు సం విణ. ఆలోచింపఁదగినవాఁడు.

మంతిరి. వై వి =మంత్రి. ప్రధానుఁడు. ఉ. రా. 2, అ. 220: చూ, సచివుఁడు. 1.

మంతిరించే. వై. అ క్రి. 1 మంత్రముచేయు: మంత్రించే, వా. 2. మంత్రించే చూ, పిలుచే

మంతు. వై. వి. 1.=మంత్రి. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 6 చూ, రూ-మంతిరి; 2. చదరంగము లోని రాజుతర్వాతనుండెడుకాయ, ద్యూత మంత్రి; 3 చూ, రూ-మంతరము. 1.కళా 2, అ 48; 4 చూ, రూ-మంతనము. 2, జే వి. 5. చూ, ప్రసిద్ధి. 1.

మంతుకెక్కినవాఁడు. ద్వ. వి. చూ, పార. 5 అం, భా. స్క 4. [రూ-మంతరసాని.

మంతురసాని. వై. వి.=మంత్రిస్వామినీ. చూ,

మంతువు. సం వి. ఉ స్త్రీ. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; పుం. 2 చూ, నేరము; 3. చూ, మనుష్యుఁడు; 4 రాజు. చూ, రాజు. 1.

మంతుసాని. వై. వి.=మంత్రిస్వామినీ: చూ, రూ-మంతరసాని.

మంత్రకాఁడు. ద్వ. వి. (మంత్రము + కాఁడు) ఇంద్రజాలవిద్య నెఱిఁగినవాఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 448. చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మంత్రణ. సం. వి. అ స్త్రీ.=మంతనము. రూ-మంత్రణము. రహస్యాలోచన: చూ, యోచన.

మంత్రణము. సం. వి. అ. న.—పై.—

మంతదీధితి.సం వి.ఇ.పుం.అగ్ని:చూ,వహ్ని.1.

మంత్రపదము. అం: చూ, అరూఢము.

మంత్రబ్రాహ్మణము. అం ఋగ్వేదబ్రాహ్మణములలోనొకటి. ఋచలి మొత్తము 4000. (దీనివ్యాపకముగానరాదు): చూ, బ్రాహ్మణము

మంత్రము. సం. వి. అ. పుం. (విచారింపఁబడునది) 1 =మంతరము అంకము, అ స్త్రము, క్షిపణి, గుహ్యభాషితము, మనువు. (తె). --మంతరము. తద్విశేషములు.—౧. అన్నపూర్ణపంచదశాక్షరి (ఐం హ్రీం సౌః శ్రీం క్లీం ఓం నమోభగవత్యన్నపూర్ణే); ౨ దేవీపంచాక్షరి (ఓం ఈం ఈం నమః); 3. నారాయణాష్టాక్షరి. (అష్టాక్షరి) (ఓమ్ నమోనారాయణాయ); ౪. రామాష్టాక్షరి(ఓమ్ శ్రీం రాంరామాయ నమః); ౫. వాసుదేవ ద్వాదశాక్షరి (ఓమ్ నమోభగవతే వాసుదేవాయ); ౬. శివషడాక్షరి (షడక్షరి) (పంచాక్షరి) (ఓమ్నమశ్శివాయ); ౭ శ్రీరాజరాజేశ్వరీ పంచదశాక్షరి (క, ఏ, ఈ, ల, హ్రీం, హ, స, క, హ, ల, హ్రీం, స, క, ల, హ్రీం); ౮. సూర్యాష్టాక్షరి (సౌరాష్టాక్షరి) (ఓమ్ ఘృణిసూర్యఆదిత్యోమ్.);౯. సౌభాగ్య విద్యేశ్వరీపంచాక్షరి.(శ్రీం క్లీం హ్రీం బ్లూం

వం); ౧౦.హయగ్రీవద్వాదశాక్షరి(ఓమ్‌నమో భగవతేహయగ్రీవాయ) ఇత్యాది మంత్రం బులెల్ల యంత్రంబులతో నుపాసింపఁదగినవి; మఱియు.—౧౧. అ; ౧౨. అఘమర్షణము; ౧౩. అజప; ౧౪ అపసరము; ౧౫. అఘ్రము; ౧౬. అపరిచ్ఛిన; ౧౭. అభిశ్రితము; ౧౮. అసురి; ౧౯ ఉపాంశువు; ౨౦ బృహ్మంత్రము; ౨౧ ఐంద్రము; ౨౨ గాయత్రి; ౨౩.గారుడము (తె)–గారడము, ౨౪. జప్యము; ౨౫.తారకమంత్రము; ౨౬.దిగ్బంధము (మంత్రముచేఁగట్టెడు దిక్కులకట్టు); ౨౭.ప్రతిసరము; ౨౮ బీజాక్షరములు; ౨౯ హంస, ౩౦ హృద్యము.ఇత్యాది(మిగతవానికి "చూ,హృద్యము.5."); 2 ఏకాంతము చూ, రహస్యము. 2. 3. అథర్వవేదము. చూ, వేదములు; అం. 4. చూ, యోగములు (యోగచతుష్టయము); 5. చూ, ప్రకాశింపఁజేయఁగూడనివి; 6: చూ, శక్తులు; 7: చూ, క్రియలు; వై. వి (1)· చూ, రూ–మంతరము 1; (2)·చూ, రూ–మంతరము. 2. [త్రికుఁడు

మంత్రివాది. సం. వి. న్. పుం· చూ, మాం

మంత్రవికల్పము. అం చూ, ప్రకరణములు.

మంత్రశక్తి. అం. 1· చూ, శక్తిత్రయము; 2. చూ, పిశంతి విగ్రహములు.

మంత్రసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ. మంతగసాని-మంతుగసాని_మంతుసాని.

మంత్రసిద్ధి అం. 1. చూ, కళలు; 2 చూ, సిద్ధిత్రయము (త్రయము).

మంత్రాంగము. సం వి. అ. న. మంత్రిత్వము.

మంత్రాప్తి. సం. వి ఇ స్త్రీ. జపము:చూ, తపము 2.

మంత్రి. సం. వి న్ పుం =మంత్రిరి_మంతు. 1. ధీసచివుఁడు చూ, సచివుఁడు, 2· చూ, సహాయుఁడు 1 [1—2

మంత్రించు సం అ. క్రి= చూ, మంత్రిరించు.

మంత్రిసింహాసనము. అం: చూ,సింహాసనములు.

మంత్రోపదేశము చేసినవాఁడు. అం: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

మంథజము సం వి. అ. న చూ, కలంబుటము.

మంథదండము సం. వి. అ. పుం: చూ, మంథానము.

మంథనము. సం. వి. అ. న 1: చూ, మథనము; పుం. 2: చూ, మంథానము. [త్రము. 6.

మంథని. సం వి.ఈ స్త్రీ. తరిగడవ: చూ, పా

మంథము. సం. వి. అ పుం. 1: చూ, మంథానము; 2. కంటినొప్పి. చూ, హర్షణము; 3 అంబలి: చూ, పానము (1); 4 వధము: చూ, హింస. 1.

మంథరజ్జువు సం. వి. ఉ.పుం:చూ, తరిత్రాడు.

మంథరము. సం వి. అ పుం. 1: చూ, మంథానము; విణ. 2. చొరవలేనిది·జిహ్మము, మందము (తె).—మసలిక; 3. మెల్లగాఁబోవునది· జిహ్మగము, మందము (తె) —మసలిక; 4 వంకరైనది· చూ, వేల్లితము. 2; 5. విరివియైనది: చూ, సుర 3.

మంథరుఁడు సం. వి. అ. పుం. మెల్లగానడచువాఁడు: మందగామి.

మంథరువు. సం. వి. ఉ పుం చామరపుగాలి: చూ, వాయువు [చూ, పర్వతము.

మంథాద్రి. సం. వి. ఇ పుం. కవ్వపుఁగొండ:

మంథానము. సం. వి. అ పుం రూ–మంథనము–మంథరము, మంథము, కవ్వము: చూ, వైశాఖము. 2; తద్వి.—(కవ్వపుగుత్తికి — చూ, వైశాఖము. 2.)

మంథుఁడు. సం వి. అ పుం:చూ, సూర్యుఁడు.

మంద. దే వి. 1 గొల్లపల్లె: చూ, దేశములు, 2 పసులమంద: చూ, సౌరభేయి(ధేనువు); 3. ఊరికివెలుపల పసులుండుచోటు; 4. గోవులమంద యుండుచోటు, పశువులసాల (అని కొందఱు): చూ, సదనము. 1.

మందకట్టు. దే వి. 1. గొల్లపల్లెవారు ఏర్పఱచుకొన్న యేర్పాటు: మందగట్టు. వా. 2 చూ, పెంటగట్టు; 3. వరిమళ్ళయందు బలమునకై పశువులను నిలుపుట మందగట్టు

మందగట్టు దే,వా.వి —పై.— [మంథరుఁడు.

మందగామి సం విశే. (పు. ఈ. న): చూ,

మందగించు. నై. అ క్రి. 1 మందమగు "ఆఁకలిమందగించెను" జెంపారు. (సం) —మందీభవించు, వా 2 చూ, సన్నగిలు. "వాడి మందగించినది." 3 తగ్గు "ధరిమందగించెను."

మందగొను దే అ క్రి మందగాఁగూడు.

మందట దే. వి. 1.వ్యవహారయోగ్యము; 2 చూ, సమీపము. 1 పంచ. నా 1, ఆ 562; 3 చూ, వినయము 1 హరి,ఉ 7, ఆ.39

మందటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మందటిల్లు. అనఁగ య 4, ఆ 81 చూ, సుప్రిక్కు. 9.

మందడి. వై వి 1.=మందురా. లాయము చూ, సదవము 1; వా. 2. ఉమ్మడి "మీకును మాకును వ్యవహారపుమందడివిడి పోవలయును." "గోడమండడి" పెం

మందడీఁడు దే. వి (మండడి + ఈఁడు) గుఱ్ఱపువాఁడు చూ, సాహిణి.

మందపిచ్చుక దే. వి కుర్వకపులుఁగు చూ, పిచ్చుక [అ. 15 చూ, వేగిరి

మందపోరియాలు ద్వ వి. గొల్లగి పొందు 2,

మందము. సం వి అ పుం 1 గజజాతి విశేషము (యుద్ధకాలమందు వాహనయోగ్యమైనది) చూ, హస్తి; విశే 2 చొరవలేనిది చూ, మూఢము 2; 3 మెల్లనిది చూ, మంథరము 3, అం. 4 చూ, గజజాతులు, 5 చూ, ముఖరజ్జువులు, 6: చూ, వారికాకిరితులు; 7 చూ, కుగ్రీహులు; దే. విశే (1). దట్టము. చూ, సాంద్రము 2, (2) లావు: చూ, స్థూలము. 2.

మందరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కవ్వపుఁగొండ: చూ పర్వతము; 2 మందారమను కల్పవృక్షము: చూ, కల్పవృక్షములు; 3: చూ, స్వర్గము; విశే 4 అలసము: చూ, విలంబము. 1; 5. బహుళము చూ, హారాళము.

మందరావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

మందరి. దే వి: చూ, వైద్యుఁడు

మందల. దే. వి. 1. ఉసులు: చూ, పాగ్రము. 6; 2 మేర చూ, విధము. 1; 3 చూ, సమీపము. 1; వా 4 హద్దు: చూ,సీమ. 1.

మందలించు దే. స క్రి 1 చెప్పు చూ, పచించు, 2 ఆజ్ఞాపించు భాగ. 2, స్కం 188: చూ, పెలిపిచ్చు; 3 మనవిచేయు అని. 3, ఆ 25 చూ, విన్నవించు; 4 చూ, హెచ్చరించు, 5 తలఁచు చూ, యోచించు; వా 6. అదమాయించు. (కొద్దిగాశిక్షించు.): చూ, శిక్షించు [2 అదమాయింపు.

మందలింపు దే వి. 1 చూ, వ్యవహారము. 8;

మందస వై వి.=మంజూష రూ-మందసము. పెట్టె: చూ, సందుక [83.

మందసము. వై వి.=—పై — నీలా. 3, అ.

మందస్మితము సం వి అ పుం. చిఱునగవు: చూ, హాస్యము 1.

మందహాసము సం. వి అ పుం.—పై —

మందాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. గంగ. చూ, నది; 2 ఆకాశగంగ: చూ, నది; 3. ఐరావతేంద్ర ఆఁడుది చూ, స్త్రీ; పా 4: చూ, వృత్తము 1. [చూ, వృక్షము.

మందాకు. దే. వి. (మందు + ఆకు) ఓషధి:

మందాక్రాంతము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న, త, త, గగములు 11 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మందాక్షము సం. వి. అ. న: చూ, సిగ్గు.

మందాగ్ని. సం. వి. ఇ పుం: అగ్నిమాంద్యము.

మందాత్మగాంతము. అం: చూ, వస్త్రాంతములు.

మందామణి సం. వి. ఈ స్త్రీ పెద్దబాన· చూ, పాత్రము. 6—గ.

మందారము. సం. వి. అ పుం. 1. ఈగిమాను: చూ, వేలుపుఁజెట్టు; 2. జిల్లేడు* చూ, వికీరణము; 3 పారిభద్రము* చూ, పారిదము (1); అం· 4: చూ, కల్పవృక్షములు; దే వి (1) మేఘావరణము. చూ, మేఘము 1.

మంది దే వి 1 జనము చూ, సంతతి. 1, వా 2 సంతానము చూ, సంతతి. 1, 3 గుమి ఈ, రా 6, ఆ 105 చూ, పరివారము 1, 4 కాలుబలము యు 4, అ 155 చూ, భటుఁడు; వా బ 5 చేట్టములు "పెండ్లివారు ఎంతమందివచ్చిరి (ఎంతమంది_ఎండలు చేట్టములు.)" చూ, సంబంధి 1

మందిరము సం. వి అ న 1 ఇల్లు చూ, సదనము. 1; 2 పట్టణము· చూ, దేశములు, వా 3 దేవగృహము: చూ, సదనము 1, 4. అల్పదేవాలయము, ఇంటిలోని దేవునిపీఠము (అని కొందఱు) "రామమందిరము" చూ,సదనము. 1, పుం. 4 చూ,సముద్రము

మందీభవించు సం అ క్రి 1 చూ, మందగించు 1, వా 2 చూ, మందగించు. 2.

మందు దే వి 1 (ఇందు(చూ)భస్మములు,చూర్ణములు, లేహ్యములు, రసాయనములు, ఘృతములు, తైలములు, ద్రావకములు, గుటికౌషధములు, అంజనములు, కషాయములు, ఆసవములు మొదలగునవి చేరును) (సం) — అగదము, అజాయువు, ఔషధము, కమలము, గదారాతి, జయువు-జాయువు, తంత్రము, ప్రతిక్రియ, భేషజము-భైషజ్యము, యోగము; తద్విశేషములు. ౧ అతికించు మందునకు (సం) — జీవగఱ్ఱ, జీవనౌషధము, జీవాతువు; ౨. కంటి మందునకు (సం) — ఓడాలకము; 3. కుష్ఠమును మందునకు. (సం). — కుత్సితము,కుష్ఠఘ్నము, కుష్ఠహంత్రి, వాకుచి, హితావళి; ౪ పుంటిమందునకు (సం) — ఉపనాహము (తె) — పాలాము-మొలాము-మొల్లాము, ౫. శాఖింతమందునకు (తె). - కాయము (సం) - సర్పక్ష్య; ౬ బిడ్డలమందునకు. (సం) — కారము; ౭ బెల్లములో వండిన మందునకు (సం) — గుడకము, గుడేరము; ౮. విషమునకు — (చూ, సంగరము 6), (విగతవానికి "చూ, సంగరము 6"), 2 పథ్యౌషధము. ఋత్తు: చూ, రాజార్హము; వా 3 చావునకు ఇచ్చెడి ఔషధము "మందులవాఁడు మందు పెట్టి కాకినిచేంపెను". చూ, సంగరము 6; 4 చికిత్స, ఉపక్రమము, ప్రక్రమము, ప్రతిక్రియ, ప్రతీకారము; 5. చూ, విరవు; విణ. 6 చూ, వెక్కసము 3

మందుఁడు. సం వి. అ పుం 1 శని చూ, రాహువు 2· 2 చూ, సోమరి. 3: చూ, హీనుఁడు, 4 ఇచ్చవచ్చినట్లు తిరుగువాఁడు: చూ, సంచారి 2, 5 నిర్భాగ్యుఁడు చూ, వాడె; 6. చూ, మూర్ఖుఁడు; 7 చూ, వ్యాధితుఁడు [చూ, సదనము 1.

మందుపట్టె దే. వి బాణసంచు చేసెడుశాల:

మందుభాయి వా వి. నల్లమందుతినెడి సెవులుగొంటు· చూ, వ్యాధితుఁడు.

మందుమల ద్వ వి మందుచెట్లుండుకొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము)

మందుర సం వి. ఆ స్త్రీ. 1 = మందువాలాయము: చూ, సదనము 1; 2. పడక: చూ, శయ్య. 1.

మందురపుఁడు. సం. వి అ పుం చూ, ప్లవంగుఁడు విక్రి. 3, అ 17. [సెవు

మందురా. దే. వి చంద్రుఁడు: చూ, హిమాం

మందులవారి దే విశ 1 మర్లుమందుపెట్టువది; 2. మర్లుమందుపెట్టువాఁడు మందులవాఁడు
మందులవాఁడు వా విశ 1 చూ, మందుల వారి. 2, 2 మందులు అమ్మెడువాఁడు, 3 మందులుచేయువాఁడు, 4 చూ, మందరి; 5 ఒకానొకకిరాతుఁడు చూ, వ్యాసుఁడు 1
మందమేలము దే వి 1 ఉపేక్ష చూ, సయ్యాట, 2 చూ, పరిహాసము, 3 ప్రియము, స్నేహము (అనకొంటలు) భో 4 ఆ 157 చూ, స్నేహము. 1
మందోదరి సం వి ఈ (స్త్రీ) 1 రావణుని భార్య చూ, భార్య, అం 2 చూ, కన్యకలు [చూ, వేఁడిమి
మందోష్ణము. సం వి అ న, విశ ఇంచుక వేఁడి
మందప్రకారవర్తిన్నము అం చూ, అలంకారము. 3 [లంకారములు
మంద్రమధ్యము అం చూ, సంచారివర్ణగతా
మంద్రము సం విశ 1 గంభీరమైనది (స్వరము) చూ, స్వరము 2, అం 2 చూ, స్థాయి
మంద్రస్థాయి అం చూ, ఉచ్చతమము. (హృదయమునందుండెడి కొంటె 7 స్వరముల గుంపు) [లంకారములు
మంద్రాంతము. అం చూ, సంచారివర్ణగతా
మంద్రాది. అం —తై— [మబ్బుకొను.
మంపిలు. దే అ క్రి రూ-మంపిల్లు. చూ,
మంపిల్లు దే. అ క్రి —తై —సా. 1, అ 68
మంప్ర దే వి మత్తు, మైకము హ. 1, అ 147 చూ, హేమిక.
మాంప్రగొను దే అ క్రి 1 చూ, మంపిలు ఉ, హ 4, అ. 26, ప్రే 2 మంపు గొలుపు. [ము, దహనము.
మంటరము దే వి కాల్చుట (సం) —ఓష
మంటనముసేయు దే స క్రి చూ, దహించు ఉ, హ 3, అ 158.

మంతె. దే. వి: అటుకడ—అటుకడము, ముచ్చె
మంథిము సం. వి. అ. న: చూ, పాగ.(హా)
మకతక్రియ అం: చూ, క్రియాంగములు. (అంగము 9)
మకరందము. సం వి అ. పుం 1 ఆసవము కుసుమము, పుష్పరసము, మరందము. (తె) —కమ్మనీరు, పూఁదేనియ-పూఁదేనె-పూవుఁగేనియ ("చూ, సుమనోరజము."), అం 3 చూ, జన్యతాళములు
మకరకంఠి సం వి. ఈ. (స్త్రీ) నడుమ మొసలి ముఖమేర్పఱచిన కంఠభూషణ చూ, భూషణము 2
మకరకుండలము సం వి అ. న. మొసలి ముఖమేర్పడఁజేసిన పురుషునికర్ణభూషణ: చూ, భూషణము 2 [గధ్వజుఁడు.
మకరకేతనుఁడు సం వి. అ పుం చూ, మక
మకరతము సం వి అ న రూ-మరకతము, ఉ, రా. 6, అ 76 చూ, రత్నము 1.
మకరతోరణము సం. వి అ. పుం, న మొసలి రూపమేర్పడఁజేసిన తోరణము (చూ, తోరణము) [నములు
మకరతోరణములు గట్టించుట అం. చూ, శోభ
మకరధ్వజుఁడు. సం వి. అ. పుం చూ, మకరాంకుఁడు
మకరము సం వి అ పుం. 1. పెద్దచేఁప చూ, మత్స్యము 1, 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము 1, అం 3. మకరమనునిధి చూ, నిధులు చూ, లిప్సు 1-2, 4. అభినయ హస్తవిశేషము చూ, వ్యంజకము 1, 5 మొసలిరాశి చూ, రాసులు, 6 చూ, ఆసనములు; 7 చూ, శస్త్రములు, 8 చూ, భోగవ్యూహములు, 9: చూ, పరిధానవ్యూహములు, వా వి అ పుం 10. మట్టమధ్యాహ్నము, ఎండవేళ. "నెత్తిమీదుమెండఁగా మకరములోపచ్చిరిని"

మకరాంకుఁడు. సం. వి అ. పుం. చూ, మన్మథుఁడు. [సముద్రము

మకరాలయము. సం. వి అ. పుం. చూ,

మకరిక. సం వి ఆ స్త్రీ. స్త్రీలకు చెక్కిళ్ల లోనగు తావులయందు లత్తుకతో వ్రాసెడు మకరరూపమగు రేఖ ఉ, రా 1, ప 44 మకరికాపత్రము

మకరికాపత్రము. సం వి. అ న — పై —

మకరివల వి. వి మృగములనుబట్టెడువల చూ, వల 1 [స్థలము, ఎస.

మకాము. వా వి. ప్రయాణమందునిలుచే

మకిల వై. వి 1 నలుపు చూ, వర్ణము 6, 2 మలిన. మాలిన్యము చూ, మలినము 1.

మకిలి వా వి చూ, మకిల.2 [సీసకము (1)

మకుటము సం. వి అ న కిరీటము చూ,

మకురము సం. వి అ పుం 1 అద్దము చూ, ముకురము, 2 చూ. పొగడ*, 3 చూ, మల్లెపువ్వు; 4. కుమ్మరిసారెదిరిగెడుకఱ్ఱ

మకుస. గే వి చూ, మూర్ఖ్యము

మకురుతనము దే వి. — పై —

మకుష్ఠకము సం.వి అ పుం.బ (రూ- ముకుష్ఠకము- మపుష్ఠకము - మయష్టకము - మయుష్ఠకము) అడవిపెసలు. చూ, పెసర. [విశిల్య 4.

మకూలకము సం వి అ పుం దంతి* చూ,

మకూలము సం వి. అ పుం — పై —

మక్క. వై వి. 1 నిలువైక పొన్నయము మలుగు-మల్గు, 2 పెద్దలతల్లి పొత్తికడుపున బుట్టెడి అపాయకరమగు నెత్తురుగడ్డ మక్కనగాయ: చూ, వ్రణము 1, 3 కాలఖండము చూ, యకృత్తు

మక్కనగాయ ద్వ వి చూ, మక్క 2.

మక్కలు వై. వి మక్కొ మొక్కజొన్నలు చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).

మక్కల్లము. సం. వి అ. పుం చూ, మక్క.2.

మక్కళించు దే అ. క్రి. 1 తిరుగుకొను: చూ, వెనుదీయు; 2 చూ, సరిపడు. 2 వై 6, ఆ 108, 3 చూ, సరిపోలు. ఉ, హరి 6, ఆ 250; అం ప్రే 4 తిరుగు కొనఁజేయు పా 1, ఆ 53; 5 సరిపఱచు కాశీ. 3, ఆ 118, 6 సరిపోల్చు ఉ, హరి 5, ఆ 50

మక్కా. వై వి అమఘ యవనదేశమందలి ముఖ్యపట్టణము చూ, సీమ.(1) (దేశములు.)

మక్కి దే వి ఉప్పారము చూ, ఇండు. 2.

మక్కికిమక్కి అ 1 ఉన్నదున్నట్లు "తెల్గు సేయఁగా, మక్కికిమక్కియున్నటులు మార్చినకావ్యము శ్రావ్యమెట్లగున్" (శ్రీనివాసవిలాసము); వా. 2. వారుచేసినట్లు పిరుచేయుట. "దెబ్బకుదెబ్బ యన్నటుల మక్కికిమక్కిచేసెను."; 3 అసలుకు సరియగునకలు

మక్కు దే వి 1 మాలిన్యము చూ, మలినము 1, 2 చింతఅంబలితో బొమ్మలను పెట్టిన అతుకు; అ. క్రి 3 కాంతిహీనమగు చూ, మ్రక్కు; 4 చూ, శోషించు పంచ నా 2, ఆ 179, 5 చూ, మాణించు య 3, ఆ 123, స క్రి. 6. గీలు. అచ్చు. యా, కాం 423 చూ, అక్కు, వా వి. బ. 7 పువ్వులయొక్క నాలితొడిమ కట్టెడు కట్టపుల్లలు; బ. 8 పువ్వులయొక్క అద్యంతముల నిడు నటుగుచ్చెడుకొయ్యతునకలు; బ. 9. ఎముకలు చూ, శల్యము. 1

మక్కువ. దే వి కూరిమి. చూ, స్నేహము 1

మక్కో. దే. వి. బ చూ, మక్కు. 9

మక్తా వా. వి. రైతు ఈనాందారునకిచ్చెడు ధాన్యాదికము.

మక్షిక. సం. వి అ. స్త్రీ క్రిమిలూనము, క్షుద్ర, గంధలోలుప, చర్వణ, నీలంగువు.

(తె) —ఈఁగ-ఈఁగె, ఈవ-ఈవె, వల్లని యీఁగ, తిర్విశేషములు —౧ అడవి యీఁగకు —క్షుద్రి, క్షుద్రిక, గోమక్షిక, దంశము, వనమక్షిక. (తె) — అడవి యీఁగ-అడవీఁగ, జోల్టీఁగ-జోటీఁగ-జోఱీఁగ; ౨. కణుఁదురీఁగకు.—కంటక, కంటకాసన, కణ, కాష్ఠకారి, గండోలి-గండోలి, గృహిణి, తృణపట్పదము, భృంగరోలము, వరటము, వరోలము, విఘస్పృక్కు, శూకకీటము (తె) —కందురీఁగ-కందురు- కణుఁదురీఁగ-కణుఁదురీఁగ, కడుఁదురు – కణుఁదురు-కనుఁదురు, ౩ చిన్నయీఁగకు —క్షుద్రిదంశక, ౪. తేనెటీఁగకు.—క్షుద్రి, పతంగిక, పుత్తిక, మధుమక్షిక, సరఘ (తె) —జుంటీఁగ, తేనెటీఁగ-తేనీఁగ, తూనీఁగ-తూనీఁగ, తేరయీఁగ, ౫ పెరయీఁగ: ౫ నీరుపట్టు యీఁగకు.—ఘోణి, ౬. నోటిపట్టుయీఁగకు —కుంభీరమక్షిక, ఘోణి, ౭ పశుమక్షికకు -పశుమక్షిక (తె) —జోల్టీఁగ-జోటీఁగ-జోఱుటీఁగ, ౮. జొద్దీఁగకు (తె) —బదిదెపురుగు-బదిణెపురుగు-బదిదె పురుగు, జొద్దీఁగ-జొద్దీఁగ,౯ వల్మీకమక్షికకు (తె) —ఈసలు (మిగతవానికి "చూ, సరఘ") [యజ్ఞము

మఖము. సం వి అ. పుం. రూ—మఘము చూ,

మఖవంతుఁడు సం. వి క్. పుం ఇంద్రుఁడు చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మ.ఖవ్రుఁడు సం వి. క్ పుం —పై.—

మగ దే వి పుంస్త్వము "మగవాఁడు"

మగఁటిమి దే వి చూ, పౌరుషము. 1 (ఇది చింత్యము) [శౌర్యము 1

మగఁటిమి దే వి 1.—పై.—, 2: చూ,

మగఁడు. దే వి 1. పురుషుఁడు నిర్వ. 1, అ. ౪ చూ, మనుష్యుఁడు, 2 భర్త చూ, స్వామి. 2; 3. ప్రభువు. రామా. 5, ఆ. 204: చూ, స్వామి. 1; 4. శూరుఁడు చూ, పరాక్రముఁడు 2; (వృత్తియందంత్యవర్ణ లోపము "మగపాటు, మగపొందు") మొ.

మగఁడులేనియాఁడుది. అం. చూ, అవ్రికాళములు

మగచెయ్యులు ద్వ. వి బ చూ, సంయోగము.

మగణము. అం మూఁడుగురువులు."వైకుంఠా". చూ, అష్టగణలక్షణము.

మగతనము దే వి 1 చూ, పౌరుషము 1, 2 చూ, శౌర్యము 1.

మగది. దే వి. మొగది.

మగధము అం చూ, దేశములు

మగధుఁడు సం. వి. అ పుం వంశావళి చేది పడువాఁడు రూ—మాగధుఁడు, మధుకుఁడు చూ, వంది [పతిపత్ని.

మగవాలు. దే వి. (మగని + ఆలు) చూ,

మగనిఅన్న వా. వి. బావ, బావగారు

మగనిపే రెడనున్న పగలాఁడి దే. వి. చూ, లక్ష్మి. 1.

మగనిపైఁదోడు. వా. వి: చూ, దేవరుఁడు.

మగపనులు. వా వి బ చూ, మగచెయ్యులు

మగపాటి దే వి చూ, మగఁటిమి. 2

మగపాడి దే వి.1.—పై—; 2 చూ, పయికూటమి

మగపోడుములు దే వి.బ చూ,మగచెయ్యులు.

మగపోల్కికూటమి దే వి. చూ, మగపాడి 2

మగమానికపువాలు. ద్వ. వి. పన్రియుధము. నీలా. 3, ఆ 8 చూ, హేతి. 4 (బాణము 1)

మగమానికము. ద్వ వి పద్రిము: చూ,రత్నము.1.

మగకాతివాలు. ద్వ.వి చూ,మగమానికపువాలు.

మగటాయి దే వి: చూ, మగమానికము.

మగలాగు. దే. వి. చూ, పయికూటమి.

మగవాఁడు. దే. వి 1 చూ, మగఁడు. 1. విజ. 1, అ. 78, 2· చూ, మగఁడు. 4.

మగవానినడక. పా (దీనికి ఉపమానములు — ఏనుఁగు, ఎద్దు, సింహము)

మగవానివక్షము పా (దీనికి ఉపమానము.- తలుప్రు.) [ము· చూ, నాగసరము 1

మగిడి 'దే వి పాములవాఁడు ఊఁదెడువాద్య

మగియించే. దే.స.క్రి. చేంపు చూ, సంహరించే

మగుడ దే. దక్రి. పునరర్థకము·చూ, వెండియు

మగుడఁబడు ద్వ అ క్రి మరలు: చూ, వట్రిల్లు

మగుడు దే అ. క్రి —పై— [డ్చు.

మగుడుచే. దే ప్రే మగుడఁజేయు.రూ-మగు

మగుడ్చు దే ప్రే —పై— [మదులు

మగులు దే వి గోడమీఁదికప్పు మదురు-

మగులుగోడ ద్వ వి మదురుపెట్టినగోడ, మదురుగోడ కళా.3,అ.66 చూ, మఱుఁగుగోడ

మగువ. దే. వి ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ

మగ్గపుగుంత ద్వ వి సాలెవాఁడు నేయుటకుఁ గూర్చున్నపుడు కాలుచోఁచుకొనెడుపల్లము హంస. 2, అ. 11

మగ్గము దే వి.సాలెవాఁడు నేసెడుయంత్రము తద్విశేషములు(ఉపకరణములు).-౧. అచ్చు; ౨ అను;అనుఁగోలి;3 కారపుఁబడుగు;౪. కుంచియ-కుంచె. ౫ (సం) —తంత్వాతర్చ వము, ౬. పంటియ-పంటె, పంటికఱ్ఱ, పంటెకోల, పఁగె (సం) —తసరము-త్రిసరము; ౭. పడుగు. (సం) —ఆతానము, తంత్రము, ౮ పలక; ౯. పేక; ౧౦ లాక, లాకచేయి, లాకబద్ద. (సం).—వ్రిపాణి; ౧౧ లాకకట్టు; ౧౨. సరి; (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2") ((౧) మగ్గము యొక్క ఉపకణములు —(ఇందుకొన్ని శిథిలకలుగానేరవు) అచ్చు అతుకుట, అచ్చుబద్ద, అచ్చుతాడు, అరిక (తడుపుట); అర్చుట (చేయుట); ఊడితెలు, కండె; గడ్డపాఱ, గడ్డపలుగు; చేడు; చేడుముల్లు, చుట్టుకఱ్ఱలు, చుట్టుబద్దలు, గుదిబద్దలు, గోఁజో, గంజి; జోవ్వలు-నవ్వలు; దోనియ-దోనె, నాడి, నాడిముల్లు; నేఁతలాకలు, బండి, మొలలాకలు; మోకు; మోకుగిలక; సుద్దకడ్డి (౨) రాట్నములోని భాగములు.—అడ్డ; ఆకులు; ఇరుసు; ఊఁచెలు; కిదురు; గుంజెలు; చెవులనడుమ దారము; చెవులపీఁట; తొక్కుడుపీఁట; దారము, పోగు,తంతువు (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") [వాఁడు.

మగ్గరి. దే. వి (మగ్గము + అరి) చూ, సాలె

మగ్గు దే. అ క్రి. ఉక్కచే చెమ్మగిల్లిచెడు: మగ్గుడుపాలు

మగ్గుడు దే వి మగ్గుట'

మగ్గుడుపాలు. దే. అ. క్రి. చూ, మగ్గు

మగ్గాఁడు వా వి. అధికారము. [హితము.

మగ్నము. సం విణ. మునిఁగినది చూ, విగా

మఘ సం వి ఆ. స్త్రీ 1· చూ, మక్కలు; అం 2 చూ, పితరులచుక్క

మఘము సం. వి అ. పుం. 1· చూ, రూ-మఖము; 2 ఒకదీవి· చూ, లంక (1)

మఘవంతుఁడు. సం. వి. న్. పుం. చూ, రూ-మఖవంతుఁడు

మఘవుఁడు సం వి న్ పుం.—పై—

మఘాభువు. సం వి. ఊ పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2

మచర్చిక అం: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు

మచ్చిక. దే వి. రూ-మచ్చికె-మచ్చిగ. 1 ప్రేమము చూ, స్నేహము 1; 2 మోహము. భాగ. 7, స్కం. 46, మార్క. 5, ఆ. 200: చూ, వలపు 2, 3 చూ, వాంఛ 4: చూ, బుజ్జగము. 1

మచ్చికపడు. వ్య. అ. క్రి. 1. చూ, మరులుకొను 1; 2 చూ, స్నేహించు

మచ్చిక. దే. వి. చూ, రూ_మచ్చిక.

మచ్చిగ. దే. వి —పై —(వాంఛకు.—శ్రీ 6, ఆ. 73)

మచ్చెకంటి. వ్య. వి. (మచ్చెము + కన్ను) 1 చేపలవంటి కన్నులుగల అంగన. చూ, స్త్రీ, 2 అంగన కళా 3, ఆ 129 చూ, స్త్రీ

మచ్చెము. వై. వి. =మత్స్య. 1 చేప చూ, మత్స్యము 1, 2 చిహ్నము చూ, లక్షణము 1, 3 చంద్రకళంకము చూ, లక్షణము 1

మచ్చె. దే. వి. 1 రూ_మచ్చెము గాయపుగురుతు చూ, లక్షణము 1, 2 చూ, పుట్టుమచ్చ, 3 చూ, రూ-మచ్చెము 3

మచ్చెపాయు. దే. అ. క్రి. చూ, సహించు

మచ్చెము. దే. వి. చూ, రూ_మచ్చె 1 పసు, 6, ఆ 73

మచ్చేరము. వై. వి. =మత్సర 1 చూ, మాత్సర్యము 1, 2 చూ, విరోధము

మచ్చేరి. వై. విశే. (మచ్చేరము + ఇ) 1 =మత్సరి ద్వేషి చూ, శత్రువు, 2 ... చూ, పోరకుడు. 1, 3 చూ, మాత్సర్యశీలుడు భాగ 6, స్కం 273

మచ్చేరించు. వై. అ. క్రి. 1 చేలకట్టు చూ, నూరుకొను 3, 2 చూ, ద్వేషించు భాగ 1, స్కం 332

మచ్చేరకము. వై. వి. =మత్సర 1 చూ, మచ్చేరము 1. హరిశ్చ 1, ఆ 84, 2 చూ, మచ్చేరము 2, 3 చూ, పోటి 1 ఉత్త. 5, ఆ. 62.

మచ్చేరించు. వై. అ. క్రి. 1 చూ, రూ_మచ్చేరించు. 1. విక్రమ 8, ఆ 8, 2 చూ, రూ—మచ్చేరించు. 2. వై. 8, ఆ. 65

మచ్చేరీడు. వై. విశే. =మత్సర (మచ్చేరి + ఈడు) చూ, మచ్చేరి. 3 పరిభా. 1, ఆ. 77 (స్వార్థమున ఈడు)

మచ్చెవెన్నుడు. వ్య. వి. చూ, ఫల్గునుడు

మచ్చు. దే. వి. 1 మీదకట్టుపెమలేని మిద్దెటిల్లు. అచ్చ ఆ, కాం 10 చూ, సదనము 1; 2 చొక్కుపొడి చూ, మైదు; 3: చూ, పరిశోధనము. భాగ 10, స్కం పూ. 1297, 4 పన్నెసరి హోమచేకొంటకు అగపాకవాడిచ్చెడు వెండిబంగారముల ముక్క, మచ్చుముక్క చూ, లోహము 1; 5. మాదిరి చూ, సామ్యము

మచ్చుకత్తి. వ్య. వి. మోటకత్తి చూ, కత్తి 2.

మచ్చుముక్క. దే. వి. చూ, మచ్చు 4.

మచ్చులు. దే. వి. బ. వెండిబంగారముల మచ్చుకమ్ములు హంస 2, ఆ 181 చూ, లోహము 1. [మత్స్యము 1.

మచ్ఛము. సం. వి. అ. పుం. =మచ్చెము చూ,

మజ్జ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, న. పుం. 1. చెట్టుచేవ: చూ, సారము, న. పుం. 2 ఎముకలయందలి చేవ, అస్థిస్నేహము చూ, స్నేహము.

మజ్జనము. సం. వి. అ. న 1.=మజ్జనము పాండు. 2, ఆ 108. చూ, స్నానము, అం. 2 చూ, భూషణము 2

మజ్జము. అం. చూ, ధాన్యపులు.

మజ్జిగ. వై. వి. =మార్జిక. చేల్ల, మోరి (సం) - అరిష్టము, కాలశేయము—కాలసేయము, గోరసజము, గోరసము, ఘనరసము, ఘోలము—ఘోళము, దండాహతము. తద్విశేషములు.— ౧ వెల్లతోతడిపినది (సం) —ఔదశ్వితము-ఔదస్విత్క్కము, ౨. చేమిరిపెట్టువేల్లకు.—తోడుచేల్ల, 3 నీళ్లుకలియనిచేల్లకు —కానా. (సం) -రోధము,చర్మమథితము మథితము; ౮. పాతికపాలునీళ్లు చేర్చినచేల్లకు (సం) -కంకతి

ము, కచ్ఛగము, కటురము-కట్వరము, తక్రి ము, ౫. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుకలిసినచేల్లకు - నీరుచేల్ల, నీరుమజ్జిగ,నీరుమోరు, బక్క-నీళ్లు, బక్క-మజ్జిగ, ౬ చేల్లపులుసు, తిమ్మనము, మెంతిమజ్జిగ (సం) —తేమనము, మార్జిక, ౭ సగమునీళ్లుచేర్చినమజ్జిగను (సం) ఉద శ్విత్తు-ఉదస్విత్తు (మిగతవానికి "చూ, స్త్ర వ్యము ")

మజే దే. అవ్య (రూ—మజో—మజ్జే-మజ్జేరె-మ జ్జేరే-మస్జే-మజ్జోరం- మజ్జోరే- మఝో—మఝో రే) ప్రశంసనార్థకము ఉ, హరి 5, ఆ 270 చూ, సేబాసు

మజో దే అవ్య. —పై.—విక్రి. 8, ఆ 18

మజోకా వా వి తమాషా, కికి.

మజోకూరు నా వి పైనఉదహరించిన గ్రామము.

మజోబను వా విశ గట్టి.

మజోరు వా వి చూ, మళాఖత్తు

మజ్జే. దే అవ్య చూ, రూ—మజే

మజ్జనము. పై వి =మజ్జన మూ, మజ్జనము

మజ్జిరి దే. వి చూ, సైచికి.

మజ్జేరె దే అవ్య చూ, రూ-మజే

మజ్జేరే. దే. అవ్య —పై.—

మస్జే దే అవ్య —పై—

మస్జెరె. దే అవ్య —పై—

మజ్జోరే దే అవ్య —పై—

మఝో మి. అవ్య. —పై—

మఝోరే. మి అవ్య —పై—

మటమట. దే. వి మూ, రూ, మలమల

మటమటలాడు దే అ. క్రి మండు చూ, ౯ లుఁగు 5

మటము. పై. వి =మాను పరదేశులు సన్యాసు లు లోనగువారునివసించే గృహము. చూ, నివ సము. 1 [చూ, మెుక్క-చిక్కు-డు

మటిక దే. వి· రూ—మట్టిక, గోరుచిక్కు-డు*

మటిమము అం. (మత్స్యము) పదియక్షరముల కాలము చూ, తాళిములు

మటుమాయ దే విశ (మాయము + మాయము) రూ-మటుమాయము. 1. మిక్కి-లిమాయ; వా 2 బొత్తిగా కనఁబడకుండఁజేయుట

మటుమాయము దే విశ —పై— పా. 2, ఆ, 114

మటుమాయకాఁడు దే విశ మిక్కి-లిమాయలు గలవాఁడు. చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మటుమాయలాఁడు దే విశ.—పై—

మట్ట. దే. వి. 1.తాటి, కొబ్బరిలోనగువానిఆకు లకొమ్మ(వృంతము)· చూ, తాళ 1; 2. అవు లోనగువానితోఁక. భార విరా 4,ఆ.264: చూ, వాలము 1; పై వి 3 =మను చూ, వామనుఁడు, 4 గోడకు సున్నముకొట్టెడు కుంచె· కుంచియ-కుంచె

మట్టగించే పై స క్రి =మాత 1 మట్టుచేయు; వా 2: మట్టముచేయు

మట్టగిడును దే వి చూ, మత్స్యము. 1.

మట్టపలక. పై వి. (మట్టము + పలక) శిల్పులు మట్టము చూచెడుపలక.

మట్టపుబంగారు పై వి: చూ, కొరాబంగారు.

మట్టమధ్యాహ్నము మి వి (మధ్యాహ్నము + మధ్యాహ్నము). చూ, పట్టపగలు.

మట్టము. దే వి 1: చూ, పరిమితి; పై. విశ. 2 =మాత. పరితి చూ, సొడ్డు 1; 3.=మాత. పొట్టి భాగ 8, స్కం 542: చూ, హ్రి స్వము; 4 చేసను, సమము: చూ, సపాట ము (వృత్తియందు పాల్లుపరమగునో మూ వర్ణము లోపించేను.—మట్టపలక మెు.)

మట్టముచేయు వా. స క్రి 1 చూ, మట్టగిం చే, 2 ఎన్నటికిని పైకిరాకుండఁగ అడఁగఁ ద్రొక్కు-

మట్టసము. పై విశ.=మాత 1 కులుచైనది చూ,

హ్రిస్వము, 2. చూ, పరిమితి. య. 2, ఆ. 87, 3 చూ, పరిమితము 2.

మట్టసి వై. విశ =ముత. చూ, వామనుఁడు

మట్టాడు. దే అ. క్రి (మట్టి + అడు) 1 గమనించే. భాగ. 3, స్కం. 414 చూ, పర్లు 3, 2 చూ, సంచరించే, 3 చూ, వ్యాపించే

మట్టి వై. వి =మృత్తికా మన్ను చూ, భూమి 1

మట్టిక దే. వి చూ, రూ-మటిక

మట్టిగోడ వా వి చూ, మఱుంగుగోడ.

మట్టితైలము అం మట్టిపలనఁగ నడుస్మృతి చూ, తైలములు

మట్టినూనె. అం —పై—

మట్టిపగడము వై వి ఇటికపగడము. (సం) - ఇష్టికపరివాళము, తిక్కటిక – తిక్కణిక (చూ, రత్నము. 1)

మట్టియ వై వి రూ-మట్టె 1 =మృత్తికా చూ, మట్టి, దే వి. 2 మగవానికాలి రెండవవ్రేలిమించే, రూ-మట్టె, మించే, మెట్టియ-మెట్టె చూ, భూషణము. 2, బ 3 ఆఁడువానికాలి రెండవవ్రేలిమెట్టె కళా 7, ఆ 66 చూ, భూషణము 2

మట్టు. వై వి.=మిత పాండు 2, ఆ 161 చూ, మితి 2, 2 పర్యంతము చూ, వఱకు; 3 కుదురు భార. విరా 4, ఆ 264 కుదురు, గడ్డిబొద్దు, చేట్టకుదురు-చేట్టుకుదురు, నెట్టియము-నెట్టెము (సం) —ఆధార కుంభము, తద్వి —ం గుండుగాచేట్టినచేట్టకు -చుట్ట, 3 పాఁపు క్రిందితలమీఁదుగా నుంచేకొనకుచేట్టకు -చుట్ట, 4 తక్కువ చూ, సొడ్డు 1; దే వి 5 చూ, వామనుఁడు, 6 చూ, తొక్కుడు. 3 పా 1, ఆ 23; 7 పరిదేశము చూ, స్థానము 1, 8 ఇల్లు చూ, ఎడవము 1, విశ. 9. మప్పితము చూ, మితము 1, స. క్రి 10: చూ, ఒప్పు. 20. హరి. పూ 6, ఆ 88.

మట్టుకాఁకర ద్వ. వి చూ, పొట్టికాఁకర*.

మట్టుకొను. దే అ క్రి. 1 చూ, మట్టుపడు-విక్రి. 1, ఆ 139; పేరి 2 మట్టుకొలుపు.

మట్టుచేయు. వై స క్రి చూ, మట్టగించే.

మట్టుపడు వై అ క్రి 1 అడఁగు కై 5, ఆ. 145 చూ, సుక్కు 4, ద్వ. అ క్రి. 2 ఇరవుకొను, ఇరవుపడు, ఇలుకుకొను, కుదురుకొను, కుదురుపడు-కుదుర్పడు, కొను, పట్టుకొను, నిలఁబడు-నిలువఁబడు-నిల్వఁబడు, నిలుచే-నిల్చు, నిలుచుండు-నిల్చుండు, నిలుచుకొను, నూలుకొను-నూల్కొను, నెక్కొను, నెప్పుకొను, నెలకొను-నెలవుకొను, పట్టుకొను, పాదుకొను, పాదునిలుచే, మట్టుకొను (మిగతవానికి "చూ, స్థిరపడు."); పేరి 3 మట్టుపఱచే కై. 6, ఆ 30

మట్టుపెట్టు ద్వ స క్రి చేంపు. ఉ, రా 5, ఆ 11; ఉ, రా 2, ఆ 13 చూ, సంహరించే.

మట్టుఎచ్చేలి. ద్వ వి చూ, దుంపబచ్చేలి*.

మట్టుబీఱ ద్వ వి ఒకబీఱ* చూ, హ్రిస్వగవేధుక.

మట్టుమిగులు. ద్వ. అ. క్రి. అతిక్రమించే: చూ, వాలు 12 (దాఁటు 6)

మట్టుమీఱు ద్వ. అ. క్రి —పై.—

మట్టె వై వి 1 చూ, రూ-మట్టియ 1 కాశీ. 4, ఆ 97, దే. వి. 2 చూ, రూ-మట్టియ. 2, బ 3 చూ, రూ-మట్టియ. 3; విశ. 4 బిట్టచాలులుగలది. "మట్టెయావు మొ."

మట్రి ద్వ. వి. దున్నునపుడు కొండ్రితిరుగక నడుమనిలిచెడుకొంచెము తావు. పాండు. 3, ఆ 24. [ము చూ, సనవము. 1.

మతము. సం. వి. అ. పుం =మటము. ఆశ్రిమ

మత్యము. అం. 1 చూ, మటిమము; 2: చూ, జన్యతాళములు.

మడ. దే. వి 1. ప్రవాహమార్గము హరి. పూ. 8, ఆ 37 చూ, మార్గము. 1, 2. మడచెట్టు చూ, వృక్షము. [లాంగలము

మడఁక. దే. వి 1 మడత, మడుపు, 2: చూ,

మడఁగు దే అ క్రి రూ-మణఁగు. 1 చూ, సంగు, 2 చూ, నివర్తిలు. మార్క. 6, ఆ 206

మడఁచు దే క్రి. మడఁగఁజేయు మడుఁచు- మణఁచు. [అడుది చూ, స్త్రీ

మడఁతి వై వి =మడవతి (దేశ్యమని. 8 ర)

మడఁతుక వై వి.=—పై — (దేశ్యమని 8 ర) (స్వార్థమున తుక)

మడకట్టి దే వి. 1. లాంగ్లకట్టి చూ, వేతము. 1, వా 2 వంటకట్టెయు "మీ అడుతులో మడకట్టులుకలవా?" చూ, నిఘ. 2; 3. మడ, మడకట్టి చెట్టు చూ, వృక్షము.

మడత దే వి 1 చేలువ, ధౌతవస్త్రము చూ, వస్త్రము; 2 బట్టమడుపు చూ, మడఁక. 1, 3 కడుపుమీఁదమడుపు చూ, త్రోవ 1, 4: చూ, భక్ష్యము, వా. 5: చూ, మతకము 1

మడఁదొక్కు దే. స క్రి. (మడఁగన్ + త్రొక్కు) తాటాకులు పంక్తిపడ పరువగా అణఁగఁదొక్కు

మడమ దే. వి గుదికాలు. (సం) — పార్ష్ణి, ఘుంటి (ఉ, హరి 6, ఆ 108) చూ, పాష్ణి (దీనికి ఉపమానము.— మజ్జిపండు.)

మడమపొల్లు దే. వి గాలిపాటు సరిగా లేక పరివెన్నులో గింజలుకట్టినవిగాక పొల్లుఅయి నది మడవపొల్లు.

మడయు. దే అ క్రి చూ, మరణించు

మడవ. దే వి. (మడ + వా) మళ్ళకు పాదులకు నీళ్ళుపాఱెడి కాలువముఖము కళా. 4, ఆ. 96 [ము. 1

మడవచేఁప. దే వి. ఒకచేఁప చూ, మత్స్య

మడవపొల్లు దే వి చూ, రూ-మడమపొల్లు.

మడవు దే అ క్రి. 1. విముఖమగు. చూ, వేటమొగమువడు; 2 నిష్ఫలమగు.

మడి దే వి 1 పడిగ-పడిక మడ-పడిగమొడ- పడిగమడి చూ, హారిదని (నది), 3 చూ, మడత 1, 3 పరిశోలము చూ, భూమి. 1, వి 4 పరిశుద్ధము చూ, శుద్ధము. 3, 5 ఆగామము, శుచి చూ, వర్తనము 1; 6 (వృత్తియందు ఉత్తరపదమైన మడుఁగు శబ్దమునకు ఆదేశముగా వచ్చెడిరూపము. "ఇనుమడి-మున్మడి" సు")

మడికట్టు ద్వ వి 1 రూ-మణికట్టు-మనికట్టు చూ, హస్తము 1, వా అ క్రి. 2 రూ-మడిగట్టు ఆరవేయఁబడినవస్త్రము ధరించే మడిగట్టుకొను, 3 రూ-మడిగట్టు. నలువరికుచ్చెలను గట్టుచేసి మడిగాయేర్పఱచే మడిగట్టుకొను

మడికాసు. దే. వి. వెండి చూ, లోహము 1.

మడికాసుగట్టు. దే. వి కైలాసము చూ, పర్వతము.

మడికాసుమలవేఁడు దే వి చూ, శివుఁడు.

మడిగట్టు వా వి. 1 చేనుగట్టు, అ క్రి. 2. చూ, రూ-మడికట్టు. 2, 3: చూ, రూ- మడికట్టు. 3. [2-3.

మడిగట్టుకొను వా అ. క్రి చూ, మడికట్టు.

మడిచేలు ద్వ వి. (మణిచిన + చేలు) నైష్ఠిక స్త్రీలు ముందునుండియెత్తి వెనుకకు చెక్కు కొనుకోకచేలు: చూ, మైజోలు

మడిపెసలు. దే. వి. మడియందు పైరగు నల్ల పెసలు చూ, స్తంబకరి (పెసర)

మడిమ అం: చూ, కళాస్థానములు.

మడిపంచె వా. వి. ఆరవైచినబట్ట చూ, వస్త్రము.

మడిబట్ట. వా. వి.—పై.—

మడిమంచె దే విణ బహీనము స్వా. ఆ 8,

28 రూ-మడిమంచేము, నిస్సత్తువ-నిస్సత్తువ (సం) —అశక్తి, గ్లాని

మడియించేము దే విణ —పై —

మడియుడు దే. విణ మూర్ఖుడు. సా 2, ఆ 127 చూ, స్తబ్ధుడు

మడియాలు దే వి. రూ-మడేలు. చూ, రజకి.

మడియించే దే స. క్రి వేంపు సా. 2, ఆ 37. చూ, సంహరించే

మడియు. దే అ క్రి 1 చూ, మరణించే; 2: కివ్వు, తునుగు

మడియుట దే. వి· చూ, మరణము.

మడియుగాలి వా వి· చూ, మమ్ము. 1

మడివాలు దే, వి· చూ, రజకుడు

మడిసంచి. దే వి. (ఇతరులు అంటగూడనిది) ఆరవైచినబట్టలు దేవుడు లోనగునవిగల సంచి చూ, సంచి

మడిసంది దే వి. (రామా 6, ఆ 164) చేంక-చేంకిలి-చేక్కిలి. (సం).—కక్షము, కక్ష్య, దోర్మూలము, బాహుమూలము (చూ, హస్తము)

మడుగు దే. వి (రూ-మడువు-మడ్గు-మణుగు-మడుపు) 1. గుణము "వీనికది యెన్ని మడుగులు హెచ్చే" చూ, రెట్టి,2 హ్రదము· చూ, సరస్సు 1, 3 కోను పంచ. నా. 3, ఆ 340: చూ, సరస్సు. 1; 4 పరిశుద్ధి చూ, సుద్ది 2; 5. పరిశుద్ధవస్త్రము. పా. 2,ఆ. 14· చూ,వస్త్రము, 6. ఎనిమిదివీసెల కొలది, వారువలో ఇరువదివవంతు; 7 అడుకువ.చూ,వినయము 1; బ. 8 ఆకుమడుపు రుక్మి 5, ఆ 57. చూ, కృత్తపర్ణము; విణ 9 చూ, మడి. 4; అ క్రి. 10. చూ,వంగు. హరిశ్చ 1, ఆ. 73; 11. చూ,సుక్కు. 4. ఉ, హరి. 2, ఆ. 58; ఉ,హరి.5, ఆ. 103

మడుచే దే ప్రే: చూ, రూ-మడచే.

మడుపు. దే వి. 1· చూ, మడుగు. 5. అని. 5, ఆ. 31, 2· చూ, మడచే. 1; బ. 3 చూ, రూ-మడుగు. 8, స. క్రి. 4 చేంపు· చూ, సంహరించే

మడువు దే వి, అ. క్రి చూ, రూ-మడుగు.

మడేలు. వా. వి చూ, రూ-మడియాలు

మడ్గు దే వి, అ. క్రి· చూ, రూ-మడుగు. (గుణమునకు —పాండు 3, ఆ. 137)

మడ్డి దే. వి. 1· చూ, బంధురము. 4; విణ 2 చూ, స్తబ్ధుడు

మడ్డిపాలు దే వి. బంకగానుండు నొకరసము

మడ్డు. దే వి ఇసుపగుండు. పరిభా 5, ఆ 60· చూ, రాయి

మడ్డుకత్తి. ద్వ. వి: చూ, మచ్చుకత్తి.

మడ్డువు సం. వి. ఉ పుం. 1. గుమ్మెట, తుడుము చూ, వీణె; అం. 2 చూ, అనద్ధవాద్యములు. [1-2.

మణుగు దే అ. క్రి· చూ, రూ-మడుగు.

మణి సం వి. ఇ పుం, స్త్రీ. 1. రూ-మాణి. పచ్చెతాయి లోనగునది (అశ్మజాతి)· చూ, రత్నము 1, 2 ముత్యములోనగునది (అనశ్మజాతి) చూ, రత్నము. 1; 3. రతనము: చూ, రత్నము 1; 4. నంద, ముంత· చూ, పాత్రము. 6; 5 మని: చూ, మడికట్టు; 6 గొంతిమెడచేన్ను. చూ, స్తన్యము; 7 మగవాని కామచివర: చూ, శిశ్నము; 8 ఒకానొకపాము చూ, సర్పము; అం. 9· చూ, క్రియలు, 10. చూ, అసంయుతహస్తములు.

మణికట్టు. వా. వి: చూ, రూ-మడికట్టు.

మణికము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాగు. ముంత (అని కొందఱు); చూ, పాత్రము 6; అం. 2· చూ, రదక్షతములు.

మణికాచము. సం. వి. అ. పుం:చూ, వెంపలి*.

మణికారుఁడు. సం వి. అ. పుం. రత్నములను సానఁబట్టువాఁడు చూ, సానలవాఁడు.

మణిగ. దే. వి. (రూ—మళిగ—మళిగె—మణిగె) చూ, దుకాణము. 1.

మణిగణనికరము. పా చూ, వృత్తము. 1 ("న-న-న-న-స 9 యతి 15 వ ఛందస్సు")

మణిగము దే వి. రూ—మణీవము. అధికారము చూ, గవము. 1 [చూ, సమాలంభిము

మణిగాసనము దే. వి. సన్నసన్న పుప్పొంతి

మణితము సం వి అ న రూ-మాణితము 1 రతికాలమునందలి గళరవము చూ, స్వరము 2, 2. కోకిలధ్వని చూ, స్వరము 3, అం 3 చూ, గతిధ్వనులు.

మణిదీపిక. పా చూ, వృత్తము 1 (మొదటి పాదము.—"న-భ-భ-న-భ-న గణములు 13 యతి, రెండవపాదము—"న-న-న-స-జ-భ సగణములు 14 యతి, మూఁడవపాదము —"న-భ-గ-స-న-న-న-స గణములు 12 యతి; నాలుగవపాదము—"న-న-గ-స-జ-జ-గురువు 12 యతి)

మణిపూరకము. అం చూ, చక్రములు. (వెన్నెముకయందలి షట్చక్రములలో నొకటి)

మణిపూరము అం —పై.—

మణిప్రవాళము సం వి. అ పుం, న రెండు భాషలుకలిపిన కవిత్వము. చూ, మాటలల్లుట.

మణిబంధము సం వి అ. పుం 1.—మని. చేతి మనికట్టు చూ, హస్తము 1; అం. 2. చూ, అధమక్షేత్రములు.

మణిబంధములు అం. (ముంజేతులు) 1 చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు—ముడుసులు కనిపించనిచేతులున్నదుఃఖి. మిక్కిలి కుఱుచదైన రాజో. మూఁడు రేఖలున్న మణిఖచితభూషణములధరించువాఁడు), 2 చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (లాపైనపతిచేచ్చెను)

మణిబిందుమాలిక అం: చూ, దంతక్షతములు

మణిభూషణము పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-న-భ-భ-రగణములు 10 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మణిమంత్రౌషధాదిసిద్ధి. అం చూ, కళలు

మణిమాల పా చూ, వృత్తము. 1. ("త-య-త-య గణములు 7 యతి 12వ ఛందస్సు")

మణిరంగము పా చూ, వృత్తము 1. ("ర-స-స-గురువులు 6యతి. 10వ ఛందస్సు")

మణిరంజనము సం వి. అ న వర్ణపుతేకు

మణివకాఁడు దే విశ. (మణివము + కాఁడు) చూ, పాశుపత్తిపుకాఁడు.

మణివము దే. వి చూ, రూ-మణిగము

మణిసరులు దే వి. బ చూ, ధాన్యము.

మణిసిల నై వి —మనశ్శిలా కటంభర. (శుద్ధి—సున్నపునీళ్ళతో రెండుజాములు డోలాయంత్రమున వండినశుద్ధి) చూ, రాయి.

మణిసూత్రన్యాయము పా పూసలలో దారమువలె లోపలకలిసి యుండుననురీతి

మణిస్థానప్రయోగము. అం చూ, తంత్రములు.

మణీచకము. సం వి. అ పుం చౌదినీవంకి: చూ, లోహము 1

మణుఁగు రే వి, అ క్రి చూ, రూ—మడుఁగు.

మణుఁగుఁబూలు స్వ. వి బ. కుబేరమూలమను భక్ష్యము చూ, భక్ష్యము.

మణుఁచే దే. క్రి చూ, రూ—మడఁచే.

మణావు దే వి, అ క్రి చూ, రూ-మడుఁగు.

మణెఁజారు వా వి. మునుబునకుసహాయకారి.

మతంగజము సం వి అ పుం ఏనుఁగు చూ, హస్తి.

మతంగుఁడు సం వి. అ పుం 1. ఒకబుషి: చూ, సన్యాసి; 2 రూ—మాతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మతకము. దే వి. 1. కపటము. చూ, సూక్ష్మము. 2; 2: చూ, మాయము. 1; 3: చూ, స్నేహము. 1. [వి: చూ, వ్యాకరగ్రాహి.

మతకరి. దే. విశ (మతకము + అరి) మాయా

మతము సం. వి. అ. న. 1. అభిప్రాయము చూ, స్మృతి. 1; 2 అంగీకారము చూ, సమ్మతి 1; 3 చూ, శాస్త్రము.1, 4 సమ్మతము. చూ, స్వీకృతము 1; 5 తెలియఁబడినది చూ, వ్యక్తము 2; 6. పూజింపఁబడినది చూ, సన్యస్తము 2, 7 కులాచారపద్ధతి. తద్వి —జైనము మొదలగుమతములు కెక్కులుగలవు (చూ, మతములు, హింపూమతము.)

మతములు అం. 1 వైష్ణవము, మాధ్వము, స్మార్తము, 2 వైష్ణవము, శైవము, శాక్తము, గాణపతిము (గాణాపత్యము), సౌరము, కాపాలికము (కాపాలము); 3 ద్వైతము, అద్వైతము, విశిష్టాద్వైతము (చూ, త్రియము.)

మతలబు. వా. వి 1. ఉత్తరము పైవిలాసము వ్రాయుకిత' చూ, శిరోనామ. "మహారాజశ్రీ .. వారికి, బ్రహ్మశ్రీ . వారికి." ఇత్యాది, 2. ఉత్తరములోని అంశములగమనిక; 3' ముసాయిదా.

మతల్లిక. అం. రూ–మాతల్లిక చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. [సంచే

మతాబు దే వి రూ–మత్తాబు చూ, బాణ

మతి సం వి ఇ స్త్రీ 1.=మది శాస్త్రచింతనాదులచేఁగలుగు వస్తునిర్ణయ జ్ఞానము చూ, ప్రజ్ఞము 2; 2 చూ, వాంఛ; 3 తలఁపు చూ, స్మృతి. 1, అం.4 చూ, సంచారిభావములు ("జా . ను. దాశరథ పరతత్త్వరూపమే కాకున్న నిల్లడలంగాన్పించునే? యోసగమా' యిదియు నాకించుక భ్రాంతమనిరోకలంచెద")

మతోన్మత్తము అం చూ, తంత్రములు

మత్కుణము సం వి అ పుం 1 –మొగిటి. నల్లి చూ, రక్తాంగము 4, 2. కొమ్ములు లేని యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3 నారికేళము * చూ, స్కంధఫలము

మత్కుణుఁడు సం. వి. అ. పుం. గడ్డము మీసములేనివాఁడు' చూ, పొవిడల్లుఁడు

మత్త పా (హంసశ్రేణి). చూ, వృత్తము. 1. ("మ–భ–స– గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మత్తకాశిని. సం. వి ఈ. స్త్రీ. రూ–మత్తకాసిని. 1 మదముచేత ప్రకాశించునట్టి ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ; 2.ఆఁడుది చూ, స్త్రీ.

మత్తకాసిని సం. వి. ఈ స్త్రీ.—పై —

మత్తకోకిల పా. చూ, వృత్తము. 1. ("ర-స-జ–జ–భ–ర. 11 యతి. 18వ ఛందస్సు")

మత్తగిలు పై అ క్రి =మత్త చూ,మదించే 1

మత్తత వా. వి మదటతనము.

మత్తమయూరము. పా చూ, వృత్తము 1. ("మ–త–య–స–గురువులు 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు.")

మత్తము సం. వి అ పుం. 1 మదముపట్టిన యేనుఁగు. చూ, హస్తి; విణ 2 మదము పట్టినది.

మత్తల్లిక అం చూ, రూ–మతల్లిక.

మత్తల్లి అం. 1 చూ, కరణములు, 2 చూ, భూచారులు

మత్తవారణము సం వి. అ పుం 1 ఒఱఁగుదిండు. చూ, లోడు, 2 చూ, మత్తము.1.

మత్తహంసిని పా చూ, వృత్తము. 1 ("జ–తి–స–జ–గురువులు 7యతి 13వఛందస్సు.")

మత్తా పై. వి.=మరి. మత్తు: చూ, మంపు.

మత్తాక్రీడ పా చూ, వృత్తము. 1 ("మ–మ–త–న–న–న–న నగణములు 9–17యతులు 23 వ ఛందస్సు")

మత్తాబు దే వి చూ, రూ–మతాబు

మత్తాలంబము సం వి అ. న ఉపాశ్రయము

(తె) —కటకటాలు, కటకటాకమ్ములు (మత్తాలంబము చింత్యము)

మత్తి వై. వి మదము చూ, మత్తా

మత్తికాఁడు. ద్వ వి చూ, వలపుకాఁడు ఉ, హరి. 5, ఆ 149

మత్తిల్లు. వై అ క్రి =మత్త. చూ, మదించే 1

మత్తు వై. వి.=మత్త-మద చూ, మత్తి.

మత్తుఁడు. సం. విశ 1 మదట చూ, గొండుఁడు; 2 చూ, హృష్టుఁడు, 3 చూ, సోమరి.

మత్తుద్రవ్యములు పా (ఓషధులు) పొగాకు, కల్లు, గంజాయి, నల్లమందు మొదలగునవి

మత్తేభవిక్రీడితము. పా. (మత్తేభము) చూ, వృత్తము 1. ("స-భ-ర-న-మ-య-వ 14 యతి 20వఛందస్సు") [మూర్ఛనలు

మత్సరకృత్తు. అం చూ, షడ్జగ్రామ గతి

మత్సరము సం. వి. అ పుం. 1.=మచ్చరము: చూ, హంస. 7, 2. క్రోధము చూ, కోపము; విశ. 3. ఈర్ష్యకలది; 4. క్రోధము గలది చూ, రోషము, అం 5 చూ, హేయగుణములు; 6 (మాత్సర్యము). చూ, అరివర్గములు

మత్స్యాండి సం వి. ఈ స్త్రీ రూ-మత్స్యాండి కండచేక్కెర చూ, శర్కర 1

మత్స్యండి. సం. వి ఈ. స్త్రీ —పై—

మత్స్యధాని. సం వి ఈ స్త్రీ. చేఁపలబుట్ట, కుపేణి: చూ, వల 1,

మత్స్యపిత్త సం వి. ఆ స్త్రీ కటుకరోహిణి*. చూ, శకులాదని

మత్స్యబంధనము సం వి అ న చూ, వల.1

మత్స్య బంధము. అం చూ, శబ్దాలంకారములు

మత్స్యము సం వి. అ. పుం. 1. (రూ-మచ్ఛము-మత్సము)=మచ్చెము (మాంసమువారిం చేతిచ్ఛ చేత హర్షించునది) అండజము, అనిమిషము - అనిమేషము, అప్సుచరము, ఆత్మాశి, కచరము, క్షుద్ర, గోనర్దము, చపలము, జలపిప్పకము, ఝషము, పృథురోమము, పోటగళము, మీనము, విసారము, వైసారిణము, శంబరము, శకులి (తె) — చేఁప, (బ) తెలుగంటి, నీటికెదురు పుట్టువు, మచ్చెము-మెచ్చెము, మరునిడాలు, మిలు-మీను-మీలు, వాలుగ; తద్విశేషములు —౧ అండాలువు, ౨ అంబుకీశము, అవసాధ్యము, ఉలూపి, జలకూర్మము, శిశుకము, మీనడింభము (తె) —ఉలచేఁచేఁప, ఉలచేమీను, ఉలస-ఉలుచే, ఉలుచేమీను, 3 అంబుగజము, అంబుమర్కటము, అపహారము-అవహారము, అసిదంష్ట్రము, అరామము, కుంభి, కుంభీరము, క్షీరశుక్లము, గిలగ్రాహము, గ్రాహము, చపలాంగము, చులుక, జలకంటకము, జలకపి, జలజిహ్వము, జలరూపము, జలసూకరము, జలసూచి, ఝషము, ఝషాశనము, నక్రము, మకరము, మరోలి, మాయాదము, మీనగము, వార్ఘటము, శింశుమారము, శిశుకము, హ్రదగ్రాహము. (తె) —కడలిరాతత్తడి, పిడకమొసలి - పిడుకమొసలి, మరునిడాలు, మొసలి; ౪ కుంభీరము - కుంభీలము, గిలగ్రాహము, గోముఖము, నక్రము (తె).—కాలుమొసలి; ౫ అకూపారము, అపహారము-అపరాహము, అనహారకము, కూర్మరాట్టు, జలకిరాటము, జలగ్రహము, జలహస్తి, జలాంటకము, జలాండకము, తంతునాగము, తంతువు (తె) — అగడు - నెగడు-నెపడు - నీటిడియ్యము, ౬. అతిశృంగికము, శృంగి. (తె) —కొమ్ముచేఁప, పాఁపమీను, ౭ (తె) -అరజే అముకా తన్ని - కల్లురుజో, పుల్లరు ..., ౮ అర్ధశిఫరము, తిమింగిలము, పండపాఠము, ౯ అపహారము,

గ్రాహము; ౧౦. అసిపుచ్ఛకము, చపలాంగము, జలకపి, జలచరము, జలౌకసము, నీరాటము, శింశుమారము (తె) — నీరుదిరిమ్మరి; ౧౧. అలస్యము, కఫోణి, జలసూకరము (తె).— నీరుపంది, ౧౨. ఇంచాకము, జలవృశ్చికము (తె)—చిలుచేప, తెయ్య-తొయ్య; ౧౩. ఇల్లిశము-ఇల్లీశము, ఇల్వలము, గాంగేయము, జలతాలము, జలవాపికము, పోత్రిప్షి, రాజశఫరము, వారికర్పూరము, శఫరాధిపము, శఫరి (తె)— ఇల్లస, ఇల్లిస, ఇల్లెము, ఇల్లెస, బేడిస, ౧౪ ఉచ్చింగటుడు, తృణగంధము; ౧౫ ఉద్దండపాలము, ౧౬ ఉదిత్రము-ఉత్ఫ్రిము, జలమార్జారము, జలాఖువు-జలాఖువు, జలనకులము, జలబిడాలము, జలప్లవము, నకులప్లవము, నీరాఖువు (తె)—నీరుపిల్లి, ౧౭ ఉరగము, ౧౮ ఎట్టమీను(చూ, సర్పము), ౧౯ ఏరంగము, ౨౦ కంకతోత్రిటము, జలవ్యాఘ్రము, జలసూచి (తె)-గడ్డముక్కుచేప, ౨౧ కంటకాష్ఠిలము, కుజ్జిశము, పడిశము, పలిశము-పలీశము, ఖలీశము-ఖలిశము-ఖలేశము- ఖలేశయము, ఖశేటము. (తె) —గుడి, గుడికెల్ల, ౨౨ కజ్జలి, ౨౩. కరండి, జనేశయము, మూకము, శంబరము; ౨౪ (తె).—కరవాడు-కలవాడు, వట్టిచేప, వరుగుచేప; ౨౫ కర్ణాలము, ౨౬ కలకము, గండోలము, గర్తాహము, శకలి-శకుల, శకులము, శకులార్భకము (తె) —కచ్చేమీను, బేడిస, ఒడిసమీను, లంకెబేడిస; ౨౭ కలభము; ౨౮ కవయి, కవిక, క్రకచపృష్ఠి, రాజీవము. (తె) —కొలువాసములు, చొఱ-చొఱ్ఱ-చోఱ, చోఱమడుత, సొఱ-సొఱ్ఱ, సొఱచేప; ౨౯. కశ్యపము-కాశ్యపము; ౩౦ కాకోచి, కాకోచికము, జలవాపికము; ౩౧. కాతరము, కాతలము; ౩౨ కుంచిక, కుంభిలము, కుంభీరము, కుచికము; ౩౩. కుడుంగము; ౩౪. క్షుద్ర జలచరములు — కులాటము. (తె) —ఎగచిల్లపురుగు, కస్తూరి; కురుమిండ, కొయ్య, గవ్వాసు; చేస్తుడుగుల్ల; తలకప్ప, తెలిదెమ్మకరి, నసిమిరి, నాచేను, నిమ్మాత, నీటికుమ్మరపురుగు, నీటిగె, నీరుగుట్ట; నీరుపాప; నీరెన; నీర్చలి; నులిగుల్ల; పాత్రిచిపురుగు; బంగరుపురుగు, రుండను; నెల్లపోలిక; ౩౫. కోంకణము, ౩౬. క్రోష్టిముఖము, ఖడ్గము, గండకము—గిడకము, గడము, గిరానిలము, శకులార్భకము.(తె) —గండ-గెండె; ౩౭ క్షుణనిశ్వాసము. శింశుమారము—శిశుమారము; ౩౮. క్షుద్రాండమత్స్యసంఘాతము, పోతాధానము; ౩౯. గాంగటకము-గాంగిటము-గాంగటేయము, గాంగేయము; ౪౦. గర్దభి; ౪౧ గండూపది (తె) -ఆఁడుఎట్టి (ఆఁడెట్టి)(చూ, సర్పము), ౪౨ గర్గరము, గర్గాటము, యోగసాలిక, ౪౩ గజ్జకము; ౪౪. గవాచి, ౪౫. గుడము, ౪౬ గుల్మము; ౪౭ గోమీనము, ౪౮ గ్రాహమద్గురిక, మద్గురము, మద్గువు (తె) —బొమ్మిడాయి; ౪౯. ఘర్ఘటము, ౫౦. చంద్రిచంచల; ౫౧ చిత్రిఫలకము, చిత్రిఫలము, చిత్రిఫాలి, ఫలకి; ౫౨ చిరిచిమము-చిరీచిమము-చిలిచిమము-చిలీచిమము-చిలీచీమము. (తె).— తేలుమీను; ౫౩. చులుంపి; ౫౪. చులుకి; ౫౫. చిత్రిపదాలము, చిత్రిపల్లికము, పాఠీనము, సహస్రిదంష్ట్రిము (తె) — కొఱ-కొఱ్ఱ, కొఱ్ఱమీను, పాటేనము, బేడిస, ౫౬. చీరము, ౫౭. ఛాగలకము; ౫౮ డాత్యూహము; ౫౯. తిమి, ౬౦. త్రికంటకము; ౬౧. నీరుకోడికి —(చూ, పుంజో); ౬౨. నీటిగుఱ్ఱమునకు —(చూ, హయము); ౬౩. శాలము; ౬౪ సిధ్మల. (తె).—ఉప్పుచేప; మత్తి

కొన్ని చేఁపలరకములు (తెలుఁగుపదముల తో వ్యవహరింపఁబడునవి) - అంబుపక్కెర; అల్లెదము-అల్లెదమ్మ, ఆకుజెల్ల; ఇంగిలాయి, ఇసుకదొందు; ఈసపిట్ట; ఉణుజో, ఉల్లా కుఁజేఁప, ఉల్లికుచ్చేడము, ఒల్లెంక, కడిసెల, కదిర; కనుగుఁజేఁప; కిల్లరుజో; కాగిస, కుం టముక్కు, కూగముక్కు; కొరడు, కొరద, గెజ్జె; గొల్లదొందు; గుర్రింగిలాయి, చేంద మామపక్కె, చేందువాచేఁప, చోఱ, చోఱ మీను; చిత్తిగ; చీరచింపు; చేకుకార, చేకుపిల్ల, కల్ల, గేఁకి; తిమిగమీను, తిరి ర, తితికి, తూఁ-తూల, పంపుఁజేఁప; తెల్లనార; తొల్లిక, దాసరిగొయ్య, నొందు, నాగపెంజెర, నీరుపాపర, పక్కె, పయి జోలుతట్ట; పల్లికతట్ట, పరిగియ-పరిగె, పట్టెమీను, పాలచేఁప,పాలచొఱ, పుత్తడి కాసు, పులస, పులుమే, పుల్లరుజో, పులిమె కము, పూఁజేఁప, పూమేను, పూలమట్ట; పై జోలుమట్ట; పొట్టపెంజెర; పొనుఁగుఁజేఁప, పొరకచేఁప, పొలస; పోసలెక్కు, బుడ్డ పక్కె; బొంకప్ప; బొందపక్కె; బొచ్చె, మంగలపక్కె; మట్టగిడుసు; మడవచేఁప, మలుఁగు, మాచెనపక్కె; మాతగొరక, మిసి; మిసికల్లు; ముకుదొమ్మ; ముచ్చెంగి, ముట్టె చేఁప; ములువాలుగ, మెత్తడి; మేవ; మొ ట్టె; మోరపక్కె, రాతిగొరక; రామ,లత్తి చేఁప; వంజిరము _ వజ్జిరము, వంజో, వం దొందు; వడగవ్వ; వాలుగ, వాలుగటెంకి, వాలుగపాము, వాలువు, వింజిలి, వెలిమొట్ట; సొరంగి. (మిగతవానికి "చూ, సొరంగి.") అం. 2. మత్స్యదేశము: చూ, దేశములు; 3. చూ, మత్స్యావతారము, 4: చూ, ఆస నములు.

మత్స్యాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగం టికూర: చూ, శీతసారము;2: సోమెదకూర.

మత్స్యావతారము అం చూ, అవతారములు. (దేవతలసురాజగు ఇందుర్ఁడును బ్రహ్మ యును శ్రీమహావిష్ణువును ప్రార్థించిరి. శ్రీమహావిష్ణువు చేఁపరూపమును దాల్చి సముద్రమున నడఁగియున్న సోమకాసురుని జంపెను సోమకుఁడు దొంగిలించిన నాలుగు వేదములనుగూడ విష్ణుదేవుఁడు తీసికొని బ్రహ్మకిచ్చెను ఇదియెమత్స్యావతారము.)

మథనము సం వి అ న ఉన్మంథము, దధి మథనము, దధిమథము, మంథనము. (తె) - చిలుకుట, చిలుకుడు, తరి, తరుమేట-త్రి మ్మేట, త్రిచ్చేన.

మథించే సం. స క్రి (తె) —గిలకరించే, చిలుకు, తరుచే-తర్పు-త్రిమ్మే, పుదుకు.

మథితము సం. వి అ వ. 1 నీళ్ళుకలియని మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ; విణ 2. త్రిచ్చేఁబడి నది, 3. ఒగయఁబడినది

మదంతి. అం చూ, శుక్రులు.

మదకలము సం. వి అ. పుం 1· చూ, మదపు టేనుఁగు, విణ 2 మత్తుచేత వ్యక్తముకాని మాటలుకలది.

మదట వై. విణ 1 =మద: చూ, మత్తుఁడు. 1, 2 మత్తురాలు,డిమ్మరి-దిమ్మరి చూ, స్త్రీ.

మదటతనము వై వి.=మత్తత్వ· మత్తత

మదటయేనుఁగు. ద్వ వి. గంభీగవేది. చూ, మదపుటేనుఁగు.

మదనకంటకము. సం. వి అ. పుం ఉదర్కు ము. (తె).—ఉమ్మెత్తముల్లు [ములు.

మదనకామేశ్వరలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్య

మదనగంధులు దే. వి. బ. చూ, ధాన్యము.

మదనచేతులు. దే. వి. బ. తనాబి, దంతియ-దంతె, దూలము. (సం).—తండకము(చూ, స్తంభము.)

మదనదర్పణము. శా: చూ, వృత్తము. 1.

("న, స, జ, ర, గ, గురువులు 11యతి 16వ ఛందస్సు.)

మదనము సం వి అ. పుం 1. ఆమని చూ, సంబరము 3, 2. ఉమ్మెత్త * చూ, పాలాపువ్వు; 3 మంగ* చూ, శ్వేస నము 3, 4 మయినము. చూ, సిక్థకము, 5 ఒకపక్షి చూ, కంజలము, 6 చూ, మగ్గమాతంగి *, అం 7 చూ, జన్యరాగ ములు

మదనలలితము పా చూ, వృత్తము 1 ("న, న, గ. యతిలేదు 17వఛందస్సు")

మదనవృత్తము పా: చూ, వృత్తము. 1 (ఇది వసంత తిలకవలె నేనడచును 9యతి)

మదని. సం వి ఈ. స్త్రీ జీవాదిపిల్లి చూ, సంకువు [గాడు

మదనుడు సం వి. అ పుం చూ, మన్మ

మదపుటేనుగు. ద్వి. వి చూ, మదటయేనుగు

మదమడంచే మి. స క్రి (మదము + అడం చే) చేంపు జై. 5, అ 58 చూ, సంహ రించే.

మదము. సం వి అ పుం 1 మత్తు క్రొవ్వు చూ, హామిక, 2 ఏనుగుక్రొవ్వు చూ, హామిక, 3 సాడు చూ, రేతస్సు. 1, 4 ఏనుగురేతస్సు చూ, రేతస్సు 1 (చూ, హస్తి), 5 కస్తూరి చూ, మదా హ్వాము, 6. చూ, హంకారము, 7 చూ, సంతోషము, అం 8 చూ, సంచారి భావ ములు. ("అమ్మ పవనంబునం గపివరులు మధురమధుపాన వ్యామత్తులైతూలుచుం జేలు మే సోలుచే వివిధగతులం జెలంగిరి. డంగి రి."), 9 చూ, హాయగుణములు, 10 చూ, గజమదములు, 11 చూ, అరిషడ్వర్గములు

మదములు. అం. 1. (ఏనుగునకు మదము ఎని మిదిచోట్లం బుట్టును) – ౧ చెక్కిళ్లకు–దాన ము, ౨. కన్నులకు–సీసవు, ౩. చెవులకు–సాగరము, ౪ తొండముచివరకు–శీకరము, ౫ చేతుమొనలకు–శిక్యము, ౬ మేహము నకు–మదము, ౭ హృదయమునకు–సుర్కము, ౮ చరణములకు —మేఘము పుట్టును. చూ, హస్తి, 2 (త్రిమదములు) – ౧ విద్యామద ము, ౨ ధనమదము, ౩ కులమదము, 3. (అష్ట మదములు) —౧ అన్నమదము, ౨. అర్థ మదము, ౩ స్త్రీమదము, ౪ విద్యామ దము, ౫ కులమదము, ౬. రూపమదము, ౭ ఉద్యోగమదము, ౮ యౌవనమదము. (లేక) ౧ ధాన్యసంగ్రహ, ౨ ధన, ౩ మా న్యక్షేత్ర, ౪ విద్య, ౫ సత్కులప్రసూతి, ౬ సౌందర్య, ౭ ఉత్తమగ్రామనివాస, ౮ యౌవనమదములు [యు. 1.

మదయిత్నువు సం వి ఉ పుం చూ, మేఘు

మదరేఖ పా చూ, వృత్తము 1 ("మగణ సగణ గురువులతోఁగూడినది. 7ఛందస్సు)

మదల వా వి. అలుదే చూ, సోమరి.

మందిలతనము. వా. వి చూ, విలంబము 1.

మదస్ఖలితము. అం చూ, కరణములు.

మదస్థానము సం వి అ న కల్లుత్రాగెడియి ల్లు చూ, సదనము. 1 [చూ, హస్తి.

మదహస్తి వై వి మదహస్తి మదపుటేనుగు.

మందావరము. సం వి అ పుం ఇంద్రునిఏనుం గు చూ, హస్తి [హస్తి.

మదావళము. సం వి అ. పుం ఏనుగు చూ,

మదాహ్వాము సం వి అ పుం చూ, మృగమదము.

మది వై వి 1 గుండె చూ, హృదయము. 2, 2 మతి. బుద్ధి ఉ, హ. 5, అ 191: చూ, హృల్లేఖము. 2

మదించే సం. అ క్రి 1 క్రొవ్వు. చూ, మెచ్చుకొను; వై. అ. క్రి. (1) తలంచే. రా, వి 3, అ 52: చూ, సంకల్పించే, స. క్రి (2) మదింపువేయు: చూ, తోంచే 4.

మదింపు. నై వి. అంచేన-అంచేవా, డవులు-డౌలు. [సాంబ. తిర్య 7

మదికొలంకుపులుఁగు. ద్వ వి చూ, హంస

మదికొలనునెక్కొనుపిట్ట ద్వ వి — పై —

మదిమది నై వి. నెమ్మది. ఉ, హరి 5, ఆ 43. చూ, శాంతము 1

మందిర. సం వి ఆ స్త్రీ 1 కల్లు చూ, సుర 2; 2 కుబేరుని కూఁతురు, కటమాలిని చూ, సూన 1, అం. 3 చూ, సంచారభావమునఁ బుట్టినవృష్టులు

మదిరాక్షి సం వి ఈ స్త్రీ. 1. మదిముకప్పిన కన్నులుగల సుందరి చూ, స్త్రీ, 2 అందుది చూ, స్త్రీ. [స్థానము

మదిరాగృహము సం. వి అ న చూ, మధు

మదీయము. సం విశ. (తె) — నాద

మదుగు దే వి మదుము-మనుపు భాగ 10, స్కాం. పూ. 758 చూ, పడపిడ 2

మదుపు దే వి 1 అపుపచ్చె. చూ, వర్ణము 6; వా 2 మదుపుపెట్టినసొమ్ములోనగునది

మదుము. దే. వి: చూ, రూ_మదుగు

మదురు దే వి 1 చూ, మగులు, అ కి9. 2 చూ, మాఁగు 3.

మదురుకమ్మ. వా. వి. గజికమ్మ-గజిగమ్మ చూ, వృంతము 1 (మట్ట)

మదురుగోడ ద్వ. వి చూ, మగులుగోడ

మదురువు. నై వి. 1. మత్తు చూ, హామిక, 2 =మధు కల్లు చూ, సుర 2.

మదువు. దే వి: చూ, రూ_మదుగు

మదోత్కటము. సం వి. అ. పుం. 1 చూ, మదిపుటేనుఁగు, 2. కపోతము: చూ, సురటీ

మద్గురిమ. సం. వి అ. పుం బొమ్మిడాయి చూ, మత్స్యము 1.

మద్గువు సం. వి ఉ పుం 1 నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2: చూ, మద్గురము.

మద్దిత్తు. వా. వి: చూ, సహాయము.

మద్దల. వై. వి =మర్దల. మృదంగము రూ—మద్దెల చూ, వీణె

మద్ది దే. వి చూ, వాలము. * (దీనిభేద ములు —ఇనుమద్ది, ఏఱుమద్ది) (దీనిని డిజిటాలిస్ అనుఇంగ్లీషుమందునకు బదులుగా నుపయోగింతురు. గుండెనొప్పికిమందు.)

మద్దికాయలు దే వి బ. చెవితమ్మెఅనునగి: చూ, భూషణము. 2

మద్దెల వై. వి =మర్దళ చూ, రూ-మద్దల

మద్దెలరూపురిక్క. వై. వి.=మర్దళిరూపక్షం, ధనిష్ఠ చూ, రిక్క

మద్దెలసంచే. అం. చూ, డిండిలు

మద్దెలసంచేపెండె అం.—పై —

మద్దెళిన అం.—పై.—

మద్యము సం వి అ న కల్లు చూ, సుర 2.

మదరింకసుఁడు. సం విశ చూ, విభంకసుఁడు.

మదరికము పా చూ, వృత్తము 1. ("భ, ర, న, ర, స, స, వ గురువులు 11 యతి. 22వ ఛందస్సు")

మదరిము అం చూ, దేశములు [సోమవల్లి.

మధుక. సం వి అ. స్త్రీ తిప్పతీఁగె*: చూ,

మధుకంఠము సం. వి. అ పుం. కోయిల. చూ, సోఁకుడుపులుఁగు.

మధుకము సం వి అ. న 1. చూ, యష్టిమధుకము*; 2 రూ—మధూకము. ఇప్ప *: చూ, వానప్రస్థము. 2, 3. నెమలి చూ, శిఖి. 2.

మధుకరము సం. వి అ న. 1. భిక్షాన్నము: చూ, పాటము. (1), పుం 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3 జీవకము, సర్జకము*: చూ, రాజార్హము.

మధుకరి. అం. చూ, నుషిగివాద్యములు

మధుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం చూ, మగధుఁడు.

మధుకేశటము. సం వి అ పుం. తుమ్మెద. చూ, షట్పదము [వారము

మధుకరిమము సం వి. అ పుం చూ, మధు

మధుతృణము సం వి అ న. చెఱకు* చూ, గసాలము. 3 [ఘుడు.

మధుదీపుఁడు. సం వి. అ. పుం చూ, మన్మ

మధుడ్రిము సం. వి అ. పుం చూ, మధుకేశటము [మసకము 2.

మధుద్రుమము సం. వి. అ పుం. ఇప్ప* చూ,

మధుపటలము సం వి. అ. న. కరండము, తేనెపట్టు (తె) —తుట్టియ—తుట్టె, తెట్టియ—తెట్టె, తేనెతుట్ట, తేనెతెర, పెర-పెఱ తద్వి —మధుపర్కము ("చూ, సారఘము")

మధుపము సం వి అ. పుం 1 తుమ్మెద, తేనెటీఁగ చూ, షట్పదము; విం. 2. మద్య పానము చేయునది.

మధుపర్కము సం వి. అ న 1 పెరుఁగుతో కలిసిన తేనె. చూ, సారసము, 2 పెండ్లిలో వధూవరులకిచ్చెడు నూతన వస్త్రము చూ, వస్త్రము

మధుపర్ణి సం వి ఈ. స్త్రీ. 1 చూ, రూ-మధుపర్ణిక; 2 చూ, మధుక*; 3. నీలి* చూ, రంజని [చూ, సర్వతోభద్ర

మధుపర్ణిక సం. వి అ స్త్రీ రూ-మధుపర్ణి.*

మధుపుష్పము సం. వి. అ పుం చూ, మధుద్రుమము*

మధుపుష్పవర్ణి అం చూ, అనువర్ణములు

మధుప్రియుఁడు సం. వి. అ పుం చూ, బలరాముఁడు. [చూ, మక్షిక

మధుమక్షిక సం వి. అ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ

మధుమక్షికాన్యాయము పా ఈఁగలు చేర్చిన తేనెమనుష్యుల యధీనమగునటురీతి

మధుమతి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("నగణ భగణ గురువులు. 7 వ ఛందస్సు.")

మధుమేహము. సం. వి. అ. పుం మూత్రరోగము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము. [ము. 1.

మధుయష్టిక. సం. వి అ స్త్రీ చూ, మధుక

మధుర సం. వి. అ స్త్రీ 1. ఒకపట్టణము, కాశీ. 3, అ. 47 చూ, దేశములు, 2 చూ, స్వదాప *, 3 అడవిసదాప* చూ, సదాప; పా 4 చూ, వృత్తము. 1. (ప్రభాత వృత్తచ్ఛాయను మొదటిచరణమును, అపరాజిత వృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమును, మాలినీవృత్తచ్ఛాయను మూఁడవచరణమును, నాలవచరణమునకు లికల్పితమును), అం 5. చూ, క్షేత్రములు, 6 చూ, పుణ్యనగరములు.

మధురకవియాళ్వారు. అం చూ, ఆళ్వారులు.

మధురగతి పా చూ, వృత్తము 1. (నవవిధ రగడలలో నొకటి. చదునాలుమాత్రలు. 9 వ మాత్రయతి) (చూ, రగడ)

మధురమీనాక్షి అం చూ, అక్షులు

మధురము. సం. వి అ న 1 చూ, విషము; 2. తుమ్మెద చూ, షట్పదము; పుం. 3 తియ్యన చూ, మాధుర్యము 1; విం. 4. తియ్యనిది (తె) — తియ్య—తీయ, తీఁపి—తీఁపు తద్వి.—మిక్కిలితియ్యనిది.—అతిమధురము,5.ఇంపైనది చూ, హృద్యము.

మధురస, సం. వి అ స్త్రీ 1. చాఁగ* చూ, స్రవ; 2 ద్రాక్ష చూ, స్వాదుఫల, 3.చిన్న పాల*. చూ, సుమంగళ

మధురాక్కర. పా చూ, వృత్తము 1. ("ఒక సూర్యగణమును, మూఁడింద్రగణంబులును, ఒక చంద్రగణమును గలది నాలవగణాద్యక్షరంబుయతి ") [దానింబ.*

మధురామ్లఫలము. సం వి. అ. పుం చూ,

మధురిక సం. వి, అ. స్త్రీ. 1. అడవిసదాప*- చూ,సదాప; 2 చూ, సదాప*, అం 3 చూ, కకుజవిభాషలు.

మధురిపుఁడు. సం వి ఉ పుం చూ, విష్ణువు 1

మధురిమ. సం వి. న్ పుం. తియ్యన. చూ, మాధుర్యము 1. [(రూ—మధురిమ.)

మధురిమము. సం. వి. అ పుం.—పై—

మధులిహము సం. వి. హ్. పుం చూ, మధుపము. 1 [క్రిమము, మధుక్రిమము

మధువారము సం. వి. అ పుం మద్యపాన

మధువాసిని. సం వి ఇ స్త్రీ. ఏఱుకొండి క చూ, సుభిక్షు.

మధువు సం వి ఉ స్త్రీ 1 పాలకూర * చూ, సుమంగళి, క 2 సేసు చూ, సలిలము, 3 పాలు చూ, స్తన్యము, పుం, న. 4=మధువు. కల్లు చూ, సుర 2 తద్వి - ఇప్పకల్లునకు —మధ్వాసవము, మాధవకము- మాధ్వకము, మార్ద్వీకము, 5 తేనె (ఇది త్రివిధము — మాక్షికము, భ్రామరము, సారఘము, పౌత్తికమనిగొండఱు) మిగత విశేషములకు:— చూ, సారఘము; 6 పూఁదేనె చూ, సారఘము; పుం 7 చైత్రము, చైత్రికము చూ, మాసము 1; 8 వసంతఋతువు చూ, మాంద్వయము, 9. ఇప్ప * చూ, మధుకము 2; 10 గోరంట * చూ, సహ 2, 11 పుప్పొడి చూ, సుమనోరజము (ఈయర్థమునకు మధుకము— మాధుకము-మధూళి-మాధూళి— మధూళిక- మాధూళిక రూపాంతరములనికొండఱు ఇది చింత్యము); అం 12 చూ, మాసములు

మధువులు అం. మాక్షికము, భ్రామరము, సారఘము. (3) [లిహము

మధువ్రతము సం వి. అ పుం చూ, మధు

మధుశిగ్రువు సం. వి. ఉ పుం. తేనెప్రధాన మైయుండెడు ఎఱ్ఱపువ్వుల మునగ * చూ, శిగ్రువు. 1. [చూ, శ్వేతపాకి

మధుశ్రవ. సం. వి. అ. స్త్రీ తెల్లగురిగే.

మధుశ్రేణి. సం. వి ఈ స్త్రీ. రూ—ధనుశ్రేణి. 1 చాఁగ* చూ, స్రవ. 2; 2. పిన్నయిప్ప* చూ, వానప్రస్థము 2.

మధుష్ఠీల సం వి అ స్త్రీ ఇప్ప*: చూ, వానప్రస్థము 2

మధుష్ఠీవము సం వి. అ. పుం —పై—

మధుసారథి సం. వి ఇ పుం చూ, మన్మథుఁడు [మధుస్రవము.

మధుసూదనము. సం వి అ. పుం: చూ,

మధుసూదనాయనమః అం (మధుసూదన= మధుం-సూదయతి=నాశయతి అసుర స్వభావ సంహారకత్వాత్) చూ, ...

మధుసూదనుఁడు సం వి. అ పుం చూ, విష్ణువు 1

మధుస్రవ సం వి అ స్త్రీ చూ, మధువు.1.*

మధూకము. సం. వి. అ పుం 1 చూ, రూ—మధుకము 2 *, 2. గిరిప్ప* చూ, మధూలకము.

మధూచ్ఛిష్టము. సం. వి అ న చూ, మయినము.

మధూలకము సం వి అ పుం మధూకము. (తె) - సింహ*(కొండయిప్పఅనికొందఱు) చూ, సుమంగళి

మధూలిక సం వి. అ. స్త్రీ. 1. పుప్పొడి: చూ, సుమనోరజము, 2 చాఁగ*. చూ, స్రవ. 2

మధూళి సం వి ఇ స్త్రీ 1. కల్లు చూ, సుర. 2, 2 పూఁదేనె చూ, మధువు 6

మధూళిక. సం వి అ స్త్రీ. పిన్నయిప్ప *: చూ, వానప్రస్థము 2

మధ్య అం. 1· చూ, ఛందస్సులు; 2 స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికావిశేషము (ఉదయించిన యౌవనముగలది. పదుమూఁడేండ్లు మొదలు పదునెనిమిదేండ్లపర్యంతము వయసుగలది) (ఇది పతి యన్య సతీసక్తుఁడైనను గోపింపక తనపాతివ్రత్యభావము తప్పక

యుండును)' చూ, స్వీయ. (చూ, మధ్యా పరిగళ్ళలు.)

మధ్యజవ. అం చూ, ధారలు.

మధ్యదేశము అం కురుక్షేత్రి ప్రయాగ హిమాద్రి వింధ్యములకు నడిమిదేశము. చూ, సీమ. (1) (దేశములు)

మధ్యమ సం. వి ఆ స్త్రీ. 1 దుర్గు' చూ, మిద్దె 2; 2 వాగ్భేదము: చూ, శబ్దము. 2; 3 చూ, నడిమివ్రేలు; 4 కొత్తగసమర్తాడినది (అందుది) దుష్టరజ' చూ, రజస్వల

మధ్యమకాలము అం మూడవరాగము చూ, స్వరము. 2 (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు, చూ, సప్తస్వరములు)

మధ్యమశ్రేణిములు అం. కపోలములు, అధరము, పృష్ఠము, కటి, ఊరులు (5)

మధ్యమగ్రామగతమూర్ఛనలు అం సౌవీర, హారిణాశ్వము, కలోపనతము, శుద్ధమధ్యము, మార్గి, పౌరవి, హృష్యకము. (7)

మధ్యమగ్రామము అం. 1. చూ, గ్రామములు, 2 చూ, కకుజభాషలు, 3 చూ, టక్కరాజభాషలు.

మధ్యమపాత్రలు అం' పురోహిత చారిత్రకాదులు చూ, సూచ్యము.

మధ్యమము సం. వి. అ. పుం, న. 1. నడుము, కవును: చూ, కౌను. 1; పుం 2 చూ, మధ్యదేశము, 3 చూ, మధ్యమ. 4, విణ 4 నడిమిది; అం 5' చూ, మధ్యమకాలము; 6. (మ): చూ, మ. 11, 7 చూ, హస్త క్షేత్రములు; 8 చూ, ఉత్తమక్షేత్రములు, 9 నడుము: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు.—సింహాసమమైనం బ్రశస్తము); 10. నడుము' చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (పిడికిటిలో నిమిడి సూక్ష్మమైయున్న నుత్తమము. సింహమధ్యమైన రాజపత్నియగు. మచ్చేయున్న సంతతొ చేమ్చేను. ఎడమనుడిరై యల్పమై లోతుగనున్న దుఃఖవతియగు); 11 చూ, శుద్ధజాతులు. (అంశములు); 12' చూ, కకుజభాషలు [చతుష్టయము.

మధ్యమముమత్స్యమోహము అం చూ, మోహ

మధ్యమస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్చతమము. (కంఠమునందుండెడురెండవసప్తకము).

మధ్యమాది అం చూ, రాగాంగములు.

మధ్యమము సం వి అ న. 1. అవకాశము చూ, సందు 6, పుం, న. 2. చూ, మధ్యమము. 1; 3 చూ, మండలము 1, పుం 4 మానమున అగత్నిపరిమాణము హీనమైన యేనుఁగు: చూ, హస్తి, విణ 5 నడిశరమది; 6 నడిమిది చూ, మండలము. 1, అం; 7 చూ, లయులు, 8 చూ, పురుషములు; 9 చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు. (తకారాది అనుబంధమున చూడుము); 10 చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు; 11 చూ, స్థాయి. (చూ, మధ్యమస్థాయి); 12 చూ, లయుపాణములు, (చూ, స్వరము. 2) (విలంబిత, ద్రుత, మధ్యంబునెడి లయ విశేషములు వరుసగా తత్వ, ఓఘు, ఘనములనఁబడును. (విలంబిత ద్రుతములయొక్క కూడిక చేత వెంటినడుమనుండునది మధ్యము)

మధ్యముఁడు. అం చూ, ద్వాదశ రాజమండలము.

మధ్యమోదిచ్యవ అం (జాతులు). చూ, అంశములు

మధ్యరాత్రము. సం. వి. అ.న. చూ, నడికిరేయి.

మధ్యలోకము. అం. భూలోకము చూ, లోకము. 1.

మధ్యపిత్తు. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

మధ్యవృత్తము. అం: చూ, ఊర్ధ్వవృత్తము.

మధ్యస్థుఁడు. సం. విణ ఇరుకక్షులకు న్యాయము చెప్పువాఁడు: తగవుగోరి. (జడ్జి)

మధ్యా. అం. చూ, ధారలు.

మధ్యాక్కర. పా: చూ, వృత్తము 1. (రెండు ఇంద్రగణములు, ఒక సూర్యగణము, తిరిగి రెండు ఇంద్రగణములు, ఒక సూర్యగణము నాలవగణాద్యక్షరము యతి)

మధ్యాప్రగల్భలు అం. మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడు తెఱఁగులైరి (ధీర — ఇతరస్త్రీని బొందివచ్చిన పతినిఁ జూచి దండించునది అధీర. — అన్యాసక్తుఁడైనను పతి సేమియనక పరాఙ్ముఖురాలైనది ధీరాధీర. — పతిని అన్ని విధముల చేత దండించునది ధీర—అధీర-ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠ భేదంబుచే నిరుదెఱంగులైరి (చూ, స్వీయ, ముగ్ధ, మధ్య, ప్రగల్భ, పరకీయ, సామాన్య)

మధ్యాహ్నము సం. వి. అ. పుం 1 (లె) — నట్టపగలు, మిడసరలగ్గము (మి) — నట్టమధ్యాహ్నము చూ, వాసరము, తద్వి — మిడసరలగ్గము, అం. 2 చూ, కాలములు 1, 3 చూ, కాలపంచకము

మధ్వాసవము సం వి అ పుం. 1. ఇప్పపువ్వుకల్లు చూ, మద్యము 5, అం. 2 చూ, ఆసవములు [కము

మన దే స. మనము అనుదానికి షష్ఠీతిపది

మనఃప్రభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి చూ, మన్మథుఁడు

మనన. వా. వి. ఆయుస్సు చూ, వయస్సు 1

మననము. సం వి అ న 1. చింతన, గమనము చూ, సంత. 4, అం 2 చూ, యోగాంగములు.

మనమఁడు. దే. వి. 1. కొడుకుకొడుకు. రూ- మనుమఁడు-మన్మఁడు, పట్టిపట్టి (సం) — నప్త చూ, సూనుఁడు 1; 2 కూఁతు కొడుకు: రూ-మనుమఁడు-మన్మఁడు, పట్టిపట్టి (సం). — దౌహిత్రుఁడు, నప్త చూ, సూనుఁడు 1

మనమరాలు. దే వి. 1 కొడుకుకూఁతురు రూ- మనుమరాలు, పట్టిపట్టి (సం) — నప్త, నప్త్రి చూ, సూను 1, 2 కూఁతుకూతురు: రూ-మనుమరాలు, పట్టిపట్టి (సం) — దౌహిత్రి, నప్త, నప్త్రి చూ, సూను 1

మనము సం వి. స్ న. రూ-మనస్సు. 1 గుండె చూ, హృదయము 2, 2 బుద్ధి చూ, హృల్లేఖము. 2, బ దే వి (1) మేము నేనును, వా (2). వితంతువునకిచ్చెడు భరణము. చూ, మనవృత్తి

మనవృత్తి వా. సం. వి ఇ స్త్రీ మనోవృత్తి, మనువృత్తి, మనోవర్తి (తె) — మనము

మనవి దే వి చూ, విన్నపము రాఘు 1, అ 34.

మనశ్శిల. సం. వి ఆ స్త్రీ =మణిసిల చూ, రాయి.

మనశ్శుద్ధి అం. చూ, శుద్ధులు

మనసరి మి విశే (మనసు + అరి) 1 శూరుఁడు చూ, శూరుఁడు 2, 2 బుద్ధిమంతుఁడు చూ, సహృదయుఁడు. [వుఁడు.

మనసిజుఁడు సం వి అ. పుం చూ, మనఃప్రభ

మనసు సం వి స్ న (రూ-మనస్సు-మనము) 1 చూ, మనము 1; 2 చూ, మనము 2; విణ 3 ఇష్టము చూ, వల్లభము. 2; అం 4 చూ, మానసికపూజాకుసుమములు, 5 చూ, ఇంద్రియములు; 6 చూ, ద్రవ్యములు, 7 చూ, అంతఃకరణములు; 8 చూ, కరణములు, వై. వి. (1) చూ, మనసు 1

మనసుంచు మి అ. క్రి చూ, మనస్కరించు.

మనసురంగులుట అం: చూ, మన్మథావస్థలు

మనసుపిలుగుట. జా. ఇష్టముపోవుట "అంతనామాట మనసు విఱిగి." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము).

మనస్కరించు. సం. అ క్రి: చిన్తగించు, మనసుంచు.

మనస్కారము సం. వి. అ పుం మనఃప్రయత్నము, మనఃప్రాప్తి (అనికొందఱు) చిత్తాభోగము.

మనస్వి సం విణ. (స్. ఈ న్) మంచిమనస్సుగలవాఁడు చూ, సహృదయుఁడు.

మనస్సంగమము. అం (మనస్సంగము) 1 చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2 చూ, దశావస్థలు

మనస్సంగము అం.—పై — [1—2

మనస్సు సం వి. స్ న చూ, రూ-మనసు

మనాయించు వా స క్రి చూ, విను 2

మని సై వి =మణి. చూ, మణికట్టు [108

మనికట్టు. ద్వ వి —పై —ఉ, హరి 6, ఆ

మనికి. దే వి రూ-మన్కి. 1 చూ, స్థానము 1 పసు 2, ఆ 4; 2 జీవనము. మార్క 7, ఆ 163 చూ, వర్తనము 2, 3 వాసస్థానము చూ, కీడుపట్టు, 4 జీవించుట చూ, మనికి 2, 5 వసించుట చూ, మనికి 3, 6 వాసగృహము చూ, సదనము. 1

మనికితపము. ద్వ అ క్రి, చూ, శోకించు విక్రి 6, ఆ. 142

మనికితపాటు. ద్వ వి మనోవ్యథ చూ, శోకము.

మనికిపట్టు దే వి 1 వాసగృహము చూ, సదనము 1, 2 చోటు చూ, స్థానము 1.

మనికికాఁడు దే వి గృహస్థుఁడు చూ, యజమానుఁడు (ఇంటికాఁపు) [వ్యక్తము 2

మనితము సం విణ తెలియఁబడినది చూ,

మనియకాఁడు దే వి పాపపత్తికాఁడు చూ, స్వామి 3 [లోపంపెడు పైకము

మనియార్డరు. వా వి. విలాసదారునకు తపాలు

మనిసి సై వి =మనుజ (రూ-మానిసి-మాసి) చూ, మనుష్యుఁడు [ఖము. 2.

మనీష. సం వి. ఆ. స్త్రీ బుద్ధి చూ, ప్రజ్ఞే

మనీషి. సం. వి న్. పుం. 1. చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, బుద్ధిమంతుఁడు.

మను సై.వి. రూ-మన్ను = మృత్స్న. 1. నేల. స్వా. 2, ఆ. 11 చూ, భూమి 1; 2 మట్టి: చూ, భూమి 1, దే 3 చూ, ముక్కోమ్ము మెకము. 4. బుఃశ్యవాచకమైన మన్ను శబ్దమునకు వృత్తియందు ద్విత్వములోపించిన రూపము "మనుఁబోతు" మొ, అ. క్రి. 5 జీవించు మార్క 7, ఆ 163. చూ, బ్రదుకు 3; 6. మెలఁగు చూ, వర్తించు.

మనుఁగు దే అ క్రి చేచ్చు చూ, మరణించు.

మనుకువ. దే వి 1 వాసస్థానము య 1, ఆ. 51 చూ, సదనము 1; 2 ఇక్క చూ, స్థానము 1; 3 చెలిమి చూ, స్నేహము 1.

మనుగడ దే. వి 1 జీవనము చూ, మనికి 2; 2 జీవనోపాయము చూ, స్థితి. 5

మనుగుడుపు దే వి (మనువు + కుడుపు) అల్లియము చూ, విందు. 2

మనుచు దే స. క్రి 1 చూ, పోషించు; బ్రే. 2 మనఁజేయు చూ, మంచు 2

మనుజసత్వ అం. చూ, ద్వాదశసత్వాలు.

మనుజాసనుఁడు సం. వి. అ పుం. చూ, మానిసిదిండి [మనుష్యుఁడు.

మనుజుఁడు సం. వి. అ పుం.=మనిసి చూ,

మనుజేంద్రుఁడు. సం వి అ పుం చూ, మానిసిఱేఁడు.

మనుదిండి ద్వ. వి చూ, మాలుధానము.

మనుపరి దే. విణ. (మనుపు + అరి) చూ, రక్షకుఁడు

మనుపాల దే వి చూ, పాలకూర*.

మనుపీనుఁగు. దే. వి జీవచ్ఛవము చూ, శవము.

మనుపు దే వి 1 చూ, రక్షణము; ప్రే. 2. చూ, రూ-మంచు. 2.

మనుపెంటి. ద్వ. వి. ఆఁడుబుఃశ్యమృగము చూ, ముక్కోమ్ము మెకము. [మ్ము మెకము.

మనుబిళ్ల. ద్వ వి. బిళ్ళదున్న: చూ, ముక్కో

మనుఁబోతు. ద్వ చూ, సనుబిళ్ల.

మనుమఁడు దే. వి చూ, రూ_మనమఁడు. ఆని 5, ఆ 45. [రూ_మనమరాలు.

మనుమరాలు. దే వి (మనుమ + ఆలు) చూ, మనురాట్టు. సం వి. ట్ పుం కుబేరుఁడు. చూ, శ్రీదుఁడు

మనువృత్తి వా.సం.వి. ఇ స్త్రీ చూ,మనవృత్తి

మనువు. సం వి ఉ. పుం 1 చూ. మంత్రము 1, 2 చూ, విష్ణువు 1, బ 3. కాలాగ్రి ఘుఁడు (చూ, మనువులు_వైవస్వతాది), దే వి (1) చూ, మగఁడు. 2, (2) జీవనము మార్క. 5, ఆ 199 చూ, వర్తనము. 2, (3). మగనివరించుట;(4) నడవడి భాగ 2, స్కం. 74 చూ, ఐర్తనము 1, అ. క్రి (5) రూ-మనుఁగు చూ, మరణించు; స. క్రి. (6) చూ, పోషించు సాంబ స్వా. 123.

మనువులు అం స్వాయంభువుఁడు, స్వారోచిషుఁడు, ఉత్తముఁడు, తామసుఁడు, రైవతుఁడు, చాక్షుషుఁడు, వైవస్వతుఁడు, సూర్యసావర్ణి (సూర్యసావర్ణిక), దక్షసావర్ణి (దక్షసావర్ణిక), బ్రహ్మసావర్ణి (బ్రహ్మసావర్ణిక), ధర్మసావర్ణి (ధర్మసావర్ణిక), రుద్రసావర్ణి (రుద్రసావర్ణిక), రౌచ్యుఁడు, భౌచ్యుఁడు. (14). [రాట్టు.

మనుష్యధర్ముఁడు సం వి న్. పుం చూ, మను

మనుష్యనాయకుఁడు. అం: చూ, నాయకత్రియము

మనుష్యయజ్ఞము. సం వి అ.పుం అతిథిపూజ చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు)

మనుష్యవర్ణములు. అం బ్రాహ్మణ (బ్రహ్మ), క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు (4)

మనుష్యసర్గము అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

మనుష్యుఁడు సం. వి. అ. పుం =మనిసి: ఊ, ఏధతుఁడు, కర్మార్హుఁడు, కర్మి, కుండీరుఁడు, జనపదుఁడు, జానపదుఁడు, జాబాలుఁడు, ధవుఁడు, నరుఁడు, నారుఁడు, పంచజనుఁడు, పుమాంసుఁడు, పురుషుఁడు, పూరుషుఁడు, భూమిస్పృశుఁడు, మంతువు, మనుజుఁడు మర్త్యుఁడు, మానవుఁడు,మానుషుఁడు, మానుష్యుఁడు, విశుఁడు. (తె) —మగఁడు, మగవాఁడు, మనిసి-మానిసి-నాసి, మిండగాఁడు, మిండగీఁడు, మిండఁడు తద్వి — ౧ (తె).—ఆడవిమానిసి; ౨ (సం)— అతికాయుఁడు; ౩ (తె) —పులువానిసి; ౪ పుట్టినవానికి —(చూ, సంభూతుఁడు.) (మిగిలినవానికి "చూ, సంభూతుఁడు)

మనెదారి గే వి. ప్రభువు, ఏకిమీఁడు చూ, స్వామి 1.

మనోగుప్త సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, మనశ్శిల

మనోజన్మ సం వి న్. పుం చూ, మనోజుఁడు.

మనోజనసుఁడు. సం. విశ. రూ-మనోజవుఁడు, తండ్రిఁ బోలినవాఁడు (కొడుకు) చూ, సూనుఁడు. 1.

మనోజవుఁడు సం విశ —పై —

మనోజుఁడు సం వి. అ. పుం తలఁపుచూలి. చూ, మన్మథుఁడు

మనోజ్ఞ పా చూ, వృత్తము 1. ("స_జ_జ_భ_ర గణములు. 10 యతి 15వ ఛందస్సు")

మనోజ్ఞత. సం వి. అ న.మంజిమ-మంజిమను.

మనోజ్ఞమగు మి అ. క్రి మనోరమమగు. (తె).—ఇంచే

మనోజ్ఞము సం. విశ చూ, హృద్యము

మనోజ్ఞుఁడు. సం. విశ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

మనోదండము. అం: చూ, త్రిదండము. 1—2.

మనోభవుఁడు. సం వి. అ పుం. చూ, మనోజుఁడు.

మనోమయకోశము. అం చూ, కోశములు

మనోరథము. సం. వి. అ. పుం. కోరిక. చూ, వాంఛ.

మనోరమ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య, పా 2 చూ, వృత్తము. 1. ("స-ర-స-గురువులు 7 యతి 10వ ఛందస్సు")

మనోరమమగు. మి అ క్రి చూ, ఇంచే 3

మనోరమము సం విణ చూ, హృద్యము.

మనోవర్తి. వా. సం. వి. ఇ స్త్రీ: చూ, మనస్పూర్తి

మనోవృత్తి వా. సం వి ఇ స్త్రీ —పై—

మనోహతుఁడు సం విణ మనసు చెడినవాఁడు చూ, హతుఁడు. 3

మనోహరము సం వి అ. న 1 బంగారు చూ, లోహము. 1; 2 చూ, భిక్ష్యము, విణ 3 చూ, హృద్యము.

మనోహరవృత్తము పా చూ, వృత్తము. 1 ("ఒదికలితాంతి వృత్తిచ్ఛాయను జేసిపాడ ములున్న తోటకవృత్తిచ్ఛాయను సరిపాడ ములున్నా నవమేను")

మనోహరుఁడు. సం విణ చూ, మనోజ్ఞుఁడు

మనోహ్వా సం వి ఆ స్త్రీ చూ, మణిశిల.

మన్కి. దే వి చూ, రూ—మనికి

మన్దిండి ద్వ వి చూ, రూ-మనుదిండి

మన్న జే. వి 1 చూ, సంశోధము 1; వై వి 2 =మన్యా. పడితలయందుండు నరము మన్ని (సం).—మన్యా చూ, సిర. 1.

మన్నఁడు జే వి చూ, మనెదారి

మన్నన వై వి =మానన 1. బహుమానము, గౌరవము (అనికొందఱు) చూ, సన్మానము, వా 2 అపరాధక్షమము చూ, మన్నింపు 2

మన్నా. వా వి. అటకాయింపు. "దేవిడీ మన్నా.": చూ, సంశోధము 1.

మన్ని వై. వి. 1 =మన్యా చూ, మన్న 2; దే. వి 2 చూ, మనికి. 2.

మన్నించే వై. స క్రి. 1: చూ, సన్మానించే, 2 ఆదరించే చూ, సంభావించే; వా. 3 అపరాధమును క్షమించే: చూ, సహించే

మన్నింపు వై. వి 1 మన్నించేట: చూ, మన్నన. 1, 2 చూ, మన్నన. 2

మన్నిక వై వి =మానన చూ, మన్నన. 1.

మన్నిగొను దే. స. క్రి చంపు. ఉ, హరి. 5, అ 288 చూ, సంహరించే

మన్నియ వై వి =మాననీయ. చూ, మనెదారి. అచ్చ ఆర, కాం. 73 [మన్నెఁడు)

మన్నియఁడు. వై. వి.=—పై—(రూ-

మన్నియము వై వి.=మాన్య (రూ-మన్నెము-మండెము—మన్యము) 1 చూ, మాన్యము. 1, వా. 2 కొండలనడుమనున్న భూమి, నోగభూయిష్టమగు నేల (అనికొందఱు). "గడుమన్నియములోకాఁపురంబు". రూ-మన్నెము (సం) —మన్యము

మన్నెఁడు వై. వి =మాననీయ. (ద్వ అనికొందఱు) చూ, రూ-మన్నియ. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 56.

మన్ను. వై వి.1.=మృత్స్న. నేల చూ, రూ-మను. 1, 2 =మృత్. మట్టి చూ, రూ-మను 2, దే. వి 3 చూ, ముక్కుమ్మెకము. ప్వ 4, అ 20, 4 యుద్ధసాధనము. ఉ, హరి. 3, అ 35 చూ, హేతి. 4.

మన్నుకానుపు. ద్వ వి సీతాదేవి అచ్చ యు, కాం. 109 చూ, సీత. 1.

మన్నుమిన్ను. వా. వి: చూ, రోదసి 3

మన్నుమిన్నుఁగానకుండుట జా. క్రిందుమీఁదులు తెలియకుండుట "మీరు మన్నుమిన్నుఁగానకున్నారు." (ధర్మజరాజనూయము)

మన్నుతేఁడు. ద్వ. వి చూ, మన్నియ.

మన్నె వై వి =మాన్య. (దేశ్యమని శ. ర) —పై.—

మన్నెఁడు వై. వి.= చూ, మన్నెకాఁడు
మన్నెకాఁడు ద్వి. వి =— వై —అచ్చ సుం, కాం. 11. [దేశమునకు దొర
మన్నెడి వై వి. 1.=— వై —; 2. అరణ్య
మన్నెము వై వి 1 =మాన్యము చూ, మాన్యము. 1; 2 చూ, రూ-మన్నియము. 2
మన్నెముల్లు. ద్వ వి మేఁకలకాలిగిట్టలలోని ముల్లుతీసెడు పెద్దసూది చూ, సూది
మన్నెవాఁడు ద్వ వి =మాన్య చూ, మన్నియ
మన్నెజీకము ద్వ వి మండలేశ్వరత్వము.
మన్నెలు దే వి. బ ఎరివిశేషము చూ, వాణిగలు
మన్మఁడు జే. వి చూ, రూ-మనమఁడు
మన్మథ. అం చూ, సంవత్సరములు
మన్మథబాణములు అం ౧ అరవిందము (ఉన్మాదనము) (ఇక్షువధనువు) (చెఱకువిల్లు) (స్త్రీ స్తనములయందుఁ బ్రయోగము); ౨ అశోకము. (శోదనము) (ప్రయోగస్థలము అధరము), 3. చూతము (సమ్మోహనము) (ప్రయోగస్థలము శిరస్సు); ౪ మల్లిక, నవమల్లిక (శోషణము) (ప్రయోగస్థలము నేత్రములు); ౫. నీలోత్పలము (మారణము) (ప్రయోగస్థలము గుహ్యము) (5) చూ, బాణము 1—౬3.
మన్మథబాణాలు అం చూ, ధాన్యము
మన్మథము సం వి. అ. పుం. 1 కామచింత*; 2 చూ, వెలఁగ *
మన్మథావస్థలు అం కనులఁజూచుట, మనసు రగులుట, సంకల్పించుట, నిద్రపట్టకుండుట, చిక్కిపోవుట, అన్నింట విసుగుపుట్టుట, సిగ్గువిడుచుట, చిత్తభ్రమనొందుట, మూర్ఛనొందుట, మరణమునకు యత్నించుట.(10)
మన్మథుఁడు. సం. వి అ. పుం.(బుద్ధినిఁగలియఁబెట్టువాఁడు.): అంగజుఁడు, అంగభవుఁడు, అంగహీనుఁడు, అజుఁడు, అతనుఁడు, అనంగుఁడు, అనన్యజుఁడు, అసమశరుఁడు, అసమేషువు, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆశయేశయుఁడు, ఇ, ఇక్షుధన్వుఁడు, ఇక్షుశరాసనుఁడు, ఇక్షుసాయకుఁడు, ఈశ్వరుఁడు, ఋశ్యకేతువు, కంజనుఁడు, కంతుఁడు, కందర్పుఁడు, కమనుఁడు, కలాకేళి-కలాకేళి, కామజుఁడు, కామదేవుఁడు, కాముఁడు, కాయజుఁడు, కార్ష్ణి, కింకిరాటుఁడు, కింకిరాసుఁడు, కింకిరుఁడు, కుసుమాయుధుఁడు, కుసుమేషువు, క్రోధనుఁడు, గృత్సుఁడు, గృధువు, చేతోభవుఁడు, చోరుఁడు, జరాభీరువు, ఝషకేతుఁడు, ఝషధ్వజుఁడు, పంచశరుఁడు, పంచేషుఁడు, పుష్పకేతువు, పుష్పధన్వుఁడు, పుష్పశరుఁడు, ప్రద్యుమ్నుఁడు, ప్రసూనేషువు, బహురూపుఁడు, బ్రహ్మసువు, భావజుఁడు, మకరకేతనుఁడు, మకరధ్వజుఁడు, మకరాంకుఁడు, మదనుఁడు, మధుదీపుఁడు, మధుసారథి, మనసిజుఁడు, మనోజన్ముఁడు, మారుఁడు, మీనకేతనుఁడు, మురుమ్మథుఁడు, రణరణకుఁడు, రతిపతి, రతిరమణుఁడు, రమణుఁడు, రూపీషుఁడు, రాగరజ్జువు, రాజమిత్రుఁడు, రూపాస్త్రుఁడు, వాముఁడు, విధాత-విధాతృఁడు, విశ్వకేతువు, వీరధన్వుంతుఁడు, శంబరారి—సంబరారి, శమాంతకుఁడు, శ్రీపుత్రుఁడు, సంకల్పజన్ముఁడు, సంకల్పజుఁడు, సంకల్పభవుఁడు, సంకల్పయోని, సంసారగురువు, సుమసాయకుఁడు, స్మరుఁడు, స్వయంభువు, స్వాదుధన్వుఁడు. (తె. ప) —అంచెయేనుఁగుమావంతు, అలరువిలుకాఁడు-అలరువిల్కాఁడు, అలరువిలుతుఁడు అలరువిల్తుఁడు, ఇంచువిలుకాఁడు - ఇంచువిల్కాఁడు, ఇంచువిలుతుఁడు—ఇంచువిల్తుఁ

డు, ఇగురువిలుతుఁడు-ఇగురువిల్తుఁడు, ఎల్లపువు విస్మరు తేరుకాఁ, కందుఁడు, కన్నులవిలుకాఁడు-కన్నులవిల్కాఁడు, కన్నులవిలుతుఁడు- కన్నులవిల్తుఁడు, కమ్మవిలుకాఁడు-కమ్మవిల్కాఁడు,కమ్మవిలుతుఁడు-కమ్మవిల్తుఁడు, కలుములగరితబిడ్డ, కోయిలతెగదణి, క్రొంజిగురులవిల్కాఁడు, గాడ్పుటరపువారు, గాలితేరెక్కు మన్నీఁడు, గొరవంక తెగదణి, చేకుఁనయ్య, చేకుఁర విలుకాఁడు, చిగురాకువిలుకాఁడు-చిగురువిలుకాఁడు, చిలుకరవుతు- చిలుకరౌతు, చెఱకువిలుకాఁడు, చొవంచేతూఁపులజోదు, జేమిలి ముక్కాలివిలుకాఁడు, జాబిల్లియల్లుఁడు, డెందమ్ముమ్రోలి, తలఁపుమ్రోలి, తలిరువిలుతుఁడు, తామతూపరి, తావివిలుకాఁడు, తియ్యవిలుకాఁడు, తీఁగవిలుకాఁడు, తుంటవిలుతుఁడు, తూఁడువిల్తుఁడు, తెలివిల్తుఁడు, తేఁటి తెగదణి, తేఁటియల్లెవాఁడు, తేఁటియల్లెవింటిదొర, ననవిలుకాఁడు, ననవిలుతుఁడు, నెయ్యఁపుఱేఁడు, నెలయల్లుఁడు, పంచేదారతిండి తేజికౌతు, పచ్చవిలుతుఁడు-పచ్చవార్వపుజోదు, పచ్చవిలుతుఁడు, పువ్విలుకాఁడు, పూలవిలుతుఁడు, పూవింటి, పూవింటివాఁడు, పూవిలుకాఁడు, పూవిలుతుఁడు, పేసికైదువజోదు, మయిసున్నపజీరు, మరుఁడు, మీను మొసలి సిడెంబులమేటి, రాచిల్కనెక్కురౌతు, లేమావిలాయపు తేజిరౌతు, వలపురాయఁడు, వలదొర, వలరాజు, వలఱేఁడు, వాలుగడాలు, విరివిలుకాఁడు-విరివివిలుకాఁడు, వెడవింటి, సత్తిరాపగలు, సిరిమ్రోలి-సిరిపిల్ల, సొగసరి. (మిగతవానికి "చూ, స్వాదుధన్వుఁడు.")

మన్మనము. సం. వి అ పుం ఆలుమగలు సురతకాలమునందు దేశభాషతోఁ జెవిలో మెల్లఁగా చెప్పుకొనుమాట చూ, శబ్దము 2.

మన్య. సం వి. ఆ. స్త్రీ =మన్న: చూ,సిర. 1.

మన్యము. వా. సం. వి. అ. న.=మన్నియము-మన్నెము 1: చూ, మన్నియము. 1; 2 చూ, మన్నియము 2.

మన్వావర్తి. ఆం చూ, అశుభావర్తములు.

మన్యువు సం. వి. ఉ. పుం. 1. క్రోధము: చూ, రోషము; 2. చూ, శోకము; 3. దైన్యము: చూ, వాచౌరపము; 4. చూ, యజ్ఞము.

మన్వంతరము సం. వి. అ న. 1. డెబ్బదియొక్క దివ్యయుగములు చూ, పురాణము. 6, ఆం 2. మనుకాల మగ్యచరిత్రము: చూ, పంచలక్షణము.

మపుస్తకము. సం వి. అ పుం చూ, మకుస్థకము.

మప్పితము దే. వి. మట్టు: చూ, మితము. 1.

మప్పు. దే స క్రి చూ, రూ-మరపు.

మబ్బు దే వి. 1: చూ, మేఘము. 1, 2 మద్యపానమదము చూ, హామిక; 3 చీఁకటి. రామా. 6, ఆ. 23. చూ, శ్యామిక. 1; 4. అజ్ఞానము చూ, స్వాపము 3

మబ్బుకొను. దే అ. క్రి కావరించు, క్రొవ్వు, క్రొవ్వుగొను, దిమ్ముకొను, దిమ్ముపట్టు, పోతరించు, పోసరించు, మంపిలు-మంపిల్లు, మంపుగొను, మత్తిల్లు, మత్తుకొను; (సం).- మదించు-మదియించు (మిగతవానికి "చూ, హంకరించు.") [వర్తము.

మబ్బుతోవ. దే. వి. ఆకాశము చూ, సుర

మబ్బుపగ. దే. వి చూ, వాయువు. ఆం. పదా. సుర. 35

మబ్బుపువ్వులవెల్లి. ద్వ. వి. చూ, సముద్రము.

మబ్బుపూనిసువు ద్వ. వి. అగ్ని. ఆం, భా. వ్రి. 47 చూ, వహ్ని 1

మబ్బుమేపరి. దే వి చూ, మబ్బుపగ. అచ్చ. సుం, కాం. 121.

మబ్బురవుతు. ద్వ వి. మేఘవాహనుఁడు, ఇంద్రుఁడు. చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మబ్బురావుంటనము. వా. వి. మత్తువస్తువులు కలిపిచేసినమందు· మబ్బురావుంటు

మబ్బురావుంటు. వా. వి.—పై.—అం, భా స్వ 303

మబ్బురూపరి ద్య వి ఐరావతము: చూ, హస్తి.

మబ్బువిప్పు దే. వి చూ, మబ్బుపగ.

మభ్యపెట్టు. మి స క్రి 1 మోసపుచ్చే; 2. కమ్మిపెట్టు

మమకారము వా సం. వి. అ వ 1 ప్రేమ, దయ (అనికొందఱు) చూ, స్నేహము. 1; అం 2 చూ, హేయగుణములు

మమత సం. వి. అ స్త్రీ. మమత్వము చూ, మమకారము 1.

మమ్మ దే అవ్య (రూ-మమ్మరె- మమ్మరే- మమ్మా- మమ్మారె- మమ్మారే) చూ, సేబాను

మమ్మరె దే. అవ్య —పై —

మమ్మరే దే. అవ్య —పై.—

మమ్మా. దే. అవ్య.—పై —రామా 5,ఆ. 225

మమ్మాయము. వా.వి. ఎహమ్మాయమను లేహ్యము

మమ్మారె. దే అవ్య· చూ, రూ-మమ్మ కళాం. 5, ఆ. 29

మమ్మారే. దే. అవ్య —పై —

మమ్ము దే వి. 1 సముద్రమునందిఓడలకు విఘాతముగా వీచెడు సుడిగాలి· చూ, వాయువు; 2. (రూ-మము-మమ్ములను) అస్మదర్థక ద్వితీయా బహువచనము

మయటము సం. వి. అ న గడ్డిమేడ, గడ్డియిల్లు (అనికొందఱు) చూ, సదనము 1.

మయము సం. వి. అ పుం. 1 ఒంటె: చూ, లొట్టిపిట్ట; 2. కంచరగాడిద: చూ, రాసభము; వా.వి.(1) కవును; (2). మధ్యభాగము, నట్టనడుము. [మకుష్ఠకము

మయష్టకము. సం. వి. అ పుం. బ. చూ, మయష్ఠ్రికము· చూ, మయష్టకము.

మయి దే వి. రూ-మై. 1 చూ, శరీరము; 2. చూ, విధము 1, 3 తడవ· చూ, పారి. 7, 4. చూ, పార్శ్వము. 2; 5. వెన్నడి. చూ, వెంబడి. 2, అవ. 6 కొన్నియెడల తృతీయావిభక్తియందువచ్చెడుప్రత్యయము. రూ-మై [మంపు.

మయికము. దే వి రూ-మైకము మత్తు చూ,

మయికొను దే అ క్రి (రూ-మెయికొను-మేకొను-మైకొను) చూ, సమ్మతించే

మయికోలు. దే వి రూ-మైకోలు ఇచ్చేగింత· చూ, సమ్మతి 1.

మయిజాలు దే. వి కొంతయెడయెడముగా అడ్డకమ్ములు వాతెంచిన ఆడుదానిచీర కొంగు చూ, రూ-మైజాలు.

మయితాలుపు. దే వి. (రూ-మైతాలుపు-మెయితాలుపు- మేతాలుపు- మేనుతాలుపు) పాణి చూ, శరీర.

మయిద నై. వి రూ-మైద 1.=మాంద్య: చూ, మయికము, దే వి 2 రూ-మైద గోరట*. చూ, సహా 2.

మయిదానము వా వి రూ-మైదానము. బహిః ప్రదేశము. చూ, వెలుపల. 1.

మయిదు నై వి =మాంద్య రూ-మైదు. 1 మంపు చూ, హామిక; 2. మాయ చూ, వంచన, 3 చౌక్కపొడి చూ, రూ-మైదు. 3.

మయినపువత్తి నై వి మఘాచ్ఛిష్టవత్తి రూ-మైనపువత్తి. చూ, వత్తి 1. [సిక్థకము.

మయినము నై. వి.=మడన రూ-మైనము చూ,

మయిమయి. దే. వి. 1· రూ-మైమై-మెయిమెయి-మేమెయి-మైమయి. (సం) -అనాయాసము; క్రి విశ 2. అనాయాసముగా రూ-మైమై-మెయిమెయి-మేమెయి-మైమయి.

మయిమఱపు. దే వి రూ_మైమఱపు చూ, విస్మృతి. [వారవారణము.

మయిమఱువు దే వి రూ_మైమఱువు చూ,

మయిల. వై వి రూ_మైల 1 నలుపు చూ, వర్ణము 6; 2. చీఁకటి చూ, మ్బ 3, 3 =మలిన (రూ-మకిల_మైల) మాలి న్యము చూ, మలినము 1; 4 అశుచిత్వ ము చూ, రూ_మైల. 4. 5 మైలకోక చూ, వస్త్రము;విణ 6 చూ, మలినము 1, 7 అశుచి. చూ, రూ_మైల 4.

మయిలకోక. ద్వ. వి. రూ_మైలకోక చూ, మయిల 5

మయిలపడు వా అ క్రి రూ_మైలపడు చూ, మలినమగు. [లారు.

మయిలారు దే. వి ఒకక్షుద్ర దేవత రూ_మై

మయిలారువాఁడు దే వి కోమట్లనడిగికొని జీవించువాఁడు రూ_మైలారువాఁడు.

మయిలు వా వి. అరకోసుదూరము రూ_మైలు

మయిలుతుత్థము. వై. వి.=మయూరతుత్థము రూ_మైలుతుత్థము (పెరుఁగుతో నూతి పుటమువేసినశుద్ధి) చూ, రసాంజనము

మయివడి. దే వి. రూ_మైవడి 1. చూ, నమ్మిక 1, 2 చూ, స్నేహము 1,3 చూ, విధము 1, 4 చూ, సౌమ్యత.

మయిసున్నవజీరు. వా. వి చూ, మన్మథుఁడు

మయుఁడు సం వి అ పుం. అసురశిల్పి చూ, వర్ధకారుఁడు.

మయువు సం వి ఉ. పుం. 1. కిన్నరుఁడు (చూ, దేవతాభేదము); 2 మయువను మృగము

మయూఖము సం వి అ. పుం 1 కిరణము చూ, హోయనము 1, 2 కాంతి. చూ, వెలుతురు 1, 3 జ్వాల చూ, వహ్ని. 1

మయూరకము సం. వి అ. న. 1 మయిలుతు త్థము. చూ, రసాంజనము; పుం. 2. ఉత్తరేను* చూ, శిఖరికము.

మయూరతుత్థము. సం. వి. అ. న.=మయిలు తుత్థము చూ, మయూరకము

మయూరము సం వి. అ. పుం 1. నెమలి చూ, శిఖి 2, 2 నెమలికోట్టు.చూ, సిక 1; 3 ఓమము చూ, యవాని; 4 చూ, మయూరకము 2*; 5. గురుంటకము, తిల మయూరము; అం. 6 చూ, ఆసనములు; 7 చూ, అసంయుతహస్తములు

మయూరలలితము. అం చూ, కరణములు

మయూరవిదళ సం వి ఆ. స్త్రీ: చూ, వల్లతెగడ*

మయూరశిఖ సం వి ఈ స్త్రీ చూ, దీపము.4*

మయూరసారి. పా చూ, వృత్తము. 1 ("ర_జ_ర గురువులు 7యతి 10వ ఛందస్సు")

మయూరాసనము అం చూ, ఆసనములు

మయూరాస్యము. అం చూ, అసంయుతహస్తములు

మయ్యంకి దే వి చూ, తాళము. 5.

మర. దే వి. రూ_మఱ 1 కీలు చూ, మర్మము. 1; 2 తిరుగుడుబొంగ్రము చూ, హిండనము, 3 తిరుగుడుచీల చూ, హిండనము.

మరందము సం వి అ. పుం. చూ, రూ_మక రందము. 1.

మరక దే. వి చూ, రూ_మఱక.

మరకతము అం (రూ-మరతకము_మకరతము): చూ, రత్నము 1.

మరకత్తి దే. వి కీలుకత్తి చూ, రష్టి 2.

మరకత్తిపీట వా. వి. మరకత్తిని ఆడించు ఆనికపీట (మామిడికాయలు తఱుగుటకు సులువుగనుండును)

మరకము. వా. వి ఎనిమిదివస్సు, తూము.

మరకాఁడు. దే. వి. 1 నావికుఁడు. స్వా. 5, ఆ. 47: చూ, సరంగు; 2. మరకనులస్థుఁడు.

మరగాలు దే వి.కృతిప్రమపాదము: చూ, హజ్జె

మరగు దే అ క్రి 1 పరిచితమగు. మార్క 3, ఆ. 319 చూ, స్నేహించే, 2. ఆశపడు చూ, వాంఛించే; స క్రి. 3 ఆశించే, ఇచ్చించే చూ, వాంఛించే

మరగొమ్ము దే వి గుబ్బమునిూఁది పల్లమునకు ముందు వెనుకలనా నిక్కైయెత్తుగా నేర్పఱచియుండు భాగము కళా 3, ఆ. 81.

మరచేట్టు దే. వి చూ, తిరుగడ

మరణము. సం. వి. అ న. 1. చావు చూ, సావు; అం. 2 చూ, ఊర్పులు, 3 చూ, అవస్థలు, 4 చూ, ద్వాదశావస్థలు

మరణమునకు యత్నించుట అం 1 చూ, మన్థావస్థలు, (ఇందుసు పాప్రాయశ్చిత్తము — మరణప్రయత్నము చేసి మానిననారిలో బ్రాహ్మణునకు అడవిలో నాలుగుతోవలు కలియుచోట శిఖతోగూడ వపనము చేయించుకొని ప్రాజాపత్యద్వయము నాచరించి గోద్వయము దక్షిణగా నొసంగవలెను క్షత్రియుఁడు ప్రాజాపత్యద్వయము నాచరింపవలయును. వైశ్యుఁడు పుణ్యతీర్థయాత్రసలుపవలయును. శూద్రుఁడు పదిఆవులను ఒకయెద్దును దాన మొసగ్గవలయును)

మరణించే. సం. అ క్రి చేచ్చే చూ, సమయు

మరణోద్యమము అం. 1 చూ, ద్వాదశావస్థలు, 2 చూ, దశావస్థలు (తిము

మరతకము సం. వి అ. న. చూ, రూ—మరక

మరపు వా వి. 1 చూ, రూ—మఱపు, దే ప్రే 2. మరఁగఁజేయు భాగ 6,స్కం 83

మరమేకు. దే. వి రూ—మరామేకు తిరుగుడు చీల: చూ, మర. 3.

మరమ్మతు. వా. వి. భూమి లోనగువానిని బాగుచేయుట. చూ, మసాఖత్తు. 1.

మరల. దే అవ్య: రూ—మఱల చూ, వెండియు. అం, భా. త్ర. 69. [వతిప్రలు.

మరలఁబడు ద్వ. అ. క్రి నివర్తిల్లు: చూ,

మరలఁబాటు. ద్వ వి. రూ—మరలఁబాటు—మరలుఁబాటు,మానుట,తిరుగుడల.(సం) — అపనివృత్తి, అర్థము, అవర్తనము—ఆవర్తము, ఆవృత్తి, ఉపసంహారము,నివర్తనము,నివృత్తి, (అవ్య).—అతి; తద్వి —ం పనసయొక్క ఆవృత్తులకు -(సం) ఘన; ౨ పనసయొక్క ఆవృత్తికి (సం) —జట. (ఇట్లు శీర్షి కాపద ములకడ చేదువుకొనుము) (చూ, వెండియు)

మరలించే దే స. క్రి, ప్రే —మరలుచే— మరల్చు, మలపు, క్రమ్మఱుచే (సం) — ఉపసంహరించే

మరలు. దే అ. క్రి రూ—మఱలు. 1 చూ, మఱలఁబడు, 2 వెనుకకుఁదిరుగు రాఘ 3, ఆ 84. [లించే.

మరలుచే దే ప్రే రూ—మరల్చు. చూ, మర

మరల్చు దే. ప్రే — వై — భో. 2, ఆ. 253.

మరలుఁబాటు ద్వ. వి చూ,రూ—మరలఁబాటు.

మరవలి దే వి మనుఁగుడుపు. చూ, విందు 2.

మరసాన. ద్వ వి బాళ్ల పనివాని సాధనము.

మరాటము దే వి లాంగలి అను చెట్టు చూ, లాంగలి 1

మరాటి వై వి ౼మహారాష్ట్రః రూ - మరాటీ, మరాటివాఁడు - మరాటీవాఁడు: చూ, మహారాష్ట్రుఁడు.

మరాటిమొగ్గ వై వి ఒకానొకఅంగడిపస్తువు.

మరాటివాఁడు వై. వి. చూ, మరాటి

మరాటీ వై. వి.౼ చూ, రూ—మరాటి (మ.

మరాటీవాఁడు. వై.వి చూ, రూ—మరాటివాఁ

మరామేకు వా. వి చూ, రూ—మరిమేకు. "నిలుచేండిన మరామేకు, కూర్చుండినమరామేకు." (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

మరి దే. వి ఏ. రూ—మఱి. 1. తడవ, వారము. చూ, వెండియు; అవ్య 2. ఇంకనుః

చూ, మ్రజ్జి. 2; 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1.

మరించే సం అ. క్రి: చూ, రూ-మరణించే

మరిగొమ్మ దే వి కలుఁజే. చూ, వాహనము 2.

మరిచము. సం వి అ. న మరీచము=మిరియము చూ, వెల్లజము [మహాలక్ష్మి. 3

మరిడిమహాలక్ష్మి మి వి ఈ. స్త్రీ చూ,

మరిడివ్యాధి మి. వి. కలరా చూ, విషూచిక

మరిడెమ్మ వా. వి చూ, మహాలక్ష్మి. 3 "మరిడెమ్మతీర్థము"

మరియాద వై వి 1. న్యాయము చూ, సత్యము 1; 2 =మర్యాదా. కట్టుపాటు చూ, మర్యాద; 3 చూ, విధము. 1

మరీచము. సం. వి. అ న= చూ, రూ-మరిచము

మరీచి. సం వి. ఇ పుం, స్త్రీ 1 కిరణము చూ, హాయనము. 2; పుం. 2 మరీచి అను ఋషి: చూ, సన్యాసి; అం. 3 చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు (గోత్రము 13);4 చూ, బ్రిహ్మలు

మరీచిక. సం వి ఆ స్త్రీ చూ, మృగతృష్ణ

మరీచికాద్వయము. అం మిరియములు, తెల్లమిరియములు (2) [దేశరూపము "వేమరు"

మరు దే. వి. వృత్తియందు మారుశబ్దమునకు

మరుండ సం. వి ఆ స్త్రీ ఉచ్చలలాటిక.

మరుఁడు వై. వి =స్మర: చూ, మన్మథుఁడు.

మరుతేజి. ద్వ వి. చిలుక చూ, శుకము.

మరుతేరు ద్వ వి చూ, వాయువు. పాంచ. జే 13

మరుత్తు సం. వి. త్. స్త్రీ. 1 పిక్క* చూ, స్పృక్క చూ, రాజార్హము, పుం. 2 (రూ-మరుతము- మారుతము- మరుత్వంతము): చూ, మరుతేరు, 3: చూ, వేలుపు, అం. 4 చూ, మహారాజులు

మరుత్మంతుఁడు అం. చూ, మహారాజులు.

మరుత్వంతుఁడు సం. వి. త్. పుం: చూ, మబ్బురవుతు.

మరుదన్రథము. సం. వి. అ న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

మరుద్వాహము సం. వి. అ. న చూ, పొగ (పొ).

మరుధరిత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎడ్డడినేల: చూ, భూమి. 1. [వారివాహనుఁడు.

మరునయ్యతేజి. ద్వ. వి. గరుడుఁడు: చూ,

మరునల్లె ద్వ వి చూ, భ్రమరము.

మరునాఁడు. వా. వి చూ, రూ-మఱునాఁడు.

మరునిడాలు ద్వ వి. 1 చేఁప. చూ, మత్స్యము. 1, 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము- 1.

మరునిల్లు. ద్వ వి (మరుని + ఇల్లు): చూ, భగము 12 [పదా సు. 10.

మరువినూఁడు ద్వ వి చూ, శివుఁడు అం,

మరున్మాల. సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, మరుత్తు 1.*.

మరుపత్రి సం వి ఈ స్త్రీ ఇంగువ*: చూ, హింగువు

మరుపని. ద్వ వి సురతము చూ, సంయోగము.

మరుపు. దే వి రూ-మఱుపు చూ, విస్మృతి.

మరుభువ. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, దేశములు. No.

మరుమరీచికన్యాయము. పా. ఎడారిలో సెండమావులు నీళ్ళవలెఁగాన్పించి యెంతదూరము పోయినన్లె యుండుననురీతి [శువు.

మరుమామ వై వి చందురుఁడు చూ, హిమాంశువు.

మరులు. దే. వి. 1. పిశాచము చూ, సోఁకుడు 1; 2 మోహము చూ, వలపు, 3. తీరని ప్రేమ అం, భా వ్రి. 136 చూ, స్నేహము. 1.

మరులుఁదీఁగ. ద్వ వి చూ, మరులుజేడ. *.

మరులుఁబాటు దే వి చూ, రూ-మరలఁబాటు.

మరులుకొను. దే. అ క్రి. 1 కామించే. చూ, వలచే. 2, ప్రే 2 మరులుకొలుపు.

మరులుజేడ. ద్వ. వి చూ, మర్లమాతంగి. *.

మరులుమాతంగి. దే వి.—వై.—

మరులుమ్మెత. దే. వి.—వై.—

మరులుకోఁడు. దే. వి. పిశాచవల్లభుఁడు చూ, సోఁకుడు. 1.

మరువకము సం వి. అ. పుం. 1 =మరువము* చూ, వాసనమొలక, 2. మంగ*: చూ, శ్వసనము.

మరువము. వై. వి.=మరువకము*. రామా 1, అ. 48: చూ, మరువకము 1.

మరువు సం. వి. అ. పుం 1· చూ, మరుధరిత్రి, 2. కొండ. చూ, హిమాలయము (పర్వతము). [వాసిని*

మరుహేతువు సం. వి. ఉ. పుం చూ, మను

మరోలి. సం వి ఇ. పుం. మొసలి చూ, మత్స్యము ౧—3.

మర్కటకము. సం వి అ పుం. 1. కోఁతి. చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు.

మర్కటకిశోరన్యాయము పా కోఁతిపిల్ల తల్లియెంత యజాగ్రత్తగనున్నను తల్లికడుపును బట్టుకొని విడువదనురీతి. (స్వప్రయత్నము లేక భగవంతుఁడు కాపాడఁడు.)

మర్కటగృహము సం. వి అ వ. కోఁతికొంకి చూ, సదనము 1. [చీమ: చూ, పిపీలిక

మర్కటపిపీలిక సం వి అ. స్త్రీ. పెద్దనల్ల

మర్కటము సం. వి అ. పుం. 1 కోఁతి చూ, వానరము; 2 చూ, సాలెపురుగు; అం. 3 చూ, గతులు. [మర్కటగృహము

మర్కటవాసము. సం వి. అ. పుం చూ,

మర్కటి. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1 తేఁగకానుగ* చూ, శాదఘ్నము; 2. దూలగొండి* చూ, శూకశింబి. [చూ, సరంగు

మరాక్రి వా. వి. పడవనడిపించేవాఁడు·

మర్తబు. వా. విశ. రూ—మర్తరబు సమాప్తము

మర్తరబు. వా. విశ.—వై.— [ములు.

మర్త్యము. అం (భూలోకము)· చూ, లోక

మర్త్యుఁడు. సం. వి.అ.పుం:చూ, మనుష్యుఁడు.

మర్దనము. సం వి. అ. వ 1. పిసుకుట: చూ, సంవాహనము; 2. నూఱుట. చూ, నురుము.

మర్దలబంధము. అం ఒకానొక శబ్దాలంకారము: చూ, హేతువు. 2

మర్దలము సం. వి. అ పుం. 1.=మద్దెల (దీని ధ్వనిగుండిలము) చూ, వీణె, అం. 2. చూ, వాద్యములు.

మర్దలాదులావద్ధములు అం చూ, వాద్యములు.

మర్దళరూపక్క. అం =మద్దెలరూపురికిక్కధనిష్ఠ చూ, రిక్క. [ర్దించే.

మర్దించే సం. స క్రి నూఱు చూ, సమ్మ

మర్దితము. సం. విశ. నూఱఁబడినది, పీడితము: చూ, సమ్మర్దితము

మర్దిని అం· చూ, కళలు [పర. 5, అ 35.

మర్నాఁడు. దే. వి చూ, రూ—మఱునాఁడు.

మర్మజ్ఞుఁడు సం వి అ. పుం (తె) —అణికాఁడు—అణీకాఁడు. ఒళవరి, కీలరి, సెలవరి.

మర్మము సం వి. న్. న. 1 జీవస్థానము: ఆయువు-ఆయుస్సు (తె).—అనరు, అణి-అణీ, అను, ఆయము, ఒళవు, కిటుకు, కీలకము, కీలు, కొఱసంది, గాయకము, గుట్టు, గుసను, గుటికొండి, తాపి—తాపీ, నెఱఁకు, నెఱను, నెళవు, పిక్కు, మర, మారాటము, మఱువు, లోచెయి-లోచెయ్యి. ("చూ, లోచెయ్యి"); 2 చూ, రహస్యము 1

మర్మగము. సం. వి. అ పుం =మొఱమొఱి ఆకులు లోనగువానియొక్క మోఁత: చూ, స్వరము. 2.

మర్మస్పృక్కు. సం. విశ. (శ్. ఈ. శ్)మర్మమును దాఁకునది (మాట), అరుంతుదము: చూ, శబ్దము. 2.

మర్యాద సం వి ఆ స్త్రీ 1. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1; 2. తీరము చూ, రోధస్సు; 3.=మరియాద, కట్టుపాటు; 4.=మరియాద: చూ, సత్యము. 1, 5: చూ, సన్మానము.

మర్లమాతంగి వా. వి. ముట్టినతోడనే మరులు పుట్టించెడి యోషధి* రూ_మరులుమాతంగి, మరులుఁదీఁగ, మరులుజెడ, మరులుమ్మెత (సం) —గోలోమి, భూతకేశము, మదనము

మర్లుఁబాము. దే వి·చూ, మనుదిండి [తము 1

మర్షము. సం. వి అ. పుం ఓరుపు. చూ, శాం

మఱ దే వి చూ, రూ-మర 1-2-3

మఱఁదలు. దే వి (మఱఁది + అలు) 1. తమ్ముని భార్య చూ, రత్తిక; 2. భార్యచెల్లెలు, 3 తనకంటె చిన్నదగు మేనత్త మేనమామల కూఁతురు

మఱఁది దే వి. 1 చెల్లెలిమగఁడు, 2 భార్యతోఁబుట్టువు, 3 మేనమామకొడుకు; 4 మగనితమ్ముఁడు. (సం) — బు, దేవరుఁడు.

మఱక దే వి. 1· చూ, రూ-మరక; 2 మేఁకపడ్డ పంచ నా. 5, ఆ. 11 చూ, మేపము 1. (ఆ 326 చూ, స్వాపము 3

మఱకువ. దే వి అజ్ఞానము భార ఆర. 1,

మఱగుజ్జే ద్వ. విశ చూ, రూ-మఱుగుజ్జే

మఱచే దే స క్రి మఱపుఁగొందు పా. 4,ఆ.16

మఱపు దే వి రూ-మఱుపు 1 చూ, విస్మృతి, 2· చూ, మఱకువ; 3 చూ, పారవశ్యము ఉ, హరి 5, ఆ 73, 4 చూ, (శ్రమాదము స్వా 4, ఆ. 63

మఱల. దే అవ్య చూ, రూ_మరల.

మఱలు దే అ క్రి చూ, రూ-మరలు 1-2

మఱి దే అవ్య రూ_మరి 1 చూ, రూ—మరి. 1, 2 ఇంకను రూ-మరి. అన-అనఁగ-అనఁగా-అనాఁగ-అనా,3· చూ, మరి 3

మఱిగ. దే వి లోడ్డ వెలవలె బలవపు రాతి గోఁడేయఁబడినపాత్రము: చూ, వారివాణము (పాత్రము 6).

మఱిమఱి దే. అవ్య 1 మఱియు మఱియు. అంచంచ, ఆడాడ, అపయము. (సం) — అత్యంతము; 2 అనయము, అతిమతి, ఎస, ఏపాగ్గు, కడు, తరమిడి, నలి, పెద-పెద్దపొరి, బెట్టు, హాలెము (సం) —అనిశము. (మిగతవానికి "చూ, హాలెము.")

మఱియు దే అవ్య. 1· అదిగాక, ఇంతేకాకుండ, కాక; 2 చూ, వెండియు.

మఱియొకటి ద్వ స (మఱి + ఒకటి)అన్యము: చూ, వేఱు 3.

మఱియొకఁడు ద్వ. స చూ, వేఱయినవాఁడు.

మఱియొకనాఁడు ద్వ వి. మఱియొకదినము.

మఱు దే. వి వృత్తియందు మఱుఁగు-మఱుస-మాఱుశబ్దముల కాదేశరూపము ("మఱుపడు, మఱునాఁడు, మఱుమాట" ము.)

మఱుఁగు దే వి 1 చాటు. కళా. 4, ఆ 102 చూ, స్థగనము; 2 చూ, మఱుఁగుచోటు. అ క్రి 3 ఏమరించు, కను మొఱఁగు, డాఁగు, డాఁగురించు, దాఁగియుండు; 4 చాటగు చూ, లాఁచు 2, 5 చూ, సంతాపించు

మఱుఁగుగోడ. వా వి మన్ను ఇటుక తాఁకు లోనగువానిచే కట్టఁబడినగోడ తద్వ.— ౧. అండగోడ, తిన్నగోడ, ముట్టుగోడ; ౨ అడ్డగోడ, అరగడి, మఱుఁగుగోడ (సం) —అర్ధకుడ్యము, ౩. అలవ, గోడ. (సం) —ఏ, కుడ్యకము, కుడ్యము, కూడ్యము, కుప్యము, క్షేత్రము, భిత్తి-భిత్తిక, ౪. కణాతిగోడ-కనాతిగోడ, సరాతి; ౫ తడికకు —తడిక-తడుక-తడక—తడికె, దడి, అంతిక-అంతికె (చూ, వాకిలి); ౬ తల్లిగోడ; ౭. పునాది, ౮ పారకటి; ౯. మంటిగోడకు.— (సం).— కంథ; ౧౦ మగులుగోడ, మదురుగోడ; ౧౧. వెలుగుడకు —(చూ, వెలుగు) (మిగతవానికి "చూ, సరాతి")

మఱుఁగుదొడ్డి. దే. వి. విణ్మూత్రవిసర్జనస్థానము పాయకానా- పాయిఖానా, పీతిరిగుంట, మఱుఁగుపెరడు. (బోరుహోలు మఱుఁగుదొడ్డి అనిమఱియొకటి) [ఓలము

మఱుఁగుచోటు. దే. వి అంతరువు, అంతస్తు,

మఱుఁగుపడినవాఁడు వా వి (సం) —శిశో హితుఁడు [లాఁచే

మఱుఁగుపడు ద్వ అ. క్రి మఱుఁగు చూ,

మఱుఁగుపోడు దే వి చూ, మఱుఁగుదొడ్డి

మఱుఁగుమాట దే వి అపలాపము చూ, శబ్దము 2

మఱుఁగుపెట్టు దే స క్రి దాఁచుపెట్టు, మఱు పెట్టు, దాఁచు (సం) —అపలపించు, నిహ్నవించే

మఱుకున దే. వి: చూ, సంతాపము.

మఱుగుజ్జే ద్వ. విణ (మాఱు + గుజ్జే) గూని వాఁడు, గూనిది చూ, వామనుఁడు

మఱునాఁడు దే. వి (మఱున + నాఁడు) (సం) —అపరదినము, అన్యేద్యువు, ఇతరేద్యువు

మఱుపడు ద్వ అ క్రి చూ, రూ-మఱుఁగుపడు,

మఱుపు దే వి. చూ, రూ-మఱపు

మఱుమాట. దే. వి. (మాఱు + మాట) చూ, ప్రతివాక్యము

మఱుమోఁత దే వి (మాఱు + మోఁత) రూ-మాఱుమోఁత చూ, స్వగము 2

మఱువ ద్వ వి (మఱుఁగు + వా) 1 కుండ చూ, భాండము. 3; విణ 2 చూ, మూఁగ 1

మఱువకందు ద్వ. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు. అచ్చ. అర, కాం. 7 చూ, సన్యాసి

మఱువు దే. వి 1. కవచము మార్క. 8, ఆ 107. సూ వారవారణము; 2 చోటు 4. చూ, పుట్టుమచ్చే

మఱుపెట్టు దే స క్రి చూ, మఱుఁగుపెట్టు.

మఱున దే విణ. అవలి సై 8, ఆ. 93. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణలోపమునకు వికల్పంబుగా లోపంబగు "మఱునాఁడు, మఱుపుట్టువు, మఱుమేనువు." మొ)

మఱుసంజే ద్వ వి (మఱున + సంజే) సాయంసంధ్య, మలుసంజే చూ, సాయంకాలము.

మట్టి దే వి. 1 రూ-మట్టెకు భో 2, ఆ. 61 చూ, పటము. 3, 2 రూ-మట్టెయు ఆణికము చూ, రోగము 1. [ఫలములు.

మట్టిపండు వా వి. నైయగ్రోధము: చూ,

మట్టె దే వి చూ, రూ-మట్టి 1

మట్టెయ దే. వి చూ, రూ-మట్టి 2

మల సై వి చూ, పర్వతము

మలఁక దే వి. 1. చిక్కు చూ, సుగ్రిక్కు. 3, 2 మెలిక చూ, లంకె, 3 చేష్టు. కాశి 5, ఆ 284. చూ, సంవృతము, విణ. 4 వంకర చూ, వేల్లితము 2

మలఁకతూఁకు ద్వ వి. పదికుంచేములకొలఁది గల మానవిశేషము

మలఁకపుట్టి. దే. వి ఇన్నూఱుకుంచేముల కొలఁదిగల మానవిశేషము (గరిసెకు మూఁడుమలఁకపుట్లు) [మెఱుపు చూ, విద్యుత్తు 1.

మలఁకమెఱుపు దే వి ధనురాకారమగు

మలఁకవాలు దే వి పాదరక్ష చూ, సమ్మాళిగలు [చూ, సంచి.

మలఁగ దే.వి ఎద్దుపైగంతతోడి సరుకుగోనె:

మలఁగు దే అ క్రి 1 తిరుగు చూ, వంచరించే, 2 చూ, మరలఁబడు, 3 చూ, పంకరహోవు

మలఁచే దే ప్రే 1. మలఁగఁజేయు మలఁపు; స. క్రి 2 చూ, తొలుచే

మలఁపు. దే. వి. 1 నర్తనము చూ, వ్యంజ

మలఁపుగొను దే అ క్రి అడు, గునియు,గుని పాడు, చిందాడు, చిందుదొ్రిక్కు-చిందు లుదొ్రిక్కు, తుంపెసలాడు, నట్టాడు, పాత గలాడు-పాత్రిలాడు, పింపిళ్ళాడు, పింపి సలాడు,పింపిళ్లుగూయు (సం) —నటించే, న ర్తించే, న ర్తిలు-నర్తిల్లు

మలక దే వి. రూ-మల్క 1 మూఁకుడు, చూ, పాత్రము 6-ర్ట (6-ర్టలో గల "పలక" ను "మలక" గా సవరింపుము.), 2 గురిక చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

మలకడము దే వి చూ, మలఁకవాలు

మలగొంగ ద్వ వి. నగవైరి, ఇంద్రుఁడు చూ, సహస్రాక్షుఁడు

మలగొను దే అ క్రి (మలఁక + గొను) పెనఁ గొను వై 5, అ. 32; కళా 2, అ 48 చూ, వెంటగొను

మలచేసు దే వి 1 అధికము చూ, హెచ్చే 1, 2 గొప్పది ఉ, రా 3, అ 128 చూ, సుగ (గ)

మలదూషితము సం విణ చూ, మలినము 3

మలప దే వి దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడుధేన్వా దికము చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

మలపబత్తె. దే వి. దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడు -ఁడ చూ, హేరంబము

మలపు. దే వి 1 ఆధిక్యము.ఉ,హరి 6, అ 23 చూ, హెచ్చే 2; క్రి 2 మరలఁ జేయు చూ, మురించే, 3 చూ, మరలించే అచ్చ. అర, కాం. 100

మలపువు సం. వి ఊ స్త్రీ రూ-మలయువు కుక్కమేడి* చూ, పట్టిమేడి

మలమనికి ద్వ వి. రూ-మలమన్కి కోఁతి అచ్చ యు, కాం 88 చూ, వానరము

మలమన్కి ద్వ వి.—వై.—

మలమల దే. వి రూ-మటమట మాఁడుట మఱుఁగుటల యందగు ధ్వన్యను కరణము చూ, హుహూహూ.

మలమాసము సం వి అ పుం అధికమాసము, మలిమ్లుచము. (మాసము. 1.)

మలము సం వి. అ. పుం, న. 1. విష్ఠ చూ, శమలము, 2 చూ, కిట్టము. (చూ, మలము లు), 3 గోపము చూ, వృజినము, అం 4 (మ + ల) "రాధానాథ" చూ, ఉపగణ ములు

మలములు. అం వస, శుక్లము, రక్తము, మజ్జ ము, మూత్రము, విష్ఠ, పింజూషము, నఖ ము, శ్లేష్మము, అశ్రువు, దూషి-దూషిక-దూషీక-దూషము, స్వేదము (క్రొవ్వు, రే తస్సు, నెత్తురు, మెదడు, ఉచ్చ, పెరుగడ ము, గులిమి, గోరు, తెమడ, కన్నీరు, కం టిపుసి, చెమట) (12) (చీమిడి 13వ దని కొందఱు) చూ, శమలము

మలయ. సం వి ఆ స్త్రీ తెల్లతెగడ* చూ, సర్వానుభూతి

మలయస్త్రీ అం ఒకస్త్రీ చూ, స్త్రీ

మలయజము సం వి అ. పుం. 1 చందనము* చూ, సుగంధము; 2 చందనము చూ, వా సన 1; పా 3 చూ, వృత్తము. 1 ("న-జ-న-స-న-న-భ-న-సలగము 8-15-22 యతులు. 26వ ఛందస్సు.")

మలయమారుతము సం వి అ. పుం. కమ్మ గాడ్పు చూ, వాయువు

మలయము. సం వి అ పుం 1 కొండ చూ, పర్వతము; 2. ఆరామము చూ, వనము 2; 3 చూ, దేశములు, అం 4. కులపర్వతము చూ, పర్వతము. 2.

మలయమ్మ వై వి (మల + అమ్మ) చూ, పార్వతి య 2, అ. 3.

మలయిక. దే. వి. చూ, విహారము. 1.

మలయు దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు. కాశీ.7,ఆ. 98. చూ, సంచరించు; 2 పెనయు పా. 1, ఆ 22 చూ, పెంటెగొను, 3 చూ, వ్యాపించు 4 చూ, యత్నించు. 5 చూ, విజృంభించు వసు. 3, ఆ 96; 6. తపించు య 5, ఆ. 115 చూ, సంతాపించు

మలయూపు సం వి ఊ స్త్రీ చూ, మలపువుగ

మలవిలుకానితేరు. ద్వి. వి. గోపతి. వేం, ఆం 96 చూ, వృషభము 1

మలహరి ఆం 1 చూ, స్త్రీరాగములు, 2 చూ, ఉపాంగము. 6 (అంగము 9), 3 చూ, స్వరము 2

మలాంక దే వి శ్రీఖండము చూ, వాసన 1

మలాము దే. వి బంగారు నీరు మొదలగువాని పూఁత చూ, సమాలంభము 1.

మలాము దే వి చూ, రూ—మొలాము 1-2

మలారము దే వి 1 రూ-మల్లారము మట్టి గాజులగుది; 2. నిడుపు కొయ్యకొనను రెల్లలు కట్టి వీధిలోనగునది ఊడ్చెడు సాధనము చూ, సమ్మార్జని [ఆ 62

మలికితము. దే వి చూ, సందేహము. య 4,

మలిగ దే. వి ఆపణము చూ, సదనము 1

మలిగండ్లు దే వి బ మలిచి తీయఁదగినరాయి చూ, రాయి

మలినత. సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, మలినము 1

మలినమగు. మి. అ క్రి: కందుఁబాఱు-కందువాఱు, మయిలపడు-మైలపడు, మాఁగుడువాఱు, మాఁగుపడు, మాఁగువాఱు, మాయు

మలినము సం విశే. మకిల. 1 అశుచి, అశుద్ధము, కచ్చరము. (తె) —కసమాలము మయిల-మైల. విశేష్యములు.-అనాచారము, అశుద్ధత, పిసక, మలినత, మాలిన్యము.(తె).- కసటు, క్రొచ్చు, పాఁచికు, మకిల-మకిలి, మక్కు, మయిల—మైల, మలుకువ, మసటు- మస్టు, మసడు, మసి, మాఁగు—మాఁగుడు, మాపు—మాపుడు, మాసి, ముఱికి—మురికి, రొచ్చు.("చూ, రొచ్చు. 4"), 2 నల్లనిది: చూ, వర్ణము 6; 3 దూషితమైనది అనచ్ఛము, ఆలోడితము, ఆవిలకము, ఆవిలము, ఉద్వేజితము, కలుషము-కల్మషము, కశ్మలము-కిశ్మలము, మలమాసితము, మలీమసము (తె) — కారొకూరు; అం: 4 చూ, సంగారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.

మలిని సం. వి ఈ స్త్రీ చూ, ముట్టుత.

మలిమిడి దే వి పశుపాదరోగము చూ, హానువు 4 (రోగము 1)

మలిమ్లుచము సం వి అ పుం 1 దోమ చూ, మశకము 1, 2 చూ, మలమాసము.

మలిమ్లుచుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1 దొంగ చూ, హారకుఁడు 1; 2 అగ్ని చూ, వహ్ని 1 [వారము 2.

మలివారము వా వి సోమవారము చూ,

మలీమసము సం వి అ పుం 1 ఇనుము. చూ, లోహము. 1, 2 చూ, మలినము 3.

మలు దే. విశే మలుపకు ఆదేశరూపమైన మలులోబ్దమునకు రూపాంతరము ("మలుకారు—మలుపంజే" మొ)

మలుఁగు. దే వి ఒక చేఁప చూ, మత్స్యము 1.

మలుకారు ద్వి వి 1 వెలికారు చూ, మాసవ్యయము, 2 ముక్కారు పంటలో రెండవ కారు

మలుకు దే వి రూ-మల్కు. దారములోనగువాని నెదురెదురుగ తగిలించి మడల పెట్టి మర్ల త్రిప్పినది.

మలుకువ దే వి ముఱికి చూ, మలినము 1.

మలుగు. దే వి. రూ-మల్లు 1 తుంటి చూ, రొండి, 2 చూ, మక్కు 1; అ క్రి. 3 ఉపశమిల్లు చూ, సుక్కు. 4; 4 చూ, వశించు.

మలుచే. జే. స. క్రి. రూ_మల్చు. 1: కోడు, చెరుగు; 2: తతిమెనఁబట్టు-తతిమెనఁబెట్టు; 3. చూ, తాచే. 2.

మలుచేగాలు. దే వి. రెండవచేూలు.

మలుపక్కము ద్వ. వి కతెపక్కము. చూ, పక్షము 1.

మలుపు దే క్రి మలుగఁజేయు 1. అర్చు, 2 సకింపఁజేయు అచ్చ. యు, కాం 314, 3 (మూసలు లోనగు వానిని) మళ్లించే- మళ్ళించే, మఁలఁగోలు

మలుసంజె ద్వ. వి. చూ, రూ_మలుసంజె

మల్క. జే. వి. చూ, రూ-మంక

మల్కు దే వి చూ, రూ-మలుసు శకాం 5, ఆ 7

మల్గు దే వి చూ, రూ—మలుగు

మల్చు జే స. క్రి. చూ, రూ-మలుచే. (తతి మెనఁబెట్టుటను —రాజ 1, ఆ 132)

మల్ల సై వి =మల్లక మట్టికంచేము. చూ, వారివాణము (భాండము. 3)

మల్లకము సం. వి అ పుం, అ స్త్రీ 1 = మల్ల _సై —; 2 దీపపు ప్రమిద: చూ, వారవాణము (పాత్రము 6), వా 3 అపః శైగ్మమండలి పిండిపంట (చూ, చతురంగులము) [ఘఁడు 2

మల్లసుఁడు శే. వి. కరినుఁడు చూ, వ్యా

మల్లగుల్లము జే వి. వాదులాట

మల్లచిప్ప వా వి (సం) —పోరి

మల్లచేఱచే. ద్వ. అ. క్రి (మల్లట + చేఱచే) భుజాస్ఫాలనము చేయు హరి పూ 6, ఆ 136. [చేఱపు

మల్లచేఱచేట ద్వ. వి. భుజాస్ఫాలనము మల్ల

మల్లచేఱపు ద్వ వి —సై —

మల్లట ద్వ. వి రూ_మల్లాట, పోరాట

మల్లడి దే వి. 1 చూ, సంతాపము, 2. పెనఁకువ, గుద్దులాట. చూ, యుద్ధము

మల్లడించే. జే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను; 2. అతిశయించే. భాగ. 4,స్కం. 515: చూ, సందడించే.

మల్లడిగొను. దే అ. క్రి 1: చూ, వెంటిగొను. హరి పూ 7, ఆ 156; 2: చూ, పరితపించే, క్రి 3. మల్లడిగొలుపు. పాండు. 4, ఆ. 232

మల్లతాళము అం చూ, జన్యతాళములు.

మల్లబంధములు. అం. కుస్తీలు, జెట్టిపోరాటములు భాగ. దశమసం. పూ 138 ఇవి ౧౦౦ —(వీనిని శీర్షికలలో చేర్చలేదు. ఇవి ఒకదానితరువాత నొకటిఁ దోఁచుగ సంబంధించియు సక్రమముగనుండును. అట్లు దీనికిఁ కోడుఅని ఒకదానికొకటి కలిపి వేసుచ వలెను). ౧ దస్తీ (హస్తము), ౨ ఒకయించి (కత్తెరి), 3 ఉల్తాపోప్ (బోరగిలవేసి ముంచేట), ౪ పఛాడ్ (నిపాతనము), ౫ కస్తీభాన్ (పాదసంఘర్షణము) ,౬ ఉల్టా బద్లీ (వ్యతిరేకముగా మార్చుట), ౭ పిఛలీ (పృష్ఠము), ౮ ఫర్షీ (సమీకరణము), ౯ ఫరేబా-ఫరేదా (మోసము), ౧౦ లుకాస్ (ఊఁపు), ౧౧ ఝూలీ (ఉద్ధారణము), ౧౨ డగ్ జేబ్ (గుల్ఫశృంఖల), ౧3 కసోటా (గ్రీవాతాడనము), ౧౪ మోఫ్ (నిమజ్జనము) ౧౫ ఉల్టాకఫా (ప్రత్యామర్షము), ౧౬ ఉల్టాలుకాస్ (వ్యతిరేకముగా నూఁపుట), ౧౭ లప్పి (చేట్టచేట్టుట), ౧౮ మాకీ (కూర్పరాకర్షణము), ౧౯ కోనిటాల్ (కూర్పరాపనయనము), ౨౦ ఖైరా (బధిరము), ౨౧ భితర్ (బాహ్యము), ౨౨ ఉతాక్ (అవతారణము), ౨3 ఝూలీ, ౨౪ డగ్ జేట (చరణశృంఖల), ౨౫ కొన్యా (స్క్రి) ధర్నా (కూర్పరాపూరణము), ౨౬ ఉల్టాబిభాన (ఉత్తానపాతనము), ౨౭ కిలావర్ (అకస్మికోపవేశనము), ౨౮ గిర్దబాన్

(కక్షపరివేశము), ౨౯ గావ్‌ఖఖాడ్ (ఆక స్మికనిపాతనము), ౩౦ గంధడా (గార్దభ నిపాతనము), ౩౧ ఖాఘా (అగ్రిహాము), ౩౨ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము) (౨౭-౨౯), ౩౩ ఉల్టాబేడీ (పృతిశృంఖల), ౩౪ చౌ బన్ (చతుర్దిశావరణము), ౩౫ ఛాబూవ్ (విస్మారణము), ౩౬ ఉల్టాలప్టీ (వెను కకుజోట్టుట), ౩౭ ఖయిరేకేదస్తీ (పాద తాడనము), ౩౮ ఉల్టాకసోటా (పృష్ఠ నిబంధనము), ౩౯ దుప్క్ (అవగాహనము), ౪౦ సరేకసోటా-సర్కసోటా (శిరోబంధ నము), ౪౧ ఆభేరాపట్ - అధోరాపట్ (ద్విగుణబంధనము), ౪౨ బగేలీ (కక్షము), ౪౩ ఉలట్‌దాన్ (శాతనిపాతనము), ౪౪ పల్‌రిండి (చతురంగము), ౪౫ ఉల్టామూఫ్ (వామ పాదన్యాసము), ౪౬ కస్తీబార్ (౭౯) (అవలగ్నా కర్షణము), ౪౭ బహిర్వా (బధి రము), ౪౮ దడ్‌ధరానా (కబంధపూర ణము), ౪౯ రూమ్ (పరివేషము), ౫౦ గోదీ (బడి), ౫౧ బహిరా (శిరసము), ౫౨ దుఫ్ (ముంపు), ౫౩ రూమ్ (౪౯ పరి వేషము), ౫౪ పాంథరానా (చరణపరి వేషము), ౫౫ చౌకస్తీ (కకుప్పరివేషము), ౫౬ బహిర్వా (౪౭) (బధిరము), ౫౭ ధడ్‌ధరాతి (వక్షత్యాగము), ౫౮ సీనేబన్ (ఊరోనిరోధము), ౫౯ నక్‌నూట్ (ముక్కు నొక్కుడు), ౬౦ కిలావర్‌జంగ్ (జాను విన్యాసము), ౬౧ సీనేతదుఖ్ (ఊరో భగ్నము), ౬౨ నాగిన్ (నాశికానిరో ధము), ౬౩ పాంథరానా (వామపాద తాడనము), ౬౪ బందోటా (నిర్బంధము), ౬౫ లప్టీ (పరివేషము), ౬౬ దూరీ (ఉయ్యాల), ౬౭ తోలిఘాట్ (రజకధాడ నము), ౬౮ సవారి-ధస్నా (పరివేశము), ౬౯ సకోశా (హస్తాకర్షణము), ౭౦ చౌటాల్ ధరానా (చతుశ్చరణబంధము), ౭౧ డగ్ బేడీ (౧౨-౨౪) (చరణశృంఖల), ౭౨ గజ్ బేడీ (గజశృంఖల), ౭౩ కస్తీబార్ (అపసు దపాదము), ౭౪ బాగ్లీ-బగ్లీ (కక్షము), ౭౫ గంధడా-గధడా (సవ్యపాదతాడ నము), ౭౬ ఉల్టాగజ్ బేటీ (వ్యతిరేకగజ శృంఖల), ౭౭ ఎండమొకోడి (కక్షనిపీడ నము), ౭౮ ఉల్టాగజ్ బేడీ (వ్యతిరేక ద్విపశృంఖల), ౭౯ గిర్దాన్ (౨౮), ౮౦ ఉల్టాముట్టా (పరితిహాలబంధము), ౮౧ ఘాక్లీ (కరతాడనము), ౮౨ చౌబన్ (౩౪) (దిశావరణము), ౮౩ లపేట్ (౧౭-౬౫) (పరివేషణము), ౮౪ ఉల్టాపభేడీ (పృష్ఠనియాతనము), ౮౫ పస్‌టస్టిట్ (ఉత్థూతపాదము), ౮౬ కుర్సీ (౧౦౦) (సింహాసనము), ౮౭ గ్ఘాలీ (డోల), ౮౮ పన్‌టిట్టా (చగణవిమయము), ౮౯ కిలావన్ (౨౭-౩౨) (ఆకస్మికోపవేశనము), ౯౦ ఖుప్‌ఖడ్ (కక్షన్యాసము), ౯౧ పన్ (ఏకము), ౯౨ ధరాటే (తిరుగుడు), ౯౩ ఆదాఘడ్ కా (అర్ధకంకాళము), ౯౪ ఏక్ లంగ్ (ఒంటికుంటి), ౯౫ లప్టీదాబ్ (నిహిం సనము), ౯౬ జన్‌ధడా (పార్శ్వాకర్ష ణము), ౯౭ గజ్ మహాన్ - గజ్ మహిన్ (గజచంద్రుడు), ౯౮ నగ్‌ఘరా (పరికో ష్ఠపీడనము), ౯౯ దుప్కీ (పాదద్వయా కర్షణము), ౧౦౦ సుడీ) "కుస్తీమల్లయుద్ధ బోధిని" అను గ్రంథమునందు వీనివివరణము లన్నియు చూడవలయును కిమ్మతు రు 0-6-0 గ్రంథకర్త భాగవతుల లక్ష్మీపతి శాస్త్రి గారు, తాలూకా రామచంద్రపురము); (శా స్త్రవిషయములంతరించినను గొన్ని లోకా చారంబుగానున్నవి ఇందువివరింపఁబడియె.)

తిద్వి.—౧. పింపిలు 12, ౨ గతులు 12, ౩ పరువళ్ళు 12, ౪. మొదలు12, ౫ కాయ మానములు 12, ౬ విసరులు 14, ౭. ఉప పీతములు 16, ౮. విన్యాణములు 32, (ఆం, భా ద్వి ౘ 203), ౯. పరిచార ములు 32, ౧౦ పలుకులు 3, ఇట్టి లక్షణము లనేకములు మల్లశాస్త్రసాంప్రదాయమువలనఁ దెలియఁదగు (వీని వివరములకు శీర్షికలం జూడుము) న మఱియు కొన్ని తెనుఁగుఁ దేశ్యఁ బాగుమిన్నవాని నిటఁ జూపుఁచుఁబడును వానిని సందర్భమునుఁబట్టి పైవా నితోసమన్వయించుకొనవలయును -౧ తియు ధము —చేతాళ్ళు, ౨ ఆయుధాగ్రము— ములు— మల్లు, ౩ పరికరములు—కం బము, కటిక-కట్టిక, కొణక—కొణతము- కొణెత, నీలగోతాము, గాలసంగడము, మోడు, లోడు-లోడు. సంగడము, ౪.కుస్తీలతావృసకు - పెక్కణము- పెక్కణము (సం)- శిక్షణము; ౫ యుద్ధక్రియలు -తప్పరించే, ఉప్పరించే, కలయు మెలఁపవ; ౬. మెలఁకువలకు -ఇంగళింపు, కాళిపాదుస, జెంపు, ఒప్పు; ౭ విజ్ఞానము నకు -తవతాయి, ౮ విద్యాభేదములు — కన్నాత, గస్తాలు, తాళాలు-వాళాలు, ఒం టెములు, దింకలు, పావుపావులు, పుట ములు, మంపేలు, లాగులు ఇత్యాది (చూ, ఉపవిద్యలు) (సర్వార్థసారసంగ్రహము)

మల్లము సం. వి అ పుం చూ, మల్ల

మల్లయుద్ధము పా చూ, మల్లబంధములు.

మల్లాము. దే. వి 1 గర్వము చూ, హం కారము; విణ 2 మదించినది. కళా. 6, అ 222

మల్లశాస్త్రము. అం' చూ, మల్లబంధములు.

మల్లసాల సై. వి. భోజనశాల హరిశ్చ. 4, అ. 193 చూ, సదనము 1.

మల్లాట ద్వ. వి రూ, మల్లట, పోరాట. చూ, యుద్ధము. [4, ఆ. 115.

మల్లాడు ద్వ. అ. క్రి చూ, పెంటిగొను. స్వా.

మల్లామడి దే. విణ 1· చూ, పీడితము; 2 పీడితుఁడు ఉ హరి. 5, ఆ, 166

మల్లారము దే వి చూ, రూ-మలారము. 1.

మల్లిక. సం వి ఆ స్త్రీ = మల్లియ గ: చూ, మల్లె 1, 2 మట్టిపాత్రము చూ, భాండము 3; అం. 3 (శోషణము) చూ, మన్మథబాణములు, 4 (మర్గిక)· చూ, జన్య తాళములు

మల్లికము సం వి. అ పుం మాసిన ముక్కు కాళ్లుగల హంస' చూ, హంస 1

మల్లికాక్షము సం వి అ. పుం 1. మాసిన ముక్కు కాళ్లుగలహంస చూ, హంస,2 తెల్లని కన్నులుగల గుఱ్ఱము చూ, హయము

మల్లికాధవము సం వి అ న చూ, మల్లెఆకు.

మల్లికామోదము. అం' చూ, జన్యతాళములు.

మల్లికార్జునలింగము అం. చూ, జ్యోతిర్లింగములు.

మల్లియ వై వి =మల్లికా. రూ—మల్లె, మల్లె తీఁగ*. చూ, హసంతి 2

మల్లు వై. వి 1.=ఝిల్లిక. కోఁతి చూ, వాన రము; 2 జెట్టిపెనఁకువ చూ, యుద్ధము; వా 3 మల్లుతాను· చూ, వస్త్రము.

మల్లుఁడు సం వి అ పుం. 1. జెట్టి· చూ, పాడినకాఁడు 1, విణ 2 చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మల్లుకట్టు ద్వ స. క్రి అడ్డగించే చూ, సంరోధించే

మల్లుతాను వా వి మల్లుబట్ట. చూ, మల్లు 3.

మల్లుపెనఁగు ద్వ అ క్రి. జెట్టిపెనఁకువగా పెనఁగు

మల్లె. వై. వి =మల్లికా రూ-మల్లియ. 1. చూ, హసంతి 2; 2.=మల్లక చూ, మల్ల, 3 ఉప శాఖ. చూ, శాఖ. 1. [మల్లికాధవము.

మల్లెఆకు. వా. వి. (సం). —ఆశ్వంతకము,

మల్లెశేగులు. ద్వ వి: చూ, రాబందు

మల్లెపువ్వు వై వి (సం) —మకురము చూ, వాసంతి 2.

మల్లెమొగ్గలు. ద్వ. వి. బ. 1. మెడనగ· చూ, భూషణము. 2, 2 కుందముకుళములు, గువాకము-గూవాకము చూ, వాసంతి 2

మల్లెలగుది ద్వ. వి మల్లెపూగుత్తివలె మనోజ్ఞ మగుటచే కుక్కకియ్యబడినపేరు స్వా. 4, ఆ 32: చూ, సివంగి. 2

మల్లెలు. దే. వి. బ. 1· చూ, ధాన్యము; 2 స్ఫోటకజనితక్రియ

మల్లెశ్రీగంధలు మి. వి బ· చూ, ధాన్యము

మవురి దే. వి రూ-మూరి చూ,నాగసగము. 1

మవ్వము దే వి 1. కోమలత. నిగ్వ. 5, ఆ 105· చూ, సౌకుమార్యము 1; విశ 2 కోమలము. కళా. 7, ఆ 174 చూ, సుకుమారము 2

మశకము సం. వి అ పుం. 1. ఘూంఎము, దంశి, మలిమ్లుచము, రణరణము దోమ, అద్వి —గ. ఘూణి (తె) —ఏనికదోమ, తొండపుదోమ, ... చిన్నదోమకు -(తె) - చీకటియీగ (చూ, సరఘు); 2 దేహము విరియుగ్రోగము చూ, రోగము 1.

మశహరి. సం వి ఈ స్త్రీ చతుష్కి, జాలిక (తె) —దోమతెర. చూ, వస్త్రము.

మశాఖత్తు వా వి. 1 భూమికిపెట్టిన ఎరువు రూ-మసాఖత్తు, మరమ్మతు-మరిమ్మత్తు; 2 శిల్పులుచేసిన వస్తువులకు మజూరి మసాఖత్తు, మజూరి

మసాఖత్తు. వా వి.—పై —

మసాతు. వా వి నేలకొలుచుట, సర్వే

మసాలు వా వి కరదీపిక చూ, స్నేహాశము

మసాల్జీ. వా. వి. దివిటీపట్టువాడు, దీపము వెలిగించువాడు.

మషి. సం. వి ఇ, ఈ. స్త్రీ.=మసి రూ-మసి. కాకితమువ్రాసెడుమసి. మసి (తె).—మసి.

మషిమణి. సం వి ఇ స్త్రీ (తె) —మసిబుడ్డి.

మస దే వి చూ, విలాసము. 2.

మసంగు దే అ. క్రి· చూ, విజృంభించు హరి, పూ 7, ఆ 167

మసక వై వి రూ-మసకన 1 =మేచకః చూ, మునిచీకటి. జై 7, ఆ. 193, స్వా. 4, ఆ 37; 2 =మేచకః. ఇంచుకనలుపు చూ, వర్ణము 6

మసకన వై వి =మేచక —పై —(అమేఘ్రిడితమందు మసమసకన)

మసకపురుగాము. దే. వి సురతమొనరించు పాము చూ, సర్పము

మసకము దే వి 1 రతి. భో 5, ఆ 118· చూ, సంయోగము; 2 సంభోగేచ్ఛ ఉ, హరి 3, ఆ 64 చూ, వాంఛ, 3. అహిరతి· చూ, మసకలుపాఋట [యోగము.

మసకలుపాఋట దే వి అహిరతి చూ, సం

మసకొను దే అ క్రి (మసకము + కొను) 1 సంభోగేచ్ఛగొను; ప్రే 2. మసకొల్పు అచ్ఛ అ, కాం 34

మసటు దే వి రూ-మస్టు 1 మురికి పాండు. 5, ఆ 41 చూ, మలినము. 1; 2 నింది చూ, మలము 1

మసడు దే వి —పై —

మసనము వై వి =శ్మశానమ్· చూ, శ్మశానము.

మసమసకన. వై. వి· చూ, మసక 1—2. (మునిచీకటికి —జై 2, ఆ 101)

మసర దే వి 1 ధూసరవర్ణము చూ, వర్ణము 6, విశ 2 ధూసరవర్ణముగలది.

మసరు దే. వి ఆవేశము మార్క 6, ఆ 66.

మసలిక దే వి 1. మాంద్యము, ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1, విశ 2 చూ, మంథరము. 2; 3: చూ, మంథరము. 3

మసలు దే అ క్రి. ఆలస్యముచేయు చూ, విలంబించు 3, 2 నీర్లుములమల(సలసల) కాగు; 3 చూ, విహరించు, 4 చూ, వెనుకదీయు; 5 చూ, సంచేరించు.

మసలుకొను దే అ. క్రి —పై—(విహారిం చేలుక.—భాగ 3, స్కం 508)

మసాగము. సం వి అ పుం ఇంద్రినీలము పాండు 2, అ 44. చూ, రత్నము 1

మసాల వా వి రూ-మసాలా 1 పొగపు సరకులు చూ, సంబారము; 2 పశువులు లోనగువారి వ్యాసులకిచ్చెడు మందు, 3 తాంబూలములోని పరిమళ ద్రవ్యముల గుంపు; 4 కాగు పుసరకులు

మసాలా. వా వి.—పై—

మసి సం వి. ఇ, ఈ స్త్రీ 1 =మసి చూ, రూ-మషి; ఈ స్త్రీ 2 పెద్దసదాప* చూ, సదాప, పై వి (1) నలుపు చూ, వర్ణము 6, (2) =మసి చూ, బొగ్గు; (3) చూ, మలినము 1, (4) =మసి. చూ, మసి 1

మసికట్టు ద్వ వి బంగారులోనగువానిచిలుము

మసికోతి ద్వ వి నల్లకోతి చూ, వానరము

మసిబుడ్డి మి వి (సం) —మషీమణి

మసిరా. దే వి టాకుబండి చూ, శకటము.1

మసీదు దే వి తురకల ప్రార్థనామందిరము చూ, సదనము 1

మసుర. సం వి ఆ. స్త్రీ రూ-మసూర. 1 చూ, వేశ్య, పుం స్త్రీ.2 చిలుసెనగలు చూ, సెనగలు

మసూర సం వి అ స్త్రీ, పుం స్త్రీ-పై-

మసూరము సం. వి అ పుం ఒల్లతలగడ చూ, లోడు [చూ, సర్వానుభూతి

మసూరవిదళ. సం వి ఆ స్త్రీ నల్లతెగడ*

... ... మసూరిక

మసూరిక సం వి. ఆ స్త్రీ 1 చూ, మసూరి; 2. (రూ-మసూచిక-మశూచిక) చూ, స్ఫోటకము [సుకనాపము. 1.

మసృణ. సం. వి ఆ స్త్రీ. నల్లగిసె*. చూ,

మసృణము. సం విణ 1 చిక్కనిది: చూ, స్నిగ్ధము 3, 2 నున్ననిది. చూ, స్నిగ్ధము. 2 (మసృణఅనికొందఱు).

మసెల దే వి. ఆటక. చూ, సదనము 1.

మసోదా వా విణ చిత్తువ్రాసినది చూ, ముసాయిదా [వేణువు.

మస్కరము సం వి అ. పుం వెదురు* చూ,

మస్కరి సం వి న్. పుం. 1 చూ, సన్యాసి; 2 చూ, యాచకుడు 1

మస్టు దే వి చూ, రూ-మసటు

మస్తకము సం వి. అ పుం, న రూ-మస్తము. తల చూ, శిరము 1

మస్తకి వా. వి ఒకరకముమందు.

మస్తము సం వి అ. న చూ, రూ-మస్తకము.

మస్తరించు జే స. క్రి లోబఱచు. కాశీ. 5, అ. 236 చేతులప్పరించు

మస్తరు దే వి 1. లోకువ. చూ, పళము. 1, వా 2 పనివాండ్రి మొత్తముపద్దు.

మస్తి సై వి =మదహస్తి మదించినయేనుగు: చూ, హస్తి [మెదడు.

మస్తిష్కము. సం వి అ న తలమెదడు చూ,

మస్తీ సై. వి =మదహస్తి చూ, రూ-మస్తి

మస్తు సై వి. 1 =మత్తు మదము చూ, హాలి క, దే. వి. 2 చూ, సమృద్ధి, 3 మిక్కుటము: చూ, స్తన్యము, 4 చేపరింగమందు రాజు తరువాత నొక జంతువును ఉంచియాడెడు ఆట.

మస్తువాడు ద్వ వి మత్తుడు. చూ, సోమరి.

మస్తువు సం వి. ఉ. న: చూ, మండము. 1.

మహంతు గ్రా. వి. దేవస్థానమునకు ధర్మకర్తృత్వము జేసిగించే బైరాగి, మఠాధిపతిగా నుండు బైరాగి (అని కొందఱు) చూ, సన్యాసి

మహాజేరు వా వి. పెక్కుమంది చేరి వ్రాసి కొను ప్రార్థనాపత్రము. (పిటీషను, అర్జి)

మహాజ్యోతులు వై. వి బ దీపభేదము చూ, స్నేహాశము.

మహతి. సం. వి ఈ స్త్రీ 1 నూఱు తంతులు గల నారదుని వీణ: చూ, వీణె, 2 తెలుఁగు వ్యాకరణమున తిర్యగితర స్త్రీ వాచకశబ్దములకు సంజ్ఞ, విణ. 3. గొప్పది: చూ, సుర (3), అం 4 చూ, తతవాద్యములు

మహత్తత్త్వము అం. చూ, అవగణములు

మహత్తు సం. వి. త్ న 1. వొంతనము: చూ, స్వారాజ్యము; పుం 2 బుద్ధి తత్త్వము చూ, స్వభావము; 3 పురుషవాచక శబ్దములకు సంజ్ఞ పుంలింగము; విణ 4 మహత్త్వమును తెలుపును అంట; 5 చూ, మహతి 3;అం 6: చూ, ఆకాశములు. [ఔదార్యము

మహత్త్వము. సం. వి అ పుం ఉదారత్వము,

మహత్సర్గము అం చూ, సృష్టిసర్గములు.

మహదాత్మ అం: చూ, ఆత్మలు.

మహద్భయము సం. వి. అ న చూ, రూ— మహాభయము. [సన్మానితుఁడు

మహనీయుఁడు సం. విణ గొప్పవాఁడు చూ,

మహామహానాఁడు వా వి. ఇప్పుడును కాదు గదా ఎల్లప్పుడును (ముందు ననుకలయుండును) [మహస్సు

మహము సం వి. అ. పుం: చూ, రూ—

మహర్లోకము. అం చూ, ఊర్ధ్వలోకములు

మహలక్ష్మి అం చూ, రూ—మహాలక్ష్మి(వాడుక)

మహాలయము.వా.సం వి:చూ,రూ-మహాలయము.

మహర్షులు. అం. 1 చూ, గోత్రము. 13, 2: చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.

మహాలు వా. వి. 1. దేశములోని భాగము; 2 చూ, రాజమందిరము, 3. ఉప్పుపండుభూభాగము చూ, భూమి 1. [చూ, సేద్యము.

మహసూలు వా. వి రూ.మహసూలు పంట:

మహసూలుదారు వా వి చూ, నాయఁకవాడి.

మహస్సు. సం వి. స్ న 1. తేజము చూ, వెలుతురు. 1; 2. ఉత్సవము చూ, సంబరము. 3

మహసూలు వా వి చూ, రూ—మహసూలు.

మహసూలుదారు. వా. వి చూ, రూ-మహసూలుదారు

మహాంగము. సం. వి. అ పుం చూ, లొట్టిపిట్ట.

మహాకందము సం వి అ పుం. 1 చూ, వెల్లుల్లి*, 2 దుంపకంద* చూ, సూరణము.

మహాకరంజము. సం వి అ. పుం. కాసినపు*: చూ, కానుగ్గు

మహాకారము అం చూ, లక్ష్యములు

మహాకారవేల్లము సం వి అ. పుం పెద్దకాకర* చూ, సుషవి 1

మహాకాల. సం. వి ఆ. స్త్రీ చూ, విషముష్టి*.

మహాకాలుఁడు సం వి అ. పుం 1. చూ, శివుఁడు, 2 ఒక శివభటుఁడు

మహాకాళీమతము. అం చూ, తంత్రములు

మహాకావ్యము అం (అప్పుడప్పుడు కవి చెప్పిన పద్యములు గ్రంథస్థములుగావు) ఇదిసంఖ్యాబద్ధము, అసంఖ్యాబద్ధము అని యిరు తెఱంగులు (౧)సంఖ్యాబద్ధము ముక్తకాదికము.— ౧ ముక్తకము, ౨ ద్వికము, ౩ త్రికము, ౫ పంచరత్నములు, ౮ వారిణమాల, ౯. నవరత్నములు, ౧౨ భాస్కరనూలిక ౧౬. షోడశకళ, ౨౭. నక్షత్రపంక్తి, ౩౦ త్రింశతి, ౩౨ రాగమాల, ౫౦. పంచాశిక, ౧౦౦. శతకము, ౧౦౮. అష్టోత్తరశతము, ౭౦౦. సప్తశతి;(౨) అసంఖ్యాబద్ధము రగడ, గద్య, ద్విపద, దండక, మంజర్యాదులు. పైని

చెప్పిన లక్షణములుగలది మహాకావ్యము (చూ, క్షుద్రప్రబంధము.)
మహాకులీనత అం. చూ, నాయకగుణములు.
మహాకులుఁడు. సం. విణ. చూ, సాధువు. 3.
మహాకోశాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, పెద్దబీర*
మహాక్కర. పా. చూ, వృత్తము 1. ("ఒక ఇనగణమును, అయిదింద్రగణములును, ఒక చంద్రగణమును కలిగి యయిదవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము.)
మహాక్షితి అం. చూ, సంఖ్యాభేదములు.
మహాక్షోణి. అం.—పై.—
మహాక్షోభము అం.—పై —
మహాగణులు పా. జంగాల గురువులబిరుదు.
మహాజంబూవు. సం. వి. ఉ. పుం. చూ, పెద్దనేరేడు*
మహాజాలి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చపువ్వుల ఆవడ*. చూ, హ్రస్వగవేసుక
మహాజ్యోతిష్మతి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. లతావిశేషము: చూ, లత 1
మహాఝుకసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కమలగ
మహాతండువు సం. వి. ఉ. పుం, ఊ. స్త్రీ. పెద్దతెడ్డు: చూ, హరివాణము(పాత్రము. 8)
మహాతలము అం. చూ, అధోలోకములు.
మహాతార సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనోరమ 1
మహాతిలము సం. వి. అ. పుం. చూ, పెద్దనువ్వు*
మహాతుక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నయేలకి*. చూ, పత్రిల.
మహాత్మగుప్త సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, పెద్దదూలగొండిలగా [చూ, పల్లు. 1
మహాదంతిము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుదంతము
మహాదమనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రుచి. 5.
మహాదశలకు అంతర్దశలను గట్టు విధము పా. ఎవని మహాదశలో నెవనియంతరము కనుఁగొనవలెనో వానిమహాదశానాథుని దశా సంవత్సరసంఖ్యను అంతర్దశానాథుని మహాదశా సంవత్సర సంఖ్యచే గుణించవలెను. అట్లు గుణించేఁగా వచ్చినయంకెలు మూఁడింటికన్న నెప్పుడు హెచ్చుండనేరవు. అట్లు గుణించేఁగావచ్చిన యంకెలలో మొదటియంకెలను నెలలను కొనుము. చివరయంకెను మూఁడింటిచేత గుణించవలెను. గుణించేఁగా వచ్చినవి రోజులను కొనుము మొ. (ఇందుకు మఱియొక సూత్రముకొఱకు "చూ, అంతర్దశ ")
మహాదశాశేషము. పా. జన్మనక్షత్ర ఏష్యఘటికలను జననకాల మహాదశసంఖ్యచేత గుణించవలెను గుణించేఁగావచ్చిన మొత్తమునుబుధ్యంతము చేతనుభాగించవలెను. భాగించేఁగా వచ్చినవిభక్తము సంవత్సరములగును. శేషము మిగిలిన, దానిని 12చేతను గుణించి బుధ్యంతము చేతను భాగించవలెను. భాగించేఁగావచ్చిన విభక్తము నెలలగును. శేషముమిగిలిన, దానిని 30 చేతను గుణించి బుధ్యంతము చేతను భాగించినయెడలవచ్చే విభక్తము దినములగును శేషముమిగిలినదానిని60చేతను గుణించి బుధ్యంతముచేతను, భాగించినయెడల వచ్చే విభక్తముగడియలగును. మొ.
మహాదానములు. అం: చూ, దానములు
మహాదేవతంత్రము. అం. చూ, తంత్రములు.
మహాదేవతలు. అం. చూ, దేవతలు.
మహాదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
మహాదైత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పెద్దలోకవేలుపు. చూ, రాక్షసుఁడు. 1
మహాద్రావకము అం: చూ, ద్రావకములు.
మహాద్రోణము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పెద్దతుమ్మి*
మహాధనము. సం. వి. అ. న. 1. చిల్లమడ్డి చూ, సల్లకి; 2 బంగారు: చూ, లోహము. 1, 3. కృషి చూ, సేద్యము; 4. గొప్పవెలగల బట్ట: చూ, వస్త్రము, 5 గొప్పవెలగలవస్తువు చూ, సరకు. 2; విణ. 6. గొప్ప వెలగలది

మహానటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

మహానరకము. అం: చూ, నరకములు.

మహానసము. సం. వి. అ. న.=బానసము. వంట యిల్లు: చూ, సదనము. 1.

మహానసశశన్యాయము పా వంటయింటి కుందేలు ఎక్కడికి పోఁగలదనురీతి

మహానాటకము. అం. (ఈగ్రంథమును హనుమంతుఁడు వ్రాసెను)' చూ, కావ్యనాటకములు

మహానాదము. అం చూ, శస్త్రములు

మహానిధి. అం' చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహానిరయము అం. చూ, నరకములు

మహానిశ. సం. వి. అ. స్త్రీ రాత్రియొక్క రెండుమూఁడు జాములవేళ: చూ, రాత్రి.

మహానీలము. సం వి. అ. పుం 1. సింహళ ద్వీపమునందుఁ గలిగిన యింద్రనీలమణి చూ, రత్నము. 1; 2 చూ, భృంగరాజము*

మహానీలుఁడు. సం వి. అ. పుం. దేవయోని సర్పము చూ, సర్పము [చూ, నుగృహము

మహాపత్నము. సం. వి. అ. పుం కన్నె లేడి

మహాపథము సం. వి అ పుం. 1 ప్రాణాంతము; 2 రాజమార్గము చూ, మార్గము 1; అం. 3. చూ, నరకములు.

మహాపద్మము. అం 1: చూ, నిధులు, 2 చూ, సంఖ్యాభేదములు; 3 దేవయోని సర్పవిశేషము: చూ, సర్పము [పల్లేరు. *

మహాపలంకష సం వి అ స్త్రీ చూ, పెద్ద

మహాపాతకములు. అం స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, మహాపాతకసహవాసము (చూ, పంచకము)

మహాపాతకసహవాసము. అం —పై.—

మహాపారేవతము. సం. వి. అ పుం' చూ, పెద్దయీఁడ*. [పెద్దమ్రింగ. *.

మహాపిండీతకము. సం. వి అ. పుం. చూ,

మహాపుత్రజీవి సం వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, పెద్దమ్రంగ*.

మహాపురాణములు. అం' చూ, పురాణములు.

మహాప్రళయము. సం. వి. అ. పుం లోకనాశనము, బ్రహ్మకల్పక్షయము: చూ, సంవర్తము. 1 (చూ కల్పము 1) [పర్వములు.

మహాప్రస్థానగమనము అం చూ, కలియుగ

మహాప్రస్థానికము. అం. చూ, భారతపర్వములు.

మహాప్రాచీరము సం వి అ పుం చూ, సముద్రము [చూ, సుఃఖిపత్రి.

మహాఫల సం వి అ స్త్రీ రాజజంబువు*.

మహాఫలము సం వి అ పుం చూ, పినగుమ్మడు*.

మహాబల సం. వి అ స్త్రీ అవర్తని, చర్మరంగ (తె) —గూబకసె, నులితడ, తడ్వ — గాత్రిసృతము (తె).—తడ

మహాబలము సం వి అ. న. సీసము: చూ, లోహము 1

మహాబలుఁడు. సం వి. అ పుం. 1. చూ, వాయువు. 2. చూ, బుద్ధుఁడు, విణ 3 మిక్కిలిబలము కలవాఁడు చూ, శక్తుఁడు.

మహాభయము సం వి అ. న రూ-మహద్భయము. మిక్కిలివెఱపు' చూ, సాధ్వసము.

మహాభాగ్యము. సం. వి అ న 1 గొప్పసంపద "ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యము" చూ, సంపత్తి 1; అం 2 చూ, నాయకగుణములు.

మహాభూరి అం' చూ, సంఖ్యాభేదములు

మహాభైరవము అం చూ, తంత్రములు.

మహామాత్రుఁడు సం. వి. అ. పుం 1. కార్యనిర్వాహకుఁడు: చూ, వ్యవహర్త 2; 2. మావటివాఁడు చూ, హస్త్యారోహుఁడు, 3 చూ, సంపన్నుఁడు. [బోడతరము *.

మహాముండిని. సం. వి ఈ స్త్రీ చూ, పెద్ద

మహామాయాశంబరము అం చూ, తంత్రములు.

మహామిషి. సం. వి. అ. స్త్రీ' అసుధారిణి, మహామేద. *.

మహాముని. సం. వి ఇ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మహామూలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్ద
ముల్లంగి*. చూ, ముల్లంగి [హస్తి
మహామృగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు చూ,
మహామేద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, మహామిడిగ
మహాయజ్ఞములు అం. (చూ, యజ్ఞములు, చూ,
పంచకము) బ్రహ్మ, దేవ, భూత, పితృ,
మనుష్యయజ్ఞములు (ఇంకను జ్యోతిష్టోమాది
యజ్ఞములును గలవు) [చూ, రంధి 2
మహారంజని సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చేయరంటి*
మహారజతము సం. వి. అ. న. బంగారు చూ,
లోహము 1
మహారజనము సం. వి. అ. న. 1 — పై. —,
2 కుసుమపువ్వు చూ, వహ్నిశిఖము 2
మహారణ్యము సం. వి. అ. న. చూ, అడవి
మహారథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 పదునొకం
డువేలమంది విలుకాండ్రతోఁ బోరాడి యో
ఁడు తనను సారథిని గుఱ్ఱములను కా
పాడుకొనుచే శస్త్రవిద్యాయోధుఁడు (అతిరథుఁ
డెలా (చూ, భటుఁడు) చూ, హంసుఁడు;
విశే 2 గొప్పకీర్తిముగలవాఁడు
మహారాజపోషకులు పా. ఏదేని యొక ఘన
కార్యమునకు చేయూతనొసంగెడి సుకృ
తులు "ఆంధ్ర వాచస్పత్యమునకు
మహారాజపోషకులు మహారాజరాజ
శ్రీ శ్రీసాహిత్యసామ్రాట్టు డాక్టర్
ఆఫ్ లెటర్సు జయపురాధీశ్వరులు
శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజా శ్రీశ్రీశ్రీ
విక్రమదేవవర్మ బహద్దరువారు జయ
పురము." ఇత్యాది
మహారాజికులు అం. చూ, గణదేవతలు
మహారాజు. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, బుద్ధుఁ
డు, 2 చక్రవర్తి చూ, రాజు. 1
మహారాజులు. అం: గయుఁడు, అంబరీషుఁడు,
శశిబిందువు, అనంగుఁడు, పృథువు, మరుత్మం
తుఁడు, మరుత్తు, సుహోత్రుఁడు, పరశు
రాముఁడు, శ్రీరాముఁడు, దిలీపుఁడు, నృ
గుఁడు, రంతిదేవుఁడు, యయాతి, మాంధా
త, భగీరథుఁడు (16) (చూ, రాజు 1)
మహారాత్రము సం. వి. అ. పుం. అర్ధమురేయి
చూ, రాత్రి [గములు (అంగము 9)
మహారాష్ట్రిఘూర్జరి. అం. చూ, ఘూర్జర్యుపాం
మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు అం. (మహారాష్ట్రు
లు). చూ, బ్రాహ్మణులు. (ఘూర్జరదేశము
నకు దక్షిణమునను, కన్నడదేశమునకుత్తర
మునను, ఆంధ్రదేశమునకు పశ్చిమమునను
నుండు దేశము మహారాష్ట్రదేశము ఈదేశ
మున ప్రచారముగల భాషయు మహారాష్ట్ర
మే. ఆదేశమందలి బ్రాహ్మణులు మహా
రాష్ట్రులనంబడుదురు)
మహారాష్ట్రము అం. చూ, దేశములు
మహారాష్ట్రస్త్రీ అం. మహారాష్ట్రదేశపు ఆఁ
డుది చూ, స్త్రీ
మహారాష్ట్రుఁడు సం. వి. అ. పుం. = మరాటీ-
మరాఁటి, మరాటివాఁడు-మరాఁటివాఁడు, ఆరె.
మహారౌరవము అం. చూ, నరకములు
మహాలయము వా. సం. వి. చూ, మాలయము
"మహాలయ అమావాస్య".
మహాలక్ష్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మహా
లక్ష్మి (వా) 1 చూ, సరస్వతి, 2. కర్ణునిపెం
పుడుతల్లి చూ, రాధ 2, 3 నారాయణ
శక్తి తద్విశేషములు — గ్రామదేవతలు.
(తె) — అంకమ్మ-అంకాలమ్మ-అంకు, (తె)-
ఆసిరమ్మ, (తె) — ఉప్పాలమ్మ, (సం).-
ఊతి, (తె). — ఎల్లపోతమ్మ; (తె) — ఎల్ల
మారికమ్మ, (తె). — ఎల్లమ్మ, (సం) —
కనకదుర్గ; (సం). — కర్ణసుత; (తె) —
కాటెత్తి-కాటితి, (సం) — కామేశ్వరి;
(సం) — కాలిక-కాళిక; (సం) — కులాం
కుర, (తె). — గంగనమ్మ-గంగమ్మ-గంగా

వమ్మ; (తె).—గంటలమ్మ-గంటాలమ్మ, (తె) -గొంతెమ్మ-గొంతేనమ్మ-గొంతేలమ్మ; (తె) —గొట్టాలమ్మ;(మి)-ధనమ్మ,(తె) -నూకాలమ్మ, (తె) —బల్లకమ్మ; (తె) —బల్లాలమ్మ; (తె).—పసుపులమ్మ, (తె) —పెద్దింటమ్మ; (తె) —పోలశ-పోలశమ్మ, (తె) —పోలేరమ్మ-పోలేరు; (సం) —మారి, (మి).—మరిడిమహాలక్ష్మి. (తె) మరిడెమ్మ-మారెమ్మ; (తె) -అమ్మవారు, అమ్మోరు, ఆటలమ్మ—అట్లమ్మ, పొంగులమ్మ; (తె) — ముత్యాలమ్మ; (తె) — మసుళ్లమ్మ; (సం).—మూలదేవి, మూలభద్రి, (తె).— ముగదారిమ్మ; (సం) —శ్యామలాంబ (తె) -సోమాలమ్మ మొ (నిగత వానికి "చూ, సోమాలమ్మ"); వా 4 లచ్చి చూ, లక్ష్మి 1

మహావర్త అం చూ, అనుభావర్తములు.

మహావాక్యము పా రెండుసామాన్యవాక్యముల సంబంధముగలది.

మహావాతగజన్యాయము పా. గొప్పగాలిలో నేనుగులే కొట్టుకొని పోవుచుండఁగా నిఁక యల్పజంతువులకెక్కడయేమిటను రీతి

మహావాతము. సం వి అ న. 1. గాలితోఁ గూడిన పెద్దవాన చూ, వాన. 1, వా. 2 చేచ్చేవాతము (చంపివేయునది)

మహావాద్యములు అం భేరి, కాహళము, పటహము, శంఖము, జయఘంట (5) (చూ, వీణె) [ములక. *

మహావార్తాకి సం. వి ఈ. స్త్రీ· చూ, పెద్ద

మహావిద్యలు అం. వేదములు ౪, ఉపవేదములు ౪, అంతరంగవిద్యలు ౪, బహిరంగవిద్యలు ౬—మొత్తము ౧౮. (ఈమహావిద్యలవలన ౪౬ ఉపవిద్యలుగలిగి అన్నియు ౬౪ విద్యలయ్యె. ఈ ఉపవిద్యలయందొక్కొక్క దానియందవాంతర భేదములను గలిగియుండునట్టిశిక్షాదిఉపవిద్యలను414 పొగటంగో "ఉపవిద్యలు"అనుశబ్దముకడఁజూచికొనవలెను.)

మహావీరచరిత అం (ఈగ్రంథము భవభూతి వ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు

మహావీర్యుఁడు సం వి. అ పుం చూ, బుద్ధుఁడు [రహీనతానములు)

మహావ్రతము అం చూ, తానములు (చూ,

మహావ్రతి సం. వి న్ పుం ఉగ్రస్కుటుఁడు, నాటిఁగుఁడు, పంచపటుఁడు, వాలయజ్ఞోపవీతుఁడు

మహాశంఖము సం వి అ న 1. నొసలు చూ, లలాటము; 2 మనుష్యునియెముక చూ, శల్యము 1; అం 3 చూ, సంఖ్యాభేదము.

మహాశతావరి సం వి ఈ. స్త్రీ పెద్దపిల్లపీఁచెగ* చూ, శతావరి [పర్రము.

మహాశయము. సం వి అ పుం చూ, సము

మహాశయుఁడు సం వి అ పుం 1 చూ, సముద్రము; విణ 2 గొప్ప యభిప్రాయముగలవాఁడు.

మహాశూద్రి సం వి ఈ స్త్రీ 1 గొల్లది చూ, వేత్రిత, 2 గొల్లవానిభార్య చూ, ఆభీరి 2 (చూ, భార్య) [చూ, వేత్రిఁడు.

మహాశూద్రుఁడు సం వి అ. పుం ఎట్టిగొల్ల

మహాశ్యామ సం వి ఆ స్త్రీ జంతుకారి*: చూ, సుగలి [ముండితి*.

మహాశ్రావణిక. సం వి ఆ. స్త్రీ చూ, మహా

మహాశ్రీ సం వి ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి· చూ, బుద్ధుఁడు [పెన్నేరు*.

మహాశ్వగంధ సం. వి ఆ. స్త్రీ చూ, పెద్ద

మహాశ్వేత సం వి. ఆ స్త్రీ. నల్లనేలగుమ్ముడు* చూ, సర్వతోభద్రి

మహాసంమోహనము. అం చూ, తంత్రములు.

మహాసర్పము సం. వి. అ. పుం. పెద్దపాము (సర్పరాజు)· చూ, సర్పము.

మహాసహా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. చూ, మాషపర్ణి*; 2. చూ, గొజ్జెంగ*; 3. చూ, పెద్దగోరంట*.

మహాసుఖుడు. సం. వి అ పుం. చూ, బుద్ధుడు

మహాసూపపర్ణి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. పిల్లపెసర*: చూ. పెసర.

మహాసేనుడు సం వి. అ పుం. 1 కుమారస్వామి చూ, స్కందుడు; విణ 2. గొప్ప సేనగలవాడు చూ, సైనికుడు

మహాస్రగ్ధర. పా చూ, వృత్తము 1 ("స, త, త, న, స, ర, ర, గ గురువులు 8-16 యతులు 22వ ఛందస్సు")

మహాస్థానము. సం. వి.అ.న. చూ, పేరోలగము

మహి. సం వి ఇ ఈ స్త్రీ 1. పుడమి. చూ, భూమి. 1, 2 ఆవు చూ, ధేనువు

మహిక సం వి ఆ స్త్రీ (రూ_మిహిక, హిమిక) చూ, హిమము

మహితము సం వి. అ న 1 శివుని శూలము. చూ, హేతి (బాణము 1-రా3), విణ 2 గొప్పది చూ, నుర (3), 3 పూజ్యము. చూ, సత్తు 4

మహిమ సం వి. న్ పుం 1 గొప్పతనము. చూ, యోగ్యత, అం. 2. ఒక ఐశ్వర్యము. చూ, సిద్ధులు (విభూతులు)

మహిమను.—పై —

మహిరుడు. సం వి అ. పుం (రూ - మిహిరుడు). చూ, సూర్యుడు.

మహిషము. సం. వి అ. పుం 1 (బలముగలదౌటచేత వాడికింపబడునది). అనూపము, కత్తము, కటాహము, కలుషము, కాలితనయము, కాసరము, కృష్ణము, కృష్ణశృంగము, కోణము, క్రోధము, గజద్వాయము, గద్గదస్వరము, జడాత్మ, దంతము, రక్తాక్షము, రజస్వలము, లులాయము, వాహద్విషము, సైరిభము (తె) - ఎనుపోతు, హారెనుపోతు, జమునెక్కిరింత, దుంత, దున్న, దున్నపోతు, పోతు; కద్వి — ౧. కోడెఎనుపోతునకు—(తె) -కుఱ్ఱ, కోడియ—కోడె, కోడెదూడ. (చూ, వృషభము); ౨. నల్లఎనుపోతునకు —గవలము. (మిగత వానికి "చూ, సైరిభము"); అం. 2. చూ, గతులు, 3: చూ, దిక్పాలవాహనములు.

మహిషవాహనుడు సం. వి. అ. పుం. పోతురౌతు చూ, యముడు.

మహిషాక్షము. సం. వి. అ. పుం కాంరసము*.

మహిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 పట్టపుదేవి: చూ, రాజ్ఞి 1, 2 బఱ్ఱె: చూ, హేరంబము; 3 ఒకానొకచెట్టు. చూ, వృక్షము.

మహిషాక్షి సం వి. ఈ. స్త్రీ గుగ్గులువు, జంబుకము, టుందుగము, పలంకష (తె) - గుగ్గిలపుచెట్టు, గుగ్గిలము*.

మహిషులు అం శ్రీకృష్ణుని అష్టమహిషులు. (భద్రిణోనగువారు)

మహిళ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. రూ_మహేల. 1 ఆడుది (24 ఏండ్లుగల ఆడుది): చూ, స్త్రీ; 2. ప్రేంకణము*. చూ, సన్నకదుర్వు.

మహీక్షితుడు సం వి త్. పుం. 1 పుడమిఱేడు చూ, రాజు. 1, 2. ఱేడు చూ, రాజు 1. [చూ, పర్వతము.

మహీధ్రము సం. వి. అ. పుం. పుడమితాలుపు:

మహీనతానములు. అం. (చూ, తానములు) ఇడ, పురుషమేధము, శ్యేనము, వజ్రము, ఇషువు, అంగిరస్సు, కంకము (7).

మహీరుహము సం వి. అ పుం పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము

మహీలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ ఎఱ్ఱ, గండూపదము చూ, సర్పము. [సీత. 1.

మహీసుత సం వి. ఆ. స్త్రీ భూమిజ: చూ,

మహీసుతుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుడు. చూ, రాహువు 2; 2. నరకాసురుడు.

కుజుఁడు, భూమిజుఁడు, భౌముఁడు.(తె).- నేలపట్టి, పుడమిపట్టి.

మహేంద్రగిరి. అం: చూ, లింగములు.

మహేంద్రజాలము. అం. 1 చూ, కళలు; 2 చూ, అవాంతరములు; వి 3. గారడీవిద్య: చూ, మాయము. 1

మహేంద్రము. అం. కులపర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. (చూ, కులపర్వతములు.) [చూ, రంభ. 2.

మహేంద్రి సం వి. ఈ స్త్రీ పౌంతరటి*

మహేంద్రుఁడు సం వి అ పుం. ఇంద్రుఁడు చూ, సహస్రాక్షుఁడు

మహేచ్ఛుఁడు. సం విశే. గొప్పయభిప్రాయముగలవాఁడు [సల్లకి

మహేరణ. సం వి. అ స్త్రీ. అందుగు* చూ,

మహేశ్వరుఁడు సం వి అ పుం. 1 చూ, శివుఁడు, 2 గొప్పప్రభువు చూ, స్వామి. 1; అం. 3. చూ, మూర్తులు.

మహోక్షము. సం. వి. అ పుం. ఆఁబోతు చూ, వృషభము. 1. [సహస్రపత్రము

మహోత్పలము. సం. వి అ న. తామర చూ,

మహోత్సాహుఁడు సం. విశే. అద్భుత కార్యారంభముకలవాఁడు

మహోదయము సం. వి. అ న. 1 చూ, కన్యాకుబ్జము. 2, పుం. 2. ఆధిపత్యము. చూ, స్వారాజ్యము; 3 అభివృద్ధి. చూ, హెచ్చు. 2; 4: చూ, మోక్షము. 1.

మహోదరము. సం. వి. అ. పుం. ఒకరోగము చూ, రోగము. 1

మహోద్యముఁడు. సం విశే. మహోత్సాహుఁడు

మహౌషధము. సం. వి. అ. న. 1. అతివస*: చూ, విష; 2: చూ, వెల్లుల్లి*; 3. రూ- మహౌషధి ఉపనామము: చూ, సొంటి.

మహౌషధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, మహౌషధము. 3

మళయాళస్త్రీ. అం. మళయాళదేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ

మళయాళము. అం ఃళయాద్రి చుట్టుపగల దేశము చూ, దేశములు. [సదనము 1.

మళిగ. వై వి అంగడి. రూ-మళిగె. చూ,

మళిగె. వై వి — పై —

మళ్ళా వా.వి మరల,తిరుగ,మళ్లీ. [మలుపు. 3.

మళ్లించే వా ప్రే.రూ-మళ్లించే చూ, రూ-

మళ్లీ. వా. వి. చూ, రూ-మళ్లా.

మళ్లు వా. వి బ 1 వరిమళ్లు, దే. అ. క్రి. రూ-మరలు. చూ, వటిర్ల్లు

మా

మా. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చూ, లక్ష్మి. 1; వై విశే (1) =మహాత్. మిక్కిలి "మా బాగాయె." చూ, మతిమతి; దే. అవ్య (2) బళిర. వై. 6, అ 95 చూ, సెబాసు; స. బ (3) మాయొక్క. "మారాజ్యము."

మాంగల్యము సం. వి. అ. న 1.మంగళత్వము; 2 చూ, తాళిబొట్టు. 1, 3 చూ, తాళిబొట్టు. 2.

మాంగళి. అం. 1. చూ, పంచమజభాషలు; 2. చూ, మాళవకైశికజభాషలు

మాంజిష్ఠము. సం వి. అ న. 1 ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలచీర చూ, వస్త్రము; పుం. 2 ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె చూ, వర్ణము 6, 3 =మంజిటి*. చూ, సమంగ. 1, విశే. 4. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6

మాండూక్యము. అం. చూ, ఉపనిషత్తులు.

మాంత్రికుఁడు. సం. వి. అ.పుం. కాలింగుఁడు- కాలింగుఁడు, మంత్రజ్ఞుఁడు, మంత్రవాది, మంత్రికుఁడు-మాంత్రికుఁడు

మాంధాత. అం: చూ, మహారాజులు (రాజు.1.)

మాందాళి. దే వి 1. రవా-రవాయి. "మాందాళివచ్చే.": చూ, రత్నము. 1; 2. వచ్చే

పట్టుచీర. పంచ వేం 4, ఆ 342 చూ, వస్త్రము. [మూఁగ చూ, భృంగరాజము 3

మాందిలవము. సం వి. అ పుం పెద్దకూఁకటి

మాంద్యము సం వి అ న. 1 =మయిదు ఆలస్యము చూ, విలంబము. 1, 2 =మయిదు: చూ, రూ-మయికము.

మాంసభక్షకుఁడు. సం వి. అ పుం క్రవ్యాత్తు-క్రివ్యాదుఁడు, క్రివ్యాశి

మాంసము సం వి అ. న 1 పొలసు. (మాంసమునకును ఇందుల విశేషములకును గల పర్యాయపదములకు "చూ, శుక్తము.2" అం 2 చూ, ధాతువులు

మాంసలుఁడు సం విశే. 1 బలిసినవాఁడు చూ, పుష్టుఁడు; 2 బలిమిగలవాఁడు చూ, బలుఁడు. 4 (చూ, శక్తుఁడు.)

మాంసాశనుఁడు. సం. విశే చూ, మాంసాహారి

మాంసాహారి. సం.విశే మాంసాశనుఁడు. (తె).—కాచుమేపరి, పొలసుదిండి

మాంసి సం వి. ఈ స్త్రీ. 1 (మాంసమువంటి అవయవములుగలది.) అంబాగ్ధవాచక, అమిషి, కాలిక, కృష్ణజట, జేశి, కోలనస, గంధమాంసి, గోలోమి, జట, జటామాంసి, జటిల, తపస్విని, పిశాచి, పిశిత, భూతజ్ఞము, మిసి, లోమశ* (చూ, లోమ), 2 కాఠకోల్లి చూ, వాయసోళి [సుఁడు

మాంసికుఁడు సం వి. అ. పుం చూ, సంహారి

మాఁకు. దే. వి రూ-మ్రాఁకు. మ్రాను చూ, వృక్షము.

మాఁగాయ. దే వి (మావి + కాయ) 1 మామిడికాయ;వా. 2 మామిడికాయపొప్పరగేఁచి రెండుపైపులను తఱిగి ఉప్పుతో ఊరఁబెట్టిన ఊరఁగాయ. చూ, రుచిఁగాయ.

మాఁగు. దే వి. 1 చూ, మలినము 1; 2: చూ, రూ-మంగు హరి. పూ 5, అ 120; అ. క్రి 3 కనియు, కమియు, మదురు.

మాఁగుడు దే వి 1 నలుపు: చూ, వర్ణము.6; 4. కసటు చూ,మాఁగు. 1;వా. 3. మబ్బు. "ఆకాశము మాఁగుడు గానున్నది" చూ, మేఘము 1.

మాఁగుడువాఱు దే. అ. క్రి. (మాఁగుడు + పాఱు) (రూ-మాఁగువడు-మాఁగువాఱు.) మాయఁ పరిభా 5,అ 57 చూ,మలినమగు.

మాఁగువడు. వ్యు. అ. క్రి (మాఁగు + పడు). —పై —మార్క 1, అ. 169

మాఁగువాఱు. దే అ క్రి (మాఁగు + పాఱు) —పై —ఉ, హరి 6, అ. 157.

మాఁటినంగ దే. వి (మాఁటిన + నంగ)కాముకి. కాశీ 3,అ 62;కాశీ 3, అ. 171 చూ,స్త్రీ.

మాఁటు దే. వి 1 కాంక్ష: చూ, వాంఛ; 2 చూ, మాఁతు; అ. క్రి 3 తగులముగొను: చూ, మాఁటువడు

మాఁటుమడఁగు దే అ క్రి ఓంటోట ముడిగి నిశ్శబ్దమగు (రూ-మాఁటుమడుఁగు-మాఁటుమణఁగు-మాఁటుమణుఁగు)

మాఁటుమడుఁగు దే అ క్రి —పై —

మాఁటుమణఁగు దే అ క్రి —పై —

మాఁటుమణుఁగు దే అ క్రి —పై —

మాఁటువడు వ్యు అ క్రి: చూ, వాంఛించు.

మాఁడించు. దే ప్రే: మాఁడుచు

మాఁడు. దే. వి 1 చూ, ఊర్ధ్వక; 2 ఇంటియొక భాగపుకప్పు: చూ, సదనము. 1; అ క్రి 3 చూ, దగ్ధమగు.

మాఁడుచు దే ప్రే. మాడఁజేయు. రామా-7, అ 243 మాఁడించు [వాయసోలి*.

మాఁడె.వై.వి 1: చూ,రూ-మండెము; 2: చూ,

మాఁడెము. వై. వి. రూ-మండెము. మండలాధిపతుల భూమండలము స్వా. 1, ఆ. 37: చూ, రూ-మండెము.

మాఁతు దే. వి. చతురంగపు ఆటయందు బంటుతోఁగాక తక్కినవానితో రాజోనుగట్టుట: మాఁటు.

మాకందము. సం. వి. అ. పుం చూ, మామిడి* (దీనికి దోహదక్రియకరస్పర్శము). [కరి.

మాకరి వై. వి =మాలాకర: చూ, రూ-మాల

మాకలి సం. వి ఇ. పుం' చూ, రూ-మాతలి

మాకొను దే. స. క్రి కాటుచేయు. పారిశ్చ. 5, ఆ. 48. కఱచు, కొఱుకు.

మాక్షికము సం వి అ న. 1. తైలవర్ణముగల తేనె చూ, సారఘము; అం 2: చూ, మధువులు.

మాఘము. సం వి అ పుం చూ, రూ-మాఘము

మాగధి సం వి ఈ స్త్రీ. 1. అడవిమొల్ల* చూ, యూధిక; 2 చూ, పిప్పలి*, 3 చూ, ప్రాకృతభాషా భేదములు; అం 4' చూ, వ్యాకరణములు, 5 చూ, భాషలు

మాగధుఁడు. సం వి అ. పుం: మగధుఁడు, మధుకుఁడు [దేశము.

మాగాణి. దే వి. 1. చూ, వంజ, 2: చూ,

మాగాని. దే వి.—పై —

మాగిలి. దే వి: చూ, దేశము.

మాఘము సం. వి అ. పుం. 1 మాఘమాసము చూ, మాసము 1, అం 2 చూ, కావ్యములు

మాఘుఁడు అం (ఇతఁడుశిశుపాలవధవ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు

మాఘ్యము. సం. వి. అ న చూ, మొల్ల *

మాచి సం. వి. ఈ స్త్రీ 1 కాంచి* చూ, వాయసి. 1; దే. వి (1)' చూ, మాచిపత్రి. *.

మాచిపత్తిరి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మాచిపత్రి*.

మాచిపత్రి. ద్వ. వి' చూ, స్థౌణేయము. 2.

మాచెనపక్కి. దే. వి చూ, మత్స్యము. 1.

మాచేకమ్మ. ద్వ. వి. (మాచే + అక + అమ్మ)- రూ-మాసకమ్మ' చూ, పోట. 1.

మాజోం. వా వి గంజాయి. (బెల్లము మొదలగునవిచేర్చి సిద్ధముచెసినమత్తువస్తువు)

మాట. దే. వి. 1. పలుకు: చూ, శబ్దము. 2; 2 వచనము చూ, శబ్దము 2, 3: చూ, వార్త. 1; 4: చూ, నింద 1; 5 చూ, నింద. 2; 6 ప్రతిజ్ఞావచనము: చూ, శబ్దము. 2.

మాటకాఁడు దే. విఞ (రూ-మాటకారి-మాటలమారి)' చూ, వాచాటుఁడు

మాటకారి. దే విఞ 1 చూ, వాగ్మి; 2 చూ, వాచాటుఁడు [పోవుట.

మాటతప్పుట. వా. వి. వాగ్దత్తము నెఱవేర్పక

మాటతేడా వా వి తేడామాట (సం).—ఇ

మాటదాఁటనివాఁడు. దే విఞ' చూ, విధేయుఁడు.

మాటపట్టింపు జా వివాదము "మాటపట్టింపుఁబట్టి" (రసికజనమనోరంజనము)

మాటయిచ్చుట జా కరారుచేయుట. "తమ లంకారాజ్య పట్టాభిషిక్తుని గావింపఁగ మాటయిచ్చి" (రామాభ్యుదయము).

మాటలమారి దే. విఞ. చూ, వాచాటుఁడు.

మాటలల్లుట. వా. వి కయిత-కయితము-కైత-కైతము, కుది, కుదికూర్పు (సం) -కవిత్వము, గద్యము, గుంఫనము- గుంభనము—గుంఫితము, గ్రంథనము, వచనము. (ఇదిచతుర్విధము — ౧ ఆశుకవిత్వము, ౨.బంధకవిత్వము, ౩. గర్భకవిత్వము, ౪. చిత్రకవిత్వము) తద్వి — ౧ రెండుభాషలు కలిసిన కవిత్వమునకు — (సం) —మణిప్రవాళము; ౨: (చూ, అపభ్రంశములు); 3 గణపాదరహితకవిత్వము.— (సం) —గద్యము, చూర్ణకము — చూర్ణి — చూర్ణిక, సక్తువు; ౪. గద్యపద్యాత్మ సంవర్గము. (సం) —గ్రంథనము.

మాటలుచెవినినాటుట జా తెలియునట్లు దృష్టాంతముగాఁజెప్పుట "ఏవియో నాలుగు మాటలు నీచెవినాటఁబూనుకొన్నాఁడ." (ధర్మజరాజసూయము)

మాటవరుసకు. జా. సంగతితెలియుటకు "నీవు కల్లుత్రాగుదువని మాటవరుసకుఅన్నాఁడు"

మాటాడు దే అ క్రి 1 పలుకు: చూ, వచించు; స. క్రి 2. అను: చూ, వచించు.

మాటికి. దే వ్రి 1 చూ, రూ-మాటిమాటికి, 2 చూ, మెండుగ [శబ్దరత్నా 1

మాటిమాటికి దే వ్రి ముహుర్ముహుః చూ,

మాటు దే వి 1 చూ, మఱుఁగు 1; 2 చూ, మెండియు, 3 వేఁటకాని దాగుడుపల్లము అనుప్రు (సం) — ఉపాయము చూ, సంగ్రామము 1, 4 చూ, టంకపుపాడి; స క్రి 5 చూ, మఱుఁగుపెట్టు, 6 అతికించు చూ, సంధించు 3

మాటుపడు ప్వ అ క్రి చూ, మఱుఁగుపడు

మాఠరుఁడు సం వి అ పుం 1 చూ, పండుఁడు, 2 చూ, వ్యాసుఁడు

మాడ దే. వి. 1 మాడికకము. 2 ఆపరా చూ, సువర్ణము 2

మాడపట్టు దే వి చూ, నాడు [సో౯.

మాడి దే. వి ఆడిరయుంప చూ, వాయు

మాడిక దే వ్రి రూ—మాడిక్కి చూ, విషము 1 (ఇది దేలుగా ప్రయోగింపఁబడును "ఊడ్చికి, ఇమ్మడికి, దెప్పనమాడిక" మొ), వి 2 ఉపమావాచకము (చూ, ఉపమ 2)

మాడు దే. అ క్రి మెలయు చూ, వర్తించు

మాడుగు వై వి =మాడికా. (రూ—మాడువు) 1. పేడ చూ, సదనము. 1, 2 రాజగృహము చూ, సదనము. 1

మాడువు వై. వి —మాడికా.—వై.—(పేడకు —మార్కు. 2, అ 292)

మాడె వై. వి.=మండల (రూ—మాడెము) చూ, మన్నెము

మాడెము. వై. వి.=—వై.—

మాడ్కి. దే ద్రి చూ, రూ—మాడికి

మాడ్పు. దే.వి.౯.కానొక చెట్టు చూ, వృక్షము.

మాణవకము సం వి. అ పుం. ఇరువదిపేటల మణిహారము చూ, భూషణము 2.

మాణవకుఁడు సం. వి. అ. పుం. (మనువుయొక్క అల్పమైన అపత్యము) బాలకుఁడు: చూ, శిశువు. [చూ, శిశువు.

మాణవ్యము సం వి అ. న బాలురగుంపు

మాణిక్యము సం వి అ పుం. 1 =మానిక. కెంపు (దీనికిసింహళము,కాలపురము,ఆంధ్రము, తుంబురము ఇవి నాలుగు జన్మదేశములు. సింహళమునందు పుట్టిన కెంపు రక్తవర్ణముకలది అది పద్మరాగము అది ఉత్తమము, కాలపురమునందు పుట్టినది పసుపుడాలుకలది అదికురువిందము. అది మధ్యమము, ఆంధ్రమునందు పుట్టినది అశోకపుచిగురుడాలుగలది అది సౌగంధికము. అదియుమధ్యమము తుంబురమునఁ బుట్టినది నీలపుడాలుగలది అదినీలగంధి అదిఅధమము) చూ,రత్నములు, (చూ,రత్నము 1)

మాణితము సం వి అ న: చూ, రూ—మణితము. 1—2

మాణిబంధము సం వి అ. న. రూ—మాణిమంధము. సైంధవలవణము చూ, లవణము. 1.

మాణిమండ. అం చూ, చూర్ణములు

మాణిమంధము. సం వి అ న: చూ, రూ—మాణిబంధము.

మాత సం వి బు స్త్రీ. 1. (గర్భమీమెయందిమిడియుండును.). అంబ, అంబిక, అక్క, అత్త, ఆర్య, ఇజ్య, ఇలా, జనని, జనయిత్రి, జామ, జ్యా, త్రాయంతి, ధాత్రి, ప్రసువు, మాతృక, సవిత్రి (తె).—అవ-అవ్వ, అమ-అమ్మ, అవ-అవ్వ, కన్నది, తలి-తల్లి, తాయి; తద్విశేషములు.—

౧. అసురులతల్లికి.—దితి; ౨. ఉపమాతకు అంకపాలి, ఉపమాత, ధన్య, ధాత్రి, మాతృక (తె).—దాది–దాదిలి; 3. దేవతల తల్లికి —అదితి, ఋ, ఋనామ, ఋూ, ౠ, కరవీరి, దేవమాత; ౪. ధృతరాష్ట్రునితల్లికి —అంబిక, ౫ పినతల్లి (తల్లిచెల్లెలు, పినతండ్రిభార్య)కి (తె).— పినతల్లి, పిన్నమ్మ, పిన్ని, ౬. రాక్షసుల తల్లికి.—నికష; ౭ శ్రీకృష్ణునితల్లికి.— దేవకి. (తె) —దేకి; ౮. వ్యాసునితల్లికి - సత్యవతి (మిగతవానికి "చూ, సవిత్రి 1"), బ 2. బ్రాహ్మ్యాది చూ, మాతృకలు; 3 చూ, లక్ష్మి 1, 4 చూ, పార్వతి; 5. నేల చూ, భూమి 1; 6 ఆవు. చూ, సౌరభేయి (ధేనువు), పుం. 7 చూ, కోలగాఁడు, అం బ 8 చూ, మాతలు

మాతంగజాతి. అం చూ, జాతులు [హస్తి

మాతంగము సం వి. అ పుం ఏనుఁగు చూ,

మాతంగి. సం వి ఈ స్త్రీ 1 చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2 వశిష్ఠునిభార్య చూ, భార్య.

మాతంగుఁడు సం వి. అ పుం =వ ంగిగ రూ- మతంగుఁడు: చూ, మాదిగ

మాతగోరిక దే. వి చూ, మత్స్యము 1

మాతరపితలు సం వి ఋ. పుం ద్వి రూ- మాతాపితలు, పితలు. [వాయువు

మాతరిశ్వుఁడు. సం. వి. న్ పుం గాలి: చూ,

మాతలి. సం. వి ఇ పుం రూ-మాకరి. ఇంద్రుని సారథి చూ, సారథి

మాతలు. అం. 1. చూ, మాతృకలు, 2: రాజు భార్య, అన్నభార్య, గురుభార్య, తనతల్లి, భార్యతల్లి (5) (చూ, పంచకము)

మాతాపితలు. సం. వి. ఋ పుం ద్వి చూ, రూ-మాతరపితలు. [పస్త్రము.

మాతాబి దే. వి జేలకొరు, జేరబాజి. చూ,

మాతామహుఁడు. సం వి. అ. పుం: (తె).— అమ్మయ్య, తల్లితండ్రి, తాత.

మాతామహి సం. వి. ఈ. స్త్రీ (తె).— అమ్మమ్మ, తల్లితల్లి.

మాతుల సం. వి ఆ. స్త్రీ. మేనమామభార్య, మాతులాని, మాతులి చూ, భార్య.

మాతులము. సం వి అ పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము, 2. ముట్టుఁబాము చూ, సర్పము; బ. 3. కుసుమలు చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము) [కాయ.

మాతులపుత్రికము సం. వి. అ పుం ఉమ్మెత్త

మాతులపుత్రకుఁడు సం. వి అ పుం మేనమామకొడుకు బావ, బావగారు

మాతులాని. సం వి ఈ. స్త్రీ, 1.=మాలత్రి. జనము, భంగ, కుసుమలు (అనికొందఱు): చూ, ధాన్యము; 2 మేనమామభార్య చూ, మాతుల (చూ, అత్త 4), 3. ఉంకలు. (ఇదిచింత్యము)

మాతులాహి. సం. వి ఇ. పుం నెత్తురుపెను పోడ, ముట్టుఁబాము చూ, సర్పము.

మాతులి సం వి. ఈ. స్త్రీ 1 చూ, మాతులాని. 2, 2 చూ, మాతులాని 1.

మాతులుంగము సం వి అ పుం రూ–మాలుంగము=మాదీఫలము చూ, సుల్లారము.

మాతులుఁడు సం వి. అ పుం చూ, మేనమామ.

మాతులేయుఁడు. సం. వి అ పుం. చూ, మాతులపుత్రకుఁడు.

మాతృక. సం. వి ఆ స్త్రీ. 1. తల్లి. చూ, మాత. 1, 2 దాది. చూ, మాతి. 1—౨, 3. చూ, పార్వతి; 4: చూ, వర్ణమాల, 5 అనలుగ్రింపము. చూ, సంపుటము. 3; బ 6: చూ, మాతృకలు.

మాతృకము. సం. వి. అ. పుం. ఎడమపక్క కొమ్ము చెవిలోనగువానిచే కొలవడిన

యేనుఁగు: చూ, హస్తి. (దీనిచేరాజునకు దారిద్ర్యము కలుగును)

మాతృకలు. అం. బ్రాహ్మి, మాహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహి, ఇంద్రాణి, చాముండ (7)

మాతృష్వసేయి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తల్లితోడఁ బుట్టినదానికూఁతురు చూ, సూన. 1

మాతృష్వసేయుఁడు సం. వి. అ. పుం. రూ - మాతృష్వస్రీయుఁడు తల్లితోడఁ బుట్టినదానికొడుకు చూ, సూనుఁడు 1

మాతృష్వస్రీయ సం. వి. అ. స్త్రీ. తల్లితోడఁ బుట్టినదాని కూఁతురు చూ, సూన 1.

మాతృష్వస్రీయుఁడు సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ - మాతృష్వసేయుఁడు.

మాతృసౌదాయకము అం చూ, స్త్రీధనములు.

మాత్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 అక్షరావయవము (బిందాకృతిగలది లఘువు, లఘువే మాత్ర, మాత్రయన నొక చిటికాలము పలుకఁబడునది), 2 వృత్తాంతము చూ, వృత్తము 5, 3 చూ, స్వల్పము, 4 కొలఁది. రూ–మాత్రము చూ, వాసి (6) (పరిమితి), 5: చూ, సృష్టి 1, 6 చూ, సంఘము 1, 7. తొడవు. చూ, హారిక (భూషణము 2); 8 ధనము చూ, హిరణ్యము 3; అ వ. 9 అవధారణము చూ, వినుము; 10 చూ, సర్వము, దే వి. (1) చిన్న మందుుంట మందుకొప్పెస - కళిక, ఘుటనము, గుడము, గుళిక—గుటిక—గుళిగ, గోలము—గోళము, ఘుటనము, ఘుటిక (తె) —ఉంట, ఉండ, కొప్పియ-కొప్పె, గుండు, పూఁటో, పూఁడియ-పూడె, పూస; (2)=మాతులాని. జినవనారి సంచి చూ, సంచి.

మాత్రము వా. సం. వి. అ. న 1: చూ, మాత్ర. 4; అవ్య. 2. ఇతర వ్యవచ్ఛేదము.

మాత్సర్యము. సం. వి. అ. న. 1. =మచ్చరము: చూ, హింస. 7; అం 2. చూ, అరిషడ్వర్గములు.

మాత్సర్యశీలుఁడు. సం విణ (తె).-అంకకాఁడు, చేలపకారి, చేలపాది, తేలమరి, మచ్చరి, మచ్చరీఁడు.

మాత్స్యన్యాయము. పా. పెద్దచేఁప చిన్న చేఁపను దినుననునీతి. [ణములు.

మాత్స్యము అం (౧౪౦౦౦ కలది). చూ, పురా

మాడ. దే. వి వాఁపుశోగము చూ, వ్రణము

మాదము సం వి అ పుం చూ, రూ - మదము (విద్యాధనాదులవలన వచ్చినగర్వము)

మాదగోస్రిడీ. వా వి. దగా, మోసము (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

మాదిపళము. దే వి (రూ-మాదళిము-మాదావళిము-మాదావళి) 1 కపిలవర్ణము చూ, వర్ణము 6, 2 కపిలవర్ణముగలచీర చూ, వస్త్రము.

మాదిళము దే వి —పై.—

మాదావళము దే వి —పై —(కపిలవర్ణము నను —కళా 8, ఆ 139)

మాదావళి. దే వి —పై —

మాదిగ. పై. వి =మాతంగ ఆసాది, గూబరి, గొడగరవాఁడు, గొడగరి, గొడారి, గొడారివాఁడు, గోసంగి-గోసఁగి, చేమ్చేడి, ముచ్చెవాఁడు. (సం) —కురటుఁడు, గోహింసకుఁడు, చర్మకారుఁడు, చర్మరువు, పాదుకృతుఁడు-పాదూకృతుఁడు, పాదూవాహుఁడు, మతంగుఁడు-మాతంగుఁడు. తద్వి — మాదిగజాతికి —గొడగర, మాదిగ. ("చూ, శిల్పులు".)

మాదిగకత్తి. పై వి. మాదిగవానికత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మాదిపలము. పై. వి =మాతులుంగ. రూ–మాదీపలము. చూ, సుపూరము

మాదిఫలము మి. వి.—పై.—ఉ, రా. 6, ఆ. 61, యు. 2, ఆ. 47; యు. 1, ఆ. 38.

మాదిరి. దే. వి. ఏ రూ-మాదిరి. 1. చూ, సామ్యము; 2: చూ, విధము. 1; 3. ఉపమావాచకము: చూ, సామ్యము; విశే. 4. చూ, సమానము 2

మాదీఫలము వై వి.=చూ, రూ-మాదిఫలము.

మాదీఫలము. మి. వి చూ, రూ-మాదిఫలము

మాదృశుఁడు సం విశే. నావంటివాఁడు

మాదెన. దే వి: చూ, మూలపుష్పము *. [విష

మాద్రి. సం వి. ఆ స్త్రీ అతివస* చూ,

మాద్రి సం వి. ఈ స్త్రీ 1 పాండురాజు భార్య చూ, భార్య, దే: వి. ఏ (1) చూ, రూ-మాదిరి 1, వి. (2) చూ, రూ-మాదిరి 2; (3) చూ, రూ-మాదిరి 3; విశే (4) చూ, రూ-మాదిరి 4 [మాధవకము.

మాధ్వీకము. సం వి. అ. పుం చూ, రూ-

మాధవకబళము వా సం వి. అ. పుం. మధుకరసంబంధమైన ముద్ద, భగవంతుని స్మరించుచుచేసే అడిగెడి భిక్షాన్నపుముద్ద (అని కొందఱు) (మాధాకబళము అనియు వాడుక): చూ, సాదము (1)

మాధవకము. సం వి అ పుం 1 ఇప్పపువ్వుకల్లు చూ, మధువు 4; 2. కల్లు చూ, సుర 2, 3. ద్రాక్షకల్లు చూ, సుర 2

మాధవకరము వా సం వి. అ. న చూ, మాధుకరము

మాధవచంపు. అం. (ఈగ్రంథము భట్టాచార్యుఁడువ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు

మాధవము సం వి. అ పుం. 1 వైశాఖమాసము చూ, మాసము. 1, 2. వసంతఋతువు చూ, మాసద్వయము

మాధవాయస్వాహా. అం. (మాధవః=మాయా=విద్యాయాస్తస్యాః, ధునోతి=కంపయతి, మానాద్ధ్యానాచ్చ యోగాచ్చ విద్ధిభారత మాధవమ్.) చూ, ఓమ్.

మాధవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ; పూలగురిగింజ*, 2 చూ, మాదిఫలము*; 3. చూ, సదాప*; 4 కల్లు చూ, సుర 2; 5 తేనె: చూ, సారఘము. 6. చెక్కెర: చూ, శర్కర. 1, 7 చూ, లక్ష్మి. 1; 8 గోమహిష్యాది సమృద్ధి. చూ, సమృద్ధి; 9. కుంటెనకత్తె చూ, కంగాళి

మాధవుఁడు. సం వి అ పుం. లచ్చిమగఁడు: చూ, విష్ణువు 1.

మాధుకరము. సం వి. అ న. మధుకరవృత్తి. భో ఠ, అ 33 మాధవకరము.

మాధురి సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1 చూ, మాధుర్యము. 1; 2. కల్లు చూ, సుర. 2.

మాధుర్యము. సం. వి. అ న. తీపు (ఇందుల విశేష్య విశేషణంబులకు "చూ, సురసము 2"); 2. పలుకులలోనగునవి వచ్చేటకు చోయవేసెడు ఈల చూ, స్వరము 2; అం. 3 చూ, కావ్యగుణములు, 4 చూ, గుణములు, 5. చూ, శృంగారచేష్టలు.

మాధ్యందినబ్రాహ్మణులు అం చూ, మహారాష్ట్రులు. (శుక్లయజుర్వేదమునకుఁ జేరినవారు, వీరు శతపథ బ్రాహ్మణము కాత్యాయన సూత్రము మాధ్యాహ్నికసంధ్య ప్రధానముగా గలవారు. మాధ్యాహ్నమునకు ముందు వీరినిఁ జూడఁగూడదని కొందఱందురు. ఇది చింత్యము. కోలాపూరు, నాసికా, దక్షిణమహారాష్ట్రదేశములందు వీరినిఁజూడనగు): చూ, బ్రాహ్మణులు

మాంధ్యదినము. అం. చూ, కల్పసూత్రము.

మాధ్యస్థ్యము. సం. వి అ. న మధ్యస్థుఁడుచేయు తీర్పు. [ధ్యావందనము.

మాధ్యాహ్నికసంధ్యావందనము. అం చూ, సం

మాధ్వబ్రాహ్మణులు. అం చూ, ద్రావిడులు, (వీరు శుద్ధముగ ఆఱువేలు వీరు ఇతరబ్రాహ్మ

ణులనుండి పదుచేలను తీసికొందురు గాని వారిపదుచేలను ఇతరులకియ్యనొల్లరు. వీరు కృష్ణయజుర్వేదులు, ఆపస్తంబ సూత్రులు. వీరినే వీరవైష్ణవులని కూడ చెప్పుదురు. వీరు ద్వైతమతమునకుఁ జెందినవారు చూ, బ్రాహ్మణులు)

మాధ్వీ సం. వి ఈ స్త్రీ 1. మద్యము చూ, సుర 2; 2. మకరందము చూ, సుమనోరజము.

మార్ద్వీకము సం. వి అ న (రూ-మాద్వీకము-మార్ద్వీకము-మాధవకము) చూ, రూ—మాధవకము. 1—2—3

మాన నై వి =మానమ్ (రూ-మానిక-మానికె) రెండుశేర్లు, కుడపము-కుడువము చూ, సేరు.

మాననా సం వి. ఆ స్త్రీ =మన్నిక 1 చూ, మన్నన. 1, 2 చూ, వినయము

మాననీయము సం విణ మన్నింపఁదగినది, క్షమింపఁదగినది మాన్యము

మానము సం వి. అ న 1 త్రాసు, మూర, తూములోనగునవి ద్రవ్యయమును, పాయ్యము, వాయ్యము, పౌతవము చూ, (తై) —వస్త్ర (ఇది త్రివిధము —తులామానము, అంగుళీమానము. ప్రస్థమానము) (ఇందు ౧ టాని లేక వెండిబంగారు, ౨ వ్యాపార, ౩ వైద్య, ౪ చిన్నపుటిగొర్రె మెంటు, ౫ కొలవ్యాపార, ౬ సామాన్య, తులుకాటు, ౭ గ్రహించుటకానికలును మటియు ౧ వైద్యుల ద్రవమానపు, ౨ ఇంగ్లీషు పరిమాణపు, ౩ చిన్నపుటి, ౪ కేశవారి, ౫ దైర్ఘ్యమాన, ౬ ధరాతల, ౭ ఘన, ౮ భూగోళ, నావిక, ౯ కోణ, ౧౦ గ్రహించి పరిమాణపు కొలతలును మున్నగునవి గలవు); 2 కొలఁది చూ, వాసి (6) (పరిమితి), 3. మానిక చూ, సేరు, పుం 4. చిత్తౌన్నత్యము; 5. గర్వము: చూ, అహంకారము; 6. స్త్రీలకు పురుషులయెడఁగలుగు కోపము: చూ, రోషము; అం 7: చూ, హేయగుణములు; 8 (విలంతి విగ్రహము): చూ, విగ్రహములు.

మానములు. అం 1· ౧ చాంద్రమానాబ్దము, ౨ నాక్షత్రమానాబ్దము, 3 సౌరమానాబ్దము, ౪ బార్హస్పత్యమానాబ్దము, ౫ సావనమానాబ్దము; 2· చూ, మానము 1.

మానవతి సం వి ఈ స్త్రీ 1 మానముగల ఆఁడుది చూ, స్త్రీ. 2 ఆఁడుది చూ, స్త్రీ; 3 చూ, స్వీయ.

మానవము. అం 1· చూ, ఉపపురాణములు; 2 చూ, ప్రయాగములు. [ణము. 1.).

మానవాస్త్రము అం చూ, అస్త్రములు. (బా

మానవుఁడు. సం వి అ పుం చూ, మనుష్యుఁడు.

మానసము సం వి అ. న 1 చూ, మనసు 1; 2 మానససరస్సు: చూ, సరస్సు. 1.

మానసించె సం అ. క్రి. తలంచె ఉ, రా. 5, ఆ 181 చూ, యోచించె.

మానసికపూజాకుసుమములు అం మనస్సు, బుద్ధి, వాక్కు, శమము, దమము, అక్రోధము, ధ్యానము, నిరాహారము, నిగ్రహత్యాగము, భూతదయ, అభినివేశము, నైర్మల్యము, అచాంచల్యము, వేదాంతవిచారము, బ్రహ్మజ్ఞానము ఆనందము (16)

మానసికము అం, 1 చూ, స్వాధ్యాయము; 2 చూ, కర్మములు (కర్మలు)

మానసౌకసము సం. వి. స. పుం. చూ, హంస.

మానా. వా వి. పరివడి, పెఱవడి: చూ, మేలుబంతి [పుచ్చి మాటలాడెడు స్త్రీ.

మానాపతి. వా. మి. వి. తనలోపములను కప్పి

మానావమానములు అం చూ, పరికాళింపఁజేయఁగూడనివి.

మాని. సం విణ.(న్.ఈ.న్)మానముగలవాఁడు

మానిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ చూ, మాన.

మానికదారి వై. వి.=మాణిక్యధారిణీ (మానికము + దారి) చూ, వేశ్య.

మానికము. వై. వి =మాణిక్య. కెంపు. వసు. 1, ఆ 2 చూ, రత్నము. 1; 2 మణి చూ రత్నము 1

మానికె వై వి 1 =మాన చూ, మాన, 2.= మాన. మణి చూ, రత్నము. 1.

మానితము సం విణ.1. మన్నింపఁబడినది చూ, సన్మానితము, అం. 2 చూ, తిర్యక్కరణ బంధములు.

మానిని సం వి. ఈ స్త్రీ చూ, మానవతి 1—2, అం 3 చూ, వృత్తము 1 ("భ, భ, భ, భ, భ, భ, భ గురువులు 13 యతి 22 వ ఛందస్సు)

మానిపసుపు ద్వ. వి. రూ—మానిపసుపు చూ, మాఁదుప్రివు (ఇది ఎట్టికసిందివేరు లేక కాలేయకము)

మానిపుక్కిటిపులుఁగు. దే వి. చూ, పెబ్బులుఁగు

మానిపోటుపులుఁగు దే. వి — పై —

మానిసి వై వి. 1 —మానుష చూ, మనుష్యుఁడు, 2 —మానుషీ మనుష్యస్త్రీ చూ, స్త్రీ, 3 చూ, భటుఁడు పరి. 5, ఆ 62

మానిసిదిండి ద్వ వి చూ, రాక్షసుఁడు ఉ, హరి, 4, ఆ 263.

మానిసిరౌతు వై వి.=మానుషరాహుల్త నరవాహనుఁడు, కుబేరుఁడు చూ, శ్రీదుఁడు

మానిసిఱేఁడు వ్వ వి. మనుజేంద్రుఁడు. చూ, రాజు 1.

మానిసిసింగము వై వి.=మానుషసింహ అచ్చ యు, కాం 468 చూ, సింగఁడు. 1.

మానీఁగ. దే. వి. భృంగవిశేషము. చూ, సారంగము. 3.

మాను. దే. వి. 1. రూ-మ్రాను. చెట్టు. వసు. 1. ఆ. 45. చూ, వృక్షము; 2. బోదె: చూ, రూ-మ్రాను; 3 మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; 4. విసర్జనము చూ, విమోచనము; విణ 5. మనోజ్ఞము చూ, హృద్యము; స. క్రి 6 విడుచు చూ, విసర్జించు, వా 7. (పుండు) హరించు చూ, సుర్కు (9); 8 (బడికి) రాకుండఁగపోవు.

మానుచు దే ప్రే మానఁజేయు, మాన్చు రూ—మాన్చు—మానుపు [లంబాటు.

మానుట. దే అవ్య నివృత్తి, అతి చూ, మర

మానుపు దే ప్రే. చూ, రూ—మానుచు

మానుపసుపు. ద్వ. వి చూ, రూ—మానిపసుపు

మానుపోటువు. దే వి. చూ, పెబ్బులుఁగు

మానుషి సం వి. ఈ స్త్రీ =మానిని మనుష్యస్త్రీ చూ, స్త్రీ.

మానుషుఁడు. సం వి. అ పుం.=మా . మా, రూ- మనుష్యుఁడు. [.మూహాము

మానుష్యకము సం వి అ. న. మనుష్యుల

మానెఁడు ద్వ వి కుడపపరిమాణము.

మానెసు దే వి రూ- మానేసు* చూ, స్వర్ణపక్షి. [మేనేజరు.

మానేజరు వా.వి కార్యనిర్వాహకుఁడు రూ-

మానేసు దే వి చూ, రూ—మానెసు.*

మాన్పు దే. ప్రే. చూ, రూ—మానుచు.

మాన్పైనవాఁడు గ్రా విణ. చూ, సౌందర్యవంతుఁడు [మాను 3

మానోజ్ఞకము. సం. వి అ న. మనోజ్ఞత చూ,

మాన్యక్షేత్రములు. అం చూ, మదిములు

మాన్యము సం. వి. అ. న. 1 =మన్నియము-మన్నెము (తె).— ఇనాము- ఈనాము, కట్టుబడి, క్వెటిరెంటు, మండెము—మన్నియము-మన్నెము; 2. కొండల నడమను అరణ్యమధ్యమునను గలభూమి,

గోగభూయిష్టమగుభూమి (అనికొందఱు). (తె). - మండెము—మన్నియము—మన్నెము; విణ 8. చూ, మాననీయము.

మావు దే. వి. 1: చూ, ఫుంట, 2. చూ, రాత్రి. భాగ. 10, స్కం పూ 1050, 3 మైల. చూ, మలినము 1; పేరి. 4 మాయఁజేయు, పోఁగొట్టు

మావుడు. దే వి. మైల: చూ, మలినము. 1.

మాఫ వా వి మన్నింపు, క్షమింపు.

మాఫ చేయు వా స క్రి. 1 క్షమించే, 2 కనఁబడకుండఁగఁజేయు.

మామాగు ద్వి వి 1: చూ, సమ్మతి. 1; అవ్య. 2. మిగులమంచిది చూ, సమ్మతి 1

మామ. నై. వి. 1 =మామక. తల్లిసోదరుఁడు చూ, మేనమామ; 2 అలుమగల తండ్రి చూ, శ్వసురుఁడు; 3 తండ్రితోఁబుట్టువు యొక్క భర్త, మేనత్తమగఁడు (మామని లుకొందఱు తల్లిసోదరుని (మేనమామను) "నాన్న" అని పిలుచుచున్నారు.)

మామకీనము. సం. విణ నాది, నాయది

మామకుఁడు సం. వి. అ. పుం =మామ. 1. చూ, మామ 1; విణ 2 నావాఁడు; వా 3 పూజ్యుఁడు చూ, సన్మానితుఁడు.

మామమామ. నై వి 1 చూ, విష్ణువు 1. (లక్ష్మీదేవిని పెండ్లాడుటచే తనకు మామయైన సముద్రునికి పెండ్లామగు గంగాదేవి తనకు కూఁతురు వరుసయగుటచే విష్ణువు సముద్రునకు మామ ఆయెనని యెఱుంగునది); 2 సముద్రుఁడు చూ, సముద్రము

మామమామనాన నై వి చంద్రుఁడు అం, వదా స. 23 చూ, హిమాంశువు

మామా. దే అవ్య. మానుమాను

మామాటయేమాట. గా. నిజము. "మాభోగంబులె యాత్మభోగములుగా మామాటయేమాటగా." కళా. 5, ఆ. 115.

మామిడి. దే. వి: రూ - మావిడి—మావి: (సం).— ఆమ్రము—ఆమ్రము, కాంకము, కామవల్లభము, కామశరము, కామాంగము, కీరేష్టము, కేళవాయువము, కోకిలానందము, కోకిలావాసము, గంధబంధువు, చామరపుష్పము, చూతకము - చూతము, మాకందము, రసాలము*; తద్విశేషములు — ౧. అంటుమామిడి, ౨. అంబాళము, వల్లమామిడి (సం.)- అంబరీషము, ఆమ్రాతకము, ఆమ్లపాటలము, ఆమ్లాతకము, కపి, కపిచూడ, కపిచూతము, కపిప్రియము, కపిరసాధ్యము, కపీతనము, కీరము, గుడబీజకము, టంకము, పీతనకము, పీతము, బృహచ్ఛిజము, స్తనక్షీరము, స్నిగ్ధవృక్షము, ౩. అటకమామిడి — అటికమామిడి. (సం) —కుండలచ్ఛదము, బస్తాంద్రి, మండలచ్ఛదము, రక్తపుష్పము, విశాలము, శ్యావాశికము; ౪. అశనిమామిడి. (సం) —ప్రియాలము; ౫. ఎలమావి, తియ్యమామిడి, తేనెమామిడి (సం) - అతిసౌరభము, ఫుండరీకము, సహకారము; ౬. కట్టుమామిడి, ౭ కొండమామిడి, ఫుల్లమామిడి (సం) —సళ, కుళామ్లిక, కోశామ్రము, క్షుద్రామ్రికము, ఘనస్కంధము, జంతువృక్షము, రక్తకము, లాక్షావృక్షము; ౮ కోఁతిపిచ్చిమామిడి, కోఁతిమామిడి; ౯ గుజ్జిమామిడి, రాచేమామిడి. (సం) — కామఫలము, కామాయుధము, కామేష్టము, కోకిలానందము, కోకిలోత్సవము, రాజామ్రము, ౧౦ తుమ్మెదమామిడి. (సం).— కోశామ్రము, క్రిమిమ్రియు, ౧౧. పచ్చిఓయ్యాపుమామిడి; ౧౨ పోఁకమామిడి. (సం).— క్షుద్రామ్రము, తూదసస్యకము; ౧౩ ముంతమామిడి (సం). —అగ్రిబీజము, ౧౪ (సం). —అక్షిబనము—అక్షిబనము; ౧౫. (సం) —అర్బుదఫలము. (ఇక్ష్వేషబలురకములు

అంటుమామిళ్లు,పలురకముల మొక్కమామిళ్లు కలవు.) (మిగతవానికి "చూ, సహకారము.")

మిడిఅల్లము దే. వి అల్లములో భేదము, కస్తురిపసుపు (అని కొందఱు)*: చూ, శృంగబేరము.

మిడిగుత్తులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

·మిలీతు వా. వి పద్ధతి. మామిలీయతు.

·మిలీయతు. వా. వి— పై.—

·మ్మూలు. వా వి. 1 వాడుక, అలవాటు: చూ, స్వభావము; 2. వాడుకగానిచ్చెడు విత్తము; 3. లంచేముగానిచ్చెడు విత్తము, 4. బహుమతి

గామెన. దే వి, చూ, శారిక*.

హయ. సం. వి, ఆ. స్త్రీ 1 అజ, ఉపాదానము, ప్రకృతి, ప్రత్యాహారము,ప్రధానము, (తె).=మాయము, 2.=మాయము. ఇంద్రజాలాది విద్య: చూ, మాయము 1, 3. =మాయము చూ, వంచన; 4. ఒక పట్టణము కాశీ. 3, ఆ 87. చూ, దేశములు; 5 బుద్ధి చూ, హృల్లేఖము. 2, 6: చూ, విష్ణువు. 1, అం. 7. చూ, ఉపాయములు. 1, 8 చూ, పుణ్యనగరములు,పా 9 దీనికిఉపమానము_ రాక్షసులు.

మాయకాఁడు. దే. విశ. (నై. =మాయావి అని కొందఱు); 1· చూ, వంచకుఁడు. 1, 2 ఇంద్రజాలికుఁడు చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మాయదారి. ద్వ విశ.— పై —

మాయపోతు దే విశ.— పై —

మాయము. వై వి 1 =మాయ (దేశ్యమని శ ర.) కనికట్టు-కనుకట్టు, కయిలాటము-కైలాటము,గారడము_గారడి,దండన,బూటకము, బూమియ, మతకము, మాయము, వేడబము. (సం).-కుహరము, కూటము, చింతామన, నిత్రి, జంత్రము, జాలము,మాయ, మాయోపాయము; తద్వి.-కర్కటముఖము,కాలకూటము, కుసృతి, కృష్ణాంగము,నాగతుండము, జాంగలి, మహేంద్రజాలము, శాంబరి: (చూ, ఐంద్రజాలికము.) ఇత్యాది (మిగతవానికి "చూ, వేడబము."); 2.=మాయ: చూ, మాయ.1; 3 =మాయ చూ, వంచన, విశ. 4 అదృశ్యము నై. 3, ఆ. 82 చూ, కచ్చెమెంగము, అం. 5· చూ, మాయ. 7.

మాయలమారి మి విశ (నై అని కొందఱు = మాయావి) చూ, మాయకాఁడు 1-2

మాయలాఁడి మి. విశ టక్కులాఁడి·చూ,స్త్రీ·

మాయలాఁడు మి. విశ · చూ, మాయకాఁడు· 1-2. పాండు. 5, ఆ. 206

మాయాంశము అం· చూ, ప్రత్యంశములు

మాయాకారుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం చూ,మాయకాఁడు. 1_2.

మాయాదేవీసుతుఁడు. సం వి. అ. పుం. రూ-మాయానుసుఁడు శాక్యబుద్ధదేవుఁడు· చూ, బుద్ధుఁడు.

మాయావి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్) =మాయదారి: చూ, మాయకాఁడు 1—2.

మాయాసుతుఁడు. సం. వి అ. పుం· చూ, మాయాదేవీసుతుఁడు

మాయి సం. విశ. (న్. ఈ న్)· చూ,మాయకాఁడు. 1-2; దే. వి (1) నలుపు చూ, వర్ణము 8, 2 మఱుఁగు. చూ, స్థగనము.

మాయికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, మాయకాఁడు 1-2.

మాయు. దే. అవ్య. 1. రూ-మాయూరె: చూ, సెబాసు, అ కీ. 2. చూ, మలినమగు; 3; చూ, నశించే.

మాయుఁడు. సం. వి అ. పుం 1 చూ,విష్ణువు 1; 2 అసురుఁడు. చూ, రాక్షసుఁడు 1.

మాయుకము సం. వి. అ. పుం. సేనాపతికిని రాష్ట్రమునకును నాశము కలుగఁజేయు ఏనుఁగు. (వల్లని శరీరమును, వల్లని నాలుక యును, కుఱుచే దేహమును, అల్పములైన కర్ణవాల మేహనములును, దీర్ఘమగు తొండ మును, కృశమగు గ్రీవమును, దుర్గంధమును గలది). చూ, హస్తి.

మాయురె. దే. అవ్య: చూ, మాయ 1.

మాయువు సం. వి. ఉ. స్త్రీ. పిత్తము. చూ, రోగము 1.

మాయూరము. సం. వి. అ న. 1 నెమిళ్ళగుంపు: చూ, శిఖి 2, విణ 2. మయూరసంబంధ మైనది; అం. 3 చూ, భావదూషితములు.

మాయోపాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మా యము 1

మాయ్యము. సం. వి. అ న చూ, మానము. 1.

మారకజిత్తు. సం వి. త్. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మారకము. సం. వి. అ న. 1 =మార్కము· చూ, మరణము; వా. 2 (రూ-మారుగడ-మారకము-మార్కము- మార్పు-మాఱుపు) ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, వినిమయము, 3 పెద్ద నాణ్యమును యిచ్చి దానికి సరిపడు చిన్ననాణ్యము లను కోరువారు ఇచ్చెడురుసుము. "రూపా యకు పైస మారకము" మొ; వా. 4 బంధకము, తాకట్టు: చూ, వారకము 1

మారకస్థానములు. జ్యో. జన్మలగ్నమునకు 2-7 స్థానములు, అనఁగా ఆయాస్థానములకు వ్య యస్థానములు గనుక మారకస్థానములయినవి 2వస్థానముకంటె 7వమారకస్థానము ప్రబల మైనది వ్యయస్థానముకూడ నొకప్పుడుమారక స్థానమగును. [హింసకుఁడు.

మారకుఁడు. సం. విణ. చంపువాఁడు· చూ,

మారజిత్తు. సం. వి. త్. పుం· చూ, మారక జిత్తు.

మారణము సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2: చూ, మారకము. 1; 3. మా రణమనువిద్య; అం 4. (నీలోత్పలము): చూ, మన్మథబాణములు; 5: చూ, విద్యలు; 6. చూ, కళలు; 7 చూ, అస్త్రములు; 8: చూ, ఉపవిద్యలు.

మారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1· చూ, విష్ణువు.1; 2. చూ, శివుఁడు; 3: చూ, సంబంధి. 1.

మారాకు. వా. వి. మొలకకు మొదటపుట్టిన ఆకు నకు తరువాత పుట్టినఆకు.

మారాటము. దే. వి. రూ-మాఱాటము. కల హము: చూ, యుద్ధము.

మారాము. వై. వి =మర్మము. 1: చూ, మర్మము 1; వా. 2. గారాబము. "మావాఁడు గా రాముచే బడికిపోవుటలేదు.". చూ, గార ము. 3.

మారాముల్లు. వా. వి. బ: చూ, పుట్టాకులు.

మారి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, మారకము; 2. మసూరిక: చూ, స్ఫోటకము; 3. వర్ష ము చూ, వాన. 1; ఈ. స్త్రీ. 4 జన క్ష యము; 5: చూ, పార్వతి; అం. 6: చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు, దే. వి. (1) ఒకగ్రామదేవత చూ, మహాలక్ష్మి.3; అప. 2. తాచ్ఛీల్యమునందు వచ్చెడియొకా నొక ప్రత్యయము."కొట్లమారి, వెుట్లమారి."

మారిణి అం· చూ, తంత్రములు.

మారిమసలు. దే స. క్రి. చంపు: చూ, హిం సించే [సవితి. 1.

మారిప. సం. వి. అ స్త్రీ. దక్షునితల్లి: చూ,

మారిషము. సం. వి. అ. పుం: ఆరామశాకము. (తె).— తోఁటకూర. తద్విశేషములు.— ౧· అంబుబాష్పము, అశువకోప్త్రి, జలకూ ర్పిక. (తె).—నీరుతోఁటకూర; 2. ఎఱ్ఱ తోఁటకూరకు.—తైలపాయిక; 3. కుణుం

-చము, ఛిక్కాని-ఛిక్కిక-ఛిక్కిక, ఛిల్లిక, జీవంతిక-జీవాంతిక, జీవాంతకము, బాష్పము, రక్తనాళము, సోమిక. (తె) — కోయగూర-కోయగూర-కోయ్యగూర-కోయ్యగూర, కోయ్యతోఁటకూర-కోయతోఁటకూర, తలుగాకు; ౪: మహాబాష్పము, జీవశాకము, శాకిని. (తె) - చిలుకతోఁటకూర, పెరుఁగాకు, పెరుఁగుతోఁటకూర; ౫: ములుతోఁటకూర. (మిగతవానికి "చూ, శాకిని. 2.")

మారిషుఁడు. అం. రూ-మార్షుఁడు. 1: చూ, పారిపార్శ్వకుఁడు; 2. పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

మారీచము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

మారీఫత్తు. వా. వి. రూ-మారీబత్తు. 1. చూ, వశము. 1; 2. ద్వారా, పరంగా, గుజారున.

మారీబత్తు. వా వి.—పై —

మారు. దే. వి 1. రూ-మాఱు. ప్రతి: చూ, సమాసము. 2; 2: చూ, మజ్జిగ; వా. స. క్రి. 3. రూ-మాఱు. (కఱ్ఱతో) కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. [చూ, మన్మథుఁడు.

మారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-మరుఁడు·

మారుగడ. దే. వి: చూ, మారకము. 2.

మారుతము. దే వి. గాలి: చూ, వాయువు.

మారుతాపహ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. ఉలిమిడి *· చూ, శ్వేతపుష్పము.

మారుతి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. స్వాతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క; ఇ. పుం. 2. చూ, భీమసేనుఁడు; 3. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము. [తుఁడు: చూ, శత్రువు 1.

మారుతుఁడు. వా. వి. రూ-మార్తుఁడు-మాఱు

మారెడు. వై. వి.=మాలూర. రూ-మారేడు*. చూ, శ్రీఫలము.

మారెమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మారేడు. వై. వి.=మాలూర: చూ, రూ-మారెడు.*

మార్కండేయము. అం (౩౨౦౦౦ కలది)· చూ, పురాణములు. [చిరజీవి. 4.

మార్కండేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మార్కటకము. అం· చూ, స్థితకరణబంధములు.

మార్కము. వై. వి =మారక చూ, రూ-మారకము. [చూ, భృంగరాజము 1.

మార్కవము సం. వి. అ. పుం. గుంటగలగర*:

మార్కు. వా. వి. 1 గుఱుతు; బ. 2 బడిపిల్లలుగెలుపునందు పొందెడు గుణములు

మార్కొను. దే. అ క్రి. రూ-మాఱుకొను; 1: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 2· చూ, స్పృశించు.

మార్గక్రియలు. అం: చూ, తాళక్రియలు.

మార్గణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-మార్గణము-మృగణ) 1: చూ, వెదకుడు; 2: చూ, యాచన; అ. పుం. 3: చూ, బాణము. 1.

మార్గణము. సం. వి. అ. వ, పుం.—పై.—

మార్గణుఁడు సం. విణ: చూ, యాచకుఁడు.

మార్గప్రాణము. అం: చూ, తాళిమార్గములు.

మార్గము. సం. వి. అ. పుం. (దీనిచేతఁబదార్థమును వెదకుదురు. తెరువరుల యడుగులచేత దుడవఁబడునది.) 1· అధ్వము, అయనము, ఋతి, నిగమము, కాయస్థ, ఖనకము, ఖుల్లమము. గతి, గమము, గృహాతటి, గోత్రము, ద్వారము, పంథ, పథము, పదవి, పద్య, పద్ధతి, పథ్య, వర్తని, వర్త్మము, వహము, వాటము, వివధము, శిశిఖ, వీధి, వ్రజము, సరణి, సానువు, సృతి. (తె).— చేనుప, చొప్పు, జాడ, డొంక, తెన్ను, తెరఁగు-తెఱవు-తెరువు-తెర్వు, తెరుకువ, త్రోవ, దారి, నడవ, నెరవు-నెఱవు, పొంత, వాడ, వాడకట్టు, రస్తా, వీది, వెంట, సడవ, సరవి. (మిగతవానికి "చూ, సృతి 1"), తద్విశేషములు.-౧. (తె).-అక్కలవాడ; ౨. అతి

పథము, కల్యాణగోత్రము, సత్పథము, సన్మార్గము,సుపథము (తె) -మంచిత్రోవ; ౩ అపథము, ఉన్మార్గము (తె) తప్పుత్రోవ,తప్పుదారి, పెడకంత, పెడదారి, పొరతెరవు, నాలుదారి; ౪ అశ్వినము_ఆశ్వినము_ఆశ్వీనము, ౫ (తె) ఇఱుకువీది, కంత_క్రంత-గంత, సల్లి, సందు ("చూ, సందు 5"); ౬ ఉపనిష్క్రమము-ఉపనిష్కరము, గుల్మము. (తె) -ఉక్కళిము, ౭. ఉపరిథ్య, పర్కిని, పశుమార్గము (తె) - పసులదారి, పసులపుంత, పుంత, వాళి; ౮ ఏకపది (తె) కాలిత్రోవ, ౯ కదధ్వము,కాపథము, దురధ్వము, వధ్వ, విపథ, ౧౦ కరాంగణము, నిగమము, నిష్కుటము; ౧౧ కాంతారము, ౧౨ క్రియూరోహము, గ్రామముఖము, చంగలము, జన్యము, నిగమము, పణ్యవీథి, విపణి, హట్టము (తె) బజారు-బాజారు, ౧౩ గృహాంతరము, త్రికము, (తె) -ముయ్యేలగుట్ట, ౧౪ గూఢమార్గము, ౧౫. ఘంటాపథము, రథ్య, విశిఖ, సంసరణము. (తె) తెట్టతెన్ను, తెట్టతెరువు, దండుదారి, దండుబాట, పసువీది, పెందరువు, పెద్దవీది, బండిబాట, బాట, రచ్చ, రహదారి; ౧౬ ఘట్టగము, పర్వతమార్గము (తె) అరప-నరప, కురప_కురువు, ౧౭ అధ్వము, చతుష్కము, చతుష్పథము,చత్వరము, జంఘాపథము, జలసూచి, పట్టము, ప్రసణము, శృంగాటకము (తె) వేదుకము, ౧౮ ఛాయాపథము,దేవపథము,నభస్సరిత్తు,సోమధార; ౧౯. (తె)—మెట్టు, మెట్టుదారి, ౨౦ శ్రీమార్గము, ౨౧ ప్రాంతరము, ౨౨: (తె) దారి, ౨౩ (తె) వడ, ౨౪ మహాపథము, ౨౫ ముఱుత్రోవ, ౨౬ (తె) పంకదారి; ౨౭: విలుపలప పోవ దారిలేని సందునకు.- (తె) ముట్టుసందు: (మిగతవానికి "చూ, స్మృతి. 1."); 2 మృగశీర్షానక్షత్రము చూ, రిక్క, 3 మార్గశీర్ష మాసము: చూ, మాసము. 1; 4 చూ, వెదకుడు; 5 కస్తూరి చూ,మృగమదము; అం. 6. తాళమునకు ప్రాణములు పది అందిది యొకటి: చూ, తాళప్రాణములు (చూ, తాళమార్గములు),

మార్గములు. అం కపిమార్గము, విహంగమార్గము, మార్జాలమార్గము, మీనమార్గము, కూర్మమార్గము (5)

మార్గవము. సం వి. అ పుం:చూ,మార్కవము*

మార్గశీర్షము. సం. వి. అ పుం: చూ, రూ-మార్గము 3 [మృగితము.

మార్గితము. సం విణ వెదకఁబడినది చూ,

మార్గ్యము. సం విణ. 1. వెదకఁదగినది మృగ్యము, 2 తుడుపఁదగినది మార్జనీయము.

మార్చు దే స. క్రి. 1. వడ్డించు, పేర్చు. 2 నాశనముచేయు: చూ, సమయు 3; 3 తొరలుచు-తొరల్చు, బచలాయించు, పిరాయించు-పిరాయించు [స్వరము 2.

మార్జన సం. వి ఆ. స్త్రీ మురజధ్వని: చూ,

మార్జనము సం వి. అ స్త్రీ, అ న 1. తోముడు చూ, శుద్ధి 2; పుం. 2 లొద్దుగు*: చూ, లోధ్రము.

మార్జని. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1. చీఁపురుకట్ట: చూ, సమ్మార్జని, అం. 2 చూ, శుత్రులు.

మార్జనీయము సం. విణ: చూ, మార్గ్యము. 2.

మార్జారకర్ణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. కర్ణమోటి, చాముండాదేవి చూ, మాతృకలు.

మార్జారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిల్లి. చూ, రూ-మార్జాలము, అం. 2: చూ, వ్యానకరణబంధములు. [చూ, మార్జాలము.

మార్జారిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. పునుఁగుపిల్లి:

మార్జాలకబళన్యాయము. పా. పిల్లి భోజనము చేయువారియొద్దఁగూర్చుండి వారెత్తు కబళములన్నియుఁ దన నిమిత్తమేయని తలంచుచుండునను రీతి

మార్జాలకిశోరన్యాయము పా పిల్లి తననోటితోఁ బిడ్డలు తగులకుండ నతి జాగ్రతతోఁ బిల్లను దీసికొని పోవునను రీతి (స్వప్రయత్నము లేకున్నను భగవంతుఁడే రక్షించును)

మార్జాలగంధిక. సం వి ఆ స్త్రీ పిల్లిపెసర*. చూ, పెసర.

మార్జాలము సం వి. అ. పుం. (మూషకగ్రహణము చేతగృహము నుశుద్ధిచేయునది) 1 రూ. మార్జారము, ఆఖుభుక్కు, ఓతువు, కాహళము, కుందమము, క్రిండినము, గాత్రసంకోచి, జహారము, త్రిశంకువు, పతింగము. పిశాచము, పృషదంశకము, బిడారకము, బిడాలము, మండలి, మేనాదము, వృషదంశకము, వృషాహారము, సూచకము. (తె) —చీలి, నాసి, పిల్లి, తద్విశేషములు.—౧ కోహకము, హిహాకము; ౨. కళము, కస్తూరి, గంధమృగము, పూతికము, మార్జారిక, మృగపాలిక (తె) ఒత్తెడుపిల్లి, కమ్మఁబిల్లి, కస్తురిపిల్లి, చెట్టుపుమెకము, వెట్టపుమెకము, పునుఁగుపిల్లి—పునుగుపిల్లి, బూతిపిల్లి, 3 గంధలేశిక—గంధవేశిక, వేదుఃఖుఖ్య, సంకువు. (తె) జవాజిపిల్లి జవాదిపిల్లి—జవ్వాజిపిల్లి, ౪. పిల్లిమొగము నకు.—భద్రువు; ౫ జవ్వాది పిల్లి, చివుకపిల్లి, మేకపిల్లి; ౬: జంగల బిడాలము—జంగలబిడాలము. (తె) జంగ పిల్లి—జంగుపిల్లి; ౭ (తె) పిల్లికూన; ౮ (తె) బావురు - బారువుగాఁడు, బావురుఁబిల్లి. ౯. మానుఁబిల్లి.(మిగతవానికి "చూ, సూచకము.5");అం 2: చూ, గతులు.

మార్జాలవర్ణి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

మార్జించు సం స. క్రి. తుడుచు, తొడయు: చూ, సమ్మార్జించు.

మార్జిక. సం వి. అ స్త్రీ.=మజ్జిగ. 1. చెల్ల: చూ, మజ్జిగ; 2 కొన్ని సంబారువులు చేర్చి పక్వముచేసిన పెరుఁగు చూ, స్తన్యము; వా. 3 మెంతిమజ్జిగ పొగుపుపెట్టినది చూ, మజ్జిగ. [డుఁడు చూ, మార్తాండుఁడు.

మార్తండుఁడు. సం వి అ పుం రూ-మార్తాం

మార్తాండుఁడు సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మార్తుఁడు. దే. వి చూ, రూ—మారుతుఁడు

మార్తురు పై వి బ =మారక. శత్రువులు.

మార్దంగికుఁడు సం. వి అ పుం. మృదంగము వాయించువాఁడు. మారజికుఁడు.

మార్దవము. సం. వి అ న. మృదుత్వము: చూ, మెత్తన 1.

మార్దవానుగుఁడు. అం. (మృదుపదములలోనే విరళార్థమును రసమును జూపువాఁడు): చూ, కృతికర్త.

మార్ద్వీకము సం. వి. అ న 1 చూ, రూ-మార్ధ్వీకము, విశ. 2 ద్రాక్షసంబంధమైనది.

మార్పడు ద్వ అ. క్రి. రూ-మాఱుపడు చూ, వేఱుపడు పై.1, అ. 62

మార్పు. దే వి రూ—మాఱుపు.1. ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట చూ, మారకము 2; వా. 2 బంధకము చూ, వారకము (1)

మార్పెట్టు. దే. అ క్రి రూ—మాఱుపెట్టు. ఎదిరించు చూ, ప్రతిఘటించు (చూ,వచించు)

మార్మాట దే. వి. రూ—మాఱుమాట ప్రతివాక్యము: చూ, సమాధానము. 4.

మార్ష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ—మార్ష్ణి చూ, మార్జనము. 1.

మార్ష్ణి సం. వి ఇ స్త్రీ --పై.—

మాఱకము దే. వి చూ, మార్పు. 1—2.

మాఱట. దే. వి: చూ, మాఱు. 1. ఉ, హరి 5, ఆ. 183; భార. ఉద్యో 3, ఆ. 107.

మాతాకు. దే వి. ప్రాఁకుడుఁగొయ్య. భాగ 8,స్కం,65.ప్రాఁకు (సం) —ఉపఘ్నము

మాతాట దే వి: చూ, రూ-మారాటము.

మాతాటము. దే వి.—వై.—భాగ. 8, స్కం. 321.

మాతాడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మార్పెట్టు, 2 చూ, మాఱుమ్రోఁతము.

మాతి. వా. వి: చూ, రూ-మారి.

మాఱు దే. వి. (రూ-మఱు) 1 ఈడు, ఉత్తి, బదులు, పెట్టు. (సం) —ప్రతినిధి: 2. తడవ: చూ, రెండియు; 3. పలుమాఱు చూ, శశ్వత్తు. 1; 4. కొండవతూరి పెట్టఁ దగిన భోజ్యపదార్థము. వై. 6, ఆ 133 చూ, పాదము (1); 5. చూ, శత్రువు. 1; ఏ 6 ప్రతి చూ, సమానము 2; 7 అన్య ము చూ, వేఱు. 3; అ క్రి. 8 చూ, వశించే; 9 చూ, మార్పడు; 10. వేఱు రూపమగు· తోరలు; వా 11· చూ, రూ-మారు 3.

మాఱుంచే. దే. స. క్రి· చూ, ఎడపెట్టు 2.

మాఱుఁదల్లి. దే. వి. 1 విమాత: చూ, పవిత్రి 1· అం 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు; 3· చూ, మాతృచతుష్టయము. [మార్కం-ను.

మాఱుకొను దే. అ క్రి, స క్రి చూ, రూ-మాఱుగడ దే వి చూ, మారకము 1-2.

మాఱుచెలఁగు. దే అ. క్రి. చూ,ప్రతిధ్వనించే

మాఱుచేఁత. వా వి చూ, ప్రతికారము.

మాఱుచే దే. క్రి మాఱఁడేయు

మాఱుతుఁడు. దే. వి· చూ, రూ-మారుతుఁడు.

మాఱుదల దే. వి. మాఱుపాటు చూ, వ్యత్య యము.

మాఱుదెబ్బ. వా. వి. ప్రతిఘము· చూ, హతి.

మాఱునీళ్లు. ద్వ. వి. బ. ముట్టునీళ్ళకు మఱుసటి నాఁటి స్నానము: చూ, ముట్టునీళ్లు.

మాఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి· చూ, రూ-మార్పడు.

మాఱుపలుకు. దే. అ. క్రి. ఎదురాడు: చూ, వచించే.

మాఱుపాటు ద్వి. వి: చూ, మాఱుదల.

మాఱుపు. దే వి: చూ, రూ-మార్పు. 1-2.

మాఱుపెట్టు దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మార్పెట్టు.

మాఱుబేరము. దే. వి చిల్లరవర్తకము· చూ, వర్తకము. 1.

మాఱుమగఁడు దే. వి. ఉపపతి: చూ, సామి 2.

మాఱుమనువు దే. వి ఆఁడుదాని ద్వితీయపరిణయము: చూ, వివాహము

మాఱుమనువుది. దే వి (మాఱుమనువు + అది): చూ, దిధిషువు. 1

మాఱుమసలు. దే. అ. క్రి. సమత్వముగా కలహించే చూ, వాటులాడు.

మాఱుమాట దే వి· చూ, రూ-మార్మాట.

మాఱుమూల. దే వి. ఎదురుమూల: చూ, మూల (1).

మాఱుమొగము. ద్వ వి· చూ, పెడమ.

మాఱుమొగముపడు ద్వ అ. క్రి: పెడమోము పడు

మాఱుమ్రోఁత. దే వి: చూ, ప్రతిధ్వానము.

మాఱుమ్రోయు. దే. అవ్య·చూ, మాఱుపలుకు.

మాఱురూపు. వా. వి 1. (సం) ప్రతికృతి; 2. ప్రతిబింబము: చూ, వికారము. 1.

మాఱుసేఁత. వా. వి. ప్రతివిధానము.

మాఱొడ్డు. దే. వి. 1 ఒడ్డారము (సం). ప్రతిఘటనము (చూ, ప్రతి. 8.); అ. క్రి. 2: చూ, ప్రతిఘటించే.

మాఱొత్తు దే. వి: చూ, ఎదుకొత్తు.

మాఱొత్తులు దే. వి. బ: చూ, ఎదుకొత్తులు.

మాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మాలె. పూదండ- చూ, భూషణము. 2; 2. పఙ్క్తి: చూ,

రాజా ర్థము; వై. వి. (1) చండాలుఁడు: చూ, నురియాళువృ;తద్వి.—చండాలస్త్రీకి.- మాలెత (సం) —చండాలి.

మాలంకపము. సం. వి.అ.పుం.చూ, సముద్రము.

మాలఁడు. వై. వి. చూ, మాల. (1).

మాలకము. సం. వి అ. పుం. 1 చూ, వేము*, 2. గగ్గెర*. చూ, సుగంధికము; 3 తెన్నె, దిబ్బ: చూ, హస్తినఖము

మాలకరి వై. వి. 1.=మాలాకార రూ_మాకరి. పూలమ్మువాఁడు (సం). మాలకరుఁడు- మాలాకారుఁడు, మాలి, మ్మాలికుఁడు; 2. వన పాలకుఁడు భో. 5, అ. 192. [కరి 1

మాలకరుఁడు సం. వి అ. పుం=: చూ, మాల

మాలకాకి వై. వి. చూ, బొంతకాకి.

మాలగఁబోతు. దే. వి రూ-మాలుగఁబోతు: చూ, సోమరి. [ము: చూ, తొండులనము

మాలగుడు. దే. వి రూ-మాలుగుడు. అలపత్వ

మాలతి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జాజి*: చూ, సుమన; 2. ఒకానొకఅఁడుది. చూ, స్త్రీ.

మాలతీమాధవీయము అం. (ఈగ్రంథమును భవ భూతివ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు

మాలనూలు. ద్వ వి. మాలలు నేయు సన్న నూలు. చూ, మూత్రము. 1.

మాలపల్లె. వై. వి. చూ, వెలివాడ.

మాలము. సం. వి. అ పుం. 1. చండాలజాతి విశేషము;పుం,న 2.దిబ్బ:చూ, మాలకము 3.

మాలతుము. సం. వి. అ. పుం, న. చందనము, ఏకాంగము. చూ,సుగంధము (హ).

మాలవము. అం: చూ, రూ—మాళవము.

మాలవీణె. వై. వి. కిన్నెర. చూ, వీణె.

మాలాకందము సం. వి. అ న. అడవికంద*: చూ,నూరణము. [చూ,రూ- మాలకరుఁడు.

మాలాకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మాలకరి

మాలాతృణకము. సం. వి. అ. పుం. (మాలా తృణము) దివ్యకసవు: చూ, తృణము. 1.

మాలానీపకము అం: చూ, అలంకారము. 8. (దీపకము, ఏకావళి కలిసి యగుచున్నది. "మదనుఁడు దాని మదిమండె. దాని మది నీయందుండె ")

మాలాయము వా. వై వి.=మహాలయము. భా ద్రపద బహుళపాడ్యమి మొదలు అమవస వఱకును పితృకర్మల నాచరించెడి పుణ్యకా లము: (సం) మహాలయము.

మాలి. సం. వి. న్. పుం. 1. చూ, మాలకరి. 1; 2. సుకేశుఁడను రాక్షసుని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; విణ. 3.మాలగలవాఁడు:చూ, హారి 5; వై. వి. (1) తోఁటకాచేవాఁడు: చూ, వనపాలుఁడు; వా. (2) =మహాలక్ష్మి: చూ, మహాలక్ష్మి. 1—2—3.

మాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 =మాలియ రూ- మాలికము. దండ, పూదండ, పూదండల గుంపు (అనికొంపఱు) చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.); 2. మెడఁదీఁగ. చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2); 3: చూ, విరజాజి*; 4: చూ, మాడుగు. 1; 5: చూ, మాడుగు. 2; 6. ఒకనది: చూ, హ్రిదిని (నది); 7. కూఁతురు. చూ, సూన. 1; పా. 8 పెక్కు చరణములుంచి చెప్పిన దానిని మాలికయందురు. (తఱుచుగ నీమాలికలు గీత, సీస, చంప, కోత్పల, ద్విపద, రగడల యందె కనృట్టుచున్నవి.) (చూ, మాలికా వృత్తములు).

మ్మాలికాఁడు. ద్వ. వి జాలరి. అం, భా. పర్వ 159: చూ, వలకాఁడు; వా. 2. పడవనడ పువాఁడు: చూ, సరంగు.

మాలికాంగోళము. అం: చూ, రదక్షతములు.

మాలికావృత్తములు. అం. లయగ్రాహి, లయ విభాతి,లయవిహారి,త్రిభంగి, దండకము.(5)-

మాలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాలకరి-

మాలిగ వై. వి =మాలికా: చూ, రూ-మాలిగ.

మాలిని. పా చూ, వృత్తము. 1. (౧ —"న, న, మ, య, య, య. 9 యతి.", ౨.— "ఏడుభగణములు గురువు 13 యతి"); 2 చూ, క్షుద్రపరిబంధము.

మాలినీవిద్య అం. చూ, తంత్రములు

మాలిన్యము సం. వి అ. న. మలినత చూ. మలినము 1.

మాలిమి. దే వి 1. ప్రేమము చూ, స్నేహము. 1; 2 చూ, వాత్సల్యము; 3 ఓడనడపు శాస్త్రము; 4: చూ, మాలిమికాఁడు.

మాలిమికాఁడు. దే వి మాలిమిశాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు చూ, సరంగు

మాలియ వై వి రూ-మాలె 1.=మాలికా దంష చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2), 2. వి.ద్దెటిల్లు: చూ, సదనము. 1, 3 రాజగృహము· చూ, సదనము 1.

మాలియొబ్రాహ్మణులు. అం చూ, కపూరియొబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు).

మాలీషు వా. వి. గుఱ్ఱమును తోముట: చూ, హయము.

మాలు. వా వి. 1 చూ, రూ-మహాలు 2; దే అ. క్రి 2 చెడు. భా. విరా 2, ఆ 192 చూ, నశించు

మాలుంగము. సం. వి అ పుం చూ, రూ-మాతులుంగము [చూ, సోమరి

మాలుగఁబోతు దే విశ రూ-మాలుగుఁబోతు

మాలుగు. దే వి రూ-మాల్గు 1 చూ, పాలుమాలిక, 2 చెస్తల బుజ్జీము మీఁది తడిమసతలపొత్తులు; అ క్రి 3 సోమరితనముఁబొందు చూ, రూ-మాల్గు [బోతు

మాలుగుఁబోతు. దే. విశ చూ, రూ-మాలుగఁ

మాలుగుడు దే. వి చూ, రూ-మాలగుడు.

మాలుగులు. దే. వి బ. రూ-మాలుగులు చూ, మె త్త. 5.

మాలుచే. దే. ప్రే. మాలఁజేయు: రూ-మాల్చు.

మాలుధానము. సం. వి అ. పుం· చూ, ముఱ్ఱఁబాము.

మాలూరము. సం. వి అ. పుం: 1.=మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము; 2· చూ, వెలఁగ*.

మాలె వై. వి = : చూ, రూ-మాలియ.

మాలెత. ద్వ. వి (మాల + ఎత) మాలది.(సం). చండాలి చూ, మాల (1). [1—2—3.

మాల్గు దే. వి, అ. క్రి చూ, రూ-మాలుగు.

మాల్చు. దే ప్రే· చూ, రూ-మాలుచే.

మాల్యము సం వి. అ. న. 1. (రూ-మాల-మాలి) చూ, హవణిక. 2 (భూషణము 2); 2· చూ, పుష్పము 1;అం. 3· చూ, భూషణములు

మాల్యవంతము సం వి. త్. పుం. 1 క్రౌంచపర్వతము (ఇది మేరుపర్వతమునకు పడమట గంధమాదన సమ ప్రయాణమైయుండును.): చూ, హిమాలయము (పర్వతము ౧౨); అం. 2 చూ, కులపర్వతములు. [మావటి.

మావంతి వై. వి =మావంత ఏనుగుకాపరి. చూ,

మావంతు వై.వి 1—పై.—వా. 2 మాయొక్క భాగము

మావతుఁడు వై వికి =మావంత —పై.— (రూ-మావుతుఁడు-మావంతు-మావటి-మావటీఁడు-మావటివాఁడు) [59.

మావటము దే. వి. చూ, మోద కళా 7, అ.

మావటి వై వి =మావంత పా 2, అ 31: చూ, హస్త్యారోహుఁడు [కొండలు.)

మావటికాఁడు ద్వ వి.—పై— (వై. అని

మావటీఁడు. ద్వ. వి.—పై —మార్క. 3, అ. 318 (హస్త్యగ్రమునకుండు)

మావలి. దే వి (సం) సుగంధమాల*

మావి. దే. వి 1· చూ, రూ-మామిడి*, 2. గర్భపిండమునకు రక్షకముగా మీఁదికప్పుకొని యుండు తోలుసంచి. (సం) అపర-అమర—అవగ, ఉల్బము, కలలము, గర్భాశ

యము, జరాయువు, ధర. తద్వి.—గర్భ ప్రతిష్ఠానమునకు.— (సం) గర్భశయ్య, గర్భాశయము; (చూ, భ్రూణము. 1: చూ, వేగ్రికటి.)

మాచికొమ్మయిలుపులుంగు. ద్వ. వి. కోకిలము. సాంబ. ౩. 7: చూ, పాఁకుడుపులుఁగు.

మాచిడి. దే. వి: చూ, రూ—మామిడి.*

మావు. దే. వి. 1 గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. అశ్వసంగమము: చూ, సంయోగము; 3. చేఁటావల: చూ, వల. 1. [మావతుఁడు.

మావుతుఁడు. వై. విశ.=మావంత: చూ, రూ—

మావుమోమువాఁడు. ద్వ. వి. కింపురుషుఁడు, తురంగవదనుఁడు (చూ, దేవతాభేదము)

మావెలఁగ. ద్వ. వి. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేత పుష్పము. [చూ, మినుము.

మాషపర్ణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. కారుమినుము*:

మాషము. సం. వి. అ. పుం. 1. మినుములు: చూ, ధాన్యము; 2 అయిదు గురిగింజేలయెత్తు; 3. తన్మగోప భేదము; 4. మూర్ఖము: చూ, మూర్ఖుఁడు.

మాషీణము. సం. విశ. రూ—మాష్యము మాష ములుపండునది(పొలము): చూ, హరిప్రియ.2. (భూమి 1) ["మాలమాష్టివాండ్రు."

మాష్టి. దే. వి. మాలవాండ్రలో నొకజాతి.

మాష్యము. సం. విశ: చూ, రూ—మాషీణము.

మాస. దే. వి. చూ, పక్షి.

మాసకమ్మ. ద్వ. వి: చూ, రూ—మాచేకమ్మ.

మాసటి. దే. వి. (రూ-మాసటీఁడు-మాష్టీఁడు) 1. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2;2. శస్త్రవిద్యాదక్షుఁడు: చూ, సాదనకాఁడు. 2; 3. మల్లుఁడు: చూ, సాదనకాఁడు. 1; విశ 4: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మాసటీఁడు. దే. వి, విశ..—వై.—(మల్లునకు.—స్కా. 5, అ. 47).

మాసద్వయము. అం: (చూ, ఋతువులు) ౧. వసంత (చైత్ర వైశాఖ):—పుష్పసమయము, మధువు, మాధవము, వసంతము, సురభి. (తె).— ఆమని, నవకారు, పూఁదతి; ౨. గ్రీష్మ(జ్యేష్ఠఆషాఢ):—ఉష్ణకము, ఉష్ణము, ఉష్ణోపగమము, ఊష్మకము, ఊష్మము, ఊష్మాగమము, ఊష్మోపగమము, గ్రీష్మము, ఘర్మము, తపనము, తపము-తపస్సు, నిదాఘము, శుచి. (తె).—ఆమని, ఎండకారు, వినరి, వెట్ట, వెట్టకారు, వెట్టికారు, వేసఁగి-వేసవి; 3. వర్ష (శ్రావణభాద్రపద):—ఘనకాలము, ఘనాకరము, జలార్ణవము, నభము, ప్రావృట్టు-ప్రావృష-ప్రావృషము, వర్షము. (తె).—కారు, చిత్తడి, చిత్తతి, తొలకరి—తొలుకరి-తొల్కారి, తొలుకారు-తొల్కారు, నీరామని, వాన, వానతతి; ౪. శరత్తు (ఆశ్వయుజ కార్తిక)—ఘనాత్యయము, శరత్తు. (తె) —వెన్నెలకారు; ౫. హేమంత (మార్గశీర్ష పుష్య):—హేమంతము, సహ-సహము. (తె).—మంచుకాలు, మంచుతతి; ౬. శిశిర (మాఘఫాల్గుణ).—తపము, తపస్సు, శిశిరము. (తె).—చేలికారు, చేలితతి, జలుబుకారు, మలుకారు, సీతు-సీతువు. (మిగతవానికి " చూ, సంవత్సరము.") [చూ, సంవత్సరము.

మాసమానము. సం. వి అ. పుం. ఏఁడాది:

మాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. (బహు, మాసములు): అహర్గణము, కలుపము, వర్షాంగము, వర్షాంశకము, శ్రామము. (తె) —చేందు, నెల. తద్వి.-౧. అధిక మాసమునకు.-అధికమాసము, అధిమాసము, మలమాసము; ౨. బిడ్డలకను నెలకు.—ఉల్బము, వైజననము. (తె).—పొద్దునెల- పొద్దులనెల. (మిగతవానికి "చూ, సంవత్సరము"); 3. మాష

పరిమాణము; వై. వి. (1) రెండున్న ర చిన్న మెత్తు.

మాసములు. అం. (ఇవి పండ్రెండు. ౧ చైత్ర — చైత్రికము, చైత్రము, చైత్రకము, చైత్రి, సురభి (తె). మొదటిపుబ్బక్కనెల; ౨ వైశాఖ — మాధవము, రాధము, వైశాఖము. (తె) చేటరిక్కనెల, ౩. జ్యేష్ఠ — జ్యేష్ఠము, జ్యేష్ఠామూలీయము, మిథునమాసము, శుక్రము, శుచి. (తె) తాటిరిక్కనెల, పెద్దనెల; ౪. ఆషాఢ — ఆషాఢము, శుచి (తె) నీటిరిక్కనెల, ౫. శ్రావణ — నభము శ్రావణము (తె) మూపురిక్కనెల; ౬. భాద్రపద — నభస్యము, ప్రోష్ఠపదము - ప్రౌష్ఠపదము, భద్రము - భాద్రము, భద్రపదము - భాద్రపదము; ౭. ఆశ్వయుజ — ఆశ్వయుజము, ఆశ్వినము, ఇషము. (తె) తొలిరిక్కనెల; ౮. కార్తిక — ఊర్జము, కార్తికము - కార్తికికము, కౌముదము, బాహులము. (తె) కత్తెరనెల; ౯ మార్గశీర్ష — ఆగ్రహాయణికము, మార్గము, మార్గశిరము, మార్గశీర్షము, సహ, సహము, హైమనము. (తె) జింకతలమేక్కనెల, పొంగటినెల; ౧౦ పుష్య — తిష్యము, తైషము, పౌషము, సహస్యము; ౧౧. మాఘ — కుంభమాసము, కుసుమాకరకరము, గోద్దాలము, తపము - తపస్సు, మాఘము, సమాలి. (తె) వేలినెల, జేన్నపురిక్కనెల; ౧౨. ఫాల్గున — తపస్యము, ఫాల్గునము - ఫాల్గునము - ఫాల్గునికము. (తె). వేలినెల, బొమ్మిరిక్కనెల. (మిగతవానికి "చూ, సంవత్సరము.")("చూ, మాసము.1.")

మాసరము. సం. వి. అ. పుం. వాయపుడు చూ, పాదము (1); విణ. 2: చూ, వ్యాప్తము. 1; 3. దీర్ఘము. సై. 1, అ. 75: చూ, సో౽౽. 3. [మసారము.

మాసారము. సం. వి. అ పుం: చూ, రూ-

మాసి వై. వి. 1. = మలిన: చూ, మలినము 1; వా. 2. = మానుస: చూ, రూ-మానిసి.

మాసిక. దే. వి. 1. అతుకు: చూ, సంధానవసన ఖండము; 2. చిక్కు: చూ, సుక్కు. 3.

మాసికము. సం. వి. అ. న. అన్వాహార్యము, అద్దికముపటుకు నెలనెలకు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ, సాంవత్సరికము (శ్రాద్ధము 1.); 2. ప్రతి అమవసయందు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ, సాంవత్సరికము (శ్రాద్ధము. 1); విణ. 3. మాససంబంధమైనది.

మాస్టీఁడు. దే. వి, విణ. చూ, రూ-మాసటి. (కూరునకు — రామా. 8, అ 91)

మాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాహేయి.

మాహాత్మ్యము. సం. వి. అ. న. 1. గొప్పతనము: చూ, సామర్థ్యము 2; అం. 2: చూ, ఐశ్వర్యములు. [ములు.

మాహిష్మతి. అం. మాహిష్మతీపురము: చూ, దేశ

మాహిష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అంతఃపుర కావలికి తగినవాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

మాహేంద్రము. అం. దినమయొక్కపదుమూఁడవభాగము. చూ, దినభాగము (వాసరము).

మాహేంద్రుఁడు. సం. విణ. మేదరి: చూ, వేణులావకుఁడు. [ధేనువు.

మాహేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆవు: చూ,

మాహేశ్వరి. అం. చూ, మాతృకలు.

మాహేశ్వరీతంత్రము. అం. చూ, తంత్రములు.

మాళవ. అం: చూ, ఉత్కలకైశికజభాషలు (రెండవది భిన్నావళిత)

మాళవకైశికజభాషలు. అం. 1 బంగాళి, మాంగళి, హర్ష, పేరి, మాళవవేసరి, ఖంజరి, ఘూర్జరి, గౌడి, పారవి, అర్ధవేసరి, శుద్ధమాళవి, సైంధవి, ఆభీరిక (13); 2: కాంభోజి, హేవాళవర్ధని (2)

మాళవపంచమిజభాషలు. అం: వేదవతి, భావని, విభావని. (3) [ములు.

మాళవము. అం. (రూ-మాలవము): చూ, దేశ

మాళవవేసరి. అం. 1: చూ, టక్కజభాషలు; 2: చూ, హిందోళజభాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికజభాషలు.

మాళవశ్రీ.అం: చూ, రాగాంగములు(అంగము.9)

మాళవి. అం. 1: చూ, టక్కజభాషలు; 2: చూ, భిన్నషడ్జజవిభాషలు.

మాళిగ. వై. వి =మాలికా 1 చూ, మాడుగు.1 పరిభు. 1, ఆ. 66, 2 చూ, మాడుగు 2.

మి

మింగడ. దే. వి. (రూ-మీఁగడ-మీవడ) 1 కాఁగినపాలమీఁది తెట్టె, సంతానిక: చూ, స్తన్యము; 2 పెరుఁగుమీఁది తెట్టె, మస్తువు: చూ, స్తన్యము.

మింగవగొండి. దే. వి చూ, భక్షకుఁడు

మించినదానికి తఱ్ఱువ్వుకొనుట జా. వెనుకటిగాధలను మరలఁ దలపోసికొనుట "చెవిం,బెట్టకయూరకొంటినిటు మించినదానిని దిఱ్ఱువ్వుకొంటి." (రసికజనమనోరంజనము)

మించిలి. దే. వి చూ, నిశాంకుశ*.

మించు. దే వి. 1: చూ, విద్యుత్తు 1; 2. కిరణము. ఆం, భా. పరి. 82: చూ, పాడుసనము. 2; 3. ప్రకాశము. హరి. ఉ 7, ఆ 55. చూ, వెలుతురు. 1; 4. ఆధిక్యము. రామా. 7, ఆ. 192: చూ, హెచ్చు 2; 5. పురుషపాదతర్జన్యాభరణము. మట్టె- మెట్టియ-మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; ఆ. క్రి. 6: చూ, వర్ధిల్లు; 7. అతిక్రమించు: చూ, మట్టుమిగులు; 8. అతిశయించు: చూ, సందడించు.

మించుఁగాలు. దే. వి. కుడిపాదము. రామా. 5, ఆ. 19: చూ, హాజ్జీ.

మించుఁబోఁడి దే. వి. రూ_మించుఁబోణి. 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞరాలగుఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది· చూ, స్త్రీ.

మించుఁబోణి. దే వి.—పై.—

మించువల. దే. వి. 1. అతిక్రమణము: చూ, వ్యత్యయము; 2 చూ, మించు 4.

మింజోమలె. వా. అవ్య. ముత్తములోనొకపాటు.

మింటఁబెట్టినదీపము. జా. గొప్పతనము, ప్రసిద్ధము. "వాఁడు మింటఁబెట్టిన దీపమువలె మిటమిట లాడుచున్నాఁడు." (ధర్మజరాజసూయము).

మింటముక్కుడిపల దే. వి. ఒకవల: చూ, వల.1.

మింటిఁజెట్టు. దే. వి. కల్పవృక్షము*. చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

మింటికి మంటికి నూత్రిముపన్నుట. జా. ఆసందర్భాలోచన సేయుట.

మింటిమోలి. దే. వి చూ, వాయువు.

మింటితెరువరి దే. వి. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2 చూ, వేలుపు [విటుఁడు.

మింఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మిండఁడు చూ,

మిండ. వై. విణ. 1 వృత్తియందు మిండఁడు నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము ("మిండతపసి=విటతపస్వి. రామా. 2, ఆ. 110; మిండతుమ్మెద=మగతుమ్మెద. పాండు. 2, ఆ. 11, మిండపడ్డ=అధికపడ్డ. పాండు. 8, ఆ. 16); జే. వి. 2: చూ, వలికండపాము.

మిండఁడు. వై. వి. 1.=మింఠ. (రూ-మిండగాఁడు-మిండగీఁడు): చూ, మింఠఁడు; 2 పురుషుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు; విణ. 3. అధికుఁడు: చూ, స్వామి. 3.

మిండకోర. ద్వ. వి. కులట: చూ, స్వైరిణి.

మిండగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మిండఁడు 1—2.

మిండగీఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

మిండత. ద్వ. వి. (మిండఁడు + త): చూ, రూ-మిండకోర.

మిండతేకము. ద్వ. వి. (మిండఁడు + తేకము) జాగత్వము: చూ, అంకు.

మిండలకోర. ద్వ. వి: చూ, రూ-మిండకోర (36 ఏండ్లుగలస్త్రీ.)

మిండలకోరి ద్వ. వి —పై—

మిక్కటము. దే. విణ. (రూ-మిక్కుటము-మిక్కిలి-మిగిలి-మిక్కుటము) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2 అధికము. చూ, హేరాళము, 3 చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

మిక్కిణ దే. వి చూ, పరిపల్లి.

మిక్కిలి. దే. విణ: చూ, మిక్కటము.1-2-3.

మిక్కిలికంటివేల్పు. దే వి. ముక్కంటి. చూ, శివుఁడు.

మిక్కిలికను. దే. వి. రూ-మిక్కిలికన్ను. శివునిఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.

మిక్కిలికన్ను. దే. వి.—పై— [స్వామి. 3.

మిక్కిలివాఁడు. దే. విణ. అధికుఁడు· చూ,

మిక్కిలు దే. అ. క్రి. అతిశయించు ఉ, హరి 6, ఆ. 103: చూ, సందడించు.

మిక్కుటము. దే వి: చూ, రూ-మిక్కటము.

మిగత. దే. వి. (రూ-మిగిలి-మిగులు-మివులు; 1. ఒడుపు: చూ, లాభము. 1, 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3. మిగులు: చూ, శేషము. 1.

మిగిలి. దే. వి.—పై—

మిగిలినది. దే. విణ. అవశిష్టము:చూ,శేషము. 1.

మిగులు. దే. వి: చూ, రూ-మిగత. 1-2-3; అ. క్రి 4. అతిశయించు: చూ,సందడించు; 5. అతిక్రమించు. కళా. 6, అ. 285: చూ, మట్టుమిగులు; 5: చూ, శేషించు.

మిగులుచు. దే. ప్రే. మిగులఁజేయు: రూ-మిగుల్చు.

మిగుల్చు దే ప్రే చూ, రూ-మిగులుచు. పర 1,ఆ. 149.

మిటమిట. దే. వి. 1. కాయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 6, ఆ. 385: చూ, హుహూహూ; 2. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము· చూ, హుహూహూ.

మిటమిటన. దే. వి క్రిందుమీఁదులఁ గానకుండుట. (విణ. మిటమిటని.) [త్యము.

మిటాయి. వా. వి. రూ-మిఠాయి· చూ, భ

మిటారము. దే. వి. 1. అతిశయము. అచ్చ. బాల, కాం. 144: చూ, హెచ్చు. 2; 2 నిక్కు. నీలా.3,ఆ 24. చూ, విలాసము. 2.

మిటారి. దే. వి. 1. మదముగల యూఁదుఁది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది· చూ, స్త్రీ; 3. విలాసవతి, ఎమ్మెలాఁడి· చూ, స్త్రీ; 4. మదముగలది. "మిటారితోత్తు" మొ;5. ఉన్నతిగలది. "మిటారిబల్ పిఱుఁదు."; 6. నిక్కుగలది. "మిటారిగుబ్బ" మొ.

మిటారించు. దే. అ. క్రి. 1 నిక్కు. కళా. 7, ఆ. 76: చూ, ఱీఁగు; 2: చూ, విజృంభించు. య 1, ఆ. 112; 3. అతిశయించు. ఉ, రా. 1, ఆ. 130: చూ, సందడించు.

మిటారింపు. దే వి: చూ, మిటారము. 2.

మిట్ట. దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి. చిన్నకొండ (అనికొందఱు). "మిట్టనేల": చూ, భూమి. 1; విణ 2· చూ, తీక్ష్ణము. 1 "మిట్టకోల"; 3. ఉన్నతము. "మిట్టపండ్లు". చూ, సోగ.

మిట్టపండ్లవాఁడు. దే. వి. మిడిపండ్లవాఁడు. (సం)—దంతురుఁడు. [మిడిపండ్లు.

మిట్టపండ్లు దే. వి. బ. ముందఱికి వచ్చినపండ్లు:

మిట్టపెత్తనములు. జా. మెరకను గూర్చుండి చేయుపెత్తనము, కఱ్ఱపెత్తనము. "మిమ్ము మిట్టపెత్తనములకు విడిచిపెట్టుట యిదిమా తప్పే." (ధర్మజరాజనూయము.)

మిట్టమిట్టు. దే. వి. (మిట్టు + మిట్టు.) 1. అత్యున్నతమగు నేల: చూ, భూమి. 1; విశ 2 అత్యున్నతము.

మిట్టాడు. దే అ. క్రి. (మిట్టి + ఆడు): చూ, సంచరించే. కాశీ.5, ఆ.267, స్వా. 4, ఆ. 68.

మిట్టించే. దే అ. క్రి. మిట్టు, ఎగురు. కళా 6, ఆ. 228: చూ, లంఘించే. [లంఘించే.

మిట్టిపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎగిరిపడు· చూ,

మిట్టిపాటు. ద్వ. వి. మిట్టిపడుట, గర్వము చూ, హంకారము. [5, ఆ 23

మిట్టు. దే. అ. క్రి చూ, మిట్టించే. కాశీ

మిఠాయి. వా. వి: చూ, రూ_మిటాయి.

మిడసరలగ్గము. వా. వి. 1· చూ, మధ్యాహ్నము. 1; 2. మట్టమధ్యాహ్నమందుంచిన ముహూర్తము: చూ, మధ్యాహ్నము 1.

మిడి. దే. వి. 1: చూ, మిట్టిపాటు ఉ, హరి. 5, ఆ. 295; విశ. 2. మిడిసిపాటుగలది. "మిడిబోను"; 3. ఉన్నతము "మిడిపండ్లు". చూ, మిట్ట 3; 4: చూ, తీక్ష్ణము. 1 "మిడిమధ్యాహ్నము."

మిడిగుడ్లవాఁడు. దే. విశ. ఉన్నేత్రుఁడు.

మిడిగుడ్లు. దే వి. బ. ముందటికురికిన కనుగుడ్లు. [పడు పాము· చూ, సర్పము.

మిడివాగు. ద్వ. వి. రూ_మిడువాగు. ఎగిరిఎగిరి

మిడిపండ్లవాఁడు. దే. విశ: చూ, మిట్టపండ్లవాఁడు.

మిడిపండ్లు. దే. వి. బ: చూ, మిట్టపండ్లు

మిడిబోను. దే. వి: చూ, బోను.

మిడిమాపి. ద్వ. వి: చూ, శూరుఁడు.

మిడిమేలము. దే. వి. 1: చూ, దుస్సహము; 2. గర్వము ఉ, రా. 6, ఆ. 273: చూ, హంకారము. [చూ, వేదము.

మిడియ. దే. వి. వేదవాక్యము. వర. 2, ఆ. 118·

మిడియు. దే. అ. క్రి. 1. చూ, మిట్టించే; 2. వెలికుఱుకు.

మిడిపోవు. దే. అ. క్రి. (మిడిసి + పోవు) 1: చూ, తొలఁగఁబాఱు; 2. తక్కు. రాఘ. 4, ఆ. 198: గెంటువడు, చిక్కు, తక్కు, తప్పు, త్రిక్కు, వరియు, జెడియు, బెసుకు.

మిడిసిపడు. ద్వ. అ. క్రి· చూ, మిట్టిపడు.

మిడిసిపాటు. ద్వ. వి. చూ, మిట్టిపాటు.

మిడుఁగు. జే. వి. అగ్నికణము: చూ, వహ్ని. 1.

మిడుఁగురుపురువు. దే. వి. ఖద్యోతము: చూ, పురుగు. [మిడుఁగు.

మిడుఁగులు. దే. వి. 1.—పై—; 2: చూ,

మిడుఁగులుఁబురువు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురుపురువు.

మిడుఁగులుఁబుర్వు. దే. వి.—పై.—

మిడుకు. దే. వి. 1: చూ, పరిదేవనము; 2. జీవము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 58· చూ, ప్రాంసుఁడు. 2; అ. క్రి. 3 జీవించే. భాగ. 8, స్కం. 216: చూ, బ్రదుకు; 4. తుళ్లు: చూ, లంఘించే; 5: చూ, సలించే. నిర్వ. 10, ఆ. 28; ఉ, హరి. 4, ఆ. 44; 6: చూ, సంచరించే. మార్క 2, ఆ.291; 7. పరితపించే: చూ, సంతాపించే; 8. అలు, ఎండు, కళ్లపడు, డొంకు, తడితీయు, సిరింకు. ("చూ, శోషించే. 2")

మిడుకుమాలు. దే. అ. క్రి చూ, మిట్టిపడు.

మిడుగు దే. వి. కఠినశిల· చూ, రాయి.

మిడుగురాయి. దే. వి.—పై.—

మిడుచే. దే. స. క్రి. 1. అభిఘరించే: చూ, వడ్డించే; 2. నెటికవిఱుచే.

మిడుత. దే. వి: చూ, శలభము. [నెఱవేఱుట.

మిడుతంభొట్లు శకునము. జా. అనుకొనని పని

మిడునాగు. ద్వ. వి: చూ, రూ—మిడివాగు.

మిడుమిడుకను. దే అ. క్రి. (మిడుకు + మిడుకు + అను): చూ, మిడుకు. 7. భాగ. 8, స్కం. 291.

మిణకరము. దే. వి. ఏమియులో౯చేక భ్రిమిం చేట. [కొట్టు.

మిణకరించే. దే. అ. క్రి. నవ్వుడుకొట్టు—నాడు

మిణుఁగు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగు.

మిణుఁగులు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగులు.

మిణుఁగులుఁబురువు (బుర్వు). దే వి: చూ, రూ-మిడుఁగులుఁబురువు.

మిణుఁగులుబూచి దే. వి.—పై.—

మితంపచుఁడు. సం. విణ: చూ, లోభి.

మితద్రువు. సం. వి ఉ. పుం చూ, సముద్రము.

మితము. సం విణ. 1.=మట్టు. కొలఁదియిడఁబడినది: ఉచితము, పరిమితము; (తె).— మట్టు, మప్పితము, 2. తెలియఁబడినది· చూ, వ్యక్తము 2. [(అంగము. 9)

మితాహారము అం చూ, యోగయమాంగములు.

మితి. సం వి ఇ స్త్రీ. 1· చూ, పరిమితి (తె) ఎడ, కంతు, గడువు, గుతి, గుతికట్టు, మట్టు [అచ్చ. యు, కాం. 219

మిత్ర వై. వి.=మిత్రిమ్ చూ, స్నేహితుఁడు

మిత్తి. వై. వి. 1.=మృత్యు: చూ, యముఁడు; 2· చూ, శంఖపుష్పి*; 3 చూ, మరణము

మిత్తిక వై. వి =మృత్తికా. మన్ను· చూ, భూమి. 1. [శివుఁడు.

మిత్తిగొంగ ద్వ వి. మృత్యుంజయుఁడు· చూ,

మిత్తిచోలు. ద్వ వి. కేతువు చూ, రాహువు. 2

మిత్తిమిత్తి. వై. వి: చూ, మిత్తిగొంగ సాంబ దే. 3 [అ, కాం 116

మిత్తిచేఁటకాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—అచ్చ

మిత్తినూఁడు ద్వ. వి.—పై —

మిత్రికార్యతంత్రము అం: చూ, పంచతంత్రము.

మిత్రిబలము. అం. (స్వపక్షమువారు)· చూ, అహితభయము.

మిత్రిభేదము. అం: చూ, తంత్రములు.

మిత్రుఁడు. సం. వి. అ. న. 1.=మిత్ర, హితుఁడు : చూ, స్నేహితుఁడు; న. 2. దండెత్తి పోవువాని శత్రుదేశమునకావలి దేశపు రాజు· చూ, రాజు. 1; 3: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 4: చూ, ఆదిత్యులు; 5. (అరిమిత్రుఁడని కొందఱు): చూ, ద్వాదశరాజమండలము; 6: చూ, తారలు.

మిత్రిమిత్రుఁడు. అం· చూ, ద్వాదశరాజమండలము [లు మిత్రిములు.

మిత్రిములు. పా. దంత్యతాలవ్యములైన చే జే

మిత్రలత్రీశపరియోగము అం: చూ, తంత్రములు.

మిత్రిలాభము అం· చూ, తంత్రిములు

మిత్రులునశించేట. అం చూ, నష్టములు.

మితోర్తిస్సంగము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

మిథము. సం అవ్య స్. 1: అన్యోన్యము, ఇతరేతరము, పరస్పరము (తె) -(సర్వ).—ఒండొకటి. (ద్రి).— ఒండొరు-ఒండొరుల. (అవ్య.).— చెరి-చెఱి; 2. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1

మిథిలము. అం.=మిదిల: చూ, దేశములు.

మిథునము. సం. వి అ న. 1. ఆలుమగలజోత, ద్వంద్వము, దొందము: చూ, సంగడి 5; 2.ప్రియము చూ, రెండు. 2; అం 3. మిథునరాశి: చూ, రాసులు.

మిథ్య. సం. అవ్య. ఆ, మృష, అసత్యము (మిథ్యాదృష్టి = నాస్తికత్వము మిథ్యామతి= భ్రాంతి)· చూ, వితథము

మిథ్యాదృష్టి. సం. వి ఇ స్త్రీ ఇహలోకమే కాని పరలోకము లేదనెడిబుద్ధి: నాస్తికత.

మిథ్యామతి సం. వి. ఇ స్త్రీ. ఒకదానింజూచి మఱొకటియని తలంచేట: చూ, భ్రాంతి.1.

మిదిల. వై. వి =మిథిలా. జనకరాజుపట్టణము: చూ, దేశములు.

మిద్దియ. దే వి. రూ—మిద్దె 1. మాడువుమీఁద తేమునగా పలకలుకప్పి గచ్చుపూసినకప్పు. (రాయలసీమలో దద్దళములందురు) అచ్చ.

యము, కాం. 280: చూ, సదనము. 1; 2. తామరపూవు లోనగువానిలోపలిదిమ్మె. శకాం. 2, ఆ. 7: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఉంగరముమీఁద దిమ్మెవలె నేర్పఱచెడి తదవయవవిశేషము. [శకాం, 2, ఆ. 7.

మిద్దె. దే. వి —పై —(2 వ యర్థమునకు —

మిథస్సంభాషణము. పా. రహస్యసంభాషణము, అన్యోన్యసంభాషణము.

మిథ్యాధ్యవసితి. అం' చూ, అలంకారము. 3 (ఒకబద్ధమును స్థిరపఱచుటచే కింకొకబద్ధముఁ గల్పించుట "గగనకుసుమముదాల్చినవాఁడు నుమీ వేశ్యనువశపఱచుకొనును ")

మిథ్యాభియోగము. సం. వి. అ న. కల్లజేగడము: చూ, యుద్ధము.

మిథ్యాభిశంసనము. సం. వి. అ. పుం అపదూఱు చూ, నింద. 1—2.

మిన. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమిన. దే. వి. అధికప్రభ చూ, వెలుతురు.1.

మినమిననివాఁడు. దే. వి: గరగరనివాఁడు (సం).— మేదురుఁడు.

మినమినలాడు. దే. అ. క్రి. మినమినయని మెఱయు: మినుకు-మినుకుమినుకు మనుమినుకు మినుక్కుమను-మినుక్కురను-మినుమినుకను, మిలమిలలాడు.

మినహాయింపు. వా వి. తగ్గింపు, తీసివేత. వ్యవకలనము. (మైనస్.—)

మిను. దే. వి. (రూ-మిన్ను, విను-విన్ను) ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము.

మినుకు. దే. వి. రూ-మినుక్కు. 1. కిరణము. రామా. 6, ఆ. 42' చూ, హాయనము. 2; 2. తాలిబొట్టు: చూ, భూషణము.2; 3. చిన్న బంగారునాణెము. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, లోహము. 1; 4. మినుకు మినుక్కుమనుకాంతి. చూ, మినుకు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మినుమినుకు.); అ. క్రి. 5: చూ, మినమినలాడు.

మినుకుఁజేడియ. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. పాండు. 5, ఆ. 171 [(వేం, ఆం. 20).

మినుకుతెరువరులు దే. వి. బ: చూ, వేలుపు.

మినుకుమినుకుమను. దే. అ క్రి చూ, రూ-మినుకు. 5.

మినుకుమినుక్కుమను. దే. అ క్రి —పై.—

మినుకులదిణి ద్వ వి' చూ, బ్రహ్మ. 1.

మినుకులబరణి. ద్వ. వి. త్రియాతనువు. పాండు. 5, ఆ 183: చూ, సూర్యుఁడు.

మినుకులయిక్కు. దే. వి.—పై.—అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 31.

మినుకులు. దే. వి. బ. రూ-మినుక్కులు.1' చూ, వేదము; 2 వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2.

మినుక్కురను. దే.అ.క్రి' చూ, మినుకు. 5. వసు. 4, ఆ. 128.

మినుఁగులు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగులు.

మినుచేమాలు. దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ, వాయువు. [చూ, ధత్తూరము.

మినుపపోఁక. ద్వ. వి. (మినుము+పోఁక):

మినుమినుకను దే.అ. క్రి: చూ, మినుకు 5. ఉ, హరి. 5, ఆ. 166.

మినుము. దే. వి. 1. (సం).—కాకాండోలము, కురువిందము, ఘన, మాషము. తద్వి.—కారుమినుము-కాఱుమినుము (సం) -కల్యాణి, కాంభోజి, కుల్మాషము-కుల్మాసము, కృష్ణవృంత, మహాసహా, మాషపర్ణి, యవకము_యావకము, హయపుచ్ఛి. ("చూ, హయపుచ్ఛి"); అం. 2: చూ, ధాన్యము.

మినువాఁకతోఁబుట్టువు. ద్వ. వి. చూ, కూఁతుఁడు. సాంబ. మా. 3.

మినుసికగలాఁడు. ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు. ఆం, భా. చ్రి. 87: చూ, శివుఁడు.

మినుసిగవేల్పు. ద్వ. వి. చూ, మినుసికగలాఁడు.
మిన్కులవేదువరి. దే. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
మిన్ను. వై. వి. 1. ఒకానొకనగ: చూ, భూషణము. 2; 2.=మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. పకోత్తరఘటిత శ్రీష్ఠవాచకము; విశ. 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
మిన్నందుట. జా. ఉప్పొంగుట. "మిన్నందివేఁగఁగ్రైకొని." పారి. 1, ఆ. 77. [ఊరక
మిన్నక. దే. అవ్య. తూష్ణీమర్థకము: ఊరక-
మిన్ను. దే వి: చూ, రూ-మిను.
మిన్నుకొలఁకు. ద్వ. వి. ఆకాశగంగ. రామా. 5, ఆ. 19 చూ, నది.
మిన్నుమన్ను. ద్వ వి: చూ, ద్యావాపృథువులు.
మిన్నువాఁక. ద్వ వి. రూ-మిన్వాఁక: చూ, మిన్నుకొలఁకు. [చూ, శివుఁడు.
మిన్నువాఁకతాలుపు. ద్వ. వి. గంగాధరుఁడు.
మిన్నువిఱిఁగిమీఁదఁబడుట జా. ఆపత్తు తటస్థించుట "ఇప్పుడేమి మిన్నువిఱిగి మీఁదఁబడునని యెన్నుకొనుచే." (ధర్మజ రాజసూయము) [తాలుపు.
మిన్నేటితాలుపు. దే. వి. చూ, మిన్నువాఁక
మిన్నేఱు. దే. వి. చూ, మిన్నుకొలఁకు. పాండు 1, ఆ. 148.
మిన్వాఁక. దే. వి.—వై.— నీలా 2, ఆ. 76
మిమ్మటము. దే. విశ. చూ, మిక్కటము. పాండు. 5, ఆ. 275.
మిర సం. వి. ఆ (స్త్రీ) =మేర. మర్యాద, హద్దు చూ, సీమ. 1
మిరాశి. వా. వి. రూ-మిరాసీ. 1. స్వాస్థ్యతీరువగలభూమి. "మిరాశీయీనాములు"; 2. పారంపర్యముగ వచ్చినసొత్తు.
మిరాసీ. వా. వి —వై.—
మిరిమిడి. దే. వి. చూ, తళతళ. 1.
మిరియము. వై. వి.=మరీచమ్. రూ-మిరెము-మిర్యము: చూ, శ్యామము. 2. తద్వి.— చేలువమిరియము, తోఁకమిరియము.
మిరియాలు. అం: చూ, కటుకములు.
మిరెప. వై. వి. మిరెపచెట్టు; మిర్చి, [ఇదిద్వివిధము.—పొట్టిమిరెప, పొడుగుమిరెప (ఎఱ్ఱమిరెప.) [వృక్షము.
మిరెపకాండ్రి. ద్వ. వి. ఒకముండ్లచెట్టు: చూ,
మిరెపకాయ. ద్వ. వి. బృహన్మరీచము.
మిరెము వై. వి.= చూ, రూ-మిరియము.
మిర్చి వై వి: చూ, మిరెప.
మిర్మిట్లు. దే. వి. బ: చూ, రూ-మిఱుమిట్లు. అచ్చ. యు, కాం. 183.
మిర్యము. వై. వి.=. చూ, రూ-మిరియము.
మిఱెమిఱి దే. వి. 1 చూ, మించు. 1: ఆంధ. సు. 45; 2 చూ, తళతళ. 1. ఆంధ. సుర. 22.
మిఱు. దే. విశ మిఱుమిట్లుగలది. భాగ. 8, స్కం. 722. (ఆమ్రేడితమందు మిఱుమిఱు.)
మిఱుమిట్టులు. దే. వి. బ. (మిట్లు + మిట్లు.) (కన్నులు) మిక్కిలి మిట్టుటలు: రూ-మిర్మిట్లు-మిఱుమిట్లు
మిఱుమిట్లు. దే. వి. బ.—వై—
మిఱుమిట్లుగొను. దే. అ. క్రి. కన్నులు మిక్కిలిచెదరు. వు. 1, ఆ. 93: చిరుతలుకవియు, చిరుతలుక్రమ్ము, చిరుతలుపాఱు.
మిట్టు దే వి. 1. ఉన్నతభూమి: చూ, భూమి. 1; విశ 2. ఉన్నతము. చూ, సోఁగ.
మిట్టుచూపు. దే వి. ఊర్ధ్వదృష్టి.
మిట్టెడు. దే. వి: చూ, శిఖరము.
మిలమిల. దే. వి. 1. అధికకాంతి. వసు. 4, ఆ. 23 చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెదలుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 3. మెలఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ. హరి. 3, ఆ. 27: చూ, హూహూ.

మిలమిలన. దే. వి. మిసమిసలాడుట. (విశ. మిలమిలని.)

మిలమిలలాడు. దే.అ.క్రి (మిలమిలలు + ఆడు): చూ, మిసమిసలాడు. అచ్చ.సుం, కాం.22.

మిలాయించు. వా. స. క్రి. కలుపు.

మీలు. పై. వి. బ.=మీన.రూ-మీలు. చేఁపలు. పాం. స్థా. 12: చూ, మత్స్యము. 1.

మిల్లి. దే. వి. రూ-మిళ్ళి. మిక్కిలి చిన్నగరిఁటె: చూ, పాత్రము. ౭౧౧.

మిల్లు. వా. వి. మర, యంత్రము, మిషను.

మివులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మిగులు. (మట్టుమీఱుటకు.—కళా. 7, ఆ. 80.)

మిశ్రకావ్యము. అం: చూ, కావ్యములు.

మిశ్రణము. సం. వి. అ న. కలుపుట.

మిశ్రదధి. సం. వి. ఇ.న కలపు: చూ, స్త్యన్యము.

మిశ్రద్విగువు. అం. మిశ్రద్విగువనవి శేషణంబే కాంతంబై విశేష్యం బమహాద్యాచకంబైన చో నేకవచనమేయగు. [గించే 1.

మిశ్రమగు మి. అ. క్రి కలయు: చూ, మేళ

మిశ్రమము. అం. ప్రసిద్ధకథకుఁగొంత కల్పితము చేర్చుట: చూ, వస్తువు. 2.

మిశ్రము. సం. విశ. 1. కలిసినది: చూ, సంసృష్టము 1; అం. 2: చూ, తాళజాతులు (తాళము); 3: చూ, గమకములు; 4: చూ, కవుజభావలు; 5: చూ, జాతిక్రియలు; 6. చూ, సమాసములు (సాంస్కృతికము, ఆచ్ఛికము, మిశ్రము అని సమాసములు త్రివిధము).

మిశ్రలక్ష్మ ప్రయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

మిశ్రసంధి. అం. అచ్చేనకుహల్లుగాని,హల్లునకు అచ్చేగాని పరమగునపుడు వచ్చేసంధి.

మిశ్రసమాసము. అం. తత్సమాంధ్రంబులు కలసినది. "ముక్కంటిబలము.". చూ, సమాసములు.

మిశ్రితము. సం. విశ. 1: చూ, మిశ్రము. 1; అం. 2: చూ, ప్రచారములు. [ధించే. 2.

మిశ్రీకరించే. సం. స. క్రి. కలుపు: చూ, సం

మిశ్రబ్రాహ్మణులు. అం. 1: చూ, కన్యాకుబ్జులు (శుక్లయజుస్ కాణ్వశాఖా బుగ్వేదులు ఆశ్వలాయనులోక కొందఱు కలరు.); 2: చూ, ఉత్కళులు. (శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖవారు.) [చూ, సదాప.

మిశ్రేయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడవిసదాప*:

మిశ్రేయము. సం. వి. అ పుం. —పై —

మిష. సం. వి. అ. న. కపటము: చూ, మూర్ఖ్య ము. 2.

మిషను. వా. వి. మర, యంత్రము, మిల్లు.

మిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జటామాంసి*: చూ, మాంసి. 1.

మిస. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మిసమిస.-కకాం.2, ఆ.61.)

మిసమిస. దే. వి. మెఱుచేటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూ.

మిసమిసను. దే అ. క్రి. కాంతిగలదియగు: రూ-మిసమిసమను.

మిసమిసమను. దే. అ. క్రి —పై.—

మిసి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ 1: చూ, మిషి.*; 2. ఓమము. చూ, యవాని. 1, 3. మధుర: చూ, సదాప*; ఇ, ఈ. స్త్రీ. ఇ, పుం. 4 ఆడవిసదాప*. చూ, సదాప; దే. వి. (1) మిసికల్లు అను చేఁప. హంస. 4, ఆ. 187. చూ, మత్స్యము. 1.

మిసికల్లు. దే. వి: చూ, మిసి. (1)

మిసిమి. దే. వి. 1. నూతనకాంతి. చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, నవనీతము. పాండు. 1, ఆ. 213; 3. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము.

మిసిమింతుఁడు. దే. విశ. అలసినవాఁడు. హరి. ఉ. 7, ఆ. 225: చూ, శ్రాంతుఁడు. 3.

మిసిమింతురాలు. దే. విశే. అలపినది, కాంతు రాలు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 140: చూ, స్త్రీ.

మిసుకు. దే. అ. క్రి: చూ, సలించే

మిహి. దే. విశే. 1: చూ, శైత్యము స్వా. 4, ఆ. 28; 2. చూ, మిసిమి 3; 3. నవము. ఆం, భా. తృ. 23 చూ, హాస; 4. వటవ, పచరణ. చూ, వర్తనము. 1

మిహిక. సం. వి ఆ. స్త్రీ. మంచే. చూ, హిమము.

మిహిరాణుఁడు. సం. వి అ పుం. చూ, శివుఁడు

మిహిరుఁడు. సం వి. అ పుం. చూ, సూర్యుఁడు.

మిళిందము సం వి. అ. పుం. తుమ్మెద. చూ, షట్పదము.

మిళితము. సం విశే =మేలిక. 1. పేనఁబడినది; 2 కలిసినది: చూ, మిశ్రము. 1.

మిళ్ళి దే వి. 1 చూ, రూ—మిల్లి; వా. 2 మోసము చూ, మిల్లింతలు

మిళ్ళింతలు. వా వి బ. దగా. మోసము "మిల్లింతలు చేయుచున్నాఁడు". చూ, పంచన.

మీ

మీ దే. విశే. వ్యుత్పత్తియందు మీఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములోపించఁగా మిగిలినరూపము (దీనికిపరుషములు పరములగునపుడు నుగాగమంబగు "ఉ. మీఁగడ, మీఁజెయి మొ.)

మీఁగండ్లమెకము ద్వ. వి. (మీఁదు+కన్నులు+మెకము) ఊర్ధ్వలోచనము: చూ, శరభము. [మింగడ

మీఁగడ. ద్వ వి (మీఁదు + కడ) చూ, రూ-

మీఁగడపెరుఁగు ద్వ వి. మంగళ్యము, శ్రీఘనము; చూ, స్తన్యము.

మీఁగాలు. దే. వి. (మీఁదు+కాలు)1. పాదోపరిభాగము: చూ, పాజ్జ; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు:—తాఁబేలు.

మీఁజెయి. ద్వ. వి. (మీఁదు+చెయి) కరోపరిభాగము, పెడచేయి: చూ, హస్తము.

మీఁదికిదువ్వు. దే. స. క్రి: ఎగదువ్వు, పైకిదువ్వు.

మీఁదికిఁబ్రాఁకు. దే. అ క్రి. ఎగఁబ్రాఁకు.

మీఁదికెత్తు. వా. స. క్రి. ఎగవెత్తు, ఎత్తికొను, ఎత్తు, పైకెత్తు. (సం) — అభ్యుద్ధరించే, ఉత్పాదించే, ఉద్ధరించే.

మీఁదిగాలి. దే వి. కించులికము-కించులుకము: చూ, వాయువు. [రసాక్షి. చూ, సాక్షి.

మీఁదిసాకిరి ద్వ. వి. (మీఁదు+సాకిరి) ఉత్త

మీఁదు దే వి 1. పరము. చూ, మోక్షము. 1; 2 ఉపరిభాగము అపరము, ఉత్తరము. ఊర్ధ్వము (అవ్య) —ఉపరి, ఉపరిష్టాత్తు. (తె). —ఉప్పరము, ఎగుదల, ఎగువ, పయి-పై; 3 భవిష్యత్కాలము. స్వా. 3, ఆ. 134. చూ, సాంపరాయము 3; 4: చూ, ముదుపు. 3, 5. చూ, ముదుపు. 1.

మీఁదుచూచేవాఁడు దే. విశే. (సం) — ఉత్పశ్యుఁడు [3, ఆ. 158.

మీఁదుమిక్కిలి. దే విశే. కడుమిక్కిలి. విజ.

మీట. దే. వి. ఏతపుమ్రానికిందియరభాగము. (ఏతపుమ్రానిమీఁది యరిభాగము మునస)

మీటింగు. వా వి. కూటమి, సమావేశము, సభ.

మీటు దే వి. 1 ఉద్రేకము: చూ, విజృంభణము; 2. పెంపు య 2, ఆ. 120: చూ, హెచ్చు. 2; విశే. 3. అధికము: చూ, హేరాళము; స. క్రి.4 ఎగఁజిమ్ము, ఉత్తేపించే, వా 5: చూ, పొడుచే 2; 6: చూ, పొడుచే 6; 7. (వీణె పిడేలు లోనగువాని తంతులుగోరుతో) మీటించే; 8. (రూపాయలు లోనగునాణ్యములను గోరుతో) మీటించే.

మీఢము. సం విశే. విడువబడిన మూత్రము: మూత్రితము: (చూ, మూత్రము. 1.)

మీార్ద. దే. వి. వలిశండ్లపాము: చూ, సర్పము.
మీానకేతనుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [చూ, మత్స్యము. 1.
మీానడింభము. సం. వి. అ. పుం. ఒకచేఁప.
మీానము. సం. వి. అ పుం.=మిలు. 1. చేఁప చూ, మత్స్యము. 1; అం. 2: చూ, రాసులు
మీానరము. సం. వి. అ న. చూ, మొసలి.
మీానరూపక్ష. సం. వి. ఆ స్త్రీ.=మీానురూపురిక్క, రేవతి చూ, రిక్క.
మీానవల్లంకి. వై. వి.=మీానవల్లికా నీటికుతికి మత్స్యములను బట్టెడు ఒకానొకపక్షి (రూ-మీానుల్లంకి-మీానువల్లంకి) చూ, పత్రిక.
మీానవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మీానవల్లంకి — పై. —
మీాను. వై. వి.=మీాన-చేఁప చూ, మత్స్యము 1. (హల్లు పరమగుచో ఇందలి యుత్వము నకు వికల్పంబుగ లోపంబగు "తనువు మీాన్పొలవల్చు" భార. ఆది. 3, ఆ. 39)
మీానురూపురిక్క వై వి =మీానరూపక్ష. రేవతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క.
మీాను మొసలిసిడెంబులమేటి. ద్వ. వి చూ, మన్మథుఁడు. సాంబ. దేవ. 8
మీానుల్లంకి. వై. వి.=మీానవల్లికా చూ, పత్రిక. (పురుషోత్తమ కవీయము)
మీామాంస. సం వి ఆ. స్త్రీ. 1. (విచారణ) కర్మప్రతిపాదక శాస్త్రము చూ, ఉపవిద్యలు; అం. 2; చూ, విద్యలు; 3. చూ, కళలు, 4: చూ, వేదోపాంగములు
మీామాంసకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అపూర్వవాది. [మీామాంస. (2)
మీామాంసలు. అం: ఉత్తరమీామాంస, పూర్వ
మీాఱు. దే. అ క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు. అం, భా. తృ. 93; 2: చూ, సందడించు; 3. కడచు చూ, సను. 3; స. క్రి. 4. అతిక్రమించు చూ, దాఁటు. 8.
మీాఱుట. దే. వి: చూ, పర్యాయము.
మీాలదొంగ. ద్వ వి చూ, మీానవల్లంకి
మీాలనము సం వి. అ న 1. కనుమూయుట; అం. 2 ఒక యర్థాలంకారము. చూ, అలంకారము. 3. (చూ, మీాలితము.)
మీాలముచ్చు. ద్వ. వి. చూ, మీానవల్లంకి.
మీాలవల్లంకి. ద్వ వి.=మీానవల్లికా — పై. —
మీాలితము. సం. విశ. 1. మూయఁబడినది చూ, స్థగితము; అం 2 చూ, అలంకారము 3. (సామ్యమువలననైన భేదము దెలియకుంట. "ఉ. సహజశోణములైన నీచరణముల లాక్ష గానఁబడదు")
మీాలిసేకము. అం చూ, తంత్రములు.
మీాలు. వై వి. బ: చూ, రూ-మిలు.
మీావడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-మీాగఁడ. పంచ. వేం. 1, ఆ. 590.
మీాస. దే. వి.=శ్మశ్రువు. రూ-మీాసము: చూ, శ్మశ్రువు. [యొక్క యేర్పాటు.
మీాసకట్టు. దే. వి (మీాసము + కట్టు) మీాసము
మీాసము దే. వి =శ్మశ్రువు: చూ, రూ-మీాస. ఆని 3, ఆ 44 (తద్వి.—అరపమీాసము.)
మీాసర వై. వి.=మృగశీర్ష. జోబిలిరిక్క: చూ, రిక్క. (4, ఆ. 119.
మీాసరము. దే. విశ: చూ, శైత్యము. శశాం.
మీాసాలపైఁదేనియల్ జా. అల్పసుఖము "మీాసాలపైఁదేనియల్." స్వా 2, ఆ 65. "మీాసాలపైఁదేనియ, లాసలపుంజంబులిట్టి యైశ్వర్యంబుల్" (కుచేలోపాఖ్యానము)
మీాసాలబువ్వ జా. పైకిపటారము లోపల లొటారము (మీాసాలనుపెరుగుతోఁగూడిన బువ్వపట్టించుకొని బయటకువచ్చి మీాసములు దువ్వుకొనుచు పెరుగుజిడ్డును వర్ణించుట)

ము

ము. దే. అవ. 1. అమహత్తులకును, మహన్న పుంసకములకును ప్రథమైక వచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "డుముపులు" ప్రథమా విభక్తి. "వనము, అపత్యము, కళత్రము" మొ; విణ. 2. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకు ఆదేశముగావచ్చెడి రూపము. "ముక్కాకి, ముజ్జగము." మొ; 3. ముందుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "ముంగడ, ముంజెయి."; 4. సెట్ట వాదులు స్త్రీక్లీబసమంబులు. "ఉదా.— సెట్టవ-సెట్టనము, అక్కటిక, అగ్గలిక, ఈరస, అచ్చిక, అటమట, అరమర" మొ. సెట్టవాదులు వీనికి మువర్ణముతోడ నొక రూపము; మువర్ణకము లేక యొకరూపము; 5. కళాదులకు (ము) లోపంబు, "కళ, దర్భ, కుండ, పనస " మొ.

ముంగ. పై. విణ. 1.=మూక. (రూ-మూఁగ-మూవ-మూఁక- మూకు- మూగి): చూ, మూఁగవాఁడు. 1; దే. వి.2. ఎన్నులపొఁపు.

ముంగడ. ద్వ్య. వి. (ముందు + కడ) 1. ముందుచోటు, ఎదురు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 765: చూ, ముందర. 1; 2. పూర్వకాలము, ముందు, తొలి: చూ, మొదలు. 4.

ముంగతనము. వా. వి· చూ, మూర్ఖ్యము.

ముంగమురము. దే. వి. (ముందు + కయి + మురము.) ముంజేత ధరించెడు కటక విశేషము. (రూ-ముంగమురాము-ముంగమురారి-ముంగయిమురారి- ముంగామురము- ముంగామురారి-ముంగామురుగు-ముంగామురువు-ముంగైమురారి) చేతినగ: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨3).

ముంగమురాము. దే. వి.—పై.—

ముంగమురారి. దే. వి: చూ, ముంగముగము.

ముంగయిమురారి. దే. వి.—పై.—

ముంగర. దే. వి. రూ-ముక్కర. ఆద్ధబాస. వను. 5, ఆ. 122: చూ, భూషణము. 2. ౯-(౫)(ముంగెర-ముక్కెరఅని కొందఱు).

ముంగల. ద్వ్య. వి. (ముందు + కలను) 1: చూ, రూ-ముంగడ. 1—2; దే. ద్రి. 3. పురాధ పురోర్థము: చూ, మొగి. 4.

ముంగలి. దే. విణ. 1.ముందునడచేవది;2: చూ, ముందునడచేవాఁడు నిర్వ. 6, ఆ. 148;. 3. మీఁదటి. కాశీ. 5, ఆ. 161.

ముంగలు. దే. అ. క్రి. ముందునడచే.

ముంగాము. దే. వి. 1. పొట్లముగామడచిన తాటాకుముట్ట;(ముంగముఅనివాడుక.) 2.బెల్లము మొదలగువాని నించిన బరువులో సగము.

ముంగాముచీర. ద్వ్య. వి. ఆఁడువారు కట్టుకొనెడు ఒకరకము సారచీర: చూ, వస్త్రము.

ముంగామురము. దే. వి: చూ, రూ—ముంగమురము.

ముంగామురారి. దే. వి.—పై.—

ముంగామురుగు. దే. వి. (ముందు + కయి + మురుగు)—పై.— (చూ, భూషణము- 2-౧౨-(౨3).

ముంగామురువు. దే. వి.—పై.—

ముంగాలు. దే. వి. (ముందు + కాలు) ప్రపదము: చూ, పాజ్జ

ముంగి. దే. వి: చూ, రూ—ముంగిస.

ముంగిమూసానమ్మ. వా. విణ. మాటలాడనిది: మూఁగిమూసానమ్మ.

ముంగిలి. దే. వి. (ముందల + ఇల్లు) 1. నలుచేదగమునకు వడిమిచోటు. ఆని. 1, ఆ.42; 2 నలుచేదరపుచోటు: అంకణము, అంగళ, అంతస్సు, కట్టు, తొట్టికట్టు, లంక, లోవరి. (సం).—(అవ్య).- అ; (వి).అ, అమ్, అంగ

ణము—అంగనము, అజిరము, ఇయాంసము, ఉత్థానము, ఊ, కక్ష్య, కలంబిక, కలాచిక, చత్వరము, జలగుల్మము, జాము, వ్రికోష్ఠము, ప్రాంగణము. ("చూ, సదనము. 1."); 2. వడిమిచోటు: చూ, స్థానము. 1.

ముంగిస. దే. వి. రూ-ముంగి. (సం).—కోటీరము, కాశికము, నకులము, పింగళము. తద్వి.—ఊరముంగిసకు.— (సం).—పంచకము ("చూ, పంచకము. 2.")

ముంగిసమ్రాను. దే. వి. ముంగిసరూపుగల మునపచివరి: చూ, మునప.

ముంగురులు, ద్వ. వి. (ముందు + కురులు) 1. నొసటిపై గునిసియాడెడు ఉంగరపు వెండ్రుకలు, భ్రమరకము. విజ. 1, ఆ. 108: చూ, వెండ్రుక. 1; పా. 2. వీనికి ఉపమానములు.—ఇంద్రనీలములు, తుమ్మెదలు, చీకటి, నాచు, నీలమేఘము.

ముంగేలు. దే. వి. (ముందు + కేలు): చూ, ముంజేయి. [ము. ప్ర్యా. 6, ఆ. 114.

ముంగైమురారి. దే. వి: చూ, రూ-ముంగమురి

ముంగొంగు. దే. వి. (ముందు + కొంగు) చెఱంగుకొన. అని. 1, ఆ. 42: చూ, రూ—మునిగొంగు.

ముంగొంగుపసిఁడి. జా. (ముంగొంగు బంగారము, కొంగుపసిఁడి.) ముంగొంగున నున్న బంగారమువలె సులభముగా నభీష్టమును తీర్చునది. "ముంగొంగుపసిఁడి శ్రీగంగకాయి." (కవికర్ణరసాయనము); "ముంగొంగు బంగారంబై" (ధర్మజరాజవరాయము); "బుధకోటికిఁగొంగుపసిండి." (విజయవిలాసము); "ముంగొంగుపసిండిగాదె." (సారంగధరచరిత్ర.); "మాటముంగొంగు బంగారుమాటుమాకు." (రసికజనమనోరంజనము.)

ముంగొన. ద్వ. వి. (ముంపు + కొన) ముందటికొన. రామా. 2, ఆ. 80.

ముంగోపము. మి. వి. (ముందు + కోపము) రూ—ముక్కోపము, ఓర్పులేక తటాలునవచ్చే కోపము. ఉ, రా. 3, ఆ. 7: చూ, రోషము. [పువాఁడు: ముక్కోపి.

ముంగోపి. మి. వి. ఓర్పులేక తటాలున కోపించు

ముంగోలు, దే. విశే. (ముందు + కోలు) మొదటిది, ప్రాథమికము.

ముంచు. దే. క్రి. 1. మునుఁగఁజేయు: రూ—మునుచు; స. క్రి. 2: అద్దించు, అద్దు

ముంచుకొను. దే. స. క్రి. ఆక్రమించుకొను: చూ, మొగరించు.

ముంజకేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముంజము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజగడ్డిపోనిక: చూ, తృణము. 1; అం. 2: చూ, దర్భలు.

ముంజి. వై. వి. 1.=మౌంజీ. బ్రహ్మచారికట్టుకొనెడు ముంజదర్భమొలత్రాడు, గడ్డిమొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, ముంజె.

ముంజికాఁడు. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మచారి.

ముంజియ. దే. వి. లేఁతతాటికాయలోని గిజ్జు. రూ-ముంజె: చూ, రుంజే. 2.

ముంజె. దే. వి.—పై.—

ముంజెమొలనూలు. ద్వ. వి: (సం) అష్ఠీలము, ఆదర్శము.

ముంజెయి. ద్వ. వి. (ముందు + చెయి) (రూ—ముంజెయ్యి—ముంజే—ముంజేయి) ముంగేలు, ప్రకోష్ఠము: చూ, హస్తము.

ముంజెయ్యి. ద్వ. వి.—పై.—

ముంజెరము. ద్వ. వి. (ముందు + చెరము): చూ, రూ- ముంజెఱము.

ముంజే. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముంజెయి.

ముంజేయి. ద్వ. వి.—పై.—

ముంజేయి యాడిన మోచేయి యాడును. లో. "ముంజేయాడునా డె నేని మోచేయాడున్" (కుచేలోపాఖ్యానము)

ముంజూరు దే వి. (ముందు + చూరు) చూరు ముందటిభాగము. కొణిగ: చూ, వాచూరు

ముంటజిల్ల. వా. స. క్రి: పొంజో-పోఁజో-పోగ్రఁజో.

ముండ సం. వి. ఆ స్త్రీ 1. బోడతరము* చూ, వాపుప; దే. వి. (1) చూ, ముండమోపి, వా. (2): చూ, అంకులాఁడి "అంకుముండ" చూ, స్వైరిణి; (3). తలవెండ్రుకలు తీయించేకొన్న ఆఁడుది; (4). మగఁడుచేనిపోయిన ఆఁడుది, 5: చూ, వేశ్య.

ముండకము. అం· చూ, ఉపనిషత్తులు.

ముండనము. సం. వి. అ.న. 1· చూ, వపనము 1, 2 చూ, సంరక్షణము.

ముండము. సం. వి అ. పుం 1. తల: చూ, శిరము. 1; 2.=మొండెము· చూ, మొండెము

ముండమోపి. దే వి. (వైధవ్యము నొందినది ముండ)· చూ, విధవ.

ముండమోయు దే అ. క్రి. 1. వైధవ్యము నొందు; 2· చూ, వ్యర్థమగు.

ముండరి. సే. విణ (ముండలు + అరి) వేశ్యా సంగమశీలుఁడు: చూ, వైశికుఁడు. 1.

ముండరిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ: కదంబపుష్ప, ముండలిక*.

ముండలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ —పై.—

ముండలు. దే వి. బ. వేశ్యలు: చూ, వేశ్య.

ముండి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మంగలి 1, 2. చూ, బోడతరము.*.

ముండితము. సం. విణ. పరివాపితము, బోడి: చూ, వాపితము 1.

ముండితుఁడు. సం విణ. (రూ—ముండుఁడు) 1. తల బోడియైనవాఁడు; 2 తలగొఱుగఁబడినవాఁడు.

ముండిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ముండి. 2.

ముండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 1; 2. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 3: చూ, బోడ 1; 4. తెగినకాళ్ళు చేతులు లోనగునవి కలవాఁడు.

ముండెము. దే. వి: చూ, మొండెము.

ముండ్లకంచె దే. వి అలవ: చూ, వెలుగు.

ముండ్లగుంపు దే వి. 1 ముండ్లపొద చూ, సితాగ్రము; 2 లంజెలసమూహము: చూ, వేశ్య

ముండ్లడొంక. వా. వి చూ, ముండ్లగుంపు 1.

ముండ్లపంది. దే.వి.రూ-ములుపంది. ఏదుపంది, శల్యము· చూ, సూకరము

ముండ్లమండ దే వి· చూ, ముండ్లకంచె.

ముండ్లముస్తె. వా. వి చూ, కుండ. 5

ముండ్లయుచ్చుఁత. దే వి.—పై —

ముంత దే వి. 1. జోడ్తవెలవంటి మానిపాత్రము, నండ· చూ, పాత్రము. 6; 2. మానిక: చూ, సేరు. 1.

ముంతపాగ. దే వి. మూతికికట్టుటకు కాల్చి ముంతలోవేసిన మిరెపకాయలపాగ

ముంతిమామిడి దే వి. అగ్రిబీజము*: చూ, మామిడి.

ముందర. దే. వి. రూ—ముందట. 1. పురోభాగము ఎదురు, తల, తిరుగుమొగము, తొడరు, బరివాఁగె, ముంగడ-ముంగల, ముందు, మునుము_మున్ను, మొకము-మొగము-మోము, మొగదల, మోల (సం).—అగ్రము, అక్షితము, అభిముఖము, ఇ, పురోభాగము. (అవ్య).—అగ్రత, అభి, అ, అక్; 2. పూర్వకాలము: చూ, మొదలు. 4; 3. ఆరంభము: చూ, మొదలు. 1

ముందరదుగు వెనుకపెట్టు. దే. అ క్రి: చూ, వెనుదీయు. ఆం, భా. ద్రో. 105.

ముందలి. దే. వి: చూ, రూ_ముందర. 1–2–3 (ఎదురునకు.—కళా. 3, అ. 119.)

ముందటికాళ్లకు బందములువేయుట. జా. రాఁబోవుదానికి అడ్డుచెప్పుట. "ముందటికాళ్లకు బందాలువేయుట యెందెవరికైని ముందుగా నిన్నుఁజెప్పి చెప్పవలయును." (ధర్మజరాజనూయము.)

ముందటిమ్రాను. దే. వి. అరిఁగనిలుపుటకై అడ్డముగా గట్టఁబడినమ్రాను.

ముందల. దే. వి. (ముందు+తల) అవుదఁ—జొదల. [రించే·

ముందిడుకొను వా. స. క్రి (సం) పురస్క—

ముందు. దే వి, ద్రి: చూ, ముంగడ. 1–2–3

ముందునడచేవాఁడు. వా. వి. ముంగలి (సం) అగ్రతస్సరుఁడు, అగ్రసరుఁడు, అగ్రిముఁడు, అగ్రేసరుఁడు, అగ్ర్యుఁడు, పురస్సరుఁడు, పురోగముఁడు, పురోగామి, పురోగుఁడు, ప్రష్ఠుఁడు, ప్రాగ్రసరుఁడు.

ముందుపడు. ద్వ. అ క్రి ముందగు; మునుకొను_మున్కొను, మునుచే, మునుపడు.

ముందువెనుకలు. దే అవ్య. ఎడతెగక: చూ, సదా.

ముంపు దే. వి. 1. ముంచేట రామా 6, అ 86: ముఱుగుడు; 2. గుంపు: చూ, సమూహము. [8, స్కం. 513

ముంపుగొను. దే. అ. క్రి· దాఁటుకట్టు. భాగ

ముకద్దమా వా వి గ్రామవ్యవహారము. రూ-మొకద్దమా. [కాబిలా

ముకాబిలా. వా. వి. సంప్రతింపు: రూ-మొ

ముకాసా. వా. వి. పన్నులేకుండఁగ నియ్యఁబడినగ్రామము. రూ-మొఖాసా.

ముకు. వై. వి. రూ_ముక్కు. 1. నాసిక: చూ, రూ-ముక్కు. 1; 2. పక్షిముక్కు, చంచువు: చూ, రూ-ముక్కు. 2; 3. చేనుమొన: చూ, స్తనము;అ.క్రి.4. రూ—ముక్కు.శ్వాసనిగఁబట్టు;దే. అ క్రి. 5: చూ, నశించే; వా. 6 శ్లేష్మదేశికమున ఊపిరాడకశ్వాసించే.

ముకుందము. సం. వి అ. న. 1. ఎఱ్ఱదామర: చూ, సహస్రపత్రము; 2. రూ-కుందము. పాలంక్య-పాలుక్య, కుందురువు*: చూ, రాజార్హము; 3. చూ, పాదరసము;4. ఒకానొకమణి· చూ, రత్నము. 1, అం. 5: చూ, నిధులు; 6 చూ, జన్యతాళములు.

ముకుందుఁడు. సం. వి. అ. పుం· చూ, విష్ణువు.1.

ముకుఁగోళ్ళు. ద్వ. వి.బ (రూ-ముక్కుఁగోళ్లు-ముక్కుఁగోర్లు—ముకుఁగోర్లు) వాపాపుటము. చూ, ముక్కుఁజెఱమ. [4, అ. 272.

ముకుఁగోర్లు. ద్వ. వి. బ.—పై —కాశీ.

ముకుఁజెఱమ ద్వ. వి.—పై.—

ముకుఁద్రాడు. ద్వ. వి. (ముకు+త్రాడు) నాథము· చూ, రూ-ముక్కుఁద్రాడు.

ముకుటము. సం. వి. అ. న. 1· చూ, రూ—మకుటము; దే. వి. (1) రూ—ముక్కుటము. నారమడి, నారచీర, క్షౌమము: చూ, వస్త్రము.

ముకుదూలము. వై. వి. ముక్కునడిమియెముక, రూ-ముక్కు దూలము, ముక్కుకంబము: చూ, శల్యము. 1.

ముకుబొమ్మ ద్వ.వి.ఒకచేఁప చూ, మత్స్యము.1.

ముకుబంతి వై. వి. ధేనువులకు శైత్యముచే నాసారంధ్రములందుఁగలిగెడు కేశావృతపిండరూపవ్యాధి. (దీనిని సేకరించి యుంచేకొని మఱియొకదానికి ఆవ్యాధి కలుగునప్పుడు తన్నివారణార్థము దీనిఁగొని బడిసివేయుదురు.) హరి. పూ. 2, అ. 148.

ముకురము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-మకురము, అబ్దము, ఆత్మదర్శకము, ఆత్మదర్శము, ఆదర్శనము, ఆదర్శము, కర్కరము, కర్కము, కర్ఫరము, కురువిందము. (తె).—అద్దము, గ్లాసు; 2. పొగడ, మకురము*: చూ, వకుళము; 3. మల్లెపువ్వు, మకురము: చూ,

హసంతి. 2; 4. కుమ్మరిలాతము: చూ, ముకురము. 4.

ముకులి. అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

ముకుష్ఠకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకుష్ఠకము.

ముకుళము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=మొగడ–మొగ్గ. రూ–ముకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; పుం. 2. అభినయ హస్తవిశేషము (అయిదు వేళ్లను కొనలుకూర్చి పట్టినది): చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3: చూ, అసంయుత హస్తములు; 4: చూ, సంచారిభావములఁ బుట్టినదృష్టులు; 5: చూ, అవర్తరూపములు. (అశ్వశాస్త్రములోనిది.)

ముకుళస్వస్తికము. అం· చూ, నృత్తహస్తములు

ముకుళించే సం. అ. క్రి =ముడుఁగు. 1: చూ, ముడుఁచే 1; అం పేరి. 2. మొగుడ్చు.

ముకుళితము. సం వి॰ ముకుళించినది: ముద్రితము.

ముకుళీభవించే. సం అ.క్రి చూ, ముకుళించే. 1.

ముకూలకము. సం. వి. అ. పుం· చూ, మకూలకము*.

ముక్క–. దే వి. తునుక: చూ, శకలము 4.

ముక్కంటి. దే వి. (మూఁడు+కన్ను) త్రిలోచనుఁడు· చూ, శివుఁడు.

ముక్కంటిచెలి. దే. వి. త్ర్యంబకసఖుఁడు. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీమఁదు.

ముక్కంటిమేక్క–. ద్వ. వి. ఉత్తరభద్రపదా నక్షత్రము: చూ, రిక్క–.

ముక్కంటితల. దే. వి. శివునిశిరస్సు: (సం)–ఉ.

ముక్కంటితలపువ్వు. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు. చూ, హిమాంశువు.

ముక్కంటితొలిపట్టి. దే. వి: చూ. వినాయకుఁడు. 1.

ముక్కంటిపండు దే. వి. కొబ్బరికాయ.

ముక్కంటి పండుల మెక్కెడు దిండీఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముక్కంటితొలిపట్టి.

ముక్కంటిమల. ద్వ. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము. (వృషభము. 1.

ముక్కంటియావు. దే. వి. అచ్చెద్దు: చూ,

ముక్కంటియమ్ములపొది. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.

ముక్కంటియిల్లు. దే. వి: చూ, ముక్కంటిమల.

ముక్కంటివెలఁది. దే. వి: చూ, పార్వతి.

ముక్కంటిసామ్ము. దే. వి: చూ, సర్పము. వేం, అం. 102.

ముక్కఁడి. దే. వి. (మూఁగు+కాఁడి.) 1. ఆవు కులకు ఒక పెట్టున తగిలెడివ్యాధి. పాంక్రిమికామయము: ముంగడి, ముడిచె; 2. దుక్కి చేలించి ఆహారమునకు పోవునపుడు అరక లన్నిటి నొక్కచోపోగుచేసి యొక్కటిగా చేర్చి నిలిపినట్టియాఅరకలకాండ్ల మొత్తము.

ముక్కద్దము. వై. వి. (ముక్కు+అద్దము): చూ, సులోచనము. (దవకన్ను.

ముక్కన్ను. దే. వి (మూఁడు+కన్ను) మూఁ

ముక్కపురుగు. ద్వ. వి. తవుటిపురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు).

ముక్కర. ద్వ. వి: చూ, రూ–ముక్కఱ.

ముక్కరమాను. దే. వి. పుల్లిరుసుతిరుగుచట్టము.

ముక్కరము. ద్వ. వి. (ముక్కు+కారము): చూ, ముక్కుఁగోళ్లు.

ముక్కఱ. ద్వ. వి. (ముక్కు+తాయి) రూ–ముక్కర, అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2.

ముక్కలిపీఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ–ముక్కాలి పీఁట. [ముక్కుస

ముక్కస. దే. వి. మూఁడుకుంచములు: రూ–

ముక్కాక. ద్వ. వి. మూఁడుకాకలసమాహారము.

ముక్కాని. ద్వ. వి. (మూఁడు+కాని) మూఁడుకానులు.

ముక్కారు. ద్వ. వి. (మూఁడు+కారు) 1. మూఁడుకారులు; 2: ముక్కారుపంట, తొలుకారు.

ముక్కారుపంట. వా. వి: చూ, ముక్కారు. 2.

ముక్కాలిపీఁట. ద్వ. వి. (మూఁడు+కాలు+పీఁట) రూ–ముక్కలిపీఁట. మూఁడుకాళ్లు కూర్చిన యొత్తుబల్ల: చూ, సింహాసనము.

ముక్కాలు. దే. వి. (మూఁడు+కాలు) 1. మూఁడుకాళ్లు; 2. మూఁడుపాతికెలు.

ముక్కాలుగడియ. ద్వ వి. త్రిపాదఘటిక.

ముక్కిఁడి. ద్వ. విశ.(ముక్కు+ఇఁడి)ముక్కు పోయినవాఁడు చూ, విగ్రిఁడు.

ముక్కిడి. దే. వి. ఒకచెట్టు చూ, వృక్షము.

ముక్కు. నై. వి. 1: రూ-ముకు. (సం). గంధనాళి, గంధవహ- గంధవాహ- ఘోణ, ఘ్రాణము, ఘ్రాతి, ణ, తనుస్త్ర, నభము, నస, నాసిక. తద్వి — ౧ ఏఁగముక్కునకు.-తొండము; ౨.ఏనుఁగుముక్కునకు.—తొండము. (సం) తుండము; 3. గుఱ్ఱపుముక్కునకు -(సం)ఘోరణ, ప్రోథము, ౪. చేఁపముక్కునకు —త్రోటి, ౫. చేప్పటముక్కునకు.— చేప్పటముక్కు (సం) అవటీట-అవటీటము, అవనాట, అవభ్రిట, నతనాసిక; ౬. పందిముక్కునకు - పందిపేఁట, పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ-ముట్టె,౭.పక్షిముక్కునకు.—తొండము, త్రోటి (సం) చంచువు, తుండము, ౮. బుఱ్ఱముక్కునకు -డొల్లముక్కు, బుఱ్ఱముక్కు.("చూ,వదనము.2.";2 చూ, సు కు.2; బ 3. చేనుమొన చూ, ...నము;అగ్రి.4 చూ, రూ-ముకు 4, దే. అగ్రి. 5 చూ, రూ-ముకు. 5, వా. 6 చూ, రూ-ముకు 6 "శిసువు ముక్కు చేంచెను."

ముక్కుఁగమ్మి. నై. వి చూ, ముక్కుపోఁగు

ముక్కుఁగ్రోవ్వు ద్వ.వి. బ: చూ, రూ-ముకుఁగోళ్లు.

ముక్కుఁజెలము. ద్వ. వి రూ-ముకుఁజెలము, ముకుఁగోళ్లు- ముకుఁగ్రోళ్లు- ముక్కుఁగోళ్ళు-ముక్కుఁగ్రోవ్వు (సం) నాసాపుటము

ముక్కుఁదాడు. ద్వ. వి రూ-ముకుఁదాడు (సం) నాథము: చూ, సూత్రము. 1.

ముక్కుఁబట్టుకొనికూర్చుండుట. జా. జపము చేయుచుఁగూర్చుండుట "ముక్కుఁబట్టుకొనికూర్చున్నట్టి." రామా. 8, ఆ 182.

ముక్కుకంబము ద్వ వి: చూ, ముకుదూలము.

ముక్కుకొయ్య.ద్వ.వి బాధాకరుఁడు చూ,వేసరి.

ముక్కుకోలికి. ద్వ. వి: (సం) -ఘుంటాపథము, చర్వితము

ముక్కుకోఁతలు. జా చిక్కులుపెట్టుట. "అనుచేసి రైతులు ముక్కుకోఁతలకు లోనై మిక్కుఁగాదిక్కులేకునికిన్." (ధర్మజరాజనూయము)

ముక్కుటము దే వి చూ,రూ-ముకుటము (1)

ముక్కుతెవులు. ద్వ. వి ముక్కురోగము చూ, శ్వాసము 1 [క్షము.

ముక్కుదాడిమ. నై. వి ఒకచెట్టు చూ, వృ

ముక్కుదూలము. నై. వి చూ, రూ-ముకుదూలము. [చూ, శకుంతి (పక్షి.)

ముక్కుపూరెడు ద్వ. వి ఒకరకముపూరెడు:

ముక్కుపై వ్రేలువేసికొనుచు జా ఆశ్చర్యపడుచు "యింటిటివారును ముక్కుపై వ్రేలువేసికొనరు" (ధర్మజరాజనూయము.)

ముక్కుపొడి. వా. వి. పొడుము, ముక్కుపొడుము. (సం) నస్యము.

ముక్కుపొడుము. వా వి.—పై —

ముక్కుపోఁగు. ద్వ వి. ముక్కుఁగమ్మి చూ, భూషణము. 2-౯ [వృక్షము.

ముక్కుముంగర. ద్వ. వి ఒకఅడవిచెట్టు: చూ,

ముక్కుమొగముచూడక జా మొగమోటమి ఆలోచింపక. "ముక్కుమొగంబుఁ జూడకటు ముట్టను బొమ్మనె దేల." ౯జ.3,ఆ 30.

ముక్కులు. దే వి బ 1 చూముకములు చూ, ముక్కు 3, బ. 2. చీరు, మిక్కిలి చిన్నముకలు: చూ, శంబుకము, 3 చూ, భక్ష్యము. కాశీ 7, ఆ. 186

ముక్కువిఱచేట. జా. ఇష్టపడకపోవుట, ఆక్షే

పించేట. "బాంధవులు ముక్కువిరువం, బుద్ధిలేవేసరంగళత్రింబులు వేసరించ." (కవికర్ణరసాయనము.) [రూ-ముక్కున.

ముక్కున. ద్వ. వి. (మూఁడు+కుంచేము) చూ,

ముక్కురు. దే. అ. క్రి. అజ్ఞానమునుపొందు.

ముక్కెర. వా వి. రూ-ముంగర: చూ, భూషణము. 2. [పురము.

ముక్కోటిక. ప్వ. వి. (మూఁడు+కోటిక) త్రి

ముక్కొను. దే. అ. క్రి. (మును+కొను) ముందుకొను.

ముక్కొమ్ముమెకము. ద్వ. వి. (ముందు+కొమ్ము మెకము): బిళ్లదున్న, మను-మన్ను, మనుఁబోతు, మనుబిళ్ళ. (సం).—ఋశ్యము-ఋష్యము. తద్వ.—అఁదు ఋశ్యమృగమనకు.—(తె).—మనుపెంటి. [వ.1-10

ముక్కోటికలకంటు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.అం

ముక్కోణము మి. వి. (మూఁడు+కోణము) చూ, త్రిభుజము.

ముక్కోపము. మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపము.

ముక్కోపి. మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపి.

ముక్కోల. దే. వి. (మూఁడు+కోల): చూ, త్రిదండము. 1—2.

ముక్త. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.=ముత్తెము. రూ-మౌక్తికము: చూ, రత్నము. 1; 2 లంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; విణ. 3 ముక్తినొందినది; 4. విడువఁబడినది: చూ, హీనము 3

ముక్తకంచుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిర్ముక్తము.

ముక్తకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, కరయంత్రము; అం. 2: చూ, మహాకావ్యము.

ముక్తపదగ్రస్తము. అం: చూ, అలంకారము.3. (విడిచినపదమే యవ్యవధానముగా మరల మరల వచ్చేట. "ఉదా.—మేరుధరాధర ధీరా । ధీరాళ్యానందకర."; "వానికీర్తి లోకమూకగ్రిలించే, మించేను మించేశేజం [illegible]

బు, జంబునదీజంబాలంబుంబోలుఁదనుకాంతిచే నాతఁడుగంజిల్లు, జిల్లుల్వడఁజేయు మదనుని గర్వంబురూపు, రూపుమాపు శత్రుయకంబుల నాతనిశక్తి.")(చూ, హేతువు.2.)

ముక్తసరి. వా. వి. రూ-ముక్తసరు: చూ, సంగ్రహము. 2.

ముక్తసరు. వా. వి.—పై.—

ముక్తాయింపు. దే. వి. 1: చూ, ముగింపు; వా. 2. వాద్యముతోను ఆటతోను గూడిన (ముక్తాయింపు) పాట; 3. పాటవెనుకవాద్యము.

ముక్తావళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. ముత్యాలదండ: చూ, హావళిక. 2 (భూషణము. 2. ౬—(3౯))

ముక్తాసనము. అం. చూ, ఆసనములు.

ముక్తాస్ఫోటము. సం. వి. అ. పుం. ముత్తెపుఁజిప్ప: చూ, శుక్తి. 1.

ముక్తాహారము. సం. వి. అ.పుం.చూ, ముక్తావళి.

ముక్త్యారు. వా. వి: చూ, స్వతంత్రాధికారమును పొందిన వాఁడు.

ముక్త్యారునామా. వా. వి. అధికారపత్రము.

ముక్తి సం. వి.ఇ. స్త్రీ.=మంగిలి-ముత్తి.1: చూ, సదాగతి. 2; 2. విడుపు: చూ, విమోచనము.

ముక్తిచతుష్టయము. అం: సామీప్యము, సాలోక్యము, సారూప్యము, సాయుజ్యము. (4)

ముక్తిత్రయము. అం జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తి, క్రమముక్తి (3). [ముక్తిచతుష్టయము.

ముక్తులు. అం. 1: చూ,ముక్తిత్రయము; 2:చూ,

ముఖక్రియలు. అం: భుగ్నము, వ్యాభుగ్నము, ఉద్వాహము, విధుతము, వివృతము, వినివృత్తము. (6)

ముఖచపల. అం: చూ, వృత్తము. 1. (కందపద్యభేదము లాతింటిలోనొకటి) (చూ, కందము. 3) [చూ, వారవారణము.

ముఖశాగ్రిణము. సం. వి. అ. న. కవచభేదము:

ముఖము. సం. వి. అ. న. 1.=మొగము: చూ, వదనము 2; 2. నోరు: చూ, వదనము. 1; 3. మాట: చూ, శబ్దము 2; 4. చూ, నిస్సరణము. 1; 5. ఉపాయము: చూ, పెరవు; 6. ప్రయత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; అం. 7: చూ, ముఖసంధి; 8. (మొగము) చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునికి—ముఖము పూర్ణచంద్రసమమయినదానధర్మశీలుఁడగు. కరాళమయిన దరిద్రుఁడగు. హాయవక్త్రముయిన దుఃఖదరిద్రములనుభవించేను; 9. (మొగము): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—నిర్మలమై పూర్ణచంద్రసమమైన రాజపత్నియగు. రక్తిమగల్గిన భాగ్యవతియగు. పద్మసమమై నునుపుగలిగిన సుఖవతియగు. వికృతమయినను ఎండియున్నను విధవయగు. చక్రముపలెనున్నను గుఱ్ఱపుమొగమైనను దుర్గంధముగలిగినను దరిద్రురాలగు పెద్దపులిమొగమైన దాసియగు. రోమములును మొటిమలును గలిగి నుదురు మొగమును మించియున్నను వ్రేలుచేన్నను దుర్లక్షణియగు. నోరుపెద్దదియైన మగనిఁజెంపును)

ముఖములు. అం. ఈశాన, తత్పురుష, వామదేవ, సద్యోజాత, అఘోరములు. (5)

ముఖరజ్జుపులు. అం. (వాగె): ఉత్క్షిప్తము, శిథిలము, ఉత్తరవతి, మందము, నైహాయని, విక్షిప్తైకకరము, అర్ధకంధరము, సమము, ఉత్కీర్ణము, విధక్తము, అత్యుత్క్షిప్తతలము, ఉద్ధృతము, వ్యాగూషము, గోకర్ణిక. (14)

ముఖరము. సం. విశ. 1=మొగరి. మ్రోఁగునది, ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధ వచనములాడునది.

ముఖరుఁడు. సం. విశ: అబద్ధముఖుఁడు, అసత్యుఁడు, అవాతుఁడు, దుర్ముఖుఁడు, వంచకుఁడు (తె).—కల్లరి, కల్లరీఁడు, జల్లికాఁడు, టక్కరి, టవళికాఁడు, తాటోటు, దబ్బఱ—దబ్బఱ—దబ్బఱి- దబ్బఱకాఁడు, బొంకరి, బొంకులాఁడు, రజోలాఁడు. తద్వి.—(తె)—పుట్టుకల్లరి ("చూ,వంచకుఁడు3")

ముఖవాసన సం. వి. అ. స్త్రీ, అ. పుం, న. కర్పూరాదివాసన: చూ, వాసన. 1. [వీణె.

ముఖవీణ. సం. వి. అ. స్త్రీ మొగవీణె: చూ,

ముఖశాల. సం. వి. అ. స్త్రీ.=మొగసాల—మోసల.1. తలవాకిటిచావడి: చూ, సదనము 1; వా. 2: చూ, మొగవాకిలి 2.

ముఖసంధి. అం.(ఆరంభబీజముంచే ముఖసంధి): చూ, నాటకసంధులు (సంధులు).

ముఖస్తము. వా. సం. అవ్య: ముఖాముఖి. (తె). ఎట్టయెదురు, చేక్కనియెదురు.

ముఖాముఖి వా. సం. అవ్య. (ఇ)—పై —

ముఖాస్త్రము సం వి. అ. పుం. పీశ: చూ, హారిలాంఛనము.

ముఖ్యకళాప్రాణము అం: ౧. సద్యోజాతముఖమునఁబుట్టిన చంచత్పుటతాళము, ౨. వామదేవముఖమునఁబుట్టిన చర్చపుట తాళము, ౩. అఘోరముఖమునఁబుట్టిన షట్పితాపుత్రతాళము, ౪.తత్పురుషముఖమునఁబుట్టిన సంపద్వేష్టకతాళము, ౫.ఈశానముఖమునఁబుట్టిన యుద్ఘట్టతాళము. (5) (ఈ యైదింటియందే 96 తాళములుఁబుట్టి 101 తాళములయ్యెను): (చూ, జన్యతాళములు).

ముఖ్యము. సం. విశ. గామిడి చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

ముఖ్యాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

ముఖ్యుఁడు. సం.వి.అ.పుం చూ,ప్రధానుఁడు.3.

ముగండి. దే. వి. చూ, ముక్కిడి. 1.

ముగము వై. వి.=ముఖమ్. (చూ. మొగ-మొగము-మోము) మూతి: చూ, వదనము 1.

ముగతి. దే వి: చూ, పతిపత్ని.

ముగింపు. దే. వి: చూ,సమాప్తి.1. [సదాగతి.2.

ముగిసి. వై. వి.=ముక్తి. య. 2, అ. 44: చూ,

ముగియిక దే. వి. చూ, ముగింపు.

ముగియు. దే అ. క్రి 1. చూ, మరణించు. అం, భా కృ 87, 2 అయిపోవు. చూ, సరిపోవు. 3, ప్రే 3 ముగించు

ముగుద. వై. వి =ముగ్ధా 1 ఆఁడుది. రాఘ. 3, ఆ 85 చూ, స్త్రీ; 2 పండ్రెండేండ్ల పర్యంతమైన వయసుగల ఆఁడుది చూ, స్త్రీ; విశే. 3. తెలివితక్కువది.

ముగురు. దే. స.బ మూఁడుశబ్దమునకు మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము. రూ-ముగ్గురు-మువురు- ముగులు- మువ్వురు-మూగురు-మూవురు

ముగులు. వా. స బ.—పై —

ముగ్గ దే వి ఒకానొకచెట్టు చూ, వృక్షము

ముగ్గు. దే. వి. 1. రూ-ముగ్గు ఇల్లుఅలికినపిమ్మట ముత్యములు లోనగువానితో లతాద్యాకారముగా చేయు అలంకరణము చూ, రంగవల్లి, వా.అ.క్రి 2 కాయపండు, కాయఫలించు

ముగ్గుజేనిగూర్చెను ముండదయ్యము లో (పెండ్లికొమారునికినత్త – పెండ్లికొమార్తెకునత్త– పురోహితునకునత్త వీరి సంభాషణలనడుమ బాకావాఁడు బాకాపట్టుట అను చిత్రకథ దీనికి మూడిపెట్టుచుందురు) "ముగ్గురం, గూర్చెను ముండదయ్యమని కుంగిరి."(రామాభ్యుదయము 5,ఆ 146.) [రూ-మూగురు

ముగ్గురు దే. స. బ. (మూఁడు+గురు)' చూ,

ముగ్గులు. దే. స బ —పై.—

ముగ్గులు. వా వి. బ చూ, చిక్కులు. 1.

ముగ్గొయ్య. దే. వి (ముందు+కొయ్య) 1. అగ్రదండము; 2 గండు, గడ్డు, గడును (సం) అసంభావ్యత, అసంభావ్యము, అసాధ్యత, అసాధ్యము, ప్రచండము.

ముగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ముగుద-ముద్దియ, ముదిత. స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికావిశేషము. (ఉదయించుచున్న యౌవనము గలది. పండ్రెండేండ్ల వయస్సుగలిగి యౌవనోదయమందుచున్నది: చూ, స్వీయ= (చూ, యౌవన భేదములు), విశే. 2 =ముద్దు. చక్కనిది చూ, హృద్యము; 3. తెలివిలేనిది= మూఢము. 3; 4 క్రొత్తది. చూ, శారదము.5.

ముగ్ధుఁడు. సం. విశే =ముద్దుఁడు, గోల: చూ, మూఢుఁడు.

ముచిక' ద్వ వి. రూ-ముచ్చిక కొబ్బరి తాటి మామిడిలోనగువాని తొడిమక్రింది బిల్ల. (కాయపండిన వెంటనే రాలిపోవుట కనువుగ విభాజ్యకణములే బిల్లనంటియుండును.)

ముచికకుడికి. వా వి. చిట్టచివఱకు, అంతమునకు.

ముచికుందుఁడు సం. వి. అ పుం' చూ, బ్రహ్మ 1. [చూ, హసంతి 2.

ముచుండ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱయల్లె *:

ముచ్చి. దే. వి 1 అంచులవాఁడు, జీనిగిరివాఁడు (సం) -ఆలేఖ్యకృత్తు,కృణువు,చిత్రకరుఁడు,చిత్రకారుఁడు,చిత్రికుఁడు, చిత్రికృత్తు, రంగాజీవుఁడు ("రూ-రంగాజీవుఁడు."); అం. 2 చూ, శిల్పులు

ముచ్చిక. ద్వ వి. (ముందు+సిక) చూ, రూ-ముచిక (సంధినివర్ణవికారము).

ముచ్చిచ్చు. ద్వ. వి (మూఁడు+చిచ్చు) త్రేతాగ్ని చూ, వహ్ని. 1. [మూర్ఖ.

ముచ్చిముస్మాటికి. జా. తప్పునిసరిగా మూఁడు

ముచ్చిరి. దే. విశే 1. కోపి: చూ, కోపనుఁడు; 2. శోకమునొందినవాఁడు; 3 దుఃఖమునొందినవాఁడు: చూ, విమనుఁడు.

ముచ్చిరితనము. దే. వి.మనోవ్యథ చూ, విపత్తు.

ముచ్చిరు. దే. అ. క్రి చూ, శోకించు.

ముచ్చిలకా. వా. వి. రూ-ముచ్చిలికా. 1: రయితు భూమిఖామందునకువ్రాసియిచ్చెడుసాగువరతుపత్రము: కడపా; 2. ఉభయవాదుల నడుమపుట్టెడు ఒడంబడిక.

ముచ్చిలి. దే. వి. పెనతలయందలిగుంట: ముచ్చిలిగుంట (చూ, అవటువు).

ముచ్చిలించే. దే. స. క్రి. రూ—ముచ్చిచ్చిలించే. దొంగిలించే: చూ, సడపు

ముచ్చిలిగుంట. దే. వి. చూ, ముచ్చిలి.

ముచ్చిలికా. వా. వి: చూ, రూ-ముచ్చిలకా

ముచ్చిలిపాటు ద్వ. వి. కునికిపాటు. ప్రమీల: చూ, స్వప్నము 2.

ముచ్చిలు దే స. క్రి. రూ-ముచ్చిచ్చిలు· చూ, రూ-ముచ్చిలించే. [ద్దుగులము

ముచ్చివుక. దే. వి (మూఁడు+చివుక). ము

ముచ్చె. వై. వి =మోచకా. 1· చూ, పార్ష్ణి త్ర.

ముచ్చెబంగారు వై వి చూ, బేగడ.

ముచ్చెలక. వా. వి. (మూఁడు+చెలక) దుగులము బేడ.

ముచ్చెవాఁడు ద్వ. వి· చూ, మాదిగ.

ముచ్చే. దే. వి. (ముడ్డి+పూస) 1: చూ, ముడ్డిపూస; (సంధినివర్ణవికారము);2 తిగ చూ, మూఁడు. [187 చూ, మత్స్యము. 1.

ముచ్చేంగి. దే. వి. ఒకచేఁప. హంస. 4, ఆ.

ముచ్చేట దే. వి. 1. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2; 2 గుసగుస: చూ, సల్లాపము, 3. ప్రేముము. వసు. 4, ఆ. 9. చూ, స్నేహము; 4. కోరిక. ఉ, రా. 8, ఆ. 178: చూ, వాంఛ; వా. 5. అల్లికతోఁగూడిన సికముడి, ముచ్చేటముడి: చూ, సిక. 2

ముచ్చేటకాఁడు. దే. విశ. కోరికగలవాఁడు. పంచ వేం. 4, ఆ. 442.

ముచ్చేటపడు. దే. అ. క్రి. కోరు. కళా. 3, ఆ. 101 చూ, వాంఛించే.

ముచ్చేటముడి. వా. వి: చూ, ముచ్చేట 5.

ముచ్చేటలాడు. దే. అ. క్రి: చూ,ముచ్చేటించే

ముచ్చేటించే. దే. అ. క్రి. 1.—పై—; వా 2. సమాచారమును చెప్పు.

ముచ్చేట్లు. దే. వి. బ. (మూఁడు+చోట్లు) 1.మూఁడుప్రదేశములు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2 భార్యాభర్తలుగాని తదితరులుగాని అనురాగముతో నాడుకొనెడు సంభాషణాదికము. "అచ్చేట్లు ముచ్చేట్లు చెప్పుకొనుచున్నారు."

ముచ్చేముదుఁగు. వై అ. క్రి. (ముదుఁగు+ముదుఁగు) మిక్కిలిముదుఁగు. భో. 4, ఆ. 165;జై.3,ఆ 112. [మూఁడుచేవలములు.

ముచ్చేవలము దే. వి (మూఁడు+చేవలము)

ముచ్చేవుక. వా .వి చూ, రూ-ముచ్చివుక.

ముచ్చే. దే. వి 1· చూ, ముచ్చే. 2; 2 రూ—ముచ్చిచ్చే దొంగ· చూ, హారకుఁడు. 1; 3 అరఁటిపువ్వులోని కాడ. (ఇదే స్త్రీకే సరము) దొంగ: చూ, రూ—ముచ్చిచ్చే. 2.

ముచ్చోకము. ద్వ. వి: ఇరాలు-ఈరాలు, నత్తిగ, పండ్రెండు, పదిరెండు, బార_బారా, రెండాలులు. (సం) --జగతి, ద్వాదశకము. (" చూ, రెండాలులు.")

ముజ్జిడ్డు. వా వి. తెలుపికానిచిక్కు, ఇబ్బంది.

ముజెరా. వా.వి 1. తిరిగిరావలసిన పైకములోన గునది; 2 పెత్తనదారీముదరా. [ఉద్యోగి.

ముజేముదారు. వా. వి. లెక్కలను పరిశీలించే

ముజ్జేగము. ద్వ. వి. మూఁడుజేగములు.

ముఝూలబ్రాహ్మణులు అం: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు.

ముటము. దే. వి. రూ—మాటము. ముద్దపిడుక: చూ, శుష్కగోమయము (పిడుక.)

ముటాలు. వా. వి. బ. వంటకట్టెయలు· చూ, సమిధ.

ముట్టఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎత్తుపడు, బలహీనమగు. భో. 6, ఆ. 158; నిర్వ. 4, ఆ. 78: చూ, వలియు.

ముట్టకము. వై. వి.=ముదరిణ. (దే. అని శ. ర.) 1. నిర్బంధము, కట్టు: చూ, హతము. 2; 2. ముట్టడి: చూ, యుద్ధము.

ముట్టడి. వై. వి.=ముదగ్రిణ. (దే. అని శ. ర): చూ, ముట్టడము. 2. ఖ్రి. 3, ఆ. 190.

ముట్టడించే. దే. స. క్రి. (కోటలోనగువాని) ముట్టడివేయు: చూ, సంరోధించే.

ముట్టణము. దే. వి: చూ, రూ-ముట్టడము (ముట్టడికి.—భాగ. 10,స్కం.పూ. 1588.)

ముట్టనీయకుండుట. అం' చూ, చిహ్నములు.

ముట్టించే. దే.ప్రే. 1.ముట్టఁజేయు, 2. కాల్చు చూ, దహించే; 3. రగుల్చు: చూ,రవులుచే.

ముట్టికాళ్ళవాఁడు. దే. విణ: చూ, సంజ్ఞావు.

ముట్టికాళ్లు. దే. వి: చూ, ముడికాళ్లు.

ముట్టికోలు. వా. వి: చూ, రూ-ముట్టుకోలు

ముట్టియ. దే. వి: చూ, రూ-ముట్టె.

ముట్టు దే వి. 1. ఆఁడుదానిరజస్సు, ముట్టు నెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 2 తాఁకుడు. భార. కల్య. 1, ఆ. 337: చూ, స్పర్శము.1; 3 కొలముట్టు: చూ, సాధనము. 2, విణ. 4. ముట్టుది. చూ, రజస్వల; స. క్రి. 5: చూ, స్పృశించే; 6. శత్రువులనుదాఁకు నిర్వ. 7, ఆ. 46: చూ, స్పృశించే; 7. మ ర్మముదాఁకు. చూ, స్పృశించే; 8· చూ, ముట్టడించే నిర్వ. 6, ఆ. 14, 9 కడము ·ట్టు నిర్వ. 3, ఆ. 83: చూ, పరిపోవు. 3

ముట్టుకట్ట. వా. వి. ముట్టఁగూడనికట్ట: చూ, అంటుకట్ట

ముట్టుకొను. దే. స. క్రి 1· చూ, ముట్టడించే నిర్వ. 3, ఆ. 6; 2. ఆక్రమించే చూ, మొగరించే, ప్రే. 3. ముట్టుకొలుపు.

ముట్టుకోలు. దే. వి: చూ, ముట్టడము 2.

ముట్టుకోలుగొను. దే. స. క్రి. రూ-ముట్టుకొల్గొను: చూ, ముట్టడించే.

ముట్టుకోలుపట్టు. దే. స. క్రి. రూ-ముట్టుకొల్పట్టు.—పై—(రామా. 6, ఆ. 248.)

ముట్టుకోలుపఱచే. దే. స. క్రి.—పై.—

ముట్టుకొల్గొను. దే. స. క్రి: చూ. ముట్టడించే. (పా. 3, ఆ. 166.)

ముట్టుకొల్పట్టు. దే. స. క్రి.—పై.—(పా. [3, ఆ. 168.)

ముట్టుగోడ. ద్వ. వి. అండగోడ, తన్నుగోడ: చూ, మలుఁగుగోడ.

ముట్టుత. దే. వి: చూ, ముట్టు. 4.

ముట్టునీళ్లు ద్వ. వి. బ. బహిష్ఠ యయిన అఁడు ది నాలవనాఁడు చేయు స్నానము: చూ, స్నానము. 1; (తద్వి.—రూ-ముట్టునీళ్ళు: చూ, స్నానము. 1)

ముట్టుపడు. ద్వ. అ. క్రి చూ, సంతాపించే.

ముట్టుపాటు. ద్వ. వి: చూ, సంకటపాటు.

ముట్టుమోఁకాళ్లవాఁడు. వా. వి: చూ,సంజ్ఞావు.

ముట్టుసందు. దే. వి. వెలుపలకు పోవదారిలేని సందు చూ, మార్గము 1.

ముట్టె దే. వి.రూ-ముట్టియ. 1. పంది ముక్కు: చూ, ముక్కు. 1—ట; 2 పశ్వాదులమూతి.

ముట్టెచేఁప. దే. వి.ఒకచేఁప. చూ,మత్స్యము.1.

ముట్టెకోఁపు. వా. వి నిదానములేనితొందర.

ముట్టెమేకము. ద్వ వి: చూ, పంది.

ముట్టెపోటు. దే. వి. కార్యనిర్వాహకసమయము. (శ. ర.)

ముట్టైనది. వా వి: చూ, ముట్టుత.

ముట్లుచేవిక. దే. వి. ముట్టువాండ్రుండెడియిల్లు (గది). చూ, సదనము 1. (ముట్లగది.)

ముట్లుడిగినది. వా.విణ.నివృత్తస్త్రీ.చూ, స్త్రీ,

ముఠా. వా. వి. 1 కొన్నిగ్రామములు కలిసిన సంస్థానము:2 జనులగుంపు' చూ,సమూహము.

ముడత. వా. వి. చూ, మడత. 3.

ముడి. దే. వి. 1. గ్రంథి, చెట్టులోనగువాని ముడి: చూ, ముడుత; 2. దారములోనగువానిముడి: గంటు. (సం).— గ్రంథి; 3. వెంట్రుకలముడి. పా. 1, ఆ. 124. గం టు, దుయముడి-దూముడి-గూయుముడి. (సం) —కేశకలాపము,గ్రంథి:చూ,శిక.1;

తద్వి.—(రాజోలముడికి.—చూ, శిర. 1.); 4. రూకలముడి: గంటు; 5: గొంతుముడి. (సం).—కంఠమణి; 6. ఎద్దుమూఁపురము. "ముడిగిబ్బ.": చూ, స్కంధము. 1; 7. కలహము: చూ, యుద్ధము; 8. మూడవలె వ్రాసెడి కొన్ని పాల్గుల రూపాంతరము. "తాముడి, నాముడి, మాముడి."; 9.సంధి చూ, సాపత్నీనము; 10: చూ, రూ-ముడ్డి; విశే. 11. ఖండముకానిది: అఖండము; 12. వికసించనిది.

ముడికాఁడు. దే. విశే. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వంచకుఁడు; 2. దంభకూరుఁడు: చూ, కూరుఁడు. 3; 3: చూ, సంధాయకుఁడు.

ముడికాళ్లవాఁడు. దే.వి. చూ, ముట్టికాళ్ళవాఁడు.

ముడికాళ్ళు. దే. వి: కంగటికాళ్లు, ముట్టికాళ్లు.

ముడికొక్కు. దే. వి. ఒకానొకపురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు). [చూ, వాయువు.

ముడిగాలి. దే. వి. రూ-మూడిగాలి, అపానము:

ముడిగిబ్బ. దే. వి. ఆఁబోతు: చూ, వృషభము. 1.

ముడిగొను. దే. స. క్రి: చూ, ముడుచు.

ముడిచె. దే. వి: చూ, ముక్కుఁడి. 1.

ముడికట్ట. వా. వి: విత్తనాలకట్ట.

ముడిపువ్వులు. వా.వి.బ. చప్పచేయని పువ్వులు.

ముడిబట్ట. ద్వ. వి. అంచుకమ్ములులేనిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

ముడిబొమ. దే. వి. ముడివడ్డబొమ.

ముడియ. దే. వి. 1; చూ, మూట. రామా. 6, ఆ. 230; 2: చూ, బందము. 1.

ముడియవిడుపు. దే. వి. రూ-ముడియవిడ్పు. ముడియవిడుచేదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

ముడియవిడ్పు. దే. వి.—పై.—

ముడిపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. ముడిగలదియగు; 2: చూ, సంధించు. స్వా. 3, ఆ. 84; 3. పెనఁగొను: చూ, పెంటగొను; 4. అతిశయించు: చూ, సందడించు; 5. కలుగు: చూ, సంభవించు.

ముడివాటు. ద్వ. వి. ముడిపడుట.

ముడిపెట్టు. దే. స. క్రి. 1. ముడివేయు. స్వా. 5, ఆ. 94; వా. 2. భార్యాభర్తలకు ముడిపెట్టు; 3. పుస్తెకట్టు; 4. లంకెవేయు.

ముడివేయు. దే. స. క్రి.—పై.—

ముడివేయుట. జా. వాదమునకు బట్టముడిపై చి ప్రతిజ్ఞచేయుట. "ముడియ వైవఁగవచ్చె మొన దారసించిన శూరత్వమున వెన్నుఁ జూపఁడనుచు." (పాండు. 1, ఆ. 68.)

ముదుంబ (బా). వా. వి. 1. దిక్కు, తకరరు; 2. ఉమ్మడి. "ముదుంబా వదలలేదు." (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

ముడుఁగఁబాఱు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, ముడుఁచు 1. పై. 2, ఆ. 119.

ముడుఁగు వై. అ. క్రి=ముకుళ. (రూ-ముసుగు-ముస్గు, మొగ్గు.) 1.—పై.—పా. 2, ఆ. 30; 2. తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9; 3: చూ, సంకోచించు. వసు. 2, ఆ. 44; 4. చేష్టలుడుగు: చూ, వెఱఁగుపడు.

ముడుఁగుఁదామర. ద్వ. వి. (రూ-ముణుఁగుఁదామర-మొగడఁదామర): చూ, పొత్తిదామర.

ముడుఁచు. వై. సే. క్రి. 1.=ముకుళ. ముడుఁగఁజేయు. వసు. 3, ఆ. 161: చూ, సుక్కు. 8; 2: ముడిపెట్టు. (ఈ యర్థము బహుచారికము), గంటువెట్టు, ముడిగొను, ముడివేయు.

ముడుకు. దే. వి: చూ, మోఁకాలు. ఆం, పదా. వర. 74.

ముడుచు. దే. స. క్రి: చూ, సుక్కు. 8.

ముడుచుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సంక్షేపించు.

ముడుచుట. దే.వి. ముడివేయుట: రూ-ముడ్పుట.

ముడుత. దే. వి. 1: కంతి, కడింది, కణుపు-కనుపు-కన్ను, కొడుపు, గంటు, గనుపు, గుబ్బ, చిట్టిము-చిట్టె, బుడిపి-బుడ్పి, బొడిప, బోటు, ముడి. (సం).—కాండసంధి, కుటి, గడువు, గ్రంథి, పర్వము, పర్వరీణ

ము; 2. వస్త్రపునెరి: చూ, వళి. 2; 3. కడుపుమీఁదివళి: చూ, వళి. 1.

ముదుతపడు. దే. అ. క్రి: ఉగ్గుపడు.

మూదుపరి. దే. వి. (మూదుపు + అరి) మూదుపు పట్టినవాఁడు.

మూదుపు దే వి. 1. (శుభకార్యాదుల ఆరంభమునందు)ధనముముడిచి మీఁదుకట్టినమూట మీఁదు, ముల్లియ-ముల్లె, 2 ధనము చూ, హిరణ్యము 3; వా. 3. దేవతాదుల నుద్దేశించి చెల్లించెడు ధనాదికము. మీఁదు, ముల్లియ-ముల్లె.

ముదుము. దే. వి: చూ, ముడుప.

ముదుసు దే.వి. 1 ఎముక: చూ, శల్యము. 1, 2. గ్రింథిః రాక్షి: చూ, శల్యము. 1; 3. చూ, ముడ్డిపూస.

ముడేకము. దే వి ఏగాని, అొకాని.

ముద్పుట దే. వి. చూ, రూ-ముదుమేట.

ముడ్డి. దే వి. రూ-ముశి-మూడి,కుట్టియ-కుట్టె, గాఁడు, పట్టి-పట్టె, పూప (సం) —అపానము, అపస్కానము, ఆధారము, ఉపస్థ, కల్మషి, గుదము, గుహ్యము, తనుహ్రదము, పాయువు, పృష్ఠము త్రివ్రి.—గుదద్వారమునకు.—(సం) మలము, చుతి.

ముణుకరాములు వా. వి. బ ఎటుతోఁచేని స్థితి (విశాఖపట్నం ప్రాంతమున వాడుక)

ముణఁగుఁదామర. ద్వ వి: చూ, రూ-ముడుఁగుఁదామర. [శుకనాసను.

ముతంగి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. తెల్లగిసె*. చూ,

ముతరాచే ద్వ వి నవాశిలు వాహనములలోనగువాని మోయు నొకకూదిజాతి రూ-ముత్తరాచే- ముత్తిరాచే, ముత్తిరాచేవాఁడు, ముత్తిరాజోలు.

మూఁసుక. దే. విశే. 1: చూ, రూ-ముదుక. 1; 2: చూ, రూ-ముదుక. 2.

ముత్త. దే. విశే: చూ, ముదుక. 1. పాండు. 3, ఆ. 50. [చూ. 2.

ముత్తడము. దే. వి ఉత్తరిగ చూ, భూషణ

ముత్తనియవేళ్లు దే. వి జొట్టినవేళ్లు: చూ, .వేలు. 2 [ముత్తో:చూ, స్త్రీ.

ముత్తయిదువ దే. వి రూ-ముత్తైద-ముత్తైదువ-

ముత్తర. అం. రూ-ముత్తెర-మెత్తర చూ, విన్నాణములు. (మల్లశాస్త్రము.)

ముత్తరంగలు. దే వి బ. కడుపుమీఁది త్రివళులు చూ, వళి 1

ముత్తరము దే వి. బ. మూఁడుతరములు.

ముత్తరాచే ద్వ. వి: చూ, రూ-ముతరాచే.

ముత్తపపులగము ద్వ వి చిట్టాముదపుఁకొట్టు: చూ, సహదేవ. [చూ, సవిత 2.

ముత్తవ ద్వ. వి వృద్ధపితామహి రూ-ముత్తవ్వ:

ముత్తవ్వ. ద్వ. వి (ముత్త + అవ్వ)—పై —

ముత్తాత దే వి (ముత్త + తాత) 1. వృద్ధపితామహుఁడు: చూ, ప్రపితామహుఁడు; అం. 2 చూ, గయాపిండదానార్హులు.

ముత్తి. సై. వి.=ముక్తి. మోక్షము. నీలా. 1, ఆ. 118 చూ, సదాగతి. 2.

ముత్తిగ ద్వ వి. (మూఁడు + తిగ) తొమ్మిది: చూ, ముమ్మూఁడు. [చూ, రత్నము 1.

ముత్తియము సై వి.=మౌక్తిక. రూ-ముత్తెము:

ముత్తిరాచే ద్వ వి: చూ, రూ-ముతరాచే

ముత్తిరాచేవాఁడు ద్వ. వి.—పై.—

ముత్తిరాజోలు. ద్వ వి బ —పై.—

ముత్తూము ద్వ వి (మూఁడు + తూము) మూఁడుతూములు.

ముత్తుప. దే. వి: చూ, ముత్తపపులగము *.

ముత్తెపుఁజిప్ప ద్వ. వి. (ముత్తెము + చిప్ప) 1: చూ, ముక్తాస్ఫోటము,2: చూ, శుక్త్యము.

ముత్తెపుఁబంట. ద్వ. వి. (ముత్తెము + పంట) చెఱకు* చూ, రసాలము. 3.

ముత్తైఫుందీంగ. ద్వ. వి:రూ-ముత్తైపుతీంగ.(సం) కటకగ్గు-ర, గాంగేష్టి. *.

ముత్తైపుతీంగె. ద్వ. వి.—పై.—

ముత్తైపురికొ్కసెల. అం. చైత్రమాసము: చూ, మాసములు. [రిక్క.

ముత్తైపుసవతు వై. వి చిత్రానక్షత్రము:చూ,

ముత్తైను. వై వి.=: చూ, రూ-ముత్తియము

ముత్తెర. అం చూ, రూ-ముత్తర [నది.

ముత్తెరపులాండి. దే. వి. అకారగంగ: చూ,

ముత్తెసరము. వై. వి=ముక్తాహార రూ- ముత్తెసరి ముత్యాలదండ చూ, భూషణము. 2 [విశేషము చూ, సస్యము 1.

ముత్తెసరి. వై . వి 1.=—పై.—; 2. సస్య

ముత్తెసరులు. వై. వి. బ' చూ, ధాన్యము.

ముత్తైద గే వి. చూ, రూ-ముత్తయిదువ.

ముత్తైదువ దే వి.—పై —

ముత్తోవ. దే వి' చూ, ముత్తువ

ముత్తో దే వి. (ముత్త + తోయలి): చూ, ముత్తయిదువ.

ముత్యమంతమాట. జా. కొలందిమాట "సత్య మగు నీముత్యమంతమాట" (ధర్మరాజ)

ముత్యము వై వి.=ముక్తా 1 చూ, రూ- ముత్తియము. పాండు 2, ఆ. 171; అం 2 చూ, రత్నములు

ముత్యాలకుచ్చె. ద్వ. వి. పారిజాత్యాదిశేషము, వాలపాశ్యాదిశేషము చూ, భూషణము 2—౦౦—౧౬. [మహాలక్ష్మి. 3

ముత్యాలమ్మ. వై. వి. ఒకగ్రామదేవత' చూ,

ముత్రోవ. దే. వి. మూండుత్రోవలు.

ముత్రోవదిమ్మరి దే. వి. (మూండు + త్రోవ + తిమ్మరి) తిరుపదగ: చూ, నది

ముదము. సం. వి. న్. స్త్రీ. 1. రూ-ప్రమదము. చూ, సంతోషము; అం. 2 (మోద ము) చూ, సంచారిభావములు. "(అహాహా! మున్ను నేనొనర్చిన నోములు నేంటికింబండె. నిట్టి సమయంబు చేకూరునని తలంచెనైతి. రాఘవేంద్రుండు సురసైరిందుని మెనంట..")

ముదముద. దే. వి. కొంకుకు: చూ, సంకోచము.

ముదల. దే. వి. 1. ఆజ్ఞ. ప్రభా. 5, ఆ. 203: చూ, సెలవు; 2. గణుతి. ఉ, హరి. 4, ఆ. 263: చూ, లక్ష్యము 1; 3. గనిముచేరిక నేల: చూ, హరిప్రియ. 2. (భూమి. 1)

ముదలకించె. దే. స. క్రి చూ, మార్కొను. 1. రామా 5, ఆ 198

ముదలచెట్టు దే. స. క్రి ఆజ్ఞాపించె కళా. 1, ఆ 188 చూ, సెలవిచ్చె.

ముదలించె దే. స క్రి 1. అడుగు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64 చూ, సవాలువేయు, 2 చూ, ముదలకించె. నిర్వ 7, ఆ 78.

ముది దే వి (రూ-ముదిమి-ముదితనము.) 1 వార్ధకము. స్వా. 1, ఆ 50. చూ, స్థావిరము, విణ. 2 వృద్ధ, వృద్ధుడు. ఉ, రా. 4, ఆ. 306' చూ, స్థవిరుండు.

ముదికాకి ద్వ. వి అల్లకోన చూ, వాయసము.1.

ముదిగారిము. దే వి చూ, పరార్ధ్యము.

ముదిత సం వి. ఆ. స్త్రీ 1=ముద్రిత. పర కీయాభేదము చూ, ముగ్ధ 1, దే. వి. (1). ఆడుది. య 2, ఆ. 100 చూ, స్త్రీ

ముదితము. సం. విణ ఉల్లాసము, ప్రీతము, నిర్వృతము చూ, ప్లోవినము.

ముదితనము దే వి చూ, ముది 1.

ముదితావస్థ అం. మిత్రక్షేత్రములయందున్న గ్రహము ముదితావస్థను బొందును దీనివలన సంగీతము, సాహిత్యము, పుత్రసంతోషము గలుగును చూ, అవస్థలు 5.

ముదిమి. దే వి. చూ, ముది 1.

ముదిమివాండు. దే. వి' చూ, ముది. 2.

ముదియ. వై. వి.=ముగ్ధా. (రూ-ముద్గ-ముద్దియ-ముద్దుగుమ్మ) చూ, ముగ్ధ. 1.

ముదియది. వై. వి. ముసలిది, ముద్ది చూ, వృద్ధ.

ముదియనివారిలోఁబెద్ద. ద్వ.వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ముదియనివారు. ద్వ. వి. బ దేవతలు. ఆం, వద. సుర. 38: చూ, వేలుపు.

ముదియు. దే అ. క్రి చూ, డొక్కు. 3

ముదిరము. సం. వి అ పుం చూ, మేఘము. 1

ముదిరుఁడు. సం. వి అ. పుం. చూ, విటుఁడు.

ముదివాఁడు. దే. విశ: చూ, ముది. 2.

ముదిసినవాఁడు దే విశ —వై.— పాం.మా. 4.

ముదుక. దే. విశ. 1: చూ, ముది. 2. శై. 4. అ. 44, 2. రూ-ముతుక వారి, పూ. 5, అ 143 చూ, బెరసు. 2.

ముదుకఁడు. దే. విశ: చూ, ముది. 2.

ముదుకసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

ముదుగు. దే. విశ: చూ, ముదుక. 2.

ముదుగునూకలు. దే. వి. బ. గండ్రినూకలు: చూ, శంబుకము.

ముదుటుంగరము. వై. వి=ముద్రాంగుళి. (ద్వ. అ౨ శ. ర.) రూ-ముద్దుటుంగరము: చూ, భూషణము. 2—౧౨-(౨).

ముదురు. దే. విశ 1: చూ, ముది. 1. పాండు. 2, ఆ. 109; 2: చూ, ముది. 2; అ. క్రి. 3. (కాయలోనగునది) పరిణమించే. చూ, వికసించే; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

ముదురుమొగ్గ. దే. వి పుష్పించేటకు సిద్ధమైన మొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.

ముదుసరి. దే. విశ: చూ, ముది. 2.

ముదుసరితనము. దే. వి: చూ, ముది. 1.

ముదుసలి. దే. విశ: చూ, రూ-ముదుసరి.

ముదుసరిది. దే. విశ. చూ, ముదియది.

ముద్గపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిల్లిపెసర*: చూ, పెసర. [పాయసము.

ముద్గభుక్కు. సం. వి. జ. న. గుఱ్ఱము: చూ,

ముద్గము. సం.వి.అ.పుం.బ. పెసలు: చూ, పెసర.

ముద్గరము. సం. వి. అ. పుం. 1: అవదారణము, ఉద్ఘాతము, కర్కరము, కుద్దారము- కుద్దాలము- కూద్దాలము, ఖనిత్రిము, ఖాత్రిము, ఘనము, టంక-టంకము-టంగము. (తె).— గుద్దలి, త్రివ్వుకోల-త్రివ్వకోల, బొరిగ-బొరిగె. తద్విశేషములు.—౧.అభ్రి (చూ, పీలి. 2.౨.), కాష్ఠకుద్దాలము, రదని. (తె).-కఱ్ఱ గుద్దలి; ౨. (తె).—కోలుదుపాఱ— గోఁకుడుపాఱ, చెక్కుడుపాఱ, తవ్వుకోల- తవ్వగోల, దోఁకుడుఁబాఱ; 3. కర్కరము, కలిలము, కురారము, గాఢముష్టి, ఛిదిరము, ద్రుఘణము, పరశువు, పరశ్వధము, స్వధితి. (తె).-గండగొడ్డలి-గండ్రిగొడ్డలి, గొడ్డలి; ౪. కాష్ఠలోహి, కూటము, ఖనిత్రము, దుర్ఘణము, వాతర్ధి. (తె) —ఇనుపగుదియ- ఇనుపదుడ్డు, గుదుప, గుదియ-గుదె, గునపము- గునుపము, దుడ్డు; ౫ (సం).— ముసుండము, ముసుండి; ౬. (తె).—కుర్చిక. (చూ, కుర్చిక); ౭. (తె).— చిప్పగుద్దలి, చిప్పగొడ్డలి; ౮. కాఫాలము; ౯. ఖనిత్రము, ఖనిత్రి, విశిఖ. (తె).— గడ్డపాఱ, పార-పాఱ; ౧౦. (తె).—కొండగుద్దలి. (మిగతవానికి "చూ, స్వధితి."); 2: చూ, సమ్మెట.1; 3. మల్లె*: చూ, వాసంతి. 2; 4: చూ, ఆసనములు; 5: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు (బాణము. 1).

ముద్గలుఁడు. సం. వి. అ పుం. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2.

ముద్ద. వై. వి. 1.=ముగ్ధా: చూ, రూ-ముదియ; దే. వి. 2. కబళము: చూ, పిండము. 3; 3. పిడుచే: చూ, పిండము. 4.

ముద్దకట్టు. దే. అ. క్రి: అడకట్టు-అడగట్టు, అడగొను, కరుడుగట్టు, చిముడు, పాయఁబాఱు, పాయు, మెత్తఁబడు. (సం) ఘనీభవించే.

ముద్దకమ్మరి. ద్వ. వి. ఊయికరఁగి యినుము చేసెడు కమ్మరి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

ముద్దకవ్వము. దే. వి. మ్రానిబిల్లతగిలించినకవ్వము: చూ, వైశాఖుడు 2 (మంథానము.)

ముద్దకోలిమి. దే. వి. ఊయి యినుముగా కరఁగెడుకొలిమి (పల్లము): చూ, రంధ్రము. 1

ముద్దతు. వా. వి. కాలపరిమితి (ముద్దతుకవులు=కరారునామా; ముద్దతుక్రియము=అవధిక్రియము)

ముద్దపప్పు. దే. వి. వండినపప్పు చూ, సూపము.

ముద్దబీగము. దే. వి. కప్పతాళము (చూ, బీగము.)

ముద్దయ్య. వై. వి. కుమారస్వామి: చూ, స్కం[దుఁడు

ముద్దర. వై. వి.=ముద్రా. అచ్చు, చేప్పు, ముద్దు, మొహరు చూ, పికా.

ముద్దరాలు. ద్వ. విణ. ముగ్ధ: చూ, మదియ.

ముద్దాడు. దే. స. క్రి. 1 చుంబనాది పూర్వకముగా లాలనము చేయు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 138: ముద్దిడు, ముద్దుపెట్టుకొను; 2. ఆదరించే. ఉ, హరి. 5, ఆ. 6. చూ, సంభాళించే. [ప్రశివాగ.

ముద్దాయి. వా. వి. నేరముమోపఁబడినవాఁడు

ముద్ది. జే. వి. 1 ఆపద. చూ, విపత్తు; 2: చూ. ముదియది. [విజ 1, ఆ. 137

ముద్దిడు. దే. స. క్రి: చూ, ముద్దాడు. 1

ముద్దియ. వై. వి =ముగ్ధా చూ, రూ-ముదియ

ముద్దీఁటె. దే వి. తోత్రము. చూ, ముల్లుకోల.

ముద్దు. వై. వి. 1. ప్రేమము.ఆం, బదా. చర. 7: చూ, స్నేహము; 2. తామరదుద్దు ఆం, భా. పరి. 165. చూ, మిద్దియ ', 3: (సం)—చుంబనము. తద్వి.—దొంతర ముద్దు; 4.=ముద్రా: చూ, ముద్దర. "ముగ్ధటుంగరము."; విణ. 5. ప్రియమైనది. (ఉ, హరి. 4, 7): అనుఁగు, పాటన, పాటింపు. (సం).—ఆదరము,ఆదృతి: చూ, సౌందర్యము; 6 =ముగ్ధ. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; విణ. 7. మనోజ్ఞము. "అలంక మిగుల ముద్దుగానున్నది ". చూ, హృద్యము.

ముద్దుఁడు. వై. విణ.=ముగ్ధ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 100: చూ, స్తబ్ధుఁడు. [చూ, పట్పదము.

ముద్దుగలకాళ్ల పురువు. ద్వ. వి. జేంటచుక్కాలి:

ముద్దుగులగేల్లులబిడ్డఁడు. ద్వ వి: చూ, ముద్దయ్య.

ముద్దుగుమ్మ. ద్వ. వి. (రూ-ముద్దులగుమ్మ.) 1. మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ముద్దుగురియుట. జా. మనోహరముగానుండుట. "ముత్యాలసరులతో ముద్దుగురిసె " (శృంగారనైషధము.); "ముద్దులుగురియరా ముదిపెండ్లికొడుకా అనిన పెండ్లికివచ్చిన స్త్రీలందఱు నాభార్యలే"అన్నట్లు (లోకోక్తి.)

ముద్దుగులము వా. వి: చూ, ముచ్చిపురక.

ముద్దుటుంగరము. వై. వి.=' చూ, రూ-ముదుటుంగరము. రామా. 6, ఆ. 186.

ముద్దుటుంగ్రము వై వి =—వై.— [బించే.

ముద్దుపెట్టుకొను. ద్వ. స. క్రి: (సం).— చుం

ముద్దుప్రాలు. ద్వ. వి: చూ, ధాన్యము.

ముద్దుముద్దు. వా. విణ: చూ, జిలిబిలి 4.

ముద్దురాలు. ద్వ. వి. (ముద్దులు+ఆలు): చూ, ముద్దుగుమ్మ.

ముద్దులగుమ్మ. ద్వ. వి' చూ,రూ-ముద్దుగుమ్మ.

ముద్దులాఁడి ద్వ వి 1 —వై.—; విణ. 2. మనోజ్ఞురాలు చూ, స్త్రీ.

ముద్దులాఁడు. ద్వ. విణ' చూ, మనోజ్ఞుఁడు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1258.

ముద్దులుగుల్కుట. జా: చూ, ముద్దుగురియుట. "ముద్దులుగుల్కు నీభువనమోహన కుండలగల్ల దీధితుల్." (కవికర్ణరసాయనము); "ముద్దులుగుల్కు చేన్న యొుగ్గలి." (రసికజన మనోరంజనము).

ముద్దులుమూటఁగట్టుట. జా. చూ, ముద్దుగురియు ట. "మటీకొన్ని సంగతులు ముద్దులుమూటఁ గట్టఁజాలు". (శ్రీనివాసవిలాసము).

ముద్దె. దే. వి: చూ, ముద్దు 2

ముద్రి. సం. వి ఆ స్త్రీ=ముద్ర 1· చూ, ముద్రిక, 2 ఉంగరము లోనగువానియందుఁ గల సంజ్ఞాక్షరములు, 3 ధాన్యపురాశిపై ముద్రి బరగడ అం 4· చూ, అలంకార ము. 3 ("చెప్పఁదలఁచినది పదములందుఁ జొప్పుట ఉదా —నితంబగుర్వీతన్వీ."), 5 చూ, నృత్తహస్తములు

ముద్రిగడ. మి. వి. రాజోదండము

ముద్రిణము సం వి అ న 1 ముద్రించుట, 2 =ముట్టడి ఆక్రమించినిర్బంధించుట చూ, ముట్టడి [సాత్తను చూ, సంపుటము 3

ముద్రిపత్రిసంపుటము. సం వి. అ పుం అచ్చు

ముద్రిపటిక వా వి వి. (ధాన్యపురాశిపైన వేయు) ముద్రిబల్ల ముద్రిబల్ల.

ముద్రిబల్ల. వా మి వి —పై — "ముద్రిబల్లకద్ద దిబ్బతిన్నట్లు"

ముద్రిలు అం ఖేచరి, భూచరి, మధ్యమ, షణ్ముఖి, శాంభవి (5)

ముద్రాంగుళీయకము. సం వి. అ న =ముద్ర టుంగరము. చూ, ముద్రుటుంగరము

ముద్రాక్షరశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముద్రా శాల, అచ్చుకూటము—అచ్చుకూటము చూ, సదనము. 1.

ముద్రారక్షకము. అం: చూ, కళలు.

ముద్రారాక్షసము అం. (ఈగ్రంథమును విశా ఖదత్తుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాట కములు. [క్షరశాల.

ముద్రాశాల. సం వి ఆ. స్త్రీ: చూ, ముద్రా

ముద్రించు. సం. స. క్రి. 1 ముద్రాంకితము చేయు: అచ్చువేయు, వా. 2. చక్రాంకిత ము చేయు; 3. ఉత్తరము లోనగువానిమీఁది సీలుమనొక్కు (కొట్టు.) [గరము.

ముద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముద్రుటుం

ముద్రికము. అం చూ, ఆసనములు.

ముద్రితము. సం విశే. 1. ముద్రింపఁబడినది; 2 ముకుళింపఁబడినది· ముకుళితము; అం. 3 చూ, గమకములు.

ముధ సం. వి ఆ స్త్రీ· చూ, వ్యర్థము.

మున్. దే. అవ్య చూ, మునుగల. 3.

మునక. దే వి. రూ-మునుక. చూ, స్నానము 1.

మునగ దై వి =మునంగి రూ-మునుగ *: చూ, శిగ్రువు

మునస. దే వి ఏతిపుమ్రానిమీఁదియరభాగము. (ఏతపుమ్రానికిరింది యర్ధభాగము మీట); తద్వి.—మునిసమ్రాను

మునసబు(బు). వా వి రూ-మున్సపు. 1. గ్రామాధికారి. అధ్యక్షుఁడు; 2. న్యాయాధి కారి "డిస్ట్రిక్టుమునసబు"

ముని సం వి ఇ. పుం 1 ఋషి(వశిష్ఠాది) చూ, సన్న్యాసి; 2 చూ, బుద్ధుఁడు; 3. అగిసియు*: చూ, శుకనాసము, దే వి (1) అగ్రభాగ ము; (2) యత్నము చూ, సన్నాహము 2; విశే. (3) వృత్తియందు మునుశబ్దము యొక్క అంత్యోకారమునకు ఇకారము వచ్చినరూపము. "మునివేళ్లు, మునిముచ్చె"

మునిఁగించు దే. స క్రి. 1. స్నానము చేయించు; వా 2 (కనఁబడకుండునటుల పడవ లోనగునవి) నీటిలోమునుఁగునట్లు చేయు.

మునిఁగినవాఁడు దే విశే. ఆప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునికొంగు. దే. వి: చూ, రూ-ముంగొంగు

మునికోల. దే. వి. 1: చూ, రూ-ముల్లుకోల; 2. కళ్ళెసము, కమిచీ, కసము, కొరడా, చెబుకు, చేర్చుకు-చాకు, చేరుకోల-

చేకోల-చేఱుకోల-చేటులకోల-చేర్లకోల, జోటి, తరటు-తఱటు, సంపెట-సమ్మెట, పాటి. (పం).—అర్మపి, కళ, క్రిక చారకము, తోత్రము, తోదనము, ప్రాజనము (మిగతవానికి "చూ, సమ్మెట. 2")

మునిచీఁకటి. దే. వి (ముని + చీఁకటి) ప్రొద్దుక్రుంకినతోడనే ఏర్పడుచుండే చీఁకటి, మునిమునిచీఁకటి (అరికొండలు): చూ, మేచకము. 1.

మునిబ్రాహ్మణులు అం. చూ, దశవిధబ్రాహ్మణులు (కందమూలాదు లశనముగ గ్రహించి దాంతులై తపోనిష్ఠగలిగి వేదశాస్త్రములను కర్తవ్యా కర్తవ్యములను గుర్తెఱింగి విశేషజ్ఞానముచే సత్యవాక్కుగలవారే బ్రాహ్మణులు. "శ్లో. ఫలమూలాశనో దాంతో తపస్వీ వేదశాస్త్రవిత్, కృత్యాకృత్య విశేషజ్ఞో సత్యవాఙ్మునిరుచ్యతే").

మునిమనుమఁడు దే. వి. (ముని+మనుమఁడు) ప్రపౌత్రుఁడు, పరంపరుఁడు రూ—మునిమనుమఁడు: చూ, మనుఁడు 1

మునిమనుమరాలు. దే. వి. ప్రపౌత్రి రూ—మున్మనుమరాలు చూ, మనుమ 1.

మునిమాపు దే. వి. (ముని + మాపు)' చూ, ప్రదోషము 1 పా. 1, ఆ 43

మునిముంగల. ద్వ వి. (ముంగల+ముంగల) ఎట్టయెదుట చూ, మొట్టమొదలు.

మునిముచ్చు. దే వి. (ముని+ముచ్చు) 1·చూ, పశ్యతోహరుఁడు. 2. కళా. 8, ఆ. 188 చూ, చోరకుఁడు. 1; 2 పశ్యతోహరురాలు చూ, చోరకురాలు. 1. ("చూ, స్త్రీ.")

మునియేఁడు దే. వి. (ముని+ఏఁడు) రూ—మున్నేఁడు. నిరుటికి తొలియేఁడు: చూ, సంవత్సరములు. [2: చూ, వ్రాఁతకాఁడు

మునిషి. వా. వి. 1. తురకచేదువు చెప్పువాఁడు;

మునిసత్య. అం: చూ, ద్వాదశసత్యలు.

మునీంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి (ఋషి).

మును. దే.వి. 1 (రూ—మునుపు_మున్ను) పూర్వకాలము: చూ, మొదలు, 4; 2 (రూ-మునుపు-మున్ను) ఆరంభము చూ, మొదలు 4; 3 అంతము, తుది. హరి పూ. 7, ఆ. 198: చూ, తుది; అవ్య 4. చూ, ముంగల.

మునుఁగు. దే. అ క్రి రూ—మునుగు 1· చూ, మరణించే. పాం. మూ. 36, 2 మునుక వేయు: చూ, స్నానమాడు; 3 అడఁగు భా. 1, ఆ 101 చూ, సుస్రుక్కు 4, 4 చూ, నశించే, 5 మఱుఁగుపడు: చూ, లాఁచే.

మునుఁగువాఁడు. దే విశ. అప్లుతుఁడు చూ, స్నాతుఁడు.

మునుక దే కి. రూ—మునుక మునుఁగుట. 1 చూ, స్నానము 1; 2. మునుక వేయుట. విజ 1, ఆ. 121· చూ, స్నానము. 1

మునుకు దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపించే. జై 7, ఆ. 115; 2. మాఱుపలుకు. భా. 5, ఆ. 66, 3 పలుకు. జై 3, ఆ. 44· చూ, వచించే [సన్నాహము.2.

మునుకువ దే. వి. పూనిక. య 3, ఆ.16 చూ,

మునుకొను. దే అ. క్రి రూ—మున్కొను· చూ, ముందుపడు.

మునుకోలు దే. వి మునుకొనుట. [నగ*.

మునుగ. నై వి.=మురంగీ: చూ, రూ—ము

మునుగట్టు. ద్వి. వి తూరుపుఁగొండ. చూ, పర్వతము.

మునుచీఁకటులవిచ్చేమొగ్గ. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు. వేం. అం 11: చూ, హిమాంశువు.

మునుచే. దే. ప్రే: చూ, రూ—ముంచే.

మునుపడు. ద్వ. అ క్రి: చూ, మునుకొను.

మునుపు. దే. వి. రూ—మున్ను: చూ, రూ—మును. 1—2.

మునుము. దే. వి. రూ-మున్ను 1. పైరుపండిన పిదప కోయుటకేర్పఱచుకొనిన పరిమితి: పాయ; 2. వరుస, పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 3. ఎదురు: చూ, మునెర.1;4 ఎదుటిచోటు; 5: చూ, సేనాముఖము. 6: తఱచు దనము-తఱుచేఁదనము, ఒత్తడి, ఒత్తు, జేవరము; విశ. 7. తఱచు. పారి. ఉ. 9, అ. 48: చూ, మొత్తము; నా వి. 8. నాఱునాటెడువరుస.

మునుముకొను. దే. అ. క్రి వరుసపెట్టు.

మునులయిల్లు వా. వి. ఆకుటిల్లు చూ, సదనము.1

మునోఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మునుకొను.

మున్గు. దే. అ. క్రి చూ, రూ-మునుఁగు. (మునకవేయుటకు.—పాండు. 4, అ 198.)

మున్నడి దే. అవ్య. క్రి. విశ. (మున్ను + అడుగు) ముందుగా: రూ-మున్నాడి.

మున్నరక. దే. వి. 1. తొలిదుక్కి: చూ, లాంగలము 1;2 ధైర్యము.విజ 8, అ. 144· చూ, స్థైర్యము 1. [మున్నడి. పా.1, అ. 108.

మున్నాడి దే. అవ్య క్రి. విశ· చూ, రూ_

మున్నీటిచేడెఁ. ద్వ. వి. క్షీరసాగరకన్యక:చూ, లక్ష్మి. 1. [దే. 10.

మున్నీటిపట్టి ద్వ. వి.చూ, హిమాంశువు. పాం.

మున్నీటియగ్గి. ద్వ. వి: చూ, బడబానలము.

మున్నీరు ద్వ. వి. (మును+నీరు): చూ, సముద్రము. పాండు. 2, అ 109.

మున్ను. దే. వి: చూ, రూ-మును 1—2

మున్నూఱు. దే స. బ· (మూఁడు+నూఱులు) మూఁడునూఱులు.

మున్నూలు. దే.వి త్రినూత్రి·రూ_మూన్నూలు. ముప్పిరి, ముప్పేట: చూ, సూత్రము. 1.

మున్నెరిక. దే. వి. పూర్వరాగమువలనఁ గలిగిన కరవాలపము.

మున్నేఁడు. దే. వి: చూ, రూ_మునియేఁడు.

మున్ను. దే వి: చూ, రూ-మునుపు.

మున్పు. దే. వి: చూ, రూ—మునుపు.

మున్పిడి. వా. వి: చూ, రూ—మునపడి (బ.)

ముప్పందుగ్రి. ద్వ. వి. బ. ముప్పదిమంది.

ముప్పటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-ముప్పటిల్లు. చెల్లారు· చూ, నుగ్గుకు. 4.

ముప్పటిల్లు. వా. అ. క్రి.—పై.—

ముప్పది. ద్వ. స.(మూఁడు+పది):ముప్పై(30).

ముప్పదియాకొండ్లది. ద్వ. వి. నిరతము, లోల, మిక్కిలియిచ్ఛగలది: చూ, స్త్రీ. [రిక్క—

ముప్పదిరెంటిగుంపు. ద్వ. వి. రేవతి: చూ,

ముప్పదిరెండాయుధములు అం: (చూ, బాణము. 1 టెఖ) బాణము, ఖడ్గము (కటారి), తోమరము (కోదండము), స్తోమము, చేరి, సృగము, శక్తి, యష్టి, భిండివాలము, పరిఘము, పరశ్వధము, గద, పాశము, ముద్గరము, ముసలము, శూలము, పాశము, చక్రము, మునుండి, దండము, వజ్రము, అశని, హలము, అరిష్టము, క్రకచము, కుంతము, పరశువు, శంకువు, వేణువు, తోత్రము, కునూలము, త్రిశూలము.(32) (చూ, ఆయుధనామవిశేషములు. 657 వారట.)

ముప్పదిరెండు. ద్వ. వి: (సం).—ఆకృతి.

ముప్పరువునేల.దే వి. కోత్రశత్రియము: రూ-ముప్పర్యునేల. [పద్దుల పాత్రము.

ముప్పర్జ వా. వి చిరాఅపర్ధాలుతో వరుస

ముప్పర్యునేల దే.వి: చూ, రూ—ముప్పర్యునేల.

ముప్పలము ద్వ. వి. (మూఁడు + పలము.) మూఁడుపలములు. [మూఁడుపాతికలు.

ముప్పాతిక. ద్వ. వి. (మూఁడు + పాతిక)

ముప్పావు. ద్వ. వి. (మూఁడు + పావు) మూఁడుపావులు. [మూఁడుపావులాలు.

ముప్పావులా. ద్వ. వి (మూఁడు + పావులా)

ముప్పిడి. దే. వి. (మూఁడు+పిడి) చోఁకః చూ, రిష్టి 2. [పిడలు.

ముప్పిర. దే. వి. (మూఁడు + పిర) మూఁడు

ముప్పిరి. దే. వి. (మూఁడు + పిరి): చూ, మున్నూలు; విశే. 2. మూఁడుపిరులుగలది.

ముప్పిరిగొను. దే. అ. క్రి. 1. మూఁడుపిరులుగా పెనఁగొను; 2. పెనఁగొను. నిర్వ. 10, ఆ. 140: చూ, పెంటిగొను.

ముప్పు. దే. వి. 1. వార్ధకము: చూ, స్థావిరము; 2: చూ, విపత్తు. రామా. 7, ఆ. 119.

ముప్పూఁట. దే. వి. (మూఁడు+పూఁట) మూఁడుపూఁటలు.

ముప్పె. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ముప్పేట దే వి: చూ, ముప్పిరి.

ముప్పేటపేరు. దే. వి. త్రిసరము: చూ, హారణిక. 2. (చూ, భూషణము.2.)

ముప్పై వా. వి: ముప్పది. (30).

ముప్పొంగు. దే. అ. క్రి. (మూఁడు+పొంగు) మూఁడుపొంగులు పొంగు.

ముప్పొత్తులు. దే. వి. బ. (మూఁడు+పొత్తులు) అసడ్డ చూ, సయాట.

ముప్పోకలాఁడు దే. వి. (మూఁడు+పోకలు+ ఆడు) త్రిగుణాత్మకుఁడు. చూ, వేలుపు.

ముబ్బడి. దే. విశే: చూ, రూ—ముమ్మడుగు.

ముబ్బడించే. దే. అ. క్రి· ముమ్మడియగు: రూ-ముమ్మడించే.

ముబ్బాసవాల్గిము. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, పదా. సుర. 21. [మంబే.

ముబ్బె. దే. వి. నితంబపార్శ్వము: చూ,

ముబ్బేడ. వా. వి. మూఁడు+ బేడ) మూఁడు బేడలు.

ముముక్షుత్వము. అం: చూ, సాధనచతుష్టయము.

ముముక్షువు. సం విశే. (ఉ) విడువనిచ్ఛగలవాఁడు.

ముమూర్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చావనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ. [గలవాఁడు.

ముమూర్షువు. సం. విశే. (ఉ). చావనిచ్ఛ

ముమ్మడి. దే. విశే: చూ, రూ—ముమ్మడుగు.

ముమ్మడించే. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-ముబ్బడించే.

ముమ్మడుగు. దే. విశే. మూఁడురెట్లు: ముబ్బడి—ముమ్మడి.

ముమ్మనుమఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మునిమనుమఁడు. [మునుమరాలు.

ముమ్మనుమరాలు. దే. వి. చూ, రూ-ముని

ముమ్మరము. దే. విశే. 1. అధికము. పంచ; నా. 3, ఆ. 84: చూ, పేరాళము. 2. చూ, విజృంభణము. [సందడించే.

ముమ్మరించే దే. అ. క్రి. అతిశయించే: చూ,

ముమ్మాఱు. దే. వి. (మూఁడు+మాఱు) మూఁడుమాఱులు.

ముమ్మూఁడు. దే. స. (మూఁడు + మూఁడు). మూఁడుమూఁళ్లు· రూ-ముమ్మూడు. తొమ్మిది, ముత్తిగ. (చూ, ఓక్.)

ముమ్మూడు. దే. స.(మూడు + మూడు)-పై.-

ముమ్మూల. దే. వి. మూఁడుమూలలుగలది.

ముమ్మొన. అం: చూ, మొనలు.

ముమ్మొనవాలు ద్వ.వి.(మూఁడు + మొనవాలు) త్రిశిఖము, త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1.38.

ముమ్మొనవాలుదాలుపు. ద్వ. వి. శూలి: చూ, శివుఁడు.

ముమ్మొనవాల్దంట. ద్వ వి.—పై.—

ముమ్మొటు. దే. విశే. (మును + మోటు) మూఢశిరోమణి.

ముయ్యంచే. ద్వ. వి. (మూఁడు+అంచే) 1. మూఁడుమూలలు; విశే. 2. మూఁడుమూలలుగలది. [చూ, తృణము. 1.

ముయ్యంచేతుంగ. ద్వ.వి. మూఁడంచులతుంగ*:

ముయ్యగ్గి. ద్వ. వి. అగ్నిత్రియము: చూ, వహ్ని. 1. [నిశలు, కుడపసట్కాము.

ముయ్యడ. ద్వ. వి (మూఁడు+అడ) అఱు మూ

ముయ్యాకుఁబొన్న. ద్వ. వి. (మూఁడు+ఆకు+ పొన్న.) మువ్వంచొకు*: చూ, పాలవర్ణి.

ముయ్యాఱు. దే. స. (మూఁడు + ఆఱు) మూఁడుఆఱులు. 3 × 6=18.

మురెయ్యలగుట్ట. ద్వ వి. (మూఁడు + ఎల్ల + గుట్ట) 1. మూఁడు ఎల్లలుకలియుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. మూఁడుదారులుకలియుచోటు, త్రికము. స్కా. 8, ఆ. 34: చూ, మార్గము. 1. [డేఫ్లు. 3 × 7=21.

మురెయ్యేఁడు. దే. స. (మూఁడు + ఏఁడు) మూఁ

ముయ్యేఱు దే. వి (మూఁడు + ఏఱు) త్రివథగ, గంగ. చూ, నది

ముర. సం. వి. ఆ స్త్రీ.=మురువము. వాసనగల మొక్క: చూ, రాజార్హము (చూ, సల్లకి).

మురంగి. సం. వి ఈ స్త్రీ.=మునగ కారు మునగ*. చూ, శిగ్రువు.

మురకనాటిబ్రాహ్మణులు అం. చూ, అంఘ్రి లు. 653పుటట (మురకనాడులు, వెన్నూరు మురకనాడులు అని రెండువిధములు పక్లయజుర్వేదులు కాత్యాయనసూత్రమువారు)

మురజబంధము. అం (మర్దలబంధము) చూ, శబ్దాలంకారములు. (హేతువు 2)

మురజము. సం వి అ. పుం 1 మృదంగము (పీనిమోఁతమూర్జన)· చూ, వీణె; అం. 2 చూ, అవద్ధవాద్యములు.

మురటి. దే. వి చూ, పుచ్చము.అం పదా 5-7

మురదారుపింది వా వి కంకుష్ఠము,కంకుష్ఠువు (నిమ్మకుండ్లనిసముద నూతి ఎండించిన శుద్ధి)

మురిబ్బ. వా వి. మురబ్బా. 1. పెంకితనము మురబ్బ, 2. అల్లపుమురబ్బాఅనులేహ్యము

మురబ్బా. వా. వి —పై.—

మురబ్బ. వా. వి: చూ, మురబ్బ 1.

మురమర్దనుఁడు సం. వి. అ. పుం· చూ, విష్ణువు. 1. [(చూ, మురగ).

మురము. దే. వి అందుగు *: చూ, సల్లకి.

మురమర. దే. వి. 1. మూల్గుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహూ; 2. అణఁగుటయందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హాహాహూ.

మురళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పిల్లనఁగ్రోవి. పాండు 1, ఆ. 164: చూ, వీణె; 2. అశ్వధారావిశేషము. పా. 2, ఆ. 101: చూ, హయము. [పేశనముచేయు.

మురళించు. దే. స. క్రి. అరవ్కరించు: చూ,

మురళ్యాదులుసుషిరములు అం· చూ, వాద్యములు. [మొరాయింపు.

మురాయింపు. వా వి. బుకాయింపు చూ,

మురారి. సం. వి. ఇ పుం 1 కృష్ణుఁడు. చూ, విష్ణువు. 1; 2. ఒకానొకకవి.

మురాళము. దే. వి. దిగదుడుపు: చూ, సురాళము 1. [సురాళించు.

మురాళించు. దే. స. క్రి. దిగఁదుడుచు: చూ,

మురి దే వి. 1 కంపకావరము,గర్వము. అచ్చ. కిష్కింధ కాం 32 చూ,హంకారము; 2.నడకయందలి కులుకు: మురిపము - మురిపెము. శం2

మురించు. దే. ప్రే· అంకించు, త్రిప్పు, త్రిప్పియాడు, మలపు, ముఱుకటించు. తద్వి — కడుపులో త్రిప్పునకు — గుండ్రించు-గూండ్రించు

మురికాఁడు. దే. విశే. గర్విష్ఠుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 139. చూ, హేరంబుఁడు.

మురికి దే. వి. రూ - ముఱికి. మాలిన్యము: చూ, మలినము 1.

మురికొను. దే స. క్రి (మురియు+కొను.) ఖండించు. ఉ, హరి. 6, ఆ 10: చూ, సెలగు.

మురిడీగోలుసు దే. వి. ముంజేతివేసికొనెడి బంగారు మెలికలగొలుసు: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౩౪)

మురిపము. దే. వి: చూ, మురి. 1-2. (గర్వమునకు.—ఉ, హరి. 1, ఆ. 57.)

మురిపెము. దే. వి.—పై.—; 3: చూ, విలాసము. 3; 4.శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము.

మురియు. దే. వి. ముక్కు చూ, శకలము. 4.
మురియఁబడు. ద్వ. అ. క్రి అతిశయించే
పంచ. నా. 1, ఆ 282: చూ, సందడించే.2
మురియు. దే. అ. క్రి. 1. వడుచేనప్పుడు కులు
కు; 2. గర్వించే చూ, హంకరించే, 3 నివ
ర్తిల్లు చూ, వటిల్లు, 4 తెగు హరి. ఉ.
2, ఆ. 60 చూ, వ్రిక్కవాలు; 5 పాక
ము చెడు: చూ, విఱుగు 5
మురుఁడు సం. వి. అ పుం మురుఁడనురక్క
సుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు 1
మురుగు. దే వి. (రూ—మర్గు-మురువు-మురువ్వ)
1. ముంజేతినగ చూ, భూషణము 2-౧౨-
(౨౫); 2 అల్లికవేసిన బంగారుకమ్మి
మురుము. దే వి ఆముగు* చూ, సల్లకి.
(రూ-మురిము.)
మురువవడ. దే. వి చూ, మురళి 2.
మురువు దే. వి రూ—మురువ్వ. 1 గర్వము
య. 2, ఆ 52 చూ, హంకారము; 2 చూ,
సౌందర్యము, 3. శృంగారగర్వము చూ,
హంకారము, 4 చూ, రూ—మురుగు 1,
5. చూ, రూ—మురుగు 2, 6. చూ, విలా
సము. 2; విశ 7 సుందరము బ్రి 5, ఆ.
29 చూ, సౌందర్యము, 8 మంజులము
చూ, హృద్యము.
మర్గు దే. వి చూ, రూ—మురుగు.
ముర్ముర‌ము సం. వి. అ. పుం. 1 నెమ్మ్రు,
2 సూర్యునిగుఱ్ఱము చూ, హయము.
ముర్మురుఁడు. సం వి అ పుం. చూ, మన్మ
థుఁడు.
మురువ్వ. దే వి, విశ: చూ, రూ-మురువు.
ముఱకటము దే. వి. ముఱకటించుట.
ముఱకటించే. దే. స క్రి. చూ, మురించే.
ముఱకము. దే వి. నిక్కు: చూ, హంకారము
ముఱముఱమను దే. అ. క్రి. కోపవికారము
చూపు: ముఱముఱలాడు.

ముఱముఱలాడు. దే అ. క్రి చూ, ముఱముఱమను.
ముఱి. దే. వి. 1: చూ, శౌర్యము; విశ. 2. అ
ల్పము: చూ, స్వల్పము, 3 కుత్సితము చూ,
హీనము. 1.
ముఱికి దే వి. 1. నింకిరి చూ, మలము 1;
2 కల్మషము. చూ, మలినము. 1.
ముఱికికాలువ. వా వి. ముఱికినీరుపోవుకాలువ.
(ఇది పంటకుపనికిరాదు) [గుకొడ్డి.
ముఱికిగుంట వా వి పీతిరిగుంట; చూ, మఱుఁ
ముఱికిచెమట దే వి కొంచే చూ, స్వేదము.
ముఱికినాడు దే వి. ఒకదేశము రూ-ములికి
నాడు—మురికినాడు (అనికొండలు) (చూ,
ముగకనాటి బ్రాహ్మణులు.) [చకము. 1.
ముఱిచీఁకటి. దే. వి గబ్బుచీఁకటి: చూ, మే
ముఱిముఱి దే విశ. కొంచెముకొంచెము చూ,
స్వల్పము.
ముఱిముఱిచీఁకటి దే వి చూ, ముఱిచీఁకటి.
ముఱియు దే. అ. క్రి గర్వించే, రూ-ముఱి
యు అప్ప, కప్పం, కాం. 73 చూ,
హంకరించే. [యు, 2 చూ, పీయూషము.
ముఱు దే వి రూ-ముఱ్ఱు. 1 చూ, మురి
ముఱుగు దే అ. క్రి 1 కుప్పు-కుప్పి;
2 చూ, సదమదము. మార్క 2, ఆ. 41.
ముఱుగుడు దే విశ. ముఱిగినది. స్వా 4, ఆ.
37: చూ, వి ముంపు.
ముఱుతోవ దే వి (ముఱుగు+తోవ)
దుర్గంధముగుదారి చూ, మార్గము. 1.
ముఱ్ఱు. దే వి చూ, రూ-ముఱు.
ముఱ్ఱుఁబాము. దే వి. చూ, గాతులాహి.
ముఱ్ఱుఁబాలు ద్వ వి చూ, రూ—ముఱు 2.
ముఱ్వు. దే వి చూ, రూ—మురువు 2
ములక. దే వి.రూ—ములుక* చూ, సింహి.2
(ఇరికపిముల‌క, తెల్లములక, పెద్దములక
అని త్రివిధము)

ములకాలకజ్జ. వా క:చూ, ములుకోల. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

ములికి. దే. వి. రూ—ముల్కి. 1. అంప: చూ, బాణము. 1; 2. బాణపుటలుగు: చూ, బాణము. 1; 3. బొంగరపుముల్లు; వా. 4. మనసునవాటిన మాట: చూ, శబ్దము. 2

ములు. దే. వి. రూ—ముల్లు 1. కంటకము: చూ, శితాగ్రము; 2 నీవారాదిశూకము: చూ, శితాగ్రము; 3. తాగినముల్లు, మొల: చూ, శితాగ్రము; 4. మల్లయుద్ధాయుధాగ్రము: (బ) ముల్లు.

ములుక. దే. వి: చూ, రూ—ములక*.

ములుకత్తి. ద్వ. వి. ముల్లుతీసెడుకత్తి: చూ, రిప్పి. 2

ములుకోల. దే. వి. 1 (ములకాలకజ్జ)' చూ, రూ—ముల్లుకోల; 2. తోత్రము: చూ, రూ—ముల్లుకోల.

ములుగ. దే. వి: గరియ—గిరుగు—గఱుగు*.

ములుగు. వై. వి. 1.=మూలక. బొక్కసము: చూ, పంటసాల; దే వి. 2 చూ, రూ—మూలుగు. 1; అ. క్రి. (రూ—మూలుగు—మూల్గు) 3 నొప్పిచే ధ్వనించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 77 చూ, రూ—మూలుగు. 3, 4. అఱచు చూ, శబ్దించు. [మొగబీర.

ములుగొలిమిడి. దే. వి. ఇక్షురము*: చూ,

ములుగోరటు. ద్వ. వి. ఘుంటి*:చూ, సహ. 2.

ములుచిరత దే వి: చూ, రూ—ముల్లుచిరత*. పర. 5, ఆ. 185

ములుచే దే. విణ. 1. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2 చూ, మూఢుడు కళా 6, ఆ. 267, 3. తక్కువ' చూ, వలితి. 2. [వృత్తము. 8 (బెడిదము. 5.)

ములుచేదనము. దే. వి. గట్టిదనము: చూ,

ములుజెముడు. ద్వ. వి: (సం) —ఆలంబుసము, త్రికంటకము*. [15: చూ, వల. 1.

ములుతారు. దే. వి. ఒకవల. హరిశ్చ. 2, ఆ.

ములుతోటకూర. దే. వి. ముళ్లతోటకూర*: చూ, మారిషము. [తాగిను.)

ములుతాగిను. దే. వి. చిన్నతాగిను: చూ,

ములుదోప. దే.వి. రోమశి*: చూ, హరివాలుకము.

ములుదోపతీగె. దే. వి.—పై.— [నూకరము.

ములుపంది. దే. వి. ఏదు, శల్యము: చూ,

ములుబంతి. ద్వ. వి. ఒకానొకచోరసాధనము, గద్దగోరు—గ్రద్దగోరు, గరుడిగోరు, తలముళ్లు, బలపము: చూ, రిప్పి. 2.

ములుము. దే. వి. బావులనీళ్ళు పొంగించిపండిం చెడుపొలము: చూ, హరిపిరియ. 2 (భూమి.1.)

ములువోదుగు. దే వి' చూ, కోపి. 2.*.

ములువాలుగ. దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1. [వెంపలి.

ములువెంపలి. దే. వి. కంటకపుంఖి*: చూ,

ములువెలగ. దే. వి. పుల్లవెలగ. చతురశ్రిక ము, గ్రంథిలము, కశేరుకము, కంటకకపిత్థము*. చూ, వెలగ.

ములువెదురు. దే వి: చూ, వికంకతము 1*.

ములుసూపు దే అ.క్రి. 1.అతిశయించు: చూ, సందడించు; వా. 2 తాగినముల్లుబరువుపై పుబరగు,

ముల్కి. దే. వి: చూ, రూ—ములికి.

ముల్చు దే విణ. 1: చూ, రూ—ములుచే. 2.పర: 3, ఆ 198; 2: చూ, ములుచే. 3.

ముల్లంగి. వై.వి.=మూలకమ్ చూ, హస్తికంద. *.

ముల్లంగిపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, పక్షి.

ముల్లముస్తె. దే. వి: చూ, ముల్లుచిరత*.

ముల్లాకుటాయి. దే. వి. ఒకరకముదత్రివగకువు: చూ, వృశ్చికము.

ముల్లియ. వై. వి. 1.=మూట. రూ—ముల్లె: చూ, మూట; 2: చూ, ముడుపు 1; 3. చూ, ముడుపు. 2; 4: చూ, ముడుపు. 3.

ముల్లియవిప్పు. ద్వ. వి. మాటలదొంగ: చూ, పారకుఁడు. 1.

ముల్లు. దే. వి: చూ, రూ-ములు. [సిర్కు

ముల్లుకోల. వా. వి. రూ_ములుకోల: చూ,

ముల్లుచీఁత. దే. వి. (ముల్లు+ఉచ్చీఁత) రూ-ములుచీఁత*. చూ, ఖండ. 5.

ముల్లుపోఁపుట. జా. పక్షపాతము లేకుండుట. "వెలయంగ నశ్వమేధంబులు......ధర్మము వలనన ములునూఁపు." (భారతము.) (చూ, ములునూఁపు. 2.)

ముల్లువుచ్చికొట్టడచే. వా. అ. క్రి మునుపటి కంటె నెక్కువబాధకలుగు.

ముల్లె. పై. వి.=మూఁత: చూ, రూ-ముల్లియ.

ముల్లెవిప్పువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముల్లియవిప్పు.

మువురు. దే. స. బ: చూ, రూ-ముగురు

మువ్వ. ద్వ. వి. (మూఁడు + వా) 1. మొవలో మూఁడుసందులుగల పెద్దగజ్జె, గజ్జియ: చూ, భూషణము. 2-౧౦-(3); 2 ఒకపట్టణము రూ-మువ్వ: చూ, సీమ (1) (దేశములు.)

మువ్వంచె. ద్వ. వి (మూఁడు + పంచె)1: మూఁడుపంచెలు; విశే. 2 మూఁడుపంచెలుగలది

మువ్వంచాకు. ద్వ. వి.(మూఁడు+పంచె+ఆకు) చూ, మయ్యాకుఁబొన్న*.

మువ్వంటు. దే. వి. (మూఁడు+అంటు) నెలకు లోపలి మూఁడుపురుడులు. హరి, ఉ 4, ఆ. 251.

మువ్వకోడె. దే. వి. మువ్వవసరము, కాఁడికిని గంటకును క్రొత్తగాఅలవరించెడియెద్దు: చూ, వృషభము. 1. [శార్దూలము 1.

మువ్వగలవన్నెమెకము. ద్వ. వి. పెద్దపులి చూ,

మువ్వదోనె. ద్వ. వి. అడుగువఒంటిపలకగల దోనె: చూ, హోడము.

మువ్వన్నె. ద్వ. విశే. మూఁడురంగులుగలది.

మువ్వన్నెకాఁడు. ద్వ. వి: చూ, స్మార్యుఁడు.

మువ్వన్నెమెకము. ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. 1. [బాణము. 1.

మువ్వన్నెవిల్లు ద్వ. వి. ఇంద్రధనుస్సు: చూ,

మువ్వవసరము. దే. వి: చూ, మువ్వకోడె.

మువ్వీసము. దే. వి. మూఁడువీసములు.

మువ్వురు. దే. స. బ: చూ, రూ-మువురు.

మువ్వేలుపులయిక్క. దే. వి చూ, సూర్యుఁడు.

ముషిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ చూ, విషముష్టి* (వీనిగింజలు చిత్తివేళ్లగసమున రెండుకోములు వండినశుద్ధి.)(చర్మరోగములుహరించేను),

ముషితము. సం. విశే 1. దొంగిలఁబడినది: రూ-మూషితము: చూ, హృతము; 2. నఱకఁబడినది.

ముష్కకము. సం. వి. అ. పుం.=మొక్కము. (రూ-ముష్కరము-ముష్కళము)*: చూ, మొక్కము.

ముష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1 —పై—; 2 చూ, వృషణము; 3:చూ, మొత్తము. 2.

ముష్కరము. సం. వి.అ.పుం.=మొక్కరము *: చూ, మొక్కము.

ముష్కరుఁడు. సం. విశే.=మొక్కలుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [ముష్కరము.

ముష్కళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ_

ముష్టి సం. వి ఇ పుం, స్త్రీ 1. కత్తిపిడి: చూ, రిష్టి. 2. (పిడి. 2); 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము: చూ, పిడి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి; 4 =ముసిఁడి*: చూ, ముషిణి; పుం. 4. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము 1; వా. వి. 5. బిచ్చెము: చూ, బేఁడికోలు; అం. 7: చూ, అసంయుత హస్తములు.

ముష్టితాడనము. అం: చూ, తాడనములు.

ముష్టింపచుఁడు. సం. విశే. దరిద్రుఁడు చూ, లొల్లెగాఁడు (బీదవాఁడు)

ముష్టిపరికరణము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

ముష్టిబంధము. సం వి౹. 1. గట్టిగాపిడికిలించేట, సంగ్రాహము చూ, హస్తము. 1; 2 పిడికిలి, సంగ్రాహము చూ, హస్తము. 1.

ముష్టిస్వస్తికము. అం. చూ, నృత్తహస్తములు.

ముసగెస. దే. వి చూ, గుసగుస.

ముసద్ది వా. వి. 1: చూ, లెక్కవాఁడు; 2 చూ, లేఖకుఁడు.

ముసద్దీపేచి వా. వి. 1. వ్రాఁతరును ముట్టనివిషయములో వ్రాఁతకాఁడు వ్రాఁతయందు చూపెడులోకము "ముసద్దీపేచీయుండరాదు.", 2. మధ్యవర్తియొక్క మడత సంభాషణము; 3 ఉభయవాదులయొక్క భావములు విడకపోవుట.

ముసనాబు దే. వి అందలముపరిక్క తెర.

ముసముస దే వి. 1 ముసురుట లోనగువానియందలిధ్వన్యనుకరణము చూ, హూహూ; 2 కోపమునఁగలుగు చిఱచిఱ; 3 పంది మూర్కొనట యందగు ధ్వన్యనుకరణము భాగ. 3, అ 413 చూ, హూహూ

ముసముసమను దే. అ క్రి. రూ—ముసముసయను.1 ముసముసయనిశబ్దించే. చూ, శబ్దించే, 2. చిఱచిఱలాడు, మండు చూ, వెలుఁగు 5.

ముసముసయను దే. అ. క్రి —పై —

ముసరు దే అ క్రి చూ, వ్యాపించే. భా 3, అ, 176.

ముసలము సం వి అ పుం, న. రూ-ముసలము 1 చూ, రోఁకలి, అc. 2: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు; 3: చూ, అస్త్రములు

ముసలి. సం వి ఈ స్త్రీ. 1. ఉదుము: చూ, ఓలేటయ; 2 ఎలుకజెడి* చూ, స్ఫోటకోఫ; 3: చూ, నేలతాడి*; 4. రూ-ముసలి. బల్లి: చూ, హాలాహలము. 2; న. పుం. 5: చూ, బలరాముఁడు; దే. వి౹. (1) వృద్ధు: చూ, స్థావిరము.

ముసలితనము వా వి: చూ, ముసలి (1)

ముసలిది. దే. వి౹ చూ, ముదియది.

ముసలివాఁడు దే. వి౹ చూ, స్థవిరుఁడు.

ముసల్మాను. వా. వి. తురక, మ్లేచ్ఛుఁడు

ముసల్యుఁడు సం. వి౹. రోఁకటిచేతఁ జంపఁదగినవాఁడు. [చూ, రాజాగ్రహము.

ముసాంబ్రము దే. వి. ఒకానొకమందువస్తువు:

ముసాబు వా వి చూ, వానదువాన.

ముసాయిదా. వా వి చిత్తువ్రాఁత, మతలబు, మసోదా [రామా 8, అ. 230.

ముసి దే. వి౹ బొంకు: చూ, వితథము. 1.

ముసించే దే. అ క్రి: చూ, నశించే

ముసిఁడి. నై. వి.=ముష్టి చూ, ముష్టిశి*.

ముసిణి నై. వి =—పై — [ము. 1.

ముసినగవు దే. వి. చిఱునగవు చూ, హాస్య

ముసిముసినగవు దే వి —పై.—

ముసిముసినవ్వు. దే వి.—పై —

ముసుండము. సం వి అ పుం. కొయ్యగుదియ: చూ, ముద్గరము

ముసుండి సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1 —పై.—; అం. 2 చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

ముసుఁగు. దే. వి. కప్పడు చూ, వ్యవధానము 3.

ముసుఁగుడు. దే. వి.—పై —

ముసుఁగుడుపడు. ద్వి. అ క్రి కప్పడువడు: రూ-ముసుఁగువడు, ముసుఁగువాఱు.

ముసుఁగుబొండ దే. వి. పట్టలు ఊడని చిన్నతాడి* చూ, శ్రీతాళము

ముసుఁగువడు. ద్వి. అ క్రి: చూ, రూ-ముసుఁగుడుపడు. నిర్వ. 10, అ 140. [అ. 101

ముసుఁగువాఱు దే. అ. క్రి —పై.— పు 1,

ముసురు. దే. వి. రూ-ముసువు. 1: చూ, నానుదువాన; 2. వర్షము: చూ, వాన. 1.

మునురుకవియు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే
మునురుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—
మునురుమూతి. దే. వి. కోపవికారముగలమొగ
ము' చూ, వదనము. 2.
మునురుమూతివాఁడు దే. విశ. కోపవికారము
గల మూతివాఁడు.
మునువు దే. వి: చూ, రూ-మునురు 1—2.
ముస్త సం. వి. అ. స్త్రీ. (రూ-ముస్తకము_
ముస్తియ—ముస్తె.) 1. నిడుముస్తె* చూ,
ముస్తకము. 2, 2. కైవడిముస్తె*. చూ, ముస్త
కము. 1.
ముస్తకము సం. వి. అ. పుం,న 1.=ముస్తా. తుం
గముస్తె (చూ, తృణము 1లో తుంగముస్తె)*
1 కుటంనటము-కుటన్నటము, కైవర్తము,
కైవర్తముస్తకము_కైవర్తముస్తకము, కైవర్తి-
కైవర్తిక, కైవర్తిముస్తకము- కైవర్తీముస్తక
ము, గోనర్దము, గోపురము, ఘనము, జల
దము, దాశపురము, నాగము, నాదేయము,
భరిపేలవము, ప్లవము,ముస్త, మేఘునామము,
మేఘుము, వానేయము (తె) —కయివడి
(చూ, 1330పొరట)_కైవడి,కయివడిముస్తె-
కైవడిముస్తె, ముస్తియ_ముస్తె *; 2 నిడు
ముస్తె (చూ, తృణము 1లో తుంగగడ్డి)*
ముస్త, మేఘనామము, మేఘుము, రాజ
కశేరుక. (తె) —తుంగి,తుంగముస్తె, నిడు
ముస్తె, ముస్తియ_ముస్తె తిడ్వి —౧. భద్రి
ము, భద్రిముస్తకము, ౨ చక్రిల (తె) —
పట్రిపముస్తె (చూ, తృణము 1లో గుండ్రి
తుంగ), (మఱియు పచ్చేతుంగముస్తె, కోల
తుంగముస్తె మున్నగునవి): చూ, హరిత.
(తృణము.1.)
ముస్తాదు. వా విశ 1. సిద్ధమైనది:రూ_ముస్తా
బు; 2. అయత్తము: చూ, సన్నాహము. 2
ముస్తాబు. వా. విశ.—పై.—వి. 3.దుస్తులలో
నగునవి ధరించుకొనుట.
ముస్తియ. వై. వి.=ముస్తక: చూ, ముస్తకము.
1—2.*.

ముస్తీదు. జే. విశ: చూ, ముస్తాదు. 2. ఉ
రా. 4, ఆ. 278.
ముస్తీబు వా. విశ: చూ, రూ-ముస్తీదు
ముస్తి. వై. వి.=ముస్తక.చూ, రూ_ముస్తియ.*
(నిడుముస్తెకు.—స్వా. 2, ఆ. 7)
ముస్తెలమేభరి. ద్వ. వి. పంది' చూ, సూకరము?
ముహుః. సం. అవ్య చూ, మాటిమాటికి.
ముహుర్తము. సం వి. అ. పుం, న. రూ_ము
హూర్తము.= మూరతము—మూరుతము—మూ
ర్తము 1 పండ్రెండుక్షణముల కాలము;
2. రెండుగడియల కాలము.
ముహుర్భాష. సం. వి. అ స్త్రీ అనులాపము:
చూ, శబ్దము 2.
ముహూర్తభాగము. పా. యాత్ర పరీక్ష గృహా
రంభాదులకును, షోడశమహాకర్మములు మొద
లగువానికిని మంచిచెడ్డలు దీనివలనఁ దెలిసి
కొనఁబడును. కాలామృతము మొదలగు
గ్రంథములిందుకొఱకేర్పడియున్నవి.
ముహూర్తము. సం వి. అ. పుం, న: చూ,
రూ-ముహుర్తము.
ముళ్ళమాటలు జా. మాయమాటలు. " పలుదె
ఱఁగు ముళ్లమాటల, కలహమెకల్యాణమని."
పారి. 1, ఆ. 85.
ముళ్లయతి మి. వి. నారదుఁడు చూ, సన్యాసి.
ముళ్లవంగ. దే వి. కత్తెరవంగ*' చూ, వంగ.
ముళ్లు వా. వి బ. 1: చూ, ములు. 4, వా. 2.
చిక్కులు."మారాముళ్లు"

మూ

మూ. దే. విశ. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దము
నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన
రూపము "మూన్నాళ్ళు"
మూఁక. దే. వి. 1: చూ, సమూహము;
2.దండు. చూ, సేన. 1;అం.3: చూ, దూతీ
చతుష్టయము.

మూఁకవిచ్చు. దే. విణ. చెదరఁగొట్టునది. స్వా. 4, ఆ. 108.

మూఁకుడు. ద్వ. వి. (మూఁత + కుదుక) 1. తట్టువంటి మట్టిపాత్రము· చూ, పాత్రము. 6-ర్ట; 2. ఇత్తడిమూఁకుడు. పాండు 3, ఆ. 201· చూ, పాత్రము. 6-ర్ట; 3. మూయుటకుఁదగిన మూఁకుడులోనగునది: మూఁత.

మూఁగ. దే. వి. 1· చూ, దోమ; 2: చూ, పక్షి; వై విణ. 3 =మూక: నోరుమెంగ, మఱువ, మెంగ, మూఁగవాఁడు, మూఁగి, మూక.(సం).—అభాషణుఁడు, అవాచీనుఁడు, మూకుఁడు. తద్వి.—ం పుట్టుమూఁగ; —: (సం) కలంబకుఁడు [ఉ,హ 8.4,ఆ.92.

మూఁగఁబాఱు. దే. అ. క్రి· చూ, వ్యాపించె

మూఁగతీఁట. ద్వ. వి ఒడలిపై దట్టముగా పేలిన తీఁట చూ, పిదర్పిక

మూఁగబోతు ద్వ. వి. తుషసమేత ధాన్యములు మూన, మూస: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము)

మూఁగకట్టుకోడి. ద్వ. వి: చూ, ఫుంజో.

మూఁగమొగ్గలు. ద్వ. వి. వికసించేని మొగ్గలు.

మూఁగవాఁడు. ద్వ వి. నాలుక లేనివాఁడు, కొండనాలుక లేనివాఁడు (అవిఁకొందఱు) చూ, మూఁగ. 3

మూఁగి. వై. విణ చూ, మూఁగ. 3.

మూఁగిమూసానమ్మ వా. వి: చూ, రూ-మూంగిఱూసానమ్మ. [కళా. 3, ఆ 16.

మూఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించె.

మూఁడు దే స రూ-మూడు: చూ, రెండో కటి, అ. క్రి 2. కలుగు: చూ, సంభవించె; 3 ముగియు చూ, సరిపోవు 3.

మూఁడుఅంకములుగలవి అం: చూ, త్రియము

మూఁడుచే దే. ప్రే. మూఁడఁజేయు, కలిగించే రూ-మూడ్చు.

మూఁడునొకటి వా. స: చూ, నాలుగు.

మూఁడుపూవులాఱుకాయలు. జా. అభివృద్ధి పరితిపువ్వున కొక్కొకకాయ సహజము. ఇచ్చేట పువ్వునకు (రెండుకాయలు చెప్పుట అతిశయకథనము. "మూఁడుపూవులాఱుకాయలుగా నున్నదని" (ధర్మజ రాజనూయము.)

మూఁడుమాటలాఱుతప్పులు. జా. ఎక్కువతప్పులు. (కళాపూర్ణోదయము.)

మూఁత. దే. వి 1. అడ్డపాటు· చూ, స్థగనము; 2: చూ, మూఁకుడు. 3; 3. కనుఱెప్ప మూఁత: చూ, పిహితము; వా. 4. (పీసాకువేయు) బిరడ: చూ, బిరడ. 2.

మూఁతబల్ల దే వి. వాచోరుపట్టె.

మూఁపు. దే. వి. అంసము, భుజశిరము: చూ, స్కంధము. 1. [స్కంధము. 1.

మూఁపురము. దే. వి. ఎద్దుభుజశిరము: చూ,

మూకాంబ. అం: చూ, అంబ. 5.

మూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరకప్రుసుఁడు: చూ, రాతసుఁడు 1; విణ. 2.= మూఁగ-మెంగ: చూ, మూఁగ. 3.

మూగురు దే. స: చూ, రూ-ముగ్గురు.

మూగేలు. దే. వి. చేంచే చూ, మూషికము.

మూచూచే దే. స. క్రి. (మూతి + చూచే): చూ, మూర్కొను.

మూచూచేట దే. వి చూ, మూర్కొనుట.

మూజోవాని. వా. వి. నోటిమాట

మూట వై. వి.=మూత· చిప్పము-చిప్పెము, ముల్లియు-ముల్లె, బొక్కసా.(సం)..మూతము.

మూటఁగట్టుకొనుట. జా. సొగసుగానుండుట. "ముద్దులమూటఁగట్టుతనపట్టి" (ధర్మజరాజనూయము); "ముద్దులుమూటఁగట్టి" (రసికజనమనోరంజనము)

మూటికిమడి వేయుట. జా. మొండికెత్తుట. "మూటికి మడివేసినవారికి విఘ్నము, యుగ్మము." (ధర్మజరాజనూయము.)

మూటము. దే. వి: చూ, రూ-ముటము.

మూటికి. వా. వి. దాహమునకు. "పంతులు గారూ! మూటికివెళ్లెదము అని బాలబాలికలు మూఁడువేళ్లుచూఁపి చూపెదరు."

మూడమంచు. దే. వి. దట్టమైనమంచు,హిమాని చూ, హిమము.

మూడపకోలము. ద్వ. వి. వైశ్యకులము.

మూడపకోలమూమనిసి. ద్వ. వి: చూ,వైశ్యుఁడు.

మూడవమూల. దే. వి: (సం).—అనంత, వాయవ్యము: చూ, హరిత్తు 1. [ఆ. 79.

మూడి. దే. వి: చూ, రూ-ముడ్డి. కళా. 2,

మూడిగాలి దే వి: చూ, రూ-ముడిగాలి.

మూడు. దే. స.(రూ-మూఁడు-మూర్): చూ, రూ-మూఁడు. [నోకటి.

మూడునోకటి. వా. స చూ, రూ-మూఁడు

మూడ్చు దే. పేరి చూ, రూ-మూఁడుచు.

మూఢకము. అం 1· చూ, రదక్షతములు; 2: చూ, దంతక్షతములు.

మూఢత్వము. పా: చూ,అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము.

మూఢుఁడు. సం. విణ.=మెండి-మోటు-మొద్దు. 1. తెలివి లేనివాఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు· చూ, శిశువు.

మూతము. సం. వి. అ. న. 1. రాచేలు చేతిక్రింది మంచేకోను తలగడ: చూ, లోడు; 2= ముడి, బొక్కిసా, ముల్లె:చూ, మూట; విణ. 3. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

మూతి. దే. వి. 1. నోటిపైభాగము· చూ, వదనము. 1; 2. ముఖము: చూ, వదనము. 2.

మూత్తదుబాహ్మణులు. అం. వీరు కేరళదేశస్థులు: చూ, కర్ణాటకులు.

మూత్రకృచ్ఛ్రము. సం. వి. అ. న: అశ్మరి. (తె).—ఉబ్బరము, నీరుకట్టు, నీరుకట్టుతెవులు; తద్వి.—౧. అనాహము, నిబంధము. (తె).—ఇరువాయికట్టు; ౨. నీరుచేయుఁకు; 3. నీరుడి; ౪. మధుమేహము.

మూత్రకోశము. సం. వి. అ. న: క్లోమము. (తె).—ఉచ్చబుడ్డ, నీరుతిత్తి.

మూత్రపిండము. సం. వి. అ. న. బ.(కిడ్నీస్): చూ, వృక్క. 2. [చూ, దోస.

మూత్రఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదిదోస*:

మూత్రము. సం. వి. అ. న: ఉత్సము, ఏకాంగులము, కల్కము, కాయజలము, గుహ్యనిష్యందము, జలము, ప్రస్రావము, మేహము. (తె).—ఉచ్చ, కాలుమడి-కాల్మడి, నీరు, నీరుముట్టు తద్వి.—౧. ఆవుఉచ్చకు.—గోంబు, గోజలము, గోద్రవము, గోనిష్యందము, గోమూత్రము, గోవిరేచనము, పంచితము; ౨ విడువఁదగిన మూత్రమునకు.— మీఢము, మూత్రితము; అం. 2: చూ, లక్షణాంగములు. (ఉచ్చ)—పురుషునకు - విరివిగ దక్షిణావర్తముగ నొకధారయైనరాజగు. రెండుధారలైన ధనియగు. బహుధారలైన దరిద్రుఁడగు. ధ్వనియుక్తమైన సుఖియగు. నిశ్శబ్దమైన దరిద్రుఁడగు.)

మూత్రగంధ్రము. అం· చూ, రంధ్రములు.

మూత్రల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మూత్రఫల.*.

మూత్రించు. సం. అ. క్రి: చూ, కాలుమడుచు.

మూత్రితము. సం. వి. అ. న: చూ, మూత్రము.

మూత్రితుఁడు. సం. విణ. నీరు (ఉచ్చ)విడిచిన వాఁడు. [రుజోవు.

మూఁదల. దే. వి. (మూల+తల) తారకాణ చూ,

మూదలించు దే స. క్రి. 1: చూ, తారకాణించు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 236; కళా. 8, ఆ. 197; 2: చూ, హెచ్చరించు 1.

మూదలిక. దే వి: చూ, రూ-మూదల.

మూదేవి. వా. వి: చూ, పెద్దమ్మ. 1.

మూన. దే. వి. 1. వస్త్రగాలితముచేయఁగా

రాలకు నిలిచినది; 2. రాగులు, ఆముదాలు, మేలురానికాంగా మిగిలినపొల్లు; 3. చూ, మూంగబోతు.

మూను దే. స. క్రి వస్త్రగాలితముచేయు

మూన్నాళ్ళపట్టపగలు. జా. మూండునాళ్ళల మధ్యాహ్నము, స్వల్పకాలము "మూన్నాళ్ళ పట్టపగటి సిరికే పట్టపగ్గములులేవు" (ధర్మజరాజనూయము.)

మూన్నాలు దే. వి. చూ, రూ-మున్నాలు.

మూయి దే. వి. అడ్డపాటు చూ, స్థగనము

మూయు దే. స. క్రి కప్పు, వసంతెపెట్టు (అని కొందఱు): చూ, స్థగనముచేయు

మూయుట దే వి కప్పట చూ, స్థగనము

మూర దే వి 1 రెండుచేతులకొలంది చూ, హస్తము, విశే 2 నిడుపైనది, చూ, సోగ 3

మూరకోక. దే వి చూ, బారుచోంపు.

మూరకోల. వా వి అంగజేముబద్ద.

మూరతము వై. వి =ముహూర్తము చూ, ముహూర్తము.

మూరిబోవు దే. అ క్రి 1 చూ, విజృంభిం చే హరి ఉ 4, ఆ. 45, 2 చూ, సంపడించే, 3 చూ, వక్కిల్లు మార్క 8, ఆ 235, 4 చూ, స్థగించే మార్క 7, ఆ. 185. 5. చూ, నశించే. భాగ 6, స్కం 135.

మూరు దే అ క్రి చూ, సంపడించే వి, ఫు 7, ఆ 100. [చూ, రూపగంధ *

మూరుకొండ ద్వి వి. రూ-మూర్కొండ

మూరుకొను దే స క్రి చూ, రూ-మూర్కొను.

మూరుకొనుట దే వి చూ, రూ-మూర్కొనుట.

మూరుతము వై వి. =ముహూర్తము చూ, ముహూర్తము 1—2.

మూరెడు దే అవ. మూరపరిమాణము.

మూర్కొండ ద్వి వి చూ, రూ-మూరుకొండ*

మూర్కొను దే స క్రి. (రామా. 4, ఆ 69.): రూ-మూరుకొను, మూచూచే, పట్టా. (సం).—ఆఘ్రాణించే.

మూర్కొనుట. దే. వి. రూ-మూరుకొనుట, మూచూచుట. (సం).—ఆఘ్రాణము.

మూర్ఖము సం విశే చూ, మౌర్ఖ్యము

మూర్ఖు సం. విశే =మంకు, మొఱకు-మొఱకుండు-మొఱటు చూ, స్తబ్ధుండు

మూర్ఖుండు. సం. విశే —పై—

మూర్ఛ సం. వి. ఆ స్త్రీ 1. రోగాదులచేత స్మృతిదప్పుట చూ, సొమ్మ, అం. 2 చూ, దశావస్థలు, 3 చూ, ద్వాదశావస్థలు; 4 చూ, అవస్థలు

మూర్ఛన. సం వి ఆ. స్త్రీ 1. సంగీతమునందు క్రమముగా సప్తస్వరములయొక్క ఆరోహణావరోహణములు చూ, స్వరము. 2; అం. 2 చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

మూర్ఛనొందుట అం చూ, మన్మథావస్థలు.

మూర్ఛాలుండు సం. విశే. మూర్ఛరోగముగలవాండు, ప్రాణాపు బడలికలోనగు వానిచేసొమ్మసిలినవాండు (అనికొందఱు). చూ, సొమ్మసిలినవాండు.

మూర్ఛితుండు. సం. విశే 1 —పై.—; 2 చూ, మూర్ఖు, 3 వృద్ధిబొందినవాండు.

మూర్ఛిల్లు సం అ క్రి చూ, సొమ్మసిల్లు.

మూర్ణము సం. విశే: చూ, రూ-మూతము. 3.

మూర్తము సం విశే 1 గట్టిది చూ, దృఢము. 5, 2 మూర్ఛరోగముగలది, 3. స్వరూపముగలది, వై వి. రూ-మూరుతము. (1) చూ, ముహూర్తము. 1, (2) చూ, ముహూర్తము 2.

మూర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చూ, శరీరము; 2 కాఠిన్యము. చూ, దృఢము. 5; 3. ప్రతిమ చూ, ప్రతిమ 3; వా బ.4 బ్రతుల సంఖ్య. "మూర్తులెన్ని?", 5 దేవునిస్వరూపము.

మూర్తిమత్తు. సం. వి. త్. న. గట్టిది: చూ, బెడిదము. 5.

మూర్తుఁడు. సం. విణ: చూ, మూర్ఛాలుఁడు.

మూర్తులు. అం. 1: పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, సోమయాజి (8), 2 బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుఁడు (3)

మూర్ధజకరంజము. సం. వి అ పుం. కేదారశృంగము. (తె).—బోదాసింగి*.

మూర్ధము. సం. వి. న్. పుం చూ, మూర్తి 1

మూర్ధములు. అం (మూర్ధన్యములు) ఋ-ౠ-ర-ళ-ష-ట వర్గములు.

మూర్ధాభిషిక్తుఁడు సం. వి అ. పుం 1. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు 1; 2 చక్రవర్తి: చూ, రాజు 1, 3 మంత్రి. చూ, సచివుఁడు. 1; వా. విణ. 4. శిరస్సునందు అభిషేకము చేయఁబడువాఁడు

మూర్వ. సం వి. ఆ. స్త్రీ చాగ* చూ, స్రవ.

మూల. సం వి. ఆ స్త్రీ 1. మూలానక్షత్రము చూ, రిక్క; దే. వి. (1) రెండుదిక్కులనడుము: చూ, హరిత్తు 1. తద్వి.—మూలమూల. (చూ, ఏంగిలు, కోణము 1.); (2) గొంది: చూ, హరిత్తు 1, (3) కొప్పు చూ, వేనలి.

మూలకము సం వి. అ పుం, న.=ముల్లంగి*: చూ, హిలమోచిక; 2. ములుగు: చూ, బొక్కసము.

మూలకర్మము. సం వి న్. న. కార్మణము, చిల్లంగి: చూ, హింసాకర్మము

మూలక్రిమిన్యాయము. అం. వేరులో పురుగుఁబుట్టిన చెట్టంతయు చెడునను రీతి

మూలగ. దే. వి. సెనడు: చూ, మజ్జ. 2.

మూలత్రికోణములు. అం. చూ, గ్రహముల దిశాపరిమాణములు.

మూలదుంప. మి. వా. వి. (మూలము + దుంప) 1. మొదటిగడ్డ; 2. మొదటికారణము.

మూలదేవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మూలదేవుఁడు. సం వి. అ. పుం: ఉగ్రసేనజుఁడు, కంసుఁడు, కర్ణిసుతుఁడు, కలాంకురుఁడు, మూలభద్రుఁడు

మూలధనము సం. వి. అ. న: చూ, సంచిమొదలు.

మూలనున్నవాని ముంగిటఁబెట్టుట లో. ఎదుటఁబెట్టుట. "మూలనున్నవాని ముంగిటఁ బడవైచి." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

మూలఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (తె).—కొమ్మగగొలిమిడి*. చూ, మొగబీర.

మూలబంధము. సం. వి అ. పుం: (తె).—పుట్ట, పునాది.

మూలబలము అం. (స్వపక్షమువారు) చూ, అహింభయము.

మూలభద్రి సం వి ఆ. స్త్రీ ఒక గ్రామదేవత చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మూలభద్రుఁడు. సం వి. అ. పుం: చూ, మూలదేవుఁడు.

మూలము. సం. వి అ న. 1. చూ, వేరు. 1; 2 పెట్టవామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము, 3 ఊడ చూ, శిఫ 1, 4 మొదలు: చూ, వాజ్జే, 5. చూ, సంచిమొదలు; 6 చూ, సమీపము. 1; 7. అడవికంద*: చూ, సూరణము; వా. 8 పద్యకావ్యము; 9. అసలు సంగతి, అల. 10. మూలానక్షత్రము. చూ, రిక్క, 11 చూ, బంధనములు.

మూలమట్టము. దే.వి. గోడలమూలలను సరిచూచెడు మూఁడుమూలల సుట్టుపలక: చూ, సపాట.

మూలముట్టు. మి. అవ్య క్రి. విణ. ఆమూలము. స్వా 3, ఆ 134.

మూలయేలునేర్పరి. దే. వి చూ, నిర్ఋతి. 2.

మూలరోగి. సం. విణ. మూలరోగముగలవాఁడు: అర్శసుఁడు.

మూలటా. దే. వి రూ-మూలటాయి. వ్రజము. వసు. 2, ఆ. 58: చూ, రత్నము. 1.

మూలటాయి. దే. వి.—పై—

మూలతేఁడు. దే. వి: చూ, నిర్వృతి. 2. అచ్చ. నం, కాం. 41.

మూలలు. అం: చూ, హారిత్తు.1.(చూ, మూల. 1.)

మూలవాటు. దే. వి. అయి మూల-విమూల. (సం) అవదిశము, విదిక్కు: చూ, హారిత్తు.1.

మూలసంకి. వా. వి పిలకి-పిలుకి_పిల్క, మొటిమ, మొలకి-మొల్క. (సం).-అర్శము-అర్శస్సు, గుదకీలకము-గుదకీలము, గుదాంకురము, దుర్నామము, (వా) మూలశంఖ (చూ, రోగము 1)

మూలస్మృతులు. అం. (స్మృతులు) (చూ, ధర్మశాస్త్రము): మను (స్వాయంభువ), బృహస్పతి, వశిష్ఠ, కశ్యప, భారద్వాజ, గౌతమ, యాజ్ఞవల్క్య, భృగు(ఉశన). నారద, కపిల, పరాశర, వ్యాస, కాత్యాయన, అపస్తంబ, అశ్వలాయన, కణ్వ, అత్రి, హారీత స్మృతులు. (18) (చూ, స్మృతులు)

మూలాధారము. అం. గుదస్థానమునందుండెడు నాడులకాధారమైన చక్రము· చూ, చక్రములు.

మూలిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మందాకు*; 2.= మొలక. చూ, మొక్క. 1.

మూలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వృక్షమూలమునఁగూర్చుండి తపముచేయుటచే వ్రతముగాఁగలవాఁడు. చూ, వ్రతి. 2; అం. 2· చూ, గతిభేదములు.

మూలుగు. దే. వి. రూ-మూల్గు. 1. రూ-ములుగు: పీడాధ్వని, కుంథనము. చూ, స్వరము 2; 2: (సం).—అంబుదఫలి, ఆనీలయష్టిక, క్లీబని, వ్రిపాదని*; అ. క్రి. 3· చూ, మూలుగు. 3; 4: చూ, రూ-మూలుగు 4.

మూలుగులు. దే వి. బ: చూ, మూలుగులు.

మూల్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మూలుగు. 1—2—3—4. [విలువ: చూ, వెల.1.

మూల్యము. సం. వి. అ. పుం.= మొల్లము.

మూవ. వై. విశే. 1.= మూక: చూ, రూ-మూఁగ. 3; దే. వి. 2.= చూ, రూ-మువ్వ. 1; 3: చూ, రూ-మువ్వ. 2.

మూవురు. దే. స: చూ, రూ-మూగురు.

మూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.= మూస: చూ, మూస. 1. [చూ, సుతశ్రేణి.

మూషకపర్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*:

మూషకము. సం. వి. అ. పుం.= మూసకము: రూ-మూషికము, అవి, అఖనికము, అఖువు, ఇలి, ఇలికము, ఉందురము-ఉందురువు-ఉదురువు, కర్వము, కాండము, కాచిఘము. ఖనకము, కుహానము, గర్తాటము, చందువు, తుటుమము, దీస, బిలేశయము, రంధ్రబభ్రువు, వృషము (తె).—మూసకము, ఎలక-ఎలిక-ఎలుక, గోడదొల్కలపోరిష, తొర్ల్రరావిగాఁడు, రాళ్లరాసిగాఁడు, బొక్కలాఁడు, లాఁగడాఁగుడు. తద్విశేషములు – ౧ చిట్టెలుకకు.—గిరిక, బాలమూషిక (తె) – అరిపె, చిట్టెలుక, చూరెల్క; ౨ పందికొక్కునకు.— రూ-మూషికము, అఖువు, ఉందురము - ఉందురువు-ఉదురువు, ఖనకము- ఖానకము, గర్తాటము, గృహభూదారము, దీర్ఘదేహి, రోమశము.(తె).-కొక్కు, పందికొక్కు, మూసకము; ౩. రాజమూషికమునకు.—రాజమూషకము (తె).- ఎల్లెలుక_ఎల్లెల్క, గరిమిడి, రాళ్ళరాసిగాఁడు, వెల్లయెలుక_వెల్లెలుక; ౪. చేంచేనకు.-అంజనిక, గంధమూషి, గంధమూషికము, గంధకుండిని, గంధాఖువు, చిక్కము, చుచుందరి - ఛుఛుందరి. (తె).— కంపెలుక, కల్లెలుక-కల్లెల్క, చేంచే, చేంచెలుక, చేందు, చేండెలుక, చెంచే, మూగేలు. (మిగతవానికి "చూ, వృషము. 3.")

మూషకాహితుంజాపన్యాయము. పా. ఎలు

పాములగలపెట్టెయందే పాకలదవికొతికిపాము చేఁదిసఁబడెనమరీతి.

మూషణము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము.

మూషికము. సం. వి. అ. పుం.=మూసకము. 1. ఎలుక: చూ, రూ-మూషకము;2. పంది కొక్కు: చూ, రూ-మూషకము. ౨.

మూషికాంచముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వినాయకుఁడు. [వ్రాతము.

మూషితము. సం. విణ. రూ-ముషితము: చూ,

మూస వై.వి.1 =మూషా కోవి (సం)అంగారక ర్పరము, అగ్నిష్టము, తైజసావర్తిని, మూస. వా .2 చూ, మూఁగబోతు.

మూసకము. వై. వి.=మూషక:చూ, మూషకము.

మూసనమురికి. దే. విణ: చూ, వాపి.

మూపిక. దే. వి. మంగళసూత్రమునందు తాళి బొట్టునకు ఈవలావల గుచ్చికట్టుకొనెడు వానుకోవి. నీలా. 1,ఆ 102 [బాలకీడ.

మూసిగంతలు .దే వి.బ.కనుమూసిగంతలు: చూ,

మూసినముత్తెము. జా. ఎక్కువజాగ్రత్తగా యంకుట. "మూసినముత్తెమై వెలుఁగు ముద్దు కుమారునిమీఁద." సారం. 3, ఆ. 53.

మృ

మృగణ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వెదకుడు.

మృగతృష్ణ. సం. వి. ఆ స్త్రీ: ఝల-ఝూలి, మరీచిక. (తె).—ఎండమావులు.

మృగదంశకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుక్క. చూ,శునకము;2.ఎలుగు: చూ, వెలుగుబంటి.

మృగధూర్తకము. సం. వి అ. పుం. నక్క: చూ, సృగాలము.

మృగనాభి. సం. వి. ఇ.పుం చూ, మృగమదము.

మృగపాలిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కమ్మఁబిల్లి. చూ, మార్జాలము.

మృగప్లుతము. అం: చూ, ఆకాశచారులు.

మృగబంధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మృగములఁ బట్టువల. చూ, వాగుర.

మృగమదము. సం. వి అ.పుం.=మెకపుటాము: అండజ,కస్తూరి,కామాంధ,కురంగనాభి,గంధ కేలిక, గంధచేలిక,గంధధూళి,గంధవంతము, దర్పము, నాభి,నాభిజము,మదము,మదాహ్వ ము,మృగనాభి, శ్వేతము, శ్వేతమృగాండజ ము. (తె).—ఇట్టిగోరజెము, కస్తురి,జింకపొ క్కిలి, మదము, మెకపుటాము తద్వి.— (తె) —కస్తురివీణియ; (మిగతవానికి"చూ, శ్వేతమృగాండజము ")

మృగమదవాస. సం వి అ. స్త్రీ: చూ, కస్తూరిమల్లిక.

మృగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మెకము-మెగము. నాలుగుకాళ్ల జంతువు: గయము, పశువు. (తె).— మెకము-మెగము. తద్వి.—౧. పశుకులమునకు.—: (చూ,పసులము);౨ ప్రాయపుపశువునకు.— బగ్గరము; ౩. కోటునకుం జిక్కని పశు వునకు.-(తె) —గడిమెకము;౪. మృగవిశేష ములు.-కాశ్యపము,ఖురాకము, పార్వణము. ఇత్యాది("చూ, సింహము"),2 జింక: చూ, హరిణము 1, 3. అడవియందు తిరిగెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 4. మృగశీర్షము: చూ, రిక్క; 5: చూ, మృగణ; 6: చూ, మృగుడు. 1, 7: చూ, వేఁడికోలు; అం. 8: చూ, గజజాతులు.

మృగమోహము. అం. (ఇదిఅధమము): చూ, మోహచతుష్టయము.

మృగయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వేఁట.8; 2: చూ, మృగణ.

మృగయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బోయ:

చూ, వ్యాఘ్రుడు. 1; 2· చూ, బ్రహ్మ. 1; 3: చూ, వేటకాఁడు.

మృగరాజు.-వా సం వి న్ పుం · చూ, సింహము, 1

మృగరిపువు. సం వి. ఉ. పుం —పై—

మృగరోమజము. సం వి. అ పుం మృగరోమములచేతఁ జేయఁబడినశాలువ, రాంకవము· చూ, వస్త్రము [మృగయుఁడు. 1—3.

మృగవధాజీవుఁడు. సం వి. అ పుం చూ,

మృగవాహనుఁడు సం వి. అ. పుం జింక వాహనముగాఁ గలవాఁడు· చూ, వాయువు

మృగవ్యము సం వి. అ. న చూ, మృగయ 1

మృగవ్యాఘుఁడు. అం చూ, నక్షత్రిలు

మృగశిర సం వి ఆ. స్త్రీ =మిగిలిన రూ.- మృగశిరము - మృగశీర్షము· చూ, రిక్క—.

మృగశిరము సం వి స్. న.=—పై—

మృగశీర్షకము అం అభినయహస్తవిశేషము చూ, వ్యంజకము 1

మృగశీర్షము సం వి. అ న =1 చూ, మృగశిర, అం 2 చూ, అభినయహస్తములు

మృగస్వామి సం వి. ఇ పుం = మెకములసామి· చూ, సింహము.

మృగాంకుఁడు సం వి అ పుం జింకతాలుపు, చంద్రుఁడు· చూ, హిమాంశువు

మృగాజీవము సం వి అ పుం చూ, సివంగి 1

మృగాజీవుఁడు సం వి అ. పుం బోయ· చూ, వ్యాధుఁడు 1.

మృగాదనము సం. వి.అ.పుం: చూ, మృగాజీవము.

మృగాదనుఁడు సం వి. అ పుం: చూ, మృగాజీవుఁడు.

మృగితము సం విణ వెదకఁబడినది· అన్విష్టము, అన్వేషితము, గవేషితము, మార్గితము

మృగీ. అం: చూ, వృత్తము. 1 (ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒకరగణము గలదై తృతీయఛందస్సునందుఁ బుట్టినవృత్తము.) [స్వామి.

మృగేంద్రియము. సం. వి అ. పుం· చూ, మృగ

మృగేంద్రుఁడు సం వి అ.పుం. చూ, మృగేంద్రము.

మృగోర్వారువు. సం.వి. ఉ. పుం చూ, బుడమ.*-

మృగ్యము. సం. విణ. వెదకఁదగినది: మార్గ్యము.

మృచ్ఛకటిక. అం (శూద్రకుఁడను కూద్రకుఁడువ్రాసినది)· చూ, కావ్యనాటకములు.

మృజ. సం వి ఆ స్త్రీ చూ, రూ.- మార్జనము. 1.

మృడాని సం. వి. ఈ. స్త్రీ చూ, పార్వతి.

మృడుఁడు. సం. వి. అ పుం చూ, శివుఁడు

మృణాలము సం వి అ. న. 1 వట్టివేరు: చూ, సేవ్యము. 1; పుం, న 2 బిసము చూ, సహస్రపత్రము.

మృతండుఁడు సం వి అ. పుం (రూ.-మృతాండుఁడు-మార్తండుఁడు-మార్తాండుఁడు) · చూ, సూర్యుఁడు [చినవాఁడు.

మృతజీవుఁడు. సం. విణ. చేచ్చినను కీర్తివహిం

మృతము సం వి అ న 1· చూ, మృతి. 1; 2 యాచితవృత్తి. చూ, యాచితము, 3 చేచ్చినది· చూ, సమాప్తము 2

మృతరయ్యా సం వి. ఆ. స్త్రీ· అంకశయ్యా, అంతశయ్యా, ఖమువు, భూశయ్య (తె).- నేలపడక

మృతసంజీవని అం. చూ, కళలు.

మృతస్నానము. సం వి. అ. న: అపస్నానము. (తె).- చూ, చావుమునుక.

మృతస్నాతుఁడు. సం. విణ అపస్నాతుఁడు.

మృతాలకము సం వి అ. న· చూ, రూ— మృత్తాలకము.

మృతాశౌచము. సం. వి. అ. న. 1: అస్పృష్టి, అశౌచము. (తె).—చావుమయిల - చావుమైల. తద్వ్య.— పక్షిణి; అం 2. చూ, అశౌచములు.

మృతి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1: చావు· చూ, సావు; అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. (కస్తూరికా! యూమేసేల ? నీ వేణీభరంబు

కుత్తుకకు హత్తించిచేట్టిరాఁజెట్టియొక్క పె
ట్టున బిగియలాగి యీదొసఁగుటునురులఁ
దొలఁగించేక నిలుచవేల !)

మృతుఁడు సం. విణ. చూ, చరేతుఁడు 2. మార్క 3, ఆ. 175. (చూ, స్వర్గస్థుఁడు)

మృత్కారుఁడు. సం విణ. కుంభకారుఁడు, కులాలుఁడు, ఘటకుఁడు (తె).—కుమ్మరవాఁడు, కుమ్మరి.

మృత్తాలకము. సం. వి. అ పుం. రూ-మృతాలకము. చూ, సురాష్ట్రిజము. 1—2—3

మృత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మట్టి 1. తొగరిమన్ను. చూ, భూమి 1—౮౬,2 మన్ను చూ, భూమి. 1—౮౭.

మృత్తు. సం వి ద్. స్త్రీ =మిత్తిక —పై —

మృత్యంశము అం. చూ, షష్ట్యంశములు

మృత్యుంజయుఁడు. సం వి. అ. పుం మిత్తిగొంగ. చూ, శివుఁడు [రంధ.2.

మృత్యుఫల. సం వి. ఆ. స్త్రీ అరఁటి* చూ,

మృత్యుబీజము. సం. వి అ న. చూ, వేణువు 1

మృత్యువు సం. వి ఉ పుం, న =మన్ను. 1.నోవు చూ, చావు;పుం.2 మరణాదిదేవత

మృత్స సం వి ఆ స్త్రీ =మన్ను 1 మంచిమన్ను. చూ, భూమి 1—౮౮; 2 తొగరిమన్ను: చూ, భూమి 1-౮౬.

మృత్స్న. సం. వి ఆ స్త్రీ =—పై.—

మృధము. సం. వి. అ న. రూ-మృధము: చూ, యుద్ధము.

మృదంగము. సం. వి అ పుం. 1.=మద్దెల: చూ, వీణె; 2 తప్పెట. చూ,వీణె; 3 సద్దు. చూ, స్వరము. 2; 4 వెదురు*: చూ, వేణువు. 1.

మృదుత. అం: చూ, నఖక్షతములు

మృదుత్వక్కు. సం. వి. చ్. పుం: చూ, బుజెపత్త్రి* [చూ, వరగోఁగు.

మృదుద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. గోఁగు*:

మృదులము. సం. విణ. మెత్తనిది: చూ, మృదువు.1.

మృదువు. సం. విణ (ఉ ఈ. ఉ.) 1.=మెదుకు, మెత్తనిది చూ, సుకుమారము. 2; 2. చూ, సోమరి. [బద్ధలగువనుకీతి.

మృద్ఘటన్యాయము. అం మట్టికుండ తేలికగా

మృద్వంశము. అం.1 చూ, షష్ట్యంశములు. ౮౯; 2 చూ, షష్ట్యంశములు, ౯౭.

మృద్వీక. సం వి. ఆ స్త్రీ. రూ—మృద్వీక. ద్రాక్ష*. చూ, స్వాదుఫల

మృద్వీక సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

మృధము సం వి అ. న చూ, రూ-మృధము.

మృష. సం అవ్య బొంకు: చూ, వితథము.

మృషావాదము అం. చూ, కళలు.

మృష్టము. సం. విణ. కడుగుటలోనగువానిచేత గరంగరికైనది: చూ, శోధితము. "మృష్టాన్నము."

మె

మెంచే. నై. వి =మ్లేచ్ఛ. తురక, మహమ్మదీయుఁడు చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

మెండియము. దే వి. రూ—మెండెము. చేఁపుదువేళ్లవేసికొనెడి యుంగరము: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము 3)

మెండీఁడు దే. వి. (మెండెము + ఈఁడు.) చేఁపుడువేళ్లు: చూ, వేలు. 2.

మెండు దే. వి 1 ఆధిక్యము:చూ,హెచ్చు.2; 2. అతిశయము స్వా 3, ఆ. 28: చూ, హెచ్చు. 2; 3 చూ, మిట్టు 1: విణ. 4 అధికము చూ, హేరాళము.

మెండుకొను దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు; శశాం. 2, ఆ. 90: చూ, సండడించు; 2: చూ, విజృంభించు;3. నిండుకొను. ఉ, హరి. 5, ఆ. 84. చూ, సంపూర్ణమగు; పే్రి. 4. మెండుకొలుపు.

మెండెము. దే. వి: చూ, రూ_మెండియము.

మెండొడ్డు. దే. అ. క్రి. (మెండు + ఒడ్డు) ఎదిరించు. శకాం 4, ఆ 34: చూ, దక్కరించు

మెంతి. వై. వి._మేంథి. కుంచిక*: చూ, మేంథి*

మెంతిమజ్జిగ. వా. వి. చల్లకడి, తిమ్మనము, తేమనము, సిగర-సిగరి: చూ, మజ్జిగ.

మెంతులు. వై. వి. బ.= మేంథి. చూ, మెంతి

మెంబరు. వా. వి: చూ, సభికుడు.

మెకపుటాము వై. వి.=మృగమద: చూ, మృగమదము. అచ్చ. ఆ, కాం. 10.

మెకము. వై. వి.=మృగ. 1. రూ_మెగము: చూ, మృగము. 1; 2. జింక. అచ్చ. అర, కాం. 37: చూ, మృగము. 2. [మూలతేడు.

మెకములకోలముసామి. వై. వి. చూ, మెక

మెకములతిండి. ద్వ. వి. 1. చూ, మృగాజీవము; 2: చూ, పెద్దపులి. [సింహము.

మెకములతేడు. ద్వ. వి.మృగేంద్రుడు: చూ,

మెకములసామి. వై వి.=మృగస్వామి.-వై.-

మెకమెకపడు. ద్వ. అ. క్రి గర్వించు : చూ, హుంకరించు.

మెకమెకపాటు. ద్వ. వి. 1. గర్వము. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, హంకారము; 2. ఆకలి రౌరార్వపెట్టి యా_త్రి.

మెక్కు. దే. స. క్రి. తిను: చూ, భక్షించు.

మెగము. వై. వి.=మృగ: చూ, రూ_మెకము. 1-2.

మెగ్గ. దే. వి. ఊట: చూ, సెలయూట.

మెచ్చు. దే. వి. 1. శ్లాఘన: చూ, ప్రోత్రిము; 2. ప్రేమము చూ, స్నేహము, 3. చూ, బహుమానము; విశే. 4: చూ, శ్లాఘ్యము; స. క్రి. 5: చూ, శ్లాఘించు 6. గణించు చూ, లక్ష్యపెట్టు; ప్రే. 7: మెచ్చించు-మెప్పించు.

మెచ్చులచెట్టు. దే. వి: చూ, పెట్టుకెట్టు.

మెచ్చులాడి. దే. వి. (మెచ్చులు+ఆడి) 1. మెచ్చుకొనదగినఆడుది. ఉ, రా. 5, ఆ. 248: చూ, స్త్రీ; విశే. 2. మెచ్చుకొనదగినది [మెచ్చుకొనదగినవాడు.

మెచ్చులాడు. దే విశే. (మెచ్చులు + ఆడు)

మెటిక. దే. వి. రూ_మెటికె-మెట్టిక. తంతియు: చూ, సోపానము.

మెటికకాయ. వా. వి. గోరుచిక్కుడుకాయ. (రాయలసీమలో వాడుక.)

మెటికె. దే. వి. 1: చూ, రూ_మెటిక; 2. కీళ్లువిఱుగుటచేత అగుధ్వని చూ, స్వరము. 2; 3 పాదము. చూ, హజ్జె.

మెట్ట. దే. వి. 1: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పర్వతము; 3. చూ, మెటికె. 3; 4. నీరాపలేక పండెడుచేను, మెరకపొలము: చూ, భూమి. 1.

మెట్టజీలుగు. దే.వి.ఒకసస్యము చూ, సస్యము. 1.

మెట్టతమ్మి. ద్వ వి చూ, నేలతమ్మి*.

మెట్టదామర. ద్వ. వి.—వై —

మెట్టనాగలి. వా. వి. మెరకనుదున్నెడు నాగలి (చూ, దంపనాగలి.)

మెట్టపంటలు. దే. వి బ. చోడి, జొన్న మొదలగునవి. [మాటలు.

మెట్టపాంకపడములు. జా. నిరుపయోగముగు

మెట్టవంగ. ద్వ. వి. పెద్దవంగ*: చూ, వంగ.

మెట్టవాలుపిట్ట. ద్వ వి. రూ_మెట్టవాల్పిట్ట. కోడి చూ, ఫుంజు. [కాం. 3.

మెట్టవాల్పిట్ట. ద్వ. వి.—వై.—అచ్చ. బాల,

మెట్టిక. దే, వి: చూ, రూ_మెటిక.

మెట్టినిల్లు. దే. వి (మెట్టిన + ఇల్లు.) ఆడుదాని అత్తవారియిల్లు చూ, సదనము 1.

మెట్టియ. దే. వి రూ_మెట్టె చూ, మట్టియ.2.

మెట్టు. దే. వి. 1. వీణాసోపానము: చూ, సోపానము; 2. చూ, సోపానము; 3: పులితడుగు, పులిమజ్జిగ: చూ, శుక్తము. 1; వి. 4.

అకుచెవ్వులు. వసు. 5, ఆ. 77: చూ, సమ్మా
ళిగలు; 5. సంకటము ప్రచ్ఛేకొనెడుఘట్టము:
చూ, స్థానము. 1; 6. కొండ: చూ, పర్వ
తము; 7. చిన్నకొండ: చూ, పర్వతము,
8. తొ్రిక్కుట. యు. 2, ఆ. 56. "వాఁడు
కాలితో మెట్టుటనేర్చను"; 9. అవరు చూ,
సంకటము; 10. అంకెలయొక్క వెరసి: చూ,
వెరసి. 1; స. క్రి. 11. మట్టు, ఒత్తు: చూ,
తొ్రిక్కు. 8

మెట్టుఁబాఁ్రిలు. దే. వి. బ. తలఁబాఁ్రిలు. స్వా.
5, ఆ. 79: చూ, సేసఁబాఁ్రిలు.

మెట్టుకు. దే. ద్రి. 1. తుదకు, చివరకు; 2 మొ
త్తమునకు.

మెట్టుచోలు. దే. వి. గంగ: చూ, నది.

మెట్టె. దే. వి. రూ-మెట్టియ: చూ, రూ—
మట్టియ. 2.

మెట్లగుంటక. దే. వి. గుంటక భేదము: చూ,
వాలము (పాపటము).

మెడ. దే వి. 1. అఱు-అఱ్ఱు, కుతిక-కుతుక-
కుత్తిక-కుత్తుక, కొలికి, గొంతు-గొంతుక,
పీక-పీకి-పీకె-పీకియ, బొండు, మెడకాయ.
(సం).—ఉ, కంఠము, కంధర-కంధరము,
కంధి, కంబువు, కుహరము, కృకము,గళము,
గాత్రిము, గిరి, గ్రీవ, ధమని, నిగరిణము,
శిరోగ్రీవము. తిద్విశేషములు.—౧: అంగిలి,
లోకుత్తు; ౨: అంటుమెడ, ఇఱుకుమెడ,
పొట్టిమెడ; ౩: (సం).-గల్య; ౪: (సం).-
కంబుగ్రీవ; ౫: (సం).— గ్రీవ("చూ,
శిరము."); ౧౦. 2: చూ, నక్షత్రస్థానములు.

మెడకాయ. దే. వి.—పై.—

మెడకొంకి. దే. వి. మెడముందటియడ్డయెముక:
చూ, కల్యము. 1.

మెడఁగోట్టుకొనుట. జా. అలుముకొనుట. "మె
డఁగోట్టుకొనియెనూరక." పాండు. 5, ఆ.
225; "కొమ్మనీమెడఁగోట్టుకొనకుకన్న."
రామా. 1, ఆ. 147. [చూ,భూషణము.2.

మెడనూలు. దే. వి. బంగారు తీఁగెల హారము:

మెడపాంపు. దే. వి. గ్రీవాగ్రిభాగము: పాం
పు, మెడవంపు.

మెడవంపు. దే. వి.—పై.—

మెడపల. దే. వి. ఒకరకమువల చూ, వల.

మెడవాలు. దే. వి. 1. చాకలత. చూ, రజకి;
2 చాకలవాఁడు చూ, రజకుఁడు. [ము.2.

మెడిదము. దే.వి ధ్వని.యు 1,ఆ 116: చూ, స్వర

మెడుద. దే. వి: చూ, మెట్టు 3. [28.

మెణకరి. దే.వి: చూ,బ్రిహ్మచారి.ఉ,హరి.5, ఆ.

మెణత. దే వి: చూ, మెల్లె.

మెతక వై విశ.=చూ, రూ-మెతుక. 1-2.

మెతుక. వై. విశ. రూ-మెతక.= మృదు.
1. మృదునైనది, మెత్త: చూ, మెదువు. 1;
2. మందము: చూ, మెదువు 2.

మెతుకు. దే. వి. 1. అన్నము: చూ, పాద
ము (1), 2. అన్నముయొక్క కణము, సిక్థ
ము: చూ, పాదము (1). [తుక. 1—2.

మెతువు. వై విశ.=మృదు: చూ, రూ-మె

మెత్త. వై. వి. 1: చూ, శయ్య. 1; 2. గుఱ్ఱ
పుపల్లము: చూ, హయము, 3. పఱపు. చూ,
శయనము; 4. సాగరముమోసెడియెద్దుగంత
మీఁదిపఱపు; ఐ. 5. పల్లకిమోయువారు
భుజముపైవేసికొను దూదివేసి కుట్టిన బిళ్ల:
మాలుగులు-మూలుగులు; విశ. 6: చూ,
మెతుక. 1.

మెత్తఁబడు. వై. అ. క్రి. (మెత్తన + పడు)
1. మృదువగు. భాగ. 7, స్కం. 288;
2. నమ్రిమగు. విజ. 3, ఆ. 107; భార.విరా.
2, ఆ. 54: చూ, వంగు; వా. 3. చిమడు:
చూ, మద్దకట్టు. [ఉద్యో. 3, ఆ. 199.

మెత్తఁబడుట. దే.! వి. లొంగిపోవుట. భార

మెత్తఁబాటు. వై. వి 1. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము. 2; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1. [చూ, మెత్తఁబడు. 1.

మెత్తఁబాఱు. ద్వ.అ. క్రి (మెత్తన + పాఱు):

మెత్తగిల్లు. వై. అ. క్రి. మెత్తనగు.

మెత్తపము. దే. వి. మెత్తుట.

మెత్తడి. దే. వి. ఒకచేఁప చూ, మత్స్యము. 1

మెత్తన. వై. వి. 1 =మృదు మార్దవము: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 2 చూ, శాంతి. 1 హరి పూ. 8, ఆ. 148; విశే. 3. మృదువు చూ, సుకుమారము 2; క్రి విశే. 4 తిన్నగా చూ, మెల్ల. 8.

మెత్తనిది. వై. విశే: చూ, మెత్తన 3

మెత్తపఱచు. ద్వ అ క్రి చూ, ఊను. 5.

మెత్తర. దే. వి చూ, ముత్తర

మెత్తింగోడ ద్వ. వి బొమికలగోడ. (సం).- ఏడుకము_ఏపాకము

మెత్తు దే. వి. 1 మన్నులోనగువాని దళముగా పూసినపూఁత అలుకుట. (సం) —ఉపలేపనము, గోముఖము, స క్రి 2. మన్నులోనగువాని దళముగాపూయు, అలుకు-అల్కు: చూ, లేపనముసేయు

మెదడు. వై. వి = మేదస్. తలయందుండు క్రొవ్వు: క్రొవ్వు. (సం).—మస్తిష్కము, మేదస్సు. (ఇది చిన్నమెదడు, పెద్దమెదడు అని ద్వివిధము) (చూ, శిరము. 1)

మెదలిక. దే వి మెదలుట.

మెదలు దే. అ క్రి 1 కొంచెము చలించు చూ, చరించు; 2. చూ, సంచరించు [మెదల్చు.

మెదలుచు దే ప్రే క్రి మెదలఁజేయు: రూ-మెదల్చు. దే. ప్రే —వై—

మెదించు. వై. స. క్రి: =మర్దించు. రూ-మేదించు. రుక్మి. 2, ఆ. 26: చూ, సమ్మర్దించు.

మెదికాళ్ళు. దే. వి. మానికాళ్ళు.

మెదుక. వై. వి. 1: చూ, పిసక; 2. మందుఁడు. పాండు. 5, ఆ. 81: చూ, సోమరి; 3. మందము: చూ, విలంబము. 1.

మెదుకగొను. ద్వ. అ. క్రి. పిసకబట్టు. హరి. భూ. 5, ఆ 148. [చూ, రూ-మెతుకు.

మెదుకు. వై. వి.=మృదు (దే అని కొందర):

మెదుగు దే అ.క్రి 1. డంగు-వంగు; 2. వలఁగు: చూ, నగముదముగు. [18: చూ, వస్త్రము.

మెదుగుడు. దే. వి పాతఁబట్ట. పాండు.2, ఆ.

మెదుచు వై. స క్రి.=మృద్ మర్ద చూ, మెదించు కాశీ 7, ఆ. 5; ఉ, హరి. 5, ఆ 56. [5, ఆ 21.

మెదుపు. దే ప్రే క్రి మెదుగఁజేయు పాండు.

మెదువు. వై విశే 1 =మృదు చూ, మృదువు.1; 2. మందము చూ, మెదుక 3.

మెనుపు. దే. స క్రి కప్పముతో ఎనుచు

మెప్పు దే వి 1 చూ, మెచ్చు. 1; 2: చూ, మెచ్చు 2; 3 వరము అచ్చ. అర, కాం. 21 చూ, వరము 3.

మెయి. దే వి (రూ-మయి-మై-మే-మేను.) 1. దేహము. హరి. ఉ 10, ఆ. 78 చూ, శరీరము, 2: చూ, పార్శ్వము 2 కళా. 1, ఆ 162, 3 చూ, విధము. 1; 4. చూ, వెంబడి, అప. 5. కొన్నియెడల తృతీయా విభక్తియందు వచ్చెడుప్రత్యయము.(ఉదా.- అలుకమెయి, చేలముమెయి.)

మెయికొను. దే అ. క్రి. రూ-మయికొను. 1: చూ, సమ్మతించు, 2 కలుగు. భో. 1, ఆ. 103. చూ, సంభవించు, 3. పొందుపడు: చూ, సరిపడు 1, స. క్రి 4 చూ, సమ్మతించు భార. అను. 4, ఆ 202

మెయికోలు. దే వి: చూ, రూ-మయికోలు.

మెయితాలుపు. దే.వి : చూ,రూ-మయితాలుపు.

మెయిపాలు దే. వి. సమభాగము.

మెయిమఱుపు. దే. వి. చూ, మూర్ఛ. 1.

మెయిమరుగు. దే. వి. కవచము. (రూ-మెయిమ

మరువు-మెయిమఱ్వ-మెయిమఱువు-మేమ
ఱగు-మేమఱవు-మేమఱ్వ-మేమఱుగు).
చూ, వారవారణము.

మెయిమఱువు గ్రా. వి —పై.—

మెయిమఱ్వ దే వి —పై.—

మెయిమఱపు. దే వి చూ, రూ-మయిమఱపు

మెయిమఱువు. దే వి చూ, రూ-మెయిమఱువు

మెయిమెయి. దే వి, విణ చూ, రూ-మయిమయి.

మెయిపడి. దే వి, విణ రూ-మైపడి చూ, రూ-మయిపడి. [సేబాను

మెర. దే. అవ్య ప్రశంసనార్థకము చూ,

మెరక వై. వి =మరక చూ, భూమి. 1-౪౦

మెరమెర. దే. వి. 1 చూ, సంశయము, 2 మనోవ్యథ చూ, శోకము, 3 చూ, ఖేదము 2

మెరమెరపడు ద్వ అ క్రి చూ, సంశయించు.

మెరమెరలాడు. దే. అ క్రి చూ, బాధపడు

మెఱఁగు దే వి 1 మించు చూ, విద్యుత్తు, 2. అధిక ప్రీతి చూ, వెలుతురు. 1

మెఱచు. దే అ. క్రి తళుక్కని ప్రకాశించు. ఉ, హరి. 3, ఆ 144 చూ, పొంగిల్లు

మెఱపు దే వి చూ, మెఱఁగు 1—2. (విద్యుత్తునకు.—పాండు 4, ఆ. 286)

మెఱపుఁదీఁగ. ద్వ వి 1 జ్యోతిష్మతీలతిక చూ, మానేరు, 2 తీఁగవంటి మెఱపు చూ, విద్యుత్తు.

మెఱము. దే. వి. 1: చూ, పిల్లమెఱము. 1 హై. 3, ఆ. 103; న. క్రి 2. నాటిసకల్యా దికము ఇటునటు మెదల్చు.

మెఱమెచ్చు. దే వి. (మెచ్చు + మెచ్చు) మిక్కిలిమెచ్చు పా 1, ఆ 118

మెఱయు. దే. అ. క్రి. 1. చూ, ప్రకాశించు, 2: చూ, వెలువడు; అం. పే్రి 3. బయలు పఱుచు

మెఱవడి. దే. వి. 1. అతిశయము. చూ, హెచ్చు. 2, 2. గౌరవము: చూ, సమ్మా నము; 3: చూ, విజృంభణము. భాగ. 8. స్కం. 399; 4. చూ, రూ-మెఱవణి; 5 చేవ. చూ, స్థైర్యము. 1; 6: చూ, సామ ర్థ్యము ఉ, రా 4, ఆ. 231, విణ. 7. ప్ర కాశితము. విక్రి. 6, ఆ 64.

మెఱవడివోవు దే అ. క్రి: రూ-మెఱవణి వోవు, ఊరేగు. [ఏగుపెండ్లి.

మెఱవణి. దే వి రూ-మెఱవడి, ఊరేగింపు,

మెఱవణివోవు. దే అ క్రి: రూ-మెఱవడివోవు.

మెఱికలు దే వి. బ. పొట్టుపోవిడిపోవనిబియ్యము. రూ-మెఱుకులు చూ, నేసఁబ్రాలు (బియ్య ము) ["పేఁడుతవతగగతిలో మెఱికె"

మెఱికె వా వి. అందలికంకెను అధపుఁడు.

మెఱియ దే వి గుండ్రాయి. చూ, రాయి.

మెఱియఁడు దే విణ చలింపనివాఁడు చూ, రూ-మడియఁడు.

మెఱియత దే విణ. చలింపనిది చూ, స్థావరము 3.

మెఱుఁగు. దే వి (రూ-మెఱఁగు-మెఱపు-మెఱము-మెఱుపు) 1. చూ, విద్యుత్తు; 2 కాంతి. ఆం, పదా సు. 22 చూ, వెలుతురు. 1, 3 కిరణము చూ, హాయనము 2, 4. ప్రీతి. ఆం, భా ప్ర 32 చూ, వెలుతురు 1; 5 అధిక ప్రీతి చూ, వెలుతురు 1, 6. నెయ్య ముడి లైనవానిబిడ్డు, చేమురు చూ, స్నేహము, వా. 7 బంగారు నండిలోనగువగలకు పెట్టు తళుకు, 8 వేషములులోనగువానిహైగోఁటు. "సానిమెఱుఁగు-సంతమెఱుఁగు", 9. పొం గరింపు "కాళ్లు మెఱుఁగుమోపినవి."

మెఱుఁగుఁబోఁడి. దే వి. (మెఱుఁగు + బోఁడి.) 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది. ప్రభా. 3, ఆ 47: చూ, స్త్రీ.

మెఱుఁగుడుఁబురువు ద్వ వి చూ, రూ-మిడుఁ గురుఁబురువు రామా. 6, ఆ 107.

మెఱుఁగుడుఁబుర్వు ద్వ. వి.—పై.—

మెఱుఁగుజెఱ్ఱి. దే.వి.కుటరాజము: చూ, సర్పము.

మెఱుఁగుడునూనె. ద్వ వి.రూ-మెఱుఁగునూనె మెఱుఁగునకై పెట్టెలులోనగు వానిమీఁద పూసెడు పూఁతనూనె, వార్నిషు చూ. స్నేహము 2. [భూషణము 2-3౯.

మెఱుఁగునల్లులు. ద్వ. వి. బ. కట్లుపెండ చూ,

మెఱుఁగునూనె. వా. వి చూ, రూ-మెఱుఁగుడునూనె.

మెఱుఁగురిక్క. ద్వ వి 1 ప్రివాళము. చూ, రత్నము. 1,2.కాంతిగలచుక్క చూ,రిక్క

మెఱుఁగుఱాయి దే వి వెండికి మెఱుఁగుపెట్టురాయి చూ, రత్నము 1.

మెఱుఁగుసన్నము ద్వ వి మంచిసన్నవిగమ్మె సన్నము చూ,సన్నము. [చూ,విదారించే

మెఱుస దే. స. క్రి. పెల్లగించే కాశీ 5,అ 152.

మెఱుకులు వా వి. బ చూ, రూ-మెఱికలు

మెఱుపు వా వి రూ-మెఱుము చూ,విద్యుత్తు

మెఱుగు. దే. వి. 1 —పై.—, అ క్రి 2 చూ, మెఱచే, స. క్రి 3 పొడుచే ఉ, హరి 3, అ. 64 చూ, స్ఫోటించే; అం. 4 చూ, పాడక్రియలు

మెలఁకువ. దే వి 1. (రూ-మెలకువ, మేలుకాంచుట-మేలుకొంచుట-మేలుకొంట-మేల్కొంటు-మేల్కనట-మేల్కొనుట) చూ, మేలుకోలు,2.నడక: చూ, వర్తనము 1; 3 నడక చూ,వర్తనము 1 ఉ,హరి 5,అ 198,4 జీవనము చూ,బ్రదుకు. 1,5 చూ, పొలయిక. 1

మెలఁకువవాఁడు దే విశ చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు

మెలఁగు దే. అ క్రి 1 చూ, వర్తించే ఉ, హరి. 5, అ 53, 2 జాగరూకతతో వర్తించే చూ, మెలయు. 3, 3 చూ, సంచరించే, 4. జరగు హరి పూ. 5, అ 193 చూ, సాగు. [చూ, రూ-మెలుచు

మెలఁచే దే. క్రి మెలఁగఁజేయు స్వా 4,అ 115.

మెలఁత దే వి.రూ-మెల్త.1. అఁడుది మెలఁత: చూ, స్త్రీ; వా. 2. కపటము: చూ, సూక్ష్మము 2. "మెలఁతబుద్ధి."

మెలఁతుక. దే. వి. (మెలఁత+ఉక.) (రూ-మెలఁత-మెల్త-మెల్తుక. చూ, మెలఁత. 1.

మెలక దే వి. కపటప్రవంచన: చూ, సూక్ష్మము 2 [216. చూ, వెలుఁగు. 5.

మెలకు దే అ. క్రి జ్వలించే.భాగ.8, స్కం,

మెలన దే వి గాత్రిమమచేట్టునుండుబయలు: చూ, వెలుపల 1

మెలపు దే వి. రూ-మెలుపు-మెల్పు 1: చూ, మేలుకోలు,2. చూ, మెత్తఁబాటు. 1, 3: చూ, పర్యటనము. అని. 2, అ 26; 4. చలింపమి. విక్రి 4, అ. 17; పేరి. 5. చూ, మెలుచు పంచ. నా. 3, అ 308.

మెలయు పై. అ క్రి 1.=మిల్. పెనఁగు: చూ, సక్తమగు; దే. అ క్రి. 3 ఉండు: చూ, వర్తించే; 3. జాగరూకతతో వర్తించే: చూ, వర్తించే. [పెన: చూ, లంకె

మెలి పై వి.=మిళిత. (రూ-మెలిక-పెలుసు)

మెలిక పై వి =—పై —

మెలిగొను. ద్వ. అ క్రి. చూ, పెంటిగొను

మెలిగుక్క ద్వ వి కూకీపలుకు, మణితము: చూ, స్వరము. 2

మెలిదారము. ద్వ వి పొళ్లపనివారు దిండుపత్రిక్కాయ్యలకుఁ గట్టెడి బిగిదారము: చూ, సూత్రము 1 [మెలిపెట్టు. పిరిగొను.

మెలిపెట్టు. ద్వ. స. క్రి మెలివేయు: రూ-

మెలియు. పై. అ క్రి చూ, మెలయు 1.

మెలివడు. పై అ. క్రి పెనవేయు: చూ, పడివేయు. [లంకెపెట్టు 1.

మెలిపెట్టు ద్వ. స క్రి. మెలిపెట్టు: చూ,

మెలుకువ. దే వి. చూ, రూ మెలఁకువ 1.

మెలుచే పై క్రి మెలియఁజేయు రూ-మెలఁచే, పెనఁచే, పెనపు, మెలపు; మెలుపు.

మెలువు. వా. వి. పేరి: చూ, రూ_మెలపు.
మెలను. వై. వి.=మిళిత: చూ, మెలి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 143.
మెల్త. దే. వి: చూ, రూ-మెలఁత.
మెల్తుక. దే. వి: చూ, రూ-మెలఁతుక.
మెల్పు. దే. వి. పేరి: చూ, రూ-మెలపు.
మెల్ల. దే. విణ. 1. కంటికి డకో అగినది (మో పు) "మెల్లకన్ను.": చూ, వీక్షణము, 2 మేలైనది "వానిపని యిప్పుడు మెల్ల".; 3. నెమ్మదిగా. "మెల్లగారమ్ము". చూ, మెల్లన; 4. నిశ్శబ్దముగా "మెల్లగా మాట్లాడుము." 5 కొంచెము మేలైనది. "వానిపని గుడ్డిలో మెల్ల"
మెల్లకంటి. దే. విణ (మెల్ల+కన్ను) 1 కేకరాక్షుఁడు, కేకరాక్షి: చూ, కేచేఁకు; 2 కాకి చూ, వాయసము.
మెల్లకంటివాఁడు దే. వి. కేకరుఁడు: చూ, వలిరుఁడు.
మెల్లకన్ను. దే.వి అపాంగము: చూ, లోచనము.
మెల్లచూపు దే. వి గిల్లచూపు: చూ, వీక్షణము.
మెల్లన. దే. వి. 1. తిన్నన; 2: అల్లన, ఒయ్యన-ఓయన, ఒల్లన. (విణ)— ఒయ్య, మెల్ల. (విశేషణమైనచో "మెల్లనినగవు, మెల్లనిమాట" మొ), దరి. 3 శనైరర్థకము. ఆం భా తృ 76.
మెల్లము. దే. వి ఎళ్ళము, ఒళ్ళము
మెల్లా. వా. వి చేటిక చూ, సదనము. 1.
మెల్లిగా. వా. విణ నెమ్మదిగా.
మెల్లె. దే. వి చివక, మెణత చూ, శాఖ. 1.
మెసఁగు. దే. స కిరి తిను. రుక్మి. 2, ఆ 136 చూ, సాపడు.
మెసవు. దే. స కిరి.—పై.—
మెసవుట. దే వి: చూ, భుక్తి 1 (భుక్తి 3వ అర్థమునను వర్తించును)
మెహదా. దే వి ఒక బాణము: చూ, బాణము.1.
మెహనతు. వా. వి. బహుమతి. "కానులగండ మెహనతుగా యిచ్చెను." [సుర. (3).
మెహర్బాని. వా. వి. గొప్ప, ఘనత: చూ,

మే

మే. దే వి: చూ, రూ-మెయి. 1-2-3-4.
మేండము సం. వి. అ. పుం. పొట్టేలు: చూ, మేషము 1.
మేండిరించే. దే. స. కిరి. భేదించే. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124: చూ, స్ఫోటించే.
మేంథి సం. వి. ఇ. (స్త్రీ).=మెంతి*: కుంచిక, గంధఫల. (తె)—మెంతి.
మేఁక వై వి.=మేక, మేష. 1. ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము. 1; 2. మగమేఁక చూ, మేషము 1. [చూ, కృకుర్వు.
మేఁకగడ్డము. వా. వి. మేఁకయొక్కగడ్డము:
మేఁకతిండి ద్వ వి. తోఁడేలు చూ, వృకము.
మేఁకపడ్డ ద్వ. వి. మఱక చూ, మేషము. 1.
మేఁకపోతు ద్వ. వి.ఛాగము చూ, మేషము. 1.
మేఁకపోతుగాంభీర్యము జా మేఁకపోతువంటి ధైర్యము, లోపలపసలేనిది "మేఁకపోతుగాంభీర్యము నభినయించుచున్నాఁడు" (ధర్మజ రాజసూయము).
మేఁకరాసి వై వి=మేషరాశి చూ, రాసులు.
మేఁకలఁగాపరి. ద్వ వి కురుప, కురుమవాఁడు, కులిపి (సం)—అజాజీవి—అజాజీవుఁడు—అజాజీవి—అజినుఁడు, గొబాలుఁడు.
మేఁకలమంద. వా. వి. అజకము, అజము. చూ, మేషము 1.
మేఁకవన్నెపులి. జా సాధువుగాఁగాన్పించే నసాధువు. "ఈసర్వజ్ఞుఁడు మేఁకవన్నెపులి" (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)
మేఁకసారము. వై వి మేఁకయొక్క "మేఁ" అనుఅఱపు. చూ, స్వరము 2.

మేఁగు. దే. స. క్రి. రూ-మేృఁగు.1. పూయు. భో. 2, ఆ. 107: చూ, లేపనముచేయు; 2: చూ, వేష్టించే

మేఁడి. వై. వి. నాఁగటిదుంపవెనుక నిలిపిన కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడికట్టు. -. వి.—పై.—

మేఁడికొయ్య. వా వి.—పై —

మేఁడికోరు. వై. వి: చూ, మేఁడిపాలు.

మేఁడికోల. ద్వ. వి. ఈశ: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడిచీల ద్వ. వి. మేఁడిజాతి రాకుండ వేసిన చీల: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడితోఁక ద్వ. వి. మేఁడిచివరకొయ్య చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడిపాలు. ద్వ వి 1. సేద్యగానిభాగము చూ, పిస్తు 1; 2 నేలయొకయునిభాగము చూ. పిస్తు, 1 (చూ, సంగోరు)

మేఁడిసోగ. ద్వ. వి. చూ, మేఁడితోఁక.

మేఁత. దే. వి. పశ్వాద్యాహారము మేపు. తద్వి.—వొంగమేఁతకు.—తోడుకు.

మేఁతరి. దే. వి (మేఁత + అరి) 1 కొండతి శిల్పులలో ముఖ్యుఁడు; విణ. 2 తిండిపోతు· చూ, భక్షకుఁడు. [మేఁతాడు

మేఁతిలాడు. దే. అ. క్రి మేఁత మేయు. రూ—

మేఁతాడు దే. అ. క్రి — పై —

మేకము. సం వి. అ పుం.=మేఁక. భాగము చూ, పేషము. 1

మేపు. దే. వి చీల చూ, శూలము

మేపుతల దే. వి (సం).—కుంభము=గుబ్బ

మేకొను. దే అ క్రి. (రూ-మైకొను-మయి కొను—మెయికొను) 1. చూ, సమ్మతించే, 2: చూ, సంభోషించే, 3 చూ, యత్నించే, స క్రి 4 చూ, సక్తమగు. ఉ, రా. 7, ., 167; క్రి 5. కైకొలుపు

మేకోలు దే. వి (రూ—మెయికోలు—మయి కోలు—మైకోలు.) 1 అంగీకారము చూ,

సమ్మతి. 1;2.యత్నము:చూ, సన్నాహము.

మేఖల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుదాని రొ నిమిఁది పేటల మొలనూలు: చూ,రావణిక. 2. (భూషణము. 2.); 2. కొండనడుము: చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 3. ఆయుధము లోఱకుండఁగమణికట్టునఁగట్టుకట్టు,చిలుకడ తాృడు: చూ, గూత్రము. 1.

మేఖలకన్యక.సం.వి ఆ స్త్రీ నర్మద: చూ, నది.

మేఖలికాతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

మేగలి దే. వి. యత్నము· చూ, సన్నాహము.

మేఘచాతకన్యాయము. అం చాతకపక్షి మేఘ మిచ్చేనదే కాని తాృగదనురీతి.

మేఘజ్యోతి. సం. వి. ఈ పుం: చూ, ఇరమ్మ దము. [సురవర్త్మము.

మేఘద్వారము సం. వి. అ. న. విన్ను: చూ,

మేఘనాదము. సం. వి అ. పుం. 1 ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2 చిత్తికూర*: చూ, భం డీరము. 2 (చూ, వృక్షము) [నెమలి.

మేఘనాదానులాసి సం వి న్. పుం: చూ,

మేఘనాధుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. రావ ణునికొడుకు చూ, సూనుఁడు. 1; 2. ఒకా నొక రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3· చూ, వరుణుఁడు.

మేఘనామము. సం వి.న్.పుం.1. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము 3, 2. ముస్త*: చూ, ముస్తకము. 1 [నాదము. 1.

మేఘనిర్ఘోషము సం. వి. అ పుం. చూ, మేఘ

మేఘపుష్పము. సం వి అ న 1. నీరు: చూ, సలిలము; 2 తూరః: చూ, వాన. 1; పుం. 3 కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱము. చూ, హయము; అం 4 చూ, రథ్యములు.

మేఘమాల. సం వి ఆ. స్త్రీ. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2 మేఘపంక్తి. చూ, మేఘ .ము. 1.

మేఘము. సం. వి. అ. పుం. (తదుపదిష.)1.—మొగులు: అంబుదము, అంబుభృత్తు, అంభోదము, అబ్దము, అభ్రము, ఉద్గిభము, ఓ, కందము, కంథము, కంధరము, కజ్జలము, కమలాసనము, కరమాలము, కరము, కేతుధము, క్షరము, ఖచరము, ఖతమాలము, ఖద్యోతము-ఖద్యోతము, గడేరము, గగనధ్వజము, గడయంతము, గదాంబరము-గదాంపరము, గాడబము, ఘ, ఘనము, చరయువు, చపకము, జలకరంకము, జలదము, జలధరము, జలపోటనము, జలమసి, జలముచము, జీమూతము, జీవమూతము, తటిత్పతి, తటిత్వంతము, తరి, తోయదము, దర్దురము, ధారాధరము, ధూమయోని, నభము, నభోగజము, నాగము, నీరదము, పయోధరము, పాదోదకము, పారణ-పారణము, బలాహకము, భేకము, మదయిత్నువు, ముదిరము, వనదము, వర్షము, వలాహకము, వాతరథము, వాయుదారము, వాయుదారువు, వారిమసి, వారివాహము, వ్యోమధూమము, శ్యామము, సేచకము, స్తనయిత్నువు.(తె వ).—గాలినూడు, జాలుదొడుకు, జేజేతొరి యురదము, నీటితాలుపు, నీటిమోపరి, నీరుతాలుపు, పయిరులునుఱు-పైరులునుఱు, మబ్బు-మఱ్ఱిబ్బు, మాఁగుడు, మించేదారి, మొగిలు-మొగులు, మొయిలు-మొయులు. తద్విశేషములు.— మేఘములకు —౧ చూ, మేఘములు; మఱికొన్నింటికి.—౨: అగ్నివర్షకము, అవర్తము, ౩: అపవరకము; ౪: ఆనకము, ౫ ఇంద్రచాపము, ౬: ఐరావతము, ౭: ఉష్ణమేఘము, ౮: కాళి, కాళిక(క్రొత్తమబ్బు), ౯ కాలిక (మబ్బుగుంపు), ౯ కౌతేయము; ౧౦ ఖండాభ్రము, ౧౧. ఘనాఘనము (తె) తొలుమొగులు; ౧౨: జలవర్షకము, ౧౩: పర్జన్యము; ౧౪: (తె).-బడగొండ; ౧౫. మేఘమాలవరుసకు.—కాదంబిని, మేఘపంక్తి, మేఘమాల, మేఘశ్రేణి. (తె).-అగడపలు, అడెపలు—అడెబలు, అడెలు—అడేలు, మొగిలుదొంతికలు, మోడము. ౧౬. మేఘావరణమునకు.—(తె) మందారము, మోడము. (మిగతవానికి "చూ, స్తనయిత్నువు. 1"); 2. ఏనుఁగు కాలియందలి మదము· చూ, హామిక; 3. ముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 1; 4. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; అం. 5: చూ, గజమదములు.

మేఘములు. అం· ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలము, ద్రోణము, కాలజము, నీలము, వరుణము, వాయువు, తమము (9). (ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలావర్తము, ద్రోణము, కాళమేఘము, నీలమేఘము (7) అని కొందఱు.) [858 పొరటు]

మేఘుల. అం: చూ, ఆగంతుకములు. (చూ,

మేఘవర్ణి అం· చూ, అశుభావర్తములు.

మేఘవహుఁడు. సం. వి అ. పుం. (రూ-మేఘవాహనుఁడు-మేఘవాహుఁడు)· చూ, మబ్బురాతు.

మేఘవాహనుఁడు సం వి. అ పుం.—పై —

మేఘవాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై —

మేఘవిలసితము అం: చూ, వృత్తము. 1 (మ-స-న-నగణములు. 6యతి 12వ ఛందస్సు.)

మేఘవిస్ఫూర్జితము అం· చూ, వృత్తము. 1. (య-మ-న-స-ర-ర గురువులు 13యతి. 19వ ఛందస్సు)

మేఘశ్రేణి సం. వి ఈ. స్త్రీ చూ, మేఘము. 1—౧౬.

మేఘసందేశము అం.(ఈగ్రంథమును కాళిదాసు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు

మేఘాస్థి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ చూ, వడగల్లు.

మేచకము. సం. వి. అ.న. 1.=మసకవ. చీఁకటి. (చీఁకటికిని, ఇందుల విశేషములకును "చూ, శ్యామిక. 1."); పుం. 2. నెమలిపురికన్ను: చంద్రికము, మేచకము. (తె.) కన్ను, పించియము-పించెము; 3.నలుపు: చూ, వర్ణము 6; విశే. 4 నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6

మేచే. దే. వి. కడియు: చూ, కల్యాలము.

మేజా. వా. వి. బల్ల: చూ, సింహాసనము.

మేజువాణి. వా. వి. రూ-మేజువాని. 1. భోగమువాండ్రమేళము, నాగవాసము చూ, వేశ్య; 2. భోగమువాండ్ర ఆటస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 3 విందు.

మేజువాని. వా. వి. —పై —

మేజోడు. వా వి పాదగతులకు లోపలఁగాలికి వేయుజోడు: చూ, సమ్మెరిగలు.

మేట దే వి: చూ, ఎక్కలి "ఇసుకమేట."

మేటరి. దే. విశే. (మేటి + అరి) మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేటి. దే వి. 1. ఏలిక. హరి. పూ. 7, అ 206: చూ, స్వామి 1: 2 రూ-మేటు. కసవుఁగుప్ప, గడ్డిమేటి, గడ్డివామి (సం).-గరకము: చూ, వెంటి; విశే. 3. చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4: చూ, శ్రేష్ఠము; వా. 5. చిల్లరపనులు చేయుబంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1.

మేటినీరుచూలిమెయి దాలుపులసామి. ద్వ. వి. చూ, వరుణుఁడు. ఆం ఎం. దే. 21.

మేటిల్లు. దే. అ. క్రి. అతిశయించు. హరి. పూ. 9, అ. 13 చూ, సందడించు.

మేటు వా. వి: చూ, రూ-మేటి.

మేడ. దే. వి. సౌధము. కళా 6, అ. 138 చూ, సదనము 1.

మేడము. వై. వి. 1.=మేళ. కూడిక. ఉ, రా 2, అ 188: చూ, సంయోగము; 2: చూ, యుద్ధము. [వాటులాడు.

మేడముపాడుడు. ద్వ. అ క్రి. పెనఁగు: చూ,

మేడమెట్టు. వా.వి. మేడచీడీ: చూ, సోపానము.

మేడి. దే. వి. 1: అంజోరు, అత్తి బొడ్డ. (సం).—అపుష్పము, ఉదుంబరము, కాంచనము, కృమికంటకము-క్రిమికంటకము-క్రిమికంటకము, క్షీరవృక్షము, క్షేమఫలం-క్షేమాఫల, జంతుఫలము, దుగ్ధము, పవిత్రకము, యజ్ఞాంగము, హేమదుగ్ధకము-తద్వి.—౧: (సం) కలిపోషానము; ౨ (సం) కుంకుమప్రియము; 3: (సం) అద్యుదంబరి. (సంగతవానికి "చూ, హేమదుగ్ధకము."); వై. వి 2=మేళ. నాఁగటికిఁజేతికిఁగల్గు కొయ్య: చూ, లాంగలము 1.

మేడియము. దే. వి చెక్కడపు జోమికీయందే వనితరము: రూ-మేడెము.

మేడు. దే వి. మిట్టు చూ, భూమి. 1.

మేడుపడు ద్వ అ. క్రి అజ్ఞతఁబొందు. రూ-మేడ్పడు.

మేడెము. దే. వి: చూ, రూ-మేడియము.

మేడ్పడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మేడుపడు.

మేఢ్రము సం. వి. అ. పుం: చూ, మగగుఱి.

మేఢ్రశ్వేతి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

మేతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.

మేదకము. సం. వి. అ. పుం. పెళ్లెము: చూ, సుర. 2.

మేదకుఁడు దే.విశే.అంబష్ఠ, దమ్మఁడు.(సం).-అకౌటిల్యుఁడు, నిష్కపటి-నిష్కపటుఁడు.

మేదతనము. దే. వి. సాధుత్వము.

మేదర. దే. వి. వెదురు బొంగులు లోనగువానిని అమ్మి జీవించెడుజాతి. [దలు): చూ, మేదరి.

మేదరవాఁడు. దే. వి. (వై.=మేంధ్ర). అనికొం

మేదరసాని. ద్వ. వి. మేదరవానిభార్య: చూ, సహధర్మిణి(భార్య.)

మేదరి. వై. వి.=మాహేంద్ర.(దేశ్యమని శ.ర.) (మేదర + ఇ): చూ, వేణులావకుఁడు. హర. 1, అ. 128. [చూ, మెదడు.

మేదస్సు. సం. వి. స. న.=మెదడు-మేదుః

మేదావి. దే. వి. ఔపాసనాగ్ని కుశి.కళా.4,ఆ.44 చూ, సిగరి. 1(భస్మము.) [కాశీ.3,ఆ.118.

మేదించే. వై. స. క్రి: చూ, రూ—మెదించే

మేదిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; అం 2: చూ, వృత్తము. 1. (న-జ-భ-జ-గ గురువులు. 11 యతి. 16వఛందస్సు.)

మేదు. వై. వి.=మేదస్: చూ, మేదస్సు

మేదురము. సం. విణ. చిక్కనైనను పైనది.

మేదురుఁడు. సం. విణ. (తె).—గరగరనివాఁడు, మిసమిసనివాఁడు. [హృల్లేఖము. 2.

మేధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అవలధ: చూ,

మేధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యజ్ఞము.

మేధావి. సం. వి. న్. పుం. 1. చిలుక: చూ, శుకము. 2: విణ. 2. ధారణాశక్తిగల గొప్ప బుద్ధిగలవాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

మేధి. సం. వి. ఇ. పుం. కట్టుగొయ్యి: చూ, స్తంభము.

మేధ్యము. సం. వి. అ, పుం. 1. ముంజికసవు*. చూ, హారిత (తృణము. 1.); విణ. 2. పవిత్రమైనది. (వస్తువు): పవిత్రము, పూతము: చూ, సమీచీనము.

మేన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: మేనక; దే. వి (1) తోఁడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రి తోఁడఁబుట్టిన దాని యొక్కయు, తల్లి తోఁడఁబుట్టిన వానియొక్కయు దేహసంబంధము. ఉదా — మేనఁగోడలు (తోఁడఁబుట్టినదానికూఁతురు), మేనత్త (తండ్రితోఁడఁబుట్టినది), మేనబావ (తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామలకొడుకు), మేనమఱఁదలు (తనకంటె చిన్నదైన మేనత్త మేనమామల కూఁతురు), మేనమఱఁది (తనకంటె చిన్నవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు), మేనమామ (తల్లితోఁడఁబుట్టినవాఁడు), మేనల్లుఁడు (తోఁడఁబుట్టినదానికొడుకు), మేనవదిన (తనకంటె పెద్దదైన మేనత్తమేనమామలకూఁతురు) (చూ, మేనరికము.)

మేనక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మేన. 1.

మేనకాత్మజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మేనఁగోడలు: చూ, మేన. (1).

మేనత్త. దే. వి: అత్త అత్తమ్మ, అత్తయ్య. (సం).— అంబిక. (చూ, మేన (1))

మేనత్తకొడుకు. వా. వి: చూ, మేనబావ.

మేనత్తమగఁడు. వా. వి: చూ, మామ 3. (మేనత్తమగఁడు మేనమామకాఁడు. పినతల్లిమగఁడు పినతండ్రికాఁడు. అనిలోకోక్తి.)

మేనబావ. దే. వి: మేనత్తకొడుకు. (సం) — పైతృష్వ సేయుఁడు — పైతృష్వస్రీయుఁడు. (మేన. (1).)

మేనమఱఁదలు. వా. వి. (చూ, మేన, (1).)

మేనమఱఁది. వా. వి: (చూ, మేన (1).)

మేనమామ. దే. వి. 1. తల్లితోఁడఁబుట్టినవాఁడు: మామ. (సం).—అధీగవుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, భోజ్యుఁడు, మాతులుఁడు, మామకుఁడు; అం. 2: చూ, స్త్రీరక్షకులు; 3. చూ, గయాపిండదానార్హులు.

మేనయల్లుఁడు. వా. వి: చూ, రూ-మేనల్లుఁడు.

మేనరికము. దే వి తోఁడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రితోఁడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తల్లితోఁడఁబుట్టినవానియొక్కయు దేహసంబంధభావము, శరీరసంబంధబంధుత్వభావము: చూ, మేన. (1)

మేనల్లుఁడు. దే వి. రూ-మేనయల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు. (చూ, మేన. (1).)

మేనవదిన. దే. వి: (చూ, మేన. (1).)

మేనా. వా. వి. పల్లకి: చూ, సవారి.

మేనాదము. వా. వి. 1. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

మేనాధవము. సం. వి. అ. పుం. హిమాద్రి: చూ, పర్వతము. [మయి-మై-మే.)

మేని. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.(రూ—

మేను. దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే.)1: చూ, శరీరము; 2: చూ, సంభవము; 3: చూ, పార్శ్వము. 2. [అచ్చ. బాల, కాం. 54.
మేనుకాలువు. దే.వి: చూ, రూ-మయికాలువు.
మేనుకాలువులసామి. ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు.
మేనేజరు. వా. వి. పైయధికారి.
మేనచ్చేన. ద్వ. వి చిహ్నము చూ, లక్షణము.1.
మేపరి. దే.విణ. (మేపు+అరి): చూ, భక్షకుఁడు.
మేపు. దే. వి 1 పశుపక్ష్యాద్యాహారము. పాండు. 4, ఆ. 227; 2. దోసెపిండి మెదిరైనదానికి నూతికూడఁజేర్చుదుమినుప పప్పులోనగునది; క్రి 3. మేయఁజేయు.
మేపుట్టువు. దే. వి. 1. కూఁతురు: చూ, నూన.1; 2. కొడుకు చూ, నూనుఁడు. 2
మేపుమేయు. దే అ. క్రి: గర్వాడు.(భక్షించే)
మేమరుగు. దే. వి (రూ-మేమరువు-మేమర్వు-మేమఱువు) కవచము. చూ, వారవారణము
మేమరపు దే. వి: చూ, మూర్ఛ.
మేమరువు. దే. వి: చూ, రూ-మేమరుగు.
మేమర్వు. దే. వి.—పై—
మేమఱువు దే వి —పై—
మేము దే స.బ.అస్మచ్ఛబ్ద ప్రథమాబహువచనము.
మేముడు. దే. వి. మేకోలు. చూ, సమ్మతి 1.
మేమెయి. దే. వి.క్రి.విణ.(రూ-మెయిమెయి-మైమై-మైగయి-మయిమయి): చూ, రూ-మయిమయి.
మేయు. దే. స. క్రి పశ్వాదులు మేఁతఁదిను. భాగ. 7, స్కం. 61; కాశీ. 6, ఆ. 257; హరిశ్చ. 1, ఆ. 140.
మేర. వై. వి =మిరా. 1. సీమాస్థలము: చూ, సీమ. 1; 2 మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3 క్రియము చూ, విధము. 1;4. ఏర్పాటు. రాజ,3, ఆ. 18: చూ, సత్యము. 1.
మేరగట్టు. ద్వ. వి. చక్రవాళాద్రి: చూ, పర్వతము ౧౫.
మేరతప్పు. వా. స. క్రి హద్దుమీఱు. ఆజ్ఞమీఱు.
మేరమీఱు. ద్వ. స క్రి: చూ, దాఁటు. 9.
మేరు దే వి. రూ-మేరువు. 1 ఎక్కుటకును దిగుటకును పొడుగుగా కట్టవలె వేయించెడి యినుపలోనగువాని దిబ్బ: చూ, సారువ. 1; 2. శిఖరమునందుండెడిమణి: చూ, సారువ. 4; 3 హారమధ్యమందు వ్రే లెడుమణి: చూ, సారువ. 5.
మేరువ. దే వి. వీణాగ్రము: చూ, వీణ.
మేరువు సం. వి. ఉ. పుం. 1. హేమాద్రి: చూ, పర్వతము; అం 2.వర్షపర్వతములలో నొకటి. చూ, పర్వతము. ౨౫; దే. వి. (1) చూ, రూ-మేరు. 1. య. 4, ఆ 82; (2) చూ, రూ-మేరు. 2. పను. 2, ఆ. 42, (3): చూ, రూ-మేరు 3.
మేల్. దే. వి. రూ-మేలు 1 క్షేమము. అం. భా. వ్రి 98: చూ, శుభము. 1; అవ్య. 2. చూ, సెబాసు.
మేలమాడు దే. స. క్రి. (మేలము + ఆడు) పరిహాసముచేయు: చూ, హసించే.
మేలము. దే. వి: చూ, పరిహాసనము.
మేలిచ్చెపులుఁగు. దే. వి. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
మేలిమి. దే. వి. 1. అపరంజి చూ, లోహము. 1; 2. ఆధిక్యము చూ, సామ్యే. 2; 3. గౌరవము: చూ, సన్మానము.
మేలిమిమెట్టవిల్కాటి. దే. వి: చూ, శివుఁడు.
మేలిల్లు. దే. వి. (మేలు + ఇల్లు): చూ, మేడ.
మేలు. దే. వి. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2 ప్రేమము. అం. భా. వ్రి 186: చూ, స్నేహము; 3. చొక్కు. స్కా. 6, ఆ. 66: చూ, వలపు. 2; 4. ఒడుపు చూ, లాభము. 1; 5. మదము: చూ, పోడిమి; 6: చూ, సౌందర్యము; 7. పుణ్యము: చూ, సుకృతము. 1; 8. ధర్మము, బాగు; చూ, సుకృ

తము, 1;9. విశేషము.కళా. 3,ఆ 12: చూ, విశేషము. 4; విణ. 10. బాగు: చూ, శ్రేష్ఠము; 11. అధికము. విర్వ. 8, ఆ. 61: చూ, పేరాశము; వి. 13: చూ, ఉపకారము, ఉపకృతి, ప్రకరణము; విణ 12.ఉపరి: చూ, మీఁదు. 2; 14. మంచి: చూ, శ్రేష్ఠము; 15: చూ, సంగర్వము. 7; అన్య. 16: చూ, నే బాసు.(ఆ(మేడికమందు మేలు మేలు.—వసు. 1, ఆ. 5)

మేలుకట్టు దే. వి. 1· చూ, వితానము; 2. మెట్టు· చూ, సోపానము.

మేలుకను. దే. అ. క్రి. రూ-మేల్కను. నిద్రి తెలియు. విః్రి. 4, ఆ. 74: చూ, లేచు. 2.

మేలుకనుపు. దే. ప్రే. రూ-మేల్కనుపు. భో. 1, ఆ. 20: చూ, మేలుకొలుపు.

మేలుకమ్మిచీర. ద్వ. వి. ఓగముఁదంగుళములవెడల్పు చాయనూలితో నేసిన అంచులుగల కోక: చూ, వస్త్రము.

మేలుకాంచు. దే. అ. క్రి: చూ, మేలుకను.

మేలుకాంచుట దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేలుకాఁడు. దే. వి: చూ, శుభంకరుఁడు.

మేలుకొంచుట. దే. వి: చూ, మేలుకాంచుట

మేలుకొంట. దే. వి.—పై.—

మేలుకొనియుండువాఁడు. వా. విణ: పదిలుఁడు, మెలఁకువవాఁడు. (సం) —జాగరికుఁడు, జాగరిత, జాగరూకుఁడు, భద్రుఁడు.

మేలుకొను. దే.అ.క్రి రూ-మేల్కొను 1: చూ, లేచు. 2; స. క్రి. 2· చూ, పొంహించు.

మేలుకొలుపు. దే. ప్రే. రూ-మేల్కొలుపు: చూ, శుభోదయము "మేలుకొలుపులుపాడు
[illegible]ండెను" (ధనుఁడు.

[illegible]కొలుపువాఁడు. దే. విణ:(సం) —ఉద్బో

[illegible]కోలు. దే. వి: ఉపపదము-ఉన్నిపదము, [illegible], శిక్షణము, పదిలము, ఒవ్రము, మెలఁకువ-మెలుకువ, మెలవు, మేలుకాంచుట-మేలుకొంచుట-మేలుకొంట-మేల్కొంట-మేల్కనుట-మేల్కొనుట, హుషారు. (సం)—అవబోధము, ఉద్బోధము, జాగర-జాగర్య-జాగరణము-జాగరము, జాగ్రత్-జాగ్రత్త, ప్రబోధము. తద్వ.-రాత్రి మేలుకొనుటకు.—జాగారము. (సం).—జాగరము. ("చూ, హుషారు. 2.")

మేలుగి(కి)ట్లు.వా. వి. బ: మంచిబిడ్డలు.

మేలుచేయు ద్వ. వి. 1. అధిక్యము: చూ, హెచ్చు 1; విణ. 2. హెచ్చైనవాఁడు.పై. 1, ఆ. 28: చూ, సమర్థుఁడు; 3. హెచ్చైనది· 4 గెలుపుగలది; 5. గెలుపుకాఁడు, విజయి: చూ, సమర్థుఁడు.

మేలుచేయువాఁడు. దే. విణ: చూ, మేలుకాఁడు.

మేలుతరము. దే విణ. చూ, శ్రేష్ఠము

మేలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ—మేల్పడు. విజ· 3, ఆ. 31: చూ, వలపుఁగొను

మేలుబంతి ద్వ. వి. 1 ఒజ్జబంతి-ఓజబంతి, ఒరవడి, తద్వ.—మూవా, తొలువడి-వలువడి; 2 చేాదియేదేని యొకపని చేయుటకుఁగాని చేయుటకుఁగాని మొదట నేర్చినకూడిక, 3: చూ, శ్రేష్ఠము. "లోకము కాంతకీ మేలుబంతి "(కవికర్ణరసాయనము); వి౹ 4 చూ, శ్రేష్ఠము,5: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేలుమచ్చు. దే. వి. 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. చంద్రశాల. పై 2, ఆ 97: చూ, సదనము. 1.

మేలుముచ్చులు దే వి. బ: చూ, చాలికాక్రిడ.

మేలురావి. ద్వ.వి.తూర్పుత్రినధాన్యము,పొత్తు: చూ, రాగి. 1.

మేలువాఁడు దే విణ. 1: చూ, పెంపుగఁడు; 2: చూ, సుకృతి; 3: చూ, వలపుకాఁడు.

మేలైనచ్చు. వా. అ. క్రి: చూ, అచ్చినచ్చు.

మేల్కంటు. దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేల్కనఁబోవు. దే.అ. క్రి.1: చూ, స్వర్గ[illegible] వా. 3. మేలుమాపఁబోవు.

మేల్కను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మేలుకను.

మేల్కనుపు. దే. ప్రే: చూ, రూ-మేలుకనుపు.

మేల్కొను. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-మేలుకొను. [కొలుపు.

మేల్దావరి. దే. వి: చూ, దేశ్య.

మేల్పడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మేలుపడు. ఉ, రా. 4, ఆ. 198.

మేల్బంతి. ద్వ. వి. విశే: చూ, రూ-మేలుబంతి.

మేల్ముచ్చు. దే. వి: చూ, రూ-మేలుముచ్చు.

మేవ. దే. వి. 1: చూ, మూడిద; 2: చేవ: చూ, సత్త్వము. 1.

మేవడి. దే. వి. 1. నమ్రత: చూ, వంగుట; 2. ఉపాయము: చూ, వెరవు; 3 చూ, వినయము; విశే. 4: చూ, యోగ్యము.

మేవడికాఁడు. దే. విశే. 1: చూ, విధేయుఁడు; 2: చూ, సమర్థుఁడు; వా. 3. ఉపాయము గలవాఁడు. [మ్రొవు-మ్రేఁగు)

మేవు. దే. స క్రి: చూ, రూ-మేఁగు. (రూ-

మేష్టరు. వా. వి. 1. బడిపంతులు: చూ, సురాచార్యుఁడు (పంతులు), 2. పనిచేయువారిమీఁదపెద్ద, మేస్త్రీ: చూ, యజమానుఁడు 4

మేషము. సం. వి. అ. పుం. 1 = మేఁక: అజము, అతిరోమశము, అమాధ, అమాధురము, అల్పాయువు, ఇడిక్కము, ఉరణము, ఉరభ్రము, ఊర్ణము, ఊర్ణాయువు, బుక్షోసనము, ఏడకము, ఏరకము, కేకటము, ఛగలము, ఛాగము, ఛాగలకము, తగరము, దుంధము, దేవానాంప్రియము, పర్కరము, బలిక్రియాపహము, పర్ణభోజనము, బస్తము, బర్కరము, శాలవాహ్యకము, బుక్కము, మేండము, మేనాదము, లంబకర్ణము, లఘుకాయము, శర్కరము, వర్ణాత్రు, వృష్ణి, శివాప్రియము. (తె. వ).—అగ్నికత్తడి, ఇరుదంతేజి, ఏడిక, చింబోతు, తగరు, కొమము, పొటేలు-పొట్టెలు-పొట్టేలు, మేఁక, మేఁకపోతు, మేటి. తద్విశేషములు.—౧. ఆఁడు మేఁకకు.—అజ, గలస్తని-గళేస్తని, చులాంచ, భాగి-భాగిక, దేవానాంప్రియము, మేషి, సంజాచులుంచ. (తె). ఆఁడుమేఁక, చింబు, మేచ్చె; ౨: అజౌఘము, అజకము, అజము. (తె).—మేఁకలమంద; 3: (తె).—కంచిమేఁక; ౪. కుల్మాషము—కుల్మాసము; ౫ (తె). గొరియ: ౬: (తె) మేఁక, మేఁకపిల్ల; ౭: వనచ్ఛాగము. (తె).—అడవిమేఁక; మగ్గొర్రె:—౮. మగగొఱ్ఱెకు.—పశువు, బహురోగము, మేషము, రోమశము, లోమశము, సంస్ఫాలము, హుడువు; ౯. ఆఁడుగొఱ్ఱెకు.—అవి, ఏడక, ఏరక, కురరి, గడ్డర, జాలకిని, ప్లవము, మేషి. (తె) —ఆఁడుగొఱ్ఱె, ఏలిక, గొఱియ-గొఱె-గొఱ్ఱియ-గొఱ్ఱె; ౧౦: ఔరణము, ఔరభ్రకము, ఔరభ్రము. (తె).—గొఱ్ఱెలమంద; ౧౧: (తె). కురుచగొఱ్ఱె-కురుమగొఱ్ఱె; ౧౨: లోకాల్యము, రోహిషము-రాహిషము (తె).-కొండగొఱియ-కొండగొఱ్ఱియ - కొండగొఱ్ఱె. (మిగతవానికి "చూ, హుడువు") (మేషము=మగమేఁక, మగగొఱ్ఱెయునియు, మేషి=ఆఁడుమేఁక, ఆఁడుగొఱ్ఱెయునియు రెండు విధములుగ వాడుచున్నారు.); 2.=మేఁకరాశి, మొదటిరాశి. "మీనమేషములు లెక్కించుచున్నాఁడు.": చూ, రాసులు; 3. ఒక మందు: చూ, వంగరము 8. (చూ, మందు 1.)

మేషయుద్ధన్యాయము. లం. పొటేళ్లుదెబ్బలాడుచుండఁగా మధ్యను వక్కుపడిచచ్చినదానివలె.

మేషి. హా. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).1. గొఱ్ఱె, ఆఁడు గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1; 2. మేఁక, ఆఁడు మేఁక: చూ, మేషము. 1.

మేస్త్రీ. వా. వి. పనికాండ్రమీఁద పెద్ద: మేస్తరు, యజమానుఁడు. [2: చూ, మాస్త్రము

మేహనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శిశ్నము;

మేహము. సం. వి. అ. పుం. ఇరువది విధములు గల మేహము: చూ, రోగము. 1.

మేళకము. సం. వి అ. పుం. కూడిక: చూ, సంయోగము.

మేళగాఁడు. దే. విశే. (మేళము + కాఁడు) 1. మేళమువాయించువాఁడు: బజంత్రి; 2. వేశ్యకాంతలవెనుక మేళమువాయించు వాఁడు. చ్రిభా. 1, అ. 51.

మేళగించు. దై. అ క్రి.—మేలక: రూ-మేళవించు 1. స్నేహముకలిగియుండు: రూ—మేళవించు, అనఁగిపెనఁగు, అనఁగు, ఒదుము, కదంబించు, కలయు, తగులు-తవులు-తొలు, తొడరు, దొరలు, పెనఁకువ, పెనఁగు, పెనయు, పొందు (ని).—మిళ్రిమగు, సక్తము గు; 2 పొందు. కలియు. చూ, సక్తమగు 1; అం కేరి 8 జతకూర్చు. స్వా. 3, అ 57 రూ. మేళవించు; 4. కలుపు: రూ-మేళవించు; 5. ఉ్రిలుఁగలుపు: మేళవించు.

మేళనము. సం. వి అ న: చూ, మేళకము.

మేళము. సం. వి అ పుం. 1 చూ, మేళకము; 2. రాగానుగుణముగ స్వరస్థానములయందు మెట్లుకుదుర్చుట. వసు. 2, అ. 30: చూ, స్వరము. 2; 3 = మేళము. నటులగుంపు "భోగపుమేళము, బజంత్రిమేళము, సాని యిమేళము" మొ· చూ, మేళము. (3); దే. వి. (1) నాగసరములోనగు వాద్యముల జత: చూ, వీణె; వా. (2). గుంపు: చూ, సమూహము; (3) = మేళము. నటులగుంపు: చూ, మేళము. 3; వా. (4) దొంగఁజట్టు.

మేళవించు. దై. అ. క్రి. అం. పేరి: చూ, రూ-మేళగించు. (స్నేహముకలిగి యుండు టకు.—జై. 5, అ. 111; కలియుటకు.— నై. 7, అ 98; కలుపుటకు.—నై 8, అ. 102.)

మేల్లు. వా. వి. బ మంచివి. "భూములు రెండు మేల్లువరుసను రెండు సమభాగములుగ పంచుకొనిరి." (చూ, మేలుగ(కె)ల్లు.)

మై

మై. దే. వి. అవ· చూ, రూ-మయి. (దేహము నకు.—శ, రా. 4, అ. 115.)

మైఁగసురా. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. అం, చదా. నుర. 26: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మైకము. దే. వి: చూ, రూ-మయికము.

మైకొను. దే. అ క్రి· చూ, రూ-మయికొను.

మైకోలు. దే వి: చూ, రూ-మయికోలు.

మైజోలు. దే. వి: రూ-మయిజోలు, అంచు, ఏకవ, ఓర, కొంగు, గుత్తికట్టు, చెంగు-చెంగు, చెరఁగు-చెఱఁగు, టాకు, పయ్యెట కొంగు-పైటకొంగు. (సం).—అంగపాళి, అంచలము, అశ్రి, అణి, కుటము, కోటి, పాళి, ధయుతకము. తద్విశేషములు.—గ:కచ్ఛ చిట్టియు-చిట్టె, ఇ. జీవ; 3: (సం)—పల్లవము; ర: మడిచేలు.

మైతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.

మైత్రము సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క మూఁడవభాగము: చూ, వాసరము.

మైత్రావరుణి. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుఁడు: చూ, వసిష్ఠి.

మైత్రావరుణుఁడు. అం: చూ, బుత్విజుఁడు. L

మైత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిత్రభావము, మైత్ర్యము: చూ, స్నేహము; 2. మిత్రకర్మ ము, మైత్ర్యము: చూ, స్నేహము; 3. అనూరాధ: చూ, రిక్ష-; అం. 4: చూ, యతి మైత్రి: చూ, యతి. L

మైత్రిబలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.
మైత్ర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మైత్రి. 1. 2.
మైథునము. సం. వి. అ. న. 1. గ్రామ్యధర్మము: చూ, సంయోగము; 2. కూడిక: చూ, సంయోగము.
మైద. వై. వి. దే, వి: చూ, రూ-మయిద. 1-2. (మయిక యనకు..పారి. పూ. 8, ఆ. 40.)
మైదగోరంట. వై. వి. కురంటకము*: చూ, పహా. 2. (మైదగోరంట అని కొందఱు)
మైదానము. వా. వి: చూ, రూ-మయిదానము.
మైదు. వై. వి.__: చూ, రూ-మయిదు.
మైథిలులు. అం: చూ, బ్రాహ్మణులు. (లక్ష్మ్యంశ సంభూతురాలగు శ్రీసీతాదేవియొక్క జనకుఁడగు జనకమహారాజు పరిపాలించిన మిథిలారాజ్యమందలి బ్రాహ్మణులు మైథిలులనంబడుదురు. ఈమిథిల గండకీ, కౌశికీనదుల మధ్యమునయున్నది. మైథిలులు పంచగౌడులలో నొకతెగవారు. వీరిలో ఒఝాబ్రాహ్మణులు, ఠాకూరబ్రాహ్మణులు, ఖాన్ బ్రాహ్మణులు, పాఠురుబ్రాహ్మణులు, పరిహస్త బ్రాహ్మణులు, రాయబ్రాహ్మణులు, శ్రోత్రియబ్రాహ్మణులు కలరు. (ఈమైథిలబ్రాహ్మణులందఱును మత్స్యములను మాంసమును మద్యమును స్వీకరించువారై యుందురు. ఇప్పటిప్పుడు మానుకొనినట్లువదంతి.)
మైనపుముద్ద. వ్య. వి. అత్తు: చూ, మస్త్రము.
మైనపుబద్దు. వ్య. వి.__వై.__
మైనపువత్తి. వై. వి.__: చూ, రూ-మయినపువత్తి.
మైనము. వై. వి. మదన. 1: చూ, రూ-మయినము; అం. 2: చూ, తైలములు.
మైనాగు. వా. వి. హ్యాకింత్స్ మనసుఁ దగిన కూఁడు రావిబాలుఁడు, బృహస్పతి జ్ఞానము లేనివది దయాబు పర్వరముల లోపువాఁడు. (18 సం. వాఁటన లెవని వ్యాయామశ్రమ.)

మైనస్సు. వా. వి: చూ, వ్యవకలనము. '—'
మైనాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. హిమవంతుని కొడుకు, మేనకాత్మజుఁడు. [పలకొండ.
మైనికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జాలరి: చూ,
మైపాలలు, అం: చూ, ధాన్యము. (వా మైపాకలు)
మైపూఁత. దే. వి. అంగరాగము: చూ, పమూలంధము.
మైపోక. దే. విశే. కేలిక: చూ, లాఘవము. 1.
మైమయి. దే. వి. క్రి. విశే: చూ, రూ-మయిమయి.
మైమై. దే. వి. క్రి. విశే.__వై.__
మైమఱచు. దే. అ. క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.
మైమఱపు. దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱపు.
మైమఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱుపు.
మైమెఱుఁగు. దే. వి. గగురు: చూ, రోమాంచము.
మైరేయము. సం. వి. అ. న. 1. చెఱకురసమునఁ జేసినకల్లు: చూ, సుర. 2; 2. అగిపువ్వు బెల్లము కడుగుకళ్ళు వీనితోఁ జేసినకల్లు: చూ, సుర. 2.
మైల. వై. వి.__మలిన: చూ, రూ-మయిల.
మైలకోక. వా. వి: చూ, రూ-మయిలకోక.
మైలకోరివి. వ్య. వి: చూ, మురళి.
మైలచేఁతతొండ. వ్య. వి: చూ, దుష్ప్రీథి.
మైలతుత్థము. వై. వి.__మయూరతుత్థ: చూ, మయూరకము. 1.
మైలవడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-మయిలవడు (మలినముగుఅనుటకు.__జై 6, ఆ. 28)
మైలవాఁడు. వై. విశే: చూ, అస్పృశ్యుఁడు. 8.
మైలారి. దే. వి. కోమటులవద్దిగికొని జీవించే వాఁడు: మయిలారువాఁడు - మైలారువాఁడు.
మైలారు. దే. వి: చూ, రూ-మయిలారు.
మైలారువాఁడు. దే. వి: చూ, మైలారి.
మైలావు. వ్య. వి. (మైల+ఆవు) పొగచూలు కలిఅవు, కపిలి-కపిలి: చూ, పొరకోఁయు (దేశము. ఆర్థ.)

మైలా. వా. వి: చూ, రూ. మయిలా. [మైల త్రము.
మైలతుత్తము. వై. వి.=: చూ, రూ_మైల
మైలపడి. దే. వి: చూ, రూ-మయిలపడి. (విధుర వశి.—వై. 6, అ. 115.)
మైసాక్షి. వా. వి. సాగ చేయుట కుదరదాగించే ఒకమందువస్తువు. (దీని చెట్టు.—మహిసాక్షము, కాలరసము *)

మొ

మొంగ. దే. వి. ఎన్నులపోఁగు, మంగ: చూ, సస్యము. 1.
మొంటి. దే. వి. (రూ-మొంటె-మొఱటె-మొఱఁటి, కాలికలాడుకోసె చిన్నచేట: చూ, శూర్పము. 1.
మొంటె దే. వి — వై — [మొండికట్టె 3.
మొండరి. ద్వ. విశే. (మొండి+అరి): చూ,
మొండాడు. ద్వ. అ. క్రి. (మొండి+ఆడు) మొండాటలాడు. యయా 3 అ. 16
మొండి. వై. విశే.=ముండ. (రూ-మొండియము-మొండెము) 1. చేతులుకాళ్లు తెగినవాఁడు. భో. 5, అ 98: చూ, మొండివాడు; 2. ఛిన్నశర్యము: మొండు, మొండుమొల, మొల్ల; 3.=మూఢ. మూర్ఖుఁడు: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు; 4. కొంత తెగినది (చేయికాలులో నగునది): మొండు; 4. మొక్కపోయినది. "మొండిగంటము": మొండు; 6 పట్టిది. "మొండిమొండెనగలు లేనిది": మొండు.
మొండికట్టె. వై. విశే. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు: 2;3: చూ, మొండి. 3;3 మొండికనముకలవాఁడు: మొండరి. [మొండెము.
మొండియము. వై. వి.=ముండ: చూ, రూ-
మొండు వై. విశే: చూ, రూ-మొండి.3.4 5 6
మొండుమొల. ద్వ. వి: చూ, మొండి. 2
మొండె. వై. వి =ముండ: చూ, రూ-మొండెము.
మొండెపుగాయము. వై. వి. రాహువు: చూ, రాహువు. 1.
మొండెపురక్కసుఁడు. వై. వి. కబంధుఁడు. అచ్చ. అర, కాం.118: చూ, రాక్షసుఁడు.1.
మొండెము. వై. వి =ముండ: రూ-మొండి-మొండియము-మొండె-మొండ్రెము_మొండ్రెము, మొట్టె, అట్ట. (పం) —కబంధము, కమంధము, ముండము, రుండము.
మొండ్రెము. వా. వై వి.=—వై.—
మొకద్దమా. వా. వి వ్యవహారము.
మొకమలు దే. వి. మేలుకట్టు, రూ-మొకామలు-మొకమాలు: చూ, సూత్రము. 1.
మొకమాట. దే. వి. చూ, బాలక్రీడ.
మొకమాలు. దే. వి: చూ, రూ-మొకమలు.
మొకము. వై. వి =ముఖ: చూ, రూ-మొగము. ఉ. హరి. 4, అ. 216.
మొకరము. వై. వి.=ముష్కర (దే. అని కొం.ర) రూ-మొక్కరము. 1: చూ, స్తంభము. వసు. 6, అ. 76; 2. గడ్డిమాను: చూ. విష్కంభము. 2.
మొకరరు. వా. విశే. 1. ఏకరు. "వాఁడు మొకరరై మాట్లాడెను"; 2. నిర్ణయింపబడినది; 3: చూ, ఉకోత్త.
మొకరి. వై. విశే.=ముఖర. 1. మ్రోఁగునది, ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధవచనములాడునది.
మొక్క. వై. వి. 1.=మాలికా*: ఇగురు-ఇగురు, ఈరిక, వసువు, మొటిక-మొట్టిక, మొలక-మొల్క-మొలక-మోక, మోటిక, మోడు-మోడు, మోసరిక-మోసేరిక-మోసు (పం).—అంకిలము, అంకురము-అంకూరము, అభినవోద్భిజ్జము, ఆరోహణము, ఉద్భిజ్జము, ఉద్భిత్తు, ఉద్భిదము, ఔద్భిదము, కందళము, కందరము, కలుపము.

పరిరోహము, మారిక, రోహము. తద్వికేప ముల.—౧ కొయ్యగాలనుండి మొలిచిన మొలకలు - నాము: ౨. చిగురు మొలకలు.— మొక్క, మొలక - మొల్క, మొలక - మోక: 3. కాటి విత్తునకు — కొంగట - గం గట, తెగ. (సం) — అశ్వోష్మి; ౪. కాటిమొలక; ౫ చెవుడు మొలకలు. - చెవుడు మొలక. (సం) —గమనము, శరీరము, చోరకి. (మిగతవానికి "చూ, వృక్షము"); 2. చిగురు మొలక. హరి. 6, అ. 64; చూ, మొక్క 1- ౨; విశే. 3.—మోసు' చూ, వ్యర్థము; 4. మొదమొడగినది' మొలక.

మొక్కడు దే. విశే. 1 బలిసినవాడు; చూ, లావరి; వై విశే. 2—మొక్కర. కఠినుడు. చూ, వ్యాఘుడు 2.

మొక్కచిక్కుడు. వా. వి: గోరుచిక్కుడు, మటిక - మట్టిక*. [పోతు. 2.

మొక్కచెవు. ద్వ. అ క్రి' చూ, మొక్క

మొక్కజొన్నలు. ద్వ వి బ: చూ, మక్కలు.

మొక్కటేడు, దే వి 1. చిన్నకొమ్ములుగల యెనుబోతు; చూ, రాస్త్రి, వై. 2—మొక్కర రూ. మొక్కడేడు - మొక్కడి కఠినుడు: చూ, వ్యాఘుడు 2. [వైకరి)

మొక్కట్టు. గ్య. వి. (మొకము + కట్టు) ముఖ

మొక్కడము. వై. వి.—మొక్కర. 1. దిట్టతనము; 2. కాఠిన్యము: చూ, మొక్కలము 5.

మొక్కడి. వై. వి —మొక్కర' చూ, రూ- మొక్కటేడు. 2.

మొక్కడీడు. వై. వి.—మొక్కర.— వై—

మొక్కపడు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, మొక్కపోవు. 2; చేసి 2 మొక్కపుచ్చె. పా. 1. అ. 50.

మొక్కపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1. మొనముడిగినదగు: మొక్కలుపోవు, మొద్దువోవు, మొలవపోవు, మొనకుపడు - మొరిగిపడు, ఎవరు. (వి).—భగ్నమగు; 2: గుల్లపడు, చేటులుపడు, పాలిపోవు, బన్నపడు, మొక్కచెడు, మొక్కపడు మొక్కవోవు- మొక్కలుపోవు, మొలవపోవు, మొరిగిపడు, (వి) —అవమానపడు, భంగపడు; చేసి 3 మొక్కపుచ్చు.

మొక్కపోవుట. ద్వ. వి' (సం).—కుంఠనము.

మొక్కమామిడి ద్వ. వి. 1. జీడిమామిడి*: చూ, పరిశ. (చూ, సహకారము); వా. 2. విత్తుపలనబుట్టినమామిడి' చూ, మామిడి.

మొక్కము వై వి —మొక్కర.* (సం.వి).— కాలముష్కకము, క్షారదుమ్రము, క్షారవృక్షము, క్షారాఖ్యము ఘంట, ఘంటాపాటలము, ఘంటాపాటలి, గోలీఢము, గోలిహము, ఘూబలము, ముష్కకము - ముష్కము, మోక్షకము - మోక్షము, శిఖరి. ("చూ, శిఖరి. 4.")

మొక్కమొలచిపోవుట వా. చెడుట. గింజ మొలచేటచేత చెడుట. "ఒక్కపాటి యొక్కడి కాలిక్కడకు వేసినచో మొక్క మొలచి పోరుగాని రంపి" (ధర్మజరాజ మాయము)

మొక్కరము. వై. వి —మొక్కర (దే. అవిక. ర): చూ, రూ- మొకరము 1—2.

మొక్కలము. వై. వి 1. ఉత్సాహము. భో. 5, అ. 280: చూ, సన్నాహము.2; 2. రూ- మొగ్గెము. జై. 6, అ 118; చూ, కోడ్డెము. 3: 3. ధైర్యము. ఉ, హరి. 5, అ. 87: చూ, ధైర్యము; 4 అవిరితరము, ముష్కరత్వము. కాశీ.7, అ.74' రూ- మొక్కలము, మొగ్గలము; విశే. 5—మొక్కర. కాఠిన్యము. అర్చ, కిష్కిం, కాం. 64: మొక్కడము, మొగ్గరము. (చూ, బెడిదము); 6. అవిరితరము, మొగ్గలము: చూ, కార్క

తము; బ. 7. మస్కారవచనములు. జై 1, అ. 87: చూ, శబ్దము. 2.

మొక్కలి. వై. విశే. (మొక్కలము + ఇ) 1 = మూస్కర మస్కరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2.=మూర్ఖ. మూర్ఖుఁడు: చూ, ప్రద్భుఁడు; 3. శూరుఁడు: చూ, వాంఠీరుఁడు

మొక్కలించు. వై. అ క్రి. 1. ముష్కరము చేయు; 2. ఉత్సహించు. చూ, పముకట్టు. 2

మొక్కలించుట. వై. వి. ముష్కరముచేయుట

మొక్కలికాఁడు. ద్వ విశే: చూ, మొక్కలి 1

మొక్కలీఁడు. వై. విశే.=ముష్కర (ద్వ అని శ. ర.): చూ, మొక్కలి. 1—2—3.

మొక్కలు. వై. వి. బ 1. పలుగకముల చిన్న చెట్లు; 2. ఒకరకము జొన్నలు; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).

మొక్కలుఁడు. వై. విశే.=ముష్కర: చూ, మొక్కలి. 1—2—3 [క్కపోవు.

మొక్కవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మొక్కలుపోవు. ద్వ. అ. క్రి.— పై.—

మొక్కశము. వై. వి =ముష్కర: చూ, రూ-మొక్కలము. 4.

మొక్కలి. వై. వి. 1: చూ, పనికుచ్చె: 2. ఈడిగ: చూ, సురాజీవి; 3 ముందువెనుకలఁ జూడనివాఁడు; 4. తళుకు, కాంతి: చూ, వెలుకుచు. 1.

మొక్కు. దే వి. 1 రూ-మ్రొక్కు. వతి చూ, వాణిగలు; బ. 2. పువాదుల మొక్కులు: (చూ, మక్కు. 7. చూ, నక్కు. 6) అ. క్రి 3: ప్ర రూ-మ్రొక్కు, అయిదువది చేయు-ఐదుపది చేయు, ఎఱఁగు-ఎఱుఁగు, చేమోడుచు-చేమోడ్పు, చేవిచ్చు, జోగిలు. (వం).—నమస్కరించు, నమించు; 4. మొకలించు. భో. 1, అ.101: చూ, మ్రొక్కు 8,

మొక్కుబడి. దే. వి. రూ-మ్రొక్కుబడి. 1. దేవతలకిచ్చెదనని మ్రొక్కుకొనినకానుక. "తిరుపతి దేవునకునిలువుదోఁపు మొక్కుబడిచెల్లించితిని.": (చూ, ముడుపు): 2. దైవప్రార్థనగంధ, యాచితకము. (చూ, ముడుపు) [దుపాంబ. దే. 9)

మొక్కుసాక్కుపాము ద్వ. వి. చూ, మూర్యోఁ

మొఖాసా. వా. వి. 1. తీరువలేనిభూమి; 2 చిన్న జమీందారి. [2. చిన్నజమీందారుఁడు.

మొఖాసాదారు వా. వి. 1: చూ, పాలెగాఁడు;

మొగ. వై. వి. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2.=ముకుళ. యు. 4, అ. 26: చూ, రూ-మొగ్గ. 1; 3 =ముఖ: చూ, ముగము, 4. అప్రాణివస్తుముఖము. "మొగముక్కలి.": 5 తెలి. జై. 2, అ. 42: చూ, మొదలు. 4; 6. నదీసముద్రాదులముఖము: మొగాళము; 7. చూ, మొన. 1. [102. చూ, కల్దించు.

మొగకట్టు. ద్వ అ. క్రి. కూర్చుగు. వై. 6, అ.

మొగకొను. ద్వ. అ. క్రి. 1. ఎదురగు: చూ, పొడూరించు. 1; పై క్రి 2. మొగకొలుపు.

మొగచాటు. ద్వ. వి. వెగటు: చూ, విరసము 2.

మొగడ. వై. వి. గణికాదుల పెలికిల-మొగ్గ: చూ, రూ-మొగ్గ; 2.=ముకుళ. రామా. 4, అ. 66: చూ, రూ-మొగ్గ. 1.

మొగడదామర వై. వి: చూ, సోఁకుడుముడుఁగు*.

మొగడించు వై. అ క్రి: చూ, మొక్కు. 4.

మొగడు. దే. వి. కొప్పు, ఇంటినడికొప్పు. భాగ. 8, స్కం 809. చూ, నదనము. 1.

మొగతనము. వా. వి: చూ, రూ-మగతనము.

మొగతప్పు. ద్వ. అ. క్రి. పిఱుతివియు: చూ, మ్రొక్కు. 7.

మొగతిరుగు. ద్వ. అ. క్రి.— పై —

మొగదల. ద్వ. వి. 1. ఎదురు: చూ, ముందలు. 1; 2. ముందటిభాగము.

మొగదారవన్న. అం: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మొగదాళము. ద్వ. వి. రూ-మొగపాళము-మొగవాళము: చూ, విస్సరణము.

మొంగవడు. వై. స. క్రి. చూచు. పారి. భా 8, ఆ 205: చూ, వీక్షించు.

మొంగపాళము. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొంగవాళము.

మొంగపిడికి. ద్వ.వి. (మొంగము+పిడికి) తాం బేలు: చూ, వ్యాత్తము. 4.

మొంగపు. ద్వ. వి. (మొంగ+పూస) పోరాదుల ముఖభాగము. పరిభా. 1, ఆ. 3: చూ, పూవణిక.2. (చూ, భూషణము 2.).

మొంగపుటీగె. ద్వ వి. ముఖభూష చూ, పూవ ణిక. 2 (చూ, భూషణము) [కూటమి.

మొంగపొల్కి-కూటమి. ద్వ. వి: చూ, పయి

మొంగపుమాత్యము. ద్వ. వి కాలికమాత్యము. (చూ, కాలికపూస.). చూ, రత్నము. 1

మొంగబీర. ద్వ. వి *: కొలిమిడి.గొలిమిడి-గొల్మిడి, గొబ్బి. (సం) —ఇక్షుగంధ, ఇక్షురము, కాండేక్షువు, కోకిలనయనము, కోకిలాక్షకము- కోకిలాక్షము, క్షురము, క్షురకము, క్షు ర ము. తద్విశేషములు.— ౧: కొమ్మవగొలిమిడి. (సం) —మహాఫల, ౨: నల్లగొలిమిడి; (సం) —నీలదూర్వ ౩: నీరుగొబ్బి; ౪: తెలుగొలిమిడి. (సం) — గోలోమి: ౫: పాలగొలిమిడి. (సం) — కూలకంటకము, స్థూలకంటకము. ("చూ, స్థూలకంటకము.")

మొంగపాట. ద్వ. వి. (రూ-మొంగపాటము- మొంగపోట- మొంగపోటము- పోపోట- పోపోటము) 1. దాక్షిణ్యము: చూ, పో ర్థము. 2 (చూ, సంకో. 1); 3. ముఖప్రీతి: చూ, పోపోటమి; 3: చూ, సంకోచము.

మొంగపాటము. ద్వ. వి.—వై.—

మొంగమిత్ర్య. ద్వ. వి.—వై.—

మొంగమిత్ర్య. ద్వ. అ. క్రి. మముఖుండగు.

మొంగము. వై. వి.—ముఖ. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. రూ-ముగము: చూ, వదనము.2. 3 ఎగువ ఉ, రా. 4. ఆ. 130: చూ, ముందుఅ. 1; విశ. 4 ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము

మొంగమాట్లు. వై. వి.=ముఖపట్టు. (ద్వ. అవి కొందఱు.) అశ్వముఖభూష ఉ, రా. 7, ఆ 397 మొంగసరి, పోమమాట్లు: చూ, పూవణిక 2(భూషణము.2—౧.) [భల్లూకము.

మొంగము తెలంపు మొంగము. ద్వ. వి: చూ,

మొంగమున. వై. ద్రి. తోడుతో, కూడ చూ, సైతము. [1—2—3.

మొంగపోట. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొంగపాట-

మొంగపోటము. ద్వ. వి.—వై.—(సంకోచము వకు.—ఉ. హరి. 4, ఆ. 133)

మొంగపోడు. ద్వ అ. క్రి. రూ-పోపోడు. 1. దాక్షిణ్యపడు; 2; చూ, సంకోచించు.

మొంగరంబము. దే వి కురుమ్మిద చూ, షట్పదము.

మొంగరము. దే. వి. రూ-మొంగ్గరము. 1 విశేష వాగ్రిమ స్తంభము చూ, స్తంభము. 1; 2 ఒడ్డణము: చూ, వ్యూహము. 2.

మొంగరాడు. దే వి: చూ, మెంగరము. 1.

మొంగరించు. దే. స క్రి. (ఉ, హరి. 4. ఆ. 167): అభ్యరించు, అలుము, అలము, ఇమ ముకొను, ఒత్తరించు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కదుము, చేయు. ముట్టుకొను. (సం).— ఆక్రమించు, క్రమించు. ("చూ, వ్యాపించు.")

మొంగలి దే. వి.*. (యు. 4, ఆ. 28): గేదంగి- గేదగి, పచ్చిదాలి-పచ్చి.(సం).—కంటకదళ, కనకప్రసవ, కృష్ణపర్ణము, కేతకము, కేతకి, కైతకము, కైరవము, గంధపుష్పు, క్రకచ, క్రకచచ్ఛదము, సూత్రనాగము, చక్షుష్య ము, చామరపుష్పము, జంబుకము, దళపు ష్పము, పర్ణపుష్పము, పర్ణపుష్పి, పలీకము, సు గం ధ ము, సు వ ర్ణి క ము, హలా

[illegible] మెంగలి
[illegible] కనకనల్లివడే; ఆ మెం
గ[illegible] (నం) —[illegible]—[illegible]
[illegible] ("చూ, [illegible]")

మెంగలి[illegible] ద్య వి చూ, మెంగలి ఆ

మెంగలింగ దే వి వరుగుము* చూ, శ్వేతపు ష్పము

మెంగలిపనస ద్య వి ఒకానొక పనస * భేద్య — అనాస అనాసపనస (వం) — అనాసిక, గోపిక కేతల (చూ కేతల 2 ')

మెంగలిఊకు దే వి 1 కంఠనఖశతము చూ శాఠిక * (నఖశతము) 2 తమలపాకు అకు నగకు వానిక ఇత్యాదిరంధ్రము వంటి [illegible]గుండు స్త్రీ కోణము చూ [illegible] 2 (ధూపనము 2)

మెంగలివాకిలి ద్య వి చూ, తలుపువారము

మెంగలేఱు దే వి (మెంగలి+ఏఱు) సువర్ణ ముఖీనది చూ, పొన్నినది (గది)

మెంగవడము వై వి (మెంగ+వడము) ఏనుఁగుమీఁదకప్పెడు నల్లకంబళము వారి పూ 6, ఆ 110 చూ, రల్లకము

మెంగవాళము ద్య వి చూ మెంగవాళము

మెంగవీగె వై వి —ముఖవీగ చూ, వీగె

మెంగసరి వై వి —ముఖసార (మెంగము+సరి) చూ, మెంగముట్టు

మెంగసాల వై వి —ముఖశాలా (రూ మెంగసాలు—మోసాల—మోసా.) 1 నగరితలవాకిటి చావడి చూ, ఎదసము 1 2 తలవాకిటి ముంగిలి చూ, సదనము 1 3 ఏనుఁగుసాల చూ, సదనము 1

మెంగసాల వై వి —వై—

మెంగ[illegible] వై క [illegible] [మెంగ

[illegible] స్త్రా వి. వదీసముద్రాదుల ముఖము

[illegible] వై వి 1 [illegible] చూ, [illegible]

[illegible] 1 [illegible] చూ, [illegible] 2 [illegible] ... [illegible] దరి 4 [illegible] ద ఇఁకమీఁదట, తరితి, ముంగల, ముందర, ముందు, మును—మున్ను

మెంగిటి వై వి —మున్కుగా (పాం తి 18). గోడప్రయటు, వల్లి, మెంగిటిప్రయత్న (నం)—ఉత్సాహము, ఉద్యోగము దుర్గంకము, ముక్తాగము

మెంగిటిప్రయత్న వై వి —వై—

మెంగిరము వై అ కి 1 యత్నించు చూ, ఎదుర్కొట్టు ?, 2 చూ ప్రాపించు

మెంగిలిబిరుసీరు ద్య వి బహిస్స్తనము చూ, ఎలిలము

మెంగిలుదొంతికలు దా వి బ ఆగడములు చూ, చూ పేంకుము 1

మెంగుచు వై పెరి —ముకుళన మెంగుడేఁచేయు. వై 2 ఆ 7 రూ—మెంగుడుచే— మెంగుచు— మోడుచే—మోడ్చు, ముడుగు

మెంగుడు వై అ కి —ముకుళన ముడుగు చూ ముకుళు 8

మెంగుడుచే వై పెరి —ముకుళన రూ మెంగుడు చూ, మెంగుచే [మర*

మెంగుడుఁదాము వై వి చూ, ముడుఁగుఁదా

మెంగుచ్చు వై పె — చూ రూ—మెంగుడుచే

మెంగుపు వై వి నతి చూ, వాలిగలు (రూ—మెంగుపు)

మెంగులు దే వి 1 కదంబము* చూ, వాలి విరియము వై వి 2 —పేంకు ముట్టు రామా 6 ఆ 16 (రూ—మెంగిలు—మెంగులు మెంగురులు) చూ పేంకుము 1

మెంగులుకడిమి ద్య వి ధారాకదంబము, నీరుకడిమి* చూ, శాలివ్రియము [మె

మెంగులువారి ద్య వి ఆకసము చూ, నామిన[illegible]

మెంగులువి దే వి బలము చూ, నవలము.

మొంగలువిరిపోడి దే వి చూ, విజయద్రిము
తేం, అం 18 [చూ, నవసాహిత్యుఁడు

మొంగశెక్కుపోవిడ ద్వ వి ఇంద్రుఁడు

మొంగల్పుట్టువు దే వి చూ, మింటే 1

మొంగుడు దే వి చూ, రూ-మొంగుడు

మొగ్గ వై వి _ముకుళ రూ-మొంగ-మొగిడ న న, ఫ్రా మొంగ్గ (సం) — కలిక కూర్పక, కోరకము, కోశము-కోషము జాలకము, జాలము, ధాన మాకుకము కద్వ — ౧ పసరు మొగ్గకు — పసరు మొగ్గ — పసి మొగ్గ - పసిరిక మొగ్గ లేఁత మొగ్గ (సం) — క్షారకము, జాలకము, ౨ వికసించుటకు సిద్ధమైన మొగ్గకు — అరవిరి ముదురు మొగ్గ (సం) — కలి, కుట్మలము కుడ్మలము, కోరకము, ౩ మొగ్గలగుంపునకు -(సం) జాలకము, ౪ పోడుగు మొగ్గకు పోడుగు మొగ్గ (సం) - అంగారిక, అంగారిత_అంగారితము, కుర్కులిక (చూ, పోడుగు), ౫ పసరు మొగ్గ గుత్తి (సం) — జాలకము
2 గణికాదులు శిరము పాదములతోఁ జేర విల్లువలె వలికిల ఒగుట రూ-మొంగద పిల్లమెలము, మెలము, డింకీలు

మొగ్గపట్టు వై వి చూ, దపిలీ 1

మొగ్గరము దే వి చూ, రూ-మొంగరము 1—2 (భార విరా 3, అ 180)

మొగ్గలము దే విఠ చూ, రూ-మొక్కలము (అప్రతిహతమునకు — విర్వ 8, అ 87)

మొగ్గలు అం చూ, పొదక్రిందులు

మొగ్గవాలు ద్వ అ క్రి గణికాదులు శిరము పాదములతోఁ జేర విల్లువలె వలికిలనంగు చూ, వంగు

మొగ్గవిచ్చు ద్వ అ క్రి 1 చూ, వికసించు, 2 యౌవనావస్థలను, వా ౩ [illegible] చూ, సముద్రాడు

మొగ్గు వా వి 1 గౌరవము "ఎందుకు చెప్పితివో మొగ్గనిలంపులోకముయ" చూ, వశ్యానము, వా అ క్రి 2 బరువునైపు వంగు "శాఖను మొగ్గను", 3 పోవునిలందే "వృష్టి మొగ్గను"

మొటిక దే వి 1 కుమిక చూ, శకలము 4, 2 రూ-మొట్టిక చూ మొక్కు 1

మొటిమ దే వి 1 రూ-మొటిమె లోటిమ (సం) — అపగండము యౌవనగండము, కచ్ఛపి, వదనకుర్గువు ("చూ, వదన కుర్గువు"), వి 2 పొట్టి రూ-మొటిమె చూ, హ్రస్వము

మొటిమె దే వి — వై —

మొట్ట దే వి రూ-మొట్టె ప్రోక్షి నీటిలో నుండి దుమికి బడెడు చేప చూ, పోరంకి (మత్స్యము 1-౧౩ చూ, మొట్టె)

మొట్టమొదలు దే వి (మొదలు + మొదలు) అన్నిటికి మొదలు మునిముంగల

మొట్టి వై విఠ =ముక (దే అవికర) చూ, వామనుఁడు

మొట్టిక దే వి చూ, రూ మొటిక

మొట్టికాయ దే వి తలమీఁదఁ బిడికిటి పొడుపు మొట్టు

మొట్టికాయలమెచ్చు దే వి చూ, వినాయకుఁడు

మొట్టిమేకము ద్వ వి (రూ-పోటుమేకము_పోటువామేకము) అడవిపంది చూ సూకరము

మొట్టు దే వి 1 చూ, మొట్టికాయ అ క్రి 2 తలమీఁద పిడికిటఁబొడుచు

మొట్టె దే వి 1 చూ, మొండెము అం [illegible] 98; 2 (చూ, రూ-మొట్టు) (చేపభేదములు — బడిమొట్టె) [illegible] మొట్టె) చూ, మత్స్యము 1

మొట్లమారి దే విఠ మొట్టికాయలతిను[illegible]

మొకాలజు బ్రాహ్మణులు. అం. (చూ, భూ ధ్వర బ్రాహ్మణులు. చూ, బ్రాహ్మణులు.) (వీరిలో యజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు. సూరతు దేశములోని మొకాయను పట్టణములోనుండి వచ్చుట వీరికీ పేరు వచ్చినదై యుండును): చూ, బ్రాహ్మణులు. X.

మొత్త. దే వి. 1. వాకిటిలోపలి ప్రక్కగోడ: చూ, వరాతి (మునుంగుగోడ.); 2. గూడ తోడువాని కాలిక్రింది మిట్టు; ఖ. 3. మొలస్థానము, పిఱ్ఱ (అనికొందఱు): చూ, శ్రోణి. 1.

మొత్తటి. దే వి. ఏతపుకడపక్రింద మెత్తగా నుండుటకై అరిగ మొదటనుంచెడుఅల్లికపీఠి

మొత్తము. దై. వి. 1· చూ, సమూహము; 2. తఱచే చూ, హేరాళము; 3 చరవి: చూ, సంకలనము; విణ. 4 టోకు. తఱచైనది: చూ, హేరాళము.5

మొత్తు. దే. వి. 1 రూ-మోదు. దెబ్బ చూ, హతి; స. క్రి. 2. రూ-మోదు. కొట్టు భాగ. 3, స్కం. 25· చూ, వేయు. 1; 2. నలుకు: చూ, పెలకు.

మొత్తుకోళ్లు. దే. వి. బ: చూ, పెడబొబ్బ 2

మొత్తులాడు. దే. అ. క్రి· చూ, వాటులాడు.

మొత్తుపడు ద్వ.అ క్రి కొట్టుపడు హై 8,ఆ. 74.

మొదటిమేపు. దే వి. ఎలగోలమేపు: చూ, పీతణము. [లోను 2.

మొదటిది. దే. విణ: మొదలు, ఆది చూ,

మొదటిదిక్కునుబాదారి. ద్వ. వి ఇందుృడు. పాంచ. దే. 11: చూ, సహస్రాక్షుడు.

మొదటిపంట. వా. వి: చూ, సారువా

మొదటిపలుకులు. దే. వి. బ: చూ, వేదము.

మొదటిపుట్టుక. దే. వి సంతు· చూ, సంతతి.1

మొదటిపెండ్లాము. దే. వి: (సం).—అధివిన్న, అధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక: చూ, పూర్వభార్య (భార్య.)

మొదటివాఁడు. దే. వి. 1. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; 2. అగ్రగణ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2; వా. విణ. 3: ప్రాగ్రసరుఁడు, ప్రాథమికుఁడు.

మొదటివేల్పు. దే. వి. (మొదలు + వేల్పు) 1: చూ, బ్రహ్మ. 1. ప్యా. 1, ఆ. 50; 2: చూ, వినాయకుఁడు. పాంచ. దే. 1.

మొదటిహాత్తి. ద్వ. వి. ఐరావతము: చూ,హస్తి.

మొదలారి. దే. వి. అరవకూదుృలలో నొక తెగవాఁడు. [అం, చవా. సుర. 21.

మొదలిగాము. ద్వ. వి: చూ, నూర్యుఁడు.

మొదలిసొమ్ము. వా. వి: చూ, భాండము. 5.

మొదలు. దే వి. 1. రూ—మొద్దు: చూ, ప్రకాండము; 2. మూలధనము: చూ, పంచి మొదలు, 3. మొదటిది. హై 7, ఆ. 213: చూ, లోను. 2; 4 పూర్వము, తొలి: చూ, లోను. 2; 5. మూలము, ఆను: చూ, లోను. 2; 6: ఉండి (సం).—ప్రభృతి.

మొదలుకొను దే. అ. క్రి. 1. యత్నించు: చూ,సమకట్టు 2,స. క్రి 2. మొదలుచేయు, తొట్టు· చూ, వహించు. [చూ, బ్రహ్మ.1.

మొదలుతామరఁగన్న ముద్దుకొడుకు. దే వి:

మొదలుపెట్టు. దే. అ. క్రి· చూ, ప్రారంభించు.

మొదవ. దే. వి: చూ, రూ-మొదవు.

మొదవు. దే. వి. 1. పాడియావు: చూ, ధేనువు; 2. ఆవు, పసువు చూ, ధేనువు 3ల. 3 ప్రథమగర్భిణియగు ఆవు పెయ్య అం, భా. ద్వి. 264: చూ, ధేనువు.

మొదుక దే. విణ 1 కఱకు: చూ, బెడిదము; 2. దట్టము చూ, సాంద్రము. 2.

మొదుకన. దే వి 1. కఱకుఁదనము. హరి. పూ 5, ఆ 143; 2. బరువు చూ, నిబిడము. 3. [క్పణము. 1,

మొదువు దే. వి. జల్పజము, బొద: చూ.

మొద్దడు. వై. విశే. 1. మూఢుడు: చూ, స్తబ్ధుడు; 2: చూ, లావరి.

మొద్దు. వై. వి. 1.=స్థాణువు. మ్రానిమోడు: చూ, వృక్షము; విశే. 2.=మూఢ: చూ, మొద్దడు; 3. మూఢురాలు, మోటు: చూ, స్త్రీ; 4. వాడిలేనిది, మోటు; 5. లావు: చూ, స్థూలము.

మొద్దువోవు. ద్వి. అ. క్రి వాడిలేనిదగు. వై. 3, ఆ. 183 చూ, మొక్కపోవు.

మొన. దే. వి. 1. మొంగ. అగ్రము: చూ, మద. 3; 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3. సేనా ముఖము: చూ, సేన 1; 4: చూ, వ్యూహ ము. 1; 5. ముందు: చూ, మొదలు. 4; 6 వరాదిమొన; 7: కలిమొన.

మొనకట్టు. దే. వి. 1. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము; 2. ఒకానొక స్తంభనమాలిక: చూ, వృక్షము; విశే. 3. ఉత్సాహకరము; అ. క్రి. 4. ఉత్సహించు. పారిజా. 1, ఆ. 141: చూ, సమకట్టు. 2.

మొనకాడు. దే. వి. 1. సేనాధిపతి: చూ, సై నికుడు; విశే. 2. శూరుడు: చూ, పాంచీ రుడు; 3. ముఖ్యుడు చూ, శ్రేష్ఠుడు.2

మొనకొను. దే. అ. క్రి: చూ, మొనకట్టు. 4

మొనగాలు. దే. వి. అప్పండితవిశేషము: చూ, పాయము. [పోహరించు

మొనచేయు. దే. అ. క్రి. అభిముఖమగు: చూ,

మొనదప్పు. దే. అ. క్రి. విముఖమగు: చూ, మ్రొక్కు. 7.

మొనవు. దే. వి. 1. పూనిక. విక్రి. 6, ఆ. 78: చూ, సన్నాహము; పేరి. 2. పూనుకొయు; 3. కలగడేయు. రామా. 1, ఆ. 190.

మొనయించు. దే. స. క్రి: చూ, ఒడ్డు. 15.

మొనయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మొనకట్టు. 4; 2: చూ, సంభవించు. పా. 4, ఆ. 12.

మొనరు. దే. అ. క్రి. ఒప్పు. కళా. 3, ఆ. 194: చూ, సమ్మతించు.

మొనలు. అం. (చూ, కాయమానములు.): లో మొన, వెలిమొన, ఉసిమొన, చకురుమొన, పుణ్యంపుమొన, పాపంపుమొన, చోటడుగు మొన, దాటమగుమొన, కదలుమొన, అర మోటుమొన, కెలమోటుమొన, సరికాకంపు మొన (12) (అనికొందఱు)

మొనసరి. దే విశే శూరుడు. చూ, పాంచీరుడు.

మొన్న. దే. వి. (మొదలా + నాడు) కడచిన దినమునకు ముందుదినము: చూ, వాసరము.

మొప్పలు. దే. వి. బ చేపమెడ కిరుప్రక్కల నుండు ద్వారములు.

మొప్పియ. దే. విశే. రూ-మొప్పె. 1. మూ ర్ఖుడు చూ, స్తబ్ధుడు; 2 కఱకు: చూ, బెడిదము.

మొప్పు. దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2

మొప్పె దే. విశే: చూ, రూ-మొప్పియ. 1—2; 3 ముప్కురురాలు: చూ, స్త్రీ.

మొయమొయ్యగా వా. అవ్య. కచ్చెపచ్చెగా. తగిలీతగులనట్లుగా. [(దే. అని. కర)

మొయిలు. వై. వి.=మేఘు: చూ, మేఘము. 1.

మొయిలుతేడు. దే. వి: చూ, వరుణుడు.

మొయులు. వై వి.=మేఘు: చూ, మొయిలు. (దే. అని క ర.)

మొర. దే. వి. రూ-మొరను-మోర. 1. వ శ్వాదుల దీర్ఘముఖము: చూ, వదనము. 3; 2. విందయందు మనుష్యముఖము: చూ, వదనము. 2.

మొరడు. దే. వి. మ్రోడు: చూ, వృక్షము.

మొరవ. దే. వి. (రూ-మొరమ-మొర్వ- మొరను.) కర్కరాళి: చూ, రాయి.

మొరవసేల. దే. వి. కర్కల-కర్కలము; రూ- మొరవుసేల- మొరనుసేల: చూ, పాపి ప్రియ. 2 (భూమి. 1—శా.)

మొరవము. దే. వి. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2
మొరవుసేల. దే. వి: చూ, రూ—మొరవసేల.
మొరము. దే. వి: చూ, రూ—మొరవ.
మొరయిక. దే. వి: చూ, మొరవము.
మొరయు. దే. అ. క్రి· చూ, శబ్దించే
మొరలి. దే వి. మోరటి. చూ, సన్నకదుర్వు *
మొరసు. దే. వి. 1: చూ, రూ—మొఁగవ; 2: చూ, మొర. 1; 3· చూ, మొర. 2; 4· చూ, మొప్పియ. 1; 5 మూర్ఖము: చూ, మోటు. 6.
మొరసుసేల. దే వి. చూ. రూ—మొరవసేల.
మొరిఁటె. దే. వి· చూ, రూ—మొంటె
మొర్ము. దే. వి· చూ, రూ—మొరము. హరి. ఉ. 7, అ. 20.
మొఱ దే. వి. రూ—మొఱ్ఱ ఆర్తధ్వని. కాశీ. 4, అ 64: చూ, స్వరము. 2.
మొఱఁగు. దే వి. రూ—మొఱ్ఱ. 1. కుక్కకూఁత: రూ—మొఱుఁగు—మొఱుఁగుడు—మొఱవు: చూ, బొయ్యి; 2. మోసము. రూ—మొఱఁగుడు. భాగ. 10, స్క. ఫూ. 86 చూ, వంచన; విణ. 3· చూ, వంచకుఁడు. భాగ. 8, స్కం. 87, ప. క్రి. 4· చూ, వంచించే కాశీ. 4, అ. 38; 5. పొందే రామా. 5, అ 318: చూ, లాఁచే
మొఱఁగుడు. దే. వి: చూ, వంచన.
మొఱఁటి. వా. వి: చూ, రూ—మొంటి.
మొఱక. దే. వి. 1. న్యూనత· చూ, హీనము. 1; విణ. 2. న్యూనము: చూ, హీనము. 1.
మొఱకదము. దే వి. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము. 2.
మొఱకు. వై. విణ. 1.—మూర్ఖ (రూ—మొఱ్ఱ—మొఱకుఁడు—మోఱకు—మోఱకుఁడు.): చూ, ప్రథుఁడు; 2. పరుషము: చూ, శబ్దము. 2.
మొఱకుఁడు. వై. విణ: చూ, రూ—మొఱకు. 1.
మొఱకుతనము. వై. వి.—మూర్ఖత్వ. (దే. అని శ. ర.): చూ, మూర్ఖ్యము. [కుటిలము.
మొఱఁగుపోఁగుబొక్కము. దే. వి. కుక్క: చూ,
మొఱటు. వై విణ.—మూర్ఖ. (దే. అని శ. ర.): చూ, రూ—మొఱకు. 1. [కుతనము.
మొఱటుతనము వై. వి.—: చూ, రూ—మొఱ
మొఱవు. దే వి: చూ, మొఱ.
మొఱపెట్టు. దే. అ క్రి రూ—మొఱ్ఱపెట్టు. (సం).—ఉద్ఘోషించే
మొఱమొఱ. వై. వి.—మర్మర. 1· చూ, మర్మరము; 2. కోపవికారము, చిఱచిఱ, రవరవ: చూ, కోపము.
మొఱమొఱలాడు. ద్వ. అ. క్రి. వస్త్రములలో నగునవి మొఱమొఱయని మ్రోయు.
మొఱయిడు. దే. అ. క్రి. రోదనముచేయు. చూ, శోకించే
మొఱప. దే విణ: చూ, మొక్క. 4.
మొఱపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, మొక్కపో వు. కాశీ. 6, అ. 83.
మొఱసదము. దే. వి: చూ, ఉడుపకుక్క.
మొంటి. దే.వి. (రూ—మొంటికి—మొంట్టి) 1. అంగ న్యూనత: నవుకు—నాకు; విణ. 2 అంగన్యూ నము: నవుకు—నాకు.
మొంటికి. దే. వి, విణ.—వై.—
మొఱుఁగు. దే. వి. రూ—మొఱువు. 1 కుక్క కూఁత: చూ, రూ—మొఱఁగు. 1; 2. కూఁత: చూ, స్వరము. 2; అ. క్రి. రూ—మొఱువు. 3. కుక్కకూయు: చూ, శబ్దించే; 4. కూ యు: చూ, శబ్దించు. [రూ—మొఱఁగు. 1.
మొఱుఁగుడు. దే. వి. కుక్కకూఁత: చూ,
మొఱుములు వా. వి. బ. చేటచే తనవైపు కొడఁగావచ్చిన పెద్దగింజలు మూకలలోనగున వి: గుండ్రాలు: చూ, కంబూకము.
మొఱువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—మొఱుఁగు.
మొఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, రూ—మొఱ. హర. 4, అ. 110; 2. చూ, మొండి. 2; విణ. 3: చూ,

మొటికు. 1; 3: చూ, మొటికు 2; వా. వి. 4: చూ, విన్నదము. "నా మొట్టరిచిరి."

మొట్టపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మొటపెట్టు.

మొట్టి. దే. వి, విశే: చూ, రూ-మొటి. 1-2.

మొట్టివోవు. దే. అ. క్రి. అంగన్యూనమగు. "కుంచమొట్టివోయినది."

మొల. దే. వి 1. కటిప్రదేశము: (సం) — కటము, కటి, కటీరము, జఘనము; 2. చీల: చూ, బంకికన్ను; 3. త్రాసుముల్లు, చుంబకము: చూ, సితాగ్రము.

మొలక. వై. వి.=మూలికా. రూ-మొల్క: చూ, మొక్క. 1-2.*; 3. ఆసనమునందలి దుర్మాంసవిశేషము: రూ-మొల్క, పిలక: చూ, మూలసంక; 4. వ్రణమునందలిదుర్మాంసవిశేషము: మొల్క; విశే. 5. లేత. "మొలకనవ్వు.": చూ, సుకుమారము.

మొలకకట్టు. ద్వ. స. క్రి. రొంపియందు చేల్లుటకుగాను విత్తనము మొలకలెత్తకడిపి ముడియకట్టు. పాండు. 3, ఆ. 194.

మొలకట్టు. దే. వి. 1. చూ, మొలనూలు; 2 కట్టుకోక చూ, వస్త్రము.

మొలకత్తి. ద్వ. వి చిల్లాడము. శకాం. 5, ఆ. 14: చూ, బాణము. 1.

మొలకబంగారు. వై వి. పుట్టలలో పురుగులవల్ల కలిగెడు బంగారు, పుట్టబంగారు: చూ, లోహము. 1. [కోల.

మొలకిడిముమ్మ. ద్వ. వి. మొలందోపుకొనుగుజ్జ

మొలకెత్తు. ద్వ. అ క్రి. అంకురించే: చూ, సంభవించే.

మొలకోలికి. వా. వి. బ: చూ, మొలగులికలు.

మొలగులికలు. దే. వి. బ.—పై.—

మొలగులికి. దే వి. (మొల + కులికి): చూ, సస్యము. 1.

మొలచే. వై. అ. క్రి.=మూర్ :చూ, మొలకెత్తు.

మొలతెంచే. ద్వ. అ. క్రి (మొలచే + తెంచే.) పుట్టు. శాకు. 7, ఆ. 33: చూ, సంభవించే.

మొలత్రాడు. దే. వి. 1. పురుషుని కటిసూత్రము. (సం) అందుకము, కటిసూత్రము; 2: చూ, అడంగుబొద్దు; 3: చూ, మొలనూలు, 2.

మొలత్రాను. దే. వి. మొలగలత్రాను. హంస. 2, ఆ. 181: చూ, త్రాను. [వస్త్రము.

మొలదట్టి. దే. వి. మొలకట్టుకాసె: చూ,

మొలనూలు. దే.వి.1. ఆండువాండ్రు అలంకారార్థము ధరించెడు కటిసూత్రము. కళా. 7, ఆ. 68: చూ, భూషణము. 2; వా. 2. చూ, మొలత్రాడు. 3 [మొక్క.1 —2.

మొలవ. వై వి =మూలికా: చూ, రూ-

మొలవేయు. ద్వ. స. క్రి (మొలక + వేయు) ఆడు, ఊకుకొను, ఊనుచు-ఊదు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కాండు-గాండు, కీలుకొను, కొను, గుచ్చు, చెరువు, తొట్టు, తొలుచే, నాటు, నాడు, నాటునాటు, వను వడు-వన్నువడు, పెట్టు, పొడుచే.

మొలాము. దే. వి. (రూ-ములాము-మొల్లాము-మోళము-మోలము); 1. బంగారులోనగువానిపూత: చూ, సమాలంభము. 1; 2. పంటికిపూసెడుమందు: చూ, మందు. 1-౮.

మొలుగు. కో. వి. నల్లచౌడునేల: రూ-మోలుగు. [మొరక.

మొల్క. వై. వి =మూలికా: చూ, రూ-

మొల్చు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-మొలచే.

మొల్ల. వై. వి.=మల్లి. కుందము*. (దే. అవిక. ర.) (మొల్లకును మిగత విశేషములకును " చూ, హసంతి. 2 ")

మొల్లతీగె. ద్వ వి. కుందలత*: చూ, హసంతి. 2.

మొల్లమి. దే. వి. రూ-మొల్లము. 1: చూ, సమూహము; 2 సాంద్రత. కళా. 6, ఆ. 222: చూ, సాంద్రము. 2; విశే. 3. అచ్చే

ము. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, సౌందర్యము. 2; వై. వి. 4.=మూల్య. వల: చూ, విక్రయము; 5.=మూల్య. వందెము: చూ, వ్యవహారము. 4.

మొల్లము. వై. వి. 1.=మూల్య. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; దే. వి. 2: చూ, మొల్లమి. 1; 3: చూ, మొల్లమి. 2; 4 తఱచే. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, హేరాళము; విశే. 5. త అపైనది. పర. 2, ఆ. 144: చూ, హేరాళము; 6. అధికము. రుక్మి. 4, ఆ. 44: చూ, హేరాళము; వై. వి. 7.=మూల్య: చూ, మొల్లమి. 4; 8.=మూల్య: చూ, మొల్లమి. 5.

మొల్లాము. దే. వి: చూ, రూ—ముల్లాము.

మొవు. దే. వి. తాళతరుణపత్రము: రూ—మోవు—మొవ్వు, మోసు. [మొంగుడు.

మొవుడు. వై. అ. క్రి.=ముకుళన: చూ, రూ—

మొవ్వు. దే. వి: చూ, రూ—మొవు.

మొసలి. దే. వి. నక్రము: చూ, మత్స్యము. 1—3. (బ. మొసలులు - మొసళులు - మొసళ్లు - మొసళ్లులు.) [వాయి.

మొసలికాటు. దే. వి. చిమటా: చూ, మొసలి

మొసలిగుజ్జుపురాతు. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు. సాం. దే 19. [ణము.

మొసలితోరణము. ద్వ. వి: చూ, మకరతోర

మొసలిరాసి. ద్వ. వి: చూ, మకరము. 5.

మొసలివా. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొసలివాయి.

మొసలివాపోఁగులు. ద్వ. వి. బ. మకరకుండలములు. అచ్చ. శాల, కాం. 62: మొసలివారొంట్లు : చూ, పావడిక. 2, (భూషణము. 2—అగ.)

మొసలివాయి. ద్వ. వి. 1. రూ-మొసలివా, చిమటా, మొసలికాటు; 2: చూ, చిమటా. 1.

మొసలివారొంట్లు. ద్వ. వి: చూ, మొసలివాపోఁగులు.

మొసలివారొంట్లదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

మొహతాదు. వా. వి. గ్రామనౌకరు: చూ, మోతాదు 1.

మొహదా. దే. వి: చూ, పట్టిసము 1.

మొహమలు. వా. వి: చూ, రూ—మొంకములు.

మొహరము. వా. వి. కురకలపీర్ల పండుగ: (చూ, పీర్లు) [రించు. 1—2—3.

మొహరించు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ—మోహ

మొహరీ. దే. వి. (రూ—మొహురి—మోహరీ.). కుల మెత్తు స్వర్ణముద్రిక, ముచ్చదిచిన్నముల రొుత్తు బంగారునాణెము.

మొహరు. వా. వి. ముద్ర: చూ, పీకా.

మొహాళము. దే. వి. కూరాకుచెట్టు. మోహానము.

మొహురి. దే. వి: చూ, రూ—మొహరీ.

మో

మోఁకటించు. దే. అ. క్రి. మోఁకాళ్లు నేలపాని ముందటికొఱగు: మోఁకటిలఁబడు—మోఁకటిల్లఁబడు, మోఁకటిలు—మోఁకటిల్లు, మోఁకారించు, మ్రొగ్గతిలఁబడు—మ్రొగ్గతిల్లఁబడు, మ్రొగ్గతిలు—మ్రొగ్గతిల్లు, మ్రొగ్గఁబడు, మ్రొగ్గు: చూ, వంగు.

మోఁకటిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి—పై.—భాగ. 8, స్క—o. 388. [3. అ. 65.

మోఁకటిల్లఁబడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—పారి.

మోఁకటిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మోఁకటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మోఁకారించు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మోఁకాలు. దే. వి. (మోఁద + కాలు) 1. ముడుకు, ముడుము. (సం).—జానువు: చూ, పాక్షి; అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

మోఁకాలుచిప్ప. దే. వి. మోఁకాలిఎముక: చూ, కల్యము.

మోఁచేయి. దే. వి. (మోఁద+చేయి) రూ—

మోఁచెయ్యి-మోఁచేయి, కూర్పరము: చూ, హస్తము.

మోఁచేతిముద్దుపట్టిల్లు. ద్వ. వి. రెండిండ్లకొకటి కట్టిన కట్టడము: చూ, సదనము. 1.

మోఁచేతివంపుటిల్లు. ప్వ. వి.—పై.—

మోఁచేయి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మోఁచెయి.

మోఁత. దే. వి. బరువు: చూ, వివధము. 3

మోఁద. దే. వి. మోఁదు చేతకట్టిన నెత్తురుగడ్డ. చూ, వర్ణము. 1. [గడ్డకట్టు.

మోఁదకట్టు. దే. అ. క్రి. మోఁదు చేతనెత్తురు

మోఁదు. దే వి. 1. దెబ్బ: చూ, హతి;స. క్రి 2. కొట్టు. ఉ, హరి. 6, అ. 108. చూ, కేళ్రియు.

మోక. వై. వి.=మూలికా: చూ, మొక్క.1-2

మోకు. దే. వి. లావుత్రాడు: చూ, మూత్రి ము. 1.

మోక్షణము. అం: చూ, హస్తక్రియలు.

మోక్షదము. అం: చూ, తానములు (ని-గ-హీనతానములు)

మోక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. అక్షరము, అపగ్గము, అపవర్జనము, అపునర్భవము, అమృతము, కలాపము, కైవల్యము, నిర్యాణము, నిర్వాణము, నిర్వృత్తి, నిస్సరణము, పరము, భగము, ముక్తి, మోచనము, శివము, శ్రేయము, సదాగతి, స్థిరము. స్వర్గము. (తె)—పెంపోర్చిన, మీఁదు, ముగితి-ముత్తి. (మిగతవానికి "చూ, స్వర్గము.2.") 2. విడుపు చూ,విమోచనము; 3 =మొక్కము. రూ-మొుంక్షము *: చూ, మొక్కము, అం 4: చూ, పురుషార్థములు.

మోఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-అమోఘ. కలిగొట్టు. *: చూ, స్థాలి. 2.

మోఘము సం. విశ.=మొక్క. 1: చూ, వ్యర్థము; 2: చూ, దీనము.

మోచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2; 2: చూ, బూరుగు *; 3. చిల్లి*: చూ, పల్లకి [సమ్మాళిగలు.

మోచక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముచ్చె: చూ,

మోచకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మోచ.*. 1; 2: చూ, మునగ *; విశ. 3.విడుచేసది; 4. విసుగునది.

మోచనము. సం. వి. అ. న: చూ,మోక్షము. 1.

మోచని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మోచక.

మోచము. సం వి. అ. పుం: చూ, మోచకము. 2. *. [(ఇట్లు పరిమోచితము.)

మోచితము. సం. విశ. విడిపించఁబడినది.

మోచే. దే. అ. క్రి. 1. అవు: చూ, సంభవించే, స. క్రి. 2. ఊను: చూ, వహించే; 3. మొదలుకొను, మొదలఁజేయు. స్కా. 5, ఆ. 44: చూ, వహించే.

మోచేవాఁడు. వా. విశ. మోపుకాఁడు. (సం).—భర్త. (చూ, భారవాహుఁడు.)

మోజే. వా. వి. ఆకుచెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు. [1; 2: చూ, వాంఛ.

మోజో. వా. వి. 1. ఇష్టము: చూ, సమ్మతి.

మోట. వై. విశ =మూఢ: చూ, మొద్దు. 2-3-4-5; దే. వి. 5: చూ, మొద్దు. 1; 6. చూ, కపిలె.

మోటకత్తి వై. వి: చూ, మచ్చెకత్తి.

మోటగూన. వా. వి: చూ, మోటబావ.

మోటజోరుమొకము. ద్వ వి: చూ, రూ-మొట్టిమొకము.

మోటనము. సం. వి. అ. న. 1. ఆక్షేపించుట, 2. పొడిచేయుట; అం. 3: చూ, హస్తక్రియలు. [కామాటము.

మోటపని. ద్వ. వి. కర్మాగారపుపని: చూ,

మోటపాటిరెడ్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-మోటారెడ్లు. [చూ, వృషభము. 1.

మోటబరి. ద్వ. వి. బరువు మోసెడిరొద్దు:

మోటబాగ. ద్వ. వి. ఏకముకగట్టి నీళ్లు తోడుకూన (ఏకపుకడవ, బాన: చూ, భాండము. 3— ర) చూ, వారివాణము.

మోటవాఁడు. వా. వి. 1. బందగుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.2; 2: చూ, శక్తుఁడు; 3. రసగ్రి హణములేనివాఁడు: చూ, వ్రిజె. [ర్కారు).

మోటారు. వా. వి: చూ, బండి. (రూ-మోటా

మోటార్కారు. వా. వి.—పై.—(ఇదేబస్)

మోటించు. లే. స. క్రి. పోటీగావిలుపు. "దూలముక్రింద స్తంభమును మోటించెను".

మోటిక. దే. వి: చూ, రూ-మొటిక.

మోటు. పై. వి. 1: చూ, మొద్దు. 1; 2. తట్టు వ: చూ, హాయము; 3. మూర్ఖకగుణము: చూ, హాయము; 4. పందికెదుటను మనుష్యా కారముగా నిలిపిన కపటలక్ష్యము. ప్వా. 4, అ. 84; కుణ. 5.=మూఢః: చూ, మొద్దు. 2; 6. మొరను: చూ, మూర్ఖ్యము.

మోటుకాఁడు. ద్వ.వి.దళపతి: చూ, సైనికుఁడు.

మోటుతనము. పై. వి.=మూఢత్వ: చూ, మూర్ఖ్యము. [మెకము.

మోటుమెకము. పై. వి: చూ, రూ-మొట్టి

మోటువామెకము. పై వి —పై.—

మోట్టాయితము. సం. వి. అ. న. ప్రియుని కథాదులయందు మనసుతగిలి యుండుటను తెలియఁజేసెడు స్త్రీలయొక్క కర్ణకండూ యనాది శృంగార చేష్టావిశేషము.

మోడము. దే. వి. మేఘావరణము: చూ, మేఘము. 1—గు.

మోడి. దే. వి. బిగువు, బింకము. శకాం. 4,అ. 82: చూ, లవణి; 2 గణికాదులు మొగ్గవాలి కాలికి సమీపమందుంచిన వస్తువునెత్తుట; 3. వార్త్రిత యొక్క వైఖరి,జిలుగు, గొలుసు మోడివార్త్రిత: చూ, వార్త్రిత.

మోడు. దే. వి. రూ-మోడ్రు.1: చూ, మొద్దు.1; 2. కర్ర: చూ, వలాలము. 3; వా. 3. మొలక: చూ, మొక్క. 1; 4. తల వతి కివచెట్టు; 5. (చేసుకోసిన) కొయ్యగాలు; అం. 6: చూ, మల్లబంధములు (తద్విశేష ములలో 3 చూడుము.) [కాశీ.3, అ.5.

మోడుచు. పై. పేర్రి: చూ, రూ-మొగుడుచు.

మోడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-మోడ్పడు: 1 మోడగు: చూ, మొక్కపోవు; 2. మొ క్కయగు; 3. కుసుఁగు. హరి. ఉ. 3, అ. 188: కిన్న, మడియు; 4. ఖండితమగు: చూ, వ్రిక్కవాలు; పేర్రి 5. మోడుపఱచు.

మోడుపు. దే. వి. రూ-మోడ్పు. 1. నతి: చూ, వాణిగలు; 2. మొగుడుట.

మోడ్చు. పై. పేర్రి: చూ, రూ-మోడుచు.

మోడ్పడు. ద్వ.అ. క్రి: చూ, రూ-మోడుపడు.

మోతాదు. వా. వి. 1: చూ, రూ-మొహతాదు; 2. గౌరవము. "ఎందుకుచెప్పితినోవినియూమో తాదు నిలుపుకొనుము.": చూ, మొగ్గు. 1; 3 ఒక్కసారి యిచ్చెడు మందుకొలత.

మోతబరీ. వా. వి. మంచిస్థితి.

మోతుబరు. వా. వి. స్థితిపరుఁడు.

మోద. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.కదళీ*: చూ, రంభ. 2; దే. వి. (1) తములపాకులకట్ట: మూపటము.

మోదకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుడుము: చూ, భక్ష్యము. (చూ, ఉండ్రము);2.లడ్డు: చూ, భక్ష్యము. [ములు.

మోదకీగద. అం. (గద, శిఖరిగద): చూ, అస్త్ర

మోదమానము. సం, విణ. సంతోషించుచున్నది. చూ, హ్లాదనము, 2. [సంతోషము.

మోదము. సం. వి. అ. పుం. ముదము: చూ,

మోదయము. దే.వి. బల్బజము*: చూ, తృణము.1.

మోది. వా. వి.పిచ్చెమిచ్చెవాఁడు, రూ-మోదీ.

మోదీ. వా. వి.—పై.—

మోదించు. సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించు.
మోదిలు. సం. అ. క్రి. రూ—మోదిల్లు —పై—
మోదిల్లు. సం. అ. క్రి —పై:—
మోదుగు. దే. వి. (యా 4, ఆ 5,)* రూ—మోదువు, పర్పర. (సం) —కనకము, కాష్ఠ దుగ్రివు, కింశుకము, కింశులుకము, కిర్మి, క్షారదుగ్రివు, క్షారశ్రేష్ఠము? జాహూతరువు, పర్ణము, పలంకష, పలాశము, బీజస్నేహము, బ్రహ్మతరువు, రక్తపుష్పము, రుమ, వాతపోథము, సమిత. ("చూ, సమిత")
మోదుగుతొడిమలు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము [2 మోదుగువిత్తులు
మోదుగుమాడలు దే. వి. బ 1 —పై —;
మోదుగుమొగ్గ. వా. వి: చూ, మొగ్గ 1—2
మోదుగుమొగ్గపుల్గు. ద్వ వి: చూ, శుకము. వేం, ఆం. 99.
మోదువు. దే. వి: చూ, రూ—మోదుగు*.
మోదెన. దే.వి. రూ—మోదెనము: చూ, శివమల్లి*.
మోదెనము. దే. వి.—పై.—
మోపరి దే. విశే. (మోపు + అరి) 1. మోపు మోయువాఁడు; 2· చూ, బెస్త. ఆం, భా. ద్వి. 288. [చూ, హాని. 2.
మోపాది. దే. వి. (మోపు + అది) అపాయము:
మోపి. దే. వి. చూ, ముండమోపి.
మోపించు. వా. ప్రే· చూ, మోపు. 8.
మోపిక. దే. వి. భారము (ఓపికవంటిది): చూ, వివధము. 3 [ఎక్కిడు: చూ, మోపెట్టు.
మోపిడు. దే స. క్రి. (మోపు + ఇడు.) విల్లు
మోపు. దే.వి. 1. (పుల్లల)కట్టు; 2: చూ, మోపిక. 3: చూ, మూర్చ. 1; 4: చూ, మోపుదల. 1; 5: చూ, (సం).—త్రిణ్య; విశే. 6: అధికము: చూ, హేరాళము; క్రి. 7: కట్టు, పాదపెట్టు, పెట్టు. (సం) —ఆరోపించు: 8. మోయఁజేయు: మోపించు; 9. అనించు:
(చూ, పిసుకు. 2–3)· చూ, సమ్మర్దించు.
మోపుకాఁడు. దే. విశే: చూ, మోయువాఁడు.
మోపుదల. దే. వి. 1: మోపు. (సం). —ఆరోపణము, ఆరోపము. (అవ్య).—అరి;·2. చూ, మోపిక.
మోపెట్టు. దే స. క్రి. (మోపు + పెట్టు): ఎక్కిడు, ఎక్కుడుపెట్టు-ఎక్కుపెట్టు-ఎక్కువెట్టు, మోపిడు. [స్నేహాళము.
మోబత్తులు. వా. వి. బ. ఒకకరదీపిక: చూ,
మోమిచ్చు. వా. వి: చూ, మోమోటమి.
మోము. తై. వి.=ముఖ: చూ, రూ—మొగము.
మోముముట్టు. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొగముట్టు. రామా. 2, ఆ. 20.
మోమోట ద్వ వి· చూ, రూ-మొగమోట. (దాక్షిణ్యమునకు.—కాశం. 4, ఆ. 25.)
మోమోటము. ద్వ. వి.—పై —(సంకోచించుటకు.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 102)
మోమోటమి ద్వ వి. ముఖప్రీతి: రూ-మొగమాట-మొగమాటము, మొగమోట-మొగమోటము, మోమోట-మోమోటము, మొగమిచ్చు-మోమిచ్చు, గడుసు, పుయిలోట.
మోమోడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మొగమోడు. (దాక్షిణ్యపడుటకు.—కాశీ.2, ఆ 37.)
మోయిమ. వా. వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2. చూ, బత్తియము 1. [వహించు.
మోయు. దే. స. క్రి (భారము) దాను: చూ,
మోర. దే. వి: చూ, రూ-మొర. 1–2 (పశ్వాదుల దీర్ఘముఖమునకు.—కాశీ. 4, ఆ. 271; పాం. 4, ఆ. 27)
మోరచెంగు. వా. విశే. చిన్నముఖము. రూ-మొర్చెంగు: చూ, పీఠా.
మోరట. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చౌగ*: చూ, సర్రివ; 2.=మోరు. మజ్జిగ: చూ, స్త్రవ్యము (మజ్జిగ)

మోరటి. దే. వి; చూ, పిఱియాలము. 1.*.

మోరటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మోరటిల్లు. మోముమీఁదికెత్తు.

మోరటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మోరత్రోపు. దే. వి: చూ, వైముఖ్యము.

మోరదక్కు. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మోరపాక. దే. వి. (రూ—ఓగపాక-దోరపాక) చోఁపిడి,చిన్నగోఁడలయిల్లు.చూ,సదనము. 1.

మోరా. వా. వి. కాఁపీఁట.చూ, సింహాసనము.

మోరి. వా. వై. వి.=మోరట. రూ-మోరు చూ, మజ్జిగ.

మోరు. వై. వి. 1=మోరట.—పై.—ఉ, రా. 6, ఆ. 122; దే వి. 2. పర్వత శిఖరము, పేటు. ఉ, హరి 6, ఆ. 76: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).

మోరుండ. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

మోర్చెంగు. వా. వి: చూ, రూ-మోరచెంగు.

మోఱకము వై. వి.=మౌర్ఖ్య. 1. మూర్ఖత్వము: చూ, మౌర్ఖ్యము; విశే. 2. మూర్ఖము: చూ, మౌర్ఖ్యము. [మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

మోఱకకత్తె. వై. విశే (మోఱకము + కత్తె)

మోఱకు. వై. విశే.=మూర్ఖ. మూర్ఖుఁడు. భో. 1, ఆ. 115: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మోఱకుఁడు. వై. వి.=—పై.— [మొలాము.

మోఁతము. జే. వి. రూ-మొత్తళము: చూ, రూ-

మోలుగు. దే. వి: చూ, రూ-మొలుగు.

మోవి. దే. వి. 1. పెదవి: చూ, వాతెఱ; 2 మోవిఅనుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మోవు దే. వి: రూ-మొవు-మొవ్వు, మోను.

మోష.సం.వి.ఆ.స్త్రీ.=మోషము.1.దొంగతనము చూ, చోరణము. 1; 2. కీడు: చూ, హాని. 2.

మోషకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ చూ, చోరకుఁడు. 1; వా. 2. కంసాలి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు. (ఇట్లుమోషకుఁడు వాడుక).

మోస. వై. వి.=మోషా.రూ-మోసము. 1:చూ, మోష. 1. కాశీ. 5, ఆ 67; 2: రూ, ప్రమాదము. 1. కాశీ. 6, ఆ. 6; 3: చూ, వంచన.

మోసగాఁడు. ద్వ. విశే: చూ, వంచకుఁడు.

మోసపుచ్చు. వా. స. క్రి. మభ్యపెట్టు. వేం, ఆం. 65: చూ, వంచించే.

మోసపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1. ఓటుపడు, చేలుపడు-చేల్పడు, చేలుపోవు. (సం).—ప్రమాదపడు; 2: చూ, వంచింపఁబడు.

మోసము. వై. వి.=మోషా: చూ, రూ-మోస. (ప్రమాదమునకు.—మార్క. 7, ఆ. 203)

మోసరిక. వా. వి. అంకురము: చూ, రూ-మోసేరిక.

మోసల. వై. వి=ముఖశాలా' చూ, రూ-మొగసల. 1—2—3. (నగరితలవాకిటి చావడికి.—సా. 8, ఆ. 199.)

మోసాల. వై. వి.=—పై.—(నగరితలవాకిటి చావడికి.—కాశీ. 2, ఆ. 41.)

మోసు దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2 అంకురము.పర 3,ఆ.158: చూ, మొలక. 1; 3 చూ, మూలము. 1; 4: చూ, మోవు.

మోసేను. వా వి. పిటీషను.

మోసేరిక. వా. వి: చూ, మోసు 2.

మోస్తరు. వా. వి. 1. మాదిరి; 2. స్వభావము.

మోహచతుష్టయము అం: లజ్జామోహము, విభవమోహము, కరుణామోహము, నిజమోహము. (4) (మతాంతరమున.—ఉత్తమము కూర్మమోహము, మధ్యమము మత్స్యమోహము, అధమము మృగమోహము.)

మోహన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకానొకరాగము; చూ, స్వరము 2.

మోహనము. సం. వి అ. న. 1: చూ, మూర్ఛ.1; అం. 2. చూ, విద్యలు; 3: చూ, మన్మథబాణములు; 4: చూ, అస్త్రములు;

5: చూ, ఉపవిద్యలు; వా. వి. (1): చూ, మొహాళము.

మోహానప్రసరులు. అం: చూ, ధాన్యము.

మోహానబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కర్పూరిదొ బ్రాహ్మణులు.

మోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. అజ్ఞానము: చూ, ప్యాపము. 3; 2: చూ, మూర్ఛ.1; 3: చూ, వలపు. 2; అం. 4: చూ, ఊర్మ్యులు; 5: చూ, సంచారిభావములు (ఓరసికశేఖరా! ఆసరసిజాక్షి మరుశర హతుంచే ధరణిక నోరఁగి మమ్మెల్లఁబలు మారువెతలం గుందించెమేండె.); 6: చూ, అరిషడ్వర్గములు.

మోహారము దే. వి: చూ, వ్యూహము. 1.

మోహారించె దే. అ. క్రి. (నై. 4, అ. 28). 1. రూ- మొహారించె,ఎదురగు,ఎదురుకొను- ఎదుర్కొను, ఎదురుపడు-ఎదుర్పడు, ఎదు రేగు, తేలు, తోఁచె, పొడచూపు, మొగ కొను,మొనచేయు. (మి).—అభిముఖముగు; 2. వ్యూహముపన్ను: రూ-మోహారించె; స. క్రి. 3. మాఱొడ్డు: చూ, ఎక్కళించె.

మోహారి. దే. వి: చూ, రూ- మొహరి.

మోహించె. సం. అ. క్రి. 1. అజ్ఞానముపొందు; 2. మూర్ఛిల్లు: చూ, సొమ్మసిల్లు; 3. కామించె: చూ, వలచె. 2.

మోహితుఁడు. సం. విశే: చూ, వలపుకాఁడు.

మోహిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మోహింపఁ జేసెడు స్త్రీదేవతా విశేషము: చూ, స్త్రీ; 2. పిశాచస్త్రీ విశేషము: చూ, స్త్రీ; 3. నల్లఉమ్మెత్త. *:చూ, హాలాపుష్పము.

మోళంగి. దే. వి: చూ, మూలక *.

మోళము. వా. వి: చూ, రూ- మొలాము.

మోళా. వా. వి. 1. రీతి; 2.తరగతి. [ము.1.)

మోళీ. వా. వి. గారడీవానివిద్య.(చూ, మాయ

మౌ

మౌంజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=మౌంజి. ముంజ దర్భకొలతాడు: చూ, మూర్వియు. 1.

మౌంజె. వా. వి. (మవుంజె.) గాడిదమునకుఁ ద చేరినపల్లె:చూ, పిదారు. [కుంత్రము.

మౌంటు. వా. వి. 1. కుంత్రము; 2. సౌమ్ము.

మౌండము. సం. వి. అ. న. కొబ్బరియుండ, మోరుండ: చూ, భక్ష్యము. 1—31.

మౌకలి. సం. వి. ఇ. పుం. కాకి: చూ, వాయ సము. [చూ, లవణి. 2-

మౌక్తికఫల. సం. వి. అ. స్త్రీ. తెల్లయుప్పు*:

మౌక్తికమాల. అం: చూ, వృత్తము. 1. (భ, త, న, గగములు.7_11 యతులు.11వఛందస్సు.)

మౌక్తికము.సం.వి.అ న.=ముత్తియము:చూ,రత్న ము.1. (ముత్తెములుఏనుఁగుకుంభస్థలము,మేఘ ము, పందికోఱ,శంఖము,మత్స్యశిరము,పాఁప పడగ, ముత్తెపుచిప్ప, చెఱకు, బొంగువెదురు కీసియందు పుట్టును. ముత్తెపుచిప్పయందు పుట్టినవే తఱచుగా వాడఁబడును.); అం- 2: చూ, రత్నములు.

మౌఖరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ- మౌఖర్యము. ముఖరభావము,ముఖరత్వము,అప్రయోజకత-

మౌఖర్యము. సం. వి. అ. న.—పై.—

మౌఢ్యము. సం. వి. అ. న. మూఢభావము, మూఢత్వము.

మౌద్గలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మౌకలి.

మౌద్గీనము. సం.విశే. పెసలుపండునది(పొలము): చూ, పారిపిగ్రియ. 2 (భూమి. 1.)

మౌనవ్రతము. అం: వాక్సంయమము, అక్షమౌన ము, కాష్ఠమౌనము. (3)

మౌనము. సం. వి. అ. న. అభాషణము.(అవ్య)— తూష్ణీకాఁ, తూష్ణీమ్. (తె).—పలుకమి-

మాని. సం. వి. న్. పుం. మానవ్రతుఁడు, ముని: చూ, వస్యాపి.

మారజితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: మార్దంగికుఁడు. (తె). మద్దెలకాఁడు.

మారి. దే. వి.రూ-మవ్వరి. 1. నాగసరము:చూ, పీకె; 2. తిమఁగోవి. చూ, పీకె.

మారీబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు (మారీ, మహాశే, వాఫీబ్రాహ్మణులు సామవేదులు. ద్రాహ్యాయణ గోభిలసూత్రములకుఁ జెందినవారు బండాబ్రాహ్మణులలో చేరిన తెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖకుఁ జెందినవారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

మార్జ్వము. స అ. న.=మొఱకము. మూర్ఖ భావ మూఢము, మూర్ఖము. (‾ వ్యత్రిము, పెడసరము, మొఱకుతనము-మొండితన ఎము, మకురు, మకురుతనము, ము, పోటు, పోటుతనము, మొ ం, విద్దూరము. తద్వి.—ం (తె) — మొగిను, పొటు; ౖ (విగ)మూర్ఖమునకు.- (తె) తఱటు, విద్దూరము ("చూ, విద్దూగము. 1—2")

మార్వి. సం వి ఈ స్త్రీ 1. అల్లియ. చూ, స్థావరము 1; 2: చూ, వస. (1). [మూలు.

మార్వీవిధానకరణములు అం: చూ, వ్రిమేయు

మాల్యము. సం వి. అ. న. పూలబలము.

మాషకము. అం: చూ, భావదూషితములు.

మాష్కర్యము. సం. వి. అ. న. ముష్కరభావము, ముష్కరత్వము.

మాసలము. అం: చూ, అస్త్రములు.

మాహాత్రికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: రూ-మహాత్రుఁడు, మాహాభాత్రుఁడు, జోస్యుఁడు.

మాహాత్రుఁడు. సం వి. అ.పుం —పై.—

మాళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సేల: చూ, కారిపియు (భూమి. 1.); పుం. స్త్రీ. 2: చూ, సిగ. 2; 3. గొర్పు: చూ, వేవటి 2; 4. కిరీటము: చూ, సీసకము. (1); పుం 5. అశోకము*. చూ, హేమపుష్పము.

మ్రి

మ్రింగ. దే. వి.రూ-మంగ*: చూ, శ్వాసనము 3.

మ్రింగఁబడు ద్వ. అ. క్రి. మ్రింగు, కుంకు, హరి, ఉ. 2, ఆ. 122. చూ, నుక్కు. 4.

మ్రింగు. దే అ. క్రి —పై —

మ్రించిలి దే విశ. నొచ్చినది.

మ్రిందు. దే. అ క్రి. 1 చేచ్చే: చూ, మరణించే; 2. చేదియు: చూ, సదమదమగు; 3. నొచ్చే: చూ, కేసరు 4; 4: చూ, పోలు. మార్క. 1, ఆ. 248.

మ్రిక్కు. దే అ. క్రి: చూ, రూ-మక్కు. 1.

మ్రిక్షము. సం వి. అ. పుం. తపతప్పునమఱుఁగుపుచ్చేట.

మ్రిగ్గు. వై. అ. క్రి.=మృజ్. 1. చేచ్చే: చూ, మరణించే; 2. నష్టమగు: చూ, వమ్మగొను; 3 చూ, విఘ్యాలించే. పంచ. వా. 3,ఆ.88.

మ్రిదిమము. సం. వి. న్. పుం· చూ, మొత్తక. 1.

మ్రిబ్బు దే. వి: చూ, రూ-మబ్బు. రా. వి. 2, ఆ. 60.

మ్రా

మ్రాఁకు. దే. వి. రూ-మాకు, మాఁను-మ్రాను, చెట్టు*: చూ, వృక్షము.

మ్రాఁగన్ను. దే. వి. (మ్రాఁగు + కన్ను) సోలిన కన్ను. భో. 5, ఆ. 117: చూ, లోచనము.

మ్రాఁగన్నువడు. ద్వ. అ. క్రి. మ్రాఁగన్నగు, కొద్దినిద్దుర పొందలిడు.

మ్రాఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, సోలు.

మ్రానిపసుపు. దే. వి: చూ, రూ-మానిపసుపు*.

మ్రానిపోటుపులుఁగు. దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.

మ్రానిబంక. వా. వి. నిర్యాసము: చూ, బందన.

మ్రాను. దే వి. 1: చూ, రూ-మ్రాఁకు*; 2: చూ, కాండము. 10 [పులుఁగు

మ్రానుగోయిల. దే వి: చూ, మ్రానిపోటు

మ్రానుతోలుమేపిట్ట. ద్వ. వి -పై.- పాం.తి.11.

మ్రానుదేలు. దే. అ. క్రి. చూ, మ్రానుపడు విక్రి. 4, అ. 219. [చూ, వానరము.

మ్రానుదిమ్మరి. దే. వి. రూ-మ్రాన్దిమ్మరి.

మ్రానుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు.1.

మ్రానుపాటు. ద్వ. వి: చూ, స్తంభనము ఉ, హరి. 5, ఆ. 112. [చూ, మ్రానుపడు.

మ్రానుపిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మ్రానుపిల్లు:

మ్రానుపిల్లు. దే. అ. క్రి —పై.—

మ్రానుపెట్టు. దే స. క్రి. మ్రానుపడఁజేయు. భాగ. 8, స్కం. 32.

మ్రానుమనికి. దే. వి. రూ-మ్రాన్మనికి. కోఁతి. అచ్చ. యు, కాం. 101: చూ, వానరము.

మ్రానుసెందు. దే. అ. క్రి: చూ, మ్రానుపడు.

మ్రాన్పడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై —

మ్రాన్దిమ్మరి. దే.వి: చూ, రూ-మ్రానుదిమ్మరి

మ్రాన్మనికి. దే. వి.—పై.— [3, ఆ. 82.

మ్రాలు. దే. అ క్రి: చూ, సోలు. మార్క.

మ్రాలుదెంచు. దే. అ. క్రి —పై.— విక్రి. 7, ఆ. 102.

మ్రాలుచు. దే స.క్రి. మ్రాలఁజేయు: రూ-మ్రాల్చు.

మ్రాల్చు. దే. స.క్రి.—పై.—

మ్రి

మ్రింగు. దే స. క్రి: ఎరగొను, కడిగొను, కముచు, కవ్వు, గుక్కగొను, త్రొక్కు, (సం) —కబళించు, గ్రసించు; తద్వ.— గుటకవేయుటకు.—(సం). గ్రసించు. (మిగ తవానికి "చూ, సాచడు.").

మ్రింగుడు. దే. వి: కమి, మ్రింగుట_మ్రింగుడు. తద్వ —గుక్క-గుక్క. (సం).— ఉద్గిరి, ఉద్గిరణము, కబళనము, గిరణము, నిగరణము, నిగరము. (చూ, పాపాటు.)

మ్రింగుడుపడు ద్వ. అ. క్రి. కబళితమగు.

మ్రింగువాఁడు. వా. వి నమలక నే తినువాఁడు: చూ, గ్రసిష్ణువు. తద్వ.-న గానిక.- (తె) తినువాఁడు. (స

మ్రు

మ్రుక్క. దే.విశే.ముక్కిపోయినవస్తు. 4, ఆ. 147: చూ, స్తంబకరి (ధాన్య "మ్రుక్కపాయలకు ధరతక్కువ." (క్కపాయలనియే వాడుక.)

మ్రుక్కడి. దే. విశే. క్షుద్రము: చూ, స్వల్పము.

మ్రుగ్గు. దే వి. రూ-ముగ్గు. పరిక: చూ, రంగవల్లి.

మ్రుగ్గులు వా. వి. బ. (రూ-ముగ్గులు.) 1. పేలు; 2. చిక్కులు; 3. తంత్రములు.

మ్రుచ్చిమి. దే. వి. దొంగతనము: చూ, హరణము. 1.

మ్రుచ్చిలి. దే. వి.—పై —

మ్రుచ్చిలించు. దే. స. క్రి (రూ-ముచ్చిలించు, ముచ్చిలు-మ్రుచ్చిలు.) అపహరించు. చూ, సదవు.

మ్రుచ్చిలిపోటు. దే. వి. విడిపోవు చోంటఁగా

మ్రాఁగన్నువడు. ద్వ. అ. క్రి. మ్రాఁగన్నుగు, కొద్దినిద్దుర పొందలిడు.

మ్రాఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, సోలు.

మ్రానిబనువు. దే. వి: చూ, రూ-మ్రానిబనువు*.

మ్రానిపోటుపులుఁగు. దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.

మ్రానిబంక. వా. వి. నిర్యాసము: చూ, బందన.

మ్రాను. దే వి. 1: చూ, రూ-మ్రాఁకు*; 2: చూ, కాండము. 10 [పులుఁగు

మ్రానుగోయిల. దే వి: చూ, మ్రానిపోటు

మ్రానుతోలుమేపిట్టు. ద్వ. వి -పై -పాం.తి.11.

మ్రానుదేఱు. దే. అ. క్రి చూ, మ్రానువడు విక్రి. 4, అ. 219. [చూ, వానరము.

మ్రానుదిమ్మరి. దే. వి. రూ-మ్రాన్దిమ్మరి

మ్రానువడు. ద్వ. అ. క్రి చూ, స్తంభించు 1.

మ్రానుపాటు. ద్వ. వి: చూ, స్తంభనము ఉ, హరి. 5, ఆ. 112. [చూ, మ్రానువడు.

మ్రానుపిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మ్రానుపిల్లు

మ్రానుపిల్లు. దే. అ. క్రి —పై.—

మ్రానుపెట్టు. దే. స. క్రి. మ్రానుపడఁజేయు. భాగ. 8, స్కం. 32.

మ్రానుమనికి. దే. వి. రూ—మ్రాన్మనికి. కోఁతి అచ్చ. యు, కాం. 101: చూ, వానరము.

మ్రానుపొందు. దే. అ. క్రి చూ, మ్రానువడు.

మ్రాన్పడు. ద్వ. అ క్రి —పై —

మ్రాన్దిమ్మరి దే.వి: చూ, రూ-మ్రానుదిమ్మరి

మ్రాన్మనికి. దే. వి.—పై.— [5, అ. 82.

మ్రాలు. దే. అ క్రి. చూ, సోలు. మార్కం.

మ్రాలుదండు. దే. అ. క్రి —పై.— విక్రి. 7, అ. 102.

మ్రాలుచు. దే క్రి. మ్రాలఁజేయు: రూ-(మ్రాలు).

మ్రాల్చు. దే. క్రి.—పై.—

మ్రి

మ్రింగు. దే. స. క్రి: ఎరగొను, కడిగొను, కమచు, కవ్వ, గుక్కగొను, తెక్కొను, (సం) —కబళించు, గ్రసించు; తద్వ.— గుటక వేయుటకు.—(సం). గ్రసించు. (మిగ తవానికి "చూ, పావడు.").

మ్రింగుడు. దే. వి: కమి, మ్రింగుట_మ్రింగు డు. తద్వ —గుక్క-గుక్క. (సం).— ఉద్గిరి, ఉద్గీరణము, కబళనము, గిరణము, నిగరణము, నిగరము. (చూ, పాపాటు.)

మ్రింగుడువడు ద్వ. అ. క్రి. కబళితమగు.

మ్రింగువాఁడు. వా. వి సమలక నే తినువాఁడు: చూ, గ్రసిష్ణువు. తద్వ.-వన గానికి.— (తె) తినువాఁడు. (స

మ్రు

మ్రుక్క. దే.విశ.ముక్కపోయినవడ్లు. 4, అ. 147: చూ, స్తంబకరి (ధాన్య "మ్రుక్కపాయలకు ధరతక్కువ." (క్కపాయలనియే వాడుక.)

మ్రుక్కడి. దే. విశ. క్షుద్రము: చూ, స్వల్పము.

మ్రుగ్గు. దే వి రూ—ముగ్గు. ఖరిక: చూ, రంగ వల్లి.

మ్రుగ్గులు వా. వి. బ. (రూ-ముగ్గులు.) 1. పే చీలు; 2. చిక్కులు; 3. తంత్రములు.

మ్రుచ్చిమి. దే. వి. దొంగతనము: చూ, హర ణము. 1.

మ్రుచ్చిలి. దే. వి.—పై.—

మ్రుచ్చిలించు. దే. స. క్రి. (రూ-ముచ్చిలించు, ముచ్చిలు-మ్రుచ్చిలు.) అపహరించు: చూ, సడళు.

మ్రుచ్చిలిపోటు. దే. వి. విడిపోవు తొండఁగా